

Τίτλος πρωτοτύπου κειμένου

ΒΙΒΛΟΣ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΣΤΑΤΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ, ΔΙΑΦΟΡΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΣΙΝ ΑΝΗΚΟΥΣΑΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΩΝ

ΠΑΤΕΡΩΝ ΗΜΩΝ

ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ἐπιμελῶς δὲ διορθωθείσα καὶ τῇ τῶν ὁσίων βιογραφίᾳ
καὶ πλατυτάτῳ πίνακι πλουτισθεῖσα
παρὰ τοῦ ἐν μοναχοῖς ἐλαχίστου
Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου

ISBN set 960-8447-00-3

τ.Γ. 960-8447-03-8

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΕΥΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ - ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ κ.κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΑ (ΕΡΩΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ)

ΤΟΜΟΣ Γ΄
(εχδ' - ωμα')

Κείμενο - Μετάφραση - Σχόλια



ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ»
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
ΚΑΡΕΑΣ 1997

ΙΓ'. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ
ΑΔΕΛΦΟΥΣ



φλδ´

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα λέγων. Ἐάν τις ἔχη πάθος δεόμενον χειρουργίας, εἰ ὀφείλει χειρουργηθῆναι; Καὶ εἰ δεῖ γνώμη γενέσθαι τοῦτο τῶν Πατέρων;

Ἀπόκρισις

Χρῆ, τέκνον, τὸν ἔχοντα οἷονδήποτε πάθος ἐρωτᾶν περὶ αὐτοῦ τινα τῶν Πατέρων, καὶ κατὰ γνώμην αὐτοῦ ποιεῖν πάντα. Ἐνίστε γὰρ εὐρίσκεται ἔχων χάρισμα ὁ Γέρων καὶ ἐργάζεται λεληθότως τὴν ἴασιν καὶ οὐκ ἀεὶ χρήζει σαρκικῶν ἱατρῶν.

φλε´

Ἑρώτησις

Ἐὰν φαίνηται μοι πρᾶγμα καλόν, τυχὸν τὸ ἐγκρατεύσασθαι ἢ ἀσκήσαι ἥσυχίαν, ἢ δοῦναι τινι εὐποιῖαν καὶ τὰ τοιαῦτα, ἄρα χρὴ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῆσαι, ἢ γενέσθαι γνώμη Πατέρων;

1. Θαυμαστό εἶναι τὸ διακριτικὸ ζύγισμα πού κάνει ὁ Ὁσιος. Τὸ ἐρώτημα τοποθετεῖται γενικὸ καὶ θεωρητικοποιημένο, ἀλλὰ δέν παύει νὰ εἶναι καὶ περιστατικὸ καὶ προσωπικὸ. Ὁ Ὁσιος ἀπαντᾷ θεωρητικὰ μὲ γενικότητα καὶ σαφήνεια, ἀλλὰ ἡ θέση του, «ἐνίστε γὰρ εὐρίσκεται ἔχων χάρισμα ὁ Γέρων...», βάζει τὰ πράγματα στὴ θέση τους ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν ἀδελφὸ πού θέτει τὴν ἐρώτηση καὶ στηρίζεται σὲ δυὸ βασικὲς ἀλήθειες: α) Στὴν ἀλληλεξάρτηση σωματικῶν ἀσθενειῶν καὶ ψυχικῶν παθῶν καὶ β) Στὸν ὁρθολογισμό. ὁ ὁποῖος -ὅσο βάσιμος καὶ νὰ εἶναι καὶ σέ



534

Ἑρώτηση

Ἐνας ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη: Ἄν κάποιος ἔχει μιὰ ἀρρώστια πού χρειάζεται νά τήν ἀντιμετωπίσει μέ ἐγκείρση, πρέπει νά χειρουργηθεῖ; Καί πρέπει αὐτό νά γίνει μέ τή γνώμη καί τήν εὐλογία τῶν Πατέρων;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τέκνο, πρέπει αὐτός πού ἔχει ὅποιαδήποτε ἀρρώστια νά ρωτᾷ γι' αὐτήν κάποιον ἀπό τούς Πατέρες καί νά ἀκολουθεῖ τίς ὁδηγίες του. Διότι, μερικές φορές, μπορεῖ νά ἔχει χάρισμα ἱαματικό ὁ Γέροντας¹ πού ἐρωτᾶται καί νά δώσει κρυφά τή θεραπεία. Δέν εἶναι λοιπόν ἀπαραίτητο νά προσφεύγουμε πάντα, γιά κάθε ἀσθένεια, στούς γιατρούς τοῦ σώματος.

535

Ἑρώτηση

Ἄν μοῦ φαίνεται ἕνα πράγμα καλό, παράδειγμα τό νά ἀσκῶ τήν ἐγκράτεια ἢ τήν ἡσυχία ἢ τό νά δώσω σέ κάποιον μιὰ βοήθεια γιά ἀγαθό σκοπό καί ἔργα θεάρεστα ἢ κάτι παρόμοιο, ἄραγε εἶναι σωστό νά τό κάνω μέ δική μου πρωτοβουλία ἢ πρέπει νά παίρνω τήν εὐλογία τῶν Πατέρων;

ὁποιο ἐπίπεδο καί ἂν λειτουργεῖται- καταργεῖ ἢ νοθεύει τή σχέση τῆς ὑποταγῆς-ὑπακοῆς καί στερεῖ τόν ὑποτακτικό ἀπό τόν πλοῦτο τῆς διακρίσεως τοῦ Γέροντα ἢ καί ἀπό τό ἐνδεχόμενο ἱαματικό χάρισμά του, πού εἶναι, κατά πρῶτο λόγο, φυσικό νά λειτουργεῖ γιά τά πάθη τῆς ψυχῆς καί, κατά δεύτερο, γιά τά πάθη τοῦ σώματος.

Ἐκρίσεις

Τὸ μὴ λαβεῖν γνώμην Πατέρων περὶ πράγματος νομιζομένου καλοῦ, τὰ ἔσχατα αὐτοῦ εἰς κακὸν ἔρχεται, καὶ παραβαίνει τις τὴν ἐντολὴν τὴν λέγουσαν· «υἱέ, μετὰ βουλῆς πάντα ποίει» καὶ τὸ «ἐπερώτησον τὸν Πατέρα σου καὶ ἀναγγελεῖ σοι, τοὺς Πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι»· καὶ οὐδαμῶς εὐρήσεις τὴν Γραφὴν ἐπιτρέπουσάν τινα ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιεῖν· τὸ γὰρ μὴ λαβεῖν γνώμην ὑπερηφανία ἐστὶ, καὶ ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται πολέμιος τῷ Θεῷ· ὁ Θεὸς γὰρ «ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν». Καὶ τίς ἂν εἴπῃ ταπεινός, εἰ μὴ ὁ κλίνων τὸν αὐχένα πρὸς τοὺς Γέροντας καὶ λαμβάνων τὴν αὐτῶν γνώμην κατὰ φόβον Θεοῦ;

φλς'

Ἐρώτησις

Ἐάν τις ὑπονοῖται εἶναι αἰρετικός, ὁμολογῇ δὲ τὴν ὀρθὴν πίστιν, ἄρα δεῖ πιστεύειν αὐτῷ ἢ οὐ;

Ἐκρίσεις

Οἱ Πατέρες οὐκ ἀπήτησαν, εἰ μὴ ὀρθὴν ἀπολογίαν πίστεως. Ἐὰν οὖν κατὰ ἀλήθειαν εὐρεθῇ τις βλασφημῶν τὸν Χριστὸν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ δίχα ζῶν αὐτοῦ, ἀπὸ τούτου χρὴ φυγεῖν καὶ μὴ ἐγγίzein αὐτῷ. Περί γὰρ καρδίας, πᾶς ὁ μὴ φυλάσσων τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ αἰρετικός ἐστὶ καὶ

2. Ἡ ἀπόλυτη αὐτῇ θέσει τοῦ Ὁσίου δὲν ἀναφέρεται στοῦ «γράμμα», ἀλλὰ στοῦ «πνεῦμα» τῆς Γραφῆς. Ἡ γενίκευσις αὐτῇ στοχεύει τῇ σωτήρια ἀνάπλασι τοῦ μεταπτωτικοῦ «αὐτονομημένου» ἀνθρώπου καὶ δικαιώνεται ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῶν Ἀγίων. Ἐρχεται φυσικὰ σὲ διαμετρικὴ ἀντίθεσις πρὸς τὰ «δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου», ὅπως διατυπώνονται ἀπὸ τὰ διεθνή ὄργανα τοῦ σύγχρονου δυτικοῦ οὐμανισμοῦ, ἢ πρὸς τὸ ἥθος κάποιων ἀστοχριστιανῶν, λαϊκῶν ἢ κληρικῶν.

3. Στόν πνευματικὸ ἀγῶνα παγιδευόμαστε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας ἢ καὶ ἀπὸ τὸν «πονηρό» μέ τὸν ἐξῆς τρόπο: Καλλιιεργοῦμε μέσα μας προαίρεσις ταπεινοφροσύνης (εἴμαστε στοῦ ἐπίπεδο πού ἐπιθυμοῦμε τίς ἀρετὲς σάν στολίδι τοῦ ἐγὼ μας) καὶ προσευκόμαστε νὰ μᾶς τὴ χάρισι ὁ Θεός. Ἐπιμελῶς ὅμως ὁ παλαιός ἄνθρωπος προσπαθεῖ νὰ μᾶς φέρνει «νομικά» ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ ἀνακόπει τὴν ἀναφορὰ μας πρὸς τοὺς Γέροντες ἢ μᾶς «διδάσκει» πῶς νὰ ἐπιλέγουμε τί θά

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά μή ζητήσει κανείς τή γνώμη καί τήν εὐλογία τῶν Πατέρων γιά ἓνα πράγμα πού θεωρεῖται καλό, ἀπό τά ἀπώτερα ἀποτελέσματά του καί σέ τελική ἐκτίμησή του, πρέπει νά χαρακτηρισθεῖ ὀλέθριο. Ἀλλά καί κανένα ἄλλο κακό νά μή φέρει, εἶναι κακό ὡς παράβαση τῆς ἐντολῆς πού λέει: «Παιδί μου, ὅλα νά τά κάνεις ἀφοῦ πρῶτα ζητήσεις συμβουλή» (Παρμ. 24, 71). Καί τῆς ἐντολῆς· «ρώτισε τόν πατέρα σου καί θά σοῦ ἀναγγεῖλει, τούς μεγαλύτερους ἀπό σένα καί θά σοῦ ἐξηγήσουν» (Δευτ. 32, 7). Πουθενά λοιπόν δέν θά βρεῖς στήν Ἀγία Γραφή νά ἐπιτρέπεται στόν ἄνθρωπο νά κάνει κάτι στηριγμένος μόνο στή δική του γνώμη καί θέλησή², χωρίς εὐλογία. Διότι τό νά μὴν πάρει κάποιος τή γνώμη τῶν Πατέρων εἶναι ὑπερηφάνεια. Καί ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος ἐλέγχεται ὡς ἐχθρός τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ «ὁ Θεός ἀντιπάσεται στούς ὑπερήφανους, ἐνῶ στούς ταπεινούς δίνει Χάρη» (Παρμ. 3, 34). Καί ποιός εἶναι ὁ ταπεινός, ἂν δέν εἶναι ἐκεῖνος πού σκύβει τόν αὐχένα μέ ταπεινό φρόνημα μπροστά στούς Γέροντες καί παίρνει τή γνώμη τους καί τήν εὐλογία τους, ζώντας πρακτικά τήν πίστι του καί τήν εὐλάβειά του πρὸς τό Θεό³,

536**Ἑρώτηση**

Ἄν κάποιος θεωρεῖται αἰρετικός, ὁμολογεῖ ὅμως τήν ὀρθή πίστι, ἄραγε πρέπει νά τόν πιστεύουμε ἢ ὄχι⁴;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οἱ Πατέρες δέν ἀπαίτησαν τίποτε ἄλλο, παρά μόνο ἔμπρακτη ὁμολογία πίστεως. Ἄν πραγματικά βρεθεῖ κάποιος πού δέχεται ἡ διδάσκει βλάσφημα δόγματα γιά τό Χριστό καί ζεῖ μακριά Του, ἀπ' αὐτόν πρέπει νά φεύγουμε καί νά μὴν τόν πλησιάζουμε. Ἄν ὅμως θελήσουμε νά ἐλέγχουμε τά πραγματικά βιώματα τῆς καρδιάς, καθένας πού δέν τηρεῖ τίς ἐντολές τοῦ Χρι-

ποῦμε καί τί δέν θά ποῦμε σ' αὐτούς. Μᾶς ὑποβάλλει ἔτσι τό θανατηφόρο «καθῆκον» νά περπατᾶμε «κοιμισμένοι» σέ ναρκοπέδιο ἢ νά «συμβιβάζουμε» τά ἀσυμβίβαστα.

4. Καί στήν ἐποχή μας εὐλόγα καί εὐκολα διαμορφώνεται στήν ψυχή μας ἀκριβῶς τό ἴδιο ἐρώτημα μέ ὅσα γράφονται καί λέγονται γύρω ἀπό τήν Οἰκουμενιστική κίνηση τῶν «ἐκκλησιῶν» καί τούς μεταξὺ τῶν διαφόρων «ὁμολογιῶν» διαλόγους. Ἰδιαίτερα ἐφαρμόζεται τό ἐρώτημα αὐτό στό διάλογο μέ τούς Ἀντικαλκηδόνιους. Γι' αὐτό καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου ἔχει, ὄχι μόνο διαχρονική, ἀλλά καί ἐπίκαιρη σπουδαιότητα.

ἐὰν ὁ ἄνθρωπος μὴ πιστεύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οἱ λόγοι οὐδὲν ὠφελοῦσιν αὐτόν.

φλζ '

Ἑρώτις

Ἐὰν Ἀββᾶς τις εὗρεθῇ αἵρεσιν ἔχων, ἄρα ὀφείλει ἀπ' αὐτοῦ ἀναχωρεῖν ὁ ἀδελφός;

Ἀπόκρισις

Εὰν ἀκριβῶς φανερωθῇ ὅτι ἔχει τὴν αἵρεσιν, δεῖ ἀναχωρεῖν ἐξ αὐτοῦ· ἐὰν δὲ ἐξ ὑπονοίας μόνως, οὐ δεῖ ἀναχωρεῖν οὐδὲ ἀναζητεῖν τὰ κατ' αὐτόν· τὰ γὰρ κρυπτά, τῷ Θεῷ (δὴλὰ εἰσι), τὰ φανερά, τοῖς ἀνθρώποις.

φλη '

Ἑρώτις

Ἐὰν μὲν ὁ Ἀββᾶς ὀρθῶς φρονῇ, ἐν δὲ τῷ τόπῳ ἐκείνῳ προσδοκᾶται κινεῖσθαι αἵρεσιν καὶ δέος μήποτε ἀνάγκη γένηται τοῦ παραβῆναι τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ οὐ βούλεται μεταστῆναι ὁ Ἀββᾶς, ὁ δὲ ἀδελφὸς γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν θέλει ἀναχωρῆσαι εἰς ἕτερον τόπον, ἄρα καλῶς ποιεῖ ἢ οὐ;

5. Ἡ εὐαγγελικὴ καὶ πατερικὴ θέσις εἶναι· μίσος πρὸς τὴν αἵρεση καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν αἵρετικόν. Ἡ διαπροσωπικὴ σχέση ὅμως Ὁρθόδοξου καὶ αἵρετικού, ἰδιαίτερα στὸν καιρὸ μας, εἶναι δυσχερέστατο ἄλληγμα διακρίσεως. Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ καλλιεργούμενου συγκρητισμοῦ, μέσα στὸν ὁποῖο ὁ σατανὰς ἐπωφελεῖται ἀμφίπλευρα καὶ ἀμφίδρομα: α) Χρησιμοποιεῖ τίς δογματικές διαφορές καὶ μέ τὸ φανατισμὸ καλλιεργεῖ τὸ μίσος, σὰν καρπὸ φαρισαϊκῆς βίωσης, καὶ β) Χρησιμοποιεῖ τὸν παγκόσμιον εὐδαιμονισμό καὶ τὴν ἡδονοθηρία καὶ χρησιμοθηρία καί, ἐν ὀνόματι μιᾶς ἀπ' αὐτὸν ἐμπνεόμενης ἀγάπης καὶ εἰρήνης, κάνει τοὺς ἀνθρώπους ἀδιάφορους γιὰ τὸ σωτηριῶδες χαρακτῆρα τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν.

Ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου μᾶς ὀριοθετεῖ τὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ὀφείλουμε νὰ κινούμαστε, διατηρώντας ὅμως τὸ ταπεινὸ φρόνημα καὶ τὴν αὐτομεμψία, ἐφόσον ἀναμφισβήτητα τὸ βάθος τῆς καρδιάς μας μαρτυρεῖ ὅτι παραβαίνουμε «ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει» κάποιες ἐντολές.

6. Δέν εἶναι τόσο συχνός, ἀλλὰ εἶναι πραγματικὸς ὁ κίνδυνος, νὰ πέσει ὁ ὑποτακτικὸς στά

στοῦ, εἶναι αἰρετικός⁵. Καί ἂν ὁ ἄνθρωπος δέν πιστέψει μέ ὅλη του τήν καρδιά, τά λόγια δέν τόν ὠφελοῦν καθόλου.

537

Ἑρώτηση

Σέ περίπτωση πού ἕνας Ἑγούμενος ἔχει πέσει σέ αἵρεση, ἄραγε ὀφείλει νά ἀπομακρυνθεῖ ὁ ὑποτακτικός του ἀπό κοντά του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α ὡς ἀκριβῶς φανερωθεῖ ὅτι ὁ Ἑγούμενος ἔχει πέσει σέ αἵρεση, πρέπει νά ἀπομακρυνθεῖ ὁ ἀδελφός. Ἄν ὅμως ὑπάρχει μόνο ὑπόνοια ὅτι εἶναι αἰρετικός, δέν πρέπει ὁ ὑποτακτικός νά ἀπομακρύνεται οὔτε νά ἐξετάζει τά προσωπικά πιστεύω τοῦ Γέροντά του⁶. Διότι τά κρύφια τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανή μόνο στό Θεό, ἐνῶ τά φανερά εἶναι καί στούς ἀνθρώπους γνωστά (καί γι' αὐτό καί δεκτικά ἐλέγχου).

538

Ἑρώτηση

Ἄν ὁ Ἑγούμενος ἔχει τήν ὀρθή πίστη, στόν τόπο ὅμως ὅπου βρίσκεται ἡ Μονή ἀναμένεται νά ἀναφανεῖ αἵρεση καί ὑπάρχει φόβος νά ἐξαναγκασθοῦν οἱ μοναχοί νά παραβοῦν τήν ὀρθή πίστη, ἀλλά ὁ Ἑγούμενος δέν θέλει νά μεταβοῦν σέ ἄλλο τόπο, ἐνῶ ὁ ἀδελφός, γνωρίζοντας τήν προσωπική του ἀδυναμία (καί φοβούμενος μήπως δέν σηκώσει τίς βασανιστικές πιέσεις), θέλει νά ἀναχωρήσει σέ ἄλλο τόπο, ἄραγε, ἂν ἀναχωρήσει, θά πιάσει σωστά ἢ ὄχι;

χέρια τοῦ διαβόλου μ' ἕνα τέτοιο ἐνδιαφέρον. Γνωρίζουμε τό ἐνδιαφέρον τοῦ διαβόλου γιά τό κόψιμο τοῦ «ὀμφάλιου λώρου» τοῦ ὑποτακτικοῦ πού κυοφορεῖται σάν μοναχική ὑπόσταση στήν πνευματική μήτρα τοῦ Γέροντα. Ὅταν ὁ σατανάς δέν βρεῖ ἄλλο τρόπο ἐξυηρητικό τοῦ σκοποῦ του, καταφεύγει σ' αὐτή τή μέθοδο. Ἀπ' αὐτό τόν κίνδυνο μᾶς προστατεύει ὁ Ὁσῖος. Δίνει ὅμως καί μία νηπτική φροντίδα στούς Γεροντάδες, ὥστε νά ἐπιμελοῦνται, ὅσο τό δυνατόν ἐπιτυχέστερα, καί τήν «ἐντύπωση» πού ἐμπνέουν στούς ἄλλους ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τήν δογματική ὀρθότητα, πληρότητα καί ἀκεραιότητα, ἰδιαίτερα στίς ἡμέρες αὐτές τῆς ἐξαρσης τοῦ «Οἴκου-μενισμοῦ», ὁ ὁποῖος λυμαίνεται τήν Οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἀποκρίσεις

Πρὸ καιροῦ τοῦ φανερωθῆναι τὴν αἵρεσιν τὴν φέρουσαν τὴν ἀνάγκην, οὐκ ὀφείλει τις ἀναχωρῆσαι, μήποτε πληρωθῇ περὶ αὐτοῦ τὸ «φεύγει ὁ ἀσεβὴς μηδενὸς διώκοντος»· ἐὰν δὲ φανερωθῇ, τότε ὀφείλει μετὰ γνώμης Πατέρων πνευματικῶν πράξει τοῦτο κατὰ φόβον Θεοῦ.

φλθ'

Ἑρώτησις

Τί οὖν; ὅτι ἐν τῷ τόπῳ οὐκ εἰσὶ τινες Πατέρες εἰς οὓς πληροφορεῖται, ὅτι δύνανται διακρίναι τὸ πρᾶγμα· ἄρα χρὴ αὐτὸν ἐξελεῖν τέως διὰ τὸν κίνδυνον τῆς αἵρέσεως καὶ ἀπελθεῖν ἀλλαχοῦ, ἔνθα εἰσὶν οἱ δυνάμενοι διακρίναι, κακεῖ ἐρωτῆσαι αὐτοὺς περὶ τούτου;

Ἀποκρίσεις

Ναί, ὀφείλει οὕτω ποιῆσαι, καὶ τὰ λεγόμενα παρ' αὐτῶν πληρῶσαι.

φμ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις συνοδεύσῃ μοι τῶν Πατέρων καὶ φιλονεικῇ βαστάσαι, ὃ ἐγὼ βαστάζω, καὶ οὐ πρέπει οὐδὲ οἰκοδομεῖ τοὺς ὀρῶντας, ὅτι μείζων μου ἐστι, τί ποιήσω;

7. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου μ' αὐτὸ τὸν τρόπο μᾶς δίνει τὰ ἐκέγγυα νά συμπεράνουμε ὅτι τὸ ἀγωνιώδες ἐρώτημα τοῦ μοναχοῦ ὑπῆρξε καρπὸς ἀναιμικῆς πίστεως καὶ διογκωμένης φιλαυτίας, ἀλλὰ καλυπτόταν μέ τὸ ἀγαθοπροαίρετο πρὸς κληρὸν τῆς διαφύλαξης τῆς ἀκεραιότητος τῆς δογματικῆς ἀκρίβειας καὶ τῆς «ταπεινόφρονος» συναίσθησις τῆς «ἀδυναμίας» του. Ἡ «ἀδυναμία» του ὅμως ἔκρυβε ἓνα «δυνατὸ θέλημα» αὐτονόμησός του ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Πατέρες καὶ τὸν Ἡγούμενον. Ὁ Ὁσίος θέτει εὐγενικὰ «τὸν δάκτυλον στὸν τύπον τῶν ἡλίων». Μήπως...

8. Πολλές φορές οἱ ὑποτακτικοὶ θεωροῦμε δυσχερές τὸ νά ρωτήσουμε κάτι τὸ Γέροντα καί, μέσα στὸν ἐγκωκντισμὸ μας, ἀδυνατοῦμε νά κατανοήσουμε τί δημιουργοῦμε ἐμεῖς μέ τὰ ἐρω-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρίν νά ἔλθει ἡ ὥρα ἐκείνη πού θά ξεσπάσει ἡ αἵρεση, ἡ ὁποία θά ἀπαίτησι τήν ἀναχώρηση, δέν πρέπει κανείς νά ἀφήνει τόν τόπο του, μήπως καμιά φορά πραγματοποιηθεῖ σ' αὐτόν ἐκεῖνο πού λέει: «Φεύγει ὁ ἀσεβής χωρίς νά τόν διώχνει κανένας»⁷ (Παρμ. 28, 1). Ἄν ὅμως ἀναφανεῖ αἵρεση, τότε ὀφείλει, ἀφοῦ πάρει τή γνώμη καί τήν εὐλογία τῶν πνευματικῶν του Πατέρων, νά τό κάνει μέ φόβο Θεοῦ.

539**Ἑρώτηση**

Τί λοιπόν; Ἄν στόν τόπο αὐτό δέν ὑπάρχουν Πατέρες, γιά τούς ὁποίους ἔχει τήν πληροφορία ὅτι μποροῦν νά διακρίνουν σωστά τήν ὑπόθεση αὐτή, ἄραγε τότε πρέπει νά φύγει ὁ ἀδελφός, μέ πρόφαση τόν κίνδυνο τῆς αἱρέσεως καί γιά ὅσο χρόνο θά χρειασθεῖ νά μεταβεῖ ἄλλοῦ, ἐκεῖ πού ζοῦν Πατέρες οἱ ὁποῖοι ἔχουν τό χάρισμα τῆς διακρίσεως, καί νά τούς ρωτήσει σχετικά μέ αὐτό τό θέμα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ναί, ὀφείλει νά ἐνεργήσῃ ἔτσι καί νά κάνει στήν πράξη ὑπακοή σέ ὅσα τοῦ ποῦν⁸.

540**Ἑρώτηση**

Ἄν κάποιος ἀπό τούς Πατέρες ὁδοιπορήσῃ μαζί μου καί κατά τήν πορεία ζητᾷ ἐπίμονα νά κρατήσῃ αὐτό πού βαστάζω ἐγώ, ἀλλά δέν πρέπει, οὔτε οἰκοδομεῖ κάτι τέτοιο ὅσους μᾶς βλέπουν, διότι εἶναι μεγαλύτερός μου, τί νά κάνω;

τήματά μας στήν ψυχή τοῦ Γέροντά μας. Ἐνα τέτοιο φαινόμενο «ὑφέρει» κάτω ἀπό τή σύντομη ἀπάντησι τοῦ Ὁσίου. Παρά τήν ἀπρόσωπη θεωρητικοποίησή του, τό ἐρώτημα εἶναι προσωπικό καί ἀρνεῖται τήν αὐθεντικότητα τῆς διάκρισις τοῦ Ὁσίου. Ὁ Ὁσιος δέχεται τήν ἀμφισβήτησή του καί ἀπαντᾷ πρόθυμα, ἀσφαλίζοντας τόν ὑποτακτικό καί μή διεκδικώντας τό σεβασμό τῆς αὐθεντικῆς προσωπικότητός του. Διέπεται ἀπό τή βεβαιότητα ὅτι κανένας Γέροντας, αὐθεντικά διακριτικός, δέν θά συμβουλεύσει λαθεμένα τόν ἀμφισβητία μοναχό. Παράδειγμα συμβίωσης Ταπεινώσεως, Ἀγάπης καί Ἐλευθερίας στή θεωρία καί στήν πράξη! ...

Ἐκκρίσεις

Β ἄλλε μετάνοιαν μετὰ ταπεινώσεως, ἵνα σὺ βαστάσῃς, ἐὰν δὲ μὴ οὕτως ἀνάσχηται, βάλε ἐκ δευτέρου μετάνοιαν λέγων· οὐκοῦν, συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, ὅτι οὐ δυνάμεθα ὁμοῦ περιπατῆσαι· σκάνδαλον γὰρ παρακολουθεῖ τοῖς ὁρώσι. Καὶ ἐὰν μετὰ τὴν μετάνοιαν φιλονεικήσῃ, μὴ ἀνάσχη αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ διαβόλου ἐστὶ.

φμα´

Ἐρώσεις

Καὶ ἄρα οὐ συμφέρει κόψαι τὴν φιλονεικίαν καὶ εἶσαι αὐτὸν βαστάσαι, κἂν σκάνδαλον τοῖς ὁρώσι γίνεται; Φαίνεται γὰρ ἐνταῦθα ἡ φιλονεικία κακωτέρα εἶναι ἐκείνου, ἐν δύο δὲ κακοῖς, τάχα δεῖ τὸ ἔλαττον ἐπιλέξασθαι.

Ἐκκρίσεις

Η φιλονεικία, ἡ μετὰ τὴν μετάνοιαν γινομένη, φανεροῖ ὅτι κατὰ διάβολόν ἐστι, καὶ οὐ χρὴ ἀκολουθεῖν αὐτῇ· οἱ Πατέρες γὰρ λέγουσιν, ὅτι τὰ περισσὰ τῶν δαιμόνων εἰσὶ.

φμβ´

Ἐρώσεις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα εἰ συμφέρει αὐτῷ ἡσυχάσαι.

9. Ἡ δευτέρη «μετάνοια», μαζί μέ τὴν ἐπίκληση τῆς κοινῶς παραδεκτῆς δεοντολογίας, βάζει τὰ πράγματα στή θέση τους, στήν προκειμένη περιστατική σχέση τοῦ νεώτερου μοναχοῦ μέ τό μεγαλύτερό του. Ἀφίνει ὅμως καί περιθώρια περαιτέρω δράσεως τοῦ μεγαλύτερου, στόν ὁποῖο ὁ νεώτερος καλεῖται νά ἀφήσει τόν τελευταῖο λόγο, ὥστε νά μεταχωρήσει ὁ νέος στήν ὑπομονή (πού εἶναι βασική μοναχική ὑποχρέωση) καί νά μὴ λειτουργήσει τὴν ἐπιμονή (πού εἶναι σατανική-νηπι καί σατανομίμητη ἰσχυρογνωμοσύνη). Νά ὑποταθεῖ καί νά μὴ διδάξει, αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδηγία.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Βάλε μετάνοια μέ ταπείνωση, ζητώντας νά εὐλογῇσαι νά συνεχίσῃς νά τό κρατᾷς ἐσύ. Καί ἄν δέν ὑποχωρήσῃς, βάλε γιά δεύτερη φορά μετάνοια καί πές του.⁹ Συγχώρεσέ με, γιά τόν Κύριο (πού δέν ὑπακούω), ἀλλά δέν μπορούμε νά περπατήσουμε μαζί, διότι θά σκανδαλίζουμε ὅσους μᾶς βλέπουν. Ἄν ὅμως, καί μετά τή δεύτερη μετάνοια, ἐκεῖνος συνεχίσει νά ἐπιμένει, τότε νά ὑποχωρήσῃς ἐσύ, ὥστε νά σταματήσει ἡ φιλονεικία συζήτηση, διότι ἡ διατήρηση τῆς φιλονεικίας εἶναι ἔργο διαβολικό.

541**Ἑρώτηση**

Κατά συνέπεια λοιπόν, δέν εἶναι καλύτερο νά σταματήσω τή φιλονεικία καί νά τόν ἀφήσω νά βαστάξει αὐτό πού βαστάζω ἐγώ, ἔστω καί ἄν σκανδαλίζονται ὅσοι μᾶς βλέπουν; Διότι φαίνεται ἐδῶ ἡ μεταξύ μας φιλονεικία νά εἶναι μεγαλύτερο κακό ἀπό τό σκανδαλισμό τῶν ἀδελφῶν καί μεταξύ δύο κακῶν ἄνισων, χωρίς χρονοτριβή καί δισταγμό, πρέπει νά ἐπιλέγουμε τό μικρότερο.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η φιλονεικία πού ἀκολουθεῖ μετά τή μετάνοια δείχνει ὅτι προέρχεται ἀπό τό διάβολο καί δέν πρέπει νά ἐπιμένῃς νά φιλονεικίῃς, διότι οἱ Πατέρες λένε ὅτι τά παραπάνω ἀπό τό μέτρο εἶναι τῶν δαιμόνων¹⁰.

542**Ἑρώτηση**

Ἐνας ἀδελφός ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα ἄν εἶναι συμφέρον τῆς ψυχῆς του νά ζήσει ἡσυχαστική ζωή.

Σημ. Σέ ἄλλες προσπάθειες μεταφραστικές ἀποδίδεται διαφορετικά τό νόημα γιατί γίνεται κάποια σύγχυση μέ τή χρήση τοῦ ἴδιου ρήματος καί γιά τά δύο πρόσωπα («μή ἀνάσκητε» - «μή ἀνάσκη», ὀρθότερο ἴσως τό μή ἀνάσκη).

10. Πάνω ἀπό τά μέτρα τοῦ μικροῦ ἀδελφοῦ θά ἦταν ἡ συνέχιση τῆς ἐπιμονῆς του καί τό νά κρατῇ τόν τελευταῖο λόγο γιά τόν ἑαυτό του. Ὁ μεγαλύτερος - ἄν καί δέν ἦταν θεός ἢ φυσικός Γέροντας τοῦ μικρότερου - δικαιούνταν νά ἔχει λόγους γιά νά ἐπιμένει. Ἐκεῖνος δέν ξεπέρασε (δεοντολογικά) τά μέτρα του.

Ἀπόκρισις

Ο ἴπην ὁδὸν τοῦ Θεοῦ θέλων ὁδεῦσαι, μὴ ἀπαιτήσῃ ἑαυτῷ τὴν τιμὴν. Ἡ ὁδὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ποία ἐστίν, εἰ μὴ ἵνα βάλῃ τις ποτὲ τὸ θέλημα ἐν πᾶσιν ὀπίσω καὶ τὸ ἔχειν ἑαυτὸν ὑπερώτατον πάντων καὶ ἐλαχιστότερον πάντων; Ὁ τοιοῦτος δύναται ὁδεῦσαι τὴν ὁδὸν ταύτην· ἐὰν γὰρ μὴ τις κόψῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ θῇ τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Κύριον, οὐ δύναται. Καὶ εἰς αὐτὸν πληροῦται ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου, «ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν». Ἡ ζωὴ καὶ σωτηρία αὕτη ἐστίν, ἥν <ζήλωσον> κτήσασθαι· ἄλλη γὰρ ὁδὸς οὐκ ἔστιν εἰ μὴ αὕτη.

Ἀδελφέ, μὴ χλευασθῇς.

φμγ'

Ἑρώτησις

Τί ποιήσω Πάτερ, ὅτι οἱ πόλεμοι θλίβουσίν με καὶ σφίγγουσι κατ' ἐμοῦ; Καὶ εἶπέ μοι, τί ἐστὶ τὸ σημεῖον τοῦ ἔχειν με τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ σημεῖον τῆς συγκωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν; Καὶ πῶς ἐστὶ τὸ καθίσαι με κατὰ Θεόν;

Ἀπόκρισις

Α δελφέ, ὁ καιρὸς τῶν πολέμων καιρὸς ἐργασίας ἐστί. Μὴ παραλυθῇς, ἀλλ' ἔργασαι, πολέμησον· ὅταν σφίγῃς ὁ πόλεμος, σφίγγσον καὶ σύ, κράζων· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, σὺ βλέπεις τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν θλίψίν μου, βοήθησόν μοι καὶ ρῦσαι με ἀπὸ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι πρὸς σὲ κατέφυγον· καὶ εὖξαι λαβεῖν δύναμιν δουλεῦσαι τῷ Θεῷ ἐν καρδίᾳ καθαρᾷ.

11. Στούς μοναχικούς κύκλους εἶναι γνωστό ὅτι οἱ κοινοβίαιτες κάποτε πειράζονται μὲ λογισμό ἡσυχαστικῆς ζωῆς καὶ οἱ ἡσυχαστές κάποτε πολεμοῦνται ἀπὸ τῆς «παρηγοριᾶς» τοῦ κοινοβιασμοῦ. Γενικώτερα· κάθε ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ὁ μὴ ἀναγεννημένος, δέν θεωρεῖ πλοῦτο τοῦ αὐτοῦ πού κατέχει, ἀλλὰ αὐτό πού δέν ἔχει. Ἡ ἀπάντησι τοῦ Ὁσίου στό συγκεκριμένο αὐτό πρόσωπο φαίνεται ὅτι πλησιάζονται ἀπὸ τῆς πιδό πάνω ἀλήθειες. Στὴν ὥθησι γιὰ ἡσυχασμό ἀντιπαραθέτει ὁ Ὁσιος τὰ πυρηνικά στοιχεῖα «τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ» καὶ τὸν προτρέπει νά τ' ἀποκτήσει, γιὰτὶ χωρὶς αὐτά, καὶ μάλιστα σέ βαθμό τελειότητας, ὁ ἡσυχασμός θά καταδειχθεῖ ἕνα κακόγουστο διαβολικὸ παγίδευμα. Δέν τοῦ ἀποκλείει ὅμως τὸ δικαίωμα τῆς προσωπικῆς ἐπιλογῆς. Ἀπλὰ τὸν προκαλεῖ σέ αὐτογνωσία καὶ τὸν προστατεύει ἀπὸ ἐνδεχόμενο λάθος.

12. Εἶναι τραγικὰ σκανδαλιστικὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἄνθρωποι, μέσα στίς διαπροσωπικές ἀντιπαλοτήτες μας, «ἀντεπιτιθέμεθα» μὲ ὅλες τῆς δυνάμεις μας. Καὶ ὅσο αὐξάνει ἡ ἐπίθεσις ὑπεραυ-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτός πού θέλει νά βαδίσει σωστά στό δρόμο τοῦ Θεοῦ, δέν εἶναι θεμιτό νά ἔχει ἀπαίτηση νά τιμᾶται ἀπό τούς ἀνθρώπους. Ποιά ὅμως εἶναι αὐτή ἡ «ὁδός τοῦ Θεοῦ»; Δέν εἶναι τό νά βάλει ὁ ἄνθρωπος κάποτε τό θέλημά του πίσω σέ ὅλα καί τό νά ἔχει τόν ἑαυτό του κατώτερο καί ἐλαχιστότερο ὅλων τῶν ἄλλων; Αὐτός μπορεῖ νά βαδίσει τήν ὁδό αὐτή. Ἄν δηλαδή κάποιος δέν κόψει τό θέλημά του καί δέν ἀποθέσει ὅλη του τήν ἐλπίδα στόν Κύριο, δέν μπορεῖ νά βαδίσει τήν ὁδό. Στόν ἄνθρωπο αὐτό ἔχει ἐφαρμογή ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου πού λέει: «Ζητεῖτε καί θά βρεῖτε, χτυπήστε καί ἡ θύρα θά σᾶς ἀνοιχθεῖ» (Ματθ. 7, 7). Ἡ ζωή καί ἡ σωτηρία εἶναι αὐτή, τήν ὁποία δεῖξε ζῆλο νά ἀποκτήσεις. Ἄλλη ὁδός, πράγματι, δέν ὑπάρχει, παρά μόνο αὐτή.

Ἀδελφέ, πρόσεξε, μή χλευασθεῖς ἀπό τούς δαίμονες!¹¹

543**Ἑρώτηση**

Τί νά κάνω, Πάτερ, πού οἱ ἐχθροί μέ θλίβουν καί ἐντείνουν τόν πόλεμο ἐναντίον μου; Καί πές μου ποιό εἶναι τό σημεῖο ἐκεῖνο πού δείχνει ὅτι ἔχω τήν ἐλπίδα μου στό Θεό καί ὅτι μοῦ συγκωρήθηκαν οἱ ἁμαρτίες; Ἐπίσης πές μου ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ ζωή μου μέσα στό Κάθισμά μου.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰ δελφέ, ὁ καιρός τῶν πολέμων εἶναι καιρός (πνευματικῆς) ἐργασίας. Πρόσεχε νά μή χαλαρώσει ἡ ἀντίστασή σου. Ἐργάσου λοιπόν! Πολέμησε! Ὅταν ἀγριέψει ὁ πόλεμος, ἀγρίεψε καί σύ¹², κρίζοντας: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Ἐσύ βλέπεις τήν ἀδυναμία μου καί τή θλίψη μου, βοήθησέ με καί γλύτωσέ με ἀπό αὐτούς πού μέ καταδιώκουν, διότι ἐγώ κατέφυγα σέ Σένα». Καί προσευχήσου νά λάβεις δύναμη ὥστε νά ἐφαρμόζεις τό θέλημα τοῦ Θεοῦ μέ δουλικό φρόνημα καί καθαρή καρδιά.

ξάνει ἡ ἀντεπίθεση. Δέν συμβαίνει ὅμως τό ἴδιο στίς ὀφειλόμενες ἀντεπιθέσεις μας κατά τοῦ σατανᾶ (ἄν τίς κάνουμε). Τοῦτο ὀφείλεται στό γεγονός α) ὅτι ὁ σατανᾶς μᾶς πείθει εὐκολα πῶς μᾶς ἀγαπάει καί «θέλει τό καλό μας» καί β) ὅτι ἡ ἀντεπίθεση κατά τοῦ διαβόλου δέν ἐπιτυγχάνεται μέ τήν ἀγριότητα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά μέ τήν ἀγιότητα τοῦ νέου, «τοῦ κατά Χριστόν κτισθέντος». Γι' αὐτό τό παράγγελμα τοῦ Ὁσίου προκαλεῖ νά ἐπιδείξουμε ἔνταση ἀντιστάσεως, ἀνάλογη πρὸς τήν ἐπίθεση τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλά δέν ἀποβλέπει στό νά χρησιμοποιήσουμε ἴδια μέθοδο μ' ἐκεῖνη πού χρησιμοποιεῖ ὁ ἐχθρός.

Τὸ σημεῖον ὅτι ἔχει τις τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν ἐστὶ τὸ ἐκτινάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς λογισμοῦ τῆς φροντίδος τῆς σαρκός, καὶ μὴ λογίσασθαι ὅτι ἔχει ὅλως τίποτε τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐπεὶ εἰς αὐτὸν ἔχει τὴν ἐλπίδα, καὶ οὐκ εἰς τὸν Θεόν.

Τὸ σημεῖον τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἐστὶ τὸ πινὰ μισῆσαι αὐτὰ καὶ μηκέτι ποιῆσαι αὐτά· ἐὰν δὲ ἀκμὴν μελετᾷ εἰς αὐτὰ καὶ συντίθεται ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς ἢ καὶ πράττη, σημεῖόν ἐστιν ὅτι ἀκμὴν οὐ συνεχωρήθησαν αὐτῷ, ἀλλὰ ἐνέχεται αὐτοῖς.

Τὸ καθίσαι κατὰ Θεόν ἐστὶ, τὸ κατακρίναι τινὰ ἑαυτὸν ὅταν ἡδύνηται τῇ καρδίᾳ ἐν τῇ καλλονῇ τοῦ κελλίου, ἢ ἐν τῇ σωματικῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ, λέγοντα, οὐαί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, ὅτι εὕρισκω πράγματα εἰς κατάκριμά μου, καὶ ἀνάξιός εἰμι αὐτῶν, καὶ ἄλλοι ἄξιοι θλίβονται, πελαζόμενοι καὶ μὴ εὕρισκοντες σαρκικὴν ἀνάπαυσιν. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, συγχώρησόν μοι καὶ περὶ τούτου, διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἐπικληθὲν εἰς ἡμᾶς.

Ὁ Κύριος ἐνισχύσοι σε καὶ ἐνδυναμώσοι σε, τέκνον, ἵνα προκόψῃς καὶ ἔλθῃς εἰς μέτρον τέλειον. Ἀμήν.

φμδ'

[Ἑρώτησις]

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα Ἰωάννην.

13. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ Ὅσιος παραπέμπει στοὺς λόγους τοῦ Κυρίου (Ματθ. 6, 25-34) τοὺς ὁποῖους ὁ μοναχὸς, καὶ μάλιστα ὁ ἡσυχαστής, ἐφαρμόζει-βιώνει καὶ «κατὰ γράμμα» καὶ «κατὰ πνεῦμα». Ἐάν ἀποτύχει σ' αὐτὸ τὸ ἔργο εὐκόλα καὶ κλιμακωτὰ μεταφέρει τὸν κόσμον στὴν ἔρημο.

14. Ἀποσπασματικά καὶ κλιμακωτὰ ὀδεύουμε στὴν πλήρη ἐπίγνωση καὶ ἀποδοχὴ καὶ τῆς ἁμαρτωλότητός μας καὶ καθεμῆς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μας. Ἐπίσης βαθμιαίως φθάνουμε στὸ ἐπίπεδο ὅπου εὐλικρινὰ καὶ μονολόγιστα μισοῦμε τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη μας. Ἡ ἀναμαρτησία χαρίζεται συνευγεγμένη μὲ τὴν κατάστασι τῆς σφαιρικῆς καὶ παγιωμένης ἀπάθειας. Ὡστόσο βασικὴ προϋπόθεσι γιὰ τὴν κλιμάκωσι μιᾶς τέτοιας ἀνοδικῆς πορείας εἶναι ἡ διαρκὴς βίωσι τῆς μετάνοιας ὡς βιωματικοῦ ἀναμορφωτικοῦ σχήματος καὶ ὄχι ὡς καταδίδωξι τῆς περιπτωσιολογικῆς καὶ σχολαστικῆς ἐνοχῆς.

15. Κατὰ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ὁσίου ἡ «ἐνοχή» μας στὰ πάθη ἢ στὰ ἁμαρτήματα δέν εἶναι μιὰ αὐθαίρετη ἰδεολογικὴ λειτουργία τῆς ψυχῆς μας μέσα σ' ἓνα ἠθικιστικὸ ἢ «νομικὸ» πλαίσιο μιᾶς ἄσχετης πρὸς τὴ ζωὴ δεοντολογίας. Ἡ «ἐνοχή» μας εἶναι λειτουργία τῆς ὀντότητός μας κατὰ τρόπο βιωματικὸ, πλήρη ἢ ἀποσπασματικὸ, ὁ ὁποῖος ὅμως φανερῶνει ὅτι ἡ θέλησί μας, μέσα στὴν ἐλευθερίαν της, μπορεῖ νὰ συμμορφῶνεται μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ ν' ἀντιστρατεύε-

Τό σημείο πού δείχνει ὅτι ἔχει κάποιος στηρίξει τήν ἐλπίδα του στό Θεό εἶναι τό νά ἀπαλλαγῇ ἐντελῶς ἀπό κάθε λογισμό πού ἀναφέρεται σέ μέριμνες γιά τίς σωματικές ἀπαιτήσεις καί ἀνάγκες¹³ καί τό νά μήν κάνει λογισμούς αἰσιόδοξους στηριγμένους πάνω στήν ἀπόκτηση καί κατοχή ἀγαθῶν πού προορίζονται γιά τήν ἐπίγεια διάρκεια τῆς ζωῆς του, διότι τότε ἡ ἐλπίδα του δέν θά στηρίζεται στό Θεό, ἀλλά στήν ἐπίγεια ζωή του.

Τό σημείο δέ πού δείχνει ὅτι συγχωρήθηκαν οἱ ἁμαρτίες κάποιου εἶναι τό νά τίς μισήσει καί νά μήν ξαναπέσει ποτέ σ' αὐτές¹⁴. Ἄν ὅμως ἀκόμα ἐντρυφᾷ σ' αὐτές καί ἡ καρδιά του κλίνει πρὸς αὐτές ἢ καί τίς πράττει, εἶναι ἔνδειξη καί σημείο ὅτι ἀκόμη δέν τοῦ συγχωρήθηκαν, ἀλλά εἶναι αἰχμαλωτισμένος σ' αὐτές¹⁵.

Τό νά ἄσκει κανεῖς ἡσυχαστική ζωή κατά Θεό εἶναι τό νά κατακρίνει τόν ἑαυτό του ὅταν αἰσθάνεται εὐχαρίστηση στήν καρδιά του γιά τό ὥραϊο του κελλί ἢ γιά τήν εὐκολη καί ἄνετη ἐξυπηρέτηση τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν του καί νά λέει: «Ἀλίμονο σέ μένα τόν ἁματωλό, διότι ἀπολαμβάνω πράγματα πού θά εἶναι πρὸς κατάκρισή μου, ἐνῶ εἶμαι ἀνάξιος γι' αὐτά. Ἄλλοι δέ ἄξιοι θλιβόνται, μέ τή στενότητα τοῦ χώρου καί μέ τήν παντελή ἔλλειψη τρόπων καί μέσων ἄνετης κάλυψης τῶν στοιχειωδῶν ἀναγκῶν τους. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, συγχώρεσέ με καί γι' αὐτές τίς ἀνέσεις πού ἔχω, ὅχι γιατί εἶμαι ἄξιος συγχωρήσεως, ἀλλά γιατί Ἐσύ εὐδόκησες νά σφραγισθῶ μέ τήν ἐπίκληση τοῦ Ἀγίου Ὁνόματός Σου».

Ὁ Κύριος εἶθε νά σέ ἐνισχύσει καί νά σέ ἐνδυναμώσει, τέκνο, γιά νά προκόψεις καί νά φθάσεις στά μέτρα τῶν τελείων. Ἀμήν.

544

Ἐρώτηση

Ἕνας ἀδελφός ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββᾶ Ἰωάννη:

ταί σ' αὐτό. Ἔτσι ἔχουμε ἡ πληροφορία ἀγαθῆς συνειδήσεως ἡ αἰσθανόμαστε τύψεις λόγῳ ἔνοχης (ἠθικά βεβαρημένως) συνειδήσεως.

Ἡ συνειδητοποίηση τῆς ἐνοχῆς πού ζοῦμε σέ κάθε περίπτωση ἐξαρτᾶται κυρίως (ἡ συναρτᾶται πρὸς) ἀπό τόν τρόπο καί τίς προϋποθέσεις πού λειτουργεῖ ἡ συνειδησή μας. Ἡ λειτουργία τῆς συνειδήσεώς μας πάλι ἐπηρεάζεται μερικά ἡ γενικά ἀπό μιὰ ὁλόκληρη δέσμη προϋποθέσεων καί συντελεστῶν σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε νά σχηματίζει μιὰ «γκάμα» (ἕνα ἄνοιγμα) ἀπό τήν ἀριστη καί τέλεια καί νηφάλια συνειδηση μέχρι τή νοσηρή ἡ πεπωρωμένη.

Ἡ ἐνοχή εἶναι μιὰ ἀναντίρρητη πραγματικότητα. Ἡ συνειδητοποίηση καί ἡ ἐξωτερικέυση τῆς βιουμένης ἐνοχῆς ἔχει τόσο ἀποκλειστικά προσωπικό χαρακτῆρα, ὅσο καί τὰ δακτυλικά ἀποτυπώματά μας. Μόνο πού τὰ δακτυλικά ἀποτυπώματα εἶναι πάγια, ἐνῶ ἡ λειτουργία τῆς συνειδήσεως εἶναι κατάσταση τρεπτή καί ἀλλοιωτή «πρὸς τὰ βελτίῳ ἢ πρὸς τὰ χείρῳ», μέχρι τοῦ ἀπολύτως θετικοῦ ἢ τοῦ ἀπολύτως ἀρνητικοῦ.

Πάτερ, εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον καὶ εἰπέ μοι εἰ καλὸν ἐστὶ τὸ ἡμᾶς αἰτεῖν τοὺς Πατέρας πολλάκις εὐχεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν, κἄν ἤδη διεβεβαιώσαντο τοῦτο ποιεῖν ἢ μή τι δοκοῦμεν αὐτοὺς πειράζειν;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α δελφέ, πολλάκις ἔγραψά σοι περὶ τῆς εὐχῆς, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ χρεωστοῦμεν εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων, μάλιστα ὅταν καὶ αἰτώμεθα ὑπὸ ἀλλήλων τοῦτο ποιῆσαι, ὑπερχρεῶσται εὐρισκόμεθα. Οὐ δυνάμεθα οὖν μὴ ποιῆσαι τὴν δύναμιν ἡμῶν.

Περὶ δὲ τοῦ αἰτεῖν εὐχὴν τοὺς Πατέρας ἡμῶν, συμφέρει· φησὶ γὰρ «εὐχέσθε ὑπὲρ ἀλλήλων»· καὶ πάλιν «οὐ χρειαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες»· καὶ οὐ χρὴ ἀμελῆσαι, μνημονεύοντας τῆς ἀναιδεΐας τῆς κήρας πρὸς τὸν ἄδικον ἄρχοντα, καὶ εἰ οἶδεν ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρειαν ἔχομεν πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτὸν –διότι οὐκ εἶπε μὴ αἰτήσητε, οἶδα γὰρ τί θέλετε πρὸ τοῦ αἰτήσασθαί με– ἀλλ' αὐτὸς εἶπεν «αἰτεῖτε καὶ λαμβάνετε» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡστε οὖν καλὸν ἐστὶ τὸ αἰτεῖν, ἵνα λάβωμεν κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπαγγελίαν· αἰτῶν δὲ τὴν εὐχὴν οὕτως εἰπέ· Ἀββᾶ, κακῶς ἔχω, δέομαί σου, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ὡς οἶδας, ὅτι χρήζω ἐλέους Θεοῦ· καὶ ὡς θέλει ὁ Θεὸς ποιεῖ μετὰ σοῦ τὸ ἔλεος· αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ φιланθρωπία καὶ αὐτοῦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

φμε'

Ἑρώτησις

Ἐὰν συνεσθίων τις τοῖς ἀδελφοῖς, τάχιον λάβῃ τὴν χρειαν αὐτοῦ, καλὸν ἐστὶν αἰτῆσαι τὸν Ἀββᾶν ἵνα ἀναστῇ, ἢ μείνῃ μέχρι πάντες ἀνα-

16. Στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο τὸ ἄγχος του εἶναι συνδεδεμένα μέ τὴν αἴσθησι τοῦ χρέους. Αἰσθανόμεσθε δυστυχεῖς ὅταν εἴμασθε χρεῶστες. Γι' αὐτὸ καὶ ὅσοι δὲν ἔχομε ἀναγεννηθεῖ «ἐν Χριστῷ» πρσπαθοῦμε «νευρωσικὰ» νά ἀρνούμαστε τὰ χρέη μας καὶ εὐκολα θεωροῦμε τοὺς ἄλλους χρεῶστες πρὸς ἐμᾶς.

Ἡ θέσι τοῦ Ὁσίου μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νά βιώσουμε τὸ χρέος, ὅχι πιά μέσα στὸ ἄγχος τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μέσα στὴ λειτουργία τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμᾶς καὶ πρὸς τοὺς «πλησίον», ὅχι ὡς ὀφειλέτες ἀνίσχυροι, ἀλλὰ ὡς τρυφῆτες θείας εὐλογίας. Γι' αὐτὸ μέ φυσικότητα καὶ ἀπλότητα ὁ Ὁσίος θεωρεῖ τὸν ἑαυτοῦ του ὑπερ-χρεῶστη, χωρὶς νά ἄγεται.

17. Ὡς ἀρχάριοι καὶ ἡμιμαθεῖς στὴν πνευματικὴ ζωὴ, βυθισμένοι ἀκόμη στὴν ἀγκῶδι ἐγῶκε-

Πάτερ, γιά τήν ἀγάπη πού ἔχεις πρός τόν Κύριο, κάνε προσευχή γιά μένα καί πές μου ἄν εἶναι καλό τό νά ζητᾶμε ἐπανειλημμένα ἀπό τούς Πατέρες νά προσεύχονται γιά μᾶς, ἐνῶ ἥδη μᾶς ἔχουν διαβεβαιώσει ὅτι τό κάνουν. Μήπως ἔτσι δίνουμε τήν ἐντύπωση ὅτι θέλουμε νά τούς ἐνοχλοῦμε;

Ἐπίκληση Ἰωάννου.

Α ὁ δελφέ, πολλές φορές σου ἔγραψα γιά τήν προσευχή ὅτι χρεωστοῦμε νά προσευχόμαστε ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο, διότι ἔχουμε τέτοια ἐντολή ἀπό τό Θεό. Καί μάλιστα ὅταν μᾶς τό ζητοῦν οἱ ἄλλοι νά τό κάνουμε, τότε εἴμαστε ὑπερχρεωστές πρός αὐτούς¹⁶. Δέν μπορούμε λοιπόν παρά νά δώσουμε ὅσες δυνάμεις διαθέτουμε γιά τό χρέος αὐτό.

Σχετικά δέ μέ τό νά ζητᾶμε τίς προσευχές τῶν Πατέρων μας, συμφέρει νά τό κάνουμε, διότι λέει: «Νά προσεύχεσθε ὁ ἕνας γιά τόν ἄλλο» (Ἰακ. 5, 16). Καί ἀλλοῦ: «Δέν ἔχουν ἀνάγκη οἱ ὑγιεῖς ἀπό γιατρό, ἀλλά οἱ ἄρρωστοι» (Λουκ. 5, 31). Ἀκόμη δέν πρέπει νά ἀμελοῦμε νά ζητᾶμε τίς προσευχές τῶν Πατέρων, ἔχοντας στό νοῦ μας τήν ἀναίδεια τῆς χήρας πρός τόν ἄδικο ἄρχοντα. Ὁ δέ Πατέρας μας ὁ οὐράνιος, ἄν καί γνωρίζει ὅσα ἔχουμε ἀνάγκη, πρίν νά τοῦ τά ζητήσουμε –γιατί δέν εἶπε «μή ζητήσετε τίποτα, ἐφόσον ξέρω τί θέλετε, προτοῦ νά τά ζητήσετε»– μᾶς παρηγγεῖλε νά λέμε: «Ζητήστε καί θά λάβετε» (Ἰωάν. 16, 24) καί τά λοιπά. Ὡστε εἶναι καλό νά ζητᾶμε γιά νά λάβουμε, κατά τήν ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ. Ζητώντας δέ τήν προσευχή τῶν Πατέρων, νά λές: «Ἀββᾶ, βρισκομαι σέ κακή κατάσταση, σέ παρακαλῶ, προσευχήσου γιά μένα, ὅπως ξέρεις, διότι ἔχω ἀνάγκη ἀπό τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ»¹⁷. Καί ὅπως θέλει ὁ Θεός σου δίνει τό ἔλεός Του, διότι δική Του εἶναι ἡ φιλανθρωπία καί ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

545

Ἐρώτηση

Ἄν κάποιος τρώει μαζί μέ τούς ἀδελφούς καί τελειώσει τό φαγητό πού τοῦ χρειάζεται πιό γρήγορα ἀπό τούς ἄλλους, εἶναι καλό νά ζητήσει ἀπό τόν Ἀββᾶ νά σηκωθεί ἀπό τό τραπέζι ἢ νά παραμείνει μέχρι πού νά

ντρική αὐτονομία τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, εἴτε στίς ἄμεσες πρός τόν Κύριο ἀναφορές μας, εἴτε στίς εἰδικές ἀναφορές μας πρός τούς πνευματικούς Πατέρες μας, εἴμαστε διδακτικοί καί σχολαστικοί. Ἀντί νά ζητᾶμε τή «βοήθειά» τους ἀπλά, τούς ὑποδεικνύουμε τί νά ζητήσουν γιά μᾶς, γιατί καί μέσα στήν ἀδυναμία μας συνεχίζουμε νά θέλουμε καί νά νομίζουμε ὅτι ἐλέγχουμε τήν κατάσταση. Ἡ ὑπόδειξη τοῦ Ὁσίου ἐμπνέει μιά ριζική ἀλλαγὴ σ' αὐτά τά βιώματά μας, πού δίνει τίς σωστές διαστάσεις στό ἔλεος τοῦ Μεγάλου Θεοῦ καί στή μηδαμινότητα τῆς δικῆς μας ὑπαρξης. Μάθημα ἐμπρακτῆς εἰσόδου στό προαύλιο τῆς ταπεινοφροσύνης.

στῶσιν; Ἐὰν δὲ τὸ μέτρον τοῦ ἄρτου [συγκатаμερίση] πᾶσι τοῖς ἐψητοῖς, ποῖον βέλτιον;

Ἀπόκρισις

Καθήμενός τις εἰς τὴν τράπεζαν, ἐὰν ἴδῃ ὅτι ἐγένετο αὐτοῦ ἡ χρεία καὶ οὐ δύναται καθίσαι μὴ τρώγων, αἰτήσῃ ἵνα ἀναστῇ· τὸ δὲ καθίσαι καὶ μὴ φαγεῖν, μεῖζον αὐτοῦ ἐστὶ· τὸ δὲ ἐπεκτεῖναι τὸ βουκίον αὐτοῦ εἰς ὅλα τὰ ἐψητά, τοῦτο κάλλιον τῶν δύο ἐστίν.

φμς'

Ἑρώτησις

Ἀδελφοὶ βουλόμενοι ἐγκρατεῦσασθαι, ἠρώτησαν τὸν Ἀββᾶν εἰ ἐπιτρέπει αὐτοῖς προανίστασθαι τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ τῶν τραπεζίων, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι καθήμενους περιγενέσθαι τῆς κοιλίας. Καὶ τοῦ Ἀββᾶ ἐπιτρέψαντος αὐτοῖς ἀναστῆναι, τινὲς διεκρίθησαν καὶ κατελάλουν αὐτῶν, μὴ συνιέντες τὴν ἐκ τούτου ὠφέλειαν· καὶ ἔπεμψαν ἐρωτῶντες τὸν αὐτὸν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Ε'κεῖνοι μὲν ὡς ἐργάται καὶ προσέχοντες ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, ποιοῦσι τοῦτο ἀγωνιζόμενοι εἰς ἐγκράτειαν, μήποτε ἐν τῷ καθέζεσθαι λιμβευθῶσιν ἔτι μεταλαβεῖν τῶν παραθεμένων· τῶν γὰρ τελείων ἐστὶ τὸ μεῖναι ἐν τῇ τραπέزῃ καὶ μὴ ἥτητῆναι τῇ κοιλίᾳ· ὑμεῖς δὲ ἀργοὶ ἐστε, ὅτι οὐ συνήκατε εἰς

18. Ἡ ὑπόδειξη τοῦ ὁσίου Γέροντα εἶναι ἄριστο παράδειγμα ἐφαρμογῆς τῆς διάκρισης. Εἶναι σάν νά μᾶς λέει: α) Ὅταν παίρνεις τὸ γεῦμα σου μέ ἄλλους μαζί, δέν μπορείς νά κινηθεῖς σάν μονάδα. (Ἀναφέρεται σέ τράπεζα Κοινοβίου). β) Εἶναι καλὸ νά μειώνεις μέχρι τὸν ἀπόλυτο βαθμὸ τίς περιστάσεις νά φανεῖς ὡς ἐξαίρετος. γ) Νά περιορίζεις ἢ νά τροποποιεῖς τὰ προσωπικά «κούγια» σου, ὥστε νά ἀκολουθεῖς τὸν ρυθμὸ τῶν ἄλλων, καταβάλλοντας ἰδιαίτερη προσπάθεια καὶ ἐφευρισκοντας σχετικὴ μέθοδο, γιὰ νά μὴ γίνεις ἀντιληπτός, ἀλλὰ κοί νά μὴ ζημιωθεῖς ἀπὸ τὴν ἀδελφικὴ αὐτῇ κοινωνικότητα. Τέλος τοῦ κάνει καὶ πρακτικὴ σύσταση: Νά μασήσεις ἀργὰ καὶ καλὰ τὸ ψωμί σου καὶ νά πάρεις καὶ κάτι ἀπὸ ὅλα τὰ πιάτα πού εἶναι γιὰ σένα, σέ τέτοια ποσότητα, ὥστε οὔτε νωρίτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους νά σταματήσεις οὔτε νά κατοναλώσεις περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα πού οἱ ἀνάγκες σου, σέ συνδυασμὸ μέ τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ταπεινώση, σοὺ ὑπαγορεύουν.

σπκωθοῦν ὅλοι; Ἄν πάλι προσπαθήσει μέ τό ψωμί πού ἔχει νά φάει, νά πάρει καί κάτι ἐλάχιστο ἀπ' ὅλα τά προσφερόμενα φαγητά, θά ἦταν καλό; Ποιό εἶναι τό καλύτερο;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν κάθεται κάποιος στήν τράπεζα γιά φαγητό καί διαπιστώσει ὅτι ἤδη ἔφαγε τό φαγητό πού εἶχε ἀνάγκη, ἀλλά δέν μπορεῖ νά παραμείνει χωρίς νά τρώει, νά ζητήσει νά σπκωθεῖ. Τό νά παραμείνει βέβαια καί νά μή φάει εἶναι ἀνώτερο ἀπ' αὐτό. Ἄν ὅμως ἐπιτύχει, μασώντας καλὰ τήν τροφή του, νά φάει τό ψωμί πού ἔχει ἀνάγκη ἢ πρέπει νά πάρει, παίρνοντας συγκρό- νως καί κάτι ἐλάχιστο ἀπό ὅλα τά προσφερόμενα φαγητά, αὐτό εἶναι καλύτερο ἀπό τούς ἄλλους δυό τρόπους¹⁸.

546

Ἑρώτηση

Κάποιοι ἀδελφοί πού ἤθελαν νά ἀσκήσουν ἐγκράτεια ρώτησαν τόν Ἑγούμενο τοῦ Κοινοβίου ἄν ἐπιτρέπει σ' αὐτούς νά σπκώνονται ἀπό τήν τράπεζα, πιό μπροστά ἀπό τούς ἄλλους ἀδελφούς, ἐπειδή δέν ἔχουν τί δύναμη, μένοντας μπροστά στά φαγητά, νά ἐπιβάλλουν ἐγκράτεια στή γαστριμαργία τους. Καί ἐνῶ ὁ Ἑγούμενος τούς ἐπέτρεψε νά σπκώνονται καί νά φεύγουν πιό μπροστά ἀπό τούς ἄλλους, μερικοί ἀδελφοί τό ἐξέλα- βαν διαφορετικά καί τούς κατηγοροῦσαν, ἐπειδή δέν εἶχαν καταλάβει τήν ὠφέλεια πού προκύπτει ἀπό αὐτή τήν ἀσκητική μεθόδευση. Αὐτοί οἱ ἀδελ- φοί ἔστειλαν ἐπιστολή καί ζήτησαν ἀπό τό Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, νά μάθουν τί γνώμη του πάνω στό θέμα πού δημιουργήθηκε.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εκεῖνοι μέν, ἐργαζόμενοι τήν ἀρετή καί παρακολουθώντας μέ προσοχή τίς ψυχές τους, τό κάνουν αὐτό ἐπειδή ἀγωνίζονται γιά ἐγκράτεια, φοβοῦμε- νοι ὅτι, ἄν παραμείνουν στήν τράπεζα, θά λικουδευτοῦν καί θά φᾶνε, χωρίς ἀνάγκη, πιό πολύ ἀπό τά σερβιρισμένα φαγητά¹⁹. Γιατί μόνο οἱ τέλειοι μποροῦν νά στέκονται μπροστά στά λαχταριστά φαγητά καί νά μήν ἱκανο-

19. Στήν προληπτική ἀσκητική τέχνη πρὸς ἐπιτυχή πορεία γιά τόν ἁγιασμό μας, εἶναι σκόπιμο νά παίρνουμε μέτρα ὥστε νά μή βρεθοῦμε σέ ἐρεθίσματα προκλητικά γιά τά συνειδητοποιημένα πάθη μας. Εἶναι καλύτερα νά φοβόμαστε τίς ἀδυναμίες μας, παρά νά τίς λησμονοῦμε ἢ νά τίς παραθεωροῦμε. Γι' αὐτό τό λόγο καί ὁ Ἑγούμενος, ὡς οἰκονόμος τῆς σωτηρίας τῶν μοναχῶν του, προτίμησε νά δώσει τήν εὐλογία πού ζήτησαν οἱ ὑποτακτικοί του.

τοὺς λόγους τῶν Πατέρων τοὺς λέγοντας, «μὴ [εἴπης], διατί τοῦτο, ἀλλὰ σε-
αυτῷ πρόσχε», οἵτινες πάλιν παραινοῦσι μὴ καταλαλῆσαι τινος, πληροῦντες
τὸν προφητικὸν λόγον «ὅπως ἂν μὴ λαλήσῃ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώ-
πων» καὶ ἐνεπέσατε εἰς τὴν ἀπόφασιν τὴν λέγουσαν «ὁ κακὸς ἄνθρωπος ἐκ
τοῦ κακοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ κακὰ».

Διατί οὐκὶ μᾶλλον ἐνεθυμήθητε περὶ τῶν ἀδελφῶν ἀγαθὰ εἰς οἰκοδομὴν,
ὅτι ἡμεῖς ἀμελοῦμεν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐγκρατεῦνται, καθὼς αὐτοὶ οἱ ἐγει-
ρόμενοι ἀδελφοὶ τὰ ἀγαθὰ λογίζονται περὶ <ὑμῶν> λέγοντες· οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι
ἀπὸ ἀσθενείας ἐγειρόμεθα, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἡμῶν κἂν περισσότερον ἡμῶν φά-
γωσιν, οὐ βλάπτονται, πάντα γὰρ μετὰ διακρίσεως ποιοῦσι; Καὶ ἐν τούτῳ αὐτοὶ
μὲν φεύγουσι τὴν ἀπειλὴν τῆς κατακρίσεως, τὴν λέγουσαν «μὴ κρίνετε καὶ οὐ
μὴ κριθῆτε», ὑμεῖς δὲ περιπίπτετε αὐτῇ, κρίνοντας τοὺς ἀδελφούς ὑμῶν τοὺς
ὑπὲρ ὑμᾶς, παραβαίνοντες τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «ὁ ἐσθίων
τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενεῖτω».

Μᾶλλον δὲ ὀφείλτε αὐτοὶ μεταλαμβάνοντες περισσότερον ἐκείνων, λυ-
πεῖσθαι μὲν ὡς ἥττημένοι τῇ κοιλίᾳ, εὐχαριστεῖν δὲ τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ μεταλήψει,
καὶ δύναται ἡμᾶς (ὁ Θεὸς δηλαδὴ) ἐλευθερῶσαι διὰ τῆς εὐχαριστίας τοῦ πολέ-
μου τῆς κοιλίας καὶ τῆς κατακρίσεως τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς. Ἐὰν δὲ θέλῃτε
συνιέναι, εἰς διάκρισιν ἔρχονται τὰ πράγματα διακρίναι τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ
κακοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον λέγοντα, «πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».
Τῆς οὖν δοκιμασίας τοῦ Ἀββᾶ τοῦτο τὸ πρᾶγμά ἐστι χωρὶς πάσης ἀντιλογίας.

φμζ'

[Ἑρώτησις]

Ἄδελφὸς ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

Δογματικὰ βιβλία ἔχω καὶ ἀναγινώσκων εἰς αὐτά, αἰσθάνομαι ὡς με-

20. Ὁ σοιανὰς ἀρέσκειτο νὰ νορκοθετεῖ τὸ δρόμο τῶν ἀγωνιζόμενων μοναχῶν μέ μιὰ ἀρι-
στοτεχνικὴ μέθοδο: Ἐν ὀνόματι τῆς τελειότητος καὶ τῆς ἀκρίβειας δημιουργεῖ νομικὸ τελειοθη-
ρικὸ φρόνημα στὸ μοναχό. Καὶ πάνω σ' αὐτὸ στηριγμένος τὸν ὠθεῖ νὰ γίνεται ἐπὶ τῆς ζωῆς
τῶν ἄλλων καὶ ὀδιόκριτος ἐλεγκτὴς τῶν «ἰδιορρυθμίων» τους. Ἔτσι πετυχαίνει, καὶ μέσα στὸ
μοναχισμό, ὅ,τι καὶ στὸν κόσμῳ· ἐν ὀνόματι τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ἀδρανοποιεῖται ὁ προ-
σωπικὸς αὐτοέλεγχος. Αἰσθανόμαστε «ὑπεύθυνοι» γιὰ ὅ,τι κάνουν οἱ ἄλλοι καὶ ζοῦμε ὡς ἀνεύ-
θυνοι γιὰ τίς δικές μας παροβάζσεις.

21. Σύμφωνα μέ ὅσα εἶπαμε καὶ στὸ ἀμέσως προηγούμενο σκόλιο, ὁ Ὅσιος εἶπε στοὺς
μοναχοὺς, πού τὸν ρώτησαν, ὅτι ἔηρεπε, ἀντὶ νὰ κρίνουν τοὺς ἄλλους, νὰ προσέκουν τὸν ἐαυτὸ
τους. Στὴν συνέχεια τοὺς εἶπε ὅτι θὰ εἶχον κάνει καλὰ ἂν ἔτρωγαν τὸ φαγητὸ τους εἰρηνικοὶ καὶ
εὐχοριστοῦσιν τὸν Κύριο γιὰ τὴ διατροφή τους. Τῶρο κάνει κοὶ μιὰ ἐκκλησιαστικὴ παρήγορη προ-
σθήκη: Τοὺς βεβαιώνει ὅτι ὁ Κύριος, δεχόμενος τὴν εὐχαριστίαν τους αὐτή, θὰ τοὺς ἀπαλλάξει
καὶ ἀπὸ τὴν γαστριμαργίαν καὶ ἀπὸ τὴν κατάκρισιν.

Ἡ ἀλλὴ καθημερινὴ ζωὴ μας, μέ εὐλικρινὴ καὶ εὐχάριστη ἀναφορὰ πρὸς τὸν Κύριό μας, γίνε-

ποιούν τή λαιμαργία ἢ γαστριμαργία τους. Ὑσεῖς ὅμως εἶστε ἀμελεῖς σπὴν πνευματικὴ ἐργασία καί γι' αὐτό δέν κατανοήσατε τοὺς λόγους τῶν Πατέρων πού λένε: «Μὴ ρωτᾷς γιατί αὐτό καί ἐκεῖνο²⁰, ἀλλὰ νά παρακολουθεῖς νηπτικά τόν ἑαυτό σου». Ἀκόμη οἱ Πατέρες μᾶς προτρέπουν νά μὴν καταλαλοῦμε τόν ἀδελφὸ μας, κάνοντας ἐφαρμογὴ τοῦ προφητικοῦ λόγου πού λέει: «γιά νά μὴ λαλήσει τό στόμα μου τὰ πονηρὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλμ. 16, 4), ἐνῶ ἐσεῖς μ' αὐτὴ τὴν ἀμέλειά σας βάλαιτε τόν ἑαυτό σας στὴ θέση ἐκείνων γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἔχει διδάξει ξεκάθαρα: «Ὁ κακὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τόν κακὸ θησαυρὸ τῆς καρδιᾶς του βγάζει τὰ κακὰ» (Λουκ. 6, 45).

Γιατί δέν κάνατε καλυτέρα ἀγαθὲς σκέψεις γιὰ τοὺς ἀδελφούς ὥστε νά ὠφεληθεῖτε πνευματικά, ὅτι δηλαδή «ἐμεῖς ἀμελοῦμε ἐνῶ οἱ ἀδελφοί μας ἐγκρατεύονται», καθὼς κάνουν ἀγαθὲς σκέψεις ἐκεῖνοι οἱ ἀδελφοί, πού σπκωνοῦνται ἀπὸ τὴν τράπεζα πιὸ μπροστά, γιὰ σᾶς καί λένε, «ἀλίμονό μας, διότι σπκωνόμαστε ἀπὸ τὴν τράπεζα πρῶτα ἀπὸ ἀδυναμία, ἐνῶ οἱ ἀδελφοί μας, ἔστω κι ἂν φᾶνε περισσότερο ἀπὸ μᾶς, δέν βλάπτονται, διότι ὅ,τι κάνουν τό κάνουν μέ διάκριση»; Καί μ' αὐτό τόν τρόπο αὐτοὶ βέβαια ἀποφεύγουν νά κατακριθοῦν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου πού λέει «μὴν κρίνετε γιὰ νά μὴν κριθεῖτε» (Λουκ. 6, 37), ἐνῶ ἐσεῖς γίνεσθε ἄξιοι κατακρίσεως κρίνοντας τοὺς ἀδελφούς σας, πού εἶναι ἀνώτεροί σας, καί παραβαίνοντας τόν ἀποστολικὸ λόγο πού λέει: «Αὐτός πού τρώει νά μὴν ἐξουθενῶναι ἐκεῖνον πού δέν τρώει» (Ρωμ. 14, 3).

Πολὺ δέ περισσότερο θά ἔπρεπε ἐσεῖς, πού τρῶτε περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους, νά λυπᾶστε μέν διότι νικίεστε ἀπὸ τὴν κοιλιοδοιχεῖα, ἀλλὰ νά εὐχαριστεῖτε τὸ Θεὸ γιὰ τὴν καλὴ διατροφή σας. Καί ἔχει τὴ δύναμη ὁ Θεὸς νά σᾶς ἐλευθερώσει, μέ τὴν εὐχαριστία, ἀπὸ τόν πόλεμο τῆς κοιλιᾶς καί τῆς κατακρίσεως πρὸς τοὺς ἀδελφούς²¹. Καί ἂν θέλετε νά σκεφθεῖτε συνετά, τὰ ἴδια τὰ πράγματα ὁδηγοῦν στὴ διάκριση, ὥστε νά διακρίνετε τό καλὸ ἀπὸ τό κακό, κατὰ τόν Ἀπόστολο πού λέει: «Ὅλα νά τὰ ἐξετάζετε, ἀλλὰ νά κρατᾶτε ὅ,τι εἶναι καλὸ» (Α' Θεσ. 5, 21). Αὐτὴ ἡ ὑπόθεση βέβαια (τῆς διακριτικῆς ἀντιμετώπισεως τῶν ἀδελφῶν) ἀνήκει σπὴν ποιμαντικὴ καί διακριτικὴ ἀρμοδιότητα τοῦ Ἡγουμένου, χωρὶς καμμιά ἀντίρρηση καί ἀντιλογία.

547

Ἑρώτηση

Ἐνας ἀδελφὸς ρώτησε τὸ μεγάλο Γέροντα καί τοῦ εἶπε:

Ἐχω δογματικὰ βιβλία καί ὅταν τὰ διαβάω αἰσθάνομαι σάν νά μετα-

ται φορέας ἐκπληκτικῆς Χάριτος. Ἀντιστρόφως, κάνουμε πολλές φορές τὴ Θεία Χάρη γιατί αὐθαίρετα ἀνολαμβάνουμε ρόλους δικηγόρου τοῦ Θεοῦ ἢ προστάτη τῆς Ἐκκλησίας, κρίνοντας τοὺς πάντες καί τὰ πάντα, πλην ὅμως λησμονώντας τόν αὐτοέλεγκο, καί μάλιστα μέ τὰ ἴδια μέτρα καί σταθμά.

ταφερόμενον τὸν νοῦν μου εἰς τὴν θεωρίαν αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ἔστι δ' ὅτε ἐπιτιμᾷ μοι ὁ λογισμὸς λέγων, οὐκ ὀφείλεις τοιαῦτα ἀναγινώσκειν, ἄθλιος ὢν καὶ ἀκάθαρτος.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Οὐκ ᾔθελον ἐν τούτοις, διὰ τὸ αὐτὰ ἄνω αἶρειν τὸν νοῦν, ἀλλ' ἐν τοῖς λόγοις τῶν Γερόντων, ὅτι ταῦτα ταπεινοῖ κάτω τὸν νοῦν· ἐγὼ δὲ οὐκ ὡς ἀτιμάζων αὐτὰ εἶπον, ἀλλ' ὡς συμβουλευόν, ἔστι γὰρ τροφή καὶ τρυφή.

φημι

[Ἑρώτησις]

Ἀδελφός τις ξένος ἀσθενήσας ἦλθεν εἰς τὸ κοινόβιον θεραπευθῆναι καὶ ἐδόθη εἰς κελλίον ἀδελφοῦ καὶ βαρέως ἤνεγκεν ὁ ἀδελφός· καὶ μαθὼν ὁ Γέρων ἐδήλωσεν αὐτῷ ταῦτα.

Ἀπόκρισις

Ερευνήσον τὸν λογισμόν σου, ἀδελφέ, καὶ μάθε· εἰ ἦν ὁ ἀδελφός σου ὁ σαρκικός, οὐκ εἴχες αὐτὸν δέξασθαι ἐπάνω τῶν βλεφάρων σου; Ἴδε οὖν τὰ σαρκικά ἐργάζονται μετὰ σοῦ· ἀπέλαβες γὰρ τὸν πνευματικόν σου ἀδελφόν· πάντες γὰρ ἔν ἐσμεν ἐν Χριστῷ. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, ἐν φόβῳ Θεοῦ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφὸς πάνυ κατενύγη, καὶ ὠφεληθεὶς ἐδήλωσε τῷ Γέροντι, λέγων· Συγκώρησόν μοι, κύριε Ἀββᾶ, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ δέχομαι τὸν ἀδελφόν μου μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

22. Πολλές φορές, στὴν πνευματικὴ ζωή, ἔχει σωτικές διαστάσεις ἡ διάκριση τροφῆς καὶ τρυφῆς. Πολύ δὲ περισσότερο οἱ ἀρχαριοὶ καὶ ἐμπαθεῖς κινδυνεύουμε νὰ θεωροῦμε τὴν τρυφή ὡς τροφή καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τὴν τροφή γιατί δέν μᾶς γίνεται τρυφή. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι εἶναι σωτικὴ ἡ παρουσία διακριτικοῦ πνευματικοῦ Πατρὸς στὴ ζωὴ μας. Μὲ τὴν τροφή πολεμοῦμε τὸ σατανά, ἐνῶ μὲ τὴν τρυφή μᾶς πολεμεῖ ὁ σατανάς.

23. Ἡ ἀναστολή τῆς λειτουργίας τῆς φιλαδελφίας στὴ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ εἶναι βαρὺ σύμπτωμα νόσου ἢ ἐνδειξη ἀνεξέλεγκτης καὶ ποικιλόμορφης ἐμπάθειας. Ἡ ἀφιλόξενη συμπεριφορὰ εἶναι καρπὸς θεληματικῆς ἢ ἀθέλητης δυσλειτουργίας τῆς μοναχικῆς προσωπικότητας. Ἡ στοργικὴ διερεύνησι τῶν παραγόντων πού συμβάλλουν σὲ μιὰ τέτοια συμπεριφορὰ εἶναι ἐπιτακτικὸ καθήκον τῶν Ποιμένων τοῦ μοναχοῦ. Μὲ σοφὴ διακριτικότητα ὁ Γέρων βοηθᾷ τὸν προβληματισμένο καὶ ἀσθενὴ μοναχὸ νὰ τοποθετηθεῖ ὀρθά στὴ συγκεκριμένη περίπτωσι. Μὲ ἀνάλογους λογισμούς, στὴν καθημερινὴ πράξι, βοηθηθήμαστε νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀσκητικὸ κόπο. Γιὰ

φέρεται ὁ νοῦς μου ἀπό τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς στή θεωρία τῶν δογμάτων. Εἶναι ὅμως καί φορές πού μέ ἐλέγχει καί μέ κατηγορεῖ ὁ λογισμός μου καί μοῦ λέει: Δέν πρέπει νά διαβάσεις τέτοια βιβλία, ἀφοῦ εἶσαι ἄθλιος καί ἀκάθαρτος.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν θά ἤθελα νά μελετᾷς τέτοια βιβλία, ἀκριβῶς ἐπειδὴ σπρώχνουν τόν νοῦ πρὸς τὰ ἄνω, κάνουν τόν ἄνθρωπο ὑψηλόφρονα, ἀλλά τὰ λόγια τῶν Γερόντων, διότι αὐτά ὠθοῦν τόν νοῦ πρὸς τὰ κάτω, κάνουν τόν ἄνθρωπο νά ταπεινοφρονεῖ. Ἐγὼ φυσικά δέν σοῦ τὰ εἶπα αὐτά γιά νά ὑποτιμῶ νά δογματικά βιβλία, ἀλλά γιά νά σέ συμβουλεύσω καί νά σοῦ ἐπισημάνω ὅτι ἄλλη ἀξία ἔχει ἡ τροφή καί ἄλλη ἡ τρυφή²².

548

Ἑρώτηση

Ἐνας ἀδελφός ξένος ἀρρώστισε καί ἦλθε στό Κοινόβιο νά θεραπευθεῖ. Τόν ὁδήγησαν τότε στό κελλί ἑνός ἀδελφοῦ, ἀλλά ὁ ἀδελφός τό ἔφερε βαρέως, δέν τόν δέχτηκε εὐχάριστα. Ὁ μεγάλος Γέροντας πληροφόρηθηκε γιά τή συμπεριφορά τοῦ ἀφιλόξενου ἀδελφοῦ καί τοῦ φανέρωσε τὰ ἑξῆς:

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἰζέτασε τό λογισμό σου, ἀδελφέ, καί ρώτησέ τον νά σοῦ πεῖ: ἂν ἦταν ὁ κατὰ σάρκα ἀδελφός σου, δέν θά τόν δεχόσουν καί δέν θά τόν πρόσεκες ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ; Νά λοιπόν πού οἱ σχέσεις σου οἱ σπιριζόμενες στή σωματική συγγένεια μποροῦν νά σέ βοηθήσουν καί στά πνευματικά²³. Σοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία τώρα νά δεχτεῖς τόν πνευματικό σου ἀδελφό, γιατί ὅλοι εἴμαστε ἓνα ἐν Χριστῷ. Πρόσεχε λοιπόν τόν ἑαυτό σου, ἀδελφέ, ὥστε νά ζεῖς μέσα στό σωτήριο φόβο τοῦ Θεοῦ.

Ὅταν διάβασε αὐτά τὰ λόγια ὁ ἀδελφός, ἦλθε σέ μεγάλη κατάνυξη καί ὠφελήθηκε. Δήλωσε δέ στό μεγάλο Γέροντα, λέγοντας: Συγκώρεσέ με, ἅγιε Γέροντα, καί κάνε εὐχή γιά μένα. Ἀπό τώρα δέχομαι τόν ἀδελφό μου μέ μεγάλη χαρά.

παράδειγμα: Μοῦ λέει ὁ λογισμός: «εἶσαι ἄρρωστος· μὴν πηγαίνεις στό διακόνημα σήμερα». Κάνω τό λογισμό: «ἂν ἦμουν στόν κόσμο καί ἔπρεπε νά δουλέψω γιά νά ζήσω, αὐτή ἡ ἀσθένεια μου θά μέ σταματούσε»; Τότε ἡ συνείδηση ἀπαντᾷ καί ὁ ἀγῶνας συνεχίζεται.

φμθ'

[Ἑρώτησις]

Ἀδελφὸς γενόμενος τοῦ αὐτοῦ Γέροντος, πρὶν αὐτὸν ἡσυχάσαι ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἐξενίτευσε, καὶ ἐπανελθὼν ἐξουθένει τινὰ ἀδελφὸν εὐλαβῆ, ὡς ἰδιώτην ὄντα καὶ εὐτελεῖ· ἐπέμενε δὲ αἰτῶν τὸν Γέροντα ὁδηγήσαι αὐτὸν [ὡς] τὸ πρῶτον εἰπών· ὁ Θεὸς ἤνεγκέ με εἰς τὴν σὴν ἀγιωσύνην.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

Λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐν λόγῳ»· εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· «τὸν ὀρθῶς πιστεύοντα καὶ ἐν εὐσεβείᾳ ἐργαζόμενον, Ἰησοῦς οὐ παραδίδωσιν εἰς πάθη καὶ χειρας δαιμόνων». Ὁ Κύριος εἶπεν ὅτι «ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλιοῦ πολλὰ κῆραι ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη, εἰ μὴ <πρὸς> τὴν ἐν Σαρεπτᾷ τῆς Σιδῶνος, καίτοι ἦν Ἑλληνίς». Καὶ πάλιν εἶπεν· «ἐν ταῖς ἡμέραις Ἑλισσαιᾶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος», καίτοι ἦν ἀλλογενής, ἀλλ' ἐπίστευσεν. Ὡστε ἐνόμισα ὅτι ἐξενίτευσας καὶ ὅτι ἀφῆκας τὰ δικαιώματα καὶ ἐκέρδανας ταπεινώσιν. Καὶ ὡς βλέπω ἐκ τῶν λογισμῶν σου, ὅτι ἐκεῖνος αὐτὸς εἶ, ἢ καὶ χεῖρων· εἰ τὰ μωρὰ καὶ ἐξουθενημένα καὶ οὐδαμινὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, δῆλόν ἐστιν ὅτι τὰ ἔνδοξα καὶ ἔχοντα καύχημα παρὰ ἀνθρώποις ἀπεβάλετο.

Οὐ τοίνυν τὰ ἀρέσκοντα τοῖς ἀνθρώποις ἀρέσκει τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τὰ ἄτιμα τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὸν Θεόν, ἔχει μακαρισμὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καθὼς λέγει, ὅτι «μακάριοί ἐστε, ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καὶ μισήσωσι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. Χάρητε καὶ σκιρτήσατε, ὅτι οὕτως ἐποιοῦν τοῖς Προφῆταις οἱ Πατέρες αὐτῶν». Συνειράφης

24. Τό νά θεωρηθεῖ ἀναγκαῖο νά τονίσει ὁ Ὅσιος αὐτήν τὴν τόσο γνωστὴ ἀγιογραφικὴ διδασκαλίᾳ σ' ἓνα μοναχό, μᾶς ὑποχρεώνει νά τονίσουμε καὶ πάλι τὸν κίνδυνο νά βιώσει κανεὶς ψευδὴ μοναχικὴ κλήση καὶ νά καταταγεῖ στὶς μοναχικὰς τάξεις δουλεύοντας στὸ κοσμικὸ φρόνημα ἢ καὶ ἀποκτώντας το, ὄντας ντυμένους μοναχός. Ὅσα λέγονται γιὰ τὸ μοναχὸ αὐτὸ καὶ ὁ τρόπος ποῦ τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ὅσιος ὁδηγοῦν μᾶλλον στὴν ἀσφαλὴ ἐντύπωση ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀνθρώπου «δυσήνιου καὶ κακότροπου».

Μπορεῖ ὁμως νά ἐδράζεται τὸ κοσμικὸ φρόνημα καὶ ἡ ἀνυπότακτη ζωὴ κάποιου μοναχοῦ καὶ σέ κινήματα τῆς καρδιᾶς του καὶ σέ πράξεις ἀφονεῖς, γιὰ τίς ὁποῖες εἶναι ἀνάγκη νά λαμβάνει ἀμέσως γνώση ὁ Γέροντάς του, προκειμένου νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ κάθαρση κοί ἡ ἀναμόρφωσή του.

549

Ἑρώτησις

Ἐνας μοναχὸς ὁ ὁποῖος εἶχε συγκοινοβιάσει μαζί μέ τόν ἴδιον, τό μεγάλο Γέροντα –πρίν νά ἐγκλεισθεῖ– ἔφυγε σέ ἄλλους τόπους. Αὐτός ὁ μοναχὸς ἐπέστρεψε πάλι στή Μονή καί συνήθιζε νά ἐξουθενώνει ἕναν ἄλλο ἀδελφὸ τῆς Μονῆς, πολὺ εὐλαβή, καί νά τόν κατηγορεῖ ὡς μηδαμινὸ καί ἀνόητο, ἐνῶ ζητοῦσε ἐπίμονα ἀπὸ τό μεγάλο Γέροντα νά τόν καθοδηγήσει ὅπως προτοῦ νά ξενιτευθεῖ, λέγοντας: Ὁ Θεὸς μέ ὁδήγησε στήν ἀγιωσύνη σου.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Λέει ὁ Ἀπόστολος: «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν στερεώνεται στίς ψυχές μέ εὐγλωττία, ἀλλὰ μέ θεία δύναμη» (Α΄ Κορ. 4, 20). Καί ὁ ἄββάς Μακάριος εἶπε: «Ὁ Ἰησοῦς δέν ἐπιτρέπει νά παραδοθεῖ στά πάθη καί στά χέρια τῶν δαιμόνων αὐτὸς πού ἔχει ὀρθή πίστη καί ἐργάζεται μέ εὐσέβεια». Ὁ Κύριος εἶπε ἐπίσης ὅτι τὸν καιρὸ πού ζοῦσε ὁ προφήτης Ἡλίας πολλές κῆρες ἦταν στό Ἰσραὴλ καί ὁ Προφήτης δέν στάλθηκε σέ καμμιὰ ἀπὸ αὐτές, παρά μόνο σ' ἐκείνη πού ἦταν στά Σαρεπτά τῆς Σιδώνας, ἃν καί ἦταν Ἑλληνίδα (Γ' Βασ. 17, 9). Καί ἀλλοῦ λέει: Τίς ἡμέρες πού ζοῦσε ὁ Ἐλισσαί, ὑπῆρχαν πολλοὶ λεπροὶ ἀνάμεσα στοὺς Ἰσραηλίτες καί κανένας ἀπ' αὐτοὺς δέν καθαρίστηκε, παρά μόνο ὁ Νεεμάν ὁ Σύρος (Δ' Βασ. 5, 8-10), ἃν καί ἦταν ἀλλόφυλος, ἀλλὰ πίστεψε. Νόμισα λοιπὸν ὅτι ξενιτεύθηκες καί ἄφησες κατὰ μέρος τίς ἀξιώσεις καί τό δικαίωμα καί ἀπέκτησες ταπεινώσι. Ἀλλά, ὅπως βλέπω ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς σου, εἶσαι ὁ ἴδιος ἀκριβῶς, ἢ μᾶλλον χειρότερος. Ἄν ὁ Θεὸς διὰλεξε ἀπὸ τὸν κόσμον τὰ μωρά καί τὰ ἐξουθενωμένα καί τὰ μηδαμινά, εἶναι φανερό ὅτι ἀπέρριψε τὰ ἐνδοξα, αὐτὰ πού σύμφωνα μέ τίς κοσμικὲς ἀντιλήψεις ἔχουν δικαίωμα νά καυχῶνται.

Δέν ἀρέσουν λοιπὸν στό Θεό αὐτὰ πού ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ ὅσα οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι ὑποτιμοῦν καί ἐξευτελίζουν, ἐνῶ γίνονται γιὰ τὸ Θεό, αὐτὰ εἶναι ἄξια ἐπαίνου καί μακαρισμοῦ, κρινόμενα ἐνώπιόν Του²⁴, ὅπως τό λέει καί ἡ Γραφή: «Μακάριοι εἰστε ὅταν σᾶς ἀφορίσουν οἱ ἄνθρωποι καί σᾶς μισήσουν καί δυσφημήσουν τό ὄνομά σας ὡς πονηρό, ἐξαιτίας τοῦ ὀνόματός μου. Χαρεῖτε καί πηδῆξτε ἀπὸ ἀγαλλίασι. Τὰ ἴδια ἔκαναν οἱ πατέρες τους καί στοὺς Προφῆτες» (πρβλ. Λουκ. 6, 22). Ἐζησες μαζί μας ἀρκετὸ χρόνο. Ἐρεῦ-

Διότι ἡ τυπολατρικὴ τήρηση κάποιων κανονισμῶν καί ἡ ὑποκρισία μπορεῖ γιὰ πολλὰ χρόνια νά συντηρεῖ μιὰ τόσο ἐπικίνδυνα ἀντιμοναχικὴ κατάσταση.

μεθ' ἡμῶν οὐκ ὀλίγον χρόνον ἐρεύνησον τὴν καρδίαν σου, ποῖον λόγον ἢ ποίαν συμβουλίαν ἔσχες παρ' ἡμῶν τὴν ἀποσχίζουσιν ἐκ τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἡ σκέπη ἡ γενομένη ἐπὶ σέ πόθεν σοι ἐγένετο, εἰ μὴ ἐκ τῆς θλίψεως ἧς ἐβάστασας; ὅτι ἐδίωξέ σε ὁ Γέρων εἰς τὴν σὴν ὠφέλειαν. Εἰπέ μοι, ἀδελφέ, τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεὸς ζητεῖ ἢ τὰ ἔσχατα αὐτοῦ τῆς ἐκβάσεως;

Σὺ οὖν οἶδας τί ἐκέρδανας εἰς τὸν χρόνον τῆς ξενιτείας σου· πάλιν οἶδας ὅτι συνοικοῦντί σοι μετ' ἐμοῦ τότε, εἶπον ὅτι ἐὰν ἀκούης μου εἰς ἓν καὶ ἀντιλήγῃς μοι εἰς ἓν, εἰς ὃ ἀκούεις, τὸ θέλημά σου ἐστὶν εἰς αὐτό· καὶ οὐκ ἔχω κρίμα δοῦναι ὑπὲρ σοῦ ἢ ἀπολογίαν. Εἰ ὁ Θεὸς ἤνεγκέ σε, αὐτὸς καὶ κυβερνᾷ σε, εἰ δὲ τῷ θελήματί σου, γέγραπται «ἐξαπέστειλα αὐτοῖς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν». Ὡστε οὖν εὖσαι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἀμερίμνῃς ἀφ' ἡμῶν· κἀγὼ θέλω εἰς πάντα ἀμεριμνησάμενος ἐν Κυρίῳ.

φν'

Ἀδελφοί ἐξεληθόντες ἀπὸ κοινοβίου τινὸς ἠγόρασαν ἑαυτοῖς κελλίᾳ ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς ἦν τὸ κοινόβιον, δίχα γνώμης τοῦ Ἀββᾶ αὐτῶν, καὶ λυπηθεὶς πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἀββᾶς ὡς παραβάντας τὴν ἀκολουθίαν, ἐβούλετο διῶξαι αὐτοὺς ἐκεῖθεν· αὐτοὶ δὲ ἀντειπεῖν ἐπεχείρησαν. Καὶ ἠρωτήθη ὁ αὐτὸς Γέρων περὶ τούτου, εἰ καλῶς ἐποίησαν οἱ ἀδελφοί, καὶ τί χρὴ γενέσθαι.

Ἀπόκρισις

Παντὶ εὐρίσκομεν ὅτι ἡ ἀντιλογία πολλοὺς ἀνθρώπους ἀπώλεσεν, ὡς καὶ τοὺς περὶ Δαθὰν καὶ Ἀβειρών, τοὺς ἀντιστάντας τῷ Μωυσῇ. Καὶ τοῦτο σημεῖον ἐστὶ κακόν· ὅτι εἰ τὸν Ἀββᾶν αὐτῶν οὐ διετράπησαν, τίνα ἔ-

25. «Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω» (Ἰωάν. 6, 37) εἶναι μιά διακήρυξη σωτήρια τοῦ Κυρίου μας, τὴν ὁποία πολλές Μονές τὴν τοποθετοῦν ὡς ὑπέρθυρο ἐπιγραφή στὴν εἰσοδὸν τους. Οἱ Μονές εἶναι ἐπίγεια καταστήματα τῆς οὐράνιας Φιλανθρωπίας. Καὶ ὅμως ἔρχονται περιστάσεις πού κακὸς τρόπος κοί ἐπικίνδυνα ἀδιόρθωτος μοναχὸς ἐκδιώκεται προσωρινά ἢ τελεσιδικα καὶ ὀριστικά. Εἶναι καὶ αὐτὴ μιά ἐκδίωξη ἀνάλογη πρὸς τὴν ἔξωση τῶν Πρωτοπλάστων ἀπὸ τὸν Παράδεισο. Ἡ διάκριση κάποτε ὑποχρεώνει τὴν ἀγάπην νὰ λειτουργεῖ φαινομενικά ἐναντιότροπα πρὸς τὴ φύσιν τῆς.

26. Ὁ ἀδιόρθωτος καὶ θεληματάρης αὐτὸς μοναχὸς εἶχε καὶ τὸ βλάσφημο θράσος νὰ ἱσχυρίζεται ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ μέριμνα τοῦ Ὁσίου. Χρησιμοποιοῦσε καὶ τὴ θεϊκὴ αὐθεντία, προκειμένου νὰ πιέζει καὶ τὸν Ὁσιο νὰ τὸν δέχεται τάχα πρὸς ἐπιμέλεια ψυχῆς. Τό γεγονός αὐτὸ μᾶς φέρνει στὸ νοῦ πολλοὺς σύγχρονους θεληματάρηδες ἰδιόρρυθμους καὶ θρησκολλήπτους Χριστιανούς πού προσκολλῶνται σὲ Πνευματικούς μεγάλης φήμης καὶ διακηρύσσουν ὅτι εἶναι πνευματικὰ παιδιὰ τους, μόνο καὶ μόνο πρὸς ἐπένδυση τῆς προσωπικῆς

νησε τὴν καρδιά σου καὶ δές· ποίῳ λόγῳ ἢ ποιά νουθεσία εἶχες ἀπὸ μέρους μας ἢ ὁποία σέ ὥθησε νὰ ξεστρατίσεις ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἡ προστασία πού εἶχες ἀπὸ ποῦ προῆλθε; Δέν προῆλθε ἀπὸ τὴ θλίψη πού σὲ σπύκωσε; Διότι ὁ Γέροντας σέ ἔδωξε γιὰ τὴ δική σου ὠφέλεια²⁵. Πές μου, ἀδελφέ, ὁ Θεὸς τί ζητᾷ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, τὰ ἀρκάρια του βήματα ἢ τὰ ἔσχατα ἀποτελέσματα τῆς πνευματικῆς του ζωῆς;

Ἐσὺ λοιπὸν ξέρεις τί κέρδισες τὰ χρόνια τῆς ξενιτειᾶς. Ἐπίσης γνωρίζεις ὅτι τότε πού ζοῦσες κοντὰ μου σοῦ εἶχα πεῖ πῶς, ἂν σέ ἕνα θέμα μέ ἀκοῦς καὶ στὸ ἄλλο μοῦ ἀντιλέγεις, καὶ σ' αὐτὸ πού ἀκοῦς βρίσκεται τὸ θέλημά σου. Ἔτσι δέν πρόκειται νὰ κριθῶ ἢ νὰ ἀπολογηθῶ ἐγὼ ἀντὶ γιὰ σένα. Ἄν ὁ Θεὸς σέ ἔφερε, Αὐτός καὶ σέ κυβερνᾷ²⁶. Ἄν ὅμως μέ τὸ θέλημά σου ἤλθες, ἔχει γραφῆ τὸ «ἐπέτρεψε νὰ ἔλθουν σ' αὐτοὺς βιώματα καὶ καταστάσεις σύμφωνα μέ τίς ἐπιθυμίες τῶν καρδιῶν τους» (Ψαλμ. 80, 13). Γι' αὐτὸ λοιπὸν προσευχήσου γιὰ μένα καὶ μὴν ἀσχολεῖσαι μέ μᾶς. Καὶ ἐγὼ θέλω νὰ ἀμεριμνήσω γιὰ ὅλα μέ τὴ Χάρη καὶ τὴ θέληση τοῦ Κυρίου.

550

Κάποιοι ἀδελφοί, ἀφοῦ ἔφυγαν ἀπὸ ἕνα Κοινόβιο, ἀγόρασαν δικὰ τους κελλιά στὴν περιοχή πού ἦταν τὸ Κοινόβιο αὐτό, χωρὶς νὰ πάρουν τὴν εὐλογία τοῦ Ἡγουμένου τους. Ὁ Ἡγούμενος λυπήθηκε γι' αὐτούς, ἐπειδὴ παρέβηκαν τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὴν παραδεδομένη τάξη, καὶ ἤθελε νὰ τοὺς διώξει ἀπὸ ἐκεῖ. Αὐτοὶ ὅμως ἐπικεῖρσαν νὰ ἀντιλογηθοῦν. Καὶ ρωτήθηκε ὁ ἴδιος Γέροντας, ὁ ἀββάς Βαρσανούφιος, γιὰ τὸ θέμα αὐτό, ἂν οἱ ἀδελφοὶ ἔπραξαν σωστά καὶ τί πρέπει νὰ γίνεῖ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ὅπου κι ἂν ἐρευνήσουμε, μέ χίλιους δυὸ τρόπους θὰ πληροφορηθοῦμε ὅτι ἡ ἀντιλογία ἐγένε ἀιτία νὰ ἀπολεσθοῦν πολλοὶ ἄνθρωποι· ὅπως ἐκεῖνοι πού ἦταν γύρω ἀπὸ τὸ Δαθάν καὶ τὸν Ἀβειρών, οἱ ὁποῖοι ἀντιστάθηκαν στὸ Μωυσῆ (βλ. Ἀριθμ. κεφ. 16). Αὐτὸ πού ἔκαναν οἱ ἀδελφοὶ εἶναι μιὰ πολὺ κακὴ ἐνέργεια, στηριγμένη σέ κακές προϋποθέσεις καὶ μέ πολὺ κακές συνέπειες. Διότι ἂν δέν σεβάσθηκαν τὸν Ἡγούμενό τους, ποιὸν θὰ σεβαστοῦν; Καὶ

τιπὸς τους μέ τὸ αὐθεντικὸ κύρος τοῦ Πνευματικοῦ, ὥστε πιὸ εὐκόλα νὰ ἐπιβάλλονται στοὺς κύκλους τους, «χρησιμοθηρίας καὶ ὠφελιμοθηρίας ἂν ὄχι καὶ εὐδαιμονισμοῦ ἔνεκεν».

Μπροστὰ σ' ἕνα τόσο βλάσφημο θράσος ὁ Ὅσιος χρειάστηκε νὰ μιλήσει σέ ἀνάλογη γλώσσα: «Ἄν ὁ Θεὸς σέ ἔφερε κοντὰ μου, Ἐκεῖνος θὰ οἰκονομήσει καὶ τὴ σωτηρία σου. Ἐγὼ δέν βλέπω νὰ ζεῖς σύμφωνα μέ μιὰ τέτοια θεϊκὴ εὐνοία. Γι' αὐτὸ ἀποποιῶμαι κάθε σχέση μαζί σου».

χουσι διαιραπῆναι; Τὸ δὲ μὴ διαιρέεσθαι τινι, σημειὸν ἐστὶν ἀνταρσίας λογισμοῦ· καὶ αὕτη ἡ ἀνταρσία τῆς νουθεσίας ἐστὶ τοῦ διαβόλου. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀντῆρεν ὁ διάβολος καὶ οἱ τὸ αὐτὸ ποιοῦντες, τέκνα αὐτοῦ γίνονται.

Καὶ ποῖα γίνεται τούτοις; Οἱ τοιοῦτοι ἐξορία ἐξώρισαν ἑαυτοὺς τῆς ταπεινώσεως, φράξαντες τὰ ὦτα αὐτῶν μὴ ἀκοῦσαι τοῦ λέγοντος· «ἐὰν διώξωσιν ὑμᾶς εἰς τὴν πόλιν ταύτην, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην», καὶ «τῷ θέλοντι κριθῆναι σοὶ καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον». Οἱ δὲ τῷ κακῷ υπετάγησαν, τὸ δὲ κακὸν οὐδὲν ἀγαθὸν γεννᾷ· φησὶ γὰρ «οὐ δύναται σαπρὸν δένδρον καρποὺς καλοὺς ποιεῖν»· κατεπάτησαν δὲ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Πατέρων ἐν τῇ παραβάσει αὐτῶν. Οἱ Πατέρες γὰρ λέγουσιν ὅτι· «ἐὰν ἀπέλθῃς οἰκῇσαι εἰς τόπον, πρότερον ἐρώτησον μήποτε τις λυπῆται ἐν τῇ σῇ οἰκῇσει». Καὶ εἰ περὶ ἄλλων ἐντέλλονται τοῦτο οἱ Πατέρες, πόσῳ μᾶλλον ἔνθα ἐστὶ λύπη τῷ Ἠγουμένῳ τοῦ τοιοῦτου ἀνθρώπου.

Τὸ γοῦν πέρας τοῦ πράγματος τούτου οὕτως ὀφείλει γενέσθαι, ἵνα αὐτοὶ μὲν ὡς ἁμαρτίσαντες λάβωσι καὶ ἄλλους καὶ παρακαλέσωσι τὸν Ἀββᾶν αὐτῶν συγχωρῆσαι αὐτοῖς καὶ μὴ ἀνταποδοῦναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ὁ δὲ συγχωρήσει αὐτοῖς· γέγραπται γὰρ «ὅτι ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν». Καὶ ὁ Κύριος λέγει· «ἐὰν μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ <ὁ> Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν»· καὶ πάλιν· «γίνεσθε τέλειοι ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστι». Καὶ οὕτω δοξάζεται ὁ Θεός, ἐκ τοῦ γενέσθαι τοῦτο εἰς οἰκοδομὴν πολλῶν.

φνα'

Ὁ Ἀββᾶς τούτου τοῦ κοινοβίου, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ Γέροντες [διετάξατο πρᾶγμα] γενέσθαι, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν, ἔχοντες θέλημα, βαρέως ἤνεγκαν καὶ ἐγόγγυζον· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ αὐτὸς μέγας Γέρων ἐδήλωσεν αὐτοῖς τὴν ἀπόκρισιν ταύτην.

27. «Διατρέπομαί τινι» σημαίνει ὅτι ἡ παρουσία κάποιου, τὸν ὁποῖο σέβομαι καὶ ὑπολήπτομαι, ἀναδιαμορφώνει ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον καὶ ταπεινώτερον τὰ συναισθήματά μου. Ἔτσι γίνεται ταυτόσημο μὲ τὸ «ἐντρέπομαι». Ἡ «ἐντροπή» ἔχει περίπου τὸ αὐτὸ νόημα μὲ τὴν αἰδῶ. Ἡ αἰδῶς εἶναι σημεῖο παρθενικῆς ἀγνότητος καὶ ταυτίζεται μὲ τὸ «ἀπαρρησίαστον» τῶν ἀσκητικῶν συγγραφέων. Εἶναι λοιπὸν εὐλόγα κατανοητὸ γιατί ἡ ἀντίθετη συμπεριφορὰ θεωρεῖται καὶ εἶναι διαβολοκίνητη καὶ διαβολομίμητη «ἀνταρσία».

28. Μία συμπεριφορὰ-πιλότος γιὰ τὸν ἔμπρακτο σεβασμὸ τῶν «δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου» πού κινεῖται σὲ ἐπίπεδο ἀφάνταστα πιο ὑψηλὸ ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο στὸ ὁποῖο κινούνται οἱ σύγχρονοι προσπάθειες διεθνῶν ὀργανισμῶν γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι μιά ζωντανὴ μαρτυρία ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἡμερώνεται μόνο μέσα στὸ Χριστὸ καὶ

ὅταν δέν δείχνεις τόν ἀπαιτούμενο σεβασμό σέ κάποιον, αὐτό εἶναι σημεῖο ἀνταρσίας τοῦ λογισμοῦ. Καί ἡ ἀνταρσία αὐτή προέρχεται ἀπό τή νουθεσία πού κάνει στήν ψυχή ὁ διάβολος²⁷. Διότι ἀπό τήν ἀρχή ὁ διάβολος ἔπεσε σέ ἀνταρσία καί ὅσοι τόν μιμοῦνται, γίνονται τέκνα του.

Καί τί παθαίνουν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι; Οἱ ἄνθρωποι πού ἔκαναν αὐτή τήν ἀνταρσία ἐξόρισαν τούς ἑαυτούς τους ἀπό τή χώρα τῆς ταπείνωσης, ἀφοῦ πρῶτα ἔφραξαν τά αὐτιά τους γιά νά μήν ἀκούσουν Ἐκεῖνον πού λέει: «Ἄν σᾶς διώξουν ἀπ' αὐτή τήν πόλη, νά πηγαίνετε στήν ἄλλη» (Ματθ. 10, 23). Καί «σ' αὐτόν πού θέλει νά σέ πάει στό δικαστήριο καί νά πάρει τό χιτῶνα σου, ἄφυσέ του καί τό ἱμάτιο» (Ματθ. 5, 40). Οἱ ἀδελφοί αὐτοί ὑποτάχθηκαν στό κακό. Καί τό κακό δέν γεννᾷ κανένα καλό. Διότι λέει: «Δέν μπορεῖ ἓνα σάπιο δέντρο νά κάνει καλούς καρπούς» (Ματθ. 7, 18). Καταπάτησαν τή σειρά πού ἔχουν θέσει οἱ Πατέρες μέ τήν παράβασή τους. Διότι οἱ Πατέρες λένε: Ἄν φύγεις γιά νά πᾶς νά κατοικήσεις σέ ἓναν ὀρισμένο τόπο, προηγουμένως νά ρωπήσεις μήπως κάποιος λυπάται γιά τήν ἐγκατάστασή σου αὐτή²⁸. Καί ἄν τό παραγγέλλουν αὐτό οἱ Πατέρες γενικά γιά ἄλλους, πόσο μᾶλλον δέν τό ἐννοοῦν γιά τούς μοναχούς πού (μέ τήν αὐθαίρετη ἐγκατάστασή τους) θά προκαλοῦν διαρκή λύπη στόν Ἠγούμενό τους;

Ἡ λύση λοιπόν στήν ὑπόθεση αὐτή πρέπει νά εἶναι: Οἱ ἀδελφοί πού ἔφυγαν καί ἀντιλόγησαν, ἀφοῦ ἁμάρτησαν, νά πάρουν καί ἄλλους ἀδελφούς καί νά πᾶνε νά παρακαλέσουν τόν Ἠγούμενό τους νά τούς συγχωρήσει καί νά μήν τούς ἀνταποδώσει κακό ἀντί κακοῦ. Καί ἐκεῖνος ἄς τούς συγχωρήσει, διότι ἔχει γραφεῖ ὅτι «ὀφείλουμε ἐμεῖς οἱ δυνατοί νά σπκῶνουμε τίς ἀδυναμίες τῶν ἀδυνάτων» (Ρωμ. 15, 1). Καί ὁ Κύριος λέει: «Ἄν δέν συγχωρήσετε στούς ἀνθρώπους τά παραπτώματά τους, οὔτε ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος θά συγχωρήσει τά δικά σας παραπτώματα» (Ματθ. 6, 15). Καί ἀλλοῦ: «Γίνετε τέλειοι, ὅπως ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι τέλειος» (Ματθ. 5, 48). Καί μέ τό νά κάνετε ὅσα σᾶς παρήγγειλα θά δοξασθεῖ ὁ Θεός, διότι ὅλες αὐτές οἱ ἐνέργειες θά βοηθήσουν στήν πνευματική ὠφέλεια πολλῶν (καί σέ πολλὰ θέματα).

551

Ὁ Ἀββάς τοῦ Κοινοβίου, ὅπου ἦταν οἱ Γέροντες (Βαρσανούφιος καί Ἰωάννης), ζήτησε νά γίνει ἓνα πράγμα. Καί μερικοί ἀπό τούς ἀδελφούς πού «εἶχαν θέλημα» τό ἔφεραν βαρέως καί ἐγόγγυζαν. Αὐτό ὅταν τό ἔμαθε ὁ μέγας Γέροντας Βαρσανούφιος, τούς ἔστειλε τήν ἐξῆς ἀπάντησι.

δέν ἀναγεννιέται μέ ἀποφάσεις διεθνῶν Ὁργανισμῶν, οἱ ὁποῖοι σκιαμαχοῦν ὅταν θέλουν νά κάνουν ἓναν κόσμο ἀγγελικό χωρίς ἀγγέλους.

Ἀποκρίσεις

Αῖ δελφοί, εἶπεν ὁ Κύριος «τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς φωνῆς μου ἀκούουσι, καὶ ἐμοὶ ἀκολουθοῦσι», καὶ τὰ λοιπά. Εἴ τις οὖν ἀληθινὸς μαθητὴς ἐστίν, ἐν πᾶσιν ὑπακούει τῷ Ἀββᾶ αὐτοῦ ἕως θανάτου· καὶ εἰς πάντα, ἃ ποιεῖ ὁ Ἀββᾶς αὐτοῦ, οἰκοδομεῖται, καὶ οὐ τολμᾷ διακρίνει τὸ λεγόμενον, οὐδὲ εἰπεῖν, «διατί τοῦτο, εἰς τί τοῦτο»; ἐπεὶ οὐκ ἔστι μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ αὐτοῦ, ἀλλὰ κριτὴς. Ταῦτα δὲ πάντα οὐ γίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ κακίστου θελήματος τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν οὖν ὁ Ἀββᾶς τινος εἴπῃ γενέσθαι πρᾶγμα, ἀντιλέξῃ δὲ ὁ μαθητὴς, φανερόν ἐστιν ὅτι τὸν λόγον αὐτοῦ θέλει στήσῃ καὶ καταργῆσαι τὸν λόγον τοῦ Ἀββᾶ [διακρίνῃ] οὖν ὁ τοιοῦτος τίς ἐστίν ὁ Ἀββᾶς· ἐκεῖνος οὐ κατηργήθη ὁ λόγος, ἢ οὐ ὁ λόγος ἐγένετο;

Εἴ τις οὖν θέλει τὸ ἴδιον θέλημα ποιῆσαι, υἱὸς ἐστὶ τοῦ διαβόλου, καὶ εἴ τις ποιεῖ τὸ θέλημα τοῦ τοιούτου, τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου ποιεῖ· ἐὰν δὲ καὶ ποιῇ οὗτος τὸ θέλημα αὐτοῦ, οὐδὲ οὕτω λαμβάνει ἀνάπαυσιν. Καὶ τί ἐστὶ τὰ μεταξὺ, ἀλλ' ἢ ἀνηκοΐα, ἥτις ἐστὶν ἀπώλεια ψυχῆς; Εἴ τις οὖν βλέπει ἑαυτὸν εἰς τὸν Ἀββᾶν αὐτοῦ σκανδαλιζόμενον, ὀφείλει ἀναχωρῆσαι ἀπ' αὐτοῦ καὶ μὴ ἀπολέσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ βαστάζει τὸ κρῖμα ἄλλων, οὓς διαστρέφει, μὴ γινώσκων εἰ καλῶς ἢ κακῶς ἐποίησεν ὁ Ἀββᾶς, ἀλλὰ σκανδαλιζόμενος ἀκαίρως διὰ τὸ ἴδιον θέλημα. Εἰ γὰρ καὶ ἐγένετο αὐτοῦ τὸ θέλημα, δικαιότερος τοῦ αὐτοῦ Ἀββᾶ οὐδεὶς ἦν. Εἰ δὲ καὶ κάλλιον τοῦ Ἀββᾶ αὐτοῦ οἶδε τὸ συμφέρον, καὶ τί ἔτι μαθητεύεται παρ' αὐτοῦ; Ἀπέλθῃ καὶ αὐτὸς καὶ μαθητεύσῃ ἄλλους. Μὴ πλανᾶσθε ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ μένετε ἔχοντες τὸ θέλημα ὑμῶν εἰς βλάβαν.

29. Ἡ βάση πάνω στὴν ὁποία στηρίζεται ἡ μοναχικὴ ὑπόστασις εἶναι ἡ σχέση Γέροντα καὶ ὑποτακτικοῦ. Εἶναι ἀκόμη δεδομένο ὅτι ὁ Γέροντας μόνο σέ ἐξαιρετικὰ ἰδιάζουσες καὶ ἐπικίνδυνες περιστάσεις φθάνει στὸ σημεῖο νὰ διακόψει τὴ σχέση μὲ τὸν ὑποτακτικό του, εἴτε ζεῖ τὴ σχέση αὐτὴ σέ Κοινόβιο εἴτε σέ ἡσυχαστικό μοναστικό καθίδρυμα. Στὴν προκειμένη περίπτωση ὁ Γέροντας δέν διώχνει τὸν ὑποτακτικό, ἀλλὰ ὁ Ὁσῖος θέτει τὰ πράγματα στὴν ὀρθή βάση. Ὁ Θεὸς ἔδωκε τοὺς Πρωτόπλαστους ἀπὸ τὸν Παράδεισο γιατί ἔμπρακτα Τὸν ἀρνήθηκαν, ἀφοῦ ἀμφισβήτησαν τὴν ἀξία τῆς ἐντολῆς Του. Καὶ τώρα ὁ Ὁσῖος λέει· αὐτὸς πού σκανδαλίζεται, ἀμφισβητεῖ τὴν αὐθεντία τοῦ Γέροντα καὶ ἀντιδρᾷ ἐμφανῶς καὶ ἀναλόγως, ὅποτε ὁδηγεῖ καὶ ἄλλους σέ ἀμφισβήτηση ἢ σκανδαλισμό. Ἐφόσον δέν ἔχει πρόθεσις μετανοίας, πρέπει νὰ καλᾷ εἰς τὴν σχέση τῆς ὑποταγῆς, γιατί ποτέ κανεὶς δέν μπορεῖ ὑποκριτικὰ νὰ ὑποτάσσεται.

Ὁ σκανδαλισμὸς τοῦ ὑποτακτικοῦ πρὸς τὸν Γέροντα εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ σκανδαλισμὸ πού μερικοὶ «πιστοὶ» αἰσθάνονται καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Σκανδαλιζόμαστε ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅσοι δέν ἔχουμε μάθει νὰ ἀμφισβητοῦμε ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὸν ἑαυτὸ μας. Ἡ σιγουριά γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας γίνεται κλημακωτὴ ἀμφισβήτηση γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται!...

30. Ὁ Ὁσῖος μᾶς δίνει μιά νηπτικὴ καὶ ἀποκαλυπτικὴ πληροφορία. Μᾶς λέει καὶ στὴν περίπτωσι πού σέ μιά ἀντιγνωμία πρὸς τὴ γνώμη τοῦ Προεστώτος ἐπικρατῆσει τελικὰ ἡ γνώμη θελήμα τοῦ ὑποτακτικοῦ, καὶ τότε ἀκόμη δέν θὰ πρέπει νὰ σχηματίσει ὁ ὑποτακτικὸς τὸ φρόνη-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α 'δελφοί, εἶπε ὁ Κύριος· «τά πρόβατά μου ἀκοῦνε τή φωνή μου καί μέ ἀκολουθοῦν» (Ἰωάν. 10, 27) κ.τ.λ. Ὅποιος λοιπόν εἶναι ἀληθινός μαθητής, ὑπακούει στόν Ἀββά του σέ ὅλα, μέχρι θανάτου. Καί μέ ὅλα ὅσα κάνει ὁ Ἀββάς του οἰκοδομεῖται καί δέν τολμᾷ νά ἀμφισβητήσει ἐκεῖνο πού τοῦ λέει, οὔτε νά πεῖ «γιατί αὐτό» ἢ «πρός τί τοῦτο»; Διότι τότε (μέ τέτοιες καί παρόμοιες ἀμφισβητήσεις), δέν εἶναι μαθητής τοῦ Ἀββά, ἀλλά κριτής του. Αὐτά βέβαια ὅλα δέν προέρχονται ἀπό τίποτε ἄλλο, παρά ἀπό τό κάκιστο θέλημα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν λοιπόν ὁ Ἀββάς ἑνός ὑποτακτικοῦ εὐλογήσει νά γίνει κάτι καί ὁ ὑποτακτικός προσπαθῇ νά ἀνατρέψει τήν εὐλογία-ἐντολή του, εἶναι φανερό ὅτι θέλει νά «στήσει» τό λόγο του καί νά ἀπορρίψει τό λόγο τοῦ Ἀββά. Ὡς διακρίνει ὁμως ὁ μαθητής αὐτός ποιός εἶναι ὁ Ἀββάς· ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ὁ λόγος καταργήθηκε ἢ ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ὁ λόγος πραγματοποιήθηκε;

Ὅποιος λοιπόν θέλει νά κάνει τό δικό του θέλημα, εἶναι υἱός τοῦ διαβόλου. Καί ὅποιος πραγματοποιεῖ τό θέλημα ἑνός τέτοιου ἀνθρώπου, κάνει τό θέλημα τοῦ διαβόλου. Ἀλλά καί ἂν ἀκόμη αὐτός ὁ ἄνθρωπος κάνει τό δικό του θέλημα, οὔτε ἔτσι ἀναπαύεται. Καί ποιὰ εἶναι τά ἐπακόλουθα; Δέν εἶναι ἡ ἀνυπακοή, ἡ ὁποία θεωρεῖται ἀπώλεια τῆς ψυχῆς; Ὅποιος λοιπόν βλέπει τόν ἑαυτό του νά σκανδαλίζεται μέ τόν Ἀββά του, ὀφείλει νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' αὐτόν, γιά νά μή χάσει τήν ψυχή του²⁹ καί πάρει ἐπάνω του καί τό κρίμα ἄλλων ἀδελφῶν, τούς ὁποίους διαστρέφει (μέ τή συμπεριφορά του), ἀφοῦ μάλιστα δέν γνωρίζει ἂν ὁ Ἀββάς ἐνήργησε καλῶς ἢ κακῶς, ἀλλά σκανδαλίζεται ἄπρεπα καί ἄσκοπα, ἐπειδή ἀκολουθεῖ τό δικό του θέλημα. Καί ἂν ἀκόμη τελικά γίνονταν τό δικό του θέλημα, δέν θά ἔπρεπε νά φρονεῖ ὅτι ἡ γνώμη του ὑπῆρξε ὀρθότερη ἀπό τή γνώμη τοῦ Ἑγουμένου³⁰. Ἄν ὁμως ἐξακολουθεῖ νά πιστεύει ὅτι αὐτός γνωρίζει καλύτερα ἀπό τόν Ἑγούμενο τό συμφέρον (τῆς Ἀδελφότητας σέ κάθε δεδομένη περίσταση), τότε λοιπόν γιατί ἀκόμη μένει μαθητής καί ὑποτακτικός του; Ὡς ἀναχωρήσει ἀπό ἐκεῖ καί ἄς γίνει δάσκαλος καί Γέροντας σέ ἄλλους ἀδελφούς. Μήν ἀφήνετε τό διάβολο νά σᾶς πλανᾷ καί κρατῆστε

μα ὅτι ἦταν ἡ δική του γνώμη ἐπιτυχέστερη καί ἀκριβέστερη ἀπό τή γνώμη τοῦ Γέροντα.

Δέν πρόκειται γιά μιά μεροληπτική καί καταδυναστευτική ἀντίληψη. Ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου στηρίζεται πάνω σέ δυό ἀδιαμφισβήτητες πραγματικότητες: α) Ὁ Θεός δίνει τή Χάρη Του πλουσιότερα καί αὐθεντικότερα στά νόμιμα ὄργανα τῆς ἀρχῆς καί ἐξουσίας καί β) Ὁ Προεστώς, ὁ Ἑγούμενος, ὁ Γέροντας, γιά κάθε περίπτωση γνωρίζει σφαιρικότερα τά σχετικά πρόσωπα καί πράγματα καί ἡ βίωση τῆς ἀγάπης ἐκ μέρους του εἶναι πιό αὐθεντικά ἀπαθής. Ἀλλωστε ὁ ἀπώτερος σκοπός δέν εἶναι κάποια ἐπιγεια ἐπιτυχία, ἀλλά ἡ ἐκκοπή τοῦ θελήματός μας, πού τά ἀποτελέσματά της μεταφέρονται στόν Οὐρανόν (βλ. σχετικά καί τήν ἀπάντησιν στήν Ἐρωτ. φνε', σ. 44).

βην ὑμῶν οὐδέποτε γὰρ γίνεται θέλημα ὑμῶν κακία γὰρ κακίαν οὐκ ἀναιρεῖ, ἀλλ' ὅταν ἀφῆτε τὸ θέλημα ὑμῶν τῷ Θεῷ, αὐτὸς ποιεῖ ὡς θέλει.

Ἐγώ, ἀδελφοί, ὡς οἶδεν ὁ Θεός, φειδόμενος ἔγραψα ὑμῖν. Εἴ τις οὖν δέχεται, ἔσται αὐτῷ εἰς σωτηρίαν· καὶ εἴ τις οὐ δέχεται, ἐὰν θέλῃ πύσαι εἰς τὰ γραφέντα, ἐν αὐτῷ ἔστι, καθὼς ἤδη τινὲς εἰς τὴν καρδίαν, τινὲς δὲ καὶ ἐν τῷ στόματι κατελάλησαν ἡμῶν.

Συγχωρήσατέ μοι.

φνβ'

Ἀπόκρισις τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος πρὸς τινὰ τῶν Πατέρων ἐρωτήσαντα, εἰ κρὴ σφοδρῶ ἐπιτιμῶ παιδεῦσαι τὸν ἴδιον μαθητὴν ἀντιλέγοντα.

Α' δελφὲ ἀγαπτιέ, γνωθι τὸν καιρόν, ὅτι πονηρός ἐστιν· ἐπεὶ καλὴ καὶ θαυμαστὴ ἡ παιδεία καὶ πολλὰς ἔχει μαρτυρίας· φησὶ γάρ, «ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει» καὶ πάλιν, «μακάριος ἄνθρωπος, ὃν ἂν παιδεύσῃ Κύριος» καὶ τὰ λοιπά.

Ὁ ἀδελφὸς ὑπὸ τῆς σκληροκαρδίας πολεμεῖται, ἀλλὰ βάστασον καὶ συγκοπίασον αὐτῷ καὶ «ἐλέγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον», κατὰ τὸν τοῦ Ἀποστόλου λόγον, καὶ ἐὰν δέξῃται ταύτην τὴν παιδείαν, πάλιν ἀνακτᾷται ἐξύπνισον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βαθυτάτου ὕπνου τῆς σκληροκαρδίας. Ἐὰν γὰρ παχυθυτῇ τὸ τῶν ἀκανθῶν κώδιον αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ πένθος μέγα καὶ ἀφόρητον· ἐὰν δὲ κοπιᾷσῃ ἀνασπᾶσαι τὰς ἀκάνθας ἕως εἰς βοτάναι, δύναται διὰ τὰ χεῖρας ἀπαλλαγῆναι τοῦ τοιοῦτου πάθους· ἐὰν δὲ σκληρυνθῇ τὸ ἀκάνθιον, κόπῳ καὶ μόχθῳ μετὰ πόνων ἀνασπᾶται. Εἰπὲ οὖν αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ σπουδαίως.

φνγ'

Ἀπόκρισις τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Γέροντος πρὸς ἀδελφὸν τὴν

31. Ὅσο πιο ταπεινά λειτουργεῖ ἢ διακονεῖ κανεῖς τὴν πνευματικὴ αὐθεντία, τόσο πιο «θεϊκά» συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς ὑποκειμένους στὴν πνευματικὴ δικαιοδοσία του. Ὁ Ὁσιὸς μας ἀναγκάσθηκε νὰ διατυπώσῃ αὐθεντικὰ κάποιες θέσεις γιὰ τίς ὁποῖες ἦταν βέβαιος καὶ ἐμπειρικά καὶ χαρισματικά. Ὁμολογεῖ στο τέλος ὅτι σέβεται τὴν ἐλευθερία τῶν παραληπτῶν τῆς ἀπαντήσεως καὶ ἀκόμη δέχεται καὶ τὴν ἀμφισβήτηση καὶ τὴν προσβολὴ τῆς γνώμης καὶ τοῦ προσώπου του. Τοὺς ἐνημερώνει δὲ πὼς ἤδη γνωρίζει ὅτι κάποιοι ἔχουν φθάσει μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἀλλὰ δὲν διαμαρτύρεται καὶ δὲν διεκδικεῖ τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό του.

32. Ὁ ἄββας Λωρόθεος ἀφιερώνει τὴν ΙΑ' Διδασκαλία του σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ θέμα, μέ τόν

σταθερή τή γνώμη ὅτι τό θέλημά σας εἶναι πάντοτε βλαβερό γιά σᾶς. Οὐδέποτε λοιπόν μπορεί τό θέλημά σας νά φέρει καρπούς καλοῦς διότι ἡ κακία δέν ἀναιρεῖ κακία, ἀλλά ὅταν παραδώσετε τό θέλημά σας στό Θεό, Ἐκεῖνος ἐνεργεῖ ὅπως θέλει.

Ἐγώ, ἀδελφοί, ὅπως τό γνωρίζει ὁ Θεός, σᾶς τά ἔγραψα αὐτά ἐπειδή σᾶς πονάω. Ὅποιος τά ἀποδέχεται θά τοῦ γίνουν πρόξενα σωτηρίας. Ὅποιος δέν τά ἀποδέχεται, ἄν θέλει ἀκόμη καί νά φτύσει τήν ἐπιστολή μου αὐτή, εἶναι δικό του θέμα³¹, ὅπως ἦδη βέβαια μερικοί μέσα στήν καρδιά τους, ἐνῶ ἄλλοι καί μέ τό στόμα, μέ κατηγοροῦσαν.

Συγκρατεῖστε με.

552

Ἀπόκριση τοῦ ἴδιου, τοῦ μεγάλου Γέροντα, πρὸς κάποιον ἀπό τοὺς Πατέρες πού ρώτησε ἂν πρέπει νά παιδαγωγῇ με βαρὺ ἐπιτίμιο τόν ὑποτακτικό του ἐπειδή ἀντιλέγει.

Α᾽ γαπητέ ἀδελφέ, προσπάθησε νά καταλάβεις ὅτι τά χρόνια αὐτά εἶναι δύσκολα. Πράγματι εἶναι καλή καί θαυμαστή ἡ παιδεία καί ἔχουμε πολλές μαρτυρίες ἀπό τή Γραφή γι' αὐτήν. Διότι λέει: «Ὁ Κύριος παιδαγωγεῖ ἐκεῖνον πού ἀγαπᾷ» (Ἐβρ. 12, 6). Καί ἄλλου: «Εἶναι μακάριος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος στόν ὁποῖο ὁ Κύριος θά ἀσκήσει παιδεία» (Ψαλμ. 93, 12) κ.τ.λ.

Ὁ ἀδελφός πολεμεῖται ἀπό τή σκληροκαρδία. Ἀλλά βάσταξέ τον, συγκοπίσας μαζί του καί «ἐλεγγξε, ἐπιτίμησε, παρηγόρησε» (Β΄ Τιμ. 4, 2), κατά τό λόγο τοῦ Ἀποστόλου. Καί ἂν σηκώσει τήν ἀγωγή καί τήν παιδεία αὐτή, θά ξαναβρεῖ τό δρόμο τῆς ὑπακοῆς καί τῆς ὑποταγῆς. Ξύπνησέ τον ἀπό τόν βαθύτατο ὕπνο τῆς σκληροκαρδίας, διότι (ἂν συνεχίσει νά κοιμᾶται), τά ἀγκάθια τῶν παθῶν του θά μεστώσουν καί θά σκληρυνθοῦν καί τότε θά αἰσθανθεῖ ὀδύνη καί θρῆνο ἀβάσταχτο³². Ἄν ὅμως κοπιάσει νά ξεριζώσει τά ἀγκάθια, ὅσο ἀκόμη εἶναι μικρά σάν τρυφερά χόρτα, μπορεί γρήγορα νά ἀπαλλαγεῖ ἀπ' αὐτό τό πάθος τῆς σκληροκαρδίας. Ἐνῶ ἂν σκληρύνει τό ἀγκάθι του, μέ κόπο καί μόχθο καί μέ πολλά βάσανα θά τό ξεριζώσει. Πές λοιπόν σ' αὐτόν νά προσέχει πολύ τόν ἑαυτό του.

553

Ἀπόκριση τοῦ ἴδιου, τοῦ μεγάλου Γέροντα, πρὸς ἕναν ἀδελφό, ὁ

τίτλο: «Γιά τό ὅτι πρέπει νά φροντίζουμε νά κόβουμε γρήγορα τά πάθη, πρὶν ἐξοικειωθεῖ μαζί τους ἡ ψυχή» (Ἀββᾶ Δωροθέου Ἔργα Ἀσκητικά, Ἔκδ. Ἐτοιμασία, σελ. 269-287).

τεκτονικὴν ἐργαζόμενον ἐν τῷ κοινοβίῳ καὶ ὑπὸ διαφόρων λογισμῶν πο-
 λεμούμενον, καὶ ἐνθυμηθέντα, ὅτι οὐδὲν ὠφελοῦμαι ᾧδε, οὐδὲ ἔσχον
 ἐνταυθὰ τινα βοήθειαν.

Α' δελφέ, ἡμεῖς ἐσμεν οἱ μὴ θέλοντες εὐλυτῶσαι ἀπὸ κακῶν ἡμερῶν καὶ
 δεινῶν θλίψεων· δύο γὰρ χαρίσματα δέδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις,
 δι' ὧν δύνανται σωθῆναι καὶ λυτρωθῆναι πάντων τῶν παθῶν τοῦ παλαι-
 οῦ ἀνθρώπου, ταπεινῶσιν καὶ ὑπακοήν· καὶ οὐκ ἀρπάζομεν αὐτάς, οὐδὲ θέλο-
 μεν εἰς αὐτάς πολιτεύεσθαι, οὐδὲ παρελθεῖν δι' αὐτῶν, ἵνα εὕρωμεν βοήθειαν
 καὶ ρυσθῶμεν ἀπὸ κακῶν καὶ κολληθῶμεν δι' αὐτῶν τῷ μεγάλῳ ἱατρῷ Ἰησοῦ,
 τῷ δυναμένῳ ἡμᾶς θεραπεύσαι ἀπὸ τῆς φλεγμονῆς αὐτῶν.

Τί ἀποτίθης πάντα τὰ κακὰ ἐν τῷ ταμείῳ σου καὶ ταράττη καὶ ἀδημονεῖς;
 Παῦσαι τοῦ εἶναι ὀργίλος, θυμώδης τε καὶ φθονερός. Γνωθὶ ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἄτι-
 μοι καὶ οὐκ ἐντιμοὶ εἰσιν. Ἄφες πάσας τὰς στραγγαλιὰς καὶ κάμψον τὸν αὐχέ-
 να τῇ ταπεινώσει καὶ ὑπακοῇ, καὶ εὕρισκεῖς ἔλεος. Ἐὰν μετὰ ταπεινώσεως καὶ
 ὑπακοῆς ποιήσης ὅ,τι ἀκούεις, οὐ μόνον τὸ ἔργον ὃ νῦν ποιεῖς κατευοδοῖ ὁ
 Κύριος εἰς τὰς χειράς σου, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἔργα σου κατευοδοῖ, ὁδὸν γὰρ
 τῶν φοβουμένων αὐτὸν φυλάττει καὶ σκεπάζει τὰς πορείας αὐτῶν.

Τί δυσχεραίνεις; Τί φιλονεικεῖς; Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ συναντιλαμβάνεται
 σου, ἐὰν προσκατερήσης τῇ τοῦ Θεοῦ ὑπομονῇ. Ἀπόθανε, ταλαίπωρε, ἀπὸ
 παντὸς ἀνθρώπου. Εἶπε τῷ λογισμῷ· «τίς εἰμι ἐγώ; Γῆ καὶ σποδὸς καὶ κύων».
 Εἶπέ, «καθάπαξ· πρᾶγμα οὐκ ἔχω». Τί μαντεύεις σεαυτῷ ἀπώλειαν καὶ οὐ φοβῇ
 τὸν Θεόν; Οὐκ αἰσχύνῃ λέγων, «οὐκ ἔλαβον ᾧδε βοήθειαν»; Τυφλοὶ ὁ σατα-
 νᾶς τὴν καρδίαν σου φέρων σε εἰς ἀχαριστίαν, ὅτι οὐκ ὠφελῇ ἐν τῷ ἀγίῳ τόπῳ
 τούτῳ. Ἀσύνετε ἄνθρωπε, εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ ἄγναι εὐχαὶ τῶν ἐν-
 ταυθα ἁγίων διεφύλαττόν σε, <ποῦ> εἶχες εἶναι, ἀλλ' ἢ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ-
 τερον; Ποῦ εἶχες ὠφελῆσθαι οὕτως; Οὐδαμοῦ. Ἀλλ' ὁ διάβολος, θέλων ἀ-

33. Στὴν ἀνελικτική πορεία τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας, στὰ πρῶτα στάδια, νομίζουμε ὅτι
 κάναμε κατ' ἰδίαν στό Θεό γιατί πιστεύσαμε σ' Αὐτόν. Στὴ συνέχεια ζητᾶμε ἐπίμονα καὶ βιαστικά τὴ
 βοήθειά Του στὰ σχέδιά μας. Μετὰ ἀπαιτοῦμε τὴ Χάρη Του, δικαιοδικα, γιατί κάνουμε τὸν
 ἀγῶνα πού Ἐκεῖνος ὀρίζει. Προχωρώντας περισσότερο στὴν αὐτογνωσίαν, δέν ἀπαιτοῦμε τὴ
 Χάρη, ἀλλὰ ζητᾶμε τὸ Ἐλεός Του. Ἀν προσδεύσουμε ἀκόμη περισσότερο, θεωροῦμε τὸν ἐαυτό
 μας ἀνάξιο τοῦ Ἐλέους καὶ ἐκλιπαροῦμε γιὰ τοὺς οἰκτιρμούς Του γιὰ τοὺς ὁποίους πιστεύουμε
 ὅτι εἴμαστε ἀνάξιοι. Σ' ὅλη αὐτὴ τὴν κλιμάκωση ἐλκεύει ὁ κίνδυνος τῆς ἀνυπομονησίας. Ἡ
 κατάλυση τῆς ὑπομονῆς μαρτυρεῖ ὅτι θέλουμε νὰ ἐπιβάλουμε στὴ Θεία Χάρη τοὺς δικούς μας
 ὅρους ἐνεργείας Της.

34. Ὅταν ὁ μοναχὸς -καὶ κάθε πνευματικὸς ἀγωνιστής- πιαστεῖ στὶς διαβολικὰ παγίδες,
 εὐκόλως καὶ ἀσυνείδητα λησμονεῖ τὰ ὅρια καὶ τὰ πλαίσια τῆς ἀρμοδιότητος καὶ εὐθύνης του καὶ
 ὑπεισέρχεται στὰ ἔργα καὶ στὶς ἀρμοδιότητες τοῦ Θεοῦ. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ φεύγει, τὸν λησμο-
 νοῦμε ὡς ὑποχρέωσή μας, ἀλλὰ ἐκπροσωποῦμε τὸ Θεὸ στὴν κρίση Του, εἴτε γιὰ μᾶς, εἴτε γιὰ

ὁποῖος ἐξασκοῦσε τὴν ξυλουργικὴ τέχνη στὸ Κοινόβιο καὶ εἶχε πόλεμο ἀπὸ διάφορους λογισμούς. Εἶχε δὲ κάνει καὶ τὸ λογισμό ὅτι «καθόλου δὲν ὠφελοῦμαι ἐδῶ, οὔτε ἔλαβα ἐδῶ κάποια βοήθεια».

Α’ δελφέ, ἐμεῖς εἴμαστε ἐκεῖνοι πού δὲν θέλουμε νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὶς δύσκολες καὶ κακές ἡμέρες καὶ ἀπὸ τὶς βαριές θλίψεις. Διότι ὁ Θεός ἔχει δώσει στοὺς ἀνθρώπους δύο χαρίσματα, μέ τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ σωθοῦν καὶ νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ὑπακοή. Ἄλλὰ ἐμεῖς δὲν τὶς ἀρπάζουμε αὐτές τὶς ἀρετές, οὔτε θέλουμε νὰ ζοῦμε μέ βάση αὐτές, οὔτε νὰ ξεφύγουμε τὶς δυσκολίες τῆς μοναχικῆς ζωῆς μέ αὐτές, ὥστε νὰ βοηθηθοῦμε, νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὰ κακά καὶ νὰ ἐνωθοῦμε μέσω αὐτῶν μέ τὸ μεγάλο Ἰατρό, τὸν Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴ δύναμη νὰ μᾶς θεραπεύσει ἀπὸ τὴ φλεγμονή πού δημιουργοῦν ὅλες αὐτές οἱ καταστάσεις.

Τί ἀποθέτεις ὅλα τὰ κακά μέσα στὸ ταμεῖο σου καὶ τaráζεσαι καὶ ἀδημονεῖς; Παῦσε ἀπὸ τοῦ νὰ εἶσαι ὀργίλος, θυμῶδης καὶ φθονερός. Μάθε ὅτι αὐτοὶ πού ἔχουν αὐτὰ τὰ πάθη εἶναι ἀνέντιμοι, δὲν εἶναι ἔντιμοι. Ἐφῆσε κατὰ μέρος κάθε πονηρή, διεστραμμένη καὶ κακόβουλη σκέψη καὶ δραστηριότητα καὶ σκύψε τὸν αὐχένα στὴν ταπείνωση καὶ στὴν ὑπακοή καὶ θά βρεῖς ἔλεος. Ἄν μέ ταπείνωση καὶ ὑπακοή κάνεις ὅ,τι ἀκοῦς, ὅχι μόνο τὸ διακόνημα τῆς ξυλουργικῆς, πού ἐξασκεῖς μέ τὰ χέρια σου, θά σοῦ τὸ εὐλογῇ ὁ Κύριος, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἔργα σου θά σοῦ τὰ εὐλογῇ, διότι προστατεύει καὶ φυλάει τὴν ὁδὸ ὧσων Τὸν εὐλαβοῦνται καὶ σκεπάζει τὴν πορεία τους.

Γιατί δυσανασχετεῖς; Γιατί φιλονεικεῖς; Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ θά σέ ἐπισκιάσει, ἂν θά παραμείνεις σταθερός στὴν ὑπομονή πού σοῦ ζητάει ὁ Θεός³³. Πέθανε, ταλαίπωρε, γιὰ κάθε ἄνθρωπο. Πές στὸ λογισμό σου: Ποιὸς εἶμαι ἐγώ; Εἶμαι γῆ καὶ στάχτη καὶ σκύλος. Πές μιά καὶ γιὰ πάντα· τίποτε δὲν μοῦ ἀνήκει, τίποτε δὲν ἐξουσιάζω. Τί προδιαγράφεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου ἀπώλεια καὶ δὲν φοβᾶσαι τὸ Θεό³⁴; Δὲν ντρέπεσαι νὰ λές «δὲν ἔλαβα ἐδῶ καμμιά βοήθεια»; Ὁ σατανὰς τυφλώνει τὴν καρδιά σου γιὰ νὰ σέ ὀδηγήσει στὴν ἀχαριστία, καλλιεργώντας σου τὸ λογισμό ὅτι δὲν ὠφελεῖσαι σ’ αὐτὸν τὸν ἅγιο τόπο. Ἀσύνητε ἄνθρωπε, ἂν τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἅγιες εὐχές τῶν ἐδῶ εὐρισκόμενων ἁγίων δὲν σέ σκέπάζαν, ποῦ θά ᾔσουν; Μᾶλλον στὸ σκότος τὸ ἐξώτερο. Ποῦ ἄλλου θά εἶχες ὠφεληθεῖ ὅπως ἐδῶ; Πουθενά! Ἄλλὰ ὁ διάβολος, θέλοντας νὰ

τούς ἄλλους, καὶ μάλιστα τὴν τελεσίδικη. Εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ μεθόδευση μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ προσφιλεῖς στὸ διάβολο παγιδεύσεις τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ μόνο νὰ δεχτεῖ κανεὶς τὴν προοπτικὴ τῆς ὁριστικῆς ἀπώλειας, κάνει τὸ ἁμάρτημα νὰ ἀποδεικνύει ἄκαρπες τὶς προσπάθειες τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου· συμμαχεῖ καὶ συμπορεύεται μέ τὰ διαβολικὰ σχέδια καὶ τὶς διαβολικὲς ἐπιθυμίες.

παλλοτριῶσαι σε τῆς τῶν ἀγίων γνησιότητος, σκέπης τε καὶ ὠφελείας, σπεῖρει εἰς σέ σπόρον θανάτου εἰς ἀπώλειαν, ἵνα τελείως ἔλθῃς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας καὶ σπαράξῃσιν τὴν ἀμνάδα, τὴν ψυχὴν λέγω.

Μὴ πρόσχῃς τινὶ ἐξουθενῶν ἢ ἐκμυκτηρίζων· σὲ γὰρ παγιδεύουσιν ἐν τούτοις σὲ ταρασσόντες, σὲ βλάπτουσιν· ἐξώρισάν σε ποιοῦντες ἀπὸ γαλήνης καὶ εἰρήνης, εὐσταθείας τε καὶ συνέσεως καὶ παντὸς ἀγαθοῦ. Ἄφες ταῦτα καὶ ἀκούθει τοῖς λόγοις μου, καὶ βαστάζω σου τὸ φορτίον, καὶ εὐρίσκεις βοήθειαν καὶ ἔλεος καὶ σωτηρίαν τῇ ψυχῇ σου.

Κόπῃ σωζόμεθα, ἀδελφέ. Ἄναγκαίως δὲ φύλαξον μὴ εἰπεῖν: «Τί τοῦτο; Διατί τοῦτο; Διατί οὐκ ἔχω τὰ ἴσα τῶνδε ἢ τῶνδε»; Τὸ μικρὸν ἐργόχειρον ποίει ἐπιμελῶς μετὰ φόβου Θεοῦ, ὑπὲρ οὗ οὐ μικρὸν ἔχεις τὸν μισθόν. Καὶ μὴ ἀπελπίσης σεαυτοῦ· ἡ χαρὰ γὰρ τοῦ διαβόλου ἐστὶν αὕτη, εἰς ἣν μὴ δῶρ αὐτῷ ὁ Θεὸς καρῆναι, ἀλλὰ θρηνῆσαι μᾶλλον ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ σου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

φνδ'

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα. «Ὁ λογισμὸς λέγει μοι ὅτι, εἰ θέλεις σωθῆναι, ἐξέλθε ἀπὸ τοῦ κοινοβίου καὶ ἄσκει σιωπὴν, ἣν εἶπον οἱ Πατέρες»· οὐκ ὠφελοῦμαι γὰρ εἰς τὴν τεκτονικὴν ταύτην τέχνην πολλή γὰρ ἐξέρχεται μοι ἐκ ταύτης ταραχὴ καὶ θλίψις.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α' δελφέ, καὶ ἤδη σοι ἐδηλώθη ὅτι οὐ συμφέρει σοι ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ κοινοβίου. Καὶ νῦν λέγω σοι ὅτι, ἐὰν ἐξέλθῃς, εἰς πτώσιν ἔρχῃ. Λοιπὸν σὺ οἶδας τί ποιεῖς. Εἰ δὲ μετὰ ἀληθείας σωθῆναι θέλεις, κτῆσαι ταπεινώσιν, ὑπακοὴν καὶ ὑποταγὴν, τοῦτ' ἔστι τὸ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα, καὶ ζῆς ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Περὶ δὲ ἧς λέγουσιν οἱ Πατέρες σιωπῆς, οὐκ οἶδας τί ἐστίν, οὐδὲ πολλοί· οὐ γὰρ τὸ σιωπῆσαι στόματι ἐστὶν αὕτη ἡ σιωπή. Ἔστι γὰρ ἄνθρωπος λαλῶν

35. Δέν πρόκειται γιὰ ἀσεβὴ ὑποκατάστασι τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Πρόκειται γιὰ ἔμμεση ἀναγωγή πρὸς τὸ Σωτήρα.

36. Εἶναι μιὰ ἐφαρμογὴ τοῦ «ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω». Τὸ παρήγορο εἶναι, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι, ὅτι ἡ δραστηριότητα εἶναι ἐπιγεια καὶ ἡ βράβευσις καὶ ὠφέλεια ξεκινᾷ ἀπὸ τῆ γῆ καὶ συνεχίζει στὸν Οὐρανόν. Ὁ ἄνθρωπος δέν κρίνεται μέ «τό κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα», ἀλλὰ μέ «τὴν κατὰ προαίρεσι θεοκρατικὴ καὶ θεοκεντρικὴ βίωσι».

σέ απομακρύνει από τή γνήσια σχέση, τή σκέπη καί τήν ὠφέλεια τῶν ἀγίων Γερόντων, σπέρνει σέ σένα σπόρο θανάτου γιά νά σέ ὀδηγήσει στήν ἀπώλεια, γιά νά πέσεις ἐντελῶς στά χέρια αὐτῶν, τῶν ἐκθρῶν τῆς ἀλήθειας, ὥστε νά σπαράξουν τήν ἀμνάδα σου, ἐννοῶ τήν ψυχή σου.

Μήν παρακολουθεῖς κάποιον ἀδελφό ἐξουθενώνοντάς τον ἢ ἐμπαίζοντάς τον διότι μέ αὐτά ἐσένα παγιδεύουν οἱ ἐκθροί, ἐσένα ταράζουν, ἐσένα βλάπτουν. Σέ ἐξόρισαν ἀπό τή γαλήνη καί τήν εἰρήνη, ἀπό τήν εὐστάθεια καί τή σύνεση καί ἀπό κάθε ἀγαθό. Ἐφυσέ τα αὐτά καί ἀκολούθησε τά λόγια μου καί ἐγώ θά σπκώσω τό φορτίο σου³⁵. Τότε θά βρεῖς ἔλεος, βοήθεια καί σωτηρία γιά τήν ψυχή σου.

Μέ κόπο σωζόμαστε, ἀδελφέ! Ὅπωςδῆποτε φρόντισε νά μήν πεῖς: Τί εἶναι αὐτό; Τί εἶναι ἐκεῖνο; Γιατί ἐτοῦτο; Γιατί δέν ἀπολαμβάνω τά ἴσα μέ αὐτούς καί μ' ἐκείνους; Κάνε τό μικρό σου ἐργόχειρο μέ ἐπιμέλεια, μέ φόβο Θεοῦ, χάριν τοῦ ὁποίου ὅμως δέν θά εἶναι μικρός ὁ μισθός σου³⁶. Καί μήν ἀπελπίζεσαι, διότι αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη χαρά τοῦ διαβόλου, γιά τήν ὁποία εἶθε νά μή δώσει ὁ Θεός νά χαρεῖ, ἀλλά νά θρηνήσει μᾶλλον γιά τή σωτηρία σου (ἡ ὁποία θά ἐπέλθει) ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριός μας καί Τοῦ ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

554

Ὁ ἴδιος ἀδελφός ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Ὁ λογισμός μου λέει ὅτι «ἂν θέλεις νά σωθεῖς, φύγε ἀπό τό Κοινόβιο καί ἄσκησε τή σιωπή τήν ὁποία ὑπέδειξαν οἱ Πατέρες»· πραγματικά, δέν ὠφελοῦμαι στό διακόνημα αὐτό τῆς ξυλουργικῆς τέχνης πού ἀσκῶ, διότι μου φέρνει πολλή ταραχή καί θλίψη.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αδελφέ, ἥδη σοῦ ἔγινε γνωστό ὅτι δέν σέ συμφέρει νά βγεῖς ἀπό τό Κοινόβιο. Καί τώρα πάλι σοῦ λέω ὅτι, ἂν φύγεις ἀπό τό Κοινόβιο, θά πέσεις σέ μεγάλη πτώση³⁷. Εἶσαι σέ θέση νά καταλάβεις τί πᾶς νά κάνεις. Ἐάν πράγματι θέλεις νά σωθεῖς, ἀπόκτησε ταπείνωση, ὑπακοή καί ὑποταγή, πού σημαίνει νά κόψεις τό «ἴδιον» θέλημα, καί θά ζεῖς στόν Οὐρανό, ἐνῶ θά βρίσκεσαι ἀκόμη στή γῆ.

Γιά τή σιωπή τήν ὁποία ἀναφέρουν οἱ Πατέρες, δέν ἔχεις γνώση τί πραγματικά εἶναι, οὔτε πολλοί ἄλλοι βέβαια γνωρίζουν. Διότι αὐτή ἡ σιωπή δέν

37. Ἡ προειδοποίηση αὐτή δέν εἶναι δυναστευτική ἀπειλή. Εἶναι διατύπωση φιλόφρονος καί φιλάδελφης πρόγνωσης. Μπορεῖ νά σημαίνει μιὰ ὁποιαδήποτε πτώση, ἀλλά συνήθως σημαίνει εἰδική πτώση στή φθορά τῆς ἀγνότητος-παρθενικότητος ἢ στήν αἵρεση ἢ στήν ἀπελπισία.

μυρίους λόγους χρησίμους καὶ σιωπῇ αὐτῷ λογίζεται· καὶ ἔστιν ἄλλος λαλῶν ἓνα λόγον ἄργον καὶ εἰς καταπάτησιν λογίζεται αὐτῷ τῶν τοῦ Σωτῆρος μαθημάτων· αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὅτι «μέλλετε δώσειν λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὑπὲρ παντὸς ἄργου λόγου ἐκπορευομένου ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν».

Καὶ ἐπειδὴ λέγεις, ὅτι «οὐκ ὠφελοῦμαι εἰς τὴν τεκτονικὴν», πείσθητί μοι, ἀδελφέ, εἰ ὠφελῇ οὐκ οἶδας, ἀλλὰ χλευάσματά εἰσι δαιμόνων, καὶ δεικνύουσι τῷ λογισμῷ σου εἴ τι θέλουσι, πρὸς τὸ στήσαι τὸ θέλημά σου καὶ παρακοῦσαι τῶν Πατέρων σου. Ὁ γὰρ θέλων ἐπιστῆναι τῇ ἀληθείᾳ, ἐρωτᾷ τοὺς Πατέρας, «εἰ ὠφελοῦμαι ἢ βλάπτομαι», καὶ πρὸς ὃ λέγουσι πιστεύει καὶ ποιεῖ ὃ ὠφελεῖ. Πολλοὶ ἔδωκαν μισθάρια ἵνα ὑβρισθῶσιν καὶ μάθωσιν ὑπομονήν, καὶ σὺ ἄνευ τοῦ κέρματός σου μανθάνεις ὑπομονήν, τοῦ Κυρίου λέγοντος «ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν». Εὐχαριστῆσαι ὀφείλομεν τῷ θλίβοντι ἡμᾶς, ὅτι δι' αὐτοῦ κτώμεθα ὑπομονήν. Καλῶς κάθη, μὴ πειράσῃ σε ὁ διάβολος.

Ὁ Κύριος βοηθήσῃ σοι. Ἀμήν.

φνε'

[Ἑρώτησις]

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα λέγων. Ἐπειδὴ ὁ Ἀββᾶς πάσκει ἀπολογίαν ὑπὲρ ἐμοῦ, πῶς ὀφείλω ἐρωτᾶν αὐτόν «κελεύεις ποιήσω τόδε τὸ πρᾶγμα»;

Ἀπόκρισις

Ἰνα μὴ λέγῃς τὸ θέλημα ἐν πράγματι, λέγε· «τί κελεύεις ποιήσω»; Ὁ γὰρ ἔχων θέλημα καὶ ἐρωτῶν περὶ τοῦ πράγματος, κἂν ἐπιτραπῇ ποιῆσαι αὐτό, αὐτὸς βαστάζει τὸν κίνδυνον· ἰδίῳ γὰρ θελήματι ποιεῖ.

38. Εἶναι μᾶλλον ἀσύμφωνο πρὸς τὸ ὀρθόδοξο πνευματικὸ ἥθος νὰ κατανοηθῇ κατὰ γράμμα ἡ θέσις αὐτή. Μπορεῖ νὰ σημαίνει ὅτι σκόρπισαν ὅλα τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τους καὶ ἔγιναν ἐργάτες, ὑπηρέτες κ.τ.λ. σὲ ἀνθρώπους σκληροὺς καὶ ὑβριστὰς ἢ πῆραν σιτὴν δούλεψή τους ἀνθρώπους δύσκολους μέ τὴν πρόγνωση ὅτι πολλὰ θὰ πάθουν ἀπ' αὐτοὺς. Στὸ ὀρθόδοξο ἥθος δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ δεχτῇ ὅτι ταιριάζει νὰ πληρώσω τὸν ἄλλο γιὰ νὰ παραβαίνει τὸ νόμο (τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ). Ποῦ εἶναι τὸ «μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν»; Ὅταν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ἔλεγε ὅτι θὰ προκαλέσει τὰ θηρία νὰ τὸν κατασπαράξουν, σὲ περίπτωσι πού τὸν σεβαστοῦν, δὲν παρέβαινε οὔτε κατὰ πρόθεσι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, γιατί εἶχε ἤδη πληροφορηθεῖ ὅτι ὁ Κύριος εὐλογεῖ τὸ Μαρτύριό του. Εἶναι μιά ἀναβάθμισι ἀνάλογη πρὸς τὸ τοῦ Κυρίου: «Ἰδοὺ ἄγωμεν, ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με».

39. Ἡ μικρὴ αὐτὴ ἐρώτησις ἀλλὰ καὶ ἡ μικρὴ ἀπάντησις πού δίνεται ἀναφέρονται σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ κρίσιμα κεφάλαια συλλειτουργίας Γέροντα-ὑποτακτικοῦ. Πολὺ συχνὰ οἱ ἐμπαθεῖς ὑποτακτικοὶ «ψυχολογοῦν» τὸ Γέροντα καὶ ἀνάλογα μέ τὴν κατάστασή του διαμορφώνουν καὶ τὸν τρόπο πού παρουσιάζουν τὰ θέματά τους, ὥστε νὰ κάνουν μέ «εὐλογία» τὸ θέλημά τους! Εἶναι περὶ τὸ νὰ σημειωθῇ ὅτι μιά τέτοια «εὐλογία» ἰσοδυναμεῖ μέ αὐτοαναθεματισμό!... Βλ. καὶ τὴν

εἶναι τό νά σιωπᾷ τό στόμα, ἐφόσον ὑπάρχει ἄνθρωπος πού ἀναφέρει μύριους λόγους χρήσιμους καί ὅμως τοῦ ὑπολογίζονται ὡς σιωπή. Καί ὑπάρχει ἄλλος ἄνθρωπος πού λέει ἕνα μόνο λόγο ἀργό καί τοῦ ὑπολογίζεται ὡς παράβαση τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶπε ὅτι «πρόκειται νά δώσετε λόγο κατὰ τήν ἡμέρα τῆς Κρίσεως γιά κάθε ἀργό λόγο πού βγαίνει ἀπό τό στόμα σας» (Ματθ. 12, 36).

Ἐπίσης γι' αὐτό πού λές «ὅτι δέν ὠφελοῦμαι στό διακόνημα τῆς ξυλουργικῆς τέχνης»· πίστεψέ με, ἀδελφέ, τό ἄν ὠφελεῖσαι, δέν μπορείς νά τό ξέρεις, ἀλλά ὅλα αὐτά εἶναι χλευάσματα τῶν δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν στό λογισμό σου ὅ,τι θέλουν, γιά νά σέ κάνουν νά «σπίσεις» τό θέλημά σου καί νά παρακούσεις τούς Πατέρες σου. Πράγματι, αὐτός πού θέλει νά γνωρίσει τήν ἀλήθεια, ρωτᾷ τούς Πατέρες «ἄν ὠφελοῦμαι ἢ βλάπτομαι» καί ἐμπιστεύεται στήν ἀπάντηση πού τοῦ δίνουν καί ἔτσι κάνει ἐκεῖνο πού τόν ὠφελεῖ. Πολλοί ξόδεψαν χρήματα γιά νά ὑβρισθοῦν καί νά μάθουν νά κάνουν ὑπομονή³⁸ καί σύ, χωρίς νά διαθέσεις οὔτε μιά δεκάρα, μαθαίνεις ὑπομονή, γιά τήν ὁποία ὁ Κύριος λέει: «Μέ τήν ὑπομονή σας, θά σώσετε τίς ψυχές σας» (Λουκ. 21, 19). Ὁφείλουμε λοιπόν νά εὐχαριστήσουμε αὐτόν πού μᾶς θλίβει, διότι μέσω αὐτοῦ ἀποκτᾶμε ὑπομονή. Πρόσεχε νά ἀσκεῖς μέ προσοχή τή μοναχική ζωή γιά νά μή δώσεις ἀφορμή νά σέ πειράξει ὁ διάβολος.

Ὁ Κύριος νά σοῦ γίνει βοηθός. Ἀμήν.

555

Ἑρώτηση

Ἐνας (ἄλλος) ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη καί τοῦ εἶπε: Ἐπειδή ὁ Ἠγούμενος πρόκειται νά δώσει λόγο γιά τή ζωή καί σωτηρία μου (ἐφόσον τόν ὑπακούω στό καθετί), πῶς πρέπει νά τόν ἐρωτῶ; Νά τοῦ λέω «Γέροντα, εἶναι εὐλογημένο νά κάνω αὐτό ἢ ἐκεῖνο ἢ τό ἄλλο πράγμα»;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γιά νά μὴν ὑπάρχει τό θέλημά σου καθόλου μέσα στήν ἐρώτηση πού θά κάνεις, νά ρωτᾷς ἔτσι: «τί εὐλογεῖς, Γέροντα, νά κάνω»; Διότι, ὅταν τό ἐρώτημα ἀποσκοπεῖ καί στήν ἱκανοποίηση τοῦ θελήματος ἐκείνου πού ρωτᾷ, καί ἄν ἀκόμη τοῦ δώσουν εὐλογία νά τό πραγματοποιήσει, πάλι ὁ ἴδιος εἶναι ὑπεύθυνος γιά τόν κίνδυνο ἀπό τήν πραγματοποίηση αὐτή, γιατί μέσα στίς ἐνέργειές του θά ὑπάρχει τό δικό του θέλημα (θά συλλειτουργεῖ ἢ προσωπική ἐμπάθειά του)³⁹.

ἐπόμενη Ἑρώτηση φνς' καθώς καί τήν φνζ'.

φνς´

Ἑρώτησις

Τί οὖν, ὅτε ἔχω μὲν θέλημα, οὐκ ἠρώτησα δὲ εἰδικῶς περὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἀββᾶς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπέτρεψέ μοι ποιῆσαι αὐτό; Μὴ λογίζεται μοι εἰς θέλημα;

Ἀπόκρισις

Εἰπέ αὐτῷ ὅτι ἔχω θέλημα εἰς αὐτό· τί οὖν κελεύεις; Καὶ ἐὰν εἴπῃ σοι ποιῆσαι αὐτό, θελήματι αὐτοῦ εὐρίσκεται, ἐὰν δὲ ἄλλο σοι παράσκη ἔργον, μετὰ καρᾶς τοῦτο κατάδεξαι.

φνζ´

Ἑρώτησις

Εἰ δὲ ὅτε οὐκ ἔχω θέλημα εἰς αὐτό, ἀλλὰ νομίζων θεραπεύειν τὸν Ἀββᾶν, εἴπω αὐτῷ περὶ τούτου, εἰδὼς ὅτι ἡδέως ἔχει αὐτὸ γενέσθαι, ἥγουν ἐγὼ ἔτυχον ἐπιτραπείας αὐτὸ ποιῆσαι καὶ οὐκ ἐτελειώθῃ, καὶ ὑπέμνησα ἵνα τελειωθῇ, μὴ καὶ τοῦτο ἄτοπον;

Ἀπόκρισις

Κἀλλιὸν ἐστὶ τὸ ἀναμεῖναι ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ· ἐὰν δὲ βλέπῃς αὐτὸν ἀπορῶντα [τίνι] ἐπιτρέψαι καὶ εἴπῃς αὐτῷ, θέλων αὐτὸν θεραπεῦσαι, οὐκ ἔστιν ἄτοπον. Εἰ δὲ καὶ σὺ ἐπειράπῃς τι ποιῆσαι καὶ οὐκ ἐτελείωσας αὐτό, ὑπόμνησον ὅτι ἀτελές ἐστὶ, καὶ ἕως τούτου· καὶ οὐκ εὐρίσκει ἔχων θέλημα ἐν πράγματι.

φνη´

[Ἑρώτησις]

Ἐπειδὴ λέγει ἡ Γραφή, «ἐὰν ἐπαναβῇ σοι ὁ λογισμὸς τοῦ ἐξουσιάζοντος, τόπον σου μὴ ἀφῆς», τί ἐστὶ τοῦτο;

40. Στήν Π. Δ. τῶν Ο' ('Εκκλ. 10, 4) ὁ στίχος ἔχει· «ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῆς, ὅτι ἴσθα καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας». Πρακτικά εἶναι ταυτόσημο μέ τό Ρωμ. 12, 19. Ἡ ἀντίσταση στό θυμό τοῦ «ὑπερέχοντος» τροφοδοτεῖ τήν ὄξυνση τοῦ ἐμπαθοῦς καί πηγαίνουμε ἀπό τό κακό στό χειρότερο. «Ἀποκρύβηθι μικρὸν ὅσον ὅσον, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ Κυρίου»!... ('Ησ. 26, 20).

556

Ἑρώτηση

Τί γίνεται λοιπόν, όταν ἔχω μέν θέλημα γιά ἓνα θέμα, δέν ἔθεσα ὅμως γι' αὐτό εἰδικῶς ἐρώτηση στόν Ἀββᾶ, ἀλλά ὁ Ἀββάς ἀπό μόνος του μοῦ ἔδωσε εὐλογία νά κάνω αὐτό πού θέλω; Μήπως αὐτό ὑπολογίζεται ὡς θέλημα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές στόν Ἀββᾶ ὅτι ἔχω θέλημα σ' αὐτό τό πράγμα. Τί εὐλογεῖς νά κάνω; Καί ἂν σοῦ πεῖ νά κάνεις αὐτό πού καί σύ θέλεις, αὐτό γίνεται μέ τό θέλημα τοῦ Ἀββᾶ. Ἄν ὅμως σοῦ δώσει εὐλογία νά κάνεις κάτι διαφορετικό ἀπ' αὐτό πού εἶχε προηγουμένως εὐλογήσει, δέξου το μέ χαρά.

557

Ἑρώτηση

Ἄν τύχει ὅμως νά μήν ἔχω θέλημα σ' αὐτό πού ρωτάω, ἀλλά ἔχω πίν γνωμῇ ὅτι ἐξυπηρετεῖ τόν Ἀββᾶ, νά τοῦ μιλήσω γι' αὐτό, ἀφοῦ ἤδη γνωρίζω ὅτι θά εὐχαριστηθεῖ ὅταν τελειώσει αὐτό τό ἔργο; Ἡ ἔτυχε νά μοῦ δώσει εὐλογία νά κάνω ἓνα πράγμα, ἀλλά δέν τό τελείωσα καί τόν ξαναρώπησα γιά νά τό προχωρήσω, μήπως δέν ἦταν σωστό αὐτό πού ἔκανα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καλύτερα εἶναι νά περιμένεις νά σοῦ τό ἀναφέρει ἀπό μόνος του ἐκεῖνος. Ἄν ὅμως διαπιστώσεις ὅτι βρίσκεται σέ δυσκολία νά τό ἀναθέσει σέ κάποιον καί τόν ρωτήσεις, θέλοντας νά τόν ἐξυπηρετήσεις, δέν εἶναι λάθος. Ἄν πάλι σοῦ ἀνέθεσε κάτι νά κάνεις καί δέν τό τελειώσεις, θύμισέ του ὅτι δέν ἔχει τελειώσει, ἀλλά μέχρι ἐκεῖ. Καί ἔτσι δέν θά βρεθεῖς νά ἔχεις θέλημα δικό σου μέσα σπίν ὑπακοή σου.

558

Ἑρώτηση

Ἐπειδή λέει ἡ Γραφή, «ἐάν αὐτός πού σέ ἐξουσιάζει θελήσει νά σέ ἐκμηδενίσει καί νά σέ καταπιέσει, ἐσύ μήν ἐπιτρέψεις νά καλάσει ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς σου»⁴⁰ (Ἐκκλ. 10, 4), πῶς αὐτό μπορούμε νά τό κάνουμε πράξη;

Ἀποκρίσεις

Α 'ντὶ τοῦ μὴ συγκωρήσης αὐτῷ ἐπιβῆναί σοι, μήτε λάλει μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ φεῦγε πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν γὰρ θέλῃς δοῦναι αὐτῷ ἀπόκρισιν, εὐρίσκεις ἀδολεσχίαν καὶ κωλύει σε ἀπὸ τῆς θερμότητος τῆς εὐχῆς.

φνθ'

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα:

Ἐὰν ἀκούσω περὶ τινος ὅτι κακῶς με λέγει, τί ποιήσω;

Ἀποκρίσεις

Ε ὁθέως ἀνάστα καὶ ποιήσον εὐχὴν πρῶτον ὑπὲρ ἐκείνου, καὶ οὕτως ὑπὲρ σεαυτοῦ, λέγων· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον τόνδε τὸν ἀδελφόν καὶ ἐμὲ τὸν ἀχρεῖον δοῦλόν σου, καὶ σκέπασον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, εὐχαῖς τῶν σῶν ἁγίων. Ἀμήν.

φξ'**Ἑρώτησις**

Ἐάν τις βάλῃ ἀρχὴν τοῦ καταλαλεῖν τινος καὶ νήψῃ, τί ὀφείλει ποιεῖν;

Ἀποκρίσεις

Ε 'ὰν ἄρξηται τις καταλαλεῖν, ὀφείλει ταχέως κόψαι καὶ μεταγαγεῖν τὸν λόγον εἰς ἐπωφελῆ ὁμιλίαν καὶ μὴδὲ ἐν αὐτῇ χρονίσει, ἵνα μὴ πάλιν ἐκ τῆς πολυλογίας ἐμπέσῃ εἰς καταλαλίαν.

φξα'**Ἑρώτησις**

Ἐάν τις μὴ καταλαλῇ τινος, ἡδέως δὲ ἀκούῃ τῆς καταλαλιᾶς, μὴ κατακρίνεται ἐκ τούτου;

41. Ἡ ἄμυνα, ἔστω καὶ παθητικά, διατηρεῖ ἀσυνειδήτητα τὴν ἐκθρότητα. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου, πού εἶναι πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν», διαλύει στὸν προσευχόμενο κάθε στοιχεῖο ἐκθρικῆς διάθεσης πρὸς τὸν ἐχθρὸ πού τὸν κακολογεῖ. Ὁ γλύπτης δὲν εἶναι ἐχθρὸς τοῦ μαρμάρου. Εἶναι ἀναμορφωτὴς του.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό λέει μέ τήν ἔννοια νά μήν τόν ὑποβοηθήσεις νά κάνει τί ζημιά μέ τί δική σου ἀντίσταση, οὔτε νά ἔλθεις σέ λόγους μαζί του, ἀλλά νά καταφεύγεις στό Θεό. Διότι, ἄν θελήσεις νά τοῦ ἀποκριθεῖς, θά μπεις σέ φλυαρία ἄκαρπη καί βλαβερή πού θά σοῦ ἀφαιρέσει τίς συνθήκες καί τίς προϋποθέσεις τῆς θερμῆς καί καταλυτικῆς προσευχῆς.

559

Ἐνας ἄλλος ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Ἄν ἀκούσω ὅτι κάποιοις μέ κακολογεῖ, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α᾽ μέσως νά σπκωθεῖς καί νά κάνεις εὐχή, πρῶτα ὑπέρ ἐκείνου τοῦ ἀδελφοῦ καί ἔπειτα ὑπέρ τοῦ ἑαυτοῦ σου, λέγοντας: Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησε αὐτόν τόν ἀδελφό καί ἐμένα, τόν ἀχρεῖο δοῦλο Σου. Καί σκέπα-σε μας ἀπό τόν πονηρό, μέ τίς εὐχές τῶν ἀγίων σου. Ἀμήν⁴¹.

560

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιοις ἀρχίσει καί καταλαλεῖ ἕναν ἀδελφό καί κάποια στιγμή ἔλθει εἰς ἑαυτόν καί νήψει, τί πρέπει νά κάνει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α᾽ ν ἀρχίσει κάποιοις νά καταλαλεῖ, ὀφείλει νά σταματήσει ἀμέσως (μόλις ἀντιληφθεῖ) τήν καταλαλιά καί νά μεταφέρει τό λόγο σέ ἐποικοδομητική συζήτηση. Ἀλλά οὔτε καί ἐκεῖ νά παραμείνει πολύ, γιά νά μήν ξαναπέσει πάλι ἀπό τήν πολυλογία στήν καταλαλιά.

561

Ἑρώτηση

Ἄν ἕνας ἀδελφός δέν καταλαλεῖ, ἀκούει ὅμως εὐχάριστα τήν καταλαλιά, μήπως καί μόνο γι' αὐτό εἶναι ἀξιοκατάκριτος;

Ἀπόκρισις

Καὶ τὸ ἀκοῦσαι ἡδέως καταλαλιάς, καὶ αὐτὸ καταλαλιά ἐστὶ καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει κατάκρισιν.

φξβ'

Ἑρώτησις

Ἡ ἀκηδία πόθεν γίνεται, καὶ τί δεῖ ποιῆσαι ταύτης ἐφισταμένης;

Ἀπόκρισις

Εστιν ἀκηδία φυσικὴ ἀπὸ ἀδυναμίας, καὶ ἔστιν ἀκηδία ἀπὸ δαίμονος· ἐὰν οὖν θέλῃς δοκιμάσαι αὐτάς, οὕτω δοκίμασον. Ἡ τοῦ δαίμονος ἐφίσταται τινι πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ χρήζοντος τῆς ἀναπαύσεως· ὅταν γὰρ βάλλῃ τις ἀρχὴν εἰς τὴν ἐργασίαν, πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον αὐτῆς, διώκει τὸν ἄνθρωπον ἐᾶσαι τὸ ἔργον καὶ ἀναστῆναι. Οὐκ ὀφείλει οὖν ἀνέχεσθαι, ἀλλὰ ποιῆσαι εὐκὴν καὶ καθίσει εἰς τὸ ἔργον καὶ ὑπομῆναι. Βλέπων γὰρ ὁ ἐκθρὸς ὅτι διὰ τοῦτο ποιεῖ τὴν εὐκὴν, παύεται, οὐδὲ γὰρ θέλει δοῦναι ἀφορμὴν προσευκῆς.

Ἡ δὲ φυσικὴ ἀκηδία ἐστίν, ὅτε κοπιᾷ ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ τὴν δύναμιν καὶ ἀναγκάζεται πλέον ἔργον προσθεῖναι· καὶ ἐκ τούτου κατασκευάζεται ἡ φυσικὴ ἀκηδία, ἀπὸ ἀδυναμίας σώματος. Χρὴ οὖν ἐνταῦθα δοκιμάσαι τὴν δύναμιν καὶ ἀναπαῦσαι τὸ σῶμα κατὰ φόβον Θεοῦ.

φξγ'

Ἑρώτησις

Τί οὖν, ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ τόπος, ἔνθα ἡ τοῦ δαίμονος ἀκηδία γίνεται, καυματηρὸς ἐστὶ πάνυ καὶ συμπράττει τῇ ἀκηδίᾳ καὶ πλέον βαρεῖ τὸν ἄν-

42. Ἐχομε σημειώσει σέ σχόλια ἄλλων ἔργων (βλ. Ἀββᾶ Δωροθέου, Ἔργα Ἀσκητικά, σελ. 112, Ἐκδ. Ἑτοιμασία) γιὰ τὰ κοινὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχει τόσο ἡ ἀκηδία ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ δαίμονα ὅσο καὶ ἡ κατάθλιψη, κατανοοῦμενη μὲ τὴ σύγχρονη ψυχιατρικὴ ἀντίληψη. Εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητο ὁ Ποιμένας νὰ μπορεῖ νὰ βοηθᾷ τοὺς ποιμαινόμενους νὰ ἐργάζονται ἐπιτυχημένα πάνω στὶς δύο διαφορετικὲς αὐτὲς καταστάσεις. Ἡ λαθεμένη διάγνωση ἐμποδίζει -κάποτε μέ πολύ σοβαρές συνέπειες- τὴν ἀποτελεσματικὴν θεραπεία (βλ. καὶ τὸ σχόλιο τῆς ἐπόμενης Ἀποκρίσεως).

43. Ἐδῶ ἔγκειται ἡ διακριτικὴ συμβολὴ τοῦ Ὁσίου. Μᾶς βάζει νὰ μὴν εἴμαστε ἀδιάκριτα εὐκολοὶ νὰ λυγίζουμε στὰ συμπτώματα κάμψης τῆς σωματικῆς ἀντοχῆς καὶ ἐπίσης μᾶς ὑπαγο-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καί τό νά ἀκούσει εὐχάριστα τήν καταλαλιά εἶναι καί αὐτό καταλαλιά καί ἔχει τήν ἴδια κατάκριση.

562

Ἑρώτηση

Ἀπό ποῦ προέρχεται ἡ ἀκηδία καί τί πρέπει νά κάνει κανεῖς ὅταν διακατέχεται ἀπ' αὐτή;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Υπάρχει φυσική ἀκηδία πού προέρχεται ἀπό τήν ἀδυναμία (τὴν ἐξάντληση τῶν δυνάμεων εἴτε τῆς ψυχῆς εἴτε τοῦ σώματος) καί ὑπάρχει ἀκηδία πού προέρχεται ἀπό τό δαίμονα. Ἄν θέλεις λοιπόν νά ἐξετάσεις τὴν προέλευσή τους, ὡς ἐξῆς νά διακρίνεις τὰ πράγματα. Αὐτή πού προέρχεται ἀπό τό δαίμονα ἔρχεται στὸν ἄνθρωπο πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα πού εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀνάπαυση. Δηλαδή, ὅταν ἀρχίσει κάποιος νά ἐργάζεται, πρὶν νά ὀλοκληρώσει τό ἓνα τρίτο ἢ τό ἓνα τέταρτο τῆς δουλειᾶς, ἡ ἀκηδία πιέζει τὸν ἄνθρωπο νά ἀφήσει τὴ δουλειά καί νά σκηθωθεῖ ἐπάνω. Δέν πρέπει τότε, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση, νά δέχεται τίς ὑποδείξεις της, ἀλλὰ νά κάνει εὐχή, νά καθίσει στὴ δουλειά καί νά ὑπομείνει. Διότι, βλέποντας ὁ ἐκθρός ὅτι κάνει εὐχή γι' αὐτό τό πράγμα, θά σταματήσει, ἀφοῦ δέν θέλει νά δίνει ἀφορμὴ γιὰ προσευχή.

Ἡ φυσική δέ ἀκηδία ἐπέρχεται στὴν περίπτωση ἐκείνη πού κοπιᾶζει ὁ ἄνθρωπος πάνω ἀπὸ τὴ δύναμή του καί ἀναγκάζεται νά προσθέσει ἐπιπλέον ἐργασία. Ἀπ' αὐτό προέρχεται ἡ φυσική ἀκηδία, ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τοῦ σώματος⁴². Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση χρειάζεται νά ἐλέγξει ἐπισταμένως κανεῖς ποιά εἶναι ἡ σωματικὴ του δύναμη καί τότε νά ἀναπαύσει τό σῶμα ἀνάλογα πρὸς τὴν πραγματικὴ ἀνάγκη του, ἀλλὰ πάντοτε μέ τὸν κατὰ Θεὸ φόβο⁴³.

563

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ὅμως ὅταν καί ὁ ἴδιος ὁ τόπος, ὅπου δέχεται κάποιος τὴν ἐπήρεια τῆς ἀκηδίας τοῦ δαίμονα, εἶναι πάρα πολὺ βάνουσος καί ἐπιτείνει

ρεῦει νά μὴ κάνουμε τό φόβο τοῦ Θεοῦ, καθὼς θά παρακωρήσουμε στὸν ἑαυτὸ μας ἓνα μέτρο καί μέσο σωματικῆς ἀνάπαυσης (μέ ὕπνο ἢ φαγητό ἢ χαλάρωση νευρική κ.τ.λ.).

θρῶπον καὶ οὐ δύναται τοῖς δυσὶν ἀντιστῆναι; Ἄρα οὐκ ὀφείλει ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πολέμου ἐκεῖθεν ἀποστῆναι;

Ἀπόκρισις

Κ αλὸν μὲν ἐστὶ τὸ ἀγωνίσασθαι μὴ ἀποστῆναι τοῦ τόπου ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου· εἰ δὲ βλέπει ὅτι ἡττᾶται βαρούμενος ἐκ τοῦ κόπου, ἀποσιτῇ καί, κουφισθεὶς τοῦ ἐνὸς βάρους, ἀγωνίζεται πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκηδίαν, ἐπικαλούμενος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ τυγχάνει τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας. Τὸ γὰρ δι' αὐτὴν ἀναχωρεῖν, μὴ ὄντος βάρους, ἐκ τοῦ τόπου πλέον βαρεῖ καὶ αὔξει μᾶλλον ὁ πόλεμος, καὶ γίνεται σοι ψυχῆς βλάβη· ἐὰν γὰρ κυριεύσῃ τοῦ ἀνθρώπου, πολλῷ κόπῳ ἀπελαύνεται ἐξ αὐτοῦ, καὶ εὐκαὶ ὑπὲρ αὐτοῦ γίνονται.

φξδ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν νυσταγμὸς ἐξ αὐτῆς γένηται καὶ ἐμποδίζει τῷ προκειμένῳ ἔργῳ, ἄρα ὀφείλει σταθῆναι ἢ μεῖναι καθήμενος;

Ἀπόκρισις

Σ ταθήσεται καὶ μὴ παύσῃ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ καταργεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος διὰ τῆς προσευχῆς.

φξε'

Ἑρώτησις

Ὅταν ἐπέλθῃ μοι πονηρὸς λογισμὸς κινεῖται ἡ καρδιά μου μετὰ θυμοῦ πρὸς αὐτόν, ὥς καὶ τῇ φωνῇ κεκρῆσθαι συμβαίνει δὲ ὅτε καὶ παρόντων τινῶν τοῦτο ποιῶ· ἄρα καλὸν ἢ οὐ;

44. Ἐνδειξν ὅτι κατακυριεύθηκε κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀκηδία εἶναι, ὅχι μόνο ἡ ἀδράνεια γιὰ κάθε πνευματικὴ ἐργασία ἢ καὶ σωματικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ τυφλὴ συμμόρφωση πρὸς ἐφαρμογὴ τῶν ὑπαγορευθεῶν της (ὅπως π.χ. νά ἀλλάξει κανεὶς τόπο διαμονῆς, νά ἀλλάξει Πνευματικὸ κ.τ.λ.). Εἶναι περιττό νά τονισθεῖ πόσο εὐκόλα μπορεῖ νά παρασυρθεῖ ἀπὸ τό διάβολο ὁ ἄνθρωπος πού κυριεύθηκε ἀπὸ τὴν ἀκηδία, πού ἀνέθεσε σ' αὐτὴν τὴν διακυβέρνηση τῆς ψυχῆς του. Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις, ἐφόσον ὑφίσταται δυνατότητα βουλητικῆς συνεργασίας μέσα σέ μιά σχέση ὑπακοῆς-ὑποταγῆς, οἱ ἐλπίδες ἀποθεραπείας εἶναι βάσιμες. Στίς περιπτώσεις ὅμως πού ἔχουμε βου-

τὴν ἀκηδία καὶ βαραίνει ὑπερβολικά τὸν ἄνθρωπο ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἀντισταθεῖ καὶ στὰ δύο; Ἐπειδὴ δὲν θὰ ἴταν καλὸ νὰ φύγει ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ὥρα πού τὸν πολεμᾷ ἡ ἀκηδία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἶναι καλὸ νὰ ἀγωνιστεῖ κανεὶς νὰ μὴ φύγει ἀπὸ τὸν τόπο ἐκεῖνο τὴν ὥρα πού τὸν πολεμᾷ ἡ ἀκηδία. Ἐὰν ὅμως βλέπει ὅτι ὑποχωρεῖ καὶ νικιέται, ἐπειδὴ βαρύνεται ὑπερβολικά ἀπὸ τὸν κόπο πού τοῦ προσθέτει ὁ τόπος, νὰ φύγει ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἀφοῦ ἀνακουφιστεῖ ἀπὸ τὸ ἕνα βάρος, νὰ ἀγωνιστεῖ ἐναντία στὴν ἴδια τὴν ἀκηδία, ἐπικαλούμενος τὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ τὸν βοηθήσει ἀσφαλῶς ὁ Θεός. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἀναχωρήσεις ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο τόπο χάριν τῆς ἀκηδίας, χωρὶς νὰ σοῦ προσθέτει δυσβάστακτο βάρος ὁ τόπος, τότε καὶ μόνον ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου, θὰ σέ κουράσει περισσότερο καὶ μᾶλλον θὰ αὐξηθεῖ ὁ πόλεμος καὶ θὰ ζημιωθεῖς ψυχικά. Διότι ὅταν κυριεύσει τὸν ἄνθρωπο ἡ ἀκηδία, μέ πολὺ κόπο ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτόν⁴⁴, ἔστω καὶ ἂν γίνονται προσευχὲς ὑπὲρ αὐτοῦ.

564

Ἑρώτηση

Ἐὰν ἀπὸ τὴν ἀκηδία κάποιον τὸν βρεῖ καὶ βαριά ὑπνηλία, σέ βαθμὸ πού νὰ τὸν παρεμποδίζει στὴ διακονία του, ἄραγε πρέπει νὰ ἐπιμείνει νὰ σταθεῖ ὀρθίος ἢ νὰ παραμείνει ἔστω καὶ καθιστός;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νὰ σταθεῖ ὀρθίος καὶ νὰ μὴν παύσει νὰ παρακαλεῖ τὸ Θεό. Καὶ ὁ Θεός (σέ περίπτωση πού ἡ ἀκηδία προέρχεται ἀπὸ τὸ δαίμονα) θὰ καταργήσῃ τὸ δαίμονα καὶ θὰ ἀφαιρέσει τὴν ὑπνηλία διὰ τῆς προσευχῆς.

565

Ἑρώτηση

Ὅταν αἰφνιδισθῶ ἀπὸ πονηρὸ λογισμό, ἡ καρδιά μου ἀμέσως ξεσκώνεται μέ θυμὸ ἐναντίον του σέ τέτοιο βαθμὸ πού βάζω καὶ φωνές. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ μοῦ συμβεῖ καὶ τότε πού εἶναι καὶ ἄλλος κοντά μου. Ἐπειδὴ αὐτὸ πού κάνω εἶναι καλὸ ἢ δέν εἶναι;

⁴⁴ ἡλικιὰ ἀναπηρία συνεργασίας, ἡ κατάσταση, κατὰ τὰ ἀνθρώπινα, εἶναι βαρύτερα ἀπειλητικὴ ἢ ἴσως νὰ ἀπαιτῇ καὶ ψυχιατρικὴ συμβολή.

Ἀποκρίσεις

Οὐκ ἔστι καλὸν οὕτω ποιεῖν, ἵνα μὴ γένηται συνθήχεια καὶ εὐρεθῇ εἰς βλάβην τῶν ἀνθρώπων καὶ σκάνδαλον τοῖς ὁρώσι· χρηρὲς δὲ ἀταράκως ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπελαύνεται.

φξς'**Ἑρώτησις**

Ἀδελφὸς ἐξεληθὼν ἐκ τοῦ κοινοβίου καὶ ἀναλύσας ἐδήλωσε τῷ αὐτῷ Γέροντι λέγων· ἐπειδὴ ἔπαισα χλευασθεὶς ὑπὸ τῶν δαιμόνων καὶ τῆς ἐμῆς μητρός, ἀνεχώρησα καὶ τῆς σκέπης ὑμῶν τῶν Πατέρων μου, παρακαλῶ ταγῆναι μετὰ τῶν ἀρχαρίων τῶν μὴ λαβόντων τὸ σχῆμα.

Ἀποκρίσεις

Ενεκεν τοῦ εἶναί σε εἰς τὸν τελευταῖον τόπον, οὐκ ἔστι σὸν τοῦτο ζητῆσαι, ἀλλὰ τῆς δοκιμασίας ἐστὶ τοῦ Ἀββᾶ σου· σὸν δὲ ἐστὶ τὸ εἰσφέρειν σε αὐτὸν εἰς ὑπακοήν.

φξζ'

Αἰτησίς τινος τῶν ἡσυχάζοντων Πατέρων πρὸς τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον, ὅτι πάννυκτον κινδυνεύω καὶ ἀπὸ τῆς ραθυμίας μου καὶ ἀπὸ τῆς ὀκλήσεως τοῦ ἐκθροῦ· ἐὰν

45. Τό νά ὀργίζεται καί νά φωνάζει κανεὶς ἐπειδὴ συνειδητοποιεῖ κάποιο πονηρὸ λογισμό μέσα του εἶναι ἔκπτωσι πνευματικὴ καὶ ἀλογία. «Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ ἀλλὰ νίκο τὸ κακὸν ἐν τῷ ἀγαθῷ» (Ρωμ. 12, 21). Εἴτε ἀπὸ δαιμονικὴ καὶ μόνο σπορά ἔχει δημιουργηθεῖ ὁ πονηρὸς λογισμὸς, εἴτε προϋποθέτει καὶ δική μας συνέργεια μέ τὸ σατανά, ἄμεση ἢ ἔμμεση, ἡ ὀργὴ καὶ οἱ φωνεῖς προσθέτουν κακό, δέν ἀφαιροῦν. Δέν θά πρέπει δέ ἀκόμη νά λησμονηθεῖ καί ἡ ἄλλη πλευρά, τῆς νοσηρῆς παρόρμησης, γιὰ μιὰ τέτοια ἐναντίωσι, πρὸς ἱκανοποίησι ἐμπαθοῦς κινήματος τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ποῦ ἐκδηλώνεται θορυβωδῶς. Δηλαδή πρόκειται γιὰ ματαιόδοξον πρό-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν εἶναι καλὸς αὐτὸς ὁ τρόπος πού ἀκολουθεῖς καὶ πρέπει νά φροντίσεις νά μὴν ἀποκτήσεις τέτοια συνήθεια, ἡ ὁποία φέρνει βλάβη στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ σκανδαλίζει αὐτοὺς πού βλέπουν μιά τέτοια διαγωγὴ. Εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητο, χωρὶς ὀργή πρὸς τὸ λογισμό, ἀλλὰ μέ εἰρήνη ψυχῆς, νά ζητᾷς τὴν ἄμεση ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ καὶ τότε ὁ πονηρὸς λογισμὸς θά φεύγει⁴⁵.

566**Ἑρώτηση**

Ἐνας ἀδελφός, πού εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ Κοινόβιο καὶ ἐπέστρεψε, δῆλωσε στὸν ἴδιο Γέροντα, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη, λέγοντας: Ἐπειδὴ ἔφταιξα, ἐμπαιζόμενος ἀπὸ τοὺς δαίμονες καὶ τὴ μητέρα μου, ἔφυγα μακριά ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πατρικὴ σας σκέπη, γι' αὐτὸ παρακαλῶ νά μέ κατατάξετε μαζί μέ τοὺς ἀρχάριους πού δέν ἔλαβαν ἀκόμη τὸ σχῆμα⁴⁶.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ε'πειδὴ ἀκριβῶς βιώνεις ὅτι πρέπει νά θεωρηθεῖς ὡς ἀρχάριος, δέν εἶναι δυνατόν νά προβάλεις ἓνα τέτοιο αἶτημα (πού περιέχει ὑπόδειξη), διότι αὐτὸ ἀνήκει στὴ διάκριση καὶ τὴν παιδαγωγία τοῦ Ἀββᾶ σου. Δικό σου θέμα εἶναι νά ἐτοιμάσεις τὸν ἑαυτό σου πρὸς ὑπακοή.

567

Αἶτηση ἑνὸς ἡσυχαστῆ Πατέρα πρὸς τὸν ἴδιο Γέροντα, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, νά εὐχνηθεῖς γιὰ μένα, χάριν τῆς ἀγάπης πού ἔχεις πρὸς τὸν Κύριο, διότι κινδυνεύω πολὺ καὶ ἀπὸ τῆ ραθυμίας μου καὶ

κληση, γιὰ νά κεντρίσουμε τὴν ηὐσσοχὴ τῶν ἄλλων ἢ γιὰ νά προβάσουμε τὴν ἀγωνιστικὴ μας διάθεση κ.τ.λ. Ἀλλὰ ἡ πάλιν μέ τοὺς λογισμοὺς εἶναι ὑπόθεση «ταμείου» καὶ «ἐξομολογητηρίου» καὶ ὄχι θεάτρου ἢ ἀκροατηρίου.

46. Πολλές φορές εἶναι λειτουργία αὐτοαγωγῆς ἓνα τέτοιο βίωμα καὶ συχνά στοχεύει στὴν ἀντιρρόπηση τῆς καμένης αὐτοεκτίμησης ἢ καὶ τῆς νομικῆς αὐτοδικαίωσης. Δέν εἶναι σίγουρος καρπὸς ταπεινοφροσύνης ἢ ταπείνωσης δοκιμασμένης. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ ἀδελφός πῆρε μιά τέτοια διακριτικὴ ἀπάντηση ἀπὸ τὸν Ὅσιο.

γὰρ μὴ ὁ Θεὸς διὰ τῶν εὐκῶν ὑμῶν παράσχη μοι δύναμιν κἀκεῖνον ἐπιτήρησιν, οὐκ οἶδα εἰ ἤξει τὸ σκάφος μου ποτὲ εἰς λιμένα· ἀλλ' ὥσπερ ὁ Μωυσῆς τοσοῦτον λαὸν ἐξηγήσατο μὴ ἀπολέσθαι ἄρδην ἐν τῇ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ σύ, ὅσιε Πάτερ, αἰτησαι τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν· ὁ Θεὸς γὰρ ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ φιλεῖ αἰτεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀγίων σωτηρίαν ψυχῶν καὶ ὑμῖν πρέπουσα ἡ τοιαύτη αἰτησις. Παρακάλεσον δὲ καὶ τὸν κύριον, τὸν Ἀββᾶν, ἵνα μὴ οὕτως [ἀμελῶς] εἰς ἡμᾶς ἴδῃ, ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἀγαπῶ, ἀλλὰ καὶ χρρίζω τοῦ ἐξ αὐτοῦ στηριγμοῦ.

Ἀπόκρισις

Εἰ περὶ ἡμῶν τῶν ἐλαχίστων ἔγραψέ σου ἡ ἀγάπη, ὅτι οὐ θέλομέν τινα ἀπολέσθαι, τί δὲ λέγεις πρὸς τὸν ὁμόσαντα εἰς ἑαυτὸν ὅτι, «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», περὶ οὗ μαρτυρεῖ λέγων ὁ Ἀπόστολος, «ὃς θέλει πάντα ἄνθρωπον σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»; Ἀδελφέ, μὴ ὀκνήσης προσελθεῖν τῷ Ἰησοῦ λέγων, «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα». Καὶ βλέπεις τί ποιεῖ κατὰ τῶν ἐκθρῶν <ἐντύγχανε> αὐτῷ λέγων, «Κύριε ὁ Θεός μου, ἔνδειξον τὴν παρὰ σοῦ ἐκδίκησιν ἐν αὐτοῖς, ὅτι πρὸς σέ ἦρα τὴν ψυχὴν μου».

Περὶ δὲ τοῦ ὑπενεγκεῖν θλίψεις καὶ πειρασμούς, οὐ χρειά γραῖσαι σοι, γινώσκοντι τί λέγει ὁ Ἀπόστολος περὶ τούτου καὶ τί ἐστὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς. Μὴ ἐκκακήσωμεν, ἀγαπῆτε ἀδελφέ· καὶ γὰρ ὁ φροντίζων ἡμῶν Κύριος μέγας ἐστὶ προῖστασθαι ἡμῶν· θαρσοποιῶν γὰρ ἡμᾶς ἔλεγεν «ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβῆσθε». Καὶ πάλιν, «θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον». Μὴ ἀμελήσωμεν οὖν προσπίπτειν αὐτῷ καὶ παρακαλεῖν αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα· αὐτὸς γὰρ ποιεῖ ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν.

Μιμνήσκου ὅτι ὅπου ὁ κόπος, ἐκεῖ καὶ ὁ μισθός· καὶ ὅπου ἡ δοκιμὴ τοῦ

47. Πολλές φορές κάνουμε τίς δυνάμεις μας γιὰ ἀπεριόριστη ὑπομονὴ καὶ μάλιστα ἔχουμε κάνει καὶ κάποιο ἀξίωμα –πού μερικοὶ τὸ τηροῦν πιό πιστὰ ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ– πού λέει «ἔχει καὶ ἡ ὑπομονὴ τὰ ὅρια τῆς». Αὐτὸ τὸ παθαίνουμε γιὰτί τότε πού χρειάζεται «νά κάνουμε ὑπομονή», ἐμεῖς δέν κάνουμε βιώματα μέ βάση τοὺς καρπούς τῆς ὑπομονῆς, ἀλλὰ ἀποδεχόμεστε ἄκριτα τὴ διαβολικὴ ὑποβολή νά θεωρήσουμε ἀνεπαρκεῖς τίς δυνάμεις μας γιὰ μιὰ μεγάλη διάρκεια τῆς δοκιμασίας. Ἔτσι ὁ ἀποπροσανατολισμὸς αὐτός, διευκολυνόμενος καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη «τῆς μνήμης θανάτου», μᾶς κάνει ἀνυπόμονους. Δέν μπορούμε βέβαια νά εἴμαστε σίγουροι ὅτι δέν ἔχουμε ἄλλες δυνάμεις γιὰτί ἐξαρτώμαστε ἀπὸ τὸ Θεό. Πρέπει ὅμως νά ἔχουμε τὴ σιγουριά πού μᾶς χαρίζει ἡ διαβεβαίωση ὅτι ὁ Κύριος «οὐκ ἔασι ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύναμεθα, ἀλλὰ σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσει καὶ τὴν ἔκβασιν» (πρβλ. Α' Κορ. 10,13). Αὐτὸ ὅμως τὸ λησμονοῦμε μέ ὑποκίνηση ἢ συνέργεια διαβολικῆ.

ἀπό τίς ἐνοχλήσεις τοῦ ἐχθροῦ. Πραγματικά, ἂν ὁ Θεός δέν μοῦ δώσει δύναμη, μέ τίς εὐχές σας, καί δέν ἐπιτιμήσει τόν ἐχθρό, δέν ξέρω ἂν τό σκάφος μου θά φτάσει ποτέ σέ λιμάνι. Γι' αὐτό, ὅπως ὁ Μωυσῆς ζήτησε νά μή καθεῖ ἐξ ὁλοκλήρου τόσος λαός ἀπό τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ, τό ἴδιο ζήτησε καί σύ, ὅσιε Πάτερ, γιά τήν ἄθλια ψυχή μου. Διότι ὁ Θεός εἶναι ἀγαθός καί εὐαρεστεῖται στό νά Τοῦ ζητοῦν οἱ Ἅγιοι τή σωτηρία τῶν ψυχῶν. Ἐσεῖς λοιπόν, Γέροντά μου, μπορεῖτε καί πρέπει νά κάνετε προσευχή γιά τή σωτηρία μου. Παρακάλεσε δέ καί τόν ἅγιο Ἡγούμενο, ἀκριβῶς γιατί εἶμαι σέ μία τέτοια κατάσταση, νά μή μέ παραβλέψει, διότι πολύ τόν ἀγαπῶ καί ἔχω ἀνάγκη νά μέ στηρίξει.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν γιά μᾶς τούς ἐλάχιστους ἔγραψε ἡ ἀγάπη σου ὅτι «δέν θέλουμε κάποιος νά ἀπολεσθεῖ», τί ἔχεις νά πεῖς γιά τόν Κύριο πού ὀρκίστηκε στόν ἑαυτό του καί εἶπε, ὅπως ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ φανερώνει, «Ἐγώ εἶμαι ἡ Αὐτοζωή καί Πηγή κάθε ζωῆς, λέει ὁ Κύριος, καί ἐγώ σᾶς διαβεβαιώνω ὅτι δέν θέλω τό θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλά τό νά μετανοήσει καί νά ζήσει»; (Ἰεζ. 33, 11). Περί Αὐτοῦ δέ μαρτυρεῖ καί ὁ Ἀπόστολος καί λέει: «Αὐτός πού θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά σωθοῦν καί μέ τήν πίστη νά γνωρίσουν σέ βάθος τήν ἀλήθεια» (Α' Τιμ. 2, 4). Ἀδελφέ, μὴν καθυστερήσεις ἀπό ἀμέλεια νά προστρέξεις στόν Ἰησοῦ καί νά τοῦ πεῖς: «Δάσκαλε, σῶσε μας, κανόμαστε» (Ματθ. 8, 25). Καί τότε θά διαπιστώσεις πῶς ἀντιμετωπίζει τούς ἐχθρούς. Νά βάζεις στίς προσευχές σου πρὸς τόν Κύριο καί τά λόγια τοῦ Ψαλμοῦ: «Κύριε, ὁ Θεός μου δεῖξε πρὸς αὐτούς τήν ἐκδίκησή Σου, διότι ἐγώ σέ Σένα ὕψωσα τήν ψυχή μου καί ἀνέτεινα τίς πνευματικές μου δυνάμεις» (πρβλ. Ψαλμ. 85, 4).

Σχετικά δέ μέ τό ὅτι θά ὑποστεῖς θλίψεις καί πειρασμούς, δέν χρειάζεται νά σοῦ τό γράψω, ἀφοῦ γνωρίζεις τί ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος σχετικά μέ αὐτό τό θέμα καί ποιοί εἶναι οἱ καρποὶ τῆς ὑπομονῆς⁴⁷ (βλ. Ρωμ. 5, 4). Ἄς μή μικροψυχήσουμε, ἀγαπητέ ἀδελφέ, διότι ὁ Κύριος πού μᾶς φροντίζει εἶναι μεγάλος καί ἐνισχύει καί κατευθύνει τόν ἀγώνα μας. Θέλοντας δέ νά μᾶς ἐμπνεύσει θάρρος, ἔλεγε: «Ἐγώ εἶμαι, μή φοβᾶσθε» (Ματθ. 14, 27). Καί ἄλλοτε πάλι: «Ἐχετε θάρρος, ἐγώ ἔχω νικήσει τόν κόσμον» (Ἰωάν. 16, 33). Ἄς μὴν ἀμελήσουμε λοιπόν νά προσπέφτουμε ἱκετευτικά σ' Αὐτόν καί νά παρακαλοῦμε τήν ἀγαθότητά Του, διότι Ἐκεῖνος «κάνει περισσότερα ἀπ' ὅσα ζητᾶμε ἢ μπορούμε νά καταλάβουμε» (Ἐφ. 3, 20).

Νά θυμᾶσαι ὅτι ἐκεῖ πού εἶναι ὁ κόπος, ἐκεῖ εἶναι καί ὁ μισθός⁴⁸. Καί ὅπου

48. Εἶναι νομίζω σωστό τό «ὅπου» νά μή τό ἐκλάβουμε «τοπικά». Θά τό λέγαμε πιό καλὰ «τό μισθό τόν παίρνεις ἀπό τό ἀφηνιακό στό ὁποῖο δουλεύεις». «Οἱ, κάνουμε μέ δουλικό φρόνημα

πειρασμοῦ, ἐκεῖ ἔστι καὶ ὁ τῆς νίκης στέφανος· καὶ ὅπου ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καὶ τὸ ἀνελθεῖν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν Σταυρόν, τὸ συμπάσχειν καὶ συνδοξασθῆναι αὐτῷ, τὸ συναποθανεῖν καὶ συζειν αὐτῷ. Ὁ ἀνερχόμενος οὖν εἰς τὸν Σταυρόν ἐκουφίσθη ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπέθανε τῷ κόσμῳ. Τὰ ἄνω λοιπὸν ὀφείλει φρονεῖν, ὅπου ὁ Χριστὸς ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς.

Περὶ δὲ τοῦ Ἀββᾶ εὕξαι ἵνα σκεπάσῃ αὐτὸν ὁ Κύριος· πολλὰ γάρ εἰσιν αἱ ὀχλήσεις, ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι σκεπάζει καὶ βοηθεῖ αὐτῷ ὁ Κύριος. Εἶπον δὲ αὐτῷ ὅτι τὸν ἔχρονισας, καὶ ἀπελογήσατο ὡς καὶ σὲ ἐπληροφόρησεν.

Ἐνεκεν δὲ τῆς εὐχῆς, οἶδα ὅτι οὐδέν εἰμι, ἀλλὰ καὶ λῦσαι τὴν ἀγάπην οὐ δύναμαι. Καὶ αὐτὸς οὖν εὕξαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὸν Κύριον.

φξη´

Δέσις τοῦ Ἀββᾶ τοῦ κοινοβίου πρὸς τὸν αὐτὸν Γέροντα: Ἐπειδὴ καιρὸς χαλεπὸς ἐστίν, εὕξαι, Πάτερ, ἵνα ὁ Κύριος αὐτὸν παρενέγκῃ καὶ ἵνα σκεπασθῶμεν οἱ δοῦλοί σου ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

Ἀπόκρισις

Εἴαν ἀγαθοποιήσωμεν, παραφέρει ὁ Θεὸς τὸν χαλεπὸν καιρὸν· εἴαν δὲ πάλιν προσθῶμεν κακά, σωρεύομεν ἡμῖν αὐτοῖς πρὸ καιροῦ τὴν ἀπώλειαν· ὑμεῖς δὲ εἴαν μείνητε ἐν τῷ αγαθῷ, πέμπει ὁ Θεὸς τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ σφραγίζει ὑμᾶς, ὥστε τὸν ἐρχόμενον καὶ βαστάζοντα τὴν ρομφαίαν παρελθεῖν ὑμᾶς εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

φξθ´

Δέσις τῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ ἡσυχάζόντων Πατέρων πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τοῦ κόσμου.

πρὸς τὸν Κύριό μας, γιὰ νὰ τηρήσουμε τὸ θέλημά Του, ἀκόμη καὶ λάθος νὰ εἶναι –ἀθέλητο φυσικά– εἶναι καρποφόρο κατὰ Θεό. Ἀντίστροφα ὅ,τι «καλὸ» καὶ νὰ ἐπιτύχουμε, πάνω στὴ βάση τῆς αὐτονόμησης ἀπὸ τὸ Θεό καὶ τῆς οὐμανιστικῆς αὐτάρκειας, δέν φέρνει τοὺς καρπούς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

49. Καὶ μόνο γιὰ νὰ φθάσει ὁ ἄνθρωπος στὸ ἐπίπεδο νὰ καταβάλει καθημερινὰ προαίρεση «εἰς τὸ σταυρωθῆναι» (συσταυρωθῆναι τῷ Χριστῷ) χρειάζεται νὰ ἔχει πετάξει «πολλή σαβούρα» ἀπὸ τὸ ἀκάτιό του. Πραγματικά, βρίσκεται τότε «στὸ διάδρομο ἀπογείωσης». Εἶναι λοιπὸν αὐτονόμο ἢ εὐκολονόμο ὅτι τότε πού ρεαλιστικά στέργει τὴ σταύρωσή του (ἐνεργουμένη) ἔχει «συνυψωθεί μετὰ τοῦ Ἰησοῦ» ἀπὸ τῆς γῆς.

50. Αὐτὴ ἡ ὁμολογία τοῦ Ὁσίου δέν εἶναι θεωρητικὴ, οὔτε διατυπώνεται σάν σχῆμα λόγου. Ἡ Ἀκρα Ταπείνωση εἶναι ἡ βάση γιὰ τὴν ὁλοκληρωμένη λειτουργία τῆς Ἀγάπης καὶ στὸ

εἶναι ἡ δοκιμασία τοῦ πειρασμοῦ, ἐκεῖ εἶναι καί τὸ στεφάνι τῆς νίκης. Καί ὅπου εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι καί ἡ ἄνοδος μαζί Του στοῦ σταυροῦ, τὸ νὰ συμπάσχουμε καί νὰ συνδοξαστοῦμε μαζί μέ Αὐτόν, τὸ νὰ συναποθάνουμε καί νὰ συζηήσουμε μαζί Του. Αὐτός πού ἀνέβηκε στοῦ σταυροῦ, ἀνυψώθηκε ἀπὸ τῆ γῆ⁴⁹, πέθανε γιὰ τὸν κόσμο. Ὁφείλει λοιπὸν νὰ φρονεῖ τὰ ἄνω, ὅπου βρίσκεται ὁ Χριστός στὰ δεξιά τοῦ Πατέρα.

Ὅσο γιὰ τὸν Ἀββᾶ, προσευχήσου νὰ τὸν σκεπάσει ὁ Κύριος, διότι εἶναι πολλές οἱ ἀντίξοες περιστάσεις πού συναντάει, ἀλλὰ πιστεύουμε ὅτι θὰ τὸν σκεπάσει καί θὰ τὸν βοηθήσει ὁ Θεός. Τοῦ εἶπα φυσικά ὅτι «πολὺ καθυστέρησεις» καί μοῦ ἔδωσε σχετικὴ ἀπολογία, ὅπως σέ πληροφόρησε καί σένα.

Ἐπειδὴ ὅμως μοῦ ζήτησες καί νὰ προσευκηθῶ, θέλω νὰ σέ διαβεβαιώσω πὼς γνωρίζω ὅτι δέν εἶμαι τίποτε, ἀλλὰ καί νὰ λύσω τὴ σχέση τῆς ἀγάπης δέν μπορῶ⁵⁰. Προσευχήσου λοιπὸν καί σύ γιὰ μένα, χάριν τῆς ἀγάπης πού ἔχεις γιὰ τὸν Κύριο.

568

Παράκληση τοῦ Ἀββᾶ τοῦ Κοινοβίου (Σερίδου) πρὸς τὸν ἴδιο Γέροντα, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη: Ἐπειδὴ διερχόμαστε δύσκολο καιρὸ, προσευχήσου, Πάτερ, ὥστε ὁ Κύριος νὰ τὸν ἀπομακρύνει καί νὰ σκεπασθοῦμε οἱ δοῦλοι σου ἀπὸ κάθε πειρασμό πού προέρχεται ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες μας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν πράξουμε τὸ ἀγαθὸ, ἀπομακρύνει ὁ Θεὸς τὸ δύσκολο καιρὸ. Ἄν ὅμως προσθέσουμε νέα κακά, τότε κάνουμε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας πῖο ἄμεση καί πῖο δυνατὴ τὴν ἀπώλεια. Καί σεῖς λοιπὸν, ἂν παραμείνετε στοῦ ἀγαθοῦ, θὰ στείλει ὁ Θεὸς τὸν Ἀγγελὸ Του καί θὰ σᾶς σφραγίσει, ὥστε μέ τὶς εὐχὲς τῶν ἁγίων νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ σᾶς αὐτός πού ἔρχεται καταπάνω σας βασιτάζοντας τὴ ρομφαία (τῆς θείας Δικαιοσύνης). Ἀμήν.

569

Παράκληση τῶν Πατέρων πού ἡσύχазαν στοῦ Κοινόβιο πρὸς τὸ μεγάλο Γέροντα, σχετικὰ μέ τὸν κόσμο:

Πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου καί Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄν δέν δεχόταν τὴν ἐξό-
ντωσή Του, ἡ προσφορά τῆς Ἀγάπης Του θὰ ἀνεκόπτετο.

Μπορεῖ λοιπὸν ὁ Χριστιανὸς νὰ ζεῖ ὅτι «οὐδὲν ἔστι» καί συγχρόνως νὰ λειτουργεῖ ἐν Χριστῷ τὴν Ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ πρὸς πάντας. Ἰσως θὰ μπορούσα νὰ μεταδώσω αὐτὸ πού θέλω λέγοντας ὅτι μιὰ σταγόνα νεροῦ χάνεται μέσα στὴ θάλασσα, ἀλλὰ λειτουργεῖ μέσα στὴ θάλασσα τὴ δροσιά καί τὴ ζωὴ τῶν ὄντων πού ζοῦν μέσα σ' αὐτή.

Ἐπειδὴ κινδυνεύει ὁ κόσμος, παρακαλοῦμέν σε πάντες, δεήθητι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, ἵνα ἀνῇ τὴν χεῖρα καὶ ἀποστρέψῃ εἰς τὸν κολεὸν τὴν ρομφαίαν. Στήθι ἀναμέσον τῶν πεπιτωκῶτων καὶ τῶν ζώντων μετὰ τοῦ ἁγίου σου θυμιάματος καὶ παῦσον τὸν ὀλοθρευτὴν. Ἀνέγειρον τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐν τῇ ἄλφῃ τῇ ἁγίᾳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ παύσεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ δεόμεθά σου καὶ παρακαλοῦμεν, οἰκτείρῃσον τὸν κόσμον ἀπολλύμενον· μνήσθητι ὅτι μέλη σου ἔσμεν πάντες· δεῖξον καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν εὐσπλαγχνίαν σου καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτῷ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἀπόκρισις

Αἱ δελφοί, ἐν πένθει εἰμὶ καὶ ὀδυρμῷ διὰ τὴν ἐπικειμένην ὀργὴν· καὶ γὰρ πάντα πράττομεν ἐναντία. Εἶπε γάρ, «ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»· καὶ ἐπερίσσευσεν ἡ παρανομία ἡμῶν πλεον τῶν ἁλλοεθνῶν. Καὶ εἰσι πολλοὶ οἱ παρακαλοῦντες τὴν φιланθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, παῦσαι τὴν ὀργὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ οὐδεὶς φιланθρωπότερος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ θέλει ἐλεῆσαι· ἀντιστήκει γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων ἁμαρτιῶν. Εἰσὶ δὲ τρεῖς ἄνδρες τέλειοι τῷ Θεῷ, οἵτινες ὑπερέβησαν τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἔλαβον τὴν ἐξουσίαν τοῦ λῦσαι καὶ δῆσαι καὶ ἀφεῖναι ἁμαρ-

51. Οἱ Πατέρες καὶ ἀδελφοί τοῦ Κοινοβίου διατυπώνουν κατὰ τέτοιον τρόπο τὴν παράκλησίν τους πρὸς τὸν Ὅσιο Μέγα Γέροντα, ὥστε ἀφήνουν νά φανεῖ ἡ πίστις τους ὅτι πράγματι ὁ Μέγας Γέρων Βαρσανούφιος ἔχει τὰ γνωρίσματα τῆς «Χριστοειδεας καὶ Θεοειδεας».

Μιλοῦν ὅπως θά μιλοῦσαν στὸν Ἰησοῦ. Καὶ ἡ φράση πού σχολιάζουμε (ἂν αὐτὸ γίνεῃ δυνατόν), φέρνει στὸ νοῦ μας τίς σχετικές θέσεις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου (Ρωμ. 12, 4-5. Α' Κορ. 12, 12-31. Ἐφεσ. 4, 15-16 καὶ Κολ. 1, 18), πού ἀσφαλῶς εἶναι τὸ δογματικό, ὄντολογικό καὶ μυστικό ὑπέδαφος γιὰ τὴ συγκεκριμένη χρονικὴ καὶ διαπροσωπικὴ σχέση τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν μέ τὸν ἴδιο τόν Ὅσιο καὶ μέ τόν Ἰησοῦ.

Στὴν ἐν Χριστῷ Ζωὴ καὶ Κοινωνία, στὴν Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ὅσο ἐκμηδενίζεται ἡ ἀτομικότητα τόσο ἀναδεικνύεται τὸ Χριστοειδὲς πρόσωπο. Ὁ Ὅσιος μέ τὴ Χάρη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἀρνήθηκε νά ἱκανοποιήσει -ἐνῶ φυσικά μποροῦσε- στὸ ἐπακρον ἀτομικὴς ἀνάγκης του. Προτίμησε τὴν κένωση-φτώχεια τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ αἶμα τοῦ ἐγίνε πρόσωπο Χριστοειδὲς. Κληρονόμησε τὸν πλοῦτο τοῦ Χριστοῦ.

Παρατηρεῖται ἀκόμη καὶ στυγρὸς κοσμικοὺς ἀνθρώπους, πού δὲν εἶναι ἰδιαίτερα καλλιεργημένοι, νά τιμοῦν πάρα πολὺ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θέλησαν σὲ δύσκολες περιστάσεις νά μοιρασθοῦν μαζί τους τὸν πόνο, τὴ φτώχεια, τὴ δυστυχία τους. Αὐτοὺς θέλουν νά τοὺς ἔχουν κοντά τους καὶ στὶς περιστάσεις τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς χαρᾶς τους.

Εἶναι λοιπὸν δίκαιο, καὶ μέ τὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ τῆς δικαιοσύνης, μέσα στὴν κοινωνία τῶν ὑποστάσεων πού μᾶς χαρίζει ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, νά βιώνουν οἱ Πατέρες τὴν ἐν Χριστῷ παρρησία τοῦ Ὁσίου ὡς φερέλπιδα ὑποχρέωσή του γιὰ μιὰ δέηση πού θά καταπραῖνει τὴ δίκαιη ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ἀποτελεσματικά, γιὰ χάρι τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ἐπειδή κινδυνεύει ὁ κόσμος σέ παρακαλοῦμε ὅλοι νά ἱκετεύσεις τήν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ νά ἀποσύρει τό (ἀπειλητικό) Του χέρι καί νά βάλει τή ρομφαία πίσω στή θήκη της. Στάσου ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού ἔπεσαν καί σ' αὐτούς πού στέκουν μέ τό ἅγιο θυμίαμα τῆς προσευκῆς σου καί σταμάτησε τόν ἐξολοθρευτή. Ὑψωσε τό ἅγιο θυσιαστήριο (τῆς ἁγιασμένης πατρικῆς καρδιάς σου) στά ὁλόφωτα καί ἅγια δώματα τοῦ οὐρανοῦ καί θά παύσει ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ. Καί σοῦ δεόμαστε καί σέ παρακαλοῦμε λυπήσου τόν κόσμο πού κάνεται. Θυμήσου ὅτι ὅλοι εἴμαστε μέλη σου⁵¹. Δεῖξε καί στήν παρούσα στιγμή τήν εὐσπλαγχνία σου καί τά θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, διότι σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α' δελφοί, βρίσκομαι σέ πένθος καί σέ ὀδυρμό γιά τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ πού κρέμεται πάνω ἀπό τήν ἀνθρωπότητα, διότι ὅλα ὅσα κάνουμε εἶναι ἀντίθετα ἀπό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος εἶπε· «ἄν ἡ ἀρετή σας δέν ξεπεράσει τήν ἀρετή τῶν Γραμματέων καί τῶν Φαρισαίων, δέν θά εἰσεέλθετε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. 5, 20). Ἐμεῖς ὅμως πήγαμε στό τελείως ἀντίθετο· ξεπέρασε ἡ παρανομία μας κατά πολύ τήν παρανομία καί τῶν ἀλλοπίστων. Καί εἶναι πολλοί αὐτοί πού παρακαλοῦν τή φιλάνθρωπία τοῦ Θεοῦ νά παύσει τήν ὀργή ἀπό τόν κόσμο –καί κανένας βέβαια δέν εἶναι πιό φιλάνθρωπος ἀπό τό Θεό– ἀλλά δέν θέλει νά δώσει ἔλεος, διότι ἀντιστέκεται τό πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν πού γίνονται στόν κόσμο. Ὑπάρχουν δέ τρεῖς ἄνδρες πού, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, ἔφθασαν στόν τέλειο βαθμό τῆς ἀναγεννήσεώς τους καί ὑπηρετοῦν ἀφοσιωμένοι τό θέλημά Του, οἱ ὁποῖοι ξεπέρασαν τά ὅρια τῆς ἀνθρώπινης φύσης⁵² καί ἔλαβαν ἐξουσία νά λύνουν καί νά δένουν, νά συγχωροῦν καί νά

52. Σάν συνέχεια στό προηγούμενο σκόλιο θά ἦταν σκόπιμο νά σημειωθεῖ ὅτι αὐτή ἡ ὑπερβαση τῶν ὅρων καί τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρώπινης φύσης, καί μάλιστα τῆς «πεπτωκυίας» (πεσμένης), εἶναι δυναμικά πραγματοποιημένη στό Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί κατά συνέπεια –ὅπο ὅρους πού εἶναι ἀπαραίτητοι γιά μιά γνήσια «Χριστοποίηση» μας– εἶναι δυνατή ἐν Χριστῷ γιά τόν κάθε πιστό. Βασικές, θεληματικές ἢ ἀθέλητες, ἐλλείψεις καί ἀδυναμίες μας, καί ὡς πρὸς τήν γνησιότητα καί ἐνταση τῆς προαιρέσεώς μας καί ὡς πρὸς τό «μῖσος» κατά τοῦ «παλαίου μας ἀνθρώπου», μᾶς κρατοῦν σέ ἰσχνή βίωση τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεώς μας σέ τέτοιο βαθμό, πού θά μπορούσαμε νά θεωρηθῶμε ὅτι μόνιμα πάσχουμε ἀπὸ «πνευματικὴ λευκαίμια».

Εἶναι λοιπόν ἐλάχιστοι αὐτοί πού τά δίνουν ὅλα στό Χριστό καί τά παίρνουν ὅλα ἀπὸ τὸ Χριστό, χωρὶς νά αὐτονομοῦνται ἀπ' Αὐτόν. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, μέ ἄλλους δύο πού ἀναφέρονται καί ὀνομαστικά, ὑπῆρξε καί ὁ Ὅσιος, ὅπως σημειώνει στό σχετικὸ σκόλιό του ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης. Καί φυσικά, δέν θεσμοθετεῖται κάποια «ἀξιομισθία ὑπέρτακτων ἔργων» γιά τοὺς τόσο ἀνεβασμένους αὐτοὺς Ἀγίους. Πρόκειται γιά χαρισματικὴ καταξίωσή τους νά συλλειτουργοῦν ἐν Χριστῷ τὴν Ἀγάπη καί τό Ἔλεος τοῦ Θεοῦ γιά τοὺς ἀδελφούς τους πού

τίας καὶ κρατῆσαι, καὶ στήκουσιν ἐν τῇ θραύσει τοῦ μὴ ὑφέν ἐξολοθρεῦσαι ὅλον τὸν κόσμον· καὶ διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν μετ' ἐλέους παιδεύει. Καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς, ὅτι ἐπὶ ὀλίγον χρόνον ἐπιμένει ἡ ὀργή. Σὺν αὐτοῖς οὖν εὗξασθε. Συναντῶσι δὲ αἱ εὐκαὶ τῶν τριῶν τούτων ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀνωτέρω θυσιαστηρίου τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, καὶ συχαίρουσιν ἀλλήλοις καὶ συναγάλλονται ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Ὅταν δὲ προσέκωσιν εἰς τὴν γῆν συμπενοῦσι καὶ συγκαλοῦσι καὶ συνοδύρονται διὰ τὰ κακὰ τὰ γινόμενα καὶ κινοῦντα τὴν ὀργήν. Εἰσι δὲ Ἰωάννης ἐν Ρώμῃ καὶ Ἡλίας ἐν Κορίνθῳ, καὶ ἄλλος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἱεροσολύμων καὶ πιστεύω ὅτι ἀνύουσι τὸ μέγα ἔλεος· ναὶ ἀνύουσιν. Ἀμήν.

Ὁ Θεὸς μου ἐνδυναμῶσαι ὑμᾶς ἀκοῦσαι καὶ βαστάσαι ταῦτα· εἰσὶ γὰρ τοῖς μὴ νοοῦσιν <ἄληπτα.>

φο'

Αἴτησις

Ἀδελφὸς ἔπεμψεν αἰτῶν τὸν ἄλλον Γέροντα τὸν Ἰωάννην, λέγων. Διὰ τὸν Κύριον, ἐὰν δέῃ τινός, εἰπέ μοι, ἵνα παράσχω σοι.

Ἀπόκρισις

Αδελφέ, ὁ Θεὸς παράσχω σοι μισθὸν ἀγαθὸν περὶ τῆς προθέσεως· πλὴν οὐδέποτε χρήζων πράγματος εἶπόν τι, «δός μοι», ἀλλ', ἐὰν ἴδῃ ὁ Θεὸς ὅτι χρήζω καὶ σπεῖρῃ τινὶ καὶ ἐνέγκῃ μοι, δέχομαι· ἐπεὶ, ἐὰν ἐγὼ εἶπω,

ἀκόμη βρίσκονται στήν ἀφειρηρία ἢ στή μέση τοῦ δρόμου γιὰ τὴ Χριστοποίησή τους.

Ὅμως, μέσα σ' αὐτὴ τὴ λειτουργία μὲ τὸ Χριστὸ καὶ πάνω στὴ βάση αὐτῆς τῆς Θεανδρικῆς πραγματικότητας, πρέπει νὰ δοῦμε καὶ τὴ συλλειτουργία τῶν δύο Ὁσίων, Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου. Κατὰ συνέπεια, μπορεῖ ἴσως, ὡς τρίτο, ὁ Βαρσανούφιος νὰ ἐννοεῖ τὸν Ἰωάννην, ὅπως ὁ Ἰωάννης θὰ ἐννοοῦσε τὸ Βαρσανούφιο.

53. Ὁ εὐρισκόμενος στήν ἐπαρχία τῶν Ἱεροσολύμων ἦταν ὁ ἴδιος ὁ ἄββάς Βαρσανούφιος, ὁ ὁποῖος καὶ ἀναφέρει τὴ ρήση αὐτή. Ὁ ἄββάς Βαρσανούφιος ζοῦσε ἡσυχαστικὰ στὴ Γάζα πού ἀνήκει στήν ἐπαρχία τῶν Ἱεροσολύμων (Σχόλιο Ἀγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 267. Βλ. καὶ Προοίμιον Ἀγ. Νικοδήμου, Α' τόμ., σελ. 38 τῆς παρούσας Ἑκδόσεως.)

54. Αὐτὴ ἡ ἔκφραση βγαίνει μόνο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού χαριτώθηκαν νὰ ἔχουν ἐπιτυχμένες καὶ εὐχάριστες σχέσεις μὲ τὸ Θεό. Εἶναι αὐτοὶ πού ἐν Χριστῷ ἔχουν γίνει ἢ βαδίζουν στὸ δρόμο γιὰ νὰ γίνουν «θεοὶ κατὰ Χάριν». Οἱ ἀρνητὲς λένε: «ὁ Θεὸς σας»... οἱ σκεπτικιστὲς λένε «ὁ Θεός» κ.τ.λ. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Θωμᾶς μπροστὰ στὸν Ἰησοῦ, τὸν Ὁποῖο ζήτησε νὰ ψηλαφήσει, ἀναφώνησε: «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου!» (Ἰωάν. 20, 28).

μή συγχωροῦν ἁμαρτίες. Αὐτοὶ στέκουν ἄγρυπνοι μπροστά σπὴν ἀπειλούμενη συμφορὰ καὶ ἀγωνίζονται ὥστε νὰ μὴν καταστραφῇ ἀκαριαίως καὶ ὁλοσχερῶς ὁλος ὁ κόσμος, ἡ Οἰκουμένη. Πραγματικά, μέ τίς εὐχές τους, ὁ Κύριος παρατείνει μαζί μέ τή δοκιμασία καὶ τό ἔλεος Του. Λέχτηκε δέ πρὸς αὐτοὺς ὅτι γιὰ λίγο χρόνο θὰ κρατήσει ἀκόμη ἡ ὀργή. Μαζί μ' αὐτοὺς λοιπόν εὐχνηθεῖτε καὶ σεῖς. Οἱ εὐχές δέ αὐτῶν τῶν τριῶν συναντιοῦνται σπὴν εἴσοδο τοῦ ἄνω Θυσιαστηρίου τοῦ Πατρός τῶν φώτων. Καὶ συχαίρουν ὁ ἕνας μέ τόν ἄλλο καὶ συναγάλλονται στὰ ἐπουράνια. Ὅταν πάλι στραφοῦν πρὸς τή γῆ συμπενθοῦν καὶ συγκλαίουν καὶ συνοδύρονται γιὰ τὰ κακὰ ἐκεῖνα πού γίνονται καὶ κινοῦν τὴν ὀργή τοῦ Θεοῦ. Εἶναι δέ αὐτοὶ ὁ Ἰωάννης σπὴ Ρώμη, ὁ Ἡλίας σπὴ Κόρινθο καὶ ἕνας ἄλλος σπὴν ἐπαρχία τῶν Ἱεροσολύμων⁵³. Πιστεύω δέ ὅτι θὰ ἐπιτύχουν νὰ ἀποσπᾶσουν τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ναὶ θὰ τό ἐπιτύχουν. Ἀμήν.

Ὁ Θεὸς μου⁵⁴ (πού χαρίζει τό ἔλεός Του σέ μένα τόν ἀνάξιο), νὰ σᾶς ἐνδυναμώσει ὥστε νὰ ἀκούσετε καὶ νὰ σηκώσετε τό βάρος καὶ τὴν ὀδύνη πού προκαλοῦν αὐτὰ πού σᾶς εἶπα, διότι εἶναι ἀπρόσιτα σέ ὅσους δέν ἔχουν τό χάρισμα νὰ τὰ ἐννοήσουν⁵⁵.

570

Αἴτηση

Ἕνας ἀδελφός ἔστειλε νὰ παρακαλέσει τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἄββᾶ Ἰωάννη, λέγοντας: Γιὰ τὴν ἀγάπη πού ἔχουμε πρὸς τόν Κύριο, ἂν ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ κάτι, πές μου νὰ σοῦ τό φέρω.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰ δελφέ, ὁ Θεὸς νὰ σέ ἀμείψει μέ πλούσια χαρίσματα γιὰ τὴν καλὴ σου πρόθεση. Ὅμως οὐδέποτε ὅταν χρειάζομαι ἕνα πράγμα λέω σέ κάποιον «δός μου αὐτό». Ἀλλὰ ὅταν δεῖ ὁ Θεὸς ὅτι τό χρειάζομαι καὶ φωτίσει κάποιον νὰ μοῦ τό φέρει, τό δέχομαι. Διότι ἂν ἐγὼ ζητήσω κάτι –πρὶν νὰ μοῦ

55. Ὁ Ὅσιος μέ τούς λόγους αὐτοὺς μᾶς θυμίζει τὰ λόγια πού εἶπε ὁ Κύριος: «ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν ἀκουέτω» (Ματθ. 11, 15) καὶ «ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν» (Μαρκ. 4, 12). Γιὰ κάθε γνωστικὴ διαδικασία εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προσφέρεται τό ἀντικείμενο τῆς γνώσης, καὶ μάλιστα μέ τέτοιο τρόπο, πού ὁ προοριζόμενος νὰ τό προσλάβει νὰ ἔχει ἀνάλογες δυνατότητες πρόσληψης. Ὅσο ὅμως καὶ ἂν τό ἀντικείμενο τῆς γνώσης εἶναι προσιτὸ καὶ ὅσο καὶ ἂν ἡ μέθοδος μέ τὴν ὁποία προσφέρεται εἶναι ἐνδεδειγμένη, ἐὰν ὁ παραλήπτης ἔχει ἀδυναμία πρόσληψης, εἶναι ἄσχετος μέ τό προσφερόμενο ἢ εἶναι ἀμύητος, τό κύκλωμα τῆς γνωστικῆς διαδικασίας ἀνακόπτεται ἢ δυσλειτουργεῖται. Καὶ σπὴν προκειμένη περίπτωση ὁ Ὅσιος ἀποκαλύπτει πραγματικότητες πού ἀναφέρονται «στὰ βάθη τοῦ Θεοῦ». Μόνο μέ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ κατανοεῖ. (Α' Κορ. 2, 10).

οὐκ ἔστιν αὕτη κρίσις, ἀλλ' ἐπιθυμία.

[**Διήγησις** περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰωάννου].

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς περὶ τοῦ αὐτοῦ Γέροντος, ὅτι οὐδέποτε εἶδον μειδιάσαντα τὸν Γέροντα ἢ παρακθέντα, οὐδὲ ἐκτὸς δακρύων μεταλαμβάνοντα τῆς ἁγίας Κοινωνίας, μετὰ τοῦ λέγειν· «Κύριε, μὴ εἰς κρίμᾴ μοι γένοιτο τὰ ἅγια ταῦτα».

Συνέβη ποτὲ τὸν αὐτὸν Γέροντα εἰπεῖν τί ποτε τῷ Ἀββᾶ ποιῆσαι, καὶ ἐλθὼν ἀπεγγύθεν αὐτοῦ ὁ Ἀββᾶς ἐπελάθειτο. Καὶ ὡς πάλιν κατῆλθε πρὸς αὐτόν, ὅτε ἐμελλεν ἀπολύειν αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ· ἐὰν ὑπομνησθῇς, ποιήσον εἴ τι εἰπόν σοι. Καί, λυπηθεὶς ὁ Ἀββᾶς ἐπὶ τῇ λήθῃ, ἤτισσε συγκώρησιν. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐπελάθειτο. Καὶ μετὰ ἡμέρας κατῆλθε πρὸς αὐτόν, καὶ ὁμοίως ὅτε εἶκον ἀπελθεῖν ὑπέμνησεν αὐτόν ὁ Γέρων περὶ τοῦ πράγματος μετὰ πραότητος, καὶ πάνυ ἐθλίβη ὁ Ἀββᾶς. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων· μὴ θλιβῇς, ἀλλ' ὅταν ὑπομνησθῇς, ποιήσον. Καὶ ὡς πολλάκις τοῦτο συνέβη, ἀνηγγείλεν ὁ Ἀββᾶς τῷ μεγάλῳ Γέροντι, αἰτήσας μαθεῖν τί ἐστὶ τοῦτο. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων· κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ τοῦτο ἐγένετο, ἵνα ἴδῃς τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Γέροντος καὶ γένη αὐτοῦ μιμητής.

Διήγησις περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου.

Περὶ τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου πολλὰ ἔχω εἰπεῖν μεγάλα καὶ θαυμαστὰ καὶ διηγήσεως ἄξια. Τὰ πλείω παραλιπὼν, διὰ τὴν τοῦ λόγου συντομίαν, ὀλίγων δὲ μνησθήσομαι ἱκανῶν παραστήσαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν.

Διέμεινε σώφρων ἐκ νεότητος αὐτοῦ καὶ ἐγκρατὴς σφόδρα εἶπερ τις ἄλ-

56. Ὁ μεταπτωκὸς ἄνθρωπος θεωρεῖ ἀνάγκη του, καὶ μάλιστα ζωτική, τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐπιθυμίας του. Ὁ ἐν Χριστῷ πνευματικὸς καὶ ἀναγεννημένος ἄνθρωπος κάνει «ἐπιθυμία» του τὸ νὰ συλλειτουργεῖ ἐν τῷ Χριστῷ τὸ πλῆρωμα τῆς Θεανδρικῆς Ζωῆς Του, πού εἶναι ἐκτεινόμενη καὶ ἐξελισσόμενη σ' ἓνα ὑπαρκτικὸ πλᾶισιο τὸ ὁποῖο ὀρίζεται ἀπὸ τὴν κένωση τῆς σάρκωσης τοῦ Λόγου, ἀπὸ τῆς φιλόνηθρης δραστηριότητος, ἀπὸ τὰ σωτήρια σταυρικά Πάθη καὶ ἀπὸ τὴν θανατικὴ ἐξόντωση, ἡ ὁποία ὁμῶς ἀκολουθεῖται ἀπὸ τῆς ζωηφόρου Ἀνάστασης καὶ τὴν εἰς οὐρανούς θεία Ἀνάληψιν. Σὲ ὅποιον στάδιο καὶ νὰ βρίσκεται ὁ ἄνθρωπος αὐτός, δέν δίνει πρακτικὰ τὸ προβάδισμα στὸν ἑαυτὸ του καὶ στὴ δική του κρίσιν καὶ ἐπιθυμίᾳ γιὰ νὰ νηπτικὰ φοβᾶται μιά νέα «Ἐδεμική» πτώση.

Στὸ συγκεκριμένο αὐτὸ λόγῳ του ὁ Ὅσιος δέν δίνει στὸν ἑαυτὸ του τὸ δικαίωμα νὰ κρίνει τὸ ἂν ἔχει ἢ δέν ἔχει κάποια ἀνάγκη. Ζεῖ τόσο «προσελημμένος» ἐν τῷ Χριστῷ, ὥστε δέν μπορεῖ νὰ διανοηθεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ παραμελήσει τίς πραγματικὲς ἀνάγκες του καὶ στὸ ὕλικό ἀλλὰ καὶ στὸ πνευματικὸ ἐνὶ πνεύματι. Ἐκεῖνος λειτουργεῖ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν εὐχαριστίαν καὶ ζητᾷ μόνον

τό δώσει ὁ Θεός- τότε θά ζητῶ ἱκανοποίηση τῆς ἐπιθυμίας μου καί ὄχι τῆς ἀνάγκης μου⁵⁶.

[**Διήγηση** γιά τόν ἀββά Ἰωάννη]⁵⁷.

Εἶπε ὁ ἀββάς Σέριδος γιά τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, ὅτι «οὐδέποτε τόν εἶδα νά μειδιάσει ἢ νά ταραχθεῖ, οὔτε νά μεταλάβει τήν ἁγία Κοινωνία χωρίς δάκρυα καί χωρίς νά λέει Κύριε, ἅς μὴν κατακριθῶ γιατί τόλμησα νά μεταλάβω τό Ἅγιο Σῶμα καί Αἷμα Σου».

Κάποτε ἐπίσης συνέβη ὁ ἴδιος Γέροντας νά πεί στὸν ἀββά Σέριδο νά κάνει ἓνα πράγμα. Καί ὅταν ἔφυγε ἀπὸ κοντά του ὁ Ἀββάς Σέριδος τό ξέχασε. Καί πάλι ὅταν μιά ἄλλη φορά πῆγε στό κελλί του, τὴν ὥρα πού ἐπρόκειτο νά φύγει, τοῦ εἶπε: Ἄν τό θυμηθεῖς, κάνε αὐτό πού σοῦ εἶχα πεῖ. Τότε ὁ ἀββάς Σέριδος λυπήθηκε καί ζήτησε συγχώρηση. Ἀλλά μόλις ἔφυγε, πάλι τό ξέχασε! Μετά ἀπὸ ἡμέρες ξαναπῆγε στὸν ἀββά Ἰωάννη καί ἀκριβῶς ὅπως πρὶν, τὴν ὥρα πού πῆγαινε νά φύγει, τοῦ ὑπενθύμισε ὁ Γέροντας μέ πραότητα νά κάνει ἐκεῖνο τό πράγμα πού τοῦ εἶχε ζητήσει καί τίς ἄλλες φορές. Τότε ὁ ἀββάς Σέριδος στενοχωρήθηκε πάρα πολύ. Καί ὁ Γέροντας Ἰωάννης τοῦ εἶπε: «Μὴ στενοχωρηθεῖς, μόνο ὅταν τό θυμηθεῖς, κάνε το»⁵⁸. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπαναλήφθηκε πολλές φορές αὐτό τό γεγονός, ὁ ἀββάς Σέριδος ρώτησε τὸ μεγάλο Γέροντα γιά νά μάθει τί ᾔθελε νά τοῦ δεῖξει ὁ Θεός μέ αὐτό. Καί ὁ μεγάλος Γέροντας τοῦ ἀπάντησε ὅτι «ἔγινε αὐτό κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, γιά νά γνωρίσεις τὴν ὑπομονή καί τὴ μακροθυμία τοῦ Γέροντα καί νά τὸν μιμηθεῖς».

Διήγηση γιά τόν ἀββά Σέριδο.

Γιά τόν ἀββά Σέριδο ἔχω νά σοῦ πῶ μεγάλα καί θαυμαστά καί ἀξιοδιήγτητα πράγματα. Θά παραλείψω φυσικὰ τὰ περισσότερα χάριν τῆς συντομίας τοῦ λόγου καί θά μνημονεύσω λίγα, ἀλλὰ ἱκανὰ νά παρουσιάσουν τὴν ἀρετὴ τοῦ ἄνδρα.

Ἀπὸ τὴ νεότητά του παρέμεινε σῶφρων καί πολὺ ἐγκρατὴς ὅσο κανένας

τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καί μάλιστα ὄχι ἀτομικά.

57. Προφανῶς οἱ διηγήσεις περὶ τῶν Γερόντων ἀνήκουν στὸν ἀββά Δωρόθεο, τὸ συλλογικὸ τῶν Ἀποκρίσεων Βαρσανουφίου καί Ἰωάννου (βλ. Εἰσαγωγή Α' τόμου, σελ. 25).

58. Ἐπειδὴ ἐνδέχεται νά πειραχθεῖ ὁ λογισμὸς κάποιου, ὅταν ἀπὸ τὴ μιά διαβάσει τό «οὐδέποτε χρῆζων πράγματος εἶπόν τι νί δός μοι» καί ἀπὸ τὴν ἄλλη, πιο κάτω, βρεῖ τό ἱστορικὸ ὅτι ὁ ὁσῖος Γέροντας Ἰωάννης «ἐπανειλημμένα ζήτησε νά γίνει κάτι», εἶναι ἀνάγκη νά διακριθεῖ ἀμέσως ὅτι ἡ διήγηση δὲν ἐννοεῖ ὅτι ὁ Ὅσιος ζητοῦσε κάτι γιά τίς δικές του ἀνάγκες, ἀλλὰ κάτι τό ὁποῖο ἔπρεπε ὁ Ἠγούμενος νά κάνει. Δὲν πρέπει ἐν προκειμένῳ νά λησμονηθεῖ ὅτι ὁ ἡγούμενος Σέριδος ἦταν κάτω ἀπὸ τὴν ὑπακοή τοῦ ὁσίου Γέροντα Ἰωάννου.

λος. Οὕτω καταπονήσας τὸ σῶμα, ὥς καὶ δεινῶς πληγῆναι, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα ὁ ἅγιος Γέρων, τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς ἰάσατο αὐτόν, ἐντειλάμενος αὐτῷ τοῦ λοιποῦ μετὰ διακρίσεως τὸ σῶμα κυβερνᾶν, ἵνα ὑπουργήσῃ τῇ πνευματικῇ λειτουργίᾳ καὶ ἀντισχῇ πρὸς διοίκησιν τῶν ἀδελφῶν. Ὑπακοὴν δὲ μεγάλην ἐκτίσαστο, ὑποτασσόμενος ἐν παντὶ πράγματι τῷ αὐτῷ μεγάλῳ Γέροντι καὶ μέχρι θανάτου· ἄρνούμενος γὰρ τὰ ἴδια θελήματα, καθὼς ὁ Γέρων αὐτὸς ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ ἐν ταῖς προγεγραμμέναις ἀποκρίσεσι, τέλειος γέγονεν ὑπήκοος· πολλὰ γὰρ ἐξ αὐτοῦ παθὼν καὶ δαρεὶς καὶ πολυτρόπως δοκιμασθεὶς, καὶ διὰ σκληρῶν καὶ πολυτρόπων πραγμάτων ὥσπερ χρυσὸς ἐν κωνευτηρίῳ πυρωθεὶς, ἐγένετο σκευὸς ἔντιμον, εὐχρηστον τῷ Δεσπότῃ. Ἐν οὐδενὶ γὰρ ὅλως ἀντεῖπε ποτέ, οὐδὲ ὥς Ἀββᾶν ἑαυτὸν ἐλογίζετο, ἀλλ' ὥς μαθητὴν τοῦ Γέροντος καὶ ὥς χρεωστῶν αὐτῷ τελείαν ὑπακοήν, ὅπερ ἦν δεῖγμα καὶ τῆς ἄκρας αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης. Διὰ τοῦτο γνήσιον αὐτὸν υἱὸν εἶχεν ὁ Γέρων, καὶ ἐδέχθη τοῦ Θεοῦ παρασχεῖν αὐτῷ τὸ χάρισμα τῆς διακρίσεως, ἦν κτιστάμενος ἐδύνατο τῇ ἄνωθεν χάριτι καὶ ψυχὰς εἰς ζωὴν ὁδηγῆσαι, καὶ τεθλιμμένους θεραπεῦσαι, καὶ φάρμακον ἱαματικὸν εἰσενεγκεῖν, τὸν ἐκ τοῦ Πνεύματος λόγον, καὶ εἰρήνην μαχομένοις βραβεῦσαι. Πρώτερον γὰρ ἑαυτὸν εἰρηνοποιήσας, καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς εἰρήνης ἐγένετο πρόξενος, καὶ εἰς αὐτὸν ἐπληροῦτο, τὸ «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται». Ἦν δὲ μακρόθυμος καὶ ἀτάραχος καὶ προσπνὴς τοῖς προσιοῦσι, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἱλαρὸς ἐν σεμνότητι καὶ ἁλατι ἡρτυμένος. Καὶ εἶχε, κατὰ τὴν Γραφήν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀκεραϊότητα. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς σφόδρα περιπόητος, τὰς αὐτῶν ψυχὰς τῷ πνευματικῷ τῆς νουθεσίας λόγῳ κατευφραίνων καὶ προτρέπων εἰς ἀρετὴν, τῷ καλῷ τοῦ βίου καὶ τῆς ἐναρέτου πράξεως ὑποδείγματι. Ἐκεῖνα διδάσκων, ἅπερ ἔπραττε, καὶ συγκιρνῶν τῷ κατὰ Θεὸν φόβῳ τὴν πραότητα, καὶ ἐν καιρῷ ἐκάστω κεκρημένος, ἐλέγχων, ἐπιτιμῶν, παρακαλῶν, κατὰ τὸν τοῦ Ἀποστόλου λόγον. Καθὼς δὲ πρὸς ἡμετέραν ὠφέλειαν ἡμῖν ἀφηγήσατο, ὅτι ἐν τῇ συμβάσει αὐτῷ μεγάλῃ ἀσθενεῖα, σφοδρῶ καὶ ἀπαύστῳ κατεχόμενος πυρετῷ, οὐ παρεκάλεσε τὸν

59. Ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος, μέσα στὴν αὐτονόμηση καὶ αὐτοκαταξίωση πού προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχει, ζεῖ διαρκῶς κάτω ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ τὸν ἔλεγχο τῆς αὐτοεκτίμησής του. Κάθε ἀξίωμα πού ἀποκτᾷ ἢ κατακτᾷ διογκώνει ἢ ἐνισχύει τὴν αὐτοεκτίμησή του καὶ τότε προσπαθεῖ νὰ λειτουργεῖ ἐξουσιαστικά καὶ καταπιεστικά τὸ ἔργο του γιὰ νὰ αἰσθάνεται καταξιωμένος. Ὅσο πιο ἀποτυχημένος εἶναι, τόσο πιο ἔντονα στηρίζεται τὰ βιώματα τῆς αὐτοεκτίμησής του στὸ ἀξίωμά του, τὸ ὅποιο μέ πολὺ μεγάλην συχνότητα φραστικά θυμίζει στοὺς γύρω του. Δικαίως λοιπὸν θεωρεῖται μεγάλο πνευματικὸ προσόν τοῦ Ἀββᾶ Σερίδου, ὅτι δέν λογάριζε ποτέ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἠγουμένου, γιατί τὸ ἔβλεπε μέ φόβο Θεοῦ ὡς διακόνημα.

Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος πού ζεῖ μέ συνέπεια τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ δέν στηρίζει τὸ βίωμα τῆς εὐτυχίας ἢ αἰσιοδοξίας του πάνω στὸ τί εἶναι αὐτός ἢ καὶ στὸ πόσο ἐπιτυχημένα δραστηριοποιοῦνται οἱ ἄλλοι. Τὴν εὐτυχία του καὶ τὴν ἐλπίδα του τὴ στηρίζει πάνω στὸ τί κάνει καὶ τί εἶναι ὁ Θεὸς καὶ -ὡς Χριστιανός- πάνω στὸ ἱστορικὸ Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Σωτήρα Ἰησοῦ Χρι-

ἄλλος. Καταπόνησε τόσο τό σῶμα του, ὥστε ἔφτασε στό σημεῖο νά ἄρρωστή-
σει βαριά. Ἀλλά μετά ἀπ' αὐτά ὁ ἅγιος Γέροντας δεήθηκε στό Θεό καί τόν
θεράπευσε. Τοῦ ἔδωσε δέ ἐντολή στό ἔξῃς νά κυβερνᾷ τό σῶμα του μέ διάκρι-
ση, γιά νά εἶναι ἱκανό νά ἐπιδοθεῖ στήν πνευματική λειτουργία καί νά σπκῶσει
τή διοίκηση τῶν ἀδελφῶν. Εἶχε ἀποκτήσει ἐπίσης καί μεγάλη ὑπακοή, ὑποτασ-
σόμενος, μέχρι θανάτου, γιά κάθε πράγμα στόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα. Ἀ-
παρνήθηκε δηλαδή τά δικά του θελήματα, ὅπως καί ὁ μέγας Γέροντας μᾶς
ἀποκάλυψε στίς προηγούμενες ἀποκρίσεις, καί ἔγινε τέλειος ὑποτακτικός.
Διότι, ἀφοῦ ἔπαθε πολλά καί δοκιμάστηκε ἀπό τό Γέροντα, μέ κάθε εἶδους χτυ-
πήματα καί δοκιμασίες, μέ σκληρά καί πολυποίκιλα βάσανα, πυρώθηκε σάν τό
χρυσάφι στό καμίνι, ἔγινε σκευός πολύτιμο, εὐχρηστο στό Δεσπότη. Πράγματι
σέ καμμία περίπτωση δέν ἔφερε ἀντίρρηση ποτέ. Οὔτε θεωροῦσε τόν ἑαυτό του
ὡς Ἡγούμενο⁵⁹, ἀλλά ὡς μαθητή τοῦ Γέροντα καί ὡς χρεώστη τέλειος ὑπακοῆς
πρός αὐτόν, πράγμα πού δείχνει τήν ἄκρα του ταπεινοφροσύνη. Γι' αὐτό καί ὁ
Γέροντας τόν θεωροῦσε ὡς γνήσιο υἱό καί παρακάλεσε τό Θεό νά τοῦ δώσει
τό χάρισμα τῆς διακρίσεως. Ἀφοῦ ἔλαβε τή διάκριση ἀπέκτησε τή δύναμη –μέ
τή Χάρη τήν ἄνωθεν– καί ψυχές νά ὁδηγήσει στήν κατά Χριστό ζωή καί θλιμ-
μένους νά παρηγορήσει καί φάρμακο ἱαματικό νά προσφέρει, τό λόγο τοῦ
Πνεύματος, καί εἰρήνη νά μεταδώσει σ' ὅσους βρίσκονταν σέ διαμάχες καί
διαπληκτισμούς. Δηλαδή, ἐπειδή προηγουμένως ἔγινε εἰρηνοποιός τοῦ ἑαυτοῦ
του, καί στούς ἄλλους ἔγινε πρόξενος τῆς εἰρήνης⁶⁰. Βρῆκε πράγματι σ' αὐτόν
ἐφαρμογή τό «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, διότι αὐτοί θά ὀνομαστοῦν υἱοί τοῦ
Θεοῦ» (Ματθ. 5, 9). Ἦταν ἀκόμη μακρόθυμος, ἀτάραχος, προσπνής σέ ὅσους
τόν πλησίαζαν. Ὁ λόγος του ἦταν ἱλαρός μέ κοσμιότητα καί «ἀρτυμένος μέ τό
ἀλάτι τῆς συνέσεως» (Κολ. 4, 6). Εἶχε δέ, κατά τή Γραφή, φρόνηση καί ἀκεραι-
ότητα καί ἦταν πολύ περιπόθητος στούς ἀδελφούς. Κατέθελγε τίς ψυχές τους
μέ τά πνευματικά λόγια τῆς νοουθεσίας του καί τοὺς προέτρεπε στήν ἀρετή μέ τό
καλό παράδειγμα τῆς βιοτῆς του καί τῶν ἐνάρετων πράξεών του. Δίδασκε δέ
ἐκεῖνα πού ἔκανε πρῶτα πράξη καί ἀνεμίγνυε τόν κατά Θεό φόβο μέ τήν πραό-
τητα, ἀντιμετωπίζοντας διακριτικά κάθε περίσταση, ἐλέγχοντας, ἐπιτιμώντας καί
παρηγορώντας κατά τόν Ἀποστολικό λόγο. Καί ὅπως μᾶς ἀφηγήθηκε, γιά νά
μᾶς ὠφελήσει, ὅταν κάποτε ἄρρώστησε βαριά, ἐνῶ διακατεχόταν ἀπό ὑψηλό
καί ἀνυποχώρητο πυρετό, δέν παρακάλεσε τό Θεό νά τοῦ δώσει τήν ὑγεία του,

στοῦ. Τότε ζεῖ μέ συνέπεια τή χριστιανική ιδιότητά του, τότε ἡ εὐτυχία του εἶναι πραγματική καί
ἡ αἰσιοδοξία του βάσιμη.

60. Ἡ εἰρήνη εἶναι μιά κατάσταση μακαριότητας πού προέρχεται ἀπό τή γεφύρωση κασμά-
των, τήν πλήρωση τῶν κενῶν, τή διευθέτηση τῶν ἀντιθέσεων, τή συμφιλίωση τῶν ἀντιθέτων
στρατοπέδων, ἀλλά κυρίως ἀπό τήν ἐξάλειψη ἐχθρικών διαθέσεων ἢ ἐχθρικών εἰσοδεύσεων πού
ἔχουν γίνει στήν ψυχή μας⁶¹ μέ συντομία θά λέγαμε ὅτι προέρχεται ἀπό τήν καθολική λειτουργία

Θεὸν παρασκευεῖν αὐτῷ τὴν ὑγείαν, οὐδὲ κουφίσαι αὐτὸν τῆς ὀδύνης, ἀλλὰ χαρίσασθαι αὐτῷ ὑπομονὴν καὶ εὐχαριστίαν.

Συνέβη δέ ποτε ἀδελφῷ εὐλαβεῖ καὶ χρησίμῳ, ταραχθέντι κατὰ διαβολικὴν ἐνέργειαν, βουληθῆναι ἀναχωρῆσαι· καὶ ὥς πολλὰ νουθετήσας αὐτὸν οὐκ ἔπεισε μείναι, ἔστη εἰς προσευκὴν καὶ ἔβαλε μετάνοιαν· καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς ἀνέστη καὶ αὐτὸς καὶ τὸ αὐτὸ ἐποίησε. Καὶ στραφεὶς ὁ Ἀββᾶς ἐσφράγισεν αὐτοῦ τὴν καρδίαν καὶ λέγει αὐτῷ· ἀδελφέ, τί θέλεις ἄρτι ποιῆσαι; Καὶ ἀπεκρίθη ἐκεῖνος ἐν εἰρηνικῇ καταστάσει· εἴ τι θέλεις. Καὶ λέγει αὐτῷ· οὐκοῦν ἔκβα ἔργασαι. Καὶ ἐξελθὼν κατὰ τὸ σύνθητες εἰργάσατο καὶ διῆγεν ἐν εἰρήνῃ ὑποτασσόμενος ἐν φόβῳ Θεοῦ.

Πάλιν ποτὲ ἀναγκαιῶς ἔχρηζεν ὁ αὐτὸς Ἀββᾶς τόπου πλησιάζοντος τῷ κοινοβίῳ, εἰς λόγον Ἐκκλησίας καὶ ξενοδοχείου. Καὶ παρεκάλεσε τὸν δεσπότην αὐτοῦ παραχωρῆσαι τιμήματος, καὶ οὐκ ἠνέχετο. Καὶ ὄχλούμενος παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν παραβαλόντων κοσμικῶν φιλοχρίστων περὶ τῆς τοῦ τόπου ἀγορασίας καὶ μὴ φέρων τὴν ὄχλησιν καὶ ἀπορῶν τί πρᾶξαι, ἀνήγγειλε τῷ ἄλλῳ Γέροντι. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γέρων· δεῖ τὸν τόπον πάντως ἐλθεῖν, ἀλλ' οὐπω καιρὸς· ἐὰν δὲ θλίψῃ σε ὁ λογισμὸς, εἰπὲ αὐτῷ· νόμισον ὅτι ἡ στράτα ἡ βασιλικὴ ἐστὶ, μὴ δυνάμεθα αὐτὴν ἀγοράσαι; Καὶ οὕτως ἀναπαύη. Ὅσακις οὖν ὠκλεῖτο ὑπὸ τούτου τοῦ λογισμοῦ ἀντιτεθεῖ ἐαυτῷ ταῦτα καὶ ἀνεπαύετο.

Μετὰ δέ τινα χρόνον ἐπέισθη ὁ δεσπότης αὐτοῦ παραχωρῆσαι. Ἦν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ μοναστήριον μικρὸν καὶ ἀδελφὸς οἰκῶν ἐν αὐτῷ ἐν παροικίᾳ. Καὶ λαβὼν ὁ Ἀββᾶς ἰδίᾳ τὸν ἀδελφὸν ῥώπτισεν αὐτὸν εἰ λυπεῖται ἐπὶ τῇ ἀγορασίᾳ, πληροφορήσας αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι, ἐὰν λυπῇται, οὐκ ἀγοράζει τὸν τόπον· κἀκείνου μετὰ χαρᾶς συναινέσαντος, προσέβη τὸ πρᾶγμα.

τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Ἀλήθειας στή βάση τῆς ἀπάθειας. Ὁ ἄνθρωπος εἰρνεύει ἢ δὲν εἰρνεύει πρὸς τὸ Θεό, στίς σχέσεις του πρὸς τοὺς ἄλλους ἢ στίς σχέσεις του πρὸς τὸν ἑαυτό του.

Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ «εἰρήνη ἡμῶν» σέ κάθε διαπροσωπικὴ ἢ ἐνδοπροσωπικὴ σχέση μας. Ὁ Χριστιανὸς μοναχός, ὁ ἀσκητής, εἴτε κοινοβιάτης εἴτε ἐρημίτης εἶναι, ἐν Χριστῷ, εἰρνεύει πρὸς τὸ Θεό, εἰρνεύει (καθ' ἑαυτόν), μέσα του, μέ τὴν πλήρη ἐν Χριστῷ ἀναμόρφωσή του· εἰρνεύει καὶ μέ τὸν πλησίον του «ἐνεκεν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν του εἰρήνης».

Ὁ ἅγιος Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ, εἶχε διατυπώσει τὴ θέσι: «Ἀπόκτησε τὴν εἰρήνην καὶ ὅλη ἡ κτίσις θά ὑποταχθεῖ σέ σένα». Μόνο αὐτὸς ποὺ ἔχει εἰρήνη καὶ μόνο μέ εἰρηνικὸ τρόπο, μπορεῖ νά εἰρνεύει καὶ τοὺς ἄλλους, νά εἶναι εἰρηνοποιός. Αὐτὸ τὸ εἶχε πετύχει ὁ ἡγούμενος Σέριδος. Εἶναι πράγματι ἡ εἰρήνη θεμελιῶδες προσόν γιὰ κάθε ἡγετική προσωπικότητα.

61. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ εὐχαριστία μέσα στὴν ἀρρώστια εἶναι, ὄχι «κεραυνὸς ἐν αἰθρίᾳ», ἀλλὰ «θησαυρὸς ἐν πτωχείᾳ». Τὸ βίωμα τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς εὐχαριστίας μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἄρρωστος συμβιώνει «μετὰ τοῦ Χριστοῦ» τὴν προσωπικὴ ζωὴ του.

62. Μετὰ ἀπὸ ἓνα τόσο συγκλονιστικὸ πειρασμό καὶ μετὰ ἀπὸ μιὰ διαμάχη μέ τὸ σατανά, γιὰ νά ἀποσπᾶσει τὸν ὑποτακτικὸ ἀπὸ τὰ χέρια του, ὁ Ὁσῖος παρουσιάζεται νά διατρεῖ μιὰ ἀξιόθαύμαστη εἰρήνη, ἀλλὰ καὶ μιὰ «σκληρότητα» γιὰ τὰ δικά μας μάτια: «Πῆγαινε, λοιπόν, νά συνε-

οὔτε νά τόν ἀνακουφίσει ἀπό τήν ὀδύνη, ἀλλά νά τοῦ χαρίσει ὑπομονή καί εὐχαριστία⁶¹.

Ἐπίσης κάποτε συνέβη σ' ἕναν ἀδελφό εὐλαβή, ἱκανό καί προκομμένο νά ταραχθεῖ ἀπό διαβολική ἐνέργεια καί νά θέλει νά ἀναχωρήσει ἀπό τή Μονή. Ἀφοῦ λοιπόν τόν νουθέτησε, ἀλλά δέν τόν ἔπεισε νά παραμείνει, σηκώθηκε γιά νά προσευχηθεῖ καί ἔβαλε μετάνοια. Μόλις τόν εἶδε ὁ ἀδελφός σηκώθηκε καί αὐτός καί ἔκανε τό ἴδιο. Κατόπιν στράφηκε ὁ ἀββάς Σέριδος, σφράγισε μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ τήν καρδιά τοῦ ἀδελφοῦ καί τοῦ εἶπε: Ἀδελφέ, τί θέλεις τώρα νά κάνεις; Καί τοῦ ἀπάντησε ἐκεῖνος μέ εἰρηνική κατάστασι: Ὁ,τι θέλεις! Καί ὁ Ἀββάς τοῦ εἶπε: Λοιπόν, πῆγαινε νά ἐργαστεῖς⁶². Καί τότε βγῆκε ἔξω καί ἄρχισε νά ἐργάζεται, ἐνῶ περνοῦσε πλέον τή ζωή του εἰρηνικά, ὑποτασσόμενος σύμφωνα μέ τόν κατά Θεό φόβο.

Ἄλλοτε πάλι ὁ Ἀββάς Σέριδος χρειάζοταν ὅπωςδήποτε ἕναν τόπο πλησίον τοῦ Κοινοβίου γιά νά κτίσει Ἐκκλησία καί ξενώνα. Καί παρακάλεσε τόν κάτοχο τοῦ τόπου νά τοῦ τόν παραχωρήσει ἀντί ὀρισμένου τιμήματος, ἀλλά αὐτός δέν ἤθελε νά τόν παραχωρήσει. Ἐπειδὴ ὅμως τόν ἐνοχλοῦσαν μέ τίς προτροπές τους οἱ ἀδελφοί καί οἱ εὐσεβεῖς κοσμικοί πού ἐπισκέπτονταν τή Μονή γιά νά ἀγοράσει τόν τόπο καί δέν μπορούσε νά ἀντέξει τήν ἐπιμονή τους, ἀλλά καί δέν ἤξερε τί νά κάνει, τό ἀνέφερε στόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη. Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἔδωσε τήν ἐξῆς ἀπάντησι: «Πρέπει ὅπωςδήποτε νά ἀγορασθεῖ ὁ τόπος, ἀλλά δέν ἦλθε ἀκόμη ὁ καιρός. Ἄν σέ στενοχωρήσει πολὺ ὁ λογισμός σου, πές του: Θεώρησε ὅτι ὁ τόπος αὐτός εἶναι βασιλικός δρόμος. Θά μπορούσαμε τότε νά τόν ἀγοράσουμε;⁶³ Καί ἔτσι θά βρεῖς ἀναπαυσή». Ὅσες φορές λοιπόν τόν ἐνοχλοῦσε ὁ λογισμός σχετικά μέ τήν ἀγορά τοῦ τόπου, ἔλεγε στόν ἑαυτό του τά λόγια τοῦ ἀββά Ἰωάννου καί ἀναπαυόταν.

Μετά ὅμως ἀπό λίγο χρόνο, πείσθηκε ὁ κάτοχος τοῦ τόπου νά τόν παραχωρήσει, ἀλλά ὑπῆρχε ἐκεῖ μικρό Μοναστήρι, στό ὁποῖο ἔμενε ἕνας ἀδελφός ὡς πάροικος. Πῆρε τότε ὁ ἀββάς Σέριδος τόν ἀδελφό αὐτόν καί τόν ρώτησε ἂν λυπᾶται πού ὁ τόπος πρόκειται νά πουληθεῖ. Τόν διαβεβαίωσε δέ, ἐνώπιον Θεοῦ, πῶς ἂν αὐτός στενοχωρεῖται, δέν θά ἀγοράσει τόν τόπο. Ἐκεῖνος ὅμως συμφώνησε μέ χαρά γιά τήν ἀγορά τοῦ τόπου καί προχώρησε ἡ ὑπόθεσι.

κίσεις τό διακόνημά σου». Ἀκλόνητη ἡ πίστι τοῦ ἡγουμένου Σερίδου!

Ἡ καλύτερη μέθοδος κατανίκησης τοῦ σατανᾶ εἶναι ἡ περιφρόνησί του. Ἡ καλύτερη μέθοδος προσέγγισης τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ λατρεία τοῦ θελήματός Του. Ὄταν ἡ συνειδησι μᾶς πληροφορεῖ ὅτι εἴμαστε μέσα στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε ὁ λόγος μᾶς εἶναι βέβαιος καί ἀταλάντευτος.

63. Τό νά χρησιμοποιεῖ ὁ Ὅσιος ὡς μέθοδο ἀναίρεσις λογισμοῦ τήν ὑποθετική δέσμευσιν πού πηγάζει ἀπό τήν ὑποτέλεια στή βασιλική ἐξουσία, δέν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ τό ὅτι θέλει νά πεί στόν ὑποτακτικό του τό ἐξῆς: Ἄν ἡ ἀνθρώπινη σχέση μᾶς ὑποχρεώνει νά κόβουμε

Μαθὼν δὲ τοῦτο τις φιλόκριστος, ἀγαπητὸς ὢν τοῦ κοινοβίου, οὐ πάνυ ᾠκοδομήθη εἰς τὸν Ἀββᾶν, εἰπὼν ἀδιακρίτως αὐτῷ ποιῆσαι, προτιμήσαντα ἑνὸς ἀνθρώπου θεραπείαν, τοσούτων ἀδελφῶν δεομένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ πάνυ θλιβομένων ἐκ τοῦ ταύτην μὴ ἔχειν, καὶ τῶν ἐρχομένων ξένων μὴ δυναμένων τυχεῖν θεραπειᾶς, διὰ τὸ μὴ εὐρίσκειν ποῦ δεξιωθῆναι. Καὶ αἰτήσας συγγνώμην, ἠρώτησεν αὐτὸν ποίῳ σκοπῷ τοῦτο ἐποίησε, ὁμολογήσας αὐτῷ καὶ τὴν ἰδίαν καταλαλιάν. Ὁ δὲ Ἀββᾶς μειδιάσας, εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, οὐκ ἐζήτουν θλιῖναι τὸν ἀδελφόν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἔρριψα εἰς τὸν Θεόν, δοκιμάζων δι' αὐτοῦ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, καὶ πιστεύσας ὅτι, ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς ἡμᾶς νῦν λαβεῖν τὸν τόπον, αὐτὸς πληροφορεῖ τὸν ἀδελφὸν μὴ λυπηθῆναι· ἐὰν δὲ λυπηθῇ, φανεροῦται ὅτι οὕτω θέλει ἡμᾶς λαβεῖν τὸν τόπον. Καὶ ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἐπληροφόρησεν αὐτὸν καὶ ἐν χαρᾷ συνήνεσε, καὶ ἐγένετο τὸ πρᾶγμα μετ' εἰρήνης.

Καὶ θαυμάσας ἐκεῖνος τοῦ Ἀββᾶ τὴν πίστιν καὶ τὴν εἰς Θεὸν βεβαίαν ἐλπίδα, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, καὶ τὸ ἀπροσπαθεῖς πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, οὐ γὰρ ἐνίκησεν αὐτὸν τὸ κατεπείγον καὶ ἀναγκαῖον τῆς χρείας, ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν, αἰτήσας συγκώρησιν τοῦ ἁμαρτήματος. Καί, πάνυ ὠφεληθεὶς καὶ δοξάζων τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ἀρετῇ τῶν Πατέρων, ἀνεχώρησε.

τό θέλημά μας, πολύ περισσότερο πρέπει νά βάζουμε μπροστά τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ μόνο μέσα σ' αὐτό καὶ σύμφωνα μέ αὐτό νά ἐπιδιώκουμε τοὺς στόχους μας, ὄχι ἀπὸ νομικὸ ἐξαναγκασμό, ἀλλὰ ἀπὸ Χριστοκεντρικὴ προαίρεση.

64. Τό νά ἀποκαλύπτει ὁ μονακὸς στό Γέροντά του μιά κακὴ σκέψη ἢ κακὴ ἐνέργεια πού ἔχει κάνει ἐναντίον του, εἶναι ὁρος ὀρθῆς λειτουργίας τῆς σχέσης τους. Τό νά ἔχει ὅμως μιά τέτοια συμπεριφορά ἕνας λαϊκὸς ἐπισκέπτης πρὸς τὸν ἀββά Σέριδο, αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ φίλος αὐτὸς τῆς Μονῆς εἶχε «πληροφορηθεῖ» γιὰ τὴν ἀπάθεια, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ταπείνωση τοῦ ἀνθρώπου στὸν ὁποῖο ἔκρινε ὅτι μποροῦσε νά εἶναι τόσο ἀνοικτός.

Ἀλλά ὅταν τό ἔμαθε αὐτό κάποιος φιλόχριστος πού ἦταν ἀγαπητός στό Κοινόβιο, δέν οἰκοδομήθηκε καθόλου ψυχικά μέ τό χειρισμό πού ἔκανε ὁ Ἑγούμενος καί ὑποστήριζε ὅτι ἦταν ἀδιάκριτο αὐτό πού ἔκανε, νά προτιμῇ δηλαδή ἑνός ἀνθρώπου τήν ψυχική ἀνάπαυση, ἐνῶ τόσοι ἀδελφοί παρακαλοῦν νά κτιστεῖ ἡ Ἐκκλησία καί ταλαιπωροῦνται πολύ πού δέν τήν ἔχουν. Ἀλλά καί οἱ ξένοι πού ἔρχονται δέν μποροῦν νά φιλοξενηθοῦν καί νά ἀναπαυθοῦν, γιατί δέν ὑπάρχει τόπος φιλοξενίας. Ἀφοῦ λοιπόν ζήτησε συγγνώμη ἀπό τόν Ἀββά, τόν ρώτησε μέ ποιά σκοπιμότητα τό ἔκανε αὐτό, ὁμολογώντας παράλληλα καί τή δική του καταλαλιά⁶⁴. Καί ὁ ἀββάς Σέριδος χαμογέλασε καί τοῦ εἶπε: «Τέκνο, δέν ἤθελα νά στενοχωρήσω τόν ἀδελφό καί ἄφησα τήν ὑπόθεση στό Θεό, ἐξικνιάζοντας μέσω τοῦ ἀδελφοῦ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Διότι πίστεψα ὅτι ἂν θέλει ὁ Θεός νά πάρουμε ἐμεῖς τώρα αὐτό τόν τόπο, θά πληροφορήσει τόν ἀδελφό νά μή λυπηθεῖ. Ἄν πάλι λυπόταν, θά φανερωνόταν ἀπ' αὐτό ὅτι δέν θέλει ὁ Θεός νά πάρουμε τόν τόπο αὐτό. Καί νά, ὁ Θεός τοῦ ἔδωσε πληροφορία καί μέ χαρά συμφώνησε καί διεξήχθηκε ἡ ὑπόθεση μέ εἰρήνη».

Τότε ὁ φίλος αὐτός τῆς Μονῆς, μένοντας ἔκθαμβος γιά τήν πίστη τοῦ Ἀββά, τή βέβαιη ἐλπίδα πού εἶχε πρὸς τό Θεό, ἀλλά καί γιά τήν ἀγάπη πού εἶχε γιά τόν πλησίον, καθώς καί τήν ἀπροσπάθεια πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου – διότι δέν τόν κατέβαλε, οὔτε τόν ἔκανε νά ὑποχωρήσει τό κατεπεῖγον καί ἀναγκαῖον τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς– τοῦ ἔβαλε μετάνοια, ζήτησε συγχώρηση γιά τό ἁμάρτημά του καί πολύ ὠφελημένος ἀνεχώρησε, δοξάζοντας τό Θεό γιά τήν ἀρετή τῶν Πατέρων.

Εἶναι σύνηθες, ἀκόμη καί τώρα, στήν ἐποχή τῆς ἀκμῆς τοῦ μοναχισμοῦ, νά πλησιάζουν τὰ μοναστήρια ἄνθρωποι μέ φιλικές διαθέσεις, μά μέ λαθεμένες βιώσεις ἢ ἐνέργειες. Τό «οὐκ εἰσὶν αἱ βουλαί μου, ὥσπερ αἱ βουλαί ὑμῶν» ἰσχύει καί ἐν προκειμένῳ, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν.

Γι' αὐτό τό λόγο οἱ πνευματικῶς ὑπεύθυνοι τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἐπιμελοῦνται ἰδιαίτερα τό διορισμό κατάλληλων διακονητῶν στό Ἀρχονταρίκι καί σέ ὅλα τὰ διακονήματα πού ἔχουν σχέση μέ ἐπισκέπτες, φίλους καί συνεργάτες.

ΙΔ'. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΒΒΑ
ΑΙΛΙΑΝΟ



φοα΄

Ἑρώτησις

Ἀδελφός τις φιλόχριστος, πολλὴν ἔχων πίστιν εἰς τοὺς ἁγίους Γέροντας, τὸν ἀββᾶν Βαρσανούφιον καὶ ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ παρ' αὐτῶν εἰς ζωὴν ὁδηγηθῆναι βουλόμενος, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην λέγων.

Ἐπειδὴ, Πάτερ, εὐχομαι τοῖς οἰκτιρμοῖς τοῦ Θεοῦ ἀναχωρῆσαι ἐπὶ τὸν μονήρην βίον καὶ ἀμφιβάλλω, εἰ κρὴ με ἐντεῦθεν ἤδη ἀποτάξασθαι καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ πρότερον ποιῆσαι κατάστασιν τοῖς πράγμασι καὶ οὕτως ἐξελεῖσθαι, ἵνα εὖρον ἐν τῇ ἀναχωρήσει τὴν ἀμεριμνίαν, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἐμὴν γραΐαν καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὴν πρᾶσιν τῶν χωρίων, λέγει δέ μοι ὁ λογισμὸς παρασχεῖν αὐτὴν ἐγγὺς τῶν ἀνεσιῶν αὐτῆς καὶ δοῦναι αὐτοῖς φανερά χωρία τὰ ἀρκοῦντα εἰς ἀποτροφὴν αὐτῆς καὶ τῶν οἰκετῶν, καὶ οὕτω μεῖναι καὶ φροντίσαι τῆς πράσεως τῶν ἄλλων χωρίων, εἶπέ μοι, τί περιελεῖσθαι βέλτιον καὶ τί ὀφείλω πράξαι, ὅτι ὑμῖν πάντα ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει τὰ συμφέροντα.

Ἀπόκρισις

Συγκώρησόν μοι, κύριε ἀδελφέ, ὅτι ἄνθρωπός εἰμι ἰδιώτης, μὴ καθάρισας τὴν δεξιὰν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς. Ὡς οὖν, κύριε, ἡ Γραφὴ εἶπεν «οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χειρὰ αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ προσέκων εἰς τὰ ὀπίσω, ὑπάγει

1. Δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐξευτελίζει ὁ Ὁσῖος τὸν ἑαυτοῦ ὥστε νὰ τὸν θεωρεῖ ἀνίκαν νὰ ξεχωρίσει τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι ἀπὸ τὸ ἀριστερό. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονηθεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ ἄνθρωπο μὲ χάρισμα προφητικόν. Εἶναι λοιπόν ὁ λόγος τοῦ ἀλληγορικός καὶ ἔμμεσα ἐλεγκτικός. Εἶναι σάν νὰ μᾶς διδάσκει: Ὅσο καλὸς καὶ ἂν φαίνεται ἓνας λογισμὸς, πρέπει νὰ ἐλέγχουμε

**Ἑρώτηση**

Ἕνας φιλόχριστος ἀδελφός, ὁ ὁποῖος εἶχε πολλή ἐμπιστοσύνη καί σεβασμό πρὸς τοὺς ἁγίους Γέροντες, ἀββά Βαρσανούφιο καὶ ἀββά Ἰωάννη, καὶ ᾗθελε νὰ ὁδηγηθεῖ ἀπ' αὐτοὺς στό πῶς νὰ ζήσει τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, ἔστειλε καὶ ρώτησε τὸν ἀββά Ἰωάννη, λέγοντας:

Πάτερ, ἐπίμονα προσεύχομαι στὸν Ἅγιο Θεό, ὥστε τὸ Ἐλεός Του νὰ μὲ ἀξιώσει νὰ ἀναχωρήσω πρὸς τὸ μοναχικὸ βίο, ἀλλὰ εἶμαι διχασμένος ἂν πρέπει ἀμέσως τώρα νὰ ἀποταχθῶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ νὰ ἀναχωρήσω γιὰ τὴ Μονὴ ἢ προηγουμένως νὰ τακτοποιήσω τὰ περιουσιακὰ μου καὶ μετὰ νὰ φύγω, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ἐπιτύχω τὴν ἀμεριμνία κατὰ τὴν ἀναχωρητικὴ ζωὴ μου. Ἀλλὰ περισσότερο ἐνδιαφέρομαι νὰ μὴν ἔχω τότε τὴ μέριμνα γιὰ τὴν ἡλικιωμένη σύζυγό μου καὶ γιὰ τὰ παιδιὰ μας καὶ γιὰ τὸ πῶς θὰ πουλήσω τὰ κτήματά μου. Ὁ λογισμὸς μου μοῦ λέει νὰ ἀφήσω τὴ σύζυγό μου κοντὰ στ' ἀνίψια της καὶ νὰ τοὺς παραχωρήσω ἀρκετὴ κτηματικὴ περιουσία πού νὰ ἀρκεῖ γι' αὐτὴν καὶ γιὰ ὅλους ὅσους θὰ ζοῦν μαζί της καὶ ἔπειτα νὰ παραμείνω νὰ φροντίσω γιὰ τὴν πώληση τῶν ὑπόλοιπων κτημάτων. Πές μου λοιπὸν τί εἶναι προτιμότερο νὰ ἐπιδιώξω καὶ τί πρέπει νὰ κάνω, διότι σέ σᾶς ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ποιὸ εἶναι τὸ πραγματικὸ συμφέρον μας σέ κάθε περίσταση.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Συγχώρεσέ με, κύριε ἀδελφέ, διότι εἶμαι ἄνθρωπος ἀδιάκριτος καὶ δέν μπορῶ νὰ διακρίνω τί μοῦ ἔρχεται ἀπὸ τ' ἀριστερά καὶ τί ἀπὸ τὰ δεξιὰ.¹ Ὅπως λοιπὸν, κύριε, εἶπε ἡ Γραφή, «κανένας ἀπ' αὐτοὺς πού βάζει τὸ

τὴν προέλευσή του, ἂν προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρὸ ἢ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ ἓνα τέτοιο ἐρώτημα, ὄχι μόνο ἐξασφαλίζει νηπτικότητα καὶ σοβαρότητα, ἀλλὰ ἀνοίγει τὴ θύρα στὴ Θεία Χάρη.

εὐθέτως»· καὶ μνημόνευε τῆς γυναικὸς Λώτ· καὶ πάλιν «ὁ λέων μιᾶς τριχὸς κατέχεται, καὶ ὁ ἀετὸς εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὄνυχος αὐτοῦ». Δὸς οὖν τὴν γραῖαν ἐγγὺς τῶν ἀνεπιῶν αὐτῆς, καὶ ἀεὶ ἔχε τὴν ἀμεριμνίαν, καὶ ψήφισον τὰ ἀναλώματα αὐτῆς καὶ τῶν παιδῶν, καὶ δίδως αὐτοῖς χωρία, οἱ δὲ ἀεὶ χορηγοῦσιν αὐτῇ τὴν χρεῖαν ἐκ τῆς προσόδου τῶν χωρίων, ἔχοντες καὶ πρόφασιν, τοῦ ἐλπίσαι κληρονομησαί τι ἐξ αὐτῶν μετὰ τὴν κοίμησην τῆς γραίας, ἀνθ' ἧς εὕρισκε παρ' αὐτῶν ἀναπαύσεως.

Ἐρώτησον δὲ τὸν ἅγιον Γέροντα, εἰ χρεῖα ἐστὶ μεῖναι καὶ πωλῆσαι τὰ λοιπὰ χωρία, καὶ ὡς λέγει σοι ποίησον, καὶ ἀμεριμνεῖς ἐν Κυρίῳ· οὐ γὰρ μακρὰν ἐστὶν ἄφ' ἡμῶν, ἀλλὰ βλέπει εἰ εὐθετὸς ἐστὶν ἡ καρδιά καὶ κατὰ προαίρεσιν εὐδοκεῖ. Λαμβάνων οὖν τὴν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Γέροντος, μετὰ θάρρους ἀνεκλύτως πρόσελθε τοῖς λεγομένοις παρ' αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν πίστιν σου εὐδοκεῖ σε ὁ Θεὸς ἐν τάχει.

φοβ'

Ἐρώτησις

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Οἶδα ὅτι ὑπερβαίνει με τὸ ἐρωτᾶν τὴν ἀγιωσύνην σου περὶ λογισμῶν, ἀλλ' ἀκούσας τῆς θείας φωνῆς, λεγούσης ὅτι «οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες», καὶ βλέπων ἑμαυτὸν συνεχόμενον ἀπὸ πλήθους τῶν κακῶν μου πράξεων καὶ ἐνθυμήσεων, εἰς τὸ πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἑμαυτὸν ἔρριψα, διὰ τὸν εἰπόντα, ὅτι «ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ὅτι οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν», ἵνα διὰ σοῦ ἀκούσω καὶ παρ' αὐτοῦ, «τέκνον, ἀφένωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλάί». Οἶδα καὶ πιστεύω, ὅτι ἐχαρίσατο ὑμῖν ὁ Θεὸς τὸ γνῶναι διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος πρὸ τοῦ αἰτῆσαι ὑμᾶς τί ἐστὶν ὃ θέλω καὶ περὶ ποίων λογισμῶν ἐρωτῶ· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤκουσα τοῦ Προφήτου

2. «Εὐθετος καρδιά» εἶναι ἐκείνη πού ἔχει, ὅχι μόνο ἀποσαφηνισμένη τὴν προαίρεσή της, ἀλλὰ καὶ σύμφωνη μὲ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

Γνωρίζουμε πόσο δύσκολο εἶναι σήμερα νὰ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἀποσαφηνισμένη καὶ συνειδητὴ προαίρεση, ζώντας μέσα στό μαζικὸ «ἀφηνιασμό ἀπὸ τοῦ Θεοῦ» καὶ μέσα στόν ἀδυσώπητο βομβαρδισμό τῆς «πληροφορίας» τῶν ΜΜΕ, πού ὀδηγοῦν στήν «παγίωση τῆς σύγχυσης», ἃν δὲν ὀδηγοῦν καὶ στὴ στρατεύση κατὰ τῆς Ὁρθόδοξης Πίστεως καὶ Παράδοσης.

3. Εἶναι μιά διατύπωση πού θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ κλασσικὴ –γιά τὴ συντομία, σαφήνεια καὶ πληρότητά της– προκειμένου νὰ φανερωθεῖ ἡ κύρια βίωση τῶν Ὁρθοδόξων πάνω στό θέμα τῆς μεσιτείας τῶν Ἀγίων, εἴτε τῆς στρατευόμενης εἴτε τῆς θριαμβεύουσας «παρεμβολῆς» τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

4. Ἡ συνειδητοποίηση τοῦ ποιμαίνοντος γιὰ τὸ «ποιόν» τοῦ ποιμαίνοντος ἔχει βασικὴ σπουδαι-

χέρι του στό ἀλέτρι καί κοιτάζει πρὸς τὰ πίσω, δέν θά προχωρήσει εὐκολα καί ὁμαλά γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» (πρβλ. Λουκ. 9, 62). Θυμήσου καί τὴ γυναῖκα τοῦ Λῳτ' καί ὅτι τὸ λιοντάρι συλλαμβάνεται ἀπὸ μιά τρίχα καί ὁ ἀετός ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ νυχιοῦ του. Ἐφῆσε λοιπὸν τὴ σύζυγο κοντά στ' ἀνίψια τῆς καί ἀπὸ 'κεῖ καί πέρα ἀμερίμνησε. Ἐπολόγησε τὰ ἔξοδα πού χρειάζονται αὐτοί καί τὰ παιδιὰ καί δῶσ' τους ἀπὸ τώρα τὰ ἀνάλογα χωράφια. Καί αὐτοί θά χορηγοῦν πάντοτε στὴ σύζυγό σου τὰ ἀναγκαῖα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν χωραφιῶν, ἔχοντας ἓνα βάσιμο λόγο νὰ ἐλπίζουν ὅτι θά κληρονομήσουν κάτι ἀπ' αὐτὰ μετὰ τὴν κοίμησή τῆς, ὥς ἀνταμοιβή γιὰ τὴν περιποίηση τὴν ὁποία θά τῆς ἔχουν προσφέρει.

Ἀκόμη ρώτησε τὸν ἅγιο Γέροντα ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμείνεις γιὰ νὰ πουλήσεις τὰ ὑπόλοιπα χωράφια καί ὅ,τι σοῦ πεῖ, κάνε το· τότε θά εἶσαι ἀμέριμνος ἐν Κυρίῳ. Διότι ὁ Κύριος δέν εἶναι μακριὰ μας, ἀλλὰ βλέπει ἂν ἡ καρδιά μας εἶναι ὥριμη, σταθερή καί καθαρή² καί σύμφωνα μέ τὴν καλὴ προαίρεσή μας μᾶς εὐλογεῖ καί ἐκφράζει τὴν εὐαρέσκειά Του. Παίρνοντας λοιπὸν ἐντολή ἀπὸ τὸ Γέροντα, προχώρησε μέ θάρρος καί σθένος καί προσάρμοσε τίς δραστηριότητές σου σ' αὐτὰ πού θά σοῦ πεῖ. Καί σύμφωνα μέ τὴν πίστη σου, ὁ Θεός θά εὐδοκήσει νὰ προχωρήσεις γρήγορα καί οὐσιαστικά.

572

Ἐρώτησις τοῦ ἴδιου πρὸς τὸ μεγάλο Γέροντα:

Γνωρίζω ὅτι δέν εἶμαι ἄξιος νὰ ρωτᾶω τὴν ἀγιωσύνη σου γιὰ τοὺς λογισμούς μου, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔχω ἀκούσει ὅτι ὁ Θεός ἔχει πεῖ πὼς «δέν ἔχουν ἀνάγκη οἱ ὑγιεῖς ἀπὸ γιατρό, ἀλλὰ οἱ ἄρρωστοι» (Λουκ. 5, 31) καί ἐπειδὴ βλέπω τὸν ἑαυτό μου νὰ συνέχεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κακῶν μου πράξεων καί ἐνθυμήσεων, ἔρριξα τὸν ἑαυτό μου στό πέλαγος τῶν οἰκτιρμῶν σου, ἐξαιτίας Ἐκείνου πού εἶπε, «ζῶ ἐγώ, λέει ὁ Κύριος, καί σᾶς διαβεβαιώνω ὅτι δέν θέλω τὸ θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ περιμένω νὰ μετανοήσῃ καί νὰ ἔλθῃ πάλι κοντά μου γιὰ νὰ τοῦ χαρίσω τὴν αἰώνια ζωή» (Ἰερ. 33, 11), γιὰ νὰ ἀκούσω καί ἐγώ ἀπ' Αὐτόν, μέσω σου³, Πάτερ, «τέκνο, σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες σου οἱ πολλές» (πρβλ. Ματθ. 9, 2). Γνωρίζω καί πιστεύω ὅτι σᾶς χάρισε ὁ Θεός τὸ νὰ γνωρίζετε, διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, προτοῦ νὰ σᾶς τὸ ζητήσω, τί εἶναι αὐτὸ πού θέλω καί γιὰ ποιούς λογισμούς πρόκειται νὰ σᾶς ρωτήσω⁴. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἄκουσα

ὀπτι. Γι' αὐτὸ καί ὁ διάβολος ἀγωνίζεται πυρετωδῶς νὰ εἰσαγάγῃ τὸ «ψεῦδος» στὶς συνειδήσεις τῶν ποιματιζομένων γιὰ τοὺς ποιμαίνοντες. Καμμιά φορά ὁμως πραγματοποιεῖται καί τὸ ἀντίστροφο. Ὁ διάβολος εἰσάγει τὸ «ψεῦδος» στὴ διαγωγή τοῦ ποιμαίνοντος. Τὸν ἐμπνέει δηλαδὴ νὰ ζεῖ μέ ὑποκρισία καί ψευδοαγιότητα καί νὰ ἀπαιτεῖ τυφλὴ ὑπακοή ἀπὸ τοὺς ποιματιζομένους.

λέγοντος, «εἰπὲ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς», διὰ τοῦτο καὶ γὰρ ἐν γράμμασι σημειοῦμαι, παρακαλῶν μὴ παριδεῖν μου τὴν ἀθλιότητα, ἀλλὰ δέξασθαι ταύτην τὴν δέσιν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ἐδόθη γὰρ ὑμῖν ἐξουσία παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐξαγαγεῖν ἐκ σκότους καὶ σκιᾶς θανάτου καὶ ὁδηγεῖσαι πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὅτι χρηστός ἐστι.

Τί οὖν κελεύετε μοι ποιῆσαι; Ἀποτάξασθαι με πᾶσιν ὑφ' ἐν ἀπρονό-
πια, ἢ πρῶτον ποιῆσαι κατάστασιν, εἴθ' οὕτως ἀναχωρῆσαι· μήποτε εὕρω
τὴν μέριμναν θλίβουσάν με ἐν τῇ ἀναχωρήσει, καὶ ταραχώδεις λογισμοὺς
ἐπιχορηγοῦσάν μοι, οἵτινες πνίγουνσι τοὺς πνευματικοὺς καὶ καλοὺς καρ-
πούς. Καὶ εἰ προστάσσετε τὸ διατάξασθαι με πρῶτον, κελεύσατέ με σημά-
ναι, εἴ κρή τι φροντίσαι τῆς πράσεως τῶν μικρῶν μου χωρίων· καὶ αἰτήσατέ
μοι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. Οὐκ ὡς θαρρῶν ἐμαυτῷ, ὅτι δύναμαι
φυλάξαι τὰ παρ' ὑμῶν κελευόμενα ἐπερωτῶ, ἀλλ' ἔχων ἐλπίδα εἰς τὰς
εὐχὰς ὑμῶν, εἰς τὸ κελεῦσαι καὶ βοηθῆσαι· ἐὰν γὰρ αἰτήσητε τὸν Θεὸν
ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα κατευοδῶσιν μοι ὁ Κύριος τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον καὶ
παράσχη μοι δύναμιν εἰς τὸ φυλάξαι, οὐκ ἄθετεῖ τὴν αἴτησιν ὑμῶν· τοῦτο
γὰρ καὶ μόνον παραθαρρύνει μου τὴν ἀσθένειαν.

Ἀπόκρισις

Τέκνον, ὅτι ὁ καιρὸς πονηρὸς ἐστίν, δῆλον, καὶ ὁ δυνάμενος φυγεῖν,
σώζεται, κατὰ τὸν Λῶτ, ἀπὸ Σοδόμων· «καὶ γὰρ ὁ κόσμος ἐν τῷ κακῷ
κεῖται», κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ πάντως κατ' αὐτὸν ἐργά-
ζεται. Πλεκόμενοι γὰρ τοῖς γήνιοις, γήνιοι γίνονται, οἱ δὲ ἀποτασσόμενοι τού-

5. Ὁ ὑποψήφιος μοναχὸς πού κάνει τὴν ἐρώτηση παρουσιάζεται ὄριμος, εὐπαίδευτος καὶ
κοινωνικὰ ἔμπειρος. Εἶναι ὅμως καὶ πνευματικὰ ἀνεβασμένος σὲ ἐπίπεδα ἐμπειρίας τῆς μοναχι-
κῆς ὑποταγῆς καὶ ὑπακοῆς. Φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ συστηματικὸς καὶ οργανωτικὸς τύπος. Ὑπο-
τάσσει ὅμως «ὀλόκληρη» τὴν προσωπικότητά του στοὺς ὁσίους Γέροντες. Ἀφήνεται κυριολε-
κτικὰ στὰ χέρια τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνοι δέν θὰ δυσκολευτοῦν καὶ πολὺ σύντομα θὰ βάλουν
ὅλο τὸ Κοινόβιο κάτω ἀπὸ τὴ δική του ποιμαντικὴ φροντίδα. Προαλειφόταν γιὰ νὰ ἔχει ἀμέρι-
μνο βίο στὴ μοναχικὴ ζωὴ του, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τοῦ φόρτωσε τίς μέριμνες ἐνός μεγάλου Κοινοβί-
ου!... Μὲ ὅποιοεσδήποτε προσωπικὲς στοχεύσεις καὶ νὰ μποῦμε στὸ Μοναστήρι, ὅταν εἴμαστε
ἐξομολογητικοὶ «χωρὶς κρατούμενα» καὶ ὅταν, ὅχι μόνον πιστεύουμε στὴν ὑποταγὴ-ὑπακοή,
ἀλλὰ καὶ τὴ λειτουργοῦμε «ἀδιάλειπτα», τότε οὔτε ὁ Κύριος οὔτε οἱ Γεροντάδες μας δυσκολεύο-
νται νὰ μᾶς τιμονεύσουν, πάντοτε γιὰ τὸ προσωπικὸ μας καλὸ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ καλὸ τῆς Μονῆς
καὶ τῆς Θεολογικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

6. Ὅσο πιο χαμηλὸ εἶναι τὸ ἐπίπεδο τῆς αὐτογνωσίας μας, τόσο πιο βέβαιο θεωροῦμε ὅτι ὁ
ἐαυτὸς μας μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Ἄν μάλιστα ὁ πανάγα-
θος Κύριός μας βρεῖ καὶ καμμιὰ χαριστικὴ ἢ χαρισματικὴ (ἐνθαρρυντικὴ) βροχοῦλα, στήν
«ξηράν» καὶ «ἀνικμον» καρδιά μας, τότε «φουσκώνουμε» ἀπὸ αὐτοπεποιθῆση. Στὴ συνέχεια
«σπᾶμε τὰ μοῦτρα μας», πολλὲς φορές, καὶ χάνουμε ἀρκετὲς δεκαετίες ὥσπου νὰ προσεγγίσου-
με τὴν κατάστασιν πού βιώνει ὁ ἀδελφός πού ρωτᾷ τοὺς Ὁσίους. Καὶ ἂν ἀκόμη βρεθεῖ στὸ δρό-

τόν Προφήτη πού λέει «ἐξομολογήσου ἐσύ πρῶτος τίς ἁμαρτίες σου γιά νά δικαιωθείς» (πρβλ Ἦσ. 43, 26), γι' αὐτό καί ἐγώ σᾶς τά γράφω ὅλα στό γράμμα καί παρακαλῶ νά μὴν παραβλέπετε τὴν ἀθλιότητά μου, ἀλλὰ νά δεχτεῖτε τὴ δέηση αὐτὴ ἀπὸ μένα τὸν ἁμαρτωλό, διότι «σᾶς δόθηκε ἐξουσία ἀπὸ τὸ Θεὸ νά μέ βγάλετε ἀπὸ τὸ σκοτάδι καί τὴν ἀπειλή τοῦ θανάτου καί νά μέ ὁδηγήσετε πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινό», ἐφόσον ὁ Κύριος εἶναι ἐπιεικής καί φιλόανθρωπος.

Τί λοιπόν εὐλογεῖτε νά κάνω; Νά τά ἐγκαταλείψω ὅλα ἀμέσως, χωρίς νά προνοήσω γιά τίποτα, ἢ πρῶτα νά τακτοποιήσω τὰ περιουσιακά καί ἔπειτα νά ἀναχωρήσω; Διότι ὑπάρχει περίπτωση νά βρῶ μπροστά μου τὴ μέριμνα νά μέ πιέζει καί νά μέ θλίβει, ἐνῶ θά βρίσκομαι πλέον σπὴ Μονή, καί νά μέ γεμίζει μέ παρακώδεις λογισμούς, οἱ ὁποῖοι πνίγουν καί ἐξαφανίζουν τοὺς πνευματικούς καί καλοὺς καρπούς.⁵ Καί ἂν μοῦ δώσετε ἐντολή νά τακτοποιήσω πρῶτα τίς ὑποθέσεις αὐτές, ἐξηγῆστε μοι νά καταλάβω τί ἀκριβῶς εὐλογεῖτε· ἂν δηλαδή πρέπει νά φροντίσω καθόλου γιά τὴν πώληση τῶν μικρῶν μου κτημάτων καί ζητήστε γιά χάρη μου τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Σᾶς ἐρωτῶ, ὅχι γιατί ἔχω ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μου ὅτι μπορῶ νά ἐκτελέσω μέ ἀκρίβεια ὅσα ἐσεῖς εὐλογήσετε⁶, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐλπίζω στίς προσευχές σας, στίς προτροπές σας καί σπὴ βοήθειά σας. Διότι ἂν ἐσεῖς ζητήσετε ἀπὸ τὸ Θεὸ γιά χάρη μου νά εὐλογήσει γιά νά πραγματοποιηθεῖ σέ μένα τὸ καλὸ καί τὸ συμφέρον καί νά μοῦ δώσει δύναμη νά τηρήσω ὅσα θά εὐλογήσετε, ὁ Κύριος δέν θά παραβλέψει τὴν προσευχή σας. Πράγματι αὐτό, καί μόνο αὐτό, μοῦ δίνει θάρρος νά ξεπεράσω τὴν ποικιλόμορφη ἀδυναμία τῆς ψυχῆς μου.

Ἐπίκληση Βαρσανουφίου.

Τέκνο, εἶναι φανερό ὅτι «αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν» (Ἐφ. 5, 16), βρισκόμαστε σέ δύσκολες καί ἐπικίνδυνες περιστάσεις. Καί αὐτὸς πού μπορεῖ νά φύγει μέσα ἀπ' αὐτές, σώζεται, ὅπως σώθηκε καί ὁ Λῶτ φεύγοντας ἀπὸ τὰ Σόδομα, διότι «ὁ κόσμος ὅλος βρίσκεται μέσα στό κακό» (πρβλ. Α' Ἰωάν. 5, 19), σύμφωνα μέ τὴ Γραφή, καί ὅσους ζοῦν σ' αὐτόν τοὺς ἐξομοιώνει μέ τὸν ἑαυτό του. Διότι ὅσοι ἐμπλέκονται μέ τὰ γήινα καί τὰ κοσμικά, γίνονται γήινοι,

μοι μὰς Γέροντας μέ χαρίσματα ἔκτακτα καί δυνατά, ὅπως οἱ Ὅσιοι, θά χρειασθεῖ νὰ περάσουμε πολὺχρονη καί προοδευτικὴ μεταμόρφωση καί νὰ περικωρηθοῦμε στὴν ψυχὴ τοῦ Γέροντά μας –ἐξω ἀπὸ κάθε περιέργεια καί ἐπιφύλαξη ἢ κριτική– γιά νὰ ἱκανωθοῦμε νὰ ἀποκτήσουμε «σιγουριά» γιά τὰ καρποφόρα ἀποτελέσματα τῶν δικῶν του πατρικῶν δακρύων!... καί νὰ λέμε· «... ἐὰν γὰρ αἰτήσῃτε τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐμοῦ ... οὐκ ἀθετεῖ τὴν αἴτησιν ὑμῶν ...». Ἐμεῖς ὅμως, ὅσο πιὸ ἀπειροὶ εἴμαστε, τόσο πιὸ «βιαστικοί» καί ἀπαιτητικοί γίνομαστε.

τοις, ἐκ τῆς γῆς ἀνῆλθον, οὐκοῦν δῆλον ὅτι καὶ οὐράνιοι γίνονται. Καὶ οὐ συνίεμεν οἱ ἄθλιοι, ὅτι καὶ μὴ θέλοντες διὰ τὸν Θεὸν ἀναχωρῆσαι ἀπὸ τούτων, ἀναχωρῆσαι ἔχομεν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου ἄκοντες.

Τέκνον, ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ἵνα εὐθὺς κόψη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὧν. Τῷ γὰρ προσελθόντι αὐτῷ ἀνθρώπῳ αἰτοῦντι καὶ λέγοντι, «ἀκολουθήσω σοι, ὅπου ἐὰν ἀπέρκη, Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι δὲ πρῶτον διατάξασθαι ἐν τῷ οἴκῳ μου», εἶπεν· «οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χειρὰ αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Καὶ πάλιν ἄλλῃ εἶπεν· «ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς»· καὶ πάλιν, «ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἅξιος». Τί δέ, ὅτι καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἶπε μισῆσαι; Καὶ πῶς μισεῖ τις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα ἐν πᾶσι τῷ Κυρίῳ, λέγων, «οὐκ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ»; Καὶ εἰ ὁλως λέγεις τοῦτο, ἰδοὺ θέλημα αὐτοῦ ἐστίν, ἵνα ἀφῶμεν ὅλα καὶ ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ.

Τί οὖν, οὐκ ἀφῶμεν; Ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν οὐκ ἐφθάσαμεν εἰς τοῦτο, κἂν βάλωμεν κάτω τὸν αὐχένα, ἐπιγινώσκοντες ἡμῶν τὴν ἀδυναμίαν, καὶ μείνωμεν διατάσσασθαι. Μὴ μεγαλοφρονήσωμεν ὡς καλῶς ποιοῦντες, ἀλλ' ὅτι ἀκμὴν τὰ τῶν ἀρρώστων ποιοῦμεν· οἱ γὰρ τελείως ἀποτασσόμενοι τῷ κόσμῳ, ἐφάπαξ ἀποτινάσσονται ἑαυτούς. Τοῖνυν καὶ σύ, τέκνον, ὡς ἀσθενῆς καὶ οὐκ ὑγιὲς τελείως, διάταξαι πρῶτον τὸ μὴ πωλῆσαι μέν, ἀναπαῦσαι δέ σου τὴν γραΐαν, ἐπεὶ εὐρίσκεις σεαυτῷ παγίδα ἐν τοῖς πράγμασι· διάταξον οὖν αὐτὴν κατὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ἀπόκρισιν. Καὶ περὶ τῆς πράσεως τοῦ χωρίου φροντίζει ὁ Κύριος καὶ οἰκονομήσει σου τὸν βίον, ρίψαντος τὴν μέρι-

7. Ὁ ὅσιος Βαρσανούφιος μᾶς βοηθᾷ νὰ κατανοήσουμε ὅτι ἡ πραγματικὴ ἀποταγὴ ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια (ἀποτασσόμενοι τοῖς γήινοις) εἶναι ἥδη καθεαυτὴ μιὰ χαρακτηριστικὴ μετὰβασις ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς προσκολλησέως μας ἢ τῆς αἰχμαλωσίας μας στὸ «φρόνημα τοῦ κόσμου καὶ τῆς σαρκός», στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀπελευθερώσεώς μας ἀπ' αὐτὰ καὶ τῆς ἀνόδου μας σέ κατάστασι «οὐρανόφρονος βιοτῆς» («ἐκ τῆς γῆς ἀνῆλθον» – «οὐράνιοι γίνονται»). Βέβαια, ἡ ἀναχώρησις ἀπὸ τὸν κόσμον, ἡ τοπικὴ ἀπομάκρυνσις, μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἀρχή, ἡ ἐκκίνησις γιὰ τὴν πορεία τῆς ἀποταγῆς, ἀλλὰ ποτὲ δέν πρέπει νὰ ταυτίζεται μέ τὴν «πραγματικὴ ἀποταγὴ», γιὰ τὴν ὁποία ὁ μοναχὸς καλεῖται καὶ προκαλεῖται νὰ ἀγωνίζεται ἰσοβίᾳ. Διαφορετικὰ, ναυαγεῖ μέσα στὸ λιμάνι, κατὰ τὴν Κλίμακα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὄσιος βοηθᾷ τὸν «πνευματικὸ υἱό» του νὰ σχηματίζει σωστή συνείδησι τῆς καταστάσεώς του: α) Μέ τὴν προτροπὴ «τέκνον, ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ἵνα εὐθὺς κόψη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ὧν...», ἐνῶ συγχρόνως τοῦ θυμίζει τὶς διδασκαλίες τοῦ Κυρίου (Κ. Δ.) καὶ β) Τὸν θέτει πρὸ τοῦ ἐρωτήματος: «Τί οὖν; οὐκ ἀφῶμεν;». Δέν θὰ κάνουμε αὐτὸ πού μᾶς ζητᾷ ὁ Κύριος; Καὶ ἀκριβῶς ἐδῶ δρᾷ ἡ διάκρισις· «ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν οὐκ ἐφθάσαμεν εἰς τοῦτο, κἂν βάλωμεν κάτω τὸν αὐχένα, ... καὶ μείνωμεν διατάσσασθαι, μὴ μεγαλοφρονήσωμεν ... τὰ τῶν ἀρρώστων ποιοῦμεν».

Ὅλη αὕτη ἡ συμβουλευτικὴ τοῦ Ὁσίου, ἡ τόσο διακριτικὴ καὶ νηπτικὴ, σκοπεῖ νὰ προφυλάξῃ τὸν Αἰλιανὸ ἀπὸ μιᾶ ἐσώτερη παγίδα· νὰ μὴν καλυφθεῖ κάτω ἀπὸ τὴν «εὐλογία» τῆς συγκαταβάσεως καὶ συγκροτήσῃ βίωμα πνευματικῆς «εὐεξίας», ὅπως συχνὰ συμβαίνει στοὺς ἀμελεῖς.

ἐνῶ ὅσοι βγαίνουν ἔξω ἀπ' αὐτά, ὑψώνονται πάνω ἀπὸ τὰ γήινα, ὁπότε εἶναι φανερό ὅτι γίνονται οὐράνιοι⁷. Δέν καταλαβαίνουμε ὅμως οἱ ἄθλιοι ὅτι ἂν δέν θέλουμε νά τὰ ἐγκαταλείψουμε ὅλα αὐτά γιά τὸ Θεό, θά τὰ ἐγκαταλείψουμε ὅπωςδήποτε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου καί χωρὶς τῆ θέλησὶς μας.

Τέκνο, ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι νά ἀποκοπεῖ ἀμέσως ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνος πού θέλει νά Τόν ἀκολουθήσει. Διότι στὸν ἄνθρωπο πού Τόν πλησίασε, παρακαλώντας καί λέγοντας «Κύριε, θά σέ ἀκολουθήσω ὅπου καί ἂν πᾶς, ἀλλὰ ἐπίτρεψέ μου πρῶτα νά τακτοποιήσω τίς οἰκογενειακές ὑποθέσεις μου», εἶπε: «Κανένας ἀπ' αὐτοὺς πού ἔβαλε τὸ χέρι του στὸ ἀλέτρι καί στράφηκε πίσω, δέν εἶναι κατάλληλος γιά τὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Λουκ. 9, 62). Καί πάλι σέ κάποιον ἄλλο εἶπε: «Ἄφησε τοὺς νεκροὺς νά θάψουν τοὺς νεκροὺς τους» (Ματθ. 8, 22). Καί ἀλλοῦ: «Αὐτός πού ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του ἢ τὴ μητέρα του περισσότερο ἀπὸ μένα, δέν εἶναι ἄξιος γιά μαθητὴς μου» (Ματθ. 10, 37). Τί σημαίνει δέ αὐτὸ πού εἶπε «νά μισήσει κανεὶς ἀκόμη καί τὴν ψυχὴ του»; Καί πῶς «μισεῖ κάποιος τὴν ψυχὴ του»; Δέν τῇ μισεῖ μέ τὸ νά κόβει τὸ θέλημά του σέ ὅλα γιά χάρη τοῦ Κυρίου καί μέ τὸ νά Τοῦ λέει «ὄχι ὅπως ἐγὼ θέλω, Κύριε, ἀλλὰ ὅπως θέλεις Ἑσὺ»; Καί ἂν συμφωνεῖς ἀπόλυτα μέ ὅλα αὐτά, νά, θέλημα δικό Του εἶναι νά τὰ ἀφήσουμε ὅλα καί νά Τόν ἀκολουθήσουμε.

Τί θά κάνουμε λοιπόν; Δέν θά τὰ ἐγκαταλείψουμε ὅλα; Ἐπειδὴ βέβαια δέν ἔχουμε φτάσει σ' αὐτὸ τὸ ὕψος, λόγῳ τῶν ἀδυναμιῶν μας, ἃς βάλουμε τουλάχιστον κάτω τὸ κεφάλι, ἔχοντας ἐπίγνωση τῆς ἀδυναμίας μας καί ἃς παραμείνουμε μέχρι νά ρυθμίσουμε τίς ὑποθέσεις μας. Νά μὴ μεγαλοφρονήσουμε σκεπτόμενοι ὅτι τὰ κάνουμε δὴθεν ὅλα τέλεια, ἀλλὰ ὅτι τὰ ἔργα μας εἶναι ἔργα ἀνθρώπων πού ἀσθενοῦν πνευματικά. Διότι ἐκεῖνοι πού ἀποτάσσονται τέλεια ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀποκόπτουν τοὺς ἑαυτοὺς τους μιά γιά πάντα. Καί σύ λοιπόν, τέκνο, ὡς ἀσθενής καί ὄχι ὡς τέλεια ὑγιής, προσπάθησε νά οἰκονομήσεις τίς περιστάσεις ὡς ἑξῆς: Πρῶτα-πρῶτα δέν θά ἀσχοληθεῖς μέ τὴν πώληση τῶν χωραφῶν, ἀλλὰ μόνο πῶς θά ἐξασφαλίσεις καλὴς συνθῆκες ζωῆς γιά τὴ σύζυγό σου⁸, διότι θά πέσεις σέ παγίδα μέ τὰ περιουσιακὰ θέματα. Οἰκονόμησε λοιπόν τὴ σύζυγό σου σύμφωνα μέ τὴ γραμμὴ πού σοῦ ἔδωσε μέ τὴν ἀπόκρισή του ὁ ἄββας Ἰωάννης. Ὅσο γιά τὴν πώληση τοῦ χωραφιοῦ, θά φροντίσει ὁ Κύριος καί θά οἰκονομήσει τὴ ζωὴ σου, ἂν βέβαια ἐγκαταλείψεις σ' Αὐτόν

8. Μιά ἐπιπλέον διακριτικὴ ποιμαντικὴ παραίνεση: Ἡ συγκατάβαση καί ἡ εὐλογία γιά τὴν ἀναστολὴ τῆς ἀναχώρησης ἀπὸ τὸν κόσμο πρέπει νά περιορισθεῖ μόνο χάριν τῶν ἀπαραίτητων καί τῶν «ὕποχρεωτικῶν» -λόγῳ τῆς ἑγγαμῆς ζωῆς τοῦ ὑποψηφίου- καί νά μὴν ἐπεκταθεῖ τὸ χρονικὸ ὄριο τῆς ἀναστολῆς τῆς ἀναχώρησης γιά ὑποθέσεις πού μποροῦν νά ρυθμισθοῦν καί μέ ἄλλο τρόπο καί σέ ἄλλο χρόνο. Κι' ὅλη αὐτὴ ἡ προσπάθεια πρέπει νά καταβληθεῖ μέσα σέ βαθιὰ καί ἀπλὴ ἀτμόσφαιρα προσευκῆς καί ἐκζητήσεως τῆς Χάριτος τοῦ Κυρίου, διότι «Αὐτὸς γὰρ πλεῖον παντὸς ἀνθρώπου οἶδε πῶς ἐξάγει ἡμᾶς μετὰ ἀνέσεως ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοῦ ζόφου ...».

μναν ἐπ' αὐτόν. Καθ' ἡμέραν δὲ καὶ κατὰ νύκτα μιμνήσκου τοῦ λέγειν αὐτῷ, ὅτι, «Δεσποτά μου, κατευδωσόν μοι τὴν ὁδὸν κατὰ τὸ θέλημά σου, πρὸς τὸ καλὸν μου καὶ συμφέρον»· αὐτὸς γὰρ πλεῖον παντὸς ἀνθρώπου οἶδε πῶς ἐξάγει ἡμᾶς μετὰ ἀνέσεως ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοῦ ζόφου, ἀπὸ τῆς συνοχῆς λέγων τῶν τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ματαίου πραγμάτων. Μὴ οὖν ἐκλυθῇ σου ἡ καρδιά· ἐλπίζω γάρ μου εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἐπὶ τῇ στάσει τῶν ποδῶν μου βλέπω σε καρποφοροῦντα τῷ Θεῷ.

φογ'

Αἰτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν.

Πάτερ ὅσιε, εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἀπέστρεψας τοὺς οἰκτιρμούς σου ἀπ' ἐμοῦ· τελείωσον οὖν τὸ ἔλεός σου μετὰ τοῦ δούλου σου καὶ δεήθῃ τοῦ Δεσπότου Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μου καὶ ἵνα ρυσθῶ τῶν παθῶν τῆς πονηρᾶς λήθης [σκεπασθῶ δέ] διὰ τῶν ἀγίων χειρῶν σου καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ἵνα, ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σκέπῃ διάγων, ἐξέλθω ἐκ τοῦ σώματος· καὶ ἀπλῶς ἵνα γένωμαι σου δοῦλος εἰς τὸν αἰῶνα, χάριτι καὶ μόνῃ τῆς ἀγαθῆς σου πολιτείας ἀπολαύων.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

Τέκνον, καλῶς ἔγραψας περὶ τῆς λήθης· εἰ μὴ γὰρ ἐπελάθου τῶν γραφέντων σοι παρ' ἐμοῦ, μαθεῖν εἶχες ἀπ' αὐτῶν, ὅτι ἐπληροφόρησέ μοι ὁ Δεσπότης ἡμῶν, ὁ ἐλεήμων καὶ προγνώστης Κύριος, ἔχειν σε υἱὸν γνήσιον πνευματικόν· μυστήριά σοι ἐθάρρησα, ἃ πολλοῖς οὐκ ἐθάρρησα, ὑπόδειγ-

9. Παρά τίς τόσες σοφές καὶ πατρικές συστάσεις του, μέ διάκριση καὶ νήψη, ὁ Ὁσιος, ἔχοντας πλήρη εἰκόνα τῶν δυσχερειῶν πού ὁ διάβολος σωρεύει γιὰ νά ματαιώσει τὴν ἀναχώρηση τοῦ ὑποπύφιου μοναχοῦ ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀφίνει νά ἐκχυθεῖ καί ἡ «πατρικὴ στοργή» τοῦ γνήσιου ποιμένα καί τὸν βεβαιώνει –προκειμένου νά ἐνισχύσει τὴν ἐλπίδα του στό Θεό– γιὰ τὴν αἴσια ἔκβαση τοῦ ἀγῶνα του. Κάτι ἀνάλογο ἔλεγε καί ὁ Κολοκοτρώνης· «ὁ Θεός ἔχει ὑπογράψει γιὰ τὴ νίκη τῆς Ἑλλάδος!».

Σημ. Ἡ ἔννοια τῆς φράσης αὐτῆς μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ πολυσήμαντα: α) Καθὼς προσεύχομαι πληροφοροῦμαι ὅτι ὁ ἀγῶνας σου θά τελεσφορήσει. β) Ὁ Θεός θά σοῦ χαρίσει καρποφορία ἀνάλογη πρὸς τὴ δική μου. γ) Ὁ ἀγῶνας σου θά καρποφορήσει ὅσο ἀκόμη θά βρίσκομαι στή γῆ. Προτιμῶν ἡ πρώτη, κατὰ τὴν κρίση μας.

10. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διδάσκει νά βαδίζουμε «τοῖς μὲν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι» καὶ ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρας μας Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς ἔδωσε πάνω στό Σταυρὸ Του τὸ μάθημα τῆς Ἀμνησικακίας.

Ἡ «πονηρὰ» λήθη εἶναι αὐτὴ πού μᾶς καταλαμβάνει μέ τὴ δράση τοῦ «πονηροῦ» τὴν ψυχὴ

κάθε σου μέριμνα. Κάθε μέρα καί κάθε νύκτα ἔχε στό νοῦ σου νά λές πρὸς Αὐτόν: «Δέσποτά μου, κατεύθυνέ μου τό δρόμο, σύμφωνα μέ τό θέλημά σου, πρὸς τό καλό καί συμφέρον μου». Διότι ὁ Κύριος γνωρίζει, περισσότερο ἀπό κάθε ἄνθρωπο, πῶς θά μᾶς βγάλει μέ ἄνεση ἀπό τή φυλακή τοῦ ζόφου, δηλαδή ἀπό τὰ δεσμά τῶν πραγμάτων τοῦ μάταιου τούτου κόσμου. Ὡς μὴν ἀποκάμει καί ἄς μὴ χαλαρώσει ἡ καρδιά σου. Καί βέβαια στηρίζω στό Θεό μου τήν ἐλπίδα πού ἔχω γιά σένα, ὅτι, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ καί ἀπό ἀγάπη γι' Αὐτόν, θά καρποφορήσεις καί δέν θά διαψευσθεῖ ἡ πληροφορία πού μοῦ δίνεται καθώς προσεύχομαι ἐπίμονα καί ἐξαντλητικά γιά σένα⁹.

573

Αἴτησις τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ ὅσιε, εὐχαριστῶ τό Θεό διότι δέν ἀπέστρεψες τούς οἰκτιρμούς σου ἀπό μένα. Ὁλοκλήρωσε τό ἔλεός σου πρὸς τό δοῦλο σου καί παρακάλεσε τό Δεσπότη Θεό γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς μου καί γιά τήν ἀπαλλαγή μου ἀπό τό πάθος τῆς ἀκρείας «λήθης»¹⁰, γιά νά σκεπασθῶ διά τῶν ἁγίων χειρῶν σου καί στό νῦν αἰῶνα καί στό μέλλοντα καί νά ἐξέλθω ἀπό τό σῶμα ζώντας κάτω ἀπό τή δική σας σκέπη¹¹. Καί γενικώτερα, προσευχήσου νά εἶμαι δοῦλος σου γιά πάντα καί, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, νά γεύομαι καί νά ἀπολαμβάνω δωρεάν τούς καρπούς τῆς ἁγίας σου βιοτῆς.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τέκνο, πολύ καλά ἔκανες καί ἔγραψες γιά τή «λήθη». Διότι ἂν δέν εἶχες λησμονήσει ὅσα σοῦ ἔγραψα, θά μπορούσες νά ἐννοήσεις ἀπ' αὐτά ὅτι μοῦ ἔδωσε πληροφορία ὁ Δεσπότης μας, ὁ ἐλεήμων καί προγνώστης Κύριος, νά σέ θεωρῶ ὡς γνήσιο πνευματικό υἱό. Σοῦ ἐμπιστεύθηκα μυστικά πού δέν τὰ ἐμπιστεύθηκα σέ ἄλλους· αὐτό φανερώνει ξεκάθαρα ὅτι σέ ἔχω ὡς

μας καί ἔχει σκοπό νά μᾶς παρασύρει στό νά «λησμονοῦμε βιωματικά» τό σκοπό τῆς ζωῆς μας καί τῆς ἀποταγῆς μας, καθώς καί τήν ἐσκατολογική διάσταση τῆς ὑπαρξῆς μας ἐν Χριστῷ διά Χριστόν καί κατά Χριστόν.

Καρπὸς μὴς τέτοιαις λήθης εἶναι ἡ πολυποικίλη ἐμπάθεια πού μᾶς βρίσκει ἐφόσον «ἐκπίπτουμε» ἀπὸ τούς ὑψηλοὺς στόχους καί δουλεύουμε στή χαμέρπεια τῆς ἡδονοθηρίας, τῆς εὐδαιμονοθηρίας καί τῆς ἀσύστολης ἐγώπαθειας.

11. Τό νά λαχταράει καί νά ὁραματίζεται καί νά προσεύχεται κανεὶς νά ζήσει σέ ἰσοβία ὑποταγῇ δέν εἶναι μαζοχιστική ἐπιθυμία ἀγκύλωσης σέ πνευματικό νηπιασμό. Ἀντίστροφα, εἶναι ἐνδειξη ὅτι βρῆκε ὁ ἄνθρωπος «χρυσοφόρο» μεταλλεῖο καί δέν θέλει νά τό ἐγκαταλείψει. Ὅσοι ἀπὸ μᾶς λοιπόν ἐπιθυμοῦμε -συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ- τήν πνευματική «αὐτονομία» μας, κάνουμε φανερό ὅτι ποτὲ δέν ζήσαμε «καρποφόρα καί πλουτοπαραγωγικά» τήν ὑποταγῇ μας.

μα υίοθεσίας. Τίνι γὰρ θαρρεῖ ὁ πατήρ, εἰ μὴ τῷ υἱῷ; Καὶ ταῦτα κατὰ πρόσβασιν κατὰ τὴν αὐτοῦ προκοπὴν, ὥς δύναται καὶ βαστάζει καὶ φυλάζει· καὶ ὅλη ἡ δέησις μου ὑπὲρ σοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἡ προσευχή μου ἵνα ἐλευθερώσῃ σε ἀπὸ πάντων τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, μεθ' ὧν ψηφίζεται καὶ ἡ λήθη, καὶ ἵνα πέμψῃ σοι πνεῦμα, διδάσκον σε περὶ πάντων, καὶ ἵνα μὴ χωρισθῇς <ἡμῶν> μῆτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, μῆτε ἐν τῷ μέλλοντι. Τῷ γὰρ Θεῷ πεφανέρωται πῶς πέπνκταιί σου τὸ μνημόσυνον εἰς τὴν ἐμὴν καρδίαν· καὶ πιστεύω ὅτι οὐ γίνεται αὐτοῦ ἐξάλειψις εἰς τὸν αἰῶνα. Πίστευσόν μοι ὅτι ἐχαρίσατό μοι ἤδη τὴν ψυχὴν σου ὁ Θεὸς εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἀλλὰ πρόσχες μετὰ ἀσφαλείας· καὶ μὴ πάλιν ἐπιλάβῃ τοῦ φυλάζει ἀδιστάκτως ἔχειν τὴν μνήμην τῶν εἰρημένων καὶ μὴ ἀμελήσῃς. Πολλοὶ γὰρ μετὰ τὸ κερδάναι καὶ σφραγίσαι τὸ χρυσίον ἠμέλησαν, καὶ βεβουλισμένον αὐτὸ ἀπώλεσαν. Ἐὰν γὰρ μὴ φιλοκαλήσῃ ἄνθρωπος καὶ σπεῖρῃ τὴν γῆν αὐτοῦ πρὸς ὑποδοχὴν ὑετοῦ, ὅλοι οἱ ὄμβροι ἐὰν βρέξωσιν, οὐδὲν ὠφελούσιν εἰς καρποφορίαν.

Βλέπε μὴ ραθυμίας βλέπων ἄλλον βαστάζοντά σου τὸ γομάριον, καὶ σπαταλήσῃς· οὐ γὰρ εἶπε 'πολὺ' «ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», ἀλλὰ «πολλά»· τοῦτ' ἔστι πολλὰ ἐκ τῶν προκειμένων. Ποίησον τὴν δύναμίν σου· πολλοὶ γὰρ ἦσαν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπῆλλοτριώθησαν ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Ἀλλὰ μὴ συγκωρήσῃ ὁ Θεὸς ἵνα ταῦτα εἰς σὲ πληρωθῶσιν, ἀλλ' ἵνα μένης υἱὸς γνήσιος ποθεινότατος τῶν κατὰ Χριστόν μου ὠδίνων, πρόβατον τῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ, σκευὸς ἡγιασμένον, κληρονόμος τῆς δόξης καί, κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ πολιτευσάμενος, τύχῃ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Μὴ κατασχύνῃς μου τὸ γῆρας· Θεὸς γὰρ οἶδε πῶς ποιῶ μου τὴν δύναμιν ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας, δεόμενος αὐτοῦ, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα τάξῃ σε μετὰ τῶν

12. Μέσα στήν ἀπεριόριστη καὶ ἀπροϋπόθετη ὑποταγή, βιώνεται, κλιμακωτά, ἡ ἀλληλοπερικώρπησις τῶν δύο προσώπων· Γέροντα καὶ ὑποτακτικοῦ. Ἡ ἀλληλοπερικώρπησις -στήν πληρότητα της- εὐνοεῖ βιώματα καὶ ἐκφράσεις σάν κι' αὐτές πού ἐδῶ χρησιμοποιοῖ ὁ Μέγας ὅσιος Βαρσανούφιος καὶ πού, κατὰ δική του πάλι ἔκφραση, ἀντανακλοῦν τή σχέση τῶν Ἀγίων Προσώπων τῆς Ἀγίας Τριάδος (πού καὶ αὐτὴ εἶναι σχέση ἀλληλοπερικώρπησις).

«Σέ ἄφησα νά πληροφορηθεῖς καὶ νά γνωρίσεις τίς ἐσώτερες καὶ μυστικότερες πτυχές τῆς ψυχῆς μου», «ὁ Θεὸς γνωρίζει πόσο μένει ἀνεξάλειπτη ἡ ἐνθύμησις τοῦ προσώπου σου στήν καρδιά μου...», «ἐχαρίσατό μοι ἤδη τὴν ψυχὴν σου ὁ Θεὸς εἰς ζωὴν αἰώνιον ...»· «νά παραμείνεις περιπόθητος καὶ γνήσιος υἱός, γέννημα τῶν πόνων πού κατὰ Χριστόν καὶ ἐν Χριστῷ ἔχω ζήσει γιὰ σένα ...». Ὅλες αὐτές οἱ ἐκφράσεις κάνουν τὴν πνευματικὴ υἰοθεσία μοναδικὰ παιδαγωγικὴ καὶ εὐφρόσυνη πραγματικότητα.

13. Εἶναι χρηματιστηριακοῦ χαρακτῆρα ἡ ἀλληγορικὴ διατύπωση τῆς διδασκῆς τοῦ Ὁσίου. Τὸ νόημά της συγκλονιστικό· ἡ ἀμέλεια μπορεῖ νά ἀφανίσει ὀλοκληρωτικὰ τὸ ἔργο τῆς Χάριτος, ὅσο αὐθεντικὸ καὶ ἐλπιδοφόρο καὶ ἂν ἔχει ἀποδειχθεῖ στή ζωὴ τοῦ καθενός μας. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ θεοφόροι ἅγιοι Πατέρες μας τὴν «ἀμέλεια» τὴ χαρακτήρισαν ὡς «καθολικὸν θάνατον». Μπροστά σ' ἕνα τόσο φορικτὸ κίνδυνο, εἶναι εὐνόητες οἱ πατρικὲς κραυγές τοῦ Ὁσίου: «Πρόσχες μετ' ἀσφαλείας», «μὴ ἐπιλάβῃ τοῦ φυλάζει ἀδιστάκτως ἔχειν τὴν μνήμην ... μὴ ἀμελήσῃς».

υιό πνευματικό¹². Διότι ποιόν άλλο ἐμπιστεύεται ὁ πατέρας, παρά τόν υιό του; Καί αὐτό τό κάνει προοδευτικά, ἀνάλογα μέ τήν προκοπή τοῦ υιοῦ, ἔτσι ὥστε νά μπορεῖ νά βαστάζει καί νά φυλάξει ὅσα τοῦ ἐμπιστεύεται. Ὁλη ἡ δέησή μου καί ἡ προσευχή μου πρὸς τό Θεό γιά σένα εἶναι νά σέ ἐλευθερώσει ἀπό ὅλα τὰ πάθη πού ντροπιάζουν τόν ἄνθρωπο, μεταξύ τῶν ὁποίων θεωρεῖται καί τό πάθος τῆς «λήθης». Ἐπίσης εὐχομαι νά καταπέμψει πρὸς ἐσένα τό Πνεῦμα, τό Ὅποιο θά σέ διδάσκει γιά ὅλα. Ἀκόμη, παρακαλῶ τό Θεό, νά μή χωρισθεῖς ἀπό μᾶς οὔτε στό νῦν αἰῶνα οὔτε στό μέλλοντα. Ὁ Θεός γνωρίζει πόσο μένει ἀνεξάλειπτη ἡ ἐνθύμηση τοῦ προσώπου σου στήν καρδιά μου καί πιστεύω ὅτι δέν θά ἐξαλειφθεῖ ποτέ. Πίστεψέ με ὅτι ὁ Θεός ἤδη μοῦ ἔχει κάνει δῶρο τήν αἰώνια σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, ἀλλά πρόσεχε νά διατηρήσεις ἀσύλητο, «πάση θυσίᾳ», ἕναν τέτοιο θησαυρό. Καί πρόσεξε νά παραμείνουν ἀνεξάλειπτα στό νοῦ σου, ὅπωςδήποτε, ὅσα σοῦ ἔχω πεῖ καί νά μήν ἀμελήσεις. Διότι πολλοί, ἀφοῦ κέρδισαν καί σφράγισαν τό χρυσό, μέ τή σφραγίδα τῆς γνησιότητας καί τῆς ιδιοκτησίας, ἀμέλησαν καί τόν ἔχασαν, ἔστω καί ἂν τόν εἶχαν σφραγισμένο¹³. Καί εἶναι βέβαιο ὅτι ἂν ὁ γεωργός δέν ὀργώσει μέ ἐπιμέλεια τό χωράφι του καί δέν τό σπείρει ἔγκαιρα πρὶν ἀπό τίς βροχές, ὅλο τό νερό τοῦ οὐρανοῦ κι ἂν πέσει σ' αὐτό τό χωράφι, δέν πρόκειται νά συντελέσει στή γονιμότητά του.

Πρόσεχε νά μή ραθυμήσεις ἐπειδή βλέπεις ὅτι σοῦ βαστάζει ἄλλος τό φορτίο καί σκορπίσεις ἄσκοπα καί ἄκαρπα τίς δυνάμεις σου. Διότι δέν εἶπε «πολύ ἰσχύει ἡ δέησις τοῦ δικαίου ἐνεργουμένη», ἀλλά «πολλά» (Ἰακ. 5, 16). Καί ὅταν λέω «πολλά» ἐννοῶ τὰ προηγούμενα πού σοῦ ἀνέφερα (πού περιμένουν τόν κόπο σου καί τήν προσοχή σου). Κατάθεσε ὅλη σου τή δύναμη, γιατί πολλοί βρίσκονταν πλησίον στόν Ἰησοῦ, ἀλλά ἀπομακρύνθηκαν καί ἀποξενώθηκαν ἀπ' Αὐτόν. Καί ὁ Ἀπόστολος λέει: «Ἄν θέλει ὁ ἄπιστος νά χωρίζεται ἀπό τοὺς πιστούς, ἄς χωρίζεται» (Α' Κορ. 7, 15). Ὅμως δέν θά ἐπιτρέψει ὁ Θεός αὐτά τὰ θλιβερά φαινόμενα νά ἐπαναληφθοῦν στή δική σου ζωή, ἀλλά θά εὐλογήσει νά παραμείνεις περιπόθητος καί γνήσιος υἱός, γέννημα τῶν πόνων πού κατὰ Χριστό καί ἐν Χριστῷ ἔχω ζήσει γιά σένα, πρόβατο τῆς ποιμνῆς Του, σκευὸς ἁγιασμένο, κληρονόμος τῆς δόξας. Καί ἀφοῦ ζήσεις καί πολιτευθεῖς σύμφωνα μέ τίς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ, νά κερδίσεις τήν αἰώνια ζωή.

Μή μοῦ ντροπιάσεις τὰ γηρατειά¹⁴. Ὁ Θεός, πράγματι, γνωρίζει πῶς κατὰθέτω ὅλη μου τή δύναμη γιά τή σωτηρία σου, παρακαλώντας Τον νά σέ κατα-

¹² Ἡ ἀμέλεια εἶναι θανατηφόρα κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας μας.

¹⁴ Οἱ κατὰ σάρκα γονεῖς ἐπενδύουν πολύ συχνά αὐτούσιο τό προσωπικό γόνιτρό τους στά τέκνα τους. Ὁ Ὅσιος, μέ τήν ἔκφρασή του αὐτή, κινδυνεύει νά θεωρηθεῖ συνήγορος μιᾶς τόσο ζημιογόνου ἐγωπάθειας ἢ ὅτι καλλιεργεῖ ὅμοια βιώματα γιά τό πνευματικό τέκνο του. Εἶναι σκόπιμο νά ἐπιχειρηθεῖ μιά σύγκριση ἀνάμεσα στή σχέση Βαρσανουφίου καί Αἰλιανοῦ καί στή σχέση τῶν φυσικῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα τους:

α) Οἱ φυσικοὶ γονεῖς ἔχουν μέ τὰ παιδιά τους δεσμό βιολογικά ἐδραιωμένο «ἐξ αἱματος»

ἀγίων αὐτοῦ συγκληρονόμον τῶν μελλόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν, «ὅπου ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς αὐτοῖς», ἐν οἷς εἶπ σου τὸ μέρος καὶ ἡ κληρονομία εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Καὶ εἰπάτωσαν αἱ ἄνω δυνάμεις καὶ οἱ κάτω ἀκμὴν ἐν τῷ σώματι ἅγιοι· ἀμήν, ἀμήν· γένοιτο, γένοιτο. Καὶ σφραγίσαι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

φοδ'

Διήγησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα.

Μετά τινα χρόνον μέλλων πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖν ὁ ἀββᾶς Σέριδος, ὁ τοῦ κοινοβίου ἡγούμενος, ἐνεστήσατο κληρονόμους τοὺς πρώτους τῶν ἀδελφῶν· οὐκ ὥστε πάντας ὁμοῦ διοικεῖν, ἐπειδὴ τοῦτο ἀκαταστασίας αἴτιον γίνεται, ἀλλὰ κατὰ τάξιν τὸν πρῶτον καὶ τελευτῶντος αὐτοῦ τὸν δεύτερον καὶ οὕτω τοὺς λοιποὺς καθεξῆς. Ἐγραψε δὲ τελευταῖον τὸν φιλόχριστον τοῦτον ἀδελφόν, τὸν ἀββᾶν Αἰλιανόν, ὥστε αὐτὸν μετὰ πάντας εἶναι κληρονόμον, εἰ γένηται μοναχός· ἡγνώνει δὲ τοῦτο ὁ αὐτὸς ἀδελφός.

Ὡς οὖν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διατυπώσει μετέστη πρὸς Κύριον ὁ Ἀββᾶς, ὁ πρῶτος τῶν ἀδελφῶν, ὃν ἡ τάξις ἐκάλει πρὸς τὴν διοίκησιν, παρρητήσατο

καὶ παρεμβαίνουν αὐθαίρετα. Ὁ ἀββᾶς Βαρσανούφιος ἔχει δεσμό μέ τόν Αἰλιανό ἐδραιωμένο πνευματικά – ἐκκλησιαστικά (ἐκ Πνεύματος) καὶ δρᾷ μετὰ ἀπό αἴτηση τοῦ Αἰλιανοῦ.

β) Τὰ παιδιὰ δὲν ἐπιλέγουν τοὺς γονεῖς τους. Ὁ Αἰλιανός ἐπέλεξε τὸν ἀββᾶ Βαρσανούφιο γιὰ πνευματικό Πατέρα του.

γ) Οἱ κατὰ σάρκα γονεῖς προσφέρουν στὰ παιδιὰ τους τὴν ὑπαρξη, τὴ συντήρησι, τὴν ἀγωγή, τὴ μὀρφωση καὶ ἐνίοτε καὶ τὴν πίστη. Ὁ ἀββᾶς Βαρσανούφιος στὸν Αἰλιανό προσφέρει τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγεννητικὴ μὀρφωση, τὴ μοναχικὴ ὑπόστασι, τὴ σωτήρια ἀγωγή γιὰ τὴν ὁλοκληρώσει τῆς ἐσχατολογικῆς μακαριότητος.

δ) Οἱ γονεῖς ἐπενδύουν στὰ παιδιὰ τους γόντρο οἰκογενειακό, κοινωνικό, ἐπαγγελματικό, ἴσως μόνο ἐπίγεια, γι' αὐτὸ καὶ θέλουν αὐτοὶ νὰ ἐπιβάλλουν στὰ παιδιὰ τους τὸ νόημα τῆς ζωῆς τους, τὸ ἐπάγγελμά τους κ.τ.λ. Ὁ ἀββᾶς Βαρσανούφιος ἐπενδύει στὸν Αἰλιανό, φαινομενικά, γόντρο ἐκκλησιαστικό καὶ ἐσχατολογικό, ἐνὼ κατὰ βάση προκαλεῖ τὴν ἀγάπη τοῦ Αἰλιανοῦ, ὥστε νὰ δραστηριοποιηθεῖ ἀπὸ φιλότιμο πού θὰ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐπίγνωσι ὅτι ὁ κατὰλευκος καὶ ὄριμος αὐτός ἀσκητής προσεύχεται «ἔμπυρα» γιὰ τὴν πραγμάτωσι τῆς «θεόθεν» χαρισμένης σ' αὐτὸν κλήσις. Δὲν ζητᾷ νὰ ἐπιβάλλει θέλησι, ἀλλὰ νὰ προκαλέσει προσοχή καὶ ἐπιμέλεια σ' αὐτὸ πού ὁ Αἰλιανός ὁ ἴδιος ἐπιδίδει.

Ἄν οἱ γονεῖς ζηλέψουν κάτι ἀπὸ τὴν παιδαγωγικὴ συμπεριφορὰ τοῦ Ὁσίου, θὰ ὤφελῃσιν σημαντικά τὰ παιδιὰ τους.

15. Πρόκειται γιὰ τὴν πιὸ «πολυτελή» καὶ ὁλοκληρωμένη κατὰκλεισι τοῦ κειμένου τοῦ Ὁσίου. Μᾶς ὑποχρεώνει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ κατὰκλεισι αὐτὴ ἐπισφραγίζει τὸ χαρακτήρα «Θείας Λειτουργίας» πού ἔδινε στὰ καθημερινὰ καὶ «τετριμμένα» βιώματα του ὁ Ὁσιος.

Πόσο πλήρεις καὶ πόσο ἀσφαλεῖς θὰ γινόμεσταν – ὅσοι προσπαθοῦμε νὰ ζήσουμε ἐν Χριστῷ– ἂν διερωτιόμασταν γιὰ τὸ κάθε βιώμά μας κατὰ πόσο θὰ μπορούσε νὰ γίνιαι προσευχὴ

τάξει μαζί με τούς Ἀγίους σπὴν αἰώνια ζωή, συγκληρονόμο τῶν μελλόντων ἐκείνων ἀγαθῶν πού ἀνήκουν στούς Ἀγίους, «ὅπου ὀφθαλμός δέν εἶδε, αὐτί δέν ἄκουσε καί καρδιά ἀνθρώπου δέν ἦταν ἱκανή νά συνειδητοποιήσει καί νά ἐπιθυμήσει ὅσα ἐτοίμασε ὁ Θεός στούς Ἀγίους Του», μέ τούς ὁποίους εἶθε νά ἔχεις τόν ἴδιο τόπο καί τήν ἴδια κληρονομιά στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Εἶθε νά ἀπαντήσουν οἱ ἄνω Δυνάμεις καί οἱ κάτω εὐρισκόμενοι ἀκόμη μέ τό σῶμα Ὑγιοι: Ἀμήν. Ἀμήν. Γένοιτο. Γένοιτο. Καί εἶθε νά ἐπισφραγίσει αὐτές τίς ἐπιθυμίες καί αὐτές τίς προσευχές (μέ τό θεϊκό κῦρος καί τή θεϊκή εὐνοιά Του), ὁ Πατέρας, ὁ Υἱός καί τό Ὑγιο Πνεῦμα¹⁵.

574

Διήγηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Μετά ἀπό κάποιο χρονικό διάστημα, ὅταν ἐπρόκειτο νά ἐκδημήσει πρὸς τό Θεό ὁ ἀββάς Σέριδος, ὁ Ὑγούμενος τοῦ Κοινοβίου, κατέστησε κληρονόμους τῆς διοικήσεως τῆς Μονῆς τούς πρῶτους τῶν ἀδελφῶν. Ὅχι βέβαια γιά νά διοικῶν ὅλοι μαζί, διότι κάτι τέτοιο γίνεται αἰτία ἀκαταστασίας, ἀλλά, κατὰ τήν τάξη τῆς ἀρχαιότητας, νά διοικεῖ ὁ πρῶτος καί ὅταν τελευτήσῃ αὐτός, νά διοικεῖ ὁ δεύτερος καί οὕτω καθεξῆς¹⁶. Ἐγγραψε δέ τελευταῖο σπὴν τάξη τό φιλόχριστο τοῦτο ἀδελφόν, τόν ἀββά Αἰλιανόν, ὥστε καί αὐτός μετά ἀπ' ὅλους τούς ἄλλους νά θεωρεῖται κληρονόμος, ἄν γινόταν βέβαια μοναχός¹⁷. Αὐτό φυσικά τό ἀγνοοῦσε ὁ ἴδιος ὁ ὑποψήφιος ἀδελφός.

Μετά λοιπόν ἀπ' αὐτό τόν κανονισμό «μετέστη πρὸς Κύριον» ὁ Ὑγούμενος Σέριδος καί ὁ πρῶτος ἀπό τούς ἀδελφούς, πού σύμφωνα μέ τήν

τῶν Ἀγίων τῆς Θριαμβεύουσας καί Στρατευόμενης Ἐκκλησίας καί νά ἐπισφραγισθεῖ ἀπό τήν Παναγία Τριάδα! ...

16. Βλέπε καί στό Β' τόμο τοῦ παρόντος ἔργου, σελ. 18, ὅπου ἀναφέρονται στοιχεῖα σχετικά μέ τή διήγηση αὐτή, ἡ ὁποία προφανῶς ἀνήκει στόν ἀββά Δωρόθεο, τό συλλογέα τῶν Ἀποκρίσεων, καί ὁχι στόν ἀββά Αἰλιανόν.

17. Ὁ Σέριδος ὑπῆρξε καταξιωμένος Ὑγούμενος καί σπὴν Ἐκκλησία μας τιμᾶται ὡς Ὑγιος μαζί μέ τούς Ὁσίους Βαρσανούφιο, Ἰωάννη, Δωρόθεο καί Δοσίθεο. Σέ ἀπόλυτα σύμφωνη συνεργασία μέ τούς Ὁσίους, ἔκανε τήν τολμηρή κίνηση νά καταστήσει συγκληρονόμο τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης καί διακονίας τόν Αἰλιανόν καί συνάμα νά θεωρεῖ ὑποθετική τή μοναχική ὑπόστασή του (*εἰ γένηται μοναχός*). Αὐτό φανερώνει ὅτι προκώρπησε στηριγμένος στή βάση τῆς οὐσιαστικῆς ἁξίας (ἀνθρώπινης καί χαρισματικῆς) τοῦ προσώπου, ἀλλά συγχρόνως δέν θεομοθέτησε καμμιά ἀντικανονική μεθόδευση. Ἐπιπρόσθετα -ὑποθέτουμε- στηρίχθηκε καί σπὴν πρόγνωση τῆς κοινῆς ἀποδοχῆς τοῦ προσώπου τοῦ Αἰλιανοῦ ἀπό τούς λοιπούς Πατέρες καί Ἀδελφούς. Ἀφοῦ «ὅπου Θεός βούλεται νικᾷται φύσεως τάξις», εἶναι αὐτονόητο ὅτι καί ὅπου ὁ Θεός ἐνεργεῖ, ὑπερβαίνεται ἡ νομοτυπὴ δεοντολογία! Εἶναι -νομίζουμε- ὀλοφάνερο ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτή δέν ἐγινε γιά νά ἐκτραπεῖ ἡ Ἀδελφότητα ἀπὸ τό νομοκανονικό πλαίσιο, ἀλλά γιά νά συμμορφωθεῖ πρὸς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ πού εἶχε φανερωθεῖ μέσω τῶν Ὁσίων.

ταύτην, κατὰ πολλὴν ταπείνωσιν καὶ μετριότητα τρόπων καὶ οἱ λοιποὶ δὲ καθεξῆς τὸ αὐτὸ ἐποίησαν ἐκεῖνον ζηλώσαντες.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἐπῆλθε τούτῳ τῷ φιλοχρίστῳ ἀδελφῷ λύπη ἐκ τοῦ διαβόλου περὶ συντελείας κόσμου καὶ θλίψεων, ὥς δὴ μελλουσῶν ἐνταῦθα καταλαβεῖν καὶ τῶν αἰώνιων κολάσεων· καὶ ὥς ἠπειγέτο ὑπὸ τῶν λογισμῶν κινδυνεύων εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν, πέμπει ἐρωτῶν περὶ τούτου τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην καὶ δεόμενος εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δηλῶσαι αὐτῷ λόγον παρακλήσεως· ὁ δὲ ἔπεμψεν αὐτῷ ταύτην τὴν ἀπόκρισιν, περὶ ὑπακοῆς μᾶλλον ἔχουσιν· ἔμελλε γὰρ αὐτῷ ἐπιτρέπειν τὴν τοῦ κοινοβίου διοίκησιν, ὥς μετὰ ταῦτα δῆλον ἐγένητο.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αἰ δελφὲ ἀγαππité, ἡ πίστις ἡ εἰς Θεόν ἐστίν, ἴνα, ἐάν τις ἐκδῷ ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, μηκέτι ἔχη ἑαυτὸν ἐν ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐκείνου ρίπτειν ἑαυτὸν ἕως τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς· εἴ τι οὖν ἔρχεται ἐπάνω αὐτοῦ, ἐν εὐχαριστίᾳ δέχεται παρὰ Θεοῦ, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ «ἐν παντὶ εὐχαριστεῖν». Ἐὰν γὰρ ἄνθρωπος παραιτήσῃται τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐπερχόμενα, παρακούει τοῦ Θεοῦ, ζητῶν τὸ ἴδιον θέλημα στήσαι· οὕτω γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι, ζητοῦντες τὸ ἴδιον θέλημα στήσαι, οὐκ ἠδυνήθησαν ὑποταγῆναι τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ ἡ πίστις ἐστὶν ἡ ταπείνωσις· «οὓς γὰρ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε καὶ ἐδόξασε». Λοιπὸν ἀπόρριψον τὴν λύπην, ἥτις κατεργάζεται θάνατον· «ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη σωτηρίαν ἐργάζεται». Εὕξαι οὖν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ μηδὲν ἀθυμήσης. Ἐπεὶ παροργίζεις τὸν Θεόν, κρατῶν τὸ ἴδιον θέλημα.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δώῃ σοι ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ εὐρεῖν ἔλεος ἐνώπιον αὐτοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

18. Ἡ πατερικὴ διδαχὴ μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἡ ἀπόλυτη βεβαιότητα πῶς ὁ Θεὸς κυβερνᾷ καὶ φροντίζει τὴ ζωὴν μας καὶ τὸ μέλλον τῆς -ἀκομῆ καὶ τὸ ἐσχατολογικὸ τῆς σίγης- εἶναι συμπεκνωμένη καὶ πανίσχυρη προσευχή. Εἶναι βίωμα τῆς μέγιστης δυνατῆς ἀγκολυτικῆς ἰσχύος. Μιά τέτοια κατάστασις καίει τὸ σατανά καὶ γι' αὐτὸ ὁ διάβολος διαρκῶς μάχεται νὰ τὴν ἀνατρέψει. Ἡ ἐμμονή μας σ' ἓνα βίωμα τόσο βαθὺ ἀναδεικνύει τὴν πλούσια καρποφορίαν τοῦ βιώματος αὐτοῦ καὶ διατρέφει τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ μέσα στὶς καθημερινές δοκιμασίες καὶ τοὺς ἔντονους πειρασμούς μας. Ἡ ἐκπτώσή μας ἀπὸ τὸ βίωμα αὐτὸ ἐπισημαίνεται ἀπὸ τὴν λύπην. Ἄν δὲν ἀνατρέψουμε ἔγκαιρα καὶ ἄμεσα τὴν λύπην αὐτή, συμβιβάζομαστε μέ τὴν προοπτικὴν τοῦ πνευματικοῦ θανάτου μας. Ἡ κακὴ λύπη εἶναι βίωμα μέ κυρίαρχο στοιχεῖο τῆς «δυσαρέσκεια» καὶ «διαμαρτυρία» τῆς ματαιωμένης καὶ ναρκισσιστικῆς ἐγωπάθειάς μας. Ἡ σωτήρια λύπη ἔχει ὥς

τάξη ἔπρεπε νά ἀναλάβει τή διοίκηση τῆς Μονῆς, δῆλωσε παραίτηση μέ πολλή ταπείνωση καί κοσμιότητα. Ἀλλά καί οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφοί κατά σειρά ἔκαναν τό ἴδιο, ἐκδηλώνοντας τίς ἴδιες ἀρετές μέ τόν πρῶτο.

Ἐκ παραλλήλου, σ' ἐκεῖνο τό χρονικό διάστημα, εἶχε καταλάβει τό φιλόχριστο τοῦτο ἀδελφό λύπη, προερχομένη ἀπό τό διάβολο, σχετικά μέ τή συντέλεια τοῦ κόσμου καί τά ἐπερχόμενα δεινά, σάν νά ἐπρόκειτο νά ἐπέλθουν τότε πάνω στή γῆ οἱ αἰώνιες κολάσεις. Καί ἐπειδή πιεζόταν ἀπό τούς λογισμούς καί κινδύνευε νά πέσει σέ ἀπόγνωση, ἔστειλε νά ρωτήσῃ γιά ὅλα αὐτά τόν ἀββᾶ Ἰωάννη, παρακαλώντας τον νά εὔχεται γι' αὐτόν καί νά τοῦ στείλῃ λόγο παρακλήσεως. Τότε ἐκεῖνος τοῦ ἔστειλε τήν ἐπομένη ἀπόκριση, πού ἀναφέρεται κυρίως στήν ὑπακοή, διότι ἐπρόκειτο νά τοῦ ἀναθέσῃ τή διοίκηση τοῦ Κοινοβίου, ὅπως τά πράγματα ἔδειξαν ἀργότερα.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α' δελφέ ἀγαπητέ, πίστη στό Θεό σημαίνει ἄν κάποιος παραδώσῃ τόν ἑαυτό του στό Θεό, νά μήν ἔχει πιά τήν ἐξουσία τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλά νά ἐγκαταλειφθῇ ἐντελῶς στήν ἐξουσία Ἐκείνου, ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς¹⁸. Λοιπόν, αὐτός ὁ πιστός ἄνθρωπος, ὅ,τι κι ἂν τόν βρεῖ στή ζωή του, τό δέχεται ὡς προερχόμενο ἀπό τό Θεό μέ εὐχαριστία καί αὐτό εἶναι τό νόημα τοῦ «εὐχαριστεῖτε γιά τό καθετί» (Α' Θεσ. 5, 18). Διότι, ἂν ἓνας ἄνθρωπος δέν δέχεται ὅσα προέρχονται ἀπό τό Θεό, παρακούει στό Θεό καί ζητάει νά στήσῃ τό θέλημά του. Ἔτσι ἀκριβῶς ἔκαναν καί οἱ Ἰουδαῖοι· ἐπιδιώκοντας νά στήσουν τό θέλημά τους, δέν μπόρεσαν νά ὑποταγοῦν στό νόμο τοῦ Θεοῦ, διότι, κοντά στά ἄλλα, πίστη σημαίνει καί ταπείνωση· «ὅσους δέ κάλεσε στήν πίστη τούς κατέστησε δίκαιους. Κι αὐτούς πού κατέστησε δίκαιους, τούς δόξασε» (Ρωμ. 8, 30). Λοιπόν πέταξε μακριά τή λύπη, ἡ ὁποία ἐγκυμονεῖ τό θάνατο. Μόνο «ἡ κατά Θεό λύπη κατεργάζεται τή σωτηρία» (Β' Κορ. 7, 10). Προσευχήσου δέ γιά μένα καί πρόσεξε νά μή χάσεις τό ζῆλο καί τήν προθυμία σου καθόλου, διότι παροργίζεις τό Θεό ὅταν ἐπίμονα ἐπιδιώκεις νά γίνῃ τό θέλημά σου.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός νά σέ ἐνισχύσῃ νά κάνεις τό θέλημά Του καί νά βρεῖς ἔλεος ἐνώπιόν Του, στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα καί τό κράτος στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

στοιχεῖο τό θρῆνο μας γιά τήν ἀντιστράτευσή μας (συνειδητή ἢ ἀσυνειδητή) στό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

φοε΄

[Ἑρώτησις]

Δεξάμενος τὴν ἀπόκρισιν ταύτην ὁ ἀδελφὸς ἡλευθερώθη μὲν παρα-
 χρῆμα τῶν θλιβόντων αὐτὸν λογισμῶν, οὐκ ἐνόει δὲ τὴν δύναμιν τῶν
 αὐτῷ γραφέντων καὶ ἐθαύμαzen, ὅτι ἄλλα ἠρώτησε καὶ ἄλλα ὁ Γέρων ἀπε-
 κρίνατο· τότε σαφῶς τὸ πρᾶγμα ἐδήλωσεν αὐτῷ ὁ Γέρων, ἐπιτρέπων αὐτῷ
 καταδέξασθαι τὴν τοῦ κοινοβίου φροντίδα. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἐθαύμαzen ὅτι
 τοῦτο περὶ αὐτοῦ ἐλογίσαστο, ἔχων ἑαυτὸν πρὸς τοῦτο ἀνίκανον· μὴ τολ-
 μῶν δὲ ὅλως ἀντειπεῖν τῇ αὐτοῦ κελεύσει, ἔγραψε λέγων αὐτῷ ταῦτα.

Ἄββᾶ, πλέον οὐ γινώσκω, οἶδέ με τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν ὑμῖν
 οἰκοῦν, καὶ ἔμφοβός εἰμι καὶ ἐντρομος, διὰ τὸν τοῦ πράγματος κίνδυνον.
 Ἐὰν οἶδας ὅτι δύναμαι ἐν τούτῳ εὑρεῖν ἔλεος, ἔχων τὴν ὑμῶν ἐν Χριστῷ
 σκέπην, οὐκ ἀντιλέγω· ἐξουσίαν μου γὰρ ἔχετε, καὶ εἰς τὰς χεῖράς εἰμι τοῦ
 Θεοῦ καὶ ὑμῶν.

Γράφει οὖν ὁ Γέρων ἀπόκρισιν ἔχουσαν οὕτω.

[Ἀπόκρισις]

Κύριε ἀδελφέ, μαρτυρεῖ μοι ὁ Θεὸς ὅτι ἐν γνησιότητι ἀγαπῶ τὸν ἀδελφόν
 μου καὶ ἡ εὐχὴ μου ἐστίν, ἵνα μὴ βλαβῇ ἡ ψυχὴ σου ἐν τινι· καὶ πιστεύων
 τῇ ὑπακοῇ σου καὶ φροντίζων τῆς σωτηρίας σου, συνήργησα τῷ ἀγαθῷ,

19. Εἶναι συχνὸ καὶ εὐεξήγητο τὸ φαινόμενο αὐτὸ στὴν πνευματικὴ ζωή. Ὅταν δηλαδὴ –μέ-
 τὴν ἔννοια τοῦ προηγούμενου σχολίου– εἴμαστε ριγμένοι μὲ βρεφικὴ ἐμπιστοσύνη στὴν ἀγκα-
 λιά τοῦ Θεοῦ–Πατέρα, συμβαίνει κάτι παρόμοιο μὲ αὐτὸ πού συμβαίνει καὶ στὰ βιολογικά –φυ-
 σικά– τέκνα: Ὅπως σέ πολλοὺς ἀπὸ μᾶς νὰ ὑπάρξει ἀνάμνησις ὅτι κάποτε, ὅταν ἤμασταν παι-
 διὰ, ζητούσαμε ἕνα μικρὸ δῶρο ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας. Καὶ τότε οἱ γονεῖς μᾶς πῆραν –εἴτε στὴν
 ἀγκαλιά εἴτε ἀπὸ τὸ χέρι– καὶ μᾶς ὠδήγησαν κάπου, ὅπου μᾶς χάρισαν πολὺ περισσότερα ἀπὸ
 ὅσα ζητούσαμε, ἀλλὰ καὶ πολὺ διαφορετικά.

Στὸν πνευματικὸ ἄνθρωπο, πού εἶναι ἀνεπτυγμένος ψυχοδιανοητικά, εἶναι δύσκολη ἡ δια-
 τήρησις ἢ ἡ συντήρησις τῆς βρεφικῆς ἀπλότητος, γιατί ἡ ἀνάπτυξη τῆς κρίσεως ἀκολουθεῖται ἀπὸ
 τὴν ἐπιταγὴ τῆς διάκρισης καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ ἐνδύσει «θηρσκευτικά» τὴν ἐγωπά-
 θεια ἢ τὸν πνευματικὸ ναρκισσισμό καὶ νὰ προβῶσει μιά «αὐτοπροβεβλημένη», μέσα σέ θηρ-
 σκευτικὴ δεοντολογία, ἀτομικὴ προοπτικὴ. Ὅτις ὅπως ἀκριβῶς τὸ παιδί, στὸ πιὸ πάνω παρά-
 δειγμα, πού, μέχρι νὰ συναντήσῃ τὰ διαφορετικὰ δῶρα τοῦ γονιοῦ, βιώνει ὅτι πρόκειται νὰ
 ἀπολαύσῃ ἐκεῖνα πού ζητήσῃ. Καὶ τώρα τὸ ἴδιο ἔπαθε ὁ Αἰλιανός. Ὅμως εἶχε ἀπλή καὶ βαθιά
 ἐμπιστοσύνη στοὺς Ὅσιους (ἐξουσίαν μου γὰρ ἔχετε, καὶ εἰς τὰς χεῖράς εἰμι τοῦ Θεοῦ καὶ
 ὑμῶν) καὶ εἶπε τὸ «οὐκ ἀντιλέγω»! ...

Μέ τὴ στάση του αὐτὴ μᾶς φανέρωσε ὅτι ὁποῖος στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του λατρεύει τὸ θέ-
 λημα τοῦ Θεοῦ –ἔστω κι ἂν σὰν ἀτελὴς ἄνθρωπος δέν τὸ ἀντιλαμβάνεται μὲ πληρότητα καὶ

575

Ἑρώτηση

Ὅταν ἔλαβε ὁ ἀδελφός αὐτὴ τὴν ἀπόκριση, ἐλευθερώθηκε ἀμέσως ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς πού τὸν στενοχωροῦσαν καὶ τὸν ἔθλιβαν, ἀλλὰ δέν μποροῦσε νὰ ἐννοήσει τὴ δύναμη τῶν λόγων πού τοῦ ἔγραψε ὁ Γέροντας καὶ ἀποροῦσε διότι ἄλλα ρώτησε καὶ σέ ἄλλα τοῦ ἀπάντησε¹⁹. Τότε ὁ Γέροντας τοῦ δὶήλωσε μέ σαφήνεια πῶς ἔχουν τὰ πράγματα καὶ τὸν προέτρεψε νὰ ἀποδεχθεῖ καὶ νὰ ἀναλάβει τὴ διοίκηση τοῦ Κοινοβίου. Ὁ ἀδελφός ὅμως παραξενευόταν καὶ θαύμαζε πῶς σκέφτηκε γι' αὐτόν τέτοιο πρᾶγμα, θεωρώντας τὸν ἑαυτοῦ ἀνίκανο νὰ σηκώσει μιὰ τέτοια εὐθύνη. Ἐπειδὴ δέν τολμοῦσε ὅμως νὰ φέρει καμμιὰ ἀντίρρηση σπὴν ἀπόφασιν αὐτὴ τοῦ Γέροντα, τοῦ ἔγραψε τὰ ἑξῆς:

Ἀββά, τώρα εἶναι πού δέν καταλαβαίνω τί μοῦ γίνεται, γνωρίζει ὅμως τὰ σχετικὰ μέ μένα τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πού κατοικεῖ μέσα σου, ἀλλὰ εἶμαι γεμάτος φόβο καὶ τρόμο γιὰ τὸ ἐπικίνδυνο τοῦ ἐγκειρήματος. Ἄν γνωρίζεις ὅτι μπορῶ νὰ βρῶ ἔλεος μέσα σ' αὐτὴν τὴ διακονία τῆς ἡγουμενίας, ἔχοντας καὶ τὴ δική σας ἐν Χριστῷ προστασία, δέν ἀντιλέγω, διότι ἔχετε ἐσεῖς τὴν ἐξουσία μου καὶ εἶμαι στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ καὶ στὰ δικά σας.

Τότε τοῦ ἔγραψε ὁ Γέροντας ἀπόκριση πού ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Κύριε ἀδελφέ, ὁ Θεός μέ πληροφορεῖ ὡς τὰ κατὰβαθα τῆς ψυχῆς μου ὅτι ἀγαπῶ τὸν ἀδελφό μου μέ γνήσια ἀγάπην²⁰ καὶ ἡ εὐχή μου εἶναι νὰ μὴ βλαβεῖ ἡ ψυχὴ σου στοῦ παραμικροῦ. Ἀλλὰ, ἐπειδὴ πιστεύω σπὴν ὑπακοή σου καὶ φροντίζω γιὰ τὴ σωτηρία σου, συνήργησα σπὴν καλὴ αὐτὴ ἀπόφασιν,

σαφήνεια- βρίσκεται σέ ἐτοιμότητα νὰ τὸ ἀκολουθεῖ -ὅσο κι ἂν τοῦ χαλάει τὰ προσωπικὰ σχέδια, ὅσο κι ἂν τοῦ ἀνατρέπει προσωπικὰ θελήματα καὶ τοῦ ματαιώνει προσωπικὲς προσδοκίες- κάθε φορά πού τοῦ ἀποκαλύπτεται, ἐγγυημένα καὶ αὐθεντικά, μέσα στοῦ μυστήριου τῆς ὑποταγῆς καὶ ὄχι μέσα σπὴν ἀνταρσία τῆς αὐτοκαταξίωσης.

20. Πολὺ οὐσιαστικὸ καὶ κρίσιμο τὸ ἐρώτημα τῆς γνησιότητος στοῦ βίωμα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν ἀδελφό μας. Εἶναι ὑποχρεωτικὸς μονόδρομος ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἀδελφό (πλησίον) καὶ μόνο αὐτὸς ὁδηγεῖ στοῦ χώρου τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸ Θεό.

Στὴ ζωὴ τῶν Ἀγίων, ἡ Ἀγάπη -ἡ ἀπεριόριστη καὶ ἀνεπιφύλακτη- πρὸς τὸ Θεό, τοὺς χαρίζεται πραγματικὴ κοινωνία σπὴν Ἀλήθεια, πού ἔχει καρποφορία καὶ σπὴν αὐτογνωσία. Ἔτσι τὸ «μαρτυρεῖ μοι ὁ Θεός» δέν εἶναι ἓνας -ἔστω ἔμμεσος- ὄρκος (πῶς θὰ ἦταν δυνατόν ἓνα τέτοιο λάθος στοῦν Ὅσιο;) ἀλλὰ μιὰ ὁμολογία χαρισματικῆς αὐτογνωσίας καὶ ἀποκάλυψη τῆς ἀνάμνησής του σπὴν προβολὴ τοῦ Αἰλιανοῦ ὡς ἀξίου γιὰ τὸ διακόνημα τοῦ Ἡγουμένου. Ἀπὸ ἀγάπην

τὰ γὰρ κρυπτὰ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, φανερὰ παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ σὺ βλέπεις, ἀδελφέ μου, ὅτι πράγματα πολλὰ εἰσι καὶ ὑπέρογκα. Καὶ οὐκ ἀπιστεῖς ὅτι εἴ τι ἔνι εἰς τὸ κοινόβιον ἕως τοῦ χώματος, τοῦ Θεοῦ ἔστι· καὶ ὁ συνάψας τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις πάντα ἡγίασε διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Λοιπὸν ἐν σοὶ ἔστι τὸ συνεργῆσαι καὶ κακοπαθῆσαι, ἵνα κοινωνὸς εὐρεθῇς τῶν ψυχῶν τῶν σωζομένων. Εἶπε γὰρ ὁ Ἀποστόλος· «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ». Καὶ πάλιν εἶπεν, ὅτι «τοῖς ταπεινοῖς συνεπαγόμενοι». Καὶ ὁ Κύριος εἶπεν· «ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν, ἐμὲ ἀθετεῖ». Ὁλοῦ τοῦ πράγματος τοῦ Θεοῦ ὄντος, οὐ δύνη παραιτήσασθαι· καὶ γὰρ εἴ ἔνι τί ποτε ἀνθρώπινον οἶδας, εἰς φροντίδα σε βαροῦμεν κατὰ Θεόν, ᾧ οὐκ ἔστι φροντίς, ἀλλὰ σωτηρία ψυχῆς, καθὼς λέγει ἡ Γραφή, ὅτι «ὁ ἐπιστρέφων ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πληθὺς ἁμαρτιῶν».

Ἀνδρίζου ἐν Κυρίῳ καὶ πίστευσον τῷ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς φυλάττει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, καθὼς περὶ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ ῥητίσατο παρὰ τοῦ Πατρός. Μὴ οὖν διστάζης, ἀλλ' ἔκκυσον τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ ἐν τούτῳ πιστεύω ὅτι εὐρίσκεις τὸ ἔλεος εἰς τὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος γίνεται μεθ' ἡμῶν. Ἀμήν.

γιά σένα «συνήργησα τῷ ἀγαθῷ» καὶ δέν θέλησα νά σοῦ προξενήσω ζημιά, μέ τό νά συνεργήσω νά γίνεις Ἰηγούμενος. Ὅποιος ζεῖ μέσα στό Θεό, ἔχει καί τή χαρισματική κατάστασι νά πληροφορεῖται στό βαθύτερο εἶναι του γι' αὐτή τήν κοινωνία στή Ζωή καί στήν Ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ. Πόσο ἀνεξάντλητος εἶναι ὁ θησαυρός τῆς εἰρήνης στόν ἄνθρωπο πού μπορεῖ νά ἔχει τή συνειδησιάν ὅτι ὁ Θεός συνευδοκεῖ στή ζωή του καί συνεργεῖ στή δράσι του! Κάτι τέτοιο ἐγγυάται τήν ἀθηνεικότητα τῆς ὑπαρξῆς του μέ σφραγίδα γνησιότητας.

21. Τό Κοινόβιο –σέ διατύπωσι στρατιωτικῆς ὁρολογίας– θά μπορούσε νά χαρακτηριθεῖ «ἀσκησι μέ πραγματικά πυρά». Πράγματι, θά μπορούσαμε νά ἰσχυρισθοῦμε ὅτι εἶναι ἡ πιό πραγματιστική ἐπί τῆς γῆς προσπάθεια ἐπαναφορᾶς τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας στίς προπαινετικές προδιαγραφές τῆς. Αὐτό τό βίωμα φανερώνεται στά λόγια τοῦ Ὁσίου. Ὁ Παράδεισος εἶναι ὁ τόπος τῆς ἀπόλυτης κυριαρχίας τοῦ Θεοῦ καί τῆς ὑπαρκτικῆς ἐναρμόνισις τοῦ ἀνθρώπου μέ τό θέλημά Του. Ἔτσι καί στό Κοινόβιο· κῶρος καί μοναχοί –καθιερωμένοι καί ἀφοσιωμένοι στό Πρόσωπο καί στό θέλημα τοῦ Θεοῦ– κλιμακώνουν κάθε στιγμὴ τῆ ζωῆ τους ὥστε νά τῆς προσδώσι ὁ Θεός τίς προπαινετικές –παραδεισεῖνες– προδιαγραφές τῆς. Μόνο πού ὁ μεταπτωτικός ἄνθρωπος, μέσα στίς κοινοβιακές συνθήκες, ὀφείλει νά δοκιμάζεται «συνεργῶν καί κακοπαθῶν» («λοιπὸν ἐν σοὶ ἔστι τὸ συνεργῆσαι καί κακοπαθῆσαι»), γιά νά καθαρῇ καί νά ἀγνίζει προθέσεις καί βιώματα ἀπὸ τῆ συνειδητῆ ἢ ἀσυνειδητῆ ἐγωπάθειά του, πού εἶναι τό αἶτιο τῆς πτώσις του καί ὁ συντελεστής τῆς διάρκειάς τῆς.

Μέσα στίς θεοκρατικές αὐτές συνθήκες τοῦ Κοινοβίου δέν μπορεῖ νά δικαιωθεῖ ἀποποίησις καί ἀμέλεια. «Ὁλοῦ τοῦ πράγματος τοῦ Θεοῦ ὄντος, οὐ δύνη παραιτήσασθαι», διακηρύττει ὁ Ὁσιος. Ὅποιο διακόνημα κ' ἂν μᾶς ἀνατεθεῖ, δέν εἶναι γιὰ μιά ἐπίγεια μέριμνα, ἀλλὰ εἶναι

νά ἀναλάβεις τή διοίκηση τῆς Μονῆς, διότι ὅσα εἶναι ἀπόκρυφα στούς ἀνθρώπους εἶναι φανερά στό Θεό. Ἐσύ βέβαια, ἀδελφέ, βλέπεις ὅτι οἱ εὐθύνες εἶναι πολλές, βαριές καί πάνω ἀπό τά μέτρα σου. Δέν ἀμφιβάλλεις ὅμως πώς ὅ,τι ὑπάρχει στό Κοινόβιο, μέχρι καί τό κῶμα, εἶναι τοῦ Θεοῦ²¹ καί ὁ Θεός πού συνέδεσε τά ἐπίγεια μέ τά ἐπουράνια, τά ἀγίασε ὅλα μέ τήν παρουσία Του. Λοιπόν σέ σένα ἀνήκει τό νά συνεργήσεις καί νά κακοπαθήσεις, γιά νά συλλειτουργεῖς μέ τό Θεό στή σωτηρία τῶν ψυχῶν. Ὁ Ἀπόστολος βέβαια εἶπε «ὁ ἕνας νά βαστάζει τά βάρη τοῦ ἄλλου καί ἔτσι θά ἐκπληρώσετε τό νόμο τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή τήν ἐντολή τῆς ἀγάπης» (Γαλ. 6, 2). Καί ἀλλοῦ πάλι λέει: «νά συγκαταβαίνετε πρὸς τούς ταπεινούς καί νά συμμερίζεσθε τήν ταπεινή τους θέση καί ἀσημότητα» (Ρωμ. 12, 16). Ὁ δέ Κύριος εἶπε: «Ἐκεῖνος πού ἀκούει καί ὑπακούει σέ σᾶς, ἀκούει καί ὑπακούει σέ μένα. Καί ἐκεῖνος πού παρακούει σέ σᾶς, παρακούει σέ μένα» (Λουκ. 10, 16). Ἀφοῦ λοιπόν ὅλη ἡ ὑπόθεση ἀνήκει στό Θεό, δέν μπορεῖς νά παραιθεῖς. Διότι, καί ἂν ἀκόμη διαπίστωσες ὅτι πρόκειται νά βρεθεῖς μπροστά σέ δύσκολες καί ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, σέ ἐπιφορτίζουμε νά σπκώσεις φροντίδα καί μέριμνα κατὰ Θεό. Ἐτσι γιά σένα ὅλα αὐτά δέν θά εἶναι μιά γήινη μέριμνα, ἀλλά θά συμβάλλουν στή σωτηρία τῆς ψυχῆς, ὅπως τό λέει καί ἡ Γραφή, ὅτι «ἐκεῖνος πού ἐπαναφέρει ἕναν ἁμαρτωλό ἀπό τόν πλανεμένο δρόμο του στό δρόμο τοῦ Θεοῦ, σώζει μιά ψυχή ἀπό τό θάνατο καί τήν ἀπαλλάσσει ἀπό πληθος ἁμαρτιῶν» (Ἰακ. 5, 20).

Γίνε ἀνδρεῖος ἐν Κυρίῳ καί πίστεψε στόν Ἰησοῦ καί αὐτός θά μᾶς διαφυλάξει ἀπό τόν πονηρό, ὅπως καί ὁ ἴδιος τό ζήτησε ἀπό τόν Πατέρα Του γιά τούς Ἀποστόλους Του. Μή διστάζεις λοιπόν, ἀλλά ἄνοιξε διάπλατα καί ἀνεπιφύλακτα τήν καρδιά σου στό Θεό καί στόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, καθώς καί στό Πνεῦμα τῆς ἀλήθειας²² καί ζώντας ἔτσι πιστεύω ὅτι θά βρεῖς τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ τότε πού θά δικασθεῖς ἐνώπιόν Του.

Ἡ Χάρη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι μαζί μας. Ἀμήν.

εὐθύνη μέ σωτηριολογική σκοπιμότητα καί λειτουργία γιά ὁλόκληρη τήν Ἀδελφότητα, μιά καί μέσα στό Κοινόβιο –σέ ἄριστη βίωση τῶν ἀδελφῶν– ἐξαφανίζεται ὁ ἀτομισμός καί οἰκοδομεῖται ἡ διαπροσωπική κοινωνία στή Ζωή καί στήν Ἀλήθεια, στό Ἐλεος καί στή Χάρη τοῦ Θεοῦ. *«Οὐκ ἔστι φροντίς, ἀλλά σωτηρία ψυχῆς»*, διδάσκει ὁ Ὁσίος.

22. Στό μεταπτωτικό ἄνθρωπο ὁ δισταγμός ἀλλοτε προέρχεται ἀπό φιλαυτία καί δειλία καί ἀλλοτε ἀπό βαθιά συναίσθηση εὐθύνης. Καί στή δεύτερη ὁμως περίπτωση τό δισταγμό τόν παράγει ἡ βάση τῆς ἀτομικότητας στή βίωση τῆς εὐθύνης καί ὅχι ἡ κοινωνία μέ τό Θεό. Γιά τοῦτο καί ἡ διδασχὴ τοῦ Ὁσίου εἶναι τό *«ἔκκυσον τὴν καρδίαν σου εἰς τὸν Θεόν ...»*. Εἶναι μιά φράση πού φανεράνει τή ρευστότητα τῆς ἀστάθειας τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, ἀλλά καί τή δυνατότητα τῆς ταπεινῆς αὐτοανάθεσης στά χέρια τοῦ Κυρίου, πού μεταβολίζεται σέ κοινωνία «θείας φύσεως», σέ ὄντολογική μετὰπλαση τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης. Φυσικά ὁ ὁσίος Ἰωάννης γνώριζε ὅτι ὁ Αἰλιανὸς εἶχε τὴν προϋποθέσεις γιά μιά τέτοια στόχευση καί λειτουργία.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφός, ἐδήλωσε τῷ Γέροντι: Ἴδου ὁ δοῦλος ὑμῶν, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου. Καὶ τῇ κελεύσει τῶν Πατέρων ἡξιώθη τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, καὶ ἐγένετο παρὰ πάντων ἀξιώσις τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ οὕτω προεβλήθη ἡγούμενος τῆς μονῆς. Καὶ τότε ἡξιώθη ἐν πρώτοις ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην, καὶ ἐδέξατο αὐτὸν ὁ Γέρων, ὡς τὸν μακάριον τὸν Ἀββᾶν πολλὴ γὰρ ἦν τοῦ Γέροντος ἡ ταπείνωσις. Καὶ λέγει αὐτῷ. Εὗξαι, Ἀββᾶ. Κάκεινος ἔστηκεν ἐννεός, μὴ τολμῶν εὗξασθαι ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἐδευτέρωσεν, ἵνα μὴ ἀντεῖπῃ, νῦξαιτο· καὶ ἐπιτραπείς ἐκάθισε. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Γέρων: Ἀδελφέ, πρὸ πολλοῦ χρόνου προεμήνυσεν ὁ ἅγιος Γέρων περὶ σοῦ, ὅτι μέλλεις ἔσεσθαι μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου· καὶ ἰδοὺ ἔφθασε κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ εὐδοκίαν. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ καὶ στερεωθήτω ἡ καρδιά σου ἐν Κυρίῳ τῷ ἐνδυναμοῦντί σε. Ἀμήν.

φος'

Ὁ αὐτὸς οὖν ἠρώτησε τὸν Γέροντα λέγων.

Συγχώρησόν μοι, Πάτερ, τῆς προπετείας· καὶ περὶ ὧν ἐρωτῆσαι θέλω σαφηνίσόν μοι· τίνας χάριν οἱ πρῶτοι τῶν ἀδελφῶν οἱ γραφέντες κληρονόμοι παρητήσαντο τὴν τοῦ μοναστηρίου διοίκειν; Καὶ διὰ τί συνεχωρήσατε αὐτοῖς, γινώσκοντες τὴν αὐτῶν ἀρετὴν τε καὶ ὑπακοήν, καὶ ὅτι ἡ τάξις

23. Μὲ τὴ συνοπτικὰ διατυπωμένη αὐτὴ διαδικασία, ὁ Αἰλιανὸς ἀπὸ τίς τάξεις τῶν λαϊκῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐγγάμων, ἔφθασε σὺς τάξεις τῶν ἡγουμένων τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας.

Ἦσως μερικοὶ βιαστικοὶ καὶ φίλῃαροι νὰ νομίσουν ὅτι μποροῦν πάνω στοῦ παράδειγμα τοῦ Αἰλιανοῦ νὰ στηρίξουν δικές τους «ἀπαιτήσεις» ἢ καὶ δικές τους σχετικές ἐνέργειες. Τὰ πάθη μας εἶναι οἱ κύριοι συντελεστές τῆς ἐθελότυφλης ἀδιακρισίας μας. Εἶναι λοιπὸν σκόπιμο νὰ τονισθοῦν κάποια βασικὰ σημεῖα τῆς περίπτωσης τοῦ Αἰλιανοῦ:

1) Ὁ Αἰλιανός, ὡς λαϊκός καὶ ἐγγαμος, διάγει τὸ βίον τοῦ ὑποταγμένος στοὺς ὁσίους Γέροντες, Βαρσανούφιο καὶ Ἰωάννη, καὶ δὲν κάνει βῆμα χωρὶς τὴν εὐλογία τους. 2) Ἡ μοναχικὴ κλήση του, δοκιμάζεται ἀπὸ τὴ χαρισματικὴ καὶ ἐμπειρικὴ διάκριση τῶν Ὁσίων. 3) Δέν διακόπτει τοὺς δεσμούς μὲ τὸν κόσμον ἀπὸ ἀπογοήτευση, ἀλλὰ γιὰ πνευματικὴ ἄνοδο. 4) Ζητᾷ νὰ γίνῃ μοναχός καὶ θεωρεῖ ἀνάξιο τὸν ἑαυτὸ του γιὰ ὅποιοδήποτε ἀξίωμα. 5) Οἱ Ὅσιοι τὸν προωθοῦν στὴ θέση τοῦ ἡγουμένου, γνωρίζοντας τίς ψυχές τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος καὶ προγνωρίζοντας τὴ στάση πού θὰ πάρουν στὸ θέμα τῆς διαδοχῆς τοῦ ἡγουμένου. Δέν προκαλοῦν σάλο, ἀλλὰ στηρίζουν τὴ Μοναστικὴ Κοινότητα. 6) Ὁ Αἰλιανός φανερώνει τοὺς διαταγμούς του καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάδειξή του καὶ μετὰ τὴν ἐνθρόνισή του, ἀλλὰ ὑποτάσσεται στοῦ θέλημα τοῦ Θεοῦ πού τὸ φανερώνουν οἱ Ὅσιοι. Καὶ ὡς ἡγούμενος λειτουργεῖ τὴ ζωὴ τοῦ ὑποταγμένος στοὺς Ὅσιους. 7) Ἡ ἀνάδειξη τοῦ Αἰλιανοῦ ὡς ἡγουμένου δὲν μεθοδεύτηκε μὲ

“Όταν ὁ ἀδελφός τά ἄκουσε αὐτά, δήλωσε στό Γέροντα: «Ίδού ὁ δοῦλος σου, ἄς γίνει σέ μένα σύμφωνα μέ τό λόγο σου». Καί μέ τήν εὐλογία τῶν Πατέρων ἀγιώθηκε νά λάβει τό μοναχικό σχῆμα. Ὅλοι τότε δήλωσαν στόν Ἐπίσκοπο πώς εἶναι ἄξιος νά ἱερωθεῖ καί ζήτησαν νά τόν χειροτονήσει. Ἔτσι χειροτονήθηκε πρεσβύτερος, προκρίθηκε καί ἐνθρονίστηκε καί ὡς Ἡγούμενος τῆς Μονῆς²³. Τότε λοιπόν τό πρῶτο πράγμα πού ἐπιδίωξε ἦταν νά ἐπισκεφθεῖ τόν ἀββά Ἰωάννη. Τόν δέχτηκε δέ ὁ Γέροντας ὅπως δεχόταν τό μακαριστό ἀββά Σέριδο, διότι ὁ ἀββάς Ἰωάννης εἶχε μεγάλη ταπείνωση. Σύμφωνα λοιπόν μέ τήν ἐκκλησιαστική τάξη, λέει ὁ ἀββάς Ἰωάννης στόν Ἡγούμενο Αἰλιανό: Ἀββά, προσευχήσου γιά μένα, ἀλλά ἐκεῖνος στεκόταν ἄφωνος, χωρίς νά τολμᾷ νά εὐλογῇ τόν ὅσιο Γέροντα. Καί ὅταν τοῦ τό ζήτησε γιά δεύτερη φορά, γιά νά μὴν ἀντιλέξει, εὐχήθηκε. Ἀφοῦ δέ τοῦ ἔδωσε εὐλογία ὁ ὅσιος Ἰωάννης, κάθισε ὁ Ἡγούμενος, ὁ δέ Ὅσιος τοῦ εἶπε: Ἀδελφέ, πρὶν ἀπό πολλὰ χρόνια προεῖπε ὁ ἅγιος Γέροντας γιά σένα ὅτι πρόκειται νά γίνεις μοναχός καί Ἡγούμενος τοῦ Κοινοβίου. Καί νά, πού πραγματοποιήθηκε ἡ προόραση τοῦ μεγάλου Γέροντα κατά τήν εὐδοκία τοῦ Θεοῦ²⁴. Πρόσεχε λοιπόν τόν ἑαυτό σου καί ἄς στερεωθεῖ ἡ καρδιά σου ἐν Κυρίῳ ὁ Ὅποιος θά σέ ἐνδυναμώνει. Ἀμήν.

576

Ὁ ἴδιος πάλι ρώτησε τό Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, λέγοντας:

Συγχώρεσέ με, Πάτερ, γιά τήν προπέτεια μου. Καί ξεκαθάρισέ μου τά πράγματα πάνω σέ ὅσα θέλω νά σέ ρωτήσω. Γιά ποιό λόγο οἱ πρῶτοι, κατά τήν τάξη τῆς ἀρχαιότητας, ἀδελφοί, πού ἦταν ἐντεταλμένοι κληρονόμοι γιά τή διοίκηση τῆς Μονῆς, παραιτήθηκαν ἀπό τή διοίκηση; Καί γιά ποιό λόγο ἐσεῖς συγκατατεθήκατε στήν παραίτησή τους, ἀφοῦ γνωρίζατε τήν ἀρετή

ἀντικανονικές ἐνέργειες ἢ παράτυπες διαδικασίες ἢ μέσα σέ ἀντιπαλότητες καί διεκδικήσεις.

Ὅσοι λοιπόν ταχύρρυθμα καταλαμβάνουν ὕψιστα ἢ ὑψηλά ἐκκλησιαστικά ἀξιώματα, ἄς φροντίζουν νά ἔχουν τουλάχιστον μερικά ἀπό τά «προσόντα» τοῦ ἀββά Αἰλιανοῦ.

24. Ἰστοροῦνται τά ὅσα ἐγιναν ἀμέσως μετά τήν ἐνθρόνιση τοῦ ἡγουμένου Αἰλιανοῦ. Πρῶτο του βῆμα ἡ ἐπίσκεψή του στόν ὅσιο Ἰωάννη, τόν πνευματικό Πατέρα του. Ὁ ἀββάς Ἰωάννης τόν τιμᾷ ὡς Ἡγούμενο, ἀλλά καί τόν βοηθᾷ νά ἀσκήσει, κατά τή μοναχική τάξη καί τήν παραδοσιακή ἐθιμοτυπία, τά καθήκοντά του. Ζητᾷ τήν εὐχή του, τόν συμβουλευεῖ καί τοῦ εὐχεται. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίσταση τά πράγματα ἐπιτρέπουν νά τοῦ κάνει καί τήν ἀποκάλυψη τῆς σχετικῆς πρόγνωσης τοῦ ὁσίου μεγάλου Γέροντα Βαρσανουφίου, μέ σκοπό νά τόν βεβαιώσει ὅτι ἐγινε Ἡγούμενος μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ –καί ὄχι «ἀπό τήν ἄξία του»– καί ὅτι τώρα πρέπει «νά ἔχει τά μάτια του δεκατέσσερα», ἀλλά νά στηρίζεται στό Θεό καί ὄχι στίς προπάθειές του.

αὐτοὺς ἐκάλει; Ἐμοὶ δὲ τῷ ἀναξίῳ καὶ οὐδὲν ἔχοντι μοναχικῆς καταστάσεως ἔργον ἐπετρέψατε τὴν τοιαύτην διοίκησιν, τὴν ἐκείνοις μᾶλλον πρέπουσαν;

Ἀπόκρισις

Οἱ ἀδελφοὶ παρητήσαντο διὰ τὴν πολλὴν ταπείνωσιν ἔχοντες γὰρ τοῦ διοικῆσαι τὴν ἐξουσίαν κατὰ Θεὸν ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς διαθήκης, οὐ προσέδραμον τούτῳ, ἀλλ' ἠγάπησαν μᾶλλον τὴν ὑπακοήν· καὶ προθύμως ἐψηφίσαντό σε, εἰς ἔλεγχον τῶν κληρονομίας καὶ δωρεὰς ἀπαιτούντων, καὶ τὸ κοσμικὸν ἐχόντων τῆς φιλαργυρίας φρόνημα, καὶ προτιμώντων τὰ γήινα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Χαίροντες οὖν τῇ αὐτῶν ταπεινώσει, συνεχωρήσαμεν αὐτοῖς παραιτησάσθαι σοὶ δὲ ἐπετρέψαμεν καταδέξασθαι διὰ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ <κλήσιν>, τοῦ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντος ἐκάστου, κατὰ τὴν αὐτοῦ πρόγνωσιν.

Μὴ οὖν νομίσης ὅτι κατὰ παρακοὴν αὐτῶν τοῦτο γέγονε· καὶ γὰρ καὶ Μωυσῆς, ἐπιτραπείς παρὰ Θεοῦ τὴν τοῦ λαοῦ διοίκησιν, εἶπεν, «ἰσχυρόφωνός εἰμι καὶ βραδύγλωσσος», καὶ συνεχώρησεν αὐτῷ ὁ Θεός· ὅτι τοῦτο εἶπεν οὐκ ἀντιλέγων, ἀλλὰ κατὰ πολλὴν ταπείνωσιν. Τοῦτο καὶ Ἱερემίας ὁ Προφήτης ἐποίησεν, λέγων, «Δέσποτα Κύριε, ἴδου οὐκ ἐπίσταμαι λαλεῖν, ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ», καὶ οὐκ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς ἀντιλογίαν. Ἐχρήσατο τούτῳ καὶ ὁ ἐκατόνταρχος εἰπὼν τῷ Σωτῆρι, «οὐκ εἰμι ἄγιος, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς», καὶ ἐθαυμάσθη αὐτοῦ ἡ πίστις συγκεκραμένη τῇ ταπεινώσει.

Καὶ μὴ εἴπῃς· διὰ τί οὖν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ οὐ παρητήσατο τὴν ἡγεμονίαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὸ κήρυγμα; Ἄρα ὥς μὴ ἔχοντες ταπείνωσιν; Καὶ ποία μείζων ταπείνωσις τῆς αὐτῶν εὐρίσκεται; Ἀλλὰ καὶ οἱ παραιτησάμενοι τὴν ὑπακοὴν εἶχον, καὶ οἱ καταδεξάμενοι τὴν ταπείνωσιν· οὐ δύναται γὰρ μία τῆς ἄλλης χωρισθῆναι, ἀλλὰ τὰ πάντα γίνεται, ἵνα τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς

25. Φανερόνεται τὸ ὑψηλὸ ἐπίπεδο τῆς πνευματικότητας τῆς Ἀδελφότητας. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα τοῦ μοναχοῦ· νὰ παραιτεῖται αὐτοπροαίρετα ἀπὸ δικαιώματα καὶ θελήματα. Τότε ἰσχύει τὸ «*φῶς τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ οἱ μοναχοί!*» ... Εἶναι δὲ αὐξητικὸ τοῦ θαυμασμοῦ, ποὺ προκαλεῖ ἡ ζωὴ αὐτῶν τῶν Πατέρων, τὸ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ «ἀνδραγάθημα» τὸ ἔκαναν πάλι μέ τὴν «εὐλογία» τῶν Ὁσίων. «*Μὴ οὖν νομίσης ὅτι κατὰ παρακοὴν αὐτῶν τοῦτο γέγονε*», βεβαιώνει ὁ Ὁσιος.

26. Ὅποιος βλέπει τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα «*μέ τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ*», τὴ νοσηματοδοτεῖ θετικὰ. Ἀντίθετα, ὅποιος τὴ βλέπει «*μέ τὰ μάτια τῆς ἐμπάθειας*», τὴν παρερμηνεύει. Τέλος, ὅποιος τὴ βλέπει «*μέ τὰ μάτια τοῦ σατανᾶ*», τὴ συκοφαντεῖ.

Ὁ ὁσιος Ἰωάννης διέθετε ἐνορατικὸ χάρισμα, γι' αὐτὸ καταξιώθηκε νὰ βλέπει καὶ νὰ διακρίνει, μέσα στὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα, τὴν τόσο σύνθετη καὶ συγκεχυμένη, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προαίρεση τῶν ἁγίων Του. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποφθεγματικὰ λέει· «*...τὰ πάντα γίνεται*,

καί ὑπακοή τους καί ἀφοῦ ὁ σεβασμός τῆς μοναχικῆς τάξης τό ἀπαιτοῦσε; Σέ μένα δέ τόν ἀνάξιο, πού δέν εἶχα κανένα ἔργο μοναχικῆς καταστάσεως, γιατί μοῦ ἐπιβάλατε νά ἀναλάβω μιά τέτοια διοίκηση, ἡ ὁποία μᾶλλον ταίριαζε σ' αὐτούς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ἱ ἀδελφοί παραιτήθηκαν ἀπό πολλή ταπείνωση. Διότι ἂν καί εἶχαν, σύμφωνα μέ τούς θεῖους καί ἱερούς Κανόνες, τήν ἐξουσία νά διοικήσουν τή Μονή μέ τήν κατοχύρωση ὧσων ἦταν καταγραμμένα στή διαθήκη, δέν ἔτρεξαν στήν ἐξουσία²⁵, ἀλλά προτίμησαν μᾶλλον τή ζωή τοῦ ὑποτακτικοῦ. Καί πρόθυμα ψήφισαν ἐσένα, γιά νά εἶναι ἔλεγχος ἡ στάση τους αὐτή σέ ὅσους ἀπαιτοῦν κληρονομικά δικαιώματα ἐξουσίας καί δωρεῶν, ἀλλά καί σέ ὅσους ἔχουν τό κοσμικό φρόνημα τῆς φιλαργυρίας καί προτιμοῦν περισσότερο τά γήινα ἀπό τή Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Γεμάτοι χαρά λοιπόν γιά τήν ταπείνωσή τους, συγκατατεθήκαμε στό νά παραιτηθοῦν. Ἀπό σένα δέ ζητήσαμε νά δεχτεῖς τή διακονία ἀφοῦ σέ κάλεσε ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος οἰκονομεῖ τά πάντα πρός τό συμφέρον τοῦ καθενός, σύμφωνα μέ τήν πρόγνωση Του.

Νά μή θεωρήσεις λοιπόν ὅτι αὐτό πού ἔγινε ἦταν ἀπό παρακοή τους. Διότι καί ὁ Μωυσῆς, ὅταν ὁ Θεός τοῦ παρεχώρησε τή διοίκηση τοῦ λαοῦ, εἶπε, «εἶμαι ἰσχνόφωνος καί βραδυγλωσσος» (Ἐξ. 4, 10) καί ὁ Θεός συμβιβάστηκε μαζί Του, γιατί δέν τό εἶπε γιά νά ἀντιλέξει, ἀλλά ἀπό πολλή ταπείνωση. Τήν ἴδια στάση κράτησε καί Ἱερεμίας ὁ Προφήτης ὅταν εἶπε, «Δέσποτα Κύριε, νά, δέν γνωρίζω νά ὁμιλῶ, διότι εἶμαι ἄπειρος καί μικρός στήν ἡλικία» (Ἱερ. 1, 6) καί δέν τοῦ καταλογίστηκε ὡς ἀντιλογία. Τό ἴδιο ἔκανε καί ὁ Ἐκατόνταρχος ὅταν εἶπε στό Σωτήρα, «δέν εἶμαι ἄξιος νά μπεῖς μέσα στό σπίτι μου» (Ματθ. 8, 8) καί θαυμάστηκε ἡ πίστη του πού ἦταν συγκερασμένη μέ τήν ταπείνωση.

Μή μοῦ πεῖς τώρα γιατί τότε ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ δέν παραιτήθηκε ἀπό τήν ἡγεμονία καί οἱ Ἀπόστολοι ἀπό τό κήρυγμα; Ἄραγε ἐπειδή δέν εἶχαν ταπείνωση; Καί ποιοῦ ἡ ταπείνωση ἦταν μεγαλύτερη ἀπό τή δική τους; Καί ἐκεῖνοι πού παραιτήθηκαν λοιπόν εἶχαν τήν ὑπακοή καί ἐκεῖνοι πού ἀποδέχτηκαν εἶχαν τήν ταπείνωση²⁶. Δέν εἶναι δυνατόν δηλαδή νά χωρισθεῖ ἡ μία ἀρετή ἀπό τήν ἄλλη, ἀλλά γίνονται ὅλα γιά νά φανεῖ ὅτι τά κρίματα τοῦ Θεοῦ εἶναι πάνω ἀπό

ἵνα τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμᾶς ὄντα προβῇ, καί ἵνα δεικθῶσι τῶν ἁγίων πολυτρόπως αἱ ἀρεταί...».

Μ' αὐτὴ τή θετική καί ἐνορατική βίωση, πού μέσα στήν Ἐκκλησία γίνεται ἀπὴν πραγματικότητα, κάθε περιέργεια «γνωστικίζουσα» ἢ «ἀγνωστικιστική» χάνει τό νόημά της. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ὁ Ὅσιος ἀποφαίνεται συμπερασματικά πρὸς τόν Αἰλιανό: «Μηδὲν πλέον περιεργάζου».

ὄντα προβῇ, καὶ ἵνα δειχθῶσι τῶν ἀγίων πολυτρόπως αἱ ἀρεταί. Πάντα οὖν πίστευε τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ καλῶς προβαίνειν, καὶ μηδὲν πλεόν περιεργάζου. Ὁ Κύριος συνετίσσι σε καὶ φωτίσσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας σου, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

φορ'

Ἑρώτησις

Ταῦτα ἀκούσας ἐδόξασε τὸν Θεὸν καὶ εἶπε τῷ Γέροντι· Πάτερ, ἐπειδὴ ἀρχαρίος εἰμι καὶ οὐδὲν οἶδα, τί κελεύεις εἶπω τοῖς ἀδελφοῖς;

Ἀπόκρισις

Εἰπὲ αὐτοῖς ταῦτα· Τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ φροντίζοντος ὑμῶν, αὐτοῦ εἰπόντος, «οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς», προσέχετε ἑαυτοῖς μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ ἀγάπης εἰς Θεόν, καὶ εὐλογεῖ ὑμᾶς καὶ γίνεται ὑμῶν σκέπη καὶ ὁδηγός.

Εἰπὲ δὲ αὐτοῖς, μή τις κρύψη λογισμόν, ἐπειδὴ ἡ χαρὰ τῶν πνευμάτων, τὸ κρύψαι ἐστὶ λογισμόν, ἵνα ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν. Κἂν τις αὐτῶν εἶπῃ σοι τὸν λογισμόν αὐτοῦ, εἰπὲ τῷ σῷ λογισμῷ· Κύριε, εἴ τί σοί ἐστιν εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, δός μοι ἵνα λαλήσω αὐτῷ, καὶ ἵνα τὸν λόγον σου λαλήσω καὶ μὴ τὸν ἴδιον. Καὶ τὸ ἐρχόμενόν σοι εἰπέ, λέγων ἐν σεαυτῷ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμὸς ὁ λόγος· γέγραπται γάρ, «εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ».

φορ'

Ἑρώτησις

Ὅτε εὐλογοῦνται οἱ ἀδελφοὶ παρ' ἐμοῦ, δώσω αὐτοῖς τὴν χειρὰ μου ἥ οὐ; Λέγει δέ μοι ὁ λογισμός, ἵνα καταφιλῶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἄρα καλὸν ἐστι;

27. Ἡ προσπάθειά μας γιὰ προσέγγιση στό κῶρο τῆς ἀσκητικῆς νήψης συχνά ματαιοπονεῖ καὶ ὑπονομεύεται ἀπὸ τό σατανά, ὁ ὁποῖος μᾶς ὑποδεικνύει νά μὴ φανερώσουμε ὅλους μας τοὺς λογισμούς. Εἶναι λοιπὸν ἀσφαλίστικό καὶ ὀχι καταδυναστευτικό τῆς μοναχικῆς προσωπικότητος τό ὑποδειγματικό αὐτὸ παράγγελμα τοῦ Ὁσίου. Δυστυχῶς, ὁ διάβολος κατορθώνει νά παροτρύνει τοὺς μοναχοὺς πρὸς αὐτὸ τό ἐγκλημα, βάζοντας «καλοὺς» στόχους ὅπως π.κ.: «Γιατὶ νά λυπηθῶ ἢ γιατί νά στενοχωρήσω τὸν Ἑγούμενο»; Ἡ «εἶναι δυνατόν νά μέ καταλάβουν πῶς ἐγὼ κινούμαι»; κ.τ.λ. Ὁ «καλός» στόχος μᾶς κοιμίζει καὶ δέν μᾶς ἀφήνει νά ἀντιληφθοῦμε ὅτι γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο καὶ σκοπὸ κρυφθοῦμε ἀπὸ τό Γέροντα, οὐσιαστικά τὸν διαβάλλουμε ἀπὸ μόνονι μας ἢ δεχόμεστε τὴ διαβολὴ πού ἄλλοι τοῦ ἔχουν κάνει.

28. Ἡ συμβουλευτικὴ τοῦ Ὁσίου μᾶς ἀφήνει ἓνα «ἄνοιγμα» νά γνωρίσουμε τό Χριστο-

μᾶς καί γιά νά φανοῦν πολυτρόπως οἱ ἀρετές τῶν Ἀγίων. Πίστευε λοιπόν ὅτι ὅλα ὅσα προέρχονται ἀπό τό Θεό καλᾶ προχωροῦν καί μὴν περιεργάζεσαι πιά τίποτα. Ὁ Κύριος νά σέ συνετίσει καί νά φωτίσει τούς ὀφθαλμούς τῆς διάνοιάς σου, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

577

Ἑρώτηση

Ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτά ὁ νέος Ἠγούμενος, δόξασε τό Θεό καί εἶπε στό Γέροντα: Πάτερ, ἐπειδή εἶμαι ἀρχάριος καί δέν γνωρίζω τίποτα, τί εὐλογεῖς νά πῶ στούς ἀδελφούς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές τους τὰ ἑξῆς: Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός πού ἐνδιαφέρεται καί φροντίζει γιά σᾶς, ὁ ἴδιος ἔχει ὑποσχεθεῖ μέ τὰ δικά Του λόγια: «δέν θά σᾶς ἀφήσω ὀρφανούς, ἔρχομαι κοντά σας» (Ἰωάν. 14, 18). Προσέχετε τούς ἑαυτούς σας ἔχοντας βιώματα ταπεινοφροσύνης καί ἀγάπης πρὸς τό Θεό. Καί ὁ Θεός θά σᾶς εὐλογήσει, θά σᾶς σκεπάσει καί θά σᾶς ὁδηγήσει.

Πές τους ἀκόμη νά μὴν κρύψει κανένας τούς λογισμούς του, διότι ἡ χαρά τῶν πονηρῶν πνευμάτων εἶναι ἡ ἀπόκρυψη τῶν λογισμῶν²⁷, γιά νά ἀπολέσουν τήν ψυχή. Καί ἂν κάποιος ἀδελφός σου ἐξομολογηθεῖ τό λογισμό του, πές μέ τό δικό σου λογισμό: «Κύριε, ὅτι εἶναι δικό σου γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς αὐτῆς, δός το μου, γιά νά τό πῶ στόν ἀδελφόν· καί βοήθησέ με ν' ἀναφέρω τό δικό Σου λόγο καί ὅχι τό δικό μου». Καί ἐκεῖνο πού θά ἔλθει στό νοῦ σου, πές το, σκεπτόμενος ὅτι δέν εἶναι δικός μου ὁ λόγος, διότι ἔχει γραφεῖ «ὅποιος μιλᾷ, τὰ λόγια του πρέπει νά εἶναι σάν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ»²⁸ (Α' Πέτρ. 4, 11).

578

Ἑρώτηση

Ὅταν παίρνουν εὐλογία καί εὐχή οἱ ἀδελφοί νά τούς δίνω τό κέρι ἢ ὄχι; Μοῦ λέει ὁ λογισμός νά φιλῶ μέ στοργή τό κεφάλι τους. Πρέπει νά τό κάνω; Εἶναι καλό;

κεντρικό χαρακτήρα τῆς ποιμαντικῆς του. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ὅσιος ἐνωμένος (σέ διαρκή κοινωνία) μέ τό Χριστό καί τόν ὑποτακτικό του -νέο Ἠγούμενο- δέν τόν κρατᾷ ἐξαρτημένο ἀπό τόν ἑαυτό του, ἀλλά τοῦ ὑποδεικνύει τρόπο ὥστε καί αὐτός νά παιμαίνει Χριστοκεντρικά τούς ἀδελφούς τῆς Μονῆς (μένοντας σέ διαρκή κοινωνία μέ τόν Κύριο). Τότε τὰ λόγια του θά εἶναι πραγματικά «ὡς λόγια Θεοῦ».

Ἀπόκρισις

Ὅτε εὐλογοῦνται δὸς τὴν χεῖρα καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ὅτι βλέπετε, ὅτι κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν, ποιεῖ ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν μὴ οὖν κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν· αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν· «ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήψεται». Ἐὰν οὖν ἡ προφήτης καὶ δίκαιος καὶ μὴ δέξηται τις αὐτὸν ὡς προφήτην καὶ δίκαιον, μισθὸν οὐκ ἔχει· ἐὰν δὲ καὶ μὴ ἡ προφήτης μὴδὲ δίκαιος καὶ δέξηται αὐτὸν ὡς προφήτην καὶ δίκαιον, μισθὸν προφήτου καὶ δικαίου λήψεται.

Τὰς δὲ κεφαλὰς αὐτῶν οὐ χρή καταφιλεῖν· ὑπόκρισιν γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀνθρωπαρεσκείας.

φοθ'

Ἑρώτησις

Ὅποῖος ὀφείλω εἶναι πρὸς τοὺς ἀδελφούς;

Ἀπόκρισις

Ἐχε σεαυτὸν ὑποκάτω πάντων, καὶ πάλιν διοικητὴν πάντων, ἀπαιτούμενος τὴν τάξιν, ἣν κατεδέξω σπλαγχνίζεσθαι εἰς πάντας, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος· «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖτε τοὺς ὀλιγοψύχους»· μὴ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδῶ, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. Ἐὰν δέ τις μὴ ὑποτάσσεται, τοῦτον σημειοῦσθε. Ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος συνεισίσσει σε τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ μικροῦ μου λόγου.

29. Ὁ νέος Ἡγούμενος ἔκανε τὸ λογισμό· νὰ ἐκφράσει καὶ νὰ ἐκδηλώσει τὴν πνευματικὴν πατρότητα καὶ στοργήν μετὰ τρόπον αἰσθησιακόν, ὅπως ὁ κατὰ σάρκα πατέρας. Ὁ Ὅσιος τοῦ τὸ ἀπαγορεύει ὡς ἀσκητικὰ ἀπαράδεκτον. Ἐπιπρόσθετα, χαρακτηρίζει μιὰ τέτοια ἐκδήλωση ὡς ὑπουλη ἀνθρωπαρέσκεια· «ὑπόκρισιν γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀνθρωπαρεσκείας».

Στὴν προκείμενη περίπτωση ὁ Ὅσιος λειτουργεῖ τὴν ἀσκητικὴν ποιμαντικὴν «ψυχαναλυτικὰ». Δέν τὸν ἐνδιαφέρει μόνον ἡ ἐξωτερικὴ ἐκδήλωση, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐσώτερον βίωμα.

30. Ὁ ποιμένας πρέπει νὰ ἔχει φτάσει σὲ μέτρα μέγιστης Χριστοειδείας, γιὰ νὰ βιώσει σὲ τέλειον βαθμὸν τὴν κατάστασιν τοῦ ὑπαινίσσεται ἐδῶ ὁ Ὅσιος. Ζητεῖται ἀπὸ τὸν ποιμένα νὰ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν παίρνουν εὐχή, δός τους τό χέρι καί πές τους: Προσέξτε, διότι ὁ Θεός ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τήν πίστιν σας. Μήν πιέζετε λοιπόν τόν ἑαυτό σας νά φιλήσετε τό χέρι ἀπό ἀνθρωπαρέσκεια. Διότι ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος ἔχει πει: «Ὅποιος δέχεται ὡς προφήτη αὐτόν πού θεωρεῖται προφήτης, θά λάβει τήν ἴδια ἀμοιβή ὅπως καί ὁ προφήτης. Καί ὅποιος δέχεται καί τιμᾷ ὡς δίκαιο κάποιον πού θεωρεῖται δίκαιος, θά λάβει τήν ἴδια ἀνταμοιβή ὅπως καί ὁ δίκαιος» (Ματθ. 10, 41). Ἄν λοιπόν εἶναι προφήτης καί δίκαιος καί δέν τόν δεχτεῖ κάποιος σάν προφήτη καί σάν δίκαιο, δέν θά ἔχει μισθό. Ἄν ὅμως δέν εἶναι προφήτης οὔτε δίκαιος καί τόν δεχτεῖ ὡς προφήτη καί δίκαιο, θά λάβει μισθό σάν νά ἦταν προφήτης καί δίκαιος.

Ὅσο γιά τό νά καταφιλᾷς τά κεφάλια τῶν ἀδελφῶν ὅταν παίρνουν εὐχή, δέν πρέπει νά τό κάνεις, διότι σ' αὐτό ὑποκινεῖσαι ἀπό τόν παλαιό ἄνθρωπο πού καλύπτει τήν ἀνθρωπαρέσκεια μέ τό ἔνδυμα τῆς πατρικῆς στοργῆς²⁹.

579

Ἑρώτηση

Τί στάση πρέπει νά κρατῶ ἀπέναντι στούς ἀδελφούς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου κατώτερο ἀπ' ὅλους, ἀλλά καί διοικητή ὅλων³⁰, ἔχοντας τήν ὑποχρέωση, σύμφωνα μέ τή θέσι πού πῆρες, νά σπλαγκνίζεσαι ὅλους τούς ἀδελφούς, ὅπως εἶπε ὁ Ἀπόστολος: «Ὑπομένετε ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τά βάρη» (Γαλ. 6, 2)· «νουθετεῖτε τούς ὀκνηρούς καί ἀκατάστατους, παρηγορεῖτε τούς μικρόψυχους» (Α΄ Θεσ. 5, 14)· «μήν ἀποδίδει κανεῖς κακὸ ἀντί κακοῦ» (πρβλ. Ρωμ. 12, 17) ἀλλά καλὸ. Ἄν κάποιος δέν ὑποτάσσεται, νά τόν παρατρεῖτε. Ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶθε νά σέ βοηθήσει νά κατανοήσεις ἀπὸ αὐτά τά λίγα πού σοῦ εἶπα καί ὅσα ἄλλα πρέπει νά ἐπιτελεῖς.

ἀποφεύγει τήν ἐκδήλωση ἡγεμονικῆς αὐθεντίας στίς δραστηριότητές του καί νά ἐνδύεται τό «λέντιο» τῆς γνήσιας καί Χριστομίμητης κένωσης. Ὅπως καί ὁ Κύριος μᾶς ἔσωσε μέ τό πρόσωπο τοῦ «πάσχοντος Δούλου» καί ὄχι μέ τό προσωπεῖο κάποιου θριαμβευτῆ ἡγεμόνα. Πρέπει ὁ ποιμαίνόμενος νά μπορεῖ νά διαπιστώνει στή συμπεριφορὰ τοῦ ποιμαίνοντος τήν κένωση τῆς Ἀγάπης καί ὄχι τήν ἡγεμονία τῆς αὐθεντίας. Τότε θά μπορεῖ νά λείει γιά τόν πνευματικὸ Πατέρα του: Πραγματικά, ἡ ἐξουσία του «οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

φπ'

Ἑρώτησις

Ὅποῖος ὀφείλει εἶναι ὁ κανονάρχος καὶ ὁ οἰκονόμος πρὸς τοὺς ἀδελφούς.

Ἀπόκρισις

Μακρόθυμος, ἵνα δύναται βαστάζειν τὸν ἀσθενάριον.

φπα'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις τῶν ἀδελφῶν ἀμάρτη, πῶς αὐτὸν ἐλέγξω; Ἰδίᾳ ἢ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν;

Ἀπόκρισις

Ε'ὰν ἡ τὸ πρᾶγμα σκληρὸν ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν, προειπεῖν δὲ αὐτῷ χρή, ὅτι, «ἐὰν μὴ διορθώσῃ, καὶ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν ἔχω εἰπεῖν», ὅτι οὕτως ἐντειλάτο ὁ Κύριος· «ἔλεγχον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃ, ἐκέρδῃσας τὸν ἀδελφόν σου, ἐὰν δὲ μὴ, λάβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο» καὶ τὰ λοιπά. Εἰ δὲ μικρὸν ἡ τὸ ἀμάρτημα, ἰδίᾳ ἔλεγχον αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιτιμίαν.

φπβ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν ὑπομείνῃ τις ἐν τῷ κοινοβίῳ, ποίῳ τρόπῳ σώζεται; Καὶ τί πλέον ἔχει ὁ οἰκῶν ἐν τόπῳ, ἔνθα εἰσὶν οἱ ἅγιοι Πατέρες;

31. Ὁ ποιμένας, γιὰ νὰ διαποιμαίνει διακριτικά, ὀφείλει νὰ ἔχει τὸ χάρισμα ὥστε νὰ κατανοεῖ ὅλες τὶς παραμέτρους μιᾶς λαθεμένης συμπεριφορᾶς καὶ νὰ συσχετίζει, ρεαλιστικά καὶ «ψυχολογημένα», τόσο τὶς προϋποθέσεις ὅσο καὶ τὶς συνέπειες τοῦ λάθους. Δέν θὰ ἐπιτύχει

580

Ἑρώτηση

Πῶς πρέπει νά συμπεριφέρεται ὁ κανονάρχης ἢ ὁ οἰκονόμος τῆς Μονῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά εἶναι μακρόθυμος γιὰ νά μπορεῖ νά σπκώνει τὸν ἀσθενή.

581

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ἀμαρτίσει πῶς νά τὸν ἐλέγξω, ἰδιαίτερος ἢ ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν τὸ παράπτωμα τοῦ ἀδελφοῦ εἶναι μεγάλο καὶ βαρὺ, νά τὸν ἐλέγξεις ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν. Πρέπει ὅμως νά τὸν προειδοποιήσεις καὶ νά τοῦ πεῖς: Ἄν δέν διορθωθεῖς, θά ἀναγκαστῶ νά τὸ ἀναφέρω καὶ ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν. Ἄλλωστε καὶ ὁ Κύριος αὐτὸ μᾶς ὑπέδειξε τότε πού εἶπε: «Πήγαινε νά τοῦ ὑποδείξεις τὸ σφάλμα του, χωρὶς νά εἶναι ἄλλος μπροστά. Ἄν σέ ἀκούσει καὶ μετανοήσει, κέρδισες τὸν ἀδελφό σου. Ἄν ὅμως δέν σέ ἀκούσει, πάρε μαζί σου ἀκόμα ἓναν ἢ δύο ἄλλους» κ.τ.λ. (Ματθ.18, 15-16). Ἄλλὰ ἂν τὸ ἀμάρτημα εἶναι μικρό, ἔλεγξέ τον ἰδιαίτερος καὶ βάλ' του κρυφὸ ἐπιτίμιο³¹.

582

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος παραμένει ὑπομένοντας στό Κοινόβιο, μέ ποιό τρόπο σῴζεται; Καί τί πλεονεκτήματα ἔχει αὐτός πού κατοικεῖ σέ μέρος ὅπου ζοῦν ἅγιοι Πατέρες;

ποτέ μιά ποιμαντική ποιότητα αὐτοῦ τοῦ ἐπιπέδου, ἂν ζεῖ μακριά ἀπὸ τὴν ἀπάθεια, τὴν ταπείνωση καὶ τὴν κενωτικὴ ἀγάπη καὶ ἂν δέν βάζει χρόνο πολὺ καὶ ἐπιμέλεια ἀδιάπτωτη στό ποιμαντικό του ἔργο.

Ἀποκρίσεις

Ε'ὰν ἀποθάνῃ τις ἐν ταπεινώσει καὶ ὑπακοῇ, οὗτος διὰ τοῦ Χριστοῦ σώζεται· ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς λόγον δίδωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἔχῃ θέλημα, καὶ ἔστιν ὅτε σχηματίζεται ὑπακοὴν καὶ ταπείνωσιν, τοῦτο κρῖμα τοῦ Θεοῦ ἐστιν. Τὸν δὲ διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος καὶ οὐ δι' ὠφέλειαν ψυχῆς κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα διάγοντα, τὸν τοιοῦτον χρὴ ἅπαξ ἅπαξ παρακαλεῖν, διὰ τὸν θέλοντα πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Ἐὰν δὲ ἐμμένῃ εἰς τὸ ἴδιον θέλημα, βαστάσατε αὐτὸν ἕως οὗ ἐντραπῇ ἢ ἐξ ἰδίου θελήματος ἀπορρήξῃ ἑαυτόν. Ἐὰν δὲ γεννᾷ βλάβην τοῖς ἀδελφοῖς, διαμάρτυραι αὐτῷ, ὅτι, ἐὰν ἐμμένης τῇ πράξει ταύτῃ, ὧδε μετὰ τῶν ἀδελφῶν οὐ δύνασαι εἶναι. Καὶ γὰρ φύσει οὐ δύναται ἄνθρωπος βαστάσαι ἀνάπαυσιν ἐνὸς καὶ βλάψαι πολλούς. Ὁ δὲ μένων ἐν πίστει ἀγαθῇ καὶ κατὰ Θεὸν ἐν τῇ μονῇ, λαμβάνει σκέπην παρὰ Θεοῦ καὶ οἰκοδομεῖται καὶ ὁ κοιμηθεὶς ταύτην ἔχων τὴν πρᾶξιν εὐρίσκει ἀνάπαυσιν.

Τὸ δὲ πλεόν ἔχειν τὸν ἐνοικοῦντα τόπῳ ἐν ᾧ εἰσιν οἱ ἅγιοι Πατέρες, τοῦτο ἐστὶ, τὸ ἔχειν πίστιν ἐν τῇ ἀγαθῇ πράξει καὶ πιστεύειν τῇ δυνάμει τῶν Πατέρων, ὅτι «πολλὰ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», ὅπερ οὐ πανταχοῦ εὐρίσκει τις. Εἶπε γὰρ ὁ Κύριος περὶ τῶν Ἀποστόλων, «ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ ἐφύλαττον αὐτούς, νῦν δὲ πρὸς σέ ἔρχομαι, φύλαξον αὐτούς ἐν τῇ ὀνόματί σου», ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

32. Σ' αὐτὴ τὴν Ἑρωτανόκριση ὁ Ὅσιος καλεῖται νά ἀπαντήσῃ στο ἑρώτημα μέ ποιό τρόπο σώζεται αὐτός πού μέ ὑπομονή θά τελειώσει τή ζωή του στο Κοινόβιο; Μᾶς λέει λοιπόν, μέ τό διακριτικό χάρισμά του, ὅτι τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι ἀνάλογο πρὸς τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς πού θά κάνει ὁ καθένας. Ἐνδεικτικά δέ προχωρεῖ σέ μερικά παραδείγματα νοσολογίας τοῦ Κοινοβιάτη. Ἀφοριστικά λοιπόν δηλώνει, κατ' ἄρχάς, πὼς ὅποιος ζήσει μέ ταπείνωση καὶ ὑπακοή, ἔχει ἐξασφαλισμένο ὅτι ὁ Κύριος θά ἀπολογηθεῖ γιὰ χάρη του (θεωρεῖται σωσμένος μέ βεβαιότητα), κάτι πού διδάσκει ὁ Ὅσιος καὶ στήν ἐπόμενη Ἑρωτανόκριση (φνη'). Στὴ συνέχεια ὑποχρεώνεται νά μιλήσῃ γιὰ τὸν Κοινοβιάτη πού ὑποκριτικά (ἐξωτερικά) δίνει τὴν εἰκόνα τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ τοῦ ταπεινόφροντα, ἐνῶ ζεῖ γιὰ νά ἱκανοποιεῖ τὰ προσωπικά θελήματά του καὶ καταθλίβεται ὅταν τοῦ τὰ κόβουν. Αὐτὴ τὴν κατηγορία τῶν Κοινοβιατῶν τῇ θεωρεῖ καταδικασμένη ἀπὸ τὸν Κύριο, σέ περίπτωση ἀμετανοησίας.

Τί θά κάνει ὁμως ὁ Ἠγούμενος μέ αὐτούς; Ὁ Ὅσιος καὶ πάλι διερευνᾷ τὴν περίπτωση καὶ προτείνει διακριτικό χειρισμό, ἀνάλογα μέ κάποια ἄλλα συναφῆ κριτήρια: α) Ταράζει ὁ προβληματικός ἀδελφός ἢ δέν ταράζει τὴν Ἀδελφότητα μέ τὴν ὑποκριτικὴ συμμόρφωσή του στοὺς κανονισμούς; β) Τὰ θελήματά του εἶναι πρακτικῆς σημασίας καὶ σκοπεύουν νά τοῦ παρέχουν ἐξυπηρέτηση γιὰ μιὰ πιὸ καλαρὴ «στένωση»; (Ζητᾷ κάποια καλοπέραση;). Σ' αὐτόν πού ζεῖ μέσα σ' αὐτὸ τό πλᾶισιο καὶ δέν φυγαδεύει τὴν εἰρήνην ἀπὸ τὴ Μονή, ὁ Ὅσιος ζητᾷ κατὰ καιροὺς νά τοῦ παρέχουν κάποια ἐπιείκεια καὶ συγκατάβαση καὶ νά τοῦ δίνουν χρόνο νά βελτιωθεῖ, ὅπως ὁ Κύριος κάνει γιὰ κάθε πιστὸ Χριστιανό, μέ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του. Σέ μιὰ τέτοια περίπτωση δημιουργεῖται πάλι τό ἑρώτημα: «μέχρι πότε πρέπει νά τὸν σπκῶνουμε, ἐνῶ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν πεθάνει κάποιος ζώντας μέ ταπείνωση καί ὑπακοή, αὐτός θά σωθεῖ διά τοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ Κύριος Ἰησοῦς θά δώσει λόγο ὑπέρ αὐτοῦ. Ἄν ὅμως ἔχει θέλημα καί κάποιες φορές ὑποκρίνεται ὑπακοή καί ταπείνωση, πρόκειται νά κατακριθεῖ ἀπό τό Θεό³². Ἐκείνον πάλι πού θέλει στή ζωή του νά ἱκανοποιεῖ τό θέλημά του, ὄχι γιά τήν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς του, ἀλλά γιά τήν ἀνάπαυση τοῦ σώματός του, αὐτόν πρέπει κάπου-κάπου νά τόν ἀναπαύεις, ἀλλά καί νά τόν ἐνθαρρύνεις νά προσδεύει, γιά χάριν Ἐκείνου πού «θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά σωθοῦν καί νά ἔλθουν σέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας» (Α΄ Τιμ. 2, 4). Ἄν ὅμως ἐμμένει στό «ἴδιον» θέλημα, νά τόν ὑπομείνετε ἕως ὅτου φτάσει στό σημεῖο ἢ νά ἀναμορφωθεῖ ἐσωτερικά ἢ νά ἀποφασίσει μέ δική του προαίρεση νά ἀποκοπεῖ ἀπό τό σῶμα τῆς Ἀδελφότητας. Ἄν βέβαια προξενεῖ βλάβη στούς ἀδελφούς, βοήθησέ τον νά τό καταλάβει καί πές του «ἄν ἐπιμένεις νά ἔχεις αὐτή τή ζωή, δέν μπορεῖς νά παραμένεις ἐδῶ μέ τούς ἀδελφούς». Διότι εἶναι φυσικό νά μὴν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά δεχτεῖ νά ἀναπαύεται ἓνας καί νά βλάπτονται οἱ πολλοί. Αὐτός βέβαια πού παραμένει στή Μονή μέ ἀγαθή πίστη καί διάγει τή ζωή του κατά Θεό, σκεπάζεται ἀπό τό Θεό καί οἰκοδομεῖται ψυχικά. Καί ἐκεῖνος πού θά ἐκδημήσει πρὸς Κύριον, ἔχοντας αὐτή τή ζωή, θά βρεῖ ἀνάπαυση.

Τό πλεονέκτημα δέ πού ἔχει ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατοικεῖ σέ τόπο ὅπου βρίσκονται ἅγιοι Πατέρες εἶναι ὅτι ἐνισχύεται γιά τήν ὀρθή καί πνευματική ζωή καί ἐμπιστεύεται στή δύναμη τῆς προσευχῆς τῶν Πατέρων, «διότι ἡ δέηση τοῦ δικαίου ἔχει μεγάλη δύναμη καί ἐνεργεῖ ἰσχυρῶς, φέρνοντας μεγάλες ὠφέλειες» (Ἰακ. 5, 16), πράγμα πού δέν τό βρίσκει κανεὶς ὅπουδήποτε. Καί ὁ Κύριος εἶπε γιά τούς Ἀποστόλους· «ὅταν ἦμουν μαζί τους στόν κόσμον, ἐγὼ τούς διατροῦσα στήν πίστη καί τούς προστάτευα ἀπὸ τόν ἐχθρό· τώρα ὅμως ἔρχομαι πρὸς Ἑσένα, καί γιά τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νά τούς φυλάξεις διά τῆς πατρικῆς καί ἰσχυρᾶς προστασίας Σου» (πρβλ. Ἰωάν. 17, 11-13), διότι δική Σου εἶναι ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

παραμένει ἀδιόρθωτος». Ἡ ἀπάντησι τοῦ Ὁσίου εἶναι σαφής: «Μέχρι ἢ νά ἀναμορφωθεῖ ἢ νά φύγει μέ δική του ἀπόφασιν». Δέν θέτομε ὅρια στήν ὑπομονή μας ἀπέναντι σ' αὐτόν πού βλάπτει μόνο τόν ἑαυτό του. «Ἐὰν δέ ἐμμένῃ εἰς τὸ ἴδιον θέλημα, βαστάσσετε αὐτὸν ἕως οὗ ἐντραπῇ· ἢ ἐξ ἰδίου θελήματος ἀπορρήξει ἑαυτὸν». γ) Ἐφόσον ὁ μοναχὸς αὐτὸς ζημιώνει ποικιλότροπα τούς ἀδελφούς του καί φυγαδεύει τήν εἰρήνην τῆς Μονῆς, τότε τοῦ ζητεῖται ἢ νά διορθῶσι τή διαγωγὴν του ἢ νά φύγει, διότι τότε ἰσχύει ἓνας «φυσικός» καὶ αὐτονόητος κανὼνας: «Καὶ γὰρ φύσει οὐ δύναται ἄνθρωπος βαστάσαι ἀνάπαυσιν ἑνός, καὶ βλάψαι πολλούς». Κι ἂν ἀκόμη δηλαδὴ ὁ Ἠγούμενος μπορεῖ νά τόν σπκώσει, δέν μπορεῖ νά ἀγνοήσει τήν ἀντοχή τῆς Ἀδελφότητος. Κάποτε-κάποτε ὅμως οἱ ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες τῆς Μονῆς, ἀντὶ νά βοηθοῦν

φπγ´

Αἵτησις

Κέλευσον δηλῶσαι τοῖς ἀδελφοῖς περὶ ὑπομονῆς καὶ ὑπακοῆς, ὅτι τὸν λόγον σου δέκονται καὶ ἐδήλωσεν ὁ Γέρων τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα.

Ἀπόκρισις

Α´δελφοί, οὐκ ἐληλύθατε εἰς ἀνάπαυσιν, ἀλλ´ εἰς θλίψιν, ὅτι οὕτως ἐνετεῖ-
λατο ὁ Κύριος τοῖς Ἀποστόλοις, ὅτι «θλίψιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ λύπην ἔχε-
τε»· ἐὰν ἀκολουθῇτε τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ, καὶ αὐτὸς μεθ´ ὑμῶν ἐστίν, ἐὰν
ἀποβάλλετε αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἀποβάλλει ὑμᾶς. Ὁ θέλων οὖν εὐλογίαν εὐρεῖν
παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀκούει αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπεν· «ὁ φυλάσσων τὸν λόγον μου,
οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα». Ὁ ζητῶν οὖν ζωὴν αἰώνιον, ζητεῖ φυλάξαι αὐ-
τοῦ τὸν λόγον ἕως ἐκχύσεως αἵματος ἐν τῷ κόψαι τὸ ἴδιον θέλημα· οὐδεὶς γὰρ
ζητῶν τὸ ἴδιον θέλημα τὸ ἀπαρέσκον Θεῷ, μέρος ἔχει μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ σκεπάζει ὑμᾶς ὁ Κύριος, εὐ-
καῖς ἀγίων. Ἀμήν.

φπδ´

Ἑρώτησις

Εἰπέ μοι, Πάτερ, πῶς ὀφείλω ἀπαντᾶν τοῖς εἰσερχομένοις, εἴτε κοσμι-
κοῖς, εἴτε παῖράσιν, εἴτε ἀδελφοῖς.

τὸν Ἠγούμενο στὴ μακροθυμία τὸν πιέζουν –ποικιλότροπα καὶ ταπεινόσκημα, ἀλλὰ ἀποφασι-
στικά- νὰ βάζει στενά χρονικά ὅρια στὴν ἐλπίδα καὶ στὴν ὑπομονή του γιὰ τὸν ἄτακτο ἢ ἀδύ-
νατο ἀδελφὸ ..., λειτουργοῦντες τὴν πίεση αὐτὴ ἀσυνείδητα μὲν, ἀλλὰ ἀνταγωνιστικά.

33. Διδάσκουν οἱ πνευματικοὶ συγγραφεῖς ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔχει προκωφήσει πολὺ
ψηλὰ στὴν ἐν Χριστῷ ἀναμόρφωσή του ὥστε νὰ μὴν ἔχει «ἀντανακλαστική συμπεριφορά» καί
γιὰ νὰ λειτουργεῖ ἡ ἀγάπη του σάν ὑποχρεωτικὸς μονόδρομος, ὅπως ὁ Χριστὸς λειτουργεῖ τὴν
Ἀγάπην τοῦ Θεοῦ στὸν ἀμαρτωλὸ ἄνθρωπο. Ἡ πιὸ πάνω θέση τοῦ Ὁσίου φαίνεται νὰ ἀναιρεῖ
τὴ διδασκαλία πού προαναφέραμε. Πῶς μπορούμε νὰ ἐναρμονίσουμε τίς δυὸ αὐτές διδασκα-
λίες;

Ἡ ἀπάντηση βρίσκεται στὸ μυστήριο τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας ἀπὸ τὸν
ἴδιο τὸ Θεό. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀπορρίπτει τὸ Θεό, τὴ Χάρη Του καὶ τὴν Ἀγά-
πην Του. Μὲ τὴν ἀπόρριψη βέβαια αὐτὴ ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, δέν ἀλλοιώνεται ἡ δέν
περιορίζεται ὁ Θεός, ἀλλὰ αὐτοπεριορίζεται καὶ γίνεται ἐλλειμματικὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀκριβῶς τό-

583

Αἴτησις

Εἶναι εὐλογημένο νά ἀναφέρεις πρὸς τοὺς ἀδελφούς περὶ ὑπομονῆς καὶ ὑπακοῆς ἐπειδὴ δέχονται τὸ λόγο σου; Καὶ ὁ Γέροντας ἔγραψε πρὸς τοὺς ἀδελφούς τὰ ἑξῆς.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αἱ δελφοί, δέν ἤλθατε ἐδῶ γιὰ νά βρεῖτε ἀνάπαυση, ἀλλὰ θλίψη, διότι καὶ ὁ Κύριος γιὰ θλίψη μίλησε στοὺς Ἀποστόλους ὅταν εἶπε· «θλίψη καὶ λύπη θά ἔχετε πάνω στή γῆ» (Ἰωάν. 16, 33). Ἄν ἀκολουθεῖτε τόν Κύριο Ἰησοῦ, καὶ Ἐκεῖνος θά εἶναι μαζί σας. Ἄν Τόν ἀφήσετε, καὶ Αὐτός θά σᾶς ἀφήσει³³. Ἐκεῖνος πού θέλει νά πάρει εὐλογία ἀπό τὸ Θεό, ἀκούει τοὺς λόγους Του, διότι εἶπε· «ἂν κάποιος τηρήσει τὸ λόγο μου, ποτέ δέν θά ἀντικρύσει τὸ θάνατο» (Ἰωάν. 8, 51). Ἐκεῖνος λοιπόν πού ζητᾷ νά ζήσει αἰώνια, ζητᾷ νά τηρήσει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ μέχρι ἐκχύσεως αἵματος, μέσα στήν προσπάθεια νά κόψει τὸ θέλημά του. Διότι ὅποιος ζητᾷ νά ἱκανοποιήσει τὸ θέλημά του, τὸ ὁποῖο δέν εἶναι ἀρεστό στό Θεό, δέν ἔχει θέση κοντά στό Χριστό.

Νά προσέχετε λοιπόν τοὺς ἑαυτοὺς σας μέ τόν κατὰ Θεό φόβο καὶ θά σᾶς σκεπάσει ὁ Κύριος μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

584

Ἑρώτησις

Πές μου, Πάτερ, πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπίζω τοὺς εἰσρχόμενους στή Μονή, εἴτε εἶναι κοσμικοί, εἴτε εἶναι Πατέρες, εἴτε εἶναι ἀδελφοί;³⁴

τε πού νομίζει ὅτι «μεγαλάνει» τίς διαστάσεις του. Ἀντίστροφα, ὅταν ὁ ἄνθρωπος –μέ στόχο τὴν αἰώνια ζωή– αὐτοπεριορίζεται καὶ μικραίνει τὸν ἑαυτό του, κόβοντας τὰ προσωπικά του θελήματα ἢ ὑποτάσσοντάς τα στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε χαρισματικά γίνεται θεοειδὲς πρόσωπο καὶ ἀποκτᾷ Χριστοειδή συμπεριφορά, ἔστω καὶ ἂν δέχεται τὴν ὑπαρκτική ἐξόντωσή του. «Ὁ ζητῶν οὖν ζωὴν αἰώνιον, ζητεῖ φυλάξαι Αὐτοῦ τὸν λόγον ἕως ἐκχύσεως αἵματος ἐν τῷ κόπῳ τὸ ἴδιον θέλημα».

34. Ὁ νέος Ἠγούμενος θίγει ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικὰ προβλήματα τῆς ποιμαντικῆς δεοντολογίας τῶν Ἠγουμένων καὶ μάλιστα τῶν Ἠγουμενισσῶν, ἰδιαίτερα στή σημερινή ἐποχή. Τὸ Μοναστήρι εἶναι μιά πνευματικὴ παρεμβολή, εἶναι μιά «κλειστή κοινωνία» πού τόσο ὁ κόσμος ὅσο καὶ ὁ σατανὰς ζητοῦν νά τὴν ἐκπορθήσουν. Γιὰ τὸ σκοπὸ τοὺς αὐτὸ μεθοδεύονται πολλὰ, τὰ ὁποῖα πολλές φορές παίρνουν καὶ ἐκκλησιαστικὰ σχήματα.

Ὁ Ἠγούμενος, καθὼς εἶναι ὁ φορέας καὶ τῆς αὐθεντίας καὶ τῆς πνευματικότητας τῆς Μοναστικῆς Ἀδελφότητος, εἶναι τὸ πρόσωπο πού, παράλληλα μέ τή, καὶ μέσα στή, διαποίμηση

Ἀποκρίσεις

Ε'ν σοφίᾳ περιπατῶν, πάντας δέχου ἀπροσκόπως, κατὰ τὸν εἰπόντα Ἀπόστολον, ὃς ἤρεσκε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· διὰ δὲ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ὑπομιμνήσκω τὸν <κύριόν> μου· ὅτι ὁ καιρὸς ἔκλινεν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν πλησμονὴν τῆς κοιλίας, τὰ γεννῶντα πάντα τὰ πάθη, ἵνα φυλάξης σεαυτὸν ἀπὸ τῶν ἐρχομένων διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν, εἴτε κοσμικῶν, εἴτε ἀδελφῶν, εἴτε Πατέρων· καὶ ἐὰν γένηται ἔρχεσθαι αὐτούς, μήτε λιπάνης, μήτε ἀποβάλης. Ἐὰν δὲ ἡ ἄνθρωπος εἰς αὐτὸ τοῦτο σχολάζων, κόψον· οὐκ ἄγνοεῖς ἅπαξ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἀββᾶ πῶς διήγε μετὰ τῶν ἐρχομένων. Συμφέρει σοι ἀκοῦσαι σκηνιδός, μὴ ὧν τοιοῦτος, ἢ ἀκοῦσαι τρυφητής.

Λοιπὸν ἐν σεμνότητι δέχου, ποιῶν σχήματα περὶ σεαυτοῦ, ἵνα εὑρεθῇς παραμικρόν· εἰ δὲ βιάσεται τις, λέγε αὐτῷ, ὁ Ἀπόστολος λέγει· «μὴ μεθύσκεισθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία». Οἱ Πατέρες λέγουσι· παρακαλοῦμεν πάντα ἄνθρωπον σωθῆναι θέλοντα καὶ δοῦναι μετάνοιαν τῷ Θεῷ, φυλάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ πολυουσίας, ὥς γεννᾷ πάντα τὰ πάθη. Φύλαξον οὖν σεαυτὸν ἀπὸ τῶν λεγόν-

τῶν μοναζόντων, ἔχει τὴν εὐθύνην τῆς ἐποπτείας καὶ λειτουργίας τῆς σχέσης Μονῆς καὶ ποικίλων ἐπισκεπτῶν. Αὕτη ἡ σχέση συχνὰ μπορεῖ νὰ ἔχει χαρακτῆρα ἀόρατης πνευματικῆς ἀψιμαχίας, ἀλλὰ κάποτε μπορεῖ νὰ ἐξελιχθεῖ καί σέ ὁρατὴ σύγκρουση μέ συνέπειες ἀνυπολόγιστες. Ἄν ὑπολογισθεῖ καὶ ἡ εἰσβολὴ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ διαβόλου μέ τὰ ἠλεκτρονικὰ μέσα τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ, οἱ εὐθύνες καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ Ἠγουμένου διογκώνονται ὑπέρμετρα, διότι ἐκτός τῶν ἄλλων διατηρεῖται μέσα σ' ὅλο αὐτὸ τὸ πλαίσιο καὶ ὁ ποιμαντικός καὶ σωτηριολογικός χαρακτήρας τῆς ἐπαφῆς τῆς Μονῆς καὶ τῶν ἐπισκεπτῶν (τηλέφωνα, ὑπολογιστές, ραδιόφωνα κ.τ.λ.). Γι' αὐτὸ καὶ οἱ θέσεις πού παίρνει ὁ Ὅσιος ἔχουν θεμελιώδη σπουδαιότητα καὶ σημασία.

35. Ἡ πρώτη σύσταση πού κάνει ὁ ὅσιος Ἰωάννης στό νέο Ἠγούμενο εἶναι τὸ νὰ λαμβάνει σοβαρῶς ὑπόψη του τὴν πνευματικὴ ἔκπτωση τῆς κοινωνίας τῆς ἐποχῆς του. Εὐδαιμονοηρία, αἰσθησιασμός, ἡδονισμός καὶ σαρκολατρικά φρονήματα κυριαρχοῦν στήν ἀνθρώπινη κοινωνία. Οἱ ἐπισκέπτες, ὅχι μόνο τὰ εἰσάγουν στό Μοναστήρι, ἀλλὰ καμμιά φορά ζητοῦν θρασύτητα καὶ τὴν ἱκανοποίησή τους... Ὁ Ἠγούμενος πρέπει νὰ γνωρίζει καὶ νὰ τολμᾷ νὰ προστατεύει καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφούς ἀπὸ μιά τέτοια «φιλική» ἐπίθεση. Καὶ ὁ Ὅσιος πρακτικὰ συμβουλεῖ «μήτε λιπάνης, μήτε ἀποβάλης». Ἐὰν ὅμως ὁ ἐπισκέπτης ἀποδεικθεῖ ἀνάγωγος, τότε ἡ συμβουλὴ τοῦ Ὁσίου εἶναι ἀπομάκρυνση ἀπὸ τῆς Μονῆς: «Ἐὰν δὲ ἡ ἄνθρωπος εἰς αὐτὸ τοῦτο σχολάζων, κόψον».

36. Γιατί ὁ Ὅσιος δίνει αὐτὴ τὴ διακριτικὴ συμβουλὴ; Διότι τὸ νὰ συκοφαντηθεῖ ὁ Ἠγούμενος ὡς φειδωλός, στό θέμα τῆς φιλοξενίας, εἶναι κάτι πού ἐπισύρει τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ πάνω στὸν ἴδιο καὶ πάνω σ' ὅλη τὴν Ἀδελφότητα. Ἀντίστροφα ὅμως, τὸ νὰ κατηγορηθεῖ δί-καία σὰν τρυφήλός, εἶναι ζημιά καὶ γιὰ τὸν ἴδιο καὶ γιὰ τὴν Ἀδελφότητα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὁλόκληρη καὶ γιὰ τὴν κοινωνία, τουλάχιστον, τὴν τοπική.

37. Βλ. Ἀββᾶ Ἡσαΐου Λόγος 16ος, Η', σελ. 73, Ἑκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Παντοκράτορος Νταοῦ Πεντέλης. Ἐν Ἀθήναις 1988.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά συμπεριφέρεσαι μέ σύννεση, ἀγάπη καί κάθε ἀρετή καί νά τούς δέχεσαι ὅλους χωρίς ὁ τρόπος τῆς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους σου νά δημιουργεῖ προσκόμματα, ὅπως μᾶς ἔχει διδάξει καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορ. 10, 32) ὁ ὁποῖος καί στήν προσωπική ζωή του κατάφερνε νά ἑναρμονίζει τή συμπεριφορά του καί πρὸς τούς Ἰουδαίους καί πρὸς τούς Ἑλλήνες καί πρὸς τήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ κατά τέτοιο τρόπο πού, ὄχι μόνο δέν δημιουργοῦσε προσκόμματα, ἀλλά καί προκαλοῦσε τήν εὐαρέσκειά τους. Γιά τήν ἀγάπη ὅμως τοῦ Χριστοῦ, ὑπενθυμίζω σέ σένα, τόν Ἡγούμενο καί κύριό μου, ὅτι ἡ σύγχρονη ἐποχή ἐπιζητεῖ τήν ἀνάπαυση τοῦ σώματος καί τόν κορεσμό τῆς κοιλιᾶς³⁵, δηλαδή αὐτά πού γεννοῦν ὅλα τὰ πάθη, γιά νά εἶσαι ἔτοιμος νά ἀντιμετωπίσεις μέ ἀσφάλεια καί ἐπιτυχία αὐτούς πού θά εἰσέλθουν στό Μοναστήρι μέ αὐτές τίς προθέσεις καί τίς προοπτικές, εἴτε εἶναι κοσμικοί, εἴτε εἶναι ἀδελφοί, εἴτε εἶναι Πατέρες. Ἄν κάποτε εἰσέλθουν στή Μονή τέτοιοι ἄνθρωποι, οὔτε νά τούς φιλοξενήσεις πλούσια οὔτε ὅμως νά τούς διώξεις. Ἄν κάποιος βέβαια ἀπ' αὐτούς εἶναι προσκολλημένος καί ἀσχολεῖται συνεχῶς μέ τήν ἀνάπαυση καί τήν τρυφή, νά τόν ἀποκόψεις ἀπό τή Μονή. Δέν ἀγνοεῖς φυσικά τή στάση καί τή συμπεριφορά πού κρατοῦσε ὁ ἀββάς Σέριδος πρὸς ὅλους αὐτούς πού πηγαινοέρχονταν. Εἶναι πιό συμφέρον γιά σένα νά σέ λένε ἀκατάδεκτο καί φειδωλό, χωρίς νά εἶσαι, παρά φιλήδονο καί ἀκόλαστο³⁶.

Λοιπόν νά τούς δέχεσαι μέ σεμνό ἦθος καί νά μεθοδεύεις ἔτσι τή συμπεριφορά σου ὥστε νά μὴν ὑπερβαίνεις ποτέ τό ὄριο τῆς ἐγκράτειάς σου. Ἄν κάποιος σέ βιάζει νά τοῦ λές· ὁ Ἀπόστολος λέει: «Νά μὴ μεθᾶτε μέ κρασί πού ὁδηγεῖ στήν ἀσωτία» (Ἐφ. 5, 18). Οἱ Πατέρες πάλι λένε: «Παρακαλοῦμε κάθε ἄνθρωπο πού θέλει νά σωθεῖ καί νά μετανοήσῃ νά συγκρατήσῃ τόν ἑαυτό του ἀπό τήν πολυοινία³⁷, ἡ ὁποία γεννᾷ ὅλα τὰ πάθη». Προφύλαξε τόν ἑαυτό σου

Πολυοινία εἶναι ἡ ἄλογη καί φιλήδονη χρήση τοῦ οἴνου. Ἐκτός ἀπὸ τὰ Παλαιδιαθηκικά περιστατικά (Γεν. Θ', 21. ΜΓ', 34. Παρμ. ΚΓ', 30-31. Ἡσ. ΚΔ', 20) μέ τή μέθη τοῦ Νῶε καί ἄλλων, μέ τή διδασκαλία τῶν Σοφιστολογικῶν κειμένων, τῶν σχετικῶν Προφητικῶν ἀναφορῶν, καί στήν παγκόσμια Ἱστορία ἀλλά καί Φιλολογία βρίσκουμε μαρτυρίες γιά τίς τρομερές καί ἀθλίες συνέπειες καί τὰ ἀξιοθρήνητα ἀποτελέσματα τῆς παράχρησης καί κατάχρησης τοῦ οἴνου καί τῶν ἄλλων ἀλκοολούκων ποτῶν (Βάκκος-Διόνυσος κ.τ.λ.). Ἡ πνευματική ζωή θεωρεῖται ἀσυμβίβαστη καί μέ αὐτὴ ἀκόμη τήν ἔμμετρη χρήση τοῦ οἴνου, καί μάλιστα στή ζωή τοῦ ἀφοσιωμένου στό Θεό μοναχοῦ.

Ἡ ιδιότητα τοῦ ἀλκοόλ νά ἐπηρεάζει, σέ βαθμὸ βασικῆς ἀνατροπῆς, τή λειτουργία τῆς νοητικῆς, συναισθηματικῆς καί βουλευτικῆς ικανότητος τῆς ψυχῆς, ἐκτρέπει τόν ἄνθρωπο καί τόν ἐξωθεῖ ἔξω ἀπὸ τό κῶρο τῆς ἀσκησης καί τῆς νήψης. Ἡ ἐκτροπή αὐτὴ καί μόνο ἀποτελεῖ ἐκπτώση τῆς ἐν Χριστῷ ἀγίας ζωῆς, ἔστω καί ἂν δέν ἐπακολουθήσουν ἄλλοι καρποὶ πιό μικροὶ καί ἀνεπανόρθωτοι.

των, ἐὰν μὴ πῖνῃς, οὐ πίνω, καὶ ἐὰν μὴ φάγῃς, οὐ τρώγω· καὶ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης παρακάλεσον αὐτόν, λέγων ὅτι ὁ Ἀπόστολος εἶπεν, «ὁ ἐσθίων μὴ ἐξουθενεῖτω τὸν μὴ ἐσθίοντα· Κυρίῳ γὰρ οὐκ ἐσθίει· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω». Κυρίῳ γὰρ ἐσθίει καὶ δοξάζει τὸν Θεόν. Ὡστε ἀμφοτέρω ἰμίοι εἰσι παρὰ τῷ Θεῷ· διότι κατὰ δόξαν Θεοῦ ποιοῦσι τὰ ἀμφοτέρω μέρη. Λοιπὸν ἅπας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἕκαστος ποιήσει τὴν χρεῖαν αὐτοῦ, ὅτι «ἀσθενής εἰμι καὶ οὐ δύναμαι, καὶ ποιεῖτε μετ' ἐμοῦ ἀγάπην» καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν οὕτως· «οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρῶσις καὶ πόσις», ἀλλὰ ἀγάπη καὶ καθαρὰ καρδιά, καὶ τὰ ἐξῆς.

Λοιπὸν ἔχε φρόνησιν πρὸς τοὺς ἐρχομένους, ἵνα πρὸς ἕκαστον ἔχῃ σύνεσιν καὶ σοφίαν μαθεῖν διατί καὶ πῶς ἦλθε, ἢ διὰ τὸν Θεόν ἢ διὰ βρώματα. Καὶ λοιπὸν ὅσον δύνηται μὴ δώσῃς σεαυτὸν εἰς λόγους σαρκικῆς διδασκῆς εἰς τοὺς παραβάλλοντας, ἐὰν μὴ τις χρεῖαν ἔχῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκοῦσαι – δίδωσι γάρ σοι ὁ Θεὸς σύνεσιν – ἀλλὰ τὴν συντυχίαν ποιεῖσθαι ἀπὸ βίου Πατέρων, ἀπὸ Εὐαγγελίου, ἀπὸ Ἀποστόλων, ἀπὸ τῶν Προφητῶν καὶ μὴ ἐνδοῶς αὐτοῖς φθέγγασθαι κοσμικὸν πρᾶγμα, ἐπεὶ καὶ τὸ βρῶμα καὶ πάντα σαρκικά γίνονται. Ταῦτα δὲ ἂ εἶπον, οὐκ ἔστι σαρκικῆς διδασκῆς, ὅσα γὰρ διὰ κοσμικὰ πράγματα λαλεῖται, ταῦτα μὴ λαλῆσαι, διδασκῆ γὰρ σαρκικὴ ἐστὶ. Καὶ εἰπὲ αὐτῷ· Ἀββᾶ, εἶπεν ὁ Κύριος, «ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»· εἰ δὲ διὰ τὸν Θεὸν ἦλθες, τὰ τοῦ Θεοῦ δυνάμεθα συμβουλευέσθαι. Ὁ κόσμος τὸ ἴδιον ἀγαπᾷ· οὐ συμφωνεῖ δὲ ὁ κόσμος τῇ συμφωνίᾳ τοῦ Θεοῦ· εἰ δὲ μήγε, κολαζόμεθα, παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ συμβουλευόντες. Ὁ Ἀπόστολος γὰρ εἶπε· «τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθρὰ εἰς Θεόν· τῷ γὰρ θελήματι τοῦ Θεοῦ οὐκ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται».

38. Ἡ πόρτα τοῦ Μοναστηρίου εἶναι ἀνοιχτή γιὰ τὸν καθένα. Ἀλλὰ ὁ Ἠγουμένος ὀφείλει νὰ πληροφορεῖται, ἐξατομικευμένα καὶ εἰδικά, γιὰ τὸν κάθε ἐπισκέπτη, πού δέν θά εἶναι ἕνας ἀπλὸς προσκυνητής, ἀλλὰ θά παρακαθίσει στὴν τράπεζα, θά μετέχει στὴν κοινὴ Θεῖα Λατρεία καὶ θά διανυκτερεύσει μέσα στοῦ χωροῦ τῆς Μονῆς, διότι ἐνδέχεται κάποιον νὰ μὴν τὸν ἔχει ὁδηγήσει στὴ Μονή ὁ Θεός, ἀλλὰ ὁ διάβολος ...

39. Δεύτερο θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο θά χρειασθεῖ ἡ ἄγρυπνη μέριμνα τοῦ Ἠγουμένου εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ λόγου. Εἶναι ἀκόμη πιὸ δύσκολη ἢ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ χρῆσις τοῦ λόγου ἀπὸ τῆ νηπτικῆς χρῆσις τῶν τροφῶν καὶ ποτῶν. Γι' αὐτὸ οὕτε ὁ Ἠγουμένος πρέπει νὰ ἀνοίγει συζητήσεις κοσμικοῦ ἐνδιαφέροντος, οὔτε νὰ ἐπιτρέπει νὰ κάνουν οἱ ἐπισκέπτες συζητήσεις κοσμικοῦ χαρακτῆρα μέσα στὴ Μονή καὶ νὰ τὸν παρασύρουν σ' αὐτές.

Εἶναι ἴσως περιττὸ νὰ λεχθεῖ ὅτι οἱ λοιποὶ μονάζοντες – πού δέν ἔχουν καὶ ποιμαντικὴ εὐθύνη γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες – πρέπει νὰ εἶναι ἀκόμη πιὸ ἐγκρατεῖς καὶ πιὸ προσεκτικοὶ στὶς συζητήσεις μὲ τοὺς ἐπισκέπτες.

40. Ὁ ὁσῖος Ἰωάννης προτρέπει τὸ νέο Ἠγουμένο νὰ εἶναι πιὸ αὐστηρὸς καὶ πιὸ γρηγορὸς στοῦ νὰ ξεκαθαρίσει τὸ σκοπὸ καὶ τὸ χαρακτῆρα τῆς συζητήσεως πού θά κάνει μὲ κληρικοὺς ἐπισκέπτες. Δύσκολο τὸ ἄθλημα καὶ ὁ στόχος δυσεπίτευκτος. Ἡ πράξη ὅμως τὸ μαρτυρεῖ ὡς «ἐκ τῶν πραγμάτων» ἀπαραίτητο. Βέβαια ὅλες αὐτές οἱ ὑποδείξεις τοῦ Ὁσίου ἰσχύουν πολὺ

ἀπ' αὐτούς πού σου λένε: «Ἄν δέν πιεῖς, δέν πίνω καί ἄν δέν φᾶς, δέν τρώω» ἀλλά κάθε ἄνθρωπο πού θά δείξει μιά τέτοια καί τόσο ἀπαιτητική συμπεριφορά, νά τόν ἀναπαύσεις καί νά τόν καθησυχάσεις μέ πολλή ταπεινοφροσύνη καί νά τοῦ πείς ὅτι ὁ Ἀπόστολος λέει: «Αὐτός πού τρώει τά πάντα ἄς μὴν περιφρονεῖ ὅποιον δέν τρώει, διότι αὐτό τό κάνει γιά τόν Κύριο. Καί αὐτός πού δέν τρώει, ἄς μὴν κατακρίνει ὅποιον τρώει», διότι «καί ὅποιος τρώει ἀπ' ὅλα τά φαγητά, ἀδιακρίτως, πρὸς δόξα Θεοῦ τὰ τρώει, ἀφοῦ εὐχαριστεῖ τό Θεό ὡς κορηγό τῆς τροφῆς» (Ρωμ. 14, 3-6). Ἐπομένως καί οἱ δύο εἶναι ἐντιμοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διότι καθέννας ἀπό τὴν πλευρά του ὅ,τι κάνει τό κάνει γιά τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν γιά τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ὁ καθέννας ἄς πράξει σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες του, λέγοντας: «Ἐγὼ εἶμαι ἀδύνατος καί δέν μπορῶ νά κάνω αὐτό πού θέλετε, δείξτε τὴν ἀγάπη σας σέ μένα», διότι καί ὁ Ἀπόστολος εἶπε ὅτι «ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέν εἶναι φαγητά καί ποτά» (Ρωμ. 14, 17), ἀλλὰ ἀγάπη καί καθαρή καρδιά κ.τ.λ.

Ἐπομένως πρέπει νά συμπεριφέρεσαι μέ φρόνηση πρὸς ὅσους εἰσέρχονται στὴ Μονή, ὥστε μέ σύνεση καί σοφία νά διακρίνεις γιά ποιό λόγο καί γιά ποιό σκοπό μπαίνει ὁ καθέννας στὴ Μονή, γιά τό Θεό ἢ γιά τὰ φαγητά³⁸. Καί ὅσο μπορεῖς, νά μὴν ἀφήσεις τόν ἑαυτό σου νά παρασυρθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐπισκέπτες σέ λόγια πού ἀναφέρονται στὰ σωματικά καί στὰ κοσμικά πράγματα³⁹, σέ περίπτωση πού κάποιος δέν ἔχει ἀνάγκη καί πρόθεση νά ἀκούσει τό λόγο τοῦ Θεοῦ, καί ὁ Θεός θά σου δώσει σύνεση. Ἡ δέ συνομιλία σας νά γίνεται μέ βάση τοὺς βίους τῶν Πατέρων, ἀπὸ τό Εὐαγγέλιο, ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, ἀπὸ τοὺς Προφῆτες. Καί μὴν τοὺς ἐπιτρέψεις νά ἀναφέρουν κοσμικά θέματα, διότι καί τὰ σχετικά μέ τίς τροφές καί ὅλα τὰ θέματα μποροῦν νά τὰ στρέψουν στὰ κοσμικά. Ἐνῶ οἱ διηγῆσεις ἀπὸ τοὺς βίους τῶν Πατέρων, τό Εὐαγγέλιο, τοὺς Ἀποστόλους καί τοὺς Προφῆτες, πού σου ὑπέδειξα, δέν ἀνήκουν στὰ κοσμικά θέματα καί σπὴν κοσμικὴ διδασκαλία. Τὰ κοσμικά ὅμως, αὐτὰ εἶναι καλὸ νά μὴν τὰ συζητᾶτε, διότι ἀναφέρονται στὴ σάρκα. Ἀλλὰ πές στὸν ἀδελφό πού θέλει νά ἔχει τέτοιες συζητήσεις: Ἀββά, εἶπε ὁ Κύριος «δῶστε στὸν Καίσαρα ἐκεῖνα πού ἀνήκουν στὸν Καίσαρα, δῶστε δέ καί στοῦ Θεοῦ ἐκεῖνα πού ἀνήκουν στοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 20, 25). Ἄν λοιπὸν ἦλθες γιά τό Θεό, μπορούμε νά συζητήσουμε μέ διάθεση σοβαρῆς μελέτης γιά τὴν κατὰ Θεό πνευματικὴ ζωή. Ὁ κόσμος ἀγαπᾷ τὰ κοσμικά, ἀλλὰ δέν συμφωνεῖ τό πνεῦμα τοῦ κόσμου μέ τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἄν δέν κρατήσουμε αὐτὴ τὴν στάση, θά κολλαστοῦμε, χάνοντας τὸν καιρὸ μας σέ κουβέντες πού εἶναι ἀντίθετες πρὸς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ⁴⁰, διότι καί ὁ Ἀπόστολος εἶπε: «Ὅποιος κατέχεται ἀπὸ τίς ἁμαρτωλὲς ἀνθρώπινες ἐπιθυμίες, ἐκθρεύεται τό Θεό, ἀφοῦ δέν ὑποτάσσεται στοῦ νόμο τοῦ Θεοῦ καί οὐτε μπορεῖ νά ὑποταχθεῖ» (Ρωμ. 8, 7).

περισσότερο γιά τὰ Μοναστήρια πού βρίσκονται πιὸ κοντὰ στὸν κόσμο, καί μάλιστα γιά τὰ

φπε'

Ἑρώτησις

Εἰπέ μοι, Πάτερ, πῶς γίνεται ἡ σαρκικὴ ἐρώτησις, καὶ πῶς ἡ πρὸς αὐτὸν κατὰ Θεὸν ἀπόκρισις;

Ἀπόκρισις

Ι'δου ἤρχοντο πρὸς ἡμᾶς τινες ἐρωτῶντες διὰ στρατείαν, καὶ ἀπεκρινόμεθα αὐτοῖς, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀδικίαν ἔχει· οὐ συνεργεῖ οὖν ὁ Θεὸς εἰς ἀδικίαν. Ἐὰν δέ τις ἐρωτήσῃ περὶ τῶν σαρκικῶν, δὸς αὐτῷ ἀπόκρισιν <τὸ> ἀληθές· καὶ μὴ τὸ χαλεπόν, τοῦτ' ἔστι τὸ κατὰ Θεὸν καὶ μὴ τὸ σαρκικόν.

φπς'

Αἵτησις

Δέσποτα, δέομαι τῶν οἰκτιρμῶν σου, αἵτησον μετὰ τοῦ ἁγίου Γέροντος, ἵνα λυτρωθῶ τῆς ὑψηλοφροσύνης, καὶ ἐν ταπεινῇ καρδίᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ λαλῶ τὴν ἀπόκρισιν ἐκάστω, ὥσπερ ῥητήσατο καὶ περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός.

Ἀπόκρισις

Εὐλογητὸς ὁ Θεός· γένοιτό σοι κατὰ τὸ θέλημά σου· καὶ ὁ Θεός, ὁ πάντα πλουσίως δωρούμενος, χαρίσαιτό σοι ταῖς εὐχαῖς τοῦ ἁγίου Γέροντος ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ λαλεῖν ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ ἀναξιοῦτος διδόναι ἀπόκρισιν ἐκάστω καθὼς ἔστι χρεία. Ὅπου

γυναικεῖα. Ἄν παραμερισθοῦν καὶ δέν ἐφαρμοσθοῦν οἱ ὑποδείξεις τοῦ Ὁσίου, καὶ ὅσες ἄλλες εἶναι βασισμένες στὸ ἴδιο πνεῦμα, ἴσως «τὸ ναυάγιο» στὰ Μοναστήρια αὐτὰ θά μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ βέβαιο, μακροπρόθεσμα ἢ καὶ βραχυπρόθεσμα.

41. Ὁ νέος Ἠγούμενος πῆρε στὰ σοβαρά τίς ὑποδείξεις τοῦ ὁσίου Ἰωάννου. Βρέθηκε ὁμως μπροστά στὸ πρόβλημα: Πῶς μπορῶ νὰ ἀπαντήσω κατὰ Θεό σ' ἓνα ἐρώτημα πού ἀναφέρεται σέ ἐγκόσμια καὶ ἐπίγεια θέματα; Ὁ Ὁσιος τοῦ λέει ὅτι ἡ ἀπάντηση κάθε τέτοιου ἐρωτήματος, γιὰ νὰ εἶναι κατὰ Θεό, πρέπει νὰ δίνει σ' αὐτόν πού ρωτᾷ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα (ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἢ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων) πού θά βοηθήσουν νὰ δοθεῖ ἀπάντηση

585

Ἑρώτηση

Πές μου, Πάτερ, ἐάν οἱ ἐρωτήσεις πάνω σέ κοσμικά θέματα ἔχουν κάποια ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά καί πῶς θά ἀπαντήσω κατά Θεό σ' αὐτόν πού μου ὑποβάλλει μιά τέτοια ἐρώτηση.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά, κάποιοι ἔρχονταν πρὸς ἐμᾶς καί μᾶς ρωτοῦσαν γιά τό θέμα τῆς πραγματοποιήσεως κάποιας ἐκστρατείας. Ἐμεῖς τούς ἀποκριθήκαμε ὅτι ἡ ἐκστρατεία εἶναι στή βάση τῆς ἀδικίᾳ· ὁ Θεός λοιπόν δέν συνεργεῖ σ' αὐτόν πού ἔχει στόχο του τὴν ἀδικία. Ἄν πάλι κάποιος σέ ρωτήσει γιά θέματα πού ἀναφέρονται σέ κοσμικά καί σέ σωματικά πράγματα, δώσε ἀπάντηση σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί μὴν καταπιασθεῖς μέ τὸν περίπλοκο καί ἀδιέξοδο τρόπο πού τὰ ζοῦν καί προσπαθοῦν νά τὰ λύσουν οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι. Μίλησέ του δηλαδή μέ βάση τὴν κατά Θεό ζωή καί ὄχι τὴν κοσμική καί σαρκική⁴¹.

586

Αἴτηση

Δέσποτα, παρακαλῶ τὴν εὐσπλαχνία σου, ζήτησε ἀπὸ τό Θεό, μαζί μέ τὸν ἅγιο Γέροντα Βαρσανούφιο, νά λυτρωθῶ ἀπὸ τὴν ὑψηλοφροσύνη καί μέ ταπεινὴ καρδιά καί φόβο Θεοῦ νά δίνω τὴν ἀπόκριση στὸν κάθε ἀδελφό, πράγμα πού τό εἶχε κάνει ὁ ἅγιος Γέροντας καί γιά τὸν πατέρα μας (Ἀββά Σέριδο), πού ἤδη βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς Ἁγίους⁴².

Ἀπόκριση

Εὐλογητός ὁ Θεός· εἴθε νά γίνει σύμφωνα μέ τό θέλημά σου. Καί ὁ Θεός, πού δωρίζει πλουσιοπάροχα τὰ πάντα, νά σοῦ χαρίσει, μέ τίς εὐχές τοῦ ἁγίου Γέροντα Βαρσανουφίου, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, νά μιλᾷς μέ τὸν κατά Θεό φόβο· μέ πολλή δέ ταπεινοφροσύνη καί μέ τό βίωμα ὅτι εἶσαι ἀνάξιος νά δίνεις ἀποκρίσεις στὸν κάθε ἀδελφό, ὅπως χρειάζεται στὴν κάθε περίπτωση.

σύμφωνη μέ τὴ διδασκαλία καί τό θέλημα τοῦ Κυρίου καί θά τὸν ηὐκολόησουν νά κάνει τὸ φρόνημά του καί τίς ἐνέργειές του θεάρεστες.

42. Νομίζω ὅτι «ἐν Ἁγίοις Πατέρα» ὀνομάζει ὁ Ἀββάς Αἰλιανὸς τὸν προηγούμενο Σέριδο. Ἁγιο δέ Γέροντα ὀνομάζει τὸν ἅγιο Βαρσανούφιο (Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 278).

οὐν φθάσης, αἰτῆσαι ἐν τῇ διανοίᾳ σου τὸν ἅγιον Γέροντα, ὅτι, Ἀββᾶ, τί λαλήσω; Καὶ μὴ μεριμνήσης τί εἴπῃς, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου λέγοντος· «μὴ μεριμνήσῃτε τί λαλήσετε· ὅτι οὐκ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν».

φπζ´

Ἑρώτησις

Πῶς ὀφείλομεν κεκρῆσθαι τῇ φιλοξενίᾳ καὶ τῇ τῶν πτωχῶν ἐντολῇ; Κἂν εἰ κρῇ πάντας τοὺς ἐρχομένους ἀφαρεῖ δέχεσθαι καὶ ἐπειδὴ ὀκλοῦσιν ἡμῖν διὰ ἱμάτια, ἐὰν ὅλως περισσεύσωμεν, εἰ κρῇ διδόναι, καὶ τίνα.

Ἀπόκρισις

Τῇ φιλοξενίᾳ καὶ τῇ ἐντολῇ κατὰ δύναμιν συμμετροῦντες τῷ πράγματι τῆς ὑπομονῆς, κἂν εὗρητε πλεῖον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ οὕτω κρήσασθε τῇ συμμετρίᾳ, ἵνα μὴ τις συνήθεια κατάσκη καὶ ἔρχεται ἀπορία καὶ τὸ αὐτὸ ἀπαιτεῖ, ἀκριβάζοντες διὰ τί ὁ ἐρχόμενος ἔρχεται· ἐὰν γὰρ ἡ κλέπτῃς, ὡς εἶπον οἱ Πατέρες, δότε εὐλογίαν καὶ ἀπολύσατε· καὶ ἐπειδὴ εἰσὶ τινες ὧδε ἐρχόμενοι

43. Ἡ μελέτη τῆς ἀπάντησης τοῦ Ὁσίου, στό σύνολό της, μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νά βγάλουμε τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ὅσιος Ἰωάννης θεωροῦσε τὸν ὅσιο Βαρσανούφιο «συλλειτουργό» τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ κάνει μιὰ τέτοια σύσταση πού φαίνεται ἐξωτερικὰ ὡς ἀπόδοση θεϊκῶν ιδιοματίων στὸν ὅσιο Μ. Γέροντα, ἀφοῦ ἐφαρμόζει λόγους πού ἀναφέρονται στὴ δραστηριότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸ δικό του πρόσωπο. Δέν παραμερίζεται ὁμως καὶ δέν μειώνεται ὁ Θεὸς ὅταν ζοῦμε τοὺς Ἁγίους ἐμπεικωρημένους σ' Αὐτόν.

Αὐτὴ ἡ θέση θά βοηθοῦσε πολὺ νά κατανοηθεῖ ἡ ὀρθόδοξη πίστη γιὰ τὴ θέση τῶν Ἁγίων στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

44. Ὅχι μόνο σ' αὐτὴ τὴν Ἑρώτηση ἀλλὰ καὶ στὶς ἀκόλουθες (φπη', φπθ', φγ', φδ', φε' β')

θίγονται θέματα πρακτικοῦ προβληματισμοῦ στὴν ἀσκηση τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς φιλοπτωχίας. α) Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ὅλου προβλήματος ἀρχίζει μὲ μιὰ ἀξιωματικὴ θέση: Ἡ ποιότητα καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐφαρμογῆς τῶν δύο ἐντολῶν (ἀγάπης πρὸς τοὺς ξένους καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς φτωχοὺς) θά προσδιορίζεται, σὲ κάθε δεδομένη χρονικὴ στιγμή, ἀπὸ τὴν πραγματικὴ δυνατότητα σὲ ἀγαθὰ καὶ σὲ πρόσωπα πού ἡ Ἀδελφότητα διαθέτει (φπζ').

β) Ὅ,τι γίνεαι θά γίνεαι μετὰ ἀπὸ διαπίστωση, ἀντικειμενικὴ καὶ ὀχι ἐπιπόλαιη, τῆς κατάστασης ἐκείνων πού ἔχουν ἀνάγκη: «ἀκριβάζοντες διὰ τί ὁ ἐρχόμενος ἔρχετο», «ἐρευνῶντες τὴν ἀλήθειαν εἰ ὅλως ἀκτήμων ἢ καὶ κρίζων διὰ τὸν Θεὸν καὶ οὐ δι' ἀσώτῃαν» (φπζ').

γ) Ἡ παρεχόμενη βοήθεια δέν πρέπει νά ὠθεῖ τοὺς ἀποδέκτες της σὲ τεμπελιά καὶ θράσος· «μὴ δῶς αὐτοῖς παρηρησίαν» (φπζ').

δ) Νά προτιμῶνται ὅσοι ἔχουν πραγματικὲς ἀνάγκες καὶ δειλιάζουν νά ζητήσουν· «ἐὰν ἡ

“Όποτε λοιπόν βρεθεῖς σέ ἀνάγκη, ζήτησε νοερά ἀπό τόν ἅγιο Γέροντα Βαρσανούφιο καί πές του: Ὑββά, τί νά ἀπαντήσω; Καί μή μεριμνήσεις τί θά ἀποκριθεῖς⁴³, σύμφωνα καί μέ τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου πού λέει: «Μήν ἀγωνιάτε γιά τό τί θά πείτε, διότι δέν εἶστε σεῖς πού θά μιλάτε, ἀλλά τό Πνεῦμα τοῦ Πατέρα σας πού εἶναι στούς οὐρανοῦς, τό ὁποῖο θά μιλάει μέ τό δικό σας στόμα» (Ματθ. 10, 19-20).

587

Ἑρώτηση

Πῶς πρέπει νά ἀσκοῦμε τή φιλοξενία καί τήν ἐντολή τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς φτωχοὺς ἀδελφούς; Καί ἂν πρέπει νά δεχομαστε ἐλεύθερα ὅλους ὅσους προσέρχονται στή Μονή γιά βοήθεια. Καί ἐπειδὴ μᾶς ἐνοχλοῦν συνεχῶς γιά ἐνδύματα, ἐάν βεβαίως ἔχουμε περίσσια, πρέπει νά τά δίνουμε; Καί σέ ποιόν νά δίνουμε;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά ἐναρμονίζετε μέ μετριότητα τή φιλοξενία καί τήν ἐντολή τῆς ἀγάπης πρὸς τήν πραγματική ἀνάγκη αὐτοῦ πού ζητᾷ καί πρὸς τήν ἀντοχή τῆ δικῆ σας⁴⁴. Καί ἂν ἀκόμα ἔλθουν περισσότερα στά χέρια σας καί πάλι νά δώσετε μέ μέτρο, γιά νά μήν ἐπικρατήσῃ μιά τέτοια συνήθεια καί φθάσετε στό σημεῖο πού θά ἐξαντληθοῦν ὅλα τὰ ἀποθηκευμένα ἀγαθὰ, ἐνῶ αὐτοί θά ἐξακολουθοῦν ἀκόμη καί τότε νά σᾶς ζητοῦν. Πρέπει νά γνωρίζετε πολὺ καλὰ ποιὸς εἶναι ὁ οὐσιαστικός λόγος πού ἔρχεται κάποιος νά ζητήσει κάτι ἀπὸ τό Μοναστήρι. Καί βέβαια, ἂν εἶναι κλέφτης, δώστε του μιά μικρή εὐλογία, ὅπως εἶπαν οἱ Πατέρες, καί ἀφήστε τον νά φύγει. Καί ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοὶ πού ἔρχο-

ἄνθρωπος φοβούμενος τὸν Θεόν, καὶ αἰσχύνηται αἰτῆσαι» (φπζ’).

ε) Ἐάν αὐτοὶ πού ζητοῦν εἶναι θρασεῖς καί καταπιεστικοί, νά μή γίνονται δεκτοί: «τὸν μὴ ὀφείλοντα δεκθῆναι, κἂν πάνυ φιλονεικῇ, μὴ δέξῃ, ὥς εἶπον οἱ Γέροντες» (φπθ’).

στ) Στὸ θέμα τῆς διανυκτέρευσης ὁ ἔλεγχος καί ἡ φειδωλότης νά λειτουργοῦν πρὸ ἐξειδικευμένα: «μὴ ὀφραεὶ δὲ ἀφῆς τινα κοιμηθῆναι, ἵνα μὴ γένηται πειρασμός ἐξ αὐτοῦ καὶ θλιβῇτε...» (φζ’).

ζ) Γιά τοὺς ρασοφόρους, καί μάλιστα τοὺς ἱερομόναχους, τὸ θέμα θά τό χειρίζεται ὁ ἴδιος ὁ Ἡγούμενος, ὥστε νά μήν προσβάλλονται, ἀλλὰ καί νά μή βλάπτουν τή μοναστική Ἀδελφότητα, μιά καί ἀποδεδειγμένα εἶναι ἐπικίνδυνοι. «Ἐσκανδάλισας τοὺς ἀδελφούς, καὶ οὐ χρεῖα εἰσελθεῖν ὥδε...». «Ταῦτα εἶπε αὐτῷ διὰ σαυτοῦ παραχρῆμα, ἵνα μὴ καταισχύνης αὐτὸν δι’ ἄλλου, κληρικός γάρ ἐστιν» (φζα’).

η) Ἐάν πρόκειται περὶ λαϊκοῦ ἐπικίνδυνου, ὁ Ἡγούμενος μπορεῖ νά ἐξουσιοδοτεῖ κάποιον ἄλλο γιά νά τὸν διώξῃ ἀπὸ τῆ Μονῆ: «ἀλλὰ δῆλωσον αὐτῷ δι’ ἄλλου ὅτιαν ἔλθῃ, ὅτι οὐ δύνασαι εἰσελθεῖν ὥδε· οὐκ ἔχει γὰρ ὠφέλειαν ψυχῆς» (φζβ’).

Εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι πρόκειται γιά ἓνα πολὺπλευρο καί πολυσύνθετο ἄθλημα τῆς ἀγάπης στὸ στίβο τῆς διάρκειας.

ἐπιβαρῆσαι, μὴ δῶς αὐτοῖς παρηψίαν· καὶ γὰρ διὰ σκνιφεῖαν ἔρχονται βαρῆσαι, μὴ χρεῖαν ἔχοντες. Ἱμάτιον δὲ μηδενὶ δότε ὥς ἔτυκεν, ἐὰν μὴ πάνυ ἡ ὁ ἄνθρωπος φοβούμενος τὸν Θεόν, καὶ αἰσχύνηται αἰτῆσαι· ἐρευνῶντες οὖν τὴν ἀλήθειαν εἰ ὅλως ἀκτήμων ἡ καὶ χρήζων διὰ τὸν Θεόν, καὶ οὐ δι' ἄσωτίαν, συμπαθήσατε αὐτῷ.

φπη'

Ἑρώτις

Διὰ τί οὐ χρὴ δέχεσθαι τοὺς περιάκτας εἰς τὸ κοινόβιον;

Ἀπόκρισις

Ε'πειδὴ εἰσερχόμενοι θλίβουσιν διὰ τοῦτο χρὴ εὐλογίαν διδόναι καὶ ἀπολύειν.

φπθ'

Ἑρώτις

Τί οὖν ὅτι φιλονεικοῦσιν εἰσελθεῖν; Δεξόμεθα αὐτοὺς ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Τὸν μὴ ὀφείλοντα δεχθῆναι, κἂν πάνυ φιλονεικῇ, μὴ δέξῃ, ὥς εἶπον οἱ Γέροντες· ἀλλ' ἐὰν ἡ χρεῖα τοῦ δοῦναι αὐτῷ μικρὸν περισσόν, δὸς καὶ ἀπόλυσον τοῦτο γὰρ συμφέρει.

45. «Περίακτες» λέγονται οἱ μοναχοὶ πού περιφέρονται στά Μοναστήρια καὶ Κελλιὰ καὶ περιπλανῶνται πότε ἐδῶ καὶ πότε ἐκεῖ. Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ ὀνομάζονται ἐπίσης «κυκλευτές» καὶ «ἀκάθιστοι». Γιά τοὺς μοναχοὺς αὐτοὺς ἀναφέρει ὁ ἄββάς Ἡσαΐας: «Ἄν σέ ἐπισκεφθεῖ μοναχὸς πού εἶναι 'κυκλευτής' καὶ ἔχεις κάτω ἀπὸ τὴν ὑπακοή σου ἄλλους μοναχοὺς, νά μὴν τὸν ἀφήσεις νά ἔλθῃ σέ ἐπαφὴ μαζί τους, ἀλλά, μέ βιώματα ἀγαπητικά, δὸς του ἐλεημοσύνη καὶ ἄφρονέ τον νά φύγει». Καὶ ὁ ἅγιος Νεῖλος: «Ὁ κυκλευτής μοναχός, σάν τό φρύγανο τῆς ἐρήμου, πολὺ λίγο θά σταθεῖ σ' ἓνα μέρος. Θά περιφέρεται ἀκόμη καὶ ἂν δέν τό θέλει. Φυτό πού μεταφυτεύεται βέβαια δέν καρποφορεῖ καὶ ὁ κυκλευτής μοναχός ἀποκλείεται νά ἀποδώσει καρπούς». Καὶ ἄλλου: «Στό φιλήδονο ἄνθρωπο δέν ἀρκεῖ μιά γυναίκα. Καὶ στόν κυκλευτή καὶ

νται ἐδῶ στό Μοναστήρι γιά νά σᾶς ἐπιβαρύνουν, μήν τούς δίνετε θάρρος. Διότι ἔρχονται ἀπό φιλαργυρία, χωρίς νά ἔχουν ἀνάγκη. Ἐνδύματα νά μή δώσετε σέ κανέναν, καί μάλιστα σέ ὅποιον νά ᾖ, ἄν δέν εἶναι ἄνθρωπος πού εὐλαβεῖται ἀληθινά τό Θεό καί ντρέπεται νά ζητήσει. Νά ἐρευνᾶτε δηλαδή γιά νά μαθαίνετε πὴν ἀλήθεια, ἄν πραγματικά εἶναι φτωχός καί ἔχει ἀνάγκη γιά νά ζήσει ἐν Θεῷ καί ὅχι γιά νά κάνει ἄτσαλη, σπάταλη καί ἄσωτη ζωή· καί τότε νά τόν συµµερίζεσθε καί νά τόν βοηθᾶτε.

588

Ἑρώτηση

Γιὰτί δέν πρέπει νά δεχόμαστε στό Κοινόβιο τούς περιπλανώμενους μοναχοὺς;⁴⁵

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν πρέπει νά τούς δεχόμαστε γιατί ὅταν ἔρχονται προκαλοῦν θλιβερές καταστάσεις. Γι' αὐτό πρέπει νά τούς δίνουμε εὐλογία καί νά τούς ἀπομακρύνουμε.

589

Ἑρώτηση

Καί ὅταν ἐπίμονα ζητοῦν νά γίνουν δεκτοί, νά τούς ἀφήνουμε νά μποῦν μέσα ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν πρέπει κάποιος νά εἰσέλθει στό Μοναστήρι, ἔστω καί ἂν ἐπιμένει πολὺ καί φιλονεικεῖ, νά μήν τόν δέχεσαι (οὔτε συγκαταβατικά) ὅπως μᾶς παρέδωσαν οἱ Γέροντες. Ἄν ὅμως βλέπεις ὅτι ἔχει πραγματική ἀνάγκη γιά κάτι παραπάνω, δός του το καί ἀπομάκρυνέ τον, διότι αὐτό συμφέρει στήν περίπτωση αὐτή.

ἀκηδιαστή μοναχό δέν ἀρέσει μιά κέλλα! Ἕνας ἄλλος δέ Πατήρ λέει: «Ὁ κυκλευτής μοναχός εἶναι αἰχμάλωτος τῆς ἀκηδίας, δούλος τῆς φιλαυτίας, ἐργάτης τῆς ἀκρασίας, ὑποκείμενος στή γαστριμαργία, ὀφειλέτης στή λαιμαργία, ὑποτελής στήν κοιλιοδουλεία, ὑπουργός τῆς πονηρίας, συνεργός τῆς ραθυμίας ... Ὁ κυκλευτής μοναχός εἶναι ἐπιτηρητής ἐορτῶν, παρατηρητής μνημοσύνων, συντηρητής τραπεζῶν, Ἠγουμένων γογγυσμός, συνοδίας χωρισμός, σκανδάλων πορισμός, τῶν μοναστηριῶν ἡ λύπη, τῶν ποιμνίων ὁ λύκος, τῶν ποιμένων ὁ πόνος, πρὸς τούς ἀσύνετους εἶναι αὐτός πού φέρνει πάντοτε εὐχάριστες εἰδήσεις» (Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 279).

φ'ζ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀγνοῶμέν τινα παντελῶς καὶ οὐκ οἶδαμεν ὁποῖός ἐστι, δεξόμεθα αὐτὸν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Τὸν ἀγνοούμενον δέξαι τὸ πρῶτον ἅπαξ, καὶ μανθάνεις πῶς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· μὴ ἀφαρεῖ δὲ ἀφῆς τινα κοιμηθῆναι, ἵνα μὴ γένηται πειρασμὸς ἐξ αὐτοῦ καὶ θλιβῇτε, μὴ δυνάμενοι βαστάσαι.

φ'α'

Ἑρώτησις

Τίς ποτε μοναχὸς πρεσβύτερος παραβάλλων τῷ κοινοβίῳ βλάπτει τοὺς ἀδελφούς καὶ λαλῶν καὶ ποιῶν σκάνδαλα, καὶ βούλεται οἰκῆσαι πλησίον ὡς ἀπὸ δύο μιλίων, ὅθεν γίνεται ἡ πάροδος τῶν ἀδελφῶν. Τί οὖν κελεύεις, συγχωρήσωμεν εἰσερχεσθαι εἰς τὸ κοινόβιον καὶ οἰκῆσαι πλησίον ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Κώλυσον αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸ κοινόβιον, λέγων αὐτῷ· κύριε ἀββᾶ, ἐσκανδάλισας τοὺς ἀδελφούς, καὶ οὐ χρειά εἰσελθεῖν ὧδε, ἵνα μὴ πάλιν ἀφῆς σκάνδαλον εἰς αὐτούς. Καὶ μὴ νομίσης ὅτι διὰ μῖσός σε ἀποβάλλομεν «ὁ γὰρ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστίν», ἀλλὰ διὰ τὸ σκάνδαλον· ἀλλ' οὐδὲ πλησίον δύνασαι οἰκῆσαι διὰ τὴν βλάβην τῶν ἀδελφῶν. Ταῦτα εἰπὲ αὐτῷ διὰ σαυτοῦ παρακρῆμα, ἵνα μὴ καταισχύνῃς αὐτὸν δι' ἄλλου, κληρικὸς γάρ ἐστιν.

590

Ἑρώτηση

Ἄν δέν γνωρίζουμε κάποιον καθόλου καί δέν ξέρουμε ποιός εἶναι, νά τόν δεχτοῦμε στό Κοινόβιο ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν γνωρίζεις ποιός εἶναι, δέξου τον μία φορά καί θά καταλάβεις τί ἄνθρωπος εἶναι. Νά μήν ἀφήνεις ὅμως ἀνεξέλεγκτα κάποιον νά κοιμηθεῖ στή Μονή, γιά νά μή σᾶς βρεῖ κανένας πειρασμός μαζί του καί θλιβεῖτε, μή μπορώντας νά τόν ἀντιμετωπίσετε.

591

Ἑρώτηση

Πότε-πότε ἔρχεται στό Κοινόβιο ἕνας ἱερομόναχος, ὁ ὁποῖος βλάπτει ψυχικά καί σκανδαλίζει τούς ἀδελφούς, διότι μιλάει καί ἐνεργεῖ ἄπρεπα πρὸς αὐτούς. Ἐπιθυμεῖ δέ νά μείνει σ' ἓνα κελλί δυό μίλια κοντά στό Μοναστήρι, πού εἶναι πέρασμα γιά τούς ἀδελφούς. Τί εὐλογεῖς, νά τοῦ ἐπιτρέψουμε νά μπαίνει στό Κοινόβιο καί νά κατοικήσει κοντά μας στόν τόπο πού ἀνέφερα ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μήν τοῦ ἐπιτρέψεις νά εἰσέλθει στό Κοινόβιο καί πές του: Κύριε Ἀββά, σκανδάλισες τούς ἀδελφούς καί δέν ὑπάρχει λόγος νά ἐπανέλθεις γιά νά μήν τούς σκανδαλίσεις πάλι. Πές του ἀκόμη: Μή νομίσεις ὅτι σέ κρατᾶμε ἔξω ἀπό τό Κοινόβιο λόγω μίσους, διότι «αὐτός πού μισεῖ τόν ἀδελφόν του εἶναι ἀνθρωποκτόνος» (Α' Ἰωάν. 3, 15), ἀλλά γιά νά ἐμποδίσουμε τό σκανδαλισμό. Καί οὔτε στό κελλί πού βρίσκεται ἐδῶ κοντά μας μπορεῖς νά κατοικήσεις, γιά νά μή δημιουργηθεῖ ψυχική φθορά καί βλάβη στούς ἀδελφούς. Αὐτά νά τοῦ πεῖς ἀμέσως ἐσύ ὁ ἴδιος, γιά νά μήν τόν προσβάλεις ἄν τοῦ τά μηνύσεις μέ ἄλλον, ἀφοῦ εἶναι καί ἱερωμένος.

φ'β'

Ἑρώτις

Ἄλλος τις παραβαλὼν τῷ κοινοβίῳ ἐποίησε πρᾶγμα δολερὸν καὶ ἄτοπον· ἔλαβε γὰρ πράγματα ἐξ ὀνόματος τοῦ μακαρίου τοῦ Ἀββᾶ δίκαια αὐτοῦ, καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ Ἀββᾶς παρήγγειλε μὴ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ κοινόβιον· καὶ ἀκούσας τοῦτο εἰσῆλθε διὰ τῆς πλαγίας εἰς τὴν [αὐλήν], καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ θυρωρὸς ἀπήγγειλε τῷ Ἀββᾶ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἔκβαλε αὐτὸν ἔξω· καὶ ἐξέβαλε καὶ τελείως ἔκοψεν αὐτὸν ἔνθεν. Πάλιν ἐὰν ἔλθῃ συγχωρήσωμεν αὐτῷ εἰσελθεῖν ἢ οὐ;

Ἀπόκρις

Ὁ ὕψιστος ἔχει δέξασθαι αὐτόν, οὐκ ὠφελεῖ γάρ σε· ἀλλὰ δὴλῶσον αὐτῷ δι' ἄλλου ὅταν ἔλθῃ, ὅτι οὐ δύνασαι εἰσελθεῖν ὧδε· οὐκ ἔχει γὰρ ὠφέλειαν ψυχῆς.

φ'γ'

Ἑρώτις

Ἄλλος ἀδελφός, οἰκήσας ποτὲ ἐν τῷ κοινοβίῳ καὶ μὴ ὠφελῶν τοὺς ἀδελφούς, ἐξῆλθε. Καὶ μετὰ χρόνον ἠβουλήθη ἀναλῦσαι, καὶ οὐκ ἐδέξατο αὐτὸν ὁ Ἀββᾶς, εἰπὼν ὅτι κἂν ἐγὼ θέλω, οὐ δύναμαι βλάψαι τὴν συνείδησιν τῶν ἀδελφῶν· θλίβονται γὰρ ἐὰν δέξωμαί σε, καὶ οὐκ ἔστι τοῦτο δυνατόν. Ἐπειδὴ οὖν ἦλθε δεχθῆναι θέλων, τί κελεύεις εἶπω αὐτῷ;

Ἀπόκρις

Εἰπέ αὐτῷ, ὅτι, ἅπαξ καὶ δις ἐλάλησας περὶ τούτου τῷ Ἀββᾶ, καὶ εἶπέ σοι, ὅτι οὐ δυνατόν· λοιπὸν μὴ προσδοκήσης μήτε νῦν μήτε μετὰ καιρὸν οἰκῆσαι ὧδε, καὶ ἀπόλυσον αὐτόν. Ἐὰν δὲ παραβάλλῃ ἅπαξ καὶ ἅπαξ,

46. Γίνεται φανερό μὴ ἀπὸ τῶν βασικότερων παραμέτρων τοῦ ἡγουμενικοῦ «διακονήματος». Εἶναι μία θέση ποῦ ἀσφαλίζει τὴν ἡγουμενικὴ λειτουργία γιὰ νὰ μὴ μετατραπῇ σὲ «ἡγεμονικὴ» δυναστεία. Αὐτὸς ὁ κίνδυνος εἶναι τόσο περισσότερο ὁρατός, ὅσο πιο μειονεκτικός εἶναι ὁ λειτουργὸς τοῦ διακονήματος.

592

Ἑρώτηση

Ἐνας ἄλλος ἀδελφός εἶχε ἐπισκεφθεῖ τό Κοινόβιο καί ἔκανε κάτι ὕπουλο, δόλιο καί ἄπρεπο: Πῆρε διάφορα πράγματα τάχα μέ τήν εὐλογία τοῦ μακαριστοῦ ἀββᾶ Σερίδου, χωρίς νά ἔχει ὑπόψη του τίποτα ὁ Ἀββάς. Ὅταν τό ἔμαθε αὐτό ὁ Ἀββάς, ἔδωσε ἐντολή νά μήν τοῦ ἐπιτρέψουν νά μπεῖ ξανά στό Κοινόβιο. Αὐτός βέβαια, ὅταν τό ἄκουσε αὐτό, μπῆκε μέ πλάγιο τρόπο στήν αὐλή τῆς Μονῆς. Ἀλλά ὁ θυρωρός τόν εἶδε καί τό ἀνέφερε στόν ἀββᾶ Σερίδο καί ἐκεῖνος τοῦ ἔδωσε ἐντολή νά τόν βγάλει ἔξω. Καί ὁ θυρωρός τόν ἔβγαλε καί τόν ἀπέκοψε ἐντελῶς ἀπ' ἐδῶ. Ἄν τυχόν καί ξανά ῥθει νά τοῦ ἐπιτρέψουμε νά μπεῖ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν ὑπάρχει λόγος νά τόν δεχτεῖς, διότι δέν πρόκειται νά σέ ὠφελήσει. Ἄν τυχόν δέ καί ἔλθει, μήνυσέ του μ' ἕναν ἀδελφό ὅτι «δέν μπορείς νά μπεῖς μέσα στό Κοινόβιο, διότι δέν συντελεῖ ἡ εἰσοδός σου αὐτή στήν ὠφέλεια τῆς δικῆς σου ψυχῆς, ἀλλά καί τῆς δικῆς μας».

593

Ἑρώτηση

Ἐνας ἄλλος ἀδελφός πού ἔμεινε παλαιότερα στό Κοινόβιο, ἀλλά δέν ὠφελοῦσε τοὺς ἀδελφούς, ἔφυγε ἀπό τό Κοινόβιο. Μετά ὅμως ἀπό κάποιο διάστημα θέλησε νά ἐπανέλθει, ἀλλά ὁ ἀββάς Σερίδος δέν τοῦ τό ἐπέτρεψε, λέγοντάς του· «ἀκόμη κι ἂν ἐγώ θέλω, δέν μπορῶ νά ἐπιβαρύνω πῆ συνειδηση τῶν ἀδελφῶν⁶, διότι τοὺς κουράζει ἂν ἐγώ σοῦ ἐπιτρέψω νά ἐπανέλθεις, ὁπότε δέν εἶναι δυνατόν». Ἐπειδή ὅμως καί τώρα ἤλθε καί θέλει νά γίνει δεκτός, τί ἀπάντηση εὐλογεῖς νά τοῦ δώσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές του ὅτι· «καί μιά καί δυό φορές μίλησες γι' αὐτό τό θέμα μέ τόν ἀββᾶ Σερίδο καί σοῦ ἐξήγησε ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά γίνει κάτι τέτοιο. Λοιπόν μήν περιμένεις οὔτε τώρα οὔτε μετά ἀπό καιρό πῶς θά παραμείνεις στό Κοινόβιο». Καί φρόντισε νά φύγει τό ταχύτερο δυνατόν. Ἄν ἔρχεται

δέξαι αὐτὸν μετὰ πτωχείας ὡς ἀδελφόν· ἐὰν δὲ συνεχῶς, εἰπὲ αὐτῷ· οὐ καταγινώσκει σου τὸ συνειδός;

φ'δ'

Ἑρώτησις

Ἐάν τις ἐνέγκῃ ἡμῖν πρᾶγμα ἐπ' ἐλπίδι λαβεῖν πλέον, τί ποιήσω, λάβω ἢ οὐ; Συμβαίνει δὲ ὅτι καὶ κρίαν ἔχω τοῦ πράγματος.

Ἀπόκρισις

Ἐάν οὐ κρίαν ἔχῃς, μὴ λάβῃς· ἐὰν δὲ κρίαν ἔχῃς, εἰπὲ αὐτῷ, ὅτι ἐὰν λάβω, τὴν τιμὴν δίδωμι, καὶ σπούδασον δοῦναι αὐτῷ τὰ ἴσα.

φ'ε'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἔστιν ὅτε παραβάλλουσιν ἡμῖν γυναῖκες κατὰ πίστιν καὶ μνέρες δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀδελφῶν, καὶ δεχόμεθα αὐτὰς εἰς τὸ κελλίον τὸ ἔξωθεν, καὶ ἔχει θυρίδας εἰς τὴν μονήν, ὁφείλω διὰ τῶν θυρίδων συντυγχάνειν αὐταῖς ἢ οὐ;

Καὶ ἐπειδὴ ἡ γραῖά μου οὐκ ἠθέλησε μέναι παρὰ τοῖς ἀνεψιοῖς <αὐτῆς> καὶ πάντα τὰ αὐτῆς ἐδωρήσατό μοι, κελεύεις ἵνα, ὅτε ἅπαξ ἔρχεται, λαλῶ αὐτῇ καὶ κορηγῶ τὴν κρίαν αὐτῆς, ἢ πῶς ποιήσω; Πῶς χρὴ γενέσθαι;

47. Εἶναι δυσχερέστατη ἡ ἀντιμετώπιση τῆς συγκεκριμένης περίπτωσης. Ὁ ὁσῖος Ἰωάννης εἶναι σαφὴς καὶ κατηγορηματικὸς. Ἡ ὑπόδειξή του πρὸς τὸ νέο Ἠγούμενο εἶναι καὶ διακριτικὴ καὶ φιλάνθρωπη, ἀλλὰ καὶ θαρραλέα. Τὸ θάρρος αὐτὸ ὑπαγορεύεται ἀπὸ τῆ βαθύτατη συναίσθηση εὐθύνης ἐναντί τῆς Ἀδελφότητος καὶ δραστηριοποιεῖται μέ στόχο τῇ σωτηρίᾳ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἁτακτοῦ καὶ προκλητικοῦ μοναχοῦ.

48. Γνωρίζουμε ὅτι ὁ μοναχὸς δέν πρέπει νά «παζαρεύει». Δέν ἔχει ὅμως οὔτε τὸ δικαίωμα οὔτε τὴν «πολυτέλεια» τῆς σπατάλης ἢ τῆς ἀλόγιστης χρήσης τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Μοναστηρίου. Ἡ διακριτικὴ ὑπόδειξη τοῦ Ὁσίου κινεῖται μέσα σέ αὐτὰ τὰ πλαίσια. Ἀλλὰ θά ἔπρεπε νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ συναλλαγὴ δέν γίνεται γιὰ περιττὰ καὶ ἄγνωστα στόν Ἠγούμενο ἐμπορεύματα. Πρόκειται ἴσως γιὰ «ἐμπόρευμα», γιὰ προμήθεια βασικοῦ καὶ ἀπαραίτητου εἶδους, πού ἡ τιμὴ του ἦταν σταθερὴ καὶ γνωστή.

κάπου-κάπου νά τόν δέχεσαι φτωχικά ὡς ἀδελφό, ἄν ὅμως ἔρχεται συνεχῶς, πές του· «ἡ συνειδήσή σου δέν λειτουργεῖ, ὥστε νά σέ πληροφορήσει ὅτι δέν κάνεις καλά πού ἔρχεσαι»;⁴⁷

594

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος ἀδελφός μᾶς φέρει ἕνα πράγμα μέ τήν ἐλπίδα νά πάρει περισσότερα χρήματα ἀπ' ὅτι ἀξίζει, τί νά κάνω; Νά τό πάρω ἢ ὄχι; Τυχαίνει βέβαια μερικές φορές νά τό χρειάζομαι τό συγκεκριμένο αὐτό πράγμα.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν τό ἔχεις ἀνάγκη, νά μήν τό πάρεις. Ἄν τό ἔχεις, πές του· «ἄν τό πάρω, θά σοῦ δώσω ἀκριβῶς τήν τιμή πού ἀξίζει»⁴⁸. Καί φρόντισε νά πληρώσεις τό πράγμα ὅσο ἀξίζει.

595

Ἑρώτηση

Ἐπειδή συμβαίνει μερικές φορές νά μᾶς ἐπισκέπτονται πιστές γυναῖκες καθώς καί οἱ μπτέρες τῶν ἀδελφῶν πού κοινοβιάζουν ἐδῶ καί τίς δεχόμαστε στό ἐξωτερικό κελλί πού ἔχει θυρίδες πρὸς τή Μονή, πρέπει νά συνομιλῶ μαζί τους ἀπό τίς θυρίδες ἢ ὄχι;

Ἀκόμη ἐπειδή ἡ ἡλικιωμένη τέως σύζυγός μου δέν θέλησε νά μείνει μέ τά ἀνίψια της⁴⁹ καί μοῦ δώρισε ὅλη τήν περιουσία της, εὐλογεῖς, ὅταν ἔρχεται καμμιά φορά, νά τῆς μιλῶ καί νά τῆς δίνω ὅ,τι ἔχει ἀνάγκη; Τί εἶναι εὐλογημένο νά κάνω; Πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπισθεῖ αὐτή ἡ περίπτωσι;

49. Εἶναι ἄξιο νά παρατηρήσουμε ὅτι ἡ λύσις, πού δόθηκε μέ τήν «εὐλογία» καί τή διάκρισι τῶν Ὁσίων, δέν ἀποδείχτηκε δυνατή «ἐκ τῶν πραγμάτων». Τά ἐμπλεκόμενα πρόσωπα δέν μπόρεσαν νά λειτουργήσουν σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τῶν Ὁσίων. Εἶναι χρήσιμο καί ἀσφαλιστικό, ἡ ἐμπειρία αὐτή νά καθιστᾷ πιό προσεκτικούς αὐτοὺς πού συγκατατίθενται στή διάλυση ἐνὸς γάμου, χάριν τῆς πραγμάτωσις τῆς μοναχικῆς ζωῆς.

Τήν ἐποχὴ ἐκείνη δέν βρῖσκονταν σέ ἰσχὺ οἱ ἱεροὶ κανόνες (Πηδάλ. ὑποσημ. 1, Ἑρμην. εἰς τόν ΜΗ' (48) καν. Πενθέκτ. Συνόδου) πού ὁρίζουν τήν εἰσοδο καί τῶν δυὸ συζύγων σέ Μοναστήρια, διότι ὁ 48^{ος} καν. τῆς ΣΤ' Οἰκουμ. Συνόδου ἐγινε μετὰ τό 691 μ. Χ. Παρόμοιες ἐμπειρίες ἔχουν ὑπαγορεύσει τή θέσπισή του. Εἶναι λοιπόν καί αὐτός ἕνας λόγος γιὰ τόν ὁποῖο ὁ Ὁσίος δίνει τροποποιημένες ὁδηγίες στὸν Αἰλιανό, στή συγκεκριμένη αὐτὴ ἀπάντησή του.

Ἀπόκρισις

Ε'ὰν γένηται πρόφασις τοῦ γυναικας παραβαλεῖν ἡμῖν διὰ τὸν Θεόν, οὐ διὰ θεωρίαν τόπου, οὐδὲ διὰ θέλημα, ἀλλὰ εἰδικῶς διὰ τὸ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ ἢ προσενεγκεῖν τι τῷ τόπῳ καὶ χρειαῖ ἐστὶ συντυχεῖν αὐταῖς, σύντυχε καὶ βίαςαι τοῦ φυλάξαι τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὅτι «ὁ ἐμβλέπων γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἥδη ἐμοίκευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Καὶ πᾶν πρᾶγμα διὰ τὸν Θεὸν γινόμενον ὁ Θεὸς σκεπάζει. Μὴ ἐν ἀνθρωπαρεσκείᾳ, μὴ ὡς ζητῶν ἔπαινον, ἀλλ' ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἔκτεινον τὸν λογισμόν πρὸς τὸν Θεόν· κἂν ἡ μήτηρ ἀδελφοῦ καὶ ἔλθῃ διὰ τινα ἀνάγκην, λάλησον μετ' αὐτῆς κατὰ τὴν ἐντολὴν ἣν ἔχεις, ἐπειδὴ χωρὶς ἀνάγκης, οὐ χρειαῖ ἐστὶ δύναται γὰρ ὁ υἱὸς αὐτῆς πληροφορεῖσθαι αὐτήν, ὑμῶν ὑπουργούντων τὰ τῆς χρείας, οὐκ ἐν ἀσωτίᾳ, ἀλλὰ τὰ ἐπάναγκες.

Τῇ δὲ γράϊᾳ σου τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς ὀφειλέτης εἴ ἅπαξ ἅπαξ λαλεῖν καὶ ποιεῖν τὰς χρείας αὐτῆς, εἴτε εἰς τὴν πόλιν θέλει εἶναι, εἴτε εἰς ταύτην τὴν κώμην. Τοὺς δὲ παῖδας μὴ συγκωρήσης ποιεῖν τὰ θελήματα αὐτῶν, ἕως οὗ εὐδοῶσης αὐτοὺς εἰς βίον. Διοίκει δὲ αὐτοὺς ἐν φόβῳ Θεοῦ, τρέφων αὐτοὺς καὶ ἐνδύων μετὰ ἀκριβείας, διὰ τὴν ἀσωτίαν καὶ καταφρόνησιν, καὶ τὸ μὴ ζητεῖν τι περισσόν, ἀλλὰ δοκιμάζων τὰς χρείας καὶ ἐλέγχων αὐτοὺς καὶ λέγων αὐτοῖς· θέτε παρ' ἑαυτοῖς, ὅτι οὐκ ἐστὲ δοῦλοι, ἀλλ' ἐλεύθεροι· πόσῃν ἀμεριμνίαν ἔχετε καὶ ἀνάπαυσιν πλείονα τῶν ἐχόντων οὐσίας; Κἂν ἀποθάνῃ ἡ γράϊα, ἐλευθέρωσον αὐτοὺς καὶ δὸς αὐτοῖς τὴν ἀποτροφὴν αὐτῶν μετὰ συμμετρίας, εἴτε ἐνταῦθα ἐν τῇ κώμῃ, εἴτε ὅπου θέλεις, οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο ὑπὸ νόμον, ἀπειλῶν αὐτοῖς ἀλλοτριώσουσι καὶ τῶν σῶν ἐναριθμήσουσι.

50. Ὁ Ὅσιος προδιαγράφει συνοπτικὰ τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ γίνουν δεκτές οἱ ἐπισκέψεις γυναικῶν στὸ Μοναστήρι. Δίνει ὅμως καὶ δύο νηπτικά παραγγέλματα, ὥστε νὰ μὴν προξενηθεῖ ζημίᾳ ἀπὸ τῆς ἐπισκέψεως αὐτές· Τὸ ἓνα εἶναι, νὰ προσέχει τὴν ἐσώτερη λειτουργία τοῦ ψυχισμοῦ του (εἰδικότερα γιατί προέρχεται ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἐγγάμων) ὥστε νὰ μὴν «κλαπῇ» ἀσυνειδίχτα «εἰς ἐνήδονον ἀπασχόλησιν μετὰ τῶν ἑτεροφύλων ἐπισκεπτῶν» καὶ τὸ δεύτερο, νὰ μὴν ἀσχοληθεῖ μέ τὰ θέματά τους, χωρὶς νὰ ὑπάρχει οὐσιώδης λόγος (ἀνάγκη)· «... ἐπειδὴ χωρὶς ἀνάγκης, οὐ χρειαῖ ἐστὶ δύναται γὰρ ὁ υἱὸς αὐτῆς πληροφορεῖσθαι αὐτήν...».

51. Μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι αὐτὴ ἡ διακριτικὴ καὶ φιλόανθρωπη «εὐλογία» τοῦ Ὁσίου πρὸς τὸν Αἰλιανό, στηρίζεται στὸ ὅτι ἡ «γράϊα» ἦταν πρόσωπο πού ἐλεύθερα καὶ Χριστοκεντρικὰ εἶχε στέρξει τὴ διάλυση τοῦ γάμου της καὶ ἡ διαγωγή της ἦταν ἀκίνδυνη γιὰ τὸ μοναχό καὶ Ἡγούμενο πλεόν τέως σύζυγό της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ σύνολο τῆς Ἀδελφότητος. Ἀλλῃ μιά φορά μᾶς διδάσκει ὁ Ὅσιος νὰ λειτουργοῦμε, πρακτικὰ καὶ οὐσιαστικὰ, σύμφωνα μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀδελφοῦ μας καὶ νὰ μὴ γινόμαστε ἐξωπραγματικοὶ τυπολάτρες πού θά θυσιάζουμε τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀλήθεια στὸ βωμὸ μῆς τυπολατρικὰ κατοχυρωμένης, ἀλλὰ ναρκισσιστικῆς καὶ ἰδεολογικῆς, τελειοθηρίας.

52. Ὁ Ὅσιος ὑπαγορεύει ἀτὸν Αἰλιανό ἓνα θαυμάσιο πλαίσιο παιδαγωγικῶν ἀρχῶν, γιὰ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α ὃν ὑπάρξει λόγος σοβαρός νά μᾶς ἐπισκεφθοῦν γυναῖκες γιά τό Θεό, καί ὄχι γιά νά δοῦν τόν τόπο οὔτε γιά νά ἱκανοποιήσουν τό θέλημά τους, ἀλλά εἰδικῶς γιά νά ἀκούσουν λόγο Θεοῦ ἢ γιά νά προσφέρουν κάτι στό Μοναστήρι καί εἶναι ἀνάγκη νά συνομιλήσεις μαζί τους, συνομίλησε, ἀλλά βάλε ὅλη τή δύναμή σου νά ἔχεις νήψη καί νά ἐλέγχεις τά μάτια σου⁵⁰, διότι «ὅποιος βλέπει μιά γυναῖκα μέ πονηρή ἐπιθυμία, ἔχει κιόλας διαπράξει μέσα του μοικεῖα μ' αὐτήν» (Ματθ. 5, 28). Καί νά ξέρεις ὅτι καθετί πού γίνεται γιά τό Θεό, ὁ Θεός τό σκεπάζει. Γι' αὐτό ὅ,τι κάνεις, νά μήν τό κάνεις ἀπό ἀνθρωπαρέσκεια, οὔτε γιά νά ἐπαινεθεῖς, ἀλλά μέ καθαρή καρδιά στρέψε τό λογισμό σου πρός τό Θεό. Καί ἄν εἶναι μπτέρα ἀδελφοῦ καί ἔλθει γιά κάποια ἀνάγκη, μίλησε μαζί της σύμφωνα μέ τίς γραμμές πού σοῦ ἔχω δώσει, διότι ἄν δέν ὑπάρχει ἀνάγκη, δέν εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συνομιλία. Μπορεῖ ὁ ἀδελφός πού εἶναι γιός της νά της δώσει τίς ἀνάλογες πληροφορίες, ἐνῶ ἐσεῖς θά ἐτοιμάζετε τά ἀπαραίτητα πού πρέπει νά της δώσετε, ὅχι περισσότερα ἀπό ὅσα χρειάζεται, ἀλλά τά ἀναγκαῖα.

“Ὅσο γιά τήν πρώην σύζυγό σου (πού τώρα πιά εἶναι ἡλικιωμένη), ὅσο χρόνο ζήσει, ὀφείλεις κάπου-κάπου νά της μιλάς καί νά της παρέχεις τά ἀναγκαῖα⁵¹, εἴτε βρίσκεται στήν πόλη, εἴτε στήν κωμόπολη αὐτή. Στά παιδιά ὅμως νά μή δεχτεῖς νά τοὺς κάνεις τά θελήματά τους, μέχρις ὅτου τά ἀποκαταστήσεις κοινωνικά καί ἐπαγγελματικά. Νά τά διοικεῖς μέ φόβο Θεοῦ, νά τά τρέφεις καί νά τά ντύνεις μέ ἰδιαίτερη προσοχή γιά νά μήν πέσουν σέ ἀσωτία καί σέ ἀδιαφορία, ἀλλά καί γιά νά μή ζητοῦν κάτι περισσότερο ἀπ' αὐτό πού τοὺς χρειάζεται. Νά ἐξετάζεις τίς ἀνάγκες τοῦ καθενός, νά τά ἐλέγχεις καί νά τοὺς λές: «Βάλτε στό νοῦ σας ὅτι δέν εἴστε δοῦλοι ἀλλά ἐλεύθεροι. Πόση ἀμεριμνησία ἔχετε καί πόσο μεγαλύτερη ἀνάπαυση ἀπ' αὐτοὺς πού ἔχουν περισυρσίξεις»; Καί ἄν πεθάνει ἡ μπτέρα τους, χειραφέτησέ τα καί δός τους κάποιο κωράφι γιά τή διατροφή τους, λαμβάνοντας πρόνοια ὥστε οὔτε νά τοὺς λείπει κάτι ἀπαραίτητο, οὔτε νά ἔχουν ἐπικίνδυνη περίσσεια⁵², εἴτε ἐδῶ, εἴτε στήν κωμόπολη, εἴτε ὅπου ἄλλου θέλεις -γιατί ὁ νόμος δέν σέ ὑποχρεώνει νά δώσεις κάποια συγκεκριμένη λύση- βάζοντας στό συμβόλαιο ὅρο πὼς ἄν θά θελήσουν νά πουλήσουν τό κωράφι, τότε θά εἶναι ὑποχρεωμένοι νά τό προσθέσουν στά δικά σου κτήματα.

νά στήριζει πάνω σ' αὐτές τήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν του, -διατηρώντας ὡς θεμέλιο τό φόβο τοῦ Θεοῦ καί τό νόμο τῆς πολιτείας- μέχρι νά τά ἀποκαταστήσει κοινωνικά καί ἐπαγγελματικά. Ἀκόμη τοῦ συνιστᾷ νά τά στήριξει οἰκονομικά καί νά προβεῖ στή χειραφέτησή τους, κατὰ τόν τότε πρόσφατο νόμο περί χειραφέτησης, πού εἶχε θεσπίσει ὁ Ἰουστινιανός. Εἶναι μαρτυρημένο

φ λ ς '

Ἑρώτησις

Ἐάν φανῇταί μοι ὅτι χρειά παρασαλεῦσαί τινα τῶν διδομένων μοι παρ' ὑμῶν παραγγελιῶν, ποιήσω ἢ οὐ; Εἰ δὲ οὐ χρή, καὶ ἡττηθῶ ὡς ἄνθρωπος, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Ἐάν ἀπαιτῇ τὸ πρᾶγμα ἐν ἀληθείᾳ τὸ παρασαλεῦσαι μὴ κωλύσης, ἐάν δὲ μή, καὶ ἡττηθῇς ὡς ἄνθρωπος καὶ βλάβης ἐν τῷ πράγματι μικρὸν ὅτι χρειά ἦν, καὶ ὁ λογισμὸς οὐ δύναται κόψαι τὸ πᾶν, συγκατάβηθι τῷ λογισμῷ καὶ αἴτψαι παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν, καὶ παραφέρει. Οὐ μόνῳ δὲ ἐν τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ πράγματι χρή βαστάζειν τὴν μέμψιν ἐάν γὰρ ποιήσης, φησὶν, οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν, οὐ δύνασαι ἀμεριμνήσαι.

Ἱστορικά ὅτι μέχρι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οἱ γονεῖς –καὶ μάλιστα ὁ πατέρας– εἶχαν δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου πάνω στά παιδιά τους. Μετά τὴν ἐνηλικίωσή τους, θέσπισε ὁ Ἰουστινιανός, τὴ νόμιμη χειραφέτησή τους μέ σχετικὴ δικαστηριακὴ διαδικασίᾳ, κατὰ τὴν ὁποία γινόταν καὶ κάποια οἰκονομικὴ–περιουσιακὴ ἐκκώρπησις πρὸς τὰ παιδιά, ὑπὸ ὅρους πού τοὺς ἔθετε ὁ πατέρας.

«Κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, ὑπῆρχε ἀπόλυτος καὶ ἐφ' ὅρου ζωῆς ἐξουσία τοῦ *paterfamilias* (τοῦ ἀρχηγοῦ δηλαδὴ τῆς οἰκογενείας) ἐπὶ τῶν ἀποτελούντων τὴν οἰκογένειαν ἐλευθέρων προσώπων, τῶν πραγμάτων καὶ τῶν κτηνῶν, καθὼς καὶ τῶν πρὸς ταῦτα ἐξομοιουμένων δούλων. Ἡ ἐξουσία αὐτῇ, καθ' ὅσον ἀφορούσε τὰ τέκνα καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων, ἐλέγετο *patria potestas*. Στὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον ἡ *patria potestas* ἐμφανίζεται ὡς τίκτουσα ὑποχρεώσεις μᾶλλον ἢ δικαίωμα ὑπὲρ τοῦ ἀσκοῦντος αὐτὴν πατρός.

Ἐκτὸς αὐτοῦ, ὁ πατὴρ ἠδύνατο νὰ μεταβιβάσῃ ἐκουσίως στὸν ὑπεξούσιον (τέκνον) περιουσίαν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πηγάζουσιν ἐξ αὐτοῦ (τοῦ πατρός), ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ διοικῇ αὐτὸς ταύτην ὡς οἰονεὶ ἰδίαν, καίτοι παραμένουσαν πατρικὴν. Πρόκειται διὰ τὸ ἀποκαλούμενον «πατρικὸν χρημᾶτιον». Ὁ πατὴρ εἶχε τὴν κυριότητα τοῦ «πατρικοῦ χρηματίου» καὶ ὁ ὑπεξούσιος τὴν διοίκησιν, τὴν ὁποίαν ὁμως ὁ πατὴρ ἠδύνατο νὰ ἀνακαλέσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ὑπεξουσίου ἀπὸ τῆς δεσποτείας τοῦ πατρός καὶ ἡ λύσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἐγένετο, κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον, διὰ πράξεως τοῦ ἐξουσιαστοῦ, τῆς χειραφεσίας, τῆς *emancipatio* (τυπικῆς πράξεως).

Ὁ Ἰουστινιανὸς καθήργησεν ἐντελῶς τοὺς ἀρχαίους τύπους καὶ εἰσήγαγεν ὡς μοναδικὸν τρόπον χειραφεσίας καὶ λύσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τὸν δι' ἀπλῆς δηλώσεως ἐνώπιον τοῦ ἀρχκοντος. Στὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον ὁ χειραφετούμενος εἶχε καὶ ἰδίαν περιουσίαν. Ἡ χειραφεσία ὅμως ἠδύνατο νὰ ἀνακληθῇ λόγῳ ἁχαριστίας».

Βλ. Γεωργ. Πετροπούλου, Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου (1955), παράγραφοι 45, 113, 115, 128. Καὶ Π. Παπαρρηγοπούλου Ἀστικὸν Δίκαιον (Ἐκδοσις συμπληρωθεῖσα ὑπὸ Ἰωάν. Ζέππου καὶ Δημ. Ζέππου – 1931), 4ος τόμ. (Οἰκογενειακὸν Δίκαιον), παράγραφοι 230, 234, 235, 258, 259, 265.

596

Ἑρώτηση

Ἄν μοῦ φανεῖ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά μετακινηθῶ κάπως ἀπό τίς γραμμές καί τίς ἐντολές πού μοῦ δίνετε, νά τό κάνω ἢ ὄχι; Καί ἂν μοῦ πείτε ὅχι καί ἡττηθῶ ὡς ἄνθρωπος, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν τά πράγματα ἀπαιτοῦν ὄντως νά γίνει παρέκκλιση ἀπό τά παραδεδομένα, νά μὴν τὴν ἐμποδίσεις⁵³. Ἄν ὄχι, καί νικηθεῖς ὡς ἄνθρωπος καί διαπιστώσεις ὅτι σπὴν πραγματικότητα ἦταν μηδαμινὴ ἡ ἀνάγκη, ἀλλὰ ὁ λογισμὸς δέν εἶχε τὴ δύναμη νά τό ξεπεράσει, δεῖξε συγκατάβαση στοῦ λογισμοῦ καί ζήτησε ἀπὸ τὸ Θεὸ συγχώρηση καί θά σοῦ τὴ δώσει. Καί ὄχι μόνο σ' αὐτό τό θέμα, ἀλλὰ σέ ὅλα πρέπει νά κρατᾷς τὴ μέμψη, διότι, ὅπως εἶπε κάποιος ἅγιος Πατέρας μας (ἁββάς Ποιμὴν), «καί ἂν ἀκόμη δημιουργήσεις καινούριο οὐρανὸ καί καινούρια γῆ, δέν μπορεῖς νά ζεῖς ὡς ἀκατάκριτος καί νά μὴ φοβᾷσαι τὴν Κρίση τοῦ Θεοῦ»⁵⁴.

Ἰδιαίτερα ὑπογραμμίζεται ἡ ὑπόδειξη τοῦ Ὁσίου στοῦ διακριτικὸ «ζύγισμα» τῶν παροχῶν στὰ παιδιά, ὥστε νά βοηθηθοῦν ἀποτελεσματικά, χωρὶς νά γίνουν νωκελὴ καί ἀνεύθυνα καί νά παραμείνουν ἀνώριμα (*καὶ δὸς αὐτοῖς τὴν ἀποτροφὴν αὐτῶν μετὰ συμμετρίας ...*), ἀλλὰ καί χωρὶς νά ἀποκτήσουν ἄκοπα περιουσία πού θά μπορούσαν νά καταχραστοῦν. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καί ὁ Ὁσιος συνιστᾷ νά τεθεῖ δεσμευτικὸς-ἀπαγορευτικὸς ὅρος στοῦ σχετικὸ συμβόλαιο τῆς «προικοδοτήσεως» τους κατὰ τὴ χειραφέτησή τους, «... ἀπειλῶν αὐτοῖς ἀλλοτριώσουσι καὶ τῶν σῶν ἐναριθμήσουσι».

Πόσο διαφορετικὰ θά ἦταν τὰ κοινωνικὰ πράγματα στίς μέρες μας ἂν δέν εἶχαμε ἀγνοήσει τίς παιδαγωγικὲς ἀρχές τοῦ Ὁσίου!...

53. Πρόκειται γιὰ ἐφαρμογὴ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου: «*Τὸ Σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον*». Ὁ Ὁσιος δίνει δύο βασικὰ κριτήρια γιὰ νά λειτουργήσει ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐλευθερίαν του μπροστὰ στὰ «Σάββατα», στίς καθιερωμένες παραδοσιακὲς δομὲς τῆς ἀτομικῆς ἢ κοινοβιακῆς ζωῆς: α) Τὴν ἀνάγκη καί β) Τὴν εἰλικρίνεια καί τὴν ἀλήθεια στὴ διάγνωση καί ἐκτίμηση τῆς ἀνάγκης. Σ' αὐτὰ τὰ δύο γίνεται εὐκολὴ ἢ «διαβολὴ» ἀπὸ τὰ πονηρὰ πνεύματα ἢ ἀπὸ τὰ πάθη μας. Οἱ νηπτικοὶ περιορισμοὶ ποτὲ δέν ἀποβλέπουν στὴ δέσμευση ἢ στὸν περιορισμὸ τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, ἀλλὰ στὴν προστασία καί προφύλαξη ἀπὸ τίς διαβολικὲς παγίδες. Πολὺ περισσότερο δέν ἀποβλέπουν στὴ διατήρηση ἢ στὴν τροφοδοσία τοῦ «γοήτρου» τοῦ νηπτικοῦ καθοδηγητῆ.

54. Ἡ «ἐπιτυχία» μας αὐτονόμητα θεωρεῖται ὡς ὅρος τῆς «εὐτυχίας» μας. Ἡ ἐπιτυχία μας πάλι αὐτονόμητα καί «δικαιωματικά» θέλουμε νά δέχεται τὸν ἔπαινο καί τὴν ἐπιβράβευση. Ἡ Ὁρθόδοξη ὁμως καί νηπτικὴ πνευματικὴτητα ζητᾷ ἀπὸ μᾶς νά σταθοῦμε στοῦ πλαισίου τῆς αὐτομεμψίας, ἔστω ἡ ἂν ἔχουμε φθάσει στὴν ἀνώτερη κλίμακα τῆς τελειότητας. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται

φ'ζ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν συνείδω ἐναλλάξαι τῆς ὀρισμένης ἐκ τοῦ μακαρίου τοῦ Ἀββᾶ διατυπώσεως ἢ καὶ διορθώσασθαι τι ἐν τῇ μονῇ, κελεύεις ποιήσω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εἴ τι φαίνεται σοι ὅτι χρειά ἐναλλάξαι ἐν φόβῳ Θεοῦ, μὴ διακριθῆς, καὶ ὅσα χρήζει διορθώσεως διορθωθῇ, μὴ ἐν πλατυσμῷ, ἀλλ' ὥς ἀπαιτεῖ ἡ χρεία· καὶ αὐτὸ μικρὸν ἐν στενώσει, ὥς ἐν παροικίᾳ· τὰ γὰρ τοῦ αἰῶνος τούτου σκηνή ἐστιν. Ὅτε βλέπεις τὸν λογισμὸν ζητοῦντα ποιῆσαι τι πρᾶγμα, εἰπὲ αὐτῷ· διατί θέλεις ποιῆσαι; Καὶ εἰ μὲν ἐστὶ τὸ πρᾶγμα χρειᾶς οὐσῆς ἀναγκαίης, γενέσθω, εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀνάγκη, εἰπὲ τῷ λογισμῷ· τί ὥφελῃ ἐκ τούτου; Ἐὰν δὲ ἡ σαρκικὸς λογισμὸς, καταφρόνησον αὐτοῦ, ἐὰν δὲ πάνυ ὀχλήσῃ σοι, μὴ ἀποκριθῆς αὐτῷ, ἀλλὰ πρόσφυγε τῷ Θεῷ.

φ'η'

Αἴτησις

Ἐπειδὴ προεμήνυσας, δέσποτα, ἡμῖν περὶ τῆς ὑμῶν τελευτῆς καὶ εἰμι ἐν φόβῳ καὶ λύπῃ, μὴ διὰ τὴν ἀναξιότητά μου ἐγκαταλειφθῶμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, δός μοι λόγον παρακαλῶ, ὅτι, ὥσπερ βοηθούμεθα ἐν τῇ ζωῇ ὑμῶν,

μόνο ὅταν ζοῦμε ὅτι ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ μέσα μας ἢ μέσω μας καὶ ὅτι χρειάζεται ἡ Χάρη Του γιὰ νὰ παρακάμπτει τὰ ἐμπόδια πού ἐμεῖς βάζουμε στό ἔργο Της. Ἄν τὴν «ἐπιτυχία» μας τὴ ζοῦμε, ἔστω καὶ ἐν μέρει, ὥς ἔργο μας, τότε ἤδη εἴμαστε παγιδευμένοι στὴ «διαβολή». Στὴν προκειμένη περίπτωση ἡ πλάνη μας βιώνεται σὰν ναρκισσιστικὴ αἰσχροκέρδεια! ...

55. Στὸ ὅλο νηπτικὸ καὶ διακριτικὸ «ζύγισμα» προσώπων, πραγμάτων καὶ περιστάσεων, πού προτρέπει ὁ Ὁσῖος νὰ κάνουμε, μᾶς βάζει τόσο ἀποφθεγματικά καὶ τὸ βιωματικὸ ἀξιολογικὸ κριτήριον· «τὰ γὰρ τοῦ αἰῶνος τούτου σκηνή ἐστιν». Ἐξω ἀπ' αὐτὴ τὴ θέση ὁ καθένας μας λειτουργεῖ μυωπικά τὴν ἐπίγεια ζωὴ του, γιὰ αὐτὴ ἡ θέση θεμελιώνει ὑπαρκτικὰ τὴν πνευματικὴ διάσπαση τοῦ προσώπου μας (τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητας).

Ὅποιαδήποτε καὶ ὅσο μεγάλη καὶ νὰ ὑπάρξει ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου, στὴν ἐπιστήμην καὶ στὸν πολιτισμὸ, δέν μπορεῖ νὰ πάρει διαβατήριο γιὰ τὴν ἐσχατολογικὴ αἰωνιότητα, παραμένοντας μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀνθρωπιστικῆς γήινης καὶ μυωπικῆς μικρότητας, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴ σκηνὴ τοῦ Ἀβραάμ, ἐξυπηρετεῖ βιοτικές ἢ μεταπτωτικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ καὶ τὸ «ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος» παίρνει ἀπειρὴ διάσπαση ἐν Χριστῷ, ἀποκτᾷ ἄχρονο ποῖον καὶ χαρακτῆρα, λειτουργεῖ τὴν Ἀγάπην καὶ ἀποδεσμεύει ἀπὸ τὴν ἐγωπάθεια.

56. Βλέπε καὶ τὴ σκδ' Ἀπόκριση, ὅπου ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης, πού ἀναφέρεται ἐδῶ, προέβλεψε τὴν τελευτὴ του καὶ εἶπε ὅτι σὲ ἑπτὰ ἡμέρες, μετὰ τὴν κοίμηση τοῦ ἄββᾶ Σερίδου, Ἦγουμένου τοῦ Κοινοβίου, θά φύγει. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ διάδοχος τοῦ ἄββᾶ Σερίδου, ἄββᾶς Αἰλιανός, πού

597

Ἑρώτηση

Ἐάν μοῦ γίνει συνειδηση ὅτι πρέπει νά ἀλλάξω κάτι ἀπό τόν κανονισμό πού εἶχε θέσει ὁ μακαριστός ἄββάς Σέριδος ἢ καί νά ἐπιδιορθώσω κάτι στό Μοναστήρι, εὐλογεῖς νά τό κάνω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν κάτι σοῦ φαίνεται ὅτι πρέπει νά τό ἀλλάξεις, μέσα στό φόβο πού ἐμπνέει ἡ ὀρθή κατὰ Θεό εὐλάβεια, νά μή διστάσεις. Καί ὅ,τι ἔχει ἀνάγκη ἐπιδιορθώσεως, νά τό ἐπιδιορθώσεις. Ὅχι ὅμως γιά νά ἐξασφαλίσεις περιττή ἄνεση, ἀλλά τόσο, ὅσο ἀπαιτοῦν οἱ ἀνάγκες. Καί πάλι αὐτό θά τό ἐπιδιώξεις μέσα στά πλαίσια τῆς στένωσης –σέ κάποιο βαθμό– καί ἔχοντας συνειδητή τήν πραγματικότητα ὅτι ἐδῶ εἴμαστε σάν πάροιχοι. Διότι ὅλες οἱ ἐπίγειες προσπάθειες τοῦ ἀνθρώπου (ὅσο ἐξελιγμένες καί ἄν εἶναι), ἰσοδυναμοῦν μέ τίς σκηνές⁵⁵ (μέσα στίς ὁποῖες ἔζησε ὁ Ἀβραάμ καί οἱ δικοί του). Ὅταν βλέπεις τό λογισμό σου νά ἐπιζητεῖ ἕνα πράγμα, πές του· «γιατί θέλεις νά τό κάνεις»; Καί ἄν ὑπάρχει ἀπόλυτη ἀνάγκη νά γίνει αὐτό τό πράγμα, ἄς γίνει. Ἐάν ὅμως δέν ὑπάρχει ἀνάγκη, πές στό λογισμό σου· «σέ τί θά σέ ὠφελήσει αὐτό τό πράγμα»; Ἐάν πάλι εἶναι λογισμός πού ἀποβλέπει στήν ἀνάπαυση τοῦ σώματος, νά τόν περιφρονήσεις. Καί ἄν σέ ἐνοχλήσει σέ μεγάλο βαθμό, μήν τοῦ ἀπαντήσεις, ἀλλά πρόσπεσε στό Θεό (καί παρακάλεσέ Τον νά σέ ἀπαλλάξει ἀπ' αὐτόν).

598

Αἴτησις

Δέσποτα, ἐπειδή μᾶς προμήνυσες σχετικά μέ τό τέλος τῆς ζωῆς σου⁵⁶ καί εἶμαι γεμάτος φόβο καί λύπη μήπως, λόγω τῆς ἀναξιότητάς μου, μᾶς ἐγκαταλείψει ὁ Θεός⁵⁷, παρακαλῶ δῶσε μου τό λόγο σου ὅτι ὅπως μᾶς

θέτει τίς Ἑρωτήσεις αὐτῆς τῆς ἐνότητος, ἦταν ἄπειρος στό διακόνημα τῆς ἡγουμενίας, παρακάλεσε τόν ἄββᾶ Ἰωάννη νά παραμείνει στή ζωή, τουλάχιστον δύο ἐβδομάδες, γιά νά τόν ρωτήσει σχετικά μέ τή διοίκηση τοῦ Μοναστηριοῦ. Καί ὁ ἄββάς Ἰωάννης τόν σπλαχνίστηκε καί παρέμεινε στή ζωή. Τοῦ ἔδωσε δέ τίς προαναφερόμενες Ἀποκρίσεις σχετικά μέ τή διοίκηση τοῦ Κοινοβίου (Σχόλιο ἁγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 282).

57. Μέσα σ' αὐτή τή σαφή καί ἐξομολογητική διατύπωση κρύβεται ἕνα πολυσύνθετο συμπλεγματικό βίωμα, καλυμμένο μέ τό μανδύα τῆς ταπεινόφρονος αὐτομεμψίας καί τῆς ἔκφρασης τιμῆς καί ἀσφάλειας στήν παρουσία τοῦ ὁσίου Γέροντα. Ἐτσι συμβαίνει συνήθως· ὅταν διογκώσουμε τόν ἄνθρωπο (τόν ἑαυτό μᾶς ἢ τόν «πλησίον» μας), σμικρύνουμε τό Θεό. Ὅταν κυ-

οὕτω μέλλομεν βοηθεῖσθαι καὶ μετὰ τὴν ὑμῶν πρὸς Θεὸν ἀναχώρησιν, καὶ ἵνα συνεργῇ <ἡμῖν> ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος.

Ἀποκρίσεις

Ο Ἱεὸς ἀπαξ εἶπεν, «οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω», καὶ πιστεύομεν εἰς τὸν Θεὸν ὅτι καὶ περισσὸν οὐ ἤμεν μεθ' ὑμῶν, ποιεῖ κᾶν οὖν εἴπης κᾶν μὴ εἴπης, πλέον οὐ ζητεῖς, αὐτὸς συνεργεῖ μεθ' ὑμῶν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος ὅτι, «τί προσεύξασθαι καθ' ὃ δεῖ οὐκ οἶδαμεν». Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ κατελθὼν διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐκ τοῦ πατρικοῦ θρόνου, αὐτὸς καὶ σώσσει καὶ ἀποκαταστήσει καὶ φυλάξει ἐκ τοῦ πονηροῦ, ὑμῶν συνεργούντων, εὐχαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

φ'θ'

Ἑρώτησις

Τινὲς τοῦ κοινοβίου Γέροντες ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Παρακαλοῦμεν, ἵνα ἡμῖν εἴπης, δέσποτα, διατὶ μεθ' ὃ ἐπηγγεῖλασθε ἡμῖν, ὅτι δυσωπεῖτε τὸν Δεσπότην Θεὸν ἀφεῖναι μεθ' ὑμᾶς τὸν μακάριον τὸν Ἀββᾶν, πάλιν ἔλαβε πρὸ ὑμῶν, ὁ αἰεὶ ποιῶν τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν; Καὶ τοῦτο δέ, Πάτερ, δίδαξον ἡμᾶς· διατὶ ἔστιν ὅτε κρύπτει ὁ Θεὸς πράγματα ἀπὸ τῶν ἀγίων, ὥς ἐπὶ τοῦ προφήτου Ἑλισσαίου; Καὶ τίνος χάριν ἀνῆλθε τὰ ἀνθρώγια εἰς τὸν Ἀββᾶν, <ὅτε> ἔμελλε τελευτᾶν;

ριευθοῦμε ἀπὸ φόβου καὶ λύπης, εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ βιώματά μας πάσχουν θεολογικά. Ἐν Χριστῷ ὁ φόβος μεταβολίζεται σὲ νήψη καὶ ἡ λύπη μεταβολίζεται σὲ ἐλπίδα.

Ὁ Αἰλιανὸς ἐξομολογεῖται εἰλικρινά. Ἡ ὑποτακτικὴ ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸν Ὅσιον τὸν κάνει συμπαθὴ καὶ ἀξιοθαύμαστο, ἀλλὰ τὸν διατηρεῖ σὲ κάποια πλαίσια αὐτοπεριορισμοῦ καὶ ἀνωριμότητος. Ἡ «πνευματικὴ» μειονεξία τὸν κρατᾷ σὲ ἐγωκεντρικὴ θεώρηση τῆς σχέσεως του μὲ τὸ Θεὸ ὥστε νὰ θεωρεῖ πιθανή ἢ καὶ δυνατὴ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ «ἐγκατάλειψη» καὶ νὰ ζητᾷ ἐπίμονα τὴ συνέχιση τῆς προστασίας τοῦ Ὁσίου καὶ μετὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημία του. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου, ριζικὰ ἀνατρεπτικὴ τῶν θέσεων τοῦ Αἰλιανοῦ, βάζει τὰ πράγματα στὴ θέσιν τους καὶ τὰ στηρίζει στὴν ὄντολογία τοῦ Θεοῦ καὶ ὅχι τοῦ ἀνθρώπου· «... κᾶν οὖν εἴπης, κᾶν μὴ εἴπης, πλέον οὐ ζητεῖς, αὐτὸς συνεργεῖ μεθ' ὑμῶν».

Ἐπομένως τὸ ζητούμενον δὲν ἀναφέρεται στὸ Θεὸ (αὐτὸ εἶναι δεδομένο), ἀλλὰ στὸν ἄνθρωπο. Αὐτὸς ὀφείλει νὰ συν-εργάζεται μὲ τὴ Χάρη καὶ νὰ μὴ τὴν ἐμποδίζει.

58. Συμπληρωματικά πρὸς ὅσα γράψαμε στὸ προηγούμενον σχόλιον γιὰ τὴν ἀπόλυτη ἐξάρτηση τοῦ ἁββᾶ Αἰλιανοῦ ἀπὸ τὸν ὅσιο Ἰωάννην, τὰ ἐρωτήματα ποῦ διατυπώνει ὁ ἁββάς Αἰλιανός

βοηθοῦσες σ' αὐτή τή ζωή κατά τόν ἴδιο τρόπο θά μᾶς βοηθᾷς καί μετά τήν ἀναχώρησή σου πρὸς τὸ Θεό. Καί προσευχήσου ὥστε νά μᾶς εἶναι ὁ Θεός βοηθός σέ ὅλα, σύμφωνα μέ τὸ πλούσιο ἔλεός Του.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὁ Θεός ἅπαξ διὰ παντός εἶπε: «Δέν θά σταματήσω νά σέ κρατῶ σφικτά ἀπό τὸ χέρι οὔτε θά σέ ἐγκαταλείψω» (Ἑβρ. 13, 5). Καί πιστεύω ὅτι ὁ Θεός θά κάνει σέ σᾶς περισσότερο ἀπ' ὅσα ἔκανε ὅταν ἦμουν μαζί σας. Εἴτε λοιπόν διατυπώνεις ἓνα τέτοιο αἶτημα εἴτε δέν τὸ διατυπώνεις, σέ διαβεβαιώνω ὅτι δέν χρειάζεται νά ζητᾷς κάτι τέτοιο, γιατί εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ Θεός εἶναι μόνιμα συνεργός σας. Ὅπως τὸ εἶπε καί ὁ Ἀπόστολος, ὅτι «ἐμεῖς δέν ξέρουμε οὔτε τί οὔτε πῶς νά προσευχηθοῦμε». Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Ὅποιος κατέβηκε ἀπὸ τὸν πατρικὸ Του θρόνο γιὰ τή σωτηρία μας, Αὐτός εἶθε νά σᾶς σώσει καί νά σᾶς ἀποκαταστήσει (στό ἀρχαῖο κἄλλος) καί νά σᾶς προστατεύει ἀπὸ τὸν πονηρό, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καί τή δική σας συνέργεια. Ἀμήν.

599

Ἑρώτηση

Κάποιοι Γέροντες τοῦ Κοινοβίου ρώτησαν τὸν ἴδιο Γέροντα, τὸν ἀββά Ἰωάννη:

Σέ παρακαλοῦμε, δέσποτα, νά μᾶς πεῖς γιατί, ἐνῶ μᾶς ἀποκαλύψατε ὅτι ἱκετεύατε τὸ Θεό νά ἐπιτρέψει νά τελευτήσῃ ὁ μακαριστὸς ἀββάς Σέριδος μετά ἀπὸ σᾶς, τὸν πῆρε πρὶν ἀπὸ σᾶς, ἀφοῦ πάντα κάνει τὸ θέλημα ὅσων Τόν εὐλαβοῦνται; Ἐπίσης διαφώτισέ μας, Πάτερ, καί σ' αὐτό: Πῶς γίνεται καί μερικές φορές ὁ Θεός κρύβει πράγματα ἀπὸ τοὺς Ἀγίους, ὅπως ἔγινε μέ τὸν προφήτη Ἐλισσαῖο; (Δ' Βασ. 4, 8-37). Καί γιὰ ποιὸ λόγο ἦρθε στὸν ἀββά Σέριδο ἡ ἀρρώστια τοῦ ἄνθρακα⁵⁸, ἀφοῦ ἐπρόκειτο νά ἀποβιώσῃ;

σ' αὐτή τήν ἐρώτηση εἶναι καρπὸς μιᾶς ἀνθρώπινης «τετραγώνως» λογικῆς καί μιᾶς βαθιᾶς εὐλάβειας, προβληματισμένης ὅμως ὀδυνηρά, ἐπειδὴ δέν μπορεῖ νά ἐναρμονίσει τή θεωρητικὴ ἀντίληψη μέ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα, στὸ θέμα τῆς Θεῆς Πρόνοιας. «Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς πληροφορήσαι ὑμᾶς καὶ ἀπορρίψαι ὑμῶν πᾶσαν διψυχίαν καὶ κακίαν πονηρίας».

Ὁ Ὅσιος δέχεται καί ἀπαντᾷ στὰ ἐρωτήματα τοῦ ἀββά Αἰλιανοῦ γιατί διατυπώνονται μέ εὐλάβεια καί πνεῦμα μαθητείας καί διάθεσις ὑποταγῆς. «Λοιπὸν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου τὸ ἐκζητεῖν τὰ ἀκατάληπτα ...». Καί γιὰ νά μὴ ζήσει ὁ ἀδελφός ὡς σκληρὴ ὑπεκφυγὴ τὴν ἀπάντησι τοῦ Ὀσίου, ὁ Ὅσιος τοῦ ζητᾷ νά εὐχεται: «...εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα καὶ γὰρ εὐρὸς ἔλεος καὶ σωθῶ

Ἀπόκρισις

Καθὼς εἶπε τῷ ἄββᾶ Ἀντωνίῳ, ὅτι ταῦτα κρίματα Θεοῦ εἰσι καὶ οὐ δύνη αὐτὰ μαθεῖν· τοῦτό ἐστι. Περὶ δὲ τῶν ἀνθρακίων καὶ τῆς ἀλλοιώσεως, ἅπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἔλαβεν ὁ Ἀββᾶς δόξαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Θεοῦ, ἵνα οὖν μὴ θεοποιῶσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ γὰρ ἐν ἀληθείᾳ Πνεύματος ἁγίου καὶ τελειότητος ἦν μέτοχος· ἔσβεσεν <οὖν> ὁ Θεὸς διὰ τῆς προφάσεως ταύτης τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα τελείως ὑπερπερισεύσῃ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲ γὰρ ἔτι ἠδύνατο τοιοῦτου μέτρου ὢν, φροντίζειν τὰ γήινα, καὶ εἰς μέσον ἀνθρώπων, οὐκ ἠδύνατο εὐλυτῶσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαβεν αὐτὸν ὁ Θεός.

Περὶ γὰρ ἡμῶν προσεδοκήσαμεν ὅτι γίνεται, καθὼς ἐλογιζόμεθα, καὶ ἐγένετο κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑπερέχοντος τῇ προνοίᾳ τῆς σωτηρίας. Λοιπὸν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου τὸ ἐκζητεῖν τὰ ἀκατάληπτα, ἀλλὰ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιρρίπτειν τῷ ἐξουσίαν ἔχοντι, ἵνα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ γένηται. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς πληροφορήσαι ὑμᾶς καὶ ἀπορρίψαι ὑμῶν πᾶσαν διψυχίαν καὶ κακίαν πονηρίας· <ἐρρωσθαι> ὑμᾶς εὐχομαι ἐν Κυρίῳ. Ἀμήν.

Εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα καγὼ εὕρω ἔλεος καὶ σωθῶ ἀπὸ τῆς ψευδογνωσίας καὶ τῆς ἀφροσύνης, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἀπὸ τῆς ψευδογνωσίας καὶ τῆς ἀφροσύνης ...», δίνοντας σ' αὐτὸν ὑπόδειγμα προσευκῆς μέ τόν ἴδιο στόχο ...

Συμπερασματικά, ἡ διδαχὴ τοῦ Ὁσίου θά μπορούσε νά διατυπωθεῖ κάπως ἔτσι: «Δέν ὠφελοῦμαστε κρίνοντας τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὑποτασσόμενοι εὐχάριστα σ' Αὐτήν». «Ἀλλὰ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιρρίπτειν τῷ ἐξουσίαν ἔχοντι, ἵνα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ γένηται». Καὶ συνεπῆς πρὸς ὅσα διδάσκει τὸν ἄββᾶ Αἰλιανό, ἐρμηνεύει τὴ διάψευση τῆς προσωπικῆς προσδοκίας του μέ ἀπλότῃτα: «Περὶ γὰρ ἡμῶν προσεδοκήσαμεν ὅτι γίνεται καθὼς ἐλογιζόμεθα καὶ ἐγένετο κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑπερέχοντος τῇ προνοίᾳ τῆς σωτηρίας».

59. Ὁ ὁσιος Ἰωάννης ἐρμηνεύει τὸ φαινόμενο τῆς ἀσθένειας τοῦ ἄββᾶ Σερίδου ἀκριβῶς ὅπως ὁ Μέγας Βασιλείος ἐρμηνεύει τὸ «σκόλοπα» τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Ὅροι κατὰ πλάτος, ἐρῶτ. 55). Ὁ ὁσιος Ἰωάννης προχωρεῖ καὶ ἐρμηνεύει τὴν κοίμηση τοῦ ἄββᾶ Σερίδου ὡς «φυ-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Θεός ἀποκρύπτει πράγματα ἀπό τούς Ἀγίους γιά τό λόγο πού εἶπε καί στον Ἀββά Ἀντώνιο, ὅτι αὐτά ἀνήκουν στίς βουλές καί στίς ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ καί δέν μπορεῖς νά τά κατανοήσεις. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος. Ὅσο γιά τήν ἀρρώστια τοῦ ἄνθρακα καί τή σωματική φθορά πού ἔπαθε ὁ Ἀββάς Σέριδος, ὁ λόγος πού τοῦ ἤλθαν ὅλα αὐτά ἦταν γιά νά μὴν τόν θεοποιήσουν οἱ ἄνθρωποι⁵⁹, διότι ὁ Ἀββάς ἔλαβε δόξα ἀπό τό Θεό καί ἀπό τούς ἀνθρώπους πάνω ἀπό τό μέτρο. Πραγματικά, ἦταν μέτοχος τῆς ζωῆς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καί τῆς τελειότητας. Ἔσβησε λοιπόν ὁ Θεός τή δόξα τῶν ἀνθρώπων μέ τήν παρουσία τῆς ἀρρώστιας αὐτῆς, γιά νά ὑπερπερισσεύσει ἐντελῶς ἡ δόξα πού θά τοῦ χαρίσει ὁ Θεός στήν αἰωνιότητα. Ἀλλωστε, ἀφοῦ εἶχε φτάσει σέ τόσο ὕψηλά μέτρα, δέν μπορούσε πλέον νά ἀσχολεῖται μέ τά γήινα. Καί ἀφοῦ ζοῦσε ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους, δέν ἦταν δυνατόν νά τό γλυτώσει καί τέτοιο, γι' αὐτό καί ὁ Θεός τόν πῆρε.

Ὅσο γιά μᾶς, περιμέναμε νά πραγματοποιηθοῦν τά πράγματα ὅπως τά σκεπτόμασταν, ἀλλά ἔγιναν σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ πού ἡ Πρόνοια Του σχετικά μέ τή σωτηρία μας εἶναι ἀνώτερη ἀπό τίς δικές μας προβλέψεις. Ἐπομένως, δέν ἔχει ὁ ἄνθρωπος τήν ἀρμοδιότητα καί τήν εὐθύνη νά ζητᾷ νά ἐννοήσῃ τά ἀκατάληπτα, ἀλλά νά ἀναθέτῃ κάθε σκέψη του καί κάθε ἀγαθό ἔργο σ' Ἐκεῖνον πού ἔχει τήν ἐξουσία νά τό πραγματοποιήσῃ, ὥστε νά γίνει κατὰ τό θέλημά Του. Ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἶθε νά σᾶς πληροφορήσῃ τήν καρδιά καί νά ἀπομακρύνῃ ἀπό σᾶς κάθε διχασμό καί ἀμφιβολία, ἀλλά καί κάθε κακία πού προέρχεται ἀπό πονηρή διάθεση. Εὐχομαι νά ὑγιαίνετε καί νά ἐνδυναμώνεσθε ἐν Κυρίῳ. Ἀμήν.

Προσευχηθεῖτε γιά μένα γιά νά βρῶ καί ἐγώ ἔλεος καί νά σωθῶ ἀπαλλαγμένος ἀπό τήν πλανεμένη καί ἐλλιπή γνώση τῆς ἀλήθειας καί ἀπό τή μωρία, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στον Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

σιολογική» ἄνοδο στήν οὐράνια μακαριότητα. «Οὐδὲ γὰρ ἔτι ἡδύνατο τοιοῦτου μέτρου ὧν, φροντίζειν τὰ γήινα». Παρά ταῦτα εἶναι ἕξις προσοκῆς ὅτι δέν δίνεται καμμιά ἀπάντηση γιά τό σχετικό μέ τόν προφήτη Ἐλισσαῖο ἐπεισόδιο πού βρίσκουμε στήν Παλαιά Διαθήκη (Δ΄ Βασ. 4, 8-37). Οἱ θέσεις πού ἤδη ἔχει πάρει μᾶς βοηθοῦν ν' ἀπαντήσουμε καί στό ἐρώτημα αὐτό σύμφωνα μέ τό φρόνημα καί τό παράδειγμά του.

ΙΕ΄. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΕΝΑΝ ΑΔΕΛΦΟ
ΠΕΡΙ ΔΟΓΜΑΤΙΚΩΝ
ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ



κ'

Ἑρώτησις

Ἀδελφός ἠρώτησε τὸν ἅγιον Γέροντα τὸν ἄββᾶν Βαρσανούφιον λέγων:

Οὐκ οἶδα, Πάτερ, πῶς ἐνέπεσον εἰς τὰ βιβλία Ὁριγένους καὶ Διδύμου καὶ εἰς τὰ γνωστικά Εὐαγρίου καὶ εἰς τὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐδημιουργήθησαν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ μετὰ τῶν σωμάτων, ἀλλὰ προϋπήρχον αὐτῶν νόες γυμνοὶ οὖσαι, τοῦτ' ἔστιν ἀσώματοι. Ὁμοίως καὶ οἱ ἄγγελοι νόες γυμνοὶ ἦσαν καὶ οἱ δαίμονες νόες γυμνοί. Καὶ οἱ μὲν ἄνθρωποι, παραβάντες, κατεδικάσθησαν εἰς τὸ σῶμα τοῦτο, οἱ δὲ ἄγγελοι τηρήσαντες ἑαυτούς, γεγόνασιν ἄγγελοι, καὶ ὅσα ἄλλα λέγουσι τοιαῦτα. Καὶ πάλιν ὅτι δεῖ τὴν μέλλουσαν κόλασιν τέλος λαβεῖν καὶ ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ δαίμονες ἐπανελθεῖν ὡς ὑπήρχον νόες γυμνοί, ὃ λέγουσιν ἀποκατάστασιν.

1. Ἡ ἐλεύθερη διατύπωση τῶν ἰδεῶν καὶ φρονημάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἀπρόσκοπη διακίνησή τους, μέ ὅλα τὰ θεμιτὰ μέσα τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι μιὰ σημαντικὴ παράμετρος τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητο δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου, διεθνῶς κατοχυρωμένο. Τό βιβλίον -ἀκόμη καὶ σήμερον- εἶναι ἴσως ἡ πιὸ σοβαρὴ μορφή παρουσίας τῆς σκέψης καὶ τοῦ φρονήματος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ διὰ τοῦ βιβλίου ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων εἶναι πιὸ ὑπεύθυνη ἀλλὰ καὶ πιὸ ἐπίπονη. Στὴ ζωὴ πολλῶν γηγενῶν στάθηκε μέγιστος σταθμός ἡ ἀνάγνωση κάποιου σημαντικοῦ βιβλίου, ἐάν καὶ ἐφόσον βέβαια δέν ἔχει σταθεῖ ἡ ἀνάγνωση τῆς Βίβλου.

Ἐάν εἶναι ὅμως τόσο σημαντικῆς σπουδαιότητος θέμα ἡ ἀνάγνωση κάποιου βιβλίου, πολὺ περισσότερο εἶναι σημαντικό καὶ ὑπεύθυνο διαχρονικὰ τὸ ἔργο τῆς συγγραφῆς ἐνός βιβλίου. Δυστυχῶς ἡ πλάνη καὶ ἡ αἵρεσις, ἀλλὰ καὶ ἡ διαβολικὴ δραστηριότητα, παράγουν καθημερινὰ χιλιάδες ἐντυπα-παγίδες.

Ἰσως θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ κοινοτυπία τὸ νὰ ἰσχυρισθεῖ κανεὶς ὅτι νηπτικὴ ζωὴ καὶ ἀνεξέλεγκτη καὶ ἀδιάκριτη ἀνάγνωση βιβλίων εἶναι ἀσυμβίβαστες μεθοδεύσεις ᾗ ἐπιδιώξεις.

Καὶ φυσικὰ ἡ ἐπιλογὴ στὴ μελέτη τῶν βιβλίων -ἰδιαίτερα κατὰ τὰ παιδικὰ, ἐφηβικὰ καὶ νεανικά ἀκόμη ἔτι- χαρακτηρίζουν καὶ σφραγίζουν ὀριστικά, ἂν ὄχι καὶ ἀμετάκλητα, τὴν ἀτομικὴ



Ἑρώτηση

Ἐνας ἀδελφός ρώτησε τόν ἅγιο Γέροντα, τόν ἀββά Βαρσανούφιο, λέγοντας:

Δέν γνωρίζω, Πάτερ, πῶς βρέθηκα νά μελετάω τά βιβλία¹ τοῦ Ὁριγένη καί τοῦ Διδύμου καί τά γνωστικά τοῦ Εὐαγρίου² καθὼς καί τά βιβλία κάποιων μαθητῶν του. Ἐκεῖ βρῆκα νά ἀναφέρουν ὅτι δέν δημιουργήθηκαν οἱ ψυχές τῶν ἀνθρώπων μαζί μέ τό σῶμα τους, ἀλλά ὅτι ὑπῆρχαν πρὶν ἀπό τά σώματα καί ἦταν «γυμνοί νόες» (καθαρά πνευματικές ὀντότητες), δηλαδή ἀσώματοι. Παρόμοια καί οἱ Ἄγγελοι ἦταν «γυμνοί νόες» καί οἱ δαίμονες τό ἴδιο. Καί οἱ μέν ἄνθρωποι μέ τήν παράβαση καί τήν πτώση καταδικάστηκαν νά λάβουν αὐτό τό σῶμα, ἐνῶ οἱ Ἄγγελοι, ἐπειδὴ πρόσεξαν τούς ἑαυτούς τους, ἔγιναν Ἄγγελοι καί ὅλα τά ἄλλα τά παρόμοια. Ἐπίσης διδάσκουν ὅτι πρέπει ἡ μέλλουσα κόλαση νά ἔχει τέλος καί οἱ Ἄγγελοι καί οἱ ἄνθρωποι καί οἱ δαίμονες νά ἐπανέλθουν στήν πρώτη τους κατάσταση, νά γίνουν πάλι πνευματικές ὀντότητες, πράγμα πού τό ὀνομάζουν «ἀποκατάσταση».

ἐλευθερία, τήν ποιότητα τῆς συνεργασίας μας μέ τή Θεία Χάρη.

2. Ὁ Ὁριγένης, ὁ Δίδυμος ὁ Τυφλός καί ὁ Εὐάγριος ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ ψυχές προϋπάρχουν τῶν σωμάτων, ἐπηρεασμένοι ἀπό τίς φιλοσοφικές ἰδέες τοῦ Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος διατείνεται ὅτι οἱ ψυχές ζοῦσαν σέ μιά ἰδιότυπη πολιτεία ὁμαδικά, πρὶν νά κλειστοῦν στά σώματα, ἐνῶ τά σώματα τά θεωρεῖ φυλακές τῶν ψυχῶν (Πλάτωνος Πολιτεία X 619 C, Φαῖδρας 246B).

«Οἱ ἀντιλήψεις ὅμως αὐτές προδίδουν ἐλάκιστο ρεαλισμό, διατυπώνονται σχεδόν ἐρῆμην τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας καί καταδικάστηκαν ἀπό τήν Ε΄ Οἰκουμένη Σύνοδο (553)» (βλ. Πατρολογία Στ. Παπαδόπουλου, τόμος Β΄, σελ. 675–676, Ἀθήνα 1990).

Ὁ δέ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ἀντικρούει τή θεωρία αὐτή καί ἀναφέρει στό ἔργο του «Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου» τά ἑξῆς: «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνας. Αὐτός ἀποτελεῖται ἀπό ψυχὴ καί

Ἐπεὶ οὖν θλίβεται ἡ ψυχὴ μου ἐμπεσοῦσα εἰς διψυχίαν, εἰ ἀληθῆ ταῦτά εἰσιν ἢ οὐ, δέομαί σου, δέσποτα, δίδαξόν με τὴν ἀλήθειαν, ἵνα οὕτω κρατήσω καὶ μὴ ἀπόλωμαι· καὶ γὰρ οὐδὲν τούτων εἴρηται ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ· ὥσπερ καὶ αὐτὸς Ὁριγένης διαβεβαιοῦται ἐν τῷ αὐτοῦ ἐξηγητικῷ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς, μὴ εἶναι τῶν Ἀποστόλων μηδὲ τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, τὸ εἶναι πρεσβυτέραν τὴν ψυχὴν τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς, ὡς αἰρετικὸν χαρακτηρίζων τὸν ταῦτα λέγοντα. Ἀλλὰ καὶ Εὐάγριος μαρτυρεῖ ἐν τοῖς Γνωστικοῖς αὐτοῦ κεφαλαίοις, ὅτι περὶ τούτων οὐδεὶς ἐμήνυσεν, οὐδὲ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ἐξηγήσατο. Ἐχει γὰρ ἐν τῷ ξδ' κεφαλαίῳ τῆς δευτέρας ἐκατοντάδος τῶν αὐτοῦ Γνωστικῶν «περὶ δὲ τῶν προτέρων, ὁ μνύσων οὐδείς, περὶ δὲ τῶν δευτέρων, ὁ ἐν Χωρῇβ ἐξηγήσατο». Καὶ πάλιν ἐν τῷ ξθ' κεφαλαίῳ τῆς αὐτῆς ἐκατοντάδος οὕτω φησὶν, ὅτι «τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ

σῶμα. Καὶ δεχόμεστε πῶς μὴ καὶ κοινὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπόστασός του, γιὰ νὰ μὴ παρουσιάζεται ὁ ἴδιος προγενέστερος καὶ μεταγενέστερος τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅταν προηγῆται τὸ σωματικὸ στοιχεῖο καὶ καθυστερεῖ τὸ ψυχικόν» (Γρηγ. Νύσσης, «Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου», μετάφρ. Ἀρχ. Παγκρατίου Μηρούσαλη, σελ. 239, Ἐκδ. Τέρτιος).

Ἐπίσης ὁ ἱερός Δαμασκνὸς ἀναφέρει: «Ἄμα δὲ τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ πέπλασται, οὐ τὸ μὲν πρότερον τὸ δὲ ὕστερον, κατὰ τὰ Ὁριγένους ληρήματα» (Ρ. Γ. 94, 91).

Εἰδικὰ ὅμως γιὰ τὸ Δίδυμο τὸν Τυφλόν, μετὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευνα τοῦ θεολόγου Καθηγητοῦ Μάρκου Ὁρφανοῦ, «Ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Δίδυμο Ἀλεξανδρέα τὸν Τυφλόν», θά ἦταν σκόπιμο νὰ τονισθεῖ ὅτι ὁ Δίδυμος ὁ Τυφλὸς τίς ὠριγενίζουσες αὐτὲς διδασκαλίας του δὲν τίς ἀνέπτυξε μὲ συνείδηση αἰρετικῆς καὶ ἀντορθόδοξου φρονήματος, ἀλλ' ὡς βοηθητικὴς στὴν κατανόηση τῶν Ὁρθόδοξων θέσεων. Βλέπε τὸ ἀνωτέρω ἀναφερόμενο ἔργο, (σελ. 251-257 στὸν Ἐπίλογον), μὲ τὰν συγγραφέα τοῦ ὁποίου ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ δηλώσουμε ὅτι συμφωνοῦμε.

3. Ἡ διάβρωση τῆς Ὁρθοδοξίας γίνεται βασικὰ σέ δύο φάσεις. Στὴν πρώτη φάση ὑποβάλλεται καὶ γίνεται δεκτὴ ἡ ἀμφιβολία, ἐν ὀνόματι τῆς «ὀρέξεως τοῦ εἰδέναι». Μιά σειρά ἐρωτήματα προκύπτουν κατὰ τὴ λειτουργία τῆς ἀμφιβολίας, πού μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ κλονισμὸς τῶν θεμελίων τῆς πίστεως, προσωρινὴ ἀνατροπὴ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς προσοικειώσεως τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας.

Στὸν κῆπο τῆς Ἐδέμ ὁ ὄφης δὲν ἀμφισβήτησε τὸ γεγονὸς τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ στοὺς Πρωτόπλαστους, ἀλλὰ ἔδωσε διαφορετικὸ νόημα καὶ σκοπὸ στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ ἐκεῖ ἄρχισε ἡ πτώση τῶν ἀνθρώπων. Ἡ υἱοθέτηση τῆς «νέας ἐρμηνείας» θεωρήθηκε συμβατὴ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνθρώπου γιὰ θέωση καὶ αὐτόματα προῆλθε ἡ ἀνταρσία τῆς αὐτονομίας.

Ὁ ἀγαθοπροαίρετος πιστὸς –κάθε φορὰ παύ γίνεται κοινωνὸς μιᾶς κακοδοξίας– δικάζεται (γίνεται δίψυχος) καὶ κάνει τὴν εἰρήνην του. Ἐάν δὲν θελήσει νὰ παραμείνει ὁ ἴδιος κριτὴς καὶ κρινόμενος, τότε θά προσφύγει στοὺς Γεραντάδες καὶ θά ὑποταχθεῖ, χωρὶς νὰ πέσει ὀριστικὰ στὴν πλάνη. Στὴν ἀντίθετη ὁμῶς ἐπιλογὴ του, ἡ πτώση του εἶναι σίγουρη ἢ ἀκώλυτη. Ἐνῶ ὁ «ταπεινὸς φρων» πιστὸς ὑποβάλλει τὰ σωτήρια αἰτήματα «δίδαξόν με τὴν ἀλήθειαν» ἢ «φανέρωσόν μοι εἴ εἰσι τὰ δόγματα ταῦτα» καὶ σώζεται, διακρατώντας τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐγγυημένη ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴν πατερικὴ αὐθεντία.

4. Στὴν Ἑλληνικὴ Πατρολογία τοῦ Migne, τόμ. 14, σελ. 1305C, στὰ Λατινικά, βρίσκεται τὸ σχετικὸ κείμενο.

5. Τὸ 64ο κεφάλαιο τῶν Γνωστικῶν τοῦ Εὐαγρίου ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἡ πάντων τῶν γεγονότων ἀποκάλυψις ἀγραφὸς ἐστὶ καὶ ἐγγραφὸς· ἀγραφὸς μὲν ἡ παρὰ

Ἐπειδὴ λοιπόν θλίβεται ἡ ψυχὴ μου γιατί τὴν τρώει ἡ ἀμφιβολία ἂν εἶναι αὐτὰ ἀληθινὰ ἢ ὄχι, σέ παρακαλῶ, δέσποτα, νά μέ διδάξεις τὴν ἀλήθεια³, γιὰ νά μείνω σταθερός σ' αὐτὴν καὶ νά μὴν ἀπολεσθῶ, διότι τίποτα ἀπ' αὐτὰ πού λένε αὐτοὶ δέν ἀναφέρεται στὴ θεία Γραφή, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ὁριγένης τὸ διαβεβαιώνει στὴν ἐρμηνεία πού κάνει στὴν πρὸς Τίτο ἐπιστολὴ⁴, ὅτι δέν εἶναι ἀποστολικὴ διδασκαλία οὔτε ἀνήκει στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἡ πίστις πὼς ἡ ψυχὴ εἶναι προγενέστερη τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος, χαρακτηρίζοντας ὡς αἰρετικὸ ἐκεῖνον πού τὰ λέει αὐτά. Ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐάγγριος μαρτυρεῖ στὰ Γνωστικά του κεφάλαια⁵ ὅτι γι' αὐτὰ κανεῖς δέν μᾶς παρέδωσε τίποτα, οὔτε καὶ τὸ ἴδιο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μᾶς ὁδήγησε καὶ μᾶς ἔδωσε ἀποκάλυψη στοῦ νά πιστεύουμε μιά τέτοια διδασκαλία⁶. Συγκεκριμένα ἀναφέρει στοῦ ξδ' κεφάλαιου τῆς δεύτερης ἐκατοντάδας τῶν Γνωστικῶν του: «Καὶ γιὰ μὲν τὰ πρότερα, γιὰ τὰ ἀναφερόμενα στοῦ χρόνου πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, κανεῖς δέν πρόκειται νά βρεθεῖ ἱκανὸς νά μᾶς δώσει ἓνα αὐθεντικὸ σχετικὸ μήνυμα, γιὰ δέ τὰ δεύτερα, γιὰ ὅσα ἐπακολούθησαν μετὰ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, μᾶς ἔχει κατατοπίσει αὐτὸς πού ἀξιώθηκε νά μιλήσει μέ τὸ Θεό στοῦ Ὅρος Χωρήβ» (ὁ Μωυσῆς στὴν Πεντάτευχο). Καὶ πάλι στοῦ ξθ' κεφάλαιου τῆς ἴδιας ἐκατο-

τοῦ πνεύματος τῇ νοῖ ἀποκεκαλυμμένη, ἔγγραφος δὲ ἡ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐν Χωρὲβ δεδομένη» (πρβλ. W. FRANKENBERG: Evagrius Ponticus, στοῦ 2ο τεύχους τοῦ 8ου τόμου τῆς Νέας Σειρᾶς Μελετῶν-Διατριβῶν τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γοτtingης, τοῦ Ἱστορικοῦ-Φιλολογικοῦ Τμήματος, Βερολῖνο 1912, σελ. 175).

Στοῦ 73ο κεφ. ὅμως ὑπάρχει σχετικὰ πρὸς τὸ ζητούμενο: «Ὡςπερ ὅς τῇ λόγῳ αὐτοῦ περὶ τῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πραγμάτων ἀπεκάλυψεν ἡμῖν οὐ περὶ σωμάτων καὶ ἀσωμάτων διηγήσατο, οὕτως καὶ περὶ τῆς τούτου τοῦ κόσμου γενέσεως γνωρίζων ἡμῖν ἐν ὄρει Σινᾷ οὐ περὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος κάλλους ἀπεκάλυψεν ἡμῖν» (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 179).

Τὸ δὲ 69ο κεφάλαιον τῶν Γνωστικῶν τοῦ Εὐαγγρίου ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ Μωσέως οὐ περὶ τῆς τῶν οὐρανίων διαφορᾶς ἀπεκάλυψεν ἡμῖν, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν ἐν τούτῳ τῇ κόσμῳ γεγονότων διαφορᾶς ἐμήνυσεν ἡμῖν» (ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 177. Ἐπίσης βλ. Patrologia Orientalis, τόμ. 28, σελ. 87 & 89).

6. Τὸ κεῖμενο σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο παρουσιάζει μιά νοηματικὴ ἀντίφασιν. Ἐνῶ στὴν ἀρχὴ τῆς Ἑρωτήσεως ὁ ἀδελφός ὑποστηρίζει ὅτι βρῆκε στὸν Ὁριγένη, στοῦ Δίδυμο καὶ στὸν Εὐάγγριο ὅτι οἱ ψυχὲς προϋπῆρχαν, προτοῦ ἀκόμη δημιουργηθεῖ τὸ σῶμα, σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἀντιφάσκει καὶ διατυπώνει ὅτι ὁ Ὁριγένης χαρακτηρίζει ὡς αἰρετικὸ ἐκεῖνον πού τὰ λέει αὐτά. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων». Ἐνῶ ἥδη μᾶς εἶπε ὅτι ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὸν Εὐάγγριο καὶ εἶναι συγχυσμένος, τώρα μᾶς φέρνει χωρίο συγκεκριμένο τοῦ Εὐαγγρίου ὅπου διατυπώνει ὁ ἴδιος προσωπικά ὅτι «γιὰ τὰ προηγουμένα κανένας ἀπὸ τοὺς Πατέρες δέν μᾶς πληροφοροῦσε». Ὅπως φαίνεται ἡ ὁ ἀδελφός ἔχει συγχύσει μέσα του τὰ ἀναγνώσματα ἃ ὄντως στοὺς προαναφερόμενους βρίσκουμε μαρτυρίες συγκεκριμένες. Πράγματι, ὁ Δίδυμος ἄλλοτε φρονεῖ ὅτι «οἱ κολάσεις εἶναι αἰώνιες» καὶ ἄλλοτε δέκεται ὅτι «ὁ Θεὸς τιμωρεῖ διὰ παιδαγωγίαν» καὶ ὄχι «διὰ δικαιοσύνην» καὶ ὅτι «στὴ μέλλουσα ζωὴ δέν ὑπάρχουν πλέον ἁμαρτωλοὶ» (βλ. Ἑλληνικὴ Πατρολογία Παν. Χρήστου, τόμ. Γ', σελ. 561, Ἐκδ. Ἰδρυμα Πατ. Μελετῶν, Θεσσαλονίκη 1987). Ἵσως ἡ λανθάνουσα σκέψη τοῦ ἀδελφοῦ πού ὑποβάλλει τὸ ἐρώτημα εἶναι: Δέν

τὴν πρώτην τῶν λογικῶν διαίρεσιν, οὐδὲ τὴν πρώτην τῶν σωμάτων οὐσίαν ἐξηγήσατο». Περὶ δὲ τοῦ μὴ εἶναι ἀποκατάστασιν μηδὲ τέλος κολάσεως, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐφανέρωσεν ἐν τῇ Εὐαγγελίῳ, εἰπὼν, «ἀπελεύσονται εἰς κόλασιν αἰώνιον»· καὶ πάλιν, «ὁ σκώλης αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται». Πόθεν οὖν, δέσποτα, μηδὲ τῶν Ἀποστόλων παραδεδωκότων, μηδὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξηγησαμένου, καθὼς αὐτοὶ ἐμαρτύρησαν καὶ τῶν Εὐαγγελίων ἐναντίως ἐχόντων, ταῦτα ἐξέθεντο;

Ποίησον οὖν ἔλεος εὐσπλαχνίας, Πάτερ, μετὰ τῆς ἀσθενείας μου καὶ φανέρωσόν μοι τί εἰσὶ τὰ δόγματα ταῦτα.

Ἀποκρίσις

Α 'δελφέ, οὐαὶ καὶ ἀλαλαὶ τῷ γένει ἡμῶν! Τί ἀφήκαμεν καὶ τί ἐρευνῶμεν καὶ εἰς ποῖα σπουδάζομεν, εἰς ποῖα ἀμβλυνόμεθα! Τὰς εὐθείας ὁδοὺς ἀφήκαμεν καὶ τὰς σκολιάς θέλομεν βαδίσαι, ἵνα πληρωθῇ εἰς ἡμᾶς ὁ Γραφικὸς λόγος, τὸ «οὐαὶ τοῖς καταλιποῦσι τὰς εὐθείας ὁδοὺς τοῦ πορευθῆναι εἰς ὁδοὺς σκολιάς». Μετὰ ἀληθείας, ἀδελφέ, ἀφῆκέ μου τὸ πένθος καὶ πενθῶ σε ποῦ ἐνέπεσας· καὶ τὸν κλαυθμὸν τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ κλαίω σε ὡς ἴδιον τέ-

ἀναφέρεται στὴ Γραφή τίποτε γιὰ τὴν πρό τῆς δημιουργίας τοῦ Σύμπαντος καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐποχή. Καὶ ἴσως αἰσθάνονται ἐλεύθεροι οἱ προαναφερόμενοι νὰ διατυπώνουν κάποιες θεωρητικές ἀπόψεις. Διδάσκουν ὅμως καὶ ἀντίθετα πρὸς ὅσα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἔχει διερμηνεύσει στὴ Βίβλο σχετικά μέ τὴν κόλαση τὴν αἰώνια τῶν ἀμετανόητων. Πῶς νὰ παραδεχθεῖ κανεὶς τίς ἀπόψεις τους;

7. Ἡ λέξη ἀπαντᾷ ἅπας στὴν Καινὴ Διαθήκη· «ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὃν ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ στόματος τῶν Ἀγίων ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ Προφητῶν» (Πράξ. 3, 21). Δηλαδή ὁ Θεὸς «ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν Προφητῶν περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων», πού σημαίνει τὴν ἐπαναφορά τοῦ παντός στὴν ὀρθὴ αὐτοῦ σχέση πρὸς τὸ Θεό, στὴ σχέση ἐκείνη πού βρισκόταν πρὸ τῆς πτώσεως. Μὲ ἄλλα λόγια περὶ ἀποκαταστάσεως στὴν προπρωτοκκλική κατάσταση (βλ. ΘΗΕ, σελ. 1096).

Στὴ διδασκαλία βέβαια τῆς Καινῆς Διαθήκης (πρβλ. Α' Κορ. 15, 24-28) στήριξε καὶ ὁ Ὁριγένης τὴ θεωρία του περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων, ἀκόμη καὶ αὐτοῦ τοῦ σατανᾶ, ἡ ὁποία καταδικάστηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Τὴν ἀπόρριψη τῆς ὀριγενικῆς ἐκδοχῆς περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων ἐπιβάλλει τὸ πνεῦμα τῆς Καινῆς Διαθήκης πού μιλά γιὰ τὴν αἰώνια κόλαση, καθὼς καὶ τῆς Παλαιᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως.

Κατὰ τὸν Ὁριγένη, οἱ ψυχές πού ἔζησαν προχρόνως καὶ ἁμάρτησαν, κλείστηκαν σὲ σώματα ὑλικά γιὰ νὰ καθαρθοῦν. Τὴν κάθαρση αὐτὴ τὴν ἐπιβάλλει ὁ Θεὸς στοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔχει παιδαγωγικὸ χαρακτήρα. Οἱ ποινές καὶ ἡ κάθαρση συνεχίζονται καὶ μετὰ θάνατο μέ τὸ καθάρσιο πῦρ, τὸ ὁποῖο δέν εἶναι ὑλικό ἀλλὰ πνευματικό. Ἡ μετὰ θάνατο βέβαια τιμωρία τῶν ἁμαρτωλῶν δέν εἶναι αἰώνια καὶ ἀτελεύτητη, ἀλλὰ προσωρινή μόνο, θά περατωθεῖ δὲ μὲ τὴν ἐπιτελευτῇ ἡ κάθαρση τῶν ψυχῶν καὶ τὰ λογικά δημιουργήματα θά ὑπαχθοῦν ἐλεύθερα στὴ βουλή τοῦ Θεοῦ, ὁπότε θά γίνῃ ἡ «παρὰ τῷ Θεῷ ἀποκατάστασις τῶν πάντων». Ἐπειδὴ ὅμως μέ τὴν ἀποκατάσταση αὐτὴ τὰ πνεύματα δέν θά ἀποβάλλουν τὴν ἐλευθέρην βούλησίν τους, τὸ ἐνδεχόμενο τῆς νέας πτώσεως αὐτῶν δέν ἀποκλείεται ἀπὸ τὸν Ὁριγένη, ὁπότε θά γίνῃ νέα ἐνσω-

ντάδας λέει τὰ ἐξῆς: «Τό Πνεῦμα τό Ἅγιο δέν μᾶς ἀποκάλυψε τίποτε οὔτε γιά τίς διάφορες ἀρχικές κατηγορίες τῶν λογικῶν ὄντων οὔτε γιά τήν ἀρχική φύση τῶν σωματικῶν ὄντων». Σχετικά δέ μέ τό ὅτι δέν πρόκειται νά γίνηι «ἀποκατάσταση»⁷ καί δέν πρόκειται νά σταματήσει κάποτε ἡ κόλαση, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τό φανέρωσε στό Εὐαγγέλιο, λέγοντας: «Θά ὀδηγηθοῦν στήν αἰώνια κόλαση» (Ματθ. 25, 46) Καί ἄλλοῦ: «Τό σκουλήκι τῆς κόλασης δέν πεθαίνει καί ἡ φωτιά δέν σβήνει» (Μάρκ. 9, 48). Πῶς λοιπόν, δέσποτα, τὰ ἐξέθεσαν αὐτά, ἐνῶ οὔτε οἱ Ἀπόστολοι τὰ παρέδωσαν, οὔτε τό Ἅγιο Πνεῦμα τὰ ἀποκάλυψε σέ κανέναν ἔτσι ὅπως αὐτοί τὰ παρουσίασαν, ἄν καί τὰ Εὐαγγέλια διδάσκουν ἐντελῶς τὰ ἀντίθετα;

Κάνε λοιπόν ἀγάπη, Πάτερ, σπλαχνίσου τή φτώχεια μου καί τήν πνευματική ἀνεπάρκεια μου, καί φανέρωσέ μου τί εἶναι αὐτά τὰ δόγματα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, ἀλίμονο καί τρισαλίμονο στή γενιά μας. Τί ἀφήσαμε καί τί ἐρευνᾶμε;⁸ Τί ἐπιδιώκουμε νά μάθουμε καί γιά ποιά ἀδιαφοροῦμε! Ἀφήσαμε τόν καλὸ καί ἴσιο δρόμο καί θέλουμε νά βαδίζουμε τόν κακὸ γιὰ νά βρεῖ ἐκπλήρωση σέ μᾶς ὁ λόγος τῆς Ἁγίας Γραφῆς πού λέει: «Ἀλίμονο, σ' αὐτοὺς πού ἐγκαταλείπουν τοὺς καλοὺς καί ἴσιους δρόμους γιὰ νά βαδίσουν τοὺς κακοὺς» (πρβλ. Παρμ. 28, 18). Εἰλικρινά, ἀδελφέ, ἄφησα τό δικό μου πένθος καί πενθῶ ἐσένα, στό λάκκο πού ἔχεις πέσει. Ἀφησα τὰ δάκρυα γιὰ τίς ἁμαρτίες

μάωση, κάθαρση, ἀποκατάσταση κ.ο.κ.

Τήν ιδέα περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Ὠριγένη, ἐντελῶς μετριάσμενη καί ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τίς συναφεῖς κακοδοξίες, ἀποδέχτηκαν καί ἄλλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Γρηγόριος Νύσσης καί ὁ Γρηγόριος Ναζιανζνός.

Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία κατεδίκασε τή θεωρία αὐτή «ὡς ἀπάδουσα πρὸς τὰ δεδομένα τοῦ καθολικοῦ δόγματος» μέ τίς Ε', ΣΤ' καί Ζ' Οἰκουμενικές Συνόδους τῆς. Σήμερα τήν ιδέα περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων ἀποδέχονται κυρίως κάποιοι ἀπὸ τίς παραφυάδες τῆς Διαμαρτυρήσεως (βλ. ἄρθρο Γ. Α. Γαλίτη, Θ.Η.Ε. τόμ. 2, σελ. 1096).

8. Εἶναι ἐμπειρικό ἀξίωμα τῆς ἀσκητικῆς ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑλοποιεῖ τήν προαίρεσή του μᾶλλον στίς πρακτικές ἐπιδιώξεις του παρά στίς ἰδεαλιστικές πτήσεις του. Εἶναι λοιπόν νηπτικὸ καί διακριτικὸ τό ἐρώτημα πού κάνει ὁ Ὅσιος.

Πολλές φορές οἱ «ἐπιλογές» μας μᾶς παρουσιάζονται ὡς «ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλόμενες καταστάσεις». Μέ ἓνα ἐρώτημα, σάν κι αὐτό τοῦ Ὁσίου, αὐτόματα ὀδηγοῦμαστε στήν ἀναθεώρηση τῆς δεδομένης ἐπιλογῆς σέ βάθος καί πλάτος ὄλων τῶν παραμέτρων τῆς. «Εἰς ποῖα σπουδάζομεν, εἰς ποῖα ἀμβλυνόμεθα; Τὰς εὐθείας ὁδοὺς ἀφίκαμεν καί τὰς σκολιάς θέλομεν βαδίσαι ...». Αὐτοανακριτικά καί αὐτοδιαγνωστικά μᾶς ὀδηγοῦν σέ εἰλικρινή αὐτοέλεγχο καί διευκολύνουν τήν πορεία πρὸς τή μετάνοια, ἐάν βεβαίως δέν ὑποκωρῆσουμε σέ νέες παγιδεύσεις τοῦ ἐχθροῦ τῆς σωτηρίας μας. Ἐνδέχεται νά σπαταλήσουμε δεκάδες ἐτῶν σέ μελέτες καί σέ συγγραφή πού τελικά ἔχουν μετρίως ἀρνητικούς καρποὺς ἢ καί πλήρως καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα καί γιὰ μᾶς καί γιὰ τόν «πλησίον» μας, ἂν δέν κάνουμε μελετημένες καί ἐπιτυχημένες ἐπιλογές γιὰ τό πῶς θά διαθέσουμε τό χρόνο μας, τίς δυνάμεις καί τίς δυνατότητες μας.

κνον. Οὐρανοὶ φρίπτουσι, τί πολυπραγμονοῦσιν ἄνθρωποι· ἡ γῆ σείεται, πῶς ἐξικνιάσαι θέλουσι τὰ ἀκατάληπτα. Ταῦτα Ἑλλήνων εἰσὶ δόγματα· ταῦτα ματαιολογίαι εἰσὶν ἀνθρώπων, οἰομένων τι εἶναι· ταῦτα τὰ ρήματά εἰσιν ἀργῶν ἀνθρώπων· ταῦτα ἐγέννησεν ἡ πλάνη· φησὶ γὰρ «φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν».

Καὶ εἰ θέλεις μαθεῖν, πρόσχες· λέγει ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ φῶς ἡμῶν, ὁ βασιλεὺς ἡμῶν, «ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς». Ποίους οὖν καρποὺς ἔχουσι; Φυσίωσιν, ἐξουδένωσιν, καύνωσιν, ἀμέλειαν, πρόσκομμα, ἀλλοτριώσιν νόμου, μᾶλλον δὲ τοῦ νομοθέτου Θεοῦ, οἰκητήριον δαιμόνων καὶ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν διαβόλου. Ταῦτα οὐκ ἄγουσιν εἰς φῶς τοὺς αὐτοῖς πιστεύοντας, ἀλλ' εἰς τὸ σκότος· ταῦτα εἰς φόβον Θεοῦ οὐ προτρέπουσιν, ἀλλ' εἰς προκοπὴν μᾶλλον τὴν κατὰ διάβολον. Ταῦτα ἀπὸ τοῦ βορβόρου οὐκ ἀνασπῶσιν, ἀλλ' εἰς βόρβορον καταποντίζουν· ταῦτά εἰσι τὰ ζιζάνια ἃ ἔσπειρεν ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ οἰκοδεσπότου· αὐταὶ εἰσιν αἱ ἄκανθαι αἱ ἀναφυεῖσαι ἐν τῇ γῇ τῇ κατηραμένη ὑπὸ τοῦ Δεσπότου Θεοῦ· πάντα ψεῦδος, ὅλα σκότος, ὅλα πλάνη, ὅλα ἀλλοτριώσις Θεοῦ. Φεῦγε αὐτά, ἀδελφέ, μὴ βεβαιωθῇ ὁ λόγος αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου· ζηραίνουσι δάκρυα, τυφλοῦσι τὴν καρδίαν, καὶ ἀπαξαπλῶς, ἀπολλύουσι τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς ἀνθρώπους. Μὴ στήῃς ἐν αὐτοῖς, μὴ μελετήσῃς αὐτά, πικρίας γέμουσι καὶ τελεσφοροῦσι καρπὸν εἰς θάνατον.

Περὶ δὲ τῆς γνώσεως τῶν μελλόντων μὴ πλανηθῇς· ἃ σπείρεις ἐνταῦθα, θερίζεις ἐκεῖ· οὐκ ἔνι μετὰ τὴν ἄφισιν τῶν ὧδε προκόψαι τινά· οὐ κοπιᾷ ὁ Θεὸς συγκτίσαι ἀνθρώπῳ καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν.

9. Ἡ ἐνασχόλησις ἑνὸς πιστοῦ μέ θέμα ἀίρεσις καὶ πλάνης ἀπασχολεῖ τὴ γῆ καὶ τὸν οὐρανὸ καὶ ἀνακόπτει τὸ ἀσκητικὸ πένθος τοῦ Ὁσίου καὶ τὸ μεταποιεῖ σέ θρῆνο ἀγάπης γιὰ μιά τόσο σημαντικὴ ἔκπτωση τοῦ «ηλπισίον».

Μιά τέτοια εὐαισθησία θά μπορούσε νά προβληματίσει, ἂν μὴ καὶ νά νουθετηθεῖ, ὅλους αὐτοὺς τοὺς παραγωγούς τῶν σύγχρονων ΜΜΕ πού ὑπηρετοῦν τὴν πλάνη, τὴν αἵρεσι καὶ τὴ φθορά τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

Πάντως ἀναμφίβολα αὐτὴ ἡ εὐαισθησία ὑπερβαίνει τὰ γραπτά καὶ ἄγραφα δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ παρουσιάζει τὴν ἀνωτερότητα τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ πνεύματος, ἐπισφραγίζουσα τὸ γνωστό· «ὁ πολιτισμὸς τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ πολιτισμοῦ».

Δέν γνωρίζουμε ἀνώτερο πολιτισμὸ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν πυράκτωσή της «ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος».

10. Ὁ Ὁσῖος δέν ὁμιλεῖ ἐθνικά ἢ ἐθνικιστικά. Ὑποκρέωνεται νά ἐπισημάνει τὴ βασικὴ διαφορὰ τοῦ φρονήματος τοῦ πεσμένου (μεταπτωτικοῦ) ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ φρονήματος τοῦ ἐν Χριστῷ ἀναγεννημένου.

Οἱ Ἕλληνες ἐκπροσωποῦν τὴ σκέψη –τὰ φαντασιοκοπήματα– τῆς διάνοις τοῦ αὐτονομημένου ἀνθρώπου πού φιλοσοφεῖ καὶ αὐτοκαταξιώνεται οἰπματικά καὶ ἀρνεῖται νά συμμορφωθεῖ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸ ἀποκάλυψε ὁ Χριστὸς, ἔμπρακτα καὶ βιωματικά. Εἶναι ὅλοι αὐτοὶ πού θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς αὐτάρκεις καὶ νομίζουν ὅτι μποροῦν νά τελειωθοῦν ἐκτὸς Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Ἐχουν εὐχέρεια καὶ εὐμάρεια λόγου ἀλογίας γιατί ἀρνοῦνται τὴ σάρκωση τοῦ

μου καί κλαίω ἐσένα, ἀφοῦ εἶσαι τέκνο μου. Οἱ οὐρανοὶ φρίττουν γι' αὐτά πού πολυπραγμονοῦν οἱ ἄνθρωποι. Ἡ γῆ σείεται γιατί θέλουν νά ἐξιχνιάσουν τὰ ἀνεξιχνίαστα!⁹ Αὐτά πού λές θυμίζουν δόγματα τῶν Ἑλλήνων εἰδωλολατρῶν, αὐτά εἶναι ματαιολογίες ἀνθρώπων πού νομίζουν ὅτι εἶναι κάτι! Αὐτά εἶναι ἀργολογίες ἀργόσκολων. Αὐτά εἶναι γεννήματα τῆς πλάνης,¹⁰ διότι λέει: «ἐνῶ ἰσχυρίζονταν κομπάζοντας ὅτι εἶναι σοφοί, κατάντησαν ἀνόητοι» (Ρωμ. 1, 22).

Ἄν θέλεις νά τό καταλάβεις, ἄκου· ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, τό φῶς ὅλων μας, ὁ βασιλιάς μας, λέει: «Θά τοὺς καταλάβετε ἀπὸ τοὺς καρπούς τους» (Ματθ. 7, 16). Τί καρπούς ἔχουν; Ἐπαρση, ἐξουδένωση, καύνωση, ἀμέλεια, σκάνδαλα καί ταραχές, ἀπόρριψη τοῦ νόμου ἢ μᾶλλον τοῦ νομοθέτη Θεοῦ. Εἶναι κατοικητήρια τῶν δαιμόνων καί τοῦ ἄρχοντά τους διαβόλου. Αὐτές οἱ διδασκαλίες δέν ὀδηγοῦν στό φῶς αὐτοὺς πού τίς πιστεύουν, ἀλλά στό σκότος. Δέν παρακινοῦν τήν ψυχὴ στό φόβο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά σπὴν προκοπὴ πού ἐπιθυμεῖ καί τεχνάζεται ὁ διάβολος. Δέν βγάζουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ βόρβορο, ἀλλά τὸν καταποντίζουν στό βόρβορο. Αὐτά εἶναι τὰ ζιζάνια ἐκεῖνα πού ἔσπειρε ὁ ἐχθρὸς στὸν ἀγρὸ τοῦ οἰκοδεσποῦ. Αὐτές οἱ διδασκαλίες εἶναι οἱ ἀγκαθιές πού φύτρωσαν σ' ἐκεῖνο τὸ χωράφι πού τὸ καταράστηκε ὁ Ἰδιος ὁ Δεσπότης μας Θεός. Ὅλα αὐτά εἶναι ψεῦδος, ὅλα εἶναι σκοτάδι, ὅλα εἶναι πλάνη, ὅλα ἀλλοτριώση ἀπὸ τὸ Θεό. Ἀπόφευγέ τα, ἀδελφέ, αὐτά, γιὰ νά μὴ στερεωθεῖ ὁ λόγος τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν σπὴν καρδίᾳ σου. Ἀπόφευγέ τα, διότι ξηραίνουν τὰ δάκρυα, τυφλώνουν τήν καρδιά¹¹, καί γιὰ νά τὸ πῶ ἀπλά, ὀδηγοῦν σπὴν ἀπώλεια ὅσους ἀσχολοῦνται μ' αὐτά. Μὴ σταματᾷς σ' αὐτά, μὴν τὰ ξαναμελετήσεις, εἶναι γεμάτα φαρμάκι καί παράγουν καρπὸ θανατηφόρο.

Ὅσο γιὰ τὸ τί θά γίνεи σπὴν ἄλλη ζωὴ, φρόντισε νά μὴν ἀκολουθήσεις πλανεμένες διδασκαλίες, (ἀλλὰ καί νά μὴν παραμελεῖς τὴν ἐδῶ διαγωγὴ σου, ἀσχολούμενος μέ τὸ τί θά γίνεи στό μέλλον). Ὅ,τι σπεῖρεις ἐδῶ, θά τό θερίσεις ἐκεῖ. Δέν εἶναι δυνατόν, ὅταν θά φύγει κανεῖς ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμον, νά προκόψει ἐκεῖ. Δέν πρόκειται ὁ Θεός, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀνθρώπου, νά κοπιάσει καί νά συνεργασθεῖ μέ τὸν ἄνθρωπο γιὰ νά ἀναγεννήσει τὴν ψυχὴ του¹².

Θεοῦ Λόγου. «Ταῦτα οὐκ ἄγουσιν εἰς φῶς τοὺς αὐτοῖς πιστεύοντας, ἀλλ' εἰς τὸ σκότος ... Φεῦγε αὐτὰ ἀδελφέ, μὴ βεβαιωθῇ ὁ λόγος αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ σου... μὴ μελετήσης αὐτά, ...».

Δέν πρόκειται γιὰ διακήρυξη μισαλλοδοξίας, ἀλλὰ γιὰ διαγνωστικὴ προειδοποίησις περὶ πραγματικῶν κινδύνων. Οἱ ἐχθροὶ τῆς Ὁρθοδοξίας –καί μάλιστα στίς ἡμέρες μας– χρησιμοποιοῦν τὸ «ταμποῦ» τῆς μισαλλοδοξίας ἀκριβῶς γιὰ νά ὑπονομεύσουν τὴν ἐμμονὴ τῶν Ὁρθόδοξων σπὴν «πάτριον» πίστη. «Λοιπὸν ἀπόστα τούτων καὶ ἰκνηλάτησον τοὺς Πατέρας», διακηρύττει συμπερασματικὰ ὁ Ὅσιος.

11. Εἶναι πολλαπλῶς καί πολλακῶς τονισμένο ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες ὅτι ἡ ἀκαλίνωτη δραστηριότητα τῆς διάνοις τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου παρακωλύει τὸν ἁγιασμό τῆς καρδίας του καί φυγαδεύει τὴν κατάνυξη, διότι, κατὰ βάσιν, ὑπηρετεῖ τὴν ἐγωκεντρικὴ αὐτοκαταξίωση καί κἀνὴν δυσχερέστερη τὴ ζωὴ τῆς ὑποταγῆς.

12. Ἡ συνάφεια τοῦ κειμένου εὐνοεῖ νά ἀποδοθεῖ ὅπως ἔχει ἥδη μεταφρασθεῖ ἡ διατύπωση

Περὶ δὲ τῶν οὐρανίων ταγμάτων ἐπιστομίζει ἡ Θεία Γραφή πάντα λέγουσα, ὅτι «εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν· ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος». Καὶ ἡ ἔστησεν ὁ Θεὸς ἀλλοιοῦνται; Οὐ γάρ ἐστι παρ' αὐτῷ ἀλλοίωσις, κατὰ τὴν Γραφήν.

Ποῦ γὰρ εὗρες ὅτι σπουδῇ τοῦδε τοῦ ἀγγέλου ἤγαγεν αὐτὸν εἰς προκοπὴν; Ἀδελφέ, ὥδε ἔργασις, ἐκεῖ μισθός· ὥδε ἄθλησις, ἐκεῖ στέφανοι. Ἀδελφέ, εἰ σωθῆναι θέλεις, μὴ βάλῃς σεαυτὸν εἰς ταῦτα· ἐπεὶ μαρτύρομαί σοι ἐνώπιον Θεοῦ, ὅτι εἰς βόθυνον ἐνέπεσας τοῦ διαβόλου καὶ εἰς τὸν ἔσχατον θάνατον. Λοιπὸν ἀπόστα τούτων καὶ ἱκνηλάτησον τοὺς Πατέρας· κτῆσαι σεαυτῷ τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ὑπακοήν, τὸν κλαυθμόν, τὴν ἄσκησιν, τὴν ἀκτημοσύνην, τὸ ἀψήφιστον καὶ ὅσα τοιαῦτά εἰσι καὶ εὗρίσκεις εἰς τὰ ρήματα αὐτῶν καὶ τοὺς βίους. Ποίησον δὲ καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ προσκῆς ἐμοὶ τῷ λέγοντι καὶ μὴ ποιῶντι, ἀλλ' εὗξαι ἵνα κἀγὼ ἔλθω ποτὲ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, εἰς δόξαν τῆς ἁγίας Τριάδος, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

κα'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα, τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην.

αὐτῆς τῆς θέσης. Πρόκειται περὶ τῆς κλασσικῆς δογματικῆς θέσης ὅτι ἡ ἐπίγεια ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ περίοδος τῆς ὀλοκλήρωσης τῆς πορείας του πρὸς τὴν τελειότητα. Μετὰ τὸ θάνατο δὲν ὑπάρχει ἄλλο (νέο) στάδιο πνευματικοῦ ἀγῶνα καὶ ἀθλήματος. Ἡ συνέργεια ἀνθρώπινης θέλησης καὶ Θείας Χάρης εἶναι δυνατὴ μόνο ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ σωτηρία εἶναι ψυχοσωματικὴ καὶ κερδίζεται μέσα στὸν ἐπίγειο βίον τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ μᾶς διδάσκει ὁ Ὁσῖος.

13. Ἡ θέσις αὐτὴ πού πολεμᾷ ὁ Ὁσῖος ἀνίκηε στά φληναφήματα τοῦ Διδύμου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν αἰρετικῶν οἱ ὅποιοι ὑποστήριζαν ὅτι «ὁ νοὺς ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, ἡμάρτησε καὶ μεταβλήθηκε σὲ ψυχὴ πού ἔφερε ἓνα εἶδος πνευματικοῦ σώματος 'αὐγοειδοῦς' καὶ 'ὀργανικοῦ', μὲ τὸ ὅποιο ἔζησε στὸν Παράδεισο χωρὶς ὑλικές ἀνάγκες. Ἀκόμη ὅτι οἱ ψυχές ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας τους νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸ ὑλικὸ σῶμα ἐξέπεσαν καὶ τιμωρήθηκαν. Αὐτὸ σήμαινε τὴν περιβολή-ἐνδυσὴ τους μὲ σῶμα ὑλικό, τοὺς δερμάτινους χιτῶνες» (βλ. Πατρολογία Στ. Παπαδόπουλου, τόμος Β', σελ. 675, Ἀθήνα 1990).

Ἐνῶ ὁ Ὡριγένης διατείνεται ὅτι «οἱ ψυχές μετὰ τὴν πτώση τους αὐτὴ δὲν κατήλθαν ὅλες σὸ ἴδιο ἐπίπεδο, ἀλλὰ ὅτι ἄλλες ἔγιναν ἄγγελοι, λόγῳ τοῦ ὅτι ἦταν προσεκτικότερες, ἄλλες

“Όσο γιά τά οὐράνια τάγματα μᾶς ἀποστομώνει ἡ θεία Γραφή ἡ ὁποία ἀναφέρει τά πάντα, λέγοντας: «Αὐτός εἶπε λόγο μόνο καί ὅλα ἔγιναν ἐκ τοῦ μηδενός, Αὐτός ἔδωσε ἐντολή καί ἀμέσως μέ τήν προσταγή Του δημιουργήθηκαν τά πάντα. Ἔστησε καί στερέωσε ὅλη τήν κτίση μέ ἀρμονική τάξη, γιά νά μένει ἀμετακίνητη σέ ὅλους τούς αἰῶνες» (Ψαλμ. 148, 5-6). “Όσα λοιπόν ἔστησε καί στερέωσε ὁ Θεός ἀλλάζουν; Σύμφωνα μέ τή Γραφή, ἡ βουλή καί τά ἔργα τοῦ Θεοῦ, τά δημιουργήματά Του, δέν μεταβάλλονται.

Καί ποῦ τό βρῆκες ὅτι μέ τήν προσοχή καί ἐπιμέλειά του ὁ τάδε ἄγγελος πέτυχε νά προαχθεῖ σέ ἀνώτερη πνευματική τάξη;¹³ Ἀδελφέ, ἐδῶ εἶναι ἡ ἔργασία, ἐκεῖ ὁ μισθός. Ἐδῶ εἶναι ἡ ἀθλήση, ἐκεῖ οἱ στέφανοι. Ἀδελφέ, ἂν θέλεις νά σωθεῖς, μὴν ἀφήνεις τόν ἑαυτό σου νά ἀσχολεῖται μ’ αὐτά. Μπορῶ νά σέ διαβεβαιώσω, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔπεςες σέ βόθρο τοῦ διαβόλου καί στόν ἔσχατο θάνατο. Λοιπόν ἀπομακρύνσου ἀπ’ αὐτά καί ἀκολούθησε τά ἴχνη τῶν Πατέρων. Ἀγωνίσου νά ἀποκτήσεις τήν ταπείνωση καί τήν ὑπακοή, τά δάκρυα καί τό πένθος, τήν ἀσκησι, τήν ἀκημοσύνη, τό ἀψήφιστο (τήν ἐπιθυμία νά σέ λογαριάζουν σάν μηδενικό) καί ὅσα τέτοια ὑπάρχουν καί τά βρίσκεις στά λόγια καί στούς βίους τῶν Ἀγίων. Κάνε ἔργα ἀντάξια τῆς μετάνοιας καί μὴν προσέχεις τί κάνω ἐγώ, ὁ ὁποῖος ἔχω λόγια, ἀλλά δέν ἔχω ἔργα¹⁴ καί προσευχήσου ὥστε καί ἐγώ νά φθάσω κάποτε στήν ἐπίγνωσι τῆς ἀλήθειας, γιά τή δόξα τῆς Ἀγίας Τριάδας, τώρα καί στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

601

Ἑρώτησι

Ὁ ἴδιος ἀδελφός ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, γιά τό ἴδιο θέμα.

ἐνδύθηκαν τό ἀνθρώπινο σῶμα καί οἱ πῶ φαῦλες ἔγιναν δαίμονες» (βλ. Ἑγκυκλ. Πάπυρος Larousse Britannica, τόμ. 62, σελ. 476).

Τό ἐρώτημα τοῦ Ὁσίου εἶναι μεθοδικό καί ἀναιρετικό. Θέλει νά μᾶς θυμίσει ὅτι, μέ βάση τή Βιβλική θεολογία-ἀγγελολογία, οἱ πνευματικές ὑπάρξεις, τόσο τῶν ἀγγέλων ὅσο καί τῶν δαιμόνων, εἶναι παγιωμένες καί ἀμετάτρεπτες, οἱ μὲν στό ἀγαθό, οἱ δέ στό κακό. Δέν ὑφίσταται προοπτική καί δυναμική κάποιας προοδευτικῆς ἀνέλιξής τους. Κατά συνέπεια ὅλα τά ἄλλα θεωροῦνται αὐθαίρετα, ἀνεπίτρεπτα καί ἐπιζήμια φληναφήματα, καί ἀποτελοῦν αἰρετική διδασκαλία.

14. Εἶναι ἀξιοπαράτητο τό πόσο προσφιλέες εἶναι στούς Ἀγίους, ὅταν καθηκόντως ἐλέγχουν κάποιον, χάριν ἀγάπης καί ἀληθείας, τότε νά τελειώνουν τό λόγο τους μέ αὐτοεξουδένωση καί αὐτοεξευτελισμό. Ἔτσι πετυχαίνουν α) νά γλυκαίνουν τόν πόνο τοῦ ἐλεγχόμενου καί νά διευκολύνουν τήν ἀπαδοχή τοῦ ἐλέγχου τους καί β) νά μή κάνουν τήν ταπεινοφροσύνη μέ ἀσυγείδωτο βίωμα ὑπεροχῆς ἀπέναντί του.

ἙΑπόκρισις

Αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ψυχική, δαιμονιώδης. Αὕτη ἡ διδασκὴ τοῦ διαβόλου ἐστίν· αὕτη ἀπάγει τοὺς προσέχοντας αὐτῇ εἰς κόλασιν αἰώνιον· ὁ ἐνδελεχὼν αὐτῇ, αἵρετικὸς γίνεται· ὁ πιστεύων αὐτῇ, ἐξεστράπη τῆς ἀληθείας· ὁ συντιθέμενος αὐτῇ, ἀλλότριός ἐστι τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἐργάται τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἐδίδασκαν ταῦτα· οἱ δεχόμενοι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ταῦτα οὐ δέχονται.

Διὰ τάχους ἀπόσπα ἀπ' αὐτῶν, ἀδελφέ· μὴ καύσης τὴν καρδίαν σου τῷ πυρὶ τοῦ διαβόλου· μὴ ἀντὶ σίτου σπεύρης ἐν τῇ γῇ ἀκάνθας καὶ ἀντὶ ζωῆς λάβρης θάνατον. Καὶ τί πολλὰ λέγω; Μὴ ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ τὸν διάβολον. Μὴ χρονίσσης ἐν αὐτοῖς καὶ σῶζῃ, ὡς ὁ Λῶτ ἀπὸ Σοδόμων, εὐκαὶς ἀγίων. Ἀμήν.

κβ'

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Οὐκ ὀφείλομεν οὖν ἀναγινώσκειν τὰ Εὐαγγελίου;

ἙΑπόκρισις Ἱωάννου.

Τὰ μὲν δόγματα τὰ τοιαῦτα μὴ δέχου, ἀναγίνωσκε δὲ αὐτοῦ, εἰ θέλεις, τὰ πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς, κατὰ τὴν παραβολὴν τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περὶ σαγήνης ὡς γέγραπται, ὅτι «τὰ μὲν καλὰ ἔβαλαν εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔρριψαν»· οὕτω καὶ σὺ ποιήσον.

15. Ὁ ὅσιος Ἱωάννης μέ ἄμεση ἀναφορὰ στὴν ἀποστολική θέση τοῦ ἁγίου Ἰακώβου (Ἰακ. 3, 15), γιὰ μιὰ σαφέστατη διάκριση τῶν ἐπιπέδων πού α) λειτουργεῖ ἡ ἄνωθεν σοφία καὶ β) ἡ ψυχική καὶ δαιμονιώδης, μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ σχηματίσουμε δυὸ βασικά θεολογικά ἀξιώματα: 1) Ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία (καὶ Ὁρθοπραξία) εἶναι ἄμεση χαρισματική ἰκάνωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ 2) Ὅτι, χωρὶς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἡ διάνοιά μας, ὅχι μόνο ἐμπρεάζεται ἀπὸ τίς «φυσικές» συνέπειες τῆς μεταπτωτικῆς κατάστασός της, ἀλλὰ τελεῖ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐνέργεια-παρέμβαση τῶν δαιμόνων-πονηρῶν πνευμάτων (πρβλ. Α' Πέτρου 3, 4. Α' Κορ. 2, 14 ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρο τὸ κεφάλαιο, καὶ Α' Κορ. 15, 44-46). Ἐπομένως ὅσο πιὸ μιστὴ εἶναι ἡ αἵρεση, τόσο πιὸ ἀγαπητός καὶ συμπαθὴς εἶναι ὁ αἵρετικὸς καὶ τόσο πιὸ ἐντονον ἠρέπει νὰ εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον μας γιὰ τὴν προληπτική διαποίμηση τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ χαριτώνεται πνευματικά, γιὰ νὰ μὴ παγιδεῦεται δαιμονικά. Ἐτοῖ ἐξηγεῖται καὶ ἡ ὁρολογία πού χρησιμοποιεῖ ὁ Ὅσιος στὴν ἀπάντησή του. Δὲν ὑβρίζει. Ἀποκαλύπτει τίς δαιμονικὲς δραστηριότητες. Αὐτὲς πού, πλανημένος ὁ οὐμανισμός, συμπεριλαμβάνει στὴ διαδικασία τῆς αὐτοκαταξίωσης τοῦ ἀνθρώπου.

16. Ὁ Εὐάγγελος ὑπῆρξε διακεκριμένος λόγιος, κορυφαῖος ἐκπρόσωπος τοῦ ἀσκητισμοῦ καὶ θεμελιωτὴς τῆς θεωρητικῆς γραμματείας. Γεννήθηκε στὰ Ἰβηρα τοῦ Πόντου (ἐξ οὗ καὶ Ποντικός), γύρω στὸ 345, ἀπὸ Χριστιανούς γονεῖς. Ἦταν ὁπαδὸς τοῦ Ὡριγένη καὶ δεχόταν μεταξὺ ἄλλων τὴν ὠριγενιστικὴ διδασκαλία περὶ προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτή ἡ σοφία δέν προέρχεται ἀπό τό Θεό, ἀλλά εἶναι γήινη, σαρκική, δαιμονική»¹⁵ (Ἰακ. 3, 15). Αὐτή ἡ διδαχή εἶναι τοῦ διαβόλου. Ὅσους δίνουν προσοχή σ' αὐτήν τούς ὁδηγεῖ σπὴν αἰώνια κόλαση. Αὐτός πού ἀκατάπαυστα ἀσχολεῖται μ' αὐτή, γίνεται αἰρετικός. Αὐτός πού πιστεύει σ' αὐτήν ἔχει ἤδη ἐκτραπεῖ ἀπό τήν ἀλήθεια. Ὅποιος καταφάσκει πρὸς αὐτήν, εἶναι ξένος πρὸς τὴν ὁδὸ τοῦ Θεοῦ. Οἱ ἐργάτες τοῦ Χριστοῦ δέν δίδαξαν τέτοιες διδασκαλίες. Ὅσοι δέχονται τό λόγο τῆς ἀλήθειας, δέν τὰ ἐπικροτοῦν αὐτά.

Γρήγορα ἀπομακρύνσου ἀπ' αὐτά, ἀδελφέ. Μὴν κάψεις τὴν καρδιά σου μέ τὴ φωτιά τοῦ διαβόλου. Μὴ σπείρεις στή γῆ ἀγκάθια ἀντὶ νὰ σπείρεις σιτάρη καὶ λάβεις, ἀντὶ γιὰ ζωὴ, θάνατο. Καὶ τί λέω πολλὰ; Μὴ δεχτεῖς, ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ, τό διάβολο! Μὴ χρονοτριβεῖς σ' αὐτά καὶ θά σωθεῖς ὅπως σώθηκε ὁ Λῳτ ἀπὸ τὰ Σόδομα, μέ τὶς εὐχὲς τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

602**Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου:**

Δέν πρέπει λοιπὸν νὰ μελετᾶμε τὰ συγγράμματα τοῦ Εὐαγγελίου¹⁶;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νὰ μὴ δέχεσαι τὶς αἰρετικές διδασκαλίες του. Νὰ διαβάσεις, ἂν θέλεις, μόνο ὅσα κείμενά του ὁδηγοῦν σπὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς¹⁷, σύμφωνα καὶ μέ τὴν παραβολὴ τοῦ Εὐαγγελίου πὴ σχετικὴ μέ τό δίχτυ τοῦ ψαρᾶ πού, ὅπως ἀναφέρεται ἐκεῖ, «συνέλεξαν τὰ καλὰ ψάρια καὶ τὰ ἔβαλαν στὰ πανέρια, ἐνῶ τὰ ἀκατάλληλα καὶ ἄχρηστα τὰ πέταξαν ἔξω» (Ματθ. 13, 48). Τό ἴδιο νὰ κάνεις καὶ σύ.

πάντων. Γι' αὐτό καὶ καταδικάστηκε ἀπὸ τὶς Ε', ΣΤ' καὶ Ζ' Οἰκουμενικές Συνόδους. Παρά ταῦτα ὀνομαστοὶ ἄσκητες ὅπως ὁ Παλλάδιος, ὁ Ἰωάννης ὁ Κασσιανός, ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἐπηρεάστηκαν κατὰ πολὺ ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ Εὐαγγελίου στὰ ἀσκητικὰ θέματα. Στὰ συγγράμματά του ἀντίκουν καὶ τὰ Γνωστικὰ κεφάλαια ὅπου ἀκριβῶς ἐκτίθενται οἱ θεολογικὲς του ἀπόψεις πού δέν εἶναι διαφορετικές ἀπὸ τοῦ Ὠριγένη. Ἄλλα ἔργα του εἶναι: 1) ὁ Ἀντιρρητικός 2) Μοναχὸς 3) Καθρέπτης μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν 4) Προβλήματα Γνωστικὰ 5) Περί Προσευχῆς 6) Περί πονηρῶν διαλογισμῶν 7) Πρὸς Εὐλόγιον μοναχόν 8) Ὑπομνήματα 9) Ἐπιστολές (βλ. Θέματα Πατρολογίας Πρωτ. Κωνσταντ. Φούσκα, Ἐκδ. Συμμετρία, Ἀθήνα 1994, σελ. 25).

17. Ἐφαρμογὴ τοῦ νοήματος τοῦ προηγουμένου σχολίου μας εἶναι ἡ διάκριση πού κάνει ὁ Ὅσιος καὶ πού φανερώνει ἔμπρακτα ὅτι δέν πολεμᾷ τό πρόσωπο, ἀλλὰ τὴ συγκεκριμένη (ἢ ἐνδεχόμενη) κακοδοξία του. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας ποτὲ δέν παρακωλύουν

xγ .

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, ὁ ταῦτα ἐρωτήσας, διεκρίνετο ἐν ἑαυτῷ ἐνθυμούμενος καὶ λέγων. Καὶ πῶς τινες τῶν νῦν Πατέρων δέχονται αὐτὰ καὶ ἔχουμεν αὐτοὺς ὅτι καλοὶ μοναχοὶ εἰσι καὶ προσέχοντες ἑαυτοῖς; Καὶ μετὰ ἡμέρας συνέβη τὸν αὐτὸν ἀδελφὸν αἰτῆσαι τὸν μέγαν Γέροντα εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ τότε ἐδήλωσεν αὐτῷ ὁ Γέρων ἅφ' ἑαυτοῦ περὶ τῆς ἐνθυμήσεως τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὥστε θαυμάσαι καὶ ἐκπλαγῆναι τὸν ἀδελφόν· ἔχει δὲ ἡ ἀπόκρισις οὕτως.

Ἀπόκρισις

Ἐπειδὴ εἶπας καὶ ἐνεθυμήθης, ὅτι διὰ τί τινες τῶν Πατέρων δέχονται τὰ γνωστικά Εὐαγγρίου· τινὲς ἀδελφοὶ ὡς γνωστικοὶ δέχονται αὐτὰ καὶ οὐκ ἐδεήθησαν τοῦ Θεοῦ εἰ ἀληθῆ εἰσι· καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς περὶ τούτου ἐν τῇ ἰδίᾳ γνώσει. Ἀλλ' ὅμως οὔτε ἐμόν ἐστιν, οὔτε σὸν ταῦτα ζητεῖν, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἡμῶν ἐστιν ἐρευνᾶν τὰ πάθη ἡμῶν, τοῦ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι.

xδ '

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐτέρων ἀδελφῶν πρὸς τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα:

Οὐκ ὀκνοῦσι, Πάτερ, οἱ ταῦτα φρονοῦντες περὶ τῆς προϋπάρξεως λέγειν περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκτίθεται περὶ τῆς προϋπάρξεως ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν, ἐν τε τοῖς τοῦ Κυρίου γενεθλίοις, καὶ ἐν τῇ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ, ἐρμηνεύοντές τινα ρητὰ κατὰ τὴν

τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ ὑπαγορεύουν σ' αὐτές ἕνα διακριτικὸ πλῆαιστο ἱεραρχημένων ὀξιών, γιὰ νὰ λειτουργοῦν ἀζήμια καὶ καρποφόρα, ἀλλὰ ὅχι ἐπικίνδυνα.

18. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς βρισκόμαστε σέ παρόμοια θέση. Τοῦτο ὀφείλεται σέ μιά ἐμπαθὴ συνήθεια πού ἔχουμε νὰ βάζουμε «ταμπέλα» στὸν κάθε ὄνθρωπο πού συναντᾶμε καὶ μάλιστα ἀνάλογη μὲ τὴ βιαστικὴ κρίση πού κάνουμε γι' αὐτόν. Μὲ τὴ βιαστικὴ λοιπὸν ἐκτίμηση ἢ ὑποτίμηση πού κάνουμε, καλλιεργοῦμε καὶ θετικές ἢ ἀρνητικές προσδοκίες γιὰ κάθε πρόσωπο.

Ἡ Θεία Χάρη καὶ οἱ ἐμπειρίες τῆς ζωῆς μᾶς διαφεύδουν συχνά, ἀλλὰ καὶ πάλι δυσκολευόμαστε νὰ σταματήσουμε μιά τόσο βλαπτικὴ συνήθεια προκατάληψης καὶ ἄστοχης προσωποληψίας. Ἡ θέση τοῦ Ὁσίου εἶναι ἐνδεικτικὰ ρεαλιστικὴ καὶ ποιμαντικὴ «... ὁ καιρὸς ἡμῶν ἐστιν ἐρευνᾶν τὰ πάθη ἡμῶν, τοῦ κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι». Ἐπειδὴ δὲ συμβουλευεῖ ἐλεγκτικά, τοπο-

603

Ὁ ἴδιος ἀδελφός πού ἔθεσε τίς προηγούμενες ἐρωτήσεις ἀμφέβαλλε μέσα του, σκεπτόταν καί ἔλεγε: «Καί πῶς μερικοί σύγχρονοι Πατέρες τά δέχονται αὐτά καί τούς θεωροῦμε ὅτι εἶναι καλοί καί βαδίζουν μέ πολλή προσοχή τό δρόμο τῆς μοναχικῆς ζωῆς»¹⁸; Καί μετά ἀπό μέρες ἔτυχε ὁ ἴδιος ἀδελφός νά ζητήσει ἀπό τό μεγάλο Γέροντα Βαρσανούφιο νά προσευχηθεῖ γι' αὐτόν. Καί τότε τοῦ ἔγραψε ὁ Γέροντας ἀπό μόνος του –κατά πρόγνωση– σχετικά μέ τίς προηγούμενες σκέψεις του, ὥστε νά θαυμάσει καί νά ἐκπλαγεῖ ὁ ἀδελφός. Ἡ ἀπόκρισή του δέ ἔχει ὡς ἑξῆς.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Επειδή εἶπες μέσα σου καί ἔκανες τή σκέψη «γιατί κάποιοι ἀπό τούς Πατέρες δέχονται τά γνωστικά βιβλία τοῦ Εὐαγγελίου», σοῦ λέω ὅτι μερικοί ἀδελφοί, ἐπειδή θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους γνωστικούς καί σοφούς, τά δέχτηκαν αὐτά καί δέν παρακάλεσαν τό Θεό νά τούς φανερώσει ἄν εἶναι ἀληθινά. Καί ὁ Θεός τούς ἄφησε νά ἔχουν τή δική τους ἀντίληψη πάνω σ' αὐτό τό θέμα. Ἀλλά ὅμως δέν εἶναι οὔτε τῶν δικῶν μου μέτρων οὔτε τῶν δικῶν σου νά ἐξετάζεις αὐτά τά πράγματα. Σίγουρα γιά μᾶς εἶναι καιρός νά ἐρευνᾶμε τά πάθη μας, γιά νά κλάψουμε καί νά πενθήσουμε.

604

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου καί ἄλλων ἀδελφῶν πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα:

Πάτερ, αὐτοί πού φρονοῦν αὐτά σχετικά μέ τήν προϋπαρξη δέν διστάζουν νά λένε ὅτι καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος φαίνεται νά ὁμιλεῖ γιά τήν προϋπαρξη στά συγγράμματά του, καί συγκεκριμένα, στούς λόγους του στή «Γέννηση τοῦ Κυρίου» καί «στήν ἡμέρα τοῦ Πάσχα», ἐρμηνεύοντας μερικά χωρία τῶν ὁμιλιῶν του κατά τή δική τους ἀντίληψη καί προδιάθεση

θετεῖ καί τόν ἑαυτό του στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τό μαθητή-ὑποτακτικό του. Εἶναι ὅμως κατηγορηματικός· δέν μᾶς ὠφελεῖ νά κρίνουμε καί νά βαθμολογοῦμε τούς ἄλλους –ἔστω καί μέ τήν ἀριστη πρόθεσή μας– ὅταν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά γνωρίσουμε τήν ἐσώτερη ἐμπάθειά μας καί νά κλαῖμε γι' αὐτήν. Γνωρίζουμε ὅτι ὁ σατανάς ἐνασμενίζεται στό νά μᾶς βάζει νά κρίνουμε καί νά παρακολουθοῦμε τούς ἄλλους, γιά νά μὴν ἀσκοῦμε τή σωτήρια αὐτοκριτική.

αὐτῶν καρδίαν καὶ παρατρέχοντες τὰ ἐκεῖ σαφῶς εἰρημένα περὶ τῆς πρώτης τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας, τῆς τε αὐτοῦ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, κατὰ τὴν τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν λέγει γὰρ οὕτως.

«Τοῦτο δὴ βουλευθεὶς ὁ τεχνίτης ἐπιδείξασθαι Λόγος, καὶ ζῶον ἐν ἐξ ἁμφοτέρων, ἀοράτου τε λέγω καὶ ὁρατῆς φύσεως, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον· καὶ παρὰ μὲν τῆς ὕλης λαβὼν τὸ σῶμα, ἥδη προϋποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲ πνοὴν ἐνθίς, ὃ δὴ νοερὰν ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ Λόγος». Καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς δὲ πολλὰ τις εὐρήσει σαφῶς καὶ ἀναμφιβόλως αὐτῷ εἰρημένα περὶ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἐκ τῆς προϋπαρχούσης ὕλης καὶ τῆς ὑπὸ Θεοῦ δοθείσης ψυχῆς κατασκευασθέντος, ἐν οἷς καὶ πολλὰ ἐγκωμιάζει τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν καὶ ἄξιον Θεοῦ δῶρον καλεῖ τὸ σωθῆναι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν· οὐκ ὥς αὐτοὶ φασὶ καταδίκης χάριν τὴν ψυχὴν ἐνδυσθῆναι τῷ σώματι, ὑπὲρ τῶν αὐτῇ προημαρτημένων τιμωρουμένην. Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ αὐτοῦ διαφόροις συγγράμμασιν ὁ σκοπὸς αὐτοῦ φανεροῦται, τοῦτου παντελῶς καθαρεύων τοῦ δόγματος.

Καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἐπικαίρουσιν, ὅτι τὸ αὐτὸ εἶπε καὶ λέγει ἐκεῖνος προϋπαρξιν, παρερμηνεύοντες καὶ αὐτοῦ ρητὰ τινα. Αὐτὸς δὲ σαφῶς ἐν τῷ τριακοστῷ κεφαλαίῳ περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου διαπλάσεως τῆς αὐτοῦ πραγματείας, μάχεται ἰσχυρῶς τούτῳ τῷ τῆς προϋπάρξεως δόγματι καὶ ἀνατρέπει αὐτό, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ καὶ οἱ περὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην καὶ Ἀθανάσιον καὶ οἱ λοιποὶ πάντες τῆς Ἐκκλησίας φωστῆρες καὶ διδάσκαλοι. Περὶ δὲ τῆς ἀποκαταστάσεως, σαφῶς λέγει ὁ αὐτὸς ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ἀλλ' οὐ περὶ ταύτης, ἧς αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι, παυομένης τῆς κολάσεως, μέλλει ὁ ἄνθρωπος ἀποκαθίστασθαι εἰς ὅπερ ἦν ἐξ ἀρχῆς εἰς καθαρὸν νόον· ἀλλὰ τοῦτο λέγει, ὅτι παύσεται ἡ κόλασις καὶ τέλος λαμβάνει.

19. Ἡ περιγραφή αὐτῆς τῆς μεθόδευσης μᾶς φανερώνει τὴ συνηθισμένη καὶ προσφιλέστατη μέθοδο τῶν αἰρετικῶν σέ κλίμακα διαχρονική. Στὴν ἐποχὴ μας γίνεται κατάχρηση αὐτῆς τῆς μεθόδευσης. Καὶ ἡ Ἀγία Γραφή καὶ τὰ κείμενα τῶν Ἀγίων Πατέρων ὑφίστανται αὐτὴ τὴν ἴδια κακοποίησιν ἀπὸ τούς σύγχρονους αἰρεσιάρχες καὶ αἰρετικούς.

Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι, ἂν καὶ γνωρίζουμε τὴν πονηρίαν τῆς μεθόδευσός τους, ἀσχολούμαστε μὲ τὰ φληναφήματά τους, λησμονώντας τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου· «αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ...» (Τίτ. 3, 10).

20. Καὶ αὐτὴ ἡ θέσις εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς θεολογίας τοῦ Ὠριγένη, ὁ ὁποῖος μεταξύ τῶν ἄλλων λέει ὅτι οἱ ψυχές πού ἐζησαν προχρόνως ἁμάρτησαν, γι' αὐτὸ καὶ ἐνδύθηκαν τὸ σῶμα γιὰ νὰ καθαρθοῦν. Ἦταν ἓνα εἶδος καταδίκης πού εἶχε παιδαγωγικὰ χαρακτῆρα, πάντοτε κατὰ τὴν κακοδοξίαν του, γιὰ τὴν ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ φέρει Βιβλικά ἀποδεικτικά στοιχεῖα.

Εἶναι μιά τέλεια κακοδοξία, ἐντελὴς ἄσχετη μὲ τὸν κορυφαῖο θεολόγο, τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸ Ναζιανζνὸ, τὸν ὁποῖο θὰ ἀδικούσαμε ὑπερβολικά ἂν τὸν βάζαμε στὸ ἴδιο πλαίσιο μὲ τὸν Ὠριγένη.

21. Τὸ θέμα τῆς προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν ἀναπτύσσεται κυρίως στὸ εἰκοστὸ ὄγδοο κεφάλαιο.

καί παρατρέχοντας ὅσα ἔχουν σαφῶς διευκρινισθεῖ ἐκεῖ¹⁹ γιά τήν πρώτη δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, γιά τήν ψυχή καί τό σῶμα του, σύμφωνα μέ τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας· διότι λέει τά ἐξῆς ὁ ἅγιος Γρηγόριος:

«Ἐπειδή λοιπόν ὁ Δημιουργός Θεός Λόγος αὐτό ἀκριβῶς τό πράγμα ἤθελε νά δείξει καί νά παρουσιάσει ἕνα ὄν ἀπό τήν ἔνωση καί τῶν δύο, τῆς ἀοράτου δηλαδή καί ὁρατῆς φύσεως, δημιούργησε τόν ἄνθρωπο. Καί ἔλαβε ἀπό τήν ὕλη, ἡ ὁποία ὑπῆρχε ἤδη, τό σῶμα, καί ἔθεσε μέσα σ' αὐτό τήν πνοή Του, τήν ὁποία ὁ λόγος ὀρίζει ὡς νοερά ψυχή καί εἰκόνα Θεοῦ...» (Λόγ. 38, 11 & 45, 60 ΕΠΕ). Καί στή συνέχεια τοῦ λόγου βρίσκει κανεῖς νά ἔχουν λεχθεῖ πολλά μέ σαφήνεια καί ξεκάθαρα γιά τόν ἄνθρωπο, ὅτι δηλαδή κατασκευάστηκε ἀπό τήν προϋπάρχουσα ὕλη καί ἀπό τήν ψυχή πού τοῦ δόθηκε ἀπό τό Θεό, στά ὁποία ἐγκωμιάζει πολύ τή φύση τοῦ ἀνθρώπου καί ὀνομάζει μεγάλο δῶρο τοῦ Θεοῦ τό νά σωθεῖ ταυτόχρονα καί ἡ ψυχή καί τό σῶμα. Ὅχι, ὅπως λένε αὐτοί, ὅτι ἡ ψυχή νύθηκε τό σῶμα χάριν καταδίκης²⁰, γιά νά τιμωρηθεῖ γιά ὅσα εἶχε πρίν ἀμαρτήσει. Ἐπίσης καί σέ ἄλλα του διάφορα συγγράμματα γίνεται φανερό ἡ διδασκαλία του καί ξεκαθαρίζεται ἐντελῶς αὐτό του τό δόγμα.

Καί γιά τόν ἅγιο Γρηγόριο (Νύσσης), τόν ἀδελφό τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καμαρώνουν καί λένε ὅτι καί αὐτός ἐπίσης δίδαξε καί διδάσκει τήν προϋπαρξη τῶν ψυχῶν, παρερμηνεύοντας καί μερικά δικά του χωρία. Ἀλλά ὁ ἅγιος Γρηγόριος σαφῶς στό τριακοστό κεφάλαιο²¹ τῆς περί τῆς «κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου» πραγματείας του, πολεμᾷ μέ πολλά ἐπιχειρήματα αὐτό τό περί προϋπάρξεως τῆς ψυχῆς δόγμα καί τό ἀνατρέπει (βλ. P.G. 44, 229B), ὅπως καί ὁ μακάριος Δαβίδ καί οἱ περί τόν ἅγιο Ἰωάννη καί Ἀθανάσιο καί ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι φωστῆρες καί διδασκαλοὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσο γιά τήν «ἀποκατάσταση», σαφῶς ὁμιλεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ὁ Νύσσης, ἀλλά ὄχι μέ τήν ἔννοια πού τήν ἐννοοῦν αὐτοί, ὅτι δηλαδή ὅταν θά παύσει ἡ κόλαση οἱ ἄνθρωποι πρόκειται νά ἀποκατασταθοῦν καί νά ἔλθουν στήν κατάσταση πού βρίσκονταν στήν ἀρχή τῆς δημιουργίας, δηλαδή νά γίνουν πάλι καθαροί νέες (πνευματικές ὀντότητες), ἀλλά πάντως λέει τό ἐξῆς: «Ὅτι ἡ κόλαση θά σταματήσει καί θά λάβει τέλος²² (βλ. P.G. 46, 108B).

λαιο τῆς πραγματείας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης «Περί κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου» (βλ. σελ. 231, Ἑκδ. Τέρτιος). Ἡ ἀναφορά στό τριακοστό κεφάλαιο μπορεῖ νά προϋποθέτει διαφορετική ἀρίθμηση τῶν κεφαλαίων κατὰ τήν ἐποχή ἐκεῖνη ἢ καί λάθος κατὰ τήν ἀνάμνηση.

22. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης κάνει λόγο γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν πάντων στό «Περί κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου» ἔργο του. Θεωρεῖ δέ ὅτι αἴτιος τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων εἶναι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Ὅποιος «κατεμίχθη τῇ ἀνθρωπότητι διὰ πάντων τῶν ἰδιωμάτων τῆς φύσεως». Ὁ δέ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διδάσκει: «ὥσπερ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνή-

Εἰπὲ οὖν, Πάτερ, διατί τοιοῦτος ἄνθρωπος οὐκ ὀρθῶς λέγει, καθὼς ἐνδέχεται ἄνδρα ἅγιον, ἀξιοθέντα λαλεῖν ἐκ Πνεύματος ἁγίου;

Καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦ παραδείσου διαφωνοῦσιν τινες τῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων, μὴ λέγοντες αὐτὸν αἰσθητόν, ἀλλὰ νοητόν. Καὶ ἐν ἄλλοις κεφαλαίοις τῆς Γραφῆς, ἔστιν εὐρεῖν τινων διαφωνίαν. Σαφήνισον οὖν ἡμῖν τοῦτο, δέσποτα, παρακαλοῦμεν, ἵνα, παρ' ὑμῶν φωτισθέντες, δοξά-

σκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθῶσιν» (Α' Κορ. 15, 22). Σύμφωνα μ' αὐτή τή διδασκαλία τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ ἀποσκοπεῖ στὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἡθικῆς τάξεως πού διασαλευθῆκε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Μὲ τὴν ἐρμηνεία πού κάνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης στὸ χωρίο «ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτὸν τὰ πάντα» (Α' Κορ. 15, 28), γίνεται φανερό ὅτι ὁ ἱερός Πατὴρ ἐννοεῖ τὴν ἀποκατάστασιν τὴν καθολικὴν.

Ἡ βάση τῆς διδασκαλίας του εἶναι ἡ διάκριση ἀκτίστου καὶ κτιστοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι ἄκτιστος, ὁ ἄνθρωπος κτιστός. Ὁ Θεὸς εἶναι ἄτρεπτος, ἀμετάβλητος, ἀναλλοίωτος, ἀπειρος· ὁ ἄνθρωπος κτιστός, πεπερασμένος, τρεπτός. Αὐτὴ ἡ τρεπτότητα ἀπορρέει ἀπὸ τὸ αὐτεξούσιο καὶ μπορεῖ νὰ στραφεῖ τόσο στὸ καλὸ ὅσο καὶ στὸ κακὸ, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ἐπινοεῖ καὶ ἐκλέγει τὸ κακὸ τὸ ὁποῖο τελικὰ εἶναι ἀνυπόστατο. Ἄρα ἡ κακία εἶναι ἐπιγεννηματικὴ κατάσταση, στοιχεῖο παρείσακτο καὶ ξένο γιὰ τὴν ἀνθρώπιν φύσιν. Ἀλλὰ καθετὶ τὸ ξένο προκαλεῖ κάποτε τὴν πλησμονή καὶ τὸν κορεσμό. Ἐνῶ παραμένει παντοεινὰ «ἐράσμιον τὸ συγγενὲς καὶ ὁμόφυλον» (ΒΕΠ. τόμ. 69, σελ. 140), «γιατὶ εἶναι πᾶσα φύσις ἐλκτικὴ τῶν οἰκείων, οἰκεῖον δὲ πῶς τῷ Θεῷ τὸ ἀνθρώπινον», ἀφοῦ φέρει ἐπάνω του «τὰ μίμηματὰ τοῦ ἀρχετύπου». Γεγονὸς ὅμως εἶναι, κατὰ τὸ ἅγιο Γρηγόριο, ὅτι πρέπει νὰ ἀφανισθεῖ «ἐκ τοῦ ὄντος» ὅπωςδήποτε καὶ μὲ κάθε τρόπο τὸ κακὸ. Ἀποκλείοντας ὅμως ὁ ἅγιος Γρηγόριος τὴν αἰωνιότητα τοῦ κακοῦ, ἀποκλείει ταυτόχρονα καὶ τὴν αἰωνιότητα τῆς κόλασης.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος δηλαδὴ τὴν ἀποψή του περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων τὴ στηρίζει σὲ τέσσερις λόγους: α) Στὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. β) Ἡ ἴδια ἡ ἀνθρώπιν φύσις συνηγορεῖ γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν της. γ) Ἡ ἀποκατάστασις τῶν πάντων θὰ γίνῃ ἐπειδὴ ἡ δύναμις τοῦ κακοῦ εἶναι μικρὴ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπερισχύσει τὴν ἀγοστής δυνάμεως οὕτε νὰ φανεῖ «κρείττων καὶ μονιμωτέρα τῆς Θεοῦ σοφίας ἢ τῆς φύσεως ἡμῶν ἀβουλία» καὶ τέλος δ) Τὸ κακὸ δὲν εἶναι ἄπειρο, ἀλλὰ περιορισμένο σ' ἓνα διάστημα. Ἀλλὰ ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ἄνδρ. Θεοδώρου «ἡ ἀποκατάστασις τῶν πάντων διδάσκεται θετικῶς ἐν τῇ ἐσχατολογίᾳ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου», μολονότι στὰ ἔργα του ὑπάρχει μεγάλος ἀριθμὸς χωρίων, στὰ ὁποῖα δέχεται τὴν αἰωνιότητα τῶν ποινῶν. Ἡ διδασκαλία δὲ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου εἶναι διατυπωμένη κατὰ τὴν πιὸ ἥλια μορφή της σὲ σύγκριση μὲ ἐκεῖνη τοῦ Ὁριγένη. Οἱ ἀντιδράσεις δὲ πού σημειώθηκαν στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία δὲν βασίζονται στὴν «ἀποκατάστασις» ὅπως τὴν ἐκθέτει ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ἀλλὰ ὅπως τὴν ἐκθέτει ὁ Ὁριγένης πού ἔχει σχέση μὲ τὴν ἀνακύκλησις πού δίδαξαν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ θεολόγοι. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν τὴν ἔχει υἱοθετήσει. Τὴν ἔχει ἀπορρίψει ὡς δόγμα της, γιατί ἀντιβαίνει σὲ πλεῖστα ὅσα Γραφικὰ χωρία πού μιλοῦν γιὰ τιμωρία αἰώνια τῶν ἁμαρτωλῶν. «Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ματθ. 25, 46). (Βλ. Εἰσαγωγὴ στὸ βιβλίον «Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου», Γρηγορίου Νύσσης, μετάφρασις Ἀρχ. Παγκρ. Μπροῦσαλη, Ἐκδ. Τέρτιος).

23. Θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ αὐτονόητο ὅτι αὐτὸς πού κάνει τίς ἐρωτήσεις στὸν ὁσιο Βαρσανούφιο εἶναι καὶ εὐλαβὴς καὶ καλοπροαίρετος ὑποτακτικός, ἀλλὰ καὶ «παιδευμένος» καὶ ζήνιος ἄνθρωπος. Εἶναι παιδί, ὅχι μόνο τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς του. Ἡ ἐπισήμανσις τῆς διαφωνίας κάποιων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων ὡς πρὸς τὴ δομὴ καὶ ἔννοια τοῦ Παραδείσου, μᾶς φανερώνει τὸ θεολογικὸ ἐνδιαφέρον του. Μᾶς δίνει ὅμως ἐρεθι-

Πές μας, λοιπόν, ἅγιε Πατέρα, γιατί αὐτός ὁ μέγας ἄνδρας δέν διατυπώνει τό σωστό δόγμα, ὅπως πρέπει νά τό διατυπώνει ἕνας ἄνδρας ἅγιος πού ἀξιώθηκε νά μιλάει μέ τό φωτισμό τοῦ Ἀγίου Πνεύματος;

Ἐπίσης καί γιά τόν Παράδεισο διαφωνοῦν μερικοί ἀπό τούς Πατέρες καί Διδασκάλους, καί δέν τόν θεωροῦν αἰσθητό ἀλλά νοητό²³. Ἀλλά καί γιά ἄλλα θέματα τῆς Γραφῆς μπορεῖς νά βρεῖς διαφωνία ἀνάμεσα στούς Πατέρες. Παρακαλοῦμε λοιπόν, δέσποτα, νά μᾶς τά διασαφηνίσεις ὅλα

σμα νά τονίσουμε ὅτι τά περισσότερα θεολογικά ζητήματα λύνονται ἂν δοθεῖ ἡ ὀρθή ἐρμηνεία τοῦ σχετικοῦ Ἀγιογραφικοῦ κειμένου. Κανείς ὅμως δέν μπορεῖ νά ἀμφισβητήσει ὅτι παραμένουν πολλά ἐρμηνευτικά προβλήματα ἄλυτα ἢ καί ὅτι δημιουργοῦνται καί νέα –καθαρώς ἐρμηνευτικά– ἀπό καλοπροαίρετη καί φιλορθόδοξη ἔρευνα ἢ ἐρευνητική προσπάθεια. Στή συνέχεια, θά δοῦμε ὅτι ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου εἶναι κλασσική καί ἀξιόμαχη διαχρονικά. Μήπως ὅμως αὐτό τό ἐπιτυγχάνει ὁ Ὁσιος γιατί δέν ἐπιδίδεται στό νά ἐρμηνεύσει τά «ἀκατάληπτα»;

Στό θέμα «νοητός ἢ αἰσθητός» ὁ Παράδεισος, εἶναι γνωστό ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία δέν βλέπεται ὅταν τό «διαζευκτικό» ἀντικατασταθεῖ ἀπό τό «συνδετικό»!... Ἀλλά θέματα εὐδοκῶνται μέ βάση τή μιά καί ἄλλα μέ βάση τήν ἄλλη ἐκδοχή.

Εἶναι σκόπιμο νά παραθέσουμε ἐπιγραμματικά μέ πόσες καί ποιές ἔννοιες οἱ Πατέρες καί συγγραφεῖς τῆς Ἐκκλησίας χρησιμοποιοῦν τό θεολογικό ὄρο «ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ»:

α) Παράδεισος: Τόπος γήινος (πολλοί μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Ἐπιφάνιος στόν Ἀγκυρωτό λόγο του καί ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος).

«Ὁ δὲ παράδεισος, φησὶν, ἐν Ἑδέμ κατὰ Ἀνατολὰς πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐξ Ἑδέμ. Καὶ οὐκ εἶπε, κατέβαινεν, ἵνα μὴ νομίσωμεν ἐν οὐρανῷ εἶναι τὴν Ἑδέμ. Εἰ γὰρ ἐν οὐρανῷ ἦν, ἄνωθεν, ἂν εἶπε, κατέρχεται πηγὴ» (Ἐπιφάνιου, Ἀγκυρωτός, Migne 43, 117B).

«Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐντίθησιν ἐν τοῖς γράμμασιν ὁ μακάριος Μωυσῆς, ἵνα μὴ ἐξῇ τοῖς φλυαρεῖν μάτην βουλομένοις ἀπατᾶν τῶν ἀφελεστέρων τὰς ἀκοάς, καὶ λέγειν, μὴ εἶναι ἐν τῇ γῇ τὸν παράδεισον, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ» (Χρυσόστομος, II* ὁμιλ. εἰς τὴν Γένεσιν, Migne 53, 108).

β) Παράδεισος: Ἡ μακαρία κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ Παραδείσῳ (Ἐριγένης, Βασίλειος, Χρυσόστομος, Ἀθανάσιος).

γ) Παράδεισος: Καί αἰσθητός καί νοητός, σωματικός – πνευματικός (Βασίλειος, Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης, Ἀμβρόσιος, Ἰουστίνος, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός).

«Τινὲς μὲν οὖν αἰσθητὸν τὸν παράδεισον ἐφαντάσθησαν, ἕτεροι δέ, νοητόν. Πλὴν ἔμοιγε δοκεῖ, ὅτι ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος αἰσθητὸς ἅμα καὶ νοητὸς δεδημιούργητο, οὕτω καὶ τὸ τοῦτου ἱερώτατον τέμενος, αἰσθητὸν ἅμα καὶ νοητόν, καὶ διπλὴν ἔχων τὴν ἔμφασιν· τῷ γὰρ σώματι ἐν τῷ θειοτάτῳ χώρῳ καὶ ὑπερκαλλεῖ, ... αὐλιζόμενος· τῇ δὲ ψυχῇ ἐν ὑπερίτερόν ... τόπῳ διετίμβε, Θεὸν ἔχων οἶκον τὸν ἔνοικον, ... Οὕτω διπλοῦν οἶμα τὸν θεῖον παράδεισον, καὶ ἀληθῶς οἱ θεοφόροι Πατέρες παρέδωκαν, οἳ τε οὕτως, οἳ τε ἐκείνως διδάξαντες (Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Migne 94, 916B–C καὶ 917A).

δ) Παράδεισος: Ταυτόσημος τοῦ Ἀδν ὡς μέση κατάσταση τῶν ψυχῶν (τόπος κρίσεως, ἀναμονῆς τῆς Ἀνάστασης).

ε) Παράδεισος: Βασιλεία οὐρανῶν ἐν Χριστῷ, διὰ Χριστοῦ.

στ) Παράδεισος: Ὁ Θεός, ὁ Χριστός, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος, οἱ Ὁσίοι, ἡ Ἐκκλησία, ἡ Ἀγία Γραφή, τά Γερωνικά (βλ. λήμμα «παράδεισος» στό Patristic Lexikon G.W.H. Lampe, σελ. 1010).

Περὶ τούτων ὀφείλομεν σπουδάσαι, περὶ ὧν καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν, οἱ περὶ τὸν ἄββᾶν Ποιμένα καὶ τοὺς καθεξῆς ἐσπούδασαν· αὕτη ἡ σπουδὴ ἔχει τὸ ἀψήφιστον, τὸ μὴ μετρεῖν ἑαυτὸν, τὸ ἔχειν ἑαυτὸν γῆν καὶ σποδὸν· ἐκείνη δὲ ἡ σπουδὴ ἔχει τὸ ἔχειν ἑαυτὸν γνωστικόν, τὸ φέρειν εἰς φυσίωσιν, τὸ ψηφίζειν ἑαυτὸν καὶ μετρεῖν ἐν παντὶ πράγματι, τὸ ἀποστῆναι τῆς ταπεινοφροσύνης. Συγκωρήσατέ μοι. Μὴ ἄργοι ἐστέ καὶ διὰ τοῦτο ἔρχεσθε εἰς ταῦτα; Εἰ οὕτως ἔχει, κατέλθετε εἰς τὴν ἀγοράν, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ λάβῃ ὑμᾶς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Εἰ ἦν σκόλοψ περὶ τῆς ἀπαντήσεως ἐκείνης τῆς φοβερᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, οὐκ εἴχετε μνησθῆναι τούτων. Ἐπελάθετο ὁ Προφήτης φαγεῖν τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἡμεῖς σπαταλῶμεν καὶ ἀδιαφοροῦμεν καὶ ἀπὸ τούτων ἐμπίπτομεν εἰς ταῦτα; Οὐκ ἀπαιτεῖ ἡμᾶς ὁ Θεὸς ταῦτα, ἀλλ' ἁγιασμόν, κάθαρσιν, σιωπὴν καὶ ταπείνωσιν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶσαι ὑμᾶς ἐν λογισμοῖς οὐκ ἡβουλόμεν, καὶ τὸ δεθῆναι τοῦ Θεοῦ πληροφορησαί με περὶ τούτου ἐθλιβόμεν, συνεχόμενος ἐξ ἀμφοτέρων, ἐξελεξάμην μᾶλλον ἑμαυτῷ τὴν θλίψιν, ἢνα ὑμᾶς τῆς θλίψεως ἀναπαύσω, μνημονεύων τοῦ λέγοντος, «ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε». Καὶ ἀκούσατε τὴν κατὰ Θεὸν πληφορίαν, τὴν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ γράψαι ὑμᾶς τὴν ἐρώτησιν γενομένην μοι. Πάντες οἱ Πατέρες οἱ τῷ Θεῷ εὐαρεστήσαντες ἅγιοι καὶ δίκαιοι καὶ δούλοι τοῦ Θεοῦ γνήσιοι, εὐξάσθωσαν ὑπὲρ ἑμοῦ· μὴ νομίσετε δὲ ὅτι, κἂν ἅγιοι ᾦσαν, ὅλα τὰ βάρη τοῦ Θεοῦ γνησίως ἠδυνήθησαν καταλαβεῖν. Ὁ γὰρ Ἀπόστολος λέγει ὅτι, «ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν»· καὶ πάλιν, «ὃ μὲν δίδεται διὰ τοῦ Πνεύματος», τὰ καὶ τὰ, καὶ οὐκ ὅλα ἐκεῖνα ἐν ἐνὶ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τὰ μὲν οὕτως, τὰ δὲ οὕτω· πάντα δὲ ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ

27. Δέν μπορούμε νά ἀμφισβητήσουμε ὅτι ἡ ἀγιότητα καὶ ὁ ἁγιασμός (ὡς ἀσκητικὴ ἐπιδίωξη) εἶναι θετικές προϋποθέσεις γιὰ μιὰ πιό προηγμένη αὐτογνωσία καὶ Θεογνωσία. Ἡ παρατήρηση ὅμως πού κάνει ἐδῶ ὁ Ὅσιος καὶ ἡ ἐμπειρία μας μέσα στοῦ χρόνου τῆς Ἐκκλησίας μας υποκρίνονται νά μὴ συνδέουμε σέ σχέσι αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ τὴν ἀγιότητα μέ τὴ Θεογνωσία καὶ αὐτογνωσία. Γιὰ πολλοὺς καὶ εὐνότους λόγους ὁ Κύριος κρατᾷ στοῦ συνειδητοῦ χρόνου τῆς ψυχῆς μας μειωμένα καὶ τὴν αὐτοσυνειδησία μας καὶ τὸ βαθμὸ τῆς ἀγιότητάς μας, ἀλλὰ καὶ τὸ βαθμὸ τῆς Θεογνωσίας μας (εἴτε ὑψηλὰ εἴτε χαμηλὰ βρίσκονται). Εἶναι χρήσιμο καὶ σκόπιμο νά τό σκεπτόμαστε σέ παρόμοιες περιστάσεις.

Πάντως ὁ Ὅσιος ἀναγκάζεται νά ἀποκαλύψει ὅτι ὁ Θεὸς χαρισματικά τοῦ ἔδωσε μιὰ ἐξηγήσιν, προκειμένου νά ἀναπαύσει τὰ κουρασμένα πνεύματά τους: «Καὶ ἀκούσατε τὴν κατὰ Θεὸν πληφορίαν, τὴν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ γράψαι ὑμᾶς τὴν ἐρώτησιν, γενομένην μοι». Καὶ στή συνέχεια ἐξηγεῖ τὴν ψυχικὴ καὶ διανοητικὴ διαδικασία μέ τὴν ὁποία διακεκριμένοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἔφθασαν νά διατυπώσουν αἰρετικές δοξασίες. Ἐνδεικτικά καὶ χαρακτηριστικά εἶναι τὰ στοιχεῖα:

1) Ἐπιτηδεύσαντες εἶναι διδάσκαλοι καθ' ἑαυτοὺς ἢ ὑπὸ ἀνθρώπων ἀναγκασθέντες εἰς τοῦτο ἔλθειν. 2) Προέκοψαν πάννυ καὶ ὑπὲρ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν. 3) Καινὰ δόγματα συνέθηκαν. 4) Ἐμειναν ἔχοντες τὰς παραδόσεις τῶν διδασκάλων αὐτῶν, μαθήματα μὴ ὁρθῶς ἔχοντα. 5) Οὐκ ἐδέθησαν τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν διδασκάλων αὐτῶν, εἰ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ

Μέ αὐτὰ πρέπει νά ἀσχολούμαστε μέ τὰ ὁποῖα καταγίνονταν καί οἱ Πατέρες μας, οἱ γύρω ἀπό τόν ἄββά Ποιμένα καί οἱ ὑπόλοιποι. Αὐτή ἡ σπουδή ἔχει ὡς στόχο της νά μᾶς ἐκπαιδεύσει καί νά μᾶς ἱκανώσει νά ἐπιτυχάνουμε: Νά ἀρνούμαστε τό δικαίωμα γνώμης καί θελήματος, νά μὴν προβάλλουμε τό ἀνάστημά μας συγκριτικά μέ κάποιους ἄλλους, νά δίνουμε στόν ἑαυτό μας τόση ἀξία ὅση δίνουμε στό κῶμα καί στή στάχτη. Ἐνῶ ἐκείνη ἡ σπουδή ἔχει τὰ ἀντίθετα: Τό νά θεωρεῖ κανεῖς τόν ἑαυτό του γνωστικό, τό νά τόν ὀδηγεῖ σέ ἔπαρση, τό νά τόν θεωρεῖ σπουδαῖο, νά τόν ἀξιολογεῖ καί νά τόν λογαριάζει ἱκανό γιά κάθε πράγμα, νά τόν ἀπομακρύνει ἀπό τήν ταπεινοφροσύνη. Συγκωρέστε με. Μήπως δέν ἔχετε μέ τί νά ἀσχοληθεῖτε καί παραμένετε ἀργοί, γι' αὐτό πιάνετε αὐτά τὰ θέματα; Ἄν εἶναι ἔτσι, κατεβεῖτε στήν ἀγορά καί περιμένετε μέχρι νά ῥθει ὁ οἰκοδεσπότης νά σᾶς πάρει στόν ἀμπελώνα του. Ἄν ὑπῆρχε στήν καρδιά σας σάν βασιανιστικό κεντρί ἡ μέριμνα γιά τή φοβερή ἐκείνη συνάντηση (τήν ὥρα τῆς Κρίσεως), δέν θά μπορούσατε ν' ἀσχολεῖσθε μ' αὐτά. Ὁ Προφήτης ξεκνοῦσε νά φάει τό ψωμί του καί ἐμεῖς περνᾶμε τό χρόνο μας ἀδιαφορώντας καί ἀπό ἐκεῖνα πού τὰ ἔχουμε ὑποσχεθεῖ μέ ὄρκο, ξεπέφτουμε σ' αὐτά (γιά τὰ ὁποῖα εἴμαστε ἀνεύθυνοι)! Δέν ἀπαιτεῖ ὁ Θεός ἀπό μᾶς τήν ἔρευνα τῶν δογμάτων, ἀλλά ἀγιασμό, κάθαρση, σιωπή καί ταπείνωση.

Δέν ἤθελα βέβαια νά σᾶς ἀφήσω φορτωμένους μέ λογισμούς σχετικούς μέ τὰ δόγματα, ἀλλά καί τό νά παρακαλέσω τό Θεό νά μέ πληροφορήσει σχετικά μέ αὐτά ἦταν κάτι πού μέ ἔθλιβε. Πιεζόμενος λοιπόν καί ἀπό τὰ δύο, διάλεξα γιά τόν ἑαυτό μου αὐτό πού μοῦ προκαλεῖ θλίψη, γιά νά ἀφαιρέσω τή θλίψη ἀπό σᾶς, ἔχοντας στήν καρδιά μου Ἐκεῖνον πού λέει «νά βαστάζετε ὁ ἕνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου» (Γαλ. 6, 2). Ἀκοῦστε λοιπόν τήν κατά Θεό πληροφορία πού μοῦ δόθηκε τρεῖς μέρες πρὶν μοῦ γράψετε τήν ἐρώτησή σας. Ὅλοι οἱ Πατέρες πού εὐαρέστησαν τό Θεό, ἅγιοι καί δίκαιοι καί δοῦλοι τοῦ Θεοῦ γνήσιοι, ἄς προσευκηθοῦν γιά μένα. Μή νομίζετε ὅμως ὅτι, ἂν καί ἦταν Ἄγιοι, εἶχαν τή δύναμη νά καταλάβουν καί νά ἐννοήσουν ὅλα τὰ βάρη τοῦ Θεοῦ γνήσια καί αὐθεντικά²⁷. Διότι καί ὁ Ἀπόστολος λέει ὅτι « ἡ γνώση μας καί ἡ προφητεία μας περιορίζονται μονάχα σ' ἓνα μέρος τῆς ἀλήθειας » (Α' Κορ. 13, 9). Καί ἄλλου: «Στόν ἕναν τό Πνεῦμα δίνει αὐτό καί αὐτό· καί δέν δίνονται ὅλα τὰ χαρίσματα σ' ἕναν ἄνθρωπο, ἀλλά στόν μέν ἓνα δίνεται αὐτό, στόν δέ ἄλλο δίνεται ἐκεῖνο. Καί ὅλα αὐτά εἶναι ἐνέργειες ενός καί τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος»

²⁷ Ἀγίου... 6) Οὐ διεκρίναν τοὺς λόγους αὐτῶν. 7) Λοιπὸν συνεμίγησαν αἱ διδασκαλαὶ τῶν διδασκάλων αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν διδασκαλαῖς. 8) Βελτιωθέντες ἐλάλησαν διὰ Πνεύματος Ἀγίου, εἴ τι ἐπληροφορήθησαν ὑπ' αὐτοῦ. 9) Καὶ συνεμίγησαν αἱ διδασκαλαί... καὶ ἐγράψαν τῷ ὀνόματι αὐτῶν (ἡπασαι).

Μετά ἀπὸ ὅλα αὐτά γίνεται φανερό ὅτι ὁ καθένας πρέπει νά στραφεῖ στά πνευματικά, ὥστε Πνεύματι Ἀγίῳ νά διανοεῖται καὶ νά κατανοεῖ.

Πνεῦμα. Γινώσκων γὰρ ὁ Ἀπόστολος τὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀκατάληπτά ἐστιν, ἔκραξε λέγων «ὧ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ· τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;» καὶ τὰ λοιπά.

Ἐπιτηδεύσαντες οὖν εἶναι διδάσκαλοι καθ' ἑαυτοὺς ἢ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀναγκασθέντες εἰς τοῦτο ἔλθεῖν, προέκοψαν πάνυ, καὶ ὑπὲρ τοὺς διδασκάλους αὐτῶν, καὶ καινὰ δόγματα πληροφορηθέντες συνέθηκαν, ἅμα δὲ ἔμειναν ἔχοντες τὰς παραδόσεις τῶν διδασκάλων αὐτῶν, μαθήματα μὴ ὀρθῶς ἔχοντα. Καὶ μετὰ ταῦτα, προκόψαντες καὶ πνευματικοὶ διδάσκαλοι γενόμενοι, οὐκ ἐδεήθησαν τοῦ Θεοῦ περὶ τῶν διδασκάλων αὐτῶν, εἰ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐλαλήθησαν τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα, ἀλλ' ἔχοντες αὐτοὺς σοφοὺς καὶ γνωστικούς, οὐ διέκριναν τοὺς λόγους αὐτῶν καὶ λοιπὸν συνεμίγησαν αἱ διδασκαλῖαι τῶν διδασκάλων αὐτῶν ἐν ταῖς αὐτῶν διδασκαλαῖς, καὶ ἐλάλουν ποτὲ μὲν ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἧς ἔμαθον παρ' αὐτῶν, ποτὲ δὲ ἀπὸ τῆς εὐφυΐας τοῦ ἰδίου νοός, καὶ οὕτω λοιπὸν ὀνόματι αὐτῶν ἐγράφησαν οἱ λόγοι. Παραλαβόντες γὰρ παρ' ἄλλων καὶ προκόψαντες καὶ βελτιωθέντες ἐλάλησαν διὰ Πνεύματος ἁγίου, εἴ τι ἐπληροφορήθησαν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησαν ἐκ τῶν μαθημάτων τῶν διδασκάλων τῶν πρὸ αὐτῶν, μὴ διακρίνοντας τοὺς λόγους, εἰ ὀφείλουσι πληροφορηθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ δεήσεως καὶ ἐντεύξεως εἰ ἀληθῆ εἰσι. Καὶ συνεμίγησαν αἱ διδασκαλῖαι, καί, ἐπειδὴ παρ' αὐτῶν ἐλαλήθησαν, ἐγράφησαν τῷ ὀνόματι αὐτῶν.

Ὅταν οὖν ἀκούσῃς τινὸς αὐτῶν ὅτι παρὰ Πνεύματος ἁγίου ἤκουσεν ἅπερ λαλεῖ, τοῦτο πληροφορία ἐστὶ καὶ ὀφείλομεν πιστεῦσαι. Ὅτε δὲ λέγει περὶ

28. Εἶναι δεδομένο ὅτι ὁ αἰώνας μας ἔχει πάρει καὶ τὸν τίτλο τοῦ «αἰῶνα τῆς πληροφορίας». Ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου μᾶς δίνει βάσιμο ἐρέθισμα νὰ κάνουμε μιά υποσημείωση καὶ νὰ τονίσουμε τὴ διαφορά ἐπιπέδου πού ὑπάρχει μεταξύ τῆς «πληροφορίας», ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ Ὁσίος καὶ τῆς «πληροφορίας» ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τῶν ὑπολογιστῶν καὶ τῆς διεθνούς διαδίκτυωσης (Internet) τῆς Πληροφορικῆς.

Κατ' ἀρχὴν ἡ σημασία τοῦ ὅρου «πληροφορῶ» – «πληροφορία» εἶναι: Εἶμαι φορεὺς τοῦ πλήρους, φέρω τὸ πλήρες, κατ' ἐπέκτασιν πραγματοποιῶ τὸ πλήρες καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰδοποιῶ – γνωστοποιῶ γιὰ μιά πραγματοποιημένη πληρότητα, κάνω λόγο γι' αὐτήν.

Σύμφωνα μέ τὴ διδασκαλία τοῦ Ὁσίου, πλήρη ἔργα μποροῦν νὰ πραγματοποιῶνται μόνο ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι, ἀλλὰ καὶ ἀληθὴς γνώσις (ὡς πληροφορία) μόνο ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι κατορθώνεται. Κατὰ συνέπεια πληροφορία εἶναι ὁ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι λόγος γιὰ τὰ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι συντελούμενα ἔργα μέσα στὸν κόσμον. Ἐνα τέτοιο λόγο μόνο, μιά τέτοια πληροφορία, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δεχομαστε ἀνεπιφύλακτα καὶ ὁλόψυχα (πρβλ. Ἰωάν. 16, 13. Λουκ. 1, 1. Ρωμ. 4, 21 & 14, 5. Κολ. 4, 12. Β' Τιμ. 4, 5 & 17).

Ὅμως ὁ μεταπτωτικός ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα αὐτός πού συνειδητὰ ἀρνεῖται νὰ ζητήσει τὴ Θεία Χάρη (τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἀγίου Πνεύματος μέσα του), ἔχει μόνο ἀτελή καὶ ἐλαττωματικά ἔργα καὶ συγκεχυμένη πληροφορία γι' αὐτά (Α' Κορ. 13, 9–12). Τεχνοκρατικά ἔχει τρομακτικὰ προοδεύσει στὴν ἠλεκτρονικὴ ἀποτύπωση καὶ διακίνηση τῆς εἰδοψῆς – τῆς «γνώσεως» – ἀλλὰ ἀπο-

(βλ. Α΄ Κορ. 12, 4-11). Διότι ἐπειδὴ γινώριζε ὁ Ἀπόστολος ὅτι τὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκατάληπτα, ἔλεγε κραυγάζοντας: «Ὡ ἀκατάληπτο βάθος τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ! Πόσο ἀνεξερεύνητες εἶναι οἱ ἀποφάσεις Του καὶ ἀνεξικνίαστα τὰ σχέδιά Του! Ποιὸς γινώρισε τὴ σκέψη καὶ τὴς βουλές τοῦ Κυρίου; Ποιὸς μπόρεσε νὰ γίνει σύμβουλός Του;» κ.τ.λ. (Ρωμ. 11, 33-34).

Φροντίζοντας λοιπόν οἱ Πατέρες αὐτοί, ἀπὸ μόνοι τους, νὰ εἶναι διδάσκαλοι ἢ πιεζόμενοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν κάποια μὀρφωση, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ διδάξουν, προόδευσαν καὶ πρόκοψαν πάρα πολύ, περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τους. Καὶ ἀφοῦ βεβαιώθηκαν γιὰ κάποιες ἀλήθειες πού κατέκτησαν, ἀξιώθηκαν νὰ διατυπώσουν νέες καὶ σημαντικές ἢ δογματικές ἀλήθειες, ἀλλὰ συγχρόνως κράτησαν καὶ τὴς παραδόσεις τῶν διδασκάλων τους, μαθήματα πού δέν περιεῖχαν ἀκέραιη τὴν ἀλήθεια. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν παιδεία, ἐνῶ πρόκοψαν καὶ ἔγιναν πνευματικοὶ διδάσκαλοι, δέν παρακάλεσαν τὸ Θεὸ νὰ τοὺς ἀποκαλύψει ἂν οἱ διδάσκαλοί τους δίδαξαν ὅσα δίδαξαν διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ θεωρώντας τοὺς διδασκάλους τους σοφοὺς καὶ γνωστικούς, δέν ἐξέτασαν τοὺς λόγους τους καὶ τὴς διδασκαλίες τους. Καὶ ἔτσι ἀναμείχθηκαν οἱ διδασκαλίες τῶν διδασκάλων τους μέ τὴς δικές τους διδασκαλίες. Καὶ δίδασκαν πλεον πότε ἀπὸ τὴς διδασκείας πού τοὺς παρέδωσαν οἱ διδάσκαλοι, πότε ἀπὸ τὴς δικές τους ἐπινοήσεις. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο γράφθηκαν οἱ λόγοι καὶ ἀποδόθηκαν σ' αὐτοὺς. Δηλαδή παρέλαβαν ἀπὸ ἄλλους, παλαιότερους Πατέρες, τὴς διδασκαλίες καὶ ἀφοῦ τὴς ἀνέπτυξαν καὶ τὴς βελτίωσαν, μίλησαν φωτιζόμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ εἶπαν ὅτι Ἐκεῖνο τοὺς πληροφόρησε. Καὶ μίλησαν ἐκ παραλλήλου βάσει τῶν μαθημάτων τῶν προγενεστέρων διδασκάλων, χωρὶς νὰ ἐξετάσουν τοὺς λόγους τους καὶ χωρὶς νὰ σκεφτοῦν ὅτι ἔπρεπε νὰ προσευχηθοῦν στὸ Θεό, ὥστε μέ τὴ δέηση καὶ τὴν ἰκεσία νὰ τοὺς πληροφορήσει ἂν αὐτές οἱ διδασκαλίες ἦταν ἀπαυγάσματα τῆς ἀλήθειας. Ἔτσι ἀναμείχθηκαν οἱ παλαιές μέ τὴς νέες διδασκαλίες καὶ ἐπειδὴ τὴς ἀπύθυναν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους οἱ νέοι διδάσκαλοι, γράφθηκαν ἐπ' ὀνόματί τους.

Ὅταν λοιπόν ἀκούσεις κάποιον ἀπ' αὐτοὺς νὰ λέει ὅτι ὅσα διδάσκει τὰ πληροφορήθηκε ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, προέρχονται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ὀφείλουμε νὰ πιστέψουμε σ' αὐτά²⁸. Ὅταν ὅμως ἀναφέρει ἐρμηνεῖς τῶν προ-

τελματώνεται -ὅταν δέν καταστρέφεται- μέσα σ' αὐτήν. Ἡ «πληροφορική» του δέν τὸν «πληροφορεῖ» οὔτε γιὰ τὴν καταστροφὴ του! Ἴσως δέν εἶναι ἄσκοπο νὰ τονισθεῖ ἰδιαίτερα ὅτι στὴ σύγχρονη πληροφορικὴ -κατὰ τὸ μέγιστο ποσοστὸ τῆς δραστηριότητός της- δέν βρίσκουμε τὴ δράση τοῦ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ, ἀλλὰ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, εἴτε στὴ ζωὴ εἴτε στὸ λόγο γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Αὐτές τὴς «πληροφορίες» δέν πρέπει νὰ τὴς δεχόμαστε οὔτε νὰ τὴς ἀναζητᾶμε, γιατί καταστρέφουν «πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως» (Κολ. 2, 2), αὐξάνουν τὴ σύγχυση καὶ μειώνουν τὸ μέγεθος τῆς ἁγιοπνευματικῆς πληροφορίας (Α' Θεσ. 1, 5) καὶ ἀκόμη μπορεῖ νὰ τερματίσουν ἄδοξα τὸ δρόμο «τῆς πληροφορίας τῆς ἐλπίδας» (Ἐβρ. 6, 11), ὅπως ἐπιβεβαιώνεται μέ τὴν αὔξησι τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτοκτονιῶν.

ἐκείνων τῶν λόγων, οὐκ εὐρίσκεις αὐτὸν λέγοντα τοῦτο· οὐ γὰρ ἀπὸ πληροφορίας, ἀλλ' ἀπὸ μαθημάτων τῶν πρώτων αὐτοῦ διδασκάλων ἐστί, καὶ προσέχων τῇ γνώσει αὐτῶν καὶ τῇ σοφίᾳ, οὐκ ἐπύθετο τὸν Θεὸν περὶ τούτων, εἰ ἀληθῆ εἰσι.

Ἰδοὺ ἠκούσατέ μου ὅλην τὴν ἀφροσύνην, ἡσυχάσατε λοιπὸν καὶ σχολάσατε τῷ Θεῷ, καί, παυσάμενοι τῆς ἀργολογίας, προσέχετε τοῖς πάθεσιν ὑμῶν, περὶ ὧν ἀπαιτηθήσεσθε λόγον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· περὶ γὰρ τούτων οὐκ ἀπαιτεῖσθε, «διὰ τί οὐκ οἴδατε ταῦτα ἢ ἐμάθετε ταῦτα»; Κλαύσατε λοιπὸν καὶ πενθήσατε, ἐξιχνιάσατε τὰ ἴχνη τῶν Πατέρων ἡμῶν, Ποιμένος καὶ τῶν καθεξῆς, καὶ τρέχετε ἵνα καταλάβητε, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

κε'

Ἑρώτησις

Ὅντως, Πάτερ, ὁδηγοί ἐστε τυφλῶν, καὶ φῶς ἐν Χριστῷ τῶν ἐσκοτισμένων, καὶ δι' ὑμῶν ἡ ἀλήθεια ἡμῖν ἐφανερώθη. Καὶ γὰρ εὐρίσκομεν καὶ εἰς βιβλία Γερόντων, ὅτι ἦν τις μέγας Γέρων καὶ κατὰ ἰδιωτείαν ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ἄρτος ὃν μεταλαμβάνομεν σῶμα Χριστοῦ, ἀλλ' ἀντίτυπον, καὶ εἰ μὴ πρῶτον ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τούτου οὐκ ἐπέγνω τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ ἄλλος δέ, μέγας καὶ αὐτὸς γέρων, ἐνόμιζε τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Μελχισεδέκ, καὶ ὅτε τοῦ Θεοῦ ἐδεήθη, τότε ὁ Θεὸς αὐτῷ ἀπεκάλυψε. Ἀλλὰ συγκώρησόν μοι, Πάτερ, διὰ τὸν Κύριον· τολμῶ γὰρ ἐρωτᾶν τὰ ὑπὲρ ἐμέ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ τῆς ὑμῶν ἀγιωσύνης ἐφώτισεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπλανῆ ὁδὸν τῆς ἀληθείας, παρακαλῶ περὶ τούτου τελείως ἡμῖν φανερωθῆναι, ἵνα καθαρῶσι ὁ νοῦς ἐκ τῆς περὶ τούτων ζητήσεως καὶ ἡ

29. Κάτι τέτοιο φαίνεται ὅτι συνέβη καὶ στὸν προαναφερόμενο θεῖο Γρηγόριον Νύσσης. Διότι καὶ ἐκεῖνος παρέλαβε τὴν ἰδέα «περὶ ἀποκαταστάσεως» ἀπὸ τοὺς διδασκάλους του μὲ ἀπλότητα, χωρὶς νὰ ἐρευνήσῃ τὸ θέμα καὶ δὲν παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τοῦ φανερώσῃ ἂν αὐτὴ ἡ τοποθέτηση εἶναι μέσα στὴν ἀλήθεια. Γι' αὐτὸ βρίσκουμε διάσπαρτη τὴ θέση του αὐτὴ μέσα στὰ συγγράμματά του, σὲ πολλὰ σημεῖα καὶ μάλιστα στὰ «Μακρίνεια». Καὶ ὅτι ἔχουν εἶσι τὰ πράγματα καὶ εἶναι καὶ δική του ἀποψη τὸ «περὶ ἀποκαταστάσεως», τὸ ὁμολογεῖ μαζί μὲ τὸ θεῖο Βαρσανούφιο καὶ ὁ μέγας Μάξιμος, στὴν ἐρμηνεῖα πού κάνει γιὰ νὰ ἀποκαταστήσῃ στὸ ὀρθὸ δόγμα τὰ λόγια τοῦ Γρηγορίου Νύσσης. Ἐπίσης καὶ ὁ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ἀλλὰ καὶ ὁ Γερμανὸς Κωνσταντινουπόλεως, στὸ Λόγο πού ἀποδίδεται σ' αὐτὸν, ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὴ ἡ ἀποψη εἶναι ἀπορὰ τῶν αἰρετικῶν. Ὡς σημειωθεῖ ὅμως καὶ τοῦτο: Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης δὲν τὸ λέει αὐτὸ μὲ ἀδιάσειστα ἐπιχειρήματα καὶ φανατισμὸ οὔτε ὑποστηρίζει ὅτι ἔχει εἰπωθεῖ μὲ συνοδικὴ ἀπόφαση. Ἀργότερα βέβαια ἡ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τὴν ἀποψη αὐτὴ τὴν ἀπέρριψε ὡς βλάσφημη (Σκόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδόσεως Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 287).

γενεστέρων διδασκάλων του, δέν φαίνεται νά σοῦ δίνει τέτοια μαρτυρία, διότι δέν προέρχονται ἀπό προσωπική πληροφορία ἐκ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀλλά ἀπό τά μαθήματα τῶν προηγουμένων διδασκάλων. Καί, ὅπως εἶπα, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη ὁ μέγας αὐτός ἄνδρας στή γνώση καί στή σοφία τους, δέν προβληματίστηκε καί δέν ρώτησε τό Θεό γι' αὐτά, ἄν εἶναι μέσα στήν ἀλήθεια³⁰.

Νά πού σᾶς φανέρωσα ὅλη τήν ἀφροσύνη μου. Ὑσυχάστε λοιπόν καί ἀφιερωθείτε στό Θεό. Σταματήστε τήν ἀργολογία καί ἀσχοληθεῖτε μέ τά πάθη σας, γιά τά ὁποῖα θά δώσετε λόγο τήν ἡμέρα τῆς Κρίσεως. Γι' αὐτές τίς δογματικές θέσεις καί διδασκαλίες (πού εἶναι καί ἀμφιλεγόμενες), δέν θά σᾶς πεί κανεῖς «γιατί δέν τίς γνωρίσατε καί γιατί δέν τίς μάθατε». Κλάψτε λοιπόν καί πενθήστε. Ἀναζητήστε καί ἀκολουθήστε τά ἴχνη τῶν Πατέρων μας, τοῦ Ποιμένα καί τῶν ὑπόλοιπων καί «τρέχετε γιά νά κατακτήσετε τή νίκη» (Α΄ Κορ. 9, 24) ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριός μας, καί στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

605

Ἑρώτηση

Ὅντως, Πάτερ, εἶστε ὁδηγοί τυφλῶν καί φῶς ἐν Χριστῷ ὅσων βρίσκονται στό σκοτάδι καί στή συγκεκριμένη περίπτωση, μέ τίς φωτισμένες θέσεις σας μᾶς ἀποκαλύφθηκε ἡ ἀλήθεια. Βρίσκουμε πράγματι, στά Γερροντικά ὅτι ἦταν κάποιοι ἐνάρετος Γέροντας, ὁ ὁποῖος ἀπό ἀμάθεια ἔλεγε ὅτι ὁ ἄρτος πού μεταλαβαίνουμε δέν εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ὑποτύπωσή Του. Καί ἄν δέν παρακαλοῦσε τό Θεό γιά τήν ὑπόθεση αὐτή, δέν θά εὑρίσκε τήν ἀλήθεια³⁰.

Καί ἓνας ἄλλος, μέγας καί αὐτός Γέροντας, νόμιζε ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁ Μελχισεδέκ. Καί ὅταν παρακάλεσε τό Θεό, τότε ὁ Θεός τοῦ ἀποκάλυψε τήν ἀλήθεια. Ἀλλά, συγχώρεσέ με, Πάτερ, γιά τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, διότι τολμῶ νά ρωτῶ αὐτά πού υπερβαίνουν τίς δυνάμεις μου. Ἐπειδή ὅμως ὁ Θεός μας, διά τῆς ἀγιωσύνης σας, μᾶς φώτισε νά βαδίζουμε τήν ἀπλανή ὁδὸ τῆς ἀλήθειας, παρακαλῶ νά μᾶς διασαφηνίσεις πλήρως καί τό ἐπόμενο θέμα, γιά νά καθαριστεῖ καί νά ἀπαλλαγεῖ ὁ νοῦς καί ἡ

30. Ὁ Σπ. Μ. Καλλιάφας, ἀείμνηστος Καθηγητής Πανεπιστημίου στά Παιδαγωγικά, σέ μιά μονογραφία του μέ τίτλο «Διάνοια, Ἐπιστήμη καί ἠθική προκοπή», μᾶς βοηθᾷ σημαντικά νά κατανοήσουμε ὅτι πολλές φορές ἡ ἀγιότητα δέν ἐγγυᾶται τή γνώση, τήν ἐπιστημονική ἀκρίβεια καί πληρότητα, ἀλλά ἀντίθετα ἡ ἀγιότητα μπορεῖ νά λειτουργήσει σέ κάποιο πρόβλημα πλημμελῶς, ἐλλεῖψει ἐπιστημονικῆς καί τέλει ἀντίληψης τῆς πραγματικότητας (φυσικά τότε πού δέν θέλει νά θαυματοργήσει ἡ Θεία Χάρη). Ἀπαραίτητη προϋπόθεση παρέμβασης τῆς Θείας Χάρης εἶναι ἡ βάση τῆς προσευχόμενης στό Ἅγιο Πνεῦμα ταπεινώσεως.

ἀσθενὴς ἡμῶν καρδία. Τίνος χάριν ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τοὺς τοιούτους ἄνδρας πλανηθῆναι, κἄν γὰρ αὐτοὶ οὐκ ᾔτησαν, διὰ τί οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς ἐν χάριτι τοῦτο, εἰς ἀναίρεσιν τῆς βλάβης τῶν μετὰ ταῦτα ἀναγινωσκόντων; Εἰ γὰρ καὶ αὐτοὶ περὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν οὐκ ἐνεποδίσθησαν, ἀλλ' οὖν οἱ κατ' ἐμὲ καὶ οἱ ῥάθυμοι, τὸ ἀξιώπιστον αὐτῶν εἰς πίστιν προσδεξάμενοι, εὐχερῶς ἐντεῦθεν καταβλάπτονται, μὴ εἰδότες ἅπερ εἶπατε, ὅτι οὐ πάντα ἡδυνήθησαν οἱ ἅγιοι τὰ μυστήρια καταλαβεῖν, καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐδεήθησαν περὶ πληροφορίας, εἰ ἀληθῆ ταῦτα ἐστί.

Σαφήνισον οὖν μοι καὶ τοῦτο, Πάτερ εὐσπλαγχνε, συγκαταβαίνων τῇ ἀσθενείᾳ μου.

Ἀποκρίσεις

Τέκνον, οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τοὺς τοιούτους ἄνδρας πλανηθῆναι· ὁ γὰρ ἀφείς τινα πλανηθῆναι, ἐστὶν ὁ ἐρωτώμενος περὶ τῆς ὁδοῦ καὶ μὴ λέγων αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν. Οὐκ ἠρώτησαν οὖν τὸν Θεὸν περὶ τούτου, ἵνα λάβωσι παρ' αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν. Εἰ δὲ λέγεις ὅτι, «διὰ τί ὁ Θεὸς χάριτι οὐκ ἐκώλυσεν αὐτοὺς διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν μετ' αὐτοὺς ἀναγινωσκόντων αὐτά;», δύνασαι τοῦτο εἰπεῖν καὶ περὶ παντὸς ἁμαρτωλοῦ· ὅτι, εἰδὼς ὁ Θεὸς ὅτι, ἐὰν ἁμάρτη τύπος γίνεται πολλοῖς, διὰ τί χάριτι οὐκ ἐκώλυσεν αὐτόν, ἵνα μὴ δι' αὐτοῦ βλαβῶσι πολλοί; Καὶ εὐρίσκεται ἀναγκαστικὴ ἡ ζωὴ τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ τί οὖν κωλύει τὸν Θεὸν τούτῳ τῷ τρόπῳ σῶσαι πάντα ἄνθρωπον;

31. Στὴν Πνευματικὴ ζωὴ, πολλές φορές, κάνουμε τέτοιες ἐρωτήσεις πού εἶναι λαθεμένες. Τό λάθος τους βρίσκεται στή βάση τῆς σκέψης μας· ἀσυνειδήτητα πιστεύουμε ὅτι ἐμεῖς σκεπτόμαστε σωστά καί ὅτι ὁ Θεός ἐνδέκεται (ἄπαγε τῆς βλασφημίας!) νά ἐνεργεῖ λαθεμένα. Ἦδη ἐδῶ ἡ ἀστοκία καὶ ἀναληθὴς «αἰτίαση» πρὸς τὸ Θεό εἶναι τὸ «ἀφῆκεν ὁ Θεός».

Καὶ αὕτη εἶναι ἡ δυναμικὴ τῆς ἀπάντησης τοῦ Ὁσίου· «ὁ γὰρ ἀφείς τινα πλανηθῆναι, ἐστὶν ὁ ἐρωτώμενος περὶ τῆς ὁδοῦ καὶ μὴ λέγων αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν». Καί κατ' ἐφαρμογὴ τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος ἰσχυρίζεται ὁ Ὁσίος καὶ γιὰ τοὺς συγκεκριμένους συγγραφεῖς «... εἰ γὰρ ᾔτησαν τὸν Θεόν, εἶχον λαβεῖν ...».

Ἀκόμη δέ, μᾶς δίνει τὴν παρήγορη διαβεβαίωση ὅτι ἂν καὶ κανένας ἅγιος ἀτομικά δέν εἶναι φορέας τοῦ πληρώματος τῆς Ἀλήθειας, ὅμως μέσα στήν Ἐκκλησίᾳ οἱ Ἅγιοι λειτουργοῦν πληρωτικά (πεπληροφορημένα), γιατί «εἴ τι ἀφῆκεν οὗτος, ἐλάλησεν ἐκεῖνος θελήματι Θεοῦ...» καί «εἴ τι λέγουσιν οἱ πρῶτοι ἔχον ἀμφίβολον, ἀλληγοροῦσιν οἱ ἔσχατοι ...». Ἔτσι διασφαλίζεται καὶ ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος μέσα στήν Ἐκκλησίᾳ.

32. Καί πάλι ἐδῶ ὁ ὀδελφός πού θέτει τὴν ἐρώτηση κάνει τὸ λάθος νά κρίνει τὸ Θεό γιὰ

ἀσθενική μας καρδιά ἀπ' αὐτό τό ἐρώτημα: Γιά ποιό λόγο παρακώρπησε ὁ Θεός νά πλανηθοῦν αὐτοί οἱ τόσο σπουδαῖοι ἄνδρες;³¹ Καί ἂν αὐτοί, πράγματι, δέν προσευχήθηκαν γιά νά λάβουν τήν κατά Θεό πληροφορία, γιατί δέν τούς δόθηκε ὁ φωτισμός αὐτός διά τῆς Χάριτος, ἔστω καί ἂν δέν τόν ζήτησαν, γιά νά ἀποφευχθεῖ ἔτσι καί ἡ ψυχική βλάβη καί ζημιά ὧσων θά διαβάζουν τά ἔργα τους στή συνέχεια; Διότι μπορεῖ αὐτοί οἱ Πατέρες νά μὴν ἐμποδίστηκαν ἀπ' αὐτά νά βιώσουν τήν ὀρθή πίστη καί νά ἐπιτελέσουν τήν ἀρετή, ἀλλά ὅμως ὅσοι εἶναι σάν κι ἐμένα, κοῦφοι καί νωθροί, θά τά πιστέψουν, βασιζόμενοι στή σπουδαιότητα καί ἀρετή αὐτῶν τῶν Πατέρων καί εὐκολα θά ζημιωθοῦν βαριά ἀπό αὐτές τῖς διδασκαλίες τους³², μὴ γνωρίζοντας ὅσα εἶπατε, ὅτι δηλαδή «δέν μπόρεσαν οἱ Ἅγιοι νά κατανοήσουν σέ βάθος ὅλα τά μυστήρια καί ὅτι δέν παρακάλεσαν τό Θεό νά τοὺς δώσει διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τήν ἀνάλογη πληροφορία γιά τό ἂν αὐτές οἱ θέσεις τους εἶναι ὀρθόδοξες».

Διασαφήνισέ μου το καί αὐτό, Πάτερ εὐσπλαγχνε, κάνοντας μιά ἀκόμα συγκατάβαση στήν ἀδύνατη διάνοιά μου.

ἙΑπόκριση Βαρσανουφίου.

Παιδί μου, αὐτοί οἱ μεγάλοι ἄνδρες δέν πλανήθηκαν γιατί τοὺς ἄφησε ὁ Θεός ἀβοήθητους. Διότι αὐτός πού ἀφήνει κάποιον νά πλανηθεῖ, εἶναι ἐκεῖνος πού τόν ρωτοῦν ἂν ὁ δρόμος εἶναι ὁ σωστός καί αὐτός ἀρνεῖται νά φανερώσει τήν ἀλήθεια. Ἀλλά δέν ρώτησαν τό Θεό γιά τή θεολογία τῶν διδασκάλων τους γιά νά τοὺς ἀποκαλύψει τήν ἀλήθεια. Τώρα θά μοῦ πεῖς γιατί ὁ Θεός δέν τοὺς ἐμπόδισε ἀπὸ τό λάθος, διά τῆς Χάριτος, γιά νά ὠφελοῦνται ὅσοι ἀργότερα θά διάβазαν τά συγγράμματά τους; Αὐτό ὅμως θά μπορούσες νά τό πεῖς γιά κάθε ἁμαρτωλό. Διότι, ἀφοῦ γνωρίζει ὁ Θεός ὅτι ἂν ἁμαρτήσει ἓνας ἄνθρωπος θά γίνεῖ ὑπόδειγμα ἁμαρτίας γιά πολλούς, γιατί δέν τόν ἐμποδίζει, διά τῆς Χάριτος, ὥστε νά μὴ βλαφθοῦν ψυχικά οἱ πολλοί; Ἔτσι ὅμως περιορίζεται τό αὐτεξούσιο καί ὁ ἄνθρωπος ζεῖ ἀνελεύθερα. Καί τί ἐμποδίζει τότε τό Θεό μέ αὐτόν τόν τρόπο νά σώσει κάθε ἄνθρωπο;

πράγματα γιά τά ὁποῖα δέν εἶναι ὑπεύθυνος. Ὁ Θεός θά ἦταν ὑπεύθυνος ἂν ἀνάγκαζε κάποιον νά διαβάσει τά κακόδοξα συγγράμματα. Δέν ἀνάγκασε οὔτε αὐτοὺς πού τά ἔγραψαν, ἀλλά δέν ἀναγκάζει οὔτε αὐτοὺς πού τά διαβάζουν.

Τό νά παρᾶσῃ κανεῖς ἀπὸ τῆ φήμη τήν καλή κάποιου κακόδοξου προσώπου, εἶναι καί αὐτό πράξη προσωπικῆς ἐλευθερίας. «Ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δέ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται» (Ματθ. 18, 7 & Λουκ. 17, 1). Ἀκόμη θά μπορούσε νά πεῖ κανεῖς ὅτι ἡ καυνότητι καί ἡ ραθυμία δέν εἶναι ἀβούλητη ἀναπηρία, ἀλλά αὐθαίρετη ὁμέλεια. (Δέν εἶναι αὐτονόητη καί θεόδοτη κατάστασις καί τότε ἀκόμη πού ὅλα αὐτά εἶναι στοιχεῖα ψυχοπαθολογικῆς διεργασίας).

Τί γάρ καὶ εἰς τὴν Γραφὴν οὐκ ἔστι ρήματα, τοῖς ἀμαθέσι καὶ μὴ γινώσκουσι τὸ πνευματικὸν τῆς Γραφῆς πρόσκομμα; Ὁφείλομεν οὖν εἰπεῖν, διὰ τί τὸ πνευματικὸν τῆς Γραφῆς φανερώς οὐκ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα μὴ βλαβῶσιν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀφῆκε τοῖς κατὰ καιρὸν ἀγίοις πόνον τοῦ ἐρμηνεύσαι τὰ ζητούμενα; Διὰ τοῦτο διδάσκαλοι καὶ ἐξηγηταί, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος.

Μὴ οὖν πλανηθῆς περὶ ὧν ἠρώτησας ἀνδρῶν εἰ γὰρ ἤτησαν τὸν Θεόν, εἶχον λαβεῖν· φησὶ γάρ «πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει». Καθὼς δὲ διὰ τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων ἐφανερώσε τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς ὁ Θεός, οὕτως ἕκαστος ἐλάλησε μερικῶς. Καὶ δι' ἑνὸς μόνου οὐκ ἐλαλήθη· ἀλλ' εἴ τι ἀφῆκεν οὗτος, ἐλάλησεν ἐκεῖνος θελήματι Θεοῦ. Οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτοὺς ἀγίους· καὶ εἴ τι λέγουσιν οἱ πρῶτοι ἔχον ἀμφίβολον, ἀλληγοροῦσιν οἱ ἔσχατοι, ἵνα πάντοτε δοξάζεται ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἀγίων αὐτοῦ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς τῶν πρώτων καὶ τῶν ἐσχάτων. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

κς'

Ἑρώταις

Συγχώρησόν μοι, Πάτερ φιλόφρονε, διὰ τὸν Κύριον, ὅτι πάνυ θλίβομαι· ἀνέγγων γὰρ εἰς βιβλίον δογματικὸν καὶ βλέπω τὴν καρδίαν μου τεταραγμένην· καὶ δηλῶσαι ὑμῖν περὶ τούτου φοβοῦμαι καὶ σιωπῆσαι οὐ δύναμαι ἀπὸ τῶν λογισμῶν. Τί οὖν κελεύεις ποιήσω, ἅγιε Πάτερ;

Ἀποκρίσεις

Ε'πειδὴ ὁ διάβολος θέλει σε ἐμβαλεῖν εἰς ἀδολεσχίαν ἀνωφελῇ, εἰπὲ ὁ θέλεις, ὁ δὲ Θεὸς κώραν μὴ παράσχη αὐτῷ.

33. Ἡ ἐρώτηση αὐτὴ εἶναι τόσο σύντομη ὅσο καὶ σημαντική. Παρουσιάζει ἄνθρωπο μέσῃ συγκρουσιακῇ ψυχοπαθολογίας πρὸς τὸ Γέροντά του. Οἱ συγκρούσεις εἶναι κατὰ βάσιν συναισθηματικοῦ χαρακτῆρα (φοβοῦμαι – σιωπῆσαι οὐ δύναμαι) καὶ διαμορφώνονται πάνω στὸ ὑπέδαφος πρακτικῆς καὶ βουλτικῆς ἀσυνέπειας ἢ διστασίας.

Ἡ προσφυγὴ στὸ Γέροντα φανερώνει τὴν ὑπέρβαση τῆς συγκρουσιακῆς ἀβουλίας καὶ ἡ

Ἐπειδὴ ὁ διάβολος θέλει νὰ σέ βάλῃ σέ περιττὴ καὶ ψυχοφθόρα ἀσχολία, πὲς αὐτὸ πού θέλεις καὶ ὁ Θεὸς νὰ μὴν τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ βρεῖ ἔδαφος στὴν ψυχὴ σου.

Ἄλλὰ μήπως καὶ στὴ Γραφή δὲν ὑπάρχουν ρήσεις πού εἶναι πρόσκομμα γιὰ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ γιὰ ὅσους δὲν κατανοοῦν τὸ βαθύτερο πνευματικὸ νόημα τῆς; Μποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε γιατί ὁ Θεὸς δὲν ἔκανε τέλεια ξεκάθαρο τὸ πνευματικὸ νόημα τῆς Γραφῆς, γιὰ νὰ μὴ βλάπτονται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ἄφησε τὸν κόπο τῆς ἐρμηνείας γιὰ τὸ κάθε ζήτημα στοὺς ἁγίους Πατέρες διαχρονικά; Ἄλλὰ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού μᾶς δόθηκαν οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἐρμηνευτές, ὅπως λέει ὁ Ἀπόστολος (Α΄ Κορ. 12, 28).

Νὰ μὴν εἶσαι λοιπὸν σὲ πλάνη γιὰ τὸ θέμα τῶν ἁγίων αὐτῶν ἀνδρῶν πού ἔχεις ρωτήσει. Ἄν εἶχαν ζητήσει ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ τοὺς φωτίσει, θὰ εἶχαν πάρει τὴν ἀνάλογη πληροφορία, διότι λέει: «Αὐτὸς πού ζητᾷ, λαβαίνει καὶ ὅποιος ψάχνει, βρίσκει» (Ματθ. 7, 8). Ὅπως ἔγινε μέ τοὺς Προφῆτες καὶ τοὺς Ἀποστόλους, μέσω τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς μᾶς ἀποκάλυψε ποιὰ εἶναι ἡ δόξ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς καὶ ὁ καθένas τους μᾶς φανέρωσε ἓνα μέρος τῆς ἀλήθειας. Δὲν φανερώθηκε δηλαδὴ ἡ ἀλήθεια ἀπὸ ἓναν, ἀλλὰ ὅ,τι δὲν τὸ ἀποκάλυψε ὁ ἓνας, τὸ φανέρωσε ὁ ἄλλος, μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἴδιο ἔκανε ὁ Θεὸς καὶ στοὺς μετὰ ἀπ' αὐτοὺς Ἀγίους! Ἄν δηλαδὴ ἔλεγαν κάτι ἀμφίβολο οἱ προηγούμενοι Ἀγιοι, τὸ διευκρίνιζαν οἱ ἐπόμενοι, γιὰ νὰ δοξάζεται πάντοτε ὁ Θεὸς διὰ τῶν Ἀγίων Του· διότι Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς ὅλων μας, ὅλων τῶν Ἀγίων, καὶ τῶν πρώτων καὶ τῶν τελευταίων. Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

606

Ἑρώτηση

Συγκώρεσέ με, Πάτερ φιλάνθρωπε, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, διότι βρίσκομαι σὲ μεγάλη θλίψη καὶ ταλαιπωρία. Διάβασα ἓνα δογματικὸ βιβλίο καὶ αἰσθάνομαι τὴν καρδιά μου ἀναστατωμένη. Φοβᾶμαι βέβαια νὰ σᾶς τὸ παρουσιάσω, ἀλλὰ καὶ νὰ σιωπήσω δὲν μπορῶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν λογισμῶν³³. Ἀλήθεια, τί εὐλογεῖς νὰ κάνω, ἅγιε Πάτερ;

Ἀπόκριση

Επειδὴ ὁ διάβολος θέλει νὰ σέ βάλῃ σέ περιττὴ καὶ ψυχοφθόρα ἀσχολία, πὲς αὐτὸ πού θέλεις καὶ ὁ Θεὸς νὰ μὴν τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ βρεῖ ἔδαφος στὴν ψυχὴ σου.

ἀπάντηση τοῦ Γέροντα μᾶς ὑποχρεώνει νὰ κατανοήσουμε ὅτι ὁ σατανᾶς, ὃχι μόνο ἐκμεταλλεύεται τίς συγκρούσεις, ἀλλὰ καὶ τίς προκαλεῖ, μερικές φορές, ἅμεσα καὶ ἔμμεσα: «... ὁ διάβολος θέλει σε ἐμβάλεῖν εἰς ἀδολεσχίαν ἀνωφελῆ ...».

xz'

Ἑρώτησις

Περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων τῶν ἀγίων, εἰπέ μοι, εἰ ἐν τούτῳ τῷ σώματι ἐγείρονται ἐν ᾧ ἔσμεν ἄρτι ἔχοντι ὅστέα καὶ νεῦρα, ἀλλ' ἢ ἄερίον καὶ στρογγύλον. Καὶ τὸ τοῦ Κυρίου γὰρ τοιοῦτον ἔσσεσθαι λέγουσιν ἐν τῇ μελλούσῃ ἀναστάσει, ἀρνούμενοι ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ σώματι, ὅπερ ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἔλαβε· καὶ ὅτι φασὶ τοῦτο εἶναι, ὃ λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ὅς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ»· καὶ πάλιν λέγουσιν, ὁ Ἀπόστολος εἶπεν, ὅτι «σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται»· τοῦτο λέγοντες, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ σῶμα τοῦτο διαιωνίσει, ἀπὸ τροφῆς γὰρ συνίσταται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι φαγεῖν καὶ [πιεῖν] οὐκ ἔστι.

Καὶ πάλιν λέγουσι, ὅτι περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγει ὁ Ἀπόστολος· «ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγῆσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ἡ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι». Καὶ πάλιν προφέροντες τὸ εἰρημένον τῷ Ἐκκλησιαστικῷ, «ἥδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς γενομένοις ἔμπροσθεν ἡμῶν», κατασκευάζουσιν ἐντεῦθεν τὴν προὑπαρξιν· καὶ τὸ εἰρημένον δὲ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι «οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην», διαβεβαιοῦνται ἡμῖν τέλος εἶναι τῆς κολάσεως.

Σαφηνίσον οὖν μοι ταῦτα διὰ τὸν Κύριον, δέσποτα, ἵνα μὴ πλανήσω με ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐμπέσω ἐξ ἀγνοίας εἰς τὰς παγίδας αὐτοῦ τὰς πονηράς, ὅτι πανταχόθεν ἐκ τῆς ἀφροσύνης μου σαλεύομαι, ἐπειδὴ οὐκ ἐκράτησα τοὺς ἀγίους σου λόγους καὶ ἀπέστην ἐξ ἀρχῆς τῆς τῶν πραγμάτων τούτων ζητήσεως, ὅτι μέγαν ἔχουσι κίνδυνον τῆς ψυχῆς.

Καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ ἀγαθέ, ἵνα τοῦ λοιποῦ ἀνανήψω καὶ μερμνήσω περὶ τοῦ κλαυθμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ συγχώρησόν μοι ὅτι ἐτόλμησα ταῦτα ἐρωτῆσαι, ἀλλ' ὥς εἰδότες τὰ πάντα, ἐπιτρέπατέ μοι εἰπεῖν.

34. Ἐπίδραση τῆς ὀριγενιστικῆς σκέψεως. Κατὰ τὸν Ὀριγένη, Δίδυμο κ.τ.λ., τὸ σῶμα θὰ εἶναι πνευματικὸν σὲ σχῆμα αὐγοειδές, ὅπως ἦταν στὸν Παράδεισο ὅταν ζοῦσε ἐκεῖ, μέ βάση τὴν κακόδοξη θεωρία τῆς προὑπαρξης, πού θεωροῦμε περιττό καὶ ἐπικίνδυνο καὶ νά τὴν ἀναφέρουμε μόνο, χωρὶς νά τὴν ἀναπτύξουμε.

607

Ἑρώτηση

Μίλησέ μου γιά τήν ἀνάσταση τῶν σωμάτων τῶν Ἀγίων, ἄν θά ἀνασπῶν μ' αὐτό τό σῶμα μέ τό ὁποῖο εἴμαστε τώρα, πού ἔχει νεῦρα καί ὀσῆ, ἢ μέ ἕνα ἄλλο ἀέρινο καί σφαιρικό³⁴. Διότι λένε ὅτι καί τοῦ Κυρίου τό σῶμα θά εἶναι τέτοιο στή μέλλουσα ἀνάσταση, ἀρνούμενοι ὅτι ἀναστήθηκε ὁ Κύριος ἐκ νεκρῶν μέ τό ἀνθρώπινο σῶμα, τό ὁποῖο ἔλαβε ἀπό τήν ἁγία Θεοτόκο καί ἀειπάρθενο Μαρία, χάριν τῆς σωτηρίας μας. Ὑποστηρίζουν δέ ὅτι αὐτό τό νόημα ἔχει ἐκεῖνο πού ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι δηλαδή «ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, αὐτός θά μεταμορφώσει τό φθαρτό μας σῶμα καί θά τό κάνει ὅμοιο μέ τό δικό Του ἔνδοξο σῶμα» (Φιλιπ. 3, 21). Καί πάλι λένε: Ὁ Ἀπόστολος εἶπε: «ἄνθρωποι ἀπό σάρκα καί αἷμα δέν μποροῦν νά κληρονομήσουν τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. 15, 50), ἐννοώντας ὅτι δέν ὑπάρχει περίπτωση αὐτό τό σῶμα νά μπορεῖ νά συντηρηθεῖ ἀδιάφθορο στή διάρκεια τῶν ἀτελεύτων αἰώνων, διότι συντηρεῖται μέ τήν τροφή καί στή μεταθανάτια αἰωνιότητα δέν τρώει καί δέν πίνει κανένας.

Ἀκόμη λένε ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἀναφέρει γιά τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό ὅτι «ὅταν θά ὑποταχθῶν στό Θεό-Πατέρα τά πάντα, τότε καί ὁ ἴδιος ὁ Υἱός θά ὑποταχθεῖ σ' Αὐτόν πού ἔθεσε κάτω ἀπό τήν ἐξουσία του τά πάντα· ἔτσι ὁ Θεός θά βασιλεύσει πλήρως πάνω σέ ὅλα» (Α΄ Κορ. 15, 28). Ἐπίσης προβάλλοντας ἐκεῖνο τό χωρίο πού ὑπάρχει στόν Ἐκκλησιαστή, «αὐτό πού θεωρεῖται νέο, ἤδη ἔχει γίνει στούς αἰῶνες πού ὑπῆρξαν πρὶν ἀπό μᾶς» (Ἐκκλ. 1, 10), κατασκευάζουν ἀπό ἐδῶ τήν προϋπαρξη. Καί ἀπό τό ἀναφερόμενο στό Εὐαγγέλιο «δέν θά μπορέσεις νά βγεῖς ἀπό κεῖ, πρὶν ξεπληρώσεις καί τό τελευταῖο δίληπτο» (Ματθ. 5, 26), μᾶς διαβεβαιώνουν ὅτι ἡ κόλαση θά ἔχει τέλος.

Διασαφηνίσέ μου τα αὐτά, δέσποτα, γιά τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, γιά νά μή μέ ὀδηγήσει στήν πλάνη ὁ ἐκθρός καί πέσω στίς πονηρές του παγίδες ἀπό ἄγνοια, διότι χτυπιέμαι πολὺπλευρα καί ἐξαιτίας τῆς ἀνεπάρκειας τῆς διάνοιάς μου κλονίζομαι. Καί αὐτό γιατί δέν ἔδωσα ἐμπιστοσύνη στούς ἁγίους λόγους σου καί δέν ἀπείχα ἐξ ἀρχῆς ἀπ' αὐτοῦ τοῦ εἵδους τίς συζητήσεις, οἱ ὁποῖες εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνες γιά τήν ψυχή.

Κάνε δέ εὐχή γιά μένα, Πάτερ ἀγαθέ, ὥστε στό ἐξῆς νά ἀνανήψω καί νά μεριμνήσω γιά τό πῶς θά κλάψω τίς ἁμαρτίες μου· καί συγκώρεσέ με πού τόλμησα νά σοῦ θέσω ἐρωτήσεις γιά τέτοια θέματα, ἀλλά ἐπειδὴ ἔχετε γνώση γιά ὅλα, ἐπιτρέψτε μου νά ζητήσω ἀπάντηση στά ἐρωτήματά μου.

Ἀπόκρισις

Α 'δελφέ, προέγραψά σοι ὅτι ἄκαιρον ἀδολεσχίαν ἔσπειρεν ἐν σοὶ ὁ διάβολος· ὁ καιρός σου γάρ ἐστι κλαῦσαι καὶ πενθῆσαι τὰς ἁμαρτίας σου. Ἀλλ' ὅμως, ἵνα μὴ ἀφῶ σε τοῖς λογισμοῖς, εἰ μαθεῖν θέλεις περὶ τῆς ἀναστάσεως, εἰ πιστεύεις τοῖς Προφήταις, ἔδειξεν ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν ἀνάστασιν πῶς ἔσται, διὰ Ἰεζεκιὴλ τοῦ Προφήτου· πῶς συνήχθη ὁστοῦν πρὸς ὁστοῦν, καὶ ἄρμονία πρὸς ἄρμονίαν, καὶ φλέβες καὶ δέρμα καὶ νεῦρα καὶ οὕτως ἀνέστησαν.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος, εἰδὼς ὅτι ἐγειρόμεθα τοῖς σώμασιν, ἐδίδασκε λέγων· «δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν». Μὴ πλανηθῇς· σὺν τοῖς ὁστέοις καὶ νεύροις καὶ θριγῖ τὰ σώματα ἐγείρονται, καὶ οὕτως ἔσονται εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ὅμως φωτεινότερα καὶ ἐνδοξότερα κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου λέγοντος· «τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὥς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν». Τὴν δόξαν προστίθουσιν ἐν τοῖς σώμασιν· οἶδόν τι λέγω· ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται εἰς τὸν βασιλεῆα παγανός, καὶ ποιεῖ αὐτὸν στρατηλάτην καὶ ἐξέρχεται δεδοξασμένος. Οὐχὶ ὁ αὐτός ἐστι; Μὴ τὸ σῶμα ἡλλάγη; Ἡ ὥς ἄνθρωπος διάκονος ἄφνω χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, καὶ εὐρίσκεται παρακρῆμα δεδοξασμένος, οὕτω καὶ ὧδε.

Καὶ τί γάρ; Ὡς εἰσιν ἄρτι ἄνθρωποι ἐν τῷ σώματι, οὐ γίνονται θεοφόροι; Καὶ πῶς εἶδε Μωσῆς τὸν Κύριον, πρὸ αὐτοῦ δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἰακώβ καὶ Στέ-

35. Καί μόνο τό ἐρώτημα «εἶναι ἄκαιρος ἢ ἐπικαιρος ὁ κόπος πού καταβάλλω ἢ τό ἔργο πού ἐπιδιώκω νά τελέσω;», μᾶς τοποθετεῖ σέ νηπιική διακριτικότητα. Ἡ ἐμπειρία δραστηριότητά μας «ὡς ἐκ συστήματος» ἀποφεύγει νά τεθεῖ μπροστά σ' ἓνα τέτοιο ἐρώτημα καί συνήθως τό ἀντικαθιστᾷ μέ ἄλλα, π.χ. Εἶναι μέγα ἢ μιναινό; Θά εἰσπράξω δόξα ἢ ἀτιμία; Ὅλα αὐτά ὑπηρετοῦν τὴν ἐμπάθειά μας, ἢ ὅποια δέν δυσκολεῦεται ποτέ στή συνεργασία της μέ τό διάβολο.

36. «Τὸ γὰρ σῶμα ἄφθαρτον ἐκτίσθη οἷον καὶ ὀναστήσεται» (Γρηγ. Σιναΐτου, Φιλοκ., τόμ. Δ', σελ. 43, Ἑκδ. Ἀσκήρ).

«Ὅπως στοὺς θάνατο τῆς ψυχῆς, δηλαδὴ στήν παράβαση καὶ τὴν ἁμαρτία, ἐπακολούθησε ὁ θάνατος τοῦ σώματος καὶ ἡ διάλυσή του σὲ γῆ καὶ ἡ μετατροπὴ του σὲ κῶμα, καὶ στοὺς σωματικὸ θάνατο ἐπακολούθησε ἡ καταδίκη τῆς ψυχῆς στὸν ἄδην, ἔτσι στήν ἀνάσταση τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἐπιστροφή στοὺς Θεοὺς μέ τὴν ὑπακοή στὶς θείες ἐντολές, θὰ ἀκολουθήσει ὕστερα ἡ ἀνάσταση τοῦ σώματος πού θὰ ἐνωθεῖ πάλι μέ τὴν ψυχὴ. Καὶ στήν ἀνάσταση αὐτὴ θὰ ἀκολουθήσει ἡ πραγματικὴ ἀφθαρσία καὶ ἡ αἰώνια ζωὴ μέ τὸ Θεοῦ ὅσων τὴν ἀξιοθροῦν, ἀφοῦ ἀπὸ σαρκικοὶ θὰ γίνουν πνευματικοὶ καὶ θὰ ζοῦν στὸν οὐρανὸ σὰν ἄγγελοι, ὅπως λέει ὁ Ἀπόστολος: Ὅσα μᾶς ἀρπάξουν τὰ σύννεφα γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦμε στὸν ἄερα τὸν Κύριο πού θὰ ἔρχεται, καὶ ἔτσι θὰ εἴμαστε πάντοτε μαζί μέ τὸν Κύριο». Ὅπως δηλαδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πού ἐγίνε ἄνθρωπος ἀπὸ φιλανθρωπία, πέθανε σωματικά καὶ χωρίστηκε ἡ ψυχὴ Του ἀπὸ τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲ χωρίστηκε ἀπὸ αὐτὸ ἡ θεοότητά Του —γι' αὐτὸ καὶ ἀφοῦ ἀνάστησε τὸ σῶμά Του, τὸ πῆρε μαζί Του στὸν οὐρανὸ μέ δόξα—, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι πού ἔζησαν ἐδῶ σύμφωνα μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Κοθῶς δηλαδὴ, ὅταν ἀποχωρίζονται τὸ σῶμά τους, δὲ χωρίζονται ἀπὸ τὸ Θεό, στήν ἀνάσταση θὰ πάρουν μαζί

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αῖ δελφέ, σοῦ ἔγραψα ἤδη ὅτι ὁ διάβολος ἔσπειρε σπὴν ψυχὴ σου ἄκαιρη καὶ ἄσκοπη ἐνασχόληση³⁵. Διότι γιὰ σένα τοῦτη ἡ ὥρα εἶναι γιὰ νὰ κλάψεις καὶ νὰ πενθήσεις τίς ἁμαρτίες σου. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ σέ ἀφήσω μέσα στοὺς λογισμοὺς, ἂν ἐνδιαφέρεσαι νὰ μάθεις γιὰ τὴν ἀνάστασι καὶ ἂν πιστεύεις στοὺς Προφῆτες, ὁ Θεὸς μᾶς μίλησε διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου καὶ μᾶς ἔδειξε πῶς ἀκριβῶς θὰ εἶναι ἡ Ἀνάστασι. Ὅτι δηλαδὴ τὰ σώματα τῶν νεκρῶν ποὺ ἦταν διαλυμένα καὶ σκόρπια συνάχθηκαν καὶ συνδέθηκαν ὅσοι οὐκ ἦσαν ἀρμόζοντες, ἀρμός με ἀρμό, φλέβες καὶ δέρμα καὶ νεῦρα καὶ ἔτσι ἀνασυγκροτήθηκαν καὶ στή συνέχεια ἀναστήθηκαν (Ἰεζ. 37, 7-8).

Καὶ ὁ Ἀπόστολος, γνωρίζοντας ὅτι θὰ ἀναστηθοῦμε μέ τὸ σῶμα, μᾶς δίδαξε καὶ μᾶς εἶπε: «Πρέπει, ἀλήθεια, αὐτὸ τὸ σῶμα ποὺ εἶναι φθαρτὸ νὰ μεταμορφωθεῖ σὲ ἄφθαρτο, κι αὐτὸ ποὺ εἶναι θνητὸ νὰ γίνῃ ἀθάνατο» (Α΄ Κορ. 15, 53). Μὴν πλανηθεῖς! Τὰ σώματα θὰ ἀναστηθοῦν μέ τὰ ὅσα καὶ τὰ νεῦρα καὶ τίς τρίχες καὶ ἔτσι θὰ παραμείνουν στὸν αἰῶνα!³⁶ Ἀλλὰ θὰ εἶναι φωτεινότερα καὶ ἐνδοξότερα, σύμφωνα μέ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου ποὺ λέει: «Τότε οἱ δίκαιοι θὰ λάμπουν σάν τὸν ἥλιο στή Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 13, 43). Δηλαδή θὰ προστεθεῖ στὰ σώματα δόξα. Νὰ τί ἐννοῶ: Θὰ γίνῃ ὅπως γίνεται ὅταν ἓνας ἄνθρωπος μπαίνει σπὴν ὑπηρεσία τοῦ βασιλεῖα σάν ἓνας ἄξιος καὶ ἀγροίκος χωρικός κι ὁ βασιλιάς τὸν κάνει ἀρχιστράτηγος· καὶ φυσικὰ παρουσιάζεται στὸν κόσμον λαμπρὸς καὶ δοξασμένος. Δὲν εἶναι ὁ ἴδιος; Μήπως τοῦ ἄλλαξε τὸ σῶμα; Ὡς ὅπως ὅταν ἓνας διάκονος ξαφνικὰ χειροτονεῖται ἐπίσκοπος καὶ ἀπὸ τὴ μιά στιγμὴ σπὴν ἄλλη παίρνει τόση δόξα. Τὸ ἴδιο θὰ γίνῃ καὶ μέ τὴ δόξα ποὺ θὰ πάρουν τὰ ἀναστημένα σώματα.

Τί θὰ ποῦμε ὅμως; Ὅτι ὅσο οἱ ἄνθρωποι βρίσκονται στὸ σῶμα δὲν γίνονται θεοφόροι; Καὶ τότε πῶς ὁ Μωυσῆς εἶδε τὸν Κύριο καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὸν τὸν εἶδαν ὁ Ἀβραάμ καὶ ὁ Ἰακώβ καὶ ὁ Στέφανος ποὺ ἀναφέρεται στὶς Πράξεις καὶ

καὶ τὸ σῶμά τους κοντὰ στὸ Θεό, εἰσερχόμενοι μέ ἀνέκφραστη χαρὰ ἐκεῖ ὅπου εἰσῆλθε ὡς πρόδρομος γιὰ χάρι μας ὁ Ἰησοῦς, γιὰ νὰ ἀπολαμβάνουν μαζί Του τὴ δόξα ποὺ μέλλει νὰ φανερωθεῖ. Καὶ δὲν θὰ μετᾶσκουν μονάχα σπὴν ἀνάστασή Του, ἀλλὰ καὶ σπὴν ἀνάληψή Του καὶ σὲ ὅλη τὴ θεόμορφη ζωὴ Του. Δὲν θὰ γίνῃ ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μ' ἐκείνους ποὺ ἐζησαν ἐδῶ σαρκικὰ καὶ σπὴν ὥρα τοῦ θανάτου βρέθηκαν νὰ μὴν ἔχουν καμμία κοινωνία μέ τὸ Θεό. Γιατί, ἂν καὶ ὅλοι θ' ἀναστηθοῦν, ἀλλὰ ὁ καθένας σπὴν ἀνάλογη τάξῃ, ὅπως λέει ὁ Ἀπόστολος. Ἐκεῖνος ποὺ θανάτωσε ἐδῶ μέ τὴ δύναμη τοῦ Πνεύματος τίς πράξεις τοῦ σώματος, θὰ ζήσει ἐκεῖ τὴ θεϊκὴ καὶ αἰώνια ζωὴ μαζί μέ τὸ Χριστό. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ μέ τίς σαρκικὲς ἐπιθυμίες καὶ τὰ πάθη θανάτωσε ἐδῶ τὸ πνεῦμά του, ἐκεῖ —ἀλλοίμονο— θὰ καταδικαστεῖ μαζί μέ τὸν διάβολο, τὸ δημιουργὸ καὶ πρόξενο τῆς κακίας, καὶ θὰ παραδοθεῖ σπὴν ἀβάστακτη καὶ ἀσύλληπτη ἀπὸ τὸ νοῦ κόλαση, πράγμα ποὺ εἶναι ὁ δεύτερος θάνατος, ὁ μόνιμος» (Ἀγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: Πρὸς τὴ μοναχὴ Ξέννη, Φιλοκ., τόμ. Δ', σελ. 249, μετάφρ. Ἀντ. Γαλίτη, Ἐκδ. «Τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας»).

φανος ἐν ταῖς Πράξεσι καὶ οἱ λοιποί; Μὴ ἀσώματοι ἦσαν; Οὕτως ἔσται καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει, ταῦτα μὲν τὰ σώματα, ἄφθαρτα δὲ καὶ ἀθάνατα καὶ ἐνδοξότερα. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἀπόστολος περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· «σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ» σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν». Ταῦτα λέγει, ὅτι πολλοὶ τῶν ἁγίων οὐκ εἰσὶ φανεροὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ μᾶλλον ἄτιμοι ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, καὶ ὅταν λάβωσιν ἐκεῖ τὴν δόξαν ὡς χειροτονίαν, φανεροῦνται πᾶσιν ὅτι πνευματικοὶ εἰσι. Διὰ τοῦτο λέγει, «σπείρεται σῶμα ψυχικόν παρὰ ἀνθρώποις, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν ἐνδοξον», καὶ θαυμάζουν πάντες. Τοῦτο δὲ λέγει ὁ Ἀπόστολος «ὅς μετασχηματίζει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ». Ἐπειδὴ φωτοειδῆ ποιεῖ αὐτά, κατὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὡς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης, ὅτι «ὅταν φανερωθῇ, τότε ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα» ὅτι φῶς ἐστί· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ εἰσι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ υἱοὶ φωτός· κατὰ τοῦτο λέγει ὅτι «μετασχηματίζει».

Περὶ δὲ τοῦ λέγειν, «ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα», πρῶτον μάθε τί· ἐγραψε ταῦτα, Κορινθίους· καὶ ἀκμὴν ὁ ἐλληνισμὸς ἦν, καὶ ἔθος ἦν παρὰ τισι τῶν Ἑλλήνων οὕτως· ὅταν ἤρχετο ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως αὐτῶν εἰς ἡλικίαν, ἡγείρετο καὶ ἐφόνευε τὸν ἴδιον πατέρα. Καὶ ἵνα μή, δεχόμενοι τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου, ἔχωσι, κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν, καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τὸ αὐτὸ ὑπολαβεῖν,

37. «Ὁ μακάριος Μωυσῆς, μετὰ τὴν δόξα τοῦ Πνεύματος ποῦ ἔλαμπε στὸ πρόσωπό του, τὴν ὁποία κανεῖς ἄνθρωπος δὲν μπορούσε νὰ ἀνεῖσει, προτύπωσε πῶς θὰ δοξαστοῦν στὴν ἀνάστασι τῶν δικαίων τὰ σώματα, τῶν Ἀγίων, μετὰ δόξα ποῦ ἀπὸ τώρα ἀξιώνονται νὰ ἔχουν στὸν ἔσω ἄνθρωπο οἱ πιστὲς ψυχὲς τῶν Ἀγίων. Ἐμεῖς -λέει- μετὰ ἀκάλυπτο τὸ πρόσωπο, δηλαδὴ μετὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπο, δεχόμαστε σὰν σὲ καθρέφτη τὴν δόξα τοῦ Κυρίου καὶ μεταμορφωνόμαστε σ' αὐτὴ τὴ λαμπρὴ εἰκόνα Του ἀνεβαίνοντας ἀπὸ δόξα σὲ δόξα. Γιὰ τὸ Μωυσῆ πάλι, λέει ἡ Γραφή, ὅτι ἔμεινε στὸ ὄρος σαράντα ἡμέρες καὶ σαράντα νύκτες καὶ δὲν ἔφαγε οὔτε ἤπιε, πράγμα ποῦ δὲν εἶναι τῆς ἀνθρώπινης φύσεως· ἄρα δεχόταν κάποια τροφὴ πνευματικὴ. Αὐτὴ τὴν τροφὴν γεύονται ἀπὸ τώρα οἱ ἅγιες ψυχὲς ἀπὸ τὸ Πνεῦμα.

Ἡ δόξα τὴν ὁποία ἔχουν πλοῦτό τους, ὅπως εἶπαμε, ἀπὸ ἐδῶ οἱ ψυχὲς τῶν Ἀγίων, αὐτὴ θὰ σκεπᾶσει καὶ θὰ ντύσει τὰ γυμνὰ σώματα στὴν ἀνάστασι καὶ θὰ τὰ μεταφέρει ἀνάρπαστα στοὺς οὐρανούς. Καὶ τότε πλεόν οἱ Ἅγιοι μετὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν θὰ ἀναπαυθοῦν γιὰ πάντα στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ἔπλασε ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ, δὲν τοῦ ἔβαλε στὸ σῶμα φτερὰ ὅπως στὰ πουλιὰ, ἀφοῦ ἔμελλε νὰ τοῦ δώσει στὴν ἀνάστασι τὰ φτερὰ τοῦ Πνεύματος, γιὰ νὰ ὑψῶνεται μετὰ αὐτὰ καὶ νὰ ἀρπάζεται ὅπου θέλει τὸ Πνεῦμα. Αὐτὰ τὰ νοτιὰ φτερὰ ἔχουν δοθεῖ ἀπὸ τώρα στὶς ψυχὲς τῶν Ἀγίων καὶ τὶς σπκῶνουν ψηλὰ πρὸς τὸ οὐράνιο φρόνημα. Γιὰ τὸ στολισμὸς τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἄλλος καὶ τὰ ἐνδύματα ἄλλα καὶ ἄλλη ἡ τράπεζα καὶ ἄλλη ἡ ἀπόλαυσις, ἐπειδὴ γνωρίζομε ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἔρθει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ θὰ ἀναστήσει ὅλους τοὺς νεκροὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου, ὅπως μαρτυροῦν οἱ θεῖες Γραφαί. Τότε θὰ τοὺς χωρίσει σὲ δύο μέρη, καὶ αὐτοὺς ποὺ θὰ ἔχουν τὸ δικό Του σημάδι, ποῦ εἶναι ἡ σφραγίδα τοῦ θείου Πνεύματος, θὰ τοὺς τοποθετήσει στὰ δεξιὰ Του καὶ θὰ τοὺς μιλήσει. Γιὰ τὸ ὅπως εἶπε, «τὰ δικά μου πρόβατα ἀκοῦνε τὴ φωνή μου καὶ τὴ γνωρίζουν». Καὶ τότε τὰ σώματά τους θὰ ντυθοῦν μετὰ θεῖα δόξα, δηλαδὴ τὴ

οί υπόλοιποι; Μήπως ἦταν ἀσώματοι; Τό ἴδιο θά γίνει καί σπὴν Ἀνάστασι· θά εἶναι τὰ ἴδια βέβαια σώματα, ἀλλὰ θά εἶναι ἄφθαρτα, ἀθάνατα καί πιό ἔνδοξα³⁷. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἀναφέρει καί ὁ Ἀπόστολος γιά τὸ ἀνθρώπινο σῶμα: «Θάβεται σῶμα ἄδοξο, θά ἀνασπῇ ὅμως ἔνδοξο· σπέρνεται σπὶ γῆ ἀνίσχυρο, θά ἀνασπῇ ὅμως δυνατό. Ἐνταφιάζεται σῶμα πού ἦταν ἐμψυκωμένο ἀπὸ ζωϊκὴ φυσικὴ δύναμη, θά ἀνασπῇ ὅμως ζωοποιημένο ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. 15, 43-44). Τά λέει αὐτά διότι πολλοί ἀπὸ τοὺς ἁγίους δέν εἶναι φανεροί στοὺς ἀνθρώπους ὡς ἄγιοι, ἀλλὰ μᾶλλον εἶναι ἄδοξοι καί τιποτένιοι στὰ μάτια τους. «Ὅταν ὅμως θά πάρουν ἐκεῖ τὴ δόξα, ὅπως ὁ χειροτονούμενος παίρνει τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης, θά ἀποκαλυφθῇ σέ ὅλους ὅτι εἶναι πνευματικοί. Γι' αὐτὸ λέει «ἐνταφιάζεται σῶμα ἐμψυκωμένο ἀπὸ ζωϊκὴ φυσικὴ δύναμη, θ' ἀνασπῇ ὅμως ζωοποιημένο ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ», σῶμα πνευματικὸ, ἔνδοξο, καί ὅλοι θά θαυμάσουν. Ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ σημεῖο τὸ τονίζει ὁ Ἀπόστολος λέγοντας: «Ὁ Ὅποιος θά μεταμορφώσει τὸ φθαρτὸ μας σῶμα καί θά τὸ κάνει ὅμοιο μέ τὸ δικό Του ἔνδοξο σῶμα» (Φιλιπ. 3, 21). Καί τὸ λέει αὐτὸ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπειδὴ ὁ Κύριος θά κάνει τὰ σώματα φωτεινὰ ὅπως εἶναι καί τὸ δικό Του σῶμα, καθὼς τὸ εἶπε καί ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης, ὅτι «ὅταν θά φανερωθῇ, σπὶ δευτέρα παρουσία Του, θά γίνουμε ὅμοιοι μ' Αὐτόν» (Α' Ἰωάν. 3, 2), διότι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι φῶς καί οἱ Ἅγιοι εἶναι υἱοὶ Θεοῦ καί υἱοὶ φωτός κατὰ τὸν Ἀπόστολο· γι' αὐτὸ καί πιό πάνω μεταχειρίσθηκε τὸ ρῆμα «μετασχηματίσει».

«Ὅσο γι' αὐτὸ πού γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος «ὅταν θά ὑποταγοῦν σ' Αὐτόν τὰ πάντα, τότε καί ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς θά ὑποταγῇ σ' Ἐκεῖνον πού ἔθεσε κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία Του τὰ πάντα» (Α' Κορ. 15, 28), ἐξέτασε νὰ δεῖς σέ ποιὸν τὰ γράφει αὐτά. Στούς Κορινθίους!³⁸ Τότε ἦταν ἀκόμη σέ ἀκμὴ ἡ εἰδωλολατρεία καί ὑπῆρχε ἡ ἐξῆς συνήθεια σέ μερικοὺς εἰδωλολάτρες: «Ὅταν ὁ γιὸς τοῦ βασιλιᾶ ἐνηλικιώνεταν, ἔκανε πραξικόπημα καί σκότωνε τὸν πατέρα του! Γιά νὰ μὴν ἐννοήσουν λοιπὸν – ἀκούγοντας αὐτὴ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου – ὅτι καί ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔκανε πρὸς τὸν Πατέρα του αὐτὸ πού συνήθιζαν νὰ κάνουν οἱ διάδοχοι τῶν βασιλιάδων τους, φρόντισε νὰ τοὺς ἀφαιρέσει ὅλα τὰ πιθανὰ ἐρεῖσματα γιά μιά τέτοια ἐξομίσωση τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς διαδόχους τῶν βασιλικῶν θρόνων τῆς ἐποχῆς τους καί γιά τοῦτο τοὺς εἶπε: «Ὅταν θά

δόξα τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ τῇ δόξᾳ τοῦ Πνεύματος πού ἔλαβαν ἀπὸ ἐδῶ οἱ ψυχὲς τῶν Ἁγίων. Καὶ ἔτσι ἀφοῦ δοξαστοῦν μέ τὸ θεϊκὸ φῶς καὶ ἀρπαχθοῦν στοὺς οὐρανοὺς γιά νὰ προῦπαντήσουν τὸν Κύριο, ὅπως ἔχει γραφεῖ, θά εἶναι παντοτινὰ μαζί μέ τὸν Κύριο» (Ἁγ. Μακαρίου Αἰγυπίου, Φιλοκ., τόμ Γ', σελ. 274-275, μετάφρ. Ἀντ. Γαλίτη, Ἑκδ. «Τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας»).

38. Εἶναι τομερὰ ἀξιοπρόσεκτη αὐτὴ ἡ ἐρμηνευτικὴ στάση τοῦ Ὁσίου πάνω στὸ χωρίο Α' Κορ. 15, 28 τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Καίτοι ἀναφέρεται τὸ χωρίο οὐσιαστικὰ σέ θέματα Χριστολογικὰ καὶ Τριαδολογικὰ, τὸ συσχετίζει ὁ Ὁσιος μέ ἐθνικὰ, τοπικὰ καὶ φυλετικὰ ἔθνη καὶ τοῦ προσδίδει μιά καιρικὴ ποιμαντικὴ σκοπιμότητα, χωρὶς νὰ φοβηθῇ κάποια ἐνδεχόμενη μείωση τῆς σπουδαιότητός του.

ἐξώρισε τὴν κοινωνίαν ταύτην ἀπ' αὐτῶν, λέγων αὐτοῖς· «ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα». Ἄλλ' ὅταν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ δεδεμένοι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔρχωνται, τὸν διάβολον λέγει καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐξακολουθοῦντας τοῖς αὐτῶν θελήμασι· διὰ τοῦτο ἄρα ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος, «οὐπὼ θεωροῦμεν τὰ πάντα ὑποτεταγμένα αὐτῷ». Ἔως πότε; Ἔως ἥξουσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, τοῦ εἰπόντος αὐτῷ· «κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου». Τούτους τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὴν κρίσιν ἄγει τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· «ὁ γὰρ Πατήρ», φησὶν, «οὐδένα κρίνει, ἀλλ' ὅλην τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ». Καὶ ἵνα μάθης, πῶς παραδίδωσι τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, ἄκουσον.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σαρκωθείς ἦλθε καλέσαι καὶ ἀγιάσαι διὰ τοῦ ἁγίου αὐτοῦ αἵματος ἔθνος ἅγιον, λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων, βασιλείῃ-
ον ἱεράτευμα· καὶ νόησον, μεθ' ὃ ὑποτάσσονται αὐτῷ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ κρινεῖ αὐτούς, καὶ αὐτὸς ὡς τύπος ὑποταγῆς παραδίδωσι τὴν βασιλείαν, ἣν περιεποιήσατο, τὸν λαὸν τὸν ἅγιον, τῷ Θεῷ καὶ Πατρί, λέγων «ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκας». Καὶ ἵνα μάθης τὴν ἰσότητά, ὁ Πατήρ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ πᾶσαν· καὶ ὁ Υἱὸς οὕς ἐκάλεσε δέδωκε τῷ Πατρί· καὶ οὕτως ὁ λόγος πληροῦται τὸ «ὅταν ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα».

Περὶ δὲ τῶν αἰώνων ὧν λέγει ὅτι εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής, γίνωσκε, ὅτι πᾶς χρόνος ἀνθρώπου αἰὼν αὐτοῦ ἐστὶ· διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς πρὸ τοῦ κόσμου τούτου· ἀλλ' ἐν τοῖς αἰῶσι τοῦ κόσμου τούτου τοῖς ἔμπροσθεν ἡμῶν. Καὶ εἰ θέλεις μαθεῖν, ὅτι οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι διαστρέφουσι τὰς Γραφὰς καὶ ἀλληγοροῦσι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ διαβόλου, ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει», περὶ γαστριμαργίας καὶ ἀδιαφορίας καὶ ἀσωτίας λέγων· ὥστε <οὐ> κατήργησε τὰ βρώματα καὶ τὴν κοιλίαν ἀπὸ τῶν

39. Ἡ ὀρθὴ καὶ διακριτικὴ ἔρμηνεα δίνει καὶ τὴν ἀπάντησιν καὶ κάνει τὸ πρόβλημα ἀνύπαρκτο. Μὲ τέτοιους θεληματικὰ ἀδιάκριτους τρόπους ἐρμηνεύουσιν ὅλοι οἱ αἵρετικοὶ χωρὶα τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἔχουν δεχθεῖ τὸ κακόδοξο δόγμα καὶ μετὰ θέλουν νὰ προσαρμόσουν τὴ Γραφὴν σ' αὐτό. Ἐφόσον δὲν ἐπιθυμοῦμε νὰ στηρίξουμε τὴν κακοδοξίαν τῆς προὑπαρξῆς τῶν ψυχῶν, γιατί νὰ θέλουμε νὰ ἐρευνᾶμε τὰ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ Σύμπαντος ἢ νὰ δεχόμαστε πρόχρονες ὀντότητες;

ὑποταγοῦν σ' Αὐτόν τὰ πάντα, τότε καί ὁ ἴδιος ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ θά ὑποταγεῖ σ' Ἐκεῖνον πού ἔθεσε κάτω ἀπό τήν ἐξουσία Του τὰ πάντα» (Α' Κορ. 15, 28). Μ' ἐκεῖνο δέ τό λόγο πού λέει, ὅτι «οἱ ἐχθροί του ἔρχονται δεμένοι κάτω ἀπό τὰ πόδια του», τό διάβολο ἐννοεῖ καί τίς δυνάμεις του καί ὅσους ἀκολουθοῦν τὰ θελήματα τους. Κατά συνέπεια, λοιπόν, ἔλεγε ὁ Ἀπόστολος· «δέν θεωροῦμε ὅτι ὅλα ἔχουν ὑποταγεῖ σ' Αὐτόν». Ὡς πότε ὅμως; Ἔως ὅτου ἔλθουν οἱ Ἀγγελοι τοῦ Θεοῦ καί Πατέρα, ὁ Ὅποιος θά πεῖ στόν Υἱό: «Κάθησε στά δεξιά μου ἕως ὅτου θέσω τούς ἐχθρούς σου κάτω ἀπό τὰ πόδια σου σάν ἓνα καλή» (Ψαλμ. 109, 1). Αὐτούς τούς ἐχθρούς τούς θέτει στήν κρίση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Μέ αὐτή τήν ἔννοια λέει: «Ὁ Πατέρας δέν κρίνει κανέναν, ἀλλά ἔδωσε στόν Υἱό ὅλη τήν ἐξουσία νά κρίνει τούς ἀνθρώπους» (Ἰωάν. 5, 22). Καί γιά νά καταλάβεις πῶς παραδίδει ὁ Υἱός τή Βασιλεία στό Θεό καί Πατέρα, ἄκουσε:

Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση, ἤλθε νά καλέσει καί νά ἀγιάσει μέ τό ἅγιό Του αἷμα «τό ἔθνος τό ἅγιο, τό λαό πού διάλεξε ὁ Θεός, τό ζηλωτή τῶν καλῶν ἔργων, αὐτό τό λαό πού ἀγιάζεται μέ τή βασιλική Ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ καί λειτουργεῖ αὐτή τή βασιλική Ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ πάνω στους ἄλλους ἀνθρώπους» (Α' Πέτρ. 2, 9). Καί σκέψου ὅτι μετὰ ἀπ' αὐτά ὑποτάσσονται σ' Αὐτόν οἱ ἐχθροί Του καί τούς κρίνει καί ὁ ἴδιος ὁ Υἱός καί, ὡς πρότυπο ὑποταγῆς, παραδίδει τή Βασιλεία πού προετοίμασε –τό λαό τόν ἅγιο– στό Θεό καί Πατέρα, λέγοντας: «Ἰδού ἐγώ καί τὰ παιδιά πού μοῦ ἔδωσες» (Ἐβρ. 2, 13). Καί γιά νά συνειδητοποιήσεις ὅτι ὁ Πατέρας εἶναι ἴσος μέ τόν Υἱό, πρόσεξε νά δεῖς τί γίνεται· ὁ Πατέρας παρέδωσε ὅλη τήν κρίση στόν Υἱό· καί ὁ Υἱός ὅσους κάλεσε τούς ἔχει παραδώσει στόν Πατέρα. Καί ἔτσι πραγματοποιεῖται ὁ λόγος «ὅταν θά ὑποταγοῦν σ' Αὐτόν τὰ πάντα, τότε καί ὁ ἴδιος ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ θά ὑποταγεῖ σ' Ἐκεῖνον πού ἔθεσε κάτω ἀπό τήν ἐξουσία Του τὰ πάντα» (Α' Κορ. 15, 28).

Καί γιά τούς αἰῶνες πού ἰσχυρίζονται ὅτι ἀναφέρονται στόν Ἐκκλησιαστή (1, 10), ἐκεῖ πού λέει ὅτι «αὐτό πού θεωρεῖται νέο, ἤδη ἔχει γίνει στους αἰῶνες πρὶν ἀπό μᾶς», νά ξέρεις ὅτι ὅσο ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ὑπάρχουν καί αἰῶνες. Γι' αὐτό δέν ἐννοεῖ ὅτι αὐτό «τό νέο» πραγματοποιιήθηκε ἤδη στους αἰῶνες οἱ ὁποιοὶ ὑπῆρξαν πρὶν ἀπό τή δημιουργία τοῦ κόσμου, ἀλλά στους αἰῶνες πού ὑπάρχει αὐτός ὁ κόσμος, προτοῦ νά ἔλθουμε ἐμεῖς οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι στή ζωή³⁹. Καί ἂν θέλεις νά διαπιστώσεις ὅτι οἱ ἁμαθεῖς καί οἱ ἀκατάρτιστοι διαστρέφουν τίς Γραφές καί τίς ἐρμηνεύουν σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τοῦ διαβόλου, πρόσεξε αὐτό πού θά σοῦ πῶ· ὁ Ἀπόστολος εἶπε: «Οἱ τροφές προορίζονται γιά τήν κοιλιά καί ἡ κοιλιά εἶναι καμωμένη γιά τίς τροφές. Ὁ Θεός ὅμως θά καταργήσει στή μέλλουσα ζωή καί αὐτήν καί ἐκεῖνα» (Α' Κορ. 6, 13). Λέγοντας αὐτά, ἐννοεῖ ὅτι ὁποῖος ζεῖ κατά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ πολεμᾷ τή γαστριμαργία, τήν ὀλιγωρία καί τήν ἀσωτία. Δηλαδή δέν θεώρησε περιττές τίς τροφές καί τήν κοιλιά γιά τὰ ἀνθρώπινα σώματα (δέν ζήτησε ἀπό τούς ἀνθρώ-

ἀγγείων. Εἰδὼς οὖν ὁ Ἀπόστολος, ὁ τοῦτο εἰπὼν, πῶς εἶπεν, ὅτι διὰ τὰ πάθη λέγει καὶ ὅτι κατήργησεν ὁ Κύριος ἀπ' αὐτοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτόν, ἤρξατο λέγειν, «οὔτε ἐὰν φάγωμεν κατακρινόμεθα, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν δικαιούμεθα» ἡ δύναμις δὲ τοῦ ρήματος, οὕτως ἔχει.

Περὶ δὲ τοῦ μέλλοντος, οὕτως εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι ἴσοι ἔσονται οἱ ἄνθρωποι τοῖς ἀγγέλοις, μὴ τρώγοντες, μὴ πίνοντες, μηδὲ ἐπιθυμοῦντες καὶ ἀδυνατεῖ αὐτῷ οὐδέν· ἔδειξε γὰρ αὐτὸ διὰ τοῦ Μωυσέως, ὅτι ἐποίησε <νῆστιν> τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας· καὶ ὁ ποιήσας τοῦτο, δύναται ποιῆσαι καὶ ὅλα τὰ ἔτη τοῦ αἰῶνος οὕτως εἶναι τὸν ἄνθρωπον. Εἰ δὲ ληρεῖ τις καὶ λέγει, ὅτι ὕστερον ἔφαγε, καὶ περὶ τοῦ Σωτῆρος οὕτως ὑπόδειγμα ἐκ μέρους τῶν μελλόντων ἔδειξε, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως, ὅτι ἀνέστησε νεκρούς. Καὶ διὰ τῶν Ἀποστόλων δεικνύων ἡμῖν ὅτι ἔσται ἀνάστασις. Καὶ εἰ μετὰ ταῦτα ἀπέθανον, οὐκ ὀφείλομεν ἀπιστῆσαι τῇ ἀναστάσει. Ἀλλ' ὅμως λέγει «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ρήματι ἐκπορευομένῳ διὰ Πνεύματος Θεοῦ». Τί ἔχεις εἰπεῖν πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ <βούλει> διαστρέψαι αὐτὸ ὥς καὶ τὰς λοιπὰς Γραφάς;

Περὶ δὲ τοῦ «σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν», σάρκα καὶ αἷμα λέγει τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ πονηρίαν καὶ τὰ θελήματα. Καὶ θέλεις μαθεῖν ὅτι ἐν σώματι ἄνθρωποι ὄντες γίνονται πνευματικοί; Ἀκουσον τοῦ Κυρίου λέγοντος τῷ Νικοδήμῳ· «δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν»· ὕστερον δὲ εἶπεν· «δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος», «γεννώμενοι δὲ ἐκ

40. Διότι λέει ἡ Γραφή ὅτι «ὅταν θά ἀναστηθῶν οἱ νεκροί οὔτε θά παντρέυνται οὔτε θά παντρεύουν, ἀλλὰ θά εἶναι ὅπως οἱ Ἄγγελοι στὸν οὐρανόν» (Ματθ. 22, 30) (Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 291).

41. Οἱ διαστάσεις πού βρίσκει ὁ Ὅσιος στοὺς λόγους καὶ στά ἔργα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἅπειρες, ἔστω καὶ ἂν φανερώνονται σέ περιορισμένο χρόνο καὶ τόπο.

Ἀντίστροφα, ὁ ἄνθρωπος, ὁ σκοτισμένος, καὶ τότε πού ὁ Θεός φανερώνει τὶς ἅπειρες διαστάσεις τῆς βουλῆς καὶ τῆς δράσης Του, μειώνει καὶ προσπαθεῖ νὰ εὐτελίζει τὴ σημασία τους. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς δίκαια ὁ Ὅσιος παρατηρεῖ: «Τί ἔχεις εἰπεῖν πρὸς τοῦτο; εἰ μὴ διαστρέψαι αὐτὸ ὥς καὶ τὰς λοιπὰς Γραφάς».

42. Πληθεῖ ὅτι ἔφαγε καὶ ἤπιε ὁ Σωτήρας μετὰ τὴν ἀνάστασή Του. Ἀλλὰ αὐτὸ τό οἰκονόμησε γιὰ νὰ βεβαιώσει τὴν ἀνάστασή Του καὶ γιὰ νὰ δείξει ὅτι αὐτὸ πού βλέπουν εἶναι πραγματικά σώμα καὶ ὄχι πνεῦμα. Δέν ἔφαγε λοιπόν ἐπειδὴ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ τροφή καὶ ποτό (Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 291).

43. «Χωρὶς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ δέν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ οὔτε ἡ Ἀποστολικότης τῶν Ἀποστόλων, οὔτε τὸ μαρτύριο τῶν Μαρτύρων, οὔτε ἡ ὁμολογία τῶν ὁμολογητῶν, οὔτε ἡ ἀγιότης τῶν Ἀγίων, οὔτε ἡ ἀσκητικότης τῶν Ἀσκητῶν, οὔτε ἡ θαυματουργικότης τῶν θαυματουργῶν, οὔτε ἡ πίστις τῶν πιστευόντων, οὔτε ἡ ἀγάπη τῶν ἀγαπώντων, οὔτε ἡ ἐλπίς τῶν ἐλπίζόντων, οὔτε ἡ νηστεία τῶν νηστευόντων, οὔτε ἡ προσευχὴ τῶν προσευχομένων, οὔτε ἡ πραότης τῶν πράων, οὔτε ἡ μετάνοια τῶν μετανοούντων, οὔτε ἡ εὐσπλαγκνία τῶν εὐσπλαγκνῶν, οὔτε ὅποιαδήποτε χριστιανικὴ ἀρετὴ ἢ ἀσκησις. Ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἀναστημένος Χριστὸς εἶναι ὁ, τὸ Ὠραῖον, τὸ Καλόν, τὸ Ἀληθές, τὸ Προσφιλές, τὸ Χαρ-

πους νά σταματήσουν νά τρῶνε). Γνωρίζοντας λοιπόν ὁ Ἀπόστολος, πού τό ἀνέφερε αὐτό, μέ ποιό νόημα τό εἶπε, ὅτι δηλαδή τό εἶπε γιά τά πάθη καί ὅτι ὁ Κύριος τά κατάργησε ἀπ' αὐτόν καί ἀπό τοὺς ὁμόφρονές του, πρόσθεσε καί τὰ ἐξῆς: «Οὔτε ἂν φᾶμε κατακρινόμαστε, οὔτε ἂν δέν φᾶμε δικαιωνόμαστε» (πρβλ. Α' Κορ. 8, 8). Αὐτὸ νομίζω εἶναι τὸ νόημα τοῦ λόγου αὐτοῦ.

Ὅσο γιά τὸ τί θά γίνει στή μέλλουσα ζωὴ σέ ἀναφορὰ μέ τὰ θέματα αὐτά, ὁ Θεὸς εἶπε τὰ ἐξῆς: «Οἱ ἄνθρωποι θά εἶναι ἴδιοι μέ τοὺς Ἀγγέλους» οὔτε θά τρῶνε, οὔτε θά πίνουν, οὔτε θά ἔχουν ἐπιθυμίες⁴⁰ (πρβλ. Ματθ. 22, 30). Καί γιά τὸ Θεὸ δέν ὑπάρχει τίποτα πού νά ἀδυνατεῖ νά τὸ ἐκτελέσει. Διότι τὸ ἀπέδειξε αὐτὸ μέ τὸ Μωυσῆ, στὸν ὁποῖο ἔδωσε δύναμη νά νηστεύει σαράντα ἡμέρες καί σαράντα νύκτες. Ὁ Κύριος λοιπόν πού πραγματοποιοῖνε αὐτὸ τὸ γεγονός μπορεῖ νά ἐνεργήσῃ ὥστε ὅλα τὰ χρόνια, στὸν αἰῶνα, νά παραμένει ὁ ἄνθρωπος ἀνενδεής ἀπὸ ὑλικές ἀνάγκες⁴¹. Ἄν τώρα κάποιος φλυαρεῖ καί λέει ὅτι μετὰ τὶς σαράντα ἡμέρες ὁ Μωυσῆς ἔφαγε καί ὅτι τὸ ἴδιο ἔκανε καί ὁ Σωτήρας Ἰησοῦς Χριστός⁴², θά μπορούσαμε νά τοὺς ἀντιπαρατηρήσουμε ὅτι αὐτές οἱ δύο περιπτώσεις εἶχαν ἀκριβῶς τὴν ἔννοια τοῦ νά φανερωθεῖ παραδειγματικά ἡ ποιότητα τῆς μέλλουσας καί αἰώνιας ζωῆς. Ὅπως καί ἀνέστησε κάποιους νεκροὺς γιά νά δείξει ὅτι ἡ ἀνάσταση ὅλων εἶναι ἀναμφισβήτητα βέβαιη. Καί μέ τὶς ἀναστάσεις πού πραγματοποιοῖσαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, πάλι τὸ ἴδιο θέλησε νά μᾶς διαβεβαιώσῃ ὅτι ἡ ἀνάσταση ὅλων θά πραγματοποιηθεῖ. Καί πρέπει νά μὴ θεωρηθεῖ ὡς ἀναιρετικὸ τῆς πίστεως σπὴν καθολικὴ ἀνάσταση τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλοι ὅσοι ἀναστήθηκαν (θαυματουργικά) πάλι πέθαναν, γι' αὐτὸ δέν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νά μὴν πιστεύουμε σπὴν Ἀνάστασι⁴³. Πέρα καί πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά, ἡ Γραφή λέει: «Ὁ ἄνθρωπος δέν ζεῖ μόνο μέ τὸ ψωμί, ἀλλὰ μέ κάθε λόγο πού βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 4, 4). Τί ἔχεις νά πεῖς γι' αὐτὸ, ἂν δέν θέλεις νά τὸ διαστρέψεις, ὅπως τὸ ἔκανες καί γιά ἄλλα σημεῖα τῆς Γραφῆς;

Σχετικὰ δέ μέ αὐτὸ πού λέει ἡ Γραφή ὅτι «ἡ σὰρκα καί τὸ αἷμα δέν μποροῦν νά πάρουν μέρος στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, οὔτε τὸ φθαρτὸ μπορεῖ νά κληρονομήσῃ τὴν ἀφθαρσία» (Α' Κορ. 15, 50), ὡς «σὰρκα καί αἷμα» ἐννοεῖ τὴν ἐμπάθεια καί τὴν πονηρία καί τὰ θελήματα τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου». Θέλεις λοιπόν νά δεῖς ὅτι, ἐνῶ εἶναι ἄνθρωποι μέ σῶμα, μποροῦν νά γίνουν πνευματικοί; Ἀκουσε τὸν Κύριο πού λέει στό Νικόδημο: «Πρέπει σεῖς ὅλοι νά γεννηθεῖτε ἀπὸ τῆ Χάρη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία κατεβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανόν» (Ἰωάν. 3, 3). Καί στή συνέχεια τοῦ εἶπε: «Μέ νερό καί Πνεῦμα» καί «ὅσοι

μόσυνον, τὸ Θεῖον, τὸ Σοφόν, τὸ Αἰώνιον. Αὐτὸς εἶναι ὅλη ἡ Ἀγάπη μας, ὅλη ἡ Ἀλήθεια μας, ὅλη ἡ χαρὰ μας, ὅλον τὸ Ἀγαθὸ μας, ὅλη ἡ Ζωὴ μας, ἡ Αἰώνια Ζωὴ εἰς ὅλες τὶς θεῖες αἰωνιότητες καὶ ἀπεραντοσύνης» (Ἀρχ. Ἰουστ. Πόποβιτς: «Ἄνθρωπος καὶ Θεάνθρωπος», σελ. 47-48, Ἑκδ. Ἀστήρ).

Πνεύματος, πνευματικοί εἰσι· καὶ πάλιν λέγει· «οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν», καὶ «ὁ Θεὸς Πνεῦμά ἐστιν». Εἰ οὖν ὧδε ἔτι ὄντες ἐγένοντο πνευματικοί, γεννηθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πῶς κάκει ἀδυνατεῖ ὁ Θεὸς ποιῆσαι αὐτοὺς πνευματικούς;

Τὸ δὲ «οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ἀποδῶ τὸν ἔσχατον κοδράντην», σημαίνων τὴν κόλασιν αὐτῶν τὴν αἰώνιον τοῦτο εἶπεν· ἐπεὶ πόθεν ἀποδίδωσιν; Ἐὰν βληθῇ πτωχὸς χρεώστης εἰς φυλακὴν καὶ παραγγελθῇ ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος <μὴ> ἐξελθεῖν ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον χρέος, κρίναι ἐστὶ πάντως [ὅτι] ἐξέρχεται; Οὐκ ἔστιν οὕτως. Μὴ πλανηθῇς ὡς ἄφρων, οὐδεὶς ἐκεῖ προκόπτει, ἀλλ' εἴ τι ἔχει τις, ἔνθεν ἔχει, εἴτε καλὸν εἴτε σαπρὸν ἢ τερπνόν.

Ἄφες λοιπὸν τὰς μωρολογίας αὐτὰς καὶ μὴ ἐξακολουθήσῃς τοῖς δαίμοσι καὶ τῇ αὐτῶν διδασκαλίᾳ· ἅπαξ γὰρ ἀναλαμβάνουσι καὶ ἅπαξ καταφέρουσι κάτω. Ταπεινώθητι οὖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, κλαίων τὰς ἁμαρτίας σου καὶ πενθῶν τὰ πάθη σου. Μνήσθητι τῆς Γραφῆς λεγούσης, « καὶ νῦν, Ἰσραὴλ» καὶ πάλιν « καὶ νῦν ἡρξάμην»· πρόσχες σεαυτῷ.

Λοιπὸν ὁ Θεὸς συγχωρήσοι σοι, ἴδε ποῦ κλίνει τῷ ἐξερευνᾷ ἡ καρδιά σου.

44. Τὸ ἀδιάσειστο καὶ θεολογικὸ τοῦτο ἐπιχείρημα τοῦ Ὁσίου δὲν εἶναι μόνο καρπὸς χαρισματικῆς θεωρίας, ἀλλ' ἔχει ὡς ὑποδομὴ τὴν προσωπικὴ βιωματικὴ καὶ ἱστορικὴ ἐμπειρία τοῦ ἔγκλειστου καὶ ἰσαγγέλου ἀσκητῆ. Τέτοια «τετράγωνη» λογικὴ στά θέματα αὐτὰ μποροῦν νά ἔχουν ὅσοι ἔχουν τὰ προσωπικὰ χαρισματικὰ προσόντα τοῦ ὁσίου Βαρσανουφίου.

45. Γιά νά μή μᾶς προξενεῖ φουσίωση ἢ γνωστικὴ προσέγγιση τῆς ἀλήθειας, εἴμαστε ὑποχρε-

γεννιοῦνται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα εἶναι πνευματικοί» (Ἰωάν. 3, 5-6). Καί σέ ἄλλο σημεῖο ἀναφέρει: «Ἀπὸ τὸ Θεό γεννήθηκαν αὐτοί καί ὄχι ἀπὸ γυναικας αἷμα, οὔτε ἀπὸ ἐπιθυμία ἀνθρώπινη ἢ ἐπιθυμία καί θέλημα ἀνδρα» (Ἰωάν. 1, 13). Καί «ὁ Θεός εἶναι Πνεῦμα». Ἄν λοιπόν ἔγιναν πνευματικοί ἐνῶ ἦταν ἀκόμη ἐδῶ, ἀφοῦ γεννήθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό, πῶς ἀδυνατεῖ ἐκεῖ ὁ Θεός νά τοὺς κάνει πνευματικούς;⁴⁴

Ἐκεῖνο δέ πού λέει ὅτι «δέν θά μπορέσεις νά βγεῖς ἀπὸ κεῖ μέχρι νά ξεπληρώσεις καί τὸ τελευταῖο δίλεπτο» (Ματθ. 5, 26), τὸ εἶπε ὁ Κύριος γιὰ νά ὑποσημάνει τὴν αἰώνια κόλαση ὧσων θά κολαστοῦν. Διότι ἀπὸ ποῦ θά ξεπληρώσουν ἐκεῖ καί τὸ τελευταῖο δίλεπτο; Ἄν ριχθεῖ σπὶ φυλακή ἓνας φτωχὸς χρεώστης καί δώσει ἐντολή ὁ ἄρχοντας νά βγεῖ ἀπὸ τῆ φυλακῆ ὅταν θά ξεπληρώσει τὸ ὀφειλόμενο χρέος, μπορεῖς νά πεῖς ὅτι θά βγεῖ; Ποιὲ δέν μπορεῖ λοιπόν νά βγεῖ. Μὴν πλανᾶσαι σάν νά εἶσαι ἀνόητος. Κανένας δέν μπορεῖ νά βελτιώσῃ τὴ θέση του μετὰ θάνατο. Ἀλλὰ ἂν ἔχει κάτι κάποιος, ἀπὸ ἐδῶ τὸ ἔχει, εἴτε εἶναι καλὸ, εἴτε κακὸ, εἴτε εὐχάριστο.

Ἄφησε λοιπόν αὐτὲς τὶς ἀνόητες φλυαρίες καί μὴν ἀκολουθεῖς τοὺς δαίμονες καί τὴ διδασκαλία τους, διότι τὴ μιά φορά σέ σπκῶνουν ἐπάνω καί τὴν ἄλλη σέ ρίχνουν κάτω. Ταπεινώσου δέ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ κλαίοντας γιὰ τὶς ἁμαρτίες σου καί πενθώντας γιὰ τὰ πάθη σου. Φέρε στό νοῦ σου τὴ Γραφή πού λέει: «Τώρα Ἰσραήλ» καί σέ ἄλλο σημεῖο: «Τώρα ἄρχισα πλῆρον». Πρόσεχε τὸν ἑαυτὸ σου.

Λοιπόν, εἴθε νά σέ συγκωρῇσῃ ὁ Θεός. Δές πού στρέφεται ἡ καρδιά σου μέ τὸ νά ἐπιδίδεσαι συνεχῶς σέ τέτοιες δογματικές ἔρευνες⁴⁵.

ωμένοι νά παρακολουθοῦμε τὶς κινήσεις τῆς καρδιᾶς μας, νά ἐλέγχουμε τὴν ποιότητα τῶν βιωμάτων μας πρὸ, κατὰ καί μετὰ τῆ γνωστικῆς-μαθησιακῆ διαδικασίας. Πρέπει νά εἴμαστε ἕτοιμοι νὸ γκρεμίσουμε τὸ αὐτοεἰδωλὸ μας, μόλις διαπιστώσουμε τάσεις «αἰσχροκέρδειας» (πνευματικῆς!) κατὰ τὴν προσέγγιση τῆς ἀλήθειας ἢ κατὰ τὴν προβολή της ἐκ μέρους μας.

ΙΣΤ΄. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ
ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ



χη´

Ἑρώτησις

Ἄλλος ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα λέγων.

Εἰπέ μοι, Πάτερ· ἰδοὺ βλέπω τινὰ ποιοῦντα πρᾶγμα καὶ διηγοῦμαι αὐτό
τινι, καὶ λέγω ὅτι οὐ κατακρίνω αὐτόν, ἀλλὰ μόνον λαλοῦμεν· ἄρα οὐκ
ἔστι καταλαλιά ἐν τῷ λογισμῷ;

Ἀπόκρισις

Εἴαν ἔχη κίνησιν ἐμπαθῇ, καταλαλιά ἐστι, ἐάν δὲ ἐλεύθερος ᾖ ἀπὸ πάθους,
οὐκ ἔστι καταλαλιά· ἀλλ' ἵνα μὴ αὐξηθῇ τὸ κακὸν λέγει.

χθ´

Ἑρώτησις

Τί ἐστι τὸ «μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις»;

1. Μέ τήν ἀχαλίνωτη καταλαλιά κάνει χρυσές δουλειές ὁ σατανάς μέσα στοὺς κόλπους τῶν Χριστιανῶν. Πολλές ὅμως φορές ὁ σατανάς χρησιμοποιεῖ τὸ «ταμπού» τῆς καταλαλιάς γιὰ νά ἀνακόψει τή λειτουργία καί τήν κοινωνία τῆς ἀγάπης. Γίνεται ἔτσι ἡ καταλαλιά θέμα ἢ βασανιστικό πρόβλημα τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν. Ἡ θέση πού παίρνει ὁ Ὁσίου εἶναι ἀνακουφι-



608

Ἑρώτηση

Ἐνας ἄλλος ἀδελφός ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα, Βαρσανούφιο, λέγοντάς του:

Πές μου, Πάτερ· τυχαίνει νά βλέπω ἕναν ἀδελφό νά κάνει κάτι καί ἐγώ τό μεταφέρω σέ ἄλλον ἀδελφό. Λέω δέ μέ τό λογισμό μου ὅτι δέν τόν κατακρίνω λέγοντάς το στόν ἀδελφό, ἀλλά μόνο συζητᾶμε. Ἄραγε, δέν ὑπάρχει καταλαλιά μέσα μου;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν τό κάνει κανείς ἀπό ἐμπάθεια εἶναι καταλαλιά. Ἄν ὅμως εἶναι ἐλεύθερος ἀπό πάθος, δέν εἶναι καταλαλιά¹, ἀλλά τό λέει γιά νά προλάβει τό κακό νά μήν αὐξηθεῖ.

609

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει «μέ τό στρεβλό καί διεστραμμένο ἄνθρωπο, ἀνάλογη θά ἐμφανισθεῖ καί ἡ δική σου συμπεριφορά»; (Ψαλμ. 17, 27).

στική καί παρήγορη. Γιά νά μή γίνεται ὅμως καί ἀντικείμενο διαβολικῆς ἐκμετάλλευσης, θά μπορούσαμε νά σκεφθοῦμε ὅτι πρέπει νά μή δίνουμε οἱ ἴδιοι στόν ἑαυτό μας τό πιστοποιητικό τῆς ἀπουσίας τοῦ πάθους.

Ἀπόκρισις

Εἶπεν ὁ Κύριος, «ἐάν τις σὲ ραπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην»· οὕτω δεῖ διαστρέφειν μετὰ στρεβλοῦ.

χι´**Ἑρώτησις**

Τί ἐστὶ «γίνεσθε φρόνιμοι ὥς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὥς αἱ περιστεραί»;

Ἀπόκρισις

Ο´ γὰρ τὸ τοῦ ὄφεως φρόνιμον περὶ τὸ κακόν, τῷ τῆς περιστερᾶς ἀκεραίῳ περὶ τὸ καλὸν ἀναμίξας, οὔτε τὸ φρόνιμον ἐάσει κακοῦργον γενέσθαι, οὔτε τὸ ἀπλοῦν ἀνόητον.

χια´**Ἑρώτησις**

Τίνες οἱ ἁμαρτίαν καὶ τὸ κακὸν κατὰ προαίρεσιν ἔχοντες καὶ τίνες οἱ παρὰ προαίρεσιν;

Ἀπόκρισις

Ο´ κατὰ προαίρεσιν ἔχοντες τὸ κακὸν οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸ ἑαυτῶν θέλημα ἐπιδιδόντες τῇ κακίᾳ, καὶ συνηδόμενοι καὶ συμφιλιάζοντες· οὗτοι εἰρήνην ἔχουσι μετὰ τοῦ σατανᾶ καὶ οὐ ποιοῦσι πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἐν τοῖς

2. Ἡ φράση αὐτὴ βρίσκεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Β´ Βασ. 22, 27 & Ψαλμ. 17, 26-27). Ἀνήκει στὸ βασιλεῖα Ψαλμωδὸς Δαβίδ (κατὰ πᾶσα πιθανότητα καὶ μέ τις δυὸ παραπλήσιες μορφές ὅλου τοῦ κειμένου). Ὁ Ψαλμωδὸς ἀπευθύνεται πρὸς τὸ Θεό καὶ διατυπώνει τὸ νόημα ὅτι «ὁ Κύριος ἀνταποδίδει ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ».

Εἶναι δύσκολο νὰ μπορέσει κανεὶς νὰ ἐναρμονίσει αὐτὸ τὸ νόημα μέ τὴ θέση τοῦ Ὁσίου πού ἀναφέρεται οὐσιαστικά σέ ἄλλο θέμα καὶ ἔχει σκοπὸ νὰ ρυθμίσει τὶς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, σύμφωνα μέ τὴν Καινοδιαθηκικὴ Βιβλικὴ ἠθική.

Τελικὰ ἴσως νὰ μὴν ἀποδειχθεῖ λαθεμένο τὸ νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι ἡ οὐσία τῆς διδασκαλίας τοῦ Ὁσίου εἶναι ὅτι: α) Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ πλησίον μας πρὸς ἐμᾶς ἐν πολλοῖς προσδιορίζει καὶ τὴ δική μας πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ β) Ἡ ἐναρμονισμένη συμπεριφορὰ μας πρὸς τὴ συμπεριφορὰ τοῦ πλησίον μας δὲν πρέπει ποτὲ νὰ κάνει τὸν καινοδιαθηκικὸ χαρακτήρα τῆς ἐσταυρωμένης ἀγάπης (Ματθ. 5, 39).

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶπε ὁ Κύριος: «Ἄν κάποιος σέ χτυπήσει στοῦ δεξί μάγουλο, γύρισέ του καί τό ἄριστερό» (Ματθ. 5, 39). Στήν ἀντιμετώπιση δηλαδή τοῦ στρεβλοῦ καί διεστραμμένου, ἡ συμπεριφορά μας δέν μπορεῖ νά βγεῖ ἔξω ἀπό τό πλαίσιο πού ὑπαγορεύει ἡ ἐντολή αὐτή τοῦ Κυρίου².

610**Ἑρώτηση**

Τί σημαίνει τό «νά εἴσθε φρόνιμοι σάν τά φίδια καί ἄκακοι καί ἀπλοῖ σάν τά περιστέρια»; (Ματθ. 10, 16).

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτός πού θά συνταιριάζει τή σύνεση καί τή φρονιμάδα τοῦ φιδιοῦ, στίς περιπτώσεις πού ἀντιμετωπίζει τό κακό καί τούς κακοὺς, μαζί μέ τήν ἀκακία καί τήν ἀπλότητα, στίς περιπτώσεις πού βρίσκεται σέ συνθήκες ἀγαθές, δέν θά ἐπιτρέψει οὔτε στή φρονιμάδα του νά κακουργεῖ οὔτε στήν ἀπλότητά του νά ἀνοπταίνει³.

611**Ἑρώτηση**

Ποιοί εἶναι ἐκεῖνοι πού πέφτουν στήν ἁμαρτία καί στήν κακία μελετήματα καί θεληματικά καί ποιοί εἶναι ἐκεῖνοι πού πέφτουν ἀπρόβλεπτα καί ἀθέλητα;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτοί πού πράττουν καί ζοῦν τό κακό μελετημένα καί θεληματικά εἶναι αὐτοί πού βάζουν πρόθυμα τό θέλημά τους στήν κακία καί εὐχαριστιοῦνται μέ τή διάπραξη τοῦ κακοῦ καί βρίσκονται σέ μόνιμη φιλία μαζί του. Αὐτοί ἔχουν συνάψει εἰρήνην μέ τό σατανά καί δέν κάνουν πόλεμο μαζί του

3. Ἡ φρονιμάδα μας κακουργεῖ, κάθε φορά πού ἀμυνόμαστε, αὐτοπροστατευτικά, καί πανικόβλητοι ζητᾶμε νά κατεβούμε ἀπό τό σταυρό μας. Τότε χρησιμοποιοῦμε μεθοδεύσεις ἀδιάκριτες καί προκαλοῦμε φθορές, ὅχι μόνο στόν ἑαυτό μας, ἀλλά καί στόν πλησίον μας.

Ἡ ἀπλότητα καί ἡ ἀκακία μας ἀνοπταίνει, κάθε φορά πού λειτουργοῦμε τήν προσωπικότητά

λογισμοῖς· οἱ δὲ παρὰ προαίρεσιν ἔχοντες τὸ κακόν, οὗτοί εἰσιν, οἱ τὴν ἐναντίαν δύναμιν ἔχοντες ἀντιστρατευομένην ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῶν κατὰ τὸν Ἀπόστολον· καὶ ἐστὶν ἡ ὁμικλώδης δύναμις καὶ τὸ κάλυμμα, ἀλλ' ἐν τοῖς λογισμοῖς οὔτε συμφωνοῦσιν οὔτε συνήδονται οὔτε ὑπακούουσιν, ἀλλ' ἀντιλέγουσιν, ἀντιπράττουσιν, ἀντιφθέγγονται, ἀντιπίπτουσιν, ὀργίζονται ἑαυτοῖς· οὗτοι πολὺ εἰσι καλλίονες καὶ τιμιώτεροι παρὰ τῷ Θεῷ, παρ' ἐκείνους τοὺς ἰδίᾳ προαίρεσει τὸ θέλημα αὐτῶν ἐπιδιδόντας τῇ κακίᾳ καὶ συνηδομένους.

χιβ΄

Ἑρώτησις

Τί ἐστὶν ὃ εἶπεν ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι, «πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ»;

Ἀπόκρισις

Σαφές ἐστὶ τὸ ρῆμα· νόμος γάρ ἐστι παλαιός, τὰς γυναῖκας, ὅσαι δὴ τῷ θανάτῳ τοὺς συνεύνους ἀποβάλλουσιν ἄτεκνοι καταλιμπανόμεναι, ἄκρι τῶν πέντε συνέρχεσθαι ἀνδράσι, μετὰ δὲ τὸν ἐμπτον, εἴτε τέκοιεν εἴτε καὶ μή, παύεσθαι· εἰ δέ τις μετὰ τοὺς πέντε καὶ εἰς ἕκτον συνέλθῃ, μὴ ἄνδρα αὐτὸν εἶναι, ἀλλὰ μοικόν, ὥς παρὰ τὸν νόμον συνερχόμενον, ὃ δὴ καὶ ἐπὶ ταύτῃ συνέβη τῇ γυναικί.

μας ἀδιάκριτα, χωρὶς νὰ σκεπτόμαστε τίς ἀνάγκες ἢ τίς δυνατότητες τοῦ πλησίον μας νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τῆ συμπεριφορᾶ μας. Προσέχουμε τίς ἀγνές προθέσεις μας μόνο καὶ ξεχνᾶμε νὰ μελετήσουμε τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν μας, πρὶν νὰ προβοῦμε σ' αὐτές.

4. Μεταξὺ τῶν ἄλλων χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς συμπεριφορᾶς ὅσων ἁμαρτάνουν κατὰ προαίρεση, ὁ Ὅσιος συγκαταλέγει καὶ τὸ ὅτι αὐτοὶ διατηροῦν εἰρηνικὴ σχέση μὲ τὸ διάβολο καὶ δέν κάνουν πόλεμο μαζί του οὔτε κατὰ τὸν ἔλεγχο τῶν λογισμῶν τους.

Εἶναι σημαντικώτατη παρατήρηση πού μᾶς ὑποχρεώνει νὰ σημειώσουμε μὲ πόνο μιὰ ἀνάλογη σύγχρονη διαπίστωση, ὅτι δηλαδή πολλοὶ σύγχρονοι Χριστιανοὶ δέν ἔχουν συνειδητοποιημένο ἐχθρὸ τους τὸ διάβολο -τουλάχιστον ὅσο θεωροῦν κάποιον «πλησίον» τους- καὶ δέν ἀνησυχοῦν γιατί δέν συνειδητοποιοῦν κάποιο πόλεμο τοῦ διαβόλου ἐναντίον τους, τουλάχιστον κατὰ τὴ διαμόρφωση καὶ λειτουργία τῶν λογισμῶν τους. Τό φαινόμενο μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθεῖ μόνο ὡς ἀδυναμία διακριτικῆς καὶ νηπτικῆς ἐπαγρύπνησης; Μήπως φανερῶνει ἀσυνειδητή, ἀλλὰ αὐτοπροαίρετη, αἰχμαλωσία στὰ πονηρά πνεύματα;

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γνωρίζουμε ὅτι ἀρκετοὶ Χριστιανοὶ διεξάγουν φανταστικὰς ἢ φαντασιωσικὰς μάχες μὲ τὸ σατανά, πολεμοῦμενοι καὶ πολεμοῦντες δονκιωτικὰ, προκειμένου νὰ πραγματώσουν τὴν πνευματικὴ ὄντοπτά τους.

Καὶ οἱ δύο καταστάσεις εἶναι ὅχι μόνο ἀκραῖες ἀλλὰ καὶ φευκαῖες.

καθώς διαμορφώνουν τούς λογισμούς της ψυχῆς τους⁴. Ἐνῶ ἐκεῖνοι πού πράττουν τό κακό ἀπρόβλεπτα καί ἀθέλητα εἶναι ἐκεῖνοι πού αἰσθάνονται μέσα στά μέλη τους τήν ἐχθρική δύναμη, τόν «ἕτερο νόμο τῆς ἁμαρτίας, νά ἀντιστρατεύεται καί νά μάχεται στά ὅσα ὁ νοῦς τους καί ἡ συνειδησίη τους ἀναγνωρίζουν ὡς νόμο ὀρθό» κατά τόν Ἀπόστολο (Ρωμ. 7, 23). Καί βέβαια τότε πού γίνεται αὐτός ὁ ἐσωτερικός πόλεμος ἡ ἐχθρική δύναμη εἶναι καμουφλαρισμένη καί ἡ ἁμαρτία ἐνδύεται μέ ἐνδύματα ἀρετῆς, ἀλλά αὐτοί, καθὼς συνειδητοποιοῦν τό κακό, κατά τή διαμόρφωση τῶν λογισμῶν τους, οὔτε συμφωνοῦν πρὸς τό κακό οὔτε τό συναπολαμβάνουν οὔτε ὑπακούουν, ἀλλά ἀντιδροῦν, ἀντιπράττουν, ἀντιμιλοῦν, ἀντεπιτίθενται, (καί ὅταν νικηθοῦν), ὀργίζονται μέ τόν ἑαυτό τους⁵. Αὐτοί εἶναι ἀπέναντι στό Θεό πολύ καλύτεροι καί πολύ πιό ἀξιόλογοι ἀπ' αὐτούς πού μέ τήν προαίρεσίη τους παραδίδουν τό θέλημά τους στό κακό καί εὐχαριστιοῦνται μέ αὐτό.

612

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει αὐτό πού εἶπε ὁ Κύριος στή Σαμαρείτιδα «ἔχεις πάρει, πράγματι, πέντε ἄνδρες καί αὐτός πού τώρα ζεῖς μαζί του, δέν εἶναι ἄνδρας σου»; (Ἰωάν. 4, 18).

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εἶναι σαφές ὁ λόγος. Διότι ὑπῆρχε παλιός νόμος σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο ὅσες γυναῖκες ἔμεναν ἀτεκνες, ὅταν πέθαιναν οἱ σύζυγοί τους, νά παντρεύονται μέχρι πέντε ἄνδρες. Μετά ὅμως τόν πέμπτο ἄνδρα, εἴτε τεκνοποιοῦσαν εἴτε ὄχι, νά μήν παντρεύονται πιά. Ἄν κάποια δέ μετά τόν πέμπτο παντρευόταν καί ἔκτο, νά μήν θεωρεῖται πλέον ἄνδρας τῆς, ἀλλά μοιχός, διότι τόν πῆρε παρὰ τό νόμο, πράγμα πού συνέβη καί στή γυναῖκα αὐτή πού ἀναφέρει τό Εὐαγγέλιο.

5. Ὁ Ὁσῖος μᾶς διδάσκει ὅτι, ὅσοι ἁμαρτάνουν παρὰ προαίρεση, φανερόνουν τήν κατάστασή τους καί μέ τό νά ὀργίζονται κατά τοῦ ἑαυτοῦ τους, εἴτε πρὶν εἴτε μετά τήν πώση τους.

Τό γνώρισμα αὐτό εἶναι περιζήτητο. Εἶναι σπάνιο, γιατί ὁ σατανάς κατορθώνει νά μεταβολίζει τήν κατά τοῦ ἑαυτοῦ μας ὀργή σέ καταθλιπτική καί στενόχωρη διεργασία, ὅταν δέν ἐπιτύχει νά τήν κάνει «μετάθεση εὐθύνης» ἢ διαμαρτυρία κατά τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ πλησίον. Ἡ κατά τοῦ ἑαυτοῦ μας ὀργή, γιά μερικούς, λειτουργεῖ καί ὡς σωματική αὐτοκάκωση, σύμφωνα μέ κάποια παραδοσιακή ἀσκητική ἀντίληψη.

Ἐπειδή θεωροῦμε διαβολικά ἐκμεταλλεύσιμη μιά τέτοια συμπεριφορά, θά συνιστοῦσαμε τήν ἄμεση καί ὑπεύθυνη γνώμη τοῦ Πνευματικοῦ γιά κάθε περίπτωση καί γιά κάθε πνευματικό ἀγωνιστή, ὥστε νά ἀποφεύγονται οἱ κίνδυνοι πού ἀπειλοῦν κάθε αὐτοαγωγή.

Εἰ δὲ καὶ μυστικώτερόν τις ἐθέλει τοῦτο εἰπεῖν, τοὺς πέντε νομίμους ἀνδρας, τὰς φυσικὰς αἰσθήσεις εἴποι, τὴν ὄρασιν, τὴν ὄσφρησιν, τὴν ἀκοήν, τὴν γεῦσιν, τὴν ἀφήν, δι' ὧν ἡμῖν πᾶν τὸ παρατυχόν γινώσκεται τί ἐστὶ τὸν δὲ ἔκτον καὶ παράνομον, τὴν ἀπιστίαν, ἣ ἐκεκράτητο ἡ γυνὴ ἐξ ἀγνοίας καὶ παρὰ φύσιν. Ἐφη οὖν αὐτῇ ὁ Χριστός, ὅτι «ἀληθῶς εἶπας» πέντε γὰρ ἀνδρας ἔσχες», ὡσανεὶ τὰς πέντε σου αἰσθήσεις ὡς ἀνδρας ἔσχες ὑποτασσούσας σε καὶ περιγούσας κατὰ τὸ αὐτῶν θέλημα. Οἶον ὅτι ἀρκούντως ἐνεπλήσθης τῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες διὰ τῶν φυσικῶν πέντε αἰσθήσεων ἐπεισέρχονται, ὥς καὶ ἤδη ἀπεβάλου διὰ τὴν ἐκ τοῦ γήρους τοῦ σώματος νέκρωσιν· ὃν δὲ νῦν ἔχεις, ἤγουν τὴν ἀπιστίαν, οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ, τοῦτ' ἔστιν οὐ φυσικῶς σου κυριεύει, ἀλλ' ἐπεισάκτως.

χιγ'

Παραίνεις τοῦ ἀγίου καὶ μεγάλου Γέροντος Βαρσανουφίου πρὸς ἀρχάριον ἀσθενοῦντα καὶ μὴ φέροντα τὴν θλιψιν τῆς ἀσθενείας.

Α'δελφέ, οὐκ ἐκαυχῶντο οἱ ἐργάται ἀπαιτοῦντες παρὰ τοῦ οἰκοδεσπότου τὸν μισθόν, εἰ μὴ εἰς τοῦτο, λέγοντες ὅτι «ἡμεῖς τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας ἐβαστάσαμεν καὶ τὸ βάρος». Ὑπομείνωμεν οὖν, τέκνον, εὐχαρίστως τὴν θλιψιν, ἵνα ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πλουσίως καὶ μὴ ἐκκακήσωμεν καὶ εἰς αἰχμαλωσίαν ἐμπέσωμεν τῆς ἀκηδίας· ἐκ ταύτης γὰρ γίνεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπωλείας. Μιμνήσκου, υἱέ, ὅτι «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται».

Τέκνον, ἔστι καὶ ἀσθένεια πρὸς πειρασμόν καὶ ὁ πειρασμὸς πρὸς δοκιμήν· ἀνὴρ γὰρ ἀπείραστος ἀδόκιμος, τὸ δὲ πειρασθὲν ἐν κινδύνοις, δόκιμον, ὡς καὶ

6. Θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὑπόδειγμα ἐφαρμογῆς τῆς ἀλληγορικῆς ἑρμηνείας τῆς Γραφῆς. Εἶναι ἄξιο προσοχῆς ὅτι καὶ σέ προηγούμενη ἐρώτηση (xz') ὁ Ὅσιος ἐφαρμόζει μέ τὴν ἴδια εὐχέρεια τὴν ἱστοριογραφικὴν ἐρμηνευτικὴν μέθοδο (Α' Κορ. 15, 28). Ἐντυπωσιάζει τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ὅσιος χαρακτηρίζει ὡς «μυστικώτερον» τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀλληγορικῆς αὐτῆς ἑρμηνείας καὶ μετασχηματίζει ἔτσι μιά ἀτομικὴ περιστατικὴ διδασκαλία σέ γενικὴ ἀξιωματικὴ πρόταση ἐσωτερικῆς ζωῆς.

Πολύ συχνὰ βλέπουμε μιά ζωὴ πού περνάει μέ αἰσθησιακὲς καταχρήσεις καὶ παραχρήσεις νὰ σφραγίζεται ἀπὸ τὴν «ἐπείσαστην» ἀπιστίαν στά γηρατειά, πάντοτε βέβαια μέ διαβολικὲς μετοχές ἀτιμίας.

7. Ἐκεῖ τολμηρὰ διατυπωθεῖ ἡ διδασκαλία ὅτι ἂν καταφέρει κανεὶς νὰ εὐχαριστεῖ τὸ Θεό γιατί τὸν ἔβαλε στὴν Κόλαση, θὰ μετατρέψει αὐτόματα τὴν Κόλαση σέ «Παράδεισο». Τό νὰ δεχόμαστε ὑπομονητικὰ κάθε θλιψή, βρίσκεται στὴν ἴδια βάση καὶ εἶναι ἀφετηριακὴ κατάσταση γιὰ μιά τέτοια κατάκτηση.

Ἡ ἐμπειρία τοῦ πνευματικοῦ ἀγωνιστῆ βεβαιώνει ὅτι ὅπου λείπει ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ εὐχαριστία, ὑπάρχει τὸ «κενόν», ἡ ἀκηδία, ὡς βασικὸ σύνδρομο καταθλιπτικῆς διεργασίας πού ὀφείλεται

Ἄν τώρα θέλει κάποιος νά τό δεῖ τό θέμα καί μέ κάποια ἀλληγορική καί μυστική σημασία μπορεῖ νά θεωρήσει ὡς πέντε νόμιμους ἄνδρες τίς φυσικές αἰσθήσεις, τήν ὄραση, τήν ὄσφρηση, τήν ἀκοή, τή γεύση, τήν ἀφή, μέ τίς ὁποῖες γνωρίζουμε τί εἶναι τό καθετί πού βρίσκουμε μπροστά μας. Ὡς ἕκτο καί παράνομο ἄνδρα ἄς ἐννοήσῃ τήν ἀπιστία⁶ ἀπό τήν ὁποία εἶχε καταληφθεῖ ἡ γυναίκα ἀπό ἀγνοια καί παρὰ φύση. Τῆς εἶπε λοιπόν τότε ὁ Χριστός: «ἀλήθεια εἶπες ὅτι ἔχεις πάρει πέντε ἄνδρες», δηλαδή ζούσες σάν νά εἶχες τίς πέντε σου αἰσθήσεις ὡς ἄνδρες πού σέ ὑπέτασσαν καί σέ ὁδηγοῦσαν ὅπως αὐτοί ἤθελαν. Καί μ' αὐτό θέλει νά πῇ ὅτι χόρτασες ἀρκετά μέ τίς ἐπιθυμίες πού ὑπαισέρχονται μέσω τῶν πέντε αἰσθήσεων, τίς ὁποῖες ὅμως ἐπιθυμίες τώρα ἀπέβαλες, λόγω τῆς νεκρώσεως πού ἐπῆλθε στό σῶμα σου ἀπό τά γηραιά. «Αὐτός ὁ ἄνδρας ὅμως πού ἔχεις τώρα», δηλαδή ἡ ἀπιστία, δέν εἶναι ἄνδρας σου, πού θά πῇ ὅτι μέ τίς προδιαγραφές τῆς ἀνθρώπινης φύσης δέν πρέπει νά εἶσαι ἀπιστη, ἀλλά γιά νά βρίσκεσαι μέσα στήν ἀπιστία, σημαίνει ὅτι σέ ἔχουν αἰχμαλωτίσει ξένες καί ἐχθρικές δυνάμεις.

613

Παραίνεση τοῦ ἁγίου καί μεγάλου Γέροντα Βαρσανουφίου πρός ἄρρωστο ἀρχάριο ἀδελφό, ὁ ὁποῖος δέν μπορούσε νά σηκώσει τό καταθλιπτικό βάρος τῆς ἀρρώστιας του.

Α δελφέ, δέν εἶχαν νά καυχηθοῦν γιά τίποτε ἄλλο οἱ ἐργάτες ἐκεῖνοι, ὅταν ζητοῦσαν ἐπίμονα ἀπό τόν οἰκοδεσπότη τό μισθό τους, παρὰ μόνο γι' αὐτό πού μπορούσαν νά ποῦν «ἐμεῖς ὑπομείναμε τόν καύσωνα καί τό μόχθο ὅλης τῆς ἡμέρας» (Ματθ. 20, 12). Ὡς ὑπομείνουμε λοιπόν, τέκνο, μέ εὐχάριστη διάθεση αὐτή πῇ θλιβερή ἀσθένεια, γιά νά μᾶς ἐπισκιάσει πλούσια τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί ἄς μὴ δειλιάσουμε, οὔτε νά χάσουμε τό θάρρος μας, γιά νά μὴ βρεθοῦμε αἰχμαλωτισμένοι ἀπό τήν ἀκηδία⁷, διότι ἡ ἀκηδία εἶναι ἡ ἀρχή τῆς ἀπώλειάς μας. Θυμήσου, παιδί μου, ὅτι «αὐτός πού θά ὑπομείνει ὡς τό τέλος αὐτός θά σωθεῖ» (Ματθ. 10, 22).

Τέκνο, ὑπάρχει καί ἀρρώστια πού παραχωρεῖται γιά νά πειραστοῦμε καί ὁ πειρασμός παραχωρεῖται γιά νά δοκιμαστοῦμε. Διότι «ὁ ἄνθρωπος πού δέν δοκιμάζεται ἀπό πειρασμό, παραμένει ἀνώριμος, ἀσταθής καί ἀπειρος», ἐνῶ ἐκεῖνος πού δοκιμάζεται μέσα στίς δυσκολίες καί τούς κινδύνους, γίνεται δό-

καί αὐτή σέ ἀρνητική ἀντίδραση γιά τή μὴ ἱκανοποίησιν ἐγωπαθῶν ἐπιθυμιῶν. Γι' αὐτό καί στή συνέχεια ὁ Ὁσος διαβεβαιώνει τόν ἀγωνιστή, λέγοντας: «ἐάν μετ' εὐχαριστίας φέρῃς τήν θλίψιν, ἐγένου υἱός». Ἔτσι μόνο γίνεται βιωματική ἐνσωμάτωση στό μυστικό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι γινόμαστε υἱοί κατὰ Χάριν καί ὄχι κατὰ «δόκνησιν».

χρυσὸς ἐν πυρὶ ἢ γὰρ δοκιμὴ φέρει τινὰ εἰς ἐλπίδα, ἢ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει. Μὴ οὖν παραλύσῃ ὁ ἐχθρὸς τὴν πρόθεσίν σου τὴν κατὰ Θεὸν καὶ μὴ παρασαλεύσῃ σου τὴν εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα πίστιν.

Τί γὰρ ἔπαθες, εἰπέ μοι, ἵνα οὕτω καυνωθῇς; Μνημόνευε τί λέγει ὁ Ἀπόστολος· «οὕτω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλυσθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. Υἱέ, μὴ ὀλιγώρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται· εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός· τίς γὰρ ἐστὶν υἱός, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; Εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἥς μέτοχοι γεγόνασιν πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐκ υἱοί». Ἐὰν μετ' εὐχαριστίας φέρῃς τὴν θλίψιν, ἐγένου υἱός, ἐὰν δὲ καυνωθῇς, ἐγένου νόθος.

Δέομαί σου, τέκνον, ὁ γέρων τοῦ νεωτέρου, ὁ παλαιωθεὶς ἐν τῷ σχήματι, καὶ μὴδὲν ἐχρησίμευσεν τοῦ νεωστὶ κουρευθέντος· καὶ μὴ εἴῃ εἰς κενόν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μηδὲ εἰς μάτην. Νῆψον, ἐξυπνίσθητι ἀπὸ τῆς μέθης τοῦ βαρυτάτου ὕπνου· διεγέρθητι μετὰ τοῦ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων κράζων τῷ Σωτῆρι τῶν ἀπάντων Χριστῷ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, «ἐπιστάτα, σῶσον, ἀπολλύμεθα», καὶ πάντως ἔρχεται καὶ πρὸς σὲ καὶ ἐπιτιμᾷ τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ παύει τὸν κλύδωνα ἀπὸ τοῦ πλοίου σου, τὸν χειμῶνα λέγω ἀπὸ τῆς σῆς ψυχῆς, καὶ ἀνασπᾷ σε ἐκ τοῦ αἰμοβόρου λέοντος, καὶ τὴν περιστεράν σου ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ δράκοντος καὶ τὸν σπόρον σου ἀπὸ τῆς χαλᾶζης καὶ τὴν ἐλαίαν σου ἀπὸ σκωληκῶν καὶ ἀπὸ πάχνης ὅλα σου τὰ δένδρα, ἵνα δῶσι τοὺς καρποὺς αὐτῶν κατὰ καιρόν· καὶ ὁ σπόρος τῆς γῆς σου δώσῃ καρπὸν ὥριμον κατὰ

8. Ἡ πρόθεσις εἶναι ἰσοδύναμη μέ τὴν προαίρεσιν. Ὁ μὴ ἀναγεννημένος μεταπτωτικός ἄνθρωπος πού προτίθεται νά γίνει ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, ἀλλὰ πού ἐξακολουθεῖ νά φέρνει μέσα του καὶ τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο, ἔχει μιά συνειδητὴ προαίρεσι «κατὰ Θεό» καὶ μιά ἀσυνειδητὴ «κατὰ παλαιὸ ἄνθρωπο» ἢ «κατὰ διάβολο». Γι' αὐτὸ οἱ δοκιμασίαι χρησιμεύουν στὸ νά παίρνομε συνειδητὰ καὶ θεληματικὰ εὐθύνη καὶ θέση ἐπιλογῆς μεταξὺ τῶν δυὸ αὐτῶν διαμετρικῶν ἀντίθετων προαιρέσεων. Φυσικὰ ὁ «ἐχθρός» ὑπονομεύει τὸ ἔργο τῆς ἐπιλογῆς μας ὥστε νά ματαιῶνται ἢ κατὰ Θεὸ προαίρεσί μας.

κιμος καὶ ἐπιτυχημένος, ὅπως γίνεται καὶ μέ τό χρυσό πού καθαρίζεται καὶ λαμπικάρεται μέσα σέ δυνατὴ φωτιά. «Διότι ἡ δοκιμασία στὸν ἐνάρτεο παράγει τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸ Θεό καὶ ἡ ἐλπίδα δέν ντροπιάζει οὔτε διαψεύδει αὐτόν πού τὴν ἔχει» (Ρωμ. 5, 4-5). Ἄς μὴ χαλαρώσει λοιπὸν ὁ ἐχθρὸς τὴν κατὰ Θεὸ πρόθεσή σου⁸ καὶ ἄς μὴ σοῦ διασαλεύσει τὴν πίστη πού ἔχεις στὴν Ἀγία Τριάδα.

Ἀλλὰ ποῖο εἶναι αὐτὸ τό τόσο σοβαρὸ κακὸ πού σέ βρῆκε, ὥστε νά ἀποδιοργανωθείς καὶ νά χάσεις τό θάρρος σου; Φέρε στὸ νοῦ σου τί λέει ὁ Ἀπόστολος: «Στὸν ἀγώνα σας κατὰ τῆς ἁμαρτίας δέν ἀντισταθήκατε ἀκόμη μέχρι σημεῖου νά λάβετε τραύματα καὶ νά χύσετε τὸ αἷμα σας καὶ ξεκάσσετε τὴν προτροπὴ καὶ τὴ νουθεσία πού μᾶς κάνει ὁ Θεός ὅταν μᾶς μιλᾷ σάν νά μιλᾷ σέ παιδιὰ του. Παιδί μου, μὴν παραμελεῖς καὶ μὴ βγάζεις ἀπὸ τό νοῦ σου τὴν ὠφέλεια πού φέρνει ἡ παιδαγωγία τοῦ Κυρίου ἡ ὁποία γίνεται μέσω τῶν θλίψεων καὶ μὴν ἀποθαρρύνεσαι ὅταν ἐλέγχεσαι καὶ ἐπιτιμᾶσαι ἀπὸ τὸν Κύριο. Διότι ἐκεῖνον πού ἀγαπᾷ ὁ Κύριος, τὸν παιδαγωγεῖ μέ θλίψεις καὶ μαστιγώνει μέ δοκιμασίες κάθε υἱὸ πού τὸν δέχεται πλησίον Του ὡς δικό Του. Ἄν μέ ὑπομονὴ δέχεσθε τὴν παιδαγωγία, ὁ Θεός συμπεριφέρεται πρὸς ἐσᾶς σάν σέ παιδιὰ Του. Διότι ποιὸς υἱὸς εἶναι ἐκεῖνος πού δέν τὸν παιδαγωγεῖ ὁ πατέρας του; Πράγματι κανεῖς. Ἄν πάλι εἴστε χωρὶς παιδαγωγία, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος καὶ δοκίμασαν ὅλα τὰ γνήσια παιδιὰ, ἀποδεικνύετε ἀπ' αὐτό, ὅτι εἴστε νόθα καὶ δέν εἴστε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ» (Ἐβρ. 12, 4-9). Ἄν λοιπὸν σηκώσεις τὴν ἀρρώστια σου μέ εὐχαριστία, γίνεσαι υἱός. Ἄν ὅμως παραλύσεις καὶ ἀποδιοργανωθείς, γίνεσαι νόθος.

Σέ παρακαλῶ, τέκνο, ἐγὼ ὁ Γέροντας ἐσένα τὸν ἀρχάριο· ἐγὼ πού ἔχω πιά γεράσει μέσα στίς ὑποχρεώσεις τοῦ μοναχικοῦ Σχήματος, ἂν καὶ δέν μπόρεσα νά φανῶ χρήσιμος σέ τίποτα σ' αὐτόν πού πρόσφατα δέχτηκε τὴν χειροθεσία τοῦ ἀρχαρίου· καὶ εἶθε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, αὐτὸ τό βῆμα νά μὴν ἀποδειχθεῖ ἐπιπόλαιο καὶ ἄκαρπο. Σέ παρακαλῶ λοιπὸν ἔχε νήψη, ξύπνα ἀπὸ τὴ μέθη τοῦ βαρύτατου ὕπνου. Σῆκω πάνω στὰ πόδια σου σταθερός καὶ φώναξε μαζί μέ τὸν Πέτρο καὶ τοὺς ὑπόλοιπους Ἀποστόλους στὸ Σωτήρα ὅλης τῆς κτίσης μέ ξεκάθαρη καὶ δυνατὴ φωνή: «Ἐπιστάτη, σῶσε μας, κανόμαστε» (Λουκ. 8, 24). Καὶ ὅπωςδήποτε θά ἔλθει τότε κοντά σου καὶ θά ἐπιτιμᾷ τοὺς ἀνέμους καὶ τὴ θάλασσα καὶ θά σταματήσει τό κλυδώνισμα τοῦ πλοίου τῆς ψυχῆς σου. Ἐννοῶ ὅτι θά πάρει ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου αὐτὴ τὴ βαριά κακεξία, θά σέ γλυτώσει ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ αἰμοβόρου λιονταριοῦ καὶ τό περιστέρι τῆς ἀγνότητος καὶ ἀκεραιότητάς σου θά τό λυτρώσει, ἔστω κι ἂν βρίσκεται ἤδη στὸ στομάχι τοῦ δρακοντοειδοῦς σατανᾶ, θά προστατεύσει τὰ νεόφυτα σπαρτὰ τῶν πρώτων ἀσκητικῶν προσπαθειῶν σου ἀπὸ τό χαλάζι τῆς δαιμονικῆς διαβολῆς, τὸν ἐλαιῶνα τῆς πνευματικῆς ἐντρυφήσής σου ἀπὸ τό δάκο τῆς ἐγωπάθειας καὶ ὅλα τὰ δέντρα τῶν μοναχικῶν καὶ πνευματικῶν σου στόκων ἀπὸ τό ἀγιάζι τῆς ἀκηδίας, γιὰ νά ἀποδώσουν καρπούς τὴν κατάλληλην ἐποχὴ. Ἔτσι ὁ σπόρος τῆς γῆς σου θά

τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ ἐξήκοντα καὶ ἀνὰ τριάκοντα.

Πρόσχες, ἀδελφέ, τί ὑπέμεινας διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· ὁ Ἀπόστολος ἠρίθμησεν, ὅτι «οὐδὲν ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ», λέγων οὕτω, «θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ λιμὸς ἢ διωγμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνοι ἢ μάχαιρα», καὶ μικρὰ ἀσθένεια παρασάλλει ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; Μὴ γένοιτο! Ἀλλὰ στερεώθητι, τέκνον, καὶ βλέπεις τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. Πρῶτος γὰρ πειρασμός ἐστιν οὗτος, ἐὰν νικήσῃς αὐτὸν σὺν Θεῷ, οὐκ ἔτι σου κατακυριεύει, ἐὰν δὲ νικήσῃ σε ἐν τούτῳ, εἰς λατρείαν σε φέρει. Τὸ λοιπὸν σιῇθι καὶ ὑπόμεινον· ἔχεις γὰρ ἰδεῖν, ἐὰν σταθῇς, τί ἔσται τὸ ἔλεος Κυρίου.

Πληροφορηθῆτω δὲ ἡ ἀγάπη σου ὅτι οὐ παύομαι νύκτα καὶ ἡμέραν δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἵνα σώσῃ σε καὶ φυλάξῃ πάντας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· καὶ σπουδή μοί ἐστιν, ἵνα κληρονομήσῃτε μετὰ τῶν ἁγίων ὡς τέκνα αὐτῶν, «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Ζήλωσον ταῦτα, καὶ μακάριος ἔσῃ ἐν Χριστῷ.

κιδ'

[Ἑρώτησις]

Ἀδελφὸς ἔσφαλε, καὶ ἀκούσας παρὰ τοῦ Ἀββᾶ, ὅτι πολλοστὸν μόνον εἶπε, «συγχώρησον», σκληρυνθεὶς οὐκ εἶπε· καὶ ποιήσας ὁ Ἀββᾶς εὐκὴν μετὰ τριῶν γονυκλισιῶν, μόλις ἔπεισεν αὐτὸν εἰπεῖν, «συγχώρησον». Ἀπερχομένου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ εἰς τὸ ἴδιον κελλίον, εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς. Ἀδελφέ, ἐρεῦνῃσον τὴν καρδίαν σου ἐν τῷ κελλίῳ σου κατὰ σεαυτόν, καὶ εὐρίσκεις πόθεν σοι συνέβη ἡ σκληρότης τῆς καρδίας σου. Ὡς δὲ τοῦτο

9. Θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι ὅσο πιο ἀρχαριοὶ εἴμαστε στὴν πνευματικὴ ζωὴ, τόσο πιο ἔντονος εἶναι ὁ πειρασμός πού περνᾶμε μέ τὴν ἐμφάνιση κάποιας ἀσθένειας στὸν ψυχοσωματικὸ ὀργανισμό μας.

Ὁ ἄπειρος καὶ ἀρχάριος στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα ἀκολουθεῖ τὸ Χριστό γιατί τρέφει μέσα του προσδοκίες «σωτηρίας» τοῦ ἐγῶ του. Ἡ ἐμφάνιση τῆς ἀρρώστιας εἰσπράττεται ὡς προσδοσία τῶν προσδοκιῶν του καὶ ὡς ἀσυνέπεια τοῦ Κυρίου στό συμβόλαιο πού ἀνομολόγητα συνήφθηκε. Γι' αὐτὸ ὁ ἀγωνιστής, σ' αὐτὸ τὸ κρίσιμο γιὰ τὸ μέλλον του σημεῖο, ἔχει ἀνάγκη Γεροντικῆς συμπαράστασης, γιὰ νὰ μὴν παρασάλλευσαι ὁ νοῦς του, πού σημαίνει νὰ μὴν πάρει πίσω τὴν πρόθεσή του νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ Χριστό, ἀλλὰ νὰ μείνει σταθερὰ προσπλωμένος στὴ βάση τῆς ἐπιλογῆς του τῆς Χριστοκεντρικῆς. Αὐτὴ ἡ σταθερότητα μέ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου θὰ ἀποδειχθεῖ κρουνὸς χαρισματικῆς ἐνίσχυσής του.

Ἀντίστροφα, ἡ «παρασάλευση τοῦ νοός» θὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ κίνδυνο ὀριστικῆς καὶ ἀμετάκλητης δουλείας στὸν ἐχθρὸ τῆς σωτηρίας του, ὅπως χαρακτηριστικὰ διατυπώνεται ἀπὸ τὸν Ὅσιο Πατέρα: «ἐὰν δὲ νικήσῃ σε ἐν τούτῳ, εἰς λατρείαν σε φέρει».

10. Στὴ σχέση τῆς ὑποταγῆς πού λειτουργεῖται μεταξύ Γέροντα καὶ ὑποτακτικοῦ, εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ παρουσιάζονται προβλήματα ἀγωγῆς. Καμμιά φορά, δὲν φέρνει μέσα του τὸν παλαιὸ ἀνθρώπο μόνο ὁ ὑποτακτικὸς. Στὸν τρόπο, στὴν παιδαγωγικὴ μέθοδο, πού χρησιμοποιεῖ ὁ

ἀποδώσει καρπὸ ὥριμο, σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Κυρίου, ἄλλος ἑκατό, ἄλλος ἐξήντα, ἄλλος τριάντα.

Ἐξέτασε, ἀδελφέ, νά δεῖς τί ὑπέμεινες γιά χάρη τοῦ Ὁνόματος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀπόστολος ἀπαρίθμησε πολλά καί εἶπε ὅτι τίποτε ἀπό ὅλα ὅσα ἀπαρίθμησε καί δέν ἀπαρίθμησε δέν μπορεῖ νά μᾶς χωρίσει ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μας, λέγοντας τά ἑξῆς: «Οὐτε τά παθήματα, οὔτε οἱ στενοχώριες, οὔτε οἱ διωγμοί, οὔτε ἡ πείνα, οὔτε ἡ γύμνια οὔτε κίνδυνοι ἤ καί ὁ μαρτυρικός θάνατος, δέν μποροῦν νά μᾶς χωρίσουν ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. 8, 35). Καί ἐπομένως μιά μικρή ἀρρώστια θά καταφέρει νά ἀπομακρύνει τό νοῦ μας ἀπό τό Θεό; Μή γένοιτο, τέκνο, ἀλλά κράτα γερά καί θά δεῖς τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ⁹. Διότι αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος πειρασμός πού σέ βρῆκε· ἄν σὺν Θεῷ τόν νικήσεις, δέν θά μπορέσει νά κυριεύσει τήν ψυχή σου πιά ὁ μόνιμος ἐχθρός της. Ἐνῶ, ἄν σέ νικήσει ὁ πειρασμός στή δοκιμασία αὐτή, θά σέ ὀδηγήσει σέ κατάσταση δουλικῆς ὑποτέλειας σ' αὐτόν. Λοιπὸν μεῖνε σταθερός καί ὑπόμεινε. Γιατί, ἄν προσέξεις καί σταθεῖς σωστά, θά μπορέσεις νά διαπιστώσεις πόσο μεγάλο θά εἶναι τό ἔλεος τοῦ Κυρίου.

Ἄς πληροφορηθεῖ δέ ἡ ἀγάπη σου ὅτι δέν σταματῶ νύκτα καί ἡμέρα νά παρακαλῶ τό Θεό νά σέ σώσει καί ὅλους μας νά μᾶς διαφυλάξει ἀπό τόν πονηρό. Ἡ δέ κύρια φροντίδα μου εἶναι νά κληρονομήσετε μαζί μέ τούς Ἁγίους, σάν τέκνα τους, «ὅσα μάτι δέν εἶδε, αὐτὴ δέν ἄκουσε καί καρδιά ἀνθρώπινη δέν συνειδητοποίησε ἐκεῖνα τά ὁποῖα ἐτοίμασε ὁ Θεός σ' ὅσους Τόν ἀγαποῦν». Δεῖξε ζῆλο γιά νά φτάσεις νά τά ζήσεις ὅλα αὐτά καί θά ἀξιωθεῖς νά καίρῃσαι τήν πραγματική εὐτυχία «ἐν Χριστῷ».

614

Ἑρώτησις

Ἕνας ἀδελφός ἔσφαλε καί ὅταν τοῦ εἶπε ὁ Ἀββάς «ἀναγνώρισε ὅτι ἐνδέχεται νά ἔχεις κάνει λάθος», (νά εἶσαι ἔνοχος σέ κάποιο πολὺ μικρὸ βαθμό) καί πές «συγχώρησον», αὐτὸς πεισματῶσε καί δέν ἔλεγε. Τότε ὁ Ἀββάς προσευχήθηκε, ἔκανε τρεῖς μετάνοιες καί μέ δυσκολία τόν ἔπεισε νά πεῖ «συγχώρησον». Καθὼς δέ πήγαινε ὁ ἀδελφός στό κελλί του, τοῦ εἶπε ὁ Ἀββάς: Ἀδελφέ, ἐρεύνησε τόν ἑαυτό σου στό κελλί σου, κατὰ μόνας, καί θά βρεῖς πού ὀφείλεται ἡ σκληράδα τῆς καρδιάς σου¹⁰. Ἀφοῦ λοι-

Γέροντας γιά νά ὀδηγεῖ στό δρόμο τῆς πετυχημένης ἀσκήσης τόν ὑποτακτικό του, γίνεται φανερό τό πνευματικό ἐπίπεδο καί τοῦ Γέροντα.

Στήν προκείμενη περίπτωση, ὁ Γέροντας ἀντιμετωπίζει πεισματική ἄρνηση τοῦ ὑποτακτικοῦ του στό νά συμμορφωθεῖ πρὸς βασικὲς πνευματικὲς ὑποχρεώσεις του. Τοῦ κάνει λοιπὸν μιά σύσταση: Νά ἀσκήσει ἔλεγχον ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό του, μέσα στό «ταμεῖο» του, καί σύμφωνα μέ τό ρυθμὸ τῆς προσωπικῆς ἀνάνηψής του. Τὰ θετικὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἄμεσα. Ἄν ὁ Γέρο-

ἐποίησεν ὁ ἀδελφὸς ἤλθε προσπίπτων καὶ ἐξομολογούμενος τῷ Ἀββᾶ καὶ παρεκάλεισεν, ἵνα ἀναγγεῖλῃ τῷ μεγάλῳ Γέροντι Βαρσανουφίῳ τὸ πρᾶγμα καὶ αἰτήσῃ αὐτὸν ποιῆσαι εὐκὴν περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ ἅγιος ἐδόλῳσε ταῦτα.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Αἰδελφέ, πρόσσεχε σεαυτῷ· σὺ ἐζήτησας σπαρῆναί σου τὸ κωρίον παρ' ἐμοῦ· οὐδεὶς σε ἠνάγκασε. Βλέπε μὴ ἐάσης σπαρῆναι ἐν τῷ σίτῳ σου ὑπὸ τοῦ διαβόλου ζιζάνια, τὴν βρῶσιν λέγω τοῦ πυρός. Ἐγὼ σοι λέγω· σὺ ἠρώτησάς με περὶ τῶν σὼν λογισμῶν.

Οἱ Πατέρες λέγουσι· ἐὰν ἐρωτᾷ τις, ἕως θανάτου ὀφείλει φυλάσσει, καὶ εἴ τις οὐ φυλάττει, εἰς ἀπώλειαν ἔσται. Κακοὺς καὶ δεινούς ἔχεις ἐμφωλεύοντας ἐν τῇ καρδίᾳ σου λογισμούς. Τί λογίζῃ θανατηφόρους λογισμούς ἃ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὁ διάβολός ἐστιν ὁ ποιῶν σοι τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς, καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα σοι δεικνύων καὶ τὰ γλυκέα πικρά· τὴν ζωὴν βλέπεις θάνατον καὶ τὸν θάνατον ζωὴν· περιέρχεται γὰρ ὠρυόμενος ὁ ἐχθρὸς θέλων σε καταπιεῖν ζῶντα καὶ οὐ συνίεις, ὅτι εἰ μὴ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐκὴ τῶν ἁγίων ἐσκέπασέ σε, εἰς ἀπώλειαν καὶ πλάνην αὐτοῦ εἶχες ἐμπεσεῖν. Καὶ ἀποβάλλεις τὰ θεῖα λόγια, τὰ λαλούμενά σοι ὑπὸ τοῦ Ἀββᾶ σου εἰς ὠφέλειαν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, ἵνα μηδέποτε ἔλθῃς εἰς ἐπίγνωσιν ζωῆς. Αὐτὸς οἶους κόπους ποιεῖ ὑπὲρ σοῦ ὥς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς αὐτοῦ, παρακαλῶν τοὺς ἁγίους τὸ αὐτὸ ὑπερβῆσθαι σου, ὅπως [ἐξεληήσῃ] ἐκ τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ θανάτου καὶ σωθῇς εἰς τὴν τοῦ Κυρίου νοστίαν.

ντας ἀκολουθοῦσε ἄλλη μέθοδος (ἐκβιαστικὴ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ὑποτακτικοῦ), τὰ θετικά ἀποτελέσματα ἢ θά καθυστεροῦσαν ἢ θά ματαιώνονταν ὀριστικά.

Μόνο μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐλευθερίας μας μπορούμε νὰ γνωρίσουμε τὴν πραγματικὴ ποιότητα τῶν ἐπιλογῶν μας.

11. Μὲ τὴ θέση του αὐτὴ ὁ Ὁσιος θέλει νὰ κτυπήσει μιὰ βασικὴ ἀνακολουθία πού παρουσιάζουμε στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Κάτι ἀνάλογο κάνουμε καὶ στὴ βιολογικὴ ζωὴ μας. Στὴν ἀρρώστια μας τρέχουμε στοῦ γιατροῦ, ἀλλὰ τίς περισσότερες φορές, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς δὲν τηροῦμε μέ συνέπεια καὶ ἀκρίβεια τίς ὁδηγίες του. Μάλιστα ἔχουμε βγάλει καὶ ἓνα σχετικὸ γνωμικόν· «οὐτε πολὺ-πολὺ τοῦ γιατροῦ· οὐτε πολὺ-πολὺ τοῦ πνευματικοῦ». Ἐρχεται λοιπὸν ὁ Ὁσιος καὶ θέτει τὸν ὑποτακτικὸ μπροστά στὴν εὐθύνη του καὶ τοῦ παρουσιάζει τίς τρομακτικὲς συνέπειες τῆς ἐνδεχόμενης ἀσυνεπείας του.

Ἐάν ὁ Θεὸς μέσω ενός ἁγίου Γέροντα μᾶς φανερώνει τὸ δρόμο πού πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε καὶ ἐμεῖς θεληματικὰ ἀγνοήσουμε τὴν ὑπόδειξη, εἴμαστε μέσα στὴν ἐθελοκακία καὶ ἐπομένως ἔχουμε πρακτικὰ συγκαταθεῖ στὴν ὀριστικὴ ἀπώλειά μας.

12. Ἡ σχέση πνευματικοῦ Πατέρα καὶ πνευματικοῦ παιδιοῦ εἶναι καὶ θεωρητικά καὶ λειτουργικά (πρακτικά) λεπτή καὶ σημαντικὴ καὶ ἴσως γι' αὐτὸ πολλές φορές γίνεται καὶ προβληματικὴ. Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησιν ὁ Ὁσιος ἀντιμετωπίζει ἓνα τέτοιο πρόβλημα, μιὰ διαταραχὴ τῆς ἁρμονίας μεταξὺ Ἡγουμένου καὶ ὑποτακτικοῦ. Παρόμοιες δυσκολίες καὶ συναφὴ προβλήματα δημι-

πόν ὁ ἀδελφός ἔκανε ὅ,τι τοῦ παρήγγειλε ὁ Ἀββάς, γύρισε πίσω, ἐξομολογήθηκε γονατιστός στὸν Ἀββά καὶ τὸν παρακάλεσε νά ἀναφέρει ὅλο αὐτό τὸ ἐπεισόδιο στὸ μεγάλο Γέροντα, Βαρσανούφιο, καὶ νά τοῦ ζητήσει νά κάνει εὐχή γι' αὐτόν. Καὶ ὁ Ἅγιος τοῦ μίνησε τὰ ἑξῆς:

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α' δελφέ, πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου. Μοῦ ζήτησες μόνος σου νά σπείρω στὸ χωράφι σου. Κανείς δέν σέ ἀνάγκασε. Πρόσεχε ὅμως νά μὴν ἀφήσεις νά σπείρει ὁ διάβολος μέσα στὸ σπαρμένο σιτάρι σου ζιζάνια, δηλαδή ὅλα ὅσα πρόκειται νά καταφάγει ἡ μόνιμη φωτιά τῆς κολάσεως. Ἐγὼ σοῦ ἀπαντῶ, ἀφοῦ μέ ρώτησες γιὰ τοὺς λογισμοὺς σου.

Οἱ Πατέρες λένε: Ἄν κάποιος ρωτᾷ γιὰ τοὺς λογισμοὺς του, ὀφείλει νά τηρήσει τίς νουθεσίες, ἔστω καὶ ἂν ἀπειλεῖται ἡ σωματική του ὑπόσταση μέ θάνατο, (ἀλλὰ καὶ μέχρι νά τελειώσει ἡ ἐπίγεια ζωή του). Καὶ προσθέτουν ὅτι, ὅποιος δέν τηρεῖ τὰ λεγόμενα τῶν Πατέρων, θά ὀδηγηθεῖ στὴν ἀπώλεια¹¹. Ἐχεις φωλιασμένους στὴν καρδιά σου κακοὺς καὶ φοβεροὺς λογισμοὺς. Γιατί λοιπὸν θεωρεῖς ὡς θανατηφόρους λογισμοὺς αὐτοὺς πού δέν εἶναι τέτοιοι, ἐνῶ εἶναι ὁ διάβολος αὐτός πού σοῦ παρουσιάζει τὸ φῶς σκοτάδι καὶ τὸ σκοτάδι φῶς, σοῦ δείχνει τὰ πικρά ὡς γλυκά καὶ τὰ γλυκά ὡς πικρά; Θεωρεῖς τὴ ζωή ὡς θάνατο καὶ τὸ θάνατο ὡς ζωή. Ὁ ἐχθρὸς «τριγυρίζει σάν λιοντάρι πού βρυχίεται, γιὰ νά σέ καταβροχθίσει ζωντανό» (Α' Πέτρ. 5, 8) καὶ σὺ δέν καταλαβαίνεις πῶς, ἂν δέν σέ σκέπαζε τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ εὐχή τῶν Ἀγίων, θά εἶχες ὀδηγηθεῖ στὴν ἀπώλεια καὶ στὴν πλάνη πού αὐτός ἐπιθυμεῖ καὶ ἐπιδιώκει. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶσαι εὐκολὸς νά ἀπορρίπτεις τὰ θεῖα λόγια πού σοῦ ἀπευθύνει ὁ Ἀββάς σου γιὰ τὴν ὠφέλεια καὶ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, γιὰ νά μὴν ἔλθεις ποτέ σέ ἐπίγνωση ζωῆς. Ὁ Ἀββάς σου πόσους κόπους κάνει γιὰ σένα, σάν νά τοὺς ἔκανε γιὰ τὴν ἴδια του τὴν ψυχή!¹² Ἀλλὰ καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἁγίους Πατέρες νά προσεύχονται μέ τὸν ἴδιο στόχο γιὰ σένα, γιὰ νά ξεφύγεις ἀπὸ τίς παγίδες τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ θανάτου καὶ νά καταφύγεις σωσμένος στὴ φωλιά τοῦ Κυρίου!

οὐργοῦνται σέ περιπτώσεις πού γίνονται: α) Μοναχοί, ἄνθρωποι μέ συμπλεγματική ψυχολογία ἐναντι τῆς πατρικῆς αὐθεντίας ἢ β) Μοναχές, γυναῖκες μέ συμπλεγματική ψυχολογία ἐναντι τῆς μητρικῆς αὐθεντίας, χωρὶς νά ἔχουν εἴτε πρό τῆς εἰσόδου τοὺς στὴ Μονή, εἴτε κατὰ τὴν παραμονή τους, ἀναμορφώσει τὸν ψυχισμό τους.

Ὁ Ὅσιος προσπαθεῖ νά πετύχει ἀναμόρφωση τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ τοῦ κάνει οὐσιαστικὲς παρατηρήσεις καὶ ὑποδείξεις, ὥστε νά παύσει νά βλέπει πρόσωπα καὶ πράγματα μέ «διαβολικά γυαλιά». Τοῦ ἀποκαλύπτει τὴν ἔμπρακτε ἀγάπη τοῦ Ἡγουμένου γιὰ νά τὸν φιλοτιμήσει: «Καὶ οὕτω μὲν κοπιᾷ ὑπὲρ σοῦ· σὺ δὲ οὐκ ὀφείλεις φυλάξαι τοὺς λόγους αὐτοῦ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ καὶ ἔχειν αὐτὸν ὑπὲρ τὴν ψυχὴν σου;». Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Ὅσιος λέει γιὰ τὸν Ἡγούμενο

Καὶ οὕτω μὲν κοπιᾷ ὑπὲρ σοῦ, σὺ δὲ οὐκ ὀφείλεις φυλάσσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ὥς κόρην ὀφθαλμοῦ καὶ ἔχειν αὐτὸν ὑπὲρ τὴν ψυχὴν σου; Ἀλλὰ κυδαῖος ἐγένου χορτασθεὶς ἀπὸ τῆς συνουσίας αὐτοῦ τῆς πάντοτε, ἥς οὐκ ὤφειλες ἔχειν κόρον· ἀλλ' εὐχασθαι σε ἔδει καταξιωθῆναι αὐτῆς, καὶ ἵνα μὴ εἴπῃ σοι εἰς κρῖμα, τὸ εἶναι σὺν αὐτῷ πάντοτε καὶ ποιεῖν τὸ ἐντελλόμενον παρ' αὐτοῦ μετὰ σπουδῆς καὶ μεγάλου φόβου καὶ τρόμου, ἵνα ἔλθῃ ἐπὶ σέ δι' αὐτοῦ εὐλογία παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ λυτρωθῇς ἐκ τῆς πλάνης τοῦ ἐκθροῦ· μὴ πληρωθῇ καὶ περὶ σοῦ, ὅτι «ἔφαγεν Ἰακώβ καὶ ἐνεπλήσθη καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος» καὶ πληρωθῇ εἰς σέ, «οὐαὶ σοι, Χωραζίν, οὐαὶ σοι, Βηθσαιδά, ὅτι, εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν σοί, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν», καὶ μὴ ἀκούσης καὶ σύ, «ἐμίσησας παιδεῖαν καὶ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω».

Τί πολλάκις πειράζεις σεαυτὸν, ἀπὸ σαυτοῦ κινῶν λόγους πρὸς τινος, καὶ οὐ βαστάζεις εἴ τι λέγουσιν, ἀλλ' ἀπὸ φθόνου καὶ βασκανίας τυφλοῦταί σου ἡ καρδιά καὶ φέρεις σεαυτῷ ταραχήν, καὶ πολλάκις προσέκοψας καὶ ἔκκλασάς σου τὴν ὄψιν, καὶ οὐκ αἰσχύνεται τὸ χαλκομέτωπόν σου καὶ οὐ κάμπτεται σου ὁ σιδηροτράχηλος, καθὼς καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου ἐρρέθη σοι;

Τίς δὲ ἐχρήσατο τούτοις καὶ ἐσώθη; Κáιν ἀπ' ἀρχῆς ἐχρήσατο, καὶ ἐδέξατο τὴν κατάραν ἐκ χειρὸς Κυρίου· καὶ μετ' αὐτὸν οἱ Γίγαντες, καὶ ἐπνίγησαν εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ· ὁ Χάμ καὶ Ἡσαῦ, καὶ ἀπεβλήθησαν ἐκ τῶν ἁγίων εὐ-

δοὶ φροντίζει τὸν ὑποτακτικὸν τοῦ «... ὥς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς αὐτοῦ ...» καὶ στὸν ὑποτακτικὸν συνιστᾷ νὰ τιμᾷ καὶ νὰ σέβεται τὸν Ἠγούμενον ὑπὲρ τὴν ψυχὴν του». Εἶναι ἓνα θέμα πού τὸ διαπραγματεύεται ὁ Ὅσιος μέσα στὴν πνευματικὴ καὶ ἀσκητικὴ δεοντολογία, ἀλλὰ ταυτόχρονα προϋποθέτει καὶ μιά βαθιά ψυχολογικὴ παρατηρητικότητα. Ὁ ὑποτακτικὸς εἶναι αὐτοπροστατευτικὴ προσωπικότητα. Πάνω σ' αὐτὸ ὁ Ὅσιος τὸν βεβαιώνει ὅτι δέν χρειάζεται καὶ δέν εἶναι ὠφέλιμη ἡ αὐτοπροστασία του, γιατί ὁ Ἠγούμενος τὸν φροντίζει ὅσο καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του. Καὶ στὴ συνέχεια τοῦ ζητᾷ νὰ τηρεῖ καὶ νὰ σέβεται τίς ἐντολὰς καὶ ὁδηγίες τοῦ Ἠγουμένου πιο πολὺ καὶ ἀπὸ τὴν φροντίδα πού ἔχει ὁ ἴδιος ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ Ὅσιος ἐνεργεῖ καὶ ἐπάνω στοῦ νοσηρὸ ψυχισμό τοῦ ὑποτακτικοῦ καὶ ἀποτρέπει καὶ τὴ διαβολικὴ ἐκμετάλλευση τῆς αὐτοπροστασίας του.

13. Ἡ ἀχαριστία κάνει τὸν ἄνθρωπο «χυδαῖο» μέ τὴν ἔννοια ὅτι ἀνεξέλεγκτα συμπεριφέρεται «κατὰ δικαίωμα» ὕβριστικά καὶ ἐνάντια στοῦ πρόσωπο τοῦ εὐεργέτη του. Ἡ ἀχαριστία ὅμως εἶναι καρπὸς μιᾶς ὀδίκης κρίσης πού στηρίζεται σ' ἓνα νοσηρὸ ψυχισμό καὶ ὄχι σέ μιά πραγματικὴ κατάστασι. Αὐτὸ γίνεται γιατί ἡ ἐγωπάθεια, ὅσο εἶναι ἀσυνείδητη, εἶναι ἀπλησθη καὶ κατακτητικὴ καὶ κατὰ συνέπεια δέν εἶναι εὐχαριστιακὴ. Ἡ συνειδητὴ καταπολέμησις τῆς ἐγωπάθειας μας γίνεται ἀσάλευτη ὑποδομὴ καὶ προϋπόθεσις γιὰ ἀνυπόκριτα εὐχαριστιακὰ βιώματα καὶ γιὰ ταπεινὴν φρόνησιν αὐτοεκτίμησις.

14. Στὸ σύνδρομο τῆς αὐτοπροστασίας ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπιθετικὴ πού λειτουργεῖται ποικιλότροπα, ἀλλὰ κατὰ βάση ἀσυνείδητα καὶ ψυχαναγκαστικά. Μπορεῖ νὰ παρατηρηθεῖ μιά τέτοια συμπεριφορὰ ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία. Παιδάκια ἐπιχειροῦν «σκανδαλιάρικες» ἐπιθέσεις σέ ἄλλα παιδιὰ -συνήθως κατὰ τι μεγαλύτερα- ἀλλὰ μόλις ἐκδηλωθεῖ ἀντεπίθεσις ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, ἀμέσως βάζουν τίς φωνές καὶ ζητοῦν τὴν προστασία τους ἀπὸ τοὺς δικούς τους.

15. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του ἀπειλούμενον ἀπὸ τοὺς φθονερούς ἀν-

Ὁ Ἀββάς σου λοιπόν καταθέτει γιά σένα ἕναν τέτοιο κόπο, δέν ὀφείλεις ὁμως καί σύ νά φυλάξεις τούς λόγους του σάν κόρη ὀφθαλμοῦ καί νά τόν θεωρεῖς πιό πολύτιμο καί ἀπό τήν ψυχή σου; Ἀλλά ἐσύ ἔγινες κυδαῖος ἀπό τήν παρηρσία, ἐπειδή κορέστηκες ἀπό τή συνεχή ἐπαφή καί συνύπαρξη πού ἔχεις μαζί του, ἄν καί δέν θά ἔπρεπε νά φτάνεις στοῦ βίωμα τοῦ κορεσμοῦ, ἀλλά νά προσεύχεσαι νά φανεῖς ἀντάξιος μιᾶς τέτοιας συναναστροφῆς¹³ καί νά μή συντελέσει στήν κατάκρισή σου τό ὅτι βρίσκεσαι μαζί του πάντοτε. Ὁφείλεις δέ νά ἐκτελεῖς μέ σπουδή, εὐλάβεια καί μεγάλο φόβο τήν ἐντολή πού σοῦ δίνει, γιά νά ἔλθει μέσω τοῦ Ἡγουμένου ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπάνω σου καί νά λυτρωθεῖς ἀπό τήν πλάνη τοῦ ἐκθροῦ, ὥστε νά μήν ἐκπληρωθεῖ σέ σένα τό «ἔφαγε ὁ Ἰακώβ καί κόρτασε καί κλώτισσε ὁ ἀγαπημένος» (Δευτ. 32, 15). Ἡ ἀκόμα καί τό «ἀλίμονο σέ σένα Χοραζίν, ἀλίμονο σέ σένα Βηθσαιῖδά, διότι ἄν γίνονταν στήν Τύρο καί στή Σιδώνα ὅσα θαύματα ἔγιναν σέ σένα, οἱ κάτοικοί τους θά εἶχαν μετανοήσει ἐγκαίρως, φορώντας πένθιμα ρούχα καί βάζοντας στάχτη στά μαλλιά τους» (Ματθ. 11, 21). Καί φυσικά ἔπρεπε νά φροντίζεις ὥστε νά μήν ἀκούσεις καί σύ τό Ψαλμικό· «μίσπες κάθε παιδαγωγία καί στήν πράξη ἀπέρριψες μέ περιφρόνηση τά λόγια μου, στρέφοντάς τους τά νῶτα σου» (Ψαλμ. 49, 17).

Γιατί τόσο συχνά προξενεῖς πειρασμούς στόν ἑαυτό σου; Δηλαδή ἀρχίζεις ἐσύ, ἀπό μόνος σου, νά λές λόγια στους ἄλλους καί ἔπειτα δέν σπκάνεις ὅσα σοῦ λένε¹⁴, ἀλλά ἀπό τή φθονερή καί πονηρή προδιάθεσή σου τυφλώνεται ἡ καρδιά σου καί βρίσκεσαι σέ διαρκή ταραχή¹⁵. Καί ἐνῶ πολλές φορές σκόνταψες καί ἔφαγες τά μοῦτρα σου, ἡ ὑπεροψία σου δέν σέ ἄφησε νά ντραπεῖς, παρουσιάζοντας τό μέτωπό σου ἀνάληπτο, σάν νά εἶναι κατασκευασμένο ἀπό χαλκό, καί ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τοῦ προσωπικοῦ θελήματός σου δέν σοῦ ἐπιτρέπει νά ὑποχωρεῖς, δίνοντας τήν ἐντύπωση ὅτι ὁ αὐχένας σου ἔγινε «σιδερένιος καί ἀτσάλινος», ὅπως σοῦ εἶπε καί ὁ ἀδελφός Ἰωάννης.

Ἀλλά ποιός τά λειτούργησε αὐτά τά πάθη καί σώθηκε; Ὁ Κάιν πρῶτος τά ἐγκολπώθηκε καί δέχτηκε τήν κατάρα ἀπό τό χέρι τοῦ Κυρίου. Καί μετὰ ἀπ' αὐτόν οἱ Γίγαντες¹⁶ καί πνίγηκαν στά νερά τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐπίσης ὁ Χάμ

θρώπους καί τούς βάσκανους ὀφθαλμούς τους. Ἡ θέση τοῦ Ὁσίου εἶναι ὅτι τήν ψυχή τοῦ ὑποτακτικοῦ αὐτοῦ τήν ταράζουν ἡ πονηρή καί ἐμπαθής καρδιά του καί τά ζηλόφθονα μάτια του.

Εἶναι συμπέρασμα σύμφωνο καί μέ τίς ἄλλες διαγνωστικές θέσεις πού κάνει ὁ Ὁσιος οἱ ὁποῖες φανερώνουν πόσο μακρὺς καί ἐπίπονος θά εἶναι ὁ δρόμος γιά τήν ἀναμόρφωση τοῦ συγκεκριμένου προσώπου.

16. Οἱ Γίγαντες ἦταν περιβόητοι, ὄχι μόνο γιά τή δύναμή τους καί τό ἀνάστημά τους, ἀλλά καί γιά τό εὐέξαπτο καί φιλήδονό τους, ὅθεν καί οἱ ἀδικίες τους. «... Γίγαντες γὰρ οἶδεν ἡ Γραφή καλεῖν τοὺς καθ' ὑπερβολὴν ἀσεβεῖς καὶ ὑπερηφάνους καὶ τῇ οἰκείᾳ ῥώμῃ τὸ πᾶν ἐπιτρέποντας. Οὕτω φησί: Καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ» (Ψαλμ. 32, 16) (Γεννάδιος). (Βλ. «Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ο'», Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, τόμ. Α', σελ. 79, Ἐκδ. Β. Ρηγοπούλου).

λογιῶν. Ὁ Φαραὼ ἐσκληρύνθη καὶ κατέπιεν αὐτὸν τὸ ὕδωρ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς καταποντισμὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ· οἱ περὶ τὸν Δαθὰν ἀντίστησαν τῷ Μωυσῇ, καὶ κατέπιεν αὐτοὺς ἡ γῆ καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν· καὶ εἰ τὸν ἱερέα ἀνθεσπικὸτα καταπίνει ἡ γῆ, κατὰ τὴν Γραφήν, πῶς σὺ ἐτόλμησας ἀντιστῆναι τῷ λέγοντί σοι εἰπεῖν, «συγχώρησον», καὶ οὐκ ἔλεγες; Καὶ ἀππλοτριώσας σεαυτὸν τῆς τοῦ Θεοῦ ταπεινώσεως καὶ τῶν λογίων τῶν Πατέρων, λεγόντων, ἐν παντὶ πράγματι χρῆζομεν τῆς ταπεινώσεως, τὸ εἰπεῖν ἐν παντὶ πράγματι καὶ λόγῳ «συγχώρησον»· καὶ ἤκουσας ποσάκις καὶ οὐκ εἶπας, ἀλλὰ καὶ ὁ εἶπας ἔσχατον, οὐκ ἦν ἀλήθεια· βεβιασμένον γὰρ καὶ οὐ μετὰ μετανοίας καὶ κατανύξεως εἶπας. Ἔως πότε σκληροτράχηλος εἶ καὶ ἀπερίτμπος τῇ καρδίᾳ; Βλέπε ὅτι οὐδεὶς σκληρὸς ἐστι. Τί δίδως χεῖρα καὶ δύναμιν τῷ διαβόλῳ πρὸς ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς σου;

Λοιπὸν νῆψον, ἀδελφέ μου, γρηγόρησον, ἐξυπνίσθητι ἀπὸ τοῦ βαθυτάτου ὕπνου καὶ τῆς κατεχούσης σε μέθης ἄνευ οἴνου. Ποῦ ἡ ταπεινῶσις; Ποῦ ἡ ὑπακοή; Ποῦ τὸ κόψαι τὸ θέλημα ἐν πᾶσιν; Ἐὰν γὰρ εἰς ἐν κόπτης σου τὸ θέλημα καὶ εἰς ἐν οὐ κόπτεις, φανερόν ἐστιν ὅτι καὶ εἰς ὁ ἔκοψας, πάλιν ἄλλο θέλημα εἶχες. Ἐν πᾶσι γὰρ ὑποτάσσεται ὁ ὑποτασσόμενος· καὶ ὁ τοιοῦτος ἀμεριμνεῖ περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ὡς ἄλλου ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὃ ὑπετάγη καὶ ἐπίστευσεν ἑαυτόν. Εἰ θέλεις οὖν σωθῆναι καὶ ζῆσαι ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, φύλαξον ταῦτα, καὶ δίδωμι λόγον ὑπὲρ σου, ἀδελφέ· εἰ δὲ ἀμελεῖς, σὺ ὄψει.

Τὴν ἐλπίδα μὴ κόψης· αὕτη γὰρ χαρὰ ἐστι τοῦ διαβόλου. Τὸν Ἀββᾶν ἐποίησα δέξασθαί σε εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ καθὼς ἦς· ἐναρκίασε γὰρ ἀπὸ τῆς ἀπειθείας σου καὶ ἀνηκοΐας σου καὶ ἔπεισα αὐτὸν δέξασθαί σε ἐν φόβῳ Θεοῦ, ὡς υἱὸν γνήσιον καὶ οὐκ ὡς νόθον· καὶ σὺ κατὰ φόβον Θεοῦ πίστευσον σεαυτὸν αὐτῷ κατὰ πάντα, καὶ μαρτυρεῖ μοι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦ-

17. Ὁ ὑποτακτικὸς εἶχε φαινομενικὰ ζητήσει συγχώρησιν. Εἶχε ὅμως κρατήσῃ ἀναλλοίωτο τὸ σχετικὸ ἀρνητικὸ λογισμόν του καὶ τὴ σκληρότητα τῶν συναισθημάτων του. Μία τέτοια αἴτησις συγχώρησις ὁ Ὅσιος δὲν τὴν εὐλογεῖ. Ἀντίστροφα τὴ θεωρεῖ σάν ἕνα σχοινί πού ὁ ὑποτακτικὸς τὸ δίνει στὸ διάβολο γιὰ νὰ τὸν πνίξει. «Τί δίδως χεῖρα καὶ δύναμιν τῷ διαβόλῳ πρὸς ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς σου;». Κάνεις μιά τόσο ἀνόητη κίνηση σάν νὰ ἔχεις χάσει τὴ νηφαλιότητά σου, σάν νὰ ἔχεις μεθύσει χωρὶς νὰ πιεῖς κρασί «... τῆς κατεχούσης σε μέθης ἄνευ οἴνου».

Παρά τὸ δίκαιο καὶ δριμύ ἐλεγκο ὁ Ὅσιος ἔχει πραγματικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ σωτήρια ἀναμόρφωση τοῦ ὑποτακτικοῦ. Καὶ αὐτὸ φαίνεται μέ τὴν παραίνεσιν· «τὴν ἐλπίδα μὴ κόψης» αὕτη γὰρ (ἡ ἀπελπισία) χαρὰ ἐστι τοῦ διαβόλου», ἀλλὰ καὶ μέ τὴν σύστασιν πού ἔκανε ὁ Ὅσιος στὸν Ἠγούμενον νὰ τὸν δεχτεῖ πάλι στὴν ὑποταγή «... ὡς υἱὸν γνήσιον καὶ οὐκ ὡς νόθον». Στὴ συνέχεια δέ, βλῆνουμε νὰ τὸν διαβεβαιώνει γιὰ τὴ σωτηρία του καὶ τοῦ ζητᾶ νὰ ἐπιμελεῖται ἄοκνα τὴν ὑπακοή-ὑποταγή του.

18. Ὅλες οἱ δυσκολίες τοῦ ὑποτακτικοῦ, ὅσο σημαντικές καὶ ἂν εἶναι, δὲν φέρνουν τὸ Γέροντα σὲ ὀδυναμία ἢ ἀμχανία, ὅταν διατηρεῖται ὑγιής ἡ σχέση ὑποταγῆς καὶ ὑπακοῆς. Ἡ ἀπειθεία καὶ ἡ ἀνυπακοή τοῦ ὑποτακτικοῦ κάνει τὸν κόπο τοῦ Γέροντα ἄκαρπο καὶ τὸν ἀγώνα

καί ὁ Ἡσαῦ καί ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τίς ἅγιες εὐλογίες. Ὁ Φαραώ μέ τήν πέτρινη καρδιά πνίγηκε μέσα στήν Ἑρυθρά Θάλασσα μαζί μέ τούς ἀνθρώπους του καί τά στρατεύματά του. Ὅσοι ἦταν γύρω ἀπό τό Δαθάν ἀντιστάθηκαν στό Μωυσῆ καί τούς κατάπιε ἡ γῆ μαζί μέ τά σπίτια τους. Καί ἄν τόν ἱερέα (τό Λευῖ-τη) πού σήκωσε κεφάλι καί ἀντιστάθηκε τόν κατάπιε ἡ γῆ, κατά τή Γραφή, πῶς τόλμησες ἐσύ νά ἀντισταθεῖς στόν Ἀββᾶ σου πού σοῦ ἔλεγε νά πεῖς «συγχώρησον» καί δέν ἔλεγες; Ἔτσι ἀποξένωσες τόν ἑαυτό σου ἀπό τήν ταπείνωση τοῦ Θεοῦ καί ἀπό τά λόγια τῶν Πατέρων πού λένε ὅτι σέ ὅλες τίς περιπτώσεις ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό ταπείνωση, τό νά λέμε σέ κάθε περίσταση καί γιά ὅποια-δήποτε ἀφορμή, «συγχώρησον». Ἐσύ ὅμως, πόσες φορές ἔχεις ἀκούσει αὐτά τά λόγια, ἀλλά τό «συγχώρησον» δέν τό εἶπες! Καί αὐτό τό «συγχώρησον» πού εἶπες στό τέλος δέν ἦταν ἀληθινό. Τό εἶπες μέ βία καί πίεση καί ὄχι μέ μετάνοια καί κατάνυξη¹⁷. Μέχρι πότε θά εἶσαι «σκληροτράχηλος καί ἀπερίτμητος» στήν καρδιά; Ἐρεῦνῃσε μέ ηροσοχή καί τότε θά διαπιστώσεις ὅτι κανένας μέσα στό Μοναστήρι δέν εἶναι σκληρός. Γιατί δίνεις χέρι καί δύναμη στό διάβολο γιά νά πετύχει τήν ἀπώλεια τῆς ψυχῆς σου;

Λοιπόν, ἀδελφέ μου, ἔχε νήψη, ἐγρήγορη, ξύπνα ἀπό τό βαθύτατο ὕπνο καί σύνελθε ἀπό τό ἀναίτιο καί ἄλογο μεθύσι πού σέ ἐξευτελίζει. Ποῦ εἶναι ἡ ταπείνωση; Ποῦ εἶναι ἡ ὑπακοή; Ποῦ εἶναι ἡ ἐκκοπή τοῦ θελήματος σέ ὅλα; Διότι, ἄν κόβεις τό θέλημά σου σέ ἕνα πράγμα καί στό ἄλλο δέν τό κόβεις, εἶναι φανερό ὅτι καί σ' αὐτό πού τό ἔκοψες, πάλι κάποιο ἄλλο θέλημα ἱκανοποίησες, διότι αὐτός πού ὑποτάσσεται, ὑποτάσσεται σέ ὅλα. Ὁ ὑποτασσόμενος δέ, πραγματικά, σέ ὅλα, δέν ἀνησυχεῖ γιά τή σωτηρία του, ἀφοῦ ἄλλος θά ἀπολογηθεῖ γι' αὐτόν, ἐκεῖνος στόν ὁποῖο ὑποτάχθηκε καί ἐμπιστεύθηκε τήν ψυχή του. Ἄν θέλεις λοιπόν νά σωθεῖς καί ἡ ζωή σου νά εἶναι ἐπιτυχημένη, καί στόν οὐρανό καί στή γῆ, πῆρσε ὅσα σοῦ λέω καί θά δώσω λόγο ἐγώ γιά σένα, ἀδελφέ! Ἄν ὅμως ἀμελήσεις καί δέν τά τηρήσεις, ἐσύ θά ἔχεις τήν εὐθύνη γιά κάθε δυσάρεστο ἀποτέλεσμα.

Μή χάσεις τήν ἐλπίδα, διότι αὐτή εἶναι ἡ χαρά τοῦ διαβόλου. Ἐπεισα τόν Ἀββᾶ νά σέ δεχτεῖ στόν κόλπο του, ὅπως ἦσουν καί πρῶτα. Εἶχε βέβαια ἀπνυδῆσει ἀπό τήν ἀπείθεια καί τήν ἀνυπακοή σου, ἀλλά τόν ἔπεισα νά σέ δεχτεῖ μέ φόβο Θεοῦ ὡς γνήσιο υἱό καί ὄχι ὡς νόθο¹⁸. Καί σύ λοιπόν ἐμπιστεύσου τόν ἑαυτό σου σ' αὐτόν γιά ὅλα τά θέματά σου. Καί εἶναι μάρτυς μου ὁ Πατέρας καί ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα ὅτι θά σπκώσω ὅλο σου τό βάρος ἐνώπιον

τοῦ ὑποτακτικοῦ ἄχαρο καί φρικτό. Ὁ Ὁσιος χρειάστηκε νά ζητήσει τήν ὑπακοή τοῦ Γέροντα-Ἡγουμένου ὥστε νά δώσει ἄλλη μιᾷ εὐκαιρία στό σκληροκάρδιο ὑποτακτικό του νά συνεχίσει τήν προσπάθεια τῆς μοναχικῆς ζωῆς. Καί τό ἀποκαλύπτει αὐτό ὁ Ὁσιος στό σκληροτράχηλο ὑποτακτικό, ὅχι γιά νά ζητήσει τό θαυμασμό του ἢ τήν εὐγνωμοσύνη του, ἀλλά γιά νά τοῦ δείξει ἔμπρακτα τήν ὑπακοή καί τήν παραδειγματική ὑποτακτικότητα τοῦ Ἡγουμένου.

μα, ὅτι βαστάζω σου τὴν φροντίδα πᾶσαν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ παρ' ἐμοῦ ζητή-
σει τὸ αἷμά σου, ἐὰν μὴ ἀκυρώσης μου τοὺς λόγους.

Ἀπὸ τῆς σήμερον οὖν βάλε ἀρχήν, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Θε-
οῦ. Ἴδου νέος γέγονας, φύλαξον σεαυτὸν καὶ μὴ προσκῆς μωρολογίαις ἀνω-
φελέσιν. Ὁ Κύριος δώη σοι σύνεσιν καὶ δύναμιν τοῦ ἀκοῦσαι καὶ ποιῆσαι καὶ
εἴ τι θέλεις ἐρωτᾶν ἀπὸ καιροῦ καὶ εἰς καιρόν, οὐ μὴ ὀκνήσω ἀποκριθῆναί σοι ὃ
δίδωσιν ὁ Θεὸς εἰς τὸ στόμα μου, πληροφορῶν τὴν σὴν καρδίαν τί εἰπεῖν σοι
πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

ΧΙΕ'

Ἐρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς παρακούσας τοῦ Ἀββᾶ καὶ ἐρωτήσας τὸν μέγαν
Γέροντα εἰ συμφέρον ἐστὶ φυλάξαι τινὰ τὰ ἐν ὄρκῳ λαλούμενα ἐν τῇ ὥρᾳ
τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, ἢ μετανοῆσαι καὶ μὴ τὰ ὄρκου πρᾶξαι, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ
Γέρων ταῦτα.

Ἀπόκρισις

Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Μωυσῇ, «κατάβηθι τὸ τάχος· ἠνόμνησε γὰρ ὁ λαός, ὃν
ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἐξετράπησαν γὰρ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐνετείλω
αὐτοῖς, καὶ ἰδοὺ ἐποίησαν μόσχον καὶ προσκυνοῦσι τῷ εἰδώλῳ». Πῶς,
ταλαίπωρε, ἐξηπατήθης διὰ τάχους ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς, ἧς ἀπαλλοτριώσαί σε ὁ
διάβολος θέλει καὶ μαίνεται κατὰ σοῦ; Οὐ τοῦτο ἐστὶν ὃ εἶπόν σοι, ὅτι ἀνόητος
εἶ καὶ ἀπερίτμητος τῇ καρδίᾳ; Ποῦ ἔρριψάς μου τοὺς λόγους; Τί σπεύδεις ἐμ-
πεσεῖν εἰς τὸν βόθρον τοῦ διαβόλου; Τί τυφλοῖ σε ὁ ἐχθρὸς περὶ ὧν ἤκουσας;
Οὐκ ἐνετάληθες παραδοῦναι σεαυτὸν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς χεῖρας τοῦ
Ἀββᾶ σου; Οὐκ ἤκουσας ὅτι θέλει τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, ὡς τὴν ὥφε-

19. Ὁ Ὅσιος πού ἀντιμετωπίζει τόσο προσωπικά καὶ τόσο χαρισματικά τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ
σωτηρία τοῦ ὑποτακτικοῦ μέ τις τόσες δυστροπίες, φτάνει στό σημεῖο νά τοῦ ἀποκαλύψει ὅτι τό
θέμα του τό καλύπτει μέσα σέ ἐνότητα καὶ συνεργεία μέ τή Μοναδική ἐν Τριάδι Θεότητα καὶ τοῦ
θέμει ἐπιπλέον τή δυνατότητα νά ἀναλάβει τόν ἀγώνα τῆς υπεύθυνης ὑπακοῆς, «ὡς ὑπνοῦσαν
ὁδοπορίαν», διατηρῶντας στή συνειδήσή του ὅτι γιὰ τή σωτηρία του πλέον θά δώσει ὁ ἴδιος ὁ
Ὅσιος λόγο στό Θεό, ἄν ὁ ὑποτακτικός ἔχει συνέπεια στήν ὑπακοή.

Τελικά μᾶς φανερώνεται «τό ἐνθεον» τῆς ζωῆς τῆς ὑποταγῆς.

20. Μιά τόσο σημαντική καὶ σωτήρια προσπάθεια, πού, ὅπως εἶδαμε καὶ στό προηγούμενο
σχόλιο, δέχεται ἄμεσα τή Θεία Χάρη, διατρέχει τόν κίνδυνο τῆς ματαίωσης ἀπό ἐπιπόλαιες καὶ
φαινομενικά ἀσήμαντες παρεκκλίσεις, ὅπως εἶναι τό νά δώσει κανεῖς προσοχή σέ ἀργολογίες

Αὐτοῦ· καί ἀπό μένα θά ζητήσει τό αἷμα σου, ἄν βέβαια δέν παρακούσεις στά λόγια μου¹⁹.

Ἀπό σήμερα λοιπόν βάλε ἀρχή γιά ἕνα νέο τρόπο ζωῆς βοηθούμενος ἀπό τό χέρι τοῦ Θεοῦ. Νά λοιπόν δές ὅτι ἀνανεώθηκαν πνευματικά, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου καί μὴ δώσεις προσοχή καί ἐνδιαφέρον σέ ἀνώφελες μωρολογίες²⁰. Ὁ Κύριος νά σοῦ δώσει σύνεση καί δύναμη νά κατανοήσεις καί νά κάνεις πράξη ὅσα σοῦ ἔγραψα. Καί ἄν θέλεις νά μέ ρωτᾷς κάτι ἀπό καιροῦ εἰς καιρόν, δέν θά ἀμελήσω νά σοῦ ἀποκριθῶ ὅ,τι ὁ Κύριος βάλει στό στόμα μου, γιά νά πληροφορήσει τήν καρδιά σου νά σοῦ ὑπαγορεύει αὐτά πού θά συμβάλλουν στή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀμήν.

615

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, χωρίς τήν εὐλογία τοῦ Ἀββᾶ, ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα ἄν εἶναι συμφέρον νά τηρήσει κάποιος ὅσα ὑπόσχεται μέ ὄρκο τήν ὥρα πού εἶναι θυμωμένος ἢ πρέπει νά μετανοήσει καί νά μὴν πραγματοποιήσει ὅσα ἔνορκα ἐξηγγεῖλε τήν ὥρα τοῦ θυμοῦ του.

Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε τά ἑξῆς:

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ὁ Κύριος εἶπε στό Μωυσῆ: «Κατέβα γρήγορα ἀπό τό ὄρος, διότι ὁ λαός μου, πού τόν ἔβγαλες ἐλευθερωμένο ἀπό τήν Αἴγυπτο, ἔκανε παρανομία· παρεκτράπηκε ἀπό τό δρόμο πού τοῦ παρήγγειλες νά βαδίζει. Καί νά, κατασκεύασαν ἕνα μοσχάρι καί τό προσκυνοῦν, λατρεύοντας τό εἰδωλό αὐτό» (Ἐξ. 32, 7). Πῶς ξεγελάστηκες, ταλαίπωρε, τόσο γρήγορα καί ἔφυγες ἀπό τήν ὑπακοή, ἀπό τήν ὁποία θέλει ὁ διάβολος νά σέ ἀποξενώσει τελείως καί γιά τοῦτο ἔχει τόσο μένος ἐναντίον σου; Δέν ἀποδεικνύεται ἐδῶ αὐτό πού σοῦ εἶπα, ὅτι δέν μπορείς νά ἀντιληφθεῖς ὀρθά τό συμφέρον σου καί ὅτι δέν ἔχεις ἀγνίσει τήν καρδιά σου καί τίς ἐπιθυμίες τῆς; Ποῦ πέταξες τά λόγια μου; Γιατί βιάζεσαι νά πέςεις στό λάκκο πού σοῦ ἔσκαψε ὁ διάβολος; Γιατί τυφλώνει ὁ ἐχθρός τήν καρδιά σου ὥστε νά μὴν ἐφαρμόζεις ὅσα σέ συμβουλέψαμε; Δέν σοῦ ἔγινε σύσταση νά παραδώσεις τόν ἑαυτό σου στά χέρια τοῦ Θεοῦ καί στά χέρια τοῦ Ἀββᾶ σου; Δέν τό ἐννόησες ἀκόμη ὅτι ὁ Ἀββᾶς σου ἐπιζητεῖ τή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου ὅπως ἐπιζητεῖ τήν ὠφέλεια τῆς δικῆς του ψυχῆς; Δέν

(ἀνώφελες μωρολογίες). Καί ὅμως ὁ Ὅσιος μᾶς βοηθᾷ νά κατανοήσουμε ὅτι ὅσο πιά σοβαρό νόημα δίνουμε στή ζωή μας, τόσο πιά σοβαρά σκεπτόμαστε γιά τόν τρόπο καί τό στόχο πού διαθέτουμε τίς δυνάμεις καί τό χρόνο μας, μέσα στήν καθημερινότητα.

λειαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Καὶ οὐκ ὄφειλες παρακοῦσαι αὐτοῦ, εἰ εἶπέ σοι φόνον ποιῆσαι, διὰ τὴν ὠφέλειαν μάλιστα τῶν ἀδελφῶν, ἣν διὰ δικαιώματος ἀπόλλει ἀπὸ σοῦ ὁ σατανᾶς, ἵνα μήτε σὺ ὠφεληθῇς, μήτε ἄλλος διὰ σοῦ, καὶ θέλεις λαβεῖν τὸ οὐαὶ τῶν Φαρισαίων καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἰεζεκιὴλ περὶ τῆς ἐπερχομένης ρομφαίας. Ἔστω, σὺ οὐ δύνασαι ὠφελῆσαι τινα· διατί οὐ λέγεις τῷ δυναμένῳ; Τί ἐγένου ταχὺ ὡς κύων, ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραςμα, καὶ ὡς ὕς ἐπὶ κύλισμα βορβόρου, μένων ἀκαμπῆς ἐπὶ τῇ σκληροκαρδίᾳ σου; Ἐνετείλατό σοι πάντα εἰπεῖν τὰ γινόμενα καὶ ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ ἦ, καὶ παροξύνεις αὐτὸν ὡς ὁ λαὸς τὸν Μωυσέα; Αἰσχύνθητι λοιπόν, ἀπόθου τὴν πάλαι σου συνήθειαν καὶ ἐπίστρεψον καὶ δέκεται σε ὁ Θεός, ἐλεήμων γάρ ἐστι, καὶ μὴ πρόσχης ἀνθρωπαρεσκείαις, ἐπεὶ ἀπόλλῃ καὶ οὐ γίνῃ δοῦλος Θεοῦ. Πρόσσεχε σεαυτῷ, ἄθλιε, καὶ φοβοῦ τὸν Θεόν.

Ἐν δὲ τῇ ὀργῇ τοῦ θυμοῦ σου, οὐ συμφέρει σοι φυλάξαι τὰ ἐν ὄρκῳ ρηθέντα καὶ παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, λέγοντος, «οὐ φονεύσεις»· κρεῖττον γάρ ἐστι μετανοῆσαι Θεῷ ὑπὲρ τοῦ μεθ' ὄρκου λαληθέντος ποιῆσαι καὶ μὴ ποιῆσαι, καὶ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὴν κατάκρισιν Ἡρώδου, ὅς, διὰ τὸ στήσαι τὸν ἀσεβῆ αὐτοῦ ὄρκον, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ ἐξέπεσε τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ παρεδόθη τῇ πικρᾷ καὶ ἀτελευτήτῳ κολάσει. Ἀλλὰ μᾶλλον συμφέρει μετανοῆσαι καὶ αἰτῆσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ συγχώρησιν τοῦ ταύτην παρασχεῖν δυναμένου. Μακάριος γὰρ ἦν καὶ Ἡρώδης εἰ τοῦτο ἐποίησε, μὴ ποιήσας δέ, ἐγένετο τρισάθλιος καὶ ἐπικατάρατος εἰς τὸν αἰῶνα.

Καὶ ὁ Πέτρος δέ, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, ὥμοσεν ἐκ τρίτου καὶ ἀνεθεμάτισε μὴ γινώσκειν τὸν Σωτῆρα, ἀλλὰ, μεταγνοὺς ἐν πικροτάτῳ κλαυθμῷ καὶ γνησίᾳ μετανοίᾳ, ἔλυσεν ἑαυτοῦ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ προσεδέχθη παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Δεσπότη Χριστοῦ καὶ Σωτῆρος· καὶ οὐ μόνον χαρᾶς ἡξιώθη τοῦ ἀγγέλου εἰπόντος ταῖς γυναιξίν, «εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ», ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἀντὶ τῶν τριῶν ἀρνήσεων, τρίτον ἠρώτησεν αὐτόν, λέγων, «ἀγαπᾷς με, Πέτρε;», δεικνύων αὐτῷ ὅτι διὰ τῆς καλῆς μετανοίας ἐθεραπεύθη αὐτοῦ ἡ τῶν τριῶν ἀρνήσεων ἁμαρτία.

21. Εἶναι μιά ἀκραία πατερικὴ θέσις γιὰ τὴν ἀπολυτότητα τοῦ χρέους τῆς ὑπακοῆς, ποὺ ἀσφαλῶς δὲν στοχεύει τὴν κατάρχησιν τοῦ «πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις», ἀλλὰ ποὺ θέλει νὰ τονίσῃ τὴν πληρότητα τῆς προαίρεσος γιὰ συνέπεια στὴν ὑποταγὴ-ὑπακοή.

22. Συνηθέστατο εἶναι ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ νὰ συνοδεύονται ἀπὸ ἀγριότητα καὶ παραλογισμό. Μέσα σ' ἓνα τέτοιο ψυχισμό ἡ λειτουργία τοῦ ὄρκου δὲν γίνεται μὲ νηφάλια αὐθεντικότητα, ἀλλὰ μὲ αὐθεντικὴ διαβολικότητα. Ἕνας τέτοιος ὄρκος μόνο τὴ μετάνοιά μας χρειάζεται καὶ ποτὲ τὴ συνέπειά μας.

ἔπρεπε λοιπόν νά τόν παρακούσεις, καί ἄν ἀκόμη σοῦ ἔλεγε νά κάνεις φόνο²¹, κυρίως γιά τήν ὠφέλεια τῶν ἀδελφῶν, τήν ὁποία καθιστᾷ ἀνέφικτη καί ἀπραγματοποίητη ὁ διάβολος, στηριζόμενος πάνω στό καταραμένο δικαίωμα (πού τόσο ἐγωπαθῶς καλλιεργεῖς μέσα σου), γιά νά μὴν οἰκοδομηθεῖς οὔτε σύ οὔτε κανένας ἄλλος βοηθούμενος ἀπό τή συμπεριφορά σου. Καί ἐνεργώντας ἔτσι θά ῥθει ἐπάνω σου τό «οὐαί» τῶν Φαρισαίων καί ἡ ἀπειλή ἐκείνου τοῦ φρουροῦ πού ἀναφέρει ὁ Ἰεζεκιήλ σχετικά μέ τήν ἐπερχόμενη ρομφαία (βλ. Ἰεζ. 33, 1-6). Ἔστω ὅμως ὅτι ἐσύ δέν μπορείς νά ὠφεληθεῖς κάποιον· γιατί δέν τό ἀναφέρεις σ' αὐτόν πού ἔχει τή δύναμη νά τό κάνει; Γιατί ἔγινες τόσο γρήγορα σάν τό σκύλο πού ἐπιστρέφει στό ξέρασμά του καί σάν τό χοῖρο πού κυλιέται στό βούρκο, μέ τό νά παραμένεις πεισματικά ἀδιόρθωτος, μόνο καί μόνο ἐξαιτίας τῆς παγιωμένης στό κακό καρδιάς σου; Ὁ Ἀββάς σοῦ ἔδωσε ἐντολή νά μὴν τοῦ κρύβεις κανένα λογισμό καί κανένα γεγονός καί τότε ἐκεῖνος θά σηκώνει τό βάρος κάθε ἁμαρτίας σου, καί σύ τόν παροργίζεις ὅπως ὁ Ἰσραηλῆτικὸς λαός τό Μωυσή; Νιώσε λοιπόν ντροπή, ἀπόβαλε τήν παλιά σου συνήθεια καί ἐπίστρεψε μετανοημένος καί ὁ Θεός θά σέ δεχτεῖ, διότι εἶναι ἐλεήμων. Καί μὴ δέχεσαι νά ἐνεργεῖς ἀνθρωπάρεσκα, διότι θά ἀπολεσθεῖς καί δέν θά γίνεις δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Πρόσεχε τόν ἑαυτό σου, ἄθλιε, καί ἔχε φόβο Θεοῦ.

Σέ περίπτωση δέ πού κάποτε θά θυμώσεις καί θά ὀργισθεῖς, δέν σέ συμφέρει νά τηρήσεις ὅσα ὀρκίστηκες τήν ᾠρα τοῦ θυμοῦ σου²² καί νά παραβεῖς τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ πού λέει «μὴ φονεύσεις». Διότι εἶναι καλύτερο νά μετανοήσεις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί νά μὴν κάνεις ὅσα ὑποσχέθηκες μέ ὄρκο πῶς θά τά πραγματοποιήσεις, παρά νά πείσεις στήν κατάκριση πού ἔπρεπε καί ὁ Ἡρώδης, ὁ ὁποῖος γιά νά φανεῖ συνεπής πρὸς τόν ἀσεβῆ ὄρκο του, ἔκοψε τό κεφάλι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἔχασε τήν αἰώνια ζωὴ καί παραδόθηκε στήν πικρὴ καί ἀτέλειωτη κόλαση. Ἀλλὰ μᾶλλον σέ συμφέρει νά μετανοήσεις καί νά ζητήσεις ἀπὸ τό Θεό συγχώρηση, ὁ ὁποῖος μπορεί καί νά σοῦ τῇ δώσει. Πράγματι, καί ὁ Ἡρώδης θά ἦταν εὐλογημένος ἂν εἶχε κάνει αὐτό τό πράγμα, ἐπειδὴ ὅμως δέν τό ἔκανε, ἔγινε τρισάθλιος καί καταραμένος στόν αἰῶνα.

Ἀλλὰ καί ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων, ὀρκίστηκε τρεῖς φορές καί, ἀναθεματίζοντας τόν ἑαυτό του, ἀρνήθηκε ὅτι γνωρίζει τό Σωτήρα. Μετανόησε ὅμως ἐκδηλώνοντας ὀδυνηρότατο κλαυθμό καί γνήσια μετάνοια καί ἔτσι ἐξάλειψε τήν ἁμαρτία του καί ἔγινε δεκτός ἀπὸ τό φιλόanthropo Δεσπότη Χριστό καί Σωτήρα. Καί ὅχι μόνο ἀξιώθηκε νά λάβει χαρά, τότε πού ὁ Ἄγγελος εἶπε στίς Μυροφόρες γυναῖκες «νά ἀναγγεῖλετε τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ στοὺς μαθητὲς καί στόν Πέτρο» (Μάρκ. 16, 7), ἀλλὰ καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ἀντὶ τῶν τριῶν ἀρνήσεων, τόν ρώπησε ἀντιστοίχως τρεῖς φορές «Πέτρε, μέ ἀγαπᾷς;», δείχνοντάς του ὅτι, μέ τήν πραγματικὴ μετάνοια πού ἔδειξε, θεραπεύτηκε ἡ ἁμαρτία τῆς τριπλῆς ἀρνήσεώς του.

Μηκέτι οὖν ὁμόσης παραβαίνων τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ εἰς τοῦτο ἁμάρτης μὴ δυσχεράνης μετανοῆσαι· καὶ γὰρ καὶ ὁ Πέτρος, εἰ ἔστισεν αὐτοῦ τὸν ὄρκον μὴ γινώσκειν τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην, ἀλλότριος αὐτοῦ εἶχεν εἶναι καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ.

ΧΙΣ'

Ἑρώτησις

Ὁ ἀδελφός, πληροφορηθεὶς ἐν τούτοις, ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα οὕτως:

Εἶπεν ἡ θεοφιλία σου, ὅτι δύναται ὁ ἁμαρτωλὸς τὰ ἑαυτοῦ ἁμαρτήματα διὰ τῆς μετανοίας λῦσαι. Τί οὖν; Οὐ χρειάν ἔχει καὶ τῆς εὐχῆς τῶν ἁγίων, ἀλλ' ἄρκεϊ ἑαυτῷ; Εἰ δὲ καὶ μὴ γνησίαν ἐνδείξῃται τὴν μετάνοιαν αὐτός, οἱ δὲ ἅγιοι δεσθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐ λύεται δι' αὐτοὺς τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

Εὰν μὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος ποιήσῃ τὸ κατὰ δύναμιν καὶ συμμίξῃ τῇ εὐχῇ τῶν ἁγίων, οὐδὲν ὠφελεῖται εὐχομένων τῶν ἁγίων ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐὰν ἐγκρατεῦνται αὐτοὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπερεύκωνται, αὐτὸς δὲ σπαταλᾷ καὶ στρη-
νιᾷ, τί ὠφελεῖ ἡ δέσις αὐτῶν ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ; Πληροῦται γὰρ τὸ εἰρημένον, «εἰς οἰκοδομῶν καὶ εἰς καταλύων, τί πλεόν ὠφέλησαν, ἢ κόπους;». Εἰ γὰρ ἐδύνατο τοῦτο γενέσθαι, ἵνα, ὑπὲρ οὗ νῦχοντο οἱ ἅγιοι, μὴ προσέχοντος αὐτοῦ μικρόν τι, σώζεται, οὐκ ἐκώλυσεν, ἵνα καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἁμαρτωλῶν τοῦ κόσμου τοῦτο ποιῶσιν· ἐὰν γὰρ μικρόν τι κοπιάσῃ καὶ ὁ ἁμαρτωλός, χρειάν ἔχει καὶ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου. Φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «πολλὰ ἰσχύει δέσις δικαίου ἐνεργουμένη»· τοῦτ' ἔστιν ἵνα, ὅταν ὑπερεύχῃται ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος, συνεργῇ καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ τῆς μετανοίας, τῇ δεήσει τῶν ἁγίων, ἀνίκανος ὢν αὐτὸς μόνος πρὸς τὴν τῶν ὀφλημάτων ἀπόδοσιν. Αὐτὸς μὲν γὰρ ὀλίγα συνεισφέρει, ἡ δὲ δέσις τῶν ἁγίων τὰ πολλά. Ὡσπερ γὰρ ἐάν

23. Ἐφόσον εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ σωτηρία μας ἀπαιτεῖ τὴ συνέργεια τῆς βούλησός μας μετὰ τὴ βουλὴ τοῦ Θεοῦ, εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἀγίων δέν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐξυπνέτησιν τῆς συνέργειας αὐτῆς.

Στὰ πρόσωπα τῶν Ἀγίων ἔχει ἐνωθεῖ ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ βούλησις τῶν Ἀγίων γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, ἀλλὰ οἱ Ἅγιοι δέν ὑποκαθιστοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Συμπορεύονται μετὰ τοὺς ἀγωνιζόμενους καὶ τοὺς ἐνισχύουσιν ἠθικά ἢ καὶ δυναμικά, ἀλλὰ δέν ἐκβιάζουν ἢ δέν ἀναπληροῦν τοὺς ὀβουλοὺς καὶ νοκελεῖς. Εἶναι θρησκοληπτικὴ μετάρθεση τῆς εὐθύνης μας νὰ θέλουμε νὰ δροῦν μαγικά οἱ Ἅγιοι γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς μας γιατί πηγαίνουμε στὰ πανηγύρια τῆς μνήμης τοὺς ἢ γιατί ἀνάβουμε κερία μπροστὰ στὶς εἰκόνες τοὺς, χωρὶς νὰ κοπιᾶζουμε νὰ τοὺς μιμούμαστε στὸν ἁγιασμό καὶ τὴ θέωσιν.

Ποτέ λοιπόν νά μήν ὀρκιστεῖς, καί παραβεῖς ἔτσι τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Ἄν ὅμως πέσεις στό ἁμάρτημα τοῦ ὄρκου, νά μή διστάσεις νά μετανοήσεις, διότι καί ὁ Πέτρος ἄν κρατοῦσε τόν ὄρκο του, ὅτι δηλαδή δέν γνώριζε τό Δεσπότη, θά παρέμενε ἀποξενωμένος ἀπ' Αὐτόν καί ἀπό τή δόξα Του.

616

Ἑρώτηση

Ὁ ἀδελφός, ἀφοῦ ἔλαβε ἀπάντηση γιά τά προηγούμενα, ἔκανε τήν ἐξῆς ἐρώτηση στό μεγάλο Γέροντα:

Εἶπε ἡ θεοφιλία σου ὅτι μπορεῖ ὁ ἁμαρτωλός νά ἐξαλείψει τά ἁμαρτήματά του μέ τή δύναμη τῆς μετάνοιάς του. Τί λοιπόν; Δέν χρειάζεται καί τήν προσευχή τῶν ἁγίων, ἀλλά εἶναι αὐτάρκης; Ἄν πάλι δέν μετανοήσει γνήσια καί εἰλικρινά, καί οἱ ἅγιοι Πατέρες προσευχηθοῦν γι' αὐτόν, δέν ἐξαλείφονται τά ἁμαρτήματά του χάριν τῶν ἁγίων;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν καί ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, πού ἔχει ἀνάγκη γιά τίς προσευχές τῶν ἁγίων, δέν κάνει ὅ,τι καλύτερο μπορεῖ καί δέν συνεργήσει στίς προσευχές τῶν ἁγίων, δέν ὠφελεῖται καθόλου, ἔστω καί ἄν προσεύχονται οἱ ἅγιοι Πατέρες γι' αὐτόν. Ὅσο κι ἄν οἱ ἅγιοι νηστεύουν καί προσεύχονται γι' αὐτόν μέ θερμή, ἀφοῦ αὐτός σκορπίζει τίς δυνάμεις, ζεῖ μέ ἀμέλεια καί νωχέλεια καί ἀλαζονεύομενος καλλιεργεῖ πονηρές ἐπιθυμίες, σέ τί θά τόν ὠφελήσει ἡ δέηση πού κάνουν ὑπέρ αὐτοῦ; Σ' αὐτή τήν περίπτωση ἐκπληρώνεται ἐκεῖνο πού ἀναφέρεται στή Γραφή: «ὅταν ὁ ἕνας κτίζει καί ὁ ἄλλος γκρεμίζει, ποιᾷ ὠφέλεια μπορεῖ νά προέλθει, παρά μονάχα κόποι ἄκαρποι;» (Σοφ. Σειρ. 34, 23). Διότι ἄν μπορούσε νά γίνει αὐτό, δηλαδή νά σώζεται αὐτός γιά τόν ὁποῖο προσεύχονται οἱ ἅγιοι, χωρίς ὁ ἴδιος νά συμμετέχει μέ τόν προσωπικό του ἀγώνα, ἔστω καί στό ἐλάχιστο, δέν θά ἐμποδίζονταν οἱ ἅγιοι νά τό κάνουν αὐτό καί γιά ὅλους τούς ἁμαρτωλούς τοῦ κόσμου. Φυσικά, ἄν κοπιᾷ καί ἀγωνιστεῖ λίγο ὁ ἁμαρτωλός, ἔχει ἀνάγκη καί ἀπό τήν προσευχή τοῦ δικαίου, διότι λέει ὁ Ἀπόστολος: «ἔχει μεγάλη δύναμη ἡ προσευχή τοῦ δικαίου ὅταν συμβάλλουμε καί μεῖς πρὸς τήν ἴδια κατεύθυνση»²³ (Ἰακ. 5, 16). Μέ ἄλλα λόγια, ὅταν προσεύχεται ὁ ἅγιος καί δίκαιος γιά ἕναν ἁμαρτωλό, νά συνεργεῖ στή δέησή του καί ὁ ἁμαρτωλός μέ τή μετάνοια, κατά τή δύναμή του, ἀφοῦ ὁ ἁμαρτωλός μόνος του εἶναι ἀνίκανος νά ἐπιτύχει τήν ἐξάλειψη τῶν ἁμαρτημάτων του. Διότι ἡ προσευχή τοῦ ἁμαρτωλοῦ συνεισφέρει λίγα, ἐνῶ ἡ προσευχή τῶν ἁγίων πολ-

τις ἔχῃ ἀνάγκην βαστάσαι δέκα μοδίους σίτου, καὶ μηδὲ δύο δύναται, εὖρη δὲ ἄνθρωπον φοβούμενον τὸν Θεὸν καὶ βαστάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰ ἐννέα, καὶ ἀφήσῃ αὐτῷ τὸ ἓν, σώζει αὐτόν, ἵνα σωθῇ καὶ μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ὑπὸ ληστῶν διαφθαρῇ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα.

Πάλιν ὁμοιοῦται ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος χρεωστοῦντι νομίσματα ἑκατόν, ὅς, ὑπομνησθεῖς παρὰ τοῦ δανειστοῦ περὶ τῆς καταβολῆς τοῦ χρέους, ἀπῆλθε πρὸς ἄλλον ἄνθρωπον εὐσεβῆ καὶ εὐπορον καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν δοῦναι αὐτῷ κατὰ ἀγάπην, ὡς ἡ δύναμις ἔχει· ἐκεῖνος δέ, φιλόανθρωπος ὢν καὶ βλέπων τὴν θλιψίν αὐτοῦ, σπλαγχνισθεὶς εἶπεν αὐτῷ· ἀδελφέ, εἴ τι ἔχω εἰς τὰς κεῖράς μου δίδωμι ὑπὲρ σοῦ καὶ ἐλευθεροῦσαι τοῦ γραμματίου. Ἐν τῷ χρεωφειλέτῃ οὖν ἔστι σπουδάσαι τὰ ὀλίγα δοῦναι, καὶ τῶν πολλῶν ἐλευθερωθῆναι· ἐὰν γὰρ μὴ ἴδῃ ἐκεῖνος ὁ εὐσπλαγχνος ἄνθρωπος ὅτι ἤνεγκεν ἐκεῖνος τὰ δέκα νομίσματα, ὁκνεῖ αὐτὸς τὰ ἐνενήκοντα δοῦναι, εἰδώς, ὅτι ὁ δανειστής οὐ παρέξει τὸ γραμματεῖον, ἐὰν μὴ πληρωθῶσι τὰ ὀφειλόμενα ἑκατόν.



λά. Ὅπως π.χ. ἂν κάποιος πού εἶναι ἀναγκασμένος νά σηκώσει δέκα μόδιους σιτάρι, καί δέν μπορεῖ νά σηκώσει οὔτε δύο, βρεῖ ἕναν ἄνθρωπο πού φοβᾶται τό Θεό καί αὐτός τοῦ σηκώσει τούς ἑννέα, ἀφήνοντας σ' αὐτόν τόν ἕνα, τόν βγάζει ἀπό τό ἀδιέξοδο τῆς ἀδυναμίας του, διότι θά σωθεῖ καί δέν θά καταζημιωθεῖ στοῦ δρόμο ἀπό τούς ληστές, ἔτσι καί ἐδῶ.

Ἀκόμη θά μπορούσαμε νά παρομοιάσουμε τόν ἁμαρτωλό μέ ἕναν ἄνθρωπο πού χρωστάει ἑκατό νομίσματα, ὁ ὁποῖος, ὅταν τοῦ ὑπενθύμισε ὁ δανειστής του νά ἀποδώσει τό χρέος του, πῆγε σέ κάποιον ἄλλο ἄνθρωπο, εὐσεβή καί εὐπορο, καί τόν παρακάλεσε νά κάνει ἀγάπη καί νά τοῦ δώσει ὅ,τι μπορεῖ. Καί αὐτός, ἐπειδή ἦταν πονετικός καί φιλόανθρωπος, συνειδητοποίησε πῇ θλιβερή του κατάσταση, τόν σπλαχνίσθηκε καί τοῦ εἶπε: Ἀδελφέ, ὅ,τι ἔχω στά χέρια μου τό διαθέτω γιά χάρη σου καί ἐλευθερώνεσαι ἀπό τό γραμμάτιο. Ἀπό τό χρεοφειλέτη λοιπόν ἐξαρτᾶται τό νά φροντίσει νά δώσει τά λίγα καί νά ἐλευθερωθεῖ ἀπό τά πολλά. Διότι, ἂν δέν διαπιστώσει ἐκεῖνος ὁ σπλαχνικός καί πονετικός ἄνθρωπος ὅτι ἔφερε καί ὁ χρεοφειλέτης τά δέκα νομίσματά του, διστάζει καί αὐτός νά δώσει τά ἑνενήντα, ἐπειδή εἶναι σίγουρος πώς ὁ δανειστής δέν θά ἀκυρώσει τό γραμμάτιο, ἂν δέν πληρωθοῦν καί τά ἑκατό νομίσματα πού τοῦ ὀφείλονται.



ΙΖ'. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ
ΚΑΙ ΛΑΪΚΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ



χιζ

Ἑρώτησις

Φιλόχριστός τις ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα Ἰωάννην. Παρακαλῶ σε, Πάτερ, τοῦτό μοι σαφηνίσαι, ἵνα, πληρωθεὶς χαρᾶς, ἀπέλθω. Ἐπειδὴ λογισμὸν ἔχω ποιῆσαι εὐποιῖαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μοι, τί συμφέρει, ἵνα κατὰ μικρὸν ποιήσω, ἢ ἐφάπαξ;

Ἀπόκρισις

Αἰδελφέ, κἂν ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἀποκρίνασθαί σοι καθὼς δεῖ, ἀλλ' ἔχεις τὴν νοουθεσίαν τῆς Γραφῆς λεγούσης, «μὴ εἴπῃς ἐπανελθὼν ἐπάνηκε καὶ αὐριον δώσω, δυνατὸς ὢν εὐποιεῖν· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα». Μέτρα δέ εἰσι, καὶ εἰς ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ ποιεῖ. Ἔστι γὰρ ἄνθρωπος ὃς δύναται ὀλίγα ἐκ τῶν προσοδίων αὐτοῦ δοῦναι, καὶ ἐστὶν ἄλλος, δεκατεῦων τὰ γεννήματα αὐτοῦ· ἄλλος τὸ τέταρτον, ἄλλος τὸ τρίτον, καὶ ἄλλος τὸ ἥμισυ, ἕκαστος κατὰ τὸ ἴδιον μέτρον. Ὁ θέλων δὲ ἐλθεῖν εἰς τὸ τέλειον μέτρον, ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον μὴ ἐρωτήσῃ, ἀλλὰ τὸν διδάσκαλον καὶ ἱατρὸν τῶν ψυχῶν, Ἰησοῦν τὸν Κύριον, τὸν λέγοντα ἐκείνῳ τῷ πλουσίῳ· «εἰ θέλεις τέλει-

1. Ὁ ἄνθρωπος πού ἐπιθυμεῖ νὰ κινεῖται πάντοτε μέ «εὐλογία» Γερόντων, ἐρωτᾷ ἀκόμη καὶ γιὰ νὰ ἐλέγχει καὶ τοὺς καλοὺς λογισμοὺς του, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ εἶναι σίγουρος γιὰ τὴ μεθόδευσιν τῆς ὑλοποίησης, τῆς πραγμάτωσης, τοῦ ἀγαθοῦ λογισμοῦ του. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀνθρώπου πού νήφει, τὸ νὰ φοβᾶται τὴν αὐτάρκεια ὡς ἰσοδύναμη τῆς αὐταρέσκειας.

2. Παροιμιώδης ἡ ἔκφρασις (Παρμ. 3, 28), ἀλλὰ κλασσικὴ ἡ ἀμέλεια ἐφαρμογῆς τῆς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ σύγχρονον ἀστοποιοιμένο Χριστιανό πού ζεῖ μέσα στό ἄγχος καὶ στὸν καταναλωτισμό. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὅσιος ξανασημειώνει· «...στηρίζει δὲ τὸν λογισμὸν σου ἡ παρουσία τοῦ θανάτου ...» καὶ ἐπιτείνει τὸ σάλπισμά του μέ τὸ «σπουδάσωμεν οὖν ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν πρὶν ἢ

**Ἑρώτηση**

Κάποιος φιλόχριστος ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη:

Σέ παρακαλῶ, Πάτερ, νά μοῦ διασαφηνίσεις τό ἐξῆς, ὥστε νά φύγω γεμάτος χαρά. Ἐπειδή ἔχω τό λογισμό νά κάνω μιὰ ἀγαθοεργία ἀπό τά ὑπάρχοντά μου, τί συμφέρει καλύτερα, νά δίνω λίγο-λίγο ἢ νά τά δώσω ὅλα μιὰ καί καλή¹;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰ δελφέ, μπορεῖ ἐγώ νά μὴν εἶμαι ἱκανός νά σοῦ δώσω τή σωστή ἀπάντη-
ση, ἀλλά ἔχεις τή νοουθεσία πού σοῦ δίνει ἡ Ἁγία Γραφή ἡ ὁποία λέει:
«Ποτέ νά μὴν πεῖς στό φτωχό 'ξαναέλα αὖριο νά σοῦ δώσω', ἐφόσον
μπορεῖς νά κάνεις τό καλό ἀμέσως, διότι δέν γνωρίζεις τί θά παρουσιάσει γιά
σένα καί γιά 'κεῖνον ἡ αὐριανή ἡμέρα»² (Παρμ. 3, 28). Ὑπάρχουν διάφορα
πνευματικά μέτρα καί ὁ καθένας ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τά μέτρα του. Ὑπάρχει
ἄνθρωπος πού μπορεῖ νά δώσει λίγα ἀπό τά εἰσοδήματά του καί ὑπάρχει ἄλλος
πού ἀποδεκατίζει τά γεννήματά του. Ἄλλος δίνει τό ἕνα τέταρτο, ἄλλος τό ἕνα
τρίτο καί ἄλλος τό μισό, ὁ καθένας ἀνάλογα μέ τίς δυνατότητές του. Αὐτός
ὅμως πού θέλει νά φθάσει στήν τελειότητα νά μὴ ρωτήσῃ γιά τό πῶς θά φθά-
σει ἐμένα τόν ἐλάχιστο, ἀλλά τό Διδάσκαλο καί τόν Ἰατρό τῶν ψυχῶν, τόν
Κύριο Ἰησοῦ, πού εἶπε στόν πλούσιο ἐκεῖνο νέο: «Ἄν θέλεις νά γίνεις τέλει-

καταληφθῶμεν ...». Δέν παραγνωρίζει βέβαια ὁ Ὅσιος ὅτι ὁ ρυθμός τῆς σπουδῆς μας, ὅσο καί
τό μέγεθος τῆς ἐπιτυχίας μας, εἶναι ἀνάλογο καί σχετικό μέ τά πνευματικά μέτρα μας «μέτρα δέ
εἰσι, καί εἰς ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ ποιεῖ», τὰ ὁποῖα ὅμως εἶναι σχετικά μέ τήν προαίρεση
πού καλλιεργοῦμε σέ κάθε θέμα τῆς ζωῆς μας.

ος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι». Σιτηρίζει δὲ τὸν λογισμόν σου ἡ παρουσία τοῦ θανάτου· κεκρυμμένη γάρ ἐστιν ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου.

Σπουδάσωμεν οὖν ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν πρὶν ἢ καταληφθῶμεν· οὐκ οἶδαμεν γὰρ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ γίνεται ἡ κλησις, μήποτε ἀπαράσκευοι εὐρεθῶμεν καὶ ἀποκλεισθῶμεν μετὰ τῶν πέντε μωρῶν παρθένων, τῶν μὴ λαβουσῶν ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. Ποιήσωμεν δὲ τὴν δύναμιν κατὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καὶ ἀγαθὸς ἐστὶν ὁ τῶν ἀπάντων Δεσπότης εἰσαγαγεῖν ἡμᾶς μετὰ τῶν φρονίμων παρθένων εἰς τὸν νυμφῶνα αὐτοῦ, εἰς τὴν χαρὰν τὴν ἀνεκλάλητον σὺν Χριστῷ. Ἀμήν.

χιη´

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα. Εἰ χρή λαμβάνειν παρά τινων καὶ διδόναι πτωχοῖς, διὰ τὸ εἶναι τινος εἰς τοῦτο παρακαλοῦντας.

Ἀπόκρισις

Επειδὴ περὶ ἐλεημοσύνης ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, οὐ πάντες χωροῦσι βαστάσαι τὰ λεγόμενα, ἀλλ' οἱ φθάσαντες ἡσυχάσαι καὶ πενθῆσαι τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας. Εἰσὶ γὰρ τινες τάσσοντες ἑαυτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην διακονίαν, καὶ ὁ Θεὸς οἶδε τί ποιεῖ μετ' αὐτῶν περὶ τούτου, οἱ δὲ πενθοῦντες, οὐ σχολάζουσιν εἰς τοῦτο· πῶς γὰρ ἀποτασσόμενοι τῶν ἰδίων, τὰ ἀλλότρια ζητήσουσι διοικεῖν; Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις ὁστος Ἰλαρίων τοῦτο ἐποίησε. Παρακληθεὶς γὰρ παρά τινων οὐκ ὀλίγα χρήματα λαβεῖν, εἶπε τῷ παρακαλέσαντι ὅτι «σοὶ πρέπει τὰ σὰ διδό-

ος, πήγαινε πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου, δῶσε τὰ χρήματα στοὺς φτωχοὺς καὶ θὰ ἔχεις θησαυρό στοὺς οὐρανούς· καὶ ἔλα νὰ μέ ἀκολουθήσεις» (Ματθ. 19, 21). Τό λογισμό σου βέβαια αὐτόν τόν ἐνισχύει καὶ τόν στερεώνει πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς τελειότητος καὶ ἡ βέβαιη κατάληξη τῆς ζωῆς αὐτῆς στοῦ θάνατο, πού κανεὶς δέν μπορεῖ νὰ προγνωρίζει πότε θὰ τόν βρεῖ.

Ἄς φροντίσουμε λοιπὸν νὰ ἐκτελέσουμε τό καλὸ πρὶν νὰ μᾶς βρεῖ ὁ θάνατος, διότι δέν γνωρίζουμε ποιά ὥρα θὰ μᾶς καλέσει ὁ Θεός, μήπως βρεθοῦμε ἀπροετοίμαστοι καὶ μείνουμε ἔξω ἀπὸ τό Νυμφῶνα μαζί μέ τίς πέντε μωρές παρθένες, οἱ ὁποῖες παράλληλα μέ τίς λαμπάδες δέν φρόντισαν νὰ βάλουν καὶ λάδι στὰ ἀγγεῖα τους. Ἄς κάνουμε ὅ,τι μπορούμε, ἀνάλογα βέβαια μέ τίς ἀσθενικές πνευματικές μας δυνάμεις, καὶ εἶναι ἀγαθὸς ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων νὰ μᾶς εἰσαγάγει μαζί μέ τίς φρόνιμες παρθένες στοῦ Νυμφῶνα Του, στή χαρὰ τὴν ἀνεκλάλητη πού εἶναι μαζί μέ τό Χριστό. Ἀμήν.

618

Ἑρώτηση

Ἕνας ἀδελφὸς ρώτησε τὸν ἴδιο Γέροντα, τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη, ἂν συμφέρει πνευματικά νὰ παίρνουμε χρήματα ἀπὸ κάποιους ἀδελφούς γιὰ νὰ τὰ δώσουμε στοὺς φτωχοὺς, ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἀδελφοί πού μᾶς παρακαλοῦν γιὰ κάτι τέτοιο.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Επειδὴ πρόκειται γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη, δέν ἔχουν ὅλοι τὴ δυνατότητα νὰ ἐφαρμόσουν τό λόγὸ πού θὰ σᾶς πῶ, παρὰ μόνο ἐκεῖνοι πού ἔφτασαν πραγματικά νὰ ἀσπασθοῦν τὸν ἡσυχαστικὸ βίον καὶ νὰ πενήθουν τίς ἀμαρτίες τους. Ὡς γνωστό, ὑπάρχουν ἀδελφοί πού ἀφιερώνουν τὸν ἑαυτό τους στή διακονία τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζει ποῖο εἶναι τό ἔλεος πού θὰ λάβουν γι' αὐτό τους τό ἔργο. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι πού διάλεξαν τὴ ζωὴ τῆς ἡσυχίας καὶ τοῦ πένθους, δέν ἀσχολοῦνται ἰδιαίτερα μέ τό θέμα τῆς ἐλεημοσύνης, διότι δέν εἶναι οὔτε λογικὸ οὔτε συμφέρον, ἀφοῦ ἀποξενώθηκαν ἀπὸ τὴ μέριμνα καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν προσωπικὴ ζωὴ τους, νὰ θέλουν καὶ νὰ καταγίνονται μέ τό πῶς θὰ κυβερνοῦν καὶ θὰ ἀντιμετωπίζουν ἀνάγκες καὶ προβλήματα ἄλλων. Μιά τέτοια στάση κράτησε καὶ ὁ ὁσιος Ἰλαρίων πού τώρα συναριθμεῖται στοὺς Ἀγίους τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅταν δηλαδὴ τὸν παρακάλεσε κάποιος νὰ πάρει «οὐκ ὀλίγα» χρήματα, εἶπε σ' αὐτόν πού τὸν παρακαλοῦσε: «Ἐσύ πρέπει νὰ

ναι, ὅτι τε τὰς πόλεις περιέρχη καὶ τὰς κώμας γινώσκεις· ἐγὼ δὲ ὁ τὰ ἐμὰ ἀφείς, πῶς λάβω διαδοῦναι τὰ ἀλλότρια;». Καὶ γὰρ καὶ πρόφασις γίνεται ἐκ τούτου κενοδοξίας ἢ φιλαργυρίας.

χιθ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν φιλονεικήσῃ λέγων ὅτι «ἐὰν μὴ λάβῃς καὶ διαδῶς, οὐδὲν παρέχω», ἄρα ἀφείναι δεῖ τὸν πτωχὸν θλιβόμενον ἀπὸ πείνης;

Ἀπόκρισις

Ὡς εἶπον τῇ ἀγάπῃ σου, εἰσὶ τινες τάξαντες ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο· εἰ δὲ σὺ πενθῇσαι θέλεις τὰς ἁμαρτίας σου, μὴ πρόσχης τούτῳ τῷ πράγματι κἂν ἔμπροσθεν τοῦ κελλίου σου ἴδῃς τινὰ ἀποπνιγόμενον· μὴ ἐπικοινωνήσῃς ἀλλοτρίᾳ διαδόσει καὶ ἀπασχολήσῃς σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ πένθους· ἀλλ' ὁ Κύριος τοῦ πράγματος ὀφείλει, μὴ εὕρισκων τὸν ποιῶντα αὐτῷ τὴν διακονίαν ταύτην, αὐτὸς ποιῆσαι πρὸς τὸ μὴ ἐμποδισθῆναι τὸ ἔργον αὐτοῦ.

χκ´

Ἑρώτησις

Φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα.

Ἐάν τις αἰτῇται ἐντολὴν δοῦναι καὶ οὐκ ἔχη, ἄρα ὀφείλει δανείζεσθαι ἵνα παράσχη;

3. Ὁ μοναχὸς καλεῖται νὰ ζῇσιν μετὰ φτώχεια, ἐκούσια καὶ διαρκή. Ἡ ἀκτημοσύνη δὲν ἐγγυδῆται μετὰ ἀσφάλεια τῇ φτώχειᾳ ὅπως καὶ ἡ ἰδιοκτησία δὲν ὀδηγεῖ ὑποχρεωτικά στὴ κληδίᾳ.

Ὁ Ὅσιος φαίνεται νὰ εὐνοεῖ τὴν ἀποψὲς ὅτι ὁ μοναχὸς, μέσα στὴν ἐκούσια εὐτέλεια καὶ ἀδοξία του, δὲν πρέπει νὰ διαχειρίζεται οἰκονομικὰς δυνάμεις, χάριν ἐλεημοσύνης καὶ φιλανθρωπίας· «πῶς γὰρ ἀποτασσόμενοι τῶν ἰδίων, τὰ ἀλλότρια ζητήσουσι διοικεῖν;». Καὶ προσθέτει ὅτι εἶναι μιά ἐπικίνδυνη, γιὰ τὴν μοναχικὴν δεοντολογία, ἐνέργεια· «καὶ γὰρ καὶ πρόφασις γίνεται ἐκ τούτου κενοδοξίας, ἢ φιλαργυρίας». Μᾶς παρουσιάζει δὲ καὶ ὑποδειγματικὴ συμπεριφορά Ἀγίου (τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος) ὁ ὁποῖος ἰσχυρίζεται καὶ διδάσκει ἀποφθεγματικά· «σοὶ πρέπει τὰ σὰ διδόναι».

Αὐτὴ ἡ θέσις δὲν ἔρχεται σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου πού δέχεται ὅτι οἱ Χριστιανοὶ μποροῦν νὰ κάνουν τὴν ἐλεημοσύνην τους μετὰ τὰ χέρια καὶ τὴν κρίση τοῦ Πνευματικοῦ τους, διότι ὁ Πνευματικὸς, ὡς ἱερομόναχος, Λειτουργὸς τῶν Μυστηρίων τῆς σωτηρίας, καὶ μάλιστα τῆς Ἐξομολογήσεως, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίζει τοὺς πραγματικὰ πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀναντιρρήτως πλούσιους. Ὁ μοναχὸς ὅμως πρέπει νὰ ἐλέγχεται πολὺ καλὰ, πρὶν νὰ ἐμπλακῇ σὲ μιά τέτοια διαδικασία.

4. Ἐπανερχεται στὴν θέσιν τοῦ ὁ Ὅσιος μετὰ ἀκόμη πιο ἀπόλυτα ἀπαγορευτικὴν διατύπωση. Τὸ δικαίωμα γιὰ μιά τέτοια ἀπολυτότητα δὲν τὸ γεννᾷ οὔτε ἐγωπαθὴς αὐτοπεποίθησις οὔτε κούφιος

διαμοιράσεις τὰ χρήματά σου³, διότι ἐσύ γυρίζεις τίς πόλεις καί γνωρίζεις τίς κωμοπόλεις, ἐνῶ ἐγώ πού ἐγκατέλειψα τὰ δικά μου, πῶς μπορῶ νά ἀναλάβω νά διαμοιράσω αὐτά πού δέν μοῦ ἀνήκουν»; Ἄλλωστε κάτι τέτοιο μπορεῖ νά ἀποτελέσει ἐρέθισμα προκλητικό γιά κενοδοξία ἢ καί πειρασμό πώσης στό πάθος τῆς φιλαργυρίας.

619

Ἑρώτηση

Ἄν ὅμως κάποιος ἐπιμένει καί φιλονεικεῖ λέγοντας· ἂν δέν πάρεις τὰ χρήματα καί δέν τὰ μοιράσεις ἐσύ, δέν δίνω τίποτα. Σ' αὐτή τήν περίπτωση θά ἀφήσουμε τό φτωχό νά λιμοκτονεῖ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅπως εἶπα στήν ἀγάπη σου, ὑπάρχουν κάποιοι ἀδελφοί πού ἀφιέρωσαν τόν ἑαυτό τους σ' αὐτή τή διακονία. Ἄν λοιπόν ἐσύ θέλεις νά πενθήσεις τίς ἁμαρτίες σου, νά μήν ἐπιδοθεῖς σέ μιά τέτοια ὑπόθεση, ἀκόμη καί ἂν δεῖς κάποιον νά πνίγεται (ἀπό τίς ἀνάγκες του) μπροστά στό κελλί σου!⁴ Μήν ἀπασχοληθεῖς μέ μοιρασιά ξένων χρημάτων καί ἀποσπάσεις τόν ἑαυτό σου ἀπό τή ζωή τοῦ πένθους. Ἀλλά ὁ Θεός καί Κύριός μας (ὁ Ὅποιος προνοεῖ γιά τὰ πάντα) καί ἐλέγχει καί τή συγκεκριμένη περίπτωση, ἐφόσον δέν θά βρεῖ στό πρόσωπό σου αὐτόν πού μπορεῖ νά διακονήσει αὐτό τό ἔργο, Αὐτός θά φροντίσει, ὥστε νά μή ματαιωθεῖ αὐτή ἡ ἀγαθοεργία, πού τελικά εἶναι ἔργο δικό Του.

620

Ἑρώτηση

Ἐνας φιλόχριστος ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα:

Ἄν ζητηθεῖ ἀπό κάποιον νά δώσει ἐλεημοσύνη καί δέν ἔχει, ἄραγε εἶναι ὑποχρεωμένος νά δανειστεῖ γιά νά δώσει;

φανατισμός. Τό δικαίωμα αὐτό πηγάζει ἀπό τή βαθιά πίστη του καί τήν εἰλικρινή προαίρεσή του νά εἶναι συνεπής πρὸς τή δεοντολογία τοῦ μοναχισμοῦ καί πρὸς τήν πραγματικότητα καί δραστηριότητα τῆς Θείας Πρόνοιας.

Μερικοί μετέφρασαν τή φράση «ὁ Κύριος τοῦ πράγματος ...» πού ἀναφέρεται λίγο πιο κάτω, ὡς «ὁ κάτοχος τῆς περιουσίας», τήν ὁποία θέλει νά τή διαθέσει γιά ἐλεημοσύνη. Βρίσκουμε ὅτι τό κεφαλαῖο «Κ» δέν εἶναι τυχαῖο οὔτε λαθεμένο. Ὁ Ὅσιος βλέπει τήν ἐλεημοσύνη ὡς μέριμνα τοῦ Θεοῦ καί ὅτι δέν πρέπει οἱ ἄνθρωποι, κάριν αὐτῆς, νά καταργοῦν τό «ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν ἐκείνῳ καί μενέτω, παρὰ τῷ Θεῷ» (Α' Κορ. 7, 24).

Ἀπόκρισις

Εάν τις αἰτῇται δοῦναι ὃ οὐκ ἔχει, κατάκρισιν οὐκ ἔχει· καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος αἰτηθεὶς δοῦναι ἐντολὴν εἶπεν, «ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐκ ὑπάρχει μοι», καὶ οὐκ ἐδανείσατο, ἵνα παράσκη· ἐὰν δὲ καὶ μόνην τὴν χρεῖαν αὐτοῦ τις ἔχη, οὐδ' οὕτω δεῖ αὐτὴν ὡς ἔτυχεν ἀναλῶσαι, ἵνα μὴ λείψῃ αὐτῷ καὶ θλιβῇ μὴ φέρων τὴν ἔνδειαν. Ἐὰν δὲ ὁ ὀκλούμενος εἴπῃ τῷ αἰτοῦντι, «συγκώρησόν μοι, οὐκ ἔχω τί σοι δοῦναι», τοῦτο οὐκ ἔστι ψεῦδος· ὁ γὰρ μὴ ἔχων, εἰ μὴ τὸ τῆς χρείας, οὗτος οὐκ ἔχει δοῦναι ἐτέρῳ· μόνον ἔρεῖ τῷ αἰτοῦντι, «συγκώρησόν μοι τὸ τῆς χρείας καὶ μόνον ἔχοντι». Μνησθῇτι τῶν πέντε παρθένων, αἵτινες, αἰτοῦμεναι παρὰ τῶν ἄλλων δοῦναι αὐταῖς ἔλαιον εἰς τὰς λαμπάδας αὐτῶν, εἶπον αὐταῖς, «μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν». Καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ Παῦλος φησι τοῖς Κορινθίοις ἐπιστέλλων, «ἵνα γένηται τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα»· καί, οὐ γὰρ ἵνα ἐτέροις μὲν ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις.

χκα'

Ἑρώτησις

Σαφηνίσον, Πάτερ, ὅτι περ εἶπας, ἐάν τις τὴν χρεῖαν αὐτοῦ ἔχη, οὐκ ὀφείλει αὐτὴν ὡς ἔτυχεν ἀναλίσκειν, ἵνα μὴ θλιβῇ· καὶ πῶς γίνεται θλιβῆ-
ναί τινα ἐπὶ τῷ ἐκουσίως γινομένῳ ὑπ' αὐτοῦ;

5. Ἡ πρακτικὴ διακριτικότητα στό ἔργο τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι δυσχερής, ὅχι μόνο γι' αὐτοὺς πού βλέπουν τὴν ἐλεημοσύνη ὡς ἐπιταγὴ νομικίζουσας καθηκοντολογίας, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτοὺς πού ἐπιθυμοῦν νὰ τὴ λειτουργοῦν ὡς «φυσικὸ καρπὸ» τῆς κατὰ Χριστὸν ἀδελφικῆς ἀγάπης. Μὲ τίς ἀπαντήσεις πού δίνει σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτηση ὁ Ὁσῖος, μᾶς δίνει ἕνα πλαίσιο πρακτικῆς διακριτικότητας:

1) Δέν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ δέν εἶναι καὶ ὑποχρεωτικό, νὰ δανείζεται κανεὶς γιὰ νὰ κάνει ἐλεημοσύνη. 2) Στὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν πού θὰ διαθέτει, δέν θὰ υπολογίζει μόνο τίς οἰκονομικὲς ποσότητες, ἄσχετα πρὸς τίς ψυχοσωματικὲς δυνατότητές του νὰ σηκώσει θεάρεστα καὶ πετυχημένα τὴ στέρνηση τοῦ ἀγαθοῦ πού κάθε φορά θὰ προσφέρει, ἀλλὰ θὰ ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τὰ μέτρα του. 3) Ὑποχρεώνεται νὰ δίνει τὸ περίσσευμά του, ἀλλὰ δέν ὑποχρεώνεται νὰ βάζει σὲ θλίψη τὸν ἑαυτοῦ καὶ σὲ ἄνεση τὸν πλησίον του. 4) Μπορεῖ νὰ δηλώνει ὅτι ἔχει μόνο ὅ,τι καὶ ὅσα τοῦ εἶναι ἀπαραίτητα καὶ κατὰ συνέπεια δέν ἔχει νὰ δώσει στοὺς φτωχοὺς καὶ ἐνδεεῖς.

Εἶναι εὐνόητο ὅτι τὸ ἐκάστοτε χωροχρονικὸ πλαίσιο τοῦ Χριστιανοῦ θὰ ὑπαγορεύει διαφορετικὴ διάκριση καὶ λειτουργία στὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ καὶ κατανόηση τοῦ πλαισίου πού δίνει ὁ Ὁσῖος (βλ. ἐπόμενο σχόλιο).

6. Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, ἂν καὶ ξεκίνησε ἀπὸ τὸν προβληματισμὸ γύρω ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἐλεημοσύνης, εἶναι ἕνα πρόβλημα πού παρουσιάζεται σὲ πολλοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ζητήσουν ἀπό κάποιον νά δώσει ἐλεημοσύνη καί ἐκεῖνος δέν ἔχει, δέν πρόκειται νά κατακριθεῖ ἂν δέν δώσει. Διότι καί ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὅταν τοῦ ζήτησαν νά δώσει ἐλεημοσύνη, εἶπε· «κρήματα ἀσχημένια καί χρυσά δέν ἔχω» (Πράξ. 3, 6), ἀλλά καί δέν δανείστηκε γιά νά δώσει. Ἄν πάλι κάποιος ἔχει μόνο τά ἀναγκαῖα, γιά τίς ἄμεσες προσωπικές ἀνάγκες του, δέν πρέπει νά τά καταναλώσει εἰκῇ καί ὥς ἔτυχε, γιά νά μήν τοῦ λείψουν καί ἡ στέρψη τόν φέρει σέ κατάθλιψη. Καί ἐπιπλέον, ἂν αὐτός πού τοῦ ζητεῖται ἐλεημοσύνη πεῖ σ' αὐτόν πού τοῦ ζητᾷ «συγκώρεσέ με, δέν ἔχω κάτι πού μπορῶ νά σοῦ τό δώσω», αὐτό δέν εἶναι ψέμα. Διότι αὐτός πού ἔχει μόνο τά ἀναγκαῖα, δέν ἔχει τή δυνατότητα νά δώσει σέ ἄλλον, ἀλλά σ' αὐτή τήν περίπτωση πρέπει νά πεῖ σ' αὐτόν πού τοῦ ζητᾷ «συγκώρεσέ με, ἀλλά ἔχω μόνο αὐτά πού εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητα γιά μένα». Θυμήσου τίς πέντε μωρές παρθένες, οἱ ὁποῖες, ὅταν ζήτησαν ἀπό τίς ἄλλες νά τούς δώσουν λάδι γιά τίς λαμπάδες τους, πῆραν τήν ἀπάντησιν· «ὄχι, γιατί δέν θά φτάσει καί γιά μᾶς καί γιά σᾶς» (Ματθ. 25, 9). Καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέει σπὴν ἐπιστολή του πρὸς τοὺς Κορινθίους «νά προστεθεῖ τό περισσευμά σας στό ὑστέρημα ἐκείνων» (πρβλ. Β' Κορ. 8, 14), ἀλλά δέν εἶπε ποτέ ὅτι πρέπει νά δίνετε καί ὅ,τι σᾶς εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητο, ὥστε μέ τήν ἐνέργειά σας αὐτή νά δημιουργεῖτε ἄνεση γιά τοὺς ἄλλους καί θλιβερή στέρψη γιά τόν ἑαυτό σας⁵.

621**Ἑρώτησις**

Διασαφήνισέ μου, Πάτερ, αὐτό πού εἶπες· «ἂν κάποιος ἔχει μόνο τά ἀπαραίτητα γιά τίς ἀνάγκες του, δέν πρέπει νά τά καταναλώνει εἰκῇ καί ὥς ἔτυχε, γιά νά μήν τοῦ λείψουν καί δυσκολευτεῖ ἀπό τή φτώχεια». Καί πῶς γίνεται νά θλιβεῖ καί νά δυσκολευτεῖ κάποιος γιά κάτι πού τό κάνει μέ τή θέλησή του;⁶

Εἶναι γνωστή μεθόδευσις τοῦ διαβόλου τό νά ἐμπνέει «τά ὑπὲρ τὴν δύναμίν μας» γιά νά ματαιώνονται καί νά μᾶς βυθίζει σπὴν ἀπελπισία ἢ σπὴν κατάθλιψη. Γι' αὐτό καί ὁ Ὅσιος δέν παραγνωρίζει τὴ σημασία τῆς προαίρεσης, ἀλλὰ ζητᾷ νά μᾶς προφυλάξει ἀπὸ ἄκαιρο καί ἐπιπόλαιο ἐνθουσιασμό. Μᾶς παρέχει λοιπὸν δυὸ διακριτικὰ ἀξιώματα, χωρὶς νά ζητᾷ νά μᾶς ἀνακόψει τὴν πορεία πρὸς τὴν τελειότητα. Τὸ πρῶτο εἶναι· «τὸ δὲ συμμετρεῖσθαι ἑαυτὸν διάκρισίς ἐστι καὶ ἀσφάλεια τῇ λογισμῷ τοῦ μὴ ταραχθῆναι αὐτὸν μετὰ ταῦτα». Καί τό δεύτερο· «ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ δύναμιν ποιῶν οὐ βασιτάζει καὶ ὁ Θεὸς τὰ κατὰ δύναμιν ζητεῖ».

Ἐπομένως ὁ Ὅσιος μᾶς προφυλάσσει νά μὴ γίνουμε θύματα τοῦ ἑαυτοῦ μας ἢ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ δέν μᾶς ἐμποδίζει νά γίνουμε πρωταθλητές, ὅπως φαίνεται σπὴν Ἀπόκριση πού ἀκολουθεῖ.

Ἀπόκρισις

Πάντα χρὴ μετὰ διακρίσεως ποιεῖν, τὸ δὲ συμμετρῆσαι ἑαυτὸν διάκρισίς ἐστι καὶ ἀσφάλεια τῷ λογισμῷ τοῦ μὴ ταραχθῆναι αὐτὸν μετὰ ταῦτα· τὸ δὲ ὑπὲρ δύναμιν ποιῆσαι εἴτε εὐποιῖαν εἴτε ἄλλο τι, ἀδιακρισία ἐστίν· ὕστερον γὰρ εἰς ταραχὴν καὶ ἀκηδίαν καὶ γογγυσμὸν φέρει τὸν ποιοῦντα. Καλὸν γὰρ καὶ πάνυ καλόν, ὥς ἡ κῆρα ἐκείνη διδόναι τῷ δεομένῳ καὶ οὐκ ἔστι τὸ πρᾶγμα κακόν· ἀλλ' ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ δύναμιν ποιῶν οὐ βαστάζει καὶ ὁ Θεὸς τὰ κατὰ δύναμιν ζητεῖ.

κκβ'

Ἑρώτισις

Οὐκοῦν εἴ τίς ἐστι πλούσιος καὶ ἔχων ὑπὲρ τὴν χρεῖαν αὐτοῦ, οὐκ ἔτι χρήζει ταύτης τῆς διακρίσεως; Κατὰ γὰρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ποιεῖ καὶ αὐτός.

Ἀπόκρισις

Ναί, χρήζει καὶ αὐτὸς τῆς διακρίσεως, ἵνα μὴ εὕρεθῇ ποιῶν ὑπὲρ τὴν δύναμιν τοῦ λογισμοῦ καὶ μεταμεληθῇ ἐπὶ τῷ γινομένῳ· διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος εἶπε· «μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἰλαρὸν γὰρ δότιν ἀγαπᾷ ὁ Θεός»· τὰ γὰρ τέλεια τῶν τελείων ἐστί, τὰ δὲ ἐλάττωνα τῶν ἐλαττώνων. Ὁ γὰρ τέλειος καὶ τὴν πενίαν φέρει γενναίως καὶ τοῦ πλούτου καταφρονεῖ καὶ πάντα ἀταράχως βαστάζει, κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὸν λέγοντα, «πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ, καὶ ὁ κόσμος ἐσταύρωταί μοι», καὶ τὰ ἐξῆς.

7. Ὁ ἀγωνιστής δὲν μπορεῖ νὰ βιώνει τὴν νίστη διακριτικά, ἐφόσον ἀγνοεῖ τὰ μέτρα του. Ἡ πλάνη προϋποθέτει τὴν ἄγνοια. Καὶ ἡ ἄγνοια εὐνοεῖ τῇ δραστηριότητι τοῦ διαβόλου. Τό νὰ ἀγνοεῖ κανεὶς τὰ πραγματικά μέτρα του σημαίνει ὅτι ἔχει μείνει ἔξω ἀπὸ δοκιμασίες ἢ ὅτι τίς δοκιμασίες του δὲν τίς ἀντιμετώπισε ἐπιτυχημένα ἐν Χριστῷ.

Ὁ δοκιμισμός, πού εἶναι μέρος τοῦ συνδρόμου τοῦ ναρκισσισμοῦ, μᾶς ὠθεῖ πολλές φορές νὰ διογκώνουμε τὰ μέτρα μας, ἀλλὰ σέ βάση φαντασίωσης πού δὲν ἀντέχει στὶς δοκιμασίες.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οἷα πρέπει νά τά κάνει κανείς μέ διάκριση. Καί φυσικά τό νά ὑπολογίσει τίς δυνάμεις του παράλληλα πρός τήν εὐαισθησία γιά τίς ἀνάγκες τοῦ ἀδελφοῦ του, εἶναι διάκριση καί ἀσφάλεια γιά τό λογισμό του, ὥστε νά μήν ταραχθεῖ μετά ἀπ' αὐτά πού θά πράξει. Δηλαδή τό νά πράξει ὁ ἄνθρωπος κάτι πάνω ἀπό τή δύναμή του, εἴτε ἀγαθοεργία εἴτε ὁ,τιδήποτε ἄλλο, εἶναι ἀδιακρισία, διότι ἀργότερα τόν ὀδηγεῖ σέ ταραχή, ἀκηδία καί γογγυσμό. Βέβαια εἶναι καλό, καί πολύ καλό μάλιστα, ὅπως ἡ χήρα ἐκείνη, νά δίνουμε σ' ἐκεῖνον πού ἔχει ἀνάγκη καί αὐτό δέν εἶναι κακό, ἀλλά ὁ ἄνθρωπος, ὅταν κάνει κάτι πάνω ἀπό τή δύναμή του, δέν τό σπκώνει· γι' αὐτό καί ὁ Θεός ζητᾷ νά κάνουμε ἐκεῖνα πού μπορούμε νά σπκώσουμε.

622**Ἑρώτηση**

Τότε, ἂν κάποιος εἶναι πλούσιος καί ἔχει περισσότερα ἀπ' ὅσα χρειάζεται, δέν ὑπάρχει σοβαρός λόγος νά περιορίσει διακριτικά τίς ἐλεημοσύνες του, διότι εἶναι προφανές ὅτι καί αὐτός ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τή δύναμή του.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α'σφαλῶς ἔχει καί αὐτός ἀνάγκη ἀπό τήν ἐφαρμογή τῆς διακρίσεως γιά νά μήν τόν ὑποχρεώσουν τά πράγματα νά συνειδητοποιήσει ὅτι ναι μέν δέν ἔδωσε περισσότερα ἀπ' ὅσα μπορούσε νά δώσει, ἀλλά ἔδωσε ἐκεῖ πού δέν ἔπρεπε ἢ ἔδωσε τόσα ὅσα δέν ἔπρεπε, καί μεταμεληθεῖ μετά γι' αὐτό πού ἔπραξε. Γι' αὐτό τό λόγο καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἶπε: «Ὁ καθένας πρέπει νά δίνει ἀφειδῶλευτα καί ἐλεύθερα, χωρίς νά στενοχωριέται ἢ νά ἀναγκάζεται, γιατί ὁ Θεός ἀγαπάει αὐτόν πού δίνει χωρίς νά φεύγει ἡ χαρά καί ἡ εἰρήνη ἀπό τήν ψυχή του» (Β' Κορ. 9, 7). Διότι τά τέλεια ἔργα ἀνήκουν στούς τέλειους ἀνθρώπους, ἐνῶ τά μέτρια στούς μεσαίους⁷. Ὁ τέλειος ἀσφαλῶς καί τή φτώχεια ὑποφέρει μέ γενναιότητα καί τόν πλοῦτο περιφρονεῖ καί ὅλα τά ὑπομένει ἀτάραχα κατά τόν Ἀπόστολο πού λέει: «Πάντοτε ἔχω δύναμη καί τά σπκῶνω ὅλα μέ τή βοήθεια τοῦ Χριστοῦ πού μέ δυναμώνει» (Φιλιπ. 4, 13). «Καί ὁ κόσμος ἔχει σταυρωθεῖ γιά μένα» (Γαλ. 6, 14) καί ὅσα ἄλλα σχετικά ἀκολουθοῦν ἐκεῖ.

Πολύ συχνά οἱ Πατέρες στηλιτεύουν τόν ὑπέρμετρο ζήλο τῶν ἀρχαρίων, ὅπως καί τήν ἄμετρη δειλία τους.

ⲭⲕγ´

Ἑρώτις

Ὁ δὲ ἐξ ἀρχῆς μὴ ἡδέως ἔχων δοῦναι, πῶς ὀφείλει ποιῆσαι, ἵνα ἐθίσῃ παρέχειν;

Ἀπόκρισις

Υ´πομιμνήσκειν ἑαυτὸν ὀφείλει περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ ἀνταποδόσεως τῶν διδομένων καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ ἐλαχίστων πραγμάτων καὶ πάντοτε νουθετεῖν ἑαυτὸν ὅτι ὁ τὰ ὀλίγα παρέχων, ὀλίγα λαμβάνει, ὁ δὲ τὰ πολλὰ, καὶ αὐτὸς πολλὰ λαμβάνει, κατὰ τὸ εἰρημένον, «ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει». Καὶ κατὰ μικρὸν ἐπιθυμεῖ ὁ λογισμὸς τὴν ἀνταπόδοσιν τῶν πολλῶν καὶ αἰεὶ προκόπτει εἰς τελείωσιν. Καὶ ὁ τοιοῦτος δύναται εἰς τέλεια μέτρα ἐλθεῖν, γυμνῶσαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν γνίνων πραγμάτων καὶ γενέσθαι τῷ πνεύματι μετὰ τῶν ἐπουρανίων.

ⲭⲕδ´

Ἑρώτις

Ἐάν τις συναρπαγεῖς ἀδιακρίτως ἀναλῶσῃ εἰς εὐποιῶν τὰ τῆς χρείας αὐτοῦ καὶ μεταμεληθῇ, πῶς ὀφείλει ἑαυτὸν παραμυθεῖσθαι, ἵνα μὴ τῇ διαβολικῇ λύπῃ καταποθῇ;

8. Τὸ ἐρώτημα πού ἀπαντᾷ ὁ Ὁσῖος εἶναι πρακτικὸ. Ὁ Ὁσῖος μὲ λίγα λόγια μᾶς δίνει τὴν ἀφετηριακὴ βιωματικὴ κατάσταση, πού γιὰ κάποιους ἰδεαλιστές δέν φαίνεται ἀποδεκτὴ, ἀλλὰ πού ἡ ἐμπειρία τοῦ Ἁγίου τὴν ἐπιστέφει μὲ κατάλληλη τελειότητα. Κίνητρο ἀφετηριακὸ ἡ ἀνταπόδοση ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης σὲ ἐπίπεδο παρακωρήσεως εὐτελῶν καὶ ἀσήμαντων πραγμάτων. Αὐτὸ ὅμως νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς ρητῆς διαβεβαίωσης τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου ὅτι ὁ θερισμὸς θὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴ σπορά.

Δεύτερο στάδιο τὸ κίνητρο τῆς πλεονεξίας, ἀλλὰ στὰ ὅσα ὁ Θεὸς θὰ ἀνταποδώσει. Αὐτὸς ὁ

623

Ἑρώτηση

Αὐτός πού ἔχει ὡς ἀρχή νά μή δίνει ἐλεημοσύνη μέ εὐχαρίστηση τί πρέπει νά κάνει γιά νά ἀποκτήσει τή συνήθεια τῆς ἐλεημοσύνης;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρέπει νά υπενθυμίζει στόν ἑαυτό του ὅτι ὁ Θεός ἀνταποδίδει στόν ἄνθρωπο ὅσα δίνει στόν ἄλλο καί νά ἀρχίζει τήν ἐλεημοσύνη ἀπό τά μικροπράγματα· πάντοτε δέ νά νοουθετῇ ὁ ἴδιος τόν ἑαυτό του⁸ καί νά τοῦ λέει ὅτι ἐκεῖνος πού δίνει λίγα, παίρνει καί λίγα, ἐνῶ ἐκεῖνος πού δίνει πολλά, παίρνει καί πολλά, σύμφωνα μέ τό Γραφικό: «Ὅποιος σπέρνει μέ φειδώ, θά θερίσει μέ φειδώ. Καί ἐκεῖνος πού σπέρνει ἀπλόχερα καί ἄφθονα, ζώντας ὡς ἰδιαίτερη εὐλογία τοῦ Θεοῦ τό νά δίνει, ἄφθονα καί θά θερίσει τούς καρπούς τῆς Θείας εὐλογίας» (Β΄ Κορ. 9, 6). Καί ἔτσι σιγά-σιγά ὁ λογισμός του ἐπιθυμεῖ τήν πλούσια ἀνταπόδοση καί προχωρεῖ συνεχῶς πρὸς τήν τελειότητα. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά φθάσει σέ τέλεια πνευματικά μέτρα, νά γυμνώσει τόν ἑαυτό του ἀπό τά γήινα πράγματα καί νά ἐπιτύχει τά ἐπουράνια μέ τή Χάρη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

624

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος παρασυρθεῖ καί διαθέσει ἀδιάκριτα τά ἀναγκαῖα του γιά ἀγαθοεργία καί στή συνέχεια ἀλλάξει γνώμη καί πικραθεῖ, πῶς πρέπει νά παρηγορήσει τόν ἑαυτό του, γιά νά μὴν καταποθεῖ ἀπό τή λύπη πού καί τήν ὑποκινεῖ καί τήν ἐκμεταλλεύεται ὁ διάβολος;

μεταβολισμός τῆς ηλεονεξίας στά ἀπὸ Θεοῦ παρεχόμενα κάνει καί μιά ἀλλαγὴ ἐπιπέδου ἀγαθῶν, ἀπὸ τό ἐπίπεδο τῶν ἐπίγειων στό ἐπίπεδο τῶν οὐράνιων. «Καὶ αὖτε προκόπτει εἰς τελείωσιν». Κλιμακωτὰ αὐτός πού ξεκινάει μέ κίνητρο τήν ἀνταπόδοση «δύναται εἰς τέλεια μέτρα ἐλθεῖν, γυμῶσαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν γήινων πραγμάτων καὶ γενέσθαι τῷ Πνεύματι μετὰ τῶν ἐπουρανίων». Πρακτικά καί προσγειωμένα μᾶς διδάσκει ὁ Ὁσῖος. Κάποιοι ἰδεαλιστές (ἀπροσγεῖωτοι) φιλόσοφοι, ζητοῦν νά ἀρχίζει κανεὶς μέ τή βιωματικὴ κατάσταση τῶν τελείων καὶ τὰ κάνουν ὅλα.

Ἀπόκρισις

Μέμψεται ἑαυτὸν πρῶτον ἐπὶ τῇ ἀδιακρισίᾳ καὶ ἀνακαλέσεται ἐκ τῆς λύπης τὸν λογισμόν, λέγων ὅτι ἀφοῦ εἰς πρᾶγμα ἀγαθὸν ἀνηλώθη, δυνατός ἐστιν ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἐλεῆσαί με καὶ οἰκονομῆσαί με κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ.

ⲭⲕⲉ´**Ἑρώτησις**

Ἐὰν ὧσι δύο πέννιες καὶ οὐκ ἔχω δοῦναι τοῖς δυσί, τίνα τῶν δύο προτιμήσω;

Ἀπόκρισις

Τὸν ἀσθενέστερον δεῖ προτιμῆσαι.

ⲭⲕϛ´**Ἑρώτησις**

Ἐὰν δὲ βούλωμαι δοῦναι καὶ ἀμφιβάλλῃ ὁ λογισμὸς μὴ δοῦναι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Ερώτησον αὐτόν, καὶ εἰ εὖροις αὐτὸν ὅτι διὰ σκνιπεῖαν τοῦτο ποιεῖ, δὸς καὶ ἄλλο τί ποτε μικρὸν ὑπὲρ τὸ ὀφειλὸν δοθῆναι, λόγου χάριν ἕναν ὀβολόν, καὶ ἕξεις ἔλκος.

9. Ὁ ρεαλισμὸς τῆς ἐπίγνωσης τῶν λαθῶν μας δέν πρέπει νά μειώνει τήν ἐπίγνωσιν τοῦ βεληνεκοῦς καὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς θείας Ἀγάπης -ἀκόμη καί τότε πού τό λάθος μας ἀποδεικνύεται ἐφάμαρτο- ἀρκεῖ νά εἶναι εἰλικρινής καὶ ἀταλάντευτη ἡ μετάνοιά μας.

10. Ἐάν ἡ αὐτογνωσία μᾶς πληροφορήσῃ γιά ἐγωπαθίαν καὶ ἐμπαθίαν φειδωλότητα, τότε ὁ Ὁ-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά κατηγορήσει πρῶτα ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό του γιὰ τὴν ἀδιακρισία του καὶ νά διώξει τὴ λύπη ἀπὸ τὴν ψυχὴ του, κάνοντας τὸν ἀντίρροπο λογισμό⁹. «ἀφοῦ ἀναλώθηκαν τὰ χρήματα γιὰ ἀγαθὸ σκοπὸ, εἶναι δυνατὸς ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς νά μέ ἐλεήσει καὶ νά μέ οἰκονομήσει, σύμφωνα μέ τὸ θέλημά Του».

625

Ἑρώτηση

Ἄν παρουσιαστοῦν δύο φτωχοὶ καὶ δέν ἔχω νά δώσω καὶ στοὺς δύο, ποιὸν ἀπὸ τοὺς δύο νά προτιμήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρέπει νά προτιμήσεις νά δώσεις σ' αὐτόν πού ἔχει μεγαλύτερη ἀνάγκη.

626

Ἑρώτηση

Ἄν θέλω νά δώσω, ἀλλὰ ὁ λογισμὸς μου ταλαντεύεται καὶ μοῦ λέει νά μὴ δώσω, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά ἐρευνήσεις βαθιὰ τὴν ψυχὴ σου καὶ ἂν δεῖς ὅτι ὁ λογισμὸς «νά μὴ δώσεις» προέρχεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας, τότε, ὅχι μόνο νά δώσεις αὐτὸ πού ἡ περίπτωση ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ καὶ κάτι παραπάνω¹⁰, ὅπως λ.χ. μιὰ πεντάρα καὶ τότε θά σέ ἐλεήσει ὁ Θεός.

σιος μᾶς συνιστᾷ, ὅχι μόνο νά δίνουμε ὅ,τι καὶ ὅσο θά δίναμε στὸν ἄνθρωπο πού μᾶς ζητᾷ κατὰ τίς δυνατότητές μας, ἀλλὰ –γιὰ νά καταπολεμήσουμε ἐπιτυχῶς τὴν «τσιγγουνιά» μας– νά δώσουμε καὶ κάτι παραπάνω. Ἄλλη μιὰ πρακτικὴ –φαινομενικὰ ἀσήμαντη σύσταση– μέ τόσο σημαντικά, γιὰ τὴν ἀναμόρφωσή μας, ἀποτελέσματα.

✠✠✠

Ἑρώτησις

Σαφηνίσόν μοι καί τοῦτο, κύριε Ἀββᾶ· ὁ μὴ ἔχων πόθεν δοῦναι, πῶς γίνεται συμμετοκος τῆς εὐλογίας τῆς ρηθείσης ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος πρὸς τοὺς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν <ἡτοιμασμένην> ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν» καὶ τὰ λοιπά;

Ἀπόκρισις

Αἱ δὲ ἀδελφεοί, ἐπεὶ οἱ Ἀπόστολοι οὐκ εἶχον χρήματα, οὐκ εἰσὶ συμμετοχοὶ ταύτης τῆς εὐλογίας; Τάξεις εἰσὶ καὶ πρὸς ἓνα ἕκαστον ὁ Θεὸς ἐλάλησε κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τάξιν· ἔδειξε γὰρ διὰ τῶν μακαρισμῶν τὴν διαφορὰν τῶν σωζομένων· ἀπὸ γὰρ τῶν αἰσθητῶν δύναται τις νοῆσαι καὶ τὰ πνευματικά. Ὑπόθου ὅτι ἄνθρωπος ἔχων ὑγρὰ γεννήματα πωλεῖ εἰς ὀλοκοτίνιον καὶ ἄλλος ἔχει διάφορα πράγματα καὶ πωλεῖ εἰς ὀλοκοτίνιον, καὶ ἐν τοῖς τεχνίταις τὸ αὐτό· ὁ μὲν ἐστὶ τέκτων καὶ αἶρει κεράτιον τὴν ἡμέραν ἄλλος οἰκοδόμος καὶ αἶρει καὶ αὐτὸς κεράτιον· ἄλλος ἄλλην τέχνην ἔχων καὶ αἶρει τὸν αὐτὸν μισθόν· καὶ αἱ μὲν τέχναι διάφοροι, καὶ τὰ γεννήματα ὡσαύτως διάφορα, ἡ δὲ τιμὴ καὶ ὁ μισθὸς ὁ αὐτός. Ταῦτα δὲ λάβε μοι εἰς σωτηρίαν ψυχῆς.

Τοῖς ἔχουσιν οὖν τὰ χρήματα καὶ διαδιδούσι πτωχοῖς ἀκενοδόξως, ρηθήσεται τὸ «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» καὶ τὰ λοιπά. Πρόσχευς δὲ τοῖς

11. Ὅσοι θέλησαν νὰ καταπολεμήσουν τίς ταξικές διακρίσεις μέσα στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ ἀρνηθοῦν καὶ τίς τάξεις. Ἐκαναν κάτι ἀνάλογο μ' ἐκεῖνον πού, γιὰ νὰ σκοτώσει τὴ μύγα πού καθόταν πάνω στὴ γυάλινη κανάτα, ἔσπασε καὶ τὴν κανάτα. Ἡ διάκρισις τοῦ Ὁσίου βάζει τὰ πράγματα στὴ θέση τους.

Ἡ ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη διαστρωματώνεται σὲ διάφορες βιολογικές, κοινωνικές, ἐπαγγελματικές, μορφωτικές ἢ καὶ πνευματικές τάξεις ἀνθρώπων. Ὁ κάθε ἀνθρώπος, σὲ κάθε χωροχρονικὸ στίγμα τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, βρίσκεται σὲ κάποιες τάξεις, στὶς ὁποῖες ἐναλλάσσεται, στὸ πλᾶσιό πάντοτε τῆς περιγεγραμμένης προσωπικῆς ἐλευθερίας του. Ὁ Θεὸς στὸν καθένα μας ἀπευθύνει τὸ λόγο Του καὶ ζητᾷ τὴν ἐφαρμογὴ Του, χωρὶς νὰ τὸν ὑποχρεώνει νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν τάξη του, ἀλλὰ δίνοντάς του τὴ δυνατότητα νὰ συμμορφώνεται μὲ τὸ θέλημά Του, κατὰ τίς προσωπικὲς καὶ ἀδιάβλητες παραμέτρους του.

Εἶναι προφανὲς καὶ διδάσκεται ξεκάθαρα καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες μας ὅτι ὁ κάθε ἀνθρώπος δὲν μπορεῖ καὶ δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐφαρμόζει στὸ αὐτὸ χωροχρονικὸ στίγμα τῆς ὑπαρξῆς του ὅλες τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καὶ μάλιστα στὸν ἴδιο βαθμὸ (Ἀπόκρ. κκη'). Αὐτὸ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ βροῦμε οὔτε στὴν ἐπίγεια Ζωὴ τοῦ Θεανθρώπου λειτουργοῦμενο μορφολογικά.

627

Ἑρώτηση

Διασαφηνισέ μου καί τοῦτο, κύριε Ἀββά: Αὐτός πού δέν ἔχει πόρους καί δυνατότητες νά δώσει ἐλεημοσύνη πῶς μπορεῖ νά γίνει κοινωνός στήν εὐλογία ἐκείνη πού λέχθηκε ἀπό τό Σωτήρα πρὸς τοὺς ἐκ δεξιῶν Του· «ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, κληρονομήστε τὴ Βασιλεία πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ σᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου, γιατί πείνασα καί μοῦ δώσατε νά φάω» καί ὅσα ἄλλα σχετικά ἀναφέρονται ἐκεῖ; (Ματθ. 25, 34-35).

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἱ δελφέ, τί ἐννοεῖς, ἐπειδὴ οἱ Ἀπόστολοι δέν εἶχαν χρήματα, δέν ἀπολαμβάνουν τώρα μιὰ τέτοια εὐλογία; Οἱ ἄνθρωποι βρίσκονται σέ διάφορα πνευματικά ἐπίπεδα καί σχηματίζουν διάφορες τάξεις. Καί ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπευθύνεται σέ κάθε ἄνθρωπο χωριστά καί πάντοτε λαμβάνει ὑπόψη τοῦ τίνος τῆς ὁποίας ἀνήκει ὁ καθένας μας¹¹. Μᾶς ἔδειξε δέ μέ τοὺς μακαρισμοὺς τὶς διάφορες τάξεις τῶν σωζομένων. Καί βέβαια ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ μπορεῖ κανεὶς νά ἐννοήσῃ καί τὰ πνευματικά. Ὑπόθεσε ὅτι ἓνας ἄνθρωπος πού ἔχει νωπὰ προϊόντα τὰ πουλάει γιὰ νά πάρει ἓνα ὀλόχρυσο νόμισμα τῶν εἰκοσιπέντε δραχμῶν καί ἄλλος πάλι ἔχει διάφορα πράγματα καί τὰ πουλάει γιὰ νά πάρει καί αὐτός ἓνα ὀλόχρυσο νόμισμα τῶν εἰκοσιπέντε δραχμῶν. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στὰ διάφορα τεχνικά ἐπαγγέλματα. Ὁ ἓνας εἶναι μαραγκός καί παίρνει τό ἓνα εἰκοστό τέταρτο τοῦ χρυσοῦ νομίσματος τὴν ἡμέρα, ὁ ἄλλος οἰκοδόμος καί παίρνει καί αὐτός τό ἓνα εἰκοστό τέταρτο τοῦ χρυσοῦ νομίσματος. Ἄλλος ἀσκεῖ ἄλλη τέχνη καί παίρνει καί αὐτός τὸν ἴδιο μισθό. Καί οἱ τέχνες εἶναι διαφόρων εἰδῶν καί τὰ εἰσοδήματα ὁμοίως εἶναι διαφορετικά. Ἡ τιμὴ ὅμως καί ὁ μισθὸς εἶναι ὁ ἴδιος. Αὐτὰ μετὰφέρει τα στοῦ θέμα τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς.

Σ' αὐτοὺς λοιπόν πού ἔχουν χρήματα καί δίνουν στοὺς φτωχοὺς, χωρὶς νά κενοδοξοῦν, θά λεχθεῖ τό «ἐλᾶτε οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν Πατέρα μου, κληρονομήστε τὴ Βασιλεία πού ἔχει ἐτοιμασθεῖ γιὰ σᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου»

Γι' αὐτὸ καί ὁ Ὁσῖος μᾶς βοηθᾷ νά σκεφθοῦμε ρεαλιστικά καί διακριτικά «καὶ αἱ μὲν τέχναι διάφοροι, καὶ τὰ γεννήματα ὡσαύτως διάφορα· ἡ δὲ τιμὴ καὶ ὁ μισθὸς ὁ αὐτός», θά μᾶς πεῖ, καί στή συνέχεια θά μᾶς προκαλέσῃ νά μεταφέρουμε αὐτὸ τό φαινόμενο καί στὶς διάφορες πνευματικές τάξεις: «Πρόσχευ δὲ τοῖς λοιποῖς μακαρισμοῖς καὶ εὕρισκεις ἐν αὐτοῖς πολλὴν διαφορὰν· μίαν δὲ σωτηρίαν ψυχῆς καὶ μίαν Βασιλείαν». Τό πρόβλημα πῆρε τὴν κλασσικὴ λύση του.

λοιποῖς μακαρισμοῖς καὶ εὐρίσκεις ἐν αὐτοῖς πολλὴν διαφοράν, μίαν δὲ σωτηρίαν ψυχῆς καὶ μίαν βασιλείαν. Εἶπε γάρ· «μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Καὶ πάλιν, «μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Καὶ ἄλλοι δὲ μακάριοι, διάφοροι ὄντες, οὐκ εἰσὶν ἀλλότριοι τῆς αὐτῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐὰν οὖν μὴ ὑπάρχη σοι ποιῆσαί σοι ἐλεημοσύνην, γενοῦ πτωχὸς τῷ πνεύματι, ἵνα συγκληρονομήσης τοῖς ἁγίοις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πένθησον περὶ τῶν ἁμαρτιῶν σου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἵνα συμπαρακληθῇς τοῖς ἐγγεγραμμένοις τῷ Εὐαγγελίῳ· κτῆσαι πραότητα, ἵνα κληρονομήσης τὴν γῆν· πείνασον καὶ δίψησον τὴν δικαιοσύνην, ἵνα χορτασθῇς ὑπ' αὐτῆς· ἔσο καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ἵνα ἴδῃς τὸν Θεὸν ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ· γενοῦ εἰρηνοποιὸς τῇ καρδίᾳ σου, ἵνα υἱὸς κληθῇς Θεοῦ· ἔτοιμος γενοῦ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, διωχθῆναι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ τοῦ διαβόλου εἰς τὸν ἀγαθὸν λογισμὸν τοῦ Θεοῦ, ἵνα εὐφρανθῇς εἰς τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Βάστασον ὄνειδισμὸν καὶ διωγμὸν καὶ καταλαλιὰν ψευδῇ διὰ τὸν Κύριον, ἵνα χαρῆς ἐν ἀγαλλιάσει, πολλὴν εὐρίσκων ἔμπροσθέν σου τὸν μισθὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

χκη'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οὖν ἕκαστος μακαρισμὸς μίαν < διδάσκει ἀρετὴν > πνευματικὴν, ἀρκεῖ, Πάτερ, αὕτη ἡ μία ἀρετὴ πρὸς σωτηρίαν τῷ ἔχοντι;

12. Γνωρίζουμε καλὰ ὅτι μιά ἀπὸ τίς πολὺ τακτικές μεθοδεύσεις τοῦ σατανᾶ εἶναι τό νά περιορίζει τό ὁητικό πεδίο τῆς ψυχῆς μας καί νά μᾶς ἀπολυτοποιεῖ τῇ σημασίᾳ μιᾶς συγκεκριμένης ὑποχρέωσης στήν ὁποία δέν μπορούμε νά ἀνταποκριθοῦμε, ὥστε νά μᾶς ἀπελπίσει καί νά μᾶς προτρέψει σέ ἀπονεννημένα διαβήματα. Στό θέμα αὐτό ὁ Ὁσῖος μᾶς ὑποδεικνύει νά σκεφθοῦμε σοβαρά καί νά ἐλέγξουμε ὥστε νά πληροφορηθοῦμε ὅτι τότε ἀκριβῶς πού δέν μπορούμε νά ἐφαρμόσουμε μιὰ συγκεκριμένη ἐντολή τοῦ Θεοῦ, μπορούμε νά ἐφαρμόσουμε τόσες ἄλλες πού δέν μᾶς ἀφήνει ὁ διάβολος οὔτε νά τίς σκεφθοῦμε.

Ἐπίσης τότε εἶναι πού λησμονοῦμε καί ἐκεῖνο πού ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Αὐτό πού δέν μπορούμε νά κερδήσουμε μέ τὴν ἀρετὴ, ἃς τό ἀναπληρώσουμε μέ τί

καί ὅλα τὰ σχετικά (Ματθ. 25, 34). Ἐξέτασε ὁμως τοὺς ὑπόλοιπους μακαρισμοὺς καί θά βρεῖς ὅτι ἐκφράζουν διαφορετικούς καί ἀνόμιους δρόμους σωτηρίας. Μία ὁμως εἶναι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς καί μία ἡ Βασιλεία. Ἀναφέρεται λοιπόν στοὺς μακαρισμοὺς: «Μακάριοι αὐτοὶ πού συναισθάνονται ἐνώπιον Θεοῦ τὴν πνευματικὴ τους φτώχεια, διότι εἶναι δική τους ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5, 3). Καί σέ ἄλλο μακαρισμό: «Μακάριοι ὅσοι δώκονται γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, γιατί σ' αὐτοὺς ἀνήκει ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5, 10). Καί τόσοι ἄλλοι εἶναι μακάριοι, καίτοι ἡ ζωὴ τους εἶναι τόσο διαφορετική, καί ὁμως ὅλοι αὐτοὶ δέν εἶναι ξένοι καί ἄσχετοι ἀπὸ αὐτὴ τὴ μόνη καί πραγματικὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἄν λοιπόν δέν ἔχεις τὴ δυνατότητα νά δώσεις ἐλεημοσύνη, βίωσε τὴν πνευματικὴ σου φτώχεια, γιὰ νά κληρονομήσεις μαζί μέ τοὺς Ἀγίους τὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν¹². Πένθησε γιὰ τίς ἁμαρτίες σου στὸν κόσμο αὐτό, γιὰ νά παρηγορηθεῖς μαζί μ' ἐκείνους πού ἀναφέρονται στό Εὐαγγέλιο. Ἀπόκτησε πραότητα, γιὰ νά κληρονομήσεις τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Πείνασε καί δίψασε γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, γιὰ νά χορτασθεῖς μέ τὴν πλήρη ἱκανοποίηση τοῦ πόθου σου. Καθάρισε τὴν καρδιά σου ἀπὸ κάθε μολυσμὸ ἁμαρτίας, γιὰ νά δεῖς τὸ Θεό μέσα στὴ δόξα Του. Γίνε εἰρηνοποιός σ' ὅλο τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς σου καί ἐργάσου νά εἰρηνεύσεις πραγματικά τοὺς ἄλλους, γιὰ νά ἀναγνωρισθεῖς καί νά ἀνακηρυχθεῖς υἱὸς Θεοῦ. Ὅς εἶσαι ἕτοιμος, μέ ὅλη τὴν καλλιέργεια τῆς ἀρετῆς πού θά κάνεις στὸν ἑαυτό σου, νά διωχθεῖς γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ πόλη σέ πόλη, δηλαδή ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς τοῦ διαβόλου στοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς πού ἐμπνέει ἡ κατὰ Θεὸ ζωὴ, γιὰ νά εὐφρανθεῖς πού θά κληρονομήσεις τὴ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Βάσταξε ὄνειδισμό καί διωγμὸ καί ψευδὴ κατηγορία χάριν τοῦ Κυρίου, γιὰ νά καίρεσαι καί νά ἀγάλλεσαι, καθὼς θά διαπιστώσεις ὅτι ὁ ἄξιος μισθός σου ἔχει φθάσει πρὶν ἀπὸ σένα στὸν οὐρανό.

628

Ἐρώτηση

Ἐπειδὴ λοιπόν κάθε μακαρισμὸς διδάσκει μία πνευματικὴ ἀρετὴ, ἀρκεῖ, Πάτερ, αὐτὴ ἡ μία ἀρετὴ σ' αὐτόν πού τὴν ἔχει γιὰ νά ἐπιτύχει τὴ σωτηρία του;

συντριβή». Ἡ σωματικὴ ἀσθένειά μου δέν μοῦ ἐπιτρέπει νά δράσω ἱεραποστολικά π.κ. στὴν Ἀφρική. Δέν μέ ἐμποδίζει ὁμως νά ἔχω μέσα στὴν καρδιά μου ὅλους τοὺς Ἀφρικανούς. Ὁ Κύριος στὴ Γεθσημανὴ ἔκανε τὸ μέγιστο ἄνοιγμα τῆς Καρδιᾶς Του ὡς Ἄνθρωπος καί χώρεσε ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα ὅλων τῶν αἰώνων, γιὰ νά τὴ χαριτώσει μέ τὴ δυνατότητα τῆς θεώσεώς της, ἔστω κι ἂν ἦταν Μόνος καί ἔστω κι ἂν ἔσταζαν θρόμβοι αἵματος ἀπὸ τὸ πανάγιο Πρόσωπό Του.

Ἀπόκρισις

Ὡς περ τὸ σῶμα ἓν ἐστὶ καὶ πολλὰ ἔχει μέλη, καὶν λείψη ἐν τῶν μελῶν, οὐκ ἔστι σῶμα τέλειον, οὕτως εἶναι νόησον καὶ ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ. Μέλῃ γὰρ πολλὰ ἔχει τὰς ἀρετάς· καὶν μία τούτων λείψη, οὐκ εὐρίσκεται τετελειωμένος ὁ ἄνθρωπος. Ὡς περ δὲ τεχνίτης ἐπιστάμενος τὴν ἑαυτοῦ τέχνην καλῶς, ἄλλας τέχνας ἐπιτηδεύει διὰ τῆς αὐτοῦ εὐφυΐας καὶ οὐκ ὀνομάζεται τεχνίτης, εἰ μὴ ἐκ τῆς αὐτοῦ τέχνης, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἔχων ὁ ἄνθρωπος πάσας τὰς ἀρετάς, ἐξ ἐκείνης γνωρίζεται καὶ ὀνομάζεται, ἐν ᾗ μάλιστα διαλάμπει ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις ἐν αὐτῷ.

κκθ'

[Ἑρώτησις]

Ἄλλος φιλόχριστος ἔδωκεν εὐλογίαν τινὶ διαδοῦναι πτωχοῖς ὡς ἔχων αὐτὸν πιστὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ· λάβε καὶ τῷ Θεῷ ποιεῖς τὸν λόγον. Κάκεϊνος οὐκ ἐνόησεν, ὅτι βάρος μέγα ἐπέθηκεν αὐτῷ καὶ ἐνόμισεν, ὅτι, καὶ εἰ μὴ εἶπεν αὐτῷ τοῦτο, ἀφ' οὗ <ὅλως> ἐδέξατο, λόγον εἶχε ποιῆσαι τῷ Θεῷ. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ αὐτὸς Γέρων περὶ τούτου, εἶπεν.

Ἀπόκρισις

Ἐπλανήθη ὁ λαβὼν, ὅτι ὅλως ἐθάρρησε δύνασθαι λόγον δοῦναι τῷ Θεῷ περὶ οἵουδήποτε πράγματος. Τίς παρηρησιάσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; Τῶν τελείων γὰρ ἐστὶ Πατέρων τοῦτο τὸ πρᾶγμα. Ὡφειλε γὰρ εἰπεῖν τῷ

13. Ὁ ἐν Χριστῷ καὶ κατὰ Χριστὸν ἀγωνιζόμενος ἄνθρωπος θά μπορούσε νά θεωρηθεῖ ὡς μιά πολυηρισματικὴ ὄντοτητα πᾶνw στὰ πρίσματα τῆς ὁποίας ἀντανακλᾶται ἡ Χαρισματικὴ ἐνέργεια τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ μέ κιλιόμορφες χαρισματικὲς ἀνταύγειες, ἀνάμεσα στὶς ὁποῖες ξεχωρίζει κάποια πιὸ ἔντονα, ἀνάλογα μέ τό πρίσμα στό ὁποῖο ἀντανακλᾶται καὶ μέ τὴν ὀπτική γωνία ἐκείνου πού τό βλέπει.

Ἔτσι μέσα στήν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία ἡ στήν κοινωνικὴ ἐκκλησία διαφέρει μορφολογικά ὁ κάθε θεούμενος ἄνθρωπος (Ἅγιος) καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ κάποιο ἢ κάποια ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, πού τοῦ δίνουν καὶ τόν ἰδιαιτέρο τίτλο του.

14. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς κάνουμε τό λάθος νά θεωροῦμε «ἀγνή τὴν καρδιά μας» γιατί τὴν ταυτίζουμε μέ τὴν ἀγνή συνειδητὴ προαίρεσή μας. Βιώνουμε δοκητικά τὴν ἀγνότητά μας, ἐνῶ θά μᾶς ὑποχρέωνε ἡ ρεαλιστικὴ αὐτογνωσία νά ὑπολογίζουμε ὅτι α) δέν ἔχουμε σαφὴ ἀντίληψη τῆς πραγματικῆς ποιότητος τῆς καρδιάς μας, β) δέν ἔχουμε ὀρθὴ ἀντίληψη περὶ τῆς ἀγνότητος καὶ γ) δέν ἐλέγχουμε τὴν ἰκανότητά μας νά λειτουργοῦμε ἀγνά κάτω ἀπὸ ὁποιοσδήποτε συνθήκες. Γι'

Ἐπίκλησις

Ὅπως τό σῶμα εἶναι ἓνα, ἀλλά ἔχει πολλά μέλη καί ἄν λείπει ἓνα ἀπό τά μέλη του, τό σῶμα δέν εἶναι τέλειο, τό ἴδιο νά θεωρήσεις ὅτι συμβαίνει καί μέ τόν ἕσω ἄνθρωπο. Διότι καί ὁ ἐσωτερικός ἄνθρωπος ἔχει πολλά μέλη, τίς ἀρετές· καί ἄν λείπει μία ἀπ' αὐτές, δέν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά τελειωθεῖ. Ὅπως ὅμως ὁ τεχνίτης πού γνωρίζει τήν τέχνη του καλά, ἀλλά ἀσκεῖ καί ἄλλες τέχνες μέ τήν εὐφυΐα πού τόν διακρίνει, καί δέν ὀνομάζεται τεχνίτης ἀπ' αὐτές, παρά μόνο ἀπό τή δική του τέχνη, τό ἴδιο καί ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει ὅλες τίς ἀρετές, γνωρίζεται καί ὀνομάζεται ἀπό ἐκείνη, μέσω τῆς ὁποίας διαλάμπει ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σ' αὐτόν¹³.

629

Ἐρώτησις

Ἐνας ἄλλος εὐσεβής ἀδελφός ἔδωσε σέ κάποιον εὐλογία (ἓνα χρηματικό ποσό) γιά νά τή διαμοιράσει στούς φτωχοῦς ἐπειδή τόν θεωροῦσε ἔμπιστο. Τοῦ εἶπε λοιπόν: «Πάρε αὐτή τήν εὐλογία καί ἔχεις νά δώσεις λόγο στό Θεό γι' αὐτήν». Ἐκεῖνος δέν ἐνόησε ὅτι τοῦ ἔβαλε ἐπάνω του μεγάλη εὐθύνη καί βάρος καί πίστευε πῶς, καί ἄν ἀκόμη δέν τοῦ τόνιζε αὐτό τό σημεῖο, ἀφοῦ δέχτηκε γενικά αὐτή τήν εὐθύνη, θά ἔδινε λόγο στό Θεό. Ρώτησαν λοιπόν τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, γι' αὐτό τό θέμα καί ἔδωσε τήν ἑξῆς ἀπάντησι.

Ἐπίκλησις Ἰωάννου.

Πλανήθηκε ὁ ἀδελφός πού ἀνέλαβε νά διαχειρισθεῖ τήν εὐλογία, γιατί εἶχε μεγάλο θάρρος καί ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό του ὅτι ἔχει τή δύναμη νά δώσει λόγο στό Θεό γιά ὅποιοδήποτε πράγμα. Ἀλλά ποιός μπορεῖ νά σκώσει τό ἀνάστημά του καί νά ἰσχυρισθεῖ ὅτι ἔχει ἀγνή καί καθαρή καρδιά;¹⁴ Διότι ἡ πνευματική αὐτή κατάστασι εἶναι γνώρισμα τῶν τελείων Πατέρων. Ἐπρεπε λοιπόν νά πεῖ σ' αὐτόν πού τοῦ ἐμπιστεύθηκε τό χρηματικό ποσό γιά

αὐτούς τοὺς λόγους δέν πρέπει νά εἴμαστε ἀπόλυτοι στίς ἀπαιτήσεις μας ἀπό τοὺς ἄλλους, ὅσο καί στίς ὑποσχέσεις μας πρὸς αὐτούς.

Παρά ταῦτα ἡ κοινωνία δέν μπορεῖ νά λειτουργεῖ χωρίς νά δίνουμε τήν ἐμπιστοσύνη μας ὁ ἓνας στόν ἄλλο. Ἡ πρότασι τοῦ Ὁσίου εἶναι: Νά μὴν ἀπαιτοῦμε τελειότητα ἀπὸ τοὺς μὴ τέλειους καί νά δίνουμε τήν ἐμπιστοσύνη μας μέ προσγειωμένη μετριопάθεια καί ὄχι μέ αἰσιόδοξη ἐπιπολαιότητα: «... ὁ γὰρ διακρινόμενος, οὐδὲ πιστεῦσαι ὀφείλει».

διδόντι ὅτι «οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς ἐπὶ τούτῳ λαβεῖν, ὥστε δοῦναι λόγον τῷ Θεῷ, ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ὢν, ἀλλὰ τοῦτο σπουδάζων, τὸ συνεισενεγκεῖν πᾶσάν μου τὴν δύναμιν ἐν τῷ πράγματι· τοῦτο δὲ Θεοῦ ἐστὶ, τὸ συνεργῆσαι γενέσθαι κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ». Καὶ εἰ οὕτως εἶπε, ταπείνωσις αὐτῷ ἐλογίζετο καὶ οὐκ εἶχεν αὐτὸν ὁ Θεὸς κατακρίναι πλέον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ὡς θαρρῶν τὸν λόγον ἐδέξατο, τότε μετὰ ἀκριβείας ἀπαιτεῖται τὸν λόγον παρὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ὤφειλε δὲ καὶ ὁ δοὺς ἀπαιτῆσαι τὸν ἀδελφὸν τὸν τοιοῦτον λόγον· καὶ γὰρ δοκῶν αὐτὸν ἔχειν πιστόν, κατὰ ἀγνωσίαν ἄπιστον αὐτὸν ἔσχεν· ἀλλ' ἔδει, ἅπας πιστεύσαντα αὐτῷ, εἶσαι τῷ Θεῷ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ διακριθῆναι εἰς τὸν ἄνθρωπον· ὁ γὰρ διακρινόμενος, οὐδὲ πιστεῦσαι ὀφείλει.

κλ΄

Ἑρώτις

Ἐπειδὴ εἰσὶ τινες φανερώς καὶ δημοσίᾳ λαμβάνοντες ἐκ τῆς διαδόσεως, ἄλλοι δὲ ἐρυθριῶντες φανερώς λαβεῖν διὰ τὴν εὐγένειαν, καὶ ἄλλοι ἀσθενεῖς ἐν τοῖς οἴκοις ἀνακείμενοι, ἄρα ὀφείλει τις ποιεῖν πρὸς αὐτῶν διαφοράν, ἢ πᾶσιν ἐπίσης διδόναι τὰ τῆς εὐλογίας;

Ἀπόκρισις

Πάντας τοὺς φανερώς λαμβάνοντας ἔχε ἐν μιᾷ τάξει, εἰ μὴ τις ἐν αὐτοῖς ἔχων ἀσθενείαν καὶ πάθος, τούτῳ γὰρ δεῖ προσθεῖναι μικρόν· τοὺς δὲ ἐρυθριῶντας φανερώς καὶ δημοσίᾳ λαμβάνειν καὶ τοὺς ἐν ἀσθενείαις κατακειμένους ἔχε ἐν ἑτέρᾳ τάξει, παρέχων αὐτοῖς περισσὸν κατὰ τὴν χρείαν αὐτῶν, καὶ καθὼς ἔχει ἡ χεὶρ σου καὶ ἀρέσκει.

15. Εἶναι ἀξιοπρόσεκτο ἡ ἀπάντησις αὐτὴ τοῦ ὁσίου Ἰωάννου. Ταξιθετεῖ τοὺς ἐνδεεῖς ἀναφορικά· α) πρὸς τὴν ἀντικειμενικὴν ἀνάγκην τους, β) πρὸς τὸν ψυχικὸν κόσμον τους, γ) πρὸς τὸ μέγεθος τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἐλεοῦντος καὶ δ) πρὸς τὴν προσωπικὴν του κρίσιν.

Ἀσφαλῶς αὐτὴ ἡ θέσις εἶναι ἐπηρεασμένη ἀπὸ τῆς κοινωνικῆς ἀντιλήψεως τῆς ἐποχῆς καὶ

νά δοθεῖ ὡς εὐλογία, ὅτι «δέν εἶμαι ἱκανός νά δεχτῶ μέ τέτοιους ὅρους τήν εὐλογία, δηλαδή νά δώσω λόγο στό Θεό γι' αὐτήν, ἐγώ πού εἶμαι ἁμαρτωλός ἄνθρωπος, ἀλλά τήν παίρνω καί θά κάνω ὅ,τι μπορῶ γιά νά φέρω εἰς πέρας τήν ὑπόθεση αὐτή. Καί ἀνήκει στό Θεό τό νά συνεργήσῃ ὥστε νά ἐξελιχθοῦν τά πράγματα σύμφωνα μέ τό θέλημά Του». Ἄν μιλοῦσε μ' αὐτόν τόν τρόπο, θά ἐπιδείκνυε ταπεινό βίωμα καί ταπεινή συμπεριφορά καί δέν θά τοῦ ζητοῦσε ὁ Θεός νά καταθέσῃ κάτι παραπάνω ἀπό τή δύναμή του. Ἐπειδή ὅμως δέχτηκε τό λόγο σάν νά ἦταν δυνατός, γι' αὐτό καί ὁ Θεός θά ἀπαιτήσῃ μέ ἀκρίβεια νά πραγματοποιήσῃ τό λόγο του. Ἐπίσης δέν ἔπρεπε καί ὁ ἀδελφός πού τοῦ ἀνέθεσε αὐτή τήν φροντίδα νά τόν ἀπειλήσῃ μέ τέτοιο λόγο. Μπορεῖ βέβαια νά ἔδεικνε πώς τοῦ ἔχει ἐμπιστοσύνη, χωρίς ὅμως νά τό συνευδοποιεῖ, δέν πίστευε σπῆν ἀκεραιότητά του, οὔτε τόν ἐμπιστευόταν. Ἀλλά ἔπρεπε, ἀφοῦ τοῦ εἶχε ἐμπιστοσύνη, νά ἀφήσῃ τήν ὑπόθεση στό Θεό καί νά μὴν ἀμφιβάλλῃ γιά τόν ἄνθρωπο· διότι αὐτός πού ἀμφιβάλλῃ γιά κάποιον, δέν πρέπει καί νά τοῦ ἐμπιστεύεται τίποτε.

630

Ἑρώτηση

Ἐπειδή υπάρχουν μερικοί πού παίρνουν φανερά καί δημόσια ὅσα τοὺς δίνονται ὡς ἐλεημοσύνη, χωρίς νά δείχνουν ὅτι δυσκολεύονται, ἄλλοι ὅμως κοκκινίζουν ἀπό ντροπή, λόγω τῆς εὐγενικῆς καταγωγῆς τους, ὅταν εἶναι νά πάρουν κάτι φανερά, καί ἄλλοι εἶναι ἄρρωστοι καί μένουν κατάκοιτοι στά σπίτια τους, ἄραγε, πρέπει κανεῖς νά κάνει κάποια διάκριση σέ μερικούς ἀπ' αὐτούς ἢ νά δίνει σέ ὅλους ἀδιάκριτα τό ἴδιο βοήθημα καί μέ τόν ἴδιο τρόπο;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅλους αὐτούς πού παίρνουν ἐλεημοσύνη φανερά χωρίς νά δυσκολεύονται, νά τοὺς κατατάσσεις σέ μία κατηγορία, ἐκτός ἂν ὑπάρχει κάποιος πού εἶναι ἀδύνατος καί πιά βαριά ἄρρωστος, ὁπότε πρέπει νά τοῦ δώσεις λίγο παραπάνω. Αὐτούς πάλι πού κοκκινίζουν ὅταν παίρνουν ἐλεημοσύνη δημόσια καί φανερά καί αὐτούς πού εἶναι κατάκοιτοι, νά τοὺς κατατάσσεις σέ ἄλλη κατηγορία. Νά τοὺς δίνεις δηλαδή περισσότερο, ἔχοντας ὡς βάση τήν ἀνάγκη τους, ἀνάλογα βέβαια καί μέ τίς δυνατότητες πού ἔχεις καί τή σχετική διάκριση καί οἰκονομία πού μπορεῖς νά κάνεις¹⁵.

τῆς περιοχῆς. Αὐτό ὅμως εἶναι ἐκεῖνο πού ἀπαιτεῖται, τόσο γιά τή ρεαλιστική πρόσληψη τοῦ κόσμου ὅσο καί γιά τό ρεαλιστικό ἁγιασμό του, γιά μιὰ πραγματική «σάρκωση» τοῦ λόγου.

κλα´

Ἑρώτησις

Ἐὰν ὁ παρέχων τινὶ χρήματα διαδοῦναι εἴτε πατράσιν εἴτε πτωχοῖς, εἴπῃ αὐτῷ ἐν φανερῷ τόπῳ παρασχεῖν, εὐρίσκονται δὲ πλησίον τινὲς πάνυ ἐνδεεῖς, μὴ ἄτοπόν ἐστι κακέينوις μεταδοῦναι;

Ἀπόκρισις

Ὅκ ἔστιν ἄτοπον, ἐὰν πάνυ δέωνται παρασχεῖν καὶ αὐτοῖς· συμβαίνει γὰρ ὅτι μὴ εἰδὼς ἐκεῖνος, ὅτι οὕτω χρήζουσιν, οὐκ εἶπε δοθῆναι αὐτοῖς. Ἐὰν δὲ εἰδικῶς παραγγεῖλῃ αὐτῷ μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ δοῦναι, εἰ μὴ ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ τόπῳ, μὴ παρεξέλθῃ τὴν αὐτοῦ ἐντολήν. Χρεῖα οὖν προερωτᾶν αὐτὸν περὶ τούτου καὶ ὡς λέγει ποιῆσαι, καὶ εὐρίσκεται ἀμέριμνος.

κλβ´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα τοῦτο καὶ τῶν συνεργούντων χρήζει, ἐὰν λάβω τινὰς οὓς νομίζω εἶναι πιστούς, μὴ ὀφείλω διακριθῆναι πιστεῦσαι αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν φθάσῃς ἔχειν αὐτοὺς πιστούς, μὴ διακριθῇς πιστεῦσαι αὐτοῖς, τῷ γὰρ Θεῷ τὰ πάντα πεφανέρωται, καὶ αὐτὸς οἶδεν ἡμῶν τὰ ἐγκάρδια, καὶ κατὰ τὸ ἔργον ἀποδίδωσιν ἐκάστω. Ἐὰν οὖν παράψωνται, αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὄψονται.

16. Πρόκειται γιὰ μιὰ εἰδικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ «τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλόν, ἐὰν μὴ καλῶς γένηται». Δέν ἐπιτρέπεται, μέ ὅποιοδῆποτε ἀγαθοπροαίρετο ἢ ἀγαθοεργό πρόσχημα, νά προσβάλ-
λουμε ἢ νά ἀγνοοῦμε τὴ βούληση τοῦ πλησίον.

Ἡ Ὁ Ὅσιος συμβουλεύει γιὰ τὴν ἐξυπρέτηση τῆς βούλησης τοῦ «ἐλεοῦντος», εἴτε αὐτὸς ἀ-
φίνει ἐλευθέρῳ εἴτε κρατᾷ περιορισμένο τό διακονητῇ. Ἐάν ὁμως ἔχει δώσει περιθώρια δια-
κριτικῆς λειτουργίας στό διακονητῇ, τότε αὐτὸς μέ φόβο Θεοῦ θά διαθέσει τὴ βοήθεια καὶ ὅπου
ἄλλου κρίνει ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο. Πιό σωστό βέβαια θά ἦταν νά ἔχει προκαταβολικά ρωτήσει γιὰ
τό ἐνδεχόμενο μιᾶς κάποιας τροποποίησης τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου.

17. Στούς ἀνθρώπους πού κατὰ διαφόρους τρόπους θέλουν νά μιμηθοῦν τὴ συμπεριφορὰ

631

Ἑρώτηση

Ἄν αὐτός πού δίνει σέ κάποιον χρήματα, γιά νά τά διαμοιράσει εἴτε σέ Πατέρες εἴτε σέ φτωχοῦς, τοῦ πεῖ νά τά δώσει φανερά σ' ἓνα δημόσιο κῶρο, ἀλλά βρίσκονται ἐκεῖ κοντά του κάποιοι πολύ φτωχοί, εἶναι ἀδιάκριτο νά δώσει καί σ' αὐτούς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν εἶναι ἀδιάκριτο καί ἀνεπίτρεπτο, ἂν ἔχουν μεγάλη ἀνάγκη, νά δώσει καί σ' αὐτούς. Διότι, εἶναι πολύ πιθανό, αὐτός πού ἔχει προσφέρει τά χρήματα γιά νά δοθοῦν ὡς ἐλεημοσύνη, νά μή γνωρίζε ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλοι πού ἔχουν ἀνάγκη καί μόνο γι' αὐτό δέν εἶπε νά δοθοῦν χρήματα καί σ' αὐτούς. Ἄν ὅμως εἰδικά τοῦ παραγγεῖλει νά μή δώσει χρήματα πουθενά ἄλλου, παρὰ μόνο στό συγκεκριμένο τόπο πού τοῦ ὑπέδειξε, νά μήν παραβεῖ τήν ἐντολή του¹⁶. Πρέπει δηλαδή νά τόν ρωτάει ἐκ τῶν προτέρων γιά μιὰ τέτοια περίπτωση καί νά κάνει ὅ,τι τοῦ πεῖ. Καί ἔτσι θά παραμένει ξένοιαστος καί ἀμέριμνος.

632

Ἑρώτηση

Ἐπειδή ἓνα τέτοιο ἔργο χρειάζεται καί βοηθούς, ἂν πάρω κάποιους πού τούς θεωρῶ ἔμπιστους, μήπως πρέπει νά προβληματίζομαι γιά τό ἂν θά τούς ἐμπιστευθῶ μιὰ τέτοια ὑπόθεση;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν φθάσεις στό σημεῖο νά τούς θεωρεῖς ἔμπιστους, μήν προβληματίζεσαι γιά τό ἂν πρέπει νά τούς ἐμπιστευθεῖς τήν ὑπόθεση αὐτή, διότι στό Θεό εἶναι ὅλα φανερά καί αὐτός γνωρίζει τί γίνεται στήν καρδιά μας, ἀποδίδει δέ στόν καθένα σύμφωνα μέ τά ἔργα του. Ἄν λοιπόν κάνουν κάποια ἰδιотелή παράχρηση ἢ κατάχρηση, αὐτοί θά εἶναι ὑπεύθυνοι γιά τήν πράξη τους αὐτή¹⁷.

τοῦ Ἰούδα, σέ μεγάλα ἢ μικρά θέματα, διδασκόμαστε νά κρατᾶμε τή στάση πού τήρησε καί ὁ Κύριος ἔναντι τοῦ προδότη Ἰούδα, χωρίς ὅμως νά λησμονοῦμε ὅτι καί ἐμεῖς εἴμαστε σιαμαῖοι ἀδελφοί του.

κλγ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ καταλάβω ὅτι παρήψατό τις αὐτῶν, τί ὀφείλω ποιῆσαι; Ἐλέγξω αὐτὸν καὶ ἀπολάβω αὐτὰ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εἰ ἂν εὖρης ἀκριβῶς ὅτι παρήψατο, σκόπησον εἰ δέχεται ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ἐλεγχθῆναι, καὶ οὕτως εἰπὲ αὐτῷ τὸ πρᾶγμα μετὰ πραότητος καὶ νοθεσίας τῆς κατὰ Θεόν, καὶ ἀνάλαβε αὐτὰ παρ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ μὴ δέχεται τὸν ἐλεγχον, μὴ βλάβης τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, μήποτε ἀπὸ αἰσχύνης εἰς χειρόν τι ἔλθῃ, ἀλλ' ἔασον αὐτὸν ἔχειν εἴ τι ἔλαβε· καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς πλέον ἐπίσταται, εἰ χρήζων ἔλαβε, καὶ οἶδε πῶς κρίνει τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ.

κλδ΄

Ἑρώτησις

Καὶ ὀφείλω τοῦ λοιποῦ τῷ τοιούτῳ οὕτω πιστεῦσαι;

Ἀπόκρισις

Εἰ ἂν μάθης ὅτι καὶ ἄλλοτε τοῦτο ἐποίησε καὶ σπουδάζει παραβλάπτειν τὸ πρᾶγμα, μηκέτι πιστεύσης αὐτῷ· εἰ δὲ χρηστὸς ὑπάρχων ἀεί, νῦν ἐκ διαβόλου συνηρπάγη ἢ χρήζων αὐτῶν ἔλαβεν, οὐκ ἄτοπον πάλιν πιστεῦσαι αὐτῷ· πάντως γὰρ διορθοῦται μόνον μὴ σκανδαλίσῃς αὐτόν.

18. Ἡ ἀγαπητικὴ συλλειτουργία τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων ἐπιβάλλει, πρὶν ἀπὸ κάθε ἐνέργειά μας πού ἐνδέχεται νὰ θίξῃ τὴν ὑπόληψιν ἢ τὴ συνείδησιν τοῦ ἄλλου, νὰ ὑπολογίζουμε, μέ κάθε δυνατὴ ἀκρίβεια, τὴν ἀντοχὴ τοῦ ἄλλου σὲ μιά τέτοια δοκιμασίᾳ, πολὺ περισσότερο ὅταν τὰ θέματα ἀνάγονται σὲ διαχειριστικὴ ἐντιμότητα· «... εἰ δὲ μὴ δέχεται τὸν ἐλεγχον, μὴ βλάβης τὴν συνείδησιν αὐτοῦ...».

Καὶ τοῦτο γίνεται μέ συνειδητὴ πρόθεσιν, ὅχι γιὰ νὰ χαρισθοῦμε στὸν καταχραστή, ἀλλὰ γιὰ νὰ προλάβουμε τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς καταστροφῆς του· «μήποτε ἀπὸ αἰσχύνης εἰς χειρόν τι ἔλθῃ». Ὅπως μᾶς λέει καὶ στὴν ἐπόμενη Ἑρωταπόκριση (κλδ'), πρέπει νὰ προσέχουμε καὶ νὰ σεβόμαστε τὸ ρυθμὸ τῆς δικῆς του συνείδησης· «μόνον μὴ σκανδαλίσῃς αὐτόν».

633

Ἑρώτηση

Ἐάν ὅμως καταλάβω ὅτι κάποιοι ἀπ' αὐτοὺς πῆρε ἓνα μέρος τῶν χρημάτων, τί πρέπει νά πράξω; Νά τοῦ ζητήσω εὐθύνες καί νά τά πάρω πίσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν διαπιστώσεις, ἀφοῦ ἐρευνήσεις μέ ἀκρίβεια, ὅτι πῆρε τά χρήματα, ἐξέτασε ἄν δέχεται τόν ἔλεγχο¹⁸ καί μετά μίλησέ του γιά τήν ὑπόθεση μέ πραότητα καί νουθέτησέ τον κατά Θεό, παίρνοντας πίσω τά χρήματα. Ἐάν ὅμως δέν δέχεται τόν ἔλεγχο, μήν προσβάλεις ἀνώφελα τή συνείδησή του, μήπως ἀπό ντροπή φθάσει σέ χειρότερη κατάσταση, καί ἄφυσέ τον νά κρατήσει ὅ,τι χρήματα ἔχει πάρε. Ὁ Θεός βέβαια γνωρίζει καλύτερα ἄν πῆρε τά χρήματα ἐπειδή τά χρειάζονταν καί πῶς θά κρίνει τήν πράξη του αὐτή.

634

Ἑρώτηση

Καί μπορῶ στό ἐξῆς νά ἔχω ἐμπιστοσύνη σ' ἓναν τέτοιο ἄνθρωπο;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν καταλάβεις πῶς καί ἄλλοτε ἔκανε ἓνα τέτοιο πράγμα καί ὁ νοῦς του εἶναι πῶς νά ἰδιοποιεῖται τά χρήματα, νά μήν τόν ἐμπιστευθεῖς πλέον. Ἐάν ὅμως, ἐνῶ πάντα ἦταν ἀκέραιος καί ἄδολος, σ' αὐτή τήν περίπτωση παρασύρθηκε ἀπό τό διάβολο, ἢ πῆρε τά χρήματα γιατί τά εἶχε ἀπόλυτη ἀνάγκη, δέν εἶναι ἄπρεπο καί ἄσκοπο νά τοῦ ξαναδώσεις τήν ἐμπιστοσύνη σου¹⁹. Ὅπωςδήποτε θά διορθωθεῖ. Μόνο νά μήν τόν προσβάλεις καί τόν ταράξεις.

19. Τό νά ἀρνηθεῖ κανεῖς τήν ἐμπιστοσύνη του σέ κάποιον, εἶναι μιά πολύ βεβαίως καί ὑπεύθυνη πράξη, πού μέ τή νομική γλώσσα θά μπορούσε νά χαρακτηριστεῖ ὡς «ἐργῶ ἐξυβρισίς» τοῦ προσώπου του. Μιά τέτοια πράξη πρέπει νά στηρίζεται στό ἀναπότρεπτα ἀρνητικά στοιχεῖα τοῦ προσώπου ἐκείνου πρὸς τό ὁποῖο κλονίζεται ἡ ἐμπιστοσύνη μας καί μόνο. Ἐνῶ ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο θά ἀρνηθοῦμε τήν ἐμπιστοσύνη μας δέν πρέπει νά λειτουργεῖ κανένα ἀπό τά ἀρνητικά στοιχεῖα τῆς δικῆς μας προσωπικότητας.

Σαφῶς βέβαια ἡ σπουδή μας νά ἀρνούμαστε τήν ἐμπιστοσύνη μας, καί μάλιστα ἀπροκάλυπτα, φανερώνει δικά μας ψυχικά κενά καί σοβαρή δυσλειτουργία τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης.

κλε´

Ἑρώτησις

Τοῖς παρερχομένοις διὰ τῶν οἰκῶν πτωχοῖς τί ὀφείλω διδόναι;

Ἀπόκρισις

Καθὼς εὐρίσκει ἡ χεὶρ σου, εἴτε μικρὸν βουκίον, εἴτε ἄκρατον, εἴτε δύο νουμῖα, εἴτε φολερόν· μόνον ἀθλίπτως παράσχου, κατὰ φόβον Θεοῦ· ἐν τούτῳ γὰρ δοξάζεται ὁ φιλόανθρωπος Θεός.

κλς´

Ἑρώτησις

Συμβαίνει ὅτι ἔχω πρᾶγμα ἀναγκαῖον καὶ ἄλλο δευτερεῖον, εἴτε οἶνον, εἴτε ἄρτον, καὶ λέγει μοι ὁ λογισμὸς ἐκ τοῦ ἀναγκαίου διδόναι τοῖς πτωχοῖς, δυσχεραίνω δὲ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα μᾶλλον τὰ καλλιώτερα δώσω αὐτοῖς καὶ κρατήσω τὰ δευτερεῖα· ὅταν δὲ Πατέρες ἔρχονται πρὸς με λογίζομαι αὐτοὺς προτιμᾶν τῶν πτωχῶν καὶ κατὰ δύναμιν αὐτοὺς ἀναπαῦσαι· ἄρα καλῶς λογίζομαι ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Περὶ μὲν τῶν πτωχῶν ὁπότε οὐκ ἐφθάσαμεν ἔχειν αὐτοὺς ἐξ ἴσου οὐδὲ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτούς, κατὰ δύναμίν σου πρᾶξον, εἰδὼς τὴν ἀσθένειάν σου, καὶ δὸς αὐτοῖς τὰ δευτερεῖα. Περὶ δὲ τῶν Πατέρων αὐτοὺς δεῖ προτιμᾶν, ὅτι δοῦλοί εἰσι τοῦ Θεοῦ· γέγραπται γὰρ «τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν»· καὶ γὰρ ὁ Κύριος προετίμησεν αὐτούς.

20. Μὲ ἄλλη διατύπωση τὸ γνωστό· «ἰλαρὸν γὰρ δότιν ἀγαπᾷ ὁ Θεός» (Β´ Κορ. 9, 7. Παρμ. 22, 8 & Ρωμ. 12, 8). Ὁ ἄνθρωπος ποῦ δέν καίρεται, ὅταν καλεῖται νὰ δώσει, βρίσκεται σέ εἰδωλολατρικὴ σχέσιν μέ τὰ κτίσματα, ἐξαρτᾷ τὸ αἶσθημα τῆς εὐτυχίας του ἀπὸ τὴν κατὰκτησή τους. Δέν ἔχει γευθεῖ ἀκόμη τίς καρὲς τῆς ζωῆς τοῦ Πνεύματος.

21. Ἡ φιλαυτία, μερικές φορές τουλάχιστον, μᾶς ὑπαγορεύει νὰ εἴμαστε φειδωλοὶ εἴτε στήν ποσότητα εἴτε στήν ποιότητα τῆς προσφορᾶς μας, καὶ μάλιστα μέ κριτήρια ἢ καὶ κίνητρα προσωποληπτικά. Ὁ Ὅσιος, μέ βάση τὸ ἀξίωμα «τῶν τελείων τὰ τέλεια, τῶν ἐλαττόνων τὰ ἐλάττονα», κάνει αὐτὴ τὴν παιδαγωγικὴ προσαρμογὴ στὰ μέτρα αὐτοῦ ποῦ ἔχει κάνει τὸ ἐρώτημα. Δέν τοῦ ἐπιτρέπει ὅμως νὰ καλλιεργεῖ τὴν ψευδαἰσθησὴ τῆς πνευματικῆς εὐξείας, γιὰ νὰ μὴν τὸν εὐνοῦξήσει πνευματικά.

22. Σὲ συνέχεια μέ τὸ προηγούμενο σχόλιο, ἀλλὰ καὶ σύμφωνα μέ τὸ σχετικὸ σχόλιο τῆς Ἑρώτησης κγ', ὁ Ὅσιος, στηριγμένος στὴ νόμιμη διάκριση ποῦ πρέπει νὰ γίνεται πρὸς τοὺς

635

Ἑρώτηση

Στους φτωχούς πού περνοῦν ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ ζητιανεύουν τί πρέπει νά δίνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά δίνεις ὅ,τι σοῦ βρίσκεται, ἢ μιά μπουκιά ψωμί, ἢ κρασί ἢ δύο δεκάρες ἢ μιά πεντάρα. Μόνο νά τὰ δίνεις χωρίς πίεση, μέ τήν καρδιά σου²⁰, καί μέ τόν κατά Θεό φόβο, διότι ἔτσι δοξάζεται ὁ φιλόanthropos Θεός.

636

Ἑρώτηση

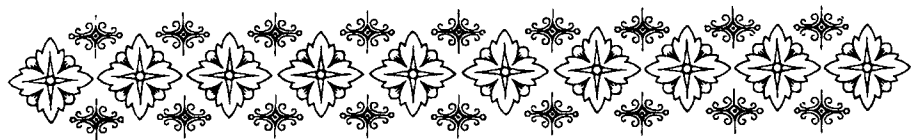
Μοῦ συμβαίνει νά ἔχω ἕνα πράγμα πού εἶναι πρώτης ἀνάγκης καί καλῆς ποιότητας, ἀλλά ἔχω καί ἕνα ἄλλο δεύτερης ποιότητας, δηλαδή εἴτε κρασί εἴτε ψωμί. Καί μοῦ λέει ὁ λογισμός μου νά δώσω στους φτωχοῦς ἀπ' αὐτό πού εἶναι γιά μένα πρώτης ἀνάγκης καί πρώτης ποιότητας. Δυσκολεύομαι ὅμως νά τό κάνω, δηλαδή νά τοῦς δώσω τὰ καλύτερα καί νά κρατήσω τὰ δευτερότερα. Ὅταν ὅμως ἔρχονται Πατέρες νά μέ ἐπισκεφθοῦν, σκέφτομαι νά τοῦς ἀναπαύσω περισσότερο ἀπό τοῦς φτωχοῦς, σύμφωνα βέβαια μέ τίς δυνατότητές μου. Ἄραγε, σκέπτομαι σωστά ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Σχετικά μέ τοῦς φτωχοῦς, ἀφοῦ δέν φθάσαμε ἀκόμη στό σημεῖο νά τοῦς θεωροῦμε ἴσους μέ μᾶς, οὔτε νά ἀγαπᾶμε τόν πλησίον ὅπως τόν ἑαυτό μας, πράξε σύμφωνα μέ τίς δυνατότητές σου, γνωρίζοντας τήν ἀδυναμία σου καί δός τους τὰ πράγματα ἐκεῖνα πού εἶναι γιά σένα δεύτερα²¹. Ὅσο γιά τοῦς Πατέρες, αὐτούς πρέπει νά τοῦς τιμᾷς περισσότερο ἀπό τοῦς φτωχοῦς, διότι εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καί ἡ Γραφή λέει: «Σ' ἐκείνους πού τοῦ ἀνήκει ἡ τιμή, νά ἀποδώσετε τήν τιμή» (Ρωμ. 13, 7). Ἀλλωστε καί ὁ Κύριος τοῦς ἔχει τιμήσει πρὶν ἀπό τήν τιμή πού θά τοῦς κάνεις ἐσύ²² (μέ τό νά τοῦς καλέσει καί νά τοῦς ἀξιώσει νά γίνουν Πατέρες).

Πατέρες, ζητᾷ ἀπό τόν ἄνθρωπο πού κάνει τήν ἐρώτηση νά ξεπεράσει τήν ιδιοτέλεια καί τήν φιλαυτία του, τουλάχιστον χάριν τῶν Πατέρων, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι, ὅταν μάθει νά στερεῖται καί χάριν τῶν Πατέρων, θά προχωρήσει καί θά θελήσει νά τό στερηθεῖ καί χάριν τῶν ἀδελφῶν του τῶν ἐλαχίστων...

ΙΗ΄. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΛΑΪΚΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ
ΠΕΡΙ
ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ



κλζ '

Ἑρώτησις

Φιλόχριστος ἄλλος ἀσθενῶν ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα Ἰωάννην, εἰ μέλλει ζῆσαι ἢ ἀποθανεῖν· καὶ ἀπεκρίνατο αὐτῷ οὕτως.

Ἀπόκρισις

Εἴπω σοι ὅτι ἀποθνήσκεις, ὥς βεβιασμένη γίνεται ἡ σωτηρία σου· βλέπων γὰρ σεαυτὸν εἰς τὸ στόμα τοῦ θανάτου, ὥς κατὰ ἀνάγκην ρίπτεις σου τὰ πράγματα· ἐὰν δὲ προσδοκᾷς ζῆσαι ἔτι πολὺν χρόνον καὶ ἔλθῃ σοι λογισμὸς τοῦ σωθῆναι καὶ τάξης οὕτω τὸν λογισμὸν σου εἰς τὸ ἀγαθόν, κἂν ἀποθάνῃς εὐθέως, κατὰ προαίρεσιν εὐρίσκεται σοι ἡ σωτηρία καὶ οὐ βεβιασμένη.

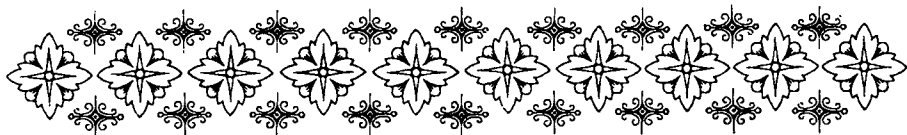
κλη '

Ἑρώτησις

Τί οὖν; ἐὰν διὰ τὸν φόβον τοῦ θανάτου ποιῇ τις πράγμα ἀγαθόν, οὐ γίνεται αὐτῷ εἰς σωτηρίαν;

1. Ὁ ἀδελφός πού θέτει τὴν ἐρώτηση εἶναι ἄρρωστος καὶ ζητᾷ νὰ μάθει ἂν θά ζήσει ἢ θά πεθάνει. Οὐσιαστικά θέλει νὰ μάθει κάτι πού ὁ Θεός δέν θέλει νὰ τό γνωρίζουμε. Ὁ Ὅσιος, ὄντας προικισμένος μέ τό προφητικό χάρισμα, ὑποθέτουμε ὅτι θά μπορούσε νὰ δώσει μιά τέτοια πληροφορία, ἀλλά δέν τό κάνει.

Ὁ χαρισματοῦχος ἔχει χαρισματική καὶ τή διαχείριση τοῦ χαρίσματός του. Τοῦ ἅπαντὰ κατὰ τέτοιο τρόπο πού τόν βοηθᾷ νὰ εἰσέλθῃ στή φιλόανθρωπη οἰκονομία τοῦ Θεοῦ καὶ στό μυστήριο τῆς ἐλευθέρης βούλησης τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τή συνέργεια τοῦ ἀνθρώπου μέ τή θεία Χάρη. Ἑτεροβιασμός, ἐξωτερική βία πάνω στήν προαίρεση τοῦ ἀνθρώ-



637

Ἑρώτησις

Ἐνας ἄλλος ἀδελφός φιλόχριστος, πού ἦταν ἄρρωστος, ρώπησε τόν ἴδιο Γέροντα Ἰωάννη ἄν πρόκειται νά ζήσει ἢ νά πεθάνει. Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἔδωσε τήν ἐξῆς ἀπάντησι.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Α ν σοῦ πῶ ὅτι θά πεθάνεις, θά ἐργαστεῖς γιά τή σωτηρία σου ἀνελεύθερα καί μέ βία, διότι βλέποντας τόν ἑαυτό σου νά βρίσκεται στό στόμα τοῦ θανάτου, ἀπό ἀνάγκη θά ἀλλάξεις συμπεριφορά καί θά προσπαθήσεις νά ἀποκολληθεῖς ἀπό τίς γήινες ἐνασχολήσεις καί μέριμνές σου. Ἄν ὅμως περιμένεις ὅτι θά ζήσεις ἀκόμη πολύ καιρό καί σοῦ γεννηθεῖ ὁ λογισμός νά ἐπιτύχεις τή σωτηρία σου καί διευθετήσεις μετὰ ἀπ' αὐτά τό λογισμό σου ἔτσι ὥστε νά εἶναι στραμμένος στό ἀγαθό (δηλαδή στήν ἐκπλήρωση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ), κι ἄν πεθάνεις αἰφνίδια, ἡ σωτηρία σου θά εἶναι καρπός τῆς προαίρεσής σου καί ὄχι τῆς βίας καί τῆς ἀνάγκης¹.

638

Ἑρώτησις

Τί ἐννοεῖς; Ἄν δηλαδή κάποιος κάνει τό καλό ἐπειδή φοβᾶται τό θάνατο, δέν συντελεῖ κάτι τέτοιο στή σωτηρία του;

που, δέν γίνεται δεκτή οὔτε ἀπό τό Θεό οὔτε ἀπό τούς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ. Ἀντίστροφα, οὔτε ὁ Θεός οὔτε οἱ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ φοβοῦνται τήν ἔστω καί ἐξοντωτική τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου βία (σταυρικό θάνατο), διότι μέσα στήν ὑπομονή αὐτῆς τῆς βίας κορυφώνεται ἡ Χριστοκεντρικότητα τῆς ἐλευθέρης προαίρεσής μας.

Ἀποκρίσεις

Οὐκ ὁμοία ἐστὶν ἡ κατὰ ἀνάγκην τῇ κατὰ προαίρεσιν σωτηρία, ἀλλ' ὅμως κρείττων ἐστὶ τοῦ μηδὲν ποιοῦντος. Ἀπώλεια γάρ ἐστι τῇ ψυχῇ, τὸ μηδὲ τότε ποιῆσαι ὅτε κύριοι οὐ μέλλομεν εἶναι ἡμῶν αὐτῶν. Ἐπιστάμενος οὖν τὰ ἀμφοτέρα, χρῶ ἐν τοῖς σοῖς ὡς φρόνιμος καὶ μὴ ὡς αἱ μωραὶ παρθένοι αἱ ἀποκλεισθεῖσαι τοῦ νυμφῶνος, διὰ τὸ μὴ ἔχειν καρπὸν ἐλεημοσύνης καὶ εὐποιῆας.

κλθ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν τις ὑπομιμνήσκη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περὶ θανάτου καὶ διὰ τοῦτο σπουδάζη ποιεῖν τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἔστι τοῦτο ἐκούσιος μισθός;

Ἀποκρίσεις

Ἐπειδὴ τὴν μνήμην τοῦ θανάτου ἔχει, καλόν ἐστιν, ἵνα μάθῃ ὅτι θνητός ἐστι καὶ ὁ θνητὸς οὐκ ἔστιν αἰώνιος, καὶ ὁ μὴ ὢν αἰώνιος, ἀκουσίως καταλιμπάνει τὸν αἰῶνα τοῦτον. Ἀπὸ τῆς συνεχοῦς οὖν μνήμης τοῦ θανάτου μανθάνει τὸ κατὰ προαίρεσιν ποιεῖν τὸ ἀγαθόν· τὸ δὲ ἰδεῖν τὸν θάνατον πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ποιῆσαι, οὐκ ἔστι κατὰ ταύτην τὴν πρᾶξιν· ἐκεῖνο γὰρ διὰ συνεχοῦς μελέτης γέγονε κατὰ προαίρεσιν, τοῦτο δέ, διὰ τὸν προκείμενον φόβον τοῦ θανάτου, γέγονε κατὰ ἀνάγκην.

2. Δηλαδή θέλει νά μᾶς πεί ὁ Ὁσῖος ὅτι δέν βιώνει καὶ δέν καίρεται μέ τόν ἴδιο τρόπο τή ζωή του αὐτός πού ἐργάζεται τή σωτηρία του κάτω ἀπό τήν ἀπειλή τοῦ ἐπερχόμενου θανάτου του, μ' ἐκεῖνον πού ἀνεξάρτητα καί ἄσχετα πρὸς τό ἐνδεχόμενο τοῦ θανάτου του, τελείως ἐλεύθερα καὶ προαιρετικά, ἀπό ἔλξη Χριστοῦ, ζεῖ σύμφωνα μέ τό θέλημά Του καὶ κατὰ συνέπεια ἐτοιμάζεται γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς σωτηρίας του.

Ὁ φόβος εἶναι ἐλεύθερη συμπεριφορά μπροστά στήν ἀπειλή ἢ τόν κίνδυνο καὶ δέν ἀναιρεῖ τή λειτουργία τῆς προαίρεσης, μόνο τήν ἐπηρεάζει κατὰ τίς προϋποθέσεις τοῦ προσώπου. Ὁ φόβος τοῦ θανάτου, μέ τήν ἔννοια τῆς ἀσκητικῆς μελέτης τοῦ θανάτου, εἶναι προῖόν ἐλεύθερης συνέργειας θείας καὶ ἀνθρώπινης βούλησης.

Ἡ διάπραξη τοῦ ἀγαθοῦ, κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ ἐπερχόμενου ἀνεπιθύμητου καὶ ἀμελέτητου θανάτου, μπορεῖ νά χαρακτηριθεῖ ὡς ἀνελεύθερη ἐνέργεια πού μοιάζει περισσότερο μέ τήν παράδοση τοῦ ὄπλου σ' αὐτούς πού μᾶς αἰχμαλώτισαν. Γι' αὐτό καί ὁ Ὁσῖος συμβουλεύει «ἐπιστάμενος οὖν τὰ ἀμφοτέρα, χρῶ ἐν τοῖς σοῖς ὡς φρόνιμος καὶ μὴ ὡς αἱ μωραὶ παρθένοι ...».

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν εἶναι ὅμοια ἡ σωτηρία πού προέρχεται ἀπό τή βία καί τόν ἐξαναγκασμό μέ τή σωτηρία πού προέρχεται ἀπό ἐλευθερὴ προαίρεση². Ἀλλ' ὅμως εἶναι προτιμότερο νά ἐργασθεῖ κανεὶς τή σωτηρία του κάτω ἀπὸ τὴν πίεση καί μέσα στὸν καταναγκασμὸ τοῦ ἐπερχόμενου θανάτου του, ἀπὸ τὸ νά μὴν κάνει τίποτε. Διότι τὸ νά μὴν κάνει κάποιος κάτι (ἔστω καί ἀπὸ ἀνάγκη), οὔτε τότε πού βλέπει ὅτι δέν πρόκειται ὁ παλαιὸς ἐαυτὸς του νά νικηθεῖ ἀπὸ τίς ἁγίες ἐπιθυμίες του, εἶναι ἀπώλεια γιὰ τὴν ψυχὴ του. Ἀφοῦ λοιπὸν γνωρίζεις καί τίς δύο καταστάσεις, ἐνέργησε σπὴν προσωπικὴ σου ζωὴ ὡς φρόνιμος καί ὄχι ὅπως οἱ μωρὲς παρθένες πού ἀποκλείστηκαν ἀπὸ τὸ Νυμφῶνα, ἐπειδὴ δέν εἶχε ἡ ζωὴ τους καρποὺς ἐλεημοσύνης καί ἀγαθοεργίας.

639**Ἑρώτηση**

Λοιπὸν, ἂν κάποιος φέρνει σπὴν ψυχὴ του τὴ μνήμη τοῦ θανάτου καί γι' αὐτὸ φροντίζει νά πράττει τὸ καλὸ, αὐτὸς δέν θά λάβει μισθὸ ὡς ἐργαζόμενος ἐκούσια;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ε'πειδὴ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς κρατᾷ τὴ μνήμη τοῦ θανάτου εἶναι καλὸ, γιατί θά συνειδητοποιήσει ὅτι εἶναι θνητός καί ὁ θνητός δέν εἶναι αἰώνιος. Καὶ αὐτὸς πού δέν εἶναι αἰώνιος, χωρὶς νά τὸ θέλει, ἐγκαταλείπει τὴν ἐπίγεια ζωὴ αὐτοῦ τοῦ αἵωνα. Ἀπὸ τὴ συνεκὴ δηλαδή μνήμη τοῦ θανάτου μαθαίνει νά δίνει ἐλεύθερα τὴν προαίρεσή του στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ (καὶ ὄχι σέ γήινες καὶ ἄκαρπες γιὰ τὴν αἰωνιότητα ἐπιδιώξεις). Ἐνῶ, ὅταν κάνει τὸ καλὸ ἐπειδὴ βλέπει τὸ θάνατο μπροστά στὰ μάτια του, τότε αὐτὸς ἀναγκάζεται νά κάνει, ἀπὸ φόβο καί ἰδιοτέλεια, ὅ,τι ὁ ἄλλος κάνει μέ ἐλευθερίαν καί ἀγάπην. Δηλαδή, σπὴν πρώτη περίπτωσι, μέ τὴ συνεκὴ μελέτη τοῦ θανάτου, ἔφθασε νά γίνῃ τὸ καλὸ κατὰ προαίρεση, ἐνῶ σ' αὐτῇ, ἐξαιτίας τοῦ προκείμενου φόβου γιὰ τὸ θάνατο, ἔγινε ἀπὸ βία καί ἀνάγκη.

πού σημαίνει: Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενο τοῦ θανάτου σου, ἀποκολλήσου ἀπὸ τὰ περιουσιακά σου στοιχεῖα καὶ ἐνδύσου σπλάγχχνα οἰκτιρῶν καὶ παρακλήσεως, λειτούργησε ἀνεπιφύλακτα τὴν ἀγάπην πρὸς ὅλους.

Αὐτὸ τὸ νόημα ἀναπτύσσεται εἰδικὰ σπὴν ἐπόμενη Ἑρωταπόκριση.

χμ .

Ἑρώτησις

Εἰπέ μοι, Πάτερ, τί μὲν ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν τὸ ἐκούσιον, τί δὲ τὸ ἀκούσιον;

Ἀπόκρισις

Τὸ ἐκούσιον τελείως ρύεται τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ θανάτου, τὸ δὲ ἀκούσιον μειοῦται ἐκ τῆς χάριτος ταύτης καὶ ἥτιον εὐρίσκεται.

χμα ´

Ἑρώτησις

Ἐάν τις, ἀμελῶς ζήσας, μέλλῃ ἀποθνήσκειν καὶ συντάξῃται τῷ Θεῷ ὅτι, ἐάν ζῇ, σπουδάζει ἀρέσαι αὐτῷ, ἄρα χαρίζεται αὐτῷ πλείονα ζωὴν;

Ἀπόκρισις

Ο Θεὸς καρδιογνώστης ἐστὶ καὶ εἰς τὴν εὐθύτητα τῆς καρδίας προσέχει. Ἐὰν οὖν ἴδῃ ὅτι ἐξ ἀληθείας καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς μέλλει μετανοεῖν, δίδωσιν αὐτῷ προσθήκην ζωῆς· φησὶ γὰρ «δῶρ σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου»· τὸ γὰρ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, καθὼς αὐτὸς εἶπε· «ζῶ ἐγώ, ὅτι οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν». Κατευθύνωμεν οὖν ἡμῶν τὴν καρδίαν πρὸς αὐτὸν καὶ πᾶσαν εἰς αὐτὸν τὴν μέριμναν ἡμῶν ἐπιρρίψωμεν· καὶ αὐτὸς κατευοδοῖ ἡμῶν τὰ συμφέροντα πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν.

3. Τὸ ἐκούσιο περιέχει ὁλοσχερῇ τὴν προαίρεσίν μας σέ συνέργεια μέ τῇ Θεῇ Χάρει. Τό ἀκούσιο -ἢ τό κατ' ἀνάγκην- ἢ δέν περιέχει τὴν πρoαίρεσίν μας -γιατί εἶναι ἀντίθετο μέ τό τελοῦμενο- ἢ ἡ προαίρεσίν μας μετατρέπεται σέ ἀθέλητη συγκατάθεση καί εἶναι ἀνελευθέρος συμβιβασμός. Αὐτό ἰδιαίτερα πρέπει νά τό ὑπολογίζουν ὅσοι πιέζουν τοὺς μελλοθάνατους νά δεχτοῦν «ἀκούσια» (οὐσιαστικά) τῇ Θεῇ Κοινωνίᾳ. Ἡ θρησκοληψία καί ἡ ἀνελευθερία δέν γίνονται νυμφαγωγοί τῆς ψυχῆς στό Χριστό.

4. Ἡ αὐτοδιάγνωση, ὅτι ἔχω ἀμελῶς ζήσει τῇ ζωῇ μου μέχρι τό κατῳφλι τοῦ θανάτου, εἶναι ἡ πιό βαριά συνειδησιακὴ φόρτιση. Φυσικά ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος δέν εἶναι εὐκολο νά προσεύχεται μέ νηφαλιότητα καί ἐπίγνωση τῶν αἰτημάτων του. Ὅμως, τό αἷτημά του γιά παράταση τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, μπορεῖ νά εἶναι καί καρπὸς ἀκαριαίας μετάνοιας. Αὐτό μόνο ὁ καρδιο-

640

Ἑρώτηση

Πές μου, Πάτερ, σέ τί ὠφελεῖται ἡ ψυχὴ ὅταν κάνει τό καλό ἐκούσια καί κατά προαίρεση καί σέ τί ὅταν τό κάνει ἀκούσια, χωρίς τή συμμετοχή τῆς προαιρέσεως;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν κάποιος κινεῖται ἐκούσια πρὸς τό καλό ἐλευθερώνει ἐντελῶς τὴν ψυχὴ του ἀπὸ τό θάνατο, ἐνῶ ὅταν κινεῖται ἀκούσια, ἡ ψυχὴ του μειώνει τὴ συμμετοχή της στὴ Χάρη καί περιέρχεται σέ κατάσταση κατωτέρου πνευματικοῦ ἐπιπέδου³.

641

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος πού ἔζησε ἀμελῶς πρόκειται νά πεθάνει καί καταφύγει στὸ Θεό καί τοῦ ὑποσχεθεῖ πῶς, ἂν ζήσει, θά φροντίσει νά ζήσει σύμφωνα μὲ τό θέλημά Του, ἄραγε θά τοῦ χαρίσει περισσότερὴ διάρκειά ζωῆς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Θεὸς εἶναι καρδιογνώστης καί ἐξετάζει τὴν εἰλικρίνεια τῆς καρδιᾶς⁴. Ἄν λοιπὸν διαπιστώσει ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτός πρόκειται νά μετανοήσει ἀληθινά καί μὲ ὅλη του τὴν ψυχὴ, τοῦ δίνει παράταση ζωῆς. Διότι λέει: «εἴθε ὁ Κύριος νά σοῦ δώσει σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς καρδιᾶς σου». Πράγματι, τό θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, καθὼς καί ὁ Ἰδιὸς τό εἶπε: «Βεβαιῶνῶ ἐγὼ ὅτι δέν θέλω τό θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ θέλω νά ἐπιστρέψει μετανοημένος πρὸς ἐμένα καί νά ζήσει» (Ἰεζ. 18, 23). Ἄς στρέψουμε λοιπὸν τὴν καρδιά μας πρὸς τὸν Κύριο, καί ὥς ἀποθέσουμε κάθε μας μέριμνα σ' Αὐτόν καί Ἐκεῖνος θά δώσει καλὴ ἔκβαση σέ ὅλες μας τίς προσπάθειες πού κάνουμε στὸν ἐπίγειο βίον μας, οἱ ὁποῖες ἔχουν ὡς στόχο καί καρπὸ τὴν σωτηρία μας.

γνώστης Θεὸς τὸ γνωρίζει, τὸ ἐκτιμᾷ καί ἀναλόγως ἀνταποκρίνεται. Στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἔχουμε τέτοια περιστατικά παλαιὰ καί πρόσφατα. Ὑπάρχει ὅμως καί τὸ ἐνδεχόμενο ἄλλα νά λένε τὰ κείλη καί ἄλλα νά μελετᾷ ἢ νά ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά. Ὁ Θεὸς δέν κάνει λάθος οὔτε διαγνωστικά οὔτε θεραπευτικά.

χμβ .

Ἑρώτισις

Εἰπέ μοι, Πάτερ, εἰ ἔχει ὄρον τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Ἀπόκρισις

Ἔστι μὲν τέλος τῷ κόσμῳ πάντως, ὁ δὲ Θεὸς ἐὰν εὕρισκῃ ἡμᾶς εὐαρεστοῦντας προστίθῃσι τὸν χρόνον· φησὶ γὰρ «δικαιοσύνη προστίθῃσιν ἡμέρας, ἔτι δὲ ἀσεβῶν ὀλιγωθήσονται». Ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ πρόσταξις ὅρος λέγεται καὶ περὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων· καὶ γὰρ καὶ τῶν Ἀποστόλων ἐρωτησάντων, εἶπεν· «οὐκ ὑμῶν ἐστι γινῶναι χρόνους ἢ καιροῦς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ».

χμγ´

[Ἑρώτισις]

Ἄλλος φιλόχριστος, ἀσθενήσας καὶ σφόδρα φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, ἐδεήθη τοῦ μεγάλου Γέροντος, ὥστε εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα κουφισθῇ τῆς ὀδύνης· ἀπέστειλε δὲ καὶ ὕδωρ ἵνα εὐλογήσῃ αὐτὸ καὶ πῖν· οὐκ ἔφερε γὰρ τὴν καῦσιν τοῦ πυρετοῦ. Καὶ εὐξαμένου τοῦ Γέροντος ἔπιε καὶ ἔθραυσε παραυτίκα ὁ πυρετὸς καὶ ἔπαυσεν ἡ ὀδύνη· καί, θαυμάζων ὁ ἀδελφὸς καὶ δοξάζων ἐπὶ τούτῳ τὸν Θεόν, διηγῆσαιτό τις τὴν τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαν καὶ εὐεργεσίαν τὴν διὰ τοῦ ἁγίου Γέροντος γενομένην. Καὶ τῇ ἐξῆς ἐπέθετο αὐτῷ σφοδρῶς πάλιν ὁ πυρετὸς καὶ ἔπεμψε πρὸς τὸν Γέροντα, δεόμενος ἐλεῆσαι αὐτόν· καὶ δηλοῖ αὐτῷ ὁ Γέρων.

642

Ἑρώτηση

Πές μου, Πάτερ, ἂν ἔχει ὄριο τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αῖσφαλῶς ὁ κόσμος αὐτός κάποτε θά πάρει τέλος, ἀλλὰ ὁ Θεός ἂν διαπιστώνει πὼς Τὸν εὐαρεστοῦμε, παρατείνει τὸ χρόνο, διότι λέει: «Ἡ εὐσέβεια πρὸς τὸ Θεό χαρίζει μακροβιότητα, ἐνῶ ἀντίθετα τὰ χρόνια τῆς ζωῆς τῶν ἀσεβῶν θά εἶναι λίγα» (Παρμ. 10, 27). Ἐπίσης θά μπορούσαμε νά πούμε ὅτι τὸ τέλος τοῦ κόσμου θά ἔλθει τότε πού θά τὸ προστάξει ὁ Θεός, ὅπως συμβαίνει καί σπὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Διότι καί στοὺς Ἀποστόλους, τότε πού Τὸν ρώτησαν, εἶπε: «Δέν ἀνήκει σέ σᾶς καί δέν εἶναι δικό σας δικαίωμα νά γνωρίσετε τὰ χρόνια ἢ τίς ὀρισμένες ἡμέρες ἢ τοὺς ὀρισμένους μῆνες πού ὁ Πατέρας κράτησε στὸν ἀποκλειστικό καί προσωπικό ἐλεγχό Του» (Πράξ. 1, 7).

643

Ἑρώτηση

Ἕνας ἄλλος φιλόχριστος ἀδελφός ὅταν κάποτε ἀρρώστησε καί φλεγόταν ἀνυπόφορα ἀπὸ τὸν πυρετό, παρακάλεσε τὸ μεγάλο Γέροντα νά προσευχηθεῖ γι' αὐτόν ὥστε νά ἀνακουφισθεῖ ἀπὸ τὴν ὀδύνη τῆς ἀρρώστιας. Ἔστειλε μάλιστα καί νερό γιὰ νά τὸ εὐλογήσει ὁ Γέροντας καί μετὰ νά τὸ πιεῖ, διότι δέν μπορούσε νά ὑποφέρει τὴ φλόγα τοῦ πυρετοῦ. Πράγματι, ἀφοῦ προσευχήθηκε ὁ Γέροντας, ἤπие τὸ νερό καί κατέβηκε ἀμέσως ὁ πυρετός, πῆρε δέ τέλος καί ἡ ὀδύνη. Ὁ ἀδελφός τότε, θαυμάζοντας γιὰ τὸ γεγονός καί δοξάζοντας τὸ Θεό γιὰ τὴν ἴαση, διηγήθηκε σέ κάποιους ἀδελφούς τὴν ἐνέργεια καί τὴν εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ πού πραγματοποιήθηκε μέσω τοῦ Γέροντα. Ἀλλὰ τὴν ἐπόμενη μέρα τὸν ἔπιασε πάλι σφοδρὸς πυρετός καί ἔστειλε στὸ Γέροντα ἐπιστολή, παρακαλῶντας νά τὸν ἐλεήσει καί ὁ Γέροντας τοῦ δῆλωσε τὰ ἑξῆς:

Ἀπόκρισις

Τοῦτο ἔπαθες ἵνα μὴ ᾖς φλύαρος. Καὶ ἐκουφίσθη τελείως τῇ δεήσει τοῦ ἁγίου Γέροντος. Ἐκτοτε οὖν ἐφοβεῖτο ἀναγγεῖλαι τι, οὐ περὶ τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων, ὧν ἐπειράθη εὐεργεσιῶν τοῦ ἁγίου.

κμδ´

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἀδελφός, ἰδὼν τὸν Ἀββᾶν διηγούμενον τοῖς ἐρχομένοις ἀδελφοῖς τὰ θαυμάσια τοῦ ἁγίου Γέροντος, ἠρώτησε περὶ τούτου τὸν ἄλλον Γέροντα Ἰωάννην. Καὶ ὑπ' αὐτοῦ διδαχθεὶς τὰ τοῦ σκοποῦ, οὐκ ἔτι τοῦτ' προσέθηκεν.

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα. Τί ἐστίν, ὦ πάτερ Ἰωάννη, ὅτι ὥρας ὥρας βλέπω τὸν Ἀββᾶν λαλοῦντα περὶ τῆς ἀρετῆς τῶν Γερόντων καὶ εὐφραίνομαι τοῖς ῥήμασιν αὐτοῦ, ὥς εἰς οἰκοδομὴν οὖσιν; Ἄλλοτε δὲ δοκῶ ὅτι οὐκ οἰκοδομεῖ ταῦτα, ἀλλὰ σκανδαλίζει, διότι ἰδίους Πατέρας αὐτὸς ἐπαινεῖ, καὶ θλίβομαι πάσχω δὲ τοῦτο καὶ εἰς ἑτέρους Πατέρας, δοκῶν ἀφαρεῖ λαλοῦντας. Παρακαλῶ οὖν σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι τί ἐστὶ τοῦτο καὶ εὗξαι ἵνα λυτρωθῶ τούτου τοῦ πονηροῦ λογισμοῦ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, δώη σοι ὁ Θεὸς ἀκοῦσαι καὶ συνιέναι καὶ ἐνεγκεῖν εἰς ἔργα τὰ λαλούμενά σοι· τοῦτο δὲ δικαίωμα ἐστὶ καὶ κατάκρισις. Δικαίωμα μὲν, ὅτι ψηφίζεις σεαυτὸν ἄξιον τοῦ διηγήματος· κατάκρισις δέ, ὅτι λέγεις «καὶ πῶς οὗτος διηγεῖται;» καὶ οὐ μνημονεύεις ὅτι «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ».

5. Εἶναι ἓνα περιστατικὸ σαφέστατο καὶ συνηθέστατο καὶ ἴσως δέν χρειάζεται κανένα σχο-
λιασμό. Κάτω ὅμως ἀπὸ τὸν ὅρο «φλύαρος» ὁ Ὅσιος ἀποδοκιμάζει μιά διαγωγή, γιὰ τὴν ὁποία
κρίνουμε σκόπημο νὰ γράψουμε δυὸ λόγια. ἔχουμε τὴν εὐλογία νὰ ζοῦμε σέ μιά «χώρα
Ἀγίων». Κάθε τόπος μας καὶ κάθε αἰώνας μας ἔχει καὶ τὸν Ἅγιό του. Οἱ Χριστιανοὶ ἐνισχυόμα-
στε καὶ παρηγορούμαστε ἀπὸ τοὺς Ἁγίους. Ὁ Θεὸς μᾶς τοὺς χαρίζει. Ἐμεῖς ὅμως πολλὰς
φορὲς γινόμαστε «φλύαροι» καὶ αὐτὸ ἔχει συνέπειες ἀρνητικές.

Ἡ «φλυαρία» αὐτὴ λειτουργεῖται νοικιλότροπα. Μπορεῖ νὰ ξεκινάει ἀπὸ μιά ματαιόδοξη ἐπι-
δεικτικότητα καὶ νὰ καταλήγει σέ μιά Χριστεμπορικὴ μυθοπλαστικότητα. Φυσικὰ οὐτε ὁ Θεὸς
οὐτε οἱ Ἅγιοι ἄδυνατοῦν νὰ ἀνακατίσουν αὐτὲς τὲς καταχρήσεις ἢ παραχρήσεις. Ὁ σεβασμὸς
ὅμως τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας -ἀκόμη καὶ τότε πού λειτουργεῖ ὡς κακοθήεια- ἐκ μέρους τοῦ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό ἔπαθες αὐτό γιά νά μάθεις νά μήν εἶσαι φλύαρος!⁵ Καί ἀνακουφίστηκε ἐντελῶς ἀπό τήν ἀρρώστια μέ τήν εὐχή πού ἔκανε ὁ ἅγιος Γέροντας. Λοιπόν, ὁ ἀδελφός αὐτός, ἀπό τότε καί στό ἐξῆς, φοβόταν νά ἀναφέρει σέ κάποιον, ὅχι μόνο γι' αὐτό τό θέμα, ἀλλά καί γιά τίς ἄλλες εὐεργεσίες πού δέχτηκε ἀπό τόν ἅγιο Γέροντα.

644**Ἑρώτηση**

Ὁ ἴδιος ἀδελφός ὅταν εἶδε τόν Ἠγούμενο νά διηγεῖται στούς ἀδελφούς πού περνοῦσαν ἀπό τό Μοναστήρι τά θαυμάσια τοῦ ἁγίου Γέροντα Βαρσανουφίου, ρώτησε γι' αὐτό τό θέμα τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη. Ὁ Γέροντας τοῦ ἐξηγήσε τότε τό στόχο πού εἶχε ὁ Ἠγούμενος κάνοντας αὐτές τίς διηγήσεις καί οὐδέποτε πιά τόν ξαναρώτησε γι' αὐτό τό θέμα.

Ὁ ἴδιος ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα καί τοῦ εἶπε: Τί εἶναι αὐτό, πάτερ Ἰωάννη, πού ὥρες-ὥρες μέ κάνει, ὅταν βλέπω τόν Ἠγούμενο νά μιλάει γιά τήν ἀρετή τῶν Γερόντων, νά εὐφραίνομαι μέ τά λόγια του, διότι δέχομαι ὅτι τά διηγεῖται γιά νά ὠφελήσῃ, ἄλλοτε ὅμως νομίζω ὅτι μέ αὐτά πού λέει δέν ὠφελεῖ, ἀλλά σκανδαλίζει τούς ἀδελφούς, ἀφοῦ ἐπαινεῖ τούς δικούς του πνευματικούς Πατέρες, καί θλίβομαι; Ἀλλά τό παθαίνω αὐτό καί μέ ἄλλους Πατέρες ἐπειδή μοῦ φαίνεται ὅτι φλυαροῦν ἄσκοπα. Σέ παρακαλῶ λοιπόν, Πάτερ, νά μοῦ ἐξηγήσεις ποιός εἶναι ὁ λόγος γι' αὐτή τή συμπεριφορά μου καί προσευχήσου νά λυτρωθῶ ἀπό αὐτόν τόν πονηρό λογισμό.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδέλφῃ, εἴθε νά δώσει ὁ Θεός ν' ἀκούσεις, νά κατανοήσεις καί νά κάνεις πράξη ὅσα θά σοῦ πῶ. Ἡ αἰτία γι' αὐτό πού παθαίνεις βρίσκεται στό ὅτι καλλιέργεῖς μέσα σου τό «δικαίωμα» καί πέφτεις στήν «κατάκριση». Καί λέω «δικαίωμα», διότι θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου ἄξιο καί ἱκανό νά διηγεῖται καί αὐτός. Καί λέω καί «κατάκριση», γιατί μέσα σου κάνεις ξεσυνέρια καί λές: «καί γιατί αὐτός νά διηγεῖται;», χωρίς νά σκέπτεσαι ὅτι «τό πνεῦμα πνέει ὅπου θέ-

Θεοῦ, εἶναι τό μυστήριό πού παρατείνει τίς ἀνρέπειες αὐτές καί εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά μήν γινώμαστε, τουλάχιστον, ἀκούσιοι ἢ ἐκούσιοι «ἀναμεταδότες» τῆς «φλυαρίας» πού ἀποδοκιμάζει ὁ Ὁσιός μας.

Δύνασαι εἰπεῖν μοι, διατί ὁ Κύριος θεραπεύων τινὰς ἐπετίμα αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἄλλω εἶπεν, «ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσάγαγε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου», καὶ αὐθις, «εἰς μαρτύριον αὐτοῖς», καὶ «διήγησαι ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός»;

Εἰσὶν οὖν τὰ λαλούμενα ὑπὸ τοῦ Ἀββᾶ εἰς ὠφέλειαν μὲν τῶν μετὰ φόβου ἀκουόντων, εἰς κατάκρισιν δὲ τῶν <μὴ> μετὰ πίστεως δεχομένων καὶ ἀκμὴν οὐ δύναται διακριθῆναι ταῦτα παρὰ σοῦ, ὅτι ἀκμὴν μεταβάλλεται σου ἡ καρδιά· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος, «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἀπολλυμένοις· οἷς μὲν ὁσμή θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμή ζωῆς εἰς ζωήν. Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός; Οὐ γὰρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ».

Εἰ οὖν διστάζεις εἰς τὸν Γέροντα, πῶς ἐπετίμησέ σοι λαλήσαντι καὶ τῷ Ἀββᾶ οὐκ ἐπετίμησεν, οὐκ ὀφείλεις διακριθῆναι, ὅτι, τίποτέ ἐστιν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ταπεινοῦσθαι τῇ καρδίᾳ, λέγων, ὅτι ἐμοὶ μὲν ὡς ἀναξίῳ ἐπετίμησεν ὁ Γέρον, τούτῳ δὲ ὡς ἀξίῳ συνεχώρησεν εἰπεῖν διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκούοντων; Νοήσωμεν δὲ πῶς πανταχόθεν φέρει ἡμᾶς ὁ Γέρον εἰς ταπείνωσιν τοῦ μέμψασθαι ἑαυτοὺς καὶ ἔχειν ἑαυτοὺς ἀναξίους, καὶ ἡμεῖς οὐ θέλομεν βαλεῖν κάτω τὸν αὐχένα. Ἐλθωμεν οὖν εἰς ταπείνωσιν καὶ ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ἡμῖν τὰ μυστήρια αὐτοῦ, ἵνα ὅπου δεῖ λαλῶμεν, καὶ ὅπου οὐ δεῖ ἀεὶ σιωπῶμεν, ὅπως γίνονται τὰ ἀμφότερα εἰς ὠφέλειαν ἡμῶν τε καὶ τῶν ἀκουόντων.

Μὴ οὖν κρίνωμεν ἢ ἐξουθενήσωμεν τοὺς ἀκούοντας, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ἀντὶ τοῦ οἰκοδομηθῆναι ἡμᾶς. Ἐὰν γὰρ ἐρωτήσωμεν τὸν λογισμόν ἡμῶν λέγοντες, «οἶδαμεν πῶς λαλεῖ ὁ λαλῶν εἰ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐνεργεῖται;» εὐρίσκομεν ὅτι οὐ πάντως οἶδαμεν. Ὡστε οὖν λογιζώμεθα τὰ καλὰ καὶ μὴ τὰ κακὰ

6. Ὁ Ὁσῖος τὰ λέει αὐτὰ στὸν ἀνήσυχο Χριστιανό πού τὸν ἔχει ρωτήσει τὰ παραπάνω λόγια, μέ τό νόημα· «ἀφοῦ δέν μπορεῖς νά κατανοήσεις αὐτά τὰ ὅποια ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος ἀναφέρει στὰ ἅγια καὶ ἱερά κείμενα τῆς Γραφῆς, πῶς εἶναι δυνατόν, νά κατανοήσεις αὐτά πού μυστικά ἐνεργεῖ τό Ἅγιο Πνεῦμα; Ἡ ἀδυναμία σου αὐτή ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι ἀκόμη δέν ἔχει ὀλοκληρωθεῖ καί παγιωθεῖ ἡ κάθαρση τῆς καρδιάς-ψυχῆς σου. Ἡ ἐμπάθεια ἐμποδίζει τήν πνευματική ὄραση καί κατά συνέπεια τήν ἐξαγωγή ὁρθῶν συμπερασμάτων.

7. Ζητᾶς νά ἐρμηνεύσεις τίς ἐνέργειες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ὁμως δέν μπορεῖς νά συνειδητοποιήσεις τίς διαφορές πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα σέ σένα καί στὸν Ἡγούμενο. Ἡ ταπεινοφροσύνη θά σέ βοηθοῦσε νά κατανοήσεις ὅτι ἡ ἀγωγή πού σοῦ κάνει ὁ Γέροντας ἀποβλέπει στό νά σέ διδάξει τήν ταπεινοφροσύνη γιά νά ἀποκτήσεις τήν ταπείνωση. Ὅμως· «... ἡμεῖς οὐ θέλομεν βαλεῖν κάτω τὸν αὐχένα ...».

Εἶναι διδαγμένο ὅτι αὐτός πού ἔχει αἰσθήματα μειονεκτικότητας ἔχει συμπεριφορά πού τήν χαρακτηρίζουν ἐνέργειες ὑπεροχικῆς ἐπιθετικότητας, ἡ ὁποία καμμιά φορά ἀποδεικνύεται στὰ πράγματα ἀδάμαστη.

8. Ἡ ἀσυνειδήτη ἄγνοιά μας μᾶς ὁδηγεῖ σέ ἀρνητικούς καί ἐπιθετικούς (κακοῦς) λογισμούς.

λει» (Ίωάν. 3, 8). Μπορείς νά μου ἀπαντήσεις γιατί ὁ Κύριος ὅταν θεράπευε κάποιους τούς ἐπιτιμοῦσε καί τούς ἔλεγε νά μή διηγηθοῦν σέ κανένα τό γεγονός, ἐνῶ σ' ἕναν ἄλλο πού θεράπευσε εἶπε «πήγαινε νά δείξεις τόν ἑαυτό σου στὸν ἱερέα καί πρόσφερε τό δῶρο σου γιὰ τή θεραπεία σου»; (Ματθ. 8, 4). Καί προσθέτει «γιὰ νά χρησιμεύσει σ' αὐτούς ὡς μαρτυρία» (Λουκ. 5, 14). Καί σέ κάποιον ἄλλο λέει «νά διηγηθεῖς ὅσα ἀξιοθαύμαστα ἔκανε σέ σένα ὁ Θεός» (Λουκ. 8, 39).

Αὐτά λοιπόν πού ἀναφέρει ὁ Ἑγούμενος εἶναι πρὸς ὠφέλεια ὅσων τὰ ἀκοῦν μέ εὐλάβεια, καί πρὸς κατάκριση ὅσων δέν τὰ ἀποδέχονται ἀνεπιφύλακτα ὡς πραγματικά. Ἐσύ βέβαια, δέν μπορείς ἀκόμη νά ἐφαρμόσεις διάκριση σ' αὐτά τὰ θέματα, διότι ἡ καρδιά σου εἶναι εὐμετάβολη⁶ (δέν ἔχεις τή νήψη καί τήν εἰρήνην τῆς ἀπάθειας). Καί ὁ Ἀπόστολος λέει: «Ἐμεῖς εἴμαστε ἡ εὐωδιά τοῦ Χριστοῦ πού προσφέρεται στό Θεό καί γιὰ ὅσους βαδίζουν στή σωτηρία καί γιὰ ὅσους βαδίζουν στήν ἀπώλεια. Σέ ἄλλους μέν μυρωδιά θανατηφόρος, πού φέρνει θάνατο, σέ ἄλλους δέ μυρωδιά ζωηφόρος πού παρέχει ζωή. Καί ποιός εἶναι ἄξιος γιὰ ἕνα τέτοιο ἔργο; Ἐμεῖς πάντως δέν εἴμαστε ὅπως οἱ ἄλλοι πού ἐμπορεύονται τό λόγο τοῦ Θεοῦ» (Β' Κορ. 2, 15-17).

Ἄν λοιπόν ἀπορεῖς γιὰ τό Γέροντα, γιατί δηλαδή ἀπαγόρευσε σέ σένα τό νά διηγεῖσαι, ἐνῶ τόν Ἑγούμενο τόν ἀφήνει ἐλεύθερο νά διηγεῖται, δέν καταλαβαίνεις ὅτι θά ἔπρεπε νά διερευνήσεις καί νά βρεῖς πὼς κάποια διαφορά ὑπάρχει ἀνάμεσα στοὺς δύο σας;⁷ Καί τότε θά ζοῦσες ταπεινά καί θά ἔλεγες: «Ἐμένα ὡς ἀνάξιο ὁ Γέροντας μέ ἐπιτίμισε, ἐνῶ στὸν Ἀββά, γιὰ νά εἶναι ἄξιος, τοῦ ἐπέτρεψε νά μιλάει γιὰ νά ὠφελοῦνται ὅσοι τόν ἀκοῦν. Ἄς μᾶς γίνει δέ κατανοητό ὅτι ὁ Γέροντας μέ κάθε τρόπο μᾶς ὁδηγεῖ στήν ταπείνωση, γιὰ νά μεμφοῦμε τούς ἑαυτούς μας καί νά τούς θεωροῦμε ἀνάξιους, ἀλλὰ ἐμεῖς δέν θέλουμε νά βάλουμε κάτω τό κεφάλι. Ἄς ἔλθουμε λοιπόν σέ ταπείνωση καί ὁ Θεός θά μᾶς ἀποκαλύψει τὰ μυστήριά Του, γιὰ νά μιλάμε ἐκεῖ πού πρέπει καί ἐκεῖ πού δέν πρέπει νά σιωπᾶμε πάντοτε, ὥστε καί τὰ δύο νά συντελοῦν στήν ὠφέλεια τῆ δικῆς μας καί τῶν ἀκροατῶν μας.

Ἄς μὴν κρίνουμε λοιπόν οὔτε νά ἐξουθενώσουμε ὅσους μᾶς ἀκοῦνε, γιὰ νά μὴν ὁδηγηθοῦμε, ἀντί πρὸς οἰκοδομή, στήν κατάκριση. Διότι ἂν θέσουμε στό λογισμό μας τό ἐρώτημα, «ξέρομε πὼς μιλάει ἐκεῖνος πού μιλάει καί ἂν μιλάει μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Ἀγίου Πνεύματος;», θά διαπιστώσουμε ὅτι τίποτε σχετικό δέν γνωρίζουμε⁸. Ἄς σκεφτόμαστε λοιπόν θετικά καί ὄχι ἀρνητικά,

⁶ Ἡ συνευδιδιανοίησις τῆς ἄγνοιάς μας εἶναι δυνατόν καί πρέπει νά μᾶς ὁδηγεῖ σέ θετικούς καί ταπεινούς (καλοὺς) λογισμούς. Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νά πεισθοῦμε ὅτι γίναμε καλοί, εἶναι τό νά κάνουμε ἀβίαστα καλοὺς λογισμούς γιὰ τούς πάντες καί τὰ πάντα. Ὁ Ἅγιος εἶναι ἀπλὸς καί ἐπιγραμματικός: «ὁ κακὸς κακὰ λογίζεται, ὁ καλὸς καλὰ».

ὁ γὰρ κακὸς κακὰ λογίζεται· ὁ δὲ καλὸς καλὰ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

χμε΄

[Ἑρώτησις]

Ἄλλος φιλόχριστος, ἔχων πάθος ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, ἔπεμψεν αἰτῶν τὸν αὐτὸν Γέροντα Ἰωάννην εὐξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἵνα τύχῃ ἰάσεως. Καὶ ὁ Γέρων εἶπε, θεραπεύει σε ὁ Κύριος διὰ τάχους, ὁ δὲ ἐβράδυνε θεραπευθῆναι. Ἐχων δὲ πίστιν εἰς τὸν Γέροντα, ἐθαύμασε λέγων, ἄρα τί ἐστὶ τὸ πρᾶγμα; ὅτι ὁ Γέρων οὐ ψεύδεται· ὁ Θεὸς γὰρ ἐν αὐτῷ λαλεῖ, καὶ γὰρ οὐκ ἐθεραπεύθη; Καὶ ἐλθὼν ἠρώτησε περὶ τούτου τὸν μέγαν Γέροντα.

Ἀποκρίσις Βαρσανουφίου.

Εἰ πιστεύομεν ὅτι οὐ ψεύδεται ὁ Θεός, καὶ ὅτι πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, πῶς οὐκ ἐπέτυχες τοῦ ποθομένου; Μὴ ἄρα λεληθότως ἀπιστία πολιτεύεται παρὰ σοί; Ἐγὼ πιστεύω μετὰ ἀληθείας, ὅτι εἴ τι ἐλάλησέ σοι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, γίνεται σοι.

Παρακαλῶ δὲ τὴν φιλόχριστόν σου ἀγάπην μηκέτι παρασύρῃς με εἰς τὴν ἵπποδρομίαν, ἐγήρασα γάρ. Ταῦτα δὲ λέγω σοι, σημαίνων ἦν εἶπες ἔχειν μεθ' ἡμῶν σου ὁμοψυχίαν· οὐδεὶς γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μερίζει εἰς δύο, τοῦ ἀφείναι τὸ ἓν μέρος εἰς μίαν, τὸ δὲ ἄλλο εἰς ἄλλην ἐργασίαν. Πλὴν μάθε ὅτι οὐ παύομαι δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἕως οὗ συνεισηενέγκῃ σε μετ' ἐμοῦ εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει καὶ εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ ἐν ὕμνοις.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ἐθαύμασε, πῶς ὁ Γέρων ἐφανέρωσεν αὐτῷ τὰ περὶ τῆς

9. Ὁ Μέγας Γέροντας γνώριζε καλὰ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Τὸν ρωτᾷ, ἀλλὰ στήν πραγματικότητα τοῦ ἀποκαλύπτει τὴν πραγματικὴν αἰτία τῆς καθυστέρησης τῆς θεραπείας του. Ἡ καθημερινὴ ζωὴ του δέν φανέρωνε πάντοτε τὴν πίστιν του καὶ τὴν ἀφοσίωσή του στοῦ Θεοῦ. Τὴν ἀσυνείδητη ἀπιστία του – ἢ ὀλιγοπιστία – τὴ λειτουργοῦσε καταφεύγοντας στὰ παίγνια καὶ θεάματα τῆς ἵπποδρομίας, χωρὶς νὰ ἔχει ζητήσει τὴ γνώμην τῶν Ὁσίων. Τέτοιες ἀσυνείδητες ἀνα-

διότι «ὁ κακὸς σκέφτεται κακά, ἐνῶ ὁ καλὸς καλά» ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πού εἶναι ὁ Κύριός μας, στὸν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

645

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄλλος εὐσεβὴς λαϊκὸς πού εἶχε ἐπιβαρυνθεῖ ἀπὸ σωματικὰ ἀρρώστια, ἔστειλε ἐπιστολή καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν ἴδιο Γέροντα Ἰωάννη νὰ εὐχεται γι' αὐτόν νὰ θεραπευθεῖ. Καὶ ὁ Γέροντας τοῦ ἀπάντησε: «Ὁ Κύριος θὰ σέ θεραπεύσει γρήγορα». Ἐκεῖνος ὅμως ἄργησε νὰ θεραπευθεῖ, καὶ ἐπειδὴ εἶχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸ Γέροντα, ἀποροῦσε καὶ ἔλεγε: «Ἄραγε, τί ἐξήγηση νὰ δώσω σ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, διότι ὁ Γέροντας δέν ψεύδεται; ἀφοῦ ὅμως ὁ Θεὸς μιλάει μέσα του, πὼς ἐγὼ δέν θεραπεύθηκα»; Ἦλθε λοιπὸν καὶ ρώτησε γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ τὸ μεγάλο Γέροντα, Βαρσανούφιο.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν πιστεύουμε ὅτι «ὁ Θεὸς δέν ψεύδεται» (Τίτ. 1, 2) καὶ ὅτι «ὅλα εἶναι δυνατὰ σ' αὐτόν πού πιστεύει» (Μάρκ. 9, 23), γιατί δέν μπόρεσες νὰ ἐπιτύχεις αὐτὸ πού ποθεῖς; Μὴν τυχόν ἀσυνείδητα ζεῖ καὶ ὑπάρχει μέσα σου ἡ ἀπιστία;⁹ Ἐγὼ πιστεύω εἰλικρινά πὼς ὁ, τι σοῦ εἶπε ὁ Θεὸς μέ τὸν ἀδελφὸ Ἰωάννη, θὰ σοῦ γίνει.

Παρακαλῶ ὅμως τὴ φιλόχριστή σου ἀγάπη νὰ μὴ μέ παρασύρει στὴν ἵπποδρομία, διότι ἔχω γεράσει. Χρησιμοποιοῦν δέ αὐτὸ τὸ παράδειγμα τῆς ἵπποδρομίας γιὰ νὰ σέ βοηθήσω νὰ συνειδητοποιήσεις ὅτι εἶχες ὁμολογήσει πὼς εἶσαι ὁμόψυχος μέ μᾶς τοὺς δυό. (Ἐπόμενο εἶναι λοιπὸν νὰ πρέπει καὶ νὰ θέλεις νὰ σφίξεις τὸν ἑαυτὸ σου νὰ βρίσκεται στὸ δικό μας δρόμο, ἀλλιώτικα θὰ δίνεις τὴν εἰκόνα τοῦ ἀλόγου πού τρέχει στὸ ἵπποδρόμιο χωρὶς καβαλάρη). Ἀλλὰ κανένας δέν χωρίζει τὴν ψυχὴ του στὰ δύο, ὥστε νὰ ἀφήνει τὸ ἓνα μέρος στὴ μία ἐργασία καὶ τὸ ἄλλο στὴν ἄλλη. Πλὴν ὅμως μάθε ὅτι δέν θὰ παύσω νὰ παρακαλῶ τὸ Θεὸ μέχρις ὅτου σέ ὀδηγήσει (συντονισμένο καὶ συγχρονισμένο) μαζί μου «στὶς θύρες τοῦ ναοῦ Του μέ δοξολογίες καὶ στίς αὐλὲς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου Του μέ ὕμνους» (Ψαλμ. 99, 4).

Ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτὰ ὁ ἀδελφός θαύμασε πὼς ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκάλυ-

κολουθίς καὶ δὶβουλες ἀσυνέπειες παρουσιάζουμε ὅσοι βρισκόμαστε ἀκόμη στὸ δρόμο γιὰ μιὰ ζωὴ ἐν Χριστῷ μέ γνησιότητα καὶ ἀκεραιότητα.

ἵπποδρομίας, καὶ ἐδόξασε τὸν Θεόν· καὶ τοῦ λοιποῦ ἀπείκειτο τῆς τοιαύτης πονηρᾶς θέας.

χμς΄

Ἑρώτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα.

Φίλον ἔσχον ἀγαπητὸν ὁμόψυχον ἐπὶ ξένης διάγοντα, καὶ οὕτως ἀνήχθημεν ὡς ἀδελφοὶ ἔχοντες ὅλα ἐπικοινωνοῦντα. Νῦν δὲ ἔφθασα λαβεῖν μοι βίον καὶ πάλιν ἐμείναμεν οὕτως· καὶ πολεμεῖ με ὁ λογισμὸς λέγων, μήποτε ὁ γάμος ἐποίησε δισταγμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πρὸς με, καὶ οὐ τὴν αὐτὴν σῶζει διάθεσιν.

Ἀπόκρισις Βαρσανουφίου.

Εἰ ἂν θέλῃς μαθεῖν τί ἔχει ἡ καρδιά αὐτοῦ, τούτῳ τῷ τρόπῳ μάθε· ψηλάφησον τὴν καρδίαν σου μεθ' ὃ ἔλαβες τὸν βίον εἰ σῶζεις τὴν αὐτὴν διάθεσιν πρὸς αὐτόν, καὶ ἂν εὖρης ὅτι οὐ σῶζεις σύ, οὐδ' αὐτός· ἂν δὲ ἔμεινεν ἡ διάθεσίς σου, μάθε ὅτι κατὰ τὴν καρδίαν σου εὕρισκεις πάντοτε, τοῦ Θεοῦ εὐοδοῦντος.

χμζ΄

Αἵτησις πρὸς τὸν αὐτόν.

Ἄλλος φιλόχριστος ἔπεμψεν αἰτῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ὁ Κύριος μνησθεῖν αὐτοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

10. Ἡ ἀσυνείδητη διψυχία-διβουλία πού παρουσίασε αὐτός ὁ Χριστιανὸς στὴ λειτουργία-βίωση τῆς πίστεως του, ἐπιδικῶντας ἀπὸ τῆς μιάς τῆς σχέσεως με τοὺς Ὁσίους Γέροντες καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης καταφεύγωντας στὴν κοσμικὴ καὶ εἰδωλολατρικὴ διασκέδαση, μετὰ τὸ θέαμα τῆς ἵπποδρομίας, εἶναι σήμερα μόνιμη, ἐξαιτίας τῆς ὑποχώρησις τῶν Χριστιανῶν στὴν πλεθεάσπ κ.τ.λ. Φυσικὰ αὐτὸ φαίνεται ξεκάθαρα στὰ μάτια τῶν διακριτικῶν Πατέρων, ἀλλὰ οἱ Χριστιανοὶ μὲς ζητοῦν θαύματα θεραπείας τοὺς ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἀλλὰ δέν συννεργοῦν γιὰ τὴ θαυμαστή ἀπαλλαγὴ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀσυνείδητης καὶ ἀπωθημένης διβουλίας τοὺς.

11. Οἱ ἀνθρώπινες, διαπροσωπικὲς σχέσεις συχνὰ μπαίνουν σὲ δοκιμασίες. Συνήθως ὁμῶς

ψε μέ τήν εἰκόνα τοῦ ἵπποδρομίου τήν ἐσωτερική διβουλία του, (πού φαινόταν μέ τό ὅτι πήγαινε στό ἵπποδρόμιο), καί δόξασε τό Θεό. Ἐπί τῷ τότε μάλιστα ἔπαυσε νά παρακολουθεῖ αὐτό τό ἀνώφελο καί ἀνόητο θέαμα¹⁰

646

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα.

Εἶχα ἕναν ἀγαπητό φίλο, ὁμόψυχο, πού ζοῦσε σέ ξένη χώρα. Καί ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ὁμοψυχίας φθάσαμε νά ζοῦμε σάν νά εἴμαστε ἀδελφία καί σάν νά τὰ εἶχαμε ὅλα κοινά. Τώρα ἐγὼ προκώρησα, ἔλαβα σύζυγο καί πάλι ὅμως ἔχουμε τίς ἴδιες σχέσεις. Ἄλλὰ μέ πολεμáει ὁ λογισμὸς καί μοῦ λέει μήπως ὁ γάμος μου τοῦ δημιουργήσῃ κάποια καχύποπτη καί ἀντίζηλη διεργασία στήν καρδιά του καί δέν τρέφει τήν ἴδια διάθεση πρὸς ἐμένα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν θέλεις νά διαπιστώσεις τί διαθέσεις τρέφει ἡ καρδιά του γιά σένα, διαπίστωσέ το μ' αὐτό τόν τρόπο. Ἐξέτασε τήν καρδιά σου¹¹ νά δεῖς ἂν, ἀπό τότε πού πῆρες τή σύζυγο, διατηρεῖς τήν ἴδια διάθεση πού εἶχες καί προηγουμένως πρὸς αὐτόν. Καί ἂν διαπιστώσεις ὅτι δέν ἔχεις τήν ἴδια διάθεση ἐσύ, οὔτε καί αὐτός εἶναι φυσικό νά τήν ἔχει. Ἄν ὅμως ἐσύ διατηρεῖς τήν ἴδια διάθεση, νά εἶσαι βέβαιος ὅτι ἀνάλογα μέ τήν καρδιά σου θά εἶναι καί ἡ δική του ἀνταπόκριση, μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ πού ἐξομαλύνει τοὺς δύσκολους δρόμους τῆς ζωῆς μας.

647

Αἴτηση πρὸς τόν ἴδιο.

Ἕνας ἄλλος εὐσεβὴς λαϊκὸς ἔστειλε ἐπιστολή στόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, παρακαλώντας τον νά πρεσβεύει γιά νά τόν θυμηθεῖ καί νά τόν εἰσαγάγει ὁ Κύριος στή Βασιλεία Του.

ὁ κυρίως υπεύθυνος γιά τή δοκιμασία τῆς σχέσης «ρίχνει τίς εὐθύνες» στό ἄλλο μέρος. Ὁ διακριτικός Γέροντας προτρέπει τόν καθένα νά ἐλέγχει τήν ποιότητα τῆς δικῆς του συμβολῆς στή σχέση καί νά μὴν εἶναι πρόθυμος –ἔστω καί θεωρητικά– νά ἀμφισβητεῖ τή συμβολή τοῦ ἄλλου. Ὁ κόσμος αὐτό τό δηλώνει μέ τό κλασσικὸ παράδειγμα τῆς ἐξῆς στιχομυθίας:

— Μ' ἀγαπᾷς;

— Ρώτησε τόν ἑαυτό σου.

Ἀποκρίσις

Ιδού ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ κατήσकुνέ μου τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἔχα-
ρίσατό μοι τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ δέδωκέ μοι τὴν χάριν τοῦ
μνησθῆναί σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Λαβόντες οὖν τὴν τοιαύτην χάριν, ὡς
εὐγνώμονες φυλάξωμεν, καὶ μὴ γενώμεθα ὡς οἱ κοῖροι, μὴ δυνάμενοι διακρίναι
τοὺς ἐντίμους μαργαρίτας. Οἶδας δὲ ὅτι, εἴ τις τιμᾶται ὑπὸ τινος, οὐκ ὀφείλει
αὐτὸν ἀτιμάσαι· τιμηθέντες οὖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὴ ὄντες ἄξιοι, ἀξιόους ἡμᾶς αὐ-
τοὺς ποιήσωμεν· τιμήσωμεν αὐτὸν διὰ τῆς τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἐντολῶν τηρήσεως·
αὐτὸς γὰρ εἶπε· «εἰ Πατὴρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστὶ μου ἡ τιμή; Καὶ εἰ Κύριός εἰμι, ποῦ
ἐστιν ἡ δόξα μου;». Αὐτὸς δὲ ὁ Παντοκράτωρ Θεὸς συνεργήσαι σοι, τέκνον,
ἀκοῦσαι καὶ φυλάξαι τὰ συμφέροντα.

χμη´

Ἑρώτησις

Κῆπον διαφέροντα τοῖς ἀνεψιοῖς μου, πόρρω διάγουσιν, ἔλαβόν τινες
εἰς λόγον εὐκτηρίου τόπου καὶ ἐπέτρεψάν με ποιῆσαι μετὰ τῶν λαβόντων
τὴν τιμὴν τοῦ κήπου καὶ συνέχομαι ὑπὸ δύο λογισμῶν· καὶ ὁ μὲν εἰς λέγει
μοι ὅτι δεῖ προσχαρίσασθαι τῷ ἀγίῳ τόπῳ, ὁ δὲ ἄλλος λέγει μοι φυλάξαι
πίστιν τοῖς ἐντειλαμένοις μοι ποιῆσαι τὴν διατίμησην, καὶ ποῦ κλῖναι οὐκ
οἶδα· καὶ γὰρ καὶ τὸν Θεὸν φοβοῦμαι, καὶ βλάψαι ἐκείνους ἁμαρτίαν
ἠγοῦμαι. Τί οὖν ποιήσω, Πάτερ;

Ἀπόκρισις

Τὴν δικαίαν τοῦ κήπου δῆλωσον αὐτοῖς τιμὴν, παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ
λέγων· «Οἴδατε, ὅτι πάντες χρεωστοῦμεν τοῖς δεσπόταις ἡμῶν τοῖς ἀγί-
οις· εἴ τι οὖν πληροφορεῖ ὑμᾶς ὁ Κύριος προσενεγκεῖν αὐτοῖς ἐκ τῆς τι-
μῆς, εὐρίσκεται ἔμπροσθεν ὑμῶν». Ταῦτα οὖν γράψον, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐστι ποι-

12. Ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὸν πατέρα του δέν φανερώνεται
γνησιότερα, παρὰ μόνο ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς πρόθυμης συμμόρφωσης τοῦ παιδιοῦ πρὸς τίς
φανερὲς καὶ κρυφές ἐπιθυμίας τοῦ πατέρα του. Ποιὸς πατέρας εἶναι δυνατόν νά μὴν ἐπιθυμεῖ τῇ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Νά, πού ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός δέν μοῦ νιτρόπιασε τό πρόσωπο, ἀλλά μοῦ χάρισε τή σωτηρία τῆς ψυχῆς σου καί μοῦ ἔχει κάνει τή χάρη νά σέ θυμηθεῖ καί νά σέ εἰσαγάγει στή Βασιλεία Του. Ἀφοῦ λάβαμε λοιπόν μιὰ τέτοια Χάρη, ἄς τή φυλάξουμε ὡς εὐγνώμονες καί ἄς μὴ γίνουμε σάν τοὺς κοίρους πού δέν μποροῦν καί δέν ξέρουν νά διακρίνουν τὰ πολῦτιμα μαργαριτάρια. Γνωρίζεις βέβαια πώς, ὅταν ἓνας ἄνθρωπος τιμηθεῖ ἀπό κάποιον ἄλλο, ὀφείλει καί αὐτός νά μὴν ἀτιμάσει, τουλάχιστον, αὐτόν πού τόν τίμησε. Ἀφοῦ λοιπόν μᾶς τίμησε ὁ Θεός, ἐνῶ δέν εἴμαστε ἄξιοι, ἄς καταστήσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἄξιους καί ἄς Τόν τιμήσουμε καί ἐμεῖς μέ τὴν ἡμέραν τῶν ἁγίων Του ἐντολῶν¹². Διότι ὁ Ἰδιος εἶπε: «Ἄν ἐγὼ εἶμαι Πατέρας σας πού εἶναι ἡ δόξα καί ἡ τιμὴ μου ἐκ μέρους σας; Καί ἐάν ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριός σας, πού εἶναι ἡ δόξα πού πρέπει νά μοῦ ἀποδώσετε»; (Μαθ. 1, 6). Αὐτός λοιπόν, ὁ Παντοκράτορας Θεός, νά συνεργήσει, τέκνο, ὥστε νά ἀκούσεις καί νά φυλάξεις ἐκεῖνα πού συμφέρουν τὴν ψυχὴ σου.

648**Ἑρώτηση**

Κάποιοι πῆραν ἓναν κῆπο, πού ἀνήκει στοὺς ἀνεψιούς μου οἱ ὁποῖοι μένουν μακριά, γιὰ νά οἰκοδομήσουν ἐκεῖ Ἑκκλησία καί οἱ ἀνεψιοί μου μοῦ ἀνέθεσαν νά ὀρίσω μαζί μέ τοὺς ἀγοραστὲς τὴν τιμὴ τοῦ κήπου καί ἐγὼ συνέχομαι ἀπὸ δύο λογισμούς. Ὁ ἓνας μοῦ λέει ὅτι πρέπει νά χαρισθῶ καί νά δωρίσω κάτι στὸν ἅγιο τόπο. Ὁ ἄλλος λογισμὸς μοῦ λέει νά σταθῶ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης ἐκείνων πού μοῦ ἔδωσαν ἐντολὴ νά διαπραγματευθῶ τὴν τιμὴ τῆς πώλησης τοῦ κήματος. Δέν ξέρω λοιπόν τί νά προτιμήσω, διότι καί τό Θεό φοβᾶμαι, ἀλλὰ καί νά ἀδικήσω τοὺς ἀνεψιούς μου τό θεωρῶ ἁμαρτία. Τί νά κάνω λοιπόν, Πάτερ;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δήλωσε στοὺς ἀνεψιούς σου τὴ δίκαιη τιμὴ τοῦ κήπου, παρακαλώντας τους καί λέγοντάς τους: «Γνωρίζετε καλὰ ὅτι ὅλοι εἴμαστε ὑπόχρεοι στοὺς ἁγίους Δεσπότες μας. Ἄν λοιπόν σὰς πληροφορεῖ ὁ Κύριος νά τοὺς προσφέρετε κάτι μειώνοντας τὴν τιμὴ, εἶναι θέμα δικό σας». Αὐτὰ νά τοὺς

μόνημη παρουσία ἑνὸς τέτοιου παιδιοῦ κοντά του; Ἡ ἡμέραν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ φυσιολογικότερος τρόπος γιὰ τὴν εἰσοδὸν μας στή Βασιλεία Του.

ἦσαι ἢ μὴ ποιῆσαι, καὶ σὺ οὐκ εὐρίσκη μέμψιν ἔχων ἐκ τοῦ πράγματος· βάρος μὲν γὰρ ἡ ἁμαρτία οὐκ ἔστι τὸ ἀπαιτῆσαι τὸ δίκαιον, κἂν ἡ οἴκος Κυρίου. Τὸ δὲ συμφέρον ἐστὶ τὸ τὸν ἔχοντα ἐξουσίαν καὶ κύριον ὄντα τοῦ πράγματος καὶ μὴ ὄντα ἐν ἀπορίᾳ, μᾶλλον συγχωρῆσαι τὸ κατὰ δύναμιν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· πολ-
λαπλασίονα γὰρ ἀντὶ τούτου καρποῦται. Ἐὰν δὲ ἡ ἀδύνατος συγχωρῆσαι, τὸν
τοιούτον οὐκ ἀπαιτεῖ ὁ Θεός, εἰ μὴ μόνον τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν.

Καὶ ταῦτα ἀκούσας ἀπῆλθε καίρων καὶ δοξάζων τὸν Θεόν.

κμθ΄

Ἑρώτις

Ἐπειδὴ οἰκέτας θέλω ἀγοράζειν καὶ ἀμφιβάλλω εἰ μέλλουσί μοι χρη-
σιμεύειν, εἰπέ μοι εἰ ὀφείλω λαβεῖν αὐτούς, καὶ τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Μάθωμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς Δεσπότην ἔχομεν· ἐὰν ὑποταγῶμεν καὶ ἡμεῖς τῷ
Δεσπότη ἡμῶν, αὐτὸς ποιεῖ ἵνα καὶ ἡμῖν ὑποτάσσωνται οἱ δοῦλοι ἡμῶν.
Ἰδοὺ ἤκουσας· ὕπαγε λάβε αὐτούς ἐν ὀνόματι Κυρίου.

κν΄

Ἑρώτις

Ἐὰν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ κελεύῃ τί ποτε, καὶ ὁ νόμος τοῦ κόσμου ὀρί-
ζη τὸ ἐναντίον, τί δεῖ ποιῆσαι; Λέγει γάρ μοι ὁ λογισμὸς τὰ ἐν τοῖς νόμοις
τοῦ κόσμου ἢ πολιτεία διοικεῖται, καὶ ἀδικεῖ ὁ παραβαίνων αὐτούς.

13. Θαυμάζει κανεὶς τὴν τόλμην καὶ τὴ σαφήνεια τῆς χαρισματικῆς διάκρισης τοῦ Ὁσίου. Ἡ
συνειδησιακὴ σύγκρουση πού βίωσε ὁ ἀδελφός πῆγανε ἀπὸ ἐνοχικὸ βίωμα στηριγμένο σὲ θρη-
σκοληπτικὴ εὐλάβεια ἀναμεμιγμένη μὲ γνήσια θρησκευτικὰ βιώματα. Ὁ Ὁσίος ὑποδεικνύει τὴς
σωστὲς ἐνέργειες, ὥστε ἡ διαδικασία νὰ πάρει τὸν ἄριστο δρόμο, ἀλλὰ δίνει καὶ τὰ στοιχεῖα πού
θὰ κρατήσουν τὸ μεσολαβητὴ ἔξω ἀπὸ μιὰ ἄκαρπη ἐνοχικὴ διεργασία, σὲ περίπτωσιν πού οἱ
πωλητὲς δὲν θὰ θελήσουν νὰ κάνουν κάποια εἰδικὴ ἔκπτωση, χάριν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ.

Αὐτὴ ἡ ποιμαντικὴ νοοτροπία τοῦ Γέροντα καταδικάζει de facto τὴν ἀκριβῶς ἀντίθετη μέθο-
δο κάποιων «Πνευματικῶν», οἱ ὁποῖοι γιὰ νὰ πετύχουν προσωπικὲς ἐπενδύσεις τοὺς ἐπὶ συγκε-
κριμένων προσώπων, τὰ φορτίζουν ἐνοχικά, γιὰ νὰ τὰ ἐξαναγκάσουν νὰ κάνουν, «μέ φόβο
ἀπώλειας τῆς σωτηρίας τοὺς», αὐτὸ πού, ἂν ἀφήνονταν ἐλεύθερα, δὲν θὰ τὸ ἔκαναν. Πρόκειται

γράψεις και είναι θέμα δικό τους να κάνουν ή να μην κάνουν τη μείωση της τιμής και σένα δεν θά σέ κατηγορήσει κανένας γι' αυτή την υπόθεση. Ἐπίσης δεν είναι κακό ούτε ἁμαρτία να ἀπαιτήσεις τή δίκαιη τιμή, ἔστω κι ἂν πρόκειται να κτισθεῖ οἶκος Κυρίου¹³. Τό συμφέρον βέβαια εἶναι, αὐτός πού ἔχει ἐξουσία καί ἔχει τήν κυριότητα τοῦ κήπου, ἂν δέν εἶναι φτωχός, να παραχωρήσει τό κατά δύναμη στόν οἶκο τοῦ Θεοῦ, διότι θά καρπωθεῖ ἀντί γι' αὐτό πολλαπλάσια. Ἄν ὅμως δέν ἔχει τή δυνατότητα να προσφέρει κάτι, ὁ Θεός δέν ἀπαιτεῖ ἀπ' αὐτόν παρά μόνο τήν καλή προαίρεση.

Αὐτά, ὅταν τ' ἄκουσε ὁ ἀδελφός, ἔφυγε γεμάτος χαρά, δοξάζοντας τό Θεό.

649

Ἑρώτηση

Θέλω να ἀγοράσω δούλους¹⁴ καί ἀμφιβάλλω ἂν πρόκειται να μοῦ εἶναι χρήσιμοι. Πές μου ἂν πρέπει να τούς πάρω καί τί να κάνω, πῶς να τούς συμπεριφερθῶ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ας συνειδητοποιήσουμε ὅτι καί ἐμεῖς ἔχουμε Δεσπότη· ἂν ὑποταχθοῦμε καί ἐμεῖς στό Δεσπότη μας, Ἐκεῖνος θά κάνει να ὑποτάσσονται καί σέ μᾶς οἱ δούλοι μας. Ὅριστε, ἄκουσες αὐτό πού ἤθελες. Πήγαινε καί πάρε τούς δούλους στό Ὄνομα τοῦ Κυρίου, (φερόμενος συγχρόνως σ' αὐτούς ὅπως Ἐκεῖνος θέλει).

650

Ἑρώτηση

Ἄν ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ προστάζει κάτι καί ὁ νόμος τοῦ κόσμου ὀρίζει τό ἀντίθετο, τί πρέπει να κάνω; Διότι μοῦ λέει ὁ λογισμός ὅτι ἡ πολιτεία διοικεῖται μέ τούς νόμους τοῦ κόσμου καί διαπραττεῖ ἀδίκημα αὐτός πού τούς παραβαίνει¹⁵.

γιά Χριστοκαπηλεῖες πού γίνονται ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ.

14. Μόνο στά πλαίσια τῆς κοινωνίας ἐκείνης τῆς ἐποχῆς μπορεῖ να γίνει δεκτὴ μιά τέτοια διατύπωση, ἕνα τέτοιο φρόνημα. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου δέν σκοπεύει στήν ἀνατροπή τοῦ κοινωνικοῦ κατεστημένου, ἀλλά στήν ἐσώτερη ἀναμόρφωση τοῦ ἀδελφοῦ πού θέτει τήν ἐρώτηση.

15. Ἡ θέση τοῦ ἀδελφοῦ εἶναι ὀρθή, ἀλλά φτωχή. Ὁ Ὁσῖος τόν προτρέπει να τηρεῖ τούς νόμους τοῦ Θεοῦ πού κάνουν τόν ἄνθρωπο να ἀνεβαίνει σέ ὑψηλότερα ἐπίπεδα καί να ἔχει πῶς πλούσιους πνευματικούς καρπούς. Αὐτή ἡ θέση διατυπώνεται κλασσικά στήν πρὸς Διόγνητον

Ἀπόκρισις

Οῦ τοῦ Θεοῦ νόμος τιμιώτερός ἐστι, περὶ γὰρ σωτηρίας ψυχικῆς λαλεῖ· ὁ δὲ τοῦ κόσμου νόμος σαρκικὸς ὢν, σαρκικοῖς διαλέγεται.

xνα΄**Ἑρώτησις**

Τί ἐστὶν ὃ λέγει, «μὴ ἐλεήσης πτωχὸν ἐν κρίσει»;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο ἐστὶν ὃ λέγει, ἵνα, ὁ δικάζων ἐν πράγμασιν, ὀρθῶς κρίνῃ καὶ μὴ, προφάσει τοῦ ἐλεῆσαι τὸν πένητα, παρατιπρώσκῃ τὸ δίκαιον· τὸ δὲ παρακαλέσαι τὸν αὐτοῦ ἀντίδικον ποιῆσαι μετ’ αὐτοῦ ἔλεος, οὐκ ἔστιν ἄδικον.

xνβ΄**Ἑρώτησις**

Ἐάν τις τῶν ἁγίων Πατέρων, εἰς ὃν ἔχω πολλὴν πληροφορίαν, λέγει μοι αὐθεντῆσαι ἐν πράγματι παρὰ τὸ φαινόμενόν μοι δίκαιον, τί ποιήσω διὰ τὴν παράβασιν τῆς εἰρημένης ἐντολῆς;

Ἀπόκρισις

Οἱ πνευματικοὶ Πατέρες οὐδὲν ἀργῶς λέγουσιν, ἀλλὰ πάντα πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς. Εἰπὲ οὖν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ ὥς <λέγει> σοι ποιήσον, καὶ οὐ παραβαίνεις τὴν ἐντολήν· τὰ γὰρ ἀρέσκοντα τῷ Θεῷ, καὶ δίκαιά ἐστι καὶ συμφέροντα.

ἐπιστολή : «Οἱ Χριστιανοὶ πείθονται τοῖς ὀρισμένοις νόμοις, καὶ τοῖς ἰδίους βίοις νικῶσι τοὺς νόμους» (ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 253, Ἔκδ. Ἁπ. Διακονίας).

16. Δέν ἐπιτρέπεται νὰ θέλουμε νὰ λειτουργήσουμε τῇ φιланθρωπία μέ ἐνέργειες στρεψοδικίας. Θά παραδεχτοῦμε τὸ δίκαιο ἢ τὸ ἄδικο ὅπως εἶναι καὶ θά ζητήσουμε τὴν ἐπιείκεια ἢ τὴν εὐσηλαγχυνία τοῦ ἰσχυροῦ ἀπέναντι στόν ἀδύνατο.

17. Ὅσο ὁ παλαιός μας ἀνθρωπος κυβερνᾷ τὴν ὑπόστασή μας, μᾶς πείθει ὅτι αὐτὰ νού ζητᾷ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀσύγκριτα πιό σημαντικός καί σεβαστός ἀπό τόν νόμο τοῦ κόσμου, διότι μιᾷ γιά τήν ψυχική σωτηρία ἐνῶ ὁ νόμος τοῦ κόσμου ὀρίζεται ἀπό κοσμικούς ἀνθρώπους μέ κριτήρια κατὰ βάση κοσμικά καί ρυθμίζει κοσμικές διαφορές κοσμικῶν ἀνθρώπων.

651**Ἑρώτηση**

Τί σημαίνει ἐκεῖνο πού λέει ἡ Γραφή, «νά μή μεροληπήσεις ὑπέρ τοῦ φτωχοῦ κατὰ τή δίκην»; (*Εξ. 23, 3).

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο λόγος αὐτός ἔχει τήν ἐξῆς ἔννοια ὅποιος δικάζει κάποιες ὑποθέσεις, νά κρίνει ὀρθά καί ὄχι μέ τήν πρόφαση νά ἐλεήσει τόν φτωχόν νά μεροληπτεῖ ὑπέρ τοῦ φτωχοῦ καί νά καταπατεῖ τόν δίκαιο¹⁶. Τό νά παρακαλέσει ὅμως αὐτόν πού βρίσκεται σέ ἀντιδικία μέ τόν φτωχόν νά τοῦ φερθεῖ πιό σπλαγχνικά, αὐτό δέν θεωρεῖται ἀδίκια.

652**Ἑρώτηση**

Ἄν κάποιος ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες, τόν ὁποῖο ἐμπιστεύομαι πλήρως, μοῦ λέει νά χειρισθῶ μιᾷ ὑπόθεσιν, γιά τήν ὁποία ἔχω τήν ἐξουσία καί τήν εὐθύνη, κατὰ ἕναν τρόπο ἀντίθετο ἀπ' αὐτόν πού μοῦ φαίνεται δίκαιο, τί νά κάνω, νά παραβῶ τήν ἐντολή του;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο ἱ πνευματικοί Πατέρες δέν λένε ἀργούς λόγους, ἀλλά πάντα λένε λόγους πού ὀδηγοῦν στή σωτηρία τῆς ψυχῆς. Ἀνάφερε λοιπόν σ' αὐτόν τό θέμα καί ὅ,τι σοῦ πεῖ, κάνε το. Καί κάνοντας ἔτσι, δέν θά παραβεῖς τήν (ἀπό Θεοῦ) ἐντολήν, διότι ὅσα ἀρέσουν στό Θεό εἶναι καί δίκαια καί συμφέρουν τόν ἀνθρώπο¹⁷.

ὁ Θεός ἀπό μᾶς εἶναι καί ὁδός καί ἀσύμφορα. Εἶναι ἡ μέθοδος μέ τήν ὁποία ὁ διάβολος ἐβγαλε τούς Πρωτόπλαστους ἀπό τόν Παράδεισο. Γι' αὐτό ὁ Ὁσῖος ξαναβάζει τά πράγματα στήν ἀληθινή καί θεάρεστη βάση τους.

xvy´

[Ἑρώτησις]

Ἄλλος φιλόχριστος εἶχε δούλον ἀκρήσιμον, ὃς τις φυγών, μετὰ τινα χρόνον ἦλθε πάλιν πρὸς αὐτόν· καὶ ἠρώτησε τὸν Γέροντα Ἰωάννην, εἰ ὀφείλει ἔχειν αὐτόν· καὶ τοῦ Γέροντος δηλώσαντος ἀπολύσαι αὐτόν, ἦρξατο ὁ παῖς δεικνύειν αὐτῷ καλὰ ᾗθη, καὶ ἐθλίβετο ἀπολύσαι αὐτόν· καὶ πάλιν ἔπεμψεν ἐρωτῶν περὶ αὐτοῦ, εἰ ἀπολύσῃ αὐτόν.

Ἀποκρίσις Ἰωάννου.

Ἐκε τῶς τὸν παῖδα γυμνάζων αὐτόν καὶ σεαυτὸν δι' αὐτοῦ· καὶ εἰ μὲν δι-
 ορθώσεται, ἰδοὺ καλῶς, εἰ δὲ μείνῃ ἐν τοῖς αὐτοῖς, καὶ βαστάξεις αὐτόν
 διὰ τὸν Θεόν, καὶ τοῦτο καλῶς· λαμβάνεις γὰρ τὸν μισθὸν τῆς ὑπομονῆς.
 Ἐὰν δὲ ἴδῃς ὅτι οὐ βαστάξεις, ἀλλ' ἔρχῃ εἰς βλάβην δι' αὐτοῦ, ἀπόλυσον αὐ-
 τὸν ἀπελθεῖν, μιμησκόμενός τινος τῶν ἁγίων λέγοντος· ἐὰν ἴδῃς τινὰ καταπο-
 ντιζόμενον εἰς τὸν ποταμόν, μὴ δῶς αὐτῷ τὴν χειρὰ σου, ἵνα μὴ συνελκύσῃ σε,
 ἀλλὰ δὸς αὐτῷ τὴν ράβδον σου, καὶ ἐὰν δυνηθῇς διὰ τῆς ράβδου σῶσαι αὐτόν,
 ἰδοὺ καλῶς· εἰ δὲ μὴ γε, ἀπόλυσον τὴν ράβδον, ἵνα μὴ καὶ σὺ συναπόλῃ.

xvδ´

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔμελλε πειράζειν τὸν αὐτοῦ δεσπότην ἐν κλοπῇ
 πράγματος καί, τοῦ Κυρίου, ταῖς εὐκαῖς τῶν ἁγίων, σκεπάσαντος, ἔφυγε·
 καὶ ἐλθὼν ὁ δεσπότης αὐτοῦ νύκαρίσκει τῷ Γέροντι ἐπὶ τῇ γενομένῃ σκέ-
 πῃ, μεμφόμενος ἑαυτόν, ὅτι ὅλως μετὰ τὴν πρώτην ἀπόκρισιν ἀνέμενεν
 αὐτόν ἀπολύσαι.

18. Τό θέμα εἶναι· ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ στάση τοῦ κυρίου πρὸς τὸν «ἀκρήσιμο» δούλο του. Καί μόνο τό γεγονός, ὅτι ὁ Ὅσιος καλεῖται ν' ἀπαντήσῃ σ' ἓνα τέτοιο ἐρώτημα, διδάσκει τόσα πολλὰ ὅλους μας, ἀλλά ἰδιαίτερα ἐνοχοποιεῖ τὴν εὐκολία μέ τὴν ὁποία «ἡ κοινὴ λογικὴ» ἀπα-
 ντᾷ βάναισα καί ὑπερήφανα.

Ὅμως ὁ Ὅσιος κλιμακώνει τίς προσπάθειες: α) Στόχος ἄμεσος· ἡ γυμνασία κυρίου καὶ δούλου μέ ἀπώτερο σκοπὸ τὴ διόρθωση τοῦ δούλου. β) Δεύτερος στόχος· ἡ ὑπομονὴ τοῦ κυρί-
 ου πρὸς τὸν ἀδιόρθωτο δούλο καί γ) ἡ ἐκδίωξη τοῦ δούλου (ἀπομάκρυνσή του) ἐφόσον ἐξα-
 ντλεῖται ἡ ὑπομονὴ τοῦ ἀφέντι του. Σ' αὐτὴ ὅμως, τὴν τρίτην περίπτωσιν, κυριαρχεῖ τό ἀξίωμα· «τὸ
 μὴ κεῖρον· βέλτιστον»· καὶ ἐφαρμόζεται τό πατερικὸ-γεροντικὸ καὶ ἐμπειρικὸ δίδαγμα: «Θέσπ
 ράβδου ἔχει ἡ ὑπομονή». Ἐφόσον ὅμως ἡ ὑπομονὴ δέν μπορεῖ νά λειτουργηθῇ, διακόπτεται ἡ

653

Ἑρώτησις

Ἕνας ἄλλος κοσμικός ἀλλά φιλόχριστος ἀδελφός εἶχε ἓνα δοῦλο ἀπρόκοπο, ὁ ὁποῖος ἐνῶ εἶχε ἀποδράσει, μετὰ ἀπό κάποιον διάστημα γύρισε πάλι πίσω σ' αὐτόν. Τότε ὁ ἀδελφός αὐτός ρώπησε τὸ Γέροντα Ἰωάννη ἄν πρέπει νά τόν κρατήσει. Ὁ Γέροντας ἔδωσε τή γνώμη ὅτι πρέπει νά τόν ἀφήσει νά φύγει, ἀλλά ὁ δοῦλος ἄρχισε νά τοῦ συμπεριφέρεται καλὰ καί σωστά καί ὁ ἀδελφός λυπόταν νά τόν διώξει. Γι' αὐτό ἔστειλε γιά δεύτερη φορά καί ρώπησε τὸ Γέροντα γι' αὐτό τὸ θέμα, ἄν δηλαδή πρέπει νά τόν ἀποδεσμεύσει.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Κράτα πρὸς τὸ παρόν τὸ δοῦλο, ἀσκώντας αὐτόν ἀλλὰ καί τόν ἑαυτό σου μέσω αὐτοῦ. Καί ἄν μὲν διορθωθεῖ, ἔχει καλῶς. Ἄν πάλι παραμείνει στὰ ἴδια καί τόν σηκώνεις γιά τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί αὐτὸ εἶναι καλὸ, διότι θά λάβεις τὸ μισθὸ τῆς ὑπομονῆς. Ἄν ὅμως δεῖς ὅτι δέν μπορεῖς νά τόν σηκώσεις, ἀλλὰ βλάπτεσαι ψυχικὰ μέ τὴν παραμονή του, ἄφησέ τον νά φύγει, ἐνθουμούμενος ἓναν ἀπὸ τοὺς ἁγίους Γέροντες πού λέει: Ἄν δεῖς κάποιον νά καταποντίζεται στὸν ποταμό, μὴν τοῦ δώσεις τὸ κέρι σου, γιά νά μὴ σέ τραβήξει πρὸς τὸ μέρος του, ἀλλὰ δός του τὸ ραβδί σου. Ἄν μπορέσεις μέ τὸ ραβδί νά τόν σώσεις, ἔχει καλῶς· διαφορετικὰ, ἄφησε τὸ ραβδί σου, γιά νά μὴν καταποντιστεῖς καί σύ μαζί μ' αὐτό¹⁸.

654

Μετά ἀπὸ λίγες μέρες ὁ δοῦλος ἐπρόκειτο νά βάλει σέ πειρασμό τὸν κύριό του μέ τὴν κλοπὴ ἑνὸς πράγματος. Ἀλλὰ τὸν σκέπασε ὁ Κύριος μέ τίς εὐχέες τῶν ἁγίων Γερόντων καί ἔφυγε ὁ δοῦλος του. Ἦλθε λοιπὸν ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου καί εὐχαριστοῦσε τὸ Γέροντα γιά τὴν προστασία πού τοῦ ἔγινε, μεμφόμενος τὸν ἑαυτό του, διότι ἄφησε νά περάσει πολὺς χρόνος μετὰ τὴν πρώτη ἀπόκρισις τοῦ Γέροντα καί δέν τὸν ἀπέλυσε ἀμέσως.

σχέση πού τὴν προκαλεῖ, μένει τὸ ραβδί στὰ χέρια τοῦ ἀδιόρθωτου, «ἀκρήσιμου» δούλου, πού καταποντίζεται κατὰ τὴν ἀπόλυτη ὑπαιτιότητά του. Ἔτσι κερδίζει ὁ πονηρὸς μόνο τὸν ἓνα (τὸ δοῦλο) καί κρατεῖται ὁ ἀφέντης στὴν αὐτογνωσία καί στὴ συνείδηση τῶν μικρῶν «μέτρων» του, ὅπως φαίνεται στὴν ἐπόμενη Ἑρωταπόκριση.

Καὶ ἐδήλωσεν ὁ Γέρων ταῦτα:

Οὕκ ὡς ἀπορρίπτων αὐτὸν εἰπόν σοι ἀπολῦσαι, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λογισμοῦ σου, ὅτι οὐκ ἐβάστασας πειρασθῆναι ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ἡμεῖς γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἐσμεν καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἀποβαλεῖν τινα· εἰ γὰρ ἐδύνασο βαστάσαι αὐτὸν ραθυμοῦντα, μισθὸν ἔμελλες ἔχειν δι' αὐτόν. Καὶ γὰρ τινες τῶν Πατέρων ἐλάλουν ἐπὶ τοῦ ἁββᾶ Ποιμένος, περί τινος Γέροντος, ὅτι ἐβάσταζε τὸν μαθητὴν αὐτοῦ ραθυμοῦντα. Καὶ εἶπεν ὁ ἁββᾶς Ποιμὴν ἐγὼ, εἰ ἤμην, προσκεφαλάδιον ἐτίθουν ὑποκάτω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Καὶ εἶπον αὐτῷ ἐκεῖνοι καὶ τῷ Θεῷ τί εἶχες εἰπεῖν; Ὁ δὲ φησιν· ἔλεγον τῷ Θεῷ, ὅτι σὺ αὐτὸς εἶπας, «ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου».

ΧΝΕ΄

Ἑρώτησις

Καλῶς οὖν ἐποίει ὁ Γέρων μὴ διορθούμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις

Αἰδελφέ, οὐκ ὡς ἔτυχεν ἀφῆκεν ὁ Γέρων μὴ νουθετῶν αὐτόν, ἀλλὰ πολυλάκις μὲν αὐτὸν ἐνουθέτησεν, ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐδέχετο τὴν νουθεσίαν καί, βλέπων αὐτὸν ἀδιόρθωτον, ἀφῆκε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ λέγων· ὁ Θεὸς οἶδε τὸ συμφέρον· ὁ ἀδελφὸς γὰρ ἐμοῦ καλλιώτερός ἐστι. Τοῦτο δὲ ἐποιοῦν οἱ τέλειοι, οἱ μὴ τολμῶντες κρῖναι τινα πρὸς αἰσχύνην τῶν μηδὲν ὄντων καὶ πάντας κρινόντων.

ΧΝΣ΄

Ἑρώτησις

Ὅτε παίζει ὁ οἰκέτης μου καὶ θέλω αὐτὸν παιδεῦσαι, ποίῳ σκοπῷ τοῦτο ποιήσω;

19. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἁββᾶ Ποιμένα στο ἀναφερόμενο περιστατικὸ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ κάνουμε μιά πολὺ οὐσιαστικὴ καὶ βασικὴ παρατήρησι: Ὅταν οἱ ἐντολές τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴ λειτουργία τῆς ἐμπαθοῦς αὐτοσυνηιδπισίας μας, μᾶς «ἀναθέτουν» ἓνα ρόλο «ὑπεροχικὸ» ἐναντὶ τῶν ἄλλων, τίς δεχόμεστε εὐχάριστα καὶ τίς λειτουργοῦμε μὲ ἐξαιρετικὸ ζῆλο καὶ φτάνουμε καὶ στο κρίσιμο ἐσωτερικὸ ἐρώτημα· «τί λόγο θὰ δώσουμε στο Θεὸ γιὰ τὴν ἐνδεχόμενη σχετικὴ ἀμέλειά μας»; Ὁ ὅσιος Ποιμὴν μᾶς προκαλεῖ νὰ μάθουμε νὰ μένουμε στὴν ταπεινοφροσύνη καὶ νὰ σπκῶνουμε τοὺς ἄλλους καὶ τότε πού μᾶς ἀνεβάζουν στο σταυρό. Κανεὶς δὲν πρόκειται νὰ κληθεῖ σὲ ἀπολογία γιὰτὶ παρέμεινε πάνω στο σταυρὸ του «μέχρι τέλους».

Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκάλυψε τὰ ἐξῆς:

Δέν σοῦ εἶπα νά τόν ἀπολύσεις ἐπειδή τόν ἀπέρριπα (ὡς πρόσωπο), ἀλλά ἐπειδή ἦσουν ψυχικά ἀδύναμος καί δέν θά μπορούσες νά σπκώσεις τούς πειρασμούς πού θά σοῦ δημιουργοῦσε. Διότι καί ἐμεῖς εἴμαστε ἁμαρτωλοί καί δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά διώξουμε κάποιον. Ἄν βέβαια μπορούσες νά τόν κρατήσεις ἐνῶ ἦταν ράθυμος, θά εἶχες νά λάβεις μισθό ἐξαιτίας του. Διότι καί μερικοί Πατέρες ἔλεγαν μπροστά στόν Ἀββά Ποιμένα γιά ἓνα Γέροντα ὅτι ἔκανε ὑπομονή καί κρατοῦσε τόν ὑποτακτικό του πού ἦταν ράθυμος, καί ὁ ἁββάς Ποιμένας τούς εἶπε: « Ἄν ἤμουν ἐγώ, θά τοῦ ἔβαζα καί προσκέφαλο κάτω ἀπό τό κεφάλι του»! Καί οἱ Πατέρες τόν ρώτησαν «καί τί λόγο θά ἔδινες στό Θεό»; Καί ὁ ἁββάς Ποιμένας εἶπε: «Θά ἔλεγα στό Θεό ὅτι Ἐσύ ὁ Ἰδιος εἶπες¹⁹: «Ὑποκριτή, βγάλε πρῶτα τό δοκάρι ἀπό τό μάτι σου καί τότε θά δεῖς καθαρά γιά νά βγάλεις καί τό σκουπιδάκι ἀπό τό μάτι τοῦ ἀδελφοῦ σου» (Ματθ. 7, 5).

655

Ἑρώτηση

Καί ἔκανε καλά ὁ Γέροντας πού δέν διόρθωνε τόν ὑποτακτικό του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αἰδελφέ, δέν σταμάτησε ὁ Γέροντας πῆ νουθεσία πρὸς τόν ἀδελφό ἔτσι τυχαῖα, ἀλλά ἀφοῦ πρῶτα τόν εἶχε νουθετήσει πολλές φορές καί ἐκεῖνος δέν δεχόταν πῆ νουθεσία. Βλέποντάς τον λοιπόν νά παραμένει ἀδιόρθωτος, ἄφησε τό θέμα σπὴν ἀγάπη καί σπὴν κρίση τοῦ Θεοῦ λέγοντας: «Ὁ Θεός γνωρίζει ποιό εἶναι τό συμφέρον, διότι ὁ ἀδελφός εἶναι πολύ καλύτερός μου». Αὐτό ἔκαναν οἱ τέλειοι Πατέρες καί δέν τολμοῦσαν νά κρίνουν κανένα, πρὸς ἐντροπή ὅλων αὐτῶν πού, ἐνῶ δέν εἶναι τίποτα, κρίνουν τούς πάντες²⁰.

656

Ἑρώτηση

Ὅταν φταίει ὁ δοῦλος μου καί θέλω νά τόν παιδαγωγήσω, μέ ποιό σκοπό νά τό κάνω;

20. Χαρακτηριστικό τῶν τελείων εἶναι νά βιώνουν τό: «ὁ ἀδελφός γὰρ ἐμοῦ καλλιώτερός ἐστι» (ὅπως ὁ ἁββάς Ποιμὴν στό προηγούμενο σκόλιο). Ἡ λειτουργία τῆς κατὰκρίσης εἶναι ἡ

Ἀποκρίσις

Τῷ σκοπῷ τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης, ἵνα, τῇ παιδείᾳ διορθωθείς, παύσεται τοῦ ἁμαρτάνειν καὶ γίνεται αὐτῷ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς· οὐ χρὴ δὲ μετὰ θυμοῦ τοῦτο ποιεῖν· ἀπὸ κακοῦ γὰρ ἀγαθὸν οὐ γεννᾶται· ἀλλ' ἐὰν ὁ λογισμὸς σου ταραχθῇ, ἀνάμεινον αὐτόν, ἕως οὗ ἀτάραχος γένηται, καὶ οὕτω μετ' εὐσπλαγχνίας ἐν φόβῳ Θεοῦ παίδευσον αὐτόν.

xvz'**Ἑρώτησις**

Ἄλλ' ὅτε θέλω παιδεῦσαι αὐτόν, λέγει μοι ὁ λογισμὸς, ὅτι κεῖρον ἁμαρτάνεις, καὶ πῶς αὐτὸν παιδεύσεις σαυτὸν μὴ διορθούμενος; Καὶ ἀνακόπτε με τῆς παιδείας.

Ἀποκρίσις

Αὐτὸς ὁ λογισμὸς τοῦ διαβόλου ἐστίν, ἵνα ἐκεῖνος μείνῃ ἀδιόρθωτος καὶ σὺ παρέκλινῃ τὸν λόγον αὐτοῦ. Ἄλλ' εἰπὲ τῷ λογισμῷ· ὅτι μὲν μείζονα ἁμαρτάνω, φανερόν καὶ ὁμολογούμενον, ἀλλ' οὐ δύναμαι λόγον δοῦναι καὶ ὑπὲρ ἑμαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τούτου· παρ' ἑμοῦ γὰρ ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ τὴν αὐτοῦ διόρθωσιν. Καὶ μετὰ τὸ παιδεῦσαι αὐτόν φειδομένως καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ, εἰπὲ σεαυτῷ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου· «ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;» καὶ οὕτως εὐρίσκη μετὰ ταπεινοφροσύνης διορθούμενος αὐτόν.

xvη'**Ἑρώτησις**

Ὅταν ἴδω τινὰ ὑβρίζοντα τὴν θρησκείαν καὶ βλασφημοῦντα τὴν ἁγίαν πίστιν, ὥς κατὰ зῆλον ταρασσομαι πρὸς αὐτόν· τί ἐστὶ τοῦτο;

κυδαιότητα τῆς υπερήφανης γνώμης μας πού στηρίζεται στὴν κουφότητα τῆς φαντασίωσης καὶ τοῦ ναρκισσισμοῦ μας. Κατάκριση καὶ τελειότητα εἶναι μεγέθη «ἀντιστρόφως ἀνάλογα».

21. Πρόκειται γιὰ μιὰ θεμελιώδη παιδαγωγικὴ ἀρχή: Ὁ παιδαγωγούμενος, ὅσο ὑπανάπτυκτος καὶ νὰ εἶναι, δέν δικαιώνει ποτέ τὸ θυμὸ τοῦ παιδαγωγοῦ –τοὐλάχιστον στὴ διάρκεια τῆς ὁξύτητας τῆς ἀναμέτρησης– καὶ δέν βοηθεῖται νὰ εἰσπράξῃ θετικὰ ὅσα τοῦ προσφέρονται σὸ δίσκο τοῦ θυμοῦ. Ἡ σύστασις «ἀνάμεινον αὐτόν...» εἶναι σοφὴ πρακτικὴ ὑπόδειξη, τὴν ὁποία ὅμως ὁ ἐγωισμὸς καὶ ὁ πονηρὸς δέν μᾶς ἐπιτρέπουν οὔτε νὰ θυμηθοῦμε οὔτε νὰ τηρήσουμε· Ἀλλὰ ζημιωνόμαστε καὶ ζημιώνουμε καὶ τοὺς ἄλλους ἀφάνταστα. Ὅμως ὁ Ὅσιος στὶς ἐπόμε-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά τό κάνεις μέ τό σκοπό τῆς κατά Θεό ἀγάπης, ὥστε ἀφοῦ διορθωθεῖ ὁ δοῦλος σου μέ τήν παιδεία αὐτή, νά παύσει νά ἁμαρτάνει καί θά συντελέσει αὐτό στή σωτηρία τῆς ψυχῆς του. Δέν πρέπει δέ νά ἀσκεῖς τήν παιδαγωγία μέ θυμό, διότι ἀπό τό κακό δέν γεννιέται καλό. Γι' αὐτό ἂν ταραχθεῖ ὁ λογισμός σου, περίμενε μέχρις ὅτου ἡρεμήσει²¹. Καί μετὰ μέ εὐσπλαχνία, μέ φόβο Θεοῦ, ἄσκησε τήν ἀνάλογη παιδαγωγία.

657**Ἑρώτηση**

Ἀλλά, ὅταν ἀποφασίσω νά ἀσκήσω παιδεία σ' αὐτόν, μοῦ λέει ὁ λογισμός μου ὅτι ἐσύ ἁμαρτάνεις χειρότερα καί πῶς θά παιδαγωγήσεις τό δοῦλο σου, ἀφοῦ ἐσύ δέν διορθώνεσαι; Καί ἔτσι μέ ἀνακόπτει ἀπό τήν παιδαγωγία του.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτός ὁ λογισμός προέρχεται ἀπό τό διάβολο, γιά νά μείνει καί ἐκεῖνος ἀδιόρθωτος καί σύ νά δώσεις λόγο γι' αὐτόν. Ἀλλά πές στό λογισμό σου τό ἐξῆς: «Τό ὅτι ἐγώ βέβαια ἁμαρτάνω πολύ περισσότερο εἶναι φανερό, ἀλλά δέν μπορῶ νά δώσω λόγο καί γιά μένα καί γι' αὐτόν, διότι ὁ Θεός ἀπαιτεῖ ἀπό μένα τή διόρθωσή του». Καί ἀφοῦ τοῦ ἀσκήσεις τήν ἀνάλογη παιδαγωγία μέ συμπάθεια καί φόβο Θεοῦ, πές στόν ἑαυτό σου τό λόγο τοῦ Ἀποστόλου· «ἐσύ πού διδάσκεις τόν ἄλλο, τόν ἑαυτό σου δέν ξέρεις νά τόν διδάξεις;» (Ρωμ. 2, 21). Καί ἔτσι κατορθώνεις νά τόν διορθώσεις, καλλιεργώντας συγχρόνως βιώματα ταπεινοφροσύνης στήν ψυχή σου.

658**Ἑρώτηση**

Ὅταν δῶ κάποιον νά βρίζει τή θρησκεία καί νά βλασφημᾷ τήν ἁγία πίστη, ἴσως ἀπό ζῆλο, τaráζομαι ἐναντίον του. Τί εἶναι αὐτό;

νες δύο Ἑρωταποκρίσεις μᾶς ὑποδεικνύει νά βοηθοῦμε, μέ ταπεινοφροσύνη καί μετριοφροσύνη καί χάριν τῆς ἀγάπης, τόν πλησίον μας. Ἡ ταραχή μας δέν συγχωρεῖται νά συνοδεύει τοὺς λόγους μας, ἀκόμη καί σέ περιστάσεις πού βλασφημεῖται ἡ πίστη μας. «*Εὰν δὲ βλέπῃς σεαυτὸν ταρασσόμενον, οὐδὲν κρὴ εἰπεῖν*», θά μᾶς πεῖ ὁ Ὁσίος, ἐρχόμενος σέ διαμετρικὴ ἀντίθεση πρὸς αὐτοὺς πού διδάσκουν ὅτι σέ τέτοια περίσταση μπορεῖ κανεὶς ἀκόμη καί νά χειροδικήσει.

Ἀπόκρισις

Ηκουσας πάντως ὅτι οὐ γίνεται διόρθωσις διὰ κακοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Μετὰ πραότητος οὖν καὶ μακροθυμίας λάλησον, νουθετῶν τὸν ὑβρίζοντα ἐν φόβῳ Θεοῦ· ἐὰν δὲ βλέπῃς σεαυτὸν ταρασσόμενον, οὐδὲν χρὴ εἰπεῖν.

κνθ΄**Ἑρώτησις**

Συμβαίνει ὅτι ἀπαντῶ τινι καὶ ἐμπαθῶς αὐτῷ προσέχω καὶ πλήττομαι τὴν ψυχὴν· καὶ ἐὰν γένηται ἀνάγκη συντυχεῖν αὐτῷ, οὐ δύναμαι ἀντιβλέψαι εἰς αὐτόν· καὶ ἐκ τούτου ἐνίοτε δίδωμι αὐτῷ λογισμὸν ὡς ὑπερόπτης. Καὶ ἐπὶ τοσοῦτον συμβαίνει μοι τοῦτο, ὥστε καμμύειν τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ φέροντι τὴν θέαν· καὶ θλίβομαι μὴ εἰδῶς τί ποιήσω. Ἄλλ· εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, δέσποτα, καὶ πέμψον μοι λόγον ζωῆς καὶ φάρμακα τῆς φιλανθρωπίας σου.

Ἀπόκρισις

Επειδὴ ἠρώτησεν ἡ ἀγάπη σου περὶ τοῦ ἐμπαθῶς ἐπιβλέπειν τῷ παρόντι, καὶ ἐστὶ τοῦτο ὁμολογουμένως τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου, γίνωσκε ὅτι καὶ τῷ νοῖ προσέχειν, ἐξ αὐτοῦ ἐστὶ. Μνημονεύειν οὖν ὀφείλεις τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς δυσωδίας τῆς φύσεως ἡμῶν, πῶς εἰσερχόμενοι ἐν τοῖς τάφοις γινόμεθα. Τί δὲ περὶ τῶν φθαρτῶν ἐπάγω σοι λόγον καὶ οὐ κατανοεῖς μᾶλλον τὸ προθεῖναι πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν μέλλουσαν φοβερὰν κρίσιν τοῦ Θεοῦ γίνεσθαι; Καὶ ποῦ εὐρίσκεται ἡ κληρονομία τῶν ταῦτα πραττόντων; Καὶ πῶς

22. Ἀναφέρεται μέ σαφήνεια σέ διαταραχὴ συμπεριφορᾶς, ὅπως θά λέγαμε, μέ κάποια ψυχολογικὴ ὁρολογία. Πρόκειται γιὰ μιὰ κατάστασιν συμπλεγματικῆς καὶ συγκρουσιακῆς ψυχολογίας, μέσα στὴν ὁποία βυθίζεται κάποιος λαϊκός, πού εἶναι καὶ ἀγωνιζόμενος Χριστιανός καὶ φορέας σαρκικῆς ἐμπάθειας. Ὅλη αὐτὴ ἡ κατάστασις τὸν ὁδηγεῖ σέ ἀμνηχανία, κατὰθλιψη καὶ ἔνδεια γιὰ οὐσιαστικὴ συμπαράστασις.

Συνήθως, ὅσοι ἔχουμε τέτοιες δυσκολίες, δυσκολευόμαστε νά μιλήσουμε γι' αὐτές ἀκόμη καὶ στὸν Πνευματικὸ μας. Καμμιὰ φορὰ ὅμως καὶ οἱ «Πνευματικοί» δείχνουν ἀπροθυμία ἢ δυσχέρεια νά καταπιασθοῦν μέ τέτοια περιστατικά... Ὁ δρόμος πρὸς τὴν ὑποχρεωτικὴ ἀγιότητα περνάει καὶ ἀπὸ τό κῶρο τῆς ἀγνότητος.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Σοῦ ἔχω πεῖ ἤδη ὅτι δέν γίνεται καμμία διόρθωση μέ τό κακό, ἀλλά μᾶλλον μέ τό καλό. Λοιπόν μίλησε μέ πραότητα καί μακροθυμία καί νουθέτησε τόν ὕβριστή, ζώντας ἀδιάκοπα μέσα στό φόβο τοῦ Θεοῦ. Ἄν ὅμως βλέπεις ὅτι ταράζεσαι, δέν πρέπει νά πεῖς τίποτα.

659**Ἑρώτηση**

Συμβαίνει καμμία φορά νά συναντῶ κάποιον καί νά τόν κοιτάζω μέ πονηρή ἐπιθυμία· τότε ἡ ψυχή μου δέχεται σφοδρό κτύπημα ἀπό τήν ἁμαρτία. Ἄν παραστεῖ δέ ἀνάγκη νά τόν συναντήσω καί νά μιλήσω μαζί του, δέν μπορῶ νά τόν κοιτάξω κατάματα μέ ἀπλότητα καί γι' αὐτό μερικές φορές τοῦ δίνω τήν ἐντύπωση ὅτι εἶμαι ὑπερόπτης. Καί τόσο πολύ πέφτω σ' αὐτό τό πάθος, ὥστε νά κλείνω τά μάτια μου γιατί δέν μπορῶ νά ὑποφέρω πῆ θέα αὐτοῦ τοῦ προσώπου. Τότε στενοχωριέμαι γιατί δέν ξέρω τί νά κάνω. Ἀλλά προσευχήσου γιά μένα, δέσποτα, καί στείλε μου λόγο ζωῆς καί τά φάρμακα πού θά βρεῖ ἡ ἀγάπη σου γιά μένα τόν ἁμαρτωλό²².

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ε'πειδή μέ ρώτησε ἡ ἀγάπη σου γιά τό θέμα ἐκεῖνο, ὅτι κοιτάξεις μέ ἐμπάθεια τόν ἀδελφό πού συναντᾷς καί αὐτό ὁμολογουμένως εἶναι ἕνας ἀπό τούς πολέμους τοῦ διαβόλου²³, νά ξέρεις ὅτι καί τό νά παρατηρεῖς αὐτόν τόν ἄνθρωπο ἐμπαθῶς καί μόνο μέ τό νοῦ, καί αὐτό προέρχεται ἀπό τό διάβολο. Ὁφείλεις λοιπόν νά ἔχεις συνέχεια στό νοῦ σου πῆ φθορά καί πῆ δυσωδία πού ἐπέρχεται στή φύση μας, τί δηλαδή γινόμεσθε ὅταν μπαίνουμε στούς τάφους. Ἀλλά γιατί νά σοῦ κάνω λόγο γιά τήν ἀνθρώπινη φθορά καί δέν φροντίζεις καλύτερα νά ἔχεις πρό ὀφθαλμῶν πῆ μέλλουσα Κρίση τοῦ Θεοῦ, τί κληρονομοῦν ὅσοι πράττουν τέτοια πράγματα καί πῶς θά μπορέσεις νά ὑποφέ-

23. Ἡ ψυχοσωματική ὄντοτήτά μας λειτουργεῖ μέ πολυποικίλη ἀλληλεπίδραση τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματός μας. Κατά συνέπεια καί ἡ συμπεριφορά μας, σέ κάθε χωροχρονική στιγμή, ἔχει ψυχοσωματική βάση. Καί ὁ πόλεμος τοῦ διαβόλου ἐναντίον μας ἀποκτᾷ ψυχοσωματικό χαρακτήρα καί νόημα. Ἡ σαρκική ἐμπάθεια, ὡς μεταπτωτική ηρωϊκα τοῦ ἀνθρώπου, -ἔστω καί ἂν ἀναλύεται ἢ ἐρμηνεύεται ψυχολογικά καί ψυχιατρικά- δέν παύει νά εἶναι «διαβολικῆς» προέλευσης καί «διαβολικῆς» ἐκμετάλλευσης, ἄρα εἶναι «διαβολικός» πόλεμος. Στήν ἄμυνα, ὁ ἀγωνιστής πρέπει νά ἐλέγχει ἀποτελεσματικά καί τίς αἰσθήσεις καί τό νοῦ. «*Ἐκ τοῦ ὁρᾶν, τίκεται τὸ ἐρᾶν*». Καί «*νοῦς ὁρᾷ καί νοῦς ἀκούει*».

δύνασαι ὑπενεγκεῖν τὴν αἰσχύνην τὴν μεγάλην ἐκείνην τῆς τῶν πράξεων ἡμῶν φανερώσεως ἐπὶ Ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων καὶ πάντων ἀνθρώπων, ἐπὶ τοῦ δικαίου Κριτοῦ; Καὶ πῶς φράττεται τὸ στόμα τῶν ἐργατῶν τῶν πράξεων τούτων;

Φοβηθῶμεν οὖν τὸν λέγοντα «μὴ πλανᾶσθε, ὅτι οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοῖται βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι» καὶ «ὁ ἐμβλέψας γυναῖκὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι», καὶ τὰ λοιπά· καὶ «εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν». Καὶ ταῦτα μὲν ὀφείλεις μνημονεῦειν, μὴ συχνάζειν δὲ πρὸς ἀνθρώπους, πρὸς οὓς εὕρισκῃ ἔχων τὸν πόλεμον. Καὶ πάλιν μὴ δείξης αὐτοῖς τίνος χάριν ἀφίστασαι ἀπ' αὐτῶν, μήποτε καὶ εἰς λογισμοὺς βάλῃς αὐτούς, ἀλλ', εἰ καὶ ἀνάγκη γένηται ὁμιλῆσαι αὐτοῖς, ἐπικάλεσαι τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν, λέγων· Δέσποτα Ἰησοῦ, σκέπασόν με καὶ βοήθησόν μου τῇ ἀσθενείᾳ. Καὶ θάρσει, ὅτι συντρίψει τὸ τόξον τῶν ἐχθρῶν. Ἐν τῷ ὀνόματι γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἀπραξία τῶν κακῶν. Καὶ ἀντὶ πολλῶν λάλησον ὀλίγα, καὶ μὴ ἀπολύσης αὐτοῖς τὴν ἀκοὴν καὶ τοὺς λογισμούς, ἀλλὰ σύστειλον σεμνῶς καὶ ἀταράκως, πρὸς τὸ μηδένα νοῆσαι τὸ γινόμενον. Ἐὰν δὲ καὶ δύναμιν λάβῃς ἀπὸ τούτων, μὴ θαρρήσης τοῖς ἐχθροῖς σου· ἀναιδεῖς γάρ εἰσι καὶ μυριάκις ἂν ἠττηθῶσιν, ἀνταγωνίζονται πάλιν· ἀλλ' ὁ νικηφόρος Θεός, αὐτός ἐστιν ὁ βοηθῶν τῇ ταπεινώσει τοῦ ἀνθρώπου, δι' ὃν θέλων ἐσαρκώθη.

24. Ἐφόσον ἔχομε πόλεμο, ἔχομε ἐπίθεση καὶ ἄμυνα (ἢ ἀντεπίθεση). Ὁ ὁσῖος Γέρων ὑποδεικνύει στὸν ἀγωνιστὴ κάποιες μεθοδεύσεις-στρατηγικές, πού εἶναι εὐρύτητα γνωστές: α) Μελέτη τῆς φθορᾶς τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἀπὸ τῆς ἀρρώστειας καὶ τὸ θάνατο καὶ «τοῦ προσω-
ρινοῦ καὶ βραχύβιου» τῆς ἐπίγειας ζωῆς μας. β) Μελέτη τῆς μέλλουσας Κρίσεως μέ τῆς φρικτῆς κα-
ταδίκης τῶν ἐνόχων στὰ σαρκικά ἁμαρτήματα καὶ μέ τὸ αἰώνιο τῶν κολάσεων καὶ γ) Ἀσκητικές
παραγγελίες (ὅπως θὰ ἀναπτυχθοῦν στὰ ἐπόμενα σχόλια).

25. Εἶναι «παραδεδομένη» ἀσκητικὴ ἐμπειρία ὅτι, στὰ σαρκικά θέματα, ὁ πόλεμος τοῦ διαβό-
λου κάνει τὴν ὀξύτητα τοῦ καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά του μέ τὴ χωρική ἀπόσταση καὶ χρονική
διάσταση. Ὁ σατανὰς κερδίζει πολλές νίκες μέ τὸ νὰ πείθει τοὺς ἐμπόλεμους νὰ μὴν ἀποφεύ-
γουν τῆς «συναντήσεως» μέ τὰ πρόσωπα μέ τὰ ὅποια πειράζονται. Καὶ στίς περιπτώσεις πού χάνει
τῆς νίκες ὁ σατανὰς μέ τὴ ματαίωση τῶν «συναντήσεων», ἐπανερχεται μέ τὸ δόλιο ἐπιχείρημα ὅτι
«ἡ εὐγένεια καὶ ἡ κοινωνικότητα ἀπαιτοῦν νὰ δώσουμε κάποιες ἐξηγήσεις». Αὐτές οἱ «ἐξηγή-
σεις» γίνονται δεσμὰ αἰχμαλωσίας στὴν ἐμπαθὴ σχέση.

26. Ἀσκητικὸς τρόπος γιὰ τὸν περιορισμὸ ἢ καὶ τὸν πλήρη ἀφανισμό τῆς ἐμπάθειας εἶναι ἡ
μόνη καὶ διαρκὴς βίωση τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, «ἐν τῷ προσώπῳ» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐάν
λείπει ἡ βίωση τῆς παρουσίας, ἡ ἐπὶ κληση τοῦ Ὀνόματος δέν εἶναι ἀποτελεσματικὴ, ἀλλὰ βλά-
σφημ καὶ ὕβριστική ἢ, τὸ λιγότερο, ἀσεβής.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὁ μεταπαιδικὸς καὶ αὐτονομημένος, καθὼς ἀρχίζει τὴν πνευματικὴ
ζωή, συντηρεῖ προσδοκίες «μαγικῆς» παρέμβαστος τοῦ Θεοῦ μέ τὴν ἐπὶ κληση τοῦ Ὀνόματός
Του. Σύγχρονοι νέοι φθείρουν τὴν ψυχὴ τους μπροστὰ σέ ἐπαίσχυντες τηλεοπτικὲς παραστά-
σεις ἢ μέσα σέ ὑποπτα νυκτερινὰ κέντρα καὶ κρατοῦν στὰ χέρια τους «κομποσχοίνι» δηλαδὴ
νομίζουν ὅτι ἐπικαλοῦνται τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, προφέροντας τὸ Ὄνομά Του καὶ συνάμα παρα-
βαίνοντας τῆς ἐντολῆς Του. Φθάσαμε καὶ στὸ ἀνῆκουστο σημεῖο νὰ παρουσιάζονται ἄνθρωποι

ρεις τή ντροπή εκείνη τή μεγάλη, τότε πού θά φανερωθοῦν οἱ πράξεις μας μπροστά στους Ἀγγέλους, στους Ἀρχαγγέλους καί σ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, ἐνώπιον τοῦ δίκαιου Κριτῆ, ἀλλά καί πῶς θά μείνει ἄναυδο τό στόμα ἐκείνων πού ἔχουν πράξει τέτοια πράγματα;²⁴

Ἄς φοβηθοῦμε λοιπόν Ἐκεῖνον πού λέει: «Μήν ἔχετε αὐταπάτες· στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν θά ἔχουν θέση οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτρες, οὔτε μοικοί, οὔτε θηλυπρεπεῖς, οὔτε ἀρσενικοῖτες» (Α΄ Κορ. 6, 9–10). Ἀκόμη νά φοβόμαστε καί νά μελετᾶμε τά ἐξῆς λόγια τοῦ Κυρίου μας· «ὅποιος βλέπει μία γυναῖκα μέ πονηρή ἐπιθυμία, ἔχει κιόλας διαπράξει μέσα του μοικεία» κ.τ.λ. Καί «ἂν κάτι τόσο σπουδαῖο σάν τό δεξί σου μάτι σέ σκανδαλίζει, κόψε κάθε σχέση μαζί του, σταμάτησε νά τοῦ δίνεις σημασία» (Ματθ. 5, 28–29). Ὅλα αὐτά εἶσαι ὑποχρεωμένος νά τά ἔχεις στό νοῦ σου καί νά μή συχνάζεις μέ ἀνθρώπους μέ τούς ὁποίους βλέπεις ὅτι ἔχεις πόλεμο. Ἀλλά οὔτε καί τότε νά τούς δείξεις τό λόγο γιά τόν ὁποῖο ἀπομακρύνεσαι ἀπό κοντά τους²⁵, μήπως καμμία φορά τούς βάλεις σέ ἄσκοπους καί ἐπικίνδυνους ἢ ἐπιζήμιους λογισμούς. Καί ἂν ὑπάρξει ἀνάγκη νά τούς μιλήσεις, ἐπικαλέσου τό ἅγιο Ὄνομα τοῦ Θεοῦ σέ βοήθεια, λέγοντας: Δέσποτα, Ἰησοῦ, σκέπασέ με καί βοήθησέ με, νά ἀντιμετωπίσω τήν ἀδυναμία μου. Καί ἔχε θάρρος ὅτι ὁ Θεός θά συντρίψει τό τόξο τῶν ἐχθρῶν. Διότι μόνο μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ, πού ἔρχεται καθῶς ἐπικαλοῦμαστε τό Ὄνομά Του, μπορεῖ τό κάθε κακό νά ματαιωθεῖ²⁶. Καί ἀντί νά λές πολλά λόγια σέ τέτοιους ἀνθρώπους, νά λές λίγα· καί νά μήν ἀφήσεις ἐλεύθερα τ' αὐτιά σου οὔτε νά φανερώσεις ἀπερίσκεπτα τούς λογισμούς σου πρὸς αὐτούς. Ἀλλά νά φερθεῖς συνεσταλμένα, μέ σεμνότητα καί ἀταραξία, γιά νά μή δώσεις ἀφορμή σέ κανένα νά καταλάβει τί γίνεται μέσα σου²⁷. Σέ περίπτωση δέ πού νικήσεις τούς ἐχθρούς σου, τούς δαίμονες, νά μή ξεθαρρέψεις μαζί τους, διότι εἶναι ἀναιδεῖς· καί μύριες φορές καί ἂν νικηθοῦν, κάνουν ἐπαυλειημένες ἀντεπιθέσεις. Ἀλλά ὁ νικηφόρος εἶναι ὁ Θεός καί εἶναι Αὐτός πού βοηθᾷ τόν ἄνθρωπο, γιά τόν ὁποῖο ἐκούσια σαρκώθηκε, ἂν βέβαια καί αὐτός ταπεινώνεται παραδεχόμενος τή μηδαμινότητά του.

καί νά βλασφημοῦν τά θεῖα κρατώντας ἢ φορώντας τόν Τίμιο Σταυρό...

Γι' αὐτό καί ἡ σύσταση τοῦ Ὁσίου εἶναι· παράλληλα μέ τήν ἐπίκληση τοῦ Ὁνόματος τοῦ Θεοῦ, νά τηροῦνται καί οἱ ἐπιταγές τῆς νηπτικῆς δεοντολογίας (ἐπόμενο σχολίο), διότι διαφορετικά τό ὅπλο ἀποδεικνύεται ψεύτικο καί ἀναποτελεσματικό, ὅχι γιατί τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνίσχυρο, ἀλλά γιατί βρίσκεται σέ ἀδέξια χέρια.

27. «Ἐγκράτεια γλώσσης» καί ὅλων τῶν αἰσθητηρίων. Ἐπαγρύπνηση στή λειτουργία τῶν λογισμῶν (διάνοια καί βούληση), ἐσωτερική συγκράτηση καί ἐξωτερική ἱεροπρέπεια καί εἰρήνη. Καί τό πιό σημαντικό: Καί ἂν ξεμυλέξεις χωρίς ζημιά, πρόσεξε νά μή φανεῖς χαλαρός ἢ ξένοιαστος σέ μία νέα ἀναμέτρηση μέ τό πάθος.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ ἄνθρωπος πού ρέπει στά σαρκικά πάθη, δέν μπορεῖ νά διατηρήσει γιά πολὺ χρόνο ἓναν τέτοιο ἔλεγκο.

κξ΄

Ἑρώτησις

Τί ἐστι τὸ εἰρημένον, ὅτι «βλέπε μὴ ἀρπάσῃ σε ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας»;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο τὸ πρᾶγμα οὐκ εἰς πορνείαν συμβαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερα πράγματα· τοῦτο δὲ πάσχει ὁ νοῦς ἀπὸ τοῦ μετεωρισμοῦ, καὶ ὀφείλει τις ἀνακαλέσασθαι ἑαυτὸν, λέγων· Κύριε, συγχώρησόν μοι διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, ὅτι ἐκ τῆς ἐμῆς ἀμελείας ἔφθασέ με τοῦτο, καὶ λύτρωσαί με ἀπὸ τοῦ μετεωρισμοῦ καὶ πάσης παγίδος τοῦ ἐχθροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἡ φανέρωσις δὲ τῆς ἀρπαγῆς ἔστω σοι τοῦτο. Ἐὰν λαλῇ τις καὶ ἐν μετεωρισμῷ ἔχῃ τὸν νοῦν, συμβαίνει ὅτι περὶ ἄλλου λαλοῦντος αὐτοῦ, ἀρπάζεται ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς ἄλλο· καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀρπαγή. Καὶ ὡς ἐργάζεται τις, ἂν μετεωρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἔργου, εὐρίσκεται κατὰ λήθην ἢ ἀφανίζων τὸ ἔργον ἢ περισσὸν ποιῶν τι τοῦ δέοντος, καὶ τοῦτο πάλιν ἀρπαγή ἐστι. Ὁ αὐτὸς τρόπος καὶ περὶ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας ἐστί. Συμβαίνει γὰρ ὡς λαλεῖ τις τι, ἐὰν φθάσῃ ὁ ἐχθρὸς ἐλκῦσαι τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ νήψεως, εὐρίσκεται κατὰ μετεωρισμὸν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας, καὶ τοῦτο ἀρπαγή ἐστι· οὐ γὰρ κατὰ μελέτην ἢ κατὰ ἐνθύμησιν ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ λήθην συνηρηάγη.

Καὶ ὁ τοιοῦτος ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ ὁδοιποροῦντι, ὃς τις ἀπὸ τινος συμβαινούσης αὐτῷ ἀθυμίας ἀφήσει τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ εἰς ἄλλην εὐρίσκεται· ἀλλ' ὀφείλει νήψας ἀνακαλέσασθαι ἑαυτὸν κατὰ τὰ εἰρημένα καὶ προσδραμεῖν τῷ ἐλέει τοῦ Θεοῦ· εὐσπλαγκνος γάρ ἐστι καὶ προσδέχεται αὐτὸν ὡς τὸν ἄσωτον ἐκεῖνον υἱόν· οὐκ ἀγνοοῦμεν γὰρ πῶς εὐμενῶς προσεδέχθη. Καὶ ὅταν δὲ χωρὶς μετεωρισμοῦ σπαρῇ οὗτος ὁ πόλεμος ἐν τῷ λογισμῷ, κρῆ

660

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει αὐτό πού ἔχουν πει οἱ Πατέρες «πρόσεξε νά μή συναρπαγεῖς ἀπό τό λογισμό τῆς πορνείας»;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η συναρπαγή ἐνδέχεται νά συμβεῖ σέ κάποιον, ὄχι μόνο στό πάθος καί στό ἁμάρτημα τῆς πορνείας, ἀλλά καί σέ πολλά ἄλλα πάθη καί ἁμαρτήματα ἢ ἀκόμη καί σέ ἄλλες στοχεύσεις ἢ ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου. Καί τό παθαίνει αὐτό ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἐπειδὴ πέφτει σέ μετεωρισμό (δηλαδή ἐπειδὴ παύουμε νά τόν ἐστιάζουμε σέ θεμιτό καί θεάρεστο στόχο, «ἀφαιρεῖται»). Γι' αὐτό ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νά ἀνακαλέσει τόν ἑαυτό του καί νά πει: «Κύριε, συγκώρεσέ με, γιά τό Ὄνομά Σου τό ἅγιο, διότι ἀπό πῖν ἀμέλειά μου ἀρπάχτηκε ὁ νοῦς μου καί ὁδηγήθηκε ἐκεῖ πού δέν πρέπει. Λύτρωσέ με ἀπό τό μετεωρισμό καί ἀπό κάθε ἄλλη παγίδα τοῦ ἐχθροῦ, διότι εἶναι δική Σου ἡ δόξα στούς αἰῶνες. Ἀμήν.

Θά καταλάβεις δέ ὅτι πρόκειται περί ἀρπαγῆς ἀπό τό ἐξῆς σημεῖο: Ἄν μιλάει κάποιος καί ὁ νοῦς του πέφτει σέ μετεωρισμό, τότε συμβαίνει νά μιλάει γιά ἕνα θέμα καί ὁ νοῦς του νά πηγαίνει μόνος του σέ ἄλλο. Αὐτό θεωρεῖται ἀρπαγή. Ἐπίσης καθώς ἐργάζεται κανεῖς, ἂν πέσει σέ μετεωρισμό καί φύγει ὁ νοῦς του ἀπό τό ἔργο πού κάνει (ἀφαιρεθεῖ ὅπως λέμε), τόν κυριεύει ἡ λήθη καί τότε ἢ πάει χαμένη ἡ δουλειά του ἢ κάνει κάτι περισσότερο ἀπ' αὐτό πού πρέπει καί αὐτό πάλι θεωρεῖται ἀρπαγή. Τό ἴδιο γίνεται καί μέ τό λογισμό τῆς πορνείας. Μπορεῖ νά συμβεῖ δηλαδή σέ κάποιον ἀρπαγή καθώς μιλάει μ' ἕναν ἄλλο. Ἄν κατορθώσει τότε ὁ ἐχθρός νά ἐλκύσει τό νοῦ τοῦ ἀπό πῖν κατά Θεό νήψη, τότε, ἐξαιτίας τοῦ μετεωρισμοῦ, τόν κυριεύει ὁ ἐχθρός καί ἡ ἐπιθυμία τῆς πορνείας. Καί αὐτό θεωρεῖται ἀρπαγή, διότι δέν ἔγινε μέ προμελέτη οὔτε θεληματικά ἔβαλε στό μυαλό του κάτι σχετικό, ἀλλά ἡ λήθη ἦταν ὁ βασικός συντελεστής τῆς ἀρπαγῆς τοῦ νοῦ τοῦ, γι' αὐτό λέγεται καί συναρπαγή.

Ἐνας τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι ὁμοιος μέ ἕναν ὁδοιπόρο, ὁ ὁποῖος ἀπό κάποια χαλάρωση τῆς προσοκῆς του ἀφήνει πῖν εὐθεία ὁδὸ καί βρίσκεται ξαφνικά στήν ἀντίθετη. Αὐτός τότε πρέπει, ἀφοῦ συνέλθει, νά ἀνακαλέσει τόν ἑαυτό του μέ τόν τρόπο πού εἴπαμε καί νά προστρέξει στό ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καί ὁ Θεός εἶναι εὐσπλαγχνος καί θά τόν δεχτεῖ κοντά Του σάν τόν ἄσωτο ἐκεῖνο υἱό, τόν ὁποῖο δέν ἀγνοοῦμε μέ πόση εὐμένεια τόν δέχτηκε πλησίον Του. Ἀλλά καί ὅταν σπαρεῖ ὁ πόλεμος αὐτός τῆς πορνείας στό λογισμό, χωρίς νά

νῆψαι καὶ μὴ ἡδυνθῆναι καὶ ἐγχρονίσαι εἰς αὐτόν, ἀλλὰ ταχέως ἀποφυγεῖν
πρὸς τὸν Δεσπότην Θεόν.

κξα΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀπαιτῇ χρεία λαλῆσαί με γυναικί, τί ποιήσω; ἢ πῶς χρήσομαι τῇ
συντυχίᾳ; Εἰπὲ δέ μοι εἰ κρὴ προφάσει εὐσεβείας ἢ συμπαθείας παρεμβά-
λαιν ἑμαυτὸν εἰς πράγμα αὐτῶν.

Ἀπόκρισις

Κατὰ μὲν πάντα τρόπον εὐρίσκομεν ὅτι τοὺς μὴ συνιέντας εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ
ἔργα βλέπει ἡ τῶν γυναικῶν συντυχία. Ὅσον οὖν ἐνδέχεται ἀπόστα,
καὶ μὴ ἐμβάλλῃς σεαυτὸν εἰς συντυχίαν γυναικῶν οὐκ ὠφελεῖ γάρ σε
τοῦτο, εἰ καὶ καλαὶ τὸν τρόπον εἰσίν. Ἀλλ΄, ἐπειδὴ τοῦ κόσμου οὐκ ἀππλλάγ-
μεν καὶ καλεῖ ἡμᾶς ἐσθ΄ ὅτε ἀνάγκη εἰς τὴν τούτων συντυχίαν περὶ συναλλάγ-
ματος ἢ περὶ οἰουδήποτε πράγματος, προκαταστήσωμεν ἐν τῷ νῷ τὸν τύπον
τοῦτον. Ὡςπερ ἄνθρωπος προσερχόμενος πυρὶ ποιῆσαι τὰς ἑαυτοῦ χρείας,
προσέχει ἀσφαλῶς μὴ καυστηριασθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν πᾶσι
πράγμασι πρὸς αὐτὰς χρῶμεθα, ὥς τῷ πυρὶ προσερχόμενοι καὶ ἀσφαλίσω-
μεθα ἑαυτοὺς κατὰ πάντα τρόπον ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, μήποτε, ὥς νομιζό-
ντων ἡμῶν δι΄ αὐτῶν ὠφελθῆναι, εὔρεθῇ ἡμῶν ἡ δοκοῦσα ὠφέλεια ζημία
μεγάλη.

Εἰ δέ ὅλως διὰ τὸν Θεὸν θελήσωμεν διελθεῖν, δι΄ ἄλλου προσώπου ποιή-

28. Σύμφωνα με τὴν ἀπάντησιν ποὺ δίνει ὁ Ὁσῖος, πρόκειται γιὰ μιά πολὺ γνωστὴ κατάστα-
ση στοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ Πνεύματος. Μπορεῖ νὰ βρεθοῦμε νὰ ἔχουμε ἓνα ὀλοκληρωμένο λογι-
σμό, χωρὶς νὰ ἔχουμε συνειδητὰ συγκατατεθεῖ γι' αὐτόν.

Ἡ μετεωρισμός, ἡ λήθη καὶ ἡ συναρπαγὴ εἶναι ἐμπάθειες ποὺ τίς λειτουργοῦμε ἀκούσια καὶ
μὲ ἀσυνειδητὴ τὴ συγκατάθεσίν μας. Οἱ Πατέρες ὁμως ἔχουν διδάξει ὅτι «τὰ ἀκούσια ἔχουν τὴν
αἰτία τους στὰ ἑκούσια». Ἐνα παράδειγμα: Μετεωρίζομαι ἀκούσια γιατί ἑκούσια δέν λειτουργῶ
ὀδιάκοπα τὴ νήψη, ὑποχωρώντας, ἐνδεχομένως, στὴ σκέψη-θέση ὅτι «τό πολὺ τέντωμα θὰ σπά-
σει τὸ σχοινί» κ.τ.λ.

29. Εἶναι ἴσως χρήσιμο νὰ σημειωθεῖ ὅτι καὶ γιὰ τίς γυναῖκες εἶναι ἐπικίνδυνες οἱ «συντυ-
χίες» μέ ἄνδρες. Εἶναι ἀναμφισβήτητα πιὸ προστατευτικὸ καὶ πιὸ καρποφόρο τὸ «συνιέναι εἰς τὰ

ἔχει προηγουμένως πέσει κανείς σέ μετεωρισμό, πρέπει νά ἔχει ὁ ἄνθρωπος νήψη νά μὴν πέσει σέ ἡδυπάθεια καί νά μὴ χρονίσει στό λογισμό, ἀλλὰ ἀμέσως νά καταφύγει πρὸς τὸ Δεσπότη Θεό²⁸.

661

Ἑρώτηση

Ἄν ἡ ἀνάγκη ἀπαιτεῖ νά μιλήσω μέ γυναίκα, τί νά κάνω; Πῶς πρέπει νά φερθῶ κατὰ τή συνάντησή μας; Ἀκόμη πές μου ἂν εἶναι σωστό, ἔχοντας σκοπό νά ἐνισχύσω τὴν εὐσέβειά τους ἢ νά τίς βοηθήσω νά σπώσουν κάποιες ἀντιξοότητες ἢ κάποια δυσβάστακτα βάρη, νά ἀνακατευθῶ σέ δικές τους ὑποθέσεις.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μέ πολλὰ ἐπιχειρήματα βρίσκουμε νά ἀναπτύσσεται (στά Γεροντικά) ἡ διδασκαλία ὅτι αὐτοὶ ποὺ δέν ἀξιώθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό μέ ἀπάθεια καὶ διάκριση νά κατανοοῦν καὶ νά διακονοῦν τὸ ἔργο τῆς Θείας Χάρης, βλάπτονται, ζημιώνονται, ἀπὸ ὅποιαδήποτε συνεργασία ἢ καὶ ἀπλή συνάντηση μέ γυναῖκες²⁹. Ὅσο εἶναι δυνατόν λοιπὸν νά ἀπέχεις καὶ νά μὴν ἐπιδιώκεις τὴ συνάντηση μέ γυναῖκες, διότι δέν θά σέ ὠφελήσει κάτι τέτοιο, ἔστω καὶ ἂν ἀκόμη αὐτές ἔχουν σεμνὸ ἦθος. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δέν ἔχουμε ἀπαλλαγῇ ἐντελῶς ἀπὸ τίς σχέσεις μέ τὴν κοσμικὴ κοινωνία καὶ μερικές φορές τὸ καλεῖ ἡ ἀνάγκη νά συναντηθοῦμε μαζί τους γιὰ κάποια συναλλαγή ἢ γιὰ ὅποιοδήποτε πράγμα, ἃς ἔχουμε τοποθετημένο τὸ θέμα στό νοῦ μας ὡς ἑξῆς: Ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωπος ποὺ πλησιάζει τὴ φωτιά, γιὰ νά ἐξυπηρετήσῃ κάποιες ἀνάγκες του, προσέχει καὶ ἀσφαλίζεται νά μὴν καί ἀπὸ τὴ φωτιά, ἔτσι καὶ ἐμεῖς, ὅποιοδήποτε πράγμα καὶ ἂν μᾶς ἀναγκάσει νά συναλλαγοῦμε μαζί τους, νά τὸ κάνουμε μέ τὴν αἴσθηση ὅτι πλησιάζουμε τὴ φωτιά. Νά ἀσφαλίζουμε δέ τοὺς ἑαυτοὺς μας μέ κάθε τρόπο μέ τὸν κατὰ Θεὸ φόβο, μήπως τυχόν, ἐνῶ νομίζουμε ὅτι θά ὠφεληθοῦμε ἀπ' αὐτές, ἀποδειχθεῖ ἡ θεωρούμενη ὠφέλεια μεγάλη ζημία.

Ἄν ὅμως θελήσουμε νά ἀφιερῶσουμε ἐντελῶς τὸν ἑαυτὸ μας στό Θεό, εἶναι σκόπιμο νά ἐξυπηρετήσουμε τίς ἀνάγκες τους μέ ἓνα ἄλλο πρόσωπο, ἂν

τοῦ Θεοῦ ἔργα» ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀσκητικές προφυλάξεις. Ἐξίσου ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι τὸ χάρισμα αὐτὸ εἶναι τῶν «ἐλαχίστων, τῶν τελείων», αὐτῶν ποὺ ζοῦν καὶ δροῦν ἀγγελικά. Δέν κερδίζει λίγα ὁ σατανάς, ὅταν «ἀγγελίζουμε», χωρίς νά εἴμαστε ἀνεβασμένοι σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἀπάθειας.

σώμεν τοῦτο εἰ δυνατόν· καὶ μήτε ἀνεχώμεθα ὡς ἔτυχεν ἀντιβλέπειν αὐταῖς, μηδὲ τὴν ὄρασιν εἰς αὐτὰς ἀπολύωμεν. Μηδὲ χρονίσωμεν ἐν τῇ αὐτῶν συντυχίᾳ, ἐκ τούτου γὰρ τίκεται τὸ πῦρ τῆς ἐπιθυμίας· ἀλλὰ σπουδάσωμεν διὰ τάχους ἀπαλλαγῆναι αὐτῶν, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἵνα σώσῃ ἡμᾶς ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τῆς ἀνάγκης ἀπὸ τῆς παγίδος τοῦ διαβόλου τῆς ἔμπροσθεν ἡμῶν τεταμένης, καὶ ἀδιαλείπτως αὐτοῦ μνημονεύσωμεν· καὶ γὰρ ἡ δύναμις αὐτοῦ μεγάλη ἐστὶ σκεπάσαι τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

κξβ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα, εἰ συμφέρει αὐτῷ ἀποτάσασθαι τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ μονάσαι.

Ἀπόκρισις

Τέκνον, μὴ ἔστω ἡ ἀπόκρισις αὐτῆς ἀπὸ σοῦ, ἐπεὶ ἀθετεῖς τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· «δέδεσαι γυναικί, μὴ ζῆτει λύσιν»· ἐπεὶ, ἐὰν ἁμάρτη καὶ ἀπέλθῃ κακῶς, εἰς σὲ τρέχει ἡ ἁμαρτία, ἐὰν μὴ ἐκ συμφώνου διὰ νουθεσίαν. Ἀλλ' ἄφες τὸ πρᾶγμα τῷ Θεῷ καὶ ὡς θέλει ποιεῖ ἡ φιλανθρωπία αὐτοῦ.

κξγ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα, λέγων. Τί ποιήσω, ὅτι ταχέως ἐμπίπτω εἰς τὰ πάθη;

30. Ἡ συνέπειά μας στὴ νηπτικὴ δεοντολογία ἀπαιτεῖ νὰ μεριμνοῦμε, στὸν ὕψιστο δυνατό βαθμό, νὰ ἀποφεύγουμε συναντήσεις πού δέν εἶναι ἀναπόφευκτες, χρησιμοποιώντας ἀκόμη καὶ πρόσωπα μεσάζοντα (ἐγγυημένα βέβαια) γιὰ τὸ σκοπὸ καὶ τὴν ἀνάγκη πού μᾶς παρουσιάζεται. Στὴ συνέχεια, ἂν τελικὰ πρέπει νὰ ἐνδώσουμε, θά κάνουμε τὴ μέγιστη δυνατὴ συντόμευση καὶ

εἶναι δυνατόν³⁰. Καί στήν περίπτωση πού τελικά θά χρειασθεῖ νά ἔχουμε κάποια συνάντηση ἢ συνεργασία μέ αὐτές, οὔτε βέβαια τότε νά ἐπιτρέπουμε στόν ἑαυτό μας νά κοιτάζει τίς γυναῖκες κατ' εὐθείαν στό πρόσωπο (χωρίς προσοχή), οὔτε νά ρίχνουμε τό βλέμμα μας ἐλεύθερα σ' αὐτές. Ἐπίσης νά μή διαρκεῖ πολύ χρόνο ἡ συνάντηση καί ἡ συνομιλία μέ τίς γυναῖκες, διότι ἀπ' αὐτό πηγάζει ἡ φωτιά τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλά νά φροντίσουμε νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' αὐτές σύντομα. Νά παρακαλοῦμε δέ τό Θεό νά μᾶς σώσει, μιά τέτοια ὥρα δύσκολη, ἀπό τήν παγίδα τοῦ διαβόλου πού εἶναι ἀπλωμένη μπροστά μας καί ἀδιάλειπτα νά ἔχουμε τό νοῦ μας σ' Ἐκεῖνον, διότι εἶναι μεγάλη ἡ δύναμή Του καί μπορεῖ νά προστατεύσει τή δική μας ἀδυναμία, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πού εἶναι ὁ Κύριός μας καί στόν Ὅποιο ἀνήκει ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

662

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄλλος εὐσεβής κοσμικός ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα ἄν εἶναι συμφέρον νά ἐγκαταλείψει τή γυναῖκα του μέ σκοπό νά γίνει μοναχός.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τέκνο, καλύτερα, ἄς μή χωριστεῖς ἀπό τή γυναῖκα σου, γιατί ἀθετεῖς ἔτσι τήν ἐντολή τοῦ Ἀποστόλου πού λέει: «Εἶσαι παντρεμένος, μή ζητᾷς διάλυση τοῦ γάμου» (Α΄ Κορ. 7, 27). Ἐπειδή, ἂν ἡ γυναῖκα σου πέσει σέ ἁμαρτία καί πεθάνει ἀμετανόητη, θά πέσει ἐπάνω σου ἡ ἁμαρτία, ἐκτός ἐάν ἡ ἀπόφαση νά μονάσεις ληφθεῖ καί ἀπό τοὺς δυό σας καί μετά ἀπό σχολαστική καί πλήρη διδασκαλία καί σχετική κατήκηση καί τῶν δυό σας. Ἄφησε λοιπόν τήν ὑπόθεση αὐτή στό Θεό καί ἡ φιλανθρωπία Του θά ἐνεργήσῃ ὅπως θά κρίνει καί θά θελήσῃ, (προκειμένου νά οἰκονομήσῃ τή σωτηρία σας).

663

Ἑρώτηση

Ἄλλος ἀδελφός λαϊκός ρώτησε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, λέγοντας: Τί νά κάνω πού πέφτω πολύ γρήγορα στά διάφορα πάθη;

στό σύντομο αὐτό χρονικό διάστημα θά προστατεύουμε τόν ἑαυτό μας μέ (ἡρεμῇ ἀφάνεια) σάν νά βρισκόμαστε μπροστά σέ φωτιά ἀνέλεγκτη. Αὐτό βέβαια δέν εἶναι δυνατόν πάλι γιά τοὺς πολλούς, «ἀλλ' οἷς δέδοται»!...

Ἀπόκρισις

Μὴ συνθήσης μετ' αὐτῶν διαθήκην καὶ ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς σου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα καὶ τὰς χεῖράς σου ἀπὸ πλεονεξίας, καὶ ἐλευθεροῦ σε ὁ Θεὸς αὐτῶν. Σεμνῶς οὖν διάγε· καὶ μὴ λάβῃς τὴν τροφήν, μηδὲ τὸ πόμα εἰς κόρον, καὶ ταπεινοῦνται ἀπὸ σοῦ τὰ πάθη, καὶ <εὐρύσεις> ἀνάπαυσιν.

κξδ΄**Ἑρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος παιδευτὴς τῆς τοῦ κόσμου σοφίας ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα, εἰ μέλλει εὖ πρᾶξαι μεταβαίνων εἰς λαμπροτέραν ἀξίαν.

Ἀπόκρισις

Μὴ ὑψηλοφρονήσης καὶ εὐρίσκεις χάριν παρὰ τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ συγκρότησιν μεγάλην ὅπου ἂν ᾖς.

κξε΄**Ἑρώτησις**

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Τέως τὰ ταπεινὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός. Ἔχε τὴν ταπείνωσιν, καὶ βοηθεῖ σοι ὁ Θεὸς ἐν τάχει.

κξς΄**Ἑρώτησις**

Ὁ αὐτὸς ἐδεήθη τοῦ αὐτοῦ Γέροντος Ἰωάννου, ἵνα εὔζηται ὑπὲρ πασυχικοῦ τινος.

31. Καὶ παλιὰ καὶ τώρα ἀκόμη, οἱ πολλοὶ ἔχουν μιὰ δυσκολία νὰ ξεχωρίζουν τὸν ἐπιληπτικὸ ἀπὸ τὸ δαιμονισμένον. Οἱ εἰκόνες ἐπιληπτικοῦ καὶ δαιμονισμένου ἐπικαλύπτονται σ' ἓνα μέρος τῶν σωματικῶν συμπτωμάτων τους. Ὁ Πνευματικὸς καὶ ὁ νευρολόγος-ψυχίατρος θὰ μπορού-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Νά μήν κάνεις μ' αὐτά συμφωνία καί «νά στρέψεις ἄλλοῦ τούς ὀφθαλμούς τῆς ψυχῆς σου γιά νά μή δοῦν οὔτε νά ἐπιθυμήσουν τά μάταια καί παροδικά ἀγαθά» (Ψαλμ. 118, 37). Ἐπίσης τά χέρια σου νά τά κρατᾷς μακριά ἀπό τήν πλεονεξία καί ὁ Θεός θά σέ ἐλευθερώσει ἀπό τά πάθη. Λοιπόν, νά ζεῖς καί νά διάγεις μέ σεμνότητα καί νά μήν τρῶς οὔτε νά πίνεις μέχρι κορεσμοῦ. Τότε τά πάθη θά ἀτονήσουν μέσα σου καί θά βρεῖς ἀνάπαυση.

664

Ἑρώτηση

Ἐνας ἄλλος ἀδελφός λαϊκός, καθηγητής τῆς κοσμικῆς σοφίας, ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα ἄν εἶναι σωστό αὐτό πού πρόκειται νά κάνει, νά λάβει δηλαδή ἀνώτερο ἀξίωμα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Νά μήν ὑψηλοφρονήσεις καί θά λάβεις Χάρη ἀπό τό Θεό, συμπάθεια ἀπό τούς ἀνθρώπους καί μεγάλη ἀναγνώριση ὅπου καί ἄν βρίσκεσαι.

665

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀδελφός ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα γιά τό ἴδιο θέμα.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πάντως ὁ Θεός διάλεξε τά μωρά τοῦ κόσμου. Ἔχε ταπεινώση καί πολύ σύντομα θά σέ βοηθήσει ὁ Θεός.

666

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος παρακάλεσε τόν ἴδιο Γέροντα Ἰωάννη νά προσεύχεται γιά κάποιον πού ἔπασχε ἀπό δαιμόνιο³¹.

σαν νά συνεργασθοῦν καί διαγνωστικά καί θεραπευτικά. Πολλές φορές ἡ ἀνάγκη γιά κάτι τέτοιο εἶναι καταφανής.

Ἀποκρίσεις

Α΄ σκήσει ὅσον δύναται, καὶ εἰσακούονται οἱ εὐχόμενοι ὑπὲρ αὐτοῦ· πολλὰ γὰρ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη· καὶ ὁ Κύριος εἶπε· «τὸ γένος τοῦτο οὐκ ἐξέρχεται, εἰ μὴ διὰ νηστειῶν καὶ προσευχῶν».

κξζ΄**Ἑρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν μέγαν Γέροντα, λέγων.

Ἐπειδὴ λησταὶ ἐπεισῆλθον τῷ οἴκῳ ἡμῶν διὰ τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας, οὐδὲν δὲ ἔλαβον ἐκ τοῦ οἴκου μου, κινήσω πρὸς αὐτοὺς ἢ μωροποιήσω;

Ἀποκρίσεις

Εἰ ὅλως ἔχομεν, ὅτι διὰ τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας ἐπῆλθον οἱ λησταί, ὁ δὲ Θεὸς διὰ τὴν αὐτοῦ φιланθρωπίαν οὐ συνεχώρησε τὸ κακὸν γενέσθαι, κατὰ ποῖον τρόπον θέλομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκδικῆσαι καὶ μὴ συγχωρῆσαι τὰ πάντα τῷ Θεῷ, φῆσαντι «ἐμὴ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω»; Εἰ φοβούμεθα τὸν Θεόν, ὅτε ἐβλέπομεν αὐτοὺς πάσχοντάς τι, κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν βοηθῆσαι αὐτοῖς ὀφείλομεν· ἀλλ’ ἐπειδὴ εἰς τοῦτο οὐκ ἐφθάσαμεν, μήποτε καὶ θελήσαντες ἐμπέσωμεν εἰς κενοδοξίαν, μήτε καλὸν μήτε σαπρὸν αὐτοῖς ποιήσωμεν, ἀλλ’ εὐχαριστήσωμεν τῷ μὴ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ποιῆσαντι μεθ’ ἡμῶν.

κξη΄**Ἑρώτησις**

Εἰ δὲ καὶ συνέβη αὐτοὺς κλέψαι τι ἐξ ἡμῶν, τί ἔδει ποιῆσαι ἡμᾶς;

32. Στὶς Ἑρωτήσεις κξζ΄, κξη΄, κξθ΄, κο΄ ἀντιμετωπίζεται τὸ ἠθικὸ πρόβλημα κατὰ πόσο εἶναι συμβατὸ μέ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν τὸ νὰ καταφεύγει ὁ Χριστιανὸς στὰ δικαστήρια γιὰ νὰ ὑπερασπισθεῖ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα ἢ δικαιώματά του. Εἶναι ἕνας κῶρος πού μᾶς κάνει πρόθυμους νὰ λησμονοῦμε τὶς Εὐαγγελικὰς ἐπιταγὰς.

Ἡ Ὁ Ὅσιος ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση μέ ὅλες τὶς παλιὰς καὶ σύγχρονες ἀστοχριστιανικὰς

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οσο μπορεί νά ἐπιδίδεται σέ ἄσκηση καί θά εἰσακουστοῦν ἐκεῖνοι πού προσεύχονται γι' αὐτόν, «διότι ἔχει μεγάλη δύναμη καί ἀποτελεσματικότητα ἡ προσευχή πού ἀναπέμπεται ἀπό τό δίκαιο, ἀρκεῖ νά συντονίσει καί τίς δικές του προσπάθειες αὐτός ὑπέρ τοῦ ὁποίου προσεύχεται ὁ δίκαιος» (Ἰακ. 5, 16). Καί ὁ Κύριος εἶπε: «Αὐτό τό δαιμονικό γένος δέν ἐξέρχεται μέ τίποτε ἄλλο, παρά μόνο μέ προσευχή καί νηστεία» (Μάρκ. 9, 29).

667**Ἑρώτηση**

Ἔνας ἄλλος εὐσεβής κοσμικός ρώτισε τό μεγάλο Γέροντα λέγοντας: «Μπῆκαν στό σπίτι μας ληστές, λόγω τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἀλλά δέν πῆραν τίποτε ἀπό τό σπίτι, νά τοὺς κάνω μὴνυση ἢ νά ἀδιαφορήσω γιά τό θέμα;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν πραγματικά πιστεύουμε ὅτι ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας ἦλθαν οἱ ληστές καί ὅτι ὁ Θεός ἀπό φιλελεοςία δέν ἐπέτρεψε νά γίνει τό κακό, μέ ποιά λογική καί μέ ποιά σκέψη θέλουμε νά τοὺς ἐκδικηθοῦμε καί νά μὴν ἀφήσουμε τὰ πάντα στό Θεό, ὁ Ὅποιος εἶπε, «Σ' ἐμένα ἀνήκει ἡ ἐκδίκηση, ἐγὼ θά ἀνταποδώσω»; (Ἑβρ. 10, 30). Ἄν ἔχουμε φόβο Θεοῦ, ὅποτε βλέπουμε τοὺς ληστές νά ἔχουν ἀνάγκη ἀπό κάτι, ὀφείλουμε νά τοὺς βοηθᾶμε κατὰ τὴ δύναμή μας. Ἀλλ' ἐπειδὴ δέν ἔχουμε φτάσει σέ τέτοιο πνευματικό μέτρο, μήπως καμμιά φορά, ἂν θελήσουμε κάτι τέτοιο, πέσουμε σέ κενοδοξία, ἃς μὴν κάνουμε σ' αὐτοὺς οὔτε καλὸ οὔτε κακὸ, ἀλλὰ ἃς εὐχαριστήσουμε τὸ Θεὸ πού δέν ἐπέτρεψε νά συμβεῖ σέ μᾶς κάτι, σύμφωνα μέ τίς ἁμαρτίες μας³².

668**Ἑρώτηση**

Ἄν ὅμως οἱ ληστές ἐκλεβαν κάποιο ἀπὸ τὰ πράγματά μας, τί ἔπρεπε νά κάνουμε ἐμεῖς;

ἀντιλήψεις. Διδάσκει ἀνόθευτο τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ Λόγου καί μᾶς φανερῶνει πού θά μᾶς ἀνεβάσει ἡ ἐφαρμογή του. Παρά ταῦτα συγκαταβαίνει καί στὴν ἀδιάβλητη ἀνθρώπινη ἀδυναμία καὶ δέχεται τὴν ταπεινόφρονη εὐχαριστία γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῆς «ζημίας»!...

Ἀποκρίσις

Τῶν μὲν τελείων ἐστὶ τὸ πάντων καταφρονεῖν, τῶν δὲ ἐν δευτέρῃ τάξει τὸ λαβεῖν ἅπερ ἀπώλεσαν, ἧ καὶ ζημιωθῆναι μικρόν, ἀποβλέποντας εἰς τὴν στένωσιν καὶ ἀπορίαν τῶν ἀπαιτούμενων. Τοῦτο δὲ ἐσθ' ὅτε φέρει τινα καὶ εἰς τὸ χρήσασθαι νόμοις, ἀγνωμονούντων ἐκείνων. Μάθωμεν δέ, ὅτι καὶ φύημα τῆς φιλαργυρίας ἐστὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ γεννᾷ ἡμῖν βλάβην ψυχῆς, καὶ παραβαίνομεν τὴν λέγουσαν ἐντολήν· «ἐάν τις θελήσῃ κριθῆναι μετὰ σοῦ καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον».

κξθ΄**Ἑρώτησις**

Τί οὖν, Πάτερ, ἐάν τις ἔλθῃ θέλων λαβεῖν τὸ ἱμάτιόν μου, δώσω αὐτῷ παρακρῆμα; Καὶ πόσοι εἰσὶ κακοὶ καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι ἡδέως ἔχοντες τοῦτο ποιῆσαι, ὥστε, ἐὰν δύνωνται, καὶ γυμνὸν τινα ἀφεῖναι;

Ἀποκρίσις

Οὗ τοῦτο λέγει, ἵνα τῷ θέλοντι ἀπλῶς λαβεῖν δώσης αὐτό, ἀλλὰ τῷ θέλοντι σοὶ κριθῆναι, ὅπερ ἀπανθρωπίαν σημαίνει καὶ δικαστήρια τὰ γεννῶντα τῇ ψυχῇ βλάβην. Ἐνταῦθα οὖν δεῖ τῶν σαρκικῶν καταφρονεῖν διὰ τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν· φησὶ γάρ· «τί ὄφελος ἀνθρώπῳ, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;».

χο΄**Ἑρώτησις**

Ἐπειδὴ οὖν εἰσὶ τινες ἐν πείρᾳ τῶν δικαστηρίων ὄντες, καὶ οὐκ ὁμοίως βλάπτονται ὥς οἱ τούτων ἄπειροι, ἄρα καλόν ἐστι κινεῖν δι' αὐτῶν τὰ τοιαῦτα;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γνώρισμα τῶν τελείων εἶναι νά μένουν ἀδιάφοροι μπροστά σέ κάθε γήινο ἀγαθό, ἐνῶ γνώρισμα αὐτῶν πού βρίσκονται σέ κατώτερα πνευματικά μέτρα εἶναι νά θέλουν νά πάρουν πίσω ὅσα ἔχασαν ἢ νά ζημιωθοῦν ἐλάχιστα, ἔχοντας πρό ὀφθαλμῶν τή στένωση καί τή δυσκολία πού φέρνει ἡ ἀφαίρεση τῶν ἀπαραίτητων πραγμάτων. Αὐτό ὅμως, μερικές φορές, ἀναγκάζει κάποιον νά προσφύγει στά δικαστήρια, ἐφόσον βέβαια καί οἱ κλέφτες δέν δείξουν κατανόηση. Ὡς ἔχουμε ὅμως ὑπόψη μας ὅτι ἡ προσφυγή στά δικαστήρια καί ἡ διεκδίκηση τῶν κλεμμένων εἶναι γέννημα τῆς φιλαργυρίας, ἡ ὁποία φέρνει βλάβη στήν ψυχή, ἀλλά καί παράβαση τῆς ἐντολῆς πού λέει: «Ἄν κάποιος θέλει νά σέ πάει στό δικαστήριο γιά νά σοῦ πάρει τό κιτῶνα, δός του καί τό ἱμάτιο» (Ματθ. 5, 40).

669**Ἑρώτηση**

Τί ἐννοεῖς λοιπόν, Πάτερ; Ἄν κάποιος θέλει νά ἔλθει νά πάρει τό ἱμάτιό μου, νά τοῦ τό δώσω ἀμέσως; Ἀλλά δέν υπάρχουν τόσοι καί τόσοι κακοί καί πονηροί ἄνθρωποι πού κάνουν κάτι τέτοια πολύ εὐχάριστα, ὥστε, ἂν τούς εἶναι δυνατόν, νά ἀφήσουν τόν ἄλλο γυμνό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν τό λέει αὐτό τό πράγμα τό Εὐαγγέλιο, γιά νά δώσεις τό ἱμάτιό σου σ' αὐτόν πού θέλει ἀπλῶς νά τό πάρει, ἀλλά σ' αὐτόν πού θέλει νά σέ δικάσει, πράγμα πού σημαίνει ἀπανθρωπιά καί δικαστήρια, τά ὁποῖα βλάπτουν τήν ψυχή. Σ' αὐτή τήν περίπτωση πρέπει κανεῖς νά καταφρονεῖ τά ὑλικά, τά σωματικά καί τά ἐπίγεια, καί νά ἀποβλέπει στή σωτηρία τῆς ψυχῆς, διότι λέει: «Τί ἔχει νά ὠφεληθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἂν κερδίσει ὅλο τόν κόσμον, χάσει ὅμως τήν ψυχή του;» (Ματθ. 16, 26).

670**Ἑρώτηση**

Ἐπειδή υπάρχουν κάποιοι ἔμπειροι σχετικά μέ τά θέματα τῶν δικαστηρίων, οἱ ὁποῖοι δέν ζημιώνονται ψυχικά τόσο, ὅσο ἐκεῖνοι πού δέν ἔχουν τέτοια πείρα, ἄραγε τό βρίσκεις σωστό καί ὠφέλιμο νά διακινεῖται τά θέματα αὐτά μ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους;

Ἀπόκρισις

Εἴαν ἐν πείρᾳ τῶν δικαστηρίων ὧσιν, ἀλλ' εὕρισκόμεθα καὶ ἡμεῖς αἰτίαν αὐτοῖς προτιθέντες τῆς βλάβης· πλὴν ἐν συγκρίσει κακῶν, ἐκεῖνο οὐκ ἔστιν ἔλαττον· τὸ γὰρ δι' ἑαυτῶν κινῆσαι εἰς ἀπώλειαν ψυχῆς ἡμᾶς φέρει. Ἐὰν δὲ κἀκεῖνοι ὁμοίως ἡμῖν βλάπτωνται, ἡμεῖς γινόμεθα τῆς βλάβης αὐτῶν αἵτιοι, καὶ ἡ ἁμαρτία εἰς ἡμᾶς ἀνατρέχει καὶ τὴν αὐτὴν ὑφιστάμεθα ζημίαν· γέγραπται γάρ· «δεῖ τὸ κακὸν ἐλθεῖν, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται». Ἐὰν δέ τις, μὴ ἀρκοῦμενος τῇ ἀπαλλαγῇ, σπουδάζῃ τοὺς ἀντιδίκους αὐτοῦ κακῶς παθεῖν, τοῦτο χεῖρον πάντων ἐστί, καὶ πλεῖον παροργίζει τὸν Θεόν, τὸν εἰπόντα, «μὴ ἀνταποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ» καὶ τὸ «ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν».

χοα'

Ἑρώτησις

Ὅταν ἡ χρεία μαρτυρῆσαι περὶ ἀληθινοῦ φονέως, <δεῖ> ψεύσασθαι, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ;

Ἀπόκρισις

Εἴαν ἐν μηδενὶ ψεύσῃ, μηδ' ἐν τούτῳ· γέγραπται γάρ· «μὴ ἐλεήσῃς πτωχὸν ἐν κρίσει»· ἐὰν γὰρ μὴ ἡ θέλημα Θεοῦ οὐκ ἀποθνήσκει. Εἰ δέ τις καὶ εἰς ἄλλα ψεύδεται καὶ θέλει, καὶ εἰς τοῦτο ψευσάσθω, ὥς ἔθος ἔχει· γέγραπται γάρ· «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ποιεῖ καὶ τὴν ἀνομίαν». Ἐγὼ εἰς τοῦτο πράγματα οὐκ ἔχω. Ἐὰν δὲ οὐκ ἔχῃς ἀνάγκην μαρτυρῆσαι, χρεῖαν ἔχεις εἰπεῖν μηδὲν παροιμία γάρ ἐστιν ὠφέλιμος, ὅτι «τὸ εἰπεῖν οὐκ οἶδα, οὐ βάλλει εἰς φυλακὴν».

33. Αὐτοὶ πού κάνουν τὴν ἐρώτηση -φαίνεται- δὲν ἔχουν μόνο πρακτικὰ ἐνδιαφέροντα, ἀλλὰ ζητοῦν τὴ διάκριση τοῦ Ὁσίου καὶ σέ θεωρητικὴ βάση. Εἶναι ἐποχὴ πού ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐπιβαλλόταν εὐκόλᾳ. Στὴν ἀπάντησή του αὐτὴ ὁ Ὁσιος προσαρμόζει τὴ λύση στό πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου πού ρωτᾷ, χωρὶς νά φεύγει ἀπὸ τὸ βασικὸ πλαίσιο, ὅτι ὅλα γίνονται σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ἢ «κατ' εὐδοκίαν» ἢ «κατὰ παραχώρησιν» Θεοῦ.

Εἶναι ὅμως ἀξιοπαράτηρητο ὅτι ἐπιστρατεύει καὶ τὴν «ὠφέλιμη» παροιμία. Γιά νά μὴν παρερμηνευθεῖ ἡ θέση του, εἶναι ἀνάγκη νά τονισθεῖ ὅτι ὁ Ὁσιος δὲν συμβουλεύει νροσποίηση

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Μπορεῖ νά ἔχουν πείρα σχετικά μέ τά δικαστήρια, ἀλλά εἴμαστε καί ἐμεῖς πού τούς φέρνουμε μπροστά τους πῆν αἰτία τῆς ψυχικῆς φθορᾶς. Πλήν ὅμως, ἂν συγκρίνουμε τά δύο αὐτά κακά, ἐκεῖνο δέν εἶναι ἐλαφρότερο, διότι τό νά κινήσουμε ἐμεῖς ἀπό μόνοι μας δικαστικές ὑποθέσεις μᾶς ὀδηγεῖ σέ ψυχική ἀπώλεια. Ἐν πάλι καί ἐκεῖνοι, οἱ εἰδικοί, βλάπτονται στόν ἴδιο βαθμό μέ μᾶς, ἐμεῖς εἴμαστε αἵτιοι γι' αὐτή τους πῆ φθορά καί ἡ ἁμαρτία εἶναι ἐπάνω μας καί ζημιωνόμαστε ψυχικά ὅπως καί στήν πρώτη περίπτωση, διότι ἔχει γραφεῖ ὅτι «πρέπει νά ἔλθει τό κακό, ἀλλά ἀλίμονο σ' ἐκεῖνον πού τό προκαλεῖ» (πρβλ. Λουκ. 17, 1). Ἐν τώρα κάποιος δέν ἐπιδίδκει πῆν ἀπαλλαγὴ του ἀπό πῆν ἀντιδικία, ἀλλά φροντίζει πῶς νά τιμωρηθοῦν οἱ ἀντίδικοί του, αὐτό εἶναι χειρότερο ἀπ' ὅλα καί παροργίζει πολύ περισσότερο τό Θεό πού εἶπε: «Νά μήν ἀνταποδώσετε κακό ἀντί κακοῦ» (Α' Πέτρ. 3, 9) καί «συγχωρέσετε καί θά συγχωρεθεῖτε» (Ματθ. 6, 14).

671

Ἑρώτηση

Ὅταν ὑπάρχει ἀνάγκη νά μαρτυρήσω ποιός εἶναι ὁ ἀληθινός φονιάς, πρέπει νά πῶ ψέματα γιά νά μήν καταδικασθεῖ σέ θάνατο;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν δέν λές ψέματα γιά κανένα πράγμα, οὔτε σ' αὐτό νά πεῖς, διότι ἔχει γραφεῖ: «Οὔτε πάλι, παρασυρόμενος ἀπό συμπάθεια, θά μεροληπήσεις ὑπέρ τοῦ φτωχοῦ στό δικαστήριον» (Ἑξ. 23, 3). Καί αὐτό γιατί, ἂν δέν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δέν πρόκειται ὁ ἄνθρωπος αὐτός νά πεθάνει. Ἐν ὅμως κάποιος καί σέ ἄλλα θέματα λέει ψέματα, καί θέλει, ἄς πεῖ ψέμα καί ἐδῶ, ὅπως συνηθίζει· διότι ἀναφέρεται στή Γραφή ὅτι «ὅποιος κάνει πῆν ἁμαρτία κάνει καί πῆν ἀνομία, δηλαδή παραβιάζει καί ἀθετεῖ τό νόμο τοῦ Θεοῦ» (Α' Ἰωάν. 3, 4). Ἐγώ δέν ἔχω λόγο σ' αὐτό. Ἐν ὅμως δέν σέ πιέζει ἡ ἀνάγκη νά μαρτυρήσεις πῆν ἀλήθεια, δέν ὑπάρχει λόγος νά πεῖς τίποτα, διότι ὑπάρχει μιὰ ὠφέλιμη παροιμία πού λέει: «Τό νά πεῖς δέν ξέρω, δέν βάζει κανένα στή φυλακή»³³.

ἄγνοιας, ἀλλά ἀποφυγὴ ἐμπλοκῆς στή δίκη. Σέ περίπτωσι ἀναγκαστικῆς ἐμπλοκῆς, ἔχει ἥδη ἀπαντήσῃ καί γιά πῆν προοπτική τῆς ὁμολογίας τῆς ἀλήθειας καί γιά τό ἐνδεχόμενο τῆς χρήσις τοῦ ψεύδους.

χοβ´**Ἑρώτησις**

Ἐάν τις ἔχη χρεώστας εὐπόρους, ὀφείλει ἀπαιτῆσαι παρ' αὐτῶν τόκους, ἐὰν δὲ [ἀπόρους], ἀπολάβῃ παρ' αὐτῶν τὸ κεφάλαιον;

Ἀπόκρισις

Γ ἐγγραπται περὶ τοῦ δικαίου, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ «οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ»· τοῦτο δὲ σημαίνει ἵνα τὸ κεφάλαιον λάβωμεν.

χογ´**Ἑρώτησις**

Ἐὰν δὲ ἀδυνατίσωσί τινες αὐτῶν;

Ἀπόκρισις

Κ αὶ περὶ τούτων ἐγγράφη, «ἐὰν πτωχεύσῃ ὁ ἀδελφός σου, μὴ θλίψῃς αὐτὸν ἐν τῇ ἀπαιτήσει».

χοδ´**Ἑρώτησις**

Ἐὰν δὲ αὐτὸς πένηται καγὼ πένομαι, μὴ ἁμαρτάνω ἀπαιτῶν αὐτὸν διὰ τὴν ἀνάγκην μου;

Ἀπόκρισις

Ο ὕψις ἁμαρτάνεις· πλήν, ὅσον ἐνδέχεται, καλὸν ἐστὶ μὴ θλιψαί τινα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μὴ εὐποροῦντα δοῦναι.

672

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος ἔχει χρεῶστες πλούσιους ἀνθρώπους, ἔχει τό δικαίωμα νά ζητήσει τόκους ἀπ' αὐτούς, ἐνῶ ἂν οἱ χρεῶστες εἶναι ἄποροι, πρέπει νά πάρει μόνο τό κεφάλαιο;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Στή Γραφή βρίσκουμε γιά τό δίκαιο ὅτι «δέν δάνεισε τό ἀργύριό του μέ τόκο» (Ψαλμ. 14, 5). Αὐτό σημαίνει νά πάρουμε ἀπό τούς χρεῶστες μας μόνο τό κεφάλαιο.

673

Ἑρώτηση

Ἄν ὅμως κάποιοι ἀπό τούς χρεῶστες μας δέν μπορέσουν νά δώσουν τά χρήματα, τί νά κάνουμε;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Καί γι' αὐτούς ἀναφέρει ἡ Γραφή: «Ὅταν πέσει σέ φτώχεια ὁ ἀδελφός σου, νά μὴν τόν στενοχωρήσεις μέ ἄκαιρη ἀπαίτηση αὐτῶν πού σοῦ ὀφείλει» (βλ. Σοφ. Σειρ. 31, 31).

674

Ἑρώτηση

Ἄν ὅμως αὐτός εἶναι φτωχός καί εἶμαι καί ἐγώ φτωχός, μήπως ἁμαρτάνω πού ἀπαιτῶ νά μοῦ δώσει τά χρήματα, λόγω τῆς ἀνάγκης μου;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν ἁμαρτάνεις. Πλήν ὅμως, ὅσο γίνεται, εἶναι καλό νά μὴν πιέζει κανεῖς τόν ἀδελφό του, ἀφοῦ δέν ἔχει χρήματα, ζητώντας νά πάρει πίσω τά δικά του.

χοε΄

Ἑρώτησις

[“Οτε] ζημιούμαι καὶ οὐ λυπεῖται ἡ καρδιά μου, λέγει μοι ὁ λογισμὸς ὅτι τοῦτο ὡμότης ἐστίν, ἀλλ’ ὀφείλεις λυπηθῆναι μέν, εὐχαριστεῖν δέ· εἰ καλῶς λέγει μοι;

Ἀπόκρισις

Ὁ δεῖ ἐπὶ πράγματι τοῦ κόσμου τούτου λυπηθῆναι ὅλως, ἀλλ’ ἐπὶ μόνῃ τῇ ἁμαρτίᾳ.

χος΄

Ἑρώτησις

Τὸ «χαίρειν μετὰ καιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων», πῶς ἐστι;

Ἀπόκρισις

Τὸ «χαίρειν μετὰ καιρόντων» ἐστὶ, τὸ συχαίρειν τοῖς κατορθοῦσι τὴν κατὰ Θεὸν ἀρετὴν καὶ τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν εὐφραινομένοις· τὸ δὲ «κλαίειν μετὰ κλαιόντων», τὸ συμπάσχειν τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ τῆς ἁμαρτίας.

χοζ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἐμοὶ ἀγαπητὸς ἀποβάλλῃ τέκνον αὐτοῦ ἢ πράγματα καὶ λυπῇται, πῶς ὀφείλω συλλυπηθῆναι αὐτῷ ὡς ἀγαπητῷ;

34. Συνηθίζουμε νά θεωροῦμε ἠθικά καὶ πνευματικά «νόμιμο» καὶ «προστατευόμενο» δικαίωμά μας, τὴ λύπη. Ἡ λύπη ὅμως εἶναι ἡ φθορά τῆς ἀδιάκοπης εὐχαριστίας, καὶ βιώνεται μέσα στά πλαίσια τοῦ ἐπίγειου εὐδαιμονισμοῦ. Ἡ λύπη «ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ» νοεῖται, ὅχι ὡς στενοχώρια

675

Ἑρώτηση

Ὅταν ζημιώνομαι καί δέν λυπᾶται ἡ καρδιά μου, ὁ λογισμός μου λέει ὅτι αὐτό εἶναι ὠμότητα. Ὅφειλεις, μου λέει, νά λυπηθεῖς μέν, ἀλλά νά εὐχαριστεῖς. Εἶναι σωστό αὐτό πού μου λέει;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Δέν πρέπει κανείς νά λυπᾶται καθόλου γιά πράγματα τούτου τοῦ κόσμου, παρά μόνο γιά τήν ἁμαρτία³⁴.

676

Ἑρώτηση

Τό «νά χαίρεσαι μαζί μ' ἐκείνους πού χαίρονται καί νά κλαῖς μαζί μ' ἐκείνους πού κλαῖνε» (Ρωμ. 12, 15), πῶς βιώνεται;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό «νά χαίρεσαι μαζί μ' ἐκείνους πού χαίρονται» σημαίνει νά μετέχεις στή χαρά αὐτῶν πού κατορθώνουν τήν κατά Θεό ἀρετή καί εὐφραίνονται μέ τήν ἐλπίδα τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν. Τό «νά κλαῖς μαζί μ' ἐκείνους πού κλαῖνε» σημαίνει νά συμπάσχεις μέ ὅσους ἁμαρτάνουν σέ ὅλα τά ἐπίπονα στάδια τῆς μετάνοιάς τους γιά τίς ἁμαρτίες τους.

677

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος ἀγαπητός σέ μένα χάσει τό τέκνο του ἢ κάποια πράγματα καί λυπᾶται, πῶς πρέπει νά τοῦ συμπαρασταθῶ στή θλίψη του αὐτή, ἀφοῦ μου εἶναι ἀγαπητός;

γιά τήν ἀπώλεια τοῦ «πνευματικοῦ» γοήτρου, ἀλλά ὡς συντριβή γιά τήν ἀνταρσία μας ἔναντι τοῦ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀπόκρισις

Εἴν τούτῳ αὐτῷ συλλυπεῖσθαι δεῖ, μήποτε, τῇ πολλῇ λύπῃ κρατούμενος, λογίσταί τι ἐπιβλαβές τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, μὴ φέρων εὐχαρίστως τὸ πρᾶγμα.

χοη΄**Ἑρώτις**

Ἐπειδὴ γέγραπται, «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί», ἄρα καλὸν ἐστὶ σπουδάζειν εἰς τὴν πάντων εἰρήνην;

Ἀπόκρισις

Τὸ τὴν ἰδίαν καρδίαν εἰρηνοποιεῖν κάλλιον ἐστὶ, καὶ τοῦτο ἐκάστῳ ἀρμοζει, καὶ μακάριος ὁ τοῦτο ποιῶν. Τὸ δὲ εἰρηνοποιεῖν τοὺς μαχομένους, οὐκ ἐστὶν ἐκάστου, ἀλλὰ τῶν δυναμένων ἀβλαβῶς τοῦτο παρελθεῖν ὁ δὲ ἀσθενὴς χαίρειν ὀφείλει ἐπὶ τῇ πάντων εἰρήνῃ, μὴ παρεμβαλεῖν δὲ αὐτὸν εἰς τὴν μεσιτείαν τῆς ἐκάστου εἰρήνης, εἰ μὴ τῶν αὐτοῦ κατὰ Θεὸν ἀγαπητῶν καὶ τοῦτο ὅταν μὴ πρόκειται αὐτῷ ζημία ψυχῆς.

χοθ΄**Ἑρώτις**

Ὅταν κατὰ Θεὸν πρᾶγμα ποιῶ καὶ ἐξουθενῶμαι παρ' ἀνθρώπων, λυποῦμαι ὡς σκανδαλίζων αὐτούς.

35. Τὸ ἐρώτημα πού ὑποβλήθηκε ἀνάγεται στὴν προβληματικὴ τῆς διακριτικῆς λειτουργίας τῆς ἀγάπης, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐν Χριστῷ θεογνωσίας καὶ ἀνθρωπογνωσίας. Ὁ Ὅσιος ἐστιάζει τὸ ἐνδιαφέρον στοῦ νὰ βοηθηθεῖ ὁ λυπούμενος νὰ μὴ διαπράξει τίποτα εἰς βάρος τῆς σωτηρίας του. Μὲ αὐτὸ τὸ κριτήριο ἀποκαλύπτονται πολλὰ λάθη πού κάνουμε στὴν προσπάθειά μας νὰ συμμερισθοῦμε τὴ λύπη τῶν ἀγαπητῶν μας, προτείνοντας λύσεις «φυγῆς» ἢ «ἄλλοθι» ἢ συνεργώντας στοῦ νὰ μὴν πληροφορηθεῖ ὁ «ἐν λύπῃ» τὸ νόημα τῆς θλίψεως πού τὸν βρῆκε. Ἡ σμίλη δὲν μπορεῖ ταυτόχρονα νὰ σμιλεῦει δυὸ μάρμαρα. Οὔτε ὅλα τὰ μάρμαρα μποροῦν νὰ δώσουν τὸ ἴδιο γλυπτό.

36. Ἡ ἀπάντησις αὐτὴ τοῦ Ὁσίου στηρίζεται στὴν ἔμπρακτὴ καὶ σοφὴ ἐμπειρία του. Γίνεται

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Πρέπει νά τοῦ συμπαρασταθεῖς μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε νά μήν τόν καταπιεῖ ἡ λύπη καί σκεφθεῖ κάτι ἐπιβλαβές γιά τήν ψυχή του, ἀφοῦ δέν μπορεῖ νά σπκώσει εὐχάριστα τό συμβάν³⁵.

678**Ἑρώτηση**

Ἐπειδή ἀναφέρεται στή Γραφή «μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί» (Ματθ. 5, 9), ἄραγε εἶναι καλό νά φροντίζουμε πῶς θά ἐπικρατεῖ ἡ εἰρήνη στίς ψυχές ὅλων τῶν ἀνθρώπων;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό καλύτερο εἶναι νά εἰρηνοποιεῖ κανεῖς τήν καρδιά του³⁶. Αὐτό ἀρμόζει στόν καθένα καί εἶναι μακάριος ὅποιος τό κάνει. Τό νά εἰρηνοποιεῖ ὅμως ἓνας ἄνθρωπος ὅσους βρίσκονται σέ διαπληκτισμούς καί διαμάχες, δέν εἶναι τοῦ τυχόντος, ἀλλά ἐκείνων πού μποροῦν νά τό πραγματοποιήσουν, χωρίς νά βλαφτεῖ ἡ ψυχή τους. Ὁ πνευματικά ἀδύνατος ἄνθρωπος ὀφείλει νά χαίρεται μέ τήν εἰρήνη ὅλων. Νά μήν παρεμβαίνει ὅμως ἐπιδιώκοντας τήν εἰρήνη τοῦ καθενός, παρά μόνο τῶν κατά Θεό ἀγαπητῶν του. Καί αὐτό νά τό κάνει, ἄν δέν πρόκειται νά ζημιωθεῖ ψυχικά.

679**Ἑρώτηση**

Ὅταν κάνω κάτι σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ἐξουθενώνομαι ἀπό τούς ἀνθρώπους, λυπᾶμαι σάν νά τούς σκανδάλισα.

κάτι παρόμοιο καί σέ ἄλλα θέματα. Ὁ Κύριος εἶπε: «μακάριόν ἐστι μάλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν» (Πράξ. 20, 35), ἀλλά, Θεῖα Χάριτι, οἱ ἐμπειροὶ Νηπιτικοὶ βρῆκαν ὅτι ὁ παλαιός ἄνθρωπος συνθλίβεται πιά εὐκολά ὅταν ὑποβληθεῖ στή φτώχεια καί στή στέρψη καί ἀναγκασθεῖ νά ζητιανεύει.

Πῶς μπορεῖ νά συμβάλλει κανεῖς στήν εἰρήνευση τρίτων, ἀγνοώντας τόν τρόπο γιά τήν κατάκτηση τῆς προσωπικῆς ἐν Χριστῷ εἰρήνης του; Ὁ σατανάς κάνει πολλές ζημιές μέ τίς ἀδιόκριτες καί ἐπιπόλαιες προσπάθειες εἰρήνευσης τῶν ἄλλων ἀπό ἀνθρώπους ἐμπαθεῖς καί ἀνώριμους.

Ἀπόκρισις

Εἰάν ἐξουδενωθῆς ἀδίκως, μὴ λυπηθῆς· ὁ γὰρ διάβολος φθονεῖ τῷ ἀγαθῷ καὶ εἰς ἐκκοπὴν αὐτοῦ κινεῖ ταῦτα, ἀλλ' ὕστερον καταργεῖται καὶ εἰς δόξαν φέρει τὸ πρᾶγμα ὁ Θεός. Ἐὰν δὲ ἁμαρτάνων, δικαίως ἐξουδενωθῆς, αἰσχύνῃ σε αὐτῷ φέρεις· ἀλλ' ἐὰν μετανοήσης, εἰς χαρὰν τοῦτο μεταβάλλεται.

χιπ΄**Ἑρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος πάσχων κακῶς παρά τινος, ἐδήλωσε τῷ αὐτῷ Γέροντι περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Αγαθοποιήσον αὐτῷ.

χπα΄**Ἑρώτησις**

Τοῦτο ποιῶν πάλιν ἔπασχε κακῶς παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐδήλωσε πάλιν τῷ Γέροντι λέγων. Ἰδοῦ, ἀγαθοποιῶ αὐτὸν καὶ οὐ παύεται κακοποιῶν με.

Ἀπόκρισις

Οὐκ ἐκεῖνῳ ποιεῖς τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ σαυτῷ, τοῦ Κυρίου εἰπόντος, «εὖ ποιεῖτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν»· καὶ «εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς», ἕκαστος γὰρ κατὰ τὸ ἴδιον ἔργον ἀπολαμβάνει.

χπβ΄**Ἑρώτησις**

Ἄλλος φιλόχριστος ξενοδοχῶν Πατέρας ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέ-

37. Ὁ ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας σύρει τὴν προσοχή μας στό «ἀδίκως» καὶ δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά προτιμήσουμε τὸ συμφέρον μας πού ἐξυπηρετεῖται μέ τὴν ἐξουδένωσή μας, ὅταν τὴ δεχόμαστε μέ ὑπομονή καὶ εὐχαριστία. Γιά τὸν ἴδιο λόγο καὶ στὴν Ἑρώτησι χπβ΄ ὁ Ὅσιος συμβουλεύει: «μὴ προσδόκα εὐρεῖν ἀνάπαυσιν καὶ οὐ τανάτη...».

Μόνο πάνω σ' ἓνα τέτοιο ἔδαφος φυτρώνει καὶ τὸ ἀειθαλές φυτὸ «τῆς ἐν ᾗσι εὐχαριστίας»,

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν σέ ἐξουθενώσουν ἄδικα, μή λυπᾶσαι, διότι ὁ διάβολος φθονεῖ τό καλό καί γιά νά τό σταματήσει προκαλεῖ αὐτά τά πράγματα³⁷. Στή συνέχεια ὅμως καταργεῖται ὁ διάβολος καί ὁ Θεός ὁδηγεῖ τά πράγματα στήν ἀναγνώριση τοῦ καλοῦ. Ἄν πάλι ἐξουθενωθεῖς δίκαια ἐπειδὴ ἁμαρτάνεις, τότε ντροπιάζεσαι. Ἀλλά, ἂν μετανοήσεις, ἡ ντροπή αὐτή μεταβάλλεται σέ χαρά.

680

Ἑρώτηση

Ἕνας ἄλλος εὐσεβής ἀδελφός πού ἀδικεῖτο ἀπό κάποιον ἄλλο ἀνέφερε τό θέμα στόν ἴδιο Γέροντα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Εσύ εὐεργέτισέ τον.

681

Ἑρώτηση

Παρόλα αὐτά ὅμως, ἂν καί τόν εὐεργετοῦσε ὁ ἀδελφός, ἐκεῖνος τόν κακομεταχειριζόταν, γι' αὐτό ἔγραψε πάλι στό Γέροντα καί τοῦ εἶπε: «Νά, πού τόν εὐεργετῶ, ἀλλά αὐτός δέν παύει νά μέ κακομεταχειρίζεται».

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό καλό πού κάνεις, δέν τό κάνεις σ' ἐκεῖνον ἀλλά στόν ἑαυτό σου, ἀφοῦ καί ὁ Κύριος μᾶς εἶπε: «Νά εὐεργετεῖτε τοὺς ἐχθροὺς σας καί νά προσεύχεσθε γι' αὐτούς πού σᾶς κακομεταχειρίζονται» (Λουκ. 6, 27-28). Ὁ καθενας λοιπόν ἀπολαμβάνει ἀνάλογα μέ τά ἔργα του.

682

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄλλος εὐσεβής κοσμικός, πού φιλοξενοῦσε Πατέρες, ρώτησε

γιά τὴν ὁποία ὁ Ὅσιος λέει: «αὕτη γάρ ἐστὶν ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχωφελὴς τροφὴ καὶ ἀνάπαυσις».

ροντα. Τί ποιήσω, ὅτι αἰεὶ θλίβομαι; Ὅτι τις τῶν Πατέρων ἔρχεται, καὶ οὐκ εὐρίσκω παραβαλεῖν αὐτῷ ἀναγκαῖα πράγματα.

Ἀπόκρισις

Οὗτος διαβολικός ἐστὶν ὁ λογισμός. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς παραθεῖναι τὰ εὐρίσκόμενα, κατὰ τὸ εἰρημένον, «ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσι», καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς πληροφορεῖ. Ἐὰν γάρ τις ζητῇ ταῦτα τὰ πράγματα, οὐ δύναται ξενοδοκῆσαι, ἀλλ' εὔχεται μηδένα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. Ἐὰν οὖν ἔχων τι παραθεῖναι, φεῖδῃ αὐτοῦ κατὰ σκνιπείαν, κἂν μυριάκις αὐτοὺς θεραπεύσῃ, οὐ πληροφορεῖται ἡ καρδιά αὐτῶν, εἰ μή τι τοῦ πράγματος χρήσεις εἰς ἄλλην χρεῖαν ἀναγκαιοτέραν, ἢ δόσει τυχὸν ἀσθενούντων, ἢ προσώπων τιμιωτέρων· πάντα γὰρ χρὴ ποιεῖν μετὰ διακρίσεως καὶ φόβου Θεοῦ.

Ἐὰν δέῃ δὲ καὶ σὲ ἀπελθεῖν πούποτε, μὴ προσδόκα εὔρεῖν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐ τaráτῃ· ἐὰν γὰρ προσδοκῆς καὶ μὴ εὗρης, καταλαλεῖς τὸν δεχόμενον καὶ ἡ καταλαλιά θάνατός ἐστι τῇ ψυχῇ, ἀλλ' εὐχαρίστει ἐν πᾶσι· αὕτη γάρ ἐστὶν ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχωφελὴς τροφή καὶ ἀνάπαυσις.

xny'

Ἑρώτησις

Τί οὖν; Εἰ οὐκ ἐδέξαντό με ὅλως καὶ εἰμὶ κεκοπωμένος ἐκ τῆς ὁδοιπορίας καὶ χρήζω τροφῆς;

Ἀπόκρισις

Ε'νθυμήθητι τίς ὁ πάντων φροντίζων καὶ πάντας τρέφων· ὅτι ὁ Θεός ἐστιν. Εἰ οὖν ᾔθελεν ὁ Θεὸς τραφεῖν σε, ἐπληροφόρει αὐτοὺς δέξασθαί σε· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτῶν, δῆλόν ἐστιν, ὅτι ὁ Θεὸς οὐ θέλει καὶ οὐκ εἰσὶν αὐτοὶ αἴτιοι· πάντα γὰρ γίνεται εἰς δοκιμὴν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα ὑπομείνῃ καὶ ἑαυτὸν μέμφηται ἐν πᾶσιν ὡς ἀνάξιον.

38. Πάσχουμε ἀπὸ ὕψηλου βαθμοῦ πνευματικὴ μυωπία, ὅταν, πάνω καὶ πίσω ἀπὸ τίς καταστάσεις, τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα τῆς καθημερινότητος, δέν μπορούμε νά δοῦμε τὴν Πρό-

τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα: Τί νά κάνω πού θλίβομαι πάντα, διότι κάποιος ἀπό τούς Πατέρες ἔρχεται καί δέν ἔχω τή δυνατότητα νά τοῦ προσφέρω οὔτε τά ἀπαραίτητα;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αὐτός ὁ λογισμός εἶναι διαβολικός, διότι γιά τούς Πατέρες εἶναι ἀρκετό νά τούς προσφέρεις τά εὕρισκόμενα, σύμφωνα μέ τό λόγο τῆς Γραφῆς «νά ἀρκεῖσθε σέ ὅσα ἔχετε» (*Εβρ. 13, 5) καί ὁ Θεός θά πληροφορήσει τήν καρδιά τους καί θ' ἀναπαυθοῦν. Γιατί, πράγματι, ἂν κάποιος ἐπιδιώκει τέτοια πράγματα, δέν θά φιλοξενήσει οὔτε ἕναν, ἀλλά θά εὐχεται νά μὴν ἔρθει κανένας ἄνθρωπος στό σπίτι του γιά νά φιλοξενηθεῖ. Ἄν λοιπόν, ἐνῶ ἔχεις κάτι νά παραθέσεις, λυπᾶσαι νά τό δώσεις ἀπό φιλαργυρία, κι ἂν ἀκόμη μύριες φορές τούς περιποιηθεῖς, δέν θά ἀναπαυθεῖ ἡ καρδιά τους, ἐκτός ἂν κάποια ἀπό τά ἐδέσματα αὐτά τά χρειάζεσαι γιά μιὰ πιό ἀναγκαῖα περίπτωση ἢ γιά νά τά δώσεις σέ ἄρρωστους ἀδελφούς ἢ καί σέ πρόσωπα ἀνώτερα. Ὅλα, πράγματι, πρέπει νά τά κάνεις μέ διάκριση καί φόβο Θεοῦ.

Ἄν χρειαστεῖ τώρα νά πᾶς καί σύ κάποτε κάπου, νά μὴν περιμένεις νά βρεῖς ἀνάπαυση καί δέν θά ταραχθεῖς. Διότι ἂν περιμένεις φιλοξενία καί δέν βρεῖς, θά καταλαλήσεις ἐκεῖνον πού δέν σέ φιλοξένησε καί ἡ καταλαλιά εἶναι θάνατος γιά τήν ψυχή. Ἀλλά νά εὐχαριστεῖς γιά ὅλα, διότι ἡ εὐχαριστία εἶναι ἡ πνευματική καί ψυχωφελὴς τροφή καί ἀνάπαυση.

683

Ἑρώτηση

Τί πρέπει νά κάνω ὅμως, ἂν δέν δεχτοῦν νά μέ φιλοξενήσουν καθόλου καί εἶμαι κατάκοπος ἀπό τήν ὁδοιπορία καί ἔχω ἀνάγκη ἀπό φαγητό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Φέρε στό νοῦ σου ποιός εἶναι ἐκεῖνος πού φροντίζει γιά ὅλους καί τρέφει τούς πάντες· σκέψου ὅτι εἶναι ὁ Θεός. Ἄν λοιπόν ἤθελε ὁ Θεός νά πάρεις τροφή, θά τοὺς πληροφοροῦσε νά σέ δεχτοῦν. Ἀφοῦ ὅμως δέν σέ δέχτηκαν, εἶναι φανερό ὅτι ὁ Θεός δέν θέλει. Ἐπομένως δέν εἶναι αὐτοί οἱ αἴτιοι³⁸. Νά ξέρεις δέ ὅτι ὅλα γίνονται γιά νά δοκιμασθεῖ ὁ ἄνθρωπος καί νά σωθεῖ, γιά νά ὑπομείνει καί νά μέμφεται τόν ἑαυτό του σέ ὅλα ὡς ἀνάξιο.

κπδ .

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν [ἄλλον] Γέροντα Ἰωάννην:

Ὁ λογισμὸς ἐμβάλλει μοι δειλίαν, ὅτι δύναται ὁ διάβολος ποιῆσαι σε ἁμαρτῆσαι, κἂν σὺ μὴ θέλῃς, ὑπεύθυνος γὰρ αὐτῷ ἐγένου, καὶ πάνυ θλίβομαι ἐκ τούτου.

Ἀπόκρισις

Περὶ τοῦ διαβόλου μὴ ἔχε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει κατὰ τινος, ἐπεὶ ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας οὐ κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν εὐρίσκεται, ἀλλὰ κατὰ ἀνάγκην τοῦ τὴν ἐξουσίαν εἰληφότος. Καθὼς οὖν οὐκ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἀνάγκην σωτηρίας, οὐδ' ἁμαρτίας. Κατ' ἐξουσίαν ἠπάτησε τὴν Εὐὰν ἢ κατὰ συμβουλίαν; Οὐδαμοῦ φαίνεται ἐξουσία, ἐπεὶ οὐδεὶς ἐτόλμα φυγεῖν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν. Ἡμεῖς οὖν τοιοῦτοί ἐσμεν, ὥσπερ ἄνθρωπος ἐλεύθερος δουλωθεὶς τινι τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει, καὶ καιρῷ ἔρχεται εἰς ἑαυτὸν καὶ μετανοεῖ. Καὶ ἐὰν μὴ προσφύγῃ πρὸς δυνατώτερον ἐκείνου, οὐ δύναται τις αὐτὸν ἐξελέσθαι· ἐὰν δὲ προσφύγῃ, λοιπὸν ἐκεῖνος εἰδὼς ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτοῦ δοῦλος εἰδικῶς, οὐ τολμᾷ τι ποιῆσαι αὐτῷ διὰ τὸν ἰσχυρότερον αὐτοῦ. Οὐκοῦν δηλόν ἐστιν ὅτι ἐξουσίαν ἀνθρώπου οὐκ ἔχει.

39. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος στήν (Β' Τιμ. 1, 7) ἐπιστολὴ του γράφει: «...οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ...». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος πού ζεῖ καὶ λειτουργεῖ ἐν Χριστῷ δέν καλλιιεργεῖ φρόνημα δειλὸ καὶ δέν τρέφει συναισθήματα δειλίας (φόβου καὶ ἀτολμίας). Ἀπὸ τὸ «πνεῦμα τῆς δειλίας» ἔχει κέρδη μόνο ὁ σατανᾶς.

Ἡ δειλία μπορεῖ νά βιώνεται σέ ἐπίπεδο εἴτε πραγματικοῦ εἴτε φανταστικοῦ κινδύνου καὶ ἀπειλῆς, ὅπως καὶ τὸ θάρρος. Ὁ φιλόχριστος ἀδελφός πού θέτει τὴν ἐρώτησις ἔχει ἐμπλακεῖ σέ διαβολικὴ παγίδευσιν. Ὁ διάβολος, στιπριγμένος στὸ ἀρνητικὸ καὶ ἐνοχικὸ ὑπέδαφος τῆς ἐπιθυμίας του, τοῦ καλλιιεργεῖ τέτοιο βίωμα ὥστε ἡμιτελῶς νά τὸν αἰχμαλωτίζει καὶ νά τὸν κάνει νά θεωρεῖ πιθανή τὴν ἀβούλητη διάπραξη ἁμαρτιῶν. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἥττοπαθὴ καὶ ἐπιπόλαιη συνείδηση τοῦ αὐτεξουσίου καὶ μιὰ λανθάνουσα ὑποχωρητικότητα σέ ἐνδεχόμενη δαιμονικὴ ἐπίεξη. (Προεισπράττει ὁ διάβολος μερικὴ συγκατάθεση πρὸς τὴν ἁμαρτία).

Ἔτσι ὑποχωρῶνται ὁ Ὁσῖος νά τοῦ θυμίσει βασικὲς ἀλήθειες πού ἀνατρέπουν τὸ ὑπέδαφος καὶ τὴ λειτουργία τῆς δειλίας. Τοῦ λέει: 1) «... καθὼς οὐκ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἀνάγκην σωτηρίας, οὐδ' ἁμαρτίας». Ὅπως δέν μᾶς ἐξαναγκάζει κανεὶς νά λειτουργοῦμε τὰ τῆς σωτηρίας μας, ἔτσι δέν μπορεῖ νά μᾶς ἐξαναγκάσει κανεὶς νά ἁμαρτάνουμε. 2) Τότε πού ἁμαρτάνουμε, αὐτοπροαίρετα συνεργαζόμαστε μέ τὸν διάβολο: «ὥσπερ ἄνθρωπος ἐλεύθερος δουλωθεὶς τινι τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει». 3) Ἡ ἐμπάθειά μας δυσχεραίνει τὴ λειτουργία τοῦ αὐτεξουσίου μας, ἀλλὰ δέν τὸ

684

Ἑρώτηση

Ἕνας ἄλλος φιλόχριστος ἀδελφός ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη καί τοῦ εἶπε: Ὁ λογισμός μου μοῦ ὑποβάλλει δειλία³⁹ καί μοῦ λέει ὅτι ἔχει τή δύναμη ὁ διάβολος νά σέ κάνει νά ἁμαρτίσεις, ἔστω καί ἂν ἐσύ δέν θέλεις, διότι ἐσύ μέ τήν κακή ζωή σου ἐγίνες ὑποχείριός του. Καί θλίβομαι φοβερά ἀπ' αὐτό τό λογισμό.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά μή θεωρεῖς ὅτι ὁ διάβολος ἔχει ἐξουσία ἐναντίον ὁποιουδήποτε ἀνθρώπου, γιατί τότε ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας μας δέν θά ἐπιγραφόταν στήν προαίρεσή μας, ἀλλά ἀναγκαστικά θά ὀφειλόταν σ' ἐκείνον πού θά εἶχε λάβει μιά τέτοια ἐξουσία, στό διάβολο⁴⁰. Ὅπως ὅμως ὁ ἄνθρωπος δέν σώζεται καταναγκαστικά, χωρίς τή θέλησή του, ἔτσι δέν ἐξαναγκάζεται, χωρίς τή θέλησή του, νά ἁμαρτάνει. Τήν Εὐα τήν ξεγέλασε ὁ διάβολος ὡς ἐξουσιαστής ἢ ὡς σύμβουλος; Δέν φαίνεται πουθενά νά εἶχε ὁ διάβολος ἐξουσία, διότι κανείς δέν θά τολμοῦσε νά ξεφύγει ἂν αὐτός εἶχε τήν ἐξουσία. Ἐμεῖς λοιπόν παθαίνουμε αὐτό πού ἔπαθε ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος πού, ἐνῶ ἦταν ἐλεύθερος, ὑποδουλώθηκε σέ κάποιον μέ τή θέλησή του καί μετά ἀπό καιρό συνειδητοποίησε τί ἔκανε καί μετανόησε. Αὐτός ὁ ἄνθρωπος, ἂν δέν καταφύγει σ' ἕναν ἀνώτερό του στήν πνευματική ζωή, δέν μπορεῖ ἄλλος νά τόν γλυτώσει ἀπό τό διάβολο. Ἄν καταφύγει ὅμως, τότε, βλέποντας ὁ διάβολος ὅτι δέν εἶναι δικός του δοῦλος, δέν τολμᾷ νά τόν πειράξει σέ κάτι, ἐπειδή τόν προστατεύει ὁ ἰσχυρότερός του στήν πνευματική ζωή. Λοιπόν ἀπ' αὐτά εἶναι φανερό ὅτι ὁ διάβολος δέν ἔχει καμμία ἐξουσία πάνω στόν ἄνθρωπο.

ἀφανίζει: «τὸ μὲν χρεώστης, χρεώστης εἰμί, ἀλλὰ προσέφυγον πρὸς τὸν δυνάμενον ἐλευθερῶσαι καὶ καλέσαντά με...». Κατὰ συνέπεια εἶναι, ὅποτε τό θέλουμε, δυνατὴ ἡ συνεργασία μας μέ τὴ Θεία Χάρη. Καί 4) Μαζί μέ τὴ δειλία πρέπει νά καταπολεμοῦμε ἰσόβια καί ὁδίακόπα καί τὸν ἐπιπόλαιο ἐφθουρασμό καί τὴν ἔστω κλασματικὴ ἀμέλειά μας. «Ἐὰν γὰρ ἀνύσῃ τις τὴν ὁδὸν ὁδὴν, καὶ ἔχῃ ἄλλο ἐν μίλιον, κακεὶ ἀναπέσῃ, οὐδὲν ὠφέλησεν».

Αὐτό τό φαινόμενο πού ἀντιμετωπίζεται ἐδῶ σέ ἀτομικὸ ἐπίπεδο, συχνά μέσα στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, τό «σκαρώνει» ὁ σατανὰς καί σέ ὁμαδικό ἐπίπεδο, πού καμμιὰ φορά παίρνει καί τὴ μορφὴ τῆς ἐπιδημικῆς παράκρουσης, μέ ἀληθοφανεῖς θεολογικὲς ἐπενδύσεις.

40. Δηλαδή, ἂν θεωρήσουμε ὅτι ὁ διάβολος ἔχει ἐξουσία πάνω σέ κάποιον σημαίνει ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἁμαρτίας δέν εἶναι καρπὸς τῆς προαίρεσής μας, ἀλλὰ ὅπωςδήποτε ἀνήκει στό διάβολο ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἐξουσία νά κάνει ὅ,τι θέλει. Αὐτό ὅμως εἶναι παράλογο καί ἀναληθές (Σχόλιο ἀγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 315).

Καὶ σὺ οὖν εἰπὲ τῷ λογισμῷ· τὸ μὲν χρεώστης, χρεώστης εἰμί, ἀλλὰ προσέφυγον πρὸς τὸν δυνάμενον ἐλευθερώσαι καὶ καλέσαντά με καὶ λέγοντα, «δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς», καὶ ὀφείλω πάντοτε γρηγορεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἐμπέσω εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ πάλιν εἴπῃ ὁ λογισμός, καὶ ἐπεὶ οὐ δύναται σε ἀναγκάσαι ἁμαρτῆσαι, «ἰδοὺ ἀναμάρτητος εὗρίσκει» καὶ βαρῇ σε ἐκ τούτου τοῦ λογισμοῦ, εἰπὲ αὐτῷ· ἐὰν εἴπῃς μοι ὅτι οὐκ ἔτι ἁμαρτάνω, οὐ πιστεύω σοι, ἐὰν μὴ καταλάβω τὴν πόλιν. Ἐὰν γὰρ ἀνύσῃ τις τὴν ὁδὸν ὅλην καὶ ἔκῃ ἄλλο ἐν μίλιον, κάκει ἀναπέσῃ, οὐδὲν ὠφέλησεν· ἔξω γάρ ἐστι τῆς πόλεως.

Ἐμπροσθεν οὖν τοῦ Θεοῦ ρίψωμεν τὴν ἀδυναμίαν, καὶ αὐτὸς καταργήσει τὰ κατὰ σοῦ μηχανήματα, εὐκαῖς πάντων τῶν ἀγίων αὐτοῦ. Ἀμήν.

χπε'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ τὰ χωρία μου ἡ ἀκρις βλάπτει, κἂν διώξω οἱ γείτονες μάχονται μεθ' ἡμῶν, κἂν ἐάσω βλάπτομαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Α γίασμα λάβε καὶ βάλε εἰς τὰ χωρία· κἂν μετ' εἰρήνης δυνηθῇς καὶ ἄνευ μάχης διῶξαι ἢ κατακῶσαι, οὐκ ἔστι σοι ἁμαρτία, ἐὰν δὲ μάχη γίνῃται, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς σου, ἄφες τὸ πρᾶγμα τῷ Θεῷ· καὶ ὁ δ' ἂν γένῃται θελήματι Θεοῦ γίνεται.

χπς'

Ἑρώτησις

Τί γὰρ δέσποτα; Ὅλως ὀφείλομεν διῶξαι τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ; Οὐ παροργίζομεν ἐν τούτῳ τὸν Θεόν;

41. «Δούλον Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι» (Β' Τιμ. 2, 24). Ἐξω ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ἡ μάχη, εἴτε ἐπιθετικά εἴτε ἀμυντικά, λειτουργεῖται καὶ συνδυάζεται μετ' τὴν ἀνδρεία, τὴν γενναίωσιν καὶ τὸν ἥρωϊσμόν καὶ θεωρεῖται «καθῆκον». Στὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ἡ μάχη μεταφέρεται στὸ ἐσωτερικόν μας. Δίνουμε μάχη -στόν ἀόρατον πόλεμον- ἐναντίον τοῦ παλαίου μας ἀνθρώπου καὶ ἐναντίον τοῦ δαίμονα, ποτὲ ὅμως ἐναντίον τοῦ πλησίον ἢ τοῦ Θεοῦ.

Στοὺς πολέμους μετέχουμε σύμφωνα μετ' τὴν ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐμπλοκὴν μας καὶ σύμφωνα μετ' τὴν ἱεραρχημένην ὑποχρεώσιν μας. Φυσικά, δέν ἐπιθυμοῦμε καὶ ἀποφεύγουμε, πάσῃ θυσίᾳ, τὴν φονικὴν μάχην ἢ διαμάχην, ὥς Χριστιανοὶ καὶ μάλιστα ὥς «πνευματικοὶ ἄνθρωποι».

42. Τὸ κακόν, σὲ ὅποιονδήποτε μορφὴν τοῦ καὶ οὐσίας του, συμβαίνει στόν κόσμον «κατὰ παρακώρησιν» καὶ ποτὲ «κατ' εὐδοκίαν» Θεοῦ. Ὁ ὅρος «ὀργὴ Θεοῦ» εἶναι ἀνθρωποπαθὴς ἐκφραση καὶ χρησιμοποιοῦται γιὰ νὰ φανερῶσιν τὴν ἐνοχικὴν ὑπατιότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν αἴσθησιν

Καί σύ λοιπόν πές στό λογισμό σου: "Ότι εἶμαι χρεώστης, εἶμαι, ἀλλά κατέφυγα σ' Ἐκεῖνον πού ἔχει τή δύναμη νά μέ ἐλευθερώσει, ὁ Ὅποιος μέ κάλεσε καί μου εἶπε: «Ἐλᾶτε κοντά μου ὅλοι οἱ κουρασμένοι καί φορτωμένοι ἀπό τό βάρος τῆς ἁμαρτίας καί ἐγώ θά σᾶς ἀναπαύσω» (Ματθ. 11, 28). Πές ἀκόμη στό λογισμό σου ὅτι «ὁφείλω πάντοτε νά εἶμαι σέ ἐγρήγορση, γιά νά μὴν πέσω πάλι στά χέρια τοῦ διαβόλου». Ἄν ὅμως πάλι –ἐπειδή ὁ διάβολος δέν μπορεῖ νά σέ ἀναγκάσει νά ἁμαρτήσεις– σοῦ πεῖ ὁ λογισμός, «νά, πού εἶσαι ἀναμάρτητος!», καί ἐπιδιώξει ἔτσι πλάγια ὁ διάβολος νά σέ πληγώσει μ' ἕναν τέτοιο λογισμό, πές του: «Κι ἂν ἀκόμη μοῦ πεῖς ὅτι δέν πρόκειται νά ἁμαρτήσω πιά, δέν σέ πιστεύω, ἂν δέν φτάσω νά μπῶ μέσα στήν πόλη. Διότι ἂν κάποιος διανύσει ὅλο τό δρόμο καί τοῦ ἀπομείνει ἕνα μίλι καί ἐκεῖ πέσει κάτω, σέ τίποτα δέν ὠφελεῖται, ἀφοῦ βρίσκεται ἔξω ἀπό τήν πόλη».

Ἄς καταθέσουμε λοιπόν τήν ἀδυναμία μας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί Αὐτός θά καταργήσει τά τεχνάσματα πού ἐφευρίσκει ὁ ἐχθρός ἐναντίον σου, μέ τίς εὐχές ὅλων τῶν ἀγίων Του. Ἀμήν.

685

Ἑρώτηση

Ἐπειδή τά χωράφια μου τά ἀφανίζει ἡ ἀκρίδα καί ἂν τή διώξω οἱ γείτονες φιλονεικοῦν μαζί μου, ἂν πάλι τήν ἀφήσω, βλάπτομαι, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πάρε ἀγίασμα καί ρίζ' το στά χωράφια καί ἂν μπορέσεις εἰρηνικά, χωρίς φιλονεικίες νά τή διώξεις ἢ νά τήν ἐξολοθρεύσεις, κώνοντάς την μέσα στό κῶμα, δέν ἔχεις ἁμαρτία. Ἄν εἶναι ὅμως νά πέσεις σέ διαμάχη μέ τούς γείτονες, ἄφησε τήν ὑπόθεση αὐτή στό Θεό⁴¹, ἀποβλέποντας στό συμφέρον τῆς ψυχῆς σου καί ὅ,τι καί νά γίνει, μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ θά γίνει.

686

Ἑρώτηση

Τί λοιπόν, δέσποτα, πρέπει μέ κάθε τρόπο νά ἀπομακρύνουμε τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ⁴²; Δέν παροργίζουμε ἔτσι τό Θεό;

τοῦ ἀνθρώπου γιά τή δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος παραχωρεῖ τό «γεγονός» πού θεωρεῖται φορέας-ὄχημα τῆς «ὀργῆς τοῦ Θεοῦ». Γι' αὐτό καί ὁ Ὅσιος εἶναι κατηγορηματικός: «Οἱ μὲν τέλειοι οὐ διώκουσιν αὐτήν, ... ἡμεῖς ἐπειδή σαρκικοί ἐσμεν καί δεόμεθα τῶν γνίνων ... διώκωμεν μετὰ προσευχῆς καί ψαλμωδίας» καί τονίζει «κατακρίνοντας ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἁμαρτάνοντας».

Μέ τέτοια βιώματα μετέχουμε καί στοὺς πατριωτικούς πολέμους (βλ. προηγ. σχόλιο).

Ἀποκρίσεις

Ο ἰ μὲν τέλειοι οὐ διώκουσιν αὐτήν, ἔχουσι γὰρ ὅλην τὴν ἐλπίδα αὐτῶν εἰς τὸν Θεόν· ἀλλ' ἡμεῖς, ἐπειδὴ σαρκικοὶ ἐσμεν καὶ δεόμεθα τῶν γηίνων, κατακρίνοντας ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἁμαρτάνοντας, ἐν τούτῳ διώξωμεν, μετὰ προσευκῆς καὶ ψαλμωδίας, δεόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἵνα συγχωρήσῃ ἡμῖν καὶ σπουδάζοντες τοῦ λοιποῦ εὐχαριστήσῃ αὐτῷ. Ἐὰν γὰρ καὶ τοῦτο παρέλθῃ, χεῖρονα τούτου ἐπιφέρουσιν ἡμῖν αἱ ἁμαρτίαι, καὶ οὐκ ἔνι δίχα μετανοίας καὶ ἐλέους παύσασθαι ἐξ ἡμῶν τὰ κακὰ· φησὶ γὰρ «μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται».

Καὶ μὴ εἴπῃς, καὶ διατί εἰς παιδείαν ἐπιφέρων ὁ Θεὸς τὴν ὀργήν, ἀνέχεται τῶν μὴ μετανοούντων, διωκόντων αὐτήν; Ὁ γὰρ Θεὸς πρὸς ἀπειλὴν ἐπιφέρει τὴν ὀργήν, ἵνα μετανοήσωμεν, καὶ ἀνέχεται ἡμῶν διωκόντων, προσδεχόμενος τῇ μακροθυμίᾳ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφὴν. Ἐὰν γὰρ ἐπιμένωμεν τοῖς αὐτοῖς καὶ μετὰ τὸ διῶξαι εἰς χεῖρονα ἐμπίπτομεν κακὰ καὶ πληροῦται εἰς ἡμᾶς τὸ προφητικὸν ρητόν, «ἵατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη». Καὶ οὐκ ἔνι ἄλλο προσδοκῆσαι, εἰ μὴ τὴν κόλασιν τὴν αἰώνιον καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον καὶ τὸν σκόληκα τὸν ἰσθόλον καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων.

κπζ´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ὃν θέλω πατῆσαι οἶνον ἐν τῷ ἐμῷ ληνῷ, ἰουδαϊκός ἐστι, ἄρα μὴ ἁμαρτία ἐστὶ;

Ἀποκρίσις

Ε ἰ ὅτε βρέχει ὁ Θεὸς εἰς τὸ κωρίον σου βρέχει καὶ ἀφήσῃ τὸ τοῦ Ἰουδαίου, μηδὲ σὺ πατήσης οἶνον αὐτοῖς· εἰ δὲ φιλάνθρωπός ἐστιν εἰς πάντας καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, διὰ τί σὺ θέλεις εἶναι ἀπάνθρωπος;

43. Εἶναι ἀναμφισβήτητα παραδεκτό ὅτι ὁ ἐν Χριστῷ ἀγώνας ὑπαγορεύει τὸ κρίσιμο αὐτὸ ἐρώτημα. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ὅμως, σ' αὐτὴ τὴν Ἑρώτησιν, κάνει ἀνάγλυφον τὴ διαφορά τοῦ ἐπιπέδου στοῦ ὁποῖο κινοῦνται πολλοὶ τῶν θρησκευομένων καὶ τοῦ ἐπιπέδου στοῦ ὁποῖο θέλει ὁ Θεὸς νὰ κινήσῃ. Μέσα στὴ «θρησκευτικότητα» τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου διαδραματίζονται ἀπειράριθμες Ἀδαμικές καὶ Ἐδεμικές πτώσεις. Ἔτσι, αὐτός πού κάνει τὸ ἐρώτημα «φωρᾶται κλέπτων ὀπώρας». Ἀναγκάζει τὸν Ὅσιο νὰ τοῦ πεῖ: «... εἰ δὲ (ὁ Θεὸς) φιλάνθρωπός ἐστιν εἰς πάντας, ... διὰ τί σὺ θέλεις εἶναι ἀπάνθρωπος;»! ...

Δέν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι στὴν «παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου» ἔχουμε μιὰ ἀσωτία (τοῦ νεώτερου υἱοῦ) πού ἀναιρεῖται ἀπὸ τὸ Θεὸ τῆς Ἀγάπης καὶ μιὰ ἀσωτία πού δέν μπόρεσε νὰ τὴν ἀνατρέψῃ ἡ Ἀγάπη, γιατί ὁ πρεσβύτερος υἱός δέν θέλησε νὰ συλλειτουργήσῃ μαζί της. Εἶναι ἡ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οἱ τέλειοι δέν ἀπομακρύνουν τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχουν ὅλη τήν ἐλπίδα τους στό Θεό. Ἀλλά ἐμεῖς, ἐπειδή εἴμαστε ἀκόμη σέ κατάστασι σαρκικοῦ φρονήματος καί ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό τά γήινα, κατακρίνοντας τούς ἑαυτούς μας ὡς ἁμαρτωλούς, ἄς ἀπομακρύνουμε τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ μέ αὐτόν τόν τρόπο, μέ τήν προσευχή καί τήν ψαλμωδία, δεόμενοι στό Θεό νά μᾶς συγχωρήσει καί φροντίζοντας τόν ὑπόλοιπο χρόνο τῆς ζωῆς μας νά Τόν εὐχαριστήσουμε. Διότι καί ἂν ἀκόμη αὐτό, τό συγκεκριμένο κακό πού μᾶς βρῆκε, περάσει, οἱ ἁμαρτίες μας θά μᾶς δημιουργήσουν χειρότερα ἀπ' αὐτά. Καί φυσικά, δέν εἶναι δυνατόν χωρίς μετάνοια καί χωρίς ἔλεος νά ἔχουν τέλος τά κακά σέ μᾶς, διότι λέει: «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες γιατί αὐτοί θά βροῦν ἔλεος» (Μαθ. 5, 7).

Καί νά μὴν πéis: «γιατί λοιπόν, ἀφοῦ ὁ Θεός στέλνει τήν ὀργή γιά παιδαγωγία, ἀνέχεται τούς ἀμετανόητους, οἱ ὁποῖοι ἀποστρέφονται τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ»; Ὁ Θεός φυσικά παραχωρεῖ νά δοκιμαζόμαστε μέ τίς ἀντιξοότητες σάν ἔκφρασι δίκαιης ὀργῆς, ὥστε νά φοβηθοῦμε καί νά μετανοήσουμε· καί μᾶς ἀνέχεται ἐνῶ τήν ἀποστρεφόμαστε, περιμένοντας μέ μακροθυμία τήν ἐπιστροφή μας πρὸς Αὐτόν. Ἄν ὅμως παραμένουμε στά ἴδια, καί μετά τήν ἀπομάκρυνσι τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, θά πέσουμε σέ χειρότερα κακά. Καί τότε πραγματοποιεῖται σ' ἐμᾶς τό προφητικό ρητό: «γιατρεύσαμε τή Βαβυλώνα, ἀλλά δέν θεραπεύτηκε» (Ἱερ. 28, 9). Δέν εἶναι βέβαια δυνατόν μετά ἀπ' αὐτά νά περιμένουμε τίποτε ἄλλο, παρά τήν αἰώνια κόλασι, «τό σκοτάδι τό ἐξώτερο, τό φαρμακερό σκουλίκι καί τόν τρυγμό τῶν δοντιῶν» (πρβλ. Μαθ. 8, 12).

687**Ἑρώτησις**

Ἐπειδή τά σταφύλια πού θέλω νά πατήσω στό πατητήρι μου γιά νά κάνω κρασί εἶναι ἀπό ἀμπέλια Ἰουδαίων, μήπως εἶναι ἁμαρτία⁴³,

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν, ὅταν βρέχει ὁ Θεός, βρέχει μόνο στό χωράφι σου καί ἀφήνει τό χωράφι τοῦ Ἰουδαίου ἄβρεκτο, τότε καί σύ νά μὴν πατήσεις στό πατητήρι σου σταφύλια δικά του. Ἄν ὅμως εἶναι φιλόανθρωπος πρὸς ὅλους καί «βρέχει καί γιά τούς δίκαιους καί γιά τούς ἄδικους» (Μαθ. 5, 45), τότε γιατί

ἁσωτία τῶν θρπσκευομένων πού, ἀντὶ νά κάνουν ἀνοιγμάτα ἀγάπης στὸν ὁποιοδήποτε ἀδελφὸ-πλησίον, ζητοῦν νά περιορίζουν τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ στὴ φυλακὴ τῆς «δεοντολογίας» καί «καθη-

πος καὶ μὴ μάλλον οἰκτιρῶν, ὡς αὐτὸς φησί, «γίνεσθε οἰκτιρμονες, ὡς ὁ Πατὴρ <ὕμῶν> ὁ οὐράνιος»;

κπη´

Ἑρώτησις

Ἐάν τις θαρρήσῃ μοι πρᾶγμα, ἐντειλάμενος μηδενὶ εἰπεῖν καὶ ἄλλος ὀρκῇ με εἰπεῖν αὐτῷ, τί ποιήσω; Ἐὰν γὰρ εἴπω, λυπῶ τὸν θαρρήσαντα, ἐὰν μὴ εἴπω, λυπῶ τὸν ἐπερωτήσαντά με· καὶ πάλιν φοβοῦμαι τὸν ὄρκον.

Ἀπόκρισις

Ο ὀρκίζων σε, αὐτὸς βαστάσει τὴν ἁμαρτίαν· οὐ χρὴ οὖν προφάσει τοῦ ὄρκου φανερωῖσαι τὸ μυστήριον τοῦ ἀδελφοῦ. Εἰπὲ δὲ αὐτῷ· εἰ σὺ ἐθάρρησάς μοι λόγον, <ἡδέως> εἶχες ἵνα αὐτὸν ἐκφάνω τινί; Εἰ οὖν σὺ οὐκ εἶχες ἡδέως, μηδὲ ἐπερωτήσης με εἰπεῖν σοι τὰ τοῦ ἀδελφοῦ· εἴρηται γὰρ «ὁ μισεῖς γενέσθαι σοι, μὴ ποιήσης τῷ πλησίον σου»· καὶ πάλιν· «εἴ τι θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως».

κπηθ´

Ἑρώτησις

Πῶς ὀφείλω διακεῖσθαι, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, ἢ ὅτι πάντων ἀνθρώπων ἐγὼ ἁμαρτωλότερός εἰμι; Δυσχεραίνει γὰρ ὁ λογισμὸς ἔχειν πάντα ἄνθρωπον δίκαιον.

Ἀπόκρισις

Εἴχε σεαυτὸν ἁμαρτωλότερον καὶ ἐλαχιστότερον πάντων, καὶ ἔχεις ἀνάπαυσιν.

κοντολογίας» τοὺς. Ὁ Ὅσιος εἶναι ριζοσπαστικὰ ἀνατρεπτικός μιᾶς τέτοιας ἀσωτίας.

44. Ἡ ἀπόλυτη ἀπαγόρευση τοῦ ὄρκου, ἀπὸ τὸν Κύριό μας, δέν εἰσπράττεται ὀλοκληρωμένα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἔτσι, συχνά, τίς διαπροσωπικές σχέσεις τίς δηλητηριάζει ὁ ὄρκος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ κάποιους χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς μέθοδος ἐκβιασμοῦ τῆς συνείδησης καὶ τῆς βούλησης τοῦ πλησίον. Πολλοὶ γίνονται θύματα μιᾶς τέτοιας τακτικῆς.

Ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου εἶναι ξεκάθαρη· ὄχι μόνο δέν πρέπει νὰ ἐνδώσει κανεὶς σὲ τέτοιες πιέ-

ἐσύ θέλεις νά εἶσαι ἀνάνθρωπος, καί δέν γίνεσαι σπλαγχνικός, ὅπως μᾶς τό ζητᾷ ὁ Ἰδιος λέγοντας, «νά εἴσθε σπλαγχνικοί καί οἰκτίρμονες ὅπως εἶναι καί ὁ οὐράνιος Πατέρας σας»; (Λουκ. 6, 36).

688

Ἑρώτηση

Ἄν ἓνας ἀδελφός μου ἐμπιστευθεῖ ἓνα θέμα καί μου δώσει ἐντολή νά μὴν τό πῶ σέ κανέναν καί κάποιος ἄλλος μέ βάζει κάτω ἀπό ὄρκο καί μέ ὑποχρεώνει νά τοῦ τό πῶ, τί νά κάνω; Διότι, ἂν τό πῶ, θά λυπήσω τόν ἀδελφό πού μου τό ἐμπιστεύθηκε. Ἄν πάλι δέν τό πῶ, θά λυπήσω αὐτόν πού μέ ἐκλιπαρεῖ νά τοῦ τό ἀποκαλύψω. Καί βέβαια, ἂν δέν ὑποχωρήσω καί δέν τό πῶ, μέ φοβίζει ἡ στάση μου ἀπέναντι στόν ὄρκο πού μου ἐπέβαλε.

Ἀπόκριση

Αὐτός πού σέ ὀρκίζει, αὐτός θά ἔχει ἐπάνω του τὴν ἁμαρτία⁴⁴. Δέν εἶναι πάντως σωστό, μέ τὴν πρόφαση τοῦ ὄρκου, νά φανερώσεις τό μυστικό τοῦ ἀδελφοῦ. Ἄλλά πές σ' αὐτόν πού σέ πιέζει: Ἄν ἐσύ μου ἐμπιστευόσουν ἓνα λόγο, θά σοῦ ἄρесе νά τόν ἀποκαλύψω σέ ἄλλον; Ἄν λοιπόν ἐσένα δέν θά σέ εὐχαριστοῦσε κάτι τέτοιο, οὔτε σύ νά μέ ρωτᾷς νά σοῦ πῶ μυστικά ἄλλου ἀδελφοῦ, διότι ἔχει λεχθεῖ «ἐκεῖνο τό ὅποιο ἐσύ ἀποστρέφεις καί δέν θέλεις οἱ ἄλλοι νά τό κάνουν σέ σένα, νά μὴν τό κάνεις καί σύ στόν πλησίον σου» (Τωβ. 4, 15). Καί ἄλλου: «Ὅπως θέλετε νά σᾶς συμπεριφέρονται οἱ ἄνθρωποι, τό ἴδιο νά τοὺς συμπεριφέρεσθε καί σεῖς» (Λουκ. 6, 31).

689

Ἑρώτηση

Πῶς πρέπει νά βιώσω ἔμπρακτα ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι δίκαιος ἢ ὅτι ἐγώ εἶμαι ὁ πιό ἁμαρτωλός ἀπ' ὅλους; Διότι, πράγματι, δυσκολεύεται ὁ λογισμός μου νά θεωρεῖ κάθε ἄνθρωπο δίκαιο.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά θεωρεῖς τόν ἑαυτό σου ὡς τόν πιό ἁμαρτωλό, τόν πιό ἐλάχιστο καί τόν πιό ἀσήμαντο ἀπ' ὅλους καί θά βρεῖς ἀνάπαυση.

σεις, ἀλλά πρέπει νά βοηθήσει καί αὐτόν πού χρησιμοποιεῖ ἐκβιαστικά τόν ὄρκο νά κατανοήσει τή σαφῆ ἀντίθεσή του στό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

x'z'

Ἑρώτησις

Ὅτε λαλῶ τινι περὶ τοῦ βίου τῶν Πατέρων καὶ τῶν ἀποκρίσεων αὐτῶν, μεγάλα φρονεῖ ἡ καρδιά μου. Εἶπε οὖν μοι, πῶς μετὰ ταπεινοφροσύνης λαλήσω; Καὶ τίνι χρὴ λέγειν αὐτὰ καὶ ποῖω σκοπῇ;

Ἀπόκρισις

Ὅτε λαλεῖς περὶ βίου Πατέρων καὶ τῶν ἀποκρίσεων αὐτῶν, ὀφείλεις σεαυτὸν κατακρίνειν, λέγων· οὐαί μοι, πῶς λαλῶ τὰς ἀρετὰς τῶν Πατέρων καὶ οὐδὲν ἐκτεσάμην ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ ἥλθον εἰς προκοπὴν, καὶ κάθημαι λέγων ἄλλοις, ἵνα ὠφεληθῶσι· μήποτε εἰς ἐμὲ πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου, «ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;». Καὶ ὅταν ταῦτα λέγῃς, καυτηριάζεται ἡ καρδιά σου καὶ εὕρισκῃ λαλῶν μετὰ ταπεινώσεως. Ὁφείλεις δὲ προσέχειν τίνι λαλεῖς. Εἰ οἶδας ὅτι θέλει ὠφεληθῆναι, τότε λάλησον, ἐὰν δὲ μή, οὐκ ἔστι χρεία τῆς ὁμιλίας· γέγραπται γὰρ «μακάριος ὁ λαλῶν εἰς ὧν ἀκούοντων»· μήποτε εὗρεθῇς παρέχων τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ καὶ ρίπτων τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.

Ὁ Κύριος συνετίσει σε, ἀδελφέ, μὴ πλανηθῆναι ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς ταπεινώσεως.

x'za'

Ἑρώτησις

Δύο φιλόχριστοι ἦσαν γνησίως ἀγαπῶντες ἀλλήλους ἐν Κυρίῳ καὶ

45. Οἱ διαπροσωπικὲς σχέσεις εἶναι τὸ θεόδοτο μονοπάτι πού μᾶς ὁδηγεῖ στὸν οὐρανόν. Ἡ ὁμιλία –ἡ ἐπικοινωνία μέ τὸ λόγο– εἶναι τὸ κρισιμώτερο ὄργανο μέ τὸ ὁποῖο ἐξυπηρετοῦνται οἱ διαπροσωπικὲς σχέσεις. Ὁ λόγος μας, εἴτε συνειδητὰ εἴτε ἀσυνειδητὰ, ἀποτυπώνει καὶ τὰ βαθύτερα καὶ τὰ ἐπιπόλαια βιώματά μας σέ ἀναφορὰ μέ τὸ Θεό, τόν πλησίον, τόν ἑαυτό μας. Δέν εἶναι θέμα μόνο τῶν ἐξωτερικευμένων σχέσεών μας. Γραπτὸς ἢ προφορικὸς ἢ ἐνδιάθετος ὁ λόγος μας, λειτουργεῖ τὴν ὑπόστασή μας, εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ προσώπου μας. Εἶναι πρόκληση γιὰ τὸ λόγο τοῦ πλησίον. Ἡ ἔκφραση –ἡ ρηματοποίηση τοῦ λόγου– ἔχει ἱερότητα καὶ δύναμη. Ἀποτελεῖ τὴ δυναμικὴ συνισταμένη τῆς ὅλης ὄντοτικῆς μας. Μέ αὐτὴ τὴ βαρύνουσα σημασία

690

Ἑρώτηση

Ὅταν μιλάω σέ κάποιον γιά τούς βίους καί τίς ἀποκρίσεις τῶν Πατέρων παρατηρῶ ὅτι ἡ καρδιά μου βιώνει ὑπεροχικά, σπηρίζει πάνω σ' αὐτό τό γεγονός μεγάλη ἰδέα γιά τόν ἑαυτό της. Πές μου λοιπόν πῶς θά μιλήσω μέ ταπεινοφροσύνη; Σέ ποιόν πρέπει νά μιλάω γι' αὐτά καί γιά ποιο σκοπό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅταν μιλάς γιά τό βίο τῶν Πατέρων καί γιά τίς ἀποκρίσεις τους, ὀφείλεις νά κατακρίνεις τόν ἑαυτό σου λέγοντας: Ἀλίμονό μου, πῶς μιλάω γιά τίς ἀρετές τῶν Πατέρων, ἐνῶ δέν ἀπέκτησα καμμία ἀπ' αὐτές, οὔτε ἕκαστα καμμία προκοπή καί κάθομαι καί τά λέω στούς ἄλλους γιά νά ὠφεληθοῦν! Ἀλίμονό μου, ἄν καμμία φορά πραγματοποιηθεῖ σέ μένα τό ρητό τοῦ Ἀποστόλου πού λέει «ἐσύ πού διδάσκεις τόν ἄλλον, τόν ἑαυτό σου δέν ξέρεις νά τόν διδάξεις;» (Ρωμ. 2, 21). Ὅταν μιλήσεις ἔτσι στόν ἑαυτό σου, καυτηριάζεται ἡ καρδιά σου καί βρίσκεσαι νά μιλάς μέ ταπείνωση. Ὅφειλεις βέβαια νά προσέχεις σέ ποιόν μιλάς⁴⁵. Ἄν διαπιστώσεις ὅτι κάποιος ἔχει διάθεση νά ὠφεληθεῖ, τότε μίλησε. Ἄν ὄχι, δέν ὑπάρχει ἀνάγκη νά τοῦ μιλήσεις γι' αὐτά, διότι λέει ἡ Γραφή: «μακάριος εἶναι ὁποῖος μιλά σέ αὐτιά ἀνθρώπων πού δέχονται τά λόγια του» (πρβλ. Ματθ. 13, 16). Μήν τοῦ μιλήσεις λοιπόν γιά τούς βίους καί τά ἀποφθέγματα τῶν Πατέρων, μήπως βρεθεῖς νά παραχωρεῖς «τά ἅγια στά σκυλιά καί νά πετᾷς τά μαργαριτάρια μπροστά στούς χοίρους» (Ματθ. 7, 6).

Εἶθε νά σέ συνετίσει ὁ Κύριος, ἀδελφέ, νά μήν πλανηθεῖς καί φύγεις ἀπό τήν ὁδό τῆς ταπεινώσεως.

691

Ἑρώτηση

Δύο εὐσεβεῖς κοσμικοί ἔτρεφαν ὁ ἓνας πρὸς τόν ἄλλο γνήσια ἀγάπη

πρέπει νά διαχειριζόμαστε καί τόν ὅποιο Πατερικό λόγο, φροντίζοντας νά ἀποφύγουμε κάθε παράκρηψη ἢ κατάκρησή του. Ἡ χρῆση τοῦ Πατερικοῦ λόγου πραγματώνει τήν παρουσία τοῦ Πατέρα ἀνάμεσα στούς συνομιλητές. Ἡ λογική συμπεριφορά στόν Πατερικό λόγο εἶναι χρέος σεβασμοῦ καί ἀγάπης καί διάκρισης. Τότε γίνεται ἡ συμπεριφορά αὐτή καί εἰσαγωγική στήν κατανόηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καί στήν ἐνεργό πρόσληψή μας ἀπό τό Θεό-Λόγο.

ὕπὸ τῶν Πατέρων εἰς ζωὴν ὁδηγούμενοι. Τούτων ὁ εἷς ἐν τῇ συντυχίᾳ εἶπε λόγον περὶ ἑτέρου τινός, ὁ δὲ ἄλλος κατὰ διαβόλου συναρπαγὴν ὑπονοήσας ὅτι πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ἐταράχθη σφόδρα· κἀκείνου πληροφοροῦντος αὐτὸν περὶ τούτου, οὐκ ἐδέχετο. Καὶ ἐντεῦθεν γενομένης αὐτοῖς μικρᾶς ἀντιλογίας, ἦλθον ἀμφοτέροι πρὸς τοὺς Πατέρας καὶ ἐδήλωσαν τῷ αὐτῷ Γέροντι τὸ πρᾶγμα.

Ἀπόκρισις

Ὡς ὁμοψύχοις λέγω ὑμῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οἱ δύο χρεωστεῖτε βαλεῖν μετάνοιαν τῷ Θεῷ, οὐκ ἀμελῶς, ἀλλ' ἐξ ὅλης καρδίας, ἵνα συγκωρήσῃ ὑμῖν εὐχαῖς τῶν Πατέρων ὑμῶν. Σὺ μὲν ὅτι συκοφαντηθεὶς οὐκ ἐβάστασας τὴν μέμψιν λέγων, ὅτι «ἐγὼ ἥμαρτον καὶ ὅλος ἀμαρτία εἰμί, ὅτι δι' ἐμὲ ἐταράχθη ὁ ἀδελφός μου»· οὗτος δὲ ὅτι οὐ διέκρινε πρὸ τοῦ λαλήσαι τὸ ρηθέν, ὅτι οὐ πρὸς αὐτὸν ἐρρέθη καὶ ὅτι τίποτε ἐναντίον οὐκ εἶχες εἰπεῖν ἕως θανάτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς κατὰ σὲ οὐκ εὐρέθη ἔχων ὑπομονήν. Πλὴν ὑμεῖς οὐκ ἔχετε πρᾶγμα, ἀλλ' ἡμεῖς ἐσμεν αἵτιοι τῶν κακῶν, ὅτι εὐχὰς οὐκ ἔχομεν· εἰ γὰρ εἴχομεν, σκεπασθῆναι εἴχετε ἀπὸ τοῦ πονηροῦ τοῦ σπεύροντος <ἀναμέσον> ὑμῶν ζιζάνια, ὥστε πειρᾶσαι ὑμᾶς· τοῦτο γὰρ εὐχόμεθα, τὸ ὑμᾶς σκεπασθῆναι.

Οὐ φοβεῖσθε τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν εἰς ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι λέγοντες, «ἴδε τὰ τέκνα τῶν Πατέρων πῶς οὐκ ἔχουσιν ὑπομονήν, ἀλλὰ εἰς ἀλλήλους ἔρχονται»; Εἰ οὖν αἰσχύνεσθε ἀλλήλοις βαλεῖν μετάνοιαν ἀπὸ καρδίας, ἡμεῖς βάλλομεν ὑπὲρ ὑμῶν· ἡμῖν γὰρ πρέπει ἡ τοιαύτη αἰσχύνη.

Ὁ Κύριος συγκωρήσοι ὑμῖν καὶ φυλάξοι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, καὶ συντρίψοι αὐτὸν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. Ὁμόψυχοι γίνεσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ὁμόδοξοι καὶ ὁμόπιστοι· ὁ Κύριος στηρίξαι ὑμᾶς ἀσαλεύτους ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ. Ἀμήν.

46. Τό σχόλιό μας στὴν προηγούμενη Ἀπόκριση ἦταν σχετικό μέ τῇ χρήσιν (παράκρησι καὶ κατάκρησι) τοῦ λόγου. Στὴν Ἀπόκριση αὐτὴ βλέπουμε, μέσα σέ συγκεκριμένες διαπροσωπικὲς σχέσεις, ὅσα τόνισαμε ἐκεῖ. Τό ἀξιοθαύμαστο εἶναι αὐτό πού παρατηρεῖται στὴ ρηματοποίηση τοῦ λόγου τοῦ Ὁσίου σέ ἀναφορὰ πρὸς τοὺς ἀδελφούς πού φιλονείκησαν.

Ἐν μικρῷ ἀποκαλύπτεται ὁ χριστοκεντρικὸς καὶ χριστομίμητος χαρακτήρας τῶν βιωμάτων

ἐν Κυρίῳ καί ἔπαιρναν κατευθύνσεις γιά τή ζωή τους ἀπό τοὺς Πατέρες. Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς, σέ μιά συνάντησή τους, εἶπε ἕνα λόγο γιά κάποιο τρίτο. Ὁ ἄλλος ὅμως, ἀπό συναρπαγή πού ὑποκίνησε ὁ διάβολος, ὑποψιάστηκε ὅτι τό εἶπε γι' αὐτόν καί ταραχθηκε ὑπερβολικά. Καί ἐνῶ ὁ ἀδελφός τόν διαβεβαίωνε ὅτι δέν τό εἶπε γι' αὐτόν, δέν τό δεχόταν. Ἔτσι, ἀφοῦ διαπληκτίσθηκαν λίγο μεταξύ τους, ἤλθαν καί οἱ δύο στοὺς Πατέρες καί ἐνημέρωσαν τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, γιά τήν ὑπόθεσι αὐτή.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ε'πειδή θεωρῶ ὅτι εἴσθε ὁμόψυχοί μου, σᾶς λέω τήν ἀλήθεια ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καί οἱ δύο χρωστάτε νά βάλετε μετάνοια στό Θεό, ὅχι τυπικά καί ἐπιπόλαια, ἀλλά μέ ὅλη σας τήν καρδιά, γιά νά σᾶς συγκωρήσει μέ τίς εὐχές τῶν πνευματικῶν Πατέρων σας. Ἐσύ μέν διότι, ὅταν συκοφαντήθηκες, δέν δέχτηκες τή μομφή πού σοῦ ἀπέδωσε καί δέν εἶπες μέ τό λογισμό σου «ἔχω, πράγματι, κάνει λάθος καί εἶμαι γεμάτος ἁμαρτία καί ἐξαιτίας μου ταραχθηκε ὁ ἀδελφός μου», ἀλλά καί αὐτός, διότι δέν ἀντιλήφθηκε ὀρθά -προτοῦ νά πεῖ τά δικά του πειραγμένα λόγια- ὅτι δέν τό εἶπες γι' αὐτόν καί ὅτι δέν μπορούσες ποτέ νά πεῖς κάτι ἐναντίον του, ἔστω καί ἂν σέ ἀπειλοῦσαν ἀκόμη καί μέ θάνατο. Ἐπίσης ὁ ἀδελφός βρέθηκε νά μήν ἔχει ὑπομονή, ὅπως καί σύ δέν ἔδειξες ὑπομονή. Πλήν ὅμως δέν φταῖτε ἐσεῖς γιά ὅλα αὐτά, ἀλλά ἐμεῖς εἴμαστε οἱ αἴτιοι τῶν κακῶν αὐτῶν, γιατί οἱ προσευχές μας εἶναι ἄκαρπες καί ἀνίσχυρες. Διότι, ἂν ἦταν δυνατές οἱ προσευχές μας, θά εἶχате σκεπασθεῖ ἀπό τόν πονηρό, ὁ ὁποῖος σπεῖρει ζιζάνια ἀνάμεσά σας, γιά νά σᾶς πειράξει. Καί αὐτή βέβαια εἶναι ἡ εὐχή μας, νά σκεπασθεῖτε ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πειρασμούς.

Δέν φοβᾶσθε τή δίκαιη κρίσι τοῦ Θεοῦ ὥστε νά προσέχετε νά μή σκανδαλισθοῦν μέ σᾶς οἱ ἄνθρωποι; Διότι θά μπορούσαν νά κάνουν τό λογισμό: κοίταξε, τά τέκνα τῶν Πατέρων, δέν ἔχουν ὑπομονή, ἀλλά συγκρούονται μεταξύ τους! Ἄν λοιπόν ντρέπεσθε νά βάλλετε μετάνοια ὁ ἕνας στόν ἄλλο ἀπό τήν καρδιά σας, νά βάλλουμε ἐμεῖς γιά σᾶς, διότι ἐμεῖς πρέπει νά ντρεπόμαστε⁴⁶.

Εἴθε ὁ Κύριος νά σᾶς συγκωρήσει, νά σᾶς φυλάξει ἀπό τόν πονηρό καί νά τόν συντρίψει κάτω ἀπό τά πόδια σας σύντομα. Νά εἴσθε πάντα ὁμόψυχοι ἐν Κυρίῳ, ὁμόδοξοι καί ὁμόπιστοι. Ὁ Κύριος νά σᾶς διατηρήσει ἀσάλευτους μέσα στό φόβο Του. Ἀμήν.

τοῦ Ὁσίου σέ ἀναφορά πρὸς τοὺς «πесόντας», στήν περιγραφόμενη διένεξη, καί ἀποτυπώνεται στά προτασσόμενα κεντρικά σημεῖα τῆς ἀπάντησής του. Αὐτό εἶναι τό Χριστοειδές πρόσωπο!... Αὐτὴ εἶναι ἡ παιδαγωγία τοῦ Χριστιανοῦ ποιμένα.

κ'β'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος, ξενοδοχῶν τοὺς Πατέρας, ἔπεμψε διὰ γράμμα-
τος, ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν Γέροντα, εἰ συμφέρει αὐτῷ ἀποτάξασθαι τελείως τῷ
κόσμῳ καὶ ἐλθεῖν εἰς τὸν μονήρη βίον. Καὶ γράψαντος αὐτῷ τοῦ Γέροντος
τελειοτέραν εἶναι τὴν ἀναχώρησιν, νομίσας κατ' ἐντολὴν αὐτῷ τὸν λόγον
εἰρῆσθαι, ἐλυπήθη σφόδρα καὶ ἐλογίσαιτο μηκέτι τίποτε ἐρωτᾶν τοὺς Πατέ-
ρας. Τοῦτο γνοὺς ὁ Γέρων τῷ Πνεύματι, εἶπε γραφῆναι αὐτῷ ταῦτα.

Ἀπόκρισις

Πρὸ πάντων ἀσπασόμεθα ἐν Κυρίῳ τὴν σὴν ἀγάπην καὶ παρακαλοῦμέν σε
πάντα λογισμὸν λυπηρὸν ἀποθέσθαι καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ φόβου Θεοῦ
διελθεῖν καὶ νοῆσαι τὰ προγραφέντα σοι ἐν τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ. Οὐδὲ
γὰρ κατ' ἐντολὴν ἐγράψαμεν ὑμῖν τι, μαθόντες παρὰ τοῦ Ἀποστόλου λέγο-
ντος, «οὐκ ἵνα βρόχον ὑμῖν [ἐπιβάλω]», ἀλλὰ διακρίνοντας ὑμῖν ἐν ἑκαστῷ
τῶν πραγμάτων ποίαν ἔχει διαφορὰν ὠφελείας, καθὼς πάντες ἠκούσαμεν τοῦ
Σωτῆρος λέγοντος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ, τὸ «οὐ μοι-
χεύσεις», «οὐ φονεύσεις» καὶ τὰ λοιπά. Τοῦ δὲ ἐρωτήσαντος αὐτὸν εἰπόντος,
«ταῦτα πάντα ἐφύλαξα, τί ἔτι ὑστερῶ;» ἔφησεν αὐτῷ περὶ τελειότητος «εἰ θέλεις
τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα» καὶ τὰ λοιπά, ἅπερ οἶδας.

Ἄλλ' ὁ μισόκαλος ἀεὶ περιέρχεται ἐμποδίζων παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Βλέπων
γὰρ τὴν γραφεῖσαν ὑμῖν ὠφέλειαν καὶ πρὸ τοῦ μαθεῖν ὑμᾶς τὴν δύναμιν τῶν
γραφέντων, μικροῦ ἐτάραξε τὸν λογισμὸν ὑμῶν καὶ θαυμάσαι ἐνὶ πῶς σκεπά-
ζει τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, ἄρπάζων τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, ὥστε παντελῶς μὴ
ὠφεληθῆναι καὶ οὐκ ἀφίψιν αὐτὸν ἐρωτῆσαι ἑαυτόν, διὰ τὴν ταράττεται, καὶ
εἰπεῖν ἑαυτῷ «ἵνα τί περιίληπες εἰ ἢ ψυχὴ μου, καὶ ἵνα τί συνταράσσεις με; Ἐλ-

47. Ὁ Ὅσιος, ἂν καὶ ἔγκλειστος ἡσυχαστής, ἐφόσον μελετᾷ καὶ κατανοεῖ τὸ λόγο τοῦ
Θεοῦ «ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ», δέν δυσκολεύεται νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸν ἀποστολικὸν λόγον σὲ μί-
α γνήσια ποιμαντικὴ σχέσι, πού βιώνεται ὁμως στὰ πλαίσια τοῦ μοναχισμοῦ. Ἐνεργεῖ μί-
α ποιμα-
ντικὴ πρωτοβουλία, γιατί γνωρίζει καλὰ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία καὶ τὴ δαιμονικὴ πονηρία.
Εἶναι αὐτὴ πού «... οὐκ ἀφίψιν αὐτὸν ἐρωτῆσαι ἑαυτὸν διὰ τὴν ταράττεται». Ἔτσι μᾶς ἀποκαλύπτει
τὴ δαιμονικὴ ἀνάμιξη. Οἱ Πνευματικοὶ γνωρίζουν ἅπειρα περιστατικά, μέσα στὰ ὅποια εἶναι
ἐκπληκτικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ποικιλότροπα «πειραζόμενοι» δέν μποροῦν νὰ σκεφθοῦν μὲ κανέ-
να τρόπο ἀπὸ μόνοι τους καὶ νὰ ποῦν «ποία εἶναι ἡ ἀνάμιξη τοῦ διαβόλου στὸν πειρασμό πού
τώρα περνῶ;». Ἔτσι εὐκολα τὰ βάζουν μὲ τὸν «πλησίον», μὲ τὸν ἑαυτὸν τους ἢ ἀκόμη καὶ μὲ τὸ
Θεό, ἀλλὰ δέν διανοοῦνται ὅτι πρέπει καὶ μποροῦν νὰ τὰ βάλουν μὲ τὸν πονηρό.

692

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄλλος φιλόχριστος κοσμικός, ὁ ὁποῖος φιλοξενοῦσε τούς Πατέρες, ἔστειλε γράμμα στόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη καί τόν ρωτοῦσε ἂν εἶναι πρὸς τό συμφέρον του νά ἐγκαταλείπει τά ἐγκόσμια τελείως καί νά ἀσπασθεῖ τή μοναχική ζωή. Καί ἐπειδὴ τοῦ ἔγραψε ὁ Γέροντας ὅτι ἡ ἀναχωρητική ζωή εἶναι τελειότερη (ἀνάμεσα στίς ἄλλες μορφές τῆς μοναχικῆς ζωῆς), νόμιζε δέ ὅτι τοῦ εἶπε αὐτό τό λόγο σάν ἐντολή, λυπήθηκε ὑπερβολικά καί σκέφθηκε νά μὴ ρωτᾷ πιά γιά κανένα θέμα τούς Πατέρες. Αὐτό τό λογισμό τόν πληροφόρήθηκε ὁ Γέροντας διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καί εἶπε νά τοῦ γράψουν τά ἐξῆς.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρίν ἀπ' ὅλα ἀσπαζόμαστε ἐν Κυρίῳ τὴν ἀγάπην σου καί σέ παρακαλοῦμε νά ἀποβάλεις κάθε θλιβερό λογισμό. Μὲ χαρά δέ καί φόβο Θεοῦ νά διαβάσεις καί νά κατανοήσεις ὅσα σοῦ γράψαμε στὴν προηγούμενη ἐπιστολή. Ἐμεῖς βέβαια δέν γράψαμε κάτι σέ σᾶς ὡς ἐντολή, διότι μᾶς τό διδάξε ὁ Ἀπόστολος⁴⁷ πού λέει στοὺς Κορίνθιους «δέν σᾶς τά εἶπα γιὰ νά σᾶς βάλω θηλιά» (Α΄ Κορ. 7, 35). Ἀλλὰ σᾶς ἐξηγήσαμε μέ πνεῦμα διακρίσεως ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ ὠφέλεια πού βρίσκουμε στὴν κοινοβιακή ζωή καί ἄλλη εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὠφέλεια πού μᾶς δίνει ἡ ἀναχωρητική ζωή, μόνο γιὰ νά φανερώσουμε τὴν πραγματικότητα κάθε μορφῆς. Καί σᾶς τά εἶπαμε μ' ἐκεῖνο τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀκούσαμε ὅλοι τό Σωτήρα νά λέει στὰ Εὐαγγέλια τίς ἐντολές πού γραπτές εἶχαν δοθεῖ στὸ Νόμο τῆς Π. Διαθήκης, τό «οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις» κ.τ.λ. Σ' ἐκείνον ὅμως τό νέο πού, μετὰ τὴν πρώτη ἀπάντηση τοῦ Σωτήρα, εἶπε «ὅλα αὐτὰ τά τήρησα ἀπὸ τότε πού ἤμουν μικρός, τώρα σέ τί ὑστερῶ ἀκόμα;», ὁ Κύριος μίλησε περὶ τελειότητας καί τοῦ εἶπε: «ἂν θέλεις νά εἶσαι τέλειος, πούλησε τά ὑπάρχοντά σου» (Ματθ. 19, 21) καί τά ὑπόλοιπα πού γνωρίζεις.

Ἀλλὰ ὁ μισόκαλος διάβολος πάντοτε ἔχει ἀκόρεστο φθόνο καί περικυκλῶνει τούς ἀνθρώπους μέ ἀπώτερο σκοπὸ νά ἐμποδίζει κάθε ἀγαθὸ ἔργο. Διότι ὅταν εἶδε ὅτι τό γράμμα περιεῖχε πνευματικὴ ὠφέλεια, προτοῦ νά ἐννοήσετε ἐσεῖς τὴν πραγματικὴ ἔννοια αὐτῶν πού σᾶς ἔγραψα, σᾶς τάραξε λίγο τό λογισμό σας. Πράγματι, μπορεῖ νά θαυμάσει κανεὶς πῶς καλύπτει τό νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, κυριεύοντας τό λογισμό του, γιὰ νά μὴν ὠφεληθεῖ καθόλου. Καί ἔτσι δέν τοῦ ἐπιτρέπει νά ρωτήσῃ τόν ἑαυτό του γιὰ ποῖό λόγο ταραζεται καί νά πεῖ: «Γιὰτί εἶσαι περίλυπη ψυχὴ μου καί γιατί μέ συνταράσσεις; Στήριξε τίς

πισον ἐπὶ τὸν Θεόν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ» καὶ τὰ λοιπά. Ταῦτα δὲ ποιεῖ, ὥστε δεῖξαι τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι, εἰ ἦσαν ἐξ ἁγίων τὰ γραφέντα, βοήθειαν παρεῖχον, ἢ γὰρ ταρακὴν καὶ πειρασμόν. Ἄλλ' ὁ νηφάλιος κατανοεῖ καὶ τοὺς Ἀποστόλους διὰ τῆς ἀπιστίας ταραχθέντας, ἑωρακότας τὸν Δεσπότην αὐτῶν καὶ Σωτῆρα Χριστόν· ἐσήμανε γὰρ αὐτοῖς λέγων· «ἵνα τί τεταραγμένοι ἐστέ καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;» καὶ εὐθὺς παρηκολούθησε τοῖς λόγοις αὐτοῦ ἡ γαλήνη.

Οὕτω καὶ ἡμεῖς, εἰ ἐν ἡσυχίᾳ καρδίας διήλθομεν τὰ γραφέντα, εὖρομεν ἂν ὅτι οὐ φθάνομεν ποιῆσαι κατὰ τὸ γεγραμμένον ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ ἑξηκοντα· εἰ μὴ οὕτω, κἂν τὸ τρίτον, ἀνὰ τριάκοντα. Ἴνα δὲ μάθωμεν ὅτι ἐν πᾶσιν ὠφέλιμα ἡμῖν τὰ γραφέντα ἐγένοντο, κἂν μὴ φθάνωμεν ποιῆσαι τὸ τέλειον, κολαφίζόμεθα ἐν τῷ προκειμένῳ τῆς ξενοδοχίας ἔργῳ, ὥστε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, ὅτι μέγα τίποτε ποιοῦμεν, εὐρίσκοντες, ὅτι τὸ τέλειον οὐκ ἐφθάσαμεν ποιῆσαι. Οὐκ οὕτως ἀποβάλλοντες τὰ νῦν παρ' ὑμῶν γινόμενα ἐγράψαμεν ὑμῖν τὰ περιεχόμενα τῇ προτέρᾳ ἐπιστολῇ, ἀλλ' ἵνα ἐπὶ τὸ μείζον ἔλθῃτε ἢ ἐπιμένοντες ἐν οἷς ἐστε, ταπεινῶ λογισμῷ χρῆσθε τῷ πράγματι.

Μὴ θαυμάσπετε δὲ περὶ τῶν πειρασμῶν, παρηγγέλημεν γάρ, ὅτι «χαίρετε, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσπετε ποικίλοις».

Ἡρωτήθη δὲ τίς ποτε τῶν ἁγίων Πατέρων παρὰ τινος ἀδελφοῦ· τί ἐστὶ τοῦτο, Ἀββᾶ, ὅτι ὅτε μέλλω κοιμᾶσθαι καὶ κοπιῶ εὐχόμενος καὶ κατασφραγίζων ἑμαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐνυπνιάζομαι εἰς πορνείαν, ἐὰν δὲ μὴ ποιήσω εὐχὰς μὴδὲ κατασφραγίσω, οὐκ ἐνυπνιάζομαι; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων, λέγων ὅτι· κατὰ πανουργίαν τοῦτο ποιοῦσιν οἱ δαίμονες, ὥστε ἀποστῆσαι σε τῆς εὐχῆς καὶ τῆς σφραγίδος, οἶδας γὰρ ἐκ τούτων βοήθειαν γίνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ.

Οὕτω καὶ σύ, ἐάν τι ἐρωτήσης Πατέρας καὶ πρὸς ὥραν ταραξωσί σε οἱ δαίμονες διὰ τοὺς λόγους αὐτῶν, μὴδέποτε ἀποστής τῆς αὐτῶν ἐρωτήσεως· οὐδὲν γὰρ βλαβερὸν ἢ βαρὺ ἐπιτάσσουσι. Μαθηταὶ γάρ εἰσι τοῦ εἰπόντος «ὁ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστι», καὶ ὕστερον εὐρήσομεν τὸν

48. Ὁ «ἀπράγμων» καὶ ἡσυχαστικός βίος εἶναι «τό κόκκινο πανί» γιὰ τὸν παλαιό μας ἄνθρωπο. Ἀναμφισβήτητα κατέχει τὴν κορυφαία θέσιν στὴν κλίμακα τῆς μοναχικῆς ζωῆς.

Ἡ ἄσκηση τῆς ξενοδοχίας εἶναι ἐπικίνδυνα πολυσύνθετο διακόνημα καὶ εἶναι ἡ λειτουργία τοῦ συμβατῆ –πολλές φορές– μέ τις ἐπιθυμίες τοῦ «παλαιοῦ ἀνθρώπου». Μόνο κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ θεώρηση εἶναι κατανοητὴ ἡ χρῆσις τοῦ «κολαφιζόμεθα» καὶ ἡ ὅλη θέσις τοῦ Ὁσίου.

Ἡ πρόκλησις ἀντιπαράθεσις ξενοδοχίας καὶ ἡσυχασμοῦ βοηθᾷ τὴν πρώτην νὰ ταπεινοφρονεῖ. Γιὰ τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ ἡσυχαστοῦ ἔχει ἥδη φροντίσει τὸ «Ἅγιο Πνεῦμα πού τὸν ἔχει ἐπιλέξει καὶ τὸν προστατεύει μέσα στὴν ἀφάνεια.

49. Ὁ διάβολος δέν εἶναι μιά διάχυτη καὶ ἀπρόσωπη δύναμη τοῦ κακοῦ. Εἶναι προσωπικὴ ὄντοτητα καὶ μπορεῖ νὰ πολεμᾷ τὸν ἄνθρωπο μέ στρατηγικὴ τακτική. Μέσα στίς μεθόδους πού χρησιμοποιεῖ στὸν πόλεμο κατὰ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι καὶ ἡ μέθοδος τοῦ ἀντιπερισπασμοῦ. Οἱ ἀγωνιστές τὸ γνωρίζουν ἀπὸ τὴν προσωπικὴ ἐμπειρία τοῦ «δοράτου πολέμου».

ἐλπίδες σου στό Θεό, διότι ἀσφαλῶς θά ἔρθει μέρα πού θά Τόν εὐχαριστήσω καί θά Τόν δοξολογήσω» (Ψαλμ. 41, 12) κ.τ.λ. Καί τά κάνει αὐτά, γιά νά πλανήσει τόν ἄνθρωπο καί νά τόν κάνει νά πιστέψει τό λογισμό, ὅτι ἂν προέρχονταν ἀπό ἁγίους ἀνθρώπους τά λόγια πού γράφθηκαν, θά παρείχαν βοήθεια καί δέν θά παρείχαν ταραχή καί πειρασμό. Ἀλλά ἐκεῖνος πού ἔχει νήψη μπορεῖ νά διακρίνει ὅτι καί οἱ Ἀπόστολοι ταραχθήκαν ἀπό τήν ἀπιστία ὅταν εἶδαν τό Δεσπότη τους καί Σωτήρα Χριστό. Καί βέβαια ὁ Κύριος τούς ἔδωσε τό νηπτικό μήνυμα μέ τήν ἐρώτηση: «Γιατί εἴσθε ταραγμένοι; Καί γιατί ἀνεβαίνουν στίς καρδιές σας διάφοροι διαλογισμοί;» (Λουκ. 24, 38). Καί ἀμέσως, μετά ἀπ' αὐτά τά λόγια Του ἐγίνε γαλήνη στίς ψυχές τους.

Ἔτσι καί ἐμεῖς, ἂν διαβάζαμε αὐτά πού γράφθηκαν στήν ἐπιστολή μέ εἰρηνεμένη ψυχή, θά παραδεχόμασταν ὅτι δέν ἔχουμε τίς δυνάμεις καί τίς προϋποθέσεις γιά νά ἀκολουθήσουμε τή ζωή πού φέρνει —ὅπως εἶναι εἰπωμένο στή Γραφή— καρπό ἑκατονταπλάσιο οὔτε ἑξηκονταπλάσιο, παρά μόνο τή ζωή πού φέρνει στό τρίτο ἐπίπεδο καρποφορίας, τό τριακονταπλάσιο. Γιά νά ἐννοήσουμε ὅμως ὅτι ἐκεῖνα τά λόγια πού γράφθηκαν στήν ἐπιστολή ὑπῆρξαν ἀπό κάθε ἀποψη ὠφέλιμα γιά μᾶς —ἔστω καί ἂν δέν μπορούμε ἀκόμη νά ἐπιλέξουμε τό τελειότερο— ταλαιπωρούμαστε στό συγκεκριμένο ἔργο τῆς φιλοξενίας τῶν Πατέρων, ὥστε νά μὴν ὑψηλοφρονοῦμε μέ τήν ἰδέα ὅτι κάνουμε κάτι σπουδαῖο⁴⁸, ἀφοῦ θά διαπιστώνουμε ὅτι δέν μπορέσαμε νά φθάσουμε στό τέλειο, τήν ἀναχωρητική ζωή. Δέν σᾶς γράψαμε ἐκεῖνα τά λόγια στήν προηγούμενη ἐπιστολή γιά νά σᾶς προσβάλλουμε καί νά ὑποτιμήσουμε τό ἔργο πού κάνετε τώρα, ἀλλά γιά νά ἀνέλθετε σέ ἀνώτερο ἐπίπεδο ἢ ἂν παραμείνετε στό ἔργο πού ἔχετε ἀναλάβει, νά τό ὑπηρετεῖτε μέ ταπεινό λογισμό.

Μὴν ἀπορεῖτε δέ γιά τούς πειρασμούς, διότι μᾶς παρήγγειλε ὁ Κύριος καί μᾶς εἶπε: «Νά χαίρεσθε ὅταν σᾶς βροῦν πολλοί καί διάφοροι πειρασμοί» (Ἰακ. 1, 2).

Κάποτε κάποιος ἀπό τούς ἁγίους Πατέρες ρωτήθηκε ἀπό ἕναν ἀδελφό: Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό, Ἀββά, πού ὅταν πρόκειται νά κοιμηθῶ, ἐνῶ κοπιᾶζω προσευχόμενος καί σφραγίζω τόν ἑαυτό μου μέ τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, ἐκείνη τή νύκτα μολύνομαι μέ σαρκικό αἰσχρο ὄνειρο⁴⁹, ἂν ὅμως δέν κάνω προσευχή καί δέν κάνω τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, δέν ὄνειρεύομαι αἰσχρο ὄνειρο; Τότε ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε ὅτι οἱ δαίμονες τό κάνουν αὐτό ἀπό πανουργία, γιά νά σέ ἀπομακρύνουν ἀπό τήν προσευχή καί ἀπό τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ, διότι γνωρίζουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος βοηθίεται ἀπ' αὐτά.

Ἔτσι λοιπόν καί σύ, ἂν ρωτήσεις κάτι τούς Πατέρες καί πρός στιγμή ἐξομολογήσουν οἱ δαίμονες, διαβάλλοντας τούς λόγους τους, οὐδέποτε νά σταματήσεις νά ρωτᾷς τούς Πατέρες, διότι δέν ἐπιβάλουν τίποτε βλαβερό ἢ βαρύ. Καί αὐτό γιατί εἶναι μαθητές Ἐκείνου πού εἶπε: «ὁ ζυγός μου εἶναι ἀπαλός καί ὠφέλιμος καί τό φορτίο μου ἐλαφρό» (Ματθ. 11, 30). Ἀργότερα θά διαπιστώ-

καρπὸν τῆς ὠφελείας αὐτῶν, καὶ τότε συμβοήσωμεν τῷ Ψαλμῳδῷ λέγοντι·
«ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί» καὶ τὰ λοιπὰ.

κ' λγ '

Ἑρώταις

Συμβαίνει ἐν τῷ συντυγχάνειν μέ τινι ἐξαίφνης μετεωρισθῆναι, ὥστε δοκεῖν καὶ παρ' ἑμαυτὸν εἶναι, καὶ τοῦ προκειμένου ἐπιλανθάνεσθαι λόγου, οὐ μεταφερομένου τοῦ νοῦ εἰς ἕτερόν τι, ἀλλ' ἐξισταμένου ἑαυτοῦ. Τί οὖν ἐστι τοῦτο, Πάτερ, καὶ τί με δεῖ ποιεῖν; Πάνυ γὰρ θλίβομαι.

Ἀποκρίσις

Τοῦτο πόλεμός ἐστι διαβολικός, θέλων καταισχύναι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῶν παρόντων· ἐὰν δὲ μετ' ἑλευθερίας φανερώσης αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, λέγων, «συγκωρῆσατέ μοι, μετεώρισέ με ὁ διάβολος», καταισχύνεται καὶ παύεται ὁ πόλεμος· καὶ λοιπὸν μετὰ νήψεως [λάλει]. Νομίζεται δὲ μηδὲν εἶναι τοῦτο, τῷ δὲ μὴ νοοῦντι, πολλὴν αἰσχύνην ποιεῖ. Ἡ δὲ μνήμη τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ πάντα τελείως τὰ πονηρὰ καταργεῖ καὶ ἐνδυναμοῖ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν. Ἀμήν.

κ' λδ '

Ἑρώταις

Ἄνῆρ τις φιλόχριστος, ἐγκρατὴς ὢν σφόδρα καὶ τῆς ἰδίας φροντίζων ψυχῆς, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν Γέροντα: Τί συμφέρει τινὰ ποιεῖν, <ὅπερ> αὐτῷ φαίνεται ἀγαθόν, ἢ δι' ἐρωτήσεως Πατέρων;

50. Ἡ παράμετρος τοῦ χρόνου ἔχει τὴ σημοσία της καὶ γιὰ τὴν ὀριμότητα καὶ γιὰ τὸν πλοῦτο τῆς ἀσκητικῆς ἐμπειρίας. Μετὰ ἀπὸ δεκαετίες ὀλόκληρες, ἀνακαλύπτουμε τὸ λόγο τῆς παρακώρσης κάποιου πειρασμοῦ πού περάσαμε ἢ κάποιας «ἀκατανόητης καὶ ἀσύμβατης» θέσης πού πῆρε ὁ Γέροντάς μας σέ κάποιο κρίσιμο θέμα μας. Συμπίπτει καὶ ἡ λαϊκὴ παροιμία: «στερνὴ μου γνώση, νὰ σ' εἶχα πρῶτα!»

51. Ἡ ἔκστασις τοῦ νοῦ εἶναι ἓνα σύμπτωμα σημαντικό. Τὰ αἰτίαι του πολλὰ καὶ ποικίλα. Ἡ περιγραφή πού κάνει ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος πού πάσχει ἀπὸ ἔκστασις τοῦ νοῦ, στίς μέρες μας, θά μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ εἰκόνα μιᾶς κάποιας ψυχικῆς διαταραχῆς (συμπλεγμάτος). Ὁ Ὅσιος ἀντιμετωπίζει τὸ φαινόμενο-περιστατικό ὡς ἐνδειξη διαβολικοῦ πολέμου, μέ συγκεκριμένη σκοπιμότητα τὴν «καταισχύνῃ» τοῦ προσώπου πού ὑφίσταται τὸ πάθος. Ὑποδεικνύει δὲ ὡς τρόπον ἀντιμετώπισης τὴν εἰλικρινὴ ὁμολογία τοῦ παθήματος στοὺς παρευρισκομένους: «... ἐὰν δὲ μετ' ἑλευθερίας φανερώσης αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, λέγων...».

Αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις (προϋπόθεσις) πού βάζει ὁ Ὅσιος μᾶς ὠθεῖ νὰ πιστεύουμε ὅτι κάνει καὶ συνειδητὴ ψυχαναλυτικὴ προσέγγισις τοῦ φαινομένου. Τὴν ἀνελεύθερη συμπεριφορὰ καὶ τὴν τάση τῆς ἀπόκρυψης, πού ὁ Ὅσιος θεωρεῖ ὡς ἐνδεχόμενι, πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσουμε στίς

σουμε τόν καρπό πού εἶχαμε ἀπό τήν ὠφέλεια πού μᾶς ἔδωσαν οἱ Πατέρες μας⁵⁰ καί τότε θά φωνάξουμε δυνατά μαζί μέ τόν Ψαλμωδό· «μετέστρεψες τό θρῆνο καί τόν κοπετό μου σέ χαρά» (Ψαλμ. 29, 12) καί ὅσα ἄλλα σχετικά ἀκο-
λουθοῦν.

693

Ἑρώτηση

Μοῦ συμβαίνει, ὅταν συναντῶ κάποιον ἀδελφό, νά πέφτω ξαφνικά σέ μετεωρισμό, ὥστε νά νομίζω ὅτι εἶμαι ἐκτός ἑαυτοῦ. Τότε κάνω ἐντελῶς ἀπό τή μνήμη μου τό συγκεκριμένο λόγο πού ἔλεγα, χωρίς νά μεταφέρεται ὁ νοῦς μου σέ κάτι ἄλλο, μόνο πού αἰσθάνομαι σάν νά ἔχει φύγει ἀπό τό κεφάλι μου. Τί εἶναι αὐτό, Πάτερ, καί τί πρέπει νά κάνω, διότι εἶναι κάτι πού μέ θλίβει πάρα πολύ.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτό πού παθαίνεις εἶναι πόλεμος τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος ἐπιδιώκει νά σέ ντροπιάσει μπροστά στούς παρευρισκόμενους ἀδελφούς. Ἄν ὅμως τοὺς ἀποκαλύψεις ἐλεύθερα τήν κατάστασή σου, λέγοντας «συγχωρέστε με γιατί ὁ διάβολος μοῦ πῆρε τό μυαλό»⁵¹, ντροπιάζεται τότε ὁ διάβολος καί σταματᾷ αὐτός ὁ πόλεμος. Καί μετά συνέχισε τό λόγο σου μέ νήψη. Θεωρεῖται βέβαια αὐτό ὅτι δέν εἶναι τίποτα, ἀλλά αὐτός πού δέν ξέρει νά κρίνει τά πράγ-
ματα αἰσθάνεται πολλή ντροπή. Τέλος ἡ μνήμη τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ κα-
ταργεῖ ἐντελῶς κάθε πονηρία σατανική καί ἐνισχύει τήν ἀδυναμία μας. Ἀμήν.

694

Ἑρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ἄνδρας πού ζοῦσε μέ πολλή ἐγκράτεια καί φρό-
ντιζε γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς του ἔστειλε ἐπιστολή καί ρώτησε τόν ἴδιο
Γέροντα, τόν ἀββᾶ Ἰωάννη: Τί συμφέρει, νά κάνει κάποιος αὐτό πού φαί-
νεται σ' ἐκεῖνον καλὸ ἢ νά ρωτᾷ τοὺς Πατέρες;

προβληματικές σχέσεις τοῦ «πάσχοντος» μέ τοὺς συνομιλητές του. Ἡ ὁμολογία τοῦ παθήματός του -ὡς ἔργο ταπεινώσης- ἐξομαλύνει τίς προβληματικές σχέσεις καί ἐφελκύει τή Θεία Χάρη, καταισχύνοντας τόν πονηρό καί τὰ ἔργα του.

Μέ τή διπλή αὐτή ἐκδοχή φαίνεται νά συμφωνεῖ καί ἡ τελευταία πρόταση-παρατήρηση τῆς ἀπάντησης τοῦ Ὁσίου: *«Νομίζεται δὲ μηδὲν εἶναι τοῦτο· τῷ δὲ μὴ νοοῦντι, πολλὴν αἰσχύνην ποιεῖ, ἡ δὲ μνήμη τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ πάντα τελείως τὰ πονηρὰ καταργεῖ, καὶ ἐνδυναμοῖ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν. Ἀμήν»*. Ἡ ἀπάντησή του αὐτὴ εἶναι προσεκτικὸς συνδυασμὸς ψυχαναλυτικῆς (ψυχολογικῆς) καί θεολογικῆς προσέγγισης τοῦ ὅλου φαινομένου.

Ἀποκρίσις

Εάν τις ἀφ' ἑαυτοῦ ἐνθυμῆται τι καλὸν ποιεῖν καὶ οὐ δι' ἐρωτήσεως Πατέρων, οὗτος οὐκ ἔστιν εὐνομος καὶ εὐνόμως οὐδὲν ἐποίησεν· εἴ τις δὲ δι' ἐρωτήσεως ποιῇ, οὗτος πληροῖ τὸν Νόμον καὶ τοὺς Προφῆτας· ταπεινώσεως γὰρ σημεῖον τὸ ἐρωτᾶν καὶ Χριστοῦ τοῦ ταπεινώσαντος ἑαυτὸν μέχρι καὶ δούλου μιμητῆς ὁ τοιοῦτος. Ἀνὴρ γὰρ ἀσύμβουλος, ἑαυτοῦ πολέμιος· φησὶ γάρ, «μετὰ βουλῆς πάντα ποίει»· καὶ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς λέγει· «ἐὰν ἴδῃς νεώτερον τῷ θελήματι αὐτοῦ ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν, κράτησον αὐτοῦ τὸν πόδα καὶ ῥίπον κάτω». Συμφέρον οὖν ἐστὶ ταπεινοτέρως ἐρωτᾶν, ἢ τῷ ἰδίῳ θελήματι ὁδεύειν· ὁ Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐμβάλλων εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐρωτωμένου τί εἴπῃ, διὰ τὴν ταπεινώσιν τῆς καρδίας καὶ εὐθύτητα τοῦ ἐρωτῶντος.

κ' ε'

Ἑρώτις

Ἐὰν κάθημαι μετὰ Πατέρων καὶ ἀντιβάλλωσι περὶ πίστεως πρὸς τινα τῶν οὐκ ὀρθῶς φρονούντων, ὀφείλω καὶ γὰρ ἀντιβάλλειν ἢ οὐ; Λέγει μοι γὰρ ὁ λογισμός, ὅτι ἐὰν σιωπῇς, προδίδως τὴν πίστιν· ἐὰν δὲ καὶ ψιλῇ ὁμιλίᾳ ἢ πρὸς αὐτοὺς περὶ δογμάτων, λαλήσω ἢ οἶδα, ἢ σιωπήσω; Εἰ δὲ καὶ ἐρωτηθῶ, τί ποιήσω;

Ἀποκρίσις

Μηδέποτε ἀντιβάλλῃς περὶ πίστεως· οὐκ ἀπαιτεῖ γὰρ σε ὁ Θεὸς τοῦτο, ἀλλ' ἢ τὸ πιστεῦειν ὀρθῶς, καθὼς καὶ παρέλαβες ἐκ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἐν τῷ Βαπτίσματι καὶ τὸ ποιεῖν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Ταῦτα οὖν

52. Ὁ μεταπτωτικὸς καὶ μὴ ἀναγεννημένος, ἐν Χριστῷ καὶ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, χαρισματικὰ ἄνθρωπος, λειτουργώντας τὴν αὐτονομία καὶ αὐτοπροστασία του, θεωρεῖ ἐκπτώσιν του κάθε μορφὴ θεληματικῆς ἢ ἀθέλητης ὑποτέλειας. Σύμφωνα μέ τις ἀντιλήψεις του, εἶναι ἀνεπίτρεπτη ὑποτέλεια νά θέτει τις γνώμες, τις γνώσεις ἢ καὶ τις σκέψεις του κάτω ἀπὸ τὴν κρίσιν ἄλλων. Μέσα σ' αὐτό τό πλαίσιο γίνεται ἀντιληπτὸ αὐτό πού λέει ὁ Ὁσιος. Στὴν ἐν Χριστῷ βιουμένη ταπείνωσι, θεωρεῖται ταπεινόφρωνας καὶ ταπεινὸς αὐτὸς πού παρουσιάζεται φτωχὸς καὶ ἐνδεὴς (κάθε μορφῆς), χωρὶς ὅμως νά εἶναι καὶ πραγματικά.

53. Μέ τὴ θέσιν του αὐτὴ ὁ Ὁσιος μᾶς φανερώνει ὅτι δέν διαχωρίζει ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἐξαρτημένους καὶ ἀνεξάρτητους, ἀλλὰ θέλει νά σωζόμαστε μέσῳ τοῦ «πλησίον» μας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ὅποιος ἀποφασίζει ἀπὸ μόνος νὰ κάνει ἓνα καλὸ, χωρὶς νὰ ρωτᾷ τοὺς Πατέρες, αὐτὸς δὲν εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ νόμο καὶ τίποτα δὲν κάνει εὖνομα. Ὅποιος ὅμως ὅ,τι κάνει, τὸ κάνει ἀφοῦ πρῶτα ρωπήσει τοὺς Πατέρες, αὐτὸς ἐκπληρώνει τὸ Νόμο καὶ τοὺς Προφῆτες. Ἐπίσης τὸ νὰ ρωτᾷ κανεὶς εἶναι ἔνδειξη ταπεινώσεως⁵² καὶ ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος εἶναι μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ ὁ ὅποιος ταπεινώσε τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔφτασε νὰ γίνῃ μέχρι καὶ δοῦλος. Ὁ ἄνθρωπος πού δὲν ζητᾷ συμβουλές εἶναι ἐχθρὸς τοῦ ἑαυτοῦ του, διότι λέει: «Ὅ,τι κάνεις, νὰ τὸ κάνεις ἀφοῦ ζητήσεις συμβουλή» (Παρμ. 24, 71). Καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς λέει: «Ἄν δεῖς κανένα νέο σπὴν ἀσκητικὴ ζωὴ ν' ἀνεβαίνει μὲ τὸ δικό του θέλημα στὸν οὐρανό, κράτησέ τον ἀπὸ τὸ πόδι καὶ ρίξ' τον κάτω». Συμφέρει λοιπὸν νὰ ρωτᾷ κανεὶς μὲ ταπεινώση, παρὰ νὰ βαδίζει μὲ τὸ δικό του θέλημα, διότι ὁ Θεὸς εἶναι πού βάζει στό στόμα τοῦ Γέροντα πού ἐρωτᾷται τί νὰ ἀπαντήσῃ⁵³, ἀμείβοντας ἔτσι τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν ταπεινώση τῆς καρδιᾶς αὐτοῦ πού ρωτᾷει.

695**Ἑρώτηση**

Ὅταν κάθομαι μαζί μὲ Πατέρες καὶ συζητοῦν πάνω σέ θέματα πίστεως μὲ κάποιον πού δὲν φρονεῖ ὀρθά, ἀντιπαραθέτοντας τίς ἀπόψεις τους, ὀφείλω καὶ ἐγὼ νὰ λάβω μέρος στὴ συζήτηση ἢ ὄχι; Διότι μοῦ λέει ὁ λογισμὸς ὅτι, ἂν σιωπᾷς, εἶσαι προδότης τῆς πίστεως. Ἐπίσης, ἂν πάλι μιλᾷνε ἀπλᾶ μεταξύ τους σχετικὰ μὲ τὰ δόγματα, νὰ πῶ αὐτὰ πού ξέρω ἢ νὰ σιωπήσω; Καὶ σέ περίπτωση πού μὲ ρωτήσουν τί νὰ κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ποτέ νὰ μὴ συζητήσεις γιὰ θέματα πίστεως, ἀντιπαραθέτοντας τίς ἀπόψεις σου, διότι δὲν ἀπαιτεῖ αὐτὸ ὁ Θεὸς ἀπὸ σένα, παρὰ μόνον τὸ νὰ ἔχεις ὀρθή πίστη, αὐτὴ ἀκριβῶς πού παρέλαβες ἀπὸ τὴν ἁγία Ἐκκλησία μὲ τὸ Βάπτισμα, καὶ νὰ ἐκτελεῖς τίς ἐντολές Του. Αὐτὰ λοιπὸν νὰ φυλάξεις καὶ θά

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι μιὰ ἀσήμαντη ὕλη μπορεῖ νὰ κρύψει τὸν ἥλιο ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ μιὰ ἄλλη, πάλι ἀσήμαντη ὕλη, μπορεῖ νὰ συγκεντρώσει τίς ἀκτινοβολίες του γιὰ τὴν ὠφελείᾱ μας. Κάτι σχετικὸ μᾶς διδάσκει καὶ ὁ ἁββάς Δωρόθεος, λέγοντας: «Καὶ γὰρ μετ' ἀληθείας ἐὰν ἔστι τις ἄξιος τοῦ ἀναπαῖναι, καρδίαν Σαρακενῶν πληροφορεῖ ὁ Θεὸς ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ ἔλεος κατὰ τὴν χρεῖαν αὐτοῦ· ἐὰν δὲ οὐκ ἔστιν ἄξιος τοῦ ἀναπαῖναι ἢ οὐ συμφέρει αὐτῷ, καινὸν οὐρανὸν

φύλαξον καὶ σώζῃ. Καὶ τὸ λαλεῖν δὲ περὶ δογμάτων οὐ χρή, ὑπερβαίνει γάρ σε ταῦτα, ἀλλὰ προσεύχου τῷ Θεῷ περὶ τῶν σῶν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ταύτας ὁ νοῦς σου σχολαζέτω. Βλέπε δὲ μὴ κατακρίνης ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοὺς ταῦτα λαλοῦντας· οὐκ οἶδας γὰρ εἰ ὀρθῶς ἐκεῖνοι λαλοῦσιν ἢ οὐ καὶ πῶς ὁ Θεὸς κρίνει τὸ πρᾶγμα. Ἐὰν δὲ ἐρωτηθῇς εἰπέ, ὅτι «ταῦτά με ὑπερβαίνει, συγκωρῆσατέ μοι, Πατέρες ἅγιοι».

✠ ʒ Ϛ .

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἀντιβάλλων ὁ αἵρετικὸς περιγράψῃ τῷ λόγῳ τὸν ὀρθόδοξον, ἄρα οὐκ ἔστι καλὸν συνηγορεῖσάι με αὐτῷ καθότι δύναμαι, ἵνα μὴ ἥττηθῇς βλαβῇ περὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν βάλλῃς σεαυτὸν λαλῆσαι, καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ λαλεῖς καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εὐρίσκεται ὡς διδασκαλία, εἴ τις δὲ διδάσκει μὴ ἔχων δύναμιν, πληροφορητικὸς ὁ λόγος αὐτοῦ οὐ γίνεται, ἀλλ' ἄκαρπος. Ὅταν δὲ οὐδὲν ὠφελῇς, τίς χρεῖα καὶ τοῦ λαλεῖν; Εἰ δὲ ὅλως βοηθῆσαι θέλεις, λάλησον ἐν τῇ καρδίᾳ σου τῷ τὰ κρυπτὰ γινώσκοντι Θεῷ, τῷ καὶ δυναμένῳ ποιῆσαι ὑπὲρ αἰτοῦμεν αὐτόν, καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖ μετὰ τῶν ἀντιβαλλόντων, καὶ σὺ ταπεινώσιν εὐρίσκεις ἐν τῷ πράγματι. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν βάλλῃ τις εἰς τὴν φυλακὴν τινα ἀδίκως δυναστεία, ἄλλος δέ, θεωρῶν τὸ γινόμενον καὶ μὴ

καὶ καινὴν γῆν ἐὰν ποιήσῃ, οὐκ εὐρίσκει ἀνάπαυσιν» (Ἁββᾶ Δωροθέου, Ἔργα Ἀσκητικά, σελ. 211-212, Ἑκδ. «Ἐτοιμασία»).

54. Οἱ ὅσιοι καὶ ἅγιοι Πατέρες μας, ἔχοντας γνῶμιν ὑψηλὴν γιὰ τὴν θεολογίαν τῆς πίστεως καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν δογμάτων, ἦταν φειδωλοὶ στό νά θεωροῦν κάποιον ἱκανό καὶ κατάλληλο γιὰ ὁμιλία ἢ διδασκαλία θεολογική. Ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος ἔπρεπε νά βρίσκεται σέ ἐπίπεδο χαρισματικῆς ἐλλάμπωσος, θείου φωτισμοῦ καὶ ψυχοσωματικῆς ἀπάθειας. Συνιστοῦσαν λοιπόν τὴν ἀποφυγὴ μιᾶς τέτοιας «διακονίας» στό κῶρο τῆς Ἐκκλησίας (βλ. ἐπόμενο σκόλιο).

55. Τά ὅσα καὶ ὅποια μᾶς διδάσκει σ' αὐτὴ τὴν ἀπάντησή του ὁ Ὅσιος –ἂν ἐφαρμόζονταν– θά εἶχαν ἀποτρέψει τίς πρὸ πολλῆς αἰρέσεις καὶ θά εἶχαν προλάβει τὰ περισσότερα σχίσματα στό κῶρο τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ αὐτοκλήτος καὶ αὐθαίρετος δάσκαλος πρέπει νά μὴ κάνει τὴν συνείδηση ὅτι μιλάει ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Αὐτοῦ τοῦ τύπου οἱ δάσκαλοι, τὸ μόνο συνειδητὸ βίωμα πού ἔχουν εἶναι ὅτι μιλοῦν μπροστά σέ ἀνθρώπους ὑπανάπτυκτους καὶ ἀκατάρτιστους, πάντως κατώτερους ἀπὸ τοὺς ἴδιους. Δεύτερο χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς κατηγορίας δασκάλων εἶναι τὸ ὅτι «διδά-

σωθεῖς. Ἐπίσης τό νά μιλάς γιά τά δόγματα, δέν χρειάζεται, διότι κάτι τέτοιο εἶναι πάνω ἀπό τίς δυνάμεις σου, ἀλλά νά προσεύχεσαι στό Θεό γιά τίς ἀμαρτίες σου καί μ' αὐτές ἄς ἀσχολεῖται ὁ νοῦς σου. Πρόσεχε δέ νά μήν κατακρίνεις μέσα στήν καρδιά σου αὐτούς πού ἀσχολοῦνται μέ τά δόγματα τῆς πίστεως, διότι δέν γνωρίζεις ἂν ἐκεῖνοι μιλοῦν ὀρθά ἢ ὄχι καί πῶς θά κρίνει τελικά ὁ Θεός αὐτό πού κάνουν. Ἄν τώρα σέ ρωτήσουν κάτι σχετικά μέ τά δόγματα, πές τους ὅτι «αὐτά ὑπερβαίνουν τίς πνευματικές μου δυνατότητες⁵⁴, συγχωρέστε με, ἅγιοι Πατέρες».

696

Ἑρώτηση

Ἄν ὅμως ὁ αἰρετικός ἐπικειρηματολογεῖ πιά δυναμικά, ἀντικρούοντας τόν ὀρθόδοξο, ἄραγε δέν πρέπει τότε νά συνηγορήσω μαζί μέ τόν ὀρθόδοξο ὅσο μπορῶ, γιά νά μήν ἡττηθεῖ καί χάσει ἔτσι τήν ὀρθή πίστη;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν αὐτόβουλα πάρεις τήν πρωτοβουλία νά μπεις στή συζήτηση, πρέπει νά γνωρίζεις καλά ὅτι δέν θά μιλήσεις μόνο μπροστά στούς ἀνθρώπους, ἀλλά καί ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί θά φανεῖς σάν νά θέλεις νά κάνεις τό δάσκαλο. Νά ξέρεις ὅμως ὅτι ὅποιος διδάσκει, χωρίς νά ἔχει ἀντίκρουσμα ὁ λόγος του στή ζωή του, ὁ λόγος αὐτός δέν πληροφορεῖ τόν ἄλλο γιά τήν ἀλήθεια⁵⁵, ἀλλά παραμένει ἄκαρπος. Ὅταν ὅμως δέν πρόκειται νά ὠφελήσεις, ποιός ὁ λόγος νά μιλήσεις; Ἄν θέλεις ὅπωςδήποτε νά βοηθήσεις, μίλησε μέσα στήν καρδιά σου μέ τό Θεό πού γνωρίζει τούς κρυφούς μας λογισμούς καί ἔχει τή δύναμη νά κάνει περισσότερα ἀπ' ὅσα τοῦ ζητᾶμε. Αὐτός ὁ Θεός θά ἐνεργήσει κατὰ τό θέλημά Του πρός αὐτούς πού ἀντιπαραθέτουν τά ἐπικειρήματα σχετικά μέ τήν πίστη καί σύ θά κρατήσεις τήν ταπείνωση μέσα σ' αὐτή τή διαμάχη. Καί τά πράγματα θά ἐξελιχθοῦν ἔτσι ὅπως ἀκριβῶς γίνεται ἂν κάποιος βάλει ἕναν ἄλλο στή φυλακή ἄδικα, –ἐπειδή ἔχει τήν ἐξουσία νά τό κάνει– καί

σκουν μὴ ἔχοντες δύναμιν». Κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴ διατύπωσή του ὁ Ὅσιος βάζει ὅλους ἐμᾶς πού «ἐβάλαμε ἑαυτοὺς λαλῆσαι» χωρίς αὐθεντικά ἐκκλησιαστικά διαπιστευτήρια, χωρίς χαρισματικὴ ἱκάνωση καί χωρίς σωτηριολογικὴ καί Χριστολογικὴ στόχευση, ἀλλὰ γιὰ τὴ διαμόρφωση μιᾶς «καριέρας» πού τὴν ἐπέβαλαν ἐγωπαθεῖς καί ἐγωτρεφεῖς ἀνάγκες μας. Γι' αὐτό καί «ὁ λόγος μας δέν εἶναι πληροφορικός», δέν ἔχει καρποφορία. Δέν λειτουργεῖ τὴν κοινωνία στὴν Ἀλήθεια καί στὴ Ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, δέν μεταποιεῖ τὸν ὄχλο σὲ Χριστοκεντρικὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ. Τὰ πράγματα τὸ μαρτυροῦν, ἰδιαίτερα στὰ χρόνια μας.

δυνάμενος ἀντειπεῖν ἢ ἀντιποιηθῆναι τοῦ ἀνθρώπου, ἀπελθὼν κρυφίως εἶπη τι-
νὶ δυνατωτέρῳ, καὶ αὐτὸς πέμψας τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἐκβάλλει αὐτόν, τοῦ βαλό-
ντος παρατιτομένου, μὴ γινώσκοντος δὲ τίς ὁ ἀναγγεῖλας. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα,
προσέλθωμεν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐν τῇ δε-
ήσει τῆς καρδίας, καὶ αὐτός, ὁ εἰς ἑαυτὸν ὁμόσας ὅτι «πάντας ἀνθρώπους θέλει
σωθῆναι καὶ ἐλθεῖν εἰς ἐπίγνωσιν ζωῆς», ποιεῖ καὶ μετ' αὐτῶν κατὰ τὸ θέλημα
αὐτοῦ.

✠ ʒ '

Ἑρώτησις

Ἄρα ὀφείλω ζητεῖν κἄν τὰ κρινόμενα, ἵνα ἀκριβῶς αὐτὰ εἰδῶ καὶ μὴ
ἀντιβάλλω;

Ἀπόκρισις

Μηδὲν ζητεῖ ὧν ὁ Θεὸς οὐκ ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ· μηδὲ ἐνέγκης ἐπικίνδυνα
λόγια, ἀλλ' ἀρκέσθητι, ὡς εἶπον, τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ
μηδὲν τούτου πλέον περιεργάζου.

✠ ʒ n '

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν ἀπὸ Γραφῶν ἢ ἡ συντυχία, σιωπήσω ἢ λαλήσω; Εἰ δὲ καὶ
συμβῇ αὐτοὺς ἀμφιβάλλειν περὶ τινος, οὐπερ οἶδα, ἄρα καλὸν ἐστὶν ἵνα
εἴπω, ἢ οὐ;

56. Ὁ ὅσιος Γέροντας ἐνῶ διδάσκει νὰ ἀποφεύγουμε τὴ θέση τοῦ δασκάλου, δέν ἀρνεῖται
τό δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσή μας νὰ πονᾶμε γιὰ τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων
τῆς Ἐκκλησίας. Μᾶς ὑποδεικνύει καὶ τρόπους ἀσφαλούς καὶ ἀποτελεσματικῆς δράσης: Νὰ εἶναι
μόνιμο ἀντικείμενο εὐλκρινούς καὶ ὁλόψυχου πόθου μας ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκ-
κλησίας μας (πιό πολύ καὶ ἀπὸ τὸ θερμὸ πόθο πού τρέφει μιά μάνα γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ ἄρρωστου
παιδιοῦ της). Αὐτός ὁ τόσο σημαντικὸς καρδιακὸς πόθος νὰ μεταποιεῖται σέ προσευχή, σέ
δάκρυα, σέ ταπείνωσι. Αὐτό, ὅχι μόνο ἀντιστοιχεῖ, ἀλλὰ υπερβαίνει, σέ ἐπίπεδο καρποφορίας,
ὅσα ἡ Ἐκκλησία ζητᾷ ἀπὸ μᾶς στὸ θέμα τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς ἐνότητάς της. Γι' αὐτό καὶ ὁ

έναν τρίτος, βλέποντας τί ἔχει γίνει καί μή μπορώντας νά φέρει ἀντίρρηση ἢ νά ἀντιδράσει στόν ἄνθρωπο πού ἔχει τήν ἐξουσία, πηγαίνει κρυφά καί τό λέει σ' ἕναν ἄνωτερο ἀπ' αὐτόν τόν ἄδικο ἐξουσιαστή. Τότε αὐτός, ὁ ἄνωτερος, κάνοντας χρήση τῆς μεγαλύτερης ἐξουσίας του, βγάζει ἀπό τή φυλακή τό φυλακισμένο, ἐνῶ ὁ πρῶτος πού τόν εἶχε βάλει στή φυλακή ταράζεται, γιατί δέν γνωρίζει ποιός εἶναι αὐτός πού μίλησε στόν ἄνωτερο γιά τήν ὑπόθεση αὐτή. Ἔτσι καί ἐδῶ, ἃς καταφύγουμε στό Θεό, μέ τή δέηση πού θά κάνουμε μέσα στήν καρδιά μας ὑπέρ τῆς πίστεως καί ὑπέρ τῶν ἀδελφῶν⁵⁶ καί αὐτός πού ὀρκίστηκε στόν ἑαυτό του καί εἶπε ὅτι «θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά σωθοῦν καί νά γνωρίσουν σέ βάθος τήν ἀλήθεια» (Α΄ Τιμ. 2, 4), θά ἐνεργήσει καί σ' αὐτούς σύμφωνα μέ τό θέλημά Του.

697

Ἑρώτηση

Ἄραγε μήπως τότε θά μπορούσα νά ζητήσω νά μάθω τουλάχιστον τά θέματα πού ἐξετάζουν, μόνο γιά νά ἔχω ἀκριβή πληροφόρηση καί ὄχι μέ σκοπό νά μπῶ στή συζήτηση;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά μή ζητᾷς νά μάθεις τίποτε ἀπό ἐκεῖνα πού δέν ἀπαιτεῖ ὁ Θεός ἀπό σένα. Οὔτε νά φέρεις στή συζήτηση θέματα ἀκανθώδη, ἀμφίβολα καί ἐπιζημία, ἀλλά νά ἀρκεσθεῖς, ὅπως σοῦ εἶπα, στήν ὁμολογία τῆς ὀρθόδοξης πίστεως. Καί νά μήν περιεργάζεσαι τίποτε περισσότερο.

698

Ἑρώτηση

Ἄν ἡ συζήτηση στρέφεται γύρω ἀπό θέματα πού περιέχονται μέσα στήν Ἁγία Γραφή, νά σιωπήσω ἢ νά μιλήσω; Ἄν ὅμως τύχει νά προβληματίζονται καί νά ἀμφιβάλλουν γιά κάτι, τό ὁποῖο ἐγώ τό γνωρίζω, ἄραγε θά ὠφελήσω ἂν μιλήσω ἢ ὄχι;

⁵⁶Ὅσος προσθέτει δυό παραινέσεις πρακτικές στίς ἐπόμενες δυό ἀπαντήσεις του: «εἰ οὐκ οἶδας, μηδέν εἴπῃς ὡς ἀπό ἰδίου λογισμοῦ», διότι αὐτό ἀποτιμᾶται ὡς ἐνέργεια «ἀφροσύνης» (Ἱ. Ἀπόκρ. κζη') καί «ἀρκεσθῆτι τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ὀρθῆς πίστεως», μέ τήν ὁποία μαρτυρεῖται αὐθεντικά καί ἀκίνδυνα ἡ γνησιότητα τοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας (Ἱ. Ἀπόκρ. κζζ').

Ἀπόκρισις

Η σιωπὴ καλλίων ἐστὶ ἐὰν δὲ ἀμφιβάλλωσι καὶ οἶδας αὐτό, διὰ τὸ λυθῆ-
ναι τὴν ἀμφιβολίαν, εἰπὲ μετὰ ταπεινώσεως ὁ οἶδας· εἰ δὲ οὐκ οἶδας,
μηδὲν εἴπῃς ὥς ἀπὸ ἰδίου λογισμοῦ, ἀφροσύνη γάρ ἐστιν.

κζθ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν περὶ πραγμάτων ἢ ἡ συντυχία, μὴ ἐχόντων βλάβην ψυχῆς, σιω-
πήσω ἢ λαλήσω;

Ἀπόκρισις

Πρὸ τοῦ ἐρωτηθῆναι οὐκ ἔστι καλὸν λαλῆσαι· ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτηθῆς εἰπεῖν,
εἰπὲ ὁ οἶδας, ἐν ταπεινώσει καὶ φόβῳ Θεοῦ· μήτε ἐπαιρόμενος ἐὰν
δεχθῇ ὁ λόγος σου, μήτε λυπούμενος ἐὰν μὴ δεχθῇ· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ
ὁδὸς τοῦ Θεοῦ. Ἴνα δὲ μὴ νομισθῆς εἶναι σιωπηρὸς, εἰπὲ ἀπὸ σαυτοῦ τινα ἐν
γνώσει καὶ συντόμευσον καὶ ἀπαλλάτῃ πολυλογίας καὶ ἀκαίρου δόξης.

ψ΄

Ἑρώτησις

Ἐάν τις εἴπῃ μοι ἀναθεματίσαι Νεστόριον καὶ τοὺς κατ’ αὐτὸν αἵρετι-
κούς, ἀναθεματίσω ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οτι μὲν Νεστόριος καὶ οἱ κατ’ αὐτὸν αἵρετικοὶ ὑπὸ τὸ ἀνάθεμά εἰσι, δῆ-
λον· μὴ τρέχε δὲ σὺ εἰς ἀναθεματισμὸν τινος ὅλως· ὁ γὰρ ἔχων ἑαυτὸν
ἀμαρτωλόν, πενθεῖν ὀφείλει τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν ἄλλο· ἀλλ’

57. Θὰ ἀδικούσαμε τὸν Ὅσιο ἂν νομίζαμε ὅτι μέ τῇ διατύπῳ αὐτῇ σκοπεύει νά καθιερώ-
σει ἐγωπαθὴ κίνητρα-ἐλατήρια. Διδάσκει τῇ λειτουργίᾳ τῆς διακριτικῆς κοινωνικότητος καὶ προ-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Η σιωπή εἶναι τό καλύτερο. Ἄν βέβαια τύχει νά μή γνωρίζουν κάτι καί τό γνωρίζεις ἐσύ, γιά νά τούς λύσεις τήν ἀπορία, πές μέ ταπείνωση ἐκεῖνο πού γνωρίζεις. Ἄν ὅμως δέν γνωρίζεις, νά μήν πεῖς κάτι πού θά τό σκεφτεῖς ἀπό μόνος σου, διότι αὐτό θά εἶναι ἀφροσύνη.

699**Ἑρώτηση**

Ἄν ἡ συζήτηση εἶναι γιά διάφορα πράγματα πού δέν προκαλοῦν βλάβη στήν ψυχή, νά σιωπήσω ἢ νά μιλήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρίν νά σέ ρωτήσουν, δέν εἶναι σωστό νά πάρεις τό λόγο. Ἄν ὅμως σοῦ ζητήσουν νά πεῖς τί γνώμη σου, πές ἐκεῖνο πού γνωρίζεις μέ ταπείνωση καί φόβο Θεοῦ, χωρίς νά ὑπερηφανευθεῖς ἄν γίνει δεκτός ὁ λόγος σου καί χωρίς νά λυπηθεῖς ἄν δέν γίνει δεκτός· διότι αὐτή εἶναι ἡ ὁδός τοῦ Θεοῦ. Γιά νά μή θεωρηθεῖς ὅμως ὅτι κρατᾶς σιωπή, πές ἀπό μόνος σου μερικά γιά τά ὁποῖα ἔχεις γνώση⁵⁷, μέ συντομία· καί ἔτσι θά ἀπαλλαγεῖς τόσο ἀπό τήν πολυλογία ὅσο καί ἀπό τήν ματαιοδοξία.

700**Ἑρώτηση**

Ἄν κανεῖς μοῦ πεῖ νά ἀναθεματίσω τό Νεστόριο καί τούς αἵρετικούς ὁπαδούς του, νά τούς ἀναθεματίσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἶναι φανερό βέβαια ὅτι ὁ Νεστόριος καί οἱ ὅμοιοί του αἵρετικοί εἶναι ἄξιοι ἀναθεματισμοῦ. Ἀλλά ἐσύ νά μή σπεύδεις νά ἀναθεματίζεις κανένα. Διότι αὐτός πού θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἁμαρτωλό, ὀφείλει νά πενθεῖ τίς

φυλάσσει τό μαθητή του ἀπό τό νά περιέλθει στήν ψυχολογία τοῦ δούλου πού στή γνωστή παραβολή τοῦ Κυρίου εἶχε πάρει τό ἕνα τάλαντο... καί τό ἔκρυψε στή γῆ!...

οὔτε κρίνειν δεῖ τοὺς ἀναθεματίζοντάς τινα· ἕκαστος γὰρ ἑαυτὸν δοκιμάζει.

ψα´

Ἑρώτις

Ἐὰν δέ τις ἐκ τούτου νομίζῃ ὅτι καὶ γὰρ τὰ ἐκείνου φρονῶ, τί εἴπω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Ἐπεὶ αὐτῷ εἰ καὶ φανερόν ἐστιν ὅτι ἐκεῖνοι ἄξιοί εἰσι τοῦ ἀναθεματισμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ἁμαρτωλότερος ὑπάρκω παντὸς ἀνθρώπου καὶ φοβοῦμαι μήπως, ἄλλον κρίνων, ἑμαυτὸν κατακρίνω. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν σατανᾶν ἐὰν ἀναθεματίσω, ἐφ' ὅσον ποιῶ αὐτοῦ τὰ ἔργα ἑμαυτὸν ἀναθεματίζω. Ὁ γὰρ Κύριος εἶπεν· «ἐὰν ἀγαπᾷτέ με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε». Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει· «εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον, ἀνάθεμα ἔστω». Οὐκοῦν ὁ μὴ ποιῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ οὐκ ἀγαπᾷ αὐτόν, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν αὐτὸν ὑπὸ τὸ ἀνάθεμά ἐστι, καὶ πῶς ὁ τοιοῦτος ἄλλοις δύναται ἀναθεματίσαι;

Ταῦτα εἰπὲ αὐτῷ, καὶ ἐὰν ἐπιμένῃ τοῖς αὐτοῖς, διὰ τὴν αὐτοῦ συνείδησιν, ἀναθεμάτισον τὸν αἵρετικόν.

ψβ´

Ἑρώτις

Ἐὰν δὲ ἀγνοῶ ὅτι ἐστὶν αἵρετικός, ὃν λέγει μοι ἀναθεματίσαι, τί ποιήσω;

58. Ὁ ἀναθεματισμὸς ἐνός προσώπου ἢ μιᾶς -μικρῆς ἢ μεγάλης- ὁμάδας προσώπων εἶναι πράξις τρομακτικὰ ὑπεύθυνη. Καὶ στίς περιπτώσεις πού ὁ ἀναθεματισμὸς ἔχει συνοδικὰ ἀπονεμθεῖ -ὑποδεικθεῖ- καὶ τότε ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συνοδικῆς αὐτῆς ἀπόφασις, δέν ἔχει δοθεῖ σέ μεμονωμένα ἄτομα (κληρικά ἢ λαϊκά) ἀναρμόδιων καὶ ἀνεύθυνων. Ὁ σατανὰς κάνει «χρυσές δουλειές», πείθοντας μερικούς νά ἀναλαμβάνουν αὐθαίρετα -ἂν ὅχι καὶ κακοπροαίρετα- τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ἀναθεματισμοῦ, ἢ καὶ γενικώτερα τὴν ἀρμοδιότητα ἐποπτείας τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

Ὁ Ὅσιος θέλει νά προφυλάξῃ τὸ μαθητὴ του καὶ ἀπὸ ἑνα τέτοιο ὀλισθημα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἑνα ἄλλο ἐνδεχόμενο· νά συρθεῖ δηλαδή στοῦ ἄλλο ἄκρο καὶ νά κριτικάρει αὐτούς πού ἐνεργοῦν τὸν ἀναθεματισμὸ, ὑποκαθιστώντας ἔτσι τοὺς ἀρμόδιους καὶ ὑπεύθυνους.

59. Ὁ διακριτικὸς ἀγωνιστής δέν γίνεται ποτέ φανατικός. Φαίνεται ὅτι, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ στοῦ κῶρο ἐκεῖνο, κρατοῦσε ἀκόμη ὁ ἀπόπικος τῶν Χριστολογικῶν δογματικῶν ἀγώνων καὶ

ἁμαρτίες του καί τίποτε ἄλλο. Ὑπάρχουν δέν πρέπει οὔτε καί νά κρίνει αὐτούς πού ἀναθεματίζουν κάποιον⁵⁸, διότι ὁ καθένας μέ ὅ,τι κάνει ἢ λέει ὑποβάλλει τόν ἑαυτό του σέ δοκιμασία.

701

Ἑρώτηση

Ἐάν ὅμως κάποιος ἀπό τή στάση μου αὐτή θεωρήσει ὅτι καί ἐγώ φρονῶ τά ἴδια μέ τό Νεστόριο, τί νά τοῦ πῶ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές του: Ἐάν καί εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ἐκεῖνοι εἶναι ἄξιοι ἀναθεματισμοῦ, ἀλλά ἐγώ εἶμαι ὁ πῶς ἁμαρτωλὸς ἀπ' ὅλους τούς ἀνθρώπους καί φοβᾶμαι μήπως, κρίνοντας ἄλλους, κατασπῶ τόν ἑαυτό μου ἀξιοκατάκριτο. Διότι καί τόν ἴδιο τό σατανά ἄν ἀναθεματίσω, ἐφόσον κάνω τά ἔργα του, σέ τελευταία ἀνάλυση, τόν ἑαυτό μου ἀναθεματίζω. Ὁ Κύριος εἶπε: «Ἐάν μέ ἀγαπᾶτε, θά τηρήσετε τίς ἐντολές μου» (Ἰωάν. 14, 15). Καί ὁ Ἀπόστολος λέει: «Ὅποιος δέν ἀγαπᾷ τόν Κύριο, ὅς εἶναι ἀνάθεμα» (Α΄ Κορ. 16, 22). Λοιπόν, αὐτός πού δέν τηρεῖ τίς ἐντολές Του, δέν Τόν ἀγαπᾷ. Καί αὐτός πού δέν Τόν ἀγαπᾷ, εἶναι δίκαιο νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ἄξιο ἀναθεματισμοῦ. Πῶς μπορεῖ λοιπόν ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος, πού βρίσκεται σ' αὐτή τή δύσκολη θέση, νά ἀναθεματίσει ἄλλους;

Αὐτά πές του καί ἄν ἐπιμένει στά ἴδια, γιά νά μή σκανδαλίσῃς τή συνείδησή του, ἀναθεμάτισε τόν αἰρετικό⁵⁹.

702

Ἑρώτηση

Ἐάν ὅμως ἀγνοῶ ὅτι εἶναι αἰρετικός ὁ ἄνθρωπος τόν ὁποῖο καλοῦμαι νά ἀναθεματίσω, τί νά κάνω;

ὅτι ἡ διαμάχη εἶχε φθάσει νά λειτουργεῖ καί σέ ἐπίπεδο ἀπλῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ἀτομικῶν διαπροσωπικῶν ἐπαφῶν. Ὑποδεικνύοντας ὁ Ὅσιος στό μαθητή του νά πεῖ: «καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν σατανὰ ἐάν ἀναθεματίσω, ἐφ' ὅσον ποιῶ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ἐμαυτὸν ἀναθεματίζω», ἔρχεται νά ἐπισφραγίσῃ τὴν ἀπάντησή του μέ μιά πρακτικὴ ἀναπροσαρμογή, πού ἀποσκοπεῖ στὴ σωτηρία ἢ στὴν εἰρήνευση τῶν ἄλλων (ἄλλου), μόνο καὶ μόνο γιά νά μὴν κάνουν κακὴ εἰσπραξη τῆς ἀρνήσεως τοῦ ἀναθεματισμοῦ καὶ θεωρήσουν ὅτι ὁ συνομιλητής τους εἶναι ὁπαδὸς τῆς ἀναθεματισμένης αἵρεσης. Αὐτό θά πεῖ τό «διὰ τὴν αὐτοῦ συνείδησιν».

Ἀπόκρισις

Εἰπὲ αὐτῷ· ἄδελφέ, ἐγὼ πῶς φρονεῖ περὶ οὗ λέγεις μοι οὐκ οἶδα. Τὸ ἀναθεματίσαι οὖν ὃν μὴ οἶδα φαίνεται μοι εἰς κατάκριμα. Τοῦτο δὲ λέγω σοι· ὅτι πλὴν τῆς πίστεως τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ Πατέρων ἄλλην οὐ γινώσκω. Καὶ ὁ παρὰ ταύτην φρονῶν ἔρριπεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἀνάθεμα.

ψγ·

Ἑρώτησις

Ἐὰν γένηται διωγμός, τί ποιήσω; Μείνω ἢ ἀναχωρήσω;

Ἀπόκρισις

Ερώτησον τοὺς πνευματικούς Πατέρας, καὶ ὥς λέγουσι ποίησον· καὶ μὴ ἀκολουθήσης τῇ ἰδίᾳ κρίσει, ἵνα μὴ ἐν ἀγνώσῃ κινδυνεύσης.

ψδ΄

Ἑρώτησις

Καὶ ἐὰν μὴ εὐρίσκω Πατέρας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀνάγκης, εἰς οὓς ἔχω πληροφορίαν, ἵνα ἐρωτήσω αὐτοὺς περὶ τούτου, τί ποιήσω; Μείνω ἵνα μὴ δόξω προδιδόναι τὴν πίστιν, ἢ ἀναχωρήσω εὐλαβούμενος τὴν ἥτιαν;

Ἀπόκρισις

Στῇθι εἰς προσευκὴν καὶ δεήθητι ἐν ὅλῃ καρδίᾳ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ λέγων· Δέσποτα, ἐλέησόν με διὰ τὴν ἀγαθότητά σου, καὶ μὴ συγκωρήσης με πλανηθῆναι τοῦ θελήματός σου, μηδὲ παραδώρης με τῷ προκειμένῳ πειρασμῷ εἰς ἀπώλειαν. Καὶ τοῦτο ποίησον ἕως τρίτου, κατὰ τὸν Σωτῆρα ἐν τῇ

60. Εὐκόλα μπορεῖ νὰ δεχτῇ κανεὶς ὅτι τὰ ἄκρα στίς δογματικές διαμάχες φθάνουν καὶ σέ σημεῖα ἀθλιότητος, ὥστε νὰ ζητηθῇ ἀπὸ κάποιον νὰ ἀναθεματίσῃ ἀνθρώπο πού γιὰ τὴ διδασκαλία του ἔχει τέλεια ἄγνοια. Ἡ πρακτικότητα καὶ διακριτικότητα τοῦ Ὁσίου ἔδωσε μιά λύση ἀπλή καὶ ἱκανοποιητικὴ καὶ γιὰ τίς δύο πλευρές. Ἐμεῖς βέβαια σήμερα, σέ μιά παρόμοια περίσταση, θά ἔπρεπε νὰ πούμε ὅτι ἀποδεχόμαστε τὴ διδασκαλίαν (δογματικούς κανόνες, ὅρους καὶ ἀποφάσεις) τῶν ἁγίων ἐπὶ τὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ὅ,τι εἶναι ἀντίθετο ἢ διαφορετικὸ πρὸς αὐτὴ τὴ δι-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές σ' αὐτόν πού σέ προτρέπει ν' ἀναθεματίσεις: Ἀδελφέ, ἐγὼ δέν γνωρίζω πῶς σκέπεται ὁ ἄνθρωπος γιά τόν ὅποιο μοῦ μιλάς. Τό νά ἀναθεματίσω λοιπόν ἐκείνον πού δέν γνωρίζω, μοῦ φαίνεται ὅτι θά μέ κατασπίσει ἀξιοκατάκριτο. Τοῦτο μόνο σοῦ λέω ὅτι ἐκτός ἀπό τήν πίστη τῶν ἁγίων τριακοσίων δεκαοκτώ Πατέρων⁶⁰, ἄλλη δέν γνωρίζω καί δέν ἀποδέχομαι. Καί αὐτός πού πιστεύει ἀντίθετα ἀπ' αὐτή, αὐτός ὁ ἴδιος ἔκανε τόν ἑαυτό του ὑπαίτιο ἀναθέματος.

703**Ἑρώτηση**

Ἄν γίνει διωγμός, τί νά κάνω; Νά παραμείνω στόν τόπο μου ἢ νά φύγω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ρώτησε τούς πνευματικούς Πατέρες καί ὅ,τι σοῦ ποῦν, κάνε. Μήν ἀποφασίσῃς ὅμως κάτι μέ δική σου ἐκτίμηση, μήπως βρεθεῖς σέ κίνδυνο λόγῳ ἁγνοίας.

704**Ἑρώτηση**

Καί ἂν δέν βρίσκω Πατέρες τήν ὥρα ἐκείνη τῆς ἀνάγκης, στούς ὁποίους ἔχω ἐμπιστοσύνη, γιά νά τούς ρωτήσω γι' αὐτό τό ζήτημα, τί νά κάνω; Νά μείνω, γιά νά μή φανῶ ὅτι προδίδω τήν πίστη ἢ νά ἀναχωρήσω, ἐπειδή φοβᾶμαι μήν ἀρνηθῶ τήν πίστη καί χάσω τήν ψυχή μου;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γονάτισε καί προσευχήσου ἐπίμονα καί παρακάλεσε μέ ὅλη σου τήν καρδιά τό φιλόανθρωπο Θεό, λέγοντας: Δέσποτα, ἐλέησέ με Ἐσὺ πού εἶσαι ἀγαθός καί μήν ἐπιτρέψεις νά πλανηθῶ ἀπό τό θέλημά Σου, οὔτε νά παραχωρήσεις νά παραδοθῶ στήν ἀπώλεια μέσα στή δοκιμασία πού μᾶς ἀπειλεῖ. Αὐτή τήν προσευχή κάνε τι μέχρι τρεῖς φορές, ὅπως ὁ Σω-

δασκαλία, δέν τό δεχόμαστε. Ἔτσι δηλώνουμε ὅτι δέν τρέφουμε προαίρεση ἀποδοχῆς ὁποιασδήποτε ἑτεροδιδασκαλίας παρελθόντος ἢ μέλλοντος.

ῥα τῆς παραδόσεως. Καὶ μετὰ ταῦτα, ἐὰν ἴδῃς σεαυτὸν ἔχοντα προθυμίαν ἀδίστακτον μεῖναι καὶ πάντα ὑπενεγκεῖν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου, τότε μεῖνον· εἰ δὲ ἴδῃς δειλίαν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀναχώρησον. Καὶ μὴ νομίσης ἐν τούτῳ προδιδόναι τὴν πίστιν· οὐ γὰρ ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς τὰ ὑπὲρ δύναμιν. Ἐὰν γὰρ ἔχων τὴν δειλίαν μείνης, συμβαίνει μὴ φέροντα τὰς ἐπαγομένας θλίψεις τε καὶ βασάνους προδιδόναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ σεαυτῷ προσλαβεῖν αἰώνιον κόλασιν.

ψε΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἄκων ἐμπέσω εἰς τὸν πειρασμόν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Επίρριπον ὅλην σου τὴν μέριμναν ἐπὶ τὸν φιλόανθρωπον Θεόν, λέγων· Δέσποτα, διὰ τὴν ἀγαθότητά σου καὶ διὰ τὰς εὐχὰς πάντων τῶν ἁγίων σου, οὐχ ὥς <δυνάμενος> ἔστησα ἑμαυτὸν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ μὴ θέλων ἀπήντησα· μὴ οὖν ἐάσης με προδοῦναι τὴν ἁγίαν πίστιν.

ψς΄

Ἑρώτησις

Πῶς ὀφείλω αἰτεῖν τοὺς Πατέρας περὶ τῆς συγκωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μου; ὅτι συγκωρήσατέ μοι ἢ ὅτι αἰτήσατέ μοι συγκώρησιν; Ὅτε δὲ αὐτὸν τὸν Δεσπότην παρακαλῶ πῶς ὀφείλω λέγειν;

61. Ὁ τρόπος πού συμβουλεύουμε τοὺς ἄλλους ἀποκαλύπτει -ἄμεσα ἢ ἔμμεσα- τὸ ἐπίπεδο τῆς δικῆς μας πνευματικῆς ἀνέλιξης. Ἡ ὑπόδειξη μιᾶς τέτοιας ἀντιμετώπισης, δέν φανερώνει μόνο τὸν ἀπόλυτο Χριστοκεντρισμό τοῦ Ὁσίου καὶ τῆς διδαχῆς του, ἀλλὰ μᾶς χαρίζει καὶ τὴ βαθιὰ συναίσθηση ὅτι τὰ δραματικά καὶ ἐπικίνδυνα γεγονότα τῆς προσωπικῆς ζωῆς μας, εἶναι δυνατόν νά ἐντάσσονται στή Ζωή τοῦ Θεανδρικοῦ Προσώπου τοῦ Σωτήρα μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί, κατὰ συνέπεια, ἀπαιτοῦν ἀπὸ μᾶς Χριστομίμητη ἀντιμετώπιση.

62. Παρά τὰ ὅσα μᾶς δίδαξε ὁ Ὁσιος στὴν προηγούμενη Χριστοκεντρικὴ θέση του, μέ τί

τήρας προσευχήθηκε τρεῖς φορές, τότε πού ἐπρόκειτο νά παραδοθεῖ στή Γεθσημανή⁶¹. Καί μετὰ ἀπό τήν προσευχή, ἄν δεῖς τόν ἑαυτό σου νά ἔχει γενναία καί ἀμετακίνητη προαίρεση νά μείνει καί νά ὑποφέρει, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅλα τά μαρτύρια πού θά ἀκολουθήσουν, μέχρι καί αὐτό τό θάνατο, τότε νά μείνεις. Ἄν ὅμως διαπιστώσεις νά ὑπάρχει δειλία στήν καρδιά σου, τότε νά φύγεις. Καί μή νομίσεις ὅτι, μέ τό νά φύγεις, θά προδώσεις τήν πίστη⁶², διότι ὁ Θεός δέν ἀπαιτεῖ νά πράξουμε κάτι πάνω ἀπό τή δύναμή μας. Ἄν ὅμως μείνεις, ἐνῶ νιώθεις δειλία, μπορεῖ νά συμβεῖ νά προδώσεις τήν ἀλήθεια, ἀφοῦ δέν θά μπορεῖς νά ὑποφέρεις τίς θλίψεις καί τά μαρτύρια πού θά σοῦ ἐπιβληθοῦν καί ἔτσι, μέ δική σου ὑπαιτιότητα, θά ρίξεις τόν ἑαυτό σου στήν αἰώνια κόλαση.

705

Ἑρώτηση

Ἄν πέσω, χωρίς νά τό θέλω, μέσα σ' αὐτή τή δοκιμασία, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ανάθεσε ὅλη σου τή μέριμνα στό φιλόνητο Θεό, λέγοντας: Δέσποτα, χάριν τῆς ἀγαθότητός σου καί χάριν τῶν προσευχῶν ὅλων τῶν Ἀγίων, ἐπειδή δέν στηρίχτηκα στίς δυνάμεις μου καί δέν βρέθηκα θεληματικά μέσα σ' αὐτή τή δοκιμασία, ἀλλά τή βρῆκα μπροστά μου χωρίς νά τό θέλω, μή μέ ἀφήσεις νά προδώσω τήν ἀγία πίστη.

706

Ἑρώτηση

Μέ ποιὰ λόγια πρέπει νά παρακαλῶ τούς Πατέρες γιά τή συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μου; Νά τούς λέω «συγχωρέστε με» ἢ «ζητῆστε συγχώρηση γιά μένα»; Καί ὅταν παρακαλῶ τόν ἴδιο τό Δεσπότη Χριστό, τί πρέπει νά Τοῦ λέω;

φιλόνητο καί συγκαταβατική πρόνοιά του, καλύπτει τήν ἐνδεχόμενη δειλία τοῦ μαθητῆ του καί συνάμα τόν βοηθᾷ νά μὴ πέσει θύμα διαβολικῆς ἐκμετάλλευσης, νέφτοντας σέ ἐξωπραγματική καί αὐτοὑποτιμητική ἀπελπισία. Σέ τελική ἀνάλυση, δέν καλεῖται νά γίνεи σωτήρας ἀλλά νά σωθεῖ. Πόσοι «χάνονται», λειτουργώντας τό «σύμπλεγμα τοῦ σωτήρα», τό γνωρίζουν οἱ εἰδικοί!

Ἀπόκρισις

Ι “να λέγῃς· ἐλέησόν με, Δέσποτα, διὰ τοὺς ἀγίους σου μάρτυρας καὶ διὰ τοὺς ἀγίους Πατέρας καὶ συγχώρησόν μοι ταῖς αὐτῶν πρεσβεΐαις τὰ ἁμαρτήματά μου. Καὶ γὰρ ὁ Προφήτης ἔλεγε «διὰ Ἀβραὰμ τὸν δοῦλόν σου»· καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος, «ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης, δι’ ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν δοῦλόν μου».

ψζ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν κάθημαι μετὰ κοσμικῶν καὶ ἔλθῃ ἀργολογία, μείνω ἢ ἀναχωρήσω;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν μὴ ἔχῃς ἀνάγκην, ἀναχώρησον, ἐὰν δὲ ἡ ἀνάγκη, μετένεγκε τὸν νοῦν σου εἰς τὴν προσευχὴν σου, μὴ κατακρίνων ἐκείνους, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν ἐπιγινώσκων.

ψη΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἀγαπητοί μου ᾧσι, κελεύεις μετενέγκω τὴν τοιαύτην ὁμιλίαν εἰς ἄλλην χρησιμωτέραν;

Ἀπόκρισις

Ε ἂν οἶδας ὅτι δέχονται ἡδέως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, λάλησον ἀπὸ βίου Πατέρων καὶ μετένεγκε τὴν ὁμιλίαν εἰς σωτηρίαν ψυχῆς.

63. Ὁ Κύριος, μέ τὴν παραβολὴν τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, μᾶς ἔχει διδάξει πῶς ἡ ὑπερηφάνεια εἰσβάλλει στὴν προσευχή μας. Αὐτὴ ἡ εἰσβολὴ εἶναι πρὸς «ἀναμενόμενην» σέ παρόμοιες περιστάσεις καὶ ἀπ’ αὐτὴ ζητᾷ ὁ Ὁσῖος νὰ μᾶς προφυλάξει.

64. Ὁ ἀδιάκριτος οὔτε πού βάζει στὸν ἑαυτό του τὸ ἐρώτημα, «κατὰ πόσο ὁ ἄλλος δέχεται

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά λές: «Ἐλέπσέ με, Δέσποτα, γιά χάρη τῶν ἁγίων Σου Μαρτύρων καί τῶν ἁγίων Πατέρων καί συγχώρεσέ μου τά ἁμαρτήματά μου, μέ τίς πρεσβείες τους». Διότι καί ὁ Προφήτης ἔλεγε: «γιά χάρη τοῦ Ἀβραάμ τοῦ δούλου Σου» (Δαν. 3, 35) καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος λέει: «θά ὑπερασπισθῶ αὐτή τήν πόλη γιά χάρη μου καί γιά χάρη τοῦ δούλου μου Δαβίδ» (Ψαλμ. 131, 10).

707**Ἑρώτηση**

Ἄν βρεθῶ ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους πού ἔχουν κοσμικό πνεῦμα καί ἡ συντροφιά ὀδηγηθεῖ σέ ἀργολογία, νά μείνω ἢ νά φύγω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν ὑπάρχει ἀνάγκη, ἀναχώρησε· ἄν ὅμως ὑπάρχει ἀνάγκη, νά μείνεις καί νά στρέψεις τό νοῦ σου στήν προσευχή, χωρίς νά κατακρίνεις τούς ἀδελφούς, ἀλλά νά ἀποφύγεις τήν κατάκριση⁶³ στηριγμένος πάνω στή συνειδητοποίηση τῆς δικῆς σου ἀδυναμίας.

708**Ἑρώτηση**

Ἄν πρόκειται γιά ἀγαπητά μου πρόσωπα, εὐλογεῖς νά μεταφέρω τή συζήτηση σέ ἄλλο θέμα περισσότερο ἐποικοδομητικό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν γνωρίζεις ὅτι δέχονται εὐχάριστα τό λόγο τοῦ Θεοῦ⁶⁴, κάνε λόγο γιά τούς βίους τῶν Πατέρων καί στρέψε τή συζήτηση σέ θέματα πού ὑπηρετοῦν τή σωτηρία τῆς ψυχῆς.

τό λόγο του». Ὁ ἀγωνιζόμενος, ἀτελῶς, γιά νά εἶναι διακριτικός, ἐστιάζει τήν προσοχή του στό «δέχονται». Ὁ διακριτικός ἐνδιαφέρεται στό ἐπίπεδο τοῦ «ἡδέως». Τότε ἡ λειτουργία τοῦ λόγου μεταξύ μας ὑπηρετεῖ τήν κοινωνία μας στήν Ἀλήθεια καί στή Ζωή τοῦ Χριστοῦ, μέσα στήν ἐλευθερία καί στήν εἰρήνη.

ψθ΄

Ἑρώτησις

Ἄρα καλόν ἐστι ἐν τῷ συντυγχάνειν τινὶ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ;

Ἀπόκρισις

Καὶ ἐν τῷ συντυγχάνειν καὶ πρὸ τῆς συντυχίας καὶ μετὰ τὴν συντυχίαν καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ χρὴ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· γέγραπται γὰρ «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε». Οὕτω γὰρ καταργεῖται πᾶς πειρασμός.

ψι΄

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς δύναται τις ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι;

Ἀπόκρισις

Οὔτε τις καθ' ἑαυτὸν ἐστίν, ὁφείλει ψάλλειν καὶ ἐν τῷ στόματι καὶ τῇ καρδίᾳ προσεύχεσθαι· ἐὰν δέ τις ἐν ἀγορᾷ ἢ μετὰ τινων, οὐ χρειᾶ τῷ στόματι ψάλλειν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ διανοίᾳ· χρὴ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τηρεῖν, διὰ τὸν ρεμβασμὸν καὶ τὰς παγίδας τοῦ ἐχθροῦ.

ψια΄

Ἑρώτησις

Ὅτε εὐχομαι ἢ ψάλλω καὶ οὐκ αἰσθάνομαι τῆς δυνάμεως τῶν λεγομένων, διὰ τὴν σκληρότητα τῆς καρδίας μου, τί ὠφελοῦμαι;

65. Δέν πρέπει νά συμπεράνουμε ὅτι ὁ Ὅσιος μᾶς εἰσπνεῖται «προσευχή» πού θά εἶναι «νοπτικό κατασκευάσμα». «Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δέ καὶ τῷ νοῷ» (Α΄ Κορ. 14, 15). Οἱ αἰσθήσεις δροστηριοποιούμενες, κατὰ τὴν προσευχή, περισποῦν τό νοῦ καί ἐπιμερίζουν τή βούληση. Ἔτσι ἡ προσευχή καταντᾷ ἡμιτελές βίωμα. Εἶναι ἐπιβεβλημένο νά προσεχθεῖ τό

709

Ἑρώτηση

Ἄραγε εἶναι σωστό, κατά τή συνάντησή μου μέ κάποιον, νά ζητῶ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ γιά τήν ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς συνάντησης;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καί κατά τή συνάντηση καί πρὶν ἀπὸ τή συνάντηση καί μετὰ τή συνάντηση καί ὅποιαδήποτε ὥρα καί σέ ὅποιονδήποτε τόπο πρέπει νά ἐπικαλούμαστε τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, διότι ἔχει γραφεῖ: «Προσεύχεσθε ἀδιάλειπτα» (Α΄ Θεσ. 5, 17). Πράγματι, μέ τήν ἀδιάλειπτη προσευχή, καταργεῖται κάθε πειρασμός.

710

Ἑρώτηση

Καί πῶς μπορεῖ κανεὶς νά προσεύχεται ἀδιάλειπτα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οταν εἶναι κανεὶς μόνος του, ὀφείλει καί μέ τό στόμα νά ψάλλει καί μέ τήν καρδιά νά προσεύχεται. Ἄν ὅμως βρίσκεται σέ δημόσιους χώρους μέ ἄλλους, δέν χρειάζεται νά ψάλλει μέ τό στόμα, ἀλλά νά προσεύχεται μόνο μέ τό νοῦ του. Ἐπίσης πρέπει νά προσέχει τό βλέμμα του, γιά νά ἀποφύγει τό ρεμβασμό καί τίς παγίδες τοῦ ἐχθροῦ⁶⁵.

711

Ἑρώτηση

Ὅταν προσεύχομαι ἢ ψάλλω καί δέν αἰσθάνομαι τή δύναμη τῶν λεγομένων, ἐξαιτίας τῆς σκληρότητας τῆς καρδιᾶς μου, σέ τί ὠφελοῦμαι;

νηπτικό καί μυστικό παράγγελμα τοῦ Ὁσίου «*χρὴ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τηρεῖν*», πού ἀναμφισβήτητα ἔχει διαχρονικό νόημα γιά τήν ἐφορμολογία τοῦ «*ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε*». «Τήρηση ὀφθαλμῶν» καί χρῆση τηλεόρασης νόσο συμβατές εἶναι;

Ἀποκρίσεις

Εἴαν σὺ οὐκ αἰσθάνη, ἀλλ' οἱ δαίμονες αἰσθάνονται καὶ ἀκούουσι καὶ τρέμουσι. Μὴ οὖν παύσῃ ψάλλων καὶ προσευχόμενος, καὶ κατὰ μικρὸν διὰ τοῦ Θεοῦ ἀπαλύνεται ἡ σκληρότης.

ψιβ΄**Ἑρώτησις**

Κἂν πλησίον ὃ ἐκκλησίας καὶ λέγεται τὸ Τρισάγιον καὶ καθέζομαι μετὰ Πατέρων ἢ κοσμικῶν, ἀναστῶ καὶ εἴπω, ἐκείνων καθεζομένων ἢ οὐ;

Ἀποκρίσεις

Εἴαν ὡς Πατέρες, εἴ τι ποιοῦσι, καὶ σὺ ποιήσον· ἐὰν δὲ κοσμικοὶ μείζονές σου καὶ οἶδας ὅτι σκανδαλίζονται, καλὸν ἐστὶ τὸ φυλάξαι αὐτῶν τὴν συνειδήσιν καὶ ποιῆσαι ὡς ποιοῦσι. Δύνασαι δὲ καὶ ἐν τῷ καθέζεσθαι μετ' αὐτῶν εἰπεῖν αὐτὸ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Ἐὰν δὲ τί σοι ἐμποδίζῃ, ἀρκεῖ αὕτη ἡ μνήμη τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι. Εἰ δὲ οὐκ εἰσὶ μείζονές σου, ἀνάστα καὶ εἰπέ· καὶ εἰ προτιρέψεις αὐτοὺς ἀναστῆναι, οὐκ ἄτοπον, καὶ αὐτοὶ δὲ ὡς θέλουσι ποιήσουσι.

ψιγ΄**Ἑρώτησις**

Ἐὰν ὃ κατὰ μόνας καὶ ὥς μοί τινα μετὰ χειρὸς ἐμποδίζοντα ἀναστῆναι, τί ποιήσω;

66. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τῶν σύγχρονων Χριστιανῶν ἢ δὲν ἔχουν μάθει ἢ συνειδητὰ ἀποφεύγουν νὰ συσχετίζουν τοὺς δαίμονες μέ τὸ πρόσωπο καὶ τὴ ζωὴ τους. Ἄλλοι δὲν δυσκολεύονται νὰ βλέπουν ἢ νὰ ποραδέχονται ἐκ τῶν ὑστέρων τὴ διαβολικὴ ἐνέργεια στὶς πτώσεις τους. Πόσοι ὅμως ἔχουμε φθάσει στὸ ἐπίπεδο ὥστε νὰ «βλέπουμε» τὸν «τρόμο» τοῦ δαίμονα τότε πού ἡ Ἐκκλησία ἢ ἕνας Χριστιανὸς προσεύχεται; Ὁ Ὅσιος εἶναι κατηγορηματικός. Κατὰ συνέπεια ἀποβαίνει καὶ παρηγορητικός.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἐσύ δέν τήν αἰσθάνεσαι, οἱ δαίμονες ὅμως τήν αἰσθάνονται καί ἀκοῦνε καί τρέμουν⁶⁶. Μή παύσεις λοιπόν νά ψάλλεις καί νά προσεύχεσαι καί λίγο-λίγο, μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, θά μαλακώσει ἡ σκληρότητα τῆς καρδιᾶς σου.

712**Ἑρώτηση**

Ἄν βρίσκομαι κοντά σέ Ἑκκλησία καί λέγεται τό «τρισάγιον» καί κάθομαι μαζί μέ Πατέρες ἢ μέ κοσμικούς, νά σπκωθῶ καί νά τό ἀπαγγεῖλω καί ἐγώ, ἐνῶ αὐτοί παραμένουν καθισμένοι, ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ὑπάρχουν Πατέρες ἐκεῖ, κάνε κι ἐσύ ὅ,τι κάνουν αὐτοί. Ἄν πάλι βρίσκονται κοσμικοί, ἀνώτεροί σου καί ξέρεις ὅτι σκανδαλίζονται, εἶναι καλό νά σεβαστεῖς τή συνειδήσή τους καί νά κάνεις ὅ,τι κάνουν αὐτοί. Μπορεῖς βέβαια, καθώς κάθεσαι μαζί τους, νά ἀπαγγεῖλεις τό «τρισάγιον» μέσα στήν καρδιά σου. Ἄν ὅμως ὑπάρχει κάποιο ἐμπόδιο πού δέν στό ἐπιτρέπει, εἶναι δυνατόν καί μόνο μέ τό νά κρατᾷς στή συνειδήσή σου ὅτι τώρα τελεῖται τό «τρισάγιον» καί νά διατηρεῖς ἐσωτερικά τήν εὐλάβειά σου, νά ἀντιμετωπίσεις σωστά τήν περίστασι. Ἄν βέβαια δέν εἶναι οἱ κοσμικοί αὐτοί ἀνώτεροί σου, σήκω καί πές τό «τρισάγιον». Κι ἄν τούς προτρέψεις νά σπκωθοῦν καί αὐτοί, δέν εἶναι ἀδιάκριτο οὔτε ἄσκοπο. Καί αὐτοί ἀσφαλῶς ὅπως θέλουν θά κάνουν⁶⁷.

713**Ἑρώτηση**

Ἄν εἶμαι μόνος μου καί ὑπάρχουν στά χέρια μου μερικά πράγματα πού μέ ἐμποδίζουν νά σπκωθῶ, τί νά κάνω;

67. Φαινομενικά αὐτός πού θέτει τήν Ἑρώτηση περιμένει ἕνα «ναί» ἢ ἕνο «ὄχι». Ἔτσι γίνεται ἀποδέκτης ἑτοιμῆς λύσης καί «καλός ὑποτακτικός». Ὁ Ὅσιος ὅμως τοῦ δίνει μάθημα «ἐφαρμοσμένης διάκρισης» καί τόν ἀφήνει ἐλεύθερο στήν ἐπιλογή του. Ἡ στάση αὐτή εἶναι ὑποδειγματική γιά τήν ποιμοντική ἀγωγή πού πρέπει νά ἀσκεῖ ὁ κάθε Πνευματικός. «Βγάζουμε» τόν ἀδελφό «στό ξέφωτο» καί τόν ἀφήνουμε νά πάει ὅπου θέλει καί ὅπως θέλει.

Ἀπόκρισις

Εἂν μὴ δύνη, μὴ θλίψῃ σε τὸ μὴ ἀναστῆναι, πάντα γὰρ λογισμῶ γίνεται καὶ διακρίσει.

ψιδ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀπέρχωμαι πρὸς Πατέρας καὶ φιλονεικῶσι κρατῆσαί με, καὶ ἔχω ἀναγκαίαν χρείαν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἂν μὲν ὧσιν ἱκανοὶ κατὰ Θεὸν διακρίναι τὰ πράγματα, λέγε αὐτοῖς μετὰ ταπεινώσεως· συγχωρήσατέ μοι, ὅτι χρεῖα μοι ἀναγκαῖα ἐπίκειται, καὶ ὥς ἀκούεις παρ' αὐτῶν ποίησον ἀκόπως, πιστεύων ὅτι πάντως πρὸς τὸ συμφέρον ἐστίν. Ἐὰν δὲ μὴ ὧσι τοιοῦτοι καὶ ἡ χρεῖα σου ἀναγκαῖα, κόπον τὴν φιλονεικίαν καὶ βάλε μετάνοιαν ὥστε ἀπελθεῖν· κὰν μετὰ τὴν μετάνοιαν ἐπιμείνωσι τῇ φιλονεικίᾳ, εἰπὲ αὐτοῖς· συγχωρήσατέ μοι· οὐκ ἔστι γὰρ δυνατὸν ἵνα μείνω.

ψιε´

Ἑρώτησις

Ἐὰν συναριστῶ πῃ τῶν Πατέρων καὶ εὐλογῇ τις αὐτῶν τὴν προκειμένην τροφήν, ἧρα ὀφείλω μέλλων μεταλαμβάνειν λέγειν αὐτῷ, «εὐλόγησον», καὶ ἀναμένειν ἕως οὗ πάλιν εὐλογῇ μοι, ἢ ἄρκεσθῶ τῇ πρώτῃ εὐλογίᾳ; Ἐπεὶ δὲ συμβαίνει ὅτι ἀλλαχοῦ ἔχει τὸν νοῦν καὶ βραδύνει ἀπο-

68. Μὲ αὐτὴ τὴν τόσο ἀποφθεγματικὴ ἀπάντησίν του, ὁ Ὁσῖος μᾶς διδάσκει ὅτι τὸ ποιὸν τῶν πράξεων καὶ ἐνεργειῶν μας -ἀκόμη καὶ τῶν βιωμάτων μας- προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ ὑπέδαφος τοῦ λογισμοῦ, πάνω στό ὁποῖο στηρίζεται, καὶ ἀπὸ τὸ πλᾶισιο τῆς διάκρισης, μέσα στό ὁποῖο προγματώνεται. Ἔτσι, ὅχι μόνο δέν γινόμαστε αἰχμάλωτοι τοῦ «φορμαλισμοῦ», ἀλλὰ καίρομαστε καὶ τὴν ἐλευθερίᾳ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

69. Καί σέ ἄλλες ὁπαντήσεις του καί σ' αὐτή, ὁ Ὁσῖος στηρίζει τὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς διακριτικῆς συμβουλῆς του πάνω στή διακριτικὴ ἰκανότητα τοῦ προσώπου πού θέτει τὴν ἐρώτησι.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν δέν μπορεῖς, νά μὴν στενοχωρηθεῖς πού δέν σηκώθηκες, ἀφοῦ σέ ὅλα, ὅσα κάνουμε, σημασία ἔχει ἡ διάκριση καί ὁ ἀγαθός λογισμός⁶⁸.

714**Ἑρώτηση**

Πολλές φορές συμβαίνει νά ἐπισκεφθῶ Πατέρες καί καθὼς ἔρχεται ἡ ὥρα νά φύγω, γιατί ἔχω ἄλλη ἀπαραίτητη ἐργασία νά κάνω, ἐκεῖνοι ἐπιμένουν νά μείνω κοντά τους. Τί πρέπει νά κάνω σέ μιά τέτοια περίπτωση;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν οἱ Πατέρες εἶναι ἱκανοί νά διακρίνουν τὰ πράγματα κατὰ Θεό, πές τους μέ ταπείνωση: «Συγχωρέστε με, πρέπει νά φύγω, διότι μέ πιέζει ἐπείγουσα ἀνάγκη». Καί ὅ,τι σοῦ ποῦν, κάνε το χωρίς δυσκολία, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη ὅτι εἶναι πρὸς τό συμφέρον σου. Ἄν ὅμως δέν ἔχουν τήν ἱκανότητα νά διακρίνουν τὰ πράγματα⁶⁹ καί ὑπάρχει ἐπείγουσα ἀνάγκη, σταμάτησε τή σχετική συζήτηση καί βάλτε μετάνοια γιά νά φύγεις. Ἄν τώρα καί μετά τή μετάνοια ἐπιμένουν νά θέλουν νά σέ κρατήσουν μέ τό ζόρι, πές τους: «Συγχωρέστε με, διότι δέν εἶναι δυνατόν νά μείνω».

715**Ἑρώτηση**

Ἄν συντρώγω μέ κάποιους Πατέρες καί ἓνας ἀπ' αὐτούς εὐλογήσει τήν τράπεζα, ἄραγε πρέπει τήν ὥρα πού πρόκειται νά φάω νά τοῦ πῶ «εὐλόγησον» καί νά περιμένω μέχρις ὅτου πάλι μέ εὐλογήσει; Ἡ νά ἀρκεστώ στήν πρώτη γενική εὐλογία; Γιατί καμιά φορά συμβαίνει νά ἔχει τό

Αὐτό, σέ μιά πρώτη προσέγγιση, θά βιαζόμασταν νά τό χαρακτηρίσουμε ἐπικίνδυνο καί ἀντιδεδουλογικό, ἴσως καί ὀντίθετο πρὸς κάποιες ἄλλες θέσεις τοῦ Ὁσίου. Ἡ μελέτη σέ βάθος μᾶς πείθει ὅτι ὁ Ὁσίος εἶναι συνεπής μέ δύο ἀξιωματικές θέσεις του:

ο) Δέν ὑποκαθιστᾶ κανένα στήν προσωπική ζωή του καί β) Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ στάση αὐτή γιά νά γίνει σεβαστή ἡ θέση: «πάντα γὰρ λογισμῷ γίνεται καὶ διακρίσει» (βλ. προηγούμενο σκόλιο). Σκοπός του δέν εἶναι νά ὠθήσει σέ κρίση ἢ κατάκριση, ἀλλά νά διακονήσει τήν ἐλεύθερη λειτουργία τοῦ προσώπου.

κρίνασθαι καὶ ἀεὶ θλίβομαι. Ἐὰρ δὲ καλὸν ἐστίν, ἵνα ὅταν βάλω χεῖρα εἰς τὴν τροφὴν κατασφραγίζω αὐτήν;

Ἀπόκρισις

Αῖ πας εὐλόγησε, καὶ ἐκ περισσοῦ ἐστὶ τοῦτο· ἔνεκεν δὲ τοῦ κατασφραγίσαι, οὐδὲ τούτου χρεῖα· ἡ γὰρ εὐλογία σφραγὶς ἐστίν. Καὶ πάλιν, ἵνα δώσης λογισμὸν τῷ εὐλογήσαντι ἢ ἄλλῳ τινί, ὥς μὴ πιστεύων εἰς τὴν αὐτοῦ εὐλογίαν, καὶ ἐστὶν εἰς σκάνδαλον.

ψις΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀπαιτῶσι με οἱ Πατέρες, πρὸς οὓς ἀπέρχομαι, εὐλογῆσαι τὴν προκειμένην τροφήν, ἀνάσχωμαι αὐτῶν;

Ἀπόκρισις

Μὴ ἀνάσχω, λέγων· οὔτε κληρικός εἰμι οὔτε σχῆμα ἔχω, ἀλλ’ ἄνθρωπος κοσμικός εἰμι καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ ὑπερβαίνει με τοῦτο· ἀλλὰ συγκωρῆσατέ μοι διὰ τὸν Κύριον.

ψιζ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν κοσμικοὶ ὦμεν πάντες οἱ ἐν τῇ τραπέζῃ, τί ποιήσωμεν ὅτι οὐκ ἔχομεν τὸν εὐλογοῦντα;

Ἀπόκρισις

Καλὸν ἐστὶ καὶ τὸ τοὺς κοσμικοὺς μεταλαμβάνοντας τῆς τροφῆς εὐλογεῖν τὸν Θεόν, διὰ γὰρ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ ἡ τροφή ἀγιάζεται. Αὕτη δὲ ἡ εὐλογία οὐκ ἔστι κατὰ τὴν εὐλογίαν τῶν κληρικῶν, ἀλλὰ δοξολογία ἐστὶ

70. Ἡ εὐλογία εἶναι σφραγίδα, ἴσως διότι γίνεται μέ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, δηλαδή στου-
ροειδῶς (Σκόλιο ἀγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 323).

71. Αὐτὴ ἡ Ἑρώτηση μαρτυρεῖ ὅτι αὐτὸς ποῦ τὴν κάνει εἶναι θρησκοκόλητος καὶ συμπλεγμα-

νοῦ του στραμμένο ἄλλοῦ καί ἄργεῖ νά μοῦ ἀπαντήσει καί ἐγώ δυσανα-
σχετῶ. Ἐπίσης πές μου· εἶναι ἀπαραίτητο νά σταυρώνω τό φαγητό, προτοῦ
νά ἀπλώσω τό χέρι μου νά τό πάρω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μία φορά εὐλογήθηκε ἡ τράπεζα καί εἶναι περιττό νά ζητᾷς νά σοῦ δοθεῖ
εὐλογία πάλι. Ὅσο γιά τό σταύρωμα τοῦ φαγητοῦ, δέν ὑπάρχει λόγος
νά γίνεται, διότι ἡ εὐλογία⁷⁰ εἶναι τό σημεῖο τοῦ σταυροῦ. Ἀκόμη ἂν
σταυρώνεις τό φαγητό, θά βάλεις λογισμό σ' αὐτόν πού εὐλόγησε τήν τράπεζα
ἢ σέ κάποιον ἄλλο ὅτι δέν σέβασαι τήν εὐλογία του καί θά τόν σκανδαλίσεις⁷¹.

716

Ἑρώτηση

Ἄν ἀπαιτοῦν οἱ Πατέρες τούς ὁποίους ἔχω ἐπισκεφθεῖ νά εὐλογήσω
τήν τράπεζά τους, νά τό δεχτῶ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά μὴν τό δεχτεῖς, λέγοντας: Οὔτε κληρικός εἶμαι, οὔτε σχῆμα ἔχω, ἀλλά
εἶμαι ἄνθρωπος κοσμικός καί ἁμαρτωλός καί αὐτό ὑπερβαίνει τίς πνευ-
ματικές μου δυνάμεις. Γι' αὐτό, συγχωρέστε μου τήν ἀνυπακοή, χάριν
τοῦ Κυρίου.

717

Ἑρώτηση

Ἄν ὅλοι ὅσοι πρόκειται νά συμφάγουμε εἴμαστε κοσμικοί, τί νά κά-
νουμε, ἀφοῦ δέν ἔχουμε κάποιον νά μᾶς εὐλογήσει τήν τράπεζα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καλό εἶναι καί οἱ κοσμικοί, ὅταν πρόκειται νά φᾶνε, νά προσεύχονται καί
νά εὐλογοῦν τό Θεό, διότι μέ τήν ἀναφορά τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡ
τροφή ἀγιάζεται. Αὐτή ὅμως ἡ προσευχή καί ἡ εὐλόγησις πού κάνουν οἱ
κοσμικοί δέν εἶναι ὅμοια μέ τήν εὐλογία τῶν κληρικῶν, ἀλλά εἶναι δοξολογία

τικός. Ὁ Ὅσιος τόν βοηθᾷ νά σκέπτεται καί νά ἐνεργεῖ μέ ἀπλότητα, καθώς συγκαταβαίνει στό
ἐπίπεδό του, χωρίς νά τόν θίγει.

καὶ μνήμη Θεοῦ· πᾶσι γὰρ ἀρμόζει τὸ μνημονεύειν Θεὸν καὶ δοξολογεῖν αὐτόν. Καλὸν οὖν ἐστὶ καὶ τοὺς κοσμικοὺς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν οὐκ ἔχουσι τὸν δυνάμενον εὐλογεῖν.

ψιη΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὖν ἀμφιβάλωσι τίς πρῶτον εὐλογήσῃ, ἐκάστου παρακωροῦντος τῷ ἄλλῳ, τί δεῖ ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

Οἱ τούτους προτρεψάμενος, ὀφείλει παρακαλεῖν ὃν βούλεται εὐλογοῦντα εὐλογῆσαι· ὅταν δὲ μηδεὶς ἀνάσχηται, ἵνα μὴ γένηται φιλονεικία, ὀφείλει αὐτὸς καταδέξασθαι καὶ εἰπεῖν· εὐχαῖς τῶν ἁγίων Πατέρων, ὁ Κύριος ποιήσοι μεθ' ἡμῶν. Ἀμήν.

ψιθ΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἶπατε καλὸν εἶναι καὶ τοὺς κοσμικοὺς μνημονεύειν ἐν τῇ τροφῇ τοῦ Θεοῦ, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ μνήμης ἡ τροφή ἁγιασθῇ, ἄρα καλὸν ἐστὶ, μήπω τιθέντος τοῦ ἄρτου ἐν τῇ τραπέزῃ, τὸν προλεγόμενον στίχον λέγειν καὶ τὴν εὐχήν;

Ἀπόκρισις

Δύνατον μὲν αὐτὰ εἰπεῖν, ἀλλ' ἔπειδὴ ἐν τῇ εὐχῇ λέγει τις, «εὐλόγησον τὰ προκείμενα», καλὸν ἐστὶ καὶ ἀκόλουθον, προκειμένων τῶν ἄρτων, λέγειν τὴν εὐχήν.

72. Δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἐπικαλεῖται καὶ ὁ μὴ ἱερωμένος Χριστιανὸς τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐπάνω του καὶ ἐπάνω σέ ἄλλους καὶ ἐπάνω στὰ ἔργα ὧν, καὶ στὰ δημιουργήματα, ἔμψυκα καὶ ὄψυκα. Δέν ἐπιτρέπεται ὅμως σέ μὴ ἱερωμένο νὰ τελεῖ τὰ τῆς ἱερωσύνης, καί, κατὰ συνέπεια, δέν μπορεῖ οὔτε καὶ ἱερατικὴ εὐλογία νὰ ἀπονεύμῃ ἢ νὰ μνηθεῖ ὅποιαδήποτε -ἔστω καὶ τὴν ἐλάχιστην- τελετουργικὴ χειρονομία τοῦ ἱερωμένου.

Τό θέμα μᾶς ὑποχρεώνει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἔχουν παρατηρηθεῖ δυὸ ἀκροῖες ἀποκλίσεις ἐπὶ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἱεροτικῆς οὐθεντίας. Ἡ μία εἶναι ἡ κληρικαλιστικὴ κατὰχρηση τῆς ἱερατικῆς οὐθεντίας καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἡ μερική ἢ γενικὴ ἄρνηση τῆς ἰδιόζουσας ἱερατικῆς Διακονίας τῶν Θείων Μυστηρίων τῆς Χάριτος, ἡ ἄρνηση τῆς ἱερωσύνης. Μέσα στὸν ὀρθόδοξο μοναχισμό

καί μνήμη Θεοῦ. Σέ ὅλους βέβαια ἀρμόζει νά μνημονεύουν τό Θεό καί νά Τόν δοξολογοῦν. Εἶναι λοιπόν καλό καί οἱ κοσμικοί νά προσεύχονται καί νά εὐ-
λογοῦν τήν τράπεζα, μέ τόν τρόπο καί τό νόημα πού εἶπαμε, ὅταν δέν ἔχουν
ἐκεῖνον πού ἔχει τή δύναμη καί τή Χάρη νά τήν εὐλογήσει ἱερατικά⁷².

718

Ἑρώτηση

Ἄν ὅμως σκέπτονται καί συζητοῦν ποιός νά εὐλογήσει ὡς πρῶτος
καί ὁ ἕνας παραχωρεῖ στόν ἄλλο τή θέση του, τί πρέπει νά κάνουμε;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἰ κείνος πού τούς προσκάλεσε στό τραπέζι ὀφείλει νά παρακαλέσει ὅποιον
νομίζει ἀπό αὐτούς ὥστε νά εὐλογήσει τά φαγητά. Ὅταν ὅμως κανεῖς
δέν δέχεται, γιά νά μή γίνει φιλονεικία, πρέπει ὁ ἴδιος ὁ οἰκοδεσπότης νά
ἀναλάβει καί νά πεῖ: «Μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων Πατέρων, εἴθε ὁ Κύριος νά εἶναι
ἀνάμεσά μας καί νά μᾶς εὐλογεῖ. Ἀμήν».

719

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ μοῦ εἶπατε ὅτι εἶναι καλό καί οἱ κοσμικοί νά προσεύχονται καί
νά εὐλογοῦν τό Θεό ὅταν πρόκειται νά φᾶνε, ὥστε μέ τήν ἀναφορά τοῦ
Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡ τροφή νά ἁγιασθεῖ, ἄραγε τό θεωρεῖς σωστό νά
στικολογοῦμε τόν Ψαλμό πού προηγεῖται στήν ἀκολουθία τῆς Τραπέζης
ὅπως καί τή σχετική εὐχή, πρὶν ἀκόμη τοποθετηθοῦν στό τραπέζι τά ψωμιά;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἶναι βέβαια δυνατόν νά τά πεῖ κανεῖς αὐτά, ἀλλά ἐπειδὴ στήν εὐχή πού
διαβάζεται στήν Τράπεζα λέει «εὐλόγησον τά παρατεθειμένα», εἶναι καλό
καί λογικό νά διαβάζεται ἡ εὐχή ὅταν ἔχουν τοποθετηθεῖ καί τά ψωμιά.

βιώνουμε καί τά θέματα αὐτά στίς ὀρθές διαστάσεις τους, σύμφωνα μέ τίς παραδόσεις μας.

Ὁ Ὁσῖος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης στή μικρή ὑποσημείωσή του (Ἔκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ.
324) δίνει πρακτικές ὁδηγίες σχετικές μέ τήν ἐπιτραπέζια προσευχή τῶν λαϊκῶν καί ἐναρμονίζει
τό θέμα ὑποδειγματικά. Διηγεῖται ἀναφέρει ὅτι καί οἱ κοσμικοί, ὅταν τρῶνε, πρέπει νά προσεύχο-
νται: Νά λένε τό «Πάτερ ἡμῶν» τό μεσημέρι καί τό «Φάγονται πένητες» τό βράδυ, μαζί μέ τήν
εὐχή πού ἀναφέρει ὁ Ἅγιος ἡ τό «Δι' εὐχῶν τῶν Ἀγίων Πατέρων ἡμῶν».

ψκ΄

Ἑρώτις

Ἐὰν λέγῳσί μοι οἱ Πατέρες δικάσαι ἐν πράγματι καὶ οὐ πάνυ θαρρῶ ἐμαυτὸν, τί ὀφείλω ποιῆσαι; Παραιτεῖσθαι ἢ καταδέξασθαι; Καὶ τὸ φαινόμενόν μοι εἰπεῖν ἢ ἐρωτῆσαι τοὺς βέλτιον εἰδότας, καὶ οὕτω κρίνειν;

Ἀπόκρισις

Διὰ τὴν κέλευσιν τῶν Πατέρων κατάδεξαι καὶ εἰπεῖ τοῖς δικαζομένοις ὅτι κατὰ τὸ φαινόμενόν μοι δίκαιον ἔχω δικάσαι. Καὶ βλέπε, ὥστε ὀρθὸν ἔχειν τὸν λογισμόν, καὶ μὴ κλίνης τὴν καρδίαν σου πρὸς τινα κατὰ πάθος, μήτε πρὸς χάριν, καὶ τὸ φαινόμενόν σοι δίκαιον εἰπέ· τὴν γὰρ προαίρεσιν κρίνει ὁ Θεός, ὁ μόνος τὸ ἀληθινὸν εἰδώς. Ἐὰν δὲ καὶ δυνηθῇς ἐρωτῆσαι τὸν ἀκριβέστερόν σου εἰδότα, οὐκ ἄτοπον.

ψκα΄

Ἑρώτις

Ἐὰν ἀπαιτῇ τὸ πρᾶγμα ὄρκον, ὀρίσαι αὐτοῖς ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Μηδέποτε ὀρίσης ὄρκον παρὰ τινος δοθῆναι, ὁ γὰρ Θεὸς ἀπηγόρευσε τὸ ὀμόσαι τινά, ἀλλὰ λέγε ὅτι «τὸ πρᾶγμα ὄρκον ἀπαιτεῖ· εἰ οὖν θέλετε ὀμόσαι, ἐν ὑμῖν ἔστιν». Ἐὰν δὲ ἐπιτραπῇς ὑπὸ μείζονος ἐξουσίας δικάσαι, [ἡνάγκασαι] ὀρίσαι τὸν ὄρκον, ἥγουν τὰ συμφέροντα πρῶτον ἀκριβῶς δοκιμάσας, καὶ τότε ὀρίσαι, μηδὲν διακρινόμενος.

73. Ἡ ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης εἶναι πολὺ ὑπεύθυνη καὶ ἱερὴ λειτουργία. Ἐκτός ἀπὸ τὴν πλήρη γνώση τῶν νόμων καὶ τὴν ἰκανότητα ἐφαρμογῆς τους, ἀπαιτεῖται, γιὰ κάθε υπόθεση, σχολαστικὴ ἐνπύρωση, ἀπόλυτη κυριαρχία ἐπὶ τῆς λειτουργίας τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου καὶ γενναϊότητα ἀντιστάσεως στὶς διὰφορες «πιέσεις». Μερικοὶ δὲν διακρίνουν εὐκόλα τὰ ὅρια τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης ἢ τοῦ μίσους. Ὁ συγός τῆς δικαιοσύνης πρέπει νὰ λειτουργεῖ ἀδέκαστα. Ὁ ἔνοχος πρέπει –μετὰ τὴν ἀδέκαστη κρίση καὶ καταδίκη του– νὰ ἀντιμετωπίζεται φιλόανθρωπα καὶ παιδαγωγικά, ὅχι μόνον κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὶς προϋποθέσεις καὶ ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιθυμητῆς ἀναμόρφωσός του.

74. Κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειο Δίκαιο ἡ χρῆσις τοῦ ὄρκου ἐναπέκειτο στὴν κρίση τοῦ δικαστῆ.

720

Ἑρώτηση

Ἄν οἱ Πατέρες μου ἀναθέτουν νά δικάσω μιά ὑπόθεση καί δέν ἔχω ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό μου, τί πρέπει νά κάνω; Νά παραιτηθῶ ἢ νά ἀναλάβω; Νά πῶ ὅ,τι μου φαίνεται σωστό ἢ νά ρωτήσω αὐτούς πού γνωρίζουν καλύτερα καί τότε νά κρίνω τήν ὑπόθεση⁷³;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά ἀναλάβεις τή δίκη ἐπειδή στό ἀνέθεσαν οἱ Πατέρες, καί πές στους δικαζόμενους ὅτι «θά δικάσω σύμφωνα μ' αὐτό πού θεωρῶ δίκαιο». Πρόσεχε ὅμως νά εἶσαι δίκαιος καί νά μὴν ἔχει ἡ καρδιά σου προτίμηση σέ κανέναν ἀπό πάθος, οὔτε νά κάνεις χάρη· καί τότε πές αὐτό πού θεωρεῖς δίκαιο, διότι τήν προαίρεση τήν ἐξετάζει ὁ Θεός, ὁ μόνος πού γνωρίζει τήν ἀλήθεια. Ἄν βέβαια μπορέσεις νά πάρεις τή γνώμη κάποιου πού γνωρίζει καλύτερα ἀπό σένα τήν ὑπόθεση, δέν εἶναι ἄπρεπο καί ἄσκοπο.

721

Ἑρώτηση

Ἄν ἡ ὑπόθεση ἀπαιτεῖ νά γίνει ὄρκος, νά τοὺς τό ἐπιβάλλω νά ὀρκισθοῦν ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ποτέ νά μὴν ὀρίσεις σέ κάποιον νά δώσει ὄρκο, διότι ὁ Θεός ἀπαγόρευσε νά ὀρκιζόμαστε. Λέγε τους ὅμως ὅτι ἡ ὑπόθεση αὐτή ἀπαιτεῖ νά γίνει ὄρκος. Ἄν θέλετε νά ὀρκιστεῖτε, εἶναι δικό σας θέμα. Ἄν ὅμως σοὺ ἀνατεθεῖ ἀπό ἀνώτερη ἐξουσία νά δικάσεις, εἶσαι ἀναγκασμένος νά τοὺς ὀρίσεις νά ὀρκιστοῦν⁷⁴, δηλαδή, ἀφοῦ πρῶτα μελετήσεις καλὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα πού προσάγονται καί ἀπό τίς δύο πλευρές τῶν ἀντιδίκων, τότε θά ὀρίσεις νά κάνουν ὄρκο, χωρίς καθόλου νά διστάσεις.

(Βλ. Γεωργ. Ράμμου: «Ὁ ὄρκος ὡς μέσον ἀποδείξεως κατὰ τήν Πολιτικήν Δικονομίαν», Ἔκδοσις 1937. Ἑπακτός ὄρκος: σελ. 9, § 4, σημ. 12. Δικαστικός ὄρκος: σελ. 14. Ἀναπληρωτικός, ἀπαλλακτικός: σημ. 51α, 52).

Ἡ διακριτική αὐτή θέση τοῦ Ὁσίου μᾶς δίνει τή δυνατότητα, ἀλλά καί μᾶς ἐπιβάλλει, νά σημειώσουμε ἕνα πολύ σοβαρό θέμα στήν ὅλη προβληματική πού δημιουργεῖται ἀπό τήν ὑπο-

ψκβ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν παρακάθῃται ἄνθρωπος γέροντι ἢ μεγάλῃ προσώπῳ ἀναγινώσκοντι καὶ παίρῃ περὶ τόνον ἢ λέξιν, καὶ οἶδα ἐγὼ αὐτὸ ὀρθώτερον, εἶπω αὐτῷ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Εἰ οἶδας ὅτι ἡδέως ἀκούει, εἰπέ, ἐὰν δὲ μή, μηδὲν αὐτῷ εἶπῃς. Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ κενοδοξήσῃς ἐν τῷ λογισμῷ· συμφέρει γάρ σοι σιωπῆσαι, ἢ μετὰ κενοδοξίας εἰπεῖν τι.

ψκγ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν γέροντα: Ἐὰν μοναχὸς αἰτῇ με συνελθεῖν αὐτῷ εἰς πρᾶγμα καὶ οὐ φαίνεται μοι εἶναι κατὰ Θεόν, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἰ οὐκ ἔστι κατὰ Θεόν, μὴ συνέλθῃς, ἀλλ' ἀπόστα τοῦ πράγματος, λέγων αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι καθὼς φαίνεται μοι οὐκ αἰτοῦμαι δίκαια. Εἰ δὲ κατὰ Θεόν ἔστι καὶ οὐ φέρει σοί τινα βλάβην ψυχῆς, σύνελθε αὐτῷ κατὰ δύναμιν, ἔστι γὰρ μισθός· ἐὰν δὲ ἢ σοι βλάβῃ, μὴ βάλης σεαυτὸν εἰς τὸ πρᾶγμα· οὐκ ἀπαιτεῖ σε γὰρ ὁ Θεὸς ποιῆσαι τὸ βλάπτον τὴν ψυχὴν σου.

χρέωση τοῦ Χριστιανοῦ νά ἐναρμονίζει τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν τοῦ μέ τις ἐπαγγελματικές, κοινωνικές, ἐθνικές καὶ πατριωτικές ὑποχρεώσεις του. Πρόκειται γιὰ τὸ δίλημμα ποῦ παράγεται τότε ποῦ ἢ συντεταγμένη πολιτεία νομοθετεῖ διατάξεις σαφῶς ἀντίθετες πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Στὸ προκείμενο πρόβλημα ποῦ δημιουργεῖται μέ τὴν χρῆση τοῦ ὄρκου, ὁ Ὅσιος συνιστᾷ τὴν συμμόρφωση πρὸς τὴν ἐπιταγὴν τῆς «μείζονος ἐξουσίας». Διαφορετικὰ θὰ ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τὸ λεγόμενο τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου· «πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχοῦσαι ὑποτασσέσθω...» (Ρωμ. 13, 1-3). Ἡ πληρότητα τῆς συνέπειάς μας, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἄλλοτε ὑποβοηθεῖται καὶ ἄλλοτε ἀνακόπεται ἢ μειώνεται ἐξαιτίας τῆς ἐμπλοκῆς μας σέ ποικίλο-μορφες διαπροσωπικές καὶ κοινωνικές ὑποχρεωτικές σχέσεις, π. χ. συνέπεια στήν ἐλεημοσύνη ἀπὸ τὸν ἔγγαμο καὶ ἀπὸ τὸν ἄγαμο (λαϊκό - μοναχό).

75. Ὡς δὲ εἶναι σπάνιο τὸ γεγονός, κατὰ τὸ ὅποιο, ἕνας Χριστιανὸς φθάνει στό σημεῖο

722

Ἑρώτηση

Ἄν ἓνας Γέροντας ἢ ἓνα μεγάλο πρόσωπο διαβάσει καί βρίσκομαι δίπλα του, ἐνῶ δέ διαβάσει κάνει κάποιο λάθος προφορᾶς ἢ συλλαβισμού ἢ παρατονίζει μιά λέξη καί ἐγὼ γνωρίζω πῶς εἶναι τό σωστό, νά τοῦ τό πῶ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ξέρεις πῶς τό δέχεται εὐχάριστα, πές το· ἂν ὅμως δέν τό δέχεται, μήν τοῦ πéis τίποτα. Πρόσεχε νά μήν πέσεις, ἔστω καί κρυφά, σέ κενοδοξία ἐπειδὴ μπορεῖ νά γνωρίζεις κάτι ὀρθότερα ἢ καλύτερα. Γιατί εἶναι καλύτερα νά σιωπήσεις, παρά νά πéis κάτι μέ κενοδοξία.

723

Ἑρώτηση

Ἔνας ἄλλος εὐσεβής κοσμικός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη: Ἄν ἓνας μοναχός μου ζητήσει νά τόν βοηθήσω σέ κάτι καί δέν μου φαίνεται ὅτι αὐτό πού θέλει νά κάνει εἶναι κατά Θεό, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν αὐτό πού θέλει νά κάνει αὐτός ὁ μοναχός δέν εἶναι κατά Θεό, μήν τόν βοηθήσεις, ἀλλά ἀπομακρύνσου ἀπό τήν ὑπόθεση αὐτή, λέγοντάς του τήν ἀλήθεια. Δηλαδή, πές του· «ἀπ' ὅτι βλέπω δέν μου ζητᾶς κάτι πού εἶναι δίκαιο ἢ σύμφωνο μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ». Ἄν ὅμως αὐτό πού θέλει εἶναι κατά Θεό καί δέν βλάπτει καθόλου τήν ψυχή σου, συμπαραστάσου του, ὅσο μπορεῖς, καί θά ἔχεις μισθό. Σέ περίπτωση ὅμως πού βλάπτεισαι ψυχικά, μήν ἀνακατευθεῖς στήν ὑπόθεση, διότι ὁ Θεός δέν σοῦ ζητᾶ νά κάνεις κάτι πού θά βλάψει τήν ψυχή σου⁷⁵.

νά ἁμαρτάνει, «χάριν τῆς ἀγάπης», καί νά προσδοκᾷ καί «τόν δίκαιον ἔπαινον». Εἶναι τό φρόνημα πού ἐμπνέεται ἀπό τό «ἀξίωμα», «ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα», πού οἱ ὀρθόδοξοι, θεωρητικά, τό ἀπορρίπτουμε καί, πρακτικά, τό ἐφαρμόζουμε. Τό φρόνημα αὐτό ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τό φιλοκαλικό «ἀξίωμα» «τὸ καλόν, οὐκ ἔστι καλόν, ἐὰν μὴ καλῶς γένηται» πού, θεωρητικά, τό ἐπικροτοῦμε καί, πρακτικά, τό προδίδουμε. Ὁ Ὅσιος φωτίζει τόν προβληματιζόμενο καί διευκολύνει τή λειτουργία τῆς διάκρισης. Συμπληρωματικά δέ τοῦ λέει στήν ἀμέσως ἐπόμενη Ἑρωταπόκριση: «Οὐδὲν μετὰ ταραχῆς γινόμενόν ἐστι καλόν».

ψκδ'

Ἑρώτησις

“Όταν βλέπω τινὰ ὑβρίζοντα μοναχὸν ἢ ἀδικοῦντα ταρασσομαι πρὸς αὐτόν, ἄρα καλῶς ποιῶ ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οὐδὲν μετὰ ταραχῆς γινόμενόν ἐστι καλόν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ διαβόλου μετὰ δικαιώματος. Ἐὰν οὖν ταρασση, μηδὲν εἴπῃς, ἐπεὶ καὶ κεῖνον πλεῖον ταρασσεῖς, κακία γὰρ κακίαν οὐκ ἀναιρεῖ. Ἐὰν δὲ οὐ ταρασση, εἰπὲ αὐτῷ ἐν πραύτητι· οὐ φοβῇ τὴν ἁμαρτίαν, ἀδίκως ὑβρίζων τὸν Ἀββᾶν; Οὐκ οἶδας ὅτι τὸ σχῆμα ὃ φορεῖ τοῦ Θεοῦ ἐστι καὶ παροργίζεται ὁ Θεός; Καὶ οὕτω λαλῶν, εὐρίσκη κατὰ Θεὸν λαλῶν· δυνατὸς δὲ ἐστὶν ὁ Θεὸς ὥς θέλει ἐκεῖνον πραῦναι.

ψκε'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα: Ἔχω δίκην πρὸς τινα περὶ πράγματος, πῶς κελεύεις ποιήσω; Ἀκριβεύσομαι πρὸς αὐτόν ἢ καταφρονήσω τὴν ἀκρίβειαν καὶ συντομώτερον ἀπαλλαγῶ;

Ἀπόκρισις

Σπούδασον ὅσον δύνη ταχέως ἀπαλλαγῆναι· τῶν τελείων γὰρ ἀνδρῶν ἐστὶ τὸ μὴ ταραχθῆναι ἐπερχομένων πειρασμῶν. Ὁ δὲ ἀσθενής, ἐὰν ὑπέρβηται ἀπαλλαγῆναι, ἔρχεται μετὰ ταῦτα καὶ μετανοεῖ· καὶ ὀφείλων ἑαυτὸν ἐγκαλεῖν, τρέπεται εἰς βλασφημίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπόλλυσι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ πληροῦται ἐν αὐτῷ· «τί γὰρ ὠφελήσεται ἄνθρωπον, ἐὰν ὅλον τὸν κόσμον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;».

724

Ἑρώτηση

“Όταν βλέπω κάποιον νά βρίζει ἢ νά ἀδικεῖ ἓνα μοναχό, ἀγανακτῶ καί νευριάζω μαζί του, ἄραγε κάνω καλὰ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Κ ανένα πράγμα πού γίνεται μέ ταραχή δέν εἶναι καλό, ἀλλά προέρχεται ἀπό τή συνεργασία τοῦ διαβόλου μέ τό καλλιεργημένο μέσα στήν ψυχή σου δικαίωμα πάνω στόν ἀδελφό σου. Ἄν λοιπόν νευριάζεις καί ταραζεσαι, νά μήν πéis τίποτα, γιατί ἔτσι καί τόν ἄδικο καί ὕβριστή ἐκεῖνον τόν ταραzeεις περισσότερο. Ἄλλωστε ἡ μιά κακία δέν μπορεῖ νά ἀνατρέψει τήν ἄλλην. Ἄν μπορεῖς νά αὐτοκυριαρχηθεῖς καί νά μήν ταραχθεῖς, πές του μέ πραότητα· «δέν φοβᾶσαι τήν ἁμαρτία καί βρίζεις ἄδικα τόν Ἀββά; Δέν ἔχεις ὑπόψη σου ὅτι τό σχῆμα πού φέρει ἐπάνω του εἶναι τοῦ Θεοῦ καί παροργίζεις τό Θεό»; Ἄν τοῦ μιλήσεις μ’ αὐτό τόν τρόπο, τότε θά τοῦ ἔχεις μιλήσει ὅπως θέλει ὁ Θεός. Καί ὁ Θεός ἔχει τή δύναμη νά μαλακώσει τήν ψυχή του, ὅπως Ἐκεῖνος θέλει.

725

Ἑρώτηση

Ἐνας ἄλλος φιλόχριστος κοσμικός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἁββά Ἰωάννη καί τοῦ εἶπε: Ἐχω δίκη μέ κάποιον γιά ἓνα θέμα. Τί εὐλογεῖς νά κάνω; Νά ἐρευνήσω μέ ἀκρίβεια τήν ὑπόθεση ἢ νά μή δώσω σημασία στήν ἀκρίβεια καί στή λεπτομέρεια, ὥστε νά ἀπαλλαγῶ τό συντομότερο;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Φρόντισε ὅσο γίνεται νά ἀπαλλαγεῖς τό συντομότερο. Διότι εἶναι γνώρισμα τῶν τελείων νά μήν ταραζονται ὅταν ὁ ἓνας πειρασμός ἀκολουθεῖ τόν ἄλλο. Ἐνῶ ὁ ἀτελής καί ἀδύναμος ἄνθρωπος, ἂν ἀναβάλει καί δέν θελήσει νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τούς πειρασμούς, ἔρχεται ὥρα πού μετανοεῖ καί ἀντί νά τά βάλει μέ τόν ἑαυτό του, βλασφημεῖ τό Θεό καί χάνει τήν ψυχή του. Ἐτσι σ’ αὐτόν τόν ἄνθρωπο ἐκπληρώνεται ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου πού λέει· «τί ἔχει νά ὠφεληθεῖ ὁ ἄνθρωπος, ἂν κερδίσει ὅλο τόν κόσμον, ἀλλά χάσει τήν ψυχή του;» (Μάρκ. 8, 36).

ψκς΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ χρεωστεῖ μοί τις, καὶ ἐὰν μὴ καταφρονήσω μικρόν, οὐκ ἔρχομεθα εἰς εἰρήνην, τί κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Οἱ ζῳτῶν εἰρήνην, οὐκ ἀποστερεῖται ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ εἰρήνης· «ὁ πιστὸς οὖν ἐν ὀλίγῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστὶ καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως». Ὡστε οὖν, ἐὰν μὴ ἄνθρωπος καταφρονήσῃ τῆς χρείας τοῦ κόσμου, οὐ φθάνει εἰς τὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ· «ὁ δὲ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργου ἀγαθοῦ, αὐτὸς καὶ τελειώσει, ἄχρι τῆς ἡμέρας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἡ γὰρ εὐκὴ ἡμῶν αὕτη ἐστίν, ἵνα δώσῃ ἡμῖν ὁ Θεὸς τὴν εἰρήνην, ἵνα τελειώσωμεν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ ἐμαρτυρήθη παρὰ τοῦ ξενοδόχου τοῦ ἀγιωτάτου πάσης τῆς Ἐκκλησίας.

ψκζ΄

Ἑρώτησις

Ἄρα τὸν οἰονδήτινα μοναχὸν ξένον ἐρχόμενον πρὸς με ὀφείλω δεξιῶσθαι, μὴ ἀνακρίνων τὰ κατ' αὐτόν; Ἐὰν δὲ φθάσω αὐτὸν δέξασθαι, πότε δεῖ αὐτὸν ἀπολῦσαι, καὶ εἰ χρὴ τι παρέχειν αὐτῷ ἐξερχομένῳ· εἰσὶ γάρ τινες καὶ τοῦτο ἀπαιτοῦντες.

76. Στὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔχει γίνεαι ἐμπειρικὰ γνωστὸ ὅτι ὁποῖος λειτουργεῖ τῇ ζωῇ του πάνω στὴ βάση τῆς δικαιοσύνης -ὅπως τὴν ἐννοεῖ ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος βέβαια- γίνεται «σταυρωτὴς», ἐνῶ, ὁποῖος λειτουργεῖ τῇ ζωῇ του πάνω στὴ βάση τῆς «κατὰ Χριστὸν» ἀγάπης, γίνεται «σταυρωμένος». Τὰ «Εὐαγγέλια» μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ «ὑπερέχει πάντα νοῦν». Καὶ ὁποῖος θέλει νὰ τὴν ἀποκτήσῃ -σημειώνει ὁ Ὅσιος- πρέπει νὰ σπῳάσῃ τὸν ἑαυτὸ του πρὸς πάντα ἀπὸ ἐκεῖ πού τὸν κρατᾷ ἡ ἀναγκαιότητα ἐπιγείων στόχων καὶ κοσμικῶν ἐπιδιώξεων. Πρέπει νὰ καταφρονήσῃ «τὴν χρείαν τοῦ κόσμου». Μὲ τὸν ὅρο «χρεία τοῦ κόσμου» ὁ Ὅσιος καλύπτει πολλὰς ἐννοιὰς καὶ καταστάσεις:

α) «Χρεία τοῦ κόσμου» εἶναι ἡ ἀνάγκη νὰ ζῷ μέσα σὲ μιὰ ἀνθρώπινη κοινωνία. β) «Χρεία τοῦ κόσμου» εἶναι νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου ὑποχρεωμένο νὰ λειτουργεῖ τῇ ζωῇ του σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιταγὰς καὶ τὰ φρονήματα ἀνθρώπων πού ἀπορρίπτουν θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ τὸ Χριστό. γ) «Χρεία τοῦ κόσμου» μπορεῖ νὰ σημαίνει ὅτι σχηματίζω τὴν ἀντίληψή μου «περὶ τοῦ ἀπαραίτητου» σύμφωνα μὲ τὰ κριτήρια ἢ καὶ τὶς ἐπιθυμίες μιᾶς ἀντίχριστης ἢ ἐξωχριστιανικῆς κοινωνίας. δ) «Χρεία τοῦ κόσμου» μπορεῖ νὰ σημαίνει τὰ μέσα (ὕλικά) -τὰ ἐκ τῶν «ὧν οὐκ ἄνουν»- πού

726

Ἑρώτηση

Μοῦ χροστáει κάποιος χρήματα καί ἄν δέν κάνω τόν ἀδιάφορο γιά τό χρέος του πρὸς ἐμένα, δέν ὑπάρχει περίπτωση νά ἔχουμε εἰρήνη μεταξύ μας. Τί εὐλογεῖς νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτός πού ἐπιζητεῖ καί ἐπιδιώκει τὴν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οὐδέποτε θά στερηθεῖ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ· «Αὐτός πού εἶναι ἀξιόπιστος στά λίγα, εἶναι ἀξιόπιστος καί στά πολλά» (Λουκ. 16, 10). Καί «γιά τὸν εὐσπλαγχνο ἡ τελικὴ Κρίση θά εἶναι θρίαμβος» (Ἰακ. 2, 13). Ὡστε λοιπόν, ἂν ὁ ἄνθρωπος δέν ὑψωθεῖ πιο πάνω ἀπὸ τὰ ὑλικά συμφέροντα καί τίς ἐπίγειες ἀνάγκες, δέν φθάνει σπὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ⁷⁶. «Ὁ δέ Θεός πού ἄρchiσε αὐτό τό ἀγαθὸ ἔργο σ' ἐσᾶς θά τό ὁλοκληρώσει ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Κυρίου μας, Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Φιλιπ. 1, 6). Καί ἡ εὐχή μου εἶναι αὐτή: Νά μᾶς δώσει ὁ Θεός τὴν εἰρήνην γιά νά ὁλοκληρώσουμε τό ἔργο τοῦ Θεοῦ μέσα μας, σύμφωνα μέ τὴ μαρτυρικὴ ζωὴ καί διδασκαλία πού μᾶς ἔχει ἀφήσει ὁ Ἁγίोटος Ξενοδόχος ὅλης τῆς Ἐκκλησίας (ὁ Ἰησοῦς Χριστός)⁷⁷.

727

Ἑρώτηση

Ἄραγε ὀφείλω νά φιλοξενῶ ὅποιονδήποτε ξένο μοναχὸ πού ἔρχεται στό σπίτι μου, χωρὶς νά ἐξετάζω τό βιογραφικὸ του; Καί ἂν ἀποφασίσω τελικά νά τὸν φιλοξενήσω, πόσο πρέπει νά τὸν κρατήσω; Ἀκόμη πές μου ἂν πρέπει νά τοῦ δίνω νά πάρει κάτι μαζί του, διότι ὑπάρχουν κάποιοι μοναχοὶ πού ἀπαιτοῦν ἀκόμα καί κάτι τέτοιο.

ἀπαιτεῖ ἡ ἐπίγεια διαβίωσή μου. Ὅλα αὐτὰ μπορεῖ νά χρειασθοῦν ὡς τίμημα, γιά νά φθάσουμε σπὴν εἰρήνην τοῦ Χριστοῦ, θυσιάζοντάς τα.

77. Ἐφόσον τό «πάσης» τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά τό κατανοήσουμε χωροχρονικά καί διαχρονικά, δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος ὁ «ξενοδόχος», «ὁ ξενίσας ἐν ἑαυτῷ τὸν ἄνθρωπον». Κατὰ συνέπεια, δέν πρέπει νά προταθεῖ κάποιος συγκεκριμένος ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ἔχει προτείνει τὸν ἅγιο ἀπόστολο Παῦλο -στό σκόλιο τῆς σελ. 326, Ἐκδ. Σωτ. Σκοινᾶ- ὁ δέ ἀντιγραφείας τοῦ Κώδικα Παντελεήμονος 192 ἔχει προτείνει τὸν ἅγιο Μαρκανό (Γαλλικὴ Ἐκδ., σελ. 457 σέ μετάφραση, «Barsanuphe et Jean de Gaza, Correspondance: Abbayé Saint-Pierre de Solesmes, 72 - Sablé - sur - Sarthe, 197»).

Ἀποκρίσεις

Γέγραπται ἐν τῷ Παροιμιαστῇ· «μὴ πάντα ἄνθρωπον εἴσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Ὅταν οὖν ἔρχεται ξένος πρὸς σέ, δεήθητι πρῶτον τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἀνάκρινον τὰ καὶ αὐτόν, καὶ πόθεν ἐστί, καὶ ποῦ ὑπάγει· καὶ ἂν φαίνεται σοι ὅτι ὀφείλεις αὐτὸν δέξασθαι, δέξαι, καὶ ἀπόλυσον μετὰ τὴν τροφήν, μηδὲν αὐτῷ παρέχων· ἐὰν γὰρ θελήσης ὑπὲρ τὰ μέτρα σου χρήσασθαι πράγματι, οὐ στήκει μετὰ σοῦ.

ψκπ

Ἑρώτησις

Τί οὖν, ὅτι, ἔχων εἰς αὐτὸν πληροφορίαν, καὶ ἐκράτησα αὐτὸν ὀλίγας ἡμέρας καὶ θέλω πούποτε ἀπελθεῖν καὶ αἰσχύνομαι εἰπεῖν αὐτῷ ἀναχωρῆσαι, ἵνα μὴ σκανδαλισθῇ· ἢ καὶ δίχα αἰτίας θέλω αὐτὸν ἀπολῦσαι, πῶς ποιήσω;

Ἀποκρίσεις

Εἰπὲ αὐτῷ ἐν ἰλαρότητι· Ἀββᾶ, προήρησαι νῦν πούποτε ἀπελθεῖν; Κᾶν εἶπῃ, ναί, εἰπὲ αὐτῷ· καὶ γὰρ χρεῖαν ἔχω καὶ θέλω δι' αὐτὴν ἀπελθεῖν. Εἰ δὲ καὶ εἶπῃ, ὅτι οὐ, εἰπέ· Καὶ πῶς κελεύεις; ὅτι ἐγὼ χρεῖαν ἔχω πούποτε ἀπελθεῖν, καὶ οὐκ ἔστιν ὧδε ὁ δυνάμενός σε θεραπεῦσαι· καὶ οὕτω καὶ αὐτὸς ἀπέρχεται μετὰ εἰρήνης.

ψκθ

Ἑρώτησις

Ἄρα καλὸν ἐστι συστέλλειν τὰ πράγματα τοῦ κελλίου, ἵνα μὴ τι ἀπόληται, ἢ ἀφεῖναι τὸ πρᾶγμα τῷ Θεῷ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἵκει γραφεῖ στόν Παροιμιστή: «Νά μή βάζεις ἀνεξέλεγκτα στό σπίτι σου ὅποιονδήποτε ἄνθρωπο» (Σοφ. Σειρ. 11, 29). Ὅταν λοιπόν ἔρχεται στό σπίτι σου ἓνας ξένος, προσευχήσου πρῶτα στό Θεό· καί μετά ἀπό τήν προσευχή ρώτησέ τον σχετικά μέ τή ζωή του, ἀπό ποῦ εἶναι καί ποῦ πηγαίνει. Καί ἂν κρίνεις ὅτι πρέπει νά τόν φιλοξενήσεις, φιλοξένησέ τον, ἀλλά μετά τό φαγητό, ἄφησέ τον νά φύγει, χωρίς νά τοῦ δώσεις τίποτε. Διότι, ἂν θελήσεις νά κάνεις πράγματα πάνω ἀπό τά μέτρα σου, δέν θά μπορέσεις νά τά σπκώσεις.

728**Ἑρώτηση**

Τί νά κάνω ὅμως σέ περίπτωση πού τόν κρατήσω νά μείνει λίγες μέρες, διότι μέ ἐνέπνευσε ὡς πρόσωπο καί τόν ἐμπιστεύθηκα, ἀλλά θέλω νά πάω κάπου καί ντρέπομαι νά τοῦ πῶ νά ἀναχωρήσει, γιά νά μή σκανδαλισθεῖ; Ἡ πάλι ἂν θέλω νά διακόψω τή φιλοξενία, χωρίς ἰδιαίτερο λόγο, πῶς νά τό κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μίλησέ του μέ ἱλαρότητα καί πές του: «Ἀββά, μήπως ἔχεις ἤδη ἀποφασίσει νά φύγεις»; Καί ἂν σοῦ πεῖ «ναί», πές του: «Καί σέ μένα ὑπάρχει κάποιος λόγος καί θέλω νά πάω κάπου». Σέ περίπτωση πάλι πού σοῦ πεῖ «δέν σκέφτομαι νά φύγω», πές του: «Καί τί εὐλογεῖς νά γίνει, διότι ἐγώ πρέπει νά φύγω κάποια ὥρα καί δέν εἶναι ἄλλος ἐδῶ πού νά μπορεῖ νά σέ ἐξυπηρετήσει». Ἄν τοῦ μιλήσεις ἔτσι, θά φύγει ἀπό τό σπίτι σου κρατώντας καί αὐτός τήν εἰρήνη μέσα του.

729**Ἑρώτηση**

Πῶς τό βλέπεις, εἶναι σωστό (ὅταν φιλοξενῶ κάποιον) νά συμμαζεῶ καί νά κρύβω τά πράγματα στό σπίτι, γιά νά μή χαθεῖ κάτι ἢ νά ἐμπιστευομαι πίν ὑπόθεση αὐτή στό Θεό;

Ἀπόκρισις

Καλόν ἐστὶ τὸ συστέλλειν αὐτά, οὐ μόνον τὰ ἀνθήκοντα τῇ ξενοδοχίᾳ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ὑπηρεσίας, μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν χρεῖαν· οὐ δεῖ γὰρ δοῦναι πρόφασιν τῷ διαβόλῳ. Ἐὰν συμβῇ δὲ ἐκ λήθης ἢ ραθυμίας τί ποτε ἀπολέσθαι, μὴ θλιβῆς, ἀλλὰ μέμψαι σεαυτὸν ἐπὶ τῇ ραθυμίᾳ, καὶ αἰτησάμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ συγκώρησιν. Καὶ μὴ ἀποστρέφῃ σε τοῦτου τοῦ καλοῦ τῆς ξενοδοχίας ἔργου, ἀλλ' ἐπίμεινον κατὰ δύναμιν, καὶ μὴ ὑπὲρ δύναμιν, ἐν διακρίσει τοῦτο ποιῶν, καὶ φροντίζων τοῦ λοιποῦ εἰς τὸ μὴ δοῦναι κῶραν τῷ πειρασμῷ.

ψλ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶπε, «μακάριοι οἱ πενθοῦντες», καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει, «φαιδρὸν εἶναι καὶ εὐπρόσιτον», τί ποιῶν τις δοκεῖ πενθεῖν ἢ φαιδρὸς εἶναι; Καὶ πῶς δυνατὸν τὰ δύο κατ' αὐτὸ εἶναι τὸ πένθος καὶ τὴν φαιδρότητα;

Ἀπόκρισις

Πένθος ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν λύπη, ἣν τίκει ἡ μετάνοια, τὰ δὲ τῆς μετανοίας γνωρίσματα νηστεία, ψαλμωδία, προσευχή, μελέτη τῶν τοῦ Θεοῦ λογίων· ἡ δὲ φαιδρότης ἐστὶν ἡ κατὰ Θεὸν ἰλαρότης, ἥτις καὶ λόγῳ καὶ προσώπῳ μετὰ σεμνότητος δεικνύται τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Ἐκέτω οὖν ἡ καρδία τὸ πένθος, τὸ δὲ πρόσωπον καὶ ὁ λόγος τὴν σεμνὴν ἰλαρότητα, καὶ οὕτως ἀμφοτέρωθεν δύνανται κατ' αὐτὸ εἶναι.

78. Εἶναι εὐνόητο νὰ ἔχουν προβλήματα οἱ μοναχοὶ πού φιλοξενοῦν κοσμικοὺς-λαϊκοὺς. Εἶναι ὅμως θεωρητικὰ ἀντιφατικὸ -ἀπροσδόκητο καὶ ἀνακόλουθο- τὸ νὰ ἔχουν προβλήματα οἱ λαϊκοὶ πού φιλοξενοῦν μοναχοὺς. Ὁ Ὅσιος χαράζει κάποιες γενικὲς γραμμές: 1) Τὸ ἔργο νὰ ἐπιχειρεῖται σὲ «ἀτμόσφαιρα» προσευχῆς καὶ κατὰ τίς δυνατότητες τοῦ «ξενιστῆ». 2) Νὰ κάνουν δεκτοὺς, κατὰ τὴν προσωπικὴ κρίση τους, τοὺς ἀκίνδυνους. 3) Νὰ ἀποφεύγουν τίς διανοητικερεῖς ἢ τὴν πολυήμερη φιλοξενία. 4) Μὲ εὐπρέπεια νὰ ἀπομακρύνονται ὅσοι χρονοτριβοῦν. 5) Νὰ μὴν ἀφήνονται ἀφύλακτα πράγματα πού δέν εἶναι ἄκρως ἀπαραίτητα γιὰ τὴ φιλοξενία. 6) Νὰ μὴν ἀποθαρρύνονται ὅσοι ἀσκοῦν ἔργο φιλοξενίας ἀπὸ τοὺς ἁτακτοὺς φιλοξενούμενους.

Μέ τίς θέσεις του αὐτὸς ὁ Ὅσιος δέν κρύβει ὅτι πολλὰς φορές τὸ ράσο σκεπάζει ἀνθρώπους πού δέν ἔχουν ἀνεβῆ τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν. Ἀκόμη καὶ στίς μέρες μας, οἱ πλεῖστοι τῶν λαϊκῶν Χριστιανῶν δυσκολεύονται νὰ δοῦν καχύποπτα κάποιο ρασοφόρο, ἂν καὶ ἀπογοπεύονται συχνὰ ἐκ τῶν ὑστέρων. Τὸ πρόβλημα ἔχει περίπου τὴν ἴδια ἡλικία μὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ μαρτυροῦν τὰ κείμενα, πού κατὰ καιροὺς ἔχουν δημοσιευθεῖ.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καλὸ εἶναι νὰ συμμαζεύεις καὶ νὰ κρύβεις, ὅχι μόνο ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴ φιλοξενία, ἀλλὰ καὶ ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀδελφοῦ, ἀφοῦ πλέον δὲν τὰ χρειάζεται, διότι δὲν πρέπει νὰ δίνεις ἀφορμὴ στοῦ διάβολο. Σὲ περίπτωση δὲ πού συμβεῖ νὰ χάσεις κάτι ἀπὸ δική σου ἀδιαφορία ἢ γιατί δὲν θυμᾶσαι πού τὸ ἔβαλες, μὴ στενοχωρηθεῖς, ἀλλὰ κατηγόρησε τὸν ἑαυτὸ σου γιὰ τὴν ἀδιαφορία σου καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸ Θεὸ συγχώρηση. Δὲν πρέπει, φυσικά, αὐτὸ νὰ σὲ κάνει νὰ ἀποφεύγεις τὸ θεάρεστο ἔργο τῆς φιλοξενίας, ἀλλὰ νὰ τὸ συνεχίσεις, σύμφωνα βέβαια μὲ τὶς δυνάμεις πού διαθέτεις, χωρὶς νὰ φορτῶνεται ὑπερβολικά, ἀλλὰ μὲ διάκριση νὰ ἀσκεῖς τὸ ἔργο αὐτό, φροντίζοντας ἀπὸ τώρα καὶ στὴ συνέχεια αὐτοῦ τοῦ διακονήματος νὰ μὴ γίνεσαι, μὲ τὴν ἀμέλειά σου καὶ τὴν ἀπρονοησία σου, βοηθητικὸς στοῦ ἔργο τοῦ διαβόλου⁷⁸.

730**Ἑρώτηση**

Ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶπε «μακάριοι εἶναι ὅσοι πενθοῦν» (Ματθ. 5, 4) καὶ ὁ Ἀπόστολος λέει «νὰ εἴμαστε χαρούμενοι καὶ εὐπροσήγοροι» (πρβλ. Ρωμ. 12, 8), τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς γιὰ νὰ φαίνεται ὅτι πενθεῖ ἢ ὅτι εἶναι χαρούμενος; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν καὶ τὰ δύο αὐτά, τὸ πένθος καὶ ἡ χαρὰ, νὰ συνυπάρχουν σ' ἓναν ἄνθρωπο;

Ἀπόκριση

Πένθος εἶναι ἡ κατὰ Θεὸ λύπη, ἡ ὁποία γεννιέται ἀπὸ τὴ μετάνοια. Τὰ δὲ γνωρίσματα τῆς μετάνοιας εἶναι ἡ νηστεία, ἡ ψαλμωδία, ἡ προσευχή, ἡ μελέτη τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. Ἡ χαρὰ πάλι εἶναι ἡ κατὰ Θεὸ ἡλάρότητα, ἡ ὁποία ξεκύνεται συγκρατημένα καὶ μὲ σεμνότητα στοῦ λόγο καὶ στοῦ πρόσωπο τῶν ἀδελφῶν, ὅταν ὁ ἓνας συναντᾷ τὸν ἄλλον. Ἄς ἔχει λοιπὸν ἡ καρδιά τὸ πένθος καὶ τὸ πρόσωπό σου καὶ ὁ λόγος σου τὴ σεμνὴ ἡλάρτητα⁷⁹. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο μποροῦν νὰ συνυπάρχουν σ' ἓναν ἄνθρωπο τὸ πένθος καὶ ἡ χαρὰ.

79. Ἡ ἐρώτησις, ὅπως ἔχει διατυπωθεῖ, φανερώνει δύο ἐπικίνδυνα στοιχεῖα ἄγνοια καὶ προδιάθεση ὑποκρισίας ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πού θέτει τὴν ἐρώτησις. Χρειάζεται νὰ μπαλενευθεῖ τρόπο συμπεριφορᾶς αὐτός πού προτίθεται νὰ ὑποδυθεῖ τὸ ρόλο τοῦ «πενθοῦντος» ἢ τοῦ «χαρούμενου»; Αὐτός πού ζεῖ τὸ πένθος ἢ τὴν χαρὰ παραμένει ἀνεπιτήδευτος.

Δὲν μποροῦν νὰ βιωθοῦν, στὸν ἴδιο χρόνο καὶ στοῦ ἴδιο πρόσωπο, τὸ εἰδωλολατρικὸ πένθος

ψλα΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν φίλος αἰτῇ με ἐγγυήσασθαι αὐτόν, ἐγγυήσωμαι ἢ οὐ;

Ἀποκρίσις

Η΄ ἐγγύη πειρασμὸν φέρει. Εἰ οὖν φεύγειν θέλεις τὸν πειρασμόν, μὴ βάλῃς σεαυτὸν εἰς ἐγγύην, ἀλλὰ μετὰ παρηγορίας λάλησον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, λέγων ὅτι· τὴν ἀγάπην ἣν ἔχω πρὸς σέ γνωρίζεις, ἐντολὴν δὲ ἔχω Πατέρων μὴ ἐγγυήσασθαι τινα, εἰδότες τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν, μᾶλλον γὰρ αὐτοὶ προεῖδον ἐμοῦ. Τὸ οὖν παραβῆναι τὴν ἐντολὴν καὶ ἁμαρτεῖν εἰς τὸν Θεόν, φοβοῦμαι. Ταῦτα εἶπέ, κἄν λυπηθῇ μὴ φροντίσης. Διὰ δὲ προφάσεως εὐλόγου ἐὰν δύνασαι εὐλυτῶσαι, καλὸν ἐστίν· ἔστι γὰρ ὅτε συμβαίνει ἐκεῖνον μὴ κατὰ δέχεσθαι λαβεῖν σε ἐγγυητὴν, εἴτε κατὰ τιμὴν, εἴτε ὡς δῆποτε, καὶ οὐκ εὐρίσκεται παρὰ σέ ἡ αἰτία, καὶ οὐ λαμβάνει χώραν ἡ λύπη. Ἐὰν δὲ συναρπαγῆς ἐγγυῆσαι, μὴ βάλῃς σεαυτὸν εἰς ραθυμίαν περισσοτέραν, ἀλλ’ εἰπὲ τῷ λογισμῷ· εἴ τι γέγονε γέγονεν, ἀλλ’ ὁ Κύριος ἐκλυτρώσει με καὶ σκεπάσει εἰς τὰ μετὰ ταῦτα. Καὶ μὴ παύσῃ δεόμενος περὶ τούτου τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς δυνατὸς ἐστι ποιῆσαι κατὰ τὸ μέγα ἔλεος αὐτοῦ.

ψλβ΄

Ἑρώτησις

Ἀγαπητὸν ἔχω καὶ κινδυνεύει εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ εἰς ἀπώλειαν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ· κελεύεις συνέλθω αὐτῷ;

καὶ τὸ βακχικὸ ξεφάντωμα. Τό ρεαλισμὸ τῆς ἀπάντησης τοῦ Ὁσίου τὸν ἔχουμε μόνιμα στὸ βίωμα τῆς ἀσκητικῆς χαρμολύπης, ἀλλὰ καὶ στὴ ζωὴ σύγχρονων ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας. Π.χ. στὴν περίστασι πού μιὰ Χριστιανὴ μητέρα κηδεύει τὸ νεαρό παιδί της καὶ ἀναπάντεχα δέχεται, ἐκεῖ μπροστὰ στὸ νεκρὸ, τὴν ἐπίσκεψι τοῦ πνευματικοῦ Πατέρα της, πού τὸν ἔχει «εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ». Καὶ τὸ πένθος κρατᾷ καὶ τὸ ἱλαρὸ πρόσωπο δέν κρύβει.

80. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ εἶναι δυσχερέστατη σχοινοβασία μέσα στὸ σύγχρονο κόσμο. Ἀπαιτεῖ λοιπὸν τὴν ἀπεμπλοκὴ τοῦ ἀθλητῆ καὶ τὸ ἀλάφρωμά του ἀπὸ περιττὰ βάρη καὶ πρόσθετες ὑπευθυνότητες. Ὁ συνειδητὰ ἀγωνιζόμενος δέν μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος γιὰ τὴν ἔκβασι τῆς διακρίσεως του προσπάθειας, πὼς μπορεῖ λοιπὸν νὰ ἀναλάβει τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς κάποιου ἄλλου; Εἶναι πάντως διαφορετικὸ τὸ νὰ σπκώσω ἐδῶ καὶ τώρα κάποιον βάρος τοῦ ἄλλου καὶ εἶναι ἀσυλλόγιστα τολμηρὸ νὰ ἐγγυηθῶ γιὰ μιὰ ἀγνωστὴ σέ μέγεθος καὶ μελλοντικὴ ὑποκρέωσι κάποιου. Στὴν ἀπάντησή του αὐτὴ ὁ Ὁσίους μᾶς ἐντυπωσιάζει γιατί α) χρησιμοποιεῖ

731

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιος φίλος μου ζητάει νά ἐγγυηθῶ γι' αὐτόν, νά δώσω ἐγγύηση ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά δώσει κανεῖς ἐγγύηση γιά κάποιον φέρνει πειρασμό⁸⁰. Ἄν λοιπόν θέλεις νά ἀποφύγεις τόν πειρασμό, μή μπεῖς ἐγγυητής, ἀλλά μέ θάρρος καί εἰλικρίνεια πές σ' αὐτόν πού σου τό ζητᾷ τήν ἀλήθεια, λέγοντάς του: «Γνωρίζεις τήν ἀγάπη πού τρέφω γιά τό πρόσωπό σου, ἀλλά ἔχω ἐντολή ἀπό τοὺς Πατέρες νά μή δώσω ἐγγύηση γιά κανέναν· καί εἶναι ἐκεῖνοι πού γνωρίζουν πόσο ἀδύναμος εἶμαι πνευματικά, πράγμα πού τό ἔχουν διαπιστώσει προτοῦ ἐγώ νά τό συνειδητοποιήσω. Γι' αὐτό λοιπόν φοβᾶμαι νά παραβῶ τήν ἐντολή καί νά ἀμαρτήσω στό Θεό». Αὐτά πές του, καί ἂν λυπηθεῖ, μή νοιαστεῖς γι' αὐτό. Καλό εἶναι ἐπίσης καί τό νά μπορέσεις νά ξεφύγεις μέ κάποια εὐλογη δικαιολογία. Ὑπάρχει βέβαια περίπτωση νά μή θέλει καί ὁ ἄλλος νά σέ βάλει ἐγγυητή, εἴτε γιατί σέ τιμᾷ καί σέ ὑπολογίζει, εἴτε γιά ὁποιοδήποτε ἄλλο λόγο καί ἔτσι δέν εἶσαι ἐσύ ὁ ἔνοχος οὔτε ἔχεις λόγο νά λυπηθεῖς. Ἀλλά σέ περίπτωση πού μπλοκαριστεῖς καί χωρίς νά τό καλοσκεφθεῖς μπεῖς ἐγγυητής, νά μήν πέσεις τότε σέ πιό βαριά στενοχώρια, ἀλλά νά πεῖς στό λογισμό σου: «Ὅ,τι ἔγινε, ἔγινε, εἴθε ὁ Κύριος νά μέ λυτρώσει καί νά μέ σκεπάσει σέ ὅσα θά προκύψουν στή συνέχεια. Καί μή σταματήσεις νά παρακαλεῖς τό Θεό γιά τήν ὑπόθεση αὐτή· καί ὁ Θεός εἶναι δυνατός νά ὁδηγήσει τά πράγματα σύμφωνα μέ τό ἄπειρο ἔλεός Του.

732

Ἑρώτηση

Ἐχω κάποιο φίλο ἀγαπητό καί κινδυνεύει νά χάσει τή σωτηρία τῆς ψυχῆς του, ἢ καί αὐτά τά περιουσιακά του στοιχεῖα. Εὐλογεῖς νά τοῦ συμπαρασταθῶ;

ἀρχαία ἑλληνική παροιμία «ἐγγύα πάρα δ' ἄτα» καί β) προτείνει τή χρήση «εὐλογης πρόφασης» πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ λάθους!... «Διὰ δὲ προφάσεως εὐλόγου ἐὰν δύνασαι εὐλυτῶσαι, καλὸν ἐστίν». Καί ἔτσι μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ ἄρνηση τῆς ἐγγύησης δέν εἶναι ἄρνηση τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ ἐνέργεια σοφῆς πρόνοιας γιά τήν ἀπρόσκοπτη λειτουργία τῆς ἀγάπης, ἔξω βέβαια ἀπὸ ἰδεαλιστικές προσεγγίσεις καί μέσα στό ρεαλισμό τῶν μέτρων μας.

Ἀποκρίσεις

Ε'ὰν ᾗ ἀγαππὸς σου κατὰ Θεὸν καὶ κινδυνεύῃ εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ εἰς ἀπώλειαν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, σπούδασον συνελθεῖν αὐτῷ κατὰ τὴν δύναμίν σου, ἐφ' ὅσον οὐκ εὐρίσκεις βλάβος ψυχῆς. Ἐὰν δὲ πρόκειται βλάβος ψυχῆς, ἀπόστα καὶ μὴ βάλης σεαυτὸν, ἀφείς τῷ Θεῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ εὐχόμενος αὐτῷ περὶ τῆς βοηθείας τοῦ πλησίον. Καὶ αὐτὸς δυνατός ἐστι κατὰ τὸ συμφέρον αὐτῷ ποιῆσαι, ὥς ἡμῖν δέοι.

ψλγ'**Ἑρώτησις**

Ἀγαππὸν ἔχω καὶ εὐρέθη αἵρετικός· νουθετήσω αὐτὸν περὶ τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος;

Ἀποκρίσεις

Νουθετήσον αὐτὸν τὴν ὀρθὴν ἐπιγνώσκειν πίστιν, μὴ ἀντιβάλης δὲ αὐτῷ μηδὲ θελήσης γινῶναι τί φρονεῖ, ἵνα μὴ ἐμβάλης εἰς σὲ τὸν ἰὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐὰν θελήσῃ ὅλως ὠφεληθῆναι καὶ ἀκοῦσαι τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως τοῦ Θεοῦ, λάβε αὐτὸν πρὸς ἁγίους Πατέρας τοὺς δυναμένους ἐν Χριστῷ αὐτὸν ὠφελῆσαι, καὶ οὕτως εὐρίσκη ἀβλαβῶς κατὰ Θεὸν αὐτῷ συνεργόμενος. Ἐὰν δὲ μετὰ πρώτῃν καὶ δευτέραν νουθεσίαν μὴ προσδέξῃται τὴν διόρθωσιν, τὸν τοιοῦτον, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, παραιτοῦ. Οὐ γὰρ θέλει ὁ Θεὸς ποιεῖν τινα ὑπὲρ δυνάμιν αὐτοῦ, καθὼς λέγουσιν οἱ Πατέρες· ἐὰν γὰρ ἴδῃς, φησί, τινὰ πνιγόμενον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, μὴ δώσης αὐτῷ τὴν χειρὰ σου, ἵνα μὴ συνελκύσῃ σε καὶ συναποθάνῃς αὐτῷ· ἀλλὰ δὸς αὐτῷ τὴν ράβδον σου, καὶ εἰ μὲν δυνηθῇς ἐλκῦσαι αὐτόν, ἰδοὺ καλῶς, εἰ δὲ μή, ἀφήσεις αὐτῷ τὴν ράβδον σου καὶ σὺ σωθήσῃ.

81. Ἡ ἐπιτυχημένη ἀντιμετώπισις τοῦ αἵρετικοῦ εἶναι ἀθλημα ὑψηλῶν προδιαγραφῶν καὶ ἀπαιτήσεων. Ἡ πνευματικὴ στάθμη αὐτοῦ πού κάνει τὴν ἐρώτησις ὑπαγορεύει στὸν Ὅσιο τὸν τρόπο πού τοῦ ἀπαντᾷ. Τό κεντρικὸ νόημα εἶναι ὅτι ὅποιος δέν ἔχει αὐθεντικὸ εἰδικὸ χάρισμα,

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν εἶναι ἀγαπητός σου κατὰ Θεό καί κινδυνεύει ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς του, ἢ καί νά καθοῦν τὰ πράγματά του, φρόντισε νά τοῦ συμπαρastaθεῖς κατὰ τή δύναμή σου, ἐφόσον, φυσικά, δέν βλάπτεσαι ψυχικά. Ἐάν ὅμως πρόκειται νά βλαφτεῖ ἡ ψυχὴ σου, ἀπομακρύνσου καί μὴν ἐμπλακεῖς αὐτοπροαίρετα σπὴν ὑπόθεσιν αὐτή, ἀφήνοντας τὸ θέμα μ' ἐμπιστοσύνη στό Θεό, εὐχόμενος σ' Αὐτόν γιά τή βοήθεια τοῦ πλησίον σου. Καί ὁ Θεός εἶναι δυνατός νά ἐνεργήσῃ σύμφωνα μέ τὸ συμφέρον τοῦ ἀδελφοῦ, τουλάχιστον ὅσο θά χρειαζόταν νά τόν βοηθήσουμε ἐμεῖς.

733**Ἑρώτηση**

Ἐχω κάποιο φίλο ἀγαπητό πού ἀποδείχτηκε πὼς εἶναι αἰρετικός, νά τόν διδάξω σχετικά μέ τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Βοήθησέ τον νά γνωρίσει μέ κάθε δυνατή πληρότητα καί σαφήνεια τὴν ὀρθόδοξην πίστη. Νά μὴ συζητήσεις ὅμως μαζί του ἀντιπαράθετοντας ἐπιχειρήματα, οὔτε νά θελήσεις νά γνωρίσεις τί πιστεύει, γιά νά μὴ βάλεις μέσα σου τὸ δηλητήριό του. Ἐάν ὅμως πάρει σταθερὴ ἀπόφαση καί θέλει νά ὠφεληθεῖ καί νά ἀκούσῃ τὴν ἀλήθεια σχετικά μέ τὴ θεία πίστη, ὁδήγησέ τον σέ ἁγίους Πατέρες⁸¹ πού ἔχουν τὴ δύναμιν νά τόν ὠφελήσουν ἐν Χριστῷ καί ἔτσι θά μπορέσεις νά τόν βοηθήσεις κατὰ Θεό, χωρίς νά βλαφτεῖς ψυχικά. Ἐάν πάλι, «μετὰ τὴν πρώτη καί τὴ δεύτερη νουθεσία», δέν δέχεται νά ἀλλάξῃ τοποθέτηση, παραιτήσου ἀπὸ τὴν προσπάθεια τῆς μεταστροφῆς του, ὅπως μᾶς παραγγέλλει καί ὁ Ἀπόστολος. Διότι, καθὼς μᾶς λένε καί οἱ Πατέρες, ὁ Θεός δέν θέλει νά ἀναλαμβάνει κάποιος ἕνα ἔργο πού ὑπερβαίνει τίς δυνάμεις του. Ἐάν δεῖς, λένε, κάποιον νά πνίγεται στό ποτάμι, μὴν τοῦ ἀπλώσεις τὸ χέρι σου, γιά νά μὴ σέ τραβήξῃ καί σένα πρὸς τὸ μέρος του καί πνιγεῖς μαζί μ' αὐτόν. Μόνο δός του τὸ ραβδί σου καί ἂν μπορεῖς νά τόν τραβήξεις, ἔχει καλῶς, εἰδάλλως θά ἀφήσεις μόνο τὸ ραβδί σου στά χέρια του καί σύ θά σωθεῖς.

δέν πρέπει νά συνάπτει μάχη μέ τοὺς αἰρετικούς, διότι συχνά ἐφαρμόζεται ἡ παροιμία: «πῆγε γιά μαλλί καί βγήκε κουρεμένος»!

ψλδ´

Ἑρώτησις

Τίς ποτε τῶν Πατέρων ἔχων ἀγαπῆτον ἐν Κυρίῳ καὶ νομιζόμενος εἶναι ὀρθόδοξος, εὗρέθη αἰρετικὸς τῷ φρονήματι καὶ οἱ ὄντες ἀγαπῆτοὶ αὐτοῦ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ. Μειὰ ταῦτα ἀκούσαντες, ὅτι βούλεται φανερῶς ἀποστῆναι τῆς Ἐκκλησίας, ἐλογίσαντο ἀπελθεῖν καὶ ποιῆσαι αὐτῷ μετάνοιαν, μήποτε κατὰ λύπην τοῦτο ποιῇ καὶ ἐπιγραφῇ αὐτοῖς τὸ κρίμα, καὶ ἐλθόντες ἠρώτησαν τὸν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Τὸ πάθος, πάθος ἐστί· μὴ οὖν ποιήσετε σχήματα, οὐ γὰρ ὡς ἁμαρτήσαντες εἰς αὐτὸν μετανοεῖτε αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀποστῇ τῆς Ἐκκλησίας.

ψλε´

Ἑρώτησις

Οἱ αὐτοὶ πάλιν ἠρώτησαν αὐτόν. Ἐὰν οὖν τοῦτο ποιήσῃ καὶ περιτύχωμεν αὐτῷ, ἀσπασώμεθα αὐτὸν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Καθὼς διάκεισθε πρὸς πάντας τοὺς τοιούτους, οὕτω πρὸς αὐτὸν γίνεσθε, ἐν τῇ αὐτῇ τάξει ἔχοντες καὶ τοῦτον.

82. Ἡ λειτουργία τῆς συνείδησης τῶν ἀδελφῶν πού θέτουν τὴν ἐρώτηση ὑπῆρξε ἐγωκεντρική καὶ νοσηρὰ ἐνοχική. «...Ἐλογίσαντο ἀπελθεῖν καὶ ποιῆσαι αὐτῷ μετάνοιαν...», ὅχι ἀπὸ πληροφορία συνειδήσεως γιὰ κάποιο λάθος τους πραγματικό, ἀλλὰ γιατί ἔμμεσα ταῦτισαν τοὺς ἑαυτούς τους μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ προδιέγραψαν ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ θὰ λειτουργήσει εἰς βάρος τους μεροληπτικά ὑπὲρ τοῦ αἰρετικοῦ. Καὶ ὁ Ὁσῖος τοὺς ἀπαγορεύει νὰ ὑποκριθοῦν, ἔστω καὶ μὲ ἓνα ἐλατήριο πού φαίνεται ἀγαθό, ἀλλὰ δέν εἶναι ὑγιές. Τοὺς προτρέπει νὰ λειτουργήσουν τὴν ἀγάπῃ ταπεινά, ἀλλὰ εἰλικρινά. Νὰ τοῦ ζητήσουν νὰ μὴν ὀριστικοποιήσῃ τὸ λάθος του. Νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερο στὴν ἐπιλογὴ του.

83. Ἡ συμπεριφορὰ μας πρὸς κάποιον ἑτερόδοξο, πού γεννήθηκε καὶ ἀνατράφηκε μέσα σέ

734

Ἑρώτηση

Κάποτε κάποιοι από τούς Πατέρες είχε ἓναν ἀγαπητό φίλο ἐν Κυρίῳ καί ἐνῶ ἔδινε τήν ἐντύπωση ὅτι ἦταν ὀρθόδοξος, βρέθηκε νά εἶναι αἵρετικός ὡς πρὸς τό φρόνημα καί ὅσοι ἦταν κοντά του καί τόν ἀγαποῦσαν ἀπομακρύνθηκαν ἀπ' αὐτόν. Μετά ἀπό καιρό, ὅταν ἔμαθαν ὅτι θέλει φανερά νά ἀποκοπεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία, σκέφθηκαν νά πᾶνε νά τοῦ βάλουν μετάνοια, μήπως ἐξαιτίας τῆς λύπης του θέλει νά ἀποκοπεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία, καί τότε θά κριθοῦν αὐτοί ὡς ὑπαίτιοι τῆς δικῆς του ἀπώλειας. Ἦλθαν λοιπόν καί ρώτησαν τό Γέροντα γιά τό θέμα αὐτό.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό πάθος εἶναι πάθος. Ἀλλά καί σεῖς μὴν καμώνεστε⁸², διότι δέν μετανοεῖτε σάν νά ἁμαρτήσατε ἀπέναντί του, ἀλλά τό κάνετε γιά νά μὴν ἀποκοπεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία.

735

Ἑρώτηση

Οἱ ἴδιοι πάλι ρώτησαν τόν ἴδιο Γέροντα: Ἄν λοιπόν τελικά ἀποκοπεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία καί τύχει νά τόν συναντήσουμε, νά τόν χαιρετίσουμε ὅπως πρῶτα ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οπως συμπεριφέρεσθε σέ ὅλους, ὅσους ἔχουν ἀποκοπεῖ ἀπό τήν Ἐκκλησία, τό ἴδιο νά συμπεριφερθεῖτε καί σ' αὐτόν, δηλαδή νά τόν ἐντάξετε σ' αὐτή τήν κατηγορία⁸³.

μιά ἐτερόδοξη (αἵρετική καί σχισματική) κοινότητα, εἶναι διαφορετική ἀπό τή συμπεριφορά πού πρέπει νά ἔχουμε σέ κάποιον πού ἀρνήθηκε τήν Ὁρθόδοξο Μία Ἀγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία καί προσκολλήθηκε σέ κάποια ἐτερόδοξη καί σχισματική παρασυναγωγή ἢ ἀσπάσθηκε μιά ἀντίχριστη ἢ ἐξωχριστιανική θρησκεία. Στή δεύτερη περίπτωση ὁ ἔλεγχος πρέπει νά εἶναι αὐστηρός, ὅχι ὅμως ἔξω ἀπό τό πλαίσιο τῆς ἀγάπης καί τῆς εὐγένειας. Δέν πρέπει νά λησμονοῦμε τό τοῦ ἁγίου Μακαρίου: «*Ὁ καλὸς ὁ τρόπος τὸν κακὸν τὸν κάνει καλὸ καὶ ὁ κακὸς ὁ τρόπος καὶ τὸν καλὸν τὸν κάνει κακὸν*». Δέν πρέπει ποτέ νά ἐνεργοῦμε ὡς ἐκπρόσωποι τῆς αὐθεντίας καί τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἔχουμε ὑποχρέωση νά λειτουργοῦμε ὡς διάκονοι τῆς Σταυρωμένης Ἀγάπης Του, χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου.

ψλς '

Ἑρώτησις

Ἐάν τις εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῷ καιρῷ τῆς συνάξεως καὶ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐξέλθῃ, μὴ ἁμαρτία ἐστίν;

Ἀπόκρισις

Τὸ τέλειον καὶ ἄρεσκον Θεῷ ἐστίν, ἵνα ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀκούῃ τῶν Γραφῶν καὶ μένῃ τὴν σύναξιν καὶ τὴν τελείαν ἀπόλυσιν· χωρὶς γὰρ αἰτίας εὐλόγου οὐ δεῖ πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἀναχωρεῖν ἐπεὶ καταφρόνησίς ἐστιν. Ἀνάγκης δὲ προκειμένης συγγνώμης ἔχει, πλὴν οὐδ' οὕτως ὀφείλει δικαιοῦσαι ἑαυτόν, ἀλλ' αἰτεῖν συγκώρησιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, λέγων· Δέσποτα, συγκώρησόν μοι, ὅτι οὐκ ἠδυνήθην φυλάξαι.

ψλζ '

Ἑρώτησις

Ὅφειλε τις λαλεῖν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ;

Ἀπόκρισις

Οὐ χρειά ὅλως ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τῆς ἁγίας Λειτουργίας προκειμένης, πινὰ λαλεῖν, ἀλλὰ σχολάζειν τῇ προσευκῇ καὶ ἀκροᾶσθαι σπουδαίως τῶν θείων Γραφῶν, λαλοῦσι γὰρ τὰ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ψυ-

84. Ὁ Ὁσῖος εἶναι σαφὴς καὶ κατηγορηματικὸς στὴ θέση του. Ἡ εὐθύνη τῆς ἐπιτυχημένης ἀντιμετώπισης τοῦ προβλήματος μεταβιβάζεται στὸ πρόσωπο ἢ στὸ ὄργανο (διοικητικό) πού καλεῖται νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν «αἰτία» εὐλογη.

Στὴν πνευματικὴ ζωὴ δέν εἶναι θεμιτὴ ἡ ἀσυνόμευση, ἀλλὰ γίνεται περιζήτητη, ἡ εὐσυνειδησία. Ὁ καθένας μας δέν πρέπει νὰ ξεχνάει ὅτι ὁ διάβολος ἐπηρεάζει τὴ λειτουργία τῆς συνειδησης τότε ἀκριβῶς πού μᾶς πείθει νὰ στηριζόμαστε σ' αὐτή.

85. Τὰ φρονήματα τῶν Χριστιανῶν μας σχετικὰ μέ τοὺς Ἱερούς Ναούς, διαφοροποιοῦνται πρακτικὰ καὶ σχηματίζουν δύο ὁμάδες σαφῶς διακριτές. Ἡ μιά ὁμάδα διαμορφώνεται μέ βασικὸ κεντρικὸ πυρῆνα τὴν ἀντίληψη ὅτι ὁ Ἱερός Ναός εἶναι οἶκος πού στεγάζει τὴν Ἐκκλησία ὡς λατρευτικὴ Εὐχαριστιακὴ Σύναξη καί, κατὰ συνέπεια, δέν μπορούμε -δέν πρέπει- νὰ μιλάμε τότε μόνο ὅταν «ἡ Ἐκκλησία λειτουργεῖ». Ἡ ἄλλη ὁμάδα ἔχει ὡς βασικὸ κεντρικὸ πυρῆνα τὴν ἀντίληψη ὅτι ὁ Ἱερός Ναός -ὁ ἐγκαινισμένος πού ἔχει στὴν Ἁγία Τράπεζα τὸν «Ἅγιο Ἀμνόν»- εἶναι Οἶκος τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἐπίγειος κῶρος, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δέν ἀπουσιάζουν ποτὲ ὅλα τὰ πλη-

736

Ἑρώτηση

Ἄν κάποιοι μπεῖ στήν Ἐκκλησία τήν ὥρα τῆς Εὐχαριστιακῆς σύναξης καί φύγει πρίν ἀπό τήν ἀπόλυση, εἶναι ἁμαρτία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό τέλειο καί τό ἄρεστό στό Θεό εἶναι ἐκεῖνος πού μπαίνει στήν Ἐκκλησία νά ἀκούει τά ἀναγνώσματα τῶν Γραφῶν καί νά περιμένει ἕως ὅτου τελειώσει ἡ Θεία Λειτουργία μέχρι τό τέλος τῆς ἀπόλυσης. Δηλαδή δέν πρέπει χωρίς εὐλογη αἰτία νά φεύγει κανεῖς ἀπό τό ναό, πρίν ἀπό τήν ἀπόλυση⁸⁴, διότι μιά τέτοια συμπεριφορά φανερώνει περιφρόνηση καί πρὸς τά τελούμενα καί πρὸς τοὺς ἐκκλησιαζόμενους. Ἄν ὑπάρξει ἀνάγκη, συγχωρεῖται, πλήν ὅμως οὔτε σ' αὐτή τήν περίπτωση πρέπει νά θεωρεῖ ὅτι ἔκανε αὐτό πού ἔπρεπε νά κάνει, ἀλλά νά ζητᾷ συγχώρηση ἀπό τό Θεό, λέγοντας: «Δέσποτα, συγχώρεσέ με, διότι δέν μπόρεσα νά τηρήσω ἐκεῖνο πού εἶναι ἄρεστό σέ Σένα».

737

Ἑρώτηση

Ἐπιτρέπεται νά μιλάει κανεῖς μέσα στήν Ἐκκλησία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν ἐπιτρέπεται καθόλου νά μιλάει κανεῖς μέσα στόν οἶκο τοῦ Θεοῦ⁸⁵, ἐνῶ τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία, ἀλλά νά καταγίνεται μέ τήν προσευχή καί νά ἀκούει προσεκτικά τά ἀναγνώσματα τῶν Θείων Γραφῶν, διότι μᾶς μι-

ρώματα τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ὁ δέ Χριστός εἶναι μονίμως παρών, ὄντολογικά καί ὄχι μυστικά μόνο ἢ δοκτικά. Καί, κατὰ συνέπεια, ἐφόσον εἶναι ἀδιάλειπτη καί ἀδιάκοπη ἡ λειτουργία τῆς δοξολογίας τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰσερχόμενος στό Ναό δέν μπορεί νά ἁμαρτάνει μέ ὁμιλίες καί μέριμνες ἐπίγειων ἐνδιαφερόντων.

Γνωρίζουμε καί μιά ἀκόμη ἀντίληψη πού συνδυάζει τίς δύο προηγουμένες καί πού ἐν ὀνόματι τοῦ ἀπλοῦ καί ἀνυπόκριτου βίωματος τοῦ ὅτι εἴμαστε «*συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ*», παίρνουμε δικαιώματα βλάσφημα καί ἐξοικειωνόμαστε μέ τό κῶρο τόσο, ὥστε μέ τή συμπεριφορά μας αὐτή φανερώσουμε ὅτι δέν ἐπιθυμοῦμε τήν ἀναγωγή μας στά ὕψη τῶν οὐρανίων ἐπιπέδων, ἀλλά ζητᾶμε, ὡς ἄλλοι εἰδωλολάτρες, νά κατεβάσουμε τίς οὐράνιες Ταξιαρχίες στά ἐπίπεδα τῆς γῆς. Μ' αὐτή τήν τρίτη ἀντίληψη -δυστυχῶς- πολλές φορές «οἱ ἐν Θεία Λειτουργίᾳ Ἱεροῖ Ναοῖ» παρουσιάζουν «οἰκτρὰν εἰκόνα ἐμποροπανηγύρεως». Ἔτσι ἔφθασε στό σημεῖο ὁ Ὅσιος νά συστήσει (Ἀπόκρ. ψμα): «*Καλόν ἐστίν ἐν τῷ οἴκῳ σου ἀγρυπνεῖν ἐν γὰρ*

χῶν. Ἐὰν δὲ γένηται ἀνάγκη τοῦ λαλῆσαι, χρὴ συντομεῦσαι διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὸν φόβον τῆς προκειμένης ὥρας, καὶ οὕτως ἔχειν ὥς κατὰκρισιν τὸ πρᾶγμα.

ψλθ΄

Ἑρώτις

Ἐὰν μὲν ἐγὼ οὐ θέλω λαλῆσαι, τινὲς δὲ τῶν Πατέρων ἄρξωνται τῆς πρὸς ἐμὲ ὁμιλίας, τί ποιήσω, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν ἐπὶ τῇ ἐμῇ σιωπῇ, νομίζοντες εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐν καταφρονήσει;

Ἀπόκρισις

Εἰ ἂν αὐτοὶ ἄρξωνται, ἀποκρίθῃ μετὰ συντομίαν, ἔχων καὶ οὕτως ὥς κατὰκρισιν τὸ πρᾶγμα.

ψλθ΄

Ἑρώτις

Ἐπειδὴ λέγει μοι ὁ λογισμὸς μὴ συνεχῶς προϊέναι ἐκ τοῦ οἴκου, ἔστι δὲ ὅτε γίνονται πολλαὶ συνάξεις τὴν ἐβδομάδα, ὀφείλω κατιέναι εἰς αὐτάς, ἢ μᾶλλον σχολάζειν ἐν τῷ οἴκῳ;

Ἀπόκρισις

Εἰ οἶδας ὅτι ἐκ τοῦ προελθεῖν βλάπτουσί σε αἱ συντυχίαι, συμφέρει τὸ μὴ συνεχῶς προϊέναι, μηδὲ προφάσει τῆς συνάξεως κατιέναι, ἀλλ' ἅπας ἅπας· πολλῶν γὰρ ἀπαλλάττει κακῶν ἡ ἡσυχία.

τῇ ἐκκλησίᾳ πολλάκις ὁμιλίας γίνονται».

Τέλος εἶναι ἀξιοπαράτηρτο ὅτι ὁ Ὅσιος δέν συστήνει –σὲ περίπτωση ἀνάγκης– νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ Ναὸ γιὰ νὰ μιλήσουν, ἀλλὰ νὰ εἶναι σύντομες οἱ συνομιλίαι. Ἡ ἐμπειρία μας μᾶς ἔχει πείσει ὅτι δέν τὰ καταφέρνουμε καὶ τόσο καλὰ στὸν αὐτοέλεγχον. Ἀλλωστε καὶ ὁ Ὅσιος ζητᾷ νὰ ἔχουμε αὐτοκατακριτικὴ συνείδηση ὕστερα καὶ ἀπὸ αὐτὲς τίς ἀπαραίτητες καὶ σύντομες ὁμιλίας: «Καὶ οὕτως ἔχειν ὥς κατὰκρισιν τὸ πρᾶγμα».

86. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὀσίου δίνεται σὲ κάποιο λαϊκόν. Ἀρμόζει πολὺ περισσότερο –κατὰ τὸ πνεῦμα– στοὺς μοναχοὺς πού ἀσφαλῶς εἶναι «δυνάμει» ἑραστές τῆς ἡσυχίας, τῆς ἐξωτερικῆς, ἀλλὰ κυρίως τῆς ἐσωτερικῆς. Ἡ «Σύναξις» γιὰ τὸ μοναχόν, δέν μπορεῖ νὰ εἶναι «πρόφασις», γιατί εἶναι ὑποχρέωσις ἱερά. Παρά ταῦτα, ὅποιος ἔχει κατακτήσει τὸ ἐπίπεδον νὰ λειτουργεῖ τὴν ὑπαρξή του ἐν Χριστῷ ἢ ὁ Χριστὸς νὰ ζεῖ μέσα του, δέν κινεῖται σὲ διαφορετικὰ ἐπίπεδα, εἴτε βρίσκεται μόνος «ἐν ἡσυχίᾳ», εἴτε «ἐν Συνάξει», εἴτε «ἐν λαϊκῇ ἀγορᾷ».

λοῦν γιά τή σωτηρία τῶν ψυχῶν μας. Ἄν παραστεῖ δέ ἀνάγκη νά μιλήσει, πρέπει νά συντομεύει τά λόγια ἀπό σεβασμό καί φόβο πρὸς τή μεγάλη καί ἱερή ἐκείνη ὥρα καί νά θεωρεῖ ὅτι αὐτό πού ἔπραξε εἶναι ἀξιοκατάκριτο.

738

Ἑρώτηση

Ἄν ἐγώ μέν δέν θέλω νά μιλήσω μέσα σπὴν Ἐκκλησία, κάποιοι ὅμως ἀπὸ τοὺς Πατέρες ἀρχίζουν καί μοῦ μιλοῦν, τί νά κάνω γιά νά μὴν τοὺς σκανδαλίσω μέ τή σιωπή μου, ἀφοῦ θά ἐρμηνεύσουν τή στάση μου ὡς περιφρόνηση πρὸς αὐτούς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἀρχίσουν αὐτοί νά σοῦ μιλοῦν μέσα σπὴν Ἐκκλησία, ἀπάντησέ τους μέ συντομία, ἔχοντας ὑπόψη σου ὅτι καί αὐτό εἶναι κατακριτέο.

739

Ἑρώτηση

Μοῦ λέει ὁ λογισμός μου νά μὴ βγαίνω συνέχεια ἀπὸ τό σπίτι. Τυχαίνει ὅμως νά γίνονται πολλοὶ ἐκκλησιασμοὶ τὴν ἐβδομάδα, πρέπει νά πηγαίνω σ' ὅλους αὐτοὺς ἢ εἶναι καλύτερο νά ἡσυχάζω στό σπίτι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἔχεις διαπιστώσει ὅτι μέ τὴν ἔξοδό σου αὐτὴ βλάπτεσαι ψυχικὰ ἀπὸ τίς συναντήσεις καί τίς ἐπικοινωνίες μέ τοὺς ἀδελφούς, σέ συμφέρει νά μὴ βγαίνεις συνέχεια, οὔτε καί γιά τό σκοπὸ τοῦ ἐκκλησιασμοῦ, ἀλλὰ πότε-πότε⁸⁶. Διότι ἡ ἡσυχαστικὴ ἀπομόνωση ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ πολλὰ κακά καί πολλοὺς πειρασμούς⁸⁷.

87. Ἡ «ἡσυχία», ἡ περιβαλλοντική, σέ συνδυασμὸ μέ τὴν «ἀμεριμνία» καί τὸ «ἀψήφιστο», εἶναι τρομακτικὰ φορικτὴ δοκιμασία ἀναμέτρησης μέ τὸν πραγματικὸ ἑαυτὸ μας. Ἡ ραθυμία καί ὁ μετεωρισμός, ὡς βασικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀκηδιαστικοῦ συνδρόμου, μπορεῖ νά γίνουν εἰσοδος τοῦ πονηροῦ, τοῦ διαβόλου, στὴ ζωὴ μας. Ὅπου ἡ προσευχὴ δέν εἶναι «ἐντρύφημα» τοῦ μοναχοῦ, ὁ μοναχὸς καταντὰ ἐντρύφημα τοῦ διαβόλου. Ἡ ἡσυχία, ἡ ἐσώτερη, εἶναι καί προϋπόθεση καὶ καρπὸς τῆς «κοινωνίας Θείας φύσεως», γιατί εἶναι καί «σαββατισμός» μετὰ τὴν «ἐξαήμερον» τῆς ἀσκητικῆς κάθαρσης.

ψμ΄

Ἑρώτις

Ἐὰν δὲ γένηται μοι ἀνάγκη τοῦ προελθεῖν διὰ χρεῖαν ἐμὴν ἢ Πατέρων, μὴ βάρος ἐστὶ τὸ μὴ ἀπελθεῖν εἰς τὴν σύναξιν;

Ἀπόκρισις

Εἴαν ἀναγκαῖα χρεῖα ἢ ἡ κέλευσις Πατέρων, σπούδασον κατὰ φόβον Θεοῦ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ διακριθῆς μὴ ἀπερχόμενος εἰς τὴν σύναξιν, ἀλλ’ ἀνάλυσον εἰς τὸν οἶκόν σου, κάκεῖ μὴμνήσκου τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἐὰν δὲ κατὰ ραθυμίαν καὶ μετεωρισμόν, συμφέρει τότε μᾶλλον ἀπελθεῖν εἰς τὴν σύναξιν, καὶ μὴ ρέμβεσθαι, ἀλλὰ προσέχειν.

ψμα΄

Ἑρώτις

Ἄρα καλόν ἐστιν ἵνα κατέρχωμαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν νύκτα, ἢ ἐν τῷ οἴκῳ μου ποιήσω κατὰ δύναμιν τὴν ἀγρυπνίαν;

Ἀπόκρισις

Καλόν ἐστιν ἐν τῷ οἴκῳ σου ἀγρυπνεῖν ἐν γὰρ τῇ Ἐκκλησίᾳ πολλάκις ὁμιλῖαι γίνονται.

ψμβ΄

Ἑρώτις

Ἐὰν θέλω ἐν μαρτυρίᾳ ἢ ἐν Ἐκκλησίᾳ εἰσελθεῖν, εἰσέλθω προσκυνήσω τὸ θυσιαστήριον ἢ τὰ ἅγια λείψανα ἢ καὶ ἐκεῖ κοινωνῆσαι; Μὴ βάρος ἐστί;

740

Ἑρώτηση

Ἐάν μοῦ παρουσιαστεῖ ἀνάγκη νά πάω νά τακτοποιήσω κάποια ὑπόθεσι δική μου ἢ τῶν Πατέρων, μήπως θά κατακριθῶ ἂν παραλείψω νά ἐκκλησιασθῶ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ὑπάρχει ἀνάγκη ἢ ἔχουν δώσει εὐλογία οἱ Πατέρες, φρόντισε νά ἐκτελέσεις τήν ὑπηρεσία μέ τόν κατά Θεό φόβο καί μή φοβᾶσαι πώς θά κατακριθεῖς πού δέν πῆγες στήν ἀκολουθία, ἀλλά μετά τή διακονία σου νά γυρίσεις στό σπίτι σου καί ἐκεῖ νά ἐρευνήσεις τόν ἑαυτό σου σχετικά μέ τίς ἁμαρτίες σου. Ἐάν ὅμως ἀποφεύγεις νά πᾶς στήν ἀκολουθία ἀπό ἀκηδιαστική προδιάθεση καί ἀπό ψυχική ἀκαταστασία, συμφέρει τότε μᾶλλον νά πᾶς στήν Ἐκκλησία καί νά μή ρεμβάζεις, ἀλλά νά εἶσαι συγκεντρωμένος ἐκεῖ.

741

Ἑρώτηση

Ἐραγε εἶναι καλό νά κατεβαίνω στήν Ἐκκλησία πῆ νύκτα γιά νά ἀγρυπνήσω ἢ νά κάνω ἀγρυπνία στό σπίτι μου, ὅσο μοῦ ἐπιτρέπουν τά πνευματικά μου μέτρα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Καλό εἶναι νά ἀγρυπνεῖς στό σπίτι σου, διότι στήν Ἐκκλησία πολλές φορές μπορεῖ νά σοῦ πιάσει κάποιος καί κουβέντα.

742

Ἑρώτηση

Ἐάν θέλω νά μπῶ σ' ἕνα Μαρτύριο ἢ σέ μιά Ἐκκλησία καί μεταβῶ στό Ἱερό γιά νά προσκυνήσω τό ἅγιο Θυσιαστήριο ἢ τά ἅγια Λείψανα ἢ καί νά μεταλάβω τά ἄχραντα Μυστήρια, μήπως κάτι τέτοιο θά μέ κατακρίνει;

Ἀποκρίσις

Τὸ εἰσελθεῖν καὶ προσκυνῆσαι οὐκ ἔστι βάρος· κοινωνεῖν δὲ χρὴ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, φύλαξον δὲ σεαυτὸν τοῦ μὴ κατὰ τὴν εἰσελθεῖν κοινωνῆσαι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ· ἐὰν δὲ κατὰ κέλευσιν τοῦ ἱερέως κληθῇς, παρακάλεσον καὶ ἅπαξ καὶ δὶς· καὶ ἐὰν ἐπιμείνῃ, ποιήσον ὑπακοήν· αὐτὸς γὰρ οἶδε τί ποιεῖ, καὶ βάρος ἐὰν ᾖ, αὐτῷ ἐπιγράφεται. Πρόσεχε δὲ σεαυτῷ, μήποτε ἐκ τούτου ἀναφυῇ σοι κενοδοξία, ἀλλ’ εἰσέρχου κατακρίνων σεαυτὸν ὡς ἀνάξιον· οὕτω γὰρ ἔχει τὸ πρᾶγμα.

ψμγ΄

Ἑρώτησις

Τίς ποτε βουλόμενος κοινωνῆσαι τινι ἐν πράγματι, ἠρώτησε τὸν Γέροντα, εἰ καλὸν ἔστιν.

Ἀποκρίσις

Τὸ πρᾶγμα τοῦτο οὐκ ἔχει ὄφελος, οὔτε ψυχῇ οὔτε σώματι, ἀλλὰ μᾶλλον θλίψεις καὶ ἀκαιρίας. Καὶ ἐπειδὴ ἄφρων εἰμὶ καὶ τὴν Γραφὴν οὐκ οἶδα, κοσμικὴν λέγω παροιμίαν· Κοινωνὸν ἔχεις, <κύριον> ἔχεις. Λοιπὸν ὡς

88. Τὸ «Μαρτύριον» εἶναι Ἱερός Ναός κτισμένος μέ προορισμό νά στεγάσει ἓνα ἢ περισσό-τερα Ἁγία Λείψανα, κυρίως Ἁγίων Μαρτύρων. Μερικές φορές τὸ «Μαρτύριον» κτίζεται στὸν τόπο τοῦ μαρτυρικοῦ τέλους. Οἱ «Ἐκκλησίαι», οἱ Ἱεροὶ Ναοί, τὴν ἐποχὴ τῶν Ὁσίων καὶ στοὺς τόπους ἐκείνους, ἦταν ρυθμοῦ Βασιλικῆς ἢ Σταυρεπίστεγης Βασιλικῆς· καὶ τότε δέν εἶχε καθιερωθεῖ τὸ βάθος τῆς ἀψίδας καὶ τῆς ἀνατολικῆς κόγχης ὡς χώρος τοῦ Ἱεροῦ Θυσιαστηρίου, τῆς Ἁγίας Τράπεζας καὶ δέν ἔχει δημιουργηθεῖ τὸ Τέμπλο, καὶ μάλιστα μέ τὴ μορφή τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου. Ἡ Ἁγία Τράπεζα βρισκόταν, τότε, στὸν κεντρικὸ ἄξονα (ἀπὸ δύση πρὸς ἀνατολή) καί, ὅπως ἀναφέρεται, περίπου στὸ «κέντρο τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀνατολικοῦ ἄξονος». Εἶχε δὲ γύρω-γύρω τῆς (καὶ ἀπὸ τῆς τέσσαρες πλευρῆς τῆς) κιγκλίδωμα ἀνάλογης καλλιτεχνικῆς ὕφης. (Βλ. «Ἡ ξυλότυπος Χριστιανικὴ Βασιλικὴ τῆς Μεσογειακῆς λεκάνης», δίτομο ἔργο Ἀναστ. Ὁρλάνδου, Β΄ τομ., σελ. 438-488).

Ὁ 89^{ος} κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πού ἀναφέρει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης (*Εκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 329), ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀπαγορεύει τὴν εἴσοδο τῶν λαϊκῶν στὸ ἅγιο Βῆμα, εἶναι μεταγενέστερος τῆς βιοτῆς τῶν Ὁσίων καὶ τοῦ κειμένου τῆς διδαχῆς τους (χρονολογία Συνόδου τὸ 691, κυκλοφορία Ἱερῶν Κανόνων καὶ ἐπίδρασή τους ἀρχές 8ου αἰῶνα).

Ὁ περιφραγμένος χώρος γύρω ἀπὸ τὸ Θυσιαστήριο, ἦταν ὁ χώρος τῶν ἱερωμένων (πρεσβυτέρων). Πρόσφατα, τότε, θά εἶχε καταργηθεῖ ἡ ἀρχαία συνήθεια τοῦ νά προσεγγίζουν καὶ οἱ λαϊ-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά μπῆς καί νά προσκυνήσεις δέν θά εἶναι πρὸς κατάκρισή σου, πρέπει ὅμως νά κοινωνῶς μαζί μέ ὅλο τό λαό, ἔξω ἀπό τό Ἱερό⁸⁸. Πρόσεχε λοιπόν νά μή μπῆς μέσα, ἐκεῖ πού βρίσκεται τό Θυσιαστήριο, μέ τό βίωμα ὅτι ἔχεις ἓνα τέτοιο τιμητικό δικαίωμα, γιά νά κοινωνήσεις. Καί ἂν σοῦ δώσει ἐντολή ὁ ἱερέας καί σέ καλέσει νά κοινωνήσεις στό Ἱερό, παρακάλεσέ τον, καί μιά καί δυό φορές, νά μήν κοινωνήσεις ἐκεῖ. Ἀλλά ἂν ἐπιμένει, κάνε ὑπακοή, διότι αὐτός ξέρεי τί κάνει καί ἂν εἶναι ἁμαρτία, τήν παίρνει ἐκεῖνος ἐπάνω του. Πρόσεχε ὅμως τόν ἑαυτό σου, μήπως, ἐπειδή κοινωνῶς στό Ἱερό, γεννηθεῖ σπὴν ψυχὴ σου κενοδοξία, ἀλλά νά μπῆς μέσα, κατακρίνοντας τόν ἑαυτό σου ὡς ἀνάξιο, διότι ἄλλωστε ἔτσι καί εἶναι.

743**Ἑρώτηση**

Κάποιος κάποτε θέλησε νά συνεταιριστεῖ μέ ἓναν ἄλλο ἀδελφό γιά μιά δουλειά καί ρώτησε τό Γέροντα ἂν τό βρίσκει σωστό.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτή ἡ συνεργασία δέν θά ὠφελήσῃ οὔτε τήν ψυχὴ οὔτε τό σῶμα, ἀλλά μᾶλλον θά ὀδηγήσῃ σέ στενοχώριες ἄκαρπες καί ἄκαιρες δυσκολίες. Καί ἐπειδή δέν εἶμαι σοφός καί δέν γνωρίζω καί τήν Ἁγία Γραφή θά σοῦ πῶ μιά κοσμικὴ παροιμία πού λέει: «Ἐχεις συνέταιρο, ἔχεις κυρίαρχο»!⁸⁹

κοί τήν Ἁγία Τράπεζα, προκειμένου νά κοινωνήσουν «κεχωρισμένως» Σώματος καί Αἵματος Χριστοῦ. Στά «Μαρτύρια», τό Ἱερὸ Λεῖψανο φυλασσόταν κρυπτόμενο σπὴν κοιλότητα «σαρκοφαγοειδοῦς» Ἀγίας Τράπεζας καί, κατὰ συνέπεια, οἱ προσκυνητὲς (λαϊκοί) τό προσκυνούσαν προσεγγίζοντας ἐκεῖ (βλ. «Λείψανα καί τάφοι Μαρτύρων κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας», Ἀθῆνα 1955, Ἀνδρ. Φυτράκη, σελ. 51. Ἐπίσης βλ. σπὴν «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας» τοῦ J.M Hussey, Cambridge at the University Press 1966, Ἑκδ. «Μέλισσα»).

Ἡ σύσταση, λοιπόν, τοῦ Ὁσίου πρὸς τό λαϊκὸ πού ἐρωτᾷ εἶναι: α) Νά μή ζητήσῃ, λόγω τῆς προσωπικῆς του ἀξίας, νά πάρῃ θέση καί τιμὴ ἱερωμένου καί νά μήν κοινωνήσῃ ἐκεῖ μαζί τους καί β) ἂν ἐξαναγκασθεῖ καί πιεσθεῖ ἀπὸ τοὺς ἱερωμένους νά κοινωνήσῃ, παραμένοντας στό κῶρο τοῦ Θυσιαστηρίου, νά φροντίζει ὥστε νά μήν τόν κυριέψῃ ἡ κενοδοξία-αἰσθήματα φαρισαϊκῆς ὑπεροχῆς- ἐναντι τῶν ἄλλων λαϊκῶν ἀδελφῶν του.

89. Βλέπουμε ἐδῶ ὅτι ὁ Ὁσιος φθάνει στό σημεῖο νά «παραμερίζει τὴν πνευματικότητα του» (ἄφρων εἰμι καὶ τὴν Γραφὴν οὐκ οἶδα) καί νά δίνει, ὡς βάση ἀντιμετώπισης τοῦ συνεταιρισμοῦ,

θέλεις ποιήσον· ἐντολὴν γάρ τι νὺ διδόαμεν, ἵνα μὴ θλίψωμέν τινα. Αὐτὸς λοιπὸν δοκίμασον σεαυτὸν εἰ ἡδέως ἔχεις τὴν θλίψιν ἢ οὐ.

‘Ο Κύριος μεθ’ ὑμῶν. Ἀμήν.

ψμδ΄

Ἑρώτις

Ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς ὑπογράφει μοι στένωσιν τῶν χρειῶν καὶ ὅτι οὐ δύναμαι <τραφῆναι> μετὰ τῶν ἐμῶν οἰκετῶν, καὶ ἐκ τούτου γίνομαι ἐν λύπῃ, τί ἐστὶ τοῦτο;

Ἀπόκρις

Α’ νθρωπίνη ἐστὶν ἡ λύπη αὐτῇ· εἰ γὰρ εἴχομεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα, αὐτὸς ᾠκονόμει ἡμᾶς ὥς θέλει. Ἐπὶ ῥριψον οὖν ἐπὶ Κύριον τὴν μέρμνάν σου, καὶ ἱκανὸς ἐστὶ φροντίσαι σοῦ τε καὶ τῶν σῶν, ἄνευ λύπης καὶ θλίψεως, καὶ εἰπὲ αὐτῷ· «γεννηθήτω τὸ θέλημά σου»· καὶ οὐκ ἀφίψι λυπηθῆναι ἢ θλιβῆναι σε.

‘Ο Κύριος ἐλεήσει καὶ σκεπάσει σε ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ. Ἀμήν.

ψμε΄

Ἑρώτις

Σχολαστικῷ τινι φιλοχρίστῳ ἀγαπητῷ τοῦ κοινοβίου τῶν Πατέρων εἶπεν ὁ Ἀββᾶς ποιῆσαι ἀναγκαῖον καὶ ἐπειγόμενον πρᾶγμα· ἔθος γὰρ εἶχε διὰ τὸν Θεὸν προθύμως ποιεῖν τὰς αὐτῶν αἰτήσεις. Καὶ κατὰ διαβόλου ἐνέργειαν συνέβη αὐτὸν ραθυμῆσαι ἐν τῷ πράγματι, καὶ θλιβόμενος ὁ Ἀβ-

τὸ ρεαλισμὸ τῆς κοινωνικῆς ἐμπειρίας πού δίνει ἡ κοσμικὴ παροιμία. Ἐκεῖ ἐπάνω τὸν προτρέπει νά κάνει τίς προεκτιμήσεις του.

Τό γεγονός αὐτό μᾶς θυμίζει περιπτώσεις θρησκευομένων, Χριστιανῶν ἀδελφῶν, πού θέλησαν νά συνεταιρισθοῦν ἐπαγγελματικά καὶ κόντεψαν νά χάσουν καὶ τὴν πίστη πού νόμιζαν ὅτι εἶχαν. Ὅποιος θρησκεύει δέν σημαίνει ὅτι ἔχει ἥδη φονεύσει τὸν παλαιό του ἄνθρωπο. Κάποτε-κάποτε ἡ ἰδιότητα καὶ ἐντονη θρησκευτικότητα μᾶς ζωογονεῖ καὶ ἐνισχύει τὴν ἐγωκεντρικότητα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖο δέν βλέπουμε μέσα στό κῶρο τοῦ Ναοῦ, ἀλλὰ μᾶς εἶναι τρομερὰ ἐνοχλητικός στό κῶρο τῆς ἀγορᾶς.

Λοιπόν, κάνε ὅ,τι θέλεις. Ἐμεῖς πάντως δέν δίνουμε ἐντολή σέ κανένα, γιά νά μὴν τόν καταπιέσουμε καί τόν λυπήσουμε. Γι' αὐτό ἐσύ, μόνος σου, ἐξέτασε τόν ἑαυτό σου ἂν μπορεῖ νά ὑπομείνει εὐχάριστα τήν καταπίεση τοῦ ἄλλου ἢ ὄχι.

Ὁ Κύριος νά εἶναι μαζί σας. Ἀμήν.

744

Ἑρώτηση

Ἐπειδή μοῦ ὑπαγορεύει ὁ λογισμός μου ὅτι ἔχουμε στενότητα στά εἶδη διατροφῆς καί ὅτι δέν μπορῶ νά τραφῶ ἐγώ καί τά μέλη τῆς οἰκογένειάς μου, αὐτό μέ κάνει νά πέφτω σέ μεγάλη λύπη. Ἀπό ποῦ προέρχεται αὐτή ἡ λύπη;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτή ἡ λύπη εἶναι ἀνθρώπινη⁹⁰. Διότι, ἂν εἶχαμε τήν ἐλπίδα μας στό Θεό, Αὐτός θά μᾶς οἰκονομοῦσε σύμφωνα μέ τό θέλημά Του. «Ἀπόθεσε λοιπόν τή μέριμνά σου στόν Κύριο» καί Ἐκεῖνος εἶναι ἱκανός νά φροντίσει καί γιά σένα καί γιά τούς δικούς σου, χωρίς νά λυπᾶσαι καί νά θλίβεσαι. Πές Του «γεννηθῶ τό θέλημά Σου», καί δέν θά ἐπιτρέψει νά λυπηθεῖς καί νά θλιβεῖς.

Ὁ Κύριος νά σέ ἐλεήσει καί νά σέ σκεπάσει κάτω ἀπό τήν ἁγία δεξιά Του. Ἀμήν.

745

Ἑρώτηση

Ὁ Ἠγούμενος ζήτησε ἀπό κάποιο φιλόχριστο πολύ μορφωμένο ἄνθρωπο, γνωστό στό Κοινόβιο ὅπου ζοῦσαν οἱ Πατέρες, Βαρσανούφιος καί Ἰωάννης, νά τοὺς κάνει κάποια ἐξυπηρέτηση πού ἔπρεπε ἀπαραίτητα καί πολύ ἐπειγόντως νά γίνει, διότι αὐτός ὁ ἄνθρωπος εἶχε τή συνήθεια νά ἐκτελεῖ πρόθυμα, στό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅ,τι τοῦ ζητοῦσαν οἱ Πατέρες. Κατά διαβολική ἐνέργεια ὅμως τοῦ συνέβη νά πέσει σέ ἀμέλεια καί νά μὴν κάνει αὐτό πού τοῦ ζήτησαν. Τότε ὁ Ἠγούμενος, ἐπειδή στενοχωρήθηκε,

90. Τό «ἀνθρώπινη» μπορεῖ νά ἔχει τήν ἔννοια: α) ὅτι εἶναι «φυσιολογική» γιά ἓνα, μὴ ἀναγεννημένο ἐν Χριστῷ, μεταπτωτικό ἄνθρωπο· β) ὅτι δημιουργεῖται ἡ λύπη, γιατί ὁ ἄνθρωπος βλέπει μυωπικά καί περιορισμένα καί «λογαριάζει χωρίς τόν ξενοδόχο», τό Θεό δηλαδή· γ) ὅτι αἰσθάνεται τή λύπη, γιατί εἶναι ἀνθρωπάρεσκα ἐξαρτημένος ἀπό ἄλλους ἀνθρώπους· δ) ὅτι δέν εἶναι «κατά Θεό» λύπη, δηλαδή κατανυκτική συντριβή ἀπό τή συναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητάς του.

βᾶς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα, τί ὀφείλει γράψαι αὐτῷ. Καί φησι γράψον αὐτῷ ταῦτα.

Ἀπόκρισις

Ο ἴδαμεν ὅτι θλίψις ἔσμεν καὶ ὀκλοῦμέν σοι περὶ πράγματος καὶ θλίβομέν σε καὶ ραθυμεῖς, καὶ θλίβεις ἡμᾶς μηδὲν ποιῶν. Μετὰ ἐλευθερίας οὖν εἶπε ἡμῖν, εἰ βαροῦμέν σε, καὶ οὐκ ἔτι βαροῦμεν. Εἰ μὴ γὰρ διὰ σοῦ, οὐ δύναται ὁ Θεὸς καὶ δι' ἄλλου ποιῆσαι τὴν χρεῖαν ἡμῶν; Ἡ οὖν σπούδασον ἢ δήλωσον ἡμῖν, καὶ ὁ Θεὸς φροντίζει καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος, ὥς πῦρ ἔσχεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ γνησίως ἠγρύπνησεν ἐν τῷ πράγματι διὰ τῶν εὐχῶν αὐτῶν, καὶ ταχέως προέβη καὶ ἐγένετο ἡ χρεῖα καὶ ἐλθὼν ἔβαλε μετάνοιαν καὶ ᾔτησε συγχώρησιν.

Οὕτως ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ δυνατοῦ ἐκ Πνεύματος ἁγίου προερχόμενος καὶ πάντα συντόμως ἐνεργεῖ «λόγοι», γὰρ φησι, «σοφῶν ὥς τὰ βούκεντρα». Ἰδού γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐνηργήθη καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ διωρθώθη ἐκ τῆς μητρὸς τῶν κακῶν ραθυμίας.

ψμς'

Ἑρώτησις

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα. Ὁ καταφρονῶν πράγματος Θεοῦ, ἵνα ἢ βλαβῇ ἢ ἀπολλῇται, ποία καταδίκη ὑπόκειται;

Ἀπόκρισις

Ο τοιοῦτος ἔοικε τῷ κλέψαντι ἢ κακῶς κεχρημένῳ τῷ πράγματι παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν αὐτὴν ὑπομένει κατάκρισιν.

91. «Οἱ καλοὶ λογαριασμοὶ κάνουν τοὺς καλοὺς φίλους». Αὐτῆς τῆς παροιμίας τὴν ἐφαρμογὴν εἰσπηγήθηκε ὁ Ὅσιος. Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν φυσιολογικά καὶ «ἀναμενόμενα». Ἰσως ἔπρεπε νὰ θεωρηθεῖ ὑπερβολικὰ ἐξεζητημένη ἢ σχολιαστικὴ παράθεση πού γίνεται στὴ συνέχεια, δεδομένου ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ὑποθέσεως κοινῆς καὶ συνηθισμένης καθημερινῆς σπουδαιότητος. Ἡ συμβολὴ τοῦ Ὀσίου ἦταν νὰ διακοπεῖ ἡ «φθοροποιὸς καὶ ζημιόγυνος ἐκκρεμότης», ἡ ὁποία δέν ἦταν καθόλου ἐλεγχόμενη. Ἡ ἐφαρμογὴ δέ τοῦ Ἑκκλησιαστοῦ (12, 11), μᾶλλον ἀποδεικνύεται, ἂν ὄχι ἄστοχη, τουλάχιστον ὑπερβολικὴ. Δέν πρόκειται περὶ λόγων σοφῶν, ἀλλὰ περὶ πρακτικῆς διακρίσεως. Ἡ λήθη δέν εἶναι συνειδητὴ καὶ ἠθελημένη ραθυμία. Ἡ θεληματικὴ καὶ συνειδητὴ ραθυμία μπορεῖ νὰ κληθεῖ «μητέρα τῶν κακῶν»..., ὅχι ὅμως καὶ ἡ «ἀβούλητος» λήθη.

92. Εἶναι παγιωμένη καὶ καθολικὰ ἀποδεκτὴ ἡ ἀντίληψη τοῦ μοναχισμοῦ ὅτι ἡ Μονή (ὁ κῶρος) καὶ τὰ πρόσωπα τῆς Ἀδελφότητος (οἱ Μοναχοὶ) ἀνήκουν κατὰ κύριο λόγο στὸν Κύριο

ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, νά τοῦ πεῖ τί πρέπει νά τοῦ γράψει. Καί ὁ Γέροντας τοῦ εἶπε: Γράψ' του τὰ ἐξῆς.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γνωρίζουμε ὅτι εἴμαστε πιεστικοί καί σέ ἐνοχλοῦμε κάθε τόσο μέ κάποιο θέμα. Γνωρίζουμε ὅτι σέ στενοχωροῦμε, ἀλλά καί σύ ἀμελεῖς καί μᾶς στενοχωρεῖς γιατί δέν ἔκανες αὐτό πού σοῦ ζητήσαμε. Πές μας λοιπόν ἐλεύθερα ἂν σοῦ γινόμαστε βάρος καί δέν θά σέ βαρύνουμε πιά⁹¹. Ἄν δέν μπορεῖς ἐσύ, δέν μπορεῖ ὁ Θεός νά μᾶς ἐξυπηρετήσῃ μέσω ἑνός ἄλλου; Ἡ φρόντισε λοιπόν ἢ δήλωσέ μας ὅτι δέν μπορεῖς, καί ὁ Θεός θά φροντίσῃ. Κάνε εὐχή γιά μᾶς.

Ὅταν τὰ ἄκουσε αὐτά ἐκεῖνος, ἦταν σάν νά ἄναψε φωτιά σπὴν καρδιά του. Ἐπιδόθηκε πλήρως, μέ τίς εὐχές τῶν Πατέρων, στό συγκεκριμένο θέμα καί ἔτσι προχώρησε γρήγορα καί τακτοποιήθηκε ἡ ἐπείγουσα ἐκείνη ἀνάγκη. Ἦλθε τότε στό Κοινόβιο, ἔβαλε μετάνοια καί ζήτησε συγχώρηση.

Τόση μεγάλη δύναμη ἔχει ὁ λόγος τοῦ δυνατοῦ, ὁ προερχόμενος ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, καί ὅλα τὰ ἐνεργεῖ σύντομα. «Οἱ λόγοι τῶν σοφῶν μοιάζουν σάν τή βουκέντρα» (Ἐκκλ. 12, 11). Πράγματι, καί τό πράγμα ἐκεῖνο πραγματοποιήθηκε καί ἡ ψυχὴ τοῦ ἀδελφοῦ διορθώθηκε ἀπὸ τή ραθυμία, τή μπετέρα ὅλων τῶν κακῶν.

746

Ἑρώτηση

Ἕνας ἄλλος ἀδελφός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη: Αὐτός πού ἀμελεῖ καί παραβλέπει κάποιο ἀντικείμενο πού ἀνήκει στό Θεό, σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε νά καταστραφεῖ ἢ νά καθεῖ, τί τιμωρία θά λάβῃ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτός ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὅμοιος μ' αὐτόν πού ἔκλεψε ἢ ἔφθειρε τό συγκεκριμένο ἀντικείμενο, σέ ἀντίθεση πρὸς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί θά ἔχει τὴν ἴδια κατάκριση μέ τόν κλέφτη ἢ τόν φθορέα-καταχραστή⁹².

καί κατὰ δεύτερο στοὺς Ἁγίους, τοὺς προστάτες τῆς Μονῆς. Κατὰ συνέπεια καί ὅλα ὅσα ὑπάρχουν γιὰ τὴ ζωὴ καὶ λειτουργία τῆς Μονῆς –καί τὰ ἐκτός τῶν Ἱερῶν Ναῶν– εἶναι καθιερωμένα καί ἀφιερωμένα. Δέν εἶναι λοιπόν δυνατόν νά δικαιολογηθεῖ ὅποιαδήποτε ἄλογη φθορὰ ἢ ἀπώλεια ἢ κατάχρηση ὧν αὐτῶν. Ἐπιπρόσθετος λόγος εἶναι ὅτι οἱ μοναχοὶ μέ ἐπιμέλεια φροντίζουν

ψμζ΄

Ἑρώτησις

Ἐάν τις σπουδάζῃ μὴ καταφρονῆσαι καὶ ἀπόληται πρᾶγμα μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἄρα κατακρίνεται;

Ἀπόκρισις

Οφείλει μέψασθαι ἑαυτὸν καὶ αἰτῆσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ συγγνώμην ὡς ἀμελήσας.

ψμη΄

Ἑρώτησις

Ἐάν τις περὶ πράγματος Θεοῦ ἀμφιβάλλῃ πρὸς τινα καὶ οὐ λαμβάνει λύσιν, ἕως πότε ὀφείλει ἐπιμεῖναι;

Ἀπόκρισις

Εάν γεννῶ βλάβην ψυχῆς ἢ ἀμφιβολία οὐ χρειά ὅλως ἐπιμεῖναι αὐτῇ, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ βλάβην, οὐκ ὀφείλει ἐκκακῆσαι οὐδὲ ἀμεριμνῆσαι, ἐπεὶ ὡς ράθυμος κατακρίνεται· «ἐπικατάρατος», γάρ φησι, «ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς»· ὀφείλει δὲ παρακαλεῖν τὸν Θεὸν συνεργῆσαι τῇ ἀπαλλαγῇ κατὰ τὸ συμφέρον.

ψμθ΄

Ἑρώτησις

Ὅταν ποιῶ λογάριον μετὰ τινος, ὑποβάλλει μοι ὁ λογισμὸς προσπαθῆσαι εὐτελεῖ πράγματι καὶ γριπίσαι ἐκεῖνον· τί οὖν ποιήσω;

ζουν νά συντηροῦνται μέ τό μικρότερο δυνατό κόστος, χάριν τῆς πτωχείας καί τῆς ἐλεημοσύνης. Ἔτσι μόνο «δικαιολογοῦνται» οἱ χαρακτηρισμοί πού κάνει ὁ Ὁσίος στίς ἀπαντήσεις του αὐτές· κλοπή, κατάχρηση, ἀμέλεια, ραθυμία.

747

Ἑρώτηση

Ἐάν ὁ ἀδελφός φροντίζει νά μὴν τό παραβλέψει καί χωρίς νά τό θέλει τό χάσει, ἄραγε θά κατακριθεῖ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο φεῖλει νά κατηγορήσει τόν ἑαυτό του καί νά ζητήσει συγγνώμη ἀπό τό Θεό γιά τήν ἀμέλειά του.

748

Ἑρώτηση

Ἐάν κάποιος ἔρχεται σέ λόγια μ' ἕναν ἄλλο γιά ἕνα ζήτημα ἢ πράγμα πού ἀναφέρεται στό Θεό καί δέν βρίσκει ἄκρη, μέχρι πότε πρέπει νά ἐπιμείνει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Α ν ἡ διένεξη αὐτή βλάπτει ψυχικά εἴτε τόν ἕναν εἴτε καί τοὺς δύο, δέν πρέπει καθόλου νά ἐπιμένει στή συζήτηση. Ἐάν ὅμως δέν προξενεῖται ψυχική ζημιὰ σέ κανένα, δέν πρέπει νά χάσει τό θάρρος του καί νά ἀμεριμνήσει, γιατί θά κατακριθεῖ ὡς ράθυμος καί ἀμελής. Διότι λέει: «Εἶναι καταρμένος αὐτός πού ἐκτελεῖ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς» (Ἱερ. 31, 10). Πρέπει ὅμως νά παρακαλεῖ τό Θεό νά τόν βοηθήσει νά ἀπαλλαγεῖ ἀπ' αὐτή τήν ἄκαρπη διαμάχη, ὅπως τό ἀπαιτεῖ καί τό συμφέρον τῆς ψυχῆς του.

749

Ἑρώτηση

Ὅταν κάνω λογαριασμό μέ κάποιον ἢ ἐμπάθειά μου σπρώχνει τήν ψυχή μου νά κολλήσῃ σέ κάποιο ἀσήμαντο, ἀλλά ἐλκυστικό γι' αὐτήν ἡράγμα καί τότε ἐπιθυμῶ νά τό ὑποκλέψω μέ δόλιο τρόπο ἀπ' αὐτόν. Τί νά κάνω λοιπόν σέ μιά τέτοια περίσταση;

Ἀποκρίσις

Σπούδασον ἐκ τοῦ ἐναντίου μικρόν τι περισσὸν δοῦναι αὐτῷ, σὲ μὴ βαροῦν, λόγου χάριν ἐν νουμίῳ, ἵνα φύγῃς τὴν πονηρὰν πλεονεξίαν· ὁ γὰρ σπουδάζων δοῦναι μικρόν τι περισσὸν μακρύνει ἑαυτὸν τοῦ κακῶς πλέον λαμβάνειν. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐλαχίστων προκόπτει τις ἐπὶ τὰ μείζονα, καὶ ἐκ τῶν μικρῶν παθῶν γίνονται μεγάλα πάθη.

Ὁ Κύριος συνετίσσι σε ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ.

ψν΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν ποιήσας τὸν λόγον μετὰ ταῦτα εὕρω ὅτι μὴ θέλων ἐγρίψισα αὐτόν, τί ποιήσω;

Ἀποκρίσις

Εὰν ᾗ πολὺ τὸ πρᾶγμα, ἀνάδος αὐτῷ, εἰ ἐκ τοῦ ἐναντίου σοι ἰσογριπίσθῃ, ἢ ἔμελλες λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ· καὶ εἰ εὕρῃσιν οὕτως, ἀνάδος καὶ σὺ αὐτό· εἰ δὲ οὐκ εἶχες λαβεῖν, μήτε σὺ δῶς, εἰ μή τι πάνυ πτωχὸς ᾗ· αὐτὸ γὰρ τὸ μικρὸν ποιεῖ αὐτῷ αἰσθησιν. Τότε γὰρ ὀφείλεις ἀναδοῦναι αὐτῷ κατὰ τὸ δίκαιον.

ψνα΄

Ἑρώτησις

Ἄρα τὸ ἐργάζεσθαι ἐν Κυριακῇ ἁμαρτία ἐστί;

93. Εἶναι ἓνα ὁξίωμα ἀσκητικῆς ἀγωγῆς γενικώτερης σημασίας, ἀλλὰ εἶναι καὶ προπαιδευτικό γιὰ τὴν ἀρετὴ τῆς ἐγκράτειας καὶ τῆς πτωχείας. Στὴν πνευματικὴ ζωὴ ἡ ἀρετὴ ἢ ἡ κακία δὲν μετρίεται μὲ ποσοτικὰ μεγέθη, ἀλλὰ μὲ τὴν ποιότητα τῆς καταβαλλόμενης προαίρεσης. Ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ «μικρόν τι περισσὸν» σαρκώνεται ἡ προαίρεσί μας, γιὰ νὰ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ τὴν

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αντίθετα, νά φροντίσεις νά δώσεις στὸν ἄλλο κάτι περισσότερο πού νά μὴ σέ ἐπιβαρύνει οἰκονομικά, λ.χ. μιά πεντάρα, γιὰ νά ξεφύγεις ἀπὸ τὴν πονηρὴ πλεονεξία. Γιατί αὐτός πού φροντίζει στίς συναλλαγές του νά δίνει λίγο παραπάνω, κόβει τὴ συνήθεια τῆς ἀνέντιμης πλεονεξίας⁹³. Καί νά ξέρεις ὅτι ἀπὸ τὰ μικρά φτάνει κανεὶς καί στὰ μεγάλα. Καί ἀπὸ τὰ μικρά πάθη γεννιοῦνται τὰ μεγάλα πάθη.

Εἴθε νά σέ συνετίσει ὁ Κύριος ἐμπνέοντάς σου τὸ σωτήριο δέος πού προκαλεῖ ἡ παρουσία Του.

750**Ἑρώτηση**

Ἄν ἀφοῦ κάνω λογαριασμό, διαπιστώσω ὅτι, χωρίς νά θέλω, κράτσω κάποιο ποσό πού δέν ἔπρεπε δικαιωματικά νά κρατήσω, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν τὸ ποσό εἶναι μεγάλο πρέπει νά τὸ ἐπιστρέψεις, κάνοντας τὴν ἐξῆς σκέψη καὶ ἐρώτηση μέσα σου· ἐάν κατὰ λάθος εἶχε αὐτός κρατήσει τὸ ποσό αὐτό ἀπὸ τὰ δικά μου χρήματα, δέν θά ᾔθελα ἀσφαλῶς καὶ ἐγὼ νά τὰ πάρω πίσω; Καὶ ἐφόσον ἡ ἀπάντηση σ' αὐτό τὸ ἐρώτημα εἶναι «ναί», τότε καὶ σύ νά τὸ ἐπιστρέψεις. Ἄν ὅμως ἡ ἀπάντηση εἶναι «ὄχι», τότε καὶ σύ μὴν τὸ ἐπιστρέψεις, ἐκτός ἂν ὁ ἄνθρωπος μέ τὸν ὁποῖο εἶχες τὴ συναλλαγή εἶναι πάμπτωχος⁹⁴, ὅποτε καὶ τὸ παραμικρὸ ποσό νά τοῦ λείψει θά τοῦ φανεῖ πολὺ βαρὺ. Τότε βέβαια εἶναι ἀπόλυτα δίκαιο καὶ ἐπιβάλλεται νά τοῦ τὸ ἐπιστρέψεις.

751**Ἑρώτηση**

Ἀλήθεια, τὸ νά ἐργάζεται κανεὶς τὴν Κυριακὴ εἶναι ἁμαρτία;

εἰδωλολατρεία τῆς πλεονεξίας.

94. Ἄν καὶ ἀναφέρεται στὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου πού ζημιώθηκε, ἴσως δέν θά ἦταν ἄστοχο νά τὸ θεωρήσουμε ἀναφερόμενο καὶ στὴν πνευματικὴ κατάστασή του καὶ νά φροντίσουμε γιὰ τὸν ἐνδεχόμενὸ σκανδαλισμὸ του.

Ἀπόκρισις

Τοῖς κατὰ Θεὸν ἐργαζομένοις ἁμαρτία οὐκ ἔστιν· ὁ γὰρ Ἀπόστολος εἶπε· «νυχθήμερον ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινα»· τοῖς δὲ ἐν καταφρονήσει καὶ πλεονεξίᾳ καὶ αἰσχροκερδεῖα ἁμαρτία ἐστὶ· ὅμως καλὸν ἐστὶ τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ καὶ ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς καὶ μνήμαις τῶν Ἀποστόλων σχολάζειν τῶν ἔργων καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις προσέρχεσθαι, παράδοσις γάρ ἐστι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

ψνβ΄

Ἑρώτησις

Ἄρα καλὸν ἐστὶ διδόναι εὐλογίαν Πατέρων ἀλλοεθνεῖ ἀνθρώπῳ ἢ πτωχῷ;

Ἀπόκρισις

Μὴ διακριθῆς τὴν εὐλογίαν παρασχεῖν τῷ πτωχῷ, ἔλεος γάρ ἐστι· μήτε δὲ ἀλλοεθνεῖ· ἢ γὰρ εὐλογία οὐδὲν ἐκ τοῦ ἀλλοεθνοῦς βλάπτεται, εὐλογεῖ δὲ αὐτὸν μάλλον· καὶ συμβαίνει διὰ τῆς εὐλογίας τῆς ἐκούσης Θεοῦ

95. «Μία ἡμέρα τῆς ἑβδομάδας, ἡ ὁποία ὀνομάζεται καὶ Κυριακή, ἐπειδὴ εἶναι ἀφιερωμένη στὸν Κύριο ποῦ αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν, δείχνοντας καὶ πιστοποιώντας ἀπὸ πρὶν τὴν κοινὴ ἀνάστασις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅποτε θὰ σταματήσει κάθε γήινο ἔργο, αὐτὴ τὴν ἡμέρα θὰ τὴν ἀφιερῶσεις στὸ Θεό. Δὲ θὰ κάνεις κανένα ἔργο βιοτικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, ἐνῶ θ' ἀφήσεις ν' ἀναπαυθοῦν ὅσοι ἐργάζονται γιὰ σένα ἢ μένουν μαζί σου, γιὰ νὰ δοξάσετε ὅλοι μαζί Ἐκεῖνον, ποῦ μᾶς ἀγόρασε μὲ τὸ θάνατό Του καὶ ἀναστήθηκε καὶ μαζί Του ἀνέστησε καὶ τὴν ἀνθρώπινη φύση. Θὰ φέρεις στὴ μνήμη σου τὴ μέλλουσα ζωὴ καὶ θὰ μελετήσεις ὅλες τὶς ἐντολὰς καὶ τὶς διατάξεις τοῦ Κυρίου καὶ θὰ ἐξετάσεις τὸν ἑαυτὸ σου μὴν τυχὸν ἔχεις παραβεῖ ἢ παρέλειψες τίποτε καὶ θὰ τὸν διορθώσεις σὲ ὅλα. Ἐπίσης τὴν ἡμέρα αὐτὴ θὰ συκνάζεις στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ παραμένεις στὶς ἱερὲς Συνάξεις καὶ θὰ κοινωνήσεις μὲ εἰλικρινὴ πίστη καὶ ἀκατάκριτη συνειδησιὰ τὸ ἅγιον Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ θὰ βάλεις ἀρχὴ μιᾶς ζωῆς πρὸς ἁγίας καὶ θὰ ἀνακαινίσῃς τὸν ἑαυτὸ σου καὶ θὰ τὸν ἐτοιμάσεις νὰ ὑποδεχτεῖ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Γιὰ χάρις αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, οὔτε τὶς ἄλλες ἡμέρες θὰ κάνεις κατάρχησιν τῶν γήινων· τὴ δὲ Κυριακή, θὰ ἀπέχεις ἀπὸ ὅλα, ἐπειδὴ θὰ κάθῃς κοντὰ στὸ Θεό, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, χωρὶς τὰ ὁποῖα εἶναι ἀδύνατο νὰ ζήσεις. Κι ἔτσι ἔχοντας τὸ Θεὸ καταφυγίό σου, δὲ θὰ μετακινήθῃς ἀπὸ τὸν τόπο σου καὶ δὲ θ' ἀνάψῃς τὴ φωτιὰ τῶν παθῶν καὶ δὲ θὰ σπκώσεις τὸ φορτίο τῆς ἁμαρτίας. Ἔτσι τὴν ἡμέρα τῶν Σαββάτων», δηλαδὴ τὴν Κυριακή, θὰ τὴν ἀφιερῶσεις στὸ Θεό, σαββατίζοντας μὲ τὴν ἀπραξία τῶν κακῶν. Στὶς Κυριακὲς νὰ συνάψῃς καὶ τὶς καθιερωμένες μεγάλες ἐορτές, κάνοντας τὰ ἴδια καὶ ἀπέχοντας ἀπὸ τὰ ἴδια» (Ἀγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ: Δεκάλογος τῆς κατὰ Χριστὸν νομοθεσίας, Φιλοκ. τόμ. Δ΄, σελ. 275, Μετάφρ. Ἀντων. Γαλίτη, Ἐκδ. «Τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας»).

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὗτοί πού ἐργάζονται κατά Θεό δέν ἁμαρτάνουν, διότι ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «παράλληλα, ἐργαζόμεσταν μέρα καί νύκτα, γιά νά μὴν ἐπιβαρύνουμε κανέναν» (Α΄ Θεσ. 2, 9). Αὗτοί ὅμως πού ἐργάζονται τὴν Κυριακὴ ἀπὸ περιφρόνηση (πρὸς τὴν ἅγια ἡμέρα), ἀπὸ πλεονεξία ἢ γιὰ αἰσχροκέρδεια, ἁμαρτάνουν. Τό καλύτερο βέβαια καὶ τό θεάρεστο εἶναι τὴν Κυριακὴ, πού εἶναι ἡμέρα ἀφιερωμένη στὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, στίς Δεσποτικές ἑορτές καὶ στίς ἑορτές τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, νά σταματᾷ κανεῖς τὴν ἐργασία του καὶ νά πηγαίνει στὴν Ἐκκλησία⁹⁶, διότι μᾶς τό ἔχουν παραδώσει οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι.

752**Ἑρώτηση**

Ἄραγε εἶναι σωστό νά δίνω ἀπὸ τὴν εὐλογία τῶν Πατέρων⁹⁶ σέ ἀλλόφυλο ἢ φτωχό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μή διστάσεις νά δώσεις ἀπὸ τὴν εὐλογία τῶν Πατέρων στό φτωχό, διότι ἡ εὐλογία εἶναι φορέας τῆς Χάριτος καὶ τοῦ Ἑλέους τοῦ Θεοῦ. Οὕτε στὸν ἀλλογενή, διότι ἡ εὐλογία δέν βλάπτεται ἀπὸ τὸν ἀλλογενή, ἀλλὰ προσθέτει σ' αὐτόν τὴ Χάρη καὶ τό Ἑλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ συμβαίνει μέ τὴν

Ὁ σαββατισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐσχατολογικὴ προσδοκία καὶ θά κατακτηθεῖ ἀπὸ ἐκείνους πού θά θεωθοῦν. Ὁ μοναχὸς, ὡς λειτουργὸς ἱσαγγελλῆς πολιτείας, προγεύεται μερικῶς τό «σαββατισμό», ἀναβαθμιζόμενος στὴν ἀπάθεια. Ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ διακονήματα ἢ τό ὑπερβολικὸ δόσιμο τοῦ μοναχοῦ στὰ διακονήματά του, πολλές φορές, προκαλοῦν πειρασμούς σοβαροῦς καὶ ἀπαιτοῦν ποιμένες τοῦ μεγίστου διακριτικοῦ βεληνεκοῦς, προκειμένου νά δοθεῖ ἡ ἀρίστη τῶν λύσεων. Ὁ δοκιτισμὸς (φαντασίωση) καὶ ὁ ἀκτιβισμὸς (ἀγκώδης δραστηριότητα) συχνά συμμαχοῦν μέ τὸν «ἀρχέκακον ὄφιν» καὶ προξενοῦν καταστροφές. Σέ πολυληθεῖς ἀδελφότητες ἡ διάκριση ἀναλαμβάνει πολὺπλευρο ἐξισορροπιστικὸ ρόλο, προκειμένου καὶ «ὁ ἀπὸ τῶν ἔργων σχολασμὸς» νά γίνεται καὶ στό «ἀργία, μήτηρ πάσης κακίας» νά μὴν καταλήγουμε. Εἶναι εὐνόητο ὅτι οἱ μοναχοὶ θά ἔπρεπε νά ἔχουν περισσότερες ἀργίες ἀπὸ ὅσες ἔχουν οἱ κοσμικοὶ Χριστιανοί. Ἰδιάζουσες ὅμως ἐσωτερικὲς ἀτομικὲς καταστάσεις ἢ κοινοβιακὲς ἀνάγκες μπορεῖ νά ἀπαιτήσουν, γιὰ κάποια χρονικὴ περίοδο, περιορισμὸ τῶν ἀργιῶν, εἴτε σέ ἀτομικὸ εἴτε σέ ὁμαδικὸ ἐπίπεδο. Ἡ στέρψη δὲ τῶν εὐκαιριῶν κοινῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ αὐξάνει καὶ δέν μειώνει τὰ λατρευτικὰ βιώματα τοῦ πραγματικοῦ μοναχοῦ.

⁹⁶ Εὐλογία Πατέρων λεγόταν ὅταν ἔπαιρνε κάποιος ἀπὸ ἕναν Πατέρα γιὰ εὐλογία καὶ ἁγιασμό ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν τροφή, τό ποτό ἢ τό ἔνδυμά του. Βλέπε γιὰ τό ἴδιο θέμα στή μὲ' καὶ μζ' Ἑρωταπόκριση (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 331).

δύναμιν κάκεϊνον εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθεῖν. Φιλήμων γάρ τις χοραύλης, μέλλων ἀντὶ τοῦ ἁγίου Ἀπολλωνίου τοῦ μάρτυρος θύειν καὶ θέλων λαθεῖν τοὺς ὀρώντας, ἐνεδύσατο αὐτοῦ ἔνδυμα καὶ διὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως μετεβλήθη καὶ μάρτυς ἐγένετο.

ψνγ'

Ἑρώτις

Τὸ ἄλογόν μου ἐπειδὴ ἀσθενεῖ, μὴ ἄτοπόν ἐστι τὸ ποιῆσαί τινα ἐπι-
λαῆσαι αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Ἐπιλαλία ἀπηγόρευται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐ δεῖ αὐτῇ ὅλως χρῆσασθαι· ἀ-
πώλεια γάρ ἐστι ψυχῆς τὸ παρεξελθεῖν τὴν κέλευσιν τοῦ Θεοῦ· τὰς ἄλλας
θεραπείας μᾶλλον τῶν ἱατρῶν προσένεγκε αὐτῷ· οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο ἁ-
μαρτία· ἐπῆκε δὲ αὐτῷ καὶ ἁγίασμα.

97. Οἱ ἐλεύθερες διακριτικὲς πτήσεις τῶν Ὁσίων μας ἀφήνουν ἐμβρόντητο κάθε «νομικί-
ζοντα» καὶ φανατικό «τυπολάτρη». Βεβαίως δὲν νομίζουμε ὁ Ὅσιος νὰ ἔδινε τὴν ἴδια ἀπάντηση
σὲ θέμα Θείας Εὐχαριστίας ἢ ἀντίδωρου. Δὲν ζητᾷ τὴν κατάργηση τῶν σχετικῶν Ἱερῶν Κανό-
νων, ἀλλὰ δὲν θέλει καὶ νὰ ἐμποδίζει τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέ τὴν τήρηση τοῦ
«γράμματος» τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Καὶ τὸ παράδειγμα ποῦ φέρνει εἶναι καταπληκτικό· «Φιλήμων
γάρ τις χοραύλης, μέλλων ἀντὶ τοῦ ἁγίου Ἀπολλωνίου τοῦ Μάρτυρος θύειν,... Μάρτυς ἐγένετο».
Ὅπως μᾶς διδάσκει καὶ ὁ μακαριστὸς Γέροντας Σωφρόνιος (Ζαχάρωφ), οἱ Ἱεροὶ Κανόνες στο-
χεύουν τὴν περιφρούρηση τῶν ἀδύνατων ἀνθρώπων. Δὲν δεσμεύουν τὴ Θεία Χάρη (βλ. Ἱ. Ἀρχ.
Σωφρονίου «Γέροντας Σιλουανός», σελ. 128-129, Ἑκδ. Ἱερ. Μον. Τιμ. Προδρόμου, Ἑσσεξ).

Καθετὶ «εὐλογημένον» εἶναι καὶ καρπὸς καὶ φορέας τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. (Βλ. σχετικῇ
Ἑρωτ. κη'). Στὸ τέλος τῆς ἐπόμενης Ἑρωταπόκρισις ὁ Ὅσιος συμβουλεύει νὰ δοθεῖ «ἁγία-
σμα», νὰ ραντισθεῖ μέ ἁγιασμό τὸ ἄλογο ζῶσ· «... ἐπῆκε δὲ αὐτῷ καὶ ἁγίασμα».

98. Ὁ ἅγιος Ἀπολλώνιος ἔζησε τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορα Διοκλητιανοῦ (284-304)
ἐπὶ Ἀρριανῷ, ἡγεμόνα τῆς Οἰκουμένης τῆς Αἰγύπτου. Ὡς Χριστιανός, κατὰ τὸ διωγμὸ τοῦ
Διοκλητιανοῦ, συνελήφθηκε καὶ φυλακίστηκε μαζὶ μέ ἄλλους τριάντα ἑξὶ Μάρτυρες. Τότε ὁ
ἅγιος Ἀπολλώνιος, ποῦ ἦταν ἀναγνώστης, ἔδωσε στὸ Φιλήμονα, ὁ ὁποῖος ἦταν φύλακὰς τους
καὶ κηθαριστὴς, χρήματα καὶ τὸν προέτρεψε νὰ φορέσει τὰ ἐνδύματά του καὶ νὰ προσφέρει ἀντί
γι' αὐτόν θυσία, γιὰ νὰ ἐξαπατηθεῖ ἔτσι ὁ ἡγεμόνας. Ἀλλὰ ὁ Φιλήμων καθὼς πῆγαινε πρὸς τὸ
θυσιαστήριο δέχτηκε τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μεταστράφηκε στὸ Χριστιανισμό καὶ ὁμο-

εὐλογία, πού ἔχει δύναμη καί Χάρη Θεοῦ, νά ἔλθει καί ἐκεῖνος σέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας⁹⁷. Πράγματι κάποιος Φιλήμων ὀργανοπαίκτης, ὅταν ἐπρόκειτο νά θυσιάσει στούς θεοὺς ἀντί τοῦ μάρτυρα Ἀπολλωνίου⁹⁸, ἐπειδή ἤθελε νά διαφύγει τὴν προσοχή τῶν θεατῶν, φόρεσε μερικά ἀπὸ τὰ ρούχα τοῦ Ἀγίου καί μέ τῇ Χάρη καί τῇ δύναμῃ πού ἔφεραν αὐτὰ τὰ ἐνδύματα, ἐπηρεάστηκε τόσο πολύ, ὥστε ἀναγεννήθηκε ξαφνικά καί ὀξιώθηκε νά γίνει Μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ.

753

Ἑρώτηση

Τό ἄλογό μου εἶναι ἄρρωστο. Εἶναι ἀνόητο νά πάω σέ κάποιον νά τοῦ διαβάσει μαγικά ξόρκια;⁹⁹

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἶναι παντελῶς ἀπαγορευμένο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Θεό νά προσφεύγουμε στούς μάγους καί στούς γόπτες καί νά ζητοῦμε νά μᾶς βοηθήσουν μέ τὰ ξόρκια τους¹⁰⁰. Καί δέν εἶναι δυνατόν, πολύ δέ περισσότερο δέν εἶναι εὐλογημένο, νά κάνεις κάτι τέτοιο, διότι τὸ νά παραβεῖς τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπώλεια ψυχῆς. Καλύτερα νά τοῦ προσφέρεις τίς ἄλλες θεραπείες, τῶν γιαιτρῶν, διότι αὐτὸ δέν εἶναι ἁμαρτία. Μπορεῖς ἀκόμη νά ραντίσεις τὸ ἄλογό σου μέ ἁγιασμό.

λόγησε τὴν πίστη του στοῦ Χριστοῦ, ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνα. Συνελήφθηκε τότε, κρεμάστηκε πάνω σ' ἓνα δέντρο καί καθὼς ἦταν κρεμασμένος καί ἔριχναν βέλη γιὰ νά τὸν θανατώσουν, ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ βέλη ἀστόχησε καί τύφλωσε τὸν ἡγεμόνα. Τέλος τοῦ ἀπέκοψαν τὴν κεφαλὴ, ἐνῶ ὁ ἡγεμόνας πίστεψε, ἔπεσε πάνω στὸν τάφο του καί ἔλαβε τὴν ἴαση. Τὸ ἴδιο τέλος εἶχε καί ὁ ἅγιος Ἀπολλώνιος (βλ. Ἀγιολόγιον Σωφρ. Εὐστρατιάδου, σελ. 462, Ἑκδ. Ἀποστ. Διακονίας).

99. Ἐπιλαλία εἶναι ἡ μαγικὴ ἐπωδή καί τὰ γυτέματα πού ψιθυρίζουν οἱ μάγοι καί οἱ μάγισσες, τόσο στὶς ἀρρώστιες τῶν λογικῶν ἀνθρώπων, ὅσο καί τῶν ἀλόγων ζώων. Ἀλογο δέ ἐδῶ γενικά φαίνεται νά ὀνομάζει τὸν ἵππο, ὅπως καί τώρα συνηθίζουν οἱ πολλοὶ νά τὸν ἀποκαλοῦν. Πρόσεχε ὅμως πού καί στὰ ἄλογα ἀκόμη, ὅταν ἀρρωσταίνουν, δέν εἶναι ἁμαρτία νά τοὺς ρίχνουν ἁγίασμα, ὅπως ρίχνουμε καί στὰ φυτὰ καί μικρότερα ζῶα, ὅταν τὰ ἀποδεκατίζουν τὰ ζωύφια (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 332).

100. Ὅλα λέγονται μέ σαφήνεια καί εἶναι κατανοητά. Ἐκεῖνο πού ἐπιθυμοῦμε νά τονίσουμε εἶναι τὸ πόσο πιο χαμηλὰ βάζουν τὸν ἑαυτὸ τους (ἀκόμη καί πιο κάτω ἀπὸ τὰ ζῶα τῶν Χριστιανῶν) ὅσοι -βαπτισμένοι μάλιστα Χριστιανοί- στὶς δυσκολίες τους ἢ στὴν πνευματικὴ φτώχεια τους, τρέχουν στοὺς μάγους, στοὺς γόπτες καί στοὺς παγανοὺς ἐξορκιστές ἢ ἀστρολόγους ἢ ἀστρομάντις.

ψνδ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἐμὸς οἰκέτης ἔχων ἀσθένειαν ἀπέλθῃ ἐκτός μου πρὸς ἐπι-
λαλοῦντα, μὴ τοῦτο ἐμοὶ λογίζεται ἁμαρτία;

Ἀπόκρισις

Σοὶ τοῦτο οὐ λογίζεται, ἀλλ' αὐτῷ· ἐὰν δὲ μάθῃς, σπούδασον αὐτὸν παι-
δεῦσαι, ἵνα μὴ πάλιν αὐτὸ ποιήσῃ, νουθετήσας αὐτόν.

ψνε´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ τὸ ἀπελθεῖν πρὸς μάντιν ἀλλότριόν ἐστι τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἴδω εἴ-
τινα δῆποτε ἀπερχόμενον, μὴ χρεωστῶ εἰπεῖν αὐτῷ μὴ ἀπελθεῖν;

Ἀπόκρισις

Ἐὰν ᾗ σὸς ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ, χρεωστεῖς αὐτῷ εἰπεῖν ὅτι «ἀδελφέ, βλά-
πτεις τὴν ψυχὴν σου καὶ παροργίζεις τὸν Θεὸν τὸν κωλύοντα τὸ πρᾶγμα
τουτο»· κἂν μὴ δέξῃται τὸν λόγον σου, αὐτὸς ὄψεται. Ἐὰν δὲ ὁ τυχὼν ᾗ,
οὐ πρᾶγμα ἔχεις, εἰ μὴ τι αὐτὸς ἐρωτήσῃ σε περὶ τούτου· χρεωστεῖς γὰρ εἰπεῖν
αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν· ἐὰν γὰρ μὴ εἴπῃς, κατακρίνῃ. Σαοὺλ γὰρ μέλλων ἀνιέναι
πρὸς τὴν ἐγγαστρίμυθον, ἠρώτησεν Ἰωνάθαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπέτρε-

101. Ἡ συμβουλὴ τοῦ Ὁσίου εἶναι προσαρμοσμένη στὸ καθεστὼς τῆς διαφορᾶς ἀφέντη
καὶ δούλου. Παρά ταῦτα, ὁ ἀφέντης καλεῖται νὰ λειτουργήσῃ τὴν ἐξουσίᾳ πού ἔχει (πάνω στὸν
ὕπνρητόν του) καὶ φιλόανθρωπα καὶ παιδαγωγικά, μέ ἁπώτερο σκοπὸ τῇ σωτηρίᾳ του καὶ ὄχι τὴν
καταδυνάστευσή του. Στὸ τέλος τῆς ἐπόμενης Ἑρωταπόκρισις ὁ Ὁσιος δίνει νιὸ ξεκάθαρα τὴν
ἴδια θέση: «... ἐάν τις οὖν ᾗ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου, ὀφειλέτης εἶ καὶ νουθετῆσαι καὶ παιδεῦσαι
αὐτὸν παραβαίνοντα». Στὰ χρόνια μας βέβαια κάτι τέτοιο εἶναι ἀνεπίτρεπτο, ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ μὴ
ἐνηλικιωμένα παιδιά μας!...

102. Μερικὲς φορές, σέ παρόμοιες περιστάσεις, εἴτε γιατί δέν μπορούμε νὰ χρησιμοποιοῦ-
σουμε τὸ διακριτικώτερο τρόπο, εἴτε γιατί φοβόμαστε τὴν ἀντίδραση τοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ
μας, ἀφήνουμε ἀνεκπλήρωτες τόσο σοβαρὲς ὑποχρεώσεις μας, ἐπικαλύπτοντας καὶ ὥραιοποιώ-
ντας τὴν ἀδυναμία μας, καθὼς τῆς δίνουμε τὸ ὄνομα «σεβασμὸς τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τοῦ
ἀδελφοῦ μας!». Δέν εἶναι σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου ὅταν τοῦ πείς ὅτι μέ τὸ ἐπόμενο
βῆμα του θά πατήσῃ μιά νάρκη;

103. Μὲ τὴν θέση τοῦ αὐτῆς ὁ Ὁσιος καλιναναγωγεῖ τὴ σπουδὴ τῶν ἀδιάκριτων, πού αὐθαίρετα

754

Ἑρώτηση

Ἄν ὁ ὑπνρέπης μου εἶναι ἄρρωστος καί πάει χωρίς νά τό ξέρω σ' ἓνα μάγο γιά νά τοῦ ξορκίσει τήν ἄρρώστια, μήπως αὐτό θεωρεῖται δική μου ἁμαρτία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν θεωρεῖται αὐτό δική σου ἁμαρτία, ἀλλά δική του. Ἄν ὅμως μάθεις ὅτι ἔκανε κάτι τέτοιο, φρόντισε νά τόν ὑποβάλεις σέ κάποια διακριτική καί παιδαγωγική τιμωρία, ἀλλά καί νά τόν διδάξεις τίς σχετικές ἀλήθειες πάνω στό θέμα, ὥστε νά μὴν τό ξανακάνει¹⁰¹.

755

Ἑρώτηση

Ἐπειδή τό νά τρέχει κανεῖς σέ μάντι εἶναι κάτι ἔξω ἀπ' αὐτά πού θέλει ὁ Θεός, ἂν δῶ κάποιον νά πηγαίνει σ' αὐτούς, μήπως ὀφείλω νά τοῦ πῶ νά μὴν πάει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν εἶναι δικός σου, ἀγαπητός ἐν Χριστῷ, ὀφείλεις νά τοῦ πεῖς:¹⁰² «Ἄδελφέ, βλάπτεις τήν ψυχή σου καί παροργίζεις τό Θεό, ὁ ὁποῖος δέν ἐπιτρέπει νά πηγαίνουμε στούς μάντις». Καί ἂν δέν δεχτεῖ τήν ὑπόδειξή σου, αὐτός ὀψεται. Ἄν ὅμως σοῦ εἶναι ἄγνωστος, δέν ἔχεις εὐθύνη καί δικαίωμα νά ἀσκοληθεῖς μέ τίς δραστηριότητές του, ἐκτός ἂν ὁ ἴδιος σοῦ ζητήσει τή γνώμη σου σχετικά μ' αὐτό τό θέμα¹⁰³. Τότε, βέβαια, χρωστᾷς νά τοῦ πεῖς τήν ἀλήθεια, διότι ἂν δέν πεῖς τήν ἀλήθεια, θά κατακριθεῖς. Πράγματι καί ὁ Σαούλ, ὅταν ἐπρόκειτο νά πάει πρὸς ἐκείνη τή γυναῖκα τήν ἐγγαστρίμυθο τῆς Ἀενδῶρ (ἓνα μέντιουμ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης), ρώτησε τό γιό του, τόν Ἰωνάθαν, ὁ ὁποῖος

καί αὐτοκλήτᾳ εἰσέρχονται «ἀλλαχόθεν» καί οὐκί «διὰ τῆς θύρας» στήν ψυχή τοῦ ἄλλου, μέ τόν ὁποῖο δέν ἔχουν κάποια σχέση φιλίας ἢ ὑποχρέωσης. Στήν περίπτωση αὐτή, πρέπει νά περιμένουμε νά μᾶς ἀνοίξει τή θύρα ὁ ἄλλος, μέ τό δικό του τρόπο καί μέ τό δικό του ρυθμό. Γιά λόγους ἱεραποστολικούς, θά μπορούσαμε νά θεωρήσουμε ἐπιτρεπτό καί σκόπιμο νά προκαλέσουμε, εὐγενικά καί διακριτικά, τό ἄνοιγμα τῆς θύρας τοῦ ἄγνωστου «ἀδελφοῦ» μας. Ὅμως «οὗ πάντες χωροῦσι τόν λόγον τοῦτον»!

πεν αὐτῷ ἀπελθεῖν καὶ κατεκρίθη ὑπ' αὐτοῦ. Ἐάν τις οὖν ἢ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν σου, ὀφειλέτης εἶ καὶ νουθετῆσαι καὶ παιδεῦσαι αὐτὸν παραβαίνοντα.

ψνς'

Ἑρώτοις

Ἐάν τις ἀγοράζῃ πρᾶγμα ἢ πωλῇ, μὴ ἁμαρτία ἐστὶ τὸ συμφωνεῖν πλέον ἢ ἔλαττον τῆς τιμῆς;

Ἀπόκρισις

Οὔποτε κατὰ ἀνάγκην οὐ γίνεται, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν κατὰ τὸ συμφωνόν· εἰ δέ τις οἶδεν ὅτι πλέον ἐκέρδανεν, ὀφείλει ἀφ' ἑαυτοῦ ἀναδοῦναι· καλὸν γὰρ πρᾶγμα ποιεῖ, καὶ γίνεται εἰς εὐχαριστίαν ἐκείνου. Ὅταν δέ τις συμφωνῇ πρὸς τινα, ὄντα ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, κατανοῆσαι ὀφείλει μήπως καταδυναστεύων αὐτοῦ συμφωνῇ, ἐπεὶ ἁμαρτία ἐστίν· ἀλλὰ ὀφείλει αὐτὸν πληροφορῆσαι ὅτι· «ἀδελφέ, οὔτε λυποῦμαι ἐὰν μὴ ποιήσης οὕτως ὡς λέγω σοι, οὔτε πλέον παρέχω σοι· λοιπὸν ὡς ἀρέσκει σοι καὶ θέλεις ποίησον».

ψνζ'

Ἑρώτοις

Ἐπειδή, καθὼς διδάσκετε, καλὸν ἐστὶ τὸ ἐν ἐκάστῳ μέμφεσθαι ἑαυτὸν, ἐὰν ἐγκαλῶμαι παρά τινος ὡς σφαλεῖς κατ' αὐτοῦ καὶ ἑμαυτῷ σφάλμα οὐ σύνοιδα, τί ποιήσω; Ἐὰν γὰρ θελήσω ἑμαυτὸν κατακρίναι, εὐρίσκομαι βεβαιῶν αὐτοῦ τὴν κατ' ἐμοῦ λύπην, ὡς ἀληθοῦς ὄντος τοῦ κατ' αὐτοῦ σφάλματος· ἐὰν δὲ πάλιν θελήσω ἀπολογησασθαι αὐτῷ, ὅτι οὐκ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, εὐρίσκομαι ἑμαυτὸν δικαίων. Καὶ πῶς λοιπὸν βαστάσω τὴν μέμψιν; Φώτισόν με, Πάτερ ἅγιε, πῶς ὀφείλω ποιῆσαι;

104. Ὁ κόσμος λέει: «Ἡ συμφωνία καλὰ ἐστὶ νόμος». Τὰ «ἰδιωτικά συμφωνητικά» ἐξυπηρετοῦν πολλὰς οἰκονομικὰς συναλλαγὰς. Στὴν «πρὸς Διόγνητον» ἐπιστολὴ μαρτυρεῖται ὅτι «οἱ Χριστιανοὶ μέ τῇ ζωῇ τοὺς φθάνουν πρὸς τὴν ἀπό τῆς ἐκείνου τοῦ υποχρεῶναι ὁ νόμος» νὰ φθάσουν (βλ. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 253, Ἐκδ. Ἀπ. Διακονίας). Ὁ Ὅσιος μᾶς διδάσκει νὰ ἀνεβαίνουμε πρὸς τὴν ἀπό τὰ «ἰδιωτικά συμφωνητικά», μὲ δύο τρόπους: α) Μὲ τὸ νὰ ἐπιστρέψουμε τὸ ὑπερβολικὸ κέρδος αὐτοπροαίρετα· β) μὲ τὸ νὰ ἀνησυχήσουμε μήπως ὁ ἄλλος συγκατατέθηκε ἢ θέλει νὰ συγκατατεθεῖ στὴ συμφωνία ἀπὸ φόβο ἢ ἀπὸ ἄλλες πιεστικὰς καταστάσεις ἢ ἀνάγκης· καὶ γ) μὲ τὸ νὰ τὸν βοηθήσουμε νὰ ἀρνηθεῖ τὴ συμφωνία ἢ νὰ συμφωνήσῃ «χωρὶς φόβο καὶ πάθος»· «... κοτανοῆσαι ὀφείλει μήπως καταδυναστεύων αὐτοῦ συμφωνῇ» καὶ «ὀφείλει αὐτὸν πληροφορῆσαι... ὡς ἀρέσκει σοι καὶ θέλεις ποίησον».

δέν τοῦ ἐπέτρεψε νά πάει καί τόν κατέκρινε ὡς παραβάτη (Α΄ Βασ. κεφ. 28). Ἐάν λοιπόν κάποιος εἶναι κάτω ἀπό τήν ἐξουσία σου, εἶσαι ὑποχρεωμένος καί νά τόν διδάξεις καί νά τόν τιμωρήσεις μέ παιδαγωγική διάκριση, ὅταν κάνει παραβάσεις (καί μάλιστα σοβαρές).

756

Ἑρώτηση

Ἐάν κάποιος ἀγοράζει ἢ πουλάει ἓνα πράγμα μήπως εἶναι ἁμαρτία νά συμφωνήσει τιμὴ μεγαλύτερη ὅταν πουλάει, ἢ μικρότερη ὅταν ἀγοράζει, ἀπ' ὅσο ἀξίζει;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ὅταν ὁ ἄλλος δέν ἐξαναγκάζεται νά συμφωνήσει στήν τελική τιμή, ἀλλά τό κάνει μέ ἐλεύθερη προαίρεση, δέν εἶναι ἁμαρτία ἡ ἀπό κοινοῦ συμφωνημένη δοσοληψία. Ἀλλά ἂν ὁ ἓνας διαπιστώσει ὅτι κέρδισε περισσότερα, ὀφείλει ἀπό μόνος του νά τά ἐπιστρέψει στόν ἄλλο¹⁰⁴, διότι αὐτό εἶναι τό σωστό καί θά εὐχαριστήσῃ καί τόν ἀδελφό. Ὅταν ὅμως κανεῖς κάνει συμφωνία μέ κάποιον πού εἶναι κάτω ἀπό τήν ἐξουσία του, πρέπει νά προσέξει μήπως τόν ἀναγκάζει νά συμφωνήσει στήν εὐνοϊκή τιμὴ τό γεγονός ὅτι διατελεῖ κάτω ἀπό τήν ἐξουσία του, διότι αὐτό εἶναι ἁμαρτία. Γι' αὐτό πρέπει νά τόν ἐνημερώσῃ καί νά τόν πείσῃ, λέγοντάς του: «Ἀδελφέ, οὔτε θά λυπηθῶ ἂν δέν κάνεις αὐτό πού σοῦ προτείνω, οὔτε περισσότερα θά σοῦ δώσω. Λοιπόν ὅπως θέλεις καί ὅπως σοῦ ἀρέσει, μπορεῖς νά ἀποφασίσῃς».

757

Ἑρώτηση

Ἐπειδή, καθὼς διδάσκετε, εἶναι καλό ὁ καθένας νά μέμφεται τόν ἑαυτό του, ἂν κατηγορηθῶ ἀπό ἓναν ἀδελφό ὅτι ἔσφαλα ἀπέναντί του, ἀλλά ἐγὼ δέν ἔχω συνειδητοποιήσει τό σφάλμα μου, τί νά κάνω; Διότι, ἂν θελήσω νά κατακρίνω τόν ἑαυτό μου, τότε τόν βεβαιώνω ὅτι μέ τό δικίο του ἔχει λυπηθεῖ μαζί μου καί τό σφάλμα πού μοῦ καταλογίζει εἶναι πραγματικό. Ἐάν πάλι θελήσω νά συνεξηγηθῶ μαζί του καί νά τοῦ πῶ ὅτι δέν εἶναι ἔτσι ὅπως τό σκέφτεται τό πράγμα, τότε βρίσκομαι νά δικαιώνω τόν ἑαυτό μου. Πῶς λοιπόν πρέπει νά βιώσω τήν αὐτομεμφία σέ μιά τέτοια περίπτωση; Φώτισέ με, ἅγιε Πάτερ, καί δίδαξέ με τί πρέπει νά κάνω.

Ἀπόκρισις

Πρῶτον μέμψαι σεαυτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ βάλε μετάνοιαν αὐτῷ λέγων· «συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον». Καὶ οὕτως ἐν ταπεινώσει, οὐκ ὡς θέλων σεαυτὸν δικαιῶσαι, ἀλλ' ἐκείνον θεραπεῦσαι καὶ ἐπάραι ἐξ αὐτοῦ τὴν ὑποψίαν, εἰπὲ αὐτῷ· «Πάτερ, οὐ συνοίδα ἑμαυτῷ, ὅτι ἠθέλησά σε ἔν τινι λυπῆσαι ἢ κατὰ τι ἁμαρτῆσαι κατὰ σοῦ· λοιπὸν μὴ ἔχε οὕτω κατ' ἐμοῦ». Εἰ δὲ οὕτω πληροφορίαν οὐ λαμβάνει, εἰπὲ αὐτῷ· «ἥμαρτον, συγχώρησόν μοι».

φωνή

Ἑρώταις

Ἐὰν δὲ σφαλῶ κατ' αὐτοῦ καὶ ἀκούσας λυπῆται, ἄρα καλὸν ἐστὶ κρύψαι τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὸ παῦσαι αὐτοῦ τὴν λύπην, ἢ ὁμολογῆσαι τὸ σφάλμα καὶ αἰτῆσαι συγχώρησιν;

Ἀπόκρισις

Εὰν ἀκριβῶς ἔμαθε καὶ σὺ οἶδας ὅτι μέλλει τὸ πρᾶγμα εἰς ἐξέτασιν ἥξειν καὶ φανερωθῆσεσθαι, εἰπὲ αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν καὶ ζήτησον συγχώρησιν· τὸ γὰρ ψεύσασθαι, ἐπὶ πλεόν παροξύνει αὐτόν. Ἐὰν δὲ οὐκ ἔγνω οὐδὲ μέλλει ἐξετάζεσθαι τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἄτοπον σιωπῆσαι καὶ μὴ δοῦναι χώραν τῇ λύπῃ. Σαμουὴλ γὰρ ὁ Προφήτης ὅτε ἐπέμφθη χρίσαι τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, ἔμελλε καὶ θύειν τῷ Θεῷ, καὶ ἐφοβήθη τὸν Σαοὺλ μὴ μάθῃ τοῦτο· καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· «λάβε μετὰ σεαυτοῦ δάμαλιν, καὶ ἐὰν εἶπῃ σοι ὁ βασιλεὺς, τί θέλων ἥλθες; εἰπέ, θύειν ἥλθον τῷ Κυρίῳ»· καὶ οὕτω τὸ ἐν κρύψας, τὸ φέρον εἰς ὀργὴν τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο μόνον <εἶπε>. Καὶ σὺ οὖν σιώπα τὸ λυπηρόν, καὶ τὸ πρᾶγμα παρέρχεται.

105. Τὸ πρόβλημα-δίλημμα εἶναι πραγματικόν. Ὁ ἐγωϊσμός, «ντυμένος» τὸ ἱεραποστολικόν κουστοῦμι του, τὸ κάνει πιὸ ὀξύ καὶ πιὸ δυσεπίλυτο. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου προτείνει τὴν ὁδὸ τῆς αὐτόβουλης ταπεινώσεως. Συγκαταβαίνει καὶ στὸν «ἱεραποστολικόν» στόχο τῆς συνεξήγησις, ἀλλὰ ἡ ἀσκητικὴ καὶ σοφὴ ἐμπειρία του τὸν ἔχει πείσει ὅτι οἱ «συνεξηγήσεις», συχνά, διογκώνουν καὶ δέν διορθώνουν τὶς παρεξηγήσεις. Τὸ «εὐλόγησον» εἶναι πάντοτε «εὐλογημένο» γιατί ἔχει μέσα του τὴν εὐλογία τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Πατέρων μας. «Ὁ πρῶτος οὖν ἐμβάς» εἰς τὴν «εὐλογία», μετὰ τὴν «ταραχήν» εἶναι καὶ ὁ ὑγιής.

106. Ὁ Χριστιανὸς δέν προσεφαρμόζει σαδισμό ἢ μαζοχισμό στὴν ἐν Χριστῷ ζωή. Κατὰ συνέπεια, μέ κίνητρο τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης οἱς διαπροσωπικὰς σχέσεις, εἶναι

Ἐπίκλησις Ἰωάννου.

Πρῶτα-πρῶτα νά μεμφθῇς τόν ἑαυτό σου μέσα στήν καρδιά σου καί νά βάλεις μετάνοια στόν ἀδελφό, λέγοντας: «Συγχώρεσέ με, γιά τήν ἀγάπη τοῦ Κυρίου». Νά τό κάνεις αὐτό μέ ταπείνωση καί ὄχι σάν νά θέλεις νά δικαιώσεις τόν ἑαυτό σου. Ἀλλά γιά νά τόν θεραπεύσεις καί νά τοῦ βγάλεις τήν ὑποψία, πές του: «Πάτερ, δέν συνειδητοποίησα ὅτι θέλησα νά σέ λυπήσω σέ κάτι ἢ ὅτι ἁμάρτησα κάπως ἀπέναντί σου. Λοιπόν μὴν κρατᾶς αὐτή τήν στάση ἀπέναντί μου». Καί ἂν μέ αὐτά πού θά τοῦ πεῖς, δέν πληροφορεῖται πῶς τοῦ λές τήν ἀλήθεια, πές του: «Ἐμάρτησα, συγχώρεσέ με»¹⁰⁵.

758**Ἐρώτησις**

Ἄν ὅμως πραγματικά ἁμαρτήσω ἀπέναντί του καί ὅταν τό μάθει λυπηθεῖ, ἄραγε, τό βρίσκεις σωστό νά ἀποκρύψω τήν ἀλήθεια, γιά νά μὴν τόν λυπήσω; Ἡ νομίζεις ὅτι πρέπει νά ὁμολογήσω τό σφάλμα μου καί νά ζητήσω συγχώρηση;

Ἐπίκλησις Ἰωάννου.

Αν ἔμαθε γιά τό ἁμάρτημά σου μέ κάθε λεπτομέρεια καί σύ ξέρεις ὅτι πρόκειται νά φτάσει τό θέμα σέ ἀνάκριση καί νά ἀποκαλυφθεῖ τό καθετί, πές του τήν ἀλήθεια καί ζήτησε συγχώρηση. Διότι τό νά πεῖς ψέματα τόν ἐξοργίζει περισσότερο. Ἄν ὅμως δέν τό ἔμαθε, οὔτε πρόκειται νά ἐρευνήσει τό θέμα, δέν εἶναι ἀδιάκριτο οὔτε ἄπρεπο ἢ ἄσκοπο νά σιωπήσεις γιά νά μὴν τόν λυπήσεις. Διότι καί ὁ Σαμουὴλ ὁ προφήτης, ὅταν τόν ἔστειλε ὁ Θεός νά κρίνει τό Δαβίδ βασιλιά, ἤθελε νά προσφέρει καί θυσία στό Θεό, ἀλλά φοβήθηκε νά μὴν τό μάθει ὁ Σαούλ. Καί τότε ὁ Θεός τοῦ εἶπε: «Πάρε ἕνα δαμάλι μαζί σου. Καί ἂν σοῦ πεῖ ὁ βασιλιάς 'τί θέλεις καί ἦλθες', πές του, ἦλθα νά προσφέρω θυσία στόν Κύριο» (Α΄ Βασ. 16, 2-3). Δηλαδή, ἔκρυψε τό ἕνα πού ἐξόργιζε τό βασιλιά καί εἶπε μόνο τό ἄλλο. Ἔτσι καί σύ λοιπόν μπορείς μέ τήν σιωπή πού θά κρατήσεις νά ἀποφύγεις τίς στενοχώριες καί νά ξεφύγεις ἀπό τή δύσκολη περίστασι¹⁰⁶.

ὁπορεωμένος νά ἀποφορτίζει προληπτικά κάθε ἐνδεχόμενη ἐμπλοκή. Δέν ἀρνεῖται νά σπῶνει τό βάρος τῶν εὐθυνῶν του, ἀλλά φροντίζει νά γίνεαι αὐτό ὅσο τό δυνατόν πιό ἀνώδυνα γιά τοὺς ἄλλους, γιά τόν ἑαυτό του, γιά τήν Ἐκκλησία, ἀλλά καί γιά τόν κόσμον ὁλόκληρο, σέ τελική ἀναγωγή.

ψνθ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν φανερόν ᾗ ὅτι οὐκ ἤμαρτον εἰς τινα, ἀλλ΄ ἡμαρτήθην ὑπ΄ αὐτοῦ, πῶς δύναμαι μέμφεσθαι ἑμαυτόν; Τί γάρ, λόγου χάριν, ὥς ὁδεύω πούποτε περιέτυχέ μοί τις ἐν τῇ ὁδῷ, ὃν παντελῶς οὐκ ἐγίνωσκον, κάμου μηδὲν αὐτῷ εἰπόντος, ἔδειρέ με ἀκαίρως· πῶς δύναμαι μέμψασθαι ἑμαυτόν ἐν τούτῳ;

Ἀπόκρισις

Δύνασαι λέγων ὅτι· ἐγὼ ἐσφάλην διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ· εἰ γὰρ μὴ ἦλθον, οὐκ εἶχον περιτυχεῖν τούτῳ καὶ οὐκ ἔδειρέ με. Βλέπεις ὅτι δύνασαι σεαυτῷ ἐπιγράψαι τὴν αἰτίαν;

ψξ΄

Ἑρώτησις

Ἐὰν οὔτε βλέπω φανερόν τὸ ἀμάρτημα, οὔτε ἐμφαίνει μοι εὐθέως τὸ πῶς ὥφειλον ἑμαυτόν μέμψασθαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἰπέ· ὅτι οὖν ἐγὼ ἤμαρτον, φανερόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἀμάρτημα νῦν κέκρυπται ἐξ ἐμοῦ· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ σεαυτοῦ μέμψις.

ψξα΄

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος συνεχῶς παρέβαλλε τῷ κοινοβίῳ τῶν Πατέρων, καὶ ἐχρόνισεν ἅπαξ ἐλθεῖν ἐκεῖ. Καὶ τοῦ Ἀββᾶ εἰπόντος ἐν ἰλαρότητι, «ἐγνώρισας τὴν ὁδόν»; εἶπεν· «Ἀββᾶ, εἰ πῦχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν, οὐκ ἂν εἶχο-

107. Γιά νά ζήσει κανεῖς εἰλικρινά τίς σχέσεις του μέ τούς ἄλλους, σύμφωνα μέ τήν ὑπόδειξη τοῦ Ὁσίου, πρέπει νά ἔχει φθάσει στό ἐπίπεδο τοῦ αὐτομνηδενισμοῦ, στή νέκρωση τοῦ θελήματος καί τοῦ δικαιώματος.

Καί στό σύγχρονο κόσμο ὅμως οἱ ἄνθρωποι μοιράζονται σέ δυό κατηγορίες, σέ σχέση μέ τήν κοινωνική συμπεριφορά τους. Γιά παράδειγμα· καθώς περπατᾶμε σ΄ ἓνα πολυσύχναστο, δρόμο, συχνά πέφτουμε ὁ ἓνας ἐπάνω στόν ἄλλο. Κάποιος θυμώνει καί βρίζει. Ἄλλος

759

Ἑρώτηση

Ἄν εἶναι καταφανές ὅτι δέν ἁμάρτησα ἀπέναντι σέ κάποιο ἀδελφό, ἀλλά μάλλον αὐτός ἁμάρτησε ἀπέναντί μου, πῶς μπορῶ νά μεμφθῶ καί νά κατηγορήσω τόν ἑαυτό μου; Διηλαδή σοῦ λέω ἕνα παράδειγμα: Ἄν, ὅπως περπατάω κάπου, μέ συναντήσει κάποιος στό δρόμο, τόν ὁποῖο δέν γνωρίζω καθόλου καί, χωρίς νά τοῦ πῶ τίποτα, μέ δείρει ἄδικα, πῶς μπορῶ νά μεμφθῶ τόν ἑαυτό μου γι' αὐτό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μπορεῖς νά τόν μεμφθεῖς, λέγοντας: «Ἐγώ ἔσφαλα πού πῆρα αὐτό τό δρόμο. Ἄν δέν ἐρχόμουν ἀπ' αὐτό τό δρόμο, δέν θά τόν συναντούσα καί δέν θά μ' ἔδερνε». Βλέπεις ὅτι καί γι' αὐτό μπορεῖς νά ἐνοχοποιήσεις τόν ἑαυτό σου;¹⁰⁷

760

Ἑρώτηση

Ἄν οὔτε βλέπω νά εἶναι φανερό τό ἁμάρτημά μου, οὔτε ξεκαθαρίζω ἐντελῶς μέ ποιό τρόπο ἔπρεπε νά μεμφθῶ τόν ἑαυτό μου, τί νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές: «Τό ὅτι βέβαια ἁμάρτησα εἶναι φανερό, ἀλλά πρὸς τό παρόν δέν μπορῶ νά διακρίνω τό ἁμάρτημά μου¹⁰⁸». Καί αὐτό εἶναι μέμψη τοῦ ἑαυτοῦ σου.

761

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄλλος εὐσεβής κοσμικός ἔκανε συνεχῶς ἐπισκέψεις στο Κοινόβιο τῶν Πατέρων, ἀλλά μιά φορά ἔκανε πολύ καιρό νά πάει. Τότε ὁ Ἀββάς τοῦ εἶπε μέ ἰλαρότητα καί καλωσύνη· «βρῆκες τό δρόμο»; Καί ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε: «Ἀββά, ἄν προσευχόσασταν γιά μένα, δέν θά ἄρ-

ὅμως ζητᾷ «συνγνώμη», ἔστω καί ἂν δέν εἶναι ὑπεύθυνος γιά τί σύγκρουση. Αὐτό, ζητᾷ ὁ Ὅσιος, ἀπολυτοποιημένο. Δέν εἶναι ἐξωπραγματικός.

108. Αὐτή ἡ συμπεριφορά ἀνήκει στήν τάξη τῶν τελείων πού εἰλικρινά βιώνουν ὅτι ἡ δική τους ἁμαρτωλότητα καί μόνο ἀσχημίζει τόν κόσμο. Ἀνήκει σ' αὐτούς πού ἔφθασαν σέ ἀπλότητα καί ἀγαθότητα στήν ὑψιστή δυνατή στάθμη.

μεν βραδύναι, ἀλλὰ παρακαλῶ εἰπὲ τοῦτο τῷ Γέροντι». Καὶ ἀκούσας ὁ Γέρων ἐδήλωσεν αὐτῷ.

Ἀπόκρισις

Εἵδεισας ἡμᾶς κοιμωμένους καὶ μὴ δυναμένους τίποτε ποιῆσαι, ἀλλὰ σὺ οὐκ εὐρέθης σπουδαιότερος ἐλθεῖν καὶ ἐξυπνίσαι ἡμᾶς, καὶ τοῦτο εἰδὼς ἀπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος. Ὅτε γὰρ ἐχειμάζοντο προσπῆλθον αὐτῷ καὶ ἐξύπνισαν λέγοντες· «ἐπιστάτα, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα» καὶ ἐγερθεῖς ἔσωσεν αὐτούς.

ψξβ´

Ἑρώτησις

Ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος πάλιν ἐδήλωσε τὰ αὐτά· καὶ ἀπεκρίθη ὁ Γέρων.

Ἀπόκρισις

Συγχώρησόν μοι, ὅτι ἡ φιλονεικία ταπεινῶσιν οὐκ ἔχει. Καὶ ἀκούσας ἐκεῖνος κατενύγη ἐπὶ τῷ λόγῳ, καὶ ὠφεληθεὶς ἀνεχώρησεν.

ψξγ´

Ἑρώτησις

Φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς αὐτεξούσιον ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, λέγει δὲ ὅτι «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν», πῶς φυλάττεται καὶ τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ μηδὲν χωρὶς Θεοῦ δύνασθαι ποιεῖν;

109. Τὸ περιστατικὸ αὐτό μᾶς ὑποχρεώνει νὰ θυμηθοῦμε ἓνα συμπέρασμα πού βγάλαμε «μέσα ἀπὸ τὴ ζωή» καὶ πού εἶναι τὸ ἐξῆς: Δέν εἶναι ἔξυπνος ὁποῖος «κάνει τὸν ἔξυπνο» καὶ δέν εἶναι ἀνόητος ὁποῖος «κάνει τὸν ἀνόητο», ὅπως δέν εἶναι ἅγιος ὁποῖος «τό παίζει ἅγιος»!

Ὁ τρόπος πού ἀπαντᾷ ὁ Ὁσῖος εἶναι καρτωμένος συνδυασμὸς ταπεινοφροσύνης, ἐξυπνάδας καὶ Χριστοκεντρικότητας.

γοῦσα νά ἔλθω. Ἐλλά, σέ παρακαλῶ, ἀνάφερé το αὐτό στό Γέροντα». Καί ὁ Γέροντας ὅταν τό ἔμαθε, τοῦ ἔγραψε τά ἑξῆς.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αῖ πέδειξες μέ τά λόγια σου ὅτι ἐμεῖς κοιμόμαστε καί δέν μπορούμε νά κάνουμε τίποτε. Ἐλλά καί σύ δέν στάθηκες πιά ἔξυπνος καί νηφάλιος ὥστε νά ἔλθεις νά μᾶς ξυπνήσεις¹⁰⁹, ἄν καί εἶχες μιά τέτοια γνώση ἀπό τοὺς μαθητές τοῦ Σωτήρα. Διότι, ὅταν καταποντίζονταν ἀπό τά κύματα, πῆγαν κοντά στόν Ἰησοῦ καί τόν ζύπνησαν, λέγοντας: «Ἐπιστάτη, σῶσε μας, κα- νόμαστε» (Λουκ. 8, 24). Τότε Ἐκεῖνος σηκώθηκε καί τοὺς ἔσωσε ἀπό τόν καταποντισμό.

762

Ἑρώτηση

Ὄταν τά ἄκουσε αὐτά ὁ ἀδελφός, πάλι ἔμεινε στίς ἴδιες θέσεις καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε:

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Συγκώρεσέ με, διότι ἡ φιλονεικία δέν ἔχει ταπείνωση¹¹⁰. Ὄταν ἄκουσε τό λόγο αὐτό ὁ ἀδελφός, ἦλθε σέ κατάνυξη καί ἀναχώρησε ὠφελημένος.

763

Ἑρώτηση

Φιλόχριστος κοσμικός ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα καί τοῦ εἶπε: Ἐπειδή ὁ Θεός ἔκανε τόν ἄνθρωπο αὐτεξούσιο, λέει ὅμως ὅτι «χωρίς ἐμένα δέν μπορείτε νά κάνετε τίποτε» (Ἰωάν. 15, 5), πῶς φυλάσσεται ἀκέραιο καί τό αὐτεξούσιο καί τό «δέν μπορείτε νά κάνετε τίποτε, χωρίς τό Θεό»;

110. Ἡ ἀξιωματική αὐτή θέση τοῦ Ὁσίου εἶναι ἀποφθεγματικά διατυπωμένη μέ δυό ἔννοι- ες: α) Ἡ ταπείνωση δέν μοῦ ἐπιτρέπει νά ἐπιμένω στή θέση μου. β) Φρόντισε καί σύ μέ τή σειρά σου νά πληροφορηθεῖς μήπως δέν πρέπει νά ἐπιμένεις στή δική σου θέση, γιατί δέν θά τά πᾶς καλά μέ τήν ταπεινοφροσύνη.

Ἀποκρίσις

Ο ὁ Θεὸς αὐτεξούσιον ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, ἵνα δύναται ρέψαι εἰς τὸ ἀγαθόν, ρέπων δὲ τῇ προαιρέσει, οὐκ ἔστιν ἰκανὸς ἐπιτελέσαι αὐτὸ ἄνευ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας· γέγραπται γάρ· «οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ». Ἐὰν οὖν κλίνῃ τὴν καρδίαν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀγαθόν καὶ ἐπικαλέσεται τὸν Θεὸν εἰς βοήθειαν, προσέκων ὁ Θεὸς τῇ καλῇ αὐτοῦ προθυμίᾳ, ἐπικορηγεῖ δύναμιν τῇ ἐργασίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὕτω τὰ δύο προβαίνει· καὶ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ δυνατόν τοῦ Θεοῦ. Τὸ γὰρ ἀγαθὸν ἐξ αὐτοῦ γίνεται, διὰ δὲ τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἐπιτελεῖται, καὶ οὕτω δοξάζεται ὁ Θεὸς ἐν πᾶσι καὶ δοξάζει αὐτούς.

ψξδ'

Ἑρώτησις

Συγγενεῖς ἔχω κατὰ κόσμον, τοὺς μὲν λαμπροὺς καὶ εἰσιν ἐνταῦθα, τοὺς δὲ εὐτελεῖς καὶ οἰκοῦσι μακράν· καὶ συμβαίνει ὅτι ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς. Ἐὰν οὖν ἐρωτήσῃ μέ τις «τίνες εἰσίν», εἶπω αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν ἢ σιωπήσω; Ἐπειδὴ τὸ εἰπεῖν λυπεῖ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς ἐρυθριῶντας τὸ ὄνειδος.

Ἀποκρίσις

Ο ὅ κρῆ μὴ οὔσης <ἀνάγκης> τοῦτο δημοσιεύειν, μάλιστα ἐὰν κινῇ λύπην τοῖς ἄλλοις· κἂν οὖν εἰδικῶς ἐρωτηθῇς «τίνες εἰσίν», ὀφείλεις συνειτῶς ἀποκρίνασθαι, πρὸς τὸ μὴ φανερῶσαι τὸ πρᾶγμα· εἰ δὲ μηδεὶς λυπεῖται ἢ θλίβεται ἐκ τούτου καὶ ἐρωτηθῇς, οὐκ ὀφείλεις κρύψαι τὴν ἀλήθειαν· ἐπεὶ κενοδοξία εὐρίσκεται. Πάντες γὰρ πλάσματα Θεοῦ ἐσμεν καὶ οὐδεὶς τοῦ ἄλλου λαμπρότερος, εἰ μὴ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ κενοδοξία ποιεῖ παρὰ

111. Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος λέει: «Τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐκ εὐρίσκω» (Ρωμ. 7, 18). Στὴ συνέχεια ἀναλύει ἐκτεταμένα τὴν θέσιν του αὐτῇ (Ρωμ. 7, 19-24). Ὁ Ὅσιος ἀπαντᾷ σιὸν ἀδελφὸ πού τοῦ ὑπέβαλε τὴν ἐρώτησιν πάνω στὴν ἴδια βᾶση. Συγχρόνως τοῦ λέει ὅτι ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ἀπαραίτητο αὐτοῦ τοῦ συνδυασμοῦ –«ἀγαθῆς προαίρε-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο ὁ Θεός ἔκανε τόν ἄνθρωπο αὐτεξούσιο, γιά νά μπορεῖ νά κλίνει καί νά ρέπει πρὸς τὸ ἀγαθό. Μόνο ὅμως μέ τὴν αὐτοπροαίρετη ροπή πρὸς τὸ ἀγαθό, δέν εἶναι ἱκανός νά τὸ ἐπιτελέσει, χωρίς τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ¹¹¹. Διότι ἔχει γραφεῖ: «Ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη θέληση καὶ προσπάθεια» (Ρωμ. 9, 16). Ἄν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος κλίνει τὴν καρδιά του πρὸς τὸ ἀγαθό καὶ ἐπικαλεσθεῖ τὸ Θεὸ σέ βοήθεια, βλέποντας ὁ Θεὸς τὴν καλὴ του διάθεση, χορηγεῖ δύναμη στὸν ἄνθρωπο νά ἐπιτελέσει τὸ ἀγαθό καὶ ἔτσι προχωροῦν καὶ τὰ δύο μαζί, καὶ τὸ αὐτεξούσιο τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἀγαθὸ λοιπὸν προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἐπιτελεῖται διὰ τῶν ἁγίων. Καὶ ἔτσι δοξάζεται ὁ Θεὸς μέ τὴ ζωὴ ὅλων τῶν ἁγίων Του καὶ ὁ Ἰδιος δοξάζει πάλι αὐτούς.

764**Ἑρώτηση**

Ἐχω συγγενεῖς στὸν κόσμo, ἄλλους λαμπρούς πού βρίσκονται ἐδῶ κοντά καὶ ἄλλους ἀσήμαντους πού κατοικοῦν μακριά, οἱ ὅποιοι καμμιά φορά ἔρχονται νά μᾶς ἐπισκεφθοῦν. Ἄν μέ ρωτήσῃ κάποιος «ποιοὶ εἶναι», νά τοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια ἢ νά σιωπήσω; Διότι τὸ νά πῶ τὴν ἀλήθεια λυπεῖ τοὺς ἄλλους μου συγγενεῖς, οἱ ὅποιοι μάλιστα κοκκινίζουν γιατί τοὺς θεωροῦν «ντροπὴ» γιά τὴν οἰκογένειά μας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν πρέπει, χωρίς νά ὑπάρχει ἀνάγκη, νά φανερώνεις ὅτι αὐτοὶ οἱ εὐτελεῖς ἄνθρωποι εἶναι συγγενεῖς σου, ἀφοῦ μάλιστα τὸ θέμα αὐτὸ στενοχωρεῖ τοὺς ἄλλους σου συγγενεῖς. Ἄν βέβαια σέ ρωτήσουν κάποιοι εἰδικῶς «ποιοὶ εἶναι», ὀφείλεις νά ἀπαντήσεις συνετά, γιά νά μὴ γνωστοποιήσεις τὴ συγγενικὴ σχέσιν τοὺς μαζί σου. Ἐπίσης, ἂν κανένας δέν λυπᾶται οὔτε θλίβεται γιά τὸ θέμα αὐτὸ καὶ σέ ρωτήσουν, δέν πρέπει νά κρύψεις τὴν ἀλήθεια, διότι αὐτὸ εἶναι κενοδοξία. Ὅλοι εἴμαστε πλάσματα τοῦ Θεοῦ καὶ κανεὶς δέν εἶναι λαμπρότερος τοῦ ἄλλου, παρὰ μόνο αὐτὸς πού κάνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ,

σης τοῦ ἀνθρώπου καὶ φιλάνθρωπης Δύναμης τοῦ Θεοῦ»- χαρίζει τοὺς Ἁγίους στὴν Ἐκκλησία Του. Δέν τοῦ ἀπάντησε δηλαδή μόνο θεολογικά, ἀλλὰ καὶ πρακτικά, ἐμπειρικά, καί, κατὰ συνέπεια, πειστικά.

τοῖς ἀνθρώποις διαφοράν· ἀλλ' ὅμως χρή φυλάξαι τῶν ἄλλων τὴν συνείδησιν, διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ αὐτῶν λογισμοῦ, ὅποτε οὐδεμία πρόκειται ἀνάγκη τοῦ δημοσιεῦσαι.

ψξε'

Ἑρώτησις

Οἰκέτην ἔχω λελωβημένον· ἄρα ὀφείλω κρατῆσαι αὐτὸν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Ὁ κρατῆσαι αὐτὸν χρή ἐν τῷ οἴκῳ σου· οὐ γὰρ πάντες βαστάζουσι συνεῖναι αὐτῷ· εἰ γὰρ ἐβάσταζον, εὐσεβὲς ἦν τὸ πρᾶγμα· καὶ οὐ χρή θλῖψαι δι' αὐτὸν ἄλλους, ἀλλὰ δὸς αὐτὸν ἐν τῷ πτωκοτροφείῳ τῶν λελωβημένων· καὶ παρέχε αὐτῷ τὴν τροφὴν αὐτοῦ καὶ τὸ ἔνδυμα, τὸ ἀρκετὸν τῇ χρειᾷ, καὶ τὸ στρώμα, ἵνα μηδὲν βαρηθῇ ὁ τοιοῦτος.

ψξς'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ λαμβάνων τὰ δηνάρια αὐτοῦ, καθὼς ἐκέλευσας, βούλεται λαμβάνειν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἐκ τῶν ἔξωθεν προσφερομένων ἐκεῖ παρὰ πινων ἢ καὶ παρ' ἐμοῦ, συγκωρήσω αὐτῷ λαμβάνειν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Μήτε ἐπιτρέψης, βάρος γάρ ἐστι, μήτε κωλύσης, ἵνα μὴ γογγύσῃ ἢ βλασφημήσῃ, ἀλλ' αὐτὸς εἴ τι θέλει ποιήσῃ· εἰ δὲ καὶ παρὰ σοῦ ἡ προσφορά γίνεται, ὅποτε πρόθεσιν ἔχει τοῦ λαβεῖν, δὸς αὐτῷ.

112. Ἡ ποιότητα τῆς ἐμπλοκῆς μας στὴν ποικιλόμορφη κοινωνικὴ διαστρωμάτωση ἐπηρεάζει σημαντικὰ τὴν προσωπικὴ διαγωγή μας καὶ μᾶς φέρνει σὲ δυσσχέριες σοβαρές, προκειμένου νά τὴν ἐναρμονίσουμε μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸ τὸ πρόβλημα εἶναι τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἑρώτησης πού καλεῖται νά ἀπαντήσῃ ὁ Ὁσῖος. Καὶ ἐνῶ ὁ προβληματισμὸς χαρακτηρίζεται ὡς καρπὸς τῆς ἀνθρώπινης κενοδοξίας καὶ ἐνῶ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων –καὶ κατὰ τὰ αἰτία καὶ κατὰ τὰ αἰτιατά– θεωρεῖται ὑπερβατικὴ καὶ ἐσχατολογικὴ, ἐν τούτοις ἡ ἀπάντηση κλιμακώνεται σὲ τρία–τέσσερα βασικὰ ἐπίπεδα: α) «Ὁὐ χρή μὴ οὕσης ὀνάγκης τοῦτο δημοσιεύειν...». β) «... Ὁφείλεις συνετῶς ἀποκρίνασθαι, πρὸς τὸ μὴ φονερῶσαι τὸ πρᾶγμα». γ) «... Οὐκ ὀφείλεις κρύψαι τὴν ἀλήθειαν». δ) «... Χρὴ φυλάξαι τῶν ἄλλων τὴν συνείδησιν...». Πράγμα πού σημαίνει· νά ὑπολογίζεις τίς ἀδυναμίες τῶν ἄλλων, ἀλλὰ

ἀλλά ἡ κενοδοξία εἶναι ἐκείνη πού διαφοροποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους¹¹². Πρέπει ὅμως νά σεβαστεῖς τή συνειδηση τῶν ἄλλων σου συγγενῶν, λόγῳ τοῦ ὅτι δέν ἔχουν τή δύναμη νά σκώσουν κάτι τέτοιο, ὅποτε δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά γνωστοποιήσεις τό θέμα.

765

Ἑρώτηση

Ἐχω ἓνα λεπρό ὑπηρέτη. Ἄραγε, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τόν κρατήσω ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν πρέπει νά τόν κρατήσεις στό σπίτι σου, διότι δέν μποροῦν νά σκώσουν ὅλοι τή συνοίκηση μαζί του. Ἄν τό σήκωναν, θά ἦταν θεάρεστη ἡ πράξη τους. Δέν πρέπει λοιπόν νά πιέσεις τοὺς δικούς σου ἐξαιτίας του¹¹³, ἀλλά στεῖλε τον στό λεπροκομεῖο καί φρόντιζε νά τοῦ παρέχεις τό φαγητό του καί ροῦχα ὅσα τοῦ χρειάζονται, καθώς καί ἓνα στρῶμα, γιά νά μή τοῦ γίνει ἀσκήτω τό βάρος τῆς ἀρρώστιας καί τῆς φτώχειας.

766

Ἑρώτηση

Ἄν ὅμως, παίρνοντας τά χρήματά του, ὅπως εὐλόγησες, θέλει νά παίρνει καί τό μερίδιό του καί ἀπό ἐκεῖνα πού προσφέρουν κάποιοι ἐξωτερικοί ἀδελφοί ἢ καί ἐγώ στό λεπροκομεῖο, νά τόν ἐμποδίσω ἢ νά τόν ἀφήσω νά παίρνει ἀπό δυό πηγές;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Οὔτε νά τοῦ τό ἐπιτρέψεις, διότι ἐσύ θά εἶσαι ὑπεύθυνος, οὔτε νά τόν ἐμποδίσεις, γιά νά μή γογγύσει ἢ βλασφημήσει, καί ὅ,τι θέλει αὐτός ἄς κάνει. Ἄν τώρα εἶσαι σύ πού κάνεις τήν προσφορά, ὅποτε ἔχει διάθεση νά πάρει, δός του.

τίς δικές σου νά τίς ξεπερνᾷς.

113. Παραμένει στή βάση τῆς προηγούμενης ἀπαντήσεώς του ὁ Ὁσιος. Δηλαδή σέβεται ἀπόλυτα καί ὑπολογίζει τίς δυνάμεις καί τίς δυνατότητες τῶν ἄλλων, χωρίς νά θέλει νά τοὺς ἐξαναγκάσει γιά μιᾷ πράξη εὐσέβειας. Εἶναι θαυμαστή ἡ στάση του αὐτή ἀέναντι στό αὐτεξούσιο τοῦ ἄλλου, τό ὁποῖο ὑπολογίζει καί σέβεται ὅπως τό σέβεται ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

ψξζ΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ὁ κατὰ σάρκα μου πατὴρ ἀεὶ φέρει μοι ὁμιλίαν περὶ σαρκικῶν πραγμάτων οὐκ ἐχόντων ὠφέλειαν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸ ἀκοῦσαι αὐτοῦ θλίβομαι, καὶ τὸ καταπαῦσαι αὐτὸν τῆς ὁμιλίας παραιτοῦμαι, τί ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Εἴαν δύνασαι μετενεγκεῖν τὸν νοῦν σου ἀπὸ τῶν λεγομένων παρ' αὐτοῦ, εἴτε εἰς προσευχήν, εἴτε εἰς μνήμην τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ καὶ Πατέρων διδασκαλίαν, καλὸν ἐστὶ, καὶ ἄφες αὐτὸν λέγειν ὃ θέλει. Εἰ δὲ οὐ δύνασαι, σπούδασον μετὰ πραότητος αὐτὸν παῦσαι τῆς ὁμιλίας, καὶ μετενεγκεῖν αὐτὴν εἰς ἄλλην ὠφελιμωτέραν, μήποτε ἐκ τοῦ χρονίσει αὐτήν, εὗρεθῇ ἐκεῖ παγὶς τοῦ ἐχθροῦ. Δύναται γὰρ καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ κατασκευάσαι ἀπροόπτως τὴν παγίδα, ἐὰν μόνον εὗρήσῃ ἡδέως ἀκούοντα.

ψξη΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ τινες ἐν τῷ ἡμᾶς τρυγᾶν ἔρχονται ἀποφυλλίσαι, μὴ ἄτοπόν ἐστὶ κωλύειν αὐτοὺς ἐπιβῆναι τῇ σταφυλῇ; Ἐὰν δὲ ὑπονοήσω ὅτι ἔκλεψαν σταφυλήν, οὐκ ὀφείλω ψηλαφηῖσαι αὐτούς; Καὶ ἐὰν εὕρω, λάβω αὐτάς, ἵνα μὴ καὶ ἄλλοι τὸ αὐτὸ ποιήσωσι; Διστάζει γὰρ ὁ λογισμὸς μου ἐν τούτοις.

114. Θίγεται θέμα κρισιμώτατο· τὸ νὰ εἶναι οἱ γονεῖς πολέμιοι τῆς «πνευματικότητας» τῶν παιδιῶν τους. Αὐτός πού ρωτᾷει φανερώνει τὸν πόνο καὶ τὸν προβληματισμὸ τῶν παιδιῶν «... ὁ κατὰ σάρκα μου πατὴρ ἀεὶ φέρει μοι ὁμιλίαν περὶ σαρκικῶν πραγμάτων...». Δέν πρόκειται γιὰ μιὰ «φυσιολογική» ἀγωγή πού κάνει ὁ γονιὸς στὸ παιδί του ἐγκαίρως καὶ ἐπικαίρως καὶ ἀρμοδίως. Ἐκεῖνο τὸ «ἀεὶ φέρει μοι ὁμιλίαν» εἶναι πολυσήμαντο. Χρονίζει τὸ πρόβλημα. Τὰ δύο μέρη εἶναι ἀμετακίνητα κατὰ τίς ἀπόψεις τους. Ἡ διαφορά μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι μόνο θεωρητικὴ ἢ κοσμοθεωριακὴ. Μπορεῖ ὁ γονιὸς νὰ βλέπει ὡς νοσηρὴ τὴ στάση τοῦ παιδιοῦ του. Μπορεῖ ἀκόμη τὸ παιδί νὰ κρίνει ὡς ἀντίκριστες τίς ἀπόψεις τοῦ πατέρα. Βέβαια ἔχουμε καὶ τὴν ὁμολογία «περὶ

767

Ἑρώτηση

Ἐπειδή ὁ κατὰ σάρκα πατέρας μου πάντοτε φέρνει τή συζήτηση σέ βιοτικά καί κοσμικά θέματα πού δέν ὠφελοῦν τήν ψυχή καί ἐγώ μέ τό νά τόν ἀκούω θλίβομαι, ἀλλά καί νά παύσω νά τοῦ κάνω συντροφιά δέν ἀποφασίζω, ποιά λύση νά δώσω σ' αὐτό τό πρόβλημα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν μπορεῖς νά μεταφέρεις τό νοῦ σου ἀπό τά λεγόμενά του εἴτε στήν προσευχή εἴτε στά λόγια τοῦ Θεοῦ καί στίς διδασκαλίες τῶν Πατέρων, εἶναι καλό· καί ἄφησέ τον νά λέει ὅ,τι θέλει. Ἄν ὅμως δέν μπορεῖς, φρόντισε νά τόν σταματήσεις μέ πραότητα καί νά μεταφέρεις τή συζήτηση σέ ἄλλο θέμα ὠφελιμότερο, μήπως ἄν κρατήσει αὐτή ἡ συζήτηση πολύ χρόνο, βρεθεῖ ἐκεῖ καμμιά παγίδα τοῦ ἐκθροῦ. Διότι μπορεῖ ὁ ἐκθρός καί μ' ἕνα λόγο νά κατασκευάσει ἀπρόοπτα τήν παγίδα¹¹⁴, ἀρκεῖ μόνο νά βρεῖ κάποιον νά παρακολουθεῖ αὐτές τίς συζητήσεις, ἔστω καί μέ ἀπλότητα, ἄνεση ἢ εὐχάριστη διάθεση.

768

Ἑρώτηση

Ἐπειδή μερικοί, ὅταν τρυγᾶμε τά ἀμπέλια, ἔρχονται νά ξεφυλλίσουν τά κλήματα, μήπως εἶναι ἀνάρμοστο νά τοὺς ἐμποδίζω νά μπαίνουν μέσα στοῦ ἀμπέλι; Ἄν πάλι ὑποπτευθῶ ὅτι ἔκλεψαν σταφύλια, δέν πρέπει νά τοὺς ψάξω; Καί ἄν βρῶ νά ἔχουν κλέψει κάποια, νά τά πάρω, γιά νά μήν κάνουν καί ἄλλοι τό ἴδιο; Σέ ρωτάω, γιατί δέν μπορῶ νά πάρω μιὰ ἀπόφαση πάνω στοῦ θέμα αὐτό.

σαρκικῶν πραγμάτων οὐκ ἐκόντων ὠφέλειαν τῇ ψυχῇ», κάτω ἀπό τήν ὁποία μπορούμε νά δοῦμε διαφορά στήν ἐκτίμηση τῆς προσπάθειας τοῦ πατέρα. Καί βέβαια αὐτά γίνονται σέ μιὰ ἐποχή πού οἱ γονεῖς (ὁ πατέρας) εἶχαν λόγο ζωῆς ἢ θανάτου πάνω στά παιδιά τους.

Οἱ συμβουλές τοῦ Ὁσίου –στίς περιστάσεις πού σχολιάζουμε– ὅπως πάντα, εἶναι διακριτικές καί πρακτικές. Ἄν τό παιδί δέν βλάπτεται καί μπορεῖ νά μή μολύνεται, δέν πρέπει νά φανεῖ ἀνυπόμονο. Ἄν βλάπτεται, εὐγενικά καί εἰρηνικά νά ζητήσει νά σταματήσει ἡ φθορά, χωρίς χρονοτριβή καί χωρίς ἡ ἐξοικείωση νά τό ὀδηγήσει στήν ἐνήδονη ἀκοή τῶν βλαπτικῶν ὁμιλιῶν. Ὁ λόγος προφανής. Οἱ σημερινοί Χριστιανοί «τιμοῦν» τοὺς Ἁγίους καί ἀτιμάζουν τήν ἀγιότητα.

Ἀπόκρισις

Τὸ μὴ συγχωρῆσαι αὐτοὺς ἐπιβῆναι τῇ σταφυλῇ οὐκ ἄτοπον· ἐὰν δὲ ὑπο-
νοῇς ὅτι ἔχει τις σταφυλὴν καὶ οὐκ οἶδας τὴν ἀκρίβειαν, μὴ ὥς ἔτυχε ψη-
λαφήσης, μήποτε ἀστοκήσης καὶ καταισχυνθῇς. Εἰ οἶδας ὅτι ἔχει καὶ
συγχωρήσης αὐτῷ, καλὸν ἐστίν, ἐὰν δὲ μὴ, ἔασον αὐτὸν κἂν δίκᾳ ὕβρεως.

ψξθ΄

Ἑρώτησις

Ὅτε ἀδικῶ καὶ διορθοῦμαι τὸ ἀδίκημα, ὑψηλοφρονεῖ μου ὁ λογισμός,
ὥς ἀγαθόν τι πράξαντος. Τί οὖν ὥφειλον λέγειν αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Εἰπὲ αὐτῷ· Ὁ ἀδικῶν κολάζεται, ὁ δὲ διαλύων τὸ ἀδίκημα, διαφεύγει τὴν
κόλασιν καὶ ἔχει ἔπαινον· ἄλλο γάρ ἐστι τὸ ἀγαθοποιῆσαι καὶ ἄλλο τὸ
ἀδικῆσαι. Τὸ μὲν γὰρ θεραπεύει τὸν Θεὸν καὶ προξενεῖ τὴν αἰωνίαν ἀνά-
παυσιν, τὸ δὲ παροργίζει αὐτὸν καὶ προξενεῖ τὴν αἰώνιον κόλασιν. Τοῦτο γάρ
ἐστίν ὃ φησιν ὁ Δαβὶδ «ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν»· ἄνευ γὰρ
τοῦ Θεοῦ οὐ δυνάμεθά τι ἀγαθὸν ποιῆσαι· εἶπε γὰρ «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε
ποιεῖν οὐδέν», καὶ ὁ Ἀπόστολος· «τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες,
τί καυχᾶσαι ὥς μὴ λαβών;». Οὐκοῦν οὐδὲ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ δυνάμεθα
ὑψηλοφρονεῖν, πόσῳ γε μᾶλλον ἐν τῇ ἀναχωρήσει τοῦ κακοῦ; Πολλὴ γάρ
ἐστίν ἡ ἀφροσύνη ἔπαινον ἡγεῖσθαι τὸ μὴ ἀμαρτάνειν.

115. Τὸ νόημα εἶναι· ἂν δέν μπορούμε νά ἐφαρμόσουμε στό μέγιστο δυνατό βαθμό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τουλάχιστον ἄς τό ἐφαρμόσουμε ὅσο θετικά μᾶς ἐπιτρέπουν τά μέτρα μας· ὅχι ὅμως λιγότερο ἀπ' ὅ,τι μπορούμε.

116. Ὁ ἄνθρωπος πού βρίσκεται ἔξω ἀπό τή συνειδητή συνέργεια μέ τή Θεία Χάρη, -πολύ περισσότερο αὐτός πού δέν ἐνδιαφέρεται νά προσοικειωθεῖ τή σωτηρία πού ὁ Χριστός χάρισε δυναμικά στόν ἄνθρωπο- βυθισμένος στή νάρκη τοῦ αὐτοέπαινου, βουλιάζει καί στόν αὐτοθαυμασμό. Π. κ. ἐπαινεῖ τόν ἑαυτό του γιατί κατάφερε νά δώσει πίσω κάτι πού ἔκλεψε, ἀλλά δέν προδιατίθεται νά δεῖ πόσο δρόμο πρέπει νά διανύσει, ὥστε νά φθάσει στό σημεῖο νά μένει στενόμενος γιά νά μὴ λείπει κάτι στόν «πλησίον». Ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διδάσκει: «Μὴ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά μήν τούς ἐπιτρέψεις νά μπαίνουν μέσα στό ἀμπέλι δέν εἶναι ἀνάρμοστο. Ἄν πάλι ὑποπεύεσαι ὅτι κάποιοις ἔχει κλέψει σταφύλια, ἀλλά δέν εἶσαι σίγουρος, μήν τόν ψάξεις ἔτσι στήν τύχη, μήπως πέσεις ἔξω καί ντροπιαστείς. Ἄν γνωρίζεις ὅτι ἔχει κλέψει σταφύλια καί τόν συγχωρήσεις, εἶναι καλό· ἄν ὅμως δέν τόν συγχωρήσεις ἀπό τήν καρδιά σου, ἄφησέ τον τουλάχιστον χωρίς βρίσιμο καί προσβολή¹¹⁵.

769**Ἑρώτηση**

Ὅταν ἀδικῶ κάποιον καί διορθῶνῶ τήν ἀδικία ὑψηλοφρονεῖ ὁ λογισμός μου ὅτι δῆθεν ἔκανα κάτι καλό. Πῶς θά ἔπρεπε νά ἀπαντῶ σ' ἕναν τέτοιο λογισμό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές του: Ὅποιος ἀδικεῖ, τιμωρεῖται, ἐνῶ ὅποιος ἐπανορθώνει τήν ἀδικία πού ἔκανε, ἀπαλλάσσεται ἀπό τήν κόλαση καί ἐπαινεῖται. Φυσικά, εἶναι διαφορετικό πράγμα νά ἀγαθοποιήσῃ κανεῖς καί διαφορετικό νά ἀδικήσῃ. Τό πρῶτο ὑπηρετεῖ τό Θεό καί προξενεῖ τήν αἰώνια ἀνάπαυση, ἐνῶ τό ἄλλο παροργίζει τό Θεό καί προξενεῖ τήν αἰώνια κόλαση. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο πού λέει ὁ Δαβίδ: «Ἀπομακρύνσου ἀπό τό κακό καί κάνε τό καλό» (Ψαλμ. 33, 15). Χωρίς τή Χάρη τοῦ Θεοῦ δέν μπορούμε νά πραγματοποιήσουμε κανένα καλό. Τό ἔχει πεῖ καί Ἐκεῖνος βέβαια, ὅτι «χωρίς ἐμένα δέν μπορείτε νά κάνετε τίποτε» (Ἰωάν. 15, 5). Καί ὁ Ἀπόστολος· «τί εἶναι ἐκεῖνο πού ἔχεις τό ὅποιο δέν τό ἔλαβες, ἀφοῦ ὅμως τό ἔλαβες ἀπό τό Θεό, γιατί καυχιέσαι σάν νά μήν τό ἔχεις λάβει;» (Α΄ Κορ. 4, 7). Λοιπόν, ἀφοῦ οὔτε ὅταν ἐργαζόμαστε τό καλό ἔχουμε τό δικαίωμα νά ὑψηλοφρονοῦμε, πόσο μάλλον δέν πρέπει νά ὑψηλοφρονοῦμε ἐπειδή ἀπλῶς ἀποφύγαμε τό κακό; Πράγματι εἶναι τρομερή μικρόνοια νά θεωρεῖ κανεῖς ὅτι εἶναι ἄξιος ἐπαίνου ἐπειδή δέν ἁμαρτάνει¹¹⁶.

νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν» (Ρωμ. 12, 21). Καί ὁ Κύριος μᾶς διδάσκει: «Ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῶν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν» (Λουκ. 17, 10). Τό ἀγαθό εἶναι πάνω ἀπὸ τό δέον. Στήν ἐν Χριστῷ ζωὴ τό ὑπέρτατο Ἀγαθό, τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, γίνεται «δέον». Γι' αὐτό καί ὁ αὐτοέπαινος καταργεῖται ὀριστικά καί ἀμετάκλητα.

Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, ἀδελφέ, μήποτε σε οἱ πονηροὶ δαίμονες πλανήσω-
σιν, οὓς καταργήσαι Κύριος εὐκαῖς ἀγίων αὐτοῦ. Ἀμήν.

ψο΄

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἀσθενῶ καὶ ἐπέταξέ μοι ὁ ἱατρὸς λούσασθαι, μὴ ἁμαρτία
ἐστίν; Ὁφείλω δὲ ἑμαυτὸν δεικνύειν ἱατρῷ;

Ἀπόκρισις

Ὅκ ἀπηγόρευται τὸ λουτρὸν παντελῶς τῶν κοσμικῶν, ὅταν ἀπαιτῇ ἡ
χρεία. Ἐὰν οὖν τις ἀσθένηειαν ἔχῃ καὶ χρήζῃ αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία·
ἐὰν δέ τις ὑγιαίνει, γίνεται αὐτῷ εἰς θεραπείαν καὶ ἄνεσιν τοῦ σώματος
καὶ φέρει αὐτὸ εἰς στῆρνος. Τὰ ὀφειλόμενα οὖν φύλαξον, τοῦτ' ἔστι τὴν καρ-
δίαν καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ μὴ κρίνειν καὶ ἐξουθενεῖν τινα· ἐπεὶ τὸ λούσασθαι
οὐ κατακρίνει τὸν κοσμικὸν ἄνθρωπον.

Περὶ δὲ τοῦ ἐπιδεικνύειν ἱατρῷ, τοῦ μὲν τελειοτέρου ἐστὶ τὸ ἀφεῖναι τὸ
πᾶν τῷ Θεῷ, κἂν ἔχῃ κόπον τὸ πρᾶγμα, τοῦ δὲ ἀσθενεστερίου τὸ ἐπιδείξαι τῷ
ἱατρῷ· καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἁμαρτία, ἀλλὰ καὶ ταπείνωσις, ὅτι ὡς ἀσθενέστερος
ἐδέχθη τοῦ ἐπιδείξαι ἑαυτὸν ἱατρῷ· καὶ οὕτω δὲ χρῆ ἔχειν, ὅτι ἄνευ τοῦ Θεοῦ,
οὐδὲν οὔτε ἱατρὸς δύναται, ἀλλ', ὅτε θέλει ὁ Θεός, παρέχει τὴν ὑγίαν τῷ
κάμνοντι.

117. Τὰ λουτρά: Ἐγκαταστάσεις ὑγιεινῆς σέ ἀνάκτορα ἦταν γνωστὲς ἀπὸ τὴν Προϊστορικὴ
περίοδο, ὅπως στὴν Κνωσσό καὶ τὴν Τίρυνθα. Στὴν κλασσικὴ Ἑλλάδα χρησιμοποιήθηκαν λου-
τρά καὶ σέ ἰδιωτικὲς κατοικίες, εὐρύτατη ὅμως χρήσις -ἀπὸ τὸν 5ο π.Χ. αἰῶνα καὶ ἐξῆς- γνώρισαν
δημόσια λουτρικὰ συγκροτήματα ποὺ βρίσκονταν συχνότατα σέ συνάφεια μέ ἀθλητικὲς ἐγκατα-
στάσεις. Ὁ παλαιότερος τύπος λουτρῶν ἦταν τὰ λεγόμενα βαλανεῖα, κυκλικά οἰκοδομήματα,
ποὺ ὀνομάζονταν καὶ θόλοι. Ἡ χρήσις τῶν λουτρῶν ἦταν καθιερωμένη καὶ στὸ Βυζάντιο, σύμ-
φωνα μέ τὰ πρότυπα τῆς Ρωμαϊκῆς παράδοσις. Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ περιορίσε τὴ
χρήσις τῶν δημόσιων λουτρῶν σέ ἄνδρες καὶ γυναῖκες συγχρόνως, γιὰ νά μὴν προκαλοῦνται
σκάνδαλα. Οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγὲς 1 καὶ 9 καὶ ὁ 30^{ος} κανόνας τῆς Συνόδου τῆς Λαοδικείας
ἀπαγορεύουν τὴ σύλλουσις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, πράγμα ποὺμποροῦσε νά ἀποτελέσει καὶ
λόγο διαζυγίου, σύμφωνα μέ «Νερά» τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἡ δὲ μοναχικὴ ὑπόσχεσις τῆς ἀλου-
σίας θεωρεῖται ὡς μιά ἀρκετὰ σκληρὴ ἀσκησις τοῦ μοναχοῦ (βλ. λῆμμα λουτρά, Ἐγκυκλοπαίδεια
Πάπυρος Larousse-Britannica, σελ. 266).

118. Ὁ Ὅσιος ἔχει τὶς γνωστὲς θέσεις γιὰ τὴν ὑγεία, ὡς δῶρο δηλαδὴ καὶ μέτρο τῆς Ἀγά-

Πρόσεχε λοιπόν τόν ἑαυτό σου, ἀδελφέ, μήπως καμιά φορά σέ πλανήσουν οἱ πονηροὶ δαίμονες, τοὺς ὁποίους εἶθε νά καταργήσει ὁ Κύριος μέ τίς ἱκετήριες εὐχές τῶν Ἀγίων Του. Ἀμήν.

770

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ εἶμαι ἄρρωστος καί μοῦ ἐπέβαλε ὁ γιατρός νά κάνω θεραπευτικά λουτρά¹¹⁷, μήπως εἶναι ἁμαρτία; Πρέπει ἐπίσης νά δείχνω τόν ἑαυτό μου στό γιατρό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν ἔχει ἀπαγορευτεῖ τό λουτρό παντελῶς στοὺς κοσμικοὺς καί μάλιστα ὅταν τό ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη. Ἄν λοιπόν κάποιος ἔχει μιὰ ἀρρώστια καί χρειάζεται νά κάνει λουτρά, δέν εἶναι ἁμαρτία. Ἄν βέβαια εἶναι ὑγιής, τό λουτρό τοῦ προσφέρει ὑγεία καί ἄνεση στό σῶμα, ἀλλά καί δυναμώνει τίς ὁρμές του. Πάντως ἐσύ προσπάθησε νά κρατήσεις ἐκεῖνα πού ὀφείλεις νά κρατήσεις, δηλαδή τήν καρδιά σου καί τή γλώσσα σου ἀπό τό νά μὴν κρίνει οὔτε νά ἐξουθενώνει κανέναν, διότι τά λουτρά δέν γίνονται αἰτία νά κατακριθεῖ ὁ κοσμικός ἄνθρωπος¹¹⁸.

Σχετικά δέ μέ τό νά δείχνεις τόν ἑαυτό σου στό γιατρό, γνώρισμα τοῦ τελειότερου εἶναι τό νά ἐμπιστεύεται τό πᾶν στό Θεό, ἔστω καί ἂν χρειάζεται πολὺς ἀγώνας γι' αὐτό, ἐνῶ στὸν ἀσθενέστερο ἀρμόζει τό νά δείξει τόν ἑαυτό του στό γιατρό. Οὔτε καί αὐτό βέβαια εἶναι ἁμαρτία, ἀλλά εἶναι καί ταπείνωση, διότι ὡς ἀσθενέστερος αἰσθάνθηκε τήν ἀνάγκη νά δείξει τόν ἑαυτό του στό γιατρό. Πρέπει ὅμως νά πιστεύει ὅτι, χωρίς τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ, δέν μπορεῖ νά κάνει τίποτε οὔτε ὁ γιατρός, ἀλλά, ὅταν θέλει ὁ Θεός, δίνει τήν ὑγεία στὸν ἄρρωστο.

της τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Φυσιοπαθολογικά ὅμως γνωρίζει τήν ποιότητα τῆς ἀπασχόλησης τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν ἑαυτό του καί ἰδιαίτερα μέ τό σῶμα του. Γνωρίζει ὅτι στὸν ὑγίή τό λουτρό παίρνει καί χαρακτῆρα ἡδυπάθειας, διεγερτικῆς πρόκλησης τῶν σωματικῶν ὁρμῶν. Ἐνα τέτοιο λουτρό καί ἂν συγχωρηθεῖ γιὰ τὸν κοσμικό, δέν εὐλογεῖται στό μονακό. Στὴν ἀπάντηση πού δίνεται στό ἐπόμενο ἐρώτημα ὁ Ὅσιος διασαφνίζει: «τὸ γὰρ κατὰ στρῆνος λούσασθαι καὶ οὐ κατὰ χρεῖαν, ἔστιν ἁμαρτία, καὶ δίκαιον ἔχει σκάνδαλον». Μᾶς δίνει λοιπόν ἀφορμὴ ὁ Ὅσιος, μέ τή διδασκαλία του αὐτή, νά σκεφθοῦμε πόσο μεγάλο λάθος κάνουν πολλοὶ σύγχρονοι ἄνθρωποι πού φροντίζουν νά δημιουργοῦν πρόσθετες ὁρμονολογικὲς ἐνισχύσεις τοῦ ὁργανισμοῦ τους, γιὰ νά μεγεθύνουν τῆς ἡδυπάθειας τὴ διάρκεια.

ψοα´

Ἑρώτησις

Τινὲς ἀπὸ διαβόλου διάκεινται περὶ ἐμοῦ, ὅτι εὐλαβὴς εἼμι, ἐπειδὴ οὐ προσέρχομαι ταχέως εἰς τὴν ἀγοράν, μηδὲ βάλλω ἐμαυτὸν εἰς πράγματα· καὶ ὅταν διὰ χρόνου ἀπαιτῇ με ἡ χρεία τοῦ σώματος λούσασθαι, αἰσχύνομαι, ὥς μέλλων σκανδαλίζειν τοὺς διακειμένους περὶ ἐμοῦ, ὅτι κατ' εὐλάβειαν τὸ λουτρὸν παραιτοῦμαι· ἄρα τί ἐστὶ τοῦτο, Πάτερ;

Ἀπόκρισις

Τοῦτο κενοδοξία ἐστὶ· σὺ γὰρ κοσμικὸς εἶ καί, ὥς εἴπομεν, οὐκ ἀπαγορεύεται τῷ κοσμικῷ τὸ λουτρὸν, τῆς χρείας ἀπαιτούσης. Ἐὰν δὲ ὁ σατανᾶς παρασκευάζῃ τινὰς νομίζειν ὅτι προφήτης εἶ, εἰς τὸ πλανῆσαι τὸν λογισμόν εἰς ὑψηλοφροσύνην, καὶ παρὰ τοῦτο θέλεις τὸ περὶ σοῦ ψεῦδος βεβαιῶσαι, εἰς ἐκεῖνα δεῖ αἰσχύνεσθαι, τὰ ἔχοντα παράβασιν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς· οἷον πορνείας, φιλαργυρίας καὶ τὰ τοιαῦτα. Ταῦτα γάρ εἰσι τὰ ἔχοντα σκάνδαλον, καὶ ὑπὲρ τούτων τις παρέχει τὴν ἀπολογίαν, οὐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς βλάβης τοῦ πλησίον· τὸ γὰρ κατὰ στρῆνος λούσασθαι καὶ οὐ κατὰ κρίαν, ἔστιν ἁμαρτία καὶ δίκαιον ἔχει σκάνδαλον, τὸ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλὰ κατὰ κρίαν, οὐκ ἔχει σκάνδαλον, ἀλλ' ὁ σκανδαλιζόμενος, αὐτὸς βαστάζει τὸ κρίμα. Καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ αἰσχυνομένην, κενοδοξία ἐστὶ τοῦ διαβόλου.

ψοβ´

Ἑρώτησις

Εἶπας, Πάτερ, ὅτι ἐκεῖνος παρέχει δίκαιον σκάνδαλον, ὁ παραβαίνων τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ὃς καὶ ὑπόκειται τῷ κρίματι τῆς βλάβης τοῦ πλη-

119. Πάλιν ἐδῶ τὸ θέμα ἐξετάζεται σὲ ἀναφορὰ μὲ κοσμικοὺς. Βέβαια ἔχει ἡ θέσις αὕτη (ἐλαστικά κάπως) ἐπεκταθεῖ καὶ ἀναφορικά πρὸς ἀσθενεῖς μοναχοὺς, «κατ' οἰκονομίαν» καὶ ὅχι «κατ' ἀκρίβειαν». Ἡ αὐτοκατάκρισις ἔχει κάποια δύναμη ἀντιρρόπησης. Ἡ βίωσις ὅμως «δικαιώματος» ἀπὸ τὸν ἄρρωστο μοναχό, εἶναι πλάνη.

120. Στὸ προκείμενο θέμα ὁ διάβολος ἐπηρεάζει τὸν ἀδελφὸ μὲ τοὺς ἐξῆς τρόπους: α) Στὸ νὰ ἀσχοιοῦνται οἱ ἄλλοι μαζί του καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς ἄλλους γιὰ πράγματα ποὺ δέν πρέπει. β) Στὸ νὰ θεωρηθεῖ βέβαιο ὅτι ἔχει φήμη ἀγωνιστῆ πού στοχεύει στὴν ἐγκράτεια. γ) Στὸ νὰ υπολογίζει αὐτὴ τὴν ὑποτιθέμενη φήμη κατὰ τὴν αὐτοεκτίμησίν του. δ) Στὸ νὰ ντρέπεται γιὰ μιὰ νόμιμη

771

Ἑρώτηση

Μερικοί από ἐπήρεια τοῦ διαβόλου θεωροῦν ὅτι εἶμαι εὐλαβής, ἐπειδὴ δέν κατεβαίνω συχνά σπὴν ἀγορά, οὔτε ἀνακατεύομαι στίς διάφορες ὑποθέσεις. Ὅταν λοιπὸν περάσει ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ σώματός μου ἀπαιτεῖ νά πάω στὰ λουτρά, πάντοτε αἰσθάνομαι ἄσχημα καὶ ντρέπομαι γιατί πρόκειται νά σκανδαλίσω αὐτοὺς πού νομίζουν γιὰ μένα ὅτι ἀπὸ εὐλάβεια ἀποφεύγω τὰ λουτρά. Πῶς τὸ ἐξηγεῖς αὐτό, Πάτερ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτὸ εἶναι κενοδοξία, διότι ἐσὺ εἶσαι κοσμικὸς καὶ ὅπως εἶπαμε δέν ἀπαγορεύεται τὸ λουτρό στοὺς κοσμικοὺς, ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη. Μπορεῖ βέβαια ὁ σατανὰς νά ἐπηρεάσει κάποιους νά θεωροῦν ὅτι εἶσαι προφήτης, γιὰ νά πλανήσῃ τὸ λογισμό σου καὶ νά σέ ὀδηγήσῃ σέ ὑψηλοφροσύνη. Καὶ ἐσύ, παρὰ τὸ ὅτι γνωρίζεις ὅτι αὐτὸ εἶναι σατανικὴ παγίδα, θέλεις νά βεβαιώσεις τὸ ψεῦδος αὐτὸ πού ἀναφέρεται σέ σένα (μέ τὴ ντροπὴ πού αἰσθάνεσαι). Ἀλλὰ πρέπει νά ντρέπεσαι γιὰ ἐκεῖνα πού ζεῖς ἢ ἐνεργεῖς κατὰ παράβαση τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, δηλαδή θὰ μπορούσαμε νά ποῦμε τὴν πορνεία, τὴ φιλαργυρία καὶ τὰ παρόμοια. Διότι αὐτὰ εἶναι πού σκανδαλίζουν καὶ γι' αὐτὰ θὰ δώσει κανεὶς ἀπολογία, ὅχι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ψυχικὴ βλάβη πού ἔγινε στὸν πλησίον του. Τὸ νά πᾶς στὰ λουτρά βέβαια μέ διάθεση νά διεγείρῃς τίς ὁρμές σου καὶ ὅχι ἀπὸ ἀνάγκη, εἶναι ἁμαρτία καὶ δίκαια φέρνει σκάνδαλο. Ἀλλὰ ἂν δέν συμβαίνει κατὰ τέτοιο καὶ κάνεις λουτρό ἀπὸ ἀνάγκη, δέν μπορεῖ καὶ δέν πρέπει νά σκανδαλίζει κανέναν. Καὶ ἂν σκανδαλισθεῖ κάποιος, αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔχει νά ἀπολογηθεῖ γιὰ τὸ σκανδαλισμὸ του¹¹⁹. Τώρα τὸ νά ντραπεῖ κανεὶς γιατί αὐτοὶ σκανδαλίζονται, εἶναι κενοδοξία πού ἐμπνέεται καὶ ὑποκινεῖται ἀπὸ τὸ διάβολο¹²⁰.

772

Ἑρώτηση

Πάτερ, εἶπες ὅτι προκαλεῖ δίκαιο καὶ πραγματικὸ σκανδαλισμὸ στοὺς ἄλλους ἐκεῖνος πού παραβαίνει τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μάλιστα παίρνει ἐπάνω του καὶ τὸ κρίμα γιὰ τὴν ψυχικὴ βλάβη τοῦ πλησίον. Πῶς

ἐνέργειά του καὶ νά κρίνει μέ βάση τὰ ἀνθρώπινα κριτήρια καὶ ὅχι κατὰ Θεό. Σύνδρομο κενοδοξίας, θὰ λέγαμε.

σίον. Πῶς οὖν ὁ Ἀπόστολος εἶπε τῷ ἐσθίοντι τὸ εἰδωλόθυτον ὅτι « τὸ μὲν καλῶς ἐσθίεις, οὐδὲν γὰρ εἰδωλόθυτον ἐν κόσμῳ, ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς οὐκ οἰκοδομεῖται; Μὴ οὖν τῷ βρώματί σου ἐκείνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε». Ἴδου αἷτιον αὐτὸν ποιεῖ τῆς βλάβης τοῦ ἀδελφοῦ ἐν πράγματι μὴ ἀπηγορευμένῳ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς καὶ συγγνώμῃ μᾶλλον ἐκείνῳ τῆς ἀσθενείας παρέχει.

Ἀπόκρισις

Πρῶτον μὲν, ἀδελφέ, ὁ Ἀπόστολος ἀπηγόρευσε καὶ οὐδένα δεῖ πλέον περιεργάζεσθαι, ἀλλ' ὡς νόμῳ Θεοῦ τῇ αὐτοῦ προστάξει δουλεύειν, πλὴν ὡς νομίζω λέγω.

Ἐνταῦθα καὶ ὁ τόπος καὶ ἡ πρᾶξις διαβεβλημένα ἦν· τὸ γὰρ εἰδωλεῖον ἀφωρισμένον τῇ λατρείᾳ τῶν δαιμόνων, καὶ τὸ εἰδωλόθυτον θυσία τοῖς δαίμοσι προσεφέρετο· καὶ τῷ μὲν ἀσθενεῖ ἀληθῶς ἐδόκει εἶναι εἰδωλόθυτον. Βλέπων γὰρ τὸν πιστὸν ἐσθίοντα, ᾧκοδομεῖτο καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν, μολυνόμενος τῇ συνειδήσει, ὁ δὲ πιστὸς οὐκ εἶχεν αὐτὸ εἰδωλόθυτον, ἀλλὰ βρῶμα ἅγιον ὑπὸ Θεοῦ δημιουργηθέν, καὶ καλῶς αὐτὸ ἥσθιε καὶ καθαρᾷ τῇ συνειδήσει. Ἀλλ' ἐπειδὴ σαθρότερον περὶ τὴν τοιαύτην πίστιν ἦν ὁ ἀδελφὸς διακεῖμενος καὶ ἐνόμιζεν αὐτὸ εἶναι εἰδωλόθυτον, διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος ἐπιτιμᾷ τῷ πιστῷ ἐσθίοντι βρῶμα ἀνωφελές, φέρον βλάβην τῷ πλησίον, ὅπερ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγάπης ἀλλότριον ἦν· τὸ γὰρ φαγεῖν οὐκ εἶχε τινα συμπλήρωσιν ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ τὸ μὴ φαγεῖν οὐκ εἶχε παράβασιν, καὶ ἀπαιτεῖ αὐτὸν προτιμῆσαι τοῦ βρώματος τὴν τοῦ ἀδελφοῦ οἰκοδομήν.

Ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τοῦ λουτροῦ, αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ λούσασθαι οὐκ ἔστιν ἄτοπον οὐδ' ἀπηγορευμένον· καὶ ὁ σκανδαλιζόμενος εἰς τοῦτο, αὐτὸς βαστάζει τὸ κρῖμα τοῦ σκανδάλου. Τὸ οὖν αἰσχύνεσθαι κοσμικὸν ἄνθρωπον λούσασθαι διὰ φόγον ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῆς χρειᾶς ἀπαιτούσης τοῦτο, κενοδο-

121. Ἐφόσον ἡ ἀπαγόρευσις εἶναι σαφής καὶ ἀπρόσκοπτα ἀντιληπτή, πρέπει καὶ νὰ ἐφαρμόζεται ἀπὸ ὅλους, ἀσυζήτητα, ὡς θέλημα Θεοῦ, ἀποκαλυμμένο σὲ μᾶς ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἀπόστολο. Τὸ νὰ κάνε κανεὶς αὐθαίρετες καὶ ἀδιάκριτες ἐπεκτάσεις -ἔστω καὶ ἀγαθοπροαίρετες- τῆς ἀπαγόρευσης αὐτῆς, εἶναι περιττὴ, ἂν ὄχι καὶ ἐπικίνδυνη, ἀπασχόλησις.

122. Συχνὰ φερόμαστε πολὺ ἀδιάκριτα καθὼς προσπαθοῦμε νὰ δράσουμε διακριτικά. Ἡ «ἀδιακρισία» σ' αὐτὴ τὴν περίστασις εἶναι ἡ ἐξομίωσις -σὲ ἠθικοπνευματικὸ ἐπίπεδο- τοῦ λουτροῦ καὶ τοῦ εἰδωλόθυτου. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἐξομιοῦσαι τὴν κρεοφαγίαν τῇ Σαρακοστή καὶ τὴν ἀστρομαντεία (σὲ ἠθικοπνευματικὸ ἐπίπεδο). Γι' αὐτὸ ὁ Ὁσῖος τοῦ ὑποδεικνύει τὰ στοιχεῖα τῆς οὐσιαστικῆς ἐπιβάρυνσης τοῦ εἰδωλόθυτου, ἡ ὁποία εἶναι ἀνυπαρκτὴ στὸ θέμα τοῦ λουτροῦ.

ὅμως ὁ Ἀπόστολος εἶπε σ' αὐτόν πού ἔρωγε τό εἰδωλόθυτο ὅτι «καλῶς τό τρῶς, διότι ξέρουμε πῶς τὰ εἰδωλά δέν ἀντιπροσωπεύουν τίποτα μέσα στόν κόσμο, ἀλλά ὁ ἀδελφός σου δέν οἰκοδομεῖται ψυχικά»; (πρβλ. Α' Κορ. 8, 4 & 11). Καί στή συνέχεια: «Πρόσεξε λοιπόν μήπως μέ πὴν ἐπιμονή σου νά δείξεις ὅτι δέν υπάρχουν ἀκάθαρτες τροφές, καί τρώγοντας τὰ εἰδωλόθута, ὀδηγήσεις σπὴν καταστροφή ἐκείνον γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Χριστός πέθανε» (Ρωμ. 14, 15). Νά, πού ὁ Ἀπόστολος τὸν καθιστᾷ υπεύθυνο γιὰ πὴν ψυχικὴ βλάβη τοῦ ἀδελφοῦ γιὰ ἓνα πράγμα πού δέν εἶναι ἀπαγορευμένο ἀπὸ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ· καί μάλιστα συγκαταβαίνει καί συγχωρεῖ τὸν σκανδαλιζόμενο γιὰ πὴν ἀδυναμία του.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρῶτα-πρῶτα, ἀδελφέ, ὁ Ἀπόστολος τό ἀπαγόρευσε καί κανεῖς δέν πρέπει νά ἀναπτύξει ὁποιοδήποτε σκεπτικισμό πάνω στό θέμα αὐτό, ἀλλά, νά πάρουμε σάν θεϊκό νόμο τό πρόσταγμα τοῦ Ἀποστόλου καί νά τό ἐφαρμόσουμε ἀσυστήτητα¹²¹. Πλὴν ὅμως θά σᾶς πῶ καί κάποιες δικές μου σκέψεις πάνω σ' αὐτό.

Γιὰ τό θέμα τῶν εἰδωλοθύτων πρέπει νά λάβουμε σοβαρῶς ὑπόψη ὅτι καί ὁ τόπος καί ἡ πράξη ἦταν διαβεβλημένα¹²², διότι τό εἰδωλεῖο ἦταν προορισμένο γιὰ τὴ λατρεία τῶν δαιμόνων καί τό εἰδωλόθυτο ἦταν θυσία πού προσφερόταν στοὺς δαίμονες. Ἔτσι στόν ἄνθρωπο, πού ἦταν ψυχικά ἀδύνατος καί δέν εἶχε διάκριση, φαινόταν ὅτι εἶναι εἰδωλόθυτο. Βλέποντας λοιπόν ἓναν πιστό νά τρῶει εἰδωλόθута, ἐπιβεβαιωνόταν καί αὐτός ὅτι μπορεῖ νά τρῶει εἰδωλόθута καί αἰσθανόταν ἐνοχὴ στή συνείδησή του, σάν νά ἦταν μολυσμένος, ἐνῶ ὁ πιστός δέν τό θεωροῦσε εἰδωλόθυτο, ἀλλά ὅτι εἶναι τροφή καθαρὴ καί ἅγια, δημιουργημένη ἀπὸ τὸ Θεό καί ὅτι καλὰ κάνει πού τό τρῶει καί μάλιστα μέ καθαρὴ τὴ συνείδηση. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ ἄλλος ἀδελφός ἦταν ἀσθενέστερος σπὴν πίστιν ὡς πρὸς αὐτὰ καί νόμιζε ὅτι αὐτό εἶναι εἰδωλόθυτο, γι' αὐτό ὁ Ἀπόστολος ἐπιτιμᾷ τὸν πιστό πού τρῶει κάτι πού δέν τοῦ εἶναι ἀπαραίτητο, ἀλλὰ δημιουργεῖ μεγάλη ζημιὰ στόν ἀδελφό του, πράγμα πού μᾶς ἀποξενώνει ἀπὸ πὴν κατὰ Χριστὸ ἀγάπην. Διότι μέ τό νά φάει ὁ πιστός τό εἰδωλόθυτο, δέν ἐκπλήρωνε κάποια ἐντολή, ἀλλά καί μέ τό νά μὴ φάει, δέν ἔκανε κάποια παράβαση. Γι' αὐτό ὁ Ἀπόστολος ἀπαιτεῖ ἀπ' αὐτόν νά προτιμήσει πὴν ψυχικὴ οἰκοδομὴ τοῦ ἀδελφοῦ παρά πὴν τροφή.

Τώρα, σχετικὰ μέ τὸ λουτρό, αὐτὸ καθεαυτὸ τό λουτρό δέν εἶναι ἄπρεπο οὔτε ἀπαγορευμένο. Αὐτός πού σκανδαλίζεται λοιπόν ἐπειδὴ κάποιος κάνει λουτρό, ὁ ἴδιος εἶναι υπεύθυνος γιὰ τὸ σκανδαλισμὸ του. Ἀλλὰ τό νά ντρέπεται ἓνας κοσμικὸς ἄνθρωπος νά πάει στὰ λουτρά, γιὰ νά μὴν τὸν ψέξουν καί τὸν κατακρίνουν οἱ ἄνθρωποι, καί μάλιστα ὅταν ὑπάρχει ἀνάγκη, αὐτό εἶναι

ξία ἐστὶ, βλάβην φέρουσα τῷ ἀνθρώπῳ. Σὺ οὖν ὅτε ἡ χρεία ἀπαιτεῖ, λοῦσαι ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ μὴ κατὰ στρῆνος· τοῦτο γὰρ ἀλλοτριόν ἐστι τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ βλαβερὸν τῇ ψυχῇ.

ψογ´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἐν ἐκάστη τροφῇ ἔστι τις φυσικὴ ἡδύτης, μὴ βλάβην ἐργάζεται τῷ μεταλαμβάνοντι;

Ἀπόκρισις

Ὁ Δεσπότης Θεὸς τὴν τοιαύτην ἡδύτητα ἐν ἐκάστη τροφῇ ἐδημιούργησε καὶ οὐκ ἔστι βλάβος τῷ μετ' εὐχαριστίας μεταλαμβάνοντι· τὴν δὲ προσπάθειαν δεῖ παραφυλάττεσθαι χρή· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βλάβη τῆς ψυχῆς.

ψοδ´

Ἑρώτησις

Τὸ ποιεῖν πρᾶγμα μετὰ καθαρότητος μὴ ἄτοπὸν ἐστί; τυχὸν οἰκονομίαν ἢ ἕτερόν τι;

Ἀπόκρισις

Τὸ εἶναι καθαρὸν καὶ εὐπρεπὲς τὸ πρᾶγμα οὐκ ἄτοπον, διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ κρῆσιν, χωρὶς μὲν τοι προσπαθείας· καὶ γὰρ ὁ Κύριος καίρει πάσῃ καθαρότητι. Ὅταν δὲ βλέπῃς σεαυτὸν προσπάσχοντα πράγματι, μιμνήσκου τὰ ἔσχατα αὐτοῦ, πῶς διαφθείρεται, καὶ λαμβάνεις ἀνάπαυσιν· οὐδὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μένει σχήματος, ἀλλὰ πάντα φθαρτὰ καὶ παρερχόμενα.

123. Ἔχουμε σέ ἄλλα σχόλια δώσει στοιχεῖα γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ ἀσκητικοῦ ὅρου «προσπάθεια». Τώρα θεωροῦμε σκόπιμο νὰ ἐστιᾶσουμε τὴν η̅ροσoκῆ μας στὸ «ἀεὶ παραφυλάττεσθαι χρή», ποὺ σημαίνει ὅτι ἔχουμε νὰ κάνουμε μ' ἓνα μόνιμο καὶ ὑποῦλο ἐκθρὸ καὶ ὄχι μ' ἓναν ἀνεπιθύμητο σπάνιο ἐπισκέπτη. Ὁ Ὅσιος μᾶς ὑποδεικνύει, στίς δύο συγκεκριμένους ἀπαντήσεις του, τὴν πιθανότητα ἢ δυνατότητα νὰ μᾶς ἐπιτεθεῖ ὁ ἐκθρὸς ἀπὸ τὴν ἀφύλακτη θύρα τῆς εὐφρόσυνας τροφῆς ἢ τῆς ἐπιδωκτέας καθαρότητος-νοικοκυροσύνης.

«Προσπάσxων» περνάει τῇ ζωῇ του ὁ σύγχρονος καταναλωτικὸς ἄνθρωπος.

ἀνθρωπάρεσκη κενοδοξία, ἡ ὁποία βλάπτει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐσύ λοιπόν, ὅταν πρέπει καὶ τό ἀπαιτεῖ ἡ ἀνάγκη, νά πηγαίνεις στά λουιτρά μέ φόβο Θεοῦ καί ὄχι μέ ἡδυπαθὴ διάθεση νά διεγείρεις τίς ὁρμές σου. Διότι μιά τέτοια πρόθεση εἶναι ξένη καί ἀντίθετη στὴν ὀρθή πρὸς τὸ Θεὸ εὐλάβεια καί προκαλεῖ ψυχικὴ βλάβη καί φθορά.

773

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ σέ κάθε τροφὴ ὑπάρχει κάποια φυσικὴ ἡδύτητα, μήπως βλάπτεται αὐτός πού τὴ γεύεται;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Ο Ἐσπότης Θεὸς ἔβαλε κατὰ τὴ δημιουργία αὐτὴ τὴν ἡδύτητα στὴν κάθε τροφὴ καί δέν βλάπτει ψυχικὰ ἐκεῖνον πού τὴ γεύεται εὐχαριστώντας τὸ Θεό. Ἐκεῖνο πού πρέπει νά προσέχει κανεὶς εἶναι νά μὴν προσκολληθεῖ στὶς τροφές μέ παθιασμένη φιληδονία¹²³, διότι αὐτὴ φέρνει βλάβη στὴν ψυχὴ.

774

Ἑρώτηση

Μήπως εἶναι ἀπρεπὴ ὑπερβολὴ τό νά φροντίζει κανεὶς σέ ὅ,τι κάνει νά ἐξασφαλίζονται ὅροι μέγιστης δυνατῆς καθαρότητας, εἴτε σέ θέματα οἰκονομίας εἴτε σέ ἄλλους τομεῖς τῆς ἀτομικῆς ἢ κοινωνικῆς ζωῆς;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τό νά φροντίζουμε σέ ὅ,τι κάνουμε νά ἐξασφαλίζονται ὅροι μέγιστης δυνατῆς καθαρότητας καί εὐπρέπειας, οὔτε ἄσκοπο οὔτε ἀνώφελο εἶναι, διότι μέ τὴν καθαρότητα καθίσταται δυνατὴ ἡ διευκολύνεται ἡ χρησιμοποίηση (ἡ ποιότητα ἢ ἡ ἀποτελεσματικότητα καί ἡ λειτουργία) τοῦ πράγματος ἢ τῆς ὑπηρεσίας πού προσφέρουμε. Δέν πρέπει ὅμως νά φθάνουμε σέ σημεῖα παθολογικῆς καί εἰδωλολατρικῆς ἐξάρτησης ἀπὸ μιά τέτοια στόχευση. Καί εἶναι βέβαιο ὅτι καί ὁ Κύριος εὐαρεστεῖται μέ καθετὶ πού εἶναι καί παρουσιάζεται καθαρὸ. Ὅμως ὅταν βλέπεις ὅτι τείνεις νά ταυτίσεις ἀπὸ «προσπάθεια» τὴν ὑπαρξή σου μέ ὁποιοδήποτε πράγμα ἢ ὁποιαδήποτε κατάσταση, νά θυμᾶσαι ὅτι αὐτὰ κάποτε θά πάρουν τέλος καί θά καταλήξουν στὴ φθορά· καί τότε θά παύσουν νά σοῦ εἶναι βασανιστικά καί τυραννικά. Διότι τίποτε ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια δέν θά διατηρήσει αἰῶνια τὴ μορφὴ του, ἀλλὰ ὅλα εἶναι καί φθαρτὰ καί πρόσκαιρα.

ψε´

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα, λέγων.

Ἐὰν Ἰουδαῖος ἢ Ἑθνικός καλέσῃ με ἐν τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ εἰς ἄριστον, ἢ καὶ ξενία μοι πέμπῃ, καταδέξωμαι ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Μὴ παραδέξῃ, παρὰ τοὺς κανόνες γάρ ἐστι τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας, καὶ οὐ δεῖ παραλαβεῖν.

πος´

Ἑρώτησις

Τί οὖν; Ὅτε μέγας ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος καὶ φίλος μου καὶ λυπεῖται ἐὰν μὴ δέξωμαι; Καὶ τί εἶπω αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Εἰπὲ αὐτῷ· οἶδεν ἡ ἀγάπη σου, ὅτι ἅπαντα τὰ παρηγγελμένα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ δεῖ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν φυλάττειν, καὶ ἐξ ὧν ποιεῖτέ ἐστι πληροφορηθῆναι· καὶ γὰρ καὶ σὺ ἔνεκεν τῆς πρὸς ἐμέ σου ἀγάπης οὐδέποτε ἀνάσχη παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τῆς σῆς παραδόσεως, καὶ οὐ παρὰ τοῦτο λογίσσομαι, ὅτι παρόψει τὴν πρὸς ἐμέ ἀγάπην. Καὶ ἡμεῖς οὖν παράδοσιν ἔχομεν ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀγίων Πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων, μηδαμῶς μεταλαμβάνειν ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἀλλοεθνῶν τινός ποτε. Οὐ παρὰ τοῦτο οὖν ἐλύπησα τὴν πρὸς σέ ἀγάπην.

124. Πράγματι ὁ Ἀποστολικὸς Κανόνας, ὁ λζ´ καὶ ὁ λη´ τῆς συνόδου Λαοδικείας, ἀπαγορεύουν τὴ λήψη δώρων ἀπὸ Ἰουδαῖο ἢ εἰδωλολάτρη (Σχόλιο ἀγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 338).

125. Οἱ Ἑρωταποκρίσεις κηζ´ καὶ κηζ´ ἀφοροῦν σὲ θέματα σχετικῶς ὅμοια. Ἐπίσης στίς Ἑρωταποκρίσεις ψε´ καὶ ποσ´ ἔχομε ἓνα θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Ὅσιος φαίνεται νὰ ἐκφράζεται μὲ διαφορετικὸ πνεῦμα. Ἡ ἐξήγησις εἶναι ἀπλή. Στὴ βιοποριστικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ δραστηριό-

775

Ἑρώτηση

Ἕνας ἄλλος φιλόχριστος ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, λέγοντας: Ἄν ἓνας Ἰουδαῖος ἢ ἓνας Ἑθνικός μέ καλέσει στή γιορτή του γιά νά γευματίσουμε ἢ μοῦ στείλει καί δῶρα, νά τά δεχτῶ ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Νά μήν τά δεχεῖς, διότι εἶναι ἀντίθετο ἀπό τούς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας¹²⁴ καί δέν πρέπει νά τά πάρεις.

776

Ἑρώτηση

Τί πρέπει νά γίνει ὅμως ὅταν ὁ ἄνθρωπος αὐτός εἶναι σπουδαῖος καί φίλος μου καί λυπᾶται ἂν δέν τά πάρω;¹²⁵ Τί νά τοῦ πῶ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές του: Ἡ ἀγάπη σου γνωρίζει ὅτι ἐκεῖνοι πού εὐλαβοῦνται τό Θεό πρέπει νά τηροῦν ὅλα ὅσα ὁ Θεός ἔχει κατά καιρούς ὀρίσει ὡς θεῖους νόμους στούς ἀνθρώπους. Καί μπορείς νά βεβαιωθείς γι' αὐτό ἀπ' ὅσα καί σεῖς ἐφαρμόζετε. Ἄλλωστε καί σύ δέν θά δεχεῖς ποτέ νά παραβεῖς μιὰ ἐντολή τῆς δικῆς σου παραδόσεως, λόγω τῆς ἀγάπης πού τρέφεις πρὸς ἐμένα. Καί φυσικά δέν θά σκεφθῶ ποτέ ἀπ' αὐτό ὅτι θέλεις νά μειώσεις τήν ἀγάπη σου γιά μένα. Καί ἐμεῖς λοιπόν ἔχουμε παρακαταθήκη ἀπό τό Θεό, πού μᾶς παραδόθηκε διά τῶν ἁγίων Πατέρων καί Διδασκάλων, νά μήν παίρνουμε τίποτε ἂν βρεθοῦμε στή γιορτή κάποιου ἀλλοεθνοῦς. Πιστεύω βέβαια νά μήν λύπησα τήν ἀγάπη σου μέ ὅλα αὐτά (πού σοῦ εἶπα).

τητα, οἱ Χριστιανοί δέν ἔχουν οὐσιαστικές καί δογματικές διαφορές συγκριτικά μέ ἀλλόθρησκους καί ἀλλόφυλους ἢ ἀλλοεθνεῖς. Στά ἥθη ὅμως καί στά ἔθιμα (προσευχές, εὐχές, γιορτές) ἐκφράζεται ὁ ἄνθρωπος σύμφωνα μέ τήν πίστη του. Πῶς λοιπόν μπορεί νά συνεορτάζουν Χριστιανοί μαζί μέ Ἕλληνες ἢ Ἰουδαίους; (ἀλλόθρησκους).

ψοζ .

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εἰσὶ τινες τῶν ἀλλοεθνῶν ἀγοραῖοι καὶ πιπράσκουσιν ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτῶν τὰ ὄνια, μὴ ἄτοπὸν ἐστὶ τὸ ἀγοράζειν ἐξ αὐτῶν τὴν χρεῖαν;

Ἀπόκρισις

Οὐκ ἔστιν ἄτοπον· πάντα γὰρ τὰ ἐν μακέλλῳ πιπρασκόμενα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀδιστάκτως δεῖ ἀγοράζειν ἐξ αὐτῶν τὴν χρεῖαν.

ψον΄

[Ἑρώτησις]

Ἀνὴρ φιλόχριστος παιδευτὴς τῆς τοῦ κόσμου σοφίας εἶχεν υἱὸν ἐπικινδύνως ἔχοντα, καὶ τὸν αὐτὸν γέροντα ἀββᾶν Ἰωάννην ἠρώτησε ἢ ζῇ ἢ ἀποθνήσκει καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι ζῇ· καὶ ὡς εἶπεν ὁ Γέρον, ἔζησε.

Καὶ μετὰ χρόνον υἱὸς αὐτοῦ ἕτερος ἐκινδύνευε· καὶ πάλιν ἀπελθὼν ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ· καὶ πάλιν ἀπεκρίνατο αὐτῷ ὅτι:

[Ἀπόκρισις]

Ημεῖς μὲν εὐχόμεθα, τοῦ δὲ Θεοῦ ἐστὶ τὸ ποιῆσαι μετ’ αὐτοῦ ἔλεος· κόψον αὐτῷ τὸ θέλημά σου, καὶ εὐχαρίστησον αὐτῷ ἐν πᾶσι.

[Ἑρώτησις]

Ταῦτα ἀκούσας καὶ μὴ νοήσας τὴν δύναμιν τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀποκρίσεως, ἐνόμισεν ὅτι ζῆσαι ἔχει ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Καὶ ὡς ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν,

126. Αὐτὴ ἡ Ἑρωταπόκρισις φαίνεται ὅτι στὰ χειρόγραφα ἔχει παραδοθεῖ ὑποδιαιρούμενη σὲ τέσσερις ἐνότητες, ὅπως ἐπιβάλλει καὶ τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενό της. Στὴ γαλλικὴ Ἑκδοσις ἀριθμοῦνται οἱ ὑποδιαίρεσεις μὲ γράμματα τοῦ γαλλικοῦ ἀλφαβήτου. Ἐμεῖς τὴν ἐκδίδουμε ὑπο-

777

Ἑρώτηση

Ἐπειδή υπάρχουν κάποιοι ἄλλοεθνεῖς ἔμποροι πού πουλοῦν στίς λαϊκές ἀγορές καί στά πανηγύρια διάφορα πράγματα, μήπως δέν εἶναι σωστό νά ἀγοράζω ἀπ' αὐτούς ὅ,τι μοῦ χρειάζεται;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν εἶναι λάθος. Διότι, ὅπως λέει καί ὁ Ἀπόστολος «ἀπ' ὅσα κρέατα πουλιοῦνται στό κρεοπωλεῖο μπορεῖτε ἄφοβα νά ἀγοράσετε καί νά τρῶτε» (Α΄ Κορ. 10, 25), κατά τίς ἀνάγκες σας.

778

Ἑρώτηση¹²⁶

Κάποιος εὐσεβής καί φιλόχριστος λαϊκός, διδάσκαλος μαθημάτων τῆς κοσμικῆς ἐπιστήμης (ἴσως καθηγητής τῆς Φιλοσοφίας) εἶχε ἓνα γιό πού ἡ ζωή του ἦταν σέ κίνδυνο μεγάλο καί προσέφυγε στόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, καί τόν ρώτησε ἂν θά ζήσει ἢ ἂν θά πεθάνει ὁ ἄρρωστος γιός του. Ὁ Γέροντας τοῦ ἀπάντησε ὅτι θά ζήσει. Καί πράγματι, ὅπως τό εἶπε ὁ Γέροντας, τό παιδί ἔζησε.

Μετά ἀπό κάποιο διάστημα, κινδύνευε νά πεθάνει ὁ ἄλλος γιός τοῦ διδασκάλου καί τότε αὐτός ξαναπῆγε στό Γέροντα καί τόν ρώτησε γιά τό μέλλον τοῦ παιδιοῦ του. Ὁ Γέροντας τότε ἀποκρίθηκε:

Ἀπόκριση

Ε'μεῖς βέβαια προσευχόμαστε γιά τό παιδί σου. Ἀπό τοῦ Θεοῦ τί θέληση ὅμως ἐξαρτᾶται ἂν τό παιδί σου θά βρεῖ τί σωτηρία του μέ τό Ἔλεος τοῦ Κυρίου. Ἐσύ πάντως πρέπει νά ἀρνηθεῖς τό θέλημά σου γιά χάρη τοῦ Θεοῦ καί νά Τόν εὐχαριστήσεις γι' αὐτό πού θά σοῦ δώσει, ὅ,τι καί ἂν εἶναι.

Ἑρώτηση

Ὅταν τά ἄκουσε αὐτά ὁ διδάσκαλος, ἐπειδή δέν μπόρεσε νά καταλάβει τό νόημα τοῦ λόγου καί τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Γέροντα, νόμισε ὅτι θά

διαιρούμενη σέ τέσσερις ὑποενότητες, χωρίς νά ἐπηρεάζεται ἡ ἀρίθμηση πού ἔχει γίνει ἀπό τήν Ἑκδοση Σωτ. Σχοινά (βλ. σελ. 338-339).

ἀνανεύσας ἐκεῖνος, ἐθεώρει παρόντας τοὺς ἁγίους Γέροντας· καὶ λέγει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. *Βλέπεις τοὺς ἁγίους ἐγγὺς ἡμῶν ὄντας; Ἐκείνου δὲ εἰπόντος ὅτι, οὐδένα βλέπω, λέγει αὐτῷ. Ἴδου πῶς στήκουσι καὶ λέγουσί μοι· Τί ἔρχεται καὶ ἀπέρχεται ὁ πατήρ σου ὁκλῶν ἡμᾶς ἵνα ζήσης ἐν σαρκί; Ἴδου οὖν νῦν ἔμεθα τῷ Θεῷ περὶ σοῦ, καὶ εἶπεν ὅτι ὁ καιρὸς αὐτοῦ ἔφθασεν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος. Ταῦτα εἰπὼν τῷ πατρί, πάλιν εἶπεν αὐτῷ. Ἰδού, πάτερ, ἀπέσπασάν με ἀπὸ τινος Σαρακηνοῦ ἔλκοντός με, καὶ ἀπήγαγόν με εἰς τόπον φωτεινὸν σφόδρα καὶ ἀνεκκλήττον, ἃ καὶ εἶδον παιδία ἄκακα καὶ λέγουσί μοι· διὰ τὴν αἴτησιν τοῦ πατρός σου ἐδεήθημεν τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ δοθῇς· καὶ ἰδὼν ἐπιτελοῦσιν σύναξιν καὶ κοινωνοῦσι.*

Καὶ μετὰ τὸ εἰπεῖν τοὺς λόγους τούτους, ἤρξατο λέγειν τὴν εὐκὴν τὴν μεγάλην, τό, «Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», καί, «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι», καὶ οὕτω παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ παρεκλήθη σφόδρα, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ἀπήγγειλε ταῦτα τῷ Γέροντι, καὶ παρεκάλει αὐτὸν μαθεῖν, διατί οὐκ εἶπε φανερώς αὐτῷ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καθὼς καὶ περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἑτέρου· καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν.

[Ἀποκρίσις]

Εἰπὼν σοι ὅτι «σὺ κόψον τῷ Θεῷ τὸ θέλημά σου», δεικνύων σοι ἐν τούτῳ τὸν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ θάνατον. Περὶ δὲ τοῦ μὴ σαφῶς εἰπεῖν, κατανόησον τὸ πρᾶγμα ἐκ σεαυτοῦ. Ἰδὼν σὺ παιδευτὴς εἶ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας καὶ ἔχεις μαθητάς. Ἐὰν οὖν ὑπαγορεύσης τινὶ ἐξ αὐτῶν γράψαι ἐπιστολήν, εἴ τι θέλεις γράφει ὁ μαθητὴς σου, ἢ ταῦτα ἀφήσι καὶ γράφει εἴ τι θέλει; Πάντως ἂν λέγεις γράφει καὶ οὐκ ἄπερ αὐτὸς θέλει. Οὕτω καὶ οἱ ἅγιοι, οὐκ αὐτοὶ εἰσιν οἱ λαλοῦντες ἅψ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἐν αὐτοῖς λαλεῖ ὡς θέλει, ποτὲ μὲν συνεσκιασμένως, ποτὲ δὲ φανερώς. Καὶ ἵνα πληροφορηθῇς ὅτι οὕτως ἐστίν, αὐτὸς ὁ

127. Οἱ ἄνθρωποι -συχνά πυκνά- δὲν κατανοοῦμε τὰ μνύματα πού μᾶς ἔρχονται μέσω τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων μας. Ἡ καρδιά μας ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ ὑπαγορεύει στὸ νοῦ μας τίς ἐπιθυμίες της. Σ' αὐτὴ τὴ δυνατότητα ἐπάνω λειτουργεῖται πρῶτα ἡ Ζωὴ τοῦ Χριστοῦ «καρδιακά» καὶ κατόπιν ἀγιάζεται ὁ νοῦς καὶ ἰκανώνεται νὰ κάνει καλὴ καὶ θεάρεστη χρῆση τῆς γνώσης καὶ τῆς γνωστικῆς δυνατότητας. «Credo ud intelligam». Πρῶτα «λατρεύω» τὸ Χριστό καὶ μετὰ κατανοῶ τοὺς λόγους Του.

Στὴν περίστασι αὐτῇ, ὁ Ὁσῖος ἔδωσε μιὰ διμερῆ ἀπάντησι, πού ἡ μιὰ θέσι συμπλήρωνε τὴν ἄλλη. Ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ ἀγνόησε τὸ πρῶτο μέρος· «κόψον αὐτῷ (τῷ Θεῷ) τὸ θέλημά σου» καὶ παρανόησε τὸ δεύτερο· «εὐκαρίστησον αὐτῷ ἐν πᾶσιν». Ἐνῶ λοιπὸν ὁ Ὁσῖος ἔδωσε

ζήσει ὁ γιός του. Πῆγε λοιπόν ἀμέσως στό γιό του ὁ ὁποῖος εἶχε σπκωμένο τό κεφάλι του πρὸς τὰ πάνω καί ἔβλεπε νά εἶναι παρόντες ἐκεῖ οἱ ἅγιοι Γέροντες. Εἶπε τότε στόν πατέρα του: «Βλέπεις τούς ἁγίους πού εἶναι κοντά μας»; Καί ὅταν ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε ὅτι δέν βλέπει κανένα, ὁ γιός του τοῦ εἶπε: «Νά, στέκονται ἐκεῖ καί μοῦ λένε: τί πάει κι ἔρχεται ὁ πατέρας σου καί μᾶς ἐνοχλεῖ γιά νά ζήσεις σωματικά; Ἐμεῖς προσευκηθήκαμε στό Θεό γιά σένα καί μᾶς εἶπε ὅτι ἔφτασε ὁ καιρός νά ἐξέλθει ἀπό τό σῶμα του». Αὐτά εἶπε στόν πατέρα του καί μετά ἀπό λίγο πρόσθεσε: «Νά, πατέρα, μέ ἄρπαξαν ἀπό κάποιο Σαρακηνό πού μέ τράβαγε καί μέ πῆγαν σ' ἕναν πολύ φωτεινό τόπο, ἀνεκδιήγητο, καί ἐκεῖ εἶδα μικρά παιδιά, ἄκακα, τὰ ὅποια μοῦ εἶπαν: Ἐπειδή ὁ πατέρας σου ζήτησε νά ἐλεηθεῖς, παρακαλέσαμε τό Θεό νά ἔλθεις σ' αὐτόν τόν τόπο. Καί νά, τώρα, τελοῦν τή Θεία Λειτουργία καί κοινωνοῦν!»

Ἄφου εἶπε αὐτά τὰ λόγια, ἄρχισε νά λέει τήν προσευχή τή μεγάλη, τό «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς» καί τό «Δόξα Πατρί καί Υἱῷ καί Ἁγίῳ Πνεύματι» καί ἔτσι παρέδωσε τό πνεῦμα του.

Ὁ πατέρας του φυσικά, παρηγορήθηκε πολύ διότι ἔλαβε πληροφορία γιά τή σωτηρία τῆς ψυχῆς τοῦ γιου του, ἤλθε στό Μοναστήρι καί διηγήθηκε τό καθετί στό Γέροντα, καί τόν παρακαλοῦσε νά τοῦ πεῖ γιατί δέν τοῦ ἀπεκάλυψε καθαρά τό θάνατο τοῦ γιου του, ὅπως τοῦ εἶχε ἀποκαλύψει φανερά κάποτε γιά τόν ἄλλο του γιό πῶς θά ζήσει. Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἔδωσε τήν ἐξῆς ἀπάντηση:

Ἀπόκριση

Σοῦ εἶπα: «Ἐσύ πρέπει νά ἀρνηθεῖς τό θέλημά σου γιά κάρη τοῦ Θεοῦ», ὑποδηλώνοντας μέ τὰ λόγια αὐτά τό σωματικό του θάνατο¹²⁷. Ἄν ἀναρωτιέσαι τώρα γιατί δέν σοῦ μίλησα καθαρά, μπορεῖς νά τό καταλάβεις ἀπό τή δική σου ζωή. Ἐσύ εἶσαι διδάσκαλος τῆς κατά κόσμον σοφίας καί ἔχεις μαθητές. Ἄν λοιπόν ὑπαγορεύσεις σέ κάποιον ἀπ' αὐτούς νά γράψουν μία ἐπιστολή, γράφει ὁ μαθητής σου ὅ,τι θέλεις ἐσύ, ἢ ἀφήνει αὐτά πού τοῦ λές ἐσύ καί γράφει ὅ,τι θέλει αὐτός; Μᾶλλον γράφει ὅ,τι τοῦ λές ἐσύ καί ὅχι ὅ,τι θέλει αὐτός. Τό ἴδιο καί οἱ ἅγιοι δέν εἶναι οἱ ἴδιοι πού μιλοῦν ἀπό μόνοι τους, ἀλλά ὁ Θεός μιλάει μέσα τους ὅπως θέλει, ἄλλοτε συνησπασμένα καί ἄλλοτε καθαρά. Καί γιά νά βεβαιωθεῖς ὅτι αὐτό εἶναι ἀληθές, ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος εἶπε

τό μήνυμα «μὴν περιμένεις νά γίνει αὐτό πού ζητᾷς καί πρόσεξε μὴ γκρινιάξεις καί γογγύσεις», ὁ ἄλλος κατάλαβε: «νά εὐχαριστεῖς τό Θεό πού θά κάνει καλὰ τό παιδί σου». Καί ὅλη αὐτή ἡ παρανόηση ἐγίνε μέσα σέ καλοπροαίρετο κλίμα. Πῶς τότε νά συνεννοηθοῦν οἱ κακοπροαίρετοι μετὰξυ τους;

Κύριος εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν». Ὡστε οὖν ὡς θέλει λαλεῖ, καὶ οὐκ ὡς αὐτοὶ θέλουσι.

[Ἑρώτησις]

Ταῦτα ἀκούσας καὶ πληροφορηθεὶς, εἶπε. Πῶς εὐρίσκομεν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀγίους Πατέρας, ὅτι πάντα τὰ αἰτήματα αὐτῶν ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Θεοῦ; Καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Γέρων.

[Ἀπόκρισις]

Ὅτι πάντα τὰ αἰτήματα αὐτῶν ἐλάμβανον· ὅσα δὲ ἔλαβον, ταῦτα ἔγραφον, καὶ πληροφορεῖτω σε ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου λέγων· «προσῆλθέ τις αὐτῷ λέγων· ὁ υἱός μου κακῶς δαιμονίζεται, καὶ προσήγαγον τοῦτον πολλάκις τοῖς μαθηταῖς σου καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι». Εἰ δὲ οἱ Ἀπόστολοι οὐκ ἔλαβον τότε τὴν αἴτησιν ταύτην, πῶς δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι οἱ ἅγιοι πάντα λαμβάνουσι; Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι ἠρώτησαν αὐτὸν θαυμάζοντες καὶ λέγοντες· «Δέσποτα, πῶς ἡμεῖς αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθημεν θεραπεῦσαι; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτο τὸ γένος οὐκ ἐξέρχεται, εἰ μὴ ἐν προσευκῇ καὶ νηστείᾳ».

[Ἑρώτησις]

Εἶτα πάλιν ἠρώτησε. Καὶ διατί οὐ λαμβάνουσι πάντα τὰ αἰτήματα αὐτῶν οἱ ἅγιοι; Καὶ λέγει ὁ Γέρων.

[Ἀπόκρισις]

Πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῖς ἀνθρώποις ποιεῖ ὁ Θεός· περισσότερον γὰρ αὐτὸς τὸ συμφέρον οἶδε καὶ τί ὠφελεῖ αὐτούς. Διὰ τοι τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἴσασι τὸ συμφέρον αὐτῶν, παρηγγεῖλεν αὐτοῖς ἵνα μὴ ἐν τῇ προσευκῇ βαπτολογήσωσιν, ἀλλὰ ἀντὶ ἄλλων αἰτοῦντες, εἰπὼν· «οἶδε γὰρ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὃν χρειαίαν ἔχετε πρὸ τοῦ αἰτῆσαι αὐτόν». Ὡς γὰρ φεῖδεται σου ὁ Θεός, οὕτω καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ· σοῦ μὲν γὰρ φεῖδεται ἵνα μὴ ἐπαρθῇς ἐπιτυχὼν φανερώς ὃν ᾔτησας, τῶν δὲ ἁγίων ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἐπαρθῶσι διὰ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν φανερώς λεγομένων παρ' αὐτῶν. Οὐκ εἰσὶ γὰρ

στούς μαθητές Του: «Δέν εἶσθε σεῖς πού μιλάτε, ἀλλά τό Πνεῦμα τοῦ Πατέρα σας πού μιλάει μέσα σας» (Ματθ. 10, 20). Ὡστε λοιπόν ὅπως θέλει ὁ Θεός λαλεῖ καί ὄχι ὅπως θέλουν αὐτοί.

Ἑρώτηση

Ἀφοῦ τά ἄκουσε αὐτά καί τά κατανόησε, εἶπε: Καί πῶς βρίσκουμε ὅτι οἱ παλιοί ἅγιοι Πατέρες λάβαιναν ἀπό τό Θεό ὅ,τι ζητοῦσαν; Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε:

Ἀπόκριση

Δέν λάβαιναν ἀπό τό Θεό ὅ,τι ζητοῦσαν, ἀπλά μᾶς ἀνέφεραν γραπτῶς τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες πού ἔλαβαν ὅ,τι ζήτησαν. Καί ἄς σέ πληροφορήσει γι' αὐτό ὁ λόγος τοῦ Εὐαγγελίου πού λέει: «Πλησίασε κάποιος τόν Ἰησοῦ καί τοῦ εἶπε· ὁ γιός μου βασανίζεται ἄσχημα ἀπό δαιμόνιο. Τόν πῆγα πολλές φορές στούς μαθητές σου, ἀλλά δέν μπόρεσαν νά τόν θεραπεύσουν» (πρβλ. Ματθ. 17, 15-16). Ἀφοῦ λοιπόν οἱ Ἀπόστολοι δέν ἔλαβαν τότε αὐτό πού ζήτησαν, πῶς μπορούμε νά ποῦμε ὅτι οἱ ἅγιοι πάντα λαμβάνουν ὅσα ζητοῦν; Διότι καί οἱ Ἀπόστολοι ρώτησαν τόν Κύριο γεμάτοι ἀπορία καί τοῦ εἶπαν: «Δέσποτα, πῶς ἐμεῖς δέν μπορέσαμε νά τόν θεραπεύσουμε»; Καί Ἐκεῖνος τοὺς ἀπάντησε: «Αὐτό τό γένος δέν ἐξέρχεται παρὰ μόνο μέ προσευχή καί νηστεία» (Μάρκ. 9, 28-29).

Ἑρώτηση

Ἐπειτα πάλι τόν ξαναρώτησε: Καί γιατί ὁ Θεός δέν ἐκπληρώνει στούς ἁγίους τά αἰτήματα πού τοῦ ἀπευθύνουν; Καί ὁ Γέροντας εἶπε:

Ἀπόκριση

Ο Θεός ὅλα ὅσα κάνει τά κάνει γιά τό συμφέρον τῶν ἀνθρώπων, διότι Αὐτός γνωρίζει περισσότερο ἀπ' αὐτούς ποιό εἶναι τό συμφέρον τους καί τί τοὺς ὠφελεῖ. Γι' αὐτό λοιπόν, ἐπειδή οἱ ἄνθρωποι δέν γνωρίζουν τό συμφέρον τους, τοὺς παρήγγειλε νά μή βαττολογοῦν στήν προσευχή, ζητώντας ἄλλα ἀντ' ἄλλων, λέγοντας: «Γνωρίζει ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος ἀπό τί ἔχετε ἀνάγκη, προτοῦ ἀκόμη νά Τοῦ τό ζητήσετε» (Ματθ. 6, 8). Καί νά ξέρεις ὅτι ὅπως λυπᾶται ὁ Θεός ἐσένα, τό ἴδιο λυπᾶται καί τοὺς ἁγίους Του. Ἐσένα μέν σέ εὐσπλαχνίζεται γιά νά μήν ἐπαρθεῖς, ἄν ἐπιτύχεις φανερά ὅσα ζήτησες, καί τοὺς ἁγίους γιά νά μήν ἐπαρθοῦν καί αὐτοί μέ τίς ἀποκαλύψεις πού θά

μείζους Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, λέγοντος· «καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα μὲ κολαφίσῃ».

Ὑπαγε, πρόσεχε σεαυτῷ, καὶ δεόμεθα τοῦ Θεοῦ δοῦναί σοι στερρὰν καρδίαν καὶ πίστιν ἀκλινῇ. Μὴ οὖν σκανδαλίζου εἰς τοὺς ἁγίους· οὐ πλανᾶται γὰρ τὸ λαλοῦν ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα ἅγιον τοῦ Θεοῦ· εἰς αὐτοὺς γὰρ πληροῦται τὸ ρηθὲν «τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ».

Καὶ ταῦτα ἀκούσας ἐπληροφορήθη ἐν Κυρίῳ, καὶ ἀπῆλθε χαίρων καὶ εὐλογῶν τὸν Θεόν, τὸν δοξάζοντα τοὺς ἁγίους αὐτοῦ.

ψοθ'

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα. Ἐπειδὴ κύων ἔδασκε τὸν παιδᾶ μου, εἶπέ μοι, ἀποθνήσκει ἢ οὐ; Λέγουσι γὰρ τινες ὅτι ὁ δηχθεὶς ὑπὸ κυνὸς ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἀποθνήσκει.

Ἀπόκρισις

Οὐδὲν κακὸν ἔχει, μὴ φοβηθῇς· ἀλλὰ νόησον ὅτι γέγραπται· «στρουθίον εἰς παγίδα οὐ πίπτει ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

ψπ'

Ἑρώτησις

Ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος ἐνόμισεν ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ὁ δὲ μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέθανε. Μεγάλην δὲ πίστιν ἔχων ὁ δεσπότης αὐτοῦ εἰς τὸν Γέροντα καὶ εἰδὼς ὅτι οὐ ψεύδεται, ἐθαύμαζε καὶ οὐκ ἐπληροφορεῖτο ὅτι

128. Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔχει «μυαλό ξυράφι» καὶ καρδιά ἐμπαθή, ὅχι μόνο βρίσκει «εὐκόλα» λάθη στοὺς Ἁγίους τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀσυνείδητα γίνεται καὶ βλάσφημος ἐπικριτὴς τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ ἢ ἀκόμη τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ Κυρίου. Π.χ. συνθεστάτα χαρακτηρίζει τὸ Θεό ἄδικο, προσωπολήπτη κ.τ.λ.

129. Ὁ καλὸς αὐτὸς Χριστιανὸς δὲν εἶχε μόνο τὸ θέμα τοῦ «ἀτυχήματος» ποῦ βρῆκε τὸν ὑπηρέτη του, εἶχε καὶ τὰ «λαϊκά» προγνωστικά ποῦ τοῦ δημιουργοῦσαν ἀγωνία. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου εἶναι ἔμμεση ἀλλὰ βαρύτερα ἐλεγκτική. Εἶναι σάν νά τοῦ λέει: «Ὑπολογίζεις πῶς πολὺ, στὰ βιώματά σου, τὰ ἀνεύθυνα καὶ φτωχὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων καὶ παραθεωρεῖς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ποῦ μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ βαθύτερο νόημα τῶν γεγονότων τῆς καθη-

γίνουν μέσω αὐτῶν. Διότι δέν εἶναι ἀνώτεροι ἀπό τόν ἀπόστολο Παῦλο πού ἔλεγε: «Καί γιά νά μήν ὑπερηφανεύομαι, ἐξαιτίας τῶν ὑπερβολικῶν ἀποκαλύψεων, ἐπέτρεψε ὁ Θεός νά μέ κεντάει, σάν ἀγκάθι στό σῶμα, ἀρρώστια ἀθεράπευτη, ἄγγελος τοῦ σατανᾶ, γιά νά μέ χτυπᾶ κατά πρόσωπο καί νά μέ ταλαιπωρεῖ» (Β΄ Κορ. 12, 7).

Πήγαινε, πρόσεχε τόν ἑαυτό σου καί ἐμεῖς παρακαλοῦμε τό Θεό νά σοῦ δώσει σταθερότητα στό φρόνημα καί ἀκλόνητη πίστη. Καί μή σκανδαλίζεσαι σχετικά μέ τούς ἁγίους¹²⁸, διότι τό Ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πού λαλεῖ μέσα τους, δέν πλανᾶται, ἐφόσον σ' αὐτούς πραγματοποιεῖται ἐκεῖνο πού ἔχει λεχθεῖ: «Τό Πνεῦμα Σου τό ἀγαθό ἄς μέ ὀδηγήσει σέ γῆ εὐθεία, ἀπαλλαγμένη ἀπό κάθε πλάνη καί ἀπό κάθε ἐμπόδιο πρὸς ἄσκηση τῆς ἀρετῆς» (Ψαλμ. 142, 10).

Ὅταν τά ἄκουσε αὐτά, ἡ καρδιά του πῆρε πληροφορία ὅτι ἦταν λόγια τοῦ Κυρίου καί ἔφυγε χαρούμενος, εὐλογώντας τό Θεό πού δοξάζει τούς ἁγίους Του.

779

Ἑρώτηση

Κάποιος ἄλλος φιλόχριστος ρώπησε τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη: Ἕνας σκύλος δάγκωσε τό δοῦλο μου, πές μου θά πεθάνει ἢ ὄχι, γιατί μερικοί λένε ὅτι αὐτός πού δαγκώθηκε ἀπό σκύλο πεθαίνει μέσα σέ σαράντα μέρες.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν ἔχει πάθει τίποτε τό κακό. Μή φοβηθεῖς, ἀλλά προσπάθησε νά ἐννοήσεις ἐκεῖνο πού λέει ἡ Γραφή: «Οὔτε ἓνα σπιουργίτι δέν πέφτει σέ παγίδα, χωρίς τό θέλημα τοῦ Πατέρα σας πού εἶναι στούς οὐρανούς»¹²⁹ (πρβλ. Ματθ. 10, 29).

780

Ἑρώτηση

Ὅταν ἄκουσε αὐτά τά λόγια ἐκεῖνος νόμισε ὅτι δέν θά πεθάνει ὁ δοῦλος του, ἀλλά πέθανε μετά ἀπό δύο ἡμέρες. Ἐπειδή ὅμως ὁ κύριός του εἶχε μεγάλη ἐμπιστοσύνη στό Γέροντα καί ἤξερε καλά ὅτι ποτέ δέν

μερινότητας». Γι' αὐτό καί συμπληρωματικά τοῦ λέει στήν ψα' Ἑρωταπόκρισι: «Οὐ δυνατόν γάρ ἄνευ τῆς προστάξεως τοῦ Θεοῦ ἀποθανεῖν, κἂν ὑπὸ μυρίων ἰοβόλων δηκτῇ τις». Καί ὁ συλλογισμός ἀναπτύσσεται περαιτέρω μέ τό: «ὁ γάρ ἐκ τοῦ Θεοῦ θάνατος, οὐδέν κακὸν ἔχει».

ἀπέθανε. Καὶ ἔλθὼν ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ λέγων. Ὑπειδὴ ἀμφιβάλλομεν εἰ ἀπέθανεν ὁ παῖς ἢ ζῇ, τί λέγεις, Πάτερ;

Ἀπόκρισις

Α΄ πέθανεν.

ψπα΄

Ἑρώτησις

Καὶ πῶς εἶπας, ὅτι οὐδὲν κακὸν ἔχει;

Ἀπόκρισις

Ε΄ πειδὴ εἶχες ὑποψίαν ὅτι ἐκ τοῦ δήγματος τοῦ κυνὸς πάντως ἀποθνήσκει, ἐσήμανά σοι ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο· καὶ εἶπον οὐδὲν κακὸν ἔχει· ὁ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ θάνατος οὐδὲν κακὸν ἔχει. Ἵνα δὲ φανερώσω σοι, ὅτι μέλλει ἀποθνήσκειν τὸν ἐκ Θεοῦ θάνατον, προσέθηκα ὅτι «στρουθίον εἰς παγίδα οὐ πίπτει ἄνευ τοῦ Πατρὸς ἡμῶν»· οὐ δυνατόν γὰρ ἄνευ τῆς προστάξεως τοῦ Θεοῦ ἀποθανεῖν, κἂν ὑπὸ μυρίων ἰοβόλων δνκθῇ τις.

ψπβ΄

Ἑρώτησις

Καὶ διατί οὕτως ἀσαφῶς γέγονεν ἡ παρ' ὑμῶν ἀπόκρισις;

Ἀπόκρισις

Μὴ θαυμάσης ὅτι οὐκ εἶπόν σοι φανερώς περὶ τούτου. Οὐ χρὴ γὰρ πάντοτε φανερώς περὶ τῶν τοιούτων λέγειν· βλάπτουσι γὰρ τὸν λέγοντα καὶ οὐκ ὠφελοῦσιν. Οὐκ οἶδας ὅτι καὶ ὁ Σωτήρ, θέλων δεῖξαι τὴν ἀνθρωπότητα, τοῖς ταπεινοῖς ἐκέκρητο ρήμασι, λέγων, «ποῦ τεθείκατε Λάζαρρον;» καὶ «πόσους ἄρτους ἔχετε;» καὶ «τίς ἦψατό μου;», διδάσκων τοὺς ἁγίους μὴ πάντοτε κεκρῆσθαι τοῖς ὑψηλοῖς· διὰ τοῦτο πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτῶν

διαψεύδεται, ἀποροῦσε καὶ δὲν πίστευε ὅτι πέθανε. Πῆγε λοιπόν στο Μο-
ναστήρι καὶ ρώτησε σχετικά μέ τό δοῦλο του, λέγοντας: «Ἐπειδή ἀμφι-
βάλλουμε ἂν ὁ δοῦλος πέθανε ἢ ζεῖ, τί λές, Πάτερ;».

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πέθανε.

781

Ἑρώτηση

Καί πῶς μᾶς εἶπες ὅτι δὲν ἔχει πάθει τίποτε κακό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Επειδή φοβόσουν ὅτι ὁ δοῦλος σου θά πεθάνει ὅπωςδήποτε ἀπό τό δάγ-
κωμα τοῦ σκύλου, σοῦ ἐπισήμανα ὅτι δὲν θά τοῦ συμβεῖ αὐτό. Καί σοῦ
εἶπα ὅτι «δὲν ἔχει πάθει τίποτε κακό», διότι ὁ θάνατος πού προέρχεται
ἀπό τό Θεό δὲν ἔχει τίποτε τό κακό. Γιά νά σοῦ φανερώσω δέ ὅτι ἐπρόκειτο νά
πεθάνει μέ θάνατο προερχόμενο ἀπό τό Θεό, σοῦ εἶπα ἐπιπλέον ὅτι «οὔτε ἓνα
σπουργίτι δὲν πέφτει σπὴν παγίδα χωρὶς τό θέλημα τοῦ Πατέρα μας» (πρβλ.
Ματθ. 10, 29). Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νά πεθάνει κανεὶς χωρὶς τὴν προσταγὴν
τοῦ Θεοῦ, ἔστω κι ἂν τὸν δαγκώσουν χιλιάδες φαρμακερά ζῶα.

782

Ἑρώτηση

Καί γιατί ἡ ἀπόκρισή σας ἦταν τόσο ἀσαφής;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μὴν παραξενεύεσαι πού δὲν σοῦ μίλησα φανερά γιά τό θάνατο τοῦ δού-
λου σου, ἀφοῦ δὲν πρέπει νά μιλάει κανεὶς πάντα φανερά γιά τέτοια
θέματα, μιά καὶ βλάπτουν ψυχικά καὶ δὲν ὠφελοῦν ἐκεῖνον πού τὰ ἀπο-
καλύπτει. Δὲν πρόσεξες ὅτι καὶ ὁ Σωτήρας, θέλοντας νά δείξει τὴν ἀνθρώπινη
φύση Του, χρησιμοποιοῦσε ταπεινά λόγια καὶ ἔλεγε: «Ποῦ ἔχετε θάψει τό
Λάζαρο;» (Ἰωάν. 11, 34) καὶ «πόσους ἄρτους ἔχετε;» (Μάρκ. 6, 38) καὶ «ποιός
μέ ἄγγιξε;» (Μάρκ. 5, 30), διδάσκοντας μέ τὴ στάση Του αὐτὴ τοὺς ἁγίους νά
προσπαθοῦν πάντοτε νά μὴ χρησιμοποιοῦν τρόπους καὶ μεθόδους πού θά

ἀπεκρίνοντο. Εἰ δὲ καὶ τινες σκανδαλίζονται, ἀκούετωσαν τοῦ Παύλου λέγοντος ὅτι «ἡμεῖς εὐωδία ἐσμέν τοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Οἷς μὲν ὁσμη ζωῆς εἰς ζωὴν, οἷς δὲ ὁσμη θανάτου εἰς θάνατον». Τοῖς μὲν οὖν πιστοῖς εἰσι ταῦτα ἵνα νοήσωσι καὶ ὠφεληθῶσι, τοῖς δὲ ἀπίστοις ἵνα ἡμᾶς κατευτελίσωσι καὶ ὠφεληθῶμεν.

ψπγ'

Ἑρώτησις

Πολλάκις συμβαίνει τοῦτον τὸν Γέροντα Ἰωάννην ἐρωτῶμενον ὑπὸ τινων παραπέμπειν τὴν ἐρώτησιν τῷ μεγάλῳ Γέροντι, τῷ ἁββᾶ Βαρσανουφίῳ, κατὰ ταπεινώσιν, καὶ μάλιστα ὅτε ἔμελλε μέγα καὶ θαυμαστὸν πρᾶγμα γίνεσθαι, καὶ οὐδέποτε ἀπέτυχεν ἡ ἐρώτησις αὐτοῦ <παραπεμφθεῖσα>.

Ἀνὴρ οὖν φιλόχριστος εἶπεν ἅπαξ τῷ Γέροντι τούτῳ Ἰωάννῃ. Τί χλευάζεις ἡμᾶς, Πάτερ Ἰωάννη, ἔχων τὴν αὐτὴν τοῦ Πνεύματος δύναμιν καὶ παραπέμπων τῷ ἀγίῳ καὶ μεγάλῳ Γέροντι τῷ Πατρὶ Βαρσανουφίῳ;

Ἀπόκρισις

Εἰ γὰρ ἐπεμψα ὑμᾶς καὶ οὐκ ἐπέτυχεν, ὑπῆρχεν ἂν χλεύη. Συμφέρον οὖν ὑμῖν ἐστίν, ἵνα δύο εὐχωνται περὶ ὑμῶν περισσότεροι γὰρ οἱ δύο τοῦ ἐνός. Φαίνεται δὲ

130. Ὑπάρχει μιά, ἀσυνείδητη γιὰ τοὺς πολλοὺς, παρανόηση στοῦ θέματος τῆς ἀγιότητας καὶ τῶν ἁγίων. Καὶ ὅπως σέ κάθε ἄλλη παρανόηση, ἔτσι καὶ σ' αὐτή, δέν εἶναι ἀμέτοχος ὁ διάβολος, πού φθονεῖ ἀπεριόριστα τὴν ἀγιότητα ὅπου καὶ ἂν τὴ συναντήσῃ. Ἔτσι καὶ στά χρόνια μας, τό «θέλω νά γίνω ἅγιος» ἐκλαμβάνεται ὡς τό «θέλω νά ἀγιοποιηθῶ» μέ τὴν ἔννοια νά μῶ στο χορὸ τῶν Ἀγίων πού ἰδιαίτερα τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία. Μᾶς παραπέμπει δηλαδή στά Ματθ. 20, 21-23 καὶ Μάρκ. 10, 35-40.

Μέ αὐτὸ τὸν τρόπο, ἐν ὀνόματι τῆς ταπεινοφροσύνης, ὁ διάβολος μᾶς πείθει νά ἀμελήσουμε τὴν νιο βασικὴ καὶ θεμελιώδη ὑποχρέωσή μας. Τό νά ἐπιθυμῶ «ἀγιοποίηση» μέ βάζει στή διαδικασία τῆς Ἑδεμικῆς πτώσης. Τό νά ἐπιδιώκω τὴν ἀγιότητα εἶναι βασικὴ προϋπόθεση καὶ καρπὸς τῆς ἐν Χριστῷ πρόσληψής μου. Καὶ σέ μιά τέτοια σχέση, ὁ ἄνθρωπος γίνεται Χριστοειδὴς ὄντολογικά καὶ δέν παραμένει «Χριστιανὸς τοῦ Ἀστυνομικοῦ Δελτίου Ταυτότητας». Κατὰ συνέπεια, καὶ ἡ διαγωγή του εἶναι Χριστομίμητη, δηλαδή ἄλλοτε κρύβει καὶ ἄλλοτε φανερώνει τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ πού ἐνεργεῖ μέσα του, καὶ τότε πάλι σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Κυρίου.

131. Σύμφωνα μέ τό χωρίο Λουκ. 2, 34 ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὡς «σημεῖον ἀντιλεγόμενον», εἰσπράττεται ἀπὸ ἄλλους θετικά καὶ ἀπὸ ἄλλους ἄρνητικά, σέ κάθε ἐποχὴ. Τό ἴδιο συμβαίνει καὶ μέ τοὺς «δικούς Του», τοὺς ἁγίους Του. Στό προκείμενο θέμα τώρα ὁ «Ὅσις ἐξεδικεύει τό λόγο καὶ μᾶς διδάσκει ὅτι ἐκεῖνοι πού μᾶς εἰσπράττουν θετικά (τό ἀξίζουμε ἢ ὄχι) ὠφελοῦνται, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού μᾶς εἰσπράττουν ἄρνητικά (δίκαια ἢ ἀδίκαια), μᾶς ὠφελοῦν μέ τό νά μᾶς ἐξουθενώσουν «σταυρωτικά». Ὅταν ὁμως δέν ἔχουμε πατήσει στέρεα στή Χριστοκεντρικὴ

φανερώνουν δόξα καὶ αἴγλη¹³⁰, (ἀκόμη καὶ τότε πού διακονοῦν τῇ θαυματουργῷ Βούλησιν καὶ Δυνάμει τοῦ Θεοῦ). Γι' αὐτό καί οἱ ἅγιοι ἀπαντοῦσαν πάντα μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά μή βλάπτονται ψυχικά. Ἄν ὑπάρχουν ὅμως κάποιοι πού σκανδαλίζονται μ' αὐτά, ἄς ἀκούσουν τόν ἀπόστολο Παῦλο πού λέει ὅτι «εἵμαστε εὐωδία τοῦ Χριστοῦ στό Θεό μεταξύ ἐκείνων πού σώζονται καί ἐκείνων πού χάνονται· γιά τούς πρῶτους μέν ὁσμή πού ἀπό ζωῇ ὁδηγεῖ σέ ζωή, ἐνῶ γιά τούς ἄλλους ὁσμή πού ἀπό θάνατο ὁδηγεῖ σέ θάνατο» (Β' Κορ. 2, 15-16). Αὐτά λοιπόν τά ἀνέφερα γιά τούς πιστούς, γιά νά τά ἐννοήσουν καί νά ὠφεληθοῦν, καί γιά τούς ἄπιστους, γιά νά μᾶς κατεξευτελίσουν καί νά ὠφεληθοῦμε¹³¹.

783

Ἑρώτηση

Πολλές φορές συνέβη, ὅταν ἔθεται κάποιοι ἐρωτήσεις σ' αὐτόν τό Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, νά παραπέμπει τήν ἐρώτησιν στό μεγάλο Γέροντα, τόν ἀββά Βαρσανούφιο, ἀπό ταπείνωσιν. Καί μάλιστα τό ἔκανε αὐτό ὅταν ἐπρόκειτο νά γίνει κάποιο μεγάλο καί θαυμαστό γεγονός. Καί οὐδέποτε ἔμεινε ἀναπάντητη ἡ ἐρώτησις πού ἀπέστειλε στό μεγάλο Γέροντα.

Κάποιος φιλόχριστος ὅμως εἶπε κάποτε στό Γέροντα Ἰωάννη: «Γιατί μᾶς ἐμπαίζεις, Πάτερ Ἰωάννη, καί παραπέμψεις τίς ἐρωτήσεις μας στό μεγάλο Γέροντα, στόν πατέρα Βαρσανούφιο, ἐνῶ ἔχεις τήν ἴδια δύναμιν Πνεύματος»;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εγώ δέν εἶμαι τίποτα, ἀλλά καί νά ἤμωνα, αὐτό δέν εἶναι ἐμπαιγμός¹³², διότι ἂν σᾶς ἔστειλα στό Γέροντα καί δέν σᾶς ἔδινε φωτισμένη καί εὐστοχῇ ἀπάντησις, θά ἦταν χλευασμός καί ἐμπαιγμός. Νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι συμφέρον σας νά εὐχονται δύο γιά σᾶς, διότι οἱ δύο ἔχουν μεγαλύτερη δύναμιν ἀπό τόν ἕνα. Ἀλλά εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι καί ὁ Κύριος ἔκανε τό ἴδιο,

βάσις, τότε ζοῦμε τά πράγματα ἀνεστραμμένα. Ὅταν μᾶς εἰσπράττουν θετικά, νομίζουμε ὅτι μᾶς ὠφελοῦν καί ὅταν μᾶς εἰσπράττουν ἀρνητικά, νομίζουμε ὅτι βλάπτονται.

132. Ἡ κατηγορία τῆς «χλεύης», τοῦ ἐμπαιγμοῦ, μπορεῖ νά ἔχει δύο ἔννοιες: α) Γιατί μᾶς ἐμπαίζεις; β) Γιατί κρύβεις τό πνευματικό ἀνάστημά σου; Ὁ Ὁσῖος ἀπαντᾷ: Ἄπλως λειτουργῶ τῇ σχέσει μου πρός τό Μ. Γέροντα Βαρσανούφιο Χριστομίμῃτα (*φαίνεται δὲ καί ὁ Κύριος τοῦτο ποιῶν*) ὅπως ὁ Υἱός πρός τόν Πατέρα (πρβλ. Ἰωάν. 5, 19, 27 καί ἐξῆς).

Ἡ ἀλληλοπερικώρῃσις τῶν προσώπων οὔτε συνειδητοποιεῖται οὔτε ἐρμηνεύεται τό ἴδιο ἀπό ὄλους πάντοτε. Παράδειγμα ἐμπρακτο αὐτῆς τῆς ἀλληλοπερικώρῃσις ἀποτελεῖ τό ἱστορικό γεγονός τῆς θαυμαστῆς θεραπείας πού ἀναφέρεται στήν ἐπόμενην (ψηδ') Ἑρωταπόκρισιν.

καὶ ὁ Κύριος τοῦτο ποιῶν φησὶ γάρ· «ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἐστι»· δυνάμενος γὰρ καὶ αὐτὸς ποιῆσαι τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ καὶ εἰπὼν, ὅτι «εἴ τι δ' ἂν βλέπη ὁ Υἱὸς τὸν Πατέρα ποιῶντα, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ποιεῖ», οὐκ ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις παρέπεμπε τοὺς μαθητὰς πρὸς τὸν Πατέρα, λέγων, «ἐρωτήσατε τὸν Πατέρα καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν». Καὶ πάλιν· «καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα»· καὶ πάλιν· «ἐγὼ ἂπ' ἐμαυτοῦ οὐδὲν ποιῶ, ἀλλ' ὁ Πατήρ ὁ οἰκῶν ἐν ἐμοί, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα».

ψπδ΄

Θαῦμα γενόμενον παρ' ἀμφοτέρων.

Ἄνὴρ τις σφόδρα φιλόχριστος καὶ φιλόξενος καὶ τὸ Ἀβραμιαῖον ἔργον ἐπιτελῶν (τὸ τῆς φιλοξενίας δηλαδὴ) ἐκινδύνευεν ἀποθανεῖν ὑπὸ τινος ἀρρωστίας, καὶ ἀπηγορεύθη παρὰ τῶν ἱατρῶν. Τινὲς οὖν τῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῶν αὐτοῦ ἔπεμψαν ἐρωτῶντες τὸν Γέροντα Ἰωάννην περὶ αὐτοῦ, ἵνα, εἴ ἔστι τὸ τέλος αὐτοῦ, διάθῃται.

Καὶ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς.

Τὸ τέλος ἔφθασε καὶ ὀφείλει διαθέσθαι. Καὶ ταῦτα δηλώσας εἶπε τῷ ὑπηρετοῦντι αὐτῷ· «ἀνελθε πρὸς τὸν ἅγιον Γέροντα καὶ αἰτῆσαι ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχήν, ἵνα χαρίσθαι αὐτῷ ὁ Θεὸς προσθήκῃ ζωῆς, διὰ τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ ἔργον τῆς φιλοξενίας. Ἐὰν γὰρ αἰτήσῃται ὁ Γέρον, λαμβάνει τὴν χάριν».

Καὶ ἀνεληθόντος τοῦ ὑπηρετοῦ καὶ αἰτήσαντος, ἐποίησεν ὁ Γέρον τὴν εὐχήν, οὐδὲν δὲ εἶπε. Καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γέροντος Ἰωάννου πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις μέγαν Γέροντα, καὶ τούτου τὴν μὲν εὐχήν ποιήσαντος μηδὲν δὲ εἰπόντος, μαθὼν τοῦτο ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης, εἶπε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀρρωστίᾳ ταύτῃ· ὁ γὰρ Γέρον ἔλαβε παρὰ Θεοῦ τὴν χάριν. Ὁ δὲ Ἀββᾶς ἐγνώρισε πάντα τοῖς αἰτήσασιν περὶ τούτου· παρακρῆμα γὰρ ἀνένηψεν ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ κινδύνου, καὶ τελείας ἰάσεως ἔτιχε ταῖς εὐχαῖς τοῦ μεγάλου καὶ ἀγίου Γέροντος Βαρσανουφίου καὶ τοῦ μιμητοῦ αὐτοῦ καὶ ὁμοτρόπου Ἰωάννου· καὶ γνωσθέντων αὐτῶ τῶν περὶ τῆς ἰάσεως, ἔτι καὶ ἔτι προέκοψε τῇ φιλοξενίᾳ εἰς δόξαν Θεοῦ.

διότι λέει «ὁ Πατέρας μου εἶναι μεγαλύτερος καὶ ἀνώτερος ἀπὸ μένα» (Ἰωάν. 14, 28), ἐνῶ εἶχε τὴ δύναμη καὶ Αὐτὸς νὰ κάνει τὰ ἔργα τοῦ Πατέρα Του, ἀφοῦ εἶπε ὅτι «ὁ Υἱὸς ὁ,τιδήποτε βλέπει νὰ κάνει ὁ Πατέρας, αὐτὰ ὁμοίως κάνει καὶ ὁ Ἰδιος» (Ἰωάν. 5, 19). Καὶ ὅχι μιὰ φορά, ἀλλὰ πολλές, παρέπεμπε τοὺς μαθητὲς πρὸς τὸν Πατέρα, λέγοντάς τους: «Ὅσα ζητήσετε ἀπὸ τὸν Πατέρα στὸ ὄνομά μου θὰ σᾶς τὰ δώσει» (Ἰωάν. 16, 23). Καὶ πάλι· «καὶ ἐγὼ θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα» (Ἰωάν. 14, 16). Καὶ σέ ἄλλο σημεῖο: «Ἐγὼ δὲν κάνω τίποτε ἀπὸ μόνος μου, ἀλλὰ ὁ Πατέρας μου, μένοντας ἐνωμένος μέ μένα, πραγματοποιεῖ ὅσα θαυμαστά γίνονται» (Ἰωάν. 14, 10).

784

Θαῦμα πού ἔγινε καὶ ἀπὸ τοὺς δύο Γέροντες.

Κάποιος πολὺ εὐσεβὴς καὶ φιλόξενος ἄνθρωπος πού διακονοῦσε στὸ Ἀβραμαιο ἔργο (τῆς φιλοξενίας) κινδύνευε νὰ πεθάνει ἀπὸ κάποια ἀρρώστια. Καὶ ἐπειδὴ οἱ γιατροὶ τὸν καταδίκασαν, κάποιοι ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοὶ του ἔστειλαν καὶ ρώτησαν τὸ Γέροντα Ἰωάννη ἂν βρίσκεται ὁ ἀρρωστος κοντά στὸ θάνατο, ὥστε νὰ κάνει τὴ διαθήκη του.

Καὶ ὁ Γέροντας τοὺς ἀποκρίθηκε τὰ ἑξῆς.

Τὸ τέλος ἔφθασε καὶ ὀφείλει νὰ κάνει τὴ διαθήκη του. Καὶ ἀφοῦ τοὺς δῆλωσε τὰ σχετικὰ μέ τὸ θάνατό του, εἶπε στὸ μοναχὸ πού τὸν διακονοῦσε: «Πήγαινε στὸν ἅγιο Γέροντα Βαρσανούφιο καὶ ζήτησέ του νὰ κάνει προσευχὴ γι' αὐτόν, γιὰ νὰ τοῦ χαρίσει ὁ Θεὸς ἀκόμη ζωὴ, χάριν τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου τῆς φιλοξενίας πού ἐπιτελεῖ. Διότι, ἂν τὸ ζητήσει ὁ Γέροντας, θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ αἷτημά του».

Μόλις ἀνέβηκε ὁ διακονητὴς στὸ κελλί τοῦ Γέροντα Βαρσανουφίου καὶ τὸν παρακάλεσε γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ ἀδελφοῦ, ὁ Γέροντας ἔκανε προσευχή, ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Καὶ πάλι, γιὰ δευτέρη καὶ γιὰ τρίτη φορά, τὸν ἔστειλε ὁ Γέροντας Ἰωάννης πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις μέγα Γέροντα καὶ πάλι ἔκανε τὴν προσευχή, χωρὶς νὰ πεῖ τίποτε. Ὅταν τὸ ἄκουσε αὐτὸ ὁ ἀββάς Ἰωάννης, εἶπε στὸ διακονητὴ του : «Δέν θὰ πεθάνει ὁ ἄνθρωπος αὐτός μέ τὴν ἀρρώστια αὐτή, διότι ὁ Γέροντας ἔλαβε Χάρη ἀπὸ τὸ Θεό». Τότε ὁ μοναχός, ὁ διακονητὴς τοῦ ἀββά Ἰωάννου, ἀνέφερε τὸ καθεὶ στοὺς ἀνθρώπους πού εἶχαν ἔλθει νὰ ζητήσουν τὴν προσευχὴ τῶν Γερόντων γιὰ τὴν ὑγεία τοῦ ἀδελφοῦ, ὁ δὲ ἀρρωστος ἀνάνηψε ἀμέσως ἀπὸ τὴ βαρὶὰ ἀρρώστια καὶ ἰάθηκε ἐντελῶς μέ τίς εὐχὲς τοῦ μεγάλου καὶ ἁγίου Γέροντα Βαρσανουφίου καὶ τοῦ μιμητῆ του καὶ ὁμότροπου Ἰωάννου. Καὶ ἀφοῦ ἔκαναν γνωστά στὸν ἀρρωστο τὰ σχετικὰ μέ τὴν ἴαση, πολὺ περισσότερο ἐπιδόθηκε στὸ ἔργο τῆς φιλοξενίας πρὸς δόξα Θεοῦ.

ψπε '

Ἑρώτησις

Τινὲς φιλόχριστοι, προσδοκῶντες ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τινων δυνατῶν, ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν Γέροντα Ἰωάννην, εἰ ὧφειλον προσφυγεῖν ἄλλοις δυνατωτέροις προσώποις καὶ ἀγοράσαι τὴν ἑαυτῶν προστασίαν.

Ἀπόκρισις

Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· μὴ ἀγοράζετε προστασίαν θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ ἀνθρώπου· ὅτι σήμερόν ἐστι καὶ αὔριον οὐκ ἔστι. Ἐδώκατε τὰ ὑμῶν καὶ ἀπέθανεν ὁ προστάτης καὶ ἀπωλέσατε τὰ ὑμῶν μετὰ τῆς προστασίας αὐτῶν. Θέλετε ἀγοράσαι προστασίαν ἀφθαρτον; Ἀγοράσατε τὴν προστασίαν τοῦ ἀθανάτου καὶ ἀφθάρτου βασιλέως Θεοῦ, τοῦτ' ἔστι τῶν πτωχῶν· αὐτὸς γὰρ τὰ τῶν πτωχῶν εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται· «ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν». Γινώσκετε γὰρ ὅτι, ἐὰν ἀγοράσητε προστασίαν ἀνθρώπου, ὁ Θεὸς οὐ προΐσταται ὑμῶν.

Ἐὰν δὲ εἵπτε, καὶ πῶς εὐρίσκομέν τινας τῶν Πατέρων ἔχοντας καὶ κατὰ σάρκα προστάτας; Οὐ κατὰ ἀγορασίαν ἔχουσι τὴν προστασίαν, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν κατὰ ἀγάπην Θεοῦ παρεκάλεσαν ἐκείνους, οἱ δὲ προϋστάμενοι αὐτῶν κατὰ πίστιν αὐτοὺς προσεδέξαντο χαίροντες. Καὶ ψηλαφήσατε τὸ μέσον καὶ εὐρήσατε, ὅτι οὐδὲν ἐδόθη εἰς ἀγορασίαν τῆς τοιαύτης προστασίας, οὐδὲ ᾗτησάν τι ἐκεῖνοι περισσὸν παρ' αὐτῶν, εἰ μὴ τὰς εὐχὰς αὐτῶν τὰς πρὸς τὸν Θεόν, τὰς ἐντιμωτέρας παντὸς χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου. Τί γὰρ ἦν τὸ πράγμα; Ἐὰν ἔλθῃ ὀργὴ παρὰ Κυρίου, αὐτοὶ δυσωπήσουσιν ὑπὲρ ἐκείνων. Βλέπε οὖν καὶ εὐρίσκεις ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους κατὰ Θεόν ἐστι τὸ πρᾶγμα.

ψπς '

Ἑρώτησις

Ἀκαταστασίας κινήσεως τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ προσδο-

133. Ἐναντίρρητα, εἶναι διαφορετικά μεταξύ τους τὸ ἐπίπεδο στό ὁποῖο κινεῖται ὁ ἐκτός Χριστοῦ μεταπτωτικός ἄνθρωπος καί τὸ ἐπίπεδο στό ὁποῖο κινεῖται ὁ ἐν Χριστῷ ἀναγεννώμενος ἄνθρωπος. Ὁ πρῶτος θεωρεῖ σταθερό ἔδαφος τή γῆ καί τὰ γήινα· ὁ δεύτερος τόν οὐρανὸ καί τὰ οὐράνια. Ὁ πρῶτος ἀλλοιώνει τὰ οὐράνια ἐπηραζόμενος ἀπὸ τὰ γήινα, ὁ δεύτερος ἀναμεταμορφώνει τὰ γήινα μέ βάση τὰ οὐράνια. Πάνω σ' αὐτὴ τὴ διαφορά δίνεται καὶ ἡ ἀπάντησι τοῦ Ὁσίου. Ἰδιαίτερα δέ ἡ σύστασι «ἀγοράσατε τὴν προστασίαν τοῦ ἀθανάτου καὶ ἀφθάρτου βασιλέως Θεοῦ, τοῦτ' ἔστι τῶν πτωχῶν», εἶναι πού γεφυρώνει τὰ οὐράνια καί τὰ ἐπίγεια, μέσα σ' ἓνα ἀπαράμιλλο κοινωνικὸ ρεαλισμὸ.

785

Ἑρώτηση

Μερικοί εὐσεβεῖς κοσμικοὶ καὶ φιλόχριστοι, πρόβλεπαν ὅτι πρόκειται νὰ ἀδικηθοῦν ἀπὸ κάποια ἰσχυρά πρόσωπα καὶ ρώτησαν τὸν ἴδιο Γέροντα Ἰωάννη ἂν πρέπει νὰ προσφύγουν σὲ ἄλλους ἰσχυρότερους γιὰ νὰ ἐξαγοράσουν τὴν προστασία τους».

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Τότε ὁ Γέροντας Ἰωάννης τοὺς ἀποκρίθηκε καὶ τοὺς εἶπε: Μὴ ζητᾶτε νὰ ἐξασφαλίσετε «ἐπὶ πληρωμῇ» τὴν προστασία θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ ἀνθρώπου, πού σήμερα εἶναι καὶ αὖριο δέν εἶναι. Πέστε ὅτι δώσατε τὴν περιουσία σας καὶ πέθανε ὁ ὑψηλὸς σας προστάτης, τότε θὰ ἔχετε χάσει καὶ τὴν περιουσία σας καὶ τὴν ὑψηλὴ προστασία του. Θέλετε νὰ ἀγοράσετε ἄφθαρτη καὶ ἀκατάλυτη προστασία; Ἀγοράστε τὴν προστασία τοῦ ἀθάνατου καὶ ἄφθартου Βασιλέα Θεοῦ¹³³, δίνοντας τὰ ἰσόποσα χρήματα στοὺς φτωχοὺς, διότι Αὐτὸς δέχεται ὡς δωρεὰ πρὸς τὸν Ἰδιο τὸν ἑαυτό Του ὅσα δίνονται στοὺς φτωχοὺς, ἀφοῦ λέει «πέινασα καὶ μοῦ δώσατε νὰ φάω» (Ματθ. 25, 35). Γνωρίζετε βέβαια πῶς ἂν ἐξαγοράσετε ἀνθρώπινη προστασία, ὁ Θεὸς παύει νὰ σᾶς προστατεύει.

Μπορεῖ φυσικά νὰ ρωτήσετε καὶ νὰ πεῖτε: «Καὶ πῶς βρίσκουμε μερικούς Πατέρες νὰ ἔχουν καὶ ἀνθρώπους ὡς προστάτες»; Δέν ἔχουν αὐτὴ τὴν προστασία ἐπειδὴ τὴν ἐξαγόρασαν, ἀλλὰ ἀπλῶς παρακάλεσαν ἄλλους ἁγίους Πατέρες μέ τὴν κατὰ Θεὸ ἀγάπη καὶ ἐκεῖνοι πού δέχτηκαν νὰ τοὺς προστατεύσουν τὸ ἔκαναν γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν εὐνοϊκὰ σπὴν ἐμπιστοσύνη πού τοὺς ἔδειξαν καὶ ὅ,τι ἔκαναν τὸ ἔκαναν μέ χαρούμενη καρδιά. Ζητήστε νὰ γνωρίσετε τὴ διαφορά ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυὸ καταστάσεις καὶ τότε θὰ βρεῖτε ὅτι δέν δόθηκε τίποτα γιὰ τὴν ἀγορά μιᾶς τέτοιας προστασίας, οὔτε ζήτησαν ἐκεῖνοι τίποτε περισσό-τερο ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες, παρὰ μόνο τίς προσευχές τους πρὸς τὸ Θεό, πού εἶναι πιὸ πολυτίμες ἀπὸ κάθε χρυσό καὶ ἄργυρο. Καὶ ποῖο ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα; Ἄν ὁ Κύριος ἐξαποστείλει τὴν ὀργή Του, οἱ ἅγιοι αὐτοὶ θὰ μεσιτεύσουν γιὰ χάρη τους. Πρόσεξε λοιπόν καὶ θὰ δεῖς ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος ἡ ὑπόθεση ἐξελίχτηκε κατὰ Θεό.

786

Ἑρώτηση

Δημιουργήθηκε κάποια ἀκαταστασία στὰ ἐκκλησιαστικά θέματα καὶ μερικοί, πού δέν ἀνῆκαν σπὴν Ἑκκλησία τοῦ Θεοῦ, περίμεναν νὰ χει-

κωμένων χειροτονεῖσθαί τινων μὴ κοινωνούντων αὐτῇ τῇ προστάξει τοῦ βασιλέως, καὶ ἐλπιζομένου διωγμοῦ γενέσθαι, ἠρώτησάν τινες φιλόχριστοι τὸν αὐτὸν Γέροντα, εἰ δεῖ ἀναχωρῆσαι καὶ κρύψαι τὰ ἴδια.

Ἀπόκρισις

Εἴστι τις δυνατώτερος τοῦ Θεοῦ; Εἰ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐσμεν καὶ συμπάλλομεν τῷ Δαβίδ ὅτι «εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου», τί φοβούμεθα; Ὅμως οὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς καταστρέψαι Νινευὶ τὴν πόλιν; Μὴ κατέστρεψεν; Οὐκί' ἀλλὰ διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτῶν συνεχώρησεν αὐτῇ. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς μετανοήσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ εἰρηνεύει πάντα. Καὶ πάλιν μὴ δυνατώτερός ἐστιν ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς τοῦ Ναβουχοδονόσορ; Καὶ ὅμως Δανιὴλ καὶ οἱ τρεῖς Παῖδες ἐδυσώπησαν τὸν ἐπουράνιον βασιλέα Θεὸν καὶ ὑπέταξεν αὐτοῖς τὸν βασιλέα. Ἡ δὲ ἐρώτησις ὑμῶν διπλοῦν ἔχει τὸν πόλεμον, δειλίας καὶ φιλαργυρίας. Ἡμεῖς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ἐσμεν, καὶ ἐξουσίαν ἔχει ποιῆσαι εἰς ἡμᾶς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Μὴ οὖν <φύγῃτε>, μηδὲ κρύψῃτε τι ὑμῶν.

ψπζ '

Ἑρώτησις

Οἱ αὐτοὶ πάλιν ἠρώτησαν τὸν αὐτὸν Γέροντα:

Πῶς οὖν γέγραπται «ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην»;

Ἀπόκρισις

Α'λλ' ἡμεῖς οὐπω ἐδιώκθημεν.

134. Ἐνδειξν ὅτι δὲν ζεῖ ὁ μεταπτωτικός ἄνθρωπος τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν -σέ ἱκανοποιητικό τουλάχιστον βαθμό- εἶναι καὶ τό νά μή γνωρίζει «ποῦ πονᾷ καὶ ποῦ τόν σφάζουν». Ἐτσι, καὶ στήν περίστασι αὐτή, σκέφθησαν νά ρωτήσουν τόν Ὅσιο νά τοὺς βεβαιώσει ἂν ἦλθε ἡ ὥρα νά κάνουν ὅσα εἶχαν ἀποφασίσει, ἀλλά δὲν εἶχαν ἀμφιβολία πάνω στήν ἀπόφασί τους. Ἡθέλαν

ροτονηθούν μέ τή διαταγή τοῦ Βασιλιᾶ. Ἐπειδή ὅμως φαινόταν ὅτι θά ξεσπάσει διωγμός, ρώτησαν κάποιοι εὐσεβεῖς κοσμικοὶ τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἄββᾶ Ἰωάννη, ἄν πρέπει νά ἀναχωρήσουν ἀπό ἐκεῖ καί νά κρύβουν προσωπικά τους εἶδη.

Ἐπίκριση Ἰωάννου.

Υπάρχει κανεῖς πιά δυνατός ἀπό τό Θεό; Ἄν εἴμαστε στά χέρια τοῦ Θεοῦ καί ψάλλουμε μαζί μέ τό Δαβίδ «στήν ἀκαταγώνιστη δύναμη τῶν χειρῶν σου θά ἐμπιστευθῶ τήν ψυχή μου» (Ψαλμ. 30, 6), τί ἔχουμε νά φοβηθοῦμε; Μήπως δέν εἶπε ὁ Θεός ὅτι θά καταστρέψει τήν πόλη Νινευτῖ; Τήν κατέστρεψε; Ὅχι. Ἀλλά ἐπειδή μετανόησαν οἱ κάτοικοί της, τοὺς συγχώρεσε. Καί ἐμεῖς λοιπόν ἄς μετανοήσουμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί θά εἰρηνεύσει τά πάντα. Ἀλλά μήπως εἶναι δυνατότερος ὁ ἐπίγειος τοῦτος βασιλιάς ἀπό τό Ναβουχοδονόσορα; Καί ὅμως ὁ Δανιήλ καί οἱ τρεῖς Παῖδες παρακάλεσαν τόν ἐπουράνιο Βασιλιά καί ὑπέταξε τό βασιλιά Ναβουχοδονόσορα σ' αὐτούς. Ἡ ἐρώτηση πού μοῦ υποβάλατε ὑποκρύπτει διπλό πόλεμο. Πόλεμο δειλίας καί φιλαργυρίας¹³⁴. Ἐμεῖς βρισκόμαστε στά χέρια τοῦ Θεοῦ καί ἔχει ἐξουσία νά κάνει σ' ἐμᾶς τό θέλημά Του. Μή φύγετε λοιπόν οὔτε νά κρύψετε κάτι ἀπό τά προσωπικά σας εἶδη.

787

Ἐρώτηση

Οἱ ἴδιοι πάλι ρώτησαν τόν ἴδιο Γέροντα:

Καί πῶς τότε λέει ἡ Γραφή «ἄν σᾶς διώξουν ἀπό τή μιά πόλη νά πηγαίνετε σπὴν ἄλλην»; (Ματθ. 10, 23).

Ἐπίκριση

Εμᾶς ὅμως δέν μᾶς ἔχει διώξει κανένας πρὸς τό παρόν.

τόν Ὅσιο τροχονόμο στή δραστηριότητά τους. Δέν τόν σκέφθηκαν ὡς ἔλεγχο τοῦ ἐσώτερου εἶναι τους. Ἐκεῖνος ὅμως βάζει τά πράγματα στή θέση τους καί τοὺς ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ πραγματικά ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς τους εἶναι ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος πού λειτουργεῖ τό πάθος τῆς φιλαργυρίας καί τῆς δειλίας. Αὐτὸς εἶναι πού τοὺς κάνει νά φεύγουν «*μηδενὸς διώκοντος*» (Ἐπίκρ. ψηζ').

ΙΘ΄. ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΠΡΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ
ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ



ψηπη΄

Ἑρώτησις

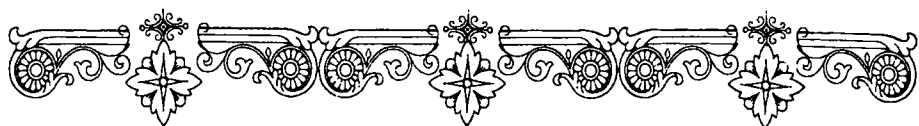
Πρεσβύτερός τις, ψηφισθείς παρὰ τῶν τῆς πόλεως εἰς ἐπισκοπὴν, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν Γέροντα, εἰ θέλει αὐτὸν ὁ Θεὸς γενέσθαι.

Ἀπόκρισις

Α 'δελφέ, ὑπὲρ ἐμὲ ἠρώτησας· ἐλάχιστος γάρ εἰμι ἄνθρωπος καὶ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον οὐκ ἔφθασα. Ὅμως ἀφῆκας τὸν Ἀπόστολον καὶ ἐρωτᾷς ἐμὲ τὸν μηδέποτε ἀρχὴν βαλόντα εἶναι μοναχόν; Τί δὲ λέγει ὁ Ἀπόστολος; «Ὁ ὀρεγόμενος ἐπισκοπῆς, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ· δεῖ δὲ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Γραφὴ λέγει, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ὅτι «ἐὰν ἐρωτήσῃτε ἐν τῷ ὀνόματί μου ψευδοπροφήτην καὶ ἔσῃτε ἄξιοι τοῦ ἀκοῦσαι τὴν ἀλήθειαν, λόγον ἀληθινὸν ἐμβάλλω εἰς τὸ στόμα τοῦ ψευδοπροφήτου εἰπεῖν ὑμῖν». Τούτου χάριν καὶ γὰρ σοὶ λέγω,

1. Ὑπάρχουν περίοδοι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ὅπου βρίσκουμε σέ ἔξαρση κάθε εἶδους «σιμωνιακές» συναλλαγές, κατὰ τὴν ἐκλογὴ καὶ κατάστασις Ἐπισκόπων. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ στίς ἡμέρας τῶν Ὀσίων κάπως ἔτσι ἦταν τὰ πράγματα. Παρὰ ταῦτα, μέσα στό γνόφου τοῦ «σιμωνιακοῦ» συνδρόμου -διαχρονικά- λαμπυρίζουν ἀναστήματα ὅπως τοῦ Πρεσβυτέρου πού προσέφυγε στόν Ὅσιο. Καί στίς δύο ἐπόμενες Ἑρωτήσεις βλέπουμε μιὰ τέτοια πνευματικὴ συμπεριφορά, τὴν ὁποία ἂν οἱ ὑποψήφιοι Ἐπίσκοποι μμούνταν, πολλὰ δεινὰ τῆς σύγχρονης Ὁρθοδοξίας θά ἔλειπαν.

2. Οὔτε στή γαλλικὴ ἔκδοσι παραπέμπουν σέ ἓνα τέτοιο Γραφικὸ ἐδάφιο, οὔτε στὴν ἔρευνα πού κάναμε (Ταμεῖον Π. Δ. καὶ Ταμεῖον Κ. Δ.) μπορέσαμε νά βροῦμε ἐδάφιο ἔτσι ὅπως τό παραθέτει τό κείμενο τοῦ Βόλου (Ἔκδ. Σωτ. Σκοινᾶ) ἐντὸς εἰσαγωγικῶν. Κατόπιν τούτου, θεω-

**Ἑρώτησιν**

Κάποιος πρεσβύτερος πού ἐπιλέχθηκε ἀπό τούς Χριστιανούς τῆς περιοχῆς του (τῆς Μητροπολιτικῆς περιφέρειας) καί προβλήθηκε ὡς ἄξιος νά ἀναλάβει καθήκοντα Ἐπισκόπου, ἔστειλε νά ρωτήσῃ τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, ἂν εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ τό νά γίνῃ αὐτός Ἐπίσκοπος¹.

Ἀπόκρισιν Ἰωάννου.

Α 'δελφέ, μέ ρωτᾷς γιά πράγματα πού εἶναι πάνω ἀπό τή δύναμή μου, διότι εἶμαι ἐλάχιστος καί μηδαμινός ἄνθρωπος καί δέν ἔφτασα σέ τέτοια πνευματικά μέτρα. Ἀλλά γιατί ἄφησες τόν Ἀπόστολο καί ρωτᾷς ἐμένα πού δέν ἔβαλα ἀκόμη ἀρχή νά γίνω μοναχός; Τί λέει λοιπόν ὁ Ἀπόστολος; «Ὅποιος ὀρέγεται Ἐπισκοπή καλὸ ἔργο ἐπιθυμεῖ. Πρέπει ὅμως ὁ Ἐπίσκοπος νά εἶναι ἀδιάβλητος» κ.τ.λ. (Α' Τιμ. 3, 1). Ἀλλά ἐπειδὴ βρίσκεται γραμμένο στή Γραφή ὅτι ὁ Ἰδιος ὁ Θεός ἔχει πεί στούς Ἰσραηλίτες πὼς «ἂν ἀπευθύνετε μιά ἐρώτησιν στό Ὄνομά μου σ' ἓναν ψευδοπροφήτη καί εἴστε ἄξιοι νά ἀκούσετε τήν ἀλήθεια, θά βάλω μέσα στό στόμα τοῦ ψευδοπροφήτη λόγον ἀληθινόν, γιά νά σᾶς τόν ἀναφέρει»², μ' αὐτή τήν ἔννοια λοιπόν καί ἐγὼ σοῦ λέω: Ἄν κό-

ροῦμε βάσιμη τήν ἐκδοχή ὅτι ὁ Ὅσιος μιλάει μέ βάση τό πνεῦμα καί ὄχι τό γράμμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί βάζει τόν ἀδελφὸ πού ρωτᾷ στή θέσιν τοῦ υἱοῦ Ἰσραὴλ καί τόν ἑαυτοῦ του στή θέσιν τοῦ ψευδοπροφήτη, ὁ ὁποῖος ἱκανώνεται νά μιλήσῃ γιά χάριν τοῦ ἀδελφοῦ πού θέτει τήν ἐρώτησιν. Μιά παρόμοια θέσι βρισκόμε οὐσιαστικά στή Ζ' Διδασκαλία τοῦ ἀββά Δωροθέου «Περὶ τοῦ ἑαυτὸν μέμφεσθαι», στήν § 84, ὅπου ὁ Σαρακηνός (χειρότερος ἀπὸ Ἰουδαῖο ψευδοπροφήτη;) γίνεται ὄργανο τοῦ Θεοῦ, φωτίζεται ἡ καρδιά του, «πληροφορεῖται», γιά νά ἀναπαυθεῖ ἐκεῖνος πού εἶναι ἄξιος γιά κάτι τέτοιο (βλ. Ἀββά Δωροθέου, Ἔργα Ἀσκητικά, Ἐκδ. «Ἐτοιμασία», σελ. 210).

ὅτι· εἰ καλῶς ἐκόσμησάς σου τὸν οἶκον καὶ ἡτοίμασας τὴν καρδίαν σου εἰς ὑποδοχὴν τοῦ τοιούτου εὐώδους μύρου, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου, «ἡτοίμασταί σοι παρὰ τοῦ Θεοῦ»· ἀψευδὴς γὰρ ὁ λέγων, «δῶν σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου».

φηθ'

Χωρεπίσκοπός τις ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα, εἰ ὀφείλει ἀποστῆναι τῆς χωρεπισκοπῆς καὶ ἀναχωρῆσαι εἰς μοναστήριον.

Ἀποκρίσις

Α'φεῖναι τὴν ἐμπιστευθεῖσάν σοι φροντίδα τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν οὐ συμβουλευόμεν σοι, ἀλλὰ προσέχειν τῇ σεαυτοῦ ψυχῇ κατὰ φόβον Θεοῦ. Μὴ λάβῃς δῶρα παρὰ τίνος, μὴ ἐκκλίνῃς κρίσιν, μὴ αἰσχυνθῇς πρόσωπον δυνάστου καὶ ἀθώωσης τὸν ἔνοχον, ἢ κατακρίνῃς τὸν ἀθῶον. Καὶ τὴν φιλαργυρίαν μακρὰν ποίησον ἀπὸ σοῦ, ἥτις ρίζα ἐστὶ πάντων τῶν κακῶν· ἡ τοιαύτη γὰρ καλεῖται καὶ ἐστὶ δευτέρα εἰδωλολατρία. Καὶ μὴ ὑψηλοφρονησῇς, ἵνα μαθητευθῇς τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· «μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συνεπαγόμενοι». Μὴ ἀνθρωπαρεσκῇς· οἶδας γὰρ τί ἀπόκειται τούτῳ (τῷ ἀνθρωπαρέσκῳ δηλαδή), ἀλλότριος γίνεται τῆς δουλείας τοῦ Χριστοῦ· φησὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος· «εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην». Καὶ ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ λέγοντι· «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶδός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν». Σβέσον τὴν ὀργὴν ἀπὸ σοῦ, ὅτι πτωσίς ἐστιν ἀνθρώπων· πάντα κατὰ Θεὸν πρᾶπτε, καὶ εὕρισκεις αὐτὸν βοηθόν. Πάντοτε δὲ φοβοῦ τὸν θάνατον· δεῖ γὰρ αὐτὸν ἐλθεῖν ἐφ' ἡμᾶς. Μιμνήσκου τῆς ὥρας τῆς ἐξόδου, καὶ οὐχ

3. Μπορεῖ νά vonθεῖ μέ δύο ἔννοιες: α) Εἴθε νά σοῦ χαρίσει ὁ Κύριος αὐτά πού ἐπιθυμεῖς συνειδητά καί ἐπίμονα. β) Εἴθε ὁ Κύριος νά σοῦ χαρίσει αὐτά πού θά ἀνταποκριθοῦν στίς ἐσώτερες καί κάποτε ἀσυνείδητες στοχεύσεις τῆς ψυχῆς σου, τίς πλέον ὑπαρκτικές καί υπερβατικά διαχρονικές.

4. Τί εἶναι Χωρεπίσκοπος, πού καί πῶς καί τί ἐνεργοῦσε, μπορεῖς νά δεῖς στίς ὑποσημειώσεις τοῦ π' κανόνα τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου στό δικό μας νεοτυπωμένο «Κανονικόν» (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 342).

5. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Ὁσίου εἶναι πολὺ εὐλαβὴς καί διακριτική. Εἶναι σάν νά λέει στὸν Ἐπίσκοπο: Τό ἐρώτημά σου ἀφορᾷ στήν καθαρὰ προσωπική σχέση σου μέ τό Χριστό. Εἶσαι ἤδη Ἐπίσκοπος. Δέν μπορῶ νά συστήσω ἐγκατάλειψη τῆς θέσης-μάχης. Μπορῶ νά πῶ τί πρέπει νά προσεχθεῖ μέσα στή μάχη καί νά σέ βεβαιώσω ὅτι ὁ Κύριος ἐνεργεῖ μέσα στή ζωή σου.

σμησες λαμπρά τόν οἶκο τῆς ψυχῆς σου καί ἐτοίμασες τήν καρδιά σου γιά νά δεχτεῖ μέσα της ἕνα τέτοιο εὐῶδες μύρο, σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου, ἡ Ἐπισκοπή «ἔχει ἐτοιμαστεῖ ἀπό τό Θεό γιά σένα» (βλ. Α΄ Κορ. 2, 9), διότι δέν ψεύδεται Ἐκεῖνος πού λέει· «εἶθε νά σοῦ δώσει ὁ Κύριος σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία τῆς καρδιάς σου»³ (Ψαλμ. 19, 5).

789

Κάποιος Χωρεπίσκοπος⁴ ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα ἄν πρέπει νά παραι-
τθεῖ ἀπό τῆ θέσης τοῦ Χωρεπισκόπου καί νά ἀναχωρήσει σέ Μοναστήρι.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν σέ συμβουλεύουμε νά ἐγκαταλείψεις τή φροντίδα τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν τήν ὁποία σοῦ ἀνέθεσαν, ἀλλά νά παρακολουθεῖς τήν ψυχή σου μέ φόβο Θεοῦ⁵. Δηλαδή νά μή λάβεις δῶρα ἀπό κανένα. Νά φροντίζεις μέ ἰδιαίτερη προσοχή ὥστε ἡ κρίση σου σέ κάθε περίσταση νά μή βγαίνει ἀπό τά ὅρια τῆς ἀκρίβειας καί τῆς δικαιοσύνης, νά μή ντραπεῖς τό πρόσωπο τοῦ δυνάστη καί ἀθώωσεις τόν ἔνοχο ἢ κατακρίνεις τόν ἀθῶο. Ἀπόβαλε τή φιλαργυρία πού εἶναι ἡ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν καί ἡ ὁποία ὀνομάζεται καί εἶναι ἄλλου τύπου εἰδωλολατρεία. Μήν ὑψηλοφρονήσεις, γιά νά γίνεις μαθητής τοῦ Ἀποστόλου πού λέει: «Μήν ἀποβλέπετε καί μή ζητᾶτε ὑψηλές διακρίσεις καί τιμές, ἀλλά νά συναναστρέφεσθε καί τοὺς ἀπλοῖκούς Χριστιανούς» (Ρωμ. 12, 16). Μή γίνεις ἀνθρωπάρεσκος, διότι ξέρεις καλά τί ἐπιφυλάσσεται στόν ἀνθρωπάρεσκο: Παύει νά εἶναι δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ καί ὁ Ἀπόστολος λέει· «ἄν πράγματι ζητοῦσα νά ἀρέσω στοὺς ἀνθρώπους, δέν θά ἦμουν δοῦλος τοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 1, 10). Ὑποτάξου στόν Κύριο ὁ ὁποῖος μᾶς λέει: «Διδαχτεῖτε ἀπό τό δικό μου παράδειγμα ὅτι εἶμαι πρᾶος καί ταπεινός σπὴν καρδιά καί οἱ ψυχές σας θά ξεκουραστοῦν καί θά ἀναπαυθοῦν» (Ματθ. 11, 29). Ἀποδυνάμωσε καί ἐξαφάνισε τήν ὀργή ἀπό μέσα σου, διότι εἶναι φοβερή πτώση γιά τόν ἀνθρωπο. Ὅ,τι κάνεις, νά τό κάνεις κατὰ Θεό καί θά τόν ἔχεις βοηθό. Πάντοτε νά θεωρεῖς ὡς ἐνδεχόμενο τό θάνατο σου, ἀφοῦ πρέπει ὅπωςδήποτε μιά μέρα νά πεθάνουμε. «Νά θυμᾶσαι τήν ὥρα τῆς ἐξόδου σου ἀπ' αὐτή τή ζωή καί δέν θά ἁμαρτήσεις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ» (Σοφ. Σειρ. 7, 36). Καί τότε, ὅταν ὁ

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι σέ τέτοια πνευματικά ἀναστήματα, ὅπως τοῦ Χωρεπίσκοπου, ὁ διάβολος ἐντεχνα ὑποβάλλει μιά τάση φυγῆς (συχνά ἀπό ἀσυνείδητη ἀποκαρδίωση ἢ κόπωση) πού ἰσοδυναμεῖ μέ «κατέβασμα ἀπό τό σταυρό» τους. Ἡ τάση-ἀναζήτηση τῆς μοναστικῆς ἡσυχίας εἶναι, μερικές φορές, πρόσφορο μέσο νομιμοποίησης τῆς φυγῆς.

ἀμαρτήσης εἰς Θεόν· καὶ ἐὰν φθάσης ἡσυχάσαι, εὐρήσεις ἀνάπαυσιν μετὰ χάριτος, ὅπου δ' ἂν ἡσυχάσης.

ψ'.

Ἑρώτησις

Ἐπίσκοπός τις ἀπὸ μοναχῶν, ἔχων μεγάλην πίστιν εἰς τοὺς Γέροντας, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν μέγαν Γέροντα, εἰ ὀφείλει καταλείπειν τὸν κόσμον καὶ εἰς τὸν μονήρη βίον ἐπανελθεῖν, ἅμα δὲ αἰτῶν τὴν παρ' αὐτοῦ εὐχήν τε καὶ εὐλογίαν καὶ βοήθειαν.

Ἀπόκρισις

Εὐκαιρόν μοι εἰπεῖν τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, «ἐγενόμην ἄφρων, ὑμεῖς μὲ ἠναγκάσατε»· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ Θεόν ἐστι τὰ λαλούμενα καὶ οὐ κατὰ ἄνθρωπον, εἶπ' μοι εἰπεῖν αὐτῷ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Μωυσέως· «ἢ συνεισένεγκέ μοι τὸν γραφέντα μοι υἱὸν πνευματικὸν εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἢ καμὲ ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου σου». Καὶ μὴ εἶπ' μοι ἰδεῖν τὸ πρόσωπον Ἰακώβ τοῦ πατρὸς Ἰωσήφ, μὴ ἔχοντι τὸν Βενιαμὴν μετ' ἐμοῦ. Καὶ πιστεύω εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ ἅγιον, ὅτι οὐκ ἀθετήσῃ μοι τὸ αἶτημα· ἡ γὰρ χαρὰ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ ἡ τῶν ἁγίων ἀγγελῶν ἡ σωτηρία ἐστὶ τῶν σωζομένων. Οὐ παύομαι οὖν δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ἕως οὗ χαροποιήσῃ με εἰς τὴν σὴν σωτηρίαν. Ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καυνώσῃσι ταῦτα τὸν λογισμὸν σου εἰς ραθυμίαν.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις μιμνήσκου ὅτι ὁ κόσμος παράγει καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ πρόσκαιρός ἐστι, καὶ ἡ ἀπόλαυσις αὐτοῦ φθαρτή. <Ἐπίλεξαι> σεαυτῷ συγκαουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν. Καὶ πάλιν ὅτι ἄκοντες ἀφίμεν τὸν κόσμον, καὶ οὐκ ἔστι μακρὸς ὁ βίος ἡμῶν. Τί γὰρ ἐστὶν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου; Μάλιστα ὅτι πεποιθήσιν ζωῆς οὐκ ἔχομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀπὸ πρῶι ἕως ὁπῆ. Θέλοντες ἀφήσωμεν τὰ πράγματα, ἵνα

6. Ὁ ὁσῖος Πατὴρ ἀπαιτεῖ «προσοχή» στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁμολογεῖ καὶ ζεῖ τόσα θετικά! Πόσο πιὸ ἔντονη πρέπει νὰ εἶναι ἡ δική μας προσοχή, ἰδιαίτερα στὸ θέμα τῆς ραθυμίας, πού εἶναι ἡ εὐγενέστερη διατύπωση γιὰ τὴν κακοπεθέστερη ἀσθένεια τῆς ἀμέλειας καὶ τῆς ἀκηδίας μας; Ἐνας σοβαρὸς κίνδυνος νὰ πέσουμε θύματα ἀμέλειας στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα εἶναι τὰ ἐγκώμια τοῦ περιβάλλοντός μας. Χάριν τῆς νήψεως σ' ἓνα τέτοιο κίνδυνο, διατυπώθηκε τὸ θαυμαστὸ ἀξίωμα· «ὁ ἐπαινῶν μοναχόν, παραδίδωσιν αὐτὸν εἰς τὸν σατανάν».

Θεός σου χαρίσει τό χρόνο, ὥστε νά ἀπαλλαγεῖς ἀπό τίς μέριμνες καί τίς εὐθύνες, ἡ ψυχή σου θά καίρεται τήν ἀνάπαυση, γιατί αὐτή θά εἶναι συντροφιασμένη μέ τή Χάρη Του, εἴτε στή γῆ εἴτε στόν οὐρανό σου ἐπιφυλαχθεῖ ἡ ἡσυχία.

790

Ἑρώτηση

Κάποιος Ἐπίσκοπος, πού εἶχε προέλθει ἀπό τήν τάξη τῶν μοναχῶν καί εἶχε μεγάλη ἐμπιστοσύνη σιτούς Γέροντες, ἔστειλε ἐπιστολή καί ρωτοῦσε τό μεγάλο Γέροντα ἄν πρέπει νά ἐγκαταλείψει τόν κόσμο γιά νά ἐπανέλθει στό μονήρη βίο, ζητώντας συγχρόνως τήν εὐχή, τήν εὐλογία καί τή βοήθειά του.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό ἐρώτημά σου μέ κάνει νά θεωρήσω κατάλληλο καί ἐπικαιρο νά πῶ αὐτό πού εἶπε ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Φέρθηκα σάν ἀνόητος, ἀλλά ἐσεῖς μέ ἀναγκάσατε» (Β΄ Κορ. 12, 11). Ἐπειδή ὅμως αὐτά τά λόγια δέν ἔχουν εἰπωθεῖ μέ σκοπό νά ὑπηρετήσουν ἀνθρώπινες σκοπιμότητες καί ἐπιδιώξεις, ἀλλά νά φανερώσουν τό θέλημα καί τά δικαιώματα τοῦ Κυρίου, θά εὐχόμενα νά μοῦ ἐπιτραπεῖ νά πῶ στό Θεό τά λόγια πού Τοῦ εἶπε κάποτε ὁ πιστός ὑπρέτης Του, ὁ Μωυσῆς: «Ἡ εἰσάγαγε μαζί μέ μένα στήν αἰώνια ζωή τόν πνευματικό μου υἱό, πού ἤδη εἶναι γραμμένος στό βιβλίο τῶν σωζομένων τῆς Ζωῆς, ἥ σβῆσε με καί μένα ἀπό τή βίβλο σου» (*Εξ. 32, 32). (*Ἡ νά Τοῦ πῶ καί τά λόγια πού εἶπε ὁ Ἰούδας στόν Ἰωσήφ): «Καί εἴθε νά μήν ἀξιωθῶ νά δῶ τό πρόσωπο τοῦ Ἰακώβ, τοῦ πατέρα τοῦ Ἰωσήφ, χωρίς νά ἔχω πλησίον μου τόν Βενιαμίν» (Γεν. 44, 34). Καί πιστεύω στό Ὄνομά Του τό ἅγιο ὅτι δέν θά ἀθετήσῃ τό αἷμά μου, διότι ἡ χαρά τῆς Ἁγίας Τριάδας καί ἡ χαρά τῶν ἁγίων Ἀγγέλων εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Δέν θά παύσω λοιπόν νά παρακαλῶ τό Θεό, μέχρις ὅτου μοῦ δώσει τή χαρά τῆς δικῆς σου σωτηρίας. Ἀλλά πρόσεχε νά μήν ἀποκαυνωθεῖς μέ τά λόγια μου αὐτά καί πέσεις σέ ραθυμία.

Βάλε ἀκόμη στό νοῦ σου ὅτι ὁ κόσμος παρέρχεται, ἡ δόξα του εἶναι πρόσκαιρη καί οἱ ἀπολαύσεις του φθαρτές. Ἐπίλεξε καί σύ «νά συγκακουχεῖσαι μαζί μέ τό λαό τοῦ Θεοῦ, παρά νά ἀπολαμβάνεις τήν πρόσκαιρη ἀπόλαυση τῆς ἁμαρτίας» (*Εβρ. 11, 25). Ἐπίσης νά θυμᾶσαι ὅτι θά ἐγκαταλείψουμε αὐτό τόν κόσμο, ἀκόμη καί ἄν δέν τό θέλουμε, καί ἡ ζωή μας δέν ἔχει μεγάλη χρονική διάρκεια. Διότι πόσο κρατᾷ ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου; Πολύ δέ περισσότερο πρέπει νά σκέπτεσαι ὅτι, σ' αὐτή τήν ἐπίγεια ζωή, δέν μπορούμε νά εἴμαστε βέβαιοι τό πρῶτ' ἄν θά ζήσουμε μέχρι τό βράδυ· καί μ' αὐτή τή σκέψη ἄς ἀφήσουμε αὐτο-

ἔχωμεν τὴν ἀντιμισθίαν. Ἐπιλεξώμεθα τὴν ἀμεριμνίαν τὴν ἀπὸ τῶν γνίνων πραγμάτων οἱ ἐπιποθοῦντες ὀφθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ, ἵνα παρρησιασώμεθα λέγειν· «ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου». Γόργευσαι, ὀξυπόδησον, ὡς ἡμέρα ἐστί, πρὸ τοῦ καταλαβεῖν τὴν νύκτα, ἐν ᾗ πενθοῦσιν οἱ ραθυμοῦντες καὶ ὀκνηροί, μετανοοῦντες τότε εἰς μάτην· μάθε, ὅτι ὁ καιρὸς οὐ μένει, καὶ ἐὰν φθάσῃ ἡ ὥρα, ὁ ὑπηρέτης οὐ δυσωπεῖται. Τίς γὰρ ἐδυσώπησεν αὐτὸν καὶ εἰσηκούσθη; Δουλὸς ἐστὶν ἀληθὴς τοῦ ἀληθινοῦ Δεσπότη, πληρῶν γνησίως τὰ προστάγματα αὐτοῦ.

Φοβηθῶμεν τὴν φρικωδεστάτην ἡμέραν καὶ ὥραν ἐκείνην, ἐν ᾗ οὐ προΐσταται ἡμῶν ἀδελφὸς ἢ συγγενής, οὐκ ἀρχὴ ἢ ἐξουσία, οὐ πλοῦτος καὶ δόξα, ἀλλ' ἰδοὺ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Πωλήσωμεν τὰ φθαρτὰ πράγματα, τὰ ἔλκοντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀπωλείας καί, ἀγοράσαντες ἑαυτοῖς ἔνδυμα γάμου, ἔλθωμεν εἰς τελειότητα. Ἐὰν γὰρ ἔλθωμεν εἰς τελειότητα, καταλαμβάνομεν τὴν τελειότητα τῆς κατὰ Θεὸν τελείας ἀγάπης τῆς ἔξω βαλλούσης τὸν φόβον, καὶ ἄδομεν μετὰ χαρᾶς μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκκίπτει».

Τέκνον γνήσιον, ἰδοίμὶ σε ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ μου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀσπάζομαί σε ἐν Κυρίῳ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ· ἀσπάζομαί σε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ἀσπάζομαί <σε> ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, τιμώτατε.

ψ'α'

Ἄλλος Ἐπίσκοπος αἰτῶν ἔπεμψε τὸν αὐτὸν Γέροντα Βαρσανούφιον δοῦναι αὐτῷ παράθεσιν.

Ἀποκρίσις

Τί εἶπω πρὸς τὴν ὑμῶν θεοφιλίαν; Εἶπω ὅτι οὐκ ἔξεστι δουλῶν δοῦναι παράθεσιν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ; Ἄλλ' ἀκμὴν οὐκ ἀπηλλάγην τῆς κενοδοξίας μου, ἔχειν ἑμαυτὸν δοῦλον εἶναι πάντων. Ἀπορῶ οὖν μὴ εὕρισκων ἀπολογίαν· εἰς τοῦτο δὲ μόνον εὕρισκω καταφυγεῖν, ὅτι συγχώρησόν <μοι> διὰ

7. Θὰ μπορούσαμε, ἴσως, νά ποῦμε ὅτι ἡ τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται στὴν ἐλεύθερη λειτουργία τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ μέσα του καὶ στὴν ἐλεύθερη σταύρωσι τῆς δικῆς του ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον. Ἡ κλιμάκωση τῆς προόδου καὶ στοὺς δύο αὐτοὺς στόχους εἶναι τὸ βιωματικὸ πλαίσιο μέσα στοῦ ὁποῖο μπορεῖ νά βρεθεῖ τὸ ὑπαρκτικὸ στίγμα μας, σέ κάθε δεδομένη χρονικὴ στιγμῇ. Ὁ φόβος (ἡ ποιότητα τοῦ φόβου μας) εἶναι τὸ ἐνδεικτικὸ «λαμπιόνι» τῆς ὑπόταξης καὶ τῆς ἀστοχίας πού χαρακτηρίζουν τὴν προσπάθειά μας.

προαίρετα τὰ ἐγκόσμια, γιὰ νά μᾶς χαρισθεῖ ἀπό τό Θεό ἀνάλογη πνευματική καρποφορία. Ὡς ἐπιλέξουμε τήν ἀμεριμνία γιὰ τὰ γήινα, ἐμεῖς πού ἔχουμε διακαή πόθο νά δοῦμε τό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νά Τοῦ ποῦμε μέ παρρησία: «Ἐξάγαγε τήν ψυχή μου ἀπό τούτη τή φυλακή, σπὴν ὁποία εἶμαι κλεισμένος, ὥστε ἐλεύθερος καί σωσμένος νά δοξολογήσω τό ὄνομά Σου» (Ψαλμ. 141, 8). Βιάσου, τρέξε, ὅσο εἶναι ἡμέρα, προτοῦ νά φθάσει ἡ νύκτα, γιατί τότε θά πενθήσουν ὅσοι εἶναι ράθυμοι καί ὀκνηροί, ἀλλά ἡ μετάνοιά τους θά εἶναι μάταιη. Κατάλαβέ το, ὅτι δέν σοῦ μένει καιρός. Καί ἂν φθάσει ἡ ὥρα τοῦ θανάτου, ὁ Ὑψιστος πού θά ζητήσει τήν ψυχή σου, δέν θά ὑποχωρήσει μέ τίς παρακλήσεις σου. Διότι ποιός τόν παρακάλεσε καί ἐκεῖνος τοῦ ἔκανε τό κατῆρι; Δέν μπορεῖ νά κάνει διαφορετικά ὁ Ὑψιστος γιατί εἶναι εἰλικρινής, πιστός καί ἀφοσιωμένος δοῦλος στό μόνο ἀληθινό Κύριο καί πραγματικό Δεσπότη καί πραγματοποιεῖ μέ ἀπόλυτη ὑπακοή καί πιστότητα τὰ προστάγματά Του.

Ὡς φοβηθοῦμε τή φρικωδέστατη ἐκείνη ἡμέρα καί ὥρα, κατὰ τήν ὁποία δέν θά μᾶς προστατεύει κανένας ἀδελφός ἢ ἄλλος συγγενής, οὔτε ἀρχή, οὔτε ἐξουσία, οὔτε πλοῦτος ἢ δόξα, ἀλλά «θά εἶναι μόνος του ὁ ἄνθρωπος φορτωμένος μέ τίς πράξεις του» (Ἀποκ. 14, 13). Ὡς πουλήσουμε τὰ φθαρτά πράγματα πού μᾶς σύρουν σπὴν ἄβυσσο τῆς ἀπώλειας καί ἀφοῦ ἀγοράσουμε ἕνδυμα γάμου γιὰ τόν ἑαυτό μας, ὥς φθάσουμε σπὴν τελειότητα. Διότι ἂν φθάσουμε σπὴν τελειότητα, κάνουμε κτῆμα μας τήν τελειότητα τῆς κατὰ Θεό τέλει ἀγάπης⁷, ἡ ὁποία διώχνει κάθε φόβο, καί ψάλλουμε μέ χαρά μαζί μέ τόν ἀπόστολο Παῦλο «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει» (Α΄ Κορ. 13, 8).

Τέκνο μου γνήσιο, εἶθε νά σέ δῶ στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ μου, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, πού εἶναι ὁ Κύριός μας. Σέ ἀσπάζομαι ἐν Κυρίῳ στό ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Σέ ἀσπάζομαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Σέ ἀσπάζομαι ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι, ἐντιμώτατε.

791

Ἕνας ἄλλος Ἐπίσκοπος ἔστειλε νά παρακαλέσει τόν ἴδιο Γέροντα, Βαρσανουφίο, νά τοῦ στείλει κάποιο πνευματικό μήνυμα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τί νά πῶ πρὸς τή θεοφιλία σας; Νά πῶ ὅτι δέν ἐπιτρέπεται στό δοῦλο νά δίνει πνευματικές νουθεσίες στόν κύριό του; Ἀλλά ἀκόμη δέν ἀπαλλάχθηκα ἀπὸ τήν κενοδοξία ὥστε νά θεωρῶ τόν ἑαυτό μου δοῦλο ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀπορῶ λοιπόν καί δέν ξέρω πῶς νά ἀπολογηθῶ γι' αὐτή μου τήν κατάσταση. Σ' αὐτό μόνο μπορῶ νά καταφύγω, στό νά σοῦ πῶ «συγκώρεσέ

τὸν Κύριον, καὶ εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα μὴ κατακριθῶ εἰς τὴν ὑμῶν παρουσίαν καὶ ἵνα γινῶ ὅτι ἐστὶ Θεός, καὶ φροντίσω τῶν αὐτοῦ θείων ἐντολῶν καὶ ἐληθῶ.

ψ'β'

Ἑρώτησις

Ἀγῶνος ὄντος περὶ πίστεως, μετεστάλη τις ἐπίσκοπος παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἠρώτησε τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα διὰ γράμματος, λέγων, τί δεῖ ποιῆσαι προσεδόκει γὰρ καὶ διαστροφὴν εὐρίσκειν παρὰ τινων δυνάτων κατὰ κόσμον, οὐκ ἐκόντων ὑγιῶς περὶ τὴν πίστιν.

Ἀπόκρισις

Εἷς ὧν διδάσκει ἡμᾶς ὁ ὑμέτερος ἄγγελος, εὐρίσκομεν ὅτι μετὰ τῆς ἀναστάσεως τῆς κατὰ Θεόν, ἔσχε Δανιὴλ τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔκων τὰς ἐλπίδας εἰς τὸν Θεόν, τὸν σώζοντα τοὺς δούλους αὐτοῦ καὶ ἐγγὺς ὄντα πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, οὐκ ἐφοβήθη τὴν ἀπειλὴν καὶ ἐπιβουλὴν τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος, οὐδὲ ἐθρόπησεν αὐτόν· ἀλλὰ, στηρικθέντα τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ, ὑπερεδόξασεν αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τῆς πίστεως· «καὶ εἰ ἀληθῶς καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ Θεοῦ, ὅπου θέλομεν ὀρθοποδοῦντες, κλίνει αὐτὴν ὁ Θεός».

Ἐρρωσο ἐν Κυρίῳ, ἔρρωσο.

8. Ὁ Ὅσιος -δὲν γνωρίζουμε γιὰ ποιούς λόγους- θεωρεῖ ἀσίκωτο τὸ βάρος αὐτῆς τῆς ταπεινόφρονος συμπεριφορᾶς τοῦ Ἐπισκόπου. Ἀρνεῖται νὰ συμμορφωθεῖ καὶ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ αἶτημα τοῦ Ἐπισκόπου. Καὶ ὅχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ ἐπιπρόσθετα ὁμολογεῖ ὅτι εἰσπράττει τὴν ταπεινόφρονη πρὸς αὐτόν διαγωγὴ τοῦ ὡς ἐπιβάρυνση τῶν δεδομένων γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ δώσει λόγο κατὰ τὴ μέλλουσα Κρίση. Ἐμεῖς βέβαια θὰ μπορούσαμε νὰ μονολογήσουμε· «ὅταν τὰ ἔργα μιλοῦν, τὰ λόγια εἶναι περιττά». Ὁ Ἐπίσκοπος «ἔλαβεν ἐν τῷ μὴ ἀπολαβεῖν».

9. Προφανῶς ὁ βασιλιάς πού ἀναφέρεται ἐδῶ ἦταν ὁ Ἰουστινιανός (527-565). Ἡ «διαστροφή» γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγος ἐδῶ πρέπει νὰ ἦταν ἡ ἀντίσταση πού τοῦ δημιουργοῦσαν οἱ αἵρετικοὶ καὶ κυρίως οἱ Ὡριγενιστές καὶ οἱ Μονοφυσίτες.

10. Τώρα πού ὁ Θεὸς εὐδόκησε νὰ κατατροπωθοῦν οἱ αἵρετικοί, μᾶς χαρίζει καὶ τὴ φιλικὴ συμπαράσταση τοῦ βασιλιᾶ. Ἡ Ἐκκλησία σέβεται τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντες, ἀλλὰ δέν τοὺς φοβάται καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἔχει πάντοτε κάτω ἀπὸ τὸ Θεό. Ὅταν εἶναι πραγματικά θεοφιλεῖς καὶ φιλόθεοι, συνεργάζεται μαζί τους.

11. Ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ θέση ἀποδεικνύει ὅτι ὁ «Δανιὴλ» συμβολίζει στὴ σκέψη τοῦ Ὁσίου τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι πῶς τὴν ἐποχὴ τοῦ Δανιὴλ νὰ λειτουργεῖ ἡ «εἰς Χριστόν

με, γιά κάρη τοῦ Κυρίου, καί προσευχήσου γιά μένα ὥστε νά μήν κατακριθῶ γιά τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀντιμετώπισα τήν παρουσία σας στή ζωή μου⁸, νά συνειδητοποιήσω καί νά πιστέψω ὅτι ὑπάρχει Θεός καί νά φροντίσω νά τηρήσω τίς θεῖες Του ἐντολές, γιά νά βρῶ ἔλεος».

792

Ἑρώτηση

Ἐνῶ ὑπῆρχε μεγάλος ἀγώνας γιά τά θέματα τῆς πίστεως, ἕνας Ἐπίσκοπος στάλθηκε ἀπό τό βασιλιά⁹ νά ρωπήσει τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, κομίζοντάς του σχετική ἐπιστολή, «τί πρέπει νά κάνει, διότι περίμενε νά βρεῖ καί κάποια ἀντίσταση ἀπό μερικούς κατὰ κόσμο ἰσχυροῦς πού δέν εἶχαν ὀρθή πίστη».

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Η παρουσία τοῦ Ἐπισκόπου πού βρίσκεται κοντά μας ὥς ἀπεσταλμένος σας μᾶς προκαλεῖ τό βίωμα ὅτι ὁ Δανιήλ (καί στήν παρούσα περίπτωση ἡ Ἐκκλησία μας), μαζί μέ τή σωτηρία πού τοῦ χάρισε ὁ Θεός (δηλαδή παράλληλα μέ τή νικηφόρα ἔκβαση κατὰ τῶν αἱρέσεων) ἀπέκτησε καί τή φιλία τοῦ βασιλιά¹⁰ (Δαν. κεφ. 6). Καί ἔχοντας ὁ Δανιήλ (ἡ Ἐκκλησία) τήν ἐλπίδα του στό Θεό, ὁ Ὅποιος σώζει τοὺς δούλους Του καί «βρίσκεται πάντοτε πλησίον σ' ὅσους Τόν ἐπικαλοῦνται μέ εἰλικρίνεια» (Ψαλμ. 144, 18), δέν φοβήθηκε τήν ἀπειλή καί τήν ἐπιβουλή τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος, οὔτε θορυβήθηκε. Στηρίχθηκε στήν πίστη πού τοῦ χάρισε ὁ Χριστός¹¹ καί ὁ Θεός τόν ὑπερδόξασε μέ τή θαυμαστή καρποφορία τῆς ζωντανῆς πίστεως του. «Ἄν λοιπόν ἡ καρδιά τοῦ βασιλιά βρίσκεται πραγματικά κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ Θεοῦ» (Παρμ. 21, 1), Ἐκεῖνος τότε τήν κατευθύνει ὅπου οἱ ὑπῆκοοι θέλουν, ἄν βέβαια βρίσκονται ἔμπρακτα μέσα στήν ὀρθή πίστη¹².

Ἐγίναινε καί «ἐνδυναμοῦ ἐν Κυρίῳ».

πίστις»; Θά μπορούσε βέβαια νά δοθεῖ καί ἡ ἐρμηνεία τῆς προτύπωσης τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας Του στό πρόσωπο καί τίς δραστηριότητες τοῦ Δανιήλ καί κατὰ συνεκδοχή νά βιώνει ὁ Δανιήλ τήν ἐν Χριστῷ πίστη καί νά μεγαλουργεῖ «ἐν αὐτῇ».

12. Ὁ Ὅσιος, μέσα σέ δύο λέξεις, περιέκλεισε ὅλο τό δογματικό περιεχόμενο τῆς συνέργειας Θείας Χάριτος καί ἀνθρώπινης θέλησης, καί μάλιστα, σέ ἐφαρμογή μέ φοβερές κοινωνικές παραμέτρους. Ὁ Θεός παραχωρεῖ τή συμπεριφορά τοῦ ἄρχοντα ἀνάλογα πρὸς τή συμπεριφορά τῶν ἀρχομένων καί πρὸς τό Θεό καί πρὸς ἀλλήλους. Εἶναι μία πολύ ἐξειδικευμένη ἐφαρμογή τοῦ γνωστοῦ «πολλὰ ἰσχύει δέσπισ δικαίου ἐνεργουμένη» (πρβλ. Ἰακ. 5, 16). Οἱ Ἑρωταποκρίσεις πού ἀκολουθοῦν (ψγγ'-ωδ') θίγουν πολλά θέματα σχετικά μέ τή βασικὴ αὐτὴ θέση.

ψ λ γ '

Ἑρώτησις

Ἐπίσκοπος ἐπὶ φιλαργυρία καὶ ἐτέροις παισίμασι κατακριθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ ταῦτα μισούμενος, κατηγορήθη παρὰ τῆς συνόδου τῆς χώρας, καὶ μετὰ τὸν ἔλεγχον ἐχρήσατο παραιτητικοῖς λιβέλλοις καὶ ἀπεκινήθη κοινῇ ψήφῳ τοῦ θρόνου. Οἱ δὲ τῆς πόλεως οἰκήτορες, τρεῖς ἄνδρας κρίναντες ἀξιόους εἶναι τῆς ἐπισκοπῆς, ἀμφέβαλλον τίνα δεῖ ἐξ αὐτῶν ἐπιλέξασθαι καὶ ἔπεμψαν ἐρωτῶντες τὸν μέγαν Γέροντα Βαρσανούφιον.

Ἀπόκρισις

Υμεῖς μηδένα ἐπιλέξησθε, ἀλλὰ δότε τὸ ψήφισμα τῷ ἐπισκόπῳ καί, ὃν ἂν πληροφορήσῃ αὐτὸν ὁ Θεός, δίδωσιν ὑμῖν.

ψ λ δ '

Ἑρώτησις

Ἄλλος φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα. Ἄρα πάντως δίδωσιν αὐτοῖς ὁ Θεός ἓνα ἐξ αὐτῶν;

Ἀπόκρισις

Εὰν μετὰ ὁμονοίας καὶ εὐθύτητος καρδίας καὶ κατὰ πίστιν Θεοῦ θέλωσιν, οὐ μόνον ἓνα ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ ἐὰν αἰτήσωσιν, ὃ ἐστὶν ἰσάγγελον ἄνδρα, παρέχει αὐτοῖς ὁ Θεός. Οὐ δύναται γὰρ ψεύσασθαι ὁ εἰπὼν «αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει» πρὸς δὲ τοὺς κακῶς αἰτοῦντας εἶπεν «αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε».

13. «Κατὰ τὴν περίοδον αὐτήν, τὰ βασικά ὄργανα διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἦσαν γιὰ κάθε βαθμίδα δικαιοδοσίας τὰ ἀκόλουθα: α) Ὁ ἑπίσκοπος» πού εἶχε τὴν ἔδραν του στὸ ἀστικό κέντρο τῆς περιφέρειάς του καὶ διοικῶσε τὴ γύρω ἀπὸ αὐτὸ ὑπαιθρο, ἀρχικά μὲ τοὺς «χωρεπισκόπους» (ἐπισκόπους μὲ περιορισμένην διοικητικὴν ἐξουσίαν) ἢ ἀργότερα μὲ τοὺς «περιοδευτὰς» (πρεσβυτέρους μὲ δικαίωμα ἐπαπείας). Κάθε τέτοια περιφέρεια περιλάμβανε περισσότερες «παροικίαις» (=ἐνορίες), πού διακρίνονταν ἀνάλογα μὲ τὴν τοποθεσίαν τους σὲ «ἀγροικικὲς» ἢ «ἐγκώριες». Οἱ ἐνορίες εἶχαν νομικὴ προσωπικότητα, πράγμα πού τοὺς ἐξασφάλιζε οἰκονομικά ὠφελήματα, ἀπαραίτητα γιὰ τὴ συντήρησιν τῶν κληρικῶν τους. Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων γινόταν ἀπὸ τὴν

793

Ἑρώτηση

Ἕνας Ἐπίσκοπος, πού κατακρίθηκε γιά φιλαργυρία καί γιά ἄλλα πταίσματα καί μισήθηκε ἀπό τό λαό γιά ὅλα αὐτά, κατηγορήθηκε ἀπό τή σύνοδο τῆς χώρας του. Μετά τόν ἔλεγχο πού τοῦ ἀσκήθηκε, ὑπέβαλε τήν ἔγγραφη παραίτησή του καί μέ κοινή ψήφο ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό θρόνο. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἔκριναν τρεῖς ἄνδρες ἄξιους τῆς Ἐπισκοπῆς¹³, ἀλλά δέν ἤξεραν ποιόν ἀπ' αὐτούς νά ἐπιλέξουν. Γι' αὐτό ἔστειλαν καί ρώτησαν τό μεγάλο Γέροντα Βαρσανούφιο γι' αὐτό τό θέμα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ε'σεῖς νά μὴν ἐκλέξετε κανέναν, ἀλλά νά ἀφήσετε τήν ἐκλογή στόν Ἀρχιεπίσκοπο καί ἐκεῖνος θά σᾶς ὑποδείξει αὐτόν γιά τόν ὁποῖο θά πάρει σχετική πληροφορία ἀπό τό Θεό.

794

Ἑρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα Βαρσανούφιο ἂν ὁ Θεός θά τοὺς δώσει ὡς Ἐπίσκοπο ὁποσδήποτε ἕναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς ἄνδρες.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α'ν τό ζητοῦν μέ ἐνότητα καί εὐθύτητα καρδιᾶς καί μέ πίστη στό Θεό, ὅχι μόνο ἕναν ἀπ' αὐτούς θά τοὺς δώσει ὡς Ἐπίσκοπο, ἀλλά ἀκόμη καί ἄγγελο ἀπό τόν οὐρανό ἂν ζητήσουν, δηλαδή ἰσάγγελο ἄνδρα, θά τοὺς τόν χαρίσει. Διότι δέν εἶναι δυνατόν νά διαψευσθεῖ Ἐκεῖνος πού εἶπε «ζητήστε καί θά σᾶς δοθεῖ καί ὅποιος ζητᾷ λαβαίνει» (Ματθ. 7, 7-8). Ἐνῶ, σ' αὐτοὺς πού ζητοῦν μέ κακὸ σκοπὸ, εἶπε: «Προσεύχεσθε καί ζητᾶτε ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καί δέν σᾶς δίνεται, διότι τό ζητᾶτε μέ κακὸ σκοπὸ» (Ἰακ. 4, 3).

ἐπαρχιακὴ σύνοδος καὶ τὸν μητροπολίτη. Εἰδικότερα στὸ ὕστερο ἰουστινιάνειο δίκαιο ὁ μητροπολίτης προέκρινε ἕναν ἀπὸ τρεῖς ὑποψήφιους, πὺ πρότειναν οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ «πρῶτοι τῆς πόλεως». β) Ὁ «μητροπολίτης», πὺ διοικοῦσε τὴν ἐπαρχία, ἔχοντας τὴν ἔδρα του στὴν πρωτεύουσά της, ἦταν ὁ πρόεδρος τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου, πὺ εἶχε μέλη της ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας. Γιὰ τὴν ἐκλογή ἑνὸς μητροπολίτη ἡ πατριαρχικὴ σύνοδος (στὴν Κωνσταντινούπο-

ψ'ε'

Ἑρώτησις

Τί οὖν; ὅτι ἐν τούτοις ἔστι τις καλλίων τῶν ἄλλων; Ἄρα αὐτὸν δίδωσιν ὁ Θεός;

Ἀπόκρισις

Τὸ ψήφισμα τὸ περὶ αὐτῶν ἐὰν δώσωσι τῷ ἀρχιεπισκόπῳ, εἴ τινα βλέπει ὁ Θεός ὅτι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖ αὐτούς, τοῦτον καὶ δίδωσιν· ἐὰν γὰρ λόγου χάριν αὐστηρὸς ᾖ καὶ ἀκμὴν χρήζωσι παιδείας πρὸς ἐπανόρθωσιν, δίδονται αὐτοῖς.

ψ'ς'

Ἑρώτησις

Ἐὰν μερίζεται πόλις ἐκ τῶν τοιούτων καὶ οἱ μὲν κατὰ πίστιν τινὰς αἰτῶσι, οἱ δὲ κατὰ προσπάθειαν, ὥστις δὲ οἱ προβληθέντες ἐκ τῶν δύο μερῶν καλοί, τί ἐνταῦθα γίνεται;

Ἀπόκρισις

Τοῖς κατὰ πίστιν αἰτοῦσι δίδωσιν ὁ Θεός, ἐκείνοις δὲ οὐ δίδωσιν· οὐκ ὡς ἀποβάλλων τοὺς παρ' αὐτῶν προβληθέντας, ἀλλὰ τὴν κακὴν αἴτησιν αὐτῶν.

λη ἢ 'ἐνδημοῦσα', δηλαδὴ ἡ σύνοδος τῶν 'ἐνδημούντων' ἐπισκόπων) πρότεινε τρεῖς ὑποψήφισους καὶ ἡ ἐπιλογή γινόταν ἀπὸ τὸν πατριάρχη. γ) 'Ο 'πατριάρχης', πού ἀσκούσε μαζί με τὴ σύνοδο τὴν ὑπερμητροπολικὴ ἐξουσία, γιὰ τὴν ὁποία ἔγινε παραπάνω λόγος» ('Ἱστορία τοῦ 'Ελληνικοῦ Ἑθνους, τόμ. Ζ', σελ. 271, 'Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν).

14. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου μᾶς βάζει νά δοῦμε μιά πτυχή τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας πού πολὺ συχνά τὴ διώχνουμε ἀπὸ τὸ κῶρο τοῦ συνειδητοῦ ἐλέγχου. Οἱ αἰτήσεις μας ἀπορρίπτονται, ὅχι γιατί ὁ στόχος τους δέν εἶναι θεάρεστος, ἀλλὰ γιατί ὁ τρόπος μας δέν μαρτυρεῖ ὅτι πρέπει νά μᾶς δοθεῖ αὐτό πού ζητᾶμε.

Γιὰ παράδειγμα: Ζητῶ ἀπὸ τὸ Θεό νά κάνει τὴν κόρη μου γιατρό καί ἱεραπόστολο. Ἡ κόρη

795

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ὅμως ὅταν ἀνάμεσα στοὺς τρεῖς ὁ ἓνας εἶναι καλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἄραγε αὐτόν θά δώσει ὁ Θεός;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν ἀφήσουν τὴν ἀπόφαση τῆς ἐκλογῆς πῇ σχετικὴ μ' αὐτοὺς στὸν Ἀρχιεπίσκοπο, ἐκεῖνον πού βλέπει ὁ Θεός ὅτι θά τοὺς ὠφελήσει περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, αὐτόν θά τοὺς δώσει. Ἄν λ.χ. ἓνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τρεῖς εἶναι αὐστηρὸς καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας χρειάζεται ἀκόμη παιδεία, γιὰ νά μετανοήσει καὶ νά ἐπιστρέψει, θά τοὺς δώσει αὐτόν.

796

Ἑρώτηση

Ἄν χωρισθεῖ ὁ λαὸς ἐξαιτίας τοὺς σέ φατίριες καὶ οἱ μὲν ζητοῦν τὸν ἓνα, μέ κριτήριο τὴν πίστι (τὴν ὠφέλεια τῆς Ἐκκλησίας), ἐνῶ οἱ ἄλλοι ζητοῦν τὸν ἄλλο, μέ βάση τὴν ἐμπάθεια (τὴν ἐμπαθὴ σχέση μέ τὸν προτεινόμενο) καὶ εἶναι αὐτοὶ πού προβάλλονται ἀπὸ τὰ δύο μέρη καὶ οἱ δυὸ καλοί, τί γίνεται σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο Θεός θά ἐκπληρώσει τὸ αἶτημα ἐκείνων πού ζητοῦν μέ κριτήριο τὴν πίστι (τὴν ὠφέλεια τῆς Ἐκκλησίας), ἐνῶ τῶν ἄλλων δέν θά τὸ ἐκπληρώσει. Ὅχι βέβαια γιατί ἀπορρίπτει αὐτοὺς πού αὐτοὶ πρότειναν, ἀλλὰ γιατί δέν εἶναι δυνατόν νά δεχτεῖ τὴν ἐμπαθὴ τους αἶτησιν¹⁴.

μου γίνεται «υὑπάλληλος» νυκτερινοῦ κέντρου. Ὁρνω τὴ ματαίωση, ἀλλὰ δύσκολα ἐρευνῶ τὸν ἑαυτὸ μου γιὰ νά κατανοήσω ποίος εἶναι ὁ λόγος πού ἤθελα τὴν κόρη μου γιαιτὸ καὶ ἱεραπόστολο καὶ πολὺ σπάνια σκέπτομαι καὶ ἐξετάζω τὸν τρόπο πού προσευχόμενοι γιὰ τὸ συγκεκριμένο αὐτὸ αἶτημα. Ἀκόμη πὺ δύσκολα μπορῶ νά παραδεχτῶ ὅτι τὸ «ἅγιο» θέλημά μου ἐσπρῶξε τὸ κορίτσι μου στὸ νυκτερινὸ κέντρο ἀπὸ ἀντίδραση πρὸς τὴ φορτικότητά μου... Ἔχουμε ρωτήσει τὸν ἑαυτὸ μας ἂν τελειώσαμε ποτέ μιὰ τέτοια προσπάθεια ἢ προσευκὴ μέ τὸ «πλὴν οὐκ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς Σὺ, Πάτερ» (Ματθ. 26, 39).

ψλζ´

Ἑρώτησις

Τί οὖν; ὅτι ὁ προβληθεὶς παρὰ τῶν μὴ κατὰ πίστιν αἰτούντων χρησιμότερος μέλλει εἶναι τοῦ προβληθέντος ὑπὸ τῶν κατὰ πίστιν αἰτούντων;

Ἀπόκρισις

Ο Ἐπεὶ ὁ καρδιογνώστης, ἐπιδὼν τὴν προαίρεσιν τῶν καλῶς αἰτούντων, δίδωσιν αὐτοῖς τὸν προβληθέντα παρὰ τῶν ἄλλων, οὐ διὰ τὴν ἐκεῖνων αἴτησιν τὴν κακῇ λογισμῷ γενομένην, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγαθὴν τούτων προαίρεσιν, ἥδεώς μὲν ἐχόντων λαβεῖν τὸν καλλίω, ἐξ ἀγνοίας δὲ μὴ προβληθέντων αὐτόν.

ψλη´

Ἑρώτησις

Ἄλλ' εὐρίσκονται καὶ οἱ μὴ ὀρθῶ λογισμῷ αἰτήσαντες, καὶ αὐτοὶ παρ' ἄξιαν ἀπολαβόντες τὸν ἀγαθόν· τί οὖν γίνεται;

Ἀπόκρισις

Διὰ τοὺς ἀξίους ἔλεεῖ ὁ Θεὸς καὶ τοὺς ἀναξίους· αὐτὸς γὰρ «βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους», ἐφανέρωσε δὲ τοῦτο ἡμῖν διὰ τῆς θείας Γραφῆς λέγων πρὸς Ἀβραάμ· «ἐὰν εὕρω δέκα δικαίους ἐν τῇ πόλει οὐ μὴ ἀπολέσω τὸν τόπον δι' αὐτούς». Εἰ δὲ διὰ δέκα δικαίους τὴν πόλιν ἤφιε, πόσῳ μᾶλλον διὰ τοσούτους φείσεται καὶ τῶν ἄλλων;

ψλθ´

Ἑρώτησις

Τί οὖν; ὅτι καλῇ μὲν πίστει προβάλλονται, καὶ ὅμως οὐδεὶς τῶν προ-

15. Δέν πρέπει νά δώσουμε καμμιά ἔννοια ἀξιομισθίας στοὺς ἀξίους ἢ ὁποία νά ἀντιπροπεῖ τὰ ἐλλείμματα τῶν ἀνάξιων. Ὁ Ὁσῖος βάζει τὰ θέματα σέ βάση εὐαγγελικῆς θεώρησης. Συγχρόνως ἐπισημαίνει τὴν ἀρχὴ τῆς πλειοψηφίας ἢ τὸ φαινόμενο τῆς ἀξιοκρατίας. Ἱστορικοκοι-

797

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ὅμως ὅταν αὐτός πού πρότειναν, ὅσοι δέν τόν ἐπέλεξαν μέ κριτήριο τήν ὠφέλεια τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι πιά δραστήριος καί ἀνώτερος ἀπ' αὐτόν πού πρότειναν οἱ ἄλλοι, ἀποβλέποντας στήν ὠφέλεια τῆς Ἐκκλησίας;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο καρδιογνώστης Θεός, γνωρίζοντας τήν προαίρεση αὐτῶν πού προσευχήθηκαν μέ εὐθύτητα καρδιᾶς, τοὺς δίνει ἐκεῖνον πού πρότειναν οἱ ἄλλοι, ὅχι βέβαια χάριν τῆς προσευκῆς τῶν ἄλλων πού ἔγινε μέ ἐμπαθές κίνητρο, ἀλλά χάριν τῆς καλῆς προαίρεσής τους. Καί αὐτό γίνεται διότι μέ χαρά καί εὐχαρίστηση θά δέχονταν τόν καλύτερο, ἀλλά ἀπό ἄγνοια δέν τόν ἐπέλεξαν.

798

Ἑρώτηση

Ἔτσι ὅμως καί ὅσοι δέν προσευχήθηκαν μέ ὀρθό λογισμό ἀπολαμβάνουν καί αὐτοί τήν καλή ἔκβαση, χωρίς νά τό ἀξίζουν. Πῶς ἐξηγεῖται αὐτό;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Χάριν τῶν ἀξίων ἔλεεῖ ὁ Θεός καί τοὺς ἀνάξιους¹⁵, διότι «Ἐκεῖνος στέλνει τή βροχή σέ δίκαιους καί σέ ἄδικους» (Ματθ. 5, 45). Μᾶς τό ἔκανε φανερό αὐτό μέ τό ἐδάφιο τῆς θείας Γραφῆς, ἐκεῖ πού λέει πρὸς τόν Ἀβραάμ: «ἂν βρῶ δέκα δίκαιους νά ζοῦν μέσα στήν πόλη, δέν θά καταστρέψω τόν τόπο γιά χάρη τους» (πρβλ. Γεν. 18, 32). Ἄν λοιπόν γιά δέκα δίκαιους ἄφησε τήν πόλη καί δέν τήν κατέστρεψε, πόσο μᾶλλον δέν θά λυπηθεῖ αὐτοὺς χάριν τῶν ἄλλων;

799

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ὅμως ὅταν προτείνουν κάποιους μέ ἀγαθὰ κίνητρα καί γιά

νωνικά δέν μπορούμε νά ἀρνηθοῦμε ὅτι στήν ἀνθρώπινη κοινωνία λειτουργεῖ περισσότερο ἀπό ὅσο φαίνεται «ἡ ἀρχή τῶν συγκοινωνούντων δοχείων».

βληθέντων μέλλει χρήσιμος αὐτοῖς εἶναι; Ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ δίδωσιν ὁ Θεός τινα;

Ἀποκρίσις

Επειδὴ ἄξιοί εἰσιν εὐεργεσίας, παρορᾷ ὁ Θεὸς τὸ ψήφισμα, καὶ τῇ ὥρᾳ πάντως σπεῖρει τι εἰς αὐτοὺς ἕτερον ψηφίσασθαι, ἢ εἰς τὸν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν τῆς χειροτονίας ἄλλον δοῦναι αὐτοῖς χρησιμώτερον τῶν προβληθέντων παρ' αὐτῶν.

ω'

Ἑρώτησις

Τί οὖν; ὅτι πάντες μὲν οἱ αἰτοῦντες οὐκ ὀρθῶ λογισμῶ αἰτοῦσι, ἀγαθὸν δὲ ἄρα προβάλλονται, ἄρα δίδεται αὐτοῖς ἢ οὐ;

Ἀποκρίσις

Ο προγνώστης Θεός, ἐὰν ἴδῃ ὅτι μέλλουσι μετανοεῖν, δίδωσιν αὐτοῖς αὐτόν· ἄξιοι γὰρ εὐρίσκονται διὰ τὴν μέλλουσαν μετένοian· ἐὰν δὲ ἴδῃ ὅτι ἀμετανόητοί εἰσιν, οὐ δίδωσιν αὐτοῖς τὸν τοιοῦτον, διὰ τὴν αὐτῶν ἀναξιότητα.

ωα'

Ἑρώτησις

Εἶπας, Πάτερ, ὅτι κἂν μερισθῇ πόλις, ἀπολαύουσι καὶ οἱ ἀνάξιοι τοῦ διδομένου ἀγαθοῦ διὰ τοὺς καλῶς αἰτοῦντας. Πῶς οὖν ἔσται τὸ εἰρημένον τῇ Γραφῇ ὅτι «πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται»; Ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα μερίζεται ἡ πόλις, καὶ διὰ τῶν καλῶν ἡ πᾶσα σταθήσεται.

τὴν ὠφέλεια τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κανέναν ἀπ' αὐτοὺς πού προτείνονται δέν πρόκειται νά σταθεῖ χρήσιμος γι' αὐτούς; Ἄραγε ὁ Θεός, ἀγνοώντας τους, ἀπὸ μόνος του ἀποφασίζει νά δώσει κάποιον ἄλλο;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ε'πειδὴ εἶναι ἄξιοι εὐεργεσίας, ὁ Θεός παραβλέπει τὴν πρόκριση καὶ προβολή αὐτῶν τῶν ὑποψηφίων καὶ τὴν ὥρα τῆς ψηφοφορίας τοὺς ἐμπνέει ὥστε νά ψηφίσουν ἄλλον ἢ φωτίζει διαφορετικὰ ἐκεῖνον πού ἔχει τὴν ἐξουσία τῆς χειροτονίας, ὥστε νά τοὺς δώσει κάποιον ἄλλο καταλληλότερο ἀπ' αὐτοὺς πού ἐκεῖνοι εἶχαν προτείνει.

800

Ἑρώτηση

Τί γίνεται ἐπίσης ὅταν ὅλοι ὅσοι προσεύχονται καὶ ζητοῦν νά τοὺς δοθεῖ Ἐπίσκοπος δέν ἔχουν καλὰ κίνητρα καὶ κριτήρια, ἀλλὰ αὐτός πού προτείνουν εἶναι ἄξιος; Ἄραγε τοὺς δίνεται αὐτός ὡς Ἐπίσκοπος ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Ο'προγνώστης Θεός, ἂν δεῖ ὅτι πρόκειται νά μετανοήσουν, τοὺς δίνει τὸν ἄξιο Ἐπίσκοπο, διότι εἶναι ἄξιοι νά τὸν λάβουν λόγω τῆς μετάνοιας πού πρόκειται νά ἐπιδείξουν. Ἄν ὅμως δεῖ ὅτι εἶναι ἀμετανόητοι, δέν τοὺς δίνει ἕναν τέτοιο ἄξιο ἄνδρα, ἐπειδὴ εἶναι ἀνάξιοι.

801

Ἑρώτηση

Πάτερ, εἶπες ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη χωρισθεῖ ἡ πόλη σέ παρατάξεις ἀπολαμβάνουν καὶ οἱ ἀνάξιοι τὸ διδόμενο καλὸ γιὰ χάρη ἐκείνων πού τὸ ζήτησαν ἀπὸ τὸ Θεό μέ σωστό τρόπο. Πῶς τότε θά βρεῖ ἐφαρμογή ἐκεῖνο πού λέει ἡ Γραφή ὅτι «ὅταν ἕνα βασίλειο χωρισθεῖ σέ ἀντιμαχόμενες παρατάξεις, θά διαλυθεῖ»; (Μάρκ. 3, 24). Διότι ἐδῶ νά, χωρίζεται ἡ πόλη σέ παρατάξεις καὶ ὅμως, ἐξαιτίας τῶν καλῶν, ἡ Ἐκκλησία τῆς περιοχῆς θά παραμείνει ἀσάλευτη καὶ ἀδιαίρετη.

Ἀπόκρισις

Μερισθῆναι λέγεται, τὸ ἐκκλῖναι τὰ δύο μέρη εἰς τὸ κακόν· τότε γὰρ πληροῦται τό, «οὐ σταθήσεται», δηλονότι εἰς τὸ ἀγαθόν· τοῦτο δὲ οὐ ποιεῖ μερισμόν· ἡ γὰρ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων μία ἐστί· καὶ ὁ Ἀπόστολος εἶπεν «εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω». Τί οὖν; λέγομεν ὅτι ἐκ τούτου ἐμερίσθη ἡ Ἐκκλησία καὶ οὐ σταθήσεται; Μὴ γένοιτο! Εἶπε γὰρ ὁ Κύριος, «πύλαι ᾗδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς»· ἀλλ' ὁ μὴ στήκων ἐν τῷ μέρει τοῦ ἀγαθοῦ, οὗτος ἐμερίσθη ἐξ αὐτοῦ, ὁ δὲ στήκων οὐ μεμέρισται.

ωβ'

Ἑρώτις

Κατὰ γοῦν τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἀπόκρισιν παρὰ τοῦ Γέροντος, οὕτως οἱ τῆς πόλεως ἐποίησαν, καὶ τοὺς τρεῖς ἐψηφίσαντο, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐπίσκοπος ἅγιος καὶ εὐάρεστος τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ πρῶτος, τοῖς χρήμασι πεποιθώς, ἔδραμεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, αἰτῶν λαβεῖν τὸν θρόνον. Καὶ φήμης διαδραμούσης ὅτι κατώρθωσε, πάντες ἐγένοντο ἐναγώνιοι, καὶ ἔπεψαν ἔρωτῶντες τὸν Γέροντα τί δεῖ ποιῆσαι· εὐλαβοῦντο γὰρ γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ διὰ τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν συμβαίνουσαν τῇ Ἐκκλησίᾳ ζημίαν.

Καὶ ἐδήλωσεν αὐτοῖς ὁ Γέρων.

Ἀπόκρισις

Πέμψατε δέσιν πληροφοροῦσαν τὸν βασιλέα περὶ τῆς ἐκβολῆς ἐκείνου, ὅτι ὀρθῶς ἐγένετο, καὶ τὰ ἴσα τῶν παραιτητικῶν αὐτοῦ λιβέλλων, καὶ εὐχαριστίαν ἐπὶ τῇ προβολῇ τούτου, ὅτι ἐκ Θεοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρώπων

16. Ὁ τρόπος πού βλέπει ὁ Ὁσῖος «τὸ ἀμέριστον» τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολὺ διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ δικό μας. Ἐμεῖς κρίνουμε μέ ἀριθμητικά ποσά, ἐκεῖνος μέ ποιοτική ἀκεραιότητα. Τὸ ἀγαθὸ –καὶ μάλιστα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ «μέγιστον ἀγαθόν»– ἐνοποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἔστω κι ἂν ἀνήκουν σέ διαφορετικὲς κοινωνικὲς ομάδες.

Ἡ ὁμοδοποίησις ἢ μαζοποίησις αὐτῶν πού ἀρνοῦνται «τὸ ἀγαθὸ» δέν μερίζει τὴν Ἐκκλη-

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οταν λέει ἡ Γραφή «χωρισμό σέ δύο ἀντιμαχόμενες παρατάξεις» (Μάρκ. 3, 24), ἐννοεῖ ὅτι καί τά δύο μέρη θά στραφοῦν πρὸς τό κακό. Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση πραγματοποιεῖται τό «δέν θά σταθεῖ ἡ πόλη», φυσικά δέν θά σταθεῖ στό ἀγαθό. Ἐνῶ τό νά χωριστεῖ σέ δύο παρατάξεις πού ἡ μία στρέφεται πρὸς τό καλό, αὐτό δέν δημιουργεῖ χωρισμό, διότι ἡ διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων εἶναι μία. Καί ὁ Ἀπόστολος εἶπε· «ἄν ὁ ἄπιστος θέλει νά ἀποχωρεῖ, ἄς ἀποχωρεῖ» (Α΄ Κορ. 7, 15). Τί λοιπόν; Θά ἰσχυρισθοῦμε ὅτι ἀπ' αὐτό ἔγινε σχίσμα στήν Ἐκκλησία καί θά διαλυθεῖ; Μὴ γένοιτο! Διότι ὁ Κύριος εἶπε: «Τὴν Ἐκκλησίαν μου δέν θά τὴν κατανικήσουν οὔτε οἱ δυνάμεις τοῦ Ἄδου» (Ματθ. 16, 18). Ἀλλὰ ἐκεῖνος πού δέν στέκεται στήν παράταξη τοῦ ἀγαθοῦ, αὐτός χωρίζεται ἀπὸ τό ἀγαθό, ἐνῶ αὐτός πού παραμένει σταθερός στό ἀγαθό, οὔτε συμβάλλει στή διαίρεση τῆς Ἐκκλησίας οὔτε ἀποχωρίζεται ἀπὸ αὐτήν¹⁶.

802**Ἑρώτηση**

Ὑπάκουσαν λοιπόν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως στήν ἀπόκριση πού τοὺς δόθηκε ἀπὸ τό Γέροντα καί ἔδωσαν τὴν ψῆφον τοὺς στοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἄνδρες πού θεωροῦσαν ἄξιους. Ἔτσι ἀνέδειξαν Ἐπίσκοπο ἅγιο καί εὐάρεστο στό Θεό. Τότε ὁ πρῶν Ἐπίσκοπος πού εἶχε διωχθεῖ, ἔχοντας πεποιθήσῃ στά χρήματά του, ἔτρεξε στό Βυζάντιο καί ζητοῦσε νά πάρει πίσω τό θρόνο. Καί ἐπειδὴ διαδόθηκε ἡ φήμη ὅτι τό κατόρθωσε, ὅλοι κυριεύτηκαν ἀπὸ ἀγωνία καί ἔστειλαν νά ρωτήσουν τό Γέροντα Βαρσανούφιο τί πρέπει νά κάνουν. Δίσταζαν δέ νά τό ἀναφέρουν στό βασιλιά, φοβούμενοι μήπως ἀποτύχει ἡ προσφυγὴ τους σ' αὐτόν καί μήπως γίνῃ μεγαλύτερη ζημιὰ εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ δέ Γέροντας τοὺς δήλωσε τὰ ἑξῆς.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Στεῖλτε ἀναφορά στό βασιλιά πού νά τόν πληροφορεῖ ὅτι δίκαια ἔγινε ἡ ἐκθρόνισις τοῦ πρῶν Ἐπισκόπου. Ἐπίσης στεῖλτε καί ἀντίγραφο τῆς ἑγγραφῆς παραίτησής του, καθὼς καί εὐχαριστία γιὰ τὴν προβολὴ τοῦ

σία, ἀλλὰ αὐξάνει τοὺς ἀποσχισμένους ἀπ' αὐτήν. Τό «κακό», καί τότε πού μαζοποιημένοι τό λειτουργοῦν οἱ ἄνθρωποι, τοὺς κάνει νησιδες στείρότητας, μικρὲς κινητές «κολάσεις».

ἐγένετο· καὶ οὕτω πληροφορεῖται ὁ βασιλεὺς κόψαι τὸν λογισμόν ἐξ αὐτοῦ· οἱ δὲ κακῶς θέλοντες ποιῆσαι πρᾶγμα, οὐκ ἔχουσιν, εἰ μὴ κακῶς ἀπολέσαι τὰ χρήματα αὐτῶν, καὶ ὕστερον αἰσχυνηθῆναι. Περὶ δὲ τῶν ἀναλωμάτων, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, «ἄπελθε, Σαμψών, μετὰ τῶν ἀλλοφύλων».

ωγ´

Ἑρώτις

Ταῦτα ἀκούσαντες ἐρραθύμυσαν πέμψαι τὴν δέησιν, καὶ κατέλαβεν ἐκεῖνος τὴν μητρόπολιν πρὸς τὸν ἄρχοντα μετὰ βασιλικῆς κελεύσεως, ὥστε ἀναλαβεῖν τὸν θρόνον· καὶ γενομένου πολλοῦ θορύβου καὶ ταραχῆς ἐν τῇ πόλει, ἔπεμψαν προσπίπτοντες τῷ Γέροντι περὶ τούτου. Ὁ δὲ ἐδήλωσεν αὐτοῖς οὕτω.

Ἀπόκρισις

Κακῶς ἐποιήσατε ραθυμήσαντες γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ· μισεῖ γὰρ ὁ Θεὸς τὴν ραθυμίαν· ὁμως ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου λέγω ὅτι τὴν πόρταν τῆς πόλεως ἐὰν φθάσῃ, εἰς τὴν πόλιν οὐκ ἐμβαίνει· οὐ συγκωρεῖ γὰρ αὐτῷ ὁ Θεός.

Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Γέροντος καὶ τοῦ ἄρχοντος τὴν πόλιν καταλαβόντος ἐπὶ τῷ πληρῶσαι τὴν βασιλικὴν προσταγὴν καὶ πάντων ἐν ἀθυμίᾳ καὶ φόβῳ τυγχανόντων, ἐξαίφνης κατέλαβε φήμη τὸν τοῦ βασιλέως μηνύουσα θάνατον καὶ πάντα τὰ προσδοκώμενα διελύθη. Καὶ ἀνεχώρησεν ἄπρακτος, εἰς μάτην αὐτῷ τῶν χρημάτων δαπανηθέντων, καθὼς προεῖπεν ὁ Γέρων, αὐτοῖς γὰρ ἐβεβαιώθη τοῖς ἔργοις ἡ πρόρρησις· «ὁ γὰρ ἔδωκεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐδέθη ἐν τῷ οὐρανῷ», κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

17. Ὁ Ὅσιος γνωρίζει ἄριστα τὴν ὅλην διαδικασία τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ Ἐπισκόπου, πού ἐπικρατοῦσε στίς μέρες του. Ὡς διορατικὸς ἔβλεπε καὶ τὴν ἐξέλιξη πού θά εἶχε ἡ υπόθεσις. Συμβούλευε τὰ ἐπιβαλλόμενα καὶ ἀνέμενε τὴν ἔκβασι τῶν πραγμάτων, χωρὶς νά κρύβει καὶ τὴν αἰσιοδοξία του γιὰ τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα. Τό περίεργο εἶναι ὅτι οἱ «παράγοντες», πού πῆραν τίς κατευθύνσεις τοῦ Ὁσίου, δέν δραστηριοποιήθηκαν ἐγκαίρως. Παρά ταῦτα ὁ Ὅσιος ἦταν καὶ πάλι σαφὴς καὶ βέβαιος καὶ τούς τό προανήγγειλε, ὡς προορατικὸς πού ἦταν (βλ. Ἑρώτ. 803).

Ὅσο πió φωτεινὸι γινόμεστε τόσο πió καλὰ γνωρίζουμε τούς «πνευματικούς νόμους» καὶ κινούμεστε σέ ἐπίπεδα χαρισματικῆς πληροφόρησις, πού βέβαια εἶναι ἄσχετη, ἂν ὄχι καὶ ξένη, πρὸς τὴ Στατιστικὴ καὶ τὸ Internet.

18. Προφανῶς ὁ βασιλιάς ἐδῶ πρέπει νά εἶναι ὁ Ἰουστίνος ὁ Α' (518-527).

νέου Ἐπισκόπου σας, δίδοντας μαρτυρία ὅτι αὐτή ἡ προβολή ἔγινε σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ὄχι τῶν ἀνθρώπων¹⁷. Καί ἔτσι θά ἐνημερωθεῖ ὁ βασιλιάς γιά νά τόν σταματήσει καί νά τόν ἀποτρέψει ἀπό τή διεκδίκηση τῆς Ἐπισκοπῆς. Καί ὅσοι θέλουν νά πᾶνε μέ τό μέρος του μέ παράνομα μέσα καί νά κάνουν κακό στήν Ἐκκλησία, δέν θά μπορέσουν νά ἐπιτύχουν τίποτε ἄλλο, παρά θά χάσουν μέ τό χεῖριστο τρόπο τά χρήματά τους καί στό τέλος θά ντροπιαστοῦν. Ὅσο γιά τά ἔξοδα πού ἔκανε ὁ Ἐπίσκοπος, ὅπως τό λέει καί ἡ Γραφή, «πέθανε, Σαμφών, μαζί μέ τούς ἀλλόφυλους» (πρβλ. Κριτ. 16, 30).

803

Ἑρώτηση

Διάβασαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τήν ἀπόκριση τοῦ μεγάλου Γέροντα, ἀλλά ἀμέλησαν νά στείλουν τήν ἀναφορά στό βασιλιά. Ἐτσι ὁ πρῶν Ἐπίσκοπος ἐπέστρεψε στή Μητροπολιτική περιφέρεια μέ βασιλική διαταγή πρὸς τόν τοπικό ἄρχοντα, πού τοῦ ἔδινε τό δικαίωμα νά πάρει πίσω τήν Ἐπισκοπή. Ἐπειδή ὅμως ἔγινε θόρυβος καί ταραχή στήν πόλη, ἔστειλαν νά παρακαλέσουν τό Γέροντα νά τούς πεῖ κάτι σχετικά μέ τή νέα τροπή τῶν πραγμάτων. Τότε ὁ Γέροντας δήλωσε τά ἑξῆς:

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Κάνατε πολύ ἄσχημα πού ραθυμήσατε καί ἀμελήσατε νά ἐνημερώσετε τό βασιλιά, διότι ἡ ραθυμία εἶναι μισιπή ἀπό τό Θεό. Ὅμως στό Ὄνομα τοῦ Κυρίου σᾶς λέω ὅτι μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος αὐτός νά φθάσει ὡς τήν πύλη τῆς πόλεως, ἀλλά δέν θά μπεῖ μέσα στήν πόλη! Δέν θά τοῦ τό ἐπιτρέψει ὁ Θεός.

Αὐτά εἶπε ὁ Γέροντας καί ὁ ἄρχοντας μῆκε μέ δυνάμεις στήν πόλη γιά νά ἐκτελέσει τή βασιλική διαταγή. Καί ἐνῶ ὅλοι διακατέχονταν ἀπό φόβο καί ἄθυμία, ξαφνικά διαδόθηκε ὅτι πέθανε ὁ βασιλιάς¹⁸ καί ὅλα τά ἀναμενόμενα διαλύθηκαν. Ἀναχώρησε τότε ἄπρακτος, ἐνῶ τά χρήματά του δαπανήθηκαν εἰς μάτην ὅπως τό εἶχε προείπει ὁ μέγας Γέροντας, τοῦ ὁποίου ἡ πρόρρηση ἐβεβαιώθηκε ἀπό τά ἴδια τά γεγονότα. Διότι «ἐκεῖνο πού ἔδωσε στή γῆ, δέθηκε καί στόν οὐρανό» (πρβλ. Ματθ. 16, 19), σύμφωνα μέ τό λόγο τοῦ Κυρίου¹⁹.

19. Δέν εἶναι σαφῶς ἀποκαλυμμένη ἡ θέση αὐτή. Ἡ προόραση δέν ἐνέχει αὐτονόμητα καί τήν αὐτοργία. Ὁ θάνατος τοῦ βασιλιά καί ἡ ἐγκατάλειψη τῶν σχεδίων δέν εἶναι «δέσμο» ἀποστολικῆς διαδοχικῆς ἐξουσίας, ἀλλά γεγονότα ἀμεσης ἀναφορᾶς στό «κατ' εὐδοκίαν» ἢ «κατά παρακώρησιν» θέλημα τοῦ Θεοῦ, πού ὁ Ὅσιος χαρισματικά τό γνώριζε.

ωδ'

Ἑρώτησις

Ὁ χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος, ἔχων ἑαυτὸν ἀνάξιον τῆς ἱερατικῆς λειτουργίας καὶ ἀνίκανον πρὸς τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἐλογίσαστο ἀναχωρῆσαι καὶ ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Χαίροις ἐν Κυρίῳ, δοῦλε Θεοῦ καὶ ἱερουργεῖ τῶν ἁγίων μυστηρίων. Γινώσκεις ὅτι ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Ἀπόστολος γράφων, ἔλεγεν· «ἀδελφοί, ἔκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ τῷ Θεῷ»· καγὼ πιστεύω ὅτι νεύματι Θεοῦ ἐγένου καὶ οὐκ εἴμισθωτός, ἀλλὰ ποιμὴν. Μὴ οὖν θελήσῃς ἀποσιτῆναι, ἵνα μὴ αὐτὸν παροργίσῃς· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι». Μὴ οὖν δειλανθῇς· γέγραπται γάρ, ὅτι μετὰ τὴν τελευταίαν Μωυσέως, φοβηθέντος Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἰσενεγκεῖν τὸν λαὸν εἰς τὴν γῆν τῶν ἐπαγγελιῶν, εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν· «ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, μὴ φοβοῦ· ὅτι καθὼς ἤμην μετὰ Μωυσέως, οὕτως ἔσομαι καὶ μετὰ σοῦ». Καὶ παρ' ἐμοῦ οὖν τοῦ ταλαιπώρου, ἄκουσον τὸν αὐτὸν λόγον· ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε ἐν Κυρίῳ.

ωε'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὸν ἄλλον Γέροντα. Τίνας δεῖ, Πάτερ, χειροτονεῖν κληρικούς, ἢ ποῖον ἔχοντας βίον;

Ἀπόκρισις

Αγίους τοῦ Θεοῦ καὶ καλοὺς δεῖ χειροτονεῖν, ὥστε λειτουργεῖν τὰ ἅγια θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ, μάλιστα τοὺς μαρτυρουμένους ὑπὸ ἄλλων ἀνθρώπων πολλῶν, κατὰ τὴν Γραφήν. Τοὺς τοιούτους ὀφείλετε σπουδά-

20. Πόσο παρήγορη καὶ ἐνθαρρυντικὴ θά ἦταν γιὰ τὸν καθένα μας μιὰ τέτοια καὶ τόσο αὐθεντικὴ πληροφορία!... Πόσοι ἀπὸ τοὺς σημερινούς κληρικούς μας θά μπορούσαν νά ἔχουν μιὰ τέτοια ἐπιμαρτυρία; Ὁ κληρικός πρέπει νά εἶναι -ἔλεγαν οἱ παλιοί- ἡ θεόκλητος ἡ δημόκλητος. Στὶς μέρες μας βέβαια, πολλές φορές, αὐτοὶ οἱ ὅροι παραβλέπονται καὶ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ δέν ὁδηγεῖται στὴ σωτηρία, ἀλλὰ στὴν ἀπώλεια.

804

Ἑρώτηση

Ὁ νεοχειροτονημένος Ἐπίσκοπος, ἐπειδή θεωροῦσε τόν ἑαυτό του ἀνάξιο γιά τήν ἱερατική διακονία καί ἀνίκανο γιά τή διοίκηση τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, σκέφθηκε νά ἀναχωρήσει. Ἐστειλε ὅμως ἐπιστολή καί ρώτησε τόν ἴδιο, τό μεγάλο Γέροντα, γιά τήν ὑπόθεση αὐτή.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Χαῖρε ἐν Κυρίῳ δοῦλε τοῦ Θεοῦ καί ἱεουργέ τῶν ἁγίων Μυστηρίων. Γνωρίζεις πολύ καλά ὅτι ὁ ἅγιος Παῦλος, ὁ Ἀπόστολος, γράφει στήν ἐπιστολή του πρὸς Κορινθίους καί λέει: «Ἀδελφοί, ὁ καθένας ὀφείλει νά μένει σταθερός καί ἀμετακίνητος στή θέση γιά τήν ὁποία ἔχει κληθεῖ ἀπό τό Θεό καί γιά χάρι τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. 7, 24). Καί ἐγώ πιστεύω ὅτι ἔγινες Ἐπίσκοπος μέ τή θέληση τοῦ Θεοῦ καί δέν εἶσαι μισθωτός, ἀλλά ποιμένας²⁰. Μή θελήσεις λοιπόν νά ἀπομακρυνθεῖς ἀπό τήν Ἐπισκοπή σου, γιατί θά παροργίσῃς τό Θεό. Διότι Ἐκεῖνος εἶπε: «Ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ θά παρέλθῃ, τά λόγια μου ὅμως δέν θά παρέλθουν ποτέ» (Ματθ. 24, 35). Μή δειλιάσεις λοιπόν, διότι ἀναφέρεται στή Γραφή ὅτι, μετά τό θάνατο τοῦ Μωυσῆ, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ φοβήθηκε νά ὀδηγήσῃ τόν Ἰσραηλιτικό λαό στή γῆ τῆς Ἐπαγγελίας καί γι' αὐτό ὁ Ἄγγελος τοῦ εἶπε: «Γίνε ἀνδρείος καί θαρραλέος καί μή φοβᾶσαι, γιατί, πράγματι, ὅπως ἤμουν κοντά στό Μωυσή, ἔτσι θά εἶμαι κοντά καί σέ σένα» (βλ. Α΄ Παραλ. 22, 13). Καί ἐγώ λοιπόν ὁ ταλαίπωρος σοῦ λέω τόν ἴδιο λόγο: «Γίνε ἀνδρείος καί δυνατός ἐν Κυρίῳ».

805

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ρώτησε τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη: Ποιούς, Πάτερ, πρέπει νά χειροτονῶ κληρικούς²¹ καί τί βίο πρέπει νά ἔχουν;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρέπει νά χειροτονεῖς τοὺς καλοὺς καί ὁσους εἶναι ἄξιοι νά ὑπηρετοῦν τό Θεό καί νά λειτουργοῦν στά ἅγια Θυσιαστήριά Του. Μάλιστα ἐκείνους γιά τοὺς ὁποίους ἔχεις μαρτυρία καί ἀπό ἄλλους πολλοὺς ἀνθρώπους,

21. Κληρικοί γενικά ὀνομάζονται ὅλοι ὅσοι ἔχουν χειροθεσία ἱερατική ἀπό τόν Ἐπίσκοπο

ζειν χειροτονεῖν καὶ κατακρίνειν αὐτοὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὅτι τὸ κρίμα τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ὁ Θεὸς ἀπαιτῆσαι παρ' ὑμῶν, ἐὰν ἀναχωρήσετε ἀπ' αὐτῆς· καὶ τοῦτο ποιοῦντες δεικνύετε τῷ Θεῷ τὴν προαίρεσιν ὑμῶν, ὅτι καλοὺς ἀνθρώπους θέλετε χειροτονεῖν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ.

ὡς

Ἑρώτις

Ἐὰν ἅγιοι Πατέρες μαρτυρήσωσι περὶ τίνος ὡς ἀξίου χειροτονηθῆναι, οὐκ ὀφείλει ἀρκεσθῆναι τῇ αὐτῶν μαρτυρίᾳ, μὴ δεόμενος τῆς ἀξιώσεως τῶν πολλῶν;

Ἀπόκρισις

Δεῖ ἀρκεσθῆναι τῇ μαρτυρίᾳ τῶν Πατέρων, κατὰ τὸ θέλημα γὰρ τοῦ Θεοῦ λαλοῦσι, καὶ τοιοῦτους θέλει ὁ Θεὸς τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ· ἐὰν δὲ μετὰ τὴν τοιαύτην μαρτυρίαν εὕρῃς τὸν λογισμόν ἅψ' ἑαυτοῦ δυσχεραίνοντα, τοῦτο ζιζανίον ἐστὶ τοῦ διαβόλου.

μέχρι τὸν ἀναγνώστη καὶ τὸν ψάλτη, τὸν ἐφορκιστὴ καὶ τὸ θυρωρό. Βλέπε καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ Β' Ἀποστολικοῦ Κανόνα στοῦ δικό μας νεοτυπωμένο «Κανονικόν» (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 347).

Συμληρωματικὰ σημειώνουμε ὅτι ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν κληρικῶν, ἀντὶ χειροθεσίας δέχονται χειροτονία μόνο οἱ διάκονοι, οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ εἶναι οἱ καθαυτοὶ φορεῖς τῆς εἰδικῆς ἱερωσύνης.

22. Εἶναι, νομίζουμε, ἔξω ἀπὸ κάθε ἀμφισβήτηση ἡ θέσις ὅτι ὁ τρόπος ἐκλογῆς καὶ καταστάσεως τῶν «παντός βαθμοῦ» κληρικῶν μέσα στὴν Ἐκκλησία φανερώνει καὶ τὴ στάθμην τῆς πνευματικότητός της, στοῦ συγκεκριμένο χωροχρονικὸ στίγμα τῆς πορείας της, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐσιαστικώτερη συναλλακτικὴ συνάφεια κοινωνίας καὶ Ἐκκλησίας. Στὶς μέρες μας παρατηρεῖται μιὰ μεγάλη «γκάμα» ποικιλίας στὴ διαδικασία μὲ τὴν ὁποία ὁ ποιμενάρχης διαμορφώνει καὶ καθιστᾷ τοὺς ποιμένες στὴν ἐπισκοπικὴ δικαιοδοσία του. Ἀνάλογη ποικιλία παρουσιάζει καὶ τὸ ἐπίπεδο σχέσεων ποιμενάρχῃ καὶ ποιμένων μετὰ τὴ χειροτονία τους.

Ὁ Ὅσιος μέ τὴν προϋπόθεσιν αὐτὴ πού θέτει στοῦ συγκεκριμένο Ἐπίσκοπο θέλει νά τὸν βοηθήσει, ὅχι μόνο νά ἐνισχύει κατάλληλα τοὺς κληρικούς του, ἀλλὰ νά κρατηθεῖ καὶ ὁ ἴδιος ἀκλόνητος στοῦ «πόστο» πού τὸν ἔβαλε ὁ Θεός.

Εἶναι ἴσως τώρα εὐκαιρία νά τονισθεῖ μιὰ οὐσιαστικὴ πλευρά, ἕνα οὐσιαστικὸ πρόβλημα τῆς ποιμαντικῆς: Ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς ποιμενάρχης, εἶναι «ποιμὴν ποιμένων». «Διὰ τῶν ποιμένων» ποιμαίνει τὴν ἐπισκοπικὴ ἐπαρχία του. Πῶς ὁμως μπορεῖ νά ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι ποιμαίνει τὴν

σύμφωνα μέ τή Γραφή (Α΄ Τιμ. 3, 7). Τέτοιους ἀνθρώπους ὀφείλτε νά φροντίζετε νά χειροτονεῖτε καί νά τούς τονίζετε, καθώς θά τούς παρακολουθεῖτε ποιμαντικά μετά τή χειροτονία²², ὅτι ὁ Θεός πρόκειται νά ἀπαιτήσῃ ἀπό σᾶς εὐθύνες γιά τήν κατάσταση σπίν ὁποία θά βρεθεῖ ἡ Ἐκκλησία ἄν ἀναχωρήσετε ἀπ' αὐτήν. Ἄν ἐσεῖς οἱ Ἐπίσκοποι πράξετε αὐτά, θά δείξετε στό Θεό ποιά εἶναι ἡ προαίρεσή σας, ὅτι δηλαδή ἐπιδιώκετε νά χειροτονεῖτε ἀξιους ἱερεῖς στίς Ἐκκλησίες τοῦ Θεοῦ.

806

Ἑρώτηση

Ἄν ἅγιοι Πατέρες δώσουν μαρτυρία γιά κάποιον ὅτι εἶναι ἀξιος νά χειροτονηθεῖ ἱερέας, δέν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νά ἀρκεσθεῖ στή μαρτυρία τῶν Πατέρων, χωρίς νά ἐπιδιώκει νά τόν θεωρήσουν ἀξιο πολλοί ἄλλοι ἀπό τούς συντοπίτες του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρέπει νά ἀρκεσθεῖ στή μαρτυρία τῶν Πατέρων²³, διότι οἱ Πατέρες διατυπώνουν, ὅταν μιλοῦν, τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ὁ Θεός θέλει ὡς λειτουργούς Του αὐτούς πού ὑποδεικνύουν οἱ Πατέρες. Ἄν λοιπόν, μετά τή μαρτυρία τῶν Πατέρων, βλέπεις τόν ἑαυτό σου νά προβληματίζεται καί νά δυσκολεῖται νά στηριχθεῖ στή γνώμη τους, νά ξέρεις πώς ἕνας τέτοιος λογισμός εἶναι ζιζάνιο σπαρμένο ἀπό τό διάβολο²⁴.

ἐπαρχία ὅταν δέν ποιμαίνει οὐσιαστικά τούς ποιμένες; Βέβαια τό «κακό» δέν εἶναι γενικευμένο, ἀλλά δέν ἔχει καί μικρές διαστάσεις.

23. Τή «μαρτυρία τῶν Πατέρων» δέν πρέπει νά τήν ταυτίσουμε μέ τή «συμμεταρτυρία τοῦ Πνευματικοῦ», ἀλλά μπορεῖ νά πει κανεῖς ὅτι συσχετίζονται. Βέβαια ἡ «μαρτυρία τῶν Πατέρων» τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Βαρσανουφίου καί Ἰωάννου δέν μπορεῖ νά τεθεῖ κάτω ἀπό μικρόψυχες καί κακοπροαίρετες ἀμφισβητήσεις.

Ἡ «συμμεταρτυρία τοῦ Πνευματικοῦ», στίς μέρες μας καί σύμφωνα μέ ὅσα ὀρθῶς ἀντιλαμβάνομαστε, πάσχει, κωλαίνει *ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύσας*. Αὐτό σημαίνει ὅτι στηρίζεται σέ μιά σχέση (ἐξομολόγου-ἐξομολογούμενου) πού ἐνδέχεται νά μή λειτουργεῖται σωστά, εἴτε μέ ὑπατιότητα θεληματική ἢ ἀθέλητη τοῦ ενός ἀπό τούς δύο ἢ καί τῶν δύο. Κατά συνέπεια, τό νά ἐναπαυεῖται κανεῖς στή «συμμεταρτυρία τοῦ Πνευματικοῦ» εἶναι, ἀπό τά πράγματα καί τήν πρόσφατη ἐκκλησιαστική Ἱστορία, ἀποδεδειγμένο ὡς ἐπικίνδυνα ἀφελές.

24. Ὁ Ὁσῖος μέ πολλή ἄνεση λέει στόν Ἐπίσκοπο ὅτι ἐνδέχεται νά παρέμβῃ ὁ διάβολος στή συνείδηση τοῦ Ἐπισκόπου καί νά καλλιεργήσει δυσπιστία ἢ ἀμφιβολία γιά τήν ἐγγύηση πού δίνουν οἱ ἅγιοι Πατέρες γιά κάποιον ὑποψήφιο κληρικό. Μέ αὐτό τό πνεῦμα γράφτηκε, στό ἀμέσως προηγούμενο σκόλιο, ὅτι ἐνδέχεται νά δημιουργήσῃ ὁ σατανάς ἄνετη καί ἀβασάνιστη ἀποδοχή τῶν διαφόρων πληροφοριῶν πού δίνονται ὑπέρ τοῦ ὑποψήφιου κληρικοῦ, σήμερα.

ωz'

Ἑρώτοις

Τί οὖν; ὅτι μετὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Πατέρων παραιτεῖται ἐκεῖνος δέξασθαι τὴν χειροτονίαν, ἥ καὶ χειροτονηθεὶς ἀνεχώρησεν;

Ἀποκρίσις

Εἰ ἂν παραιτῇται ἐπενεχθῇ αὐτῷ ἀνάγκη· ἐὰν δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀνάγκην τὴν χειροτονίαν φύγῃ, οὐκ ἔστι τοῦτο μέμψις τοῖς εἰποῦσι περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ μέμψις αὐτῷ ἔστιν, ὅτι ἠθέτησε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὀφείλει γὰρ δοκιμάσαι καὶ κοπιάσαι εἰς τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅταν ἴδῃ ἑαυτὸν μὴ δυνάμενον, πάλιν ὡς ἡρτυμένος ἄλατι Θεοῦ, ἐρωτήσῃ τοὺς ἁγίους καὶ κατὰ γνώμην αὐτῶν ποιήσῃ· πολλοὶ γὰρ τῶν ἁγίων παρητήσαντο καὶ ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ γὰρ Μωσῆς εἶπεν· «ἴδε προκείρισαι ἄλλον»· καὶ ὁ Ἱερεμίας φησὶ· «νεώτερός εἰμι καὶ οὐ δύναμαι λαλῆσαι». Καὶ ἄλλοι τῶν Πατέρων ἔφυγαν τὴν χειροτονίαν, ἀρπαγέντες δὲ καὶ χειροτονηθέντες, ἐβάστασαν τὴν λειτουργίαν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ ἀναγκαζόμενος εἰς τοῦτο ἔλθεῖν καὶ παραιτούμενος, τὴν ὑπακοὴν φεύγει, καὶ ἡ Γραφὴ λέγει· «ἀγαθὴ ἡ ὑπακοὴ ὑπὲρ θυσίαν».

Ἐὰν δὲ κατανοήσῃ τις ἄλλους ἡσυχάζοντας καὶ μὴ συντυγχάνοντάς τινα τὸ σύνολον, οὐκ ὀφείλει λογίσσασθαι περὶ αὐτῶν τι τοιοῦτον, ὥστε ἔλθεῖν εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν δὲ τις συντυγχάνῃ καὶ γενομένης χρείας οὐ παραιτεῖται εἰσελθεῖν καὶ εἰς κώμας καὶ πόλεις καὶ μαρτυρηθῇ ὅτι καλὸς ἔστι καὶ ἐπιτήδειος, τοὺς τοιούτους ὀφείλουσιν οἱ ἐπίσκοποι καὶ ἀρπάζειν καὶ χειροτονεῖν. Οὗτοι γὰρ δύνανται οὐ μόνον τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ὠφελῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἄλλων· διὰ τοῦτο γὰρ παρήγγειλεν ὁ Ἀπόστολος Τίτῳ «καταστῆσαι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους», δηλονότι ἁξίους τοῦ πράγματος, οἷος καὶ ὁ

25. Δέν πρέπει νά ἐννοήσουμε κάποιο εἶδος ἐκβιασμοῦ. Ἡ φράση-διατύπωση τοῦ κειμένου εἶναι σκληρή. Ὁ Ὁσῖος, πού τόσο θεοχαρίτωτα λειτουργεῖ τό σεβασμό τῆς ἐλευθέρης συνειδήσεως κάθε ἀνθρώπου, δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὅτι εἰσπνέεται ἐξαναγκασμό. Τό νόημα τῆς θέσεώς του τό ἀντιλαμβανόμεσθε ὡς ἐξῆς: Νά βοηθηθεῖ ὁ ὑποψήφιος α) νά κατανοήσῃ τὴν κραυγαλέα ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας· β) νά συνειδητοποιήσῃ τὴν εὐθύνη πού τοῦ δημιουργεῖ ἡ ἔγκρισή του ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρες· γ) τό ὅτι ἡ παραιτήσή του εἶναι μιά παρακοή καὶ δέν ὑπάρχει «παρακοή» πού θεολογικά νά δέχεται θετική ἀποτίμησις· δ) νά μὴν ἀγνοήσῃ ὅτι ἡ ἀρνήσή του ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέροντα τοῦ διαβόλου. Ὅντως ὅλα αὐτά εἶναι φορτίο «ἀνάγκης».

26. Ἡ ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας γιὰ ποιμένες καλοὺς καὶ ἁγίους εἶναι διαχρονικά ὑπάρκτι. Σέ περιόδους ὅμως μεγάλης καὶ κραυγαλέας ἑλλειψης ποιμένων, τὰ πράγματα δικαιολογοῦν καὶ τὴν χρῆση ρημάτων πού ἔχουν θέση μόνο στό κῶρο τῆς παρανομίας. Καὶ ὅντως εἶναι παράνομος ὁ ἱερομόναχος πού κάνει κρῆν ἐγκόσμιου ἐφημέριου (σέ θεωρητική ἐκτίμησις). Ἄν ὅμως ληφθεῖ σοβαρά ὑπόψη ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ ὅτι ὁ μοναχός ἡ ὁ ἱερομόναχος γιὰ πολλοὺς λό-

807

Ἑρώτησις

Τί πρέπει νά γίνει ὅμως ἄν, μετά τή μαρτυρία πού ἔδωσαν οἱ Πατέρες, ὁ ὑποψήφιος ἀρνεῖται νά δεχτεῖ τή χειροτονία ἢ ἄν, ἀφοῦ χειροτονηθεῖ, ἀναχωρήσει;

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Αν ἀρνεῖται νά χειροτονηθεῖ αὐτός πού ἔχει τή μαρτυρία τῶν ἁγίων Πατέρων, τότε πρέπει νά ἐξαναγκάζεται²⁵. Ἄν ὅμως, καί μετά τή βία πού θά τοῦ ἀσκήσετε, ἀποφύγει νά χειροτονηθεῖ, δέν ἀποτελεῖ αὐτό μομφή γι' αὐτούς πού ἔδωσαν μαρτυρία, ἀλλά γι' αὐτόν, διότι ἀθέτησε τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀσφαλῶς πρέπει πρῶτα νά δοκιμαστεῖ καί νά κοπιάσει μέσα σ' αὐτή τή διακονία καί ὅταν δεῖ ὅτι δέν μπορεῖ, ὡς ἄνθρωπος πού εἶναι γεμάτος μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, νά ρωτήσῃ τούς ἁγίους Πατέρες καί νά κάνει ὑπακοή στή γνώμη τους. Διότι πολλοί ἀπό τούς Ἁγίους ἀρνήθηκαν, ἀλλά τοὺς ἐπιβλήθηκε ἀναγκαστικά ἀπό τό Θεό ἡ ὑποταγή στό θέλημά Του. Ὅντως ὁ Μωυσῆς εἶπε: «Ἀνάδειξε κάποιον ἄλλο» (Ἑξ. 4, 13). Καί ὁ Ἱερεμίας: «Δέν εἶμαι ἱκανός γιά τό ἔργο αὐτό, διότι δέν γνωρίζω νά ὁμιλῶ, εἶμαι ἄλλωστε μικρός στήν ἡλικία» (Ἱερ. 1, 6). Καί ἄλλοι Πατέρες ἀπέφυγαν τή χειροτονία, ὅταν ὅμως τοὺς ἄρπαξαν καί τοὺς χειροτόνησαν, σήκωσαν τό βάρος τῆς λειτουργικῆς διακονίας γιά τό Ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐνῶ ἐκεῖνος πού ἀναγκάζεται ἀπό τοὺς Πατέρες νά ἀναλάβῃ αὐτό τό ἔργο καί ἀρνεῖται, ἀρνεῖται τήν ὑπακοή. Καί ἡ Γραφή λέει: «Ἡ ὑπακοή στήν ἐντολή εἶναι ἀνώτερον καί ἀπό τή θυσία» (Α' Βασ. 15, 22).

Ἄν τώρα κάποιος ἔχει στό νοῦ του αὐτούς πού ζοῦν ἡσυχαστική ζωή καί δέν συναντοῦν κανέναν ἀπολύτως, δέν πρέπει νά σκεφθεῖ κάτι τέτοιο γι' αὐτούς, νά ἔλθουν δηλαδή νά ἀναλάβουν αὐτή τή διακονία ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Ἄν ὅμως ὑπάρχει κάποιος πού ἔρχεται σέ ἐπαφή μέ τοὺς ἀνθρώπους καί, ὅταν παρουσιασθεῖ ἀνάγκη, δέν ἀρνεῖται νά ἐπισκεφθεῖ καί κωμοπόλεις καί πόλεις καί ἔχει δοθεῖ γι' αὐτόν μαρτυρία ὅτι εἶναι καλός καί ἄξιος, αὐτόν, καί ὅλους τοὺς ὁμοίους του, πρέπει νά τοὺς ἀρπάζουν οἱ Ἐπίσκοποι καί νά τοὺς χειροτονοῦν²⁶. Διότι αὐτοὶ μποροῦν νά ὡφελήσουν, ὅχι μόνο τή δική τους ψυχή, ἀλλά καί τῶν ἄλλων. Γι' αὐτό παρήγγειλε ὁ Ἀπόστολος στόν Τίτο «νά χειροτονεῖ πρεσβυτέρους σέ κάθε Ἐκκλησία», δηλαδή ἄξιους γιά τό λειτούρ-

γους μπορεῖ δικαιολογημένα νά παραμείνῃ στόν κόσμον, τότε δικαιώνει τή θέση τοῦ Ὁσίου πού συμβουλεύει νά ἀρπάξῃ ὁ Ἐπίσκοπος «τοὺς τοιοῦτους» καί νά τοὺς χειροτονεῖ.

Τά πράγματα ἔχουν μέχρι τώρα δεῖξῃ ὅτι μιά τέτοια «ἀρπαγή» ἄλλοτε εἶχε θετικά καί ἄλλοτε ἀρνητικά ἀποτελέσματα.

Τιμόθεος ἦν. Καὶ ὁ ἅγιος δὲ Γρηγόριος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἐγένοντο. Καὶ ἐὰν ἐρευνήσωμεν, καὶ ἄλλοι πολλοὶ εὐρίσκονται ἐπὶ τῶν χρόνων ἡμῶν δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τὸ αὐτὸ παθόντες, ὅμως περισσότερον θλιβέντες ὑπέμειναν τὸν κόπον, φοβούμενοι ἀθετῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ ἀκρίτως τις παραιτήσεται, εὐχῶν χρειά, ἵνα μὴ θλίψῃ ἡ παραίτησις τὴν αὐτοῦ ψυχὴν. Συμβαίνει γὰρ διὰ δικαιώματος τὸν σατανᾶν ὑποσκελίσαι τὸν ἄνθρωπον, ὃν καταργήσαι Κύριος μακρὰν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν φοβουμένων αὐτόν. Ἀμήν.

ων'

Ἑρώταις

Ὁ αὐτὸς ἐν φόβῳ Θεοῦ θέλων χειροτονῆσαι διακόνους τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ προβαλέσθαι τινὰς εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια, ἀγνοῶν τίνας κατὰ Θεὸν ἐπιλέγεται, ἔπεμψε γνῶσιν τῷ αὐτῷ Γέροντι, περιέχουσιν τὰ ὀνόματα τῶν κληρικῶν, ἵνα οὕς βούλεται αὐτὸς ἐπιλέγεται· τοῦ δὲ Γέροντος ἐπιλεξαμένου τινὰς ἐξ αὐτῶν δοκοῦντας κατὰ ἄνθρωπον ἀνεπιτηδεῖους εἶναι πρὸς τὴν διοίκησιν, θαυμάσας ὁ ἐπίσκοπος ἠρώτησεν αὐτόν περὶ τούτων.

Ὁ δὲ ἀπεκρίθη οὕτως.

Ἀπόκρισις

Μὴ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ εἶπόν τι; Εὐχὴν ἐποιησάμην καὶ εἴ τι ἐπληροφόρησεν ὁ Θεὸς εἶπον· οὐχ ὅτι δὲ ἰκανός εἰμι ἐρρέθῃ ἡ ἀπόκρισις αὕτη δι' ἐμοῦ· χρειὰς γὰρ γενομένης, καὶ τὸ στόμα τῆς ὄνου ἥνοιξεν ὁ Θεός.

ωθ'

Ἑρώταις

Ὁ αὐτὸς ἐπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν Γέροντα Ἰωάννην.

27. Συχνὰ βλέπουμε νὰ ἐπικρατεῖ ἡ ἀντίληψη ὅτι ἡ διεκδίκηση τοῦ «δικαιώματος» θεωρεῖται καταστροφικὴ, ὅταν κινεῖται σὲ ἐπίπεδο ἐμπάθειας, μὲ τὴν ὁποία καὶ τὸ «δικαίωμα» βιώνεται ἐμπαθῶς, ἀλλὰ καὶ ὁ στόχος του ἀποβλέπει στὴν ἱκανοποίηση τῆς ἐμπάθειας. Εἶναι ὅμως σαφές ἡ θέση τοῦ Ὁσίου ὅτι ἡ ἐμμονὴ καὶ ἐπὶ «ἁγίου» δικαιώματος μπορεῖ νὰ γίνῃ σκοινὶ μὲ τὸ ὁποῖο θὰ μᾶς ννίξει ὁ ἐκθρὸς τῆς σωτηρίας μας. Καὶ τοῦτο γιατί τὰ «ἁγια» δικαιώματα πηγάζουν ἀπὸ ἐγωπαθὴ προσδοκία θρησκευτικοῦ γοήτρου καὶ ἐπιτυχχανόμενα τροφοδοτοῦν τὸ συνειδητὸ ἡ

γημα αυτό, ὅπως ἦταν καί ὁ Τιμόθεος. Βέβαια καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος καί οἱ ὁμόφρονοί του χειροτονήθηκαν μέ τή βία. Καί ἂν ἐρευνήσουμε, θά δοῦμε ὅτι καί ἄλλοι πολλοί δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, στίς μέρες μας, τό ἴδιο ἔπαθαν, χειροτονήθηκαν μέ τή βία. Μπορεῖ βέβαια νά τοὺς βρῆκαν μεγαλύτερες θλίψεις, ἀλλά ὑπέμειναν τόν κόπο γιατί φοβοῦνταν νά ἀθετήσουν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτό, ἂν κάποιος ἀρνηθεῖ τή χειροτονία ἀπερίσκεπτα, εἶναι ἀνάγκη νά κάνουμε προσευχή γι' αὐτόν, γιά νά μή βλάψει ἡ παραίτησή του αὐτή τήν ψυχή του. Διότι πολλές φορές κατορθώνει ὁ σατανάς, μέ τό δικαίωμα καί τήν αὐθαιρεσία, νά ὑποσκελίσει τόν ἄνθρωπο²⁷. Αὐτόν τό σατανά εἶθε νά τόν καταργήσει ὁ Κύριος καί νά τόν κρατᾷ μακριά ἀπό τίς ψυχές μας, ἀλλά καί ἀπό ὅλους ἐκείνους πού Τόν εὐλαβοῦνται. Ἀμήν.

808

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος, ἐπειδή ἀπό θεῖο ζῆλο καί ἀγάπη πρὸς τό Θεό ἤθελε νά χειροτονήσει διακόνους στήν Ἐκκλησία καί νά δώσει σέ μερικούς ἐκκλησιαστικά ὀφίκια, ἀλλά δέν ἤξερε ποιούς νά ἐπιλέξει, ἔστειλε ἐνημερωτική ἐπιστολή στόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, πού περιεῖχε τά ὀνόματα τῶν κληρικῶν, ὥστε νά ἐπιλέξει ἐκεῖνος ὅποιους θέλει. Καί ὁ Γέροντας διάλεξε κάποιους πού, κατά τά ἀνθρώπινα κριτήρια, φαίνονταν ἀκατάλληλοι γιά τή διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπόρρησε τότε ὁ Ἐπίσκοπος καί ρώτησε πάλι τό Γέροντα γιά τόν καθένα ἀπ' αὐτούς.

Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἔδωσε τήν ἐξῆς ἀπόκριση.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μήπως ἐγώ ὅ,τι σοῦ εἶπα, τό εἶπα ἀπό μόνος μου; Ἔκανα προσευχή καί σοῦ εἶπα ὅ,τι μέ πληροφορόρησε ὁ Θεός. Καί φυσικά δέν δόθηκε ἡ ἀπάντηση αὐτή δι' ἐμοῦ ἐπειδή ἤμουν ἱκανός, διότι, ὅταν χρειάστηκε, ὁ Θεός φανέρωσε τό θέλημά Του καί μέ τό στόμα τῆς ὄνου²⁸ (*Αριθμ. 22, 28).

809

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος Ἐπίσκοπος ἔστειλε νά ρωτήσει τόν ἴδιο Γέροντα Ἰωάννη:

ἀσυνεῖδυτο ναρκισσισμό. Τελικά μᾶς καθιστοῦν ἡ πολέμιους ἡ δύσκολους συνεργάτες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

28. Εἶναι μιά διατύπωση πού συνδυάζει, μέ κλασσική λιτότητα καί ρεαλισμό, ἀγιοπνευματικά χαρίσματα, τόλημ, ταπεινοφροσύνη καί φρόνημα ἐκκλησιαστικό, στή βάση τῆς ἀπάθειας.

Πῶς δύνανται οὗτοι ἀπαντῆσαι εἰς τὰ πράγματα ἢ εἰς ἀποκρίσεις ἀναγκαίως πεμφθῆναι, ἰδιῶται ὄντες τῷ λόγῳ καὶ εὐκαταφρόνητοι τοῖς ἀνθρώποις γινόμενοι;

Ἀποκρίσις

Εἰπὲ τῷ κυρίῳ τῷ ἐπισκόπῳ· ἐὰν γένῃ κατὰ τὸν Ἀβραάμ, ἐκ τῶν λίθων τούτων δύνανται ὁ Θεὸς ἐγεῖραί σοι τέκνα, καὶ ἐὰν σπουδάσῃς ἔχειν ὅλην σου τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, ἀλάλους καὶ ἀνοήτους ἀνθρώπους ἐὰν καταστήσῃς οἰκονόμους καὶ ἐκδίκους, φοβερωτέρους τῶν ἀρχόντων ποιεῖ αὐτοὺς ὁ Θεός· κἂν εἰς ἀποκρίσεις αὐτοὺς πέμψῃς, πάντα ὅσα θέλεις ἀνύεις δι' αὐτῶν, εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ἐὰν δὲ μή, ρήτορα συνήγορον ἐὰν πέμψῃς, ὥς ὑπάγει ἔρχεται. Πολεμάρχαι ἦσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ὅτε κατεύθυνον τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἐνίκων τοὺς ἐχθρούς, καὶ ὅτε ἡμέλουν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἥττωντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν.

ωι'

Ἑρώτις

Καὶ πῶς δύναμαι γενέσθαι κατὰ τὸν Ἀβραάμ;

Ἀποκρίσις

Οὐκ εἶπον ἐὰν μὴ γένῃ κατὰ τὸν Ἀβραάμ εἰς πάντα, ἀλλ' εἰς τὸ κόψαι μόνον τὸ θέλημά σου ὥς ἐκεῖνος καὶ θῦσαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῇ προαιρέσει· καὶ γὰρ πολλὰ ἦν τὰ κατορθώματα αὐτοῦ, καὶ ἐὰν μὴ δυνάμεθα εἰς πάντα αὐτῷ ὁμοιωθῆναι, ἀλλ' εἰς φανερά δυνάμεθα.

ωια'

Ἑρώτις

Πέπεισμαι, ὅτι ἂ λέγετε παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰσι καὶ ὀφείλω πάντως ποιῆ-

29. Ὁ Ἐπίσκοπος μέ τό λογισμό του θέλησε νά στηρίξει τή διοίκηση τῆς ἐπισκοπῆς του στοὺς ἀριστοὺς ἀπὸ τοὺς προσοντούχους κληρικοὺς του. Ζήτησε τή βοήθεια τοῦ ὁσίου Ἰωάννου καί τό ἀποτελεσμα τῆς παρέμβασής του τόν ἀπογοῆτευσε καί τόν προβλημάτισε. Στράφηκε καί πάλι στόν ὁσιο Ἰωάννη, τόν Προφήτη, καί τότε ἐκεῖνος τοῦ ἀποκάλυψε ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐνεργειῶν τῶν κληρικῶν του θά εἶναι, ὅχι ἀνάλογη μέ τά δικά τους καί μάλιστα τυπικά -ἐξωτερικά- προσόντα, ἀλλά μέ τά δικά του πνευματικά προσόντα.

Πολλές φορές οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας ζητᾶμε νά στηρίξουμε τήν καρποφορία μας σέ σύγχρονα ἐγκόσμια προσόντα καί ἡσυχάζουμε ὅτι ὁ καρπὸς τῆς Ἐκκλησίας δέν μπορεῖ νά

Πῶς μπορούν αὐτοί νά ἀντιμετωπίσουν ἐπιτυχημένα τὰ διάφορα θέματα ἢ πῶς εἶναι δυνατόν νά τοὺς ἀνατεθοῦν ἐπείγουσες καί σημαντικές ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ δέν εἶναι σοφοί καί ρήτορες, ἀλλά ἰδιῶτες ὡς πρὸς τὸ λόγο καί εὐκαταφρόνητοι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές στὸν κύριο, τὸν Ἐπίσκοπο. Ἄν γίνεις σάν τὸν Ἀβραάμ, καί ἀπὸ τίς πέτρες ἀκόμη μπορεῖ ὁ Θεὸς νά σοῦ δώσει τέκνα. Καί ἂν φροντίσεις νά ἔχεις ὅλη σου τὴν ἐλπίδα στὸ Θεό, ἀκόμη καί ἂν διορίσεις ὡς οἰκονόμους σου καί δικηγόρους σου ἄλλλους καί ἀνόητους ἀνθρώπους, ὁ Θεὸς θὰ τοὺς καταστήσει φοβερότερους καί ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες. Καί ἂν θελήσεις νά τοὺς ἀναθέσεις ἐκκλησιαστικές ὑποθέσεις, ὅλα ὅσα θέλεις, θὰ τὰ ἐπιτύχεις μέ αὐτούς, γιὰ τὴ δόξα τοῦ Ὀνόματός Του. Ἄν ὅμως δέν ἔχεις τὴν ἐλπίδα σου στὸ Θεό, καί ρήτορα ἂν στείλεις ὡς συνήγορο, ἔτσι ὅπως πάει, ἔτσι καί θὰ γυρίσει²⁹. Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἦταν πολέμαρχοι καί ὅταν ἔστρεφαν τὴν καρδιά τους πρὸς τὸ Θεό, νικοῦσαν τοὺς ἐχθρούς. Ὅταν ὅμως παραμελοῦσαν τὴ σωτηρία τους, τοὺς νικοῦσαν οἱ ἐχθροί.

810

Ἑρώτηση

Καί πῶς μπορῶ νά γίνω ὅμοιος μέ τὸν Ἀβραάμ;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν ἐννοοῦσα νά γίνεις ὅμοιος μέ τὸν Ἀβραάμ σέ ὅλα, ἀλλὰ μόνο στὸ νά κόψεις τὸ θέλημά σου ὅπως τὸ ἔκοψε ἐκεῖνος καί θυσιάσε τὸ γιό του κατὰ τὴν προαίρεση. Διότι πράγματι εἶναι πολλές οἱ ἀρετές καί τὰ κατορθώματα τοῦ Ἀβραάμ (καί τὰ περισσότερα εἶναι κρυφά). Ἔτσι, ἂν δέν μπορούμε νά τὸν μιμηθοῦμε σέ ὅλα, τουλάχιστον σέ ὅσα εἶναι γνωστά σέ μᾶς, μπορούμε νά τὸν μιμηθοῦμε.

811

Ἑρώτηση

Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὅλα ὅσα λέτε προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό καί

εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν «καρπὸ τοῦ Πνεύματος». Καί ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἔρχεται μόνο ὅταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐλευθερὸ δρᾷ μέσα μας.

σαι, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζω πάντας τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἐν τούτῳ εἰς ἐμὲ σκανδαλίζεσθαι καὶ βαρεῖται ἐκ τούτου ὁ λογισμός, τί κελεύεις, ἵνα αὐτοὺς πάντας ποιήσω, ἢ τοὺς νομιζομένους εἶναι ἡμῖν χρησίμους εἰς τὰ πράγματα;

Ἀπόκρισις

Ὁ Κύριος εἶπεν, «εἴ τις οὐ μισεῖ πατέρα, μητέρα, γυναῖκα, τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής», τὸ δὲ μισεῖν τὴν ψυχὴν ἐστίν, ἵνα σὺν τῇ ἀσκήσει κόψη τις καὶ τὰ ἴδια θελήματα. Καὶ ὁ τοιοῦτος οὔτε λόγοις ἀνθρώπων οὔτε ἀνθρωπαρεσκείᾳ προσέχει, ἀλλ' ἐρωτήμασι θείοις καὶ ἀποκρίσεσι διὰ στόματος ἀγίων. Πιστεύειν δὲ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα, ὅτι κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐμβάλλει ὁ Θεὸς εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐρωτωμένου· φησὶ γάρ· «δῶν σοι κατὰ τὴν καρδίαν σου». Ἐφανερώθημεν οὖν, ὅτι ἄνθρωποι ἐσμεν μὴ δυνάμενοι βαστάσαι ὀνειδισμοὺς καὶ θλίψεις ἀνθρώπων· κἂν γὰρ θελήσῃ τις πάντας οἰκοδομεῖν οὐ δύναται· οὐδὲ γὰρ πάντες τὸ αὐτὸ θέλουσιν.

Ἡρώτησας περὶ τελειότητα, τοῦτ' ἔστι τὸ ρίψαι τὸ πᾶν τῷ Θεῷ ἐπιλέξασθαι οὓς θέλει, καὶ ὅτε ἠκούσαμεν οὐκ ἐβαστάσαμεν καὶ οὐκ οἶδαμεν, ὅτι οὐκ ὡς βλέπει ὁ Θεὸς βλέπουσιν οἱ ἄνθρωποι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰ φαινόμενα διακρίνουσι καὶ ἔχουσι μεμιγμένον καὶ τὸ θέλημα, ὁ δὲ Θεὸς τὰ μὴ φαινόμενα καὶ τὰ βᾶθη τῆς καρδίας καὶ βλέπει τὰ μέλλοντα ὡς ὄντα.

Ἐπεὶ οὖν πολλὰ [ὠφέλησεν] τὸ γινῶναι, ὅτι ἀκμὴν μένει ἐν ἡμῖν τὸ ἀνθρώπινον, ἵνα μάθωμεν τὰ μέτρα ἡμῶν ποῦ ἐσμεν καὶ ταπεινωθῶμεν, ἵνα λάβωμεν τὴν χάριν τῶν ταπεινῶν, ἐδεήθημεν τοῦ Θεοῦ, ἵνα, καθὼς ἔδωκε τῷ προφῆτῃ Ἰεζεκιὴλ ἀντὶ τῶν ἀνθρωπίνων βολβίτων βόλβιτα βοῶν, καὶ τοῖς Ἰσρα-

30. Ἀπὸ τὴν ἐμπειρία μας μέχρι τώρα, ἔχουμε διαπιστώσει ὅτι συνήθως συμβαίνει νὰ πηγαίνουν καλὰ στὴ σωματικὴ ἀσκήση-καταπόνηση αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἀνυπότακτο τὸ θέλημά τους σὲ θέματα «δεοντολογίας». Ἀντίστροφα φανερώνουν εὐκολία στὸ κόψιμο τοῦ θελήματός τους σὲ θέματα «δεοντολογίας» ἐκεῖνοι ποὺ δέν εὐδοκίμοῦν στὴ σωματικὴ ἀσκήση. Τὸ συναμφοτερο εἶναι σπάνιο φαινόμενο.

31. Σκόπημο θεωροῦμε νὰ ὑποσημειώσουμε ὅτι ἀκόμη καὶ σὲ βάσῃ ὁμαλῆς ψυχικῆς λειτουργίας εἶναι πρακτικὰ πολὺ ἀποτελεσματικὸ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἀποκλειστικὰ ἐξαρτημένος ἀπὸ τὸ Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Κυρίου (Ἕνα καὶ Μοναδικό) ἢ ἀπὸ τὸ Γέροντά του (ὅταν αὐτὸς πραγματικὰ μπορεῖ νὰ λειτουργεῖ «εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ»), σὲ ἀντίθεση μὲ αὐτοὺς ποὺ, λόγω τῆς παρασιτικῆς προσωπικότητάς τους, ἐξαρτῶνται παροδικὰ καὶ περιοδικὰ ἀπὸ τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι πολυδιασπῶνται καὶ χάνουν τὸ ἔδαφος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους, διαλύονται καὶ τοὺς παίρνει ὁ σατανὰς γιὰ «παλιοσίδερα».

32. Πολὺ συχνὰ προσφεύγουμε στὸ Θεὸ γιὰ νὰ βάλει τὸ ὄνομά Του κάτω ἀπὸ τὸ κείμενο ποὺ ἔχουμε συντάξει. Ὅταν σχίζει τὸ χειρόγραφό μας καὶ μᾶς ζητᾷ νὰ ὑπογράψουμε μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς μας τὴ δική Του Διαθήκη (τὸ κείμενο τῆς Ἁγίας Γραφῆς), τότε «ἀπερχόμαστε λυπούμενοι»!...

ὀφείλω νά τά ἐκτελέσω ὅπωςδὴποτε, ἀλλά ἐπειδὴ νομίζω ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας θά σκανδαλιστοῦν μαζί μου γιά τήν ἐπιλογή τῶν συγκεκριμένων προσώπων καί βαρύνεται ἡ ψυχή μου ἀπ' αὐτή τήν κατάσταση, τί εὐλογεῖς, νά χειροτονήσω ἢ νά δώσω ἄξιώματα (ὀφφίκια) σ' ὅλους αὐτούς ἢ μόνο σ' αὐτούς πού θεωροῦνται ἄξιοι;

Ἐπίκληση Ἰωάννου.

Ο Κύριος εἶπε: «Ἄν κάποιος δέν ἀπαρνιέται τόν πατέρα του, τή μητέρα του, τή γυναῖκα του καί τά παιδιά του, ἀκόμη καί τήν ἴδια του τήν ψυχή, δέν μπορεῖ νά εἶναι μαθητής μου» (Λουκ. 14, 26). Τό νά ἀπαρνηθεῖ δέ κάποιος τήν ψυχή του σημαίνει, ὅτι, παράλληλα μέ τήν ἄσκησή του, πρέπει νά κόψει καί τά προσωπικά του θελήματα³⁰. Ὁ ἄνθρωπος πού θά φθάσει σ' ἓνα τέτοιο ἐπίπεδο ἀναμόρφωσης, δέν δίνει αὐθεντικό κύρος στό λόγια τῶν ἀνθρώπων οὔτε νικιέται ἀπό τό πάθος τῆς ἀνθρωπαρέσκειας. Αὐτός προσέχει μόνο καί δίνει σημασία σέ ζητήματα πού προέρχονται ἀπό τό Θεό ἢ ἀναφέρονται σ' Αὐτόν καί θεωρεῖ αὐθεντικές τίς ἀπαντήσεις πού παίρνει ἀπό τό στόμα τῶν ἁγίων. Αὐτός δέ πού ἐρωτᾷ πρέπει νά πιστεύει ὅτι ὁ Θεός, ἀνάλογα μέ τά βιώματα τῆς καρδιᾶς του, βάζει τήν ἀπάντηση στό στόμα ἐκείνου πού ἐρωτᾶται. Διότι λέει ἡ Ἁγία Γραφή: «εἴθε νά σοῦ δώσει ὁ Κύριος σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία καί τά βιώματα τῆς καρδιᾶς σου» (Ψαλμ. 19, 5). Καί ἐμεῖς λοιπόν ἀποδείξαμε ὅτι εἴμαστε ἄνθρωποι καί δέν μπορούμε νά σπκώσουμε ὀνειδισμούς καί θλίψεις ἀπό τοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ὅμως, κι ἂν ἀκόμη θελήσει κάποιος ὅλους νά τοὺς ὠφελήσει καί νά τοὺς οἰκοδομήσει, δέν μπορεῖ νά τό ἐπιτύχει. Οὔτε πάλι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μία καί τήν αὐτή γνώμη καί θέληση γιά τό καθετί³¹.

Πρώτες πῶς θά κάνεις τό τέλειο, δηλαδή πῶς θά ἐμπιστευθεῖς τό πᾶν στό Θεό σχετικά μέ τίς χειροτονίες, γιά νά διαλέξει Ἐκεῖνος τοὺς ἀνθρώπους πού θέλει. Καί ὅταν μᾶς δόθηκε ἡ ἀπάντηση δέν μπορέσαμε νά τή σπκώσουμε³². Ἀλλά δέν ἔχουμε καταλάβει ὅτι οἱ ἄνθρωποι δέν βλέπουν τά πράγματα ἔτσι ὅπως τά βλέπει ὁ Θεός. Διότι οἱ ἄνθρωποι διακρίνουν μόνο τά ἐξωτερικά πού φαίνονται καί ἀναμιγνύουν μέσα σ' αὐτά καί τό θέλημά τους, ἐνῶ ὁ Θεός διακρίνει ἐκεῖνα πού δέν φαίνονται, καθώς καί τά βάθη τῆς καρδιᾶς, καί βλέπει τά μέλλοντα ὡς ἤδη παρόντα.

Ἀφοῦ λοιπόν ὅλα αὐτά μᾶς βοήθησαν πολύ νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι ἀκόμη μέσα μας παραμένει ἐμπαθές, ἐφάρμαρτο καί ἀτελές τό ἀνθρώπινο στοιχεῖο, γιά νά δοῦμε τά πνευματικά μας μέτρα, πού βρισκόμαστε δηλαδή, καί νά ταπεινωθοῦμε, ὥστε νά λάβουμε τή Χάρη τῶν ταπεινῶν, παρακαλέσαμε τό Θεό ὅπως ἔδωσε στόν προφήτη Ἰεζεκιήλ, ἀντί τῶν ἀνθρώπων ἀκαθαρσιῶν, κοπρίες βοδιῶν (Ἰεζ. 4, 12-15) καί στοὺς Ἰσραηλίτες βασιλιά (Α' Βασ. 8, 5-22),

ηλίταις βασιλέα, ὅτε εἶδεν αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, οὕτω συγκατέλθῃ τῷ θελήματι τῆς ἀσθενείας ἡμῶν. Καὶ ἰδού, συγκατέβη ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ καὶ ἔκοψεν ἡμῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἐὰν οὖν μεμψώμεθα ἑαυτοὺς λέγοντες, ὅτι ἀκμὴν λάχανα ἐσθίομεν, καταξιῶ ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῆς στερεᾶς τροφῆς, ἥτις ἐστὶ τῶν τελείων ἐν Χριστῷ. Ἀμήν.

ωιβ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ νοτάριον ἔχω εὐλαβῇ καὶ χρήσιμον καὶ μαρτυρούμενον, ὁκνῶ δὲ χειροτονῆσαι αὐτόν, ἵνα μὴ σκανδαλίσω τινάς, ὡς ἴδιον ποιήσας, τί κελεύεις ποιήσω;

Ἀπόκρισις

Περὶ τοῦ νοταρίου οὐ καλῶς ἐλογίσω· καὶ γὰρ εἰ σαπρὸς καὶ ἀποίητος ἦν καὶ μὴ μαρτυρούμενος, καλῶς ἂν ἔλεγες· εἰ δὲ ὡς καλὸς καὶ πεπονημένος μαρτυρεῖται, μὴ διὰ δικαιοῦματος παρέλθῃς τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, τοὺς τοιούτους ποιεῖν. Τοῦτο δὲ ἵνα μάθῃτε ὅτι ὁ ποιῶν πρᾶγμα κατὰ φόβον Θεοῦ, μὴ κλίνων τὴν καρδίαν πρὸς τὰ ἀνθρώπινα, τοῦτο, ἐὰν παρακολουθήσῃ σκάνδαλον, οὐ μένει οὔτε βλάπτει τινά· τὸ γὰρ σκάνδαλον τοῦτο τοῦ φθόνου ἐστὶ τοῦ διαβόλου. Οὐ γὰρ ποιεῖ καρποὺς καλοὺς κακὸν δένδρον, ὡς οὐδὲ τὸ καλὸν κακούς.

Παρακαλῶ συγχωρήσατέ μοι διὰ τὸν Κύριον, καὶ εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ.

33. Ὅσοι ἔχουμε εὐτυχίσει νὰ ἔχουμε μιά ἀνάλογη ἐμπειρία ἀπὸ μιά τέτοια συμπεριφορὰ μεγάλων Γεροντάδων πού κόβουν τὸ θέλημά τους γιὰ χάρη τῶν πνευματικῶν παιδιῶν τους, μπορούμε νὰ ὁμολογήσουμε γιὰ τὴν τρομακτικὰ ἐντονη παιδαγωγικὴ ἐπήρεια πού ἀσκεῖ ἡ συμπεριφορὰ τους αὐτὴ ἐπάνω μας. Μόνο οἱ πραγματικὰ μεγάλοι στὴ ζωὴ καὶ στὴν ἀλήθεια μποροῦν νὰ κόβουν τὰ θελήματά τους χάριν τῶν μικρῶν. Τότε οἱ μικροὶ ἀντιλαμβάνονται τὴν μηδαμινότητα τοῦ δικοῦ τους «μεγαλείου» καὶ ἀρχίζουν τὴν αὐτομεμφία. «Ἐὰν οὖν μεμψώμεθαι ἑαυτοὺς λέγοντες, ὅτι ἀκμὴν λάχανα ἐσθίομεν, καταξιῶ ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῆς στερεᾶς τροφῆς...». Ἡ αὐτομεμφία γίνεται ἡ ἀφετηρία τοῦ δρόμου πρὸς τὴν τελειότητα.

34. Ἐχουμε συνηθίσει νὰ μετράμε τὴν καταστρεπτικὴ λειτουργία τῆς ἐμπάθειας μὲ τὰ ὀφθαλμοφανῆ ἀρνητικὰ καὶ εἰδεχθῇ ἀποτελέσματά της. Χρειάζεται ὅμως ὑψηλοῦ βαθμοῦ πνευ-

ὅταν διαπίστωσε πώς ἤθελαν κάτι τέτοιο, ἔτσι νά συγκαταβεῖ καί στό θέλημα τῆς ἀσθενικῆς μας καρδιᾶς. Καί νά, πού ἡ ἀγαθότητά Του ἔδειξε συγκατάβαση καί ἔκοψε ὁ Θεός γιά χάρη μας τό Θέλημά Του!³³ Ἄν λοιπόν κατακρίνουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας λέγοντας ὅτι ἀκόμη τρῶμε λάχανα, θά μᾶς καταξιώσει ὁ Θεός νά λάβουμε τή στερεά τροφή, ἡ ὁποία εἶναι ἡ τροφή τῶν τελείων ἐν Χριστῷ. **Γένοιτο.**

812

Ἑρώτηση

Ἔχω ἓναν εὐλαβή καί ἱκανό γραμματέα γιά τόν ὁποῖο ἔχω συμμартуρία ὅτι εἶναι ἄξιος νά χειροτονηθεῖ. Διστάζω ὅμως νά τό κάνω, γιά νά μή σκανδαλίσω μερικούς, μέ τό νά φανεῖ ὅτι χειροτόνησα ἄνθρωπο δικό μου. Τί εὐλογεῖς νά κάνω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γιά τό γραμματέα δέν σκέφθηκες διακριτικά καί σωστά. Διότι ἂν ἦταν διεφθαρμένος καί ἄχρηστος ἢ ἀνώριμος καί ἀκατάστατος καί δέν εἶχες συμμартуρία ἀπό κανένα, θά μπορούσες νά διστάσεις. Ἄν ὅμως σοῦ ἔχουν δώσει μαρτυρία ὅτι εἶναι καλός, ὥριμος καί συγκροτημένος, νά μὴν παραθεωρήσεις αὐθαίρετα τὴν ἐντολή τοῦ Ἀποστόλου³⁴ πού μᾶς ὑποδεικνύει νά χειροτονοῦμε ὅσους ἔχουν αὐτά τὰ προσόντα (χρησιμοποιώντας κάποια ἐξουσία πού ἔχεις πάνω σ' αὐτόν, ἐπειδὴ εἶναι ὑπάλληλός σου). Ἀκόμη πρέπει νά καταλάβετε ὅτι ὅποιος κάνει κάτι μέ φόβο Θεοῦ, χωρίς νά ἀφήνει τὴν καρδιά του νά στρέφεται ἢ νά στηρίζεται στὴν ἀνθρώπινη ἐμπάθεια, αὐτός καί ἂν ἀκόμη τόν βρεῖ κάποιο σκάνδαλο, αὐτό δέν θά διατηρηθεῖ οὔτε θά βλάψει κανένα, διότι τό σκάνδαλο αὐτό προέρχεται ἀπὸ τό φθόνο τοῦ διαβόλου. «Τό ἄχρηστο καί κακὸ δένδρο δέν μπορεῖ νά κάνει καλοὺς καρπούς, ὅπως δέν μπορεῖ καί τό καλὸ δένδρο νά κάνει καρπούς ἀχρηστους καί ἐπιβλαβεῖς» (βλ. Ματθ. 7, 17).

Παρακαλῶ, συγχωρέστε με, γιά τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, καί εὐχθεῖτε γιὰ μένα.

ματικότητα γιά νά ἀντιλαμβανόμαστε τὴν ἐμπάθειά μας ὅταν φοράει «καλογερικά» ἐνδύματα. Αὐτὸ συνέβη καί στό προκείμενο θέμα. Ὁ Ἐπίσκοπος δέν χειροτονοῦσε τὸν ἄξιο, γιά νά μὴν κατηγορηθεῖ ὡς προσωπολήπτης. Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ὥρα λειτουργοῦσε ὡς αὐτοπροσωπολήπτης! Ὁ Ὁσίος τὸν ξεσκέπασε.

ωιγ'

Ἑρώτησις

Μοναχὸς τις ἀπὸ σχολαστικῶν ἐζήτηι χειροτονηθῆναι πρεσβύτερος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Πόλεως, καὶ συνδρομῇ τινων συναρπαγεὶς ὁ ἐπίσκοπος ἐχειροτόνησεν αὐτὸν διάκονον, προσέχων τῷ ὀνόματι τοῦ σχολαστικοῦ, παρεκαλεῖτο δὲ καὶ πρεσβύτερον αὐτὸν χειροτονῆσαι. Καὶ μεταμεληθεὶς ἐπὶ τῷ γενομένῳ, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν Γέροντα, εἰ καλῶς ἐποίησεν ἐπὶ τῇ πρώτῃ χειροτονίᾳ τῆς διακονίας καὶ εἰ δεῖ πρεσβύτερον αὐτὸν ποιῆσαι.

Ἀπόκρισις

Α' πὸ τῆς ἄρτι ὃ γέγονε, γέγονε· μὴ οὖν λυπηθῇς περὶ τούτου· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐνεγκεῖν τὸν ἀδελφὸν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας. Περὶ δὲ πρεσβυτερίας ἐν τῷ νῦν καιρῷ μὴ συναρπαγῆς ποιῆσαι αὐτόν· ἐὰν γὰρ δεῖξῃ καρποὺς ἀξίους τοῦ πράγματος, τότε πληροφορεῖ ὁ Θεὸς περὶ αὐτοῦ· οὐκ ἔστι γὰρ μακρὰν ἀφ' ἡμῶν. Οὐκ ὀφείλεις δὲ προσέχειν τῷ ὀνόματι τοῦ σχολαστικοῦ ἢ τῇ τοῦ κόσμου μόνη σοφίᾳ· ἐὰν γὰρ μὴ ἔχη ἄνθρωπος τὴν ἄνωθεν πνευματικὴν σοφίαν, εἰς μάτην ἔχει ταύτην· ἐὰν δὲ καὶ ταύτην ἔχη κάκεινην, μακάριός ἐστιν ὁ τοιοῦτος. Φησὶ γὰρ «πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ πλουσίῳ ἐκβάλλοντι ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά».

Βλέπε δὲ μὴ παντὶ ἀνέμῳ περιφέρου· «φθεῖρουσι γὰρ ἥθη χρηστά, ὁμιλίαι κακάι».

ωιδ'

Ἑρώτησις

Ἐὰν δὲ ἄγνωθ' ὅτινας δεῖ χειροτονῆσαι ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν κτημάτων, τί ὀφείλῃ ποιῆσαι;

35. Θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι «οἱ χειροτονίες» πού ἐπιτελεῖ κάθε Ἐπίσκοπος ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ κρισιμώτερα «τελώνια» πού θὰ βρεῖ στὸ δρόμο του πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ὁ καθένας μας εἶναι «παιδί τῆς ἐποχῆς του». Καὶ ἡ ἐποχὴ μας, πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀλματώδη πρόοδο τῶν ἐπιστημῶν, ἔχει παρουσιάσει Ἐπισκόπους πού ἔκαναν χειροτονίες «προσέχοντες τῷ ὀνόματι τοῦ σχολαστικοῦ». Τό ζητούμενο εἶναι ὁ κληρικὸς -καὶ μάλιστα τῆς ἐποχῆς μας- νὰ εἶναι προικισμένος μέ τό συνδυασμό καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς κατάρτισης καὶ τῆς χαρισματικῆς ἀγιοπνευματικῆς σοφίας. «Ἐὰν δὲ καὶ ταύτην ἔχη κάκεινην, μακάριός ἐστιν ὁ τοιοῦτος», λέει ὁ Ὁσίος.

813

Ἑρώτηση

Κάποιος μοναχός προερχόμενος από τούς σχολαστικούς (παιδευμένους) ζητούσε νά χειροτονηθεῖ πρεσβύτερος στήν Ἐκκλησία τῆς ἁγίας Πόλεως. Ὁ δέ Ἐπίσκοπος παρασύρθηκε ἀπό τίς παρορμήσεις μερικῶν καί τόν χειροτόνησε διάκονο, ἐπηραζόμενος ἀπό τόν τίτλο τοῦ σχολαστικοῦ³⁵. Ἀλλά τόν προέτρεπαν καί τόν παρακαλοῦσαν νά τόν χειροτονήσει καί πρεσβύτερο. Ὁ Ἐπίσκοπος ὅμως, μεταμελημένος πού τόν χειροτόνησε καί διάκονο, ἔστειλε νά ρωτήσει τόν ἴδιο Γέροντα, τόν ἀββά Ἰωάννη, ἄν ἔπραξε σωστά πού ἔκανε τήν πρώτη χειροτονία τοῦ μοναχοῦ εἰς διάκονο καί ἄν πρέπει νά τόν χειροτονήσει πρεσβύτερο.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Μέχρι τώρα ὅ,τι ἔγινε, ἔγινε. Μή στενοχωριέσαι γι' αὐτό, διότι εἶναι δυνατός ὁ Θεός νά ὁδηγήσει τόν ἀδελφό, κατά τό θέλημά Του, σέ ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας. Ὅσο γιά τό δεύτερο βαθμό τῆς ἱερωσύνης πού εἶναι αὐτός τοῦ πρεσβυτέρου, μήν παρασυρθεῖς νά τόν χειροτονήσεις. Ἄν δέιξει ἔργα ἀντάξια τῆς ἱερωσύνης, τότε ὁ Θεός θά μᾶς δώσει πληροφορία γιά τή χειροτονία του, διότι ὁ Θεός δέν εἶναι μακριά μας. Δέν πρέπει, φυσικά, νά ἀξιολογεῖς τόσο τόν τίτλο «σχολαστικός» ἢ μόνο τή σοφία τοῦ κόσμου, διότι ἄν δέν διαθέτει ὁ ἄνθρωπος τήν ἄνωθεν σοφία τοῦ Πνεύματος, μάταια ἔχει τήν κοσμική σοφία. Ἄν βέβαια ἔχει καί αὐτή καί ἐκείνη, αὐτός ὁ ἄνθρωπος εἶναι μακάριος. Διότι λέει: «Κάθε γραμματέας πού μαθήτευσε στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅμοιος μ' ἓναν πλούσιο πού βγάζει ἀπό τό θησαυροφυλάκιό του καινούριους καί παλαιούς θησαυρούς» (Ματθ. 13, 52).

Πρόσεχε λοιπόν «νά μήν παρασύρεσαι ἀπό κάθε ἄνεμο πού φυσάει» (Ἐφ. 4, 14), «διότι οἱ κακές συναναστροφές φθείρουν τά καλά ἥθη» (Α΄ Κορ. 15, 33).

814

Ἑρώτηση

Ἄν δέν γνωρίζω ποιούς πρέπει νά χειροτονήσω στίς Ἐκκλησίες τῶν ἀγροτικῶν ἐνοριῶν, τί πρέπει νά κάνω;

Πολλές φορές ὅμως ἔχουμε προσέξει ὅτι ἐνῶ ὁ Θεός ἔχει προνοήσει γιά τή δημιουργία τέτοιων κληρικῶν, «οἱ κρατοῦντες» στήν Ἐκκλησία τούς περιθωριοποιοῦν ἢ τούς παροπλίζουν, γιά λόγους πολλούς καί ποικίλους, ἀλλά πάντοτε «κατά θεῖαν παρακώρησιν». Ὅς προσευχόμεστε, ὥστε κάποτε -τουλάχιστον- τά τῆς Ἐκκλησίας νά γίνονται μόνο «κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ».

Ἀπόκρισις

Μαρτυρήσουσιν οἱ ἀπὸ τοῦ κτήματος, καὶ πιστεύων τῇ μαρτυρίᾳ αὐτῶν καὶ τὸ κρῖμα τῶν μαρτυριῶν ρίπτων ἐπάνω αὐτῶν, χειροτονήσων τοὺς παρ' αὐτῶν προβαλλομένους καὶ αὐτοὶ μὲν ὄψονται, σὺ δὲ ἀθῶος ἔσῃ.

ωις '

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἔχη ἡ κώμη τοὺς ἀρκοῦντας κληρικούς καὶ μαρτυρῶσιν οἱ τῆς κώμης περὶ ἄλλων, θέλοντες καὶ αὐτοὺς, ἄρα δεῖ ἀνέχεσθαι καὶ αὐτῶν καὶ ποιεῖν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν;

Ἀπόκρισις

Εὰν ἔχη ἡ Ἐκκλησία ἱκανοὺς πλέον τῆς χρείας, οὐκ ὀφείλετε ποιῆσαι, ἵνα μὴ καὶ σύγκυσις γένηται· καὶ ὅπου εἰσὶν ἀρκοῦντως, οὐ χρὴ ἀνέχεσθαι τοῦ λαοῦ μαρτυροῦντος περὶ ἄλλων. Τί γάρ; Ἐὰν ἔχη ἡ κώμη ἄλλους δέκα ἀξίους, μαρτυροῦντος τοῦ λαοῦ, ὀφείλουσι χειροτονεῖσθαι; Οὐκί· ἀλλὰ πάντα μετὰ καταστάσεως δεῖ γίνεσθαι· εἰ δὲ χρεῖαν ἔχουσιν ἀληθῶς ἄλλου κληρικοῦ καὶ μαρτυροῦσι περὶ αὐτοῦ, καὶν παραιτῆται, ὀφείλετε ποιῆσαι.

ωις '

Ἑρώτησις

Κώμη χρῆζουσα κληρικῶν, ἐμαρτύρησαν περὶ δύο, ὧν ὁ εἷς δίγαμός ἐστι καὶ εὐπορος, ὁ δὲ ἄλλος πέννης· τίνα χρὴ ποιῆσαι;

36. Εἶναι πράγματι ἀξιοπερίεργο τὸ ὅτι ὁ Ὅσιος συμβιβάζεται μέ μιᾷ τέτοια θέσπ. Ἡ θέσπ του, σπὴν ψυχὴ μας, γίνεται δεκτὴ ὡς «ἐκ τῶν πραγμάτων» ὑποχρεωτικὴ συγκατάβασις σὲ μιὰ ἱστορικὴ πραγματικότητα καὶ σὲ ἓνα ἱστορικὸ ἀξίωμα. Δέν ἦταν δυνατὴ ἡ ἄμεση καὶ ἐπιτόνια ἔρευνα ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο· καὶ σπὴν προκειμένην περίπτωσιν θά πραγματοποιήταν τὸ γνωστὸ «κατὰ τὸ λαὸ καὶ οἱ ἄρχοντες».

Ὁ κάθε κληρικὸς δέν εἶναι παρὰ καρπὸς τῆς εὐρύτερης κοινότητος μέσα σπὴν ὁποία γεννιέται καὶ ἀνατρέφεται. Τὸ ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι ὅλοι ζητοῦν ἀπὸ τὸν κληρικὸ νά εἶναι ὁ ἀριστος, ἀλλὰ κανένας ἀπ' αὐτούς δέν ἀναλαμβάνει τὸ βάρος νά γίνῃ ὁ ἴδιος ἀριστος κληρικὸς, ἢ δέν θέλει τὰ «δικὰ» του πρόσωπα νά δοθοῦν ὥστε νά γίνουν ἀριστοὶ κληρικοί!...

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Θά δώσουν μαρτυρία ἐκεῖνοι πού μένουν ἢ ἐργάζονται σ' αὐτές τίς ἀγροτικές ἐνορίες. Ἐμπιστευόμενος λοιπόν στή μαρτυρία τους καί τονίζοντας τους ὅτι πέφτει ἐπάνω τους ἡ εὐθύνη γιά τή μαρτυρία πού δίνουν³⁶, χειροτόνησε αὐτούς πού σοῦ ὑποδεικνύουν καί θά εἶναι αὐτοί ὑπόλογοι, ἐνῶ ἐσύ θά εἶσαι ἀθῶος.

815**Ἑρώτηση**

Ἄν μιά κωμόπολη ἔχει ἀρκετούς κληρικούς καί οἱ κάτοικοί της δίνουν μαρτυρία καί γιά ἄλλους, ἐπειδή ἐπιθυμοῦν νά τούς δοῦν καί αὐτούς κληρικούς, ἄραγε πρέπει νά δεχτῶ νά τούς χειροτονήσω καί νά γίνουν περισσότεροι ἱερεῖς ἀπ' ὅσους χρειάζονται;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν ἡ Ἐκκλησία ἔχει πολλούς κληρικούς, πού μποροῦν ἄνετα νά ὑπηρετήσουν τίς ἀνάγκες της, δέν πρέπει νά χειροτονήσετε καί ἄλλους, γιά νά μή γίνει σύγχυση καί ἀκαταστασία. Ὅπου εἶναι ἀρκετοί, δέν πρέπει νά δέχεσθε μαρτυρίες τοῦ λαοῦ σχετικά μέ ἄλλα πρόσωπα. Διότι τί μπορεῖ νά γίνει; Ἄν ἡ κωμόπολη διαθέτει ἄλλους δέκα ἄξιους, γιά τούς ὁποίους ὁ λαός δίνει καλή μαρτυρία, πρέπει νά τούς χειροτονήσετε; Ὁχι, ἀλλά εἶναι ἀνάγκη νά γίνουν ὅλα ὅταν πρέπει καί ὅπως πρέπει, χωρίς νά βλάπτεται ἡ εὐταξία καί ἡ εὐπρέπεια³⁷. Ἄν ὅμως πράγματι χρειάζονται καί ἄλλοι κληρικοί καί δίνουν μαρτυρία γιά κάποιον, καί ἂν ἀκόμη αὐτός ἀρνεῖται, πρέπει νά τόν βοηθήσετε νά δεχτεῖ τή χειροτονία.

816**Ἑρώτηση**

Μιά κωμόπολη, πού εἶχε ἀνάγκη ἀπό κληρικούς, ἔδωσε μαρτυρία γιά δύο ἄνδρες. Ἀπ' αὐτούς ὁ ἕνας εἶναι δίγαμος καί πλούσιος, ἐνῶ ὁ ἄλλος φτωχός. Ποιόν πρέπει νά χειροτονήσω;

37. Ὁ Ὅσιος Πατέρας μᾶς διδάσκει, μέ τή θέση του αὐτή, νά καταβάλλουμε ἰδιαίτερη φροντίδα ὥστε σέ ὅλα τὰ στάδια πραγμάτωσης κάποιου ἔργου –ἀπό τή σύλληψη τῆς ιδέας γι' αὐτό μέχρι τήν πραγμάτωση καί καρποφορία του– νά μένει ἀδιατάρακτη ἡ ἀτομική καί ὁμαδική (κοινωνική) εἰρήνη. Δέν πρέπει νά γίνονται παρανομίες, αὐθαιρεσίες, ἰδιοτελεῖς στοχεύσεις ἢ κακόβουλες μεθοδεύσεις ἢ περιπτώσεις ἐπιβαρύνσεις κ.τ.λ. Ὅλα αὐτά φέρνουν ἀκαταστασίες.

Ἀπόκρισις

Οὐκ ὀφείλετε χειροτονῆσαι τὸν δίγαμον, ὅτι παρὰ κανόνα ἐστίν, ἀλλὰ τὸν πέννητα· καὶ ἐπινοῆσαι πόθεν συγκροτῆσαι αὐτῷ μικρὸν ἔνεκεν τῆς πιτωχείας αὐτοῦ διὰ τὸν Θεόν.

ωιζ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ εὐρίσκονται τινες τῶν παρ' ἡμῖν κεχειροτονημένων κληρικῶν λειτουργοί, ἄλλοι δὲ χειροτονηθέντες ἄλλαχοῦ τάσσονται κατ' ἀξίωσιν τῆς κόμης εἰς τὸν αὐτῆς κλῆρον, ὄντες καὶ αὐτοὶ λειτουργοί, ἔστι δὲ κατὰ ἀνάγκην δυνατῶν τάσσονται τινες.

Ἀπόκρισις

Οἱ χειροτονηθέντες ἢ ταγέντες κατὰ ἀξίωσιν τῆς κόμης, οὐκ ὄφειλον ὑποκεῖσθαι οὔτε σωματικῇ οὔτε χρηματικῇ λειτουργίᾳ. Οἱ δὲ κατὰ ἀνάγκην τινῶν, ἥτοι παράκλησιν, ταγέντες, σωματικῶς οὐκ ὄφειλον λει-

38. Ἀναφέρεται στὸν ιζ' Ἀποστολικὸ Κανόνα (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 351).

Εἶναι γεγονὸς ὅτι, στοὺς καιροὺς μας τοὺς καλεποὺς, κάποιοι παραβαίνουν τὶς κανονικὲς ἀπαγορεύσεις πού πρέπει νὰ λαμβάνονται σοβαρῶς ὑπόψη σέ θέματα χειροτονιῶν. Πρόκειται γιὰ μιὰ «ἀνοικονόμητη» οἰκονομία πού οἱ καρποὶ τῆς καὶ τὰ ἀποτελέσματά της, ἐλάχιστες φορές, μοιάζουν νὰ μὴν εἶναι καὶ αὐτὰ ἀνοικονόμητα. Ὅσο ὅμως οἱ προσωπικὲς αὐθαιρεσίαι ὑποχωροῦν μπροστὰ στὶς συνοδικὲς ἀποφάσεις καὶ δεσμεύσεις, τόσο πιὸ αὐθεντικὴ γίνεται ἡ Ἐκκλησία στὴ λειτουργίᾳ της μέσα στὸν κόσμον.

39. Εἶναι προσγειωμένη καὶ πρακτικὴ ἡ θέση τοῦ Ὁσίου. Στὰ χρόνια μας τέτοια ὑπόδειξη, πού βλάπτει οἰκονομικὰ τὰ τῆς Ἑνορίας, πολλὲς φορές, δέν γίνεται δεκτὴ ἀπὸ τοὺς ντόπιους παράγοντες, γιατί δέν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν πνευματικότητα τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς ἢ γιατί θεωροῦν ὅτι ἡ πνευματικότητα ἐξασφαλίζεται μέ τὴν τελετουργικὴ καὶ κοινωνικὴ δραστηριότητα τοῦ ἐφημερίου.

40. «Λειτουργία» ἐδῶ (βλ. λέξη στὸ κείμενο) θεωρεῖ τὰ χαράτσια πού πλήρωναν οἱ κληρικοί, βάσει τῶν νόμων, στοὺς βασιλεῖς ἀλλὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες πού πρόσφεραν στὶς ἐπιβαλλόμενες βασιλικὲς ἀγγαρεῖες (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 351).

Ἡ ἐναρμόνιση τῆς κοινωνικῆς ὑπόστασης τοῦ κληρικοῦ μέ τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ πνευματικὴ του ὑπόσταση εἶναι δυσχερέστατο καθήκον καὶ ἐπὶ ἀτομικοῦ καὶ ἐπὶ οἰκογενειακοῦ καὶ ἐπὶ κοινωνικοῦ-ἐνοριακοῦ ἐπιπέδου. Ὅταν, μέσα σ' αὐτὴ τὴ σχέση, μπαίνει καὶ ἡ κρατικὴ ἐξου-

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν πρέπει νά χειροτονήσετε τό δίγαμο, διότι θά παραβείτε τόν κανόνα τῶν Ἀποστόλων³⁸, ἀλλά τό φτωκό. Νά σκεφθεῖτε δέ μέ ποιό τρόπο θά τοῦ ἐξοικονομήσετε κάποιους πόρους ἐπειδή εἶναι φτωχός, χάριν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ³⁹.

817**Ἑρώτηση**

Στή δικαιοδοσία τῆς Ἐπισκοπῆς μας υπάρχουν κληρικοί πού ἔχουν κανονικά χειροτονηθεῖ ἀπό μᾶς καί συγχρόνως εἶναι ὑποχρεωμένοι ἀπό τό Κράτος σέ εἰσφορές ὑπέρ τοῦ δημοσίου εἴτε χρηματικές εἴτε ἐργασιακές⁴⁰. Ὑπάρχουν ἐπίσης καί ἄλλοι κληρικοί πού χειροτονήθηκαν σέ ἄλλες Ἐπισκοπές καί ἀπό ἄλλους Ἐπισκόπους καί πού μέ ἀπαίτηση τοῦ λαοῦ τῆς δικῆς μας πόλης ἐντάσσονται στόν κλῆρο τῆς Ἐπισκοπῆς μας καί συμβαίνει νά ἔχουν καί αὐτοί τίς ἴδιες ἐξωεκκλησιαστικές ὑποχρεώσεις πρὸς τό Κράτος. Ἀκόμα δέ, μετά ἀπό ἐξαναγκασμό πού ἀσκοῦν ἐπάνω μας κάποιοι ἰσχυροί τοῦ κόσμου τούτου, δεχόμαστε νά ἐνταχθοῦν στόν κλῆρο μας κάποιοι ἄλλοι κληρικοί. <Πρέπει λοιπόν ὅλοι αὐτοί ἐξίσου νά ὑπόκεινται σέ ἐξωεκκλησιαστικές ὑποχρεώσεις καί νά τίς ἐξυπηρετοῦν εἴτε μέ σωματικούς κόπους εἴτε μέ οἰκονομικές συνδρομές>⁴¹;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αὐτοί οἱ κληρικοί πού ἔχουν χειροτονηθεῖ ἀπό σᾶς ἢ ἐκεῖνοι πού ἐντάχθηκαν στόν κλῆρο σας, μετά ἀπό ἐπιθυμία καί ἀπαίτηση τοῦ λαοῦ τῆς Ἐπισκοπῆς σας, δέν πρέπει νά εἶναι ὑπόχρεοι σέ ὁποιαδήποτε εἰσφορά ὑπέρ τοῦ δημοσίου εἴτε οἰκονομική-χρηματική εἴτε ἐργασιακή-χειρωνακτική. Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ κληρικοί πού ἐντάχθηκαν στόν κλῆρο σας, ἐπειδή σᾶς ἐξανέγκασαν οἱ ἰσχυροί τοῦ Κράτους, γιά νά τύχουν κάποιας βοήθειας καί παρηγορίας, αὐτοί πρέπει νά εἶναι ὑπόχρεοι σέ εἰσφορές ὑπέρ τοῦ δημοσίου, ἀλλά

σία καί ὁ κληρικός, κατά κάποιο τρόπο, γίνεται δημόσιος υπάλληλος, τότε τὰ προβλήματα στήν ἀπαιτούμενη ἐναρμόνιση πολλαπλασιάζονται. Οἱ ἀπλουστεύσεις, οἱ γενικεύσεις ἀλλά καί οἱ αὐθαίρετες ἐξατομικεύσεις ἀποβαίνουν, πολλές φορές, ἐπικίνδυνα πειράματα ἢ διαβολικές παγίδες. Τό ἔργο τῶν κληρικῶν τότε εἶναι πιό ἐπίπονο. Ἀπαιτεῖ καί περισσότερη διάκριση.

41. Ἡ συμπλήρωση τῆς Ἑρώτησης ἐγίνε ἀπό τή γαλλική ἔκδοσιν «Barsanuphe et Jean de Gaza, Correspondance: Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 72 -Sablé - sur - Sarthe, 1972», σελ. 494.

τουργεῖν, ἀλλὰ χρηματικῶς, κἂν ἀκουσθῇ ὅτι διὰ δόσεως ἐχειροτονήθησαν ὀφείλει γὰρ μὴ θεῖναι τὸ σχῆμα διὰ τὴν ἓν τινι πράγματι [ἀνάγκην]· καὶ αὐτὸς ὄψεται βαστάζων τὸ κρῖμα.

ωπ'

Ἑρώτησις

Χειροτονίαν ποιῶν ἀφῆκά τινα κατὰ λύπην καὶ συνθλίβομαι, ὅτι οὐκ οἶδα εἰ καλῶς ἐποίησα ἢ οὐ.

Ἀπόκρισις

Εἰ μὲν δικαίως ἐλυπήθης δι' ἀμέλειαν αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλο ἀμάρτημα, καλῶς ἐποίησας· εἰ δὲ διὰ λύπην σαρκικὴν ἀνταπόδοσιν ἐποίησας, ὀφείλεις μᾶλλον μετανοῆσαι καὶ ἀπὸ σαυτοῦ χειροτονῆσαι αὐτόν.

ωιθ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ πολλὴ μοι ὁκλήσις γίνεται ἐκ διαφόρων προσώπων, αἰτού-
ντων χειροτονίαν τινῶν, συνειδὼν τέως μηδένα χειροτονῆσαι. Καί τις ποτε φιλόχριστος ἀγαπητὸς γνήσιος ἡμῶν, καὶ πολλὰ διὰ τὸν Θεὸν κοπιῶν πρὸς δυνατοὺς ἀνθρώπους ὑπὲρ ἡμῶν, ῥησέ τινα χειροτονῆσαι κοσμικόν, μαρτυρῶν αὐτῷ ὅτι καλὸς ἀνθρωπὸς ἐστὶ· ἄρα ὀφείλω δι' αὐτὸν ποιῆσαι;

Ἀπόκρισις

Εἰ μὲν εἶχες ὅλην τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, οὐκ ἐφρόντιζές τινος· εἰ δὲ ἀκμὴν χρῆζεις τῶν ἀνθρώπων, ὀφείλεις καὶ αὐτὸς χάριν ἀνταποδιδόνα ἀντὶ χάριτος· γέγραπται γὰρ «ὥς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ

42. Συνήθως τὴ λύπη μας τὴ θεωροῦμε καὶ δικαιοματικό καὶ δικαιωτικό βίωμά μας, καὶ μάλιστα, προσδοκᾶμε τὴ συμπάθεια, τὴν κατανόηση τῶν ἄλλων καὶ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἐπίσκοπος σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση δὲν καθησύχασε τὴ συνειδησίη του. Καὶ ὁ Ὁσῖος μὲ διάκριση τὸν βοηθᾷ νὰ ἀντιληφθεῖ τὸ νόημα καὶ ἐνδεχομένως καὶ τὸ πάθος τῆς ἐνέργειάς του· καὶ φυσικά, τοῦ ἐπισημαίνει νὰ ἐπανορθώσει μὲ τὸν καλύτερο τρόπο τὸ κακόν.

43. Ἡ ὅλη ἀπόκριση τοῦ Ὁσίου εἶναι διακριτικὴ καὶ στοργικὴ, ἀλλὰ καὶ ἐλεγκτικὴ στό πνευματικὸ ἐπίπεδο. Αὐτὸ εἶναι τὸ κέντρο τοῦ ἐνδιαφέροντός του. Γνωρίζει ὁ Ὁσῖος καὶ τὸ τονίζει πολλές φορές, ὅτι, ὅταν στηρίζουμε ἐλπίδες σὲ ἀνθρώπους, ὑποτονεῖ ἡ ἄμεση ἀναφορὰ μας στό Θεό καὶ αὐτὸ καταντᾷ πρακτικὴ ἀπιστία.

μόνο χρηματικές, ἔστω καί μέ τόν κίνδυνο νά βγεῖ κάποια φήμη γι' αὐτούς, ὅτι ἔδωσαν χρήματα γιά νά χειροτονηθοῦν. Καί τοῦτο γιά νά κατανοήσουν ὅτι δέν πρέπει οἱ κληρικοί νά ἐπιδιώκουν γιά κανένα σκοπό καί σέ καμμιά περίσταση νά ἐπιβάλλουν τά θελήματά τους, χρησιμοποιώντας τή δύναμη καί τόν ἐξαναγκασμό τῶν κοσμικῶν ἰσχυρῶν καί ὅτι σέ μιά τέτοια περίπτωση θά σπκῶνουν τό βάρος τῆς εὐθύνης γιά μιά τέτοια ἀντικανονικότητα.

818

Ἑρώτηση

Ἐνῶ χειροτονοῦσα, ἄφησα κάποιον καί δέν τόν χειροτόνησα διότι μέ εἶχε λυπήσει. Στενοχωριέμαι ὅμως καί πιέζομαι, διότι δέν ξέρω ἂν ἔπραξα σωστά ἢ ὄχι.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν εἶχες δίκιο πού λυπήθηκες μαζί του γιά κάποια του ἀμέλεια ἢ γιά ἄλλο ἀμάρτημα, καλὰ ἔκανες καί δέν τόν χειροτόνησες. Ἄν ὅμως τό ἔκανες ἐκδικητικά καί ἀνταποδοτικά ἐπειδή κάποτε λυπήθηκες γιά κάποιο ἀνθρώπινο γεγονός⁴², πρέπει νά μετανοήσεις καί ἀπό μόνος σου νά κινηθεῖς νά τόν χειροτονήσεις.

819

Ἑρώτηση

Ἐπειδή ἐνοκλοῦμαι ἀπό διάφορα πρόσωπα πού ζητοῦν τή χειροτονία γνωστῶν τους, σκέφθηκα πρὸς τό παρόν νά μή χειροτονήσω κανέναν. Ἀλλά κάποιος εὐσεβὴς κοσμικός, φίλος μου γνήσιος, ὁ ὁποῖος γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἔχει ἀγωνιστεῖ πολύ γιά δικά μου θέματα πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς, μοῦ ζήτησε νά χειροτονήσω κάποιον κοσμικό, καί δίνει μαρτυρία γι' αὐτόν ὅτι εἶναι καλὸς ἄνθρωπος. Ἄραγε, πρέπει γιά χάρη του νά τόν χειροτονήσω;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Αν εἶχες βέβαια ἀκέραιη τήν ἐλπίδα σου στό Θεό, δέν θά φρόντιζες νά δημιουργήσεις ἰδιαίτερες σχέσεις⁴³. Ἀφοῦ ὅμως ἀκόμη σπνρίζεσαι στοὺς ἀνθρώπους, εἶσαι ὑποχρεωμένος καί σύ νά ἀνταποδίδεις χάρη γιά κάποια χάρη πού σοῦ κάνουν, διότι ἔχει γραφεῖ «ὅπως θέλετε νά σᾶς συμπεριφέ-

ὕμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Ὅμως εἰ καλὸς ἐστίν, ὡς λέγεις, ὁ αἰτῶν σε καὶ καλὸς ἐστὶ καὶ ἐκεῖνος ὑπὲρ οὗ μαρτυρεῖ, οὐκ ὀφείλεις δυσχεράνει εἰς τὴν μαρτυρίαν ἢ εἰς τὴν χειροτονίαν· αὐτὸς γὰρ βασιτάζει τὸ κρῖμα· εἰ δὲ οἶδας, ὅτι οὐκ ἐστὶ καλὸς ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι, ἀλλὰ διαβεβλημένος εἰς τι, οὐκ ὀφείλεις ἀνασχέσθαι ποιῆσαι αὐτόν· ἐπεὶ σὺ βασιτάζεις τὸ κρῖμα.

ωκ´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ τινες ἐφανερώθησαν ὅτι Μανικαῖοί εἰσι καὶ τὸν κίνδυνον φεύγοντες, ἀπῆλθον ἀλλακοῦ ὡς ἔτυχε βαπτισθῆναι, τί κελεύεις ποιῆσω;

Ἀπόκρισις

Δὶα τοὺς ὁμολογουμένους Μανικαίους ὀφείλεις γράψαι ὡς κωλύων καὶ δηλῶν τοῖς θέλουσιν αὐτοὺς βαπτίσει, ὅτι τοιοῦτοί εἰσι, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τὸ βαπτίσει αὐτοὺς ἢ μὴ βαπτίσει· οὐ πάντες γὰρ ὡς δεῖ προσέχουσι τοῖς πράγμασι καὶ οὐκ οἶδασιν ὅτι πολλῆς σπουδῆς καὶ μακροῦ χρόνου καὶ ἀκροάσεως θείων λογίων καὶ κατηχήσεως ὁσίων ἱερέων ἐπιδέονται οἱ τοιοῦτοι εἰς τὸ προσδεχθῆναι καὶ μὴ ἀφαρεῖ μὴδ' ὡς ἂν ἔλθῃ· φρικτὸν γάρ ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ὅπου οὐκ ἐστὶ πόθος κατὰ Θεόν, ἐκεῖ ὀφείλομεν μνημονεῦσαι τοῦ Δεσπότου ἡμῶν λέγοντος· «μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ» καὶ τὰ λοιπά.

ωκα´

Ἑρώτησις

Διάταξις ἐξεφωνήθη παρὰ τοῦ βασιλέως, κελεύουσα τοὺς Ἕλληνας

44. Ὁ Ὅσιος διακριτικὰ συμβουλεῦει τὸν Ἐπίσκοπο νὰ ἐνεργήσῃ ἔτσι ὥστε νὰ μὴ συ-
νεργήσῃ μέ τῇ σιωπῇ του στοῦ ἀντικανονικοῦ καὶ ἀντιπνευματικοῦ. Ὅριοθετεῖ ὅμως τὴν παρέμβα-
ση κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μὴν πάρει ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐνός Ἐπισκόπου τὸ χαρακτῆρα τῆς
ἀντικανονικῆς ἐπεμβάσεως στὴ δικαιοδοσίᾳ τοῦ ἄλλου Ἐπισκόπου.

45. Ὁ ἐγκλειστός μας Ἀββάς γνωρίζει μέ πλήρη ἐνημέρωση τί γίνεται καὶ στὴ συγκεκρι-
μένη ἐπισκοπικὴ δικαιοδοσίᾳ. Θεωρητικοποιεῖ, κάνει πιο ἀόριστη τὴν διατύπωση, γιὰ νὰ μὴν
ἐκκληφθεῖ ὡς δημόσια καταγγελία ὁ λόγος του. Κατευθύνει χωρὶς νὰ κατακρίνει.

Μᾶς ὑποχρεώνει νὰ τονίσουμε ὅτι καὶ σήμερα ἰσχύει ἡ θέσις αὐτὴ στὰ τῆς Ἐκκλησίας.
Πολλοὶ ἀρχιερεῖς δέν δίνουν τὴ σημασίᾳ πού πρέπει στὰ δογματικά καὶ κανονικά θέματα. Ὁ
Οἰκουμενισμός καὶ ὁ ἐγωϊσμός συνεταίριζονται ἐν ὀνόματι «τῆς τῶν πάντων Ἐνώσεως» καὶ
καθημερινὰ κομματίζουν τὴν Ἐκκλησίᾳ ἢ δημιουργοῦν σοβαρὰ προβλήματα στὶς συνειδήσεις
τῶν Ὁρθοδόξων. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἢ ἀπὸ φυγοπονία καὶ ἀμέλεια ἢ ἀπὸ ἐπιπολαιότητα.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὅσιος γράφει, γιὰ νὰ δείξῃ τὸν τρόπο πού θὰ ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθεῖ ὁ
κάθε ὑπεύθυνος Ἐπίσκοπος ὥστε νὰ κάνει δεκτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού εἶναι αἱρετικοί (Ma-

ρονται οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι ἀκριβῶς νά τούς συμπεριφέρεσθε κι ἐσεῖς» (Λουκ. 6, 31). Ὅμως ἂν εἶναι ἔμπιστος, ὅπως λές, ὁ ἄνθρωπος πού σοῦ προτείνει τή χειροτονία καί εἶναι καλός καί ἐκεῖνος γιά τόν ὁποῖο δίνει μαρτυρία, δέν πρέπει νά προβληματίζεσαι καί νά εἶσαι ἀπρόθυμος καί ἀναποφάσιτος νά δεχτεῖς τή μαρτυρία ἢ νά κάνεις τή χειροτονία, διότι αὐτός παίρνει ἐπάνω του τήν εὐθύνη. Ἄν βέβαια γνωρίζεις ὅτι δέν εἶναι καλός αὐτός πού πρόκειται νά χειροτονηθεῖ, ἀλλά τόν κατηγοροῦν γιά κάτι, δέν πρέπει νά δεχτεῖς νά τόν χειροτονήσεις, διότι ἐσύ θά εἶσαι ὑπόλογος γιά τή χειροτονία αὐτή.

820

Ἑρώτηση

Ἐπειδή ἀποκαλύφθηκαν κάποιοι ὅτι εἶναι Μανικαῖοι καί γιά νά ἀποφύγουν τόν κίνδυνο (τῆς διώξεως) πῆγαν σέ ἄλλο μέρος γιά νά βαπτισθοῦν (ὁρθόδοξοι), χωρίς προετοιμασία καί κατήκηση, πῶς εὐλογεῖς νά τό ἀντιμετωπίσω αὐτό τό ζήτημα;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γι' αὐτούς πού θεωροῦνται ὅτι εἶναι πραγματικά Μανικαῖοι, πρέπει νά γράψεις συστατική ἐπιστολή γιά νά ἐμποδίσεις τό Βάπτισμά τους. Νά δηλώσεις σ' αὐτούς πού θέλουν νά τούς βαπτίσουν ὅτι εἶναι Μανικαῖοι καί εἶναι θέμα δικό τους ἂν θά τούς βαπτίσουν ἢ ἂν δέν τούς βαπτίσουν⁴⁴, γιατί εἶναι βέβαιο ὅτι δέν δίνουν τήν ἴδια σημασία καί σοβαρότητα οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας σ' αὐτά τά θέματα⁴⁵. Ἀλήθεια, πῶς δέν γνωρίζουν ὅτι οἱ ἄνθρωποι πού βρίσκονται σ' αὐτή τήν αἵρεση χρειάζονται πολύ χρόνο προετοιμασία, ἀκρόαση τοῦ θείου λόγου καί κατήκηση ἀπό ὁσίους ἱερεῖς γιά νά γίνουν δεκτοί στήν Ἐκκλησία; Καί νά μή γίνουν ἄμεσα ἢ ἐπιπόλαια δεκτοί, οὔτε ἔτσι τυχαῖα· διότι πρόκειται γιά σοβαρή ὑπόθεση καί γιά φρικτό πράγμα, ἀφοῦ ὅπου δέν ὑπάρχει ἅγια ἐπιθυμία καί πόθος κατά Θεό, ἐκεῖ πρέπει νά θυμόμαστε αὐτό πού λέει ὁ Δεσπότης μας Ἰησοῦς· «μή δώσετε τά Ἅγια στούς σκύλους» (Ματθ. 7, 6) καί τά ὑπόλοιπα σχετικά ἅγια λόγια Του.

821

Ἑρώτηση

Διακηρύχτηκε διάταγμα ἀπό τό βασιλιά τοῦ Κράτους πού ἐμποδίζει

νικαῖοι καί κακόδοξοι σχισματικοί). «Καί οὐκ οἶδασιν ὅτι πολλῆς σπουδῆς καί μακροῦ χρόνου καί ἀκροάσεως θεῶν λογίων, καί κατηχήσεως ὁσίων ἱερέων ἐπιδέονται οἱ τοιοῦτοι...».

μη κεκρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἀποσχίστας· καὶ τινες μὴν μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα προσῆλθον οἱ μὲν βαπτισθῆναι, οἱ δὲ κοινωνῆσαι. Ἄρα δεῖ αὐτοὺς δέξασθαι; Καὶ πότε δεῖ αὐτοὺς ἀξιῶσαι τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς ἁγίας Κοινωνίας;

Ἀπόκρισις

Τοὺς θέλοντας φωτισθῆναι, δεῖ δέξασθαι, δοῦναι δὲ αὐτοῖς τὸ ἅγιον Βάπτισμα τῇ ἁγίᾳ Τεσσαρακοστῇ ἢ εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, καὶ εὐρίσκονται ἔχοντες τὴν ἐβδομάδα ὡς ἑορτήν. Ἐὰν δὲ τις ἐξ αὐτῶν ἐπινοῇται διὰ ἐπιτήδευμα ἢ ἀπλῶς διὰ τὸν φόβον τῆς διατάξεως ποιεῖν τοῦτο, εἰπὲ αὐτῷ· εἰ μὲν διὰ τὴν διάταξιν προσέρχῃ, ἁμαρτία ἐστίν· εἰ δὲ μετὰ φόβου τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σὴν ζωὴν, δύο καλὰ σοι γίνεται· καὶ τὸ τῆς ζωῆς ὄφελος καὶ τὸ σαρκικόν. Τὸ αὐτὸ δὲ χρὴ ρηθῆναι καὶ τοῖς βουλομένοις κοινωνῆσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ· καὶ εἰπωσι διὰ τὸν Θεὸν προσερχόμεθα, δέξαι αὐτοὺς παρακρῆμα. Χριστιανοὶ γὰρ εἰσι.

ωκβ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἐκρατήθη τις τῶν ἄλλοεθνῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν πιστῶν καὶ πολλοὶ λέγουσι ὅτι ὀφείλει φονευθῆναι ἢ καῖναι, ἄρα καλὸν ἐστὶν ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις

Οὐ χρὴ φονευθῆναι αὐτὸν ἢ καῖναι, οὐκ ἔστι γὰρ τοῦτο Χριστιανῶν, ἀλλὰ βουνευρισθῆναι καὶ ζημιωθῆναι, ταῦτα γὰρ ἄπεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ παραδοῦναι τινι φοβουμένῳ τὸν Θεόν, ὥστε διδάξαι αὐτὸν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ καὶ οὕτω φωτίσαι αὐτόν.

46. Ὁ σχισματικός δὲν εἶναι πάντοτε καὶ αἰρετικός· π.χ. ἓνας παλαισημερολογίτης Ὁρθόδοξος, ἂν ἔχει ἀποσχισθεῖ, μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀποδεκτός μετὰ τὴν ἀμεσότητα πού ὑπονοεῖ ὁ Ὁσιος. Ἐνας Ρωμαιοκαθολικός ὅμως πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ὡς αἰρετικός καὶ σχισματικός, καὶ μάλιστα, μετὰ μέγιστη προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια καὶ ἀπὸ ἱκανοῦ Κατηχητή.

47. Ὁ Ὁσιος μετὰ ἀπλότητα ἀρνεῖται τὴν θανατικὴν ποινήν, ἀλλὰ καὶ μετὰ εὐκολῃ συμβατικότητα πρὸς τίς συνθήκας πού ἐπικρατοῦσαν τότε συνευδοκεῖ γιὰ κάποια εἶδη παιδευτικοῦ βασανισμοῦ,

τούς Ἑθνικούς νά ἐπιτελοῦν τή λατρεία τους, καθώς ἐπίσης καί τούς σχισματικούς. Μετά τό ἅγιο Πάσχα ἤλθαν μερικοί ἐδῶ, ἄλλοι γιά νά βαπτισθοῦν καί ἄλλοι γιά νά ἐπανενταχθοῦν. Ἐραγε, πρέπει νά τούς δεχτῶ; Καί ἂν τούς δεχτῶ, πότε πρέπει νά τούς θεωρήσω ἄξιους νά λάβουν τό Βάπτισμα καί τήν ἁγία Κοινωνία;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πρέπει νά δέχεται ἐκείνους πού θέλουν νά βαπτισθοῦν καί νά τούς δίνεις τό ἅγιο Βάπτισμα τήν ἁγία Σαρακοστή ἢ τήν ἁγία ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ καί ὅλη τήν ἐβδομάδα πού ἀκολουθεῖ θά τήν ἔχουν ὡς ἑορτή. Ἄν τώρα κάποιος κάνει τό λογισμό νά ὑποκριθεῖ ἢ ἀπλῶς προσέρχεται στήν πίστη ἀπό φόβο πρὸς τό διάταγμα, πές του: Ἄν προσέρχεται νά βαπτισθεῖς ἀπό φόβο, λόγῳ τοῦ διατάγματος, εἶναι ἁμαρτία. Ἄν ὅμως προσέρχεται μέ φόβο Θεοῦ, γιά νά ὠφελήσεις τήν ψυχή σου, σοῦ γίνονται δύο καλά: Καί ἡ ψυχή σου ὠφελεῖται καί τό σῶμα σου. Τό ἴδιο πρέπει νά λεχθεῖ καί σ' αὐτούς πού θέλουν νά ἐπανενταχθοῦν στήν Ἐκκλησία. Ἄν σοῦ ποῦν, «θέλουμε νά ἐνταχθοῦμε στήν Ἐκκλησία γιά τό Θεό», νά τούς δεχτεῖς ἀμέσως, διότι εἶναι Χριστιανοί⁴⁶.

822

Ἑρώτηση

Κάποιος ἀλλοεθνής καί ἀλλόθρησκος φυλακίστηκε σέ χώρα χριστιανική καί πολλοί λένε ὅτι πρέπει νά φονευθεῖ ἢ νά καεῖ, πρέπει νά θεωρήσω αὐτό πού ζητοῦν καλὸ καί δίκαιο καί θεάρεστο ἢ ὄχι;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν πρέπει αὐτός ὁ ἄνθρωπος νά φονευθεῖ ἢ νά καεῖ, διότι ἓνα τέτοιο πράγμα δέν μποροῦν νά τό κάνουν οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ νά μαστιγωθεῖ καί νά τιμωρηθεῖ μέ πρόστιμο, διότι ἔτσι πρέπει νά τιμωροῦνται ὅσοι ἀπὸ τούς ἀνθρώπους ἐγκληματοῦν⁴⁷. Νά παραδοθεῖ δέ σέ κάποιον πού ἔχει φόβο Θεοῦ, γιά νά τόν διδάξει τήν ὁδὸ τοῦ Θεοῦ καί ἔτσι νά τόν ὁδηγήσει στό Βάπτισμα.

κάνοντας μάλιστα καί μιά γενικότερη τοποθέτηση, ὅτι ὁ βασανισμὸς ταιριάζει καί εἶναι ἀποτελεσματικὸς στήν προσπάθεια ἐξημέρωσης τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτι δέ ὁ Ἅγιος μόνο μέ ἀγαθὴ πρόθεση συνενδοκεῖ στό βασανισμό, φαίνεται καί ἀπὸ τό γεγονός ὅτι κάνει τελικά καί τή σύσταση νά τὸν κατηχῇσιν καί νά τὸν ἀναδείξουν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ.

ωκγ'

Ἑρώτησις

Πολλήν, Πάτερ, εὕρισκω δυσχέρειαν ἐκ τῶν ἀνθρώπων τῶν τρεχόντων εἰς τὴν ἀδικίαν καὶ ἀντιλέγων αὐτοῖς, γίνομαι ἐχθρὸς καὶ οὐκ εὕρισκω βοήθειαν παρὰ τινος καὶ θλίβομαι καὶ θέλω ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπόκρισις

Εἰπέ μοι, ἁμαρτία ἐστὶ τὸ παραβῆναι τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου ἢ οὐ; Φανερόν ἐστι πάντως ὅτι ἁμαρτία ἐστίν. Εἰ τοίνυν ἁμαρτία ἐστίν, ὁ Ἀπόστολος λέγει «δέδεσαι γυναικί, μὴ ζῆτει λύσιν». Καὶ σὺ οὖν γυναῖκα ἔλαβες τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ζητήσης αὐτῆς ἀποσιῆναι, ἐπεὶ πάντως ἔχεις πειρασθῆναι καὶ μετανοῆσαι περὶ τοῦ πράγματος. Πάντα οὖν τὰ ἐπερχόμενά σοι γενναίως ὑπένεγκε, καὶ ὕστερον εὐρήσεις τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· φησὶ γὰρ «ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται». Ἀντίστα οὖν τῇ πονηρίᾳ, καὶ ὁ Κύριος φέρει τοὺς ἐχθρούς σου εἰς τοὺς πόδας σου· καὶ τὸ ἐναντίον, φίλοι σου γίνονται. Ἔως θανάτου συναγώνισαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖ ὑπὲρ σοῦ.

Μὴ οὖν ζητήσης βοήθειαν ἀνθρώπων· ὁ γὰρ ἔχων εἰς ἄνθρωπον ἐλπίδα, τακέως πίπτει. Περισσότερα γάρ ἐστιν ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ βοήθειαν μυριάδων ἀνθρώπων· λέγει γὰρ «Κύριος ἐμοὶ βοηθὸς καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος».

Στήριξον οὖν τὴν καρδίαν σου ἐν Κυρίῳ καὶ ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, καὶ ὁ Κύριος ἔσται μετὰ σοῦ.

ωκδ'

Αἵτησις τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγαν Γέροντα.

Εἴ τί μοι κελεύεις, δέσποτα, οὐκ ἐναντιοῦμαι· ἀλλ' εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα τύχω παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας καὶ σκεπασθῶ ἀπὸ τῶν ἐπανισταμένων μοι πειρασμῶν.

48. Μὲ αὐτὴ τὴν πίστη καὶ αὐτὸ τὸ φρόνημα εὐδοκῶνεται ἡ ἀγαμία τοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλὰ μεγαλύνουν καὶ οἱ εὐθύνης του. Πάνω σ' αὐτὴ τῇ βάσει, ἐγκληματοῦν αὐτοὶ πού ἀναίτια καὶ κακόβουλα ἀπομακρύνουν τὸν Ἐπίσκοπο ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴ του καὶ αὐτοὶ πού δέν δίνουν σέ

823

Ἑρώτηση

Πάτερ, ἀντιμετωπίζω μεγάλη δυσκολία ἀπό τούς ἀνθρώπους πού εἶναι ἑτοιμοί νά ἀδικοῦν καί ὅταν προσπαθῶ νά τούς διορθώσω γίνομαι ἐχθρός τους. Ἔτσι δέν βρίσκω βοήθεια ἀπό κανέναν, πράγμα πού μέ κάνει νά θλίβομαι καί νά θέλω νά παραιτηθῶ ἀπό τήν ὑπεύθυνη θέση πού ἔχω μέσα στήν Ἐκκλησία.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Πές μου εἶναι ἁμαρτία νά παραβεῖς ὁποιαδήποτε ἀπό τίς ἐντολές τοῦ Ἀποστόλου ἢ ὀχι; Εἶναι φανερό ὅτι εἶναι ἁμαρτία. Ἄν λοιπόν εἶναι ἁμαρτία, ὁ Ἀπόστολος λέει: «Εἶσαι δεμένος μέ γυναῖκα μέσω τοῦ γάμου; Μή ζητᾷς νά λυθεῖς ἀπό τό δεσμό πού ἔχεις μαζί της» (Α΄ Κορ. 7, 27). Καί σύ λοιπόν ἔλαβες ὡς γυναῖκα τήν Ἐκκλησία. Μή ζητήσεις νά ἀπομακρυνθεῖς ἀπ' αὐτήν⁴⁸, διότι ὅπωςδήποτε ἔχεις νά περάσεις πολλούς πειρασμούς καί νά μετανοήσεις γι' αὐτό πού ἔκανες. Ὅλα λοιπόν ὅσα σέ βρίσκουν νά τά ὑπομένεις γενναῖα καί στοῦ τέλους θά σέ ἐπισκιάσει τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, διότι λέει: «Αὐτός πού θά ὑπομείνει ὡς τό τέλος αὐτός θά σωθεῖ» (Ματθ. 10, 22). Ἀντιστάσου λοιπόν στήν πονηρία καί ὁ Κύριος θά φέρει τούς ἐχθρούς σου στά πόδια σου καί ἀπό ἐχθροί σου θά γίνουν φίλοι σου. Ἀγωνίσου μέχρι θανάτου γιά τήν ἀλήθεια καί ὁ Θεός θά πολεμήσει γιά χάρη σου. Μήν ἐπιδιώκεις τή βοήθεια τῶν ἀνθρώπων, διότι αὐτός πού στηρίζει τήν ἐλπίδα του στούς ἀνθρώπους, πέφτει γρήγορα. Ἐνῶ ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ εἶναι ἰσχυρότερη ἀπό τή βοήθεια μυριάδων ἀνθρώπων, διότι λέει ἡ Γραφή: «Ὁ Κύριος μοῦ ἔγινε βοηθός καί δέν θά φοβηθῶ τί θά μοῦ κάνει ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος» (Ψαλμ. 117, 6).

Στήριξε λοιπόν τήν καρδιά σου στόν Κύριο καί ἔχε θάρρος καί δύναμη, ὁ Κύριος θά εἶναι μαζί σου.

824

Αἴτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἴδιο Γέροντα.

Σ' ὅ,τι μοῦ ὑποδεικνύεις, δέσποτα, δέν ἐναντιώνομαι. Εὐχου ὅμως γιά μένα νά λάβω τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί νά μέ προστατεύσει ἀπό τούς πειρασμούς πού ξεσποῦν καταπάνω μου.

Ἀπόκρισις

Ο Ἰδα ὅτι οὐδέν εἰμι, καὶ εὐχὴν, ὡς θέλει ὁ Θεός, οὐκ ἔχω· ἀλλ' ὅμως ὁ αἰτῶν τινα εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁφείλει καὶ αὐτὸς μικρὸν κόπον συνεισενεγκεῖν τῇ προσευκῇ τοῦ εὐχομένου. Γέγραπται γὰρ «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη», ἥγουν βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ τὴν εὐχὴν ἐξαιτησαμένου. Γινῶναι οὖν ὁφείλει ὁ ἄγγελος ὑμῶν, ὅτι οὐ μικρῶς ἐσκέπασέ σε ὁ Θεὸς καὶ σκεπάζει διὰ τῶν εὐχῶν τῶν ἀγίων· ἀλλὰ πρόσεχε πῶς εὔχεται περὶ σοῦ ὁ διάκονος, λέγων τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου «ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας». Καὶ ὀρθοτόμπσον καὶ σὺ καὶ μὴ αἰσχυνθῆς ἄνθρωπον, μηδὲ ἀνθρωπαρεσκήσης τινί, καὶ εὐρίσκεις χάριν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· καὶ μηδὲν φρονήσης κατὰ ἄνθρωπον. Πᾶν γὰρ πρᾶγμα ἀνθρώπινον, βδελυκτὸν ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὴ ἀδικήσῃ ἡ Ἐκκλησία τινά, ἀλλὰ τύπος γενέσθω πᾶσι τῇ ὀρθότητι, καὶ γίνεται ὁ Θεὸς ἐν σοὶ καὶ σὺ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ φυλάττει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν παγίδων τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. Ἀμήν.

ωκε'

Ἑρώτησις

Ὁ αὐτὸς παριδὼν τινα δίκαια τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀνθρωπαρέσκειάν τινων καὶ διὰ τοῦτο κατὰ συγκώρησιν Θεοῦ πειρασμῷ παραδοθεὶς καὶ θλιβόμενος, ἔπεμψεν ἐρωτῶν τὸν αὐτὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο αὐτῷ οὕτως.

49. «Ὡς ράκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν», λέει ὁ προφῆτης Ἡσαΐας (Ἡσ. 64, 6). Ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος, ἂν δὲν δεχθεῖ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ Χάρη τοῦ Ἀγίου Πνεύ-

Ἐπίκλησις Ἰωάννου.

Γνωρίζω ὅτι δέν εἶμαι τίποτα καί ἡ προσευχή μου δέν εἶναι ὅπως τί θέλει ὁ Θεός. Ἀλλά ὅμως ἐκεῖνος πού ζητᾷ ἀπό κάποιον νά προσεύχεται γι' αὐτόν, ὀφείλει καί αὐτός νά συνεισφέρει μικρό κόπο στή δέηση τοῦ προσευχόμενου. Διότι ἔχει γραφεῖ ὅτι «ἔχει μεγάλη δύναμη ἡ δέηση πού ἀπευθύνει ὁ δίκαιος, ὅταν καί αὐτοί γιά τοὺς ὁποίους προσεύχεται κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά πραγματοποιηθεῖ αὐτό πού ζητοῦν» (Ἰακ. 5, 16) δηλαδή, ὅταν συνεργεῖ καί ἐκεῖνος πού ζητᾷ τὴν προσευχή πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση. Λοιπὸν εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ (προσωπικός φύλακας) Ἄγγελός σου γνωρίζει ὅτι ὁ Θεός σέ προστάτεψε καί σέ προστατεύει ὑπερβολικά μέ τίς προσευχές τῶν ἁγίων. Καί πρόσεχε νά δεῖς πῶς εὐχεται γιά σένα ὁ Διάκος, ἀναφέροντας τὸ λόγο τοῦ Ἀποστόλου πού λέει· «ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας», (Β' Τιμ. 2, 15) καί «ὀρθοτόμησε» καί σύ, δίδαξε σωστά τὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου. Καί μὴ ντραπεῖς ἄνθρωπο, οὔτε νά θελήσεις νά φανεῖς ἀρεστός σέ κάποιον καί ἔτσι θά βρεῖς χάρη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων. Οὔτε πάλι νά σκέπτεσαι τὰ πράγματα κατὰ τὰ φρονήματα καί τὰ συμφέροντα τῶν ἐμπαθῶν ἀνθρώπων, διότι κάθε πράγμα πού κάνει ὁ ἄνθρωπος χωρὶς τὴν ἔμπνευση καί τὴ συνέργεια τῆς Θείας Χάρης, εἶναι βδελυκτὸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ⁴⁹. Καί φρόντισε νά μὴν ἀδικήσῃ ἡ Ἐκκλησία κάποιον, ἀλλὰ νά εἶναι γιά ὅλους ὑπόδειγμα ὀρθότητος καί τότε ὁ Θεός θά ἔλθῃ μέσα σου καί σύ θά ζεῖς μέσα στό Θεό καί θά σέ φυλάξῃ ἀπό κάθε κακὸ καί ἀπὸ ὅλες τίς παγίδες τοῦ ἐχθροῦ.

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός νά εἶναι ὁ ἐκεῖνος πού θά φωτίζει καί θά κατευθύνῃ τὴν ψυχὴ σου. Ἀμήν.

825**Ἐρώτησις**

Ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ παρέβλεψε κάποιες διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας, γιά νά γίνῃ ἀρεστός σέ κάποιους ἀνθρώπους, γι' αὐτό, κατὰ παραχώρηση Θεοῦ, παραδόθηκε σέ πειρασμό καί στενοχωριόταν. Ἔστειλε λοιπὸν, νά ρωτήσῃ γιά τὸ θέμα αὐτό τὸ μεγάλο Γέροντα.

Ὁ δὲ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκε τὰ ἑξῆς.

ματος, δέν μπορεῖ νά ἔχει ζωὴ καί ἔργα εὐάρεστα στό Θεό. Εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο σημεῖο πρὸς τὴν αὐτοκαταξίωση τοῦ ἐθνικοῦ ἢ δυτικοῦ οὐμανισμοῦ.

Ἀπόκρισις

Α ' πλῶς ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐγένετο αὕτη ἡ παράδοσις· ἐρευνήσωμεν οὖν τὰς καρδίας ἡμῶν, ποίαν ἐντολὴν παρέβημεν τοῦ Θεοῦ καὶ μανθάνομεν ὅτι δι' αὐτὴν παρεδόθημεν.

ὡς·

Αἴτησις τοῦ αὐτοῦ.

Πάτερ ἅγιε, οἶδα ὅτι ἔβλαψα καὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, καὶ ἐγένετο κατ' αὐτῆς σκληρὰ τὰ πράγματα. Πολλοὶ γάρ εἰσι καὶ δυνατοὶ οἱ πολεμοῦντες αὐτήν· κἂν θελήσω ἀντιστῆναι, ζημία παρακολουθεῖ. Καὶ ὅσον κατὰ ἄνθρωπον, οὐκ ἔχει διόρθωσιν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ πάντα δυνατά. Προσπίπτω οὖν σοι, δέσποτα, αἴτησόν μοι συγχώρησιν καὶ βοήθησον κἄμοι καὶ αὐτῇ καὶ ἀνακάλεσαι τὴν θλίψιν ὥς θέλεις· δύνασαι γάρ.

Ἀπόκρισις

Ε ἰ πάντα δυνατὰ τῷ Θεῷ, καὶ οὕτω πιστεύομεν, ποιήσωμεν αὐτῷ τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ἐξολοθρεύσει τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν· «αὐτὸς γὰρ διασκεδάσει βουλὰς ἐθνῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων, ἡ δὲ βουλή τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα». Στῆσον τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀγώνισαι ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ὁ Θεὸς πολεμεῖ ὑπὲρ σοῦ τοὺς ἀντιδίκους αὐτῆς. Αὐτοὶ ἀνθίστανται σαρκικῶς, στήθι σὺ πνευματικῶς, τοῦτ' ἔστιν ἐν εὐχαΐς καὶ ἱκεσίαις περὶ οἵουδήποτε πράγματος, αἰτῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτοῦ βοήθειαν. Καὶ ἔλεγε μετὰ <παρρησίας> καὶ ἐπιτίμησον καὶ παρακάλεσον, ὥς πρέπει τῷ πνευματικῷ διδασκάλῳ, καὶ μὴ φοβηθῆς αὐτούς· πλείονες γάρ εἰσιν οἱ μεθ' ἡμῶν τῶν μετ' αὐτῶν· ἐκεῖνοι μετὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν ὁμοιοπαθῶν αὐτῶν ἀνθρώπων, ἡμεῖς δὲ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ. Ἡμεῖς εἰς τὸν Θεὸν ἔχομεν τὴν ἐλπίδα τὸν λέγοντα «οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω», καὶ ποιεῖ ἐκ περισσοῦ

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Στόν πειρασμό πού παραδόθηκες, δέν παραδόθηκες χωρίς λόγο καί χωρίς τήν παρακώρρηση τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἐρευνήσουμε τίς καρδιές μας, γιά νά βροῦμε ποιά ἐντολή τοῦ Θεοῦ παραβήκαμε καί θά διαπιστώσουμε ὅτι λόγω αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας παραδοθήκαμε στόν πειρασμό.

826**Αἴτηση** τοῦ ἱδίου.

Πάτερ, ἄγιε, γνωρίζω ὅτι ἔβλαψα καί τήν ψυχή μου καί τήν ἁγία Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ καί σκλήρυναν τά πράγματα ἐναντίον της, διότι εἶναι πολλοί καί δυνατοί αὐτοί πού τήν πολεμοῦν. Καί ἄν θελήσω νά ἀντισταθῶ, τά πράγματα γίνονται χειρότερα καί προξενοῦν ζημιά. Ἀνθρωπίνως βέβαια δέν γίνεται νά διορθωθοῦν αὐτά τά ζητήματα, ἀλλά γιά τό Θεό ὅλα εἶναι δυνατά.

Πέφτω στά γόνατά σου, δέσποτα, ζήτησε γιά μένα συγχώρηση καί βοήθησε καί μένα καί τήν Ἐκκλησία. Ἀκόμη σήκωσε ἀπό τήν ψυχή μου τή θλίψη, ὅπως καί ὅσο ἐσύ θέλεις, διότι ἐσύ ἔχεις τή δύναμη νά τό κάνεις.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν ὅλα εἶναι δυνατά στό Θεό, καί αὐτή εἶναι ἡ πίστη μας, ἄς βάλουμε ὅλη μας τή δύναμη στήν προσπάθειά μας νά δραστηριοποιηθοῦμε σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί Ἐκεῖνος θά ἐξολοθρεῦσει ὅσους μᾶς ἐναντιώνονται, διότι «ὁ Κύριος ματαιώνει καί διασκορπίζει τίς ἀποφάσεις τῶν εἰδωλολατρικῶν ἐθνῶν καί ἀνατρέπει καί ματαιώνει τά ἐπίβουλα καί τά ὀλέθρια σχέδια καί τίς ἀποφάσεις πού ἔλαβαν οἱ ἄρχοντες. Ἡ ἀπόφαση ὅμως καί τό θέλημα τοῦ Κυρίου παραμένει ἀπρόσβλητο καί ἀδιάσειστο στόν αἰῶνα» (Ψαλμ. 32, 10-11). Ὑποστήριξε καί θέσπισε τήν ἀλήθεια, ἀγωνίσου γι' αὐτήν καί ὁ Θεός θά πολεμήσει ἀντί γιά σένα τούς ἐχθρούς της. Οἱ ἐχθροί τῆς ἀλήθειας ἐναντιώνονται μέ τή σωματική δύναμη, ἐσύ ὑπερίσχυσε μέ τήν πνευματική, δηλαδή μέ τήν προσευχή καί τήν ἱκεσία, ζητώντας τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ γιά ὅποιο-δήποτε θέμα. Ἐλεγε μέ παρρησία, ἐπιτίμησε καί παρηγόρησε ἔτσι ὅπως πρέπει νά κάνει ὁ πνευματικός διδάσκαλος. Καί μή φοβηθεῖς τούς ἐχθρούς, διότι εἶναι περισσότεροι οἱ δικοί μας παρά οἱ δικοί τους. Αὐτοί εἶναι μαζί μέ τό διάβολο καί μέ τούς ὁμοιοπαθεῖς τους ἀνθρώπους, ἐνῶ ἡμεῖς εἴμαστε μαζί μέ τό Θεό καί τούς ἁγίους Του. Ἐμεῖς ἔχουμε τήν ἐλπίδα στό Θεό πού λέει «οὔτε θά σέ ἀφήσω οὔτε θά σέ ἐγκαταλείψω» (Ἐβρ. 13, 5), ὁ Ὅποιος πάντοτε κάνει

ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν· καὶ πληροῦται εἰς ἡμᾶς τὸ «μακάριος οὗ ὁ Θεὸς Ἰακώβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ». Αὐτοὶ δὲ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἔχουσι τὴν ἐλπίδα, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία.

Ἐὰν οὖν μικρὰ ζημία παρακολουθήσῃ, καταφρονήσωμεν καὶ μὴ δῶμεν καὶ αἰσχυνθῶμεν πρόσωπον ἀνθρώπου, ἐπεὶ τὸν Θεὸν παροργίζομεν· ἀλλὰ στῶμεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, καὶ οὐ βραδύνουσιν οἱ ὑπεναντίοι ἐλθεῖν εἰς τοὺς πόδας σου· καὶ δοξάζεται ὁ πάντοτε δοξαζόμενος Θεὸς διὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἐκε οὖν τοὺς ἁγίους συμμάχους διὰ τῶν πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν εὐχῶν. Ὁρθοτόμπσον ὡς ἤκουσας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ὡς ἐπίσκοπος Θεοῦ, καὶ προσπίπτουσί σοι οἱ ἄνθρωποι, ὡς δούλῳ Θεοῦ γνησίῳ μετὰ φόβου καὶ τρόμου καὶ ἀγάπης· φοβεροὶ γάρ εἰσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, καθὼς καὶ οἱ Ἄγγελοι αὐτοῦ τοῖς δαίμοσι.

Μὴ οὖν φοβηθῇς, μετὰ σοῦ γὰρ ὁ Θεὸς καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ. Λάβε τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, ἣν ἔλαβον οἱ Ἀπόστολοι, χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ διαμένει ἡ χάρις αὐτοῦ μετὰ σοῦ ἕως ὑστερας ἀναπνοῆς.

Ἀσπάζομαί σε ἐν φιλήματι ἁγίῳ. Ἀσπάζομαί σε ἐν ἁγίῳ Πνεύματι, παρακαλῶν εὐξασθαι ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ τὴν ἀγάπην.

ΩΚΖ'

Ἑρώτις

Ἐπειδὴ, Πάτερ, κατὰ τοὺς ἁγίους ὑμῶν λόγους, πολλὴν εἶχε βοήθειαν ἡ Ἐκκλησία παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τινες τῶν ἀδικησάντων αὐτὴν καὶ ἐπελθόντων τοῖς ἀνθρώποις αὐτῆς συμπαρακαλοῦσι γενέσθαι εἰρήνην, καὶ ἐπαγγέλλονται ἡμᾶς θεραπεύειν καὶ διορθοῦσθαι τὰ καθ' ἡμῶν ἀδικήματα, καὶ σωφρονίζειν τοὺς καθ' ἡμῶν ἀνθρώπους, τί κελεύεις, δέξωμαι αὐτοὺς ἢ οὐ;

50. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος δεχόταν ἐπίθεσι μετὰ «συνδυασμένα πυρά» καὶ μετὰ ἀπώτερο σκοπὸ νὰ ὑποστείλῃ τὴ σημαία τῆς Ὁρθοδοξίας. Γι' αὐτὸ ὁ Ὅσιος τρεῖς φορές τοῦ τονίζει «στήσον τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀγωνίαι ὑπὲρ αὐτῆς», «στῶμεν τῇ ἀληθείᾳ», «ὀρθοτόμπσον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας». Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς Ἀποκρίσεως του προσθέτει πῶς συγκεκριμένα:

περισσότερα ἀπ' ὅσα τοῦ ζητᾶμε ἢ μπορούμε νά ἐννοήσουμε. Ἔτσι ἐκπληρώνεται σ' ἐμᾶς τό «εἶναι μακάριος ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ὁ Θεός τοῦ Ἰακώβ εἶναι βοηθός του καί ἡ ἐλπίδα του στηρίζεται στόν Κύριο καί Θεό του» (Ψαλμ. 145, 5). Ἐνῶ αὐτοί στηρίζουν τήν ἐλπίδα τους στούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποιοί δέν μπορούν νά τοὺς δώσουν τή σωτηρία.

Ἄν λοιπόν γίνει κάποια ἀνεπαίσθητη ζημιά, ἄς τήν περιφρονήσουμε καί ἄς μὴν ὑποχωρήσουμε οὔτε νά ντραποῦμε πρόσωπο ἀνθρώπου, διότι ἐξοργίζουμε τό Θεό· ἀλλά ἄς ὑποστηρίξουμε τήν ἀλήθεια καί δέν θά ἀργήσουν οἱ ἐχθροί νά πέσουν στά πόδια σου. Καί ἔτσι θά δοξαστεῖ ὁ Θεός πού δοξάζεται πάντοτε μέ τοὺς δούλους Του. Ἔχε λοιπόν τοὺς ἁγίους συμμάχους μέ τίς προσευχές πού κάνουν γιά σένα καί τήν Ἐπισκοπή σου πρὸς τό Θεό. Ὁρθοτόμῃσε, ὅπως σοῦ εἶπα, τό λόγο τῆς ἀλήθειας, σάν Ἐπίσκοπος τοῦ Θεοῦ καί θά προσπέσουν σέ σένα ταπεινωμένοι οἱ ἄνθρωποι ὡς σέ γνήσιο δοῦλο τοῦ Θεοῦ, μέ φόβο καί τρόμο καί ἀγάπῃ⁵⁰. Διότι ὅσοι εὐλαβοῦνται καί σέβονται τό Θεό εἶναι φοβεροί στοὺς ἀνθρώπους ὅπως οἱ Ἄγγελοι εἶναι φοβεροί γιά τοὺς δαίμονες.

Μή φοβᾶσαι λοιπόν, διότι εἶναι μαζί σου ὁ Θεός καί ἡ Χάρη Του. Λάβε δύναμιν ἀπό τόν Οὐρανό, αὐτὴν πού ἔλαβαν καί οἱ Ἀπόστολοι, μέ τή Χάρη τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ μας. Καί θά παραμένει ἡ Χάρη Του μαζί σου, μέχρι τὴν τελευταία σου ἀναπνοή.

Σέ ἀσπάζομαι μέ φίλημα ἁγιο. Σέ ἀσπάζομαι ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι καί σέ παρακαλῶ νά εὐχεσαι γιά μένα, χάριν τῆς ἀγάπης.

827

Ἑρώτηση

Ἐπειδή, Πάτερ, σύμφωνα μέ τοὺς ἁγίους σου λόγους, ἡ Ἐκκλησία εἶχε πολλή βοήθεια ἀπὸ τό Θεό καί μερικοί, ἀπ' αὐτοὺς πού τήν ἀδίκησαν καί ἐπιτέθηκαν ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων τῆς, παρακαλοῦν νά εἰρηνεύσουμε μεταξύ μας καί ὑπόσχονται ὅτι θά μᾶς ὑπηρετήσουν καί θά ἐπανορθώσουν τὰ ἀδικήματα πού διέπραξαν ἐναντίον μας, ἀλλά καί θά φέρουν σέ συναισθησι τούς ἀνθρώπους πού μᾶς πολεμοῦν, τί εὐλογεῖς, νά τοὺς δεχτῶ ἢ ὄχι;

«Ἐλεγε μετὰ παρηγορίας καὶ ἐπιτίμῃσιν καὶ παρακάλεσιν ὡς πρέπει τῷ πνευματικῷ διδασκάλῳ καὶ μὴ φοβηθῆς αὐτούς». Στὴ συνέχεια δέ τὸν βεβαιώνει ὅτι τὰ ἀποτελέσματα θά εἶναι κατὰ Θεοῦ θετικά. Θά τοῦ ὑποταχθοῦν οἱ ἀσθενεῖς ἀπὸ φόβο καὶ οἱ δυνατοὶ ἀπὸ ἀγάπην.

Ἀπόκρισις

Εἴαν παρακαλῶσι, δέξαι αὐτούς, διὰ τὸν εἰπόντα συγχωρεῖν ἀλλήλοις, καὶ ἕασον σωφρονεῖν φειδομένως καὶ μὴ ἀφειδῶς καὶ ἀσυμπαθῶς, καὶ τύπον δοθῆναι, ὥστε ἐκάστω φυλαχθῆναι τὰ ἴδια δίκαια.

ωκη΄**Ἑρώτησις**

Καλὸν ἐστὶ τὸ ποιεῖν τὰ λογάρια τῆς Ἐκκλησίας;

Ἀπόκρισις

Εἴαν ὡς Ἐκκλησίας λογάρια ποιῆς, τὰ τοῦ Θεοῦ λογάρια ποιεῖς· οἰκονόμος γὰρ εἶ αὐτοῦ καὶ χρεωστεῖς ποιῆσαι τοὺς λόγους αὐτῶν, ἵνα, ἐὰν περισσεύσῃ, τρέφῃς πτωχοὺς καὶ ὀρφανούς, ὧν Πατὴρ ἐστὶ καὶ τροφεὺς ὁ Θεός, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν οἰκονομῇς· ἐὰν δὲ μὴ περισσεύσῃ, φροντίζῃς περὶ σσεῦσαι· εἰ δὲ οὐκ οὕτως, οὐ ποιεῖς λογάρια Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς θέλων σεαυτῷ περιποιῆσαι· οὕτω δὲ ποιοῦντός σου, οὐκ ἔτι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ τὰ λογάρια γίνεται. Κατὰ Θεὸν οὖν πρᾶξον πάντα καὶ τὸν μισθὸν εὐρίσκεις παρ' αὐτῷ.

ωκθ΄**Ἑρώτησις**

Ἐπειδὴ διαφόρως ἐπηνέχθη ἡ αὐτὴ ζημία καὶ θλίβομαι ὡς μὴ εὐρίσκων εἰς τὰς χεῖράς μου, τί ποιήσω;

51. Ὅσοι μηδαμνοὶ καὶ ἂν εἴμαστε οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἐνέργειές μας –καὶ μάλιστα οἱ σχετικές μέ τῇ ζωῇ μας μέσα στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ– παίρνουν διαστάσεις αἰώνιας σημασίας. Πολὺ περισσότερο ὑπόλογοι στή γῆ καὶ στὸν Οὐρανὸ εἶναι ὅσοι πρωτοστατοῦν στή ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας εἴτε θετικά εἴτε ἀρνητικά.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ὁσὸς συμβουλεύει νὰ ὑπογραφεῖ κάποιο κείμενο πού νὰ μένει σάν ἱστορική μαρτυρία τῆς τόσο σημαντικῆς, γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἐπιστροφῆς αὐτῶν πού εἶχαν πλανηθεῖ στήν ὁδὸ τοῦ Θεοῦ.

52. Ἡ Χριστοκαπηλεία εἶναι ἓνας κίνδυνος γιὰ τοὺς κληρικούς. Γενικώτερα εἶναι ἓνα πάθος τῶν Χριστιανῶν, τοῦ ὁποῦ δὲν συνειδητοποιοῦμε εὐκόλα τίς πραγματικές διαστάσεις.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α ὦν παρακαλοῦν, νά τοὺς δεχτεῖς γιά χάρη Ἐκείνου πού εἶπε «νά συγχωροῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο». Καί δῶσε τοὺς χρόνο νά σωφρονιστοῦν ἀλλὰ μέ περίσκεψη, ὅχι ἀπερίσκεπτα καί χωρὶς συμπάθεια. Ἐπίσης νά συνοπογραφεῖ καί ἕνα ἐπίσημο πρακτικό (γιά τὴν προσέλευση καί ἀποδοχή τοὺς)⁵¹, ὥστε νά διαφυλαχθοῦν τὰ δικαιώματα τοῦ καθενός.

828**Ἑρώτηση**

Τό θεωρεῖς σωστό νά ἀσχολουῖμαι μέ τὴν οἰκονομική διαχείριση τῆς Ἐκκλησίας;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α ὦν ἀσχολεῖσαι μέ τὴν οἰκονομική διαχείριση τῆς Ἐκκλησίας, ἀσχολεῖσαι μέ τή διαχείριση τοῦ Θεοῦ. Διότι εἶσαι οἰκονόμος Του καί εἶσαι ὑποχρεωμένος νά κάνεις τέτοια διαχείριση ὥστε, ἂν περισσεύει κάτι, νά τρέφεις μ' αὐτά τοὺς φτωχοὺς καί τὰ ὀρφανά, τῶν ὁποίων πατέρας καί συντηρητὴς εἶναι ὁ Θεός, καί νά οἰκονομεῖς τὰ σπίτια τοὺς. Καί ἂν δέν περισσεύουν χρήματα, νά φροντίσεις νά περισσέψουν· εἰδάλλως δέν ἀσκεῖς διαχείριση στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ φροντίζεις νά ἀναπαύεις τὸν ἑαυτό σου ὅπως ἐσύ θέλεις. Κι ἂν ἀναπαύεις τὸν ἑαυτό σου, ἡ διαχείριση αὐτὴ δέν γίνεται γιὰ τὸ Θεό, ἀλλὰ γιὰ τὸ διάβολο⁵². Γι' αὐτό ἐσύ ὅ,τι κάνεις, νά τὸ κάνεις κατὰ Θεό καί θά λάβεις τὸν ἀνάλογο μισθό ἀπ' Αὐτόν.

829**Ἑρώτηση**

Ἐπειδὴ κατὰ πολλοὺς καί διάφορους τρόπους μοῦ συνέβη μεγάλη οἰκονομική ζημιὰ καί στενοχωριέμαι γιατί δέν ἔχω στὰ χέρια μου χρήματα, τί νά κάνω;

⁵¹ Ὁ Ὅσιος δέν φανερώνει τοὺς λόγους, ἀλλὰ μέ τὴν ὑπόδειξη πού κάνει καί μέ τή θέση πού παίρνει μᾶς κάνει εὐαίσθητους στὸν αὐτοέλεγχον γιὰ μιὰ τέτοια ἐμπάθεια.

⁵² Σκόπιμο εἶναι νά σημειωθεῖ ὅτι ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς ὑποκείμενους στὶς ὑποχρεώσεις τῆς πτωχείας καί τῆς ἀκτημοσύνης, κάθε «ἄνεση» χαριστική πρὸς τὸ θέλημά μας, σὲ θέματα οἰκονομικῆς διαχειριστικῆς ἐνέργειάς μας, εἶναι ἐγκληματικά ὀλέθρια.

Ἀπόκρισις

Η Γραφή λέγει, ὅτι «ὁ ἀδικῶν ὑμᾶς, οὐκ ἀδικεῖ ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κατοικοῦν ἐν ὑμῖν». Μὴ λυπηθῆς οὖν περὶ ζημίας ἀνθρωπίνης· οὐ γὰρ στερεῖ σε Κύριος ὧν οἶδεν ὅτι χρειάν ἔχεις. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὅτι «οἶδεν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρειάν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν», ἀλλὰ ζήτησον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ποιῶν τὰ ἔργα αὐτῆς, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται σοι. Κἂν θλιβῆς μικρὸν διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἔχεις εὐρεῖν κατὰ πλάτος ἔμπροσθέν σου τὰ ἀγαθὰ, θελήματι Θεοῦ. Μνησθητι ὅτι γέγραπται «οἱ θέλοντες κατὰ Θεὸν ζῆν, διωχθήσονται». Καὶ πάλιν λέγει· «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε ὅταν πειρασμοῖς περιπέσπτε ποικίλοις». Οὗτός ἐστιν ὁ διωγμὸς καὶ οὗτοι οἱ πειρασμοί, ἀλλὰ γενναίως φέρε καὶ πιστῶς καὶ ἔχει ὁ Θεὸς διὰ σοῦ δοξασθῆναι· ἡ ὑπομονὴ γὰρ εἰς δοκιμὴν φέρει τὸν ἄνθρωπον, ἡ δὲ δοκιμὴ εἰς ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει.

Εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ.

ωλ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ οἱ λεγόμενοι πράκτορες ἔρχονται εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ αἰεὶ προσδοκῶσι ξένια ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπορῶ τί ποιῆσαι. Πέμψαι; Ἐνίστοι προσκρούω τῷ Θεῷ, ἀναλίσκων κακῶς τὰ τῶν πτωχῶν. Μὴ πέμψαι; Λέγουσί με κακῶς παρὰ τοῖς ἄρχουσι. Τί οὖν κελεύεις;

53. Ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος, πρὶν νὰ ἀναγεννηθεῖ ἐν Χριστῷ – ἔστω καὶ ἂν βρίσκεται μέσα στὴν Ἐκκλησίᾳ– εἶναι αὐτοεγκυστώμενος καὶ ἐγωλατρικός. Τότε σχετίζει τὴν «εὐτυχία» του μὲ τὴν ἀκεραιότητα καὶ ἐπιτυχία τῆς ὑπαρξῆς του καὶ μὲ τὴν ἱκανοποίηση τῆς κατακτητικότητός του. Ὅποιαδήποτε προσβολὴ ἢ μείωση τῶν ἀξιῶν αὐτῶν τὴ θεωρεῖ ζημίᾳ καὶ τὴ θρηνεῖ.

Ὁ Ὅσιος ζητᾷ ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ ἑνα τέτοιο φρόνημα. Συγχρόνως τὸν βεβαιώνει μὲ ἀπλότητα καὶ ρεαλισμὸ –στηριγμένο στὴν πραγματικότητα τοῦ Θεοῦ– ὅτι τὸ σημαντικό τοῦ ἐπίγειου βίου μας εἶναι ὅτι δέν μᾶς ἀφίνει ὁ Θεὸς ἔξω ἀπὸ τὴν Πρόνοιάν Του, ἀκόμη καὶ τότε πού διακαῶς τὸ ἐπιθυμοῦμε.

54. Πράκτορες εἶναι οἱ ἀποστελλόμενοι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες ἐπίτροποι πού ζητοῦν καὶ μαζεύουν τὰ βασιλικά καράτσια (Σχόλιο ἁγίου Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σκοινᾶ, σελ. 355).

Ἐπίκληση Βαρσανουφίου.

Η Ἁγία Γραφή λέει ὅτι «ἐκεῖνος πού σᾶς ἀδικεῖ, δέν ἀδικεῖ ἐσᾶς, ἀλλά ἡ ἀδικία πού κάνει ἀναφέρεται στό Ἅγιο Πνεῦμα πού κατοικεῖ μέσα σας» (πρβλ. Β΄ Τιμ. 1, 14). Νά μή λυπηθεῖς, λοιπόν, γιά ἀδικία καί ζημιά πού προέρχεται ἀπό ἄνθρωπο. Δέν θά σέ στερήσει ὁ Θεός ἀπό ἐκεῖνα πού ξέρει ὅτι χρειάζεσαι. Ἐκεῖνος λέει στή Γραφή ὅτι «γνωρίζει ὁ οὐράνιος Πατέρας σας τί ἀνάγκες ἔχετε, προτοῦ ἀκόμη νά τοῦ μιλήσετε γι' αὐτές» (Ματθ. 6, 8). Ἐσύ ὅμως «ζήτησε πάνω ἀπ' ὅλα τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ», κάνοντας ὅ,τι χρειάζεται γιά νά τήν ἀποκτήσεις, «καί ὅλα τ' ἄλλα θά σοῦ τά δώσει ὁ Κύριος» (Λουκ. 12, 31). Καί ἄν περάσεις κάποια ταλαιπωρία, λόγω ἐλλείψεως τῶν ἀπαραιτήτων πραγμάτων, θά βρεῖς ἄφθονα ἀγαθὰ μπροστά σου, μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ⁵³. Θυμήσου ὅτι ἔχει γραφεῖ: «Αὐτοί πού θέλουν νά ζήσουν κατὰ Θεό, θά ὑποστοῦν ταλαιπωρίες καί διωγμούς» (βλ. Β΄ Τιμ. 3, 12). Καί ἀλλοῦ λέει: «Νά χαίρεσθε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, ὅταν πέσετε μέσα σέ διάφορους καί ποικίλους πειρασμούς» (Ἰακ. 1, 2). Αὐτός εἶναι ὁ διωγμός καί αὐτοί εἶναι οἱ πειρασμοί οἱ δικοί σου. Ὑπόμεινέ τους γενναῖα καί μέ πίστη καί θά δοξασθεῖ μέ τή στάση σου αὐτή ὁ Θεός. «Διότι ἡ ὑπομονή κάνει τόν ἄνθρωπο δόκιμο καί πετυχημένο ἀγωνιστή καί ὁ δοκιμασμένος μέσα σπὴν ὑπομονῇ ἀγωνιστής βιώνει τήν ἐλπίδα στό Θεό, καί ἡ ἐλπίδα δέν ντροπιάζει οὔτε ἀπογοτεύει» (Ρωμ. 5, 4-5).

Εὐχου γιά μένα.

830

Ἐρώτηση

Ἔρχονται σπὴν πόλη μας οἱ λεγόμενοι εἰσπράκτορες⁵⁴ τῶν φόρων καί πάντοτε караδοκοῦν νά τοὺς δώσει δῶρα ἡ Ἐκκλησία⁵⁵. Ἔρχομαι τότε σέ δύσκολη θέση καί δέν ξέρω τί νά κάνω. Νά τοὺς στείλω δῶρα; Ἀλλά μερικές φορές αἰσθάνομαι ὅτι ἔρχομαι ἀντιμέτωπος μέ τό Θεό γιατί σπαταλῶ ἄδικα τά χρήματα τῶν φτωχῶν. Νά μήν τοὺς στείλω; Μέ κακολογοῦν στοὺς ἄρχοντες. Τί εὐλογεῖς ἐσύ νά κάνω;

55. Συνεχίζοντας τή σκέψη, πού διατυπώσαμε σέ προηγούμενο σχόλιο, θέλουμε νά ποῦμε ὅτι διάφοροι ἄνθρωποι παράγοντες μᾶς δημιουργοῦν «πειρασμούς», γιά νά φανερωθεῖ ἡ ποιότητα τῆς ἐμπιστοσύνης μας στό Θεό. Ἐνας τέτοιος «πειρασμός» ἦταν γιά τόν Ἐπίσκοπο καί τό ὅτι οἱ κρατικοί εἰσπράκτορες τῶν φόρων τοῦ ζητοῦσαν καριστικά φιλοδωρήματα –«μίζες» λέγονται σήμερα– καί τοῦ προκαλοῦσαν δίλημμα συνειδησιακό. Ἡ θέση τοῦ Ὁσίου εἶναι ἀρνητική καί θαρραλέα: Ἀντίσταση στή συμβατική κοινωνική διαφθορά. Ὁ Θεός θά ἀναλάβει νά κατασχύνει τοὺς παράνομους ἀπαιτητές.

Σήμερα βλέπουμε πολλοὺς ἐκκλησιαστικούς νά λυγίζουν κάτω ἀπὸ παρόμοιες πιέσεις.

Ἀπόκρισις

Οἱ πράκτορες ὑπηρεταί εἰσὶν ἐξουσιῶν ἀνθρωπίνων, καὶ τὸ πέμψαι αὐτοῖς, σημειόν ἐστιν ἀνθρωπίνου φόβου. Ἐὰν οὖν θέλωμεν μὴ φοβεῖσθαι αὐτούς, σταθῶμεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ ἀκούσωμεν τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος: «Θέλεις μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; Τὸ ἀγαθὸν ποίει καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς» καὶ μὴ φροντίσης καταλαλιᾶς φησὶ γάρ, «ἐν τῷ καταλαλεῖσθαι ὑμᾶς, αἰσχυνθήσονται οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἐν Χριστῷ ἀγαθὴν ἀναστροφὴν» καὶ πάλιν «εἰ ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἦμην».

ωλα΄

Ἐρώτησις

Ἐπηρεαζομένων ἀγρῶν πινων τῆς ἐνορίας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ δουκὸς καὶ ἀρπαζομένων αὐτῶν ἐκ τῶν ὄρων τῶν ἀγίων Ἐκκλησιῶν, ἐβουλεύσαντο οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ καὶ ἐφοβοῦντο τὸν δοῦκα μὴ βλάβῃ αὐτούς· καὶ ἔπεμψαν ἔρωτῶντες τὸν μέγαν Γέροντα περὶ τούτου.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἔχετε τὸν Θεὸν φειδόμενον τῶν πτωχῶν, στίγτε γενναίως ἐν τῷ πράγματι· πάντως γὰρ ὁ φειδόμενος τῶν πτωχῶν, προῖσταται τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ αὐτῶν· αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε». Βλέπετε μὴ εἰς ὑμᾶς πληρωθῇ, ὅτι «ἀρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε». Οὐκ οἶδατε ὅτι ἔργον Θεοῦ ἐστὶ; Καὶ οὐκ ὑμεῖς μόνον ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ συναγωγίζονται ὑμῖν ταῖς εὐχαῖς; Βλέπετε ὅτι, ἐὰν προδῶτε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, προδοῦναι ὑμᾶς ἔχει ὁ Θεός.

56. Ἡ θέσις αὐτὴ τοῦ Ὁσίου καταξιώνει τοὺς ἀγῶνες καὶ τοὺς ἀγωνιζομένους γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀναβάθμιση «τῶν ἀσθενεστέρων κοινωνικῶν τάξεων». Τό μόνο πού θά πρέπει νά μή λησμονοῦν, ὅσοι δίνονται σέ τέτοιους ἀγῶνες, εἶναι ὅτι αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες δέν πρέπει νά γίνονται μέ τὴν ἀνατροπὴ τῆς Ὁρθόδοξης πνευματικότητας πού διατηρεῖ ἀμείωτη τὴν εὐαίσθησίς της σέ βασικά ἀξιώματα ὅπως εἶναι: «Τὸ βίᾳ πραττόμενον οὐκ ἔστιν ἀγαθόν», «τὸ καλὸν οὐκ ἔστι καλόν, ἐὰν μὴ καλῶς γένηται», «ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀγαπῶντες ἐν ἀληθείᾳ» καὶ «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν» (βλ. καὶ ἐπόμενο σχόλιο).

57. Στὴν πνευματικὴ διαδρομὴ μας ἔχουμε πάθει ἢ κινδυνέψαμε νά πάθουμε, πολλές φορές,

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Οἱ εἰσπράκτορες τῶν φόρων εἶναι ὑπηρέτες τῆς ἀνθρώπινης ἐξουσίας καί τό νά τοὺς στείλεις δῶρα δείχνει ὅτι ἔχεις σεβασμό καί φόβο πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν ὅμως θέλουμε νά μὴν ὑπολογίζουμε τὴ γνώμη τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ φόβο, ὥς κρατήσουμε τὴν ἀλήθεια μέ φόβο Θεοῦ καί ὥς ἀκούσουμε τὸν Ἀπόστολο πού λέει: «Θέλεις νά μὴ φοβᾶσαι τὴν ἐξουσία, κάνε τό καλὸ καί ἡ ἐξουσία θά σέ ἐπαινέσει» (Ρωμ. 13, 3). Καί μὴ νοιαστεῖς ἂν σέ καταλαλοῦν, διότι λέει «ἂν σᾶς καταλαλοῦν, θά ντροπιαστοῦν αὐτοὶ πού διαβά- λουν τὴν καλὴ ἐν Χριστῷ ζωὴ καί πολιτεία σας» (Α΄ Πέτρ. 3, 16). Καί ἀλλοῦ: «Ἄν ᾗθελα νά ἀρέσω στοὺς ἀνθρώπους, δέν θά ἦμουν δοῦλος τοῦ Χριστοῦ» (Γαλ. 1, 10).

831**Ἑρώτηση**

Ἐπειδὴ μερικοὶ ἀγροὶ τῆς ἐνορίας καταστρέφονταν ἀπὸ τοὺς στρα- τῶτες τοῦ δούκα καί καταπατοῦνταν τὰ ὅριά τους, σκέφθηκαν οἱ ἄρχοντες τῶν πόλεων μαζί μέ τὸν Ἐπίσκοπο νά ἐνημερώσουν γι' αὐτὸ τό θέμα τό βασιλιά, ἀλλὰ φοβοῦνταν τό δούκα μήπως τοὺς κάνει κακό. Γι' αὐτὸ ἔ- στειλαν νά ρωτήσουν τό μεγάλο Γέροντα γι' αὐτὸ τό ζήτημα.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Α' φοῦ ἔχετε τό Θεό πού φροντίζει γιά τοὺς φτωχοὺς, ἀντιμετωπίστε μέ γενναιοῦτα καί ἀνδρεία τὴν ὑπόθεση αὐτή, διότι ὅπωςδήποτε Ἐκεῖνος πού εὐσπλαγχνίζεται καί φροντίζει γιά τοὺς φτωχοὺς, προστατεύει καί ὅσους ἀγωνίζονται ὑπὲρ αὐτῶν⁵⁶, ἀφοῦ ὁ Ἰδιος εἶπε: «Ὅ,τι κάνετε σ' ἓναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μικροὺς καί μηδαμινούς, εἶναι σάν νά τό κάνετε σέ μένα» (Ματθ. 25, 40). Προσέξτε ὅμως μήπως κάνετε πράξη ἐκεῖνο πού λέει ἡ Γραφή, ὅτι «ἐνῶ ἀρχίσατε τό ἔργο σας, ἔχοντας πνευματικούς στόχους καί πνευματικά κίνητρα, τώρα καταλήξατε νά τό κάνετε μέ ἐμπάθεια, γιὰ νά ἱκανοποιήσετε τό σαρκικό σας φρόνημα»⁵⁷ (Γαλ. 3, 3). Δέν τό βλέπετε ὅτι αὐτὸ εἶναι ἔργο πού τό εὐλογεῖ καί τό θέλει ὁ Θεός; Καί δέν εἴσθε σεῖς πού ἀγωνίζεσθε μόνο γιὰ τὴν ὑπόθεση αὐτή, ἀλλὰ καί ἄλλοι πολλοὶ συναγωνίζονται μαζί σας μέ τὴν προσευχή. Προ- σέξτε, διότι ἂν προδώσετε τό ἔργο τοῦ Θεοῦ, πρόκειται νά προδοθεῖτε καί σεῖς ἀπὸ τό Θεό.

μιά τέτοια συμφορὰ. Καί αὐτὸ ὀφείλεται στό ὅτι δέν ὑποψιαζόμαστε τὸν ἑαυτὸ μας ἱκανὸ γιὰ μιά τέτοια ἐγκληματικὴ ἀνατροπὴ, πού μᾶς ἐνσωματώνει ἀναμφισβήτητα μέσα στό «χοϊκό» Ἀδάμ.

Περὶ δὲ τῶν ἐξουσιῶν, μηδεὶς ὑμᾶς φοβέριση, ὅτι τῷ βουλήματι τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς δύναται ἀντιστῆναι. Πάντοτε μνημονεύετε, τὸ ἕως θανάτου ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

Ὁ Κύριος ἀντιπολεμήσοι ὑπὲρ ὑμῶν.

ωλβ´

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ, Πάτερ, σπουδάζω καθ' ἡμέραν νηστεύειν ἕως ἑσπέρας, εἰπέ μοι [εἰ] καλὸν ἐστὶ καὶ εἰ ὀφείλω ποιεῖν τι πρὶν προσεύξασθαι.

Ἀπόκρισις

Περὶ τῆς νηστείας ψηλάφησον τὴν καρδίαν, μὴ κλεφθῇ ὑπὸ κενοδοξίας, καὶ ἐὰν μὴ κλεφθῇ, ψηλάφησον τὸ δεύτερον μὴ ποιῇ σε ἀσθενέστερον ἐν τῇ ὁκλήσει τῶν πραγμάτων ἢ γὰρ ἀσθένεια αὕτη οὐκ [ὠφελεῖ]. Εἰ δὲ μὴδὲ εἰς τοῦτο ἀδικεῖ σε, καλὴ ἐστὶν ἡ νηστεία.

Ἡ δὲ προσευχὴ φῶς ἐστὶ καὶ ὀφείλει ἕκαστος Χριστιανὸς πρὶν ποιῆσαί τι ποτε προσεύχεσθαι, μάλιστα ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ. Μὴ ἀνθρωπαρεσκήσης ὅλως καὶ λαμβάνεις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· οἱ τοιοῦτοι γὰρ ἀλλότριιοι τοῦ Θεοῦ καὶ Πνεῦμα Θεοῦ οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτοῖς. Ἐχε Πνεῦμα Θεοῦ καὶ διδάσκει σε πάντα ὀρθῶς· ἄνευ γὰρ αὐτοῦ κατορθῶσαί τι οὐ δύνασαι.

Φύλαξον δὲ σεαυτὸν ἀπὸ ταραχῆς καὶ ὀργῆς. Ἐὰν δὲ συμβῇ τινα ταραχθῆναι εἰς σέ, μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἀγάπης ἐν συνέσει ἀποκρίθητι αὐτῷ τὰ τῆς ἀληθείας, καὶ καταπραῦνει αὐτὸν ὁ Θεὸς εὐκαῖς ἀγίων. Ἀμήν.

58. Εἶναι δυσχερὴς γιὰ τὸν ἀτελή Χριστιανὸ ἡ μετριопάθεια καὶ ἡ ἐναρμόνισις ἐσωτερικῆς πνευματικότητας καὶ ἐξωτερικῆς ἀγωνιστικῆς δραστηριότητος. Βασικὸς λόγος αὐτῆς τῆς δυσχερείας εἶναι ἡ παρεισαγωγή τῶν παραγῶγων τοῦ «παλαίου ἀνθρώπου» μας μέσα στὸν ἀναβρασμὸ τῆς ψυχῆς. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ Ὁσιος δίνει πνευματικὰ στηρίγματα: α) Ὁσο «μπροστάρηδες» καὶ νὰ εἴμαστε, δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἀγῶνας «δικός» μας καὶ δὲν εἴμαστε «μοναδικοί» μέσα σ' αὐτόν. β) Τὰ πράγματα οὐσιαστικὰ ἐλέγχονται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἀπὸ ὅσους ζοῦν ὡς Ἐκκλησία μέσα στὴν κοινωνία τῆς Ζωῆς Του. γ) Ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, ὅσο καὶ ἂν φαίνεται πανίσχυρη, δὲν εἶναι πιὸ ἀποτελεσματικὴ ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ δ) Ἡ αὐτοθυσία μας γιὰ τὴν ἀλήθεια νὰ εἶναι πλήρης, νὰ δεχόμαστε τὴν ἐξόντωσή μας προαιρετικὰ, χωρὶς ποτέ νὰ θελήσουμε ἢ νὰ συνεργήσουμε στὴν ἐξόντωσι τῶν ἀντιθέτων μας.

“Όσο γιά τίς ἐξουσίες, κανείς δέν πρέπει νά σᾶς ὠθήσει στό νά δειλιάσετε⁵⁸, διότι στό θέλημα τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ κανείς νά ἀντισταθεῖ. Πάντοτε νά ἔχετε στό νοῦ σας «νά ἀγωνίζεσθε μέχρι θανάτου, γιά χάρη τῆς ἀλήθειας».

Εἶθε ὁ Κύριος νά πολεμήσει τούς ἐχθρούς γιά χάρη σας.

832

Ἑρώτηση

Ἐπειδή, Πάτερ, φροντίζω νά νηστεύω κάθε μέρα, μέχρι τό ἑσπέρας, πές μου ἂν εἶναι σωστό· ἀκόμη, πές μου ἂν πρέπει ν’ ἀρχίζω κάτι χωρίς νά ἔχω προηγουμένως προσευχηθεῖ.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γιά τή νηστεία ἐρεύνησε καί φύλαξε τήν καρδιά σου νά μήν κλαπεῖ ἀπό τήν κενοδοξία. Καί ἂν δέν τήν κλέβει ἡ κενοδοξία, ἐρεύνησέ την γιά δεύτερη φορά μήπως ἡ νηστεία σέ κάνει ἀνίσχυρο νά ἀντιμετωπίσεις τά ἐπερχόμενα, διότι μιά τέτοια ἀδυναμία δέν εἶναι πρὸς ὄφελός σου⁵⁹. Ἄν βέβαια οὔτε ἡ ὑγεία σου ἐπηρεάζεται, ἡ νηστεία πού κάνεις εἶναι μέ διάκριση καί εἶναι καλή.

Ἐπίσης ἡ προσευχή εἶναι φῶς καί ὀφείλει κάθε Χριστιανός, πρὶν νά κάνει ὅ,τιδήποτε, νά προσεύχεται, καί μάλιστα ὁ ἱερέας τοῦ Θεοῦ. Μή θελήσεις νά γίνεις ἀνθρωπάρεσκος μέ κανένα τρόπο καί θά λάβεις τή Χάρη τοῦ Θεοῦ. Διότι οἱ ἀνθρωπάρεσκοι εἶναι ξένοι καί ἀλλότριοι τοῦ Θεοῦ καί τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δέν ζεῖ μέσα σ’αὐτούς. Ἔχε Πνεῦμα Θεοῦ καί Ἐκεῖνο θά σέ διδάξει τά πάντα ὀρθά. Χωρίς τό Ἅγιο Πνεῦμα δέν μπορεῖς τίποτε νά ἐπιτύχεις καί νά δημιουργήσεις.

Φύλαξε τόν ἑαυτό σου ἀπό τήν ταραχή καί τήν ὀργή. Καί ἂν συμβεῖ κάποιος νά ταραχθεῖ μαζί σου, μέ ταπείνωση, ἀγάπη καί πνεῦμα συνέσεως ἐξήγησέ του τήν ἀλήθεια καί ὁ Θεός θά τόν καταπραῖνει, μέ τίς εὐχές τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

59. Στούς ἄπειρους πνευματικούς ἀγωνιστές οἱ λεγόμενες «σωματικές» ἀρετές φαίνονται –καί εἶναι– πιά εὐκόλες. Τά πράγματα ὅμως, καί τά πιά «σωματικά» καί «ἐξωτερικά», ἔχουν καί ἐσωτερική καταγωγή καί ἐσωτερική εἴσπραξη. Γιά τό λόγο αὐτό ὁ Ὅσιος κραυγάζει: «*ψηλάφησον τήν καρδίαν σου*».

Ὅποιος γνωρίζει τή σημασία τοῦ σεισμοῦ, στήνει παντοῦ σεισμογράφους. Τά ὅσα στή συνέχεια λέει ὁ Ὅσιος (στήν ἴδια Ἀπόκριση) εἶναι λειτουργικές προδιαγραφές τοῦ «σεισμογράφου» μας.

ωλγ´

Ἑρώτησις

Ἐὰν ἀμφιβάλλω περὶ πράγματος, [εἰ] ὀφείλω αὐτὸ ποιῆσαι ἢ μὴ ποιῆσαι, εἰπέ.

Ἀπόκρισις

Εἰ ἂν ἐμπέσῃ σοι πρᾶγμα, τρίτον εὔξαι τῷ Θεῷ περὶ αὐτοῦ, δεόμενος ἵνα μὴ πλανηθῇς· καὶ ἐὰν μείνης ἐν τῷ αὐτῷ λογισμῷ, τότε ποιήσον τὰ τοῦ λογισμοῦ· ἐκ Θεοῦ γὰρ γίνεται σοι καὶ οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ, ὅταν οὐκ ἔχῃς ἄδειαν ἐρωτῆσαι τοὺς Πατέρας.

ωλδ´

Ἑρώτησις

Ὅταν οἱ Πατέρες λέγουσί μοί τί ποτε καὶ δοκεῖ ἐναντίον εἶναι, πολέμουμαι ἐκ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀεὶ λέγω τῷ λογισμῷ ὅτι οὕτως ἔχει γενέσθαι, ὡς λέγουσιν οἱ Πατέρες. Ἄρα τοῦτο πίστεώς ἐστιν ἢ ἀπιστίας;

Ἀπόκρισις

Τὸ οὕτως ἀποκρίνασθαι τῷ λογισμῷ πίστεώς ἐστιν· ἀλλ' ὅμως πύκτευσον ἵνα, ἐὰν εἴπωσί σοι οἱ Πατέρες σου [ὅτι τὸ σκότος ἐστὶ φῶς, πιστεῦειν αὐτοῖς] καὶ ὅτι ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ οὐδὲν λαλοῦσι· χρειαὶ δὲ νήψεως πολλῆς· ὅτι ἄρτι λέγει ὁ Θεὸς λόγον ποιῆσαι καὶ ἔσται πρὸς τὸ προκείμενον, καὶ μετ' ὀλίγον γίνεται μεταβολὴ εἰς τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐὰν μὴ ἢ τις ἐστηριγμένος ἐν τῇ πίστει, σκανδαλίζεται. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων. Καὶ ἐπειδὴ τινες, μὴ γινώσκοντες τὴν δύναμιν καὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν γινομένην δι' αὐτῶν, ἀεὶ λέγουσι· διατί οὐκ εἶπον οἱ ἅγιοι ὅτι μεταβολὴ γίνεται, ἀλλὰ πρὸς τὸ προκείμενον λαλοῦσιν; Ἐὰν δὲ μετὰ τὴν μεταβολὴν ἐρωτηθῶσιν, ἄλλως λέγουσι, κατὰ

60. Ἡ συμπλήρωση τοῦ κειμένου στό σημεῖο αὐτὸ ἔγινε ἐκ τῆς γαλλικῆς Ἑκδόσεως «Des lettres de Barsanuphe et Jean de Gaza», Solesmes 1972, σελ. 502 (βλ. καὶ Εἰσαγωγή τοῦ παρόντος ἔργου, Α' Τόμος, σελ. 29).

833

Ἑρώτηση

Ἐάν ἔχω ἀμφιβολία καί προβληματίζομαι γιά ἓνα πράγμα, ἂν πρέπει νά τό κάνω ἢ νά μή τό κάνω, πές μου πῶς νά τό ἀντιμετωπίσω;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Αν βρεθεῖς μέσα σέ ὁποιαδήποτε δύσκολη περίσταση, προσευχήσου τρεῖς φορές στό Θεό γι' αὐτό, παρακαλώντας Τον νά μή σέ ἀφήσει νά πλανηθεῖς. Καί ἂν μετά τήν προσευχή ἔχεις τόν ἴδιο λογισμό ἀταλάντευτο, τότε κάνε αὐτό πού σου λέει ὁ λογισμός σου, διότι αὐτός ὁ λογισμός προέρχεται ἀπό τό Θεό καί δέν εἶναι ἀπό τόν ἑαυτό σου. Φυσικά, αὐτό νά τό κάνεις, ὅταν δέν σου δίνεται ἡ εὐκαιρία νά ρωτήσεις τούς Πατέρες.

834

Ἑρώτηση

Ὅταν οἱ Πατέρες μου λένε κάτι πού φαίνεται ἀντίθετο ἀπό τή γνώμη μου, μέ πολεμάει ὁ λογισμός νά μήν τούς ἐμπιστευθῶ. Ἀλλά πάντα σ' αὐτές τίς περιπτώσεις λέω στό λογισμό μου: «ἔτσι πρέπει νά γίνει ὅπως λένε οἱ Πατέρες». Πῶς τό βλέπεις αὐτό, εἶναι ἀπόδειξη πίστεως ἢ ἀπιστίας;

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Τό νά δίνεις μιά τέτοια ἀπάντηση στό λογισμό σου εἶναι ἀπόδειξη ἐμπιστοσύνης καί πίστεως. Ἀλλ' ὅμως πάλεψε σκληρά, ἂν σου ποῦν οἱ Πατέρες σου <ὅτι τό σκοτάδι εἶναι φῶς, καί τότε ἀκόμη νά συμφωνήσεις μαζί τους>,⁶⁰ διότι δέν μιλοῦν χωρίς τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ. Χρειάζεται πολλή νήψη, διότι ὁ Θεός πολλές φορές μᾶς φανερώνει τό θέλημά Του καί μᾶς ὁδηγεῖ νά κάνουμε κάτι πού ταιριάζει σέ μιά περίσταση πού ἀντιμετωπίζουμε, ἀλλά μετά ἀπό λίγο ἀλλάζουν τά πράγματα καί, ἂν δέν εἶναι κανεῖς πολύ πιστός, σκανδαλίζεται. Τό ἴδιο γίνεται καί μέ τήν καθοδήγηση πού μᾶς κάνουν οἱ ἅγιοι. Καί ἐπειδή μερικοί δέν γνωρίζουν καί δέν διακρίνουν τή δύναμη καί τήν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ πού λειτουργεῖται καί διακονεῖται ἀπό τούς ἁγίους, λένε: «Γιατί δέν μᾶς τό εἶπαν οἱ ἅγιοι ὅτι θά ἀλλάξουν τά πράγματα, ἀλλά μᾶς μίλησαν μέ βάση τά σχετικά δεδομένα πού παρουσίαζε τότε ἡ συγκεκριμένη περίσταση»; Ἐάν ὅμως ρωτήσῃ κανεῖς τούς ἁγίους, μετά τήν ἀλλαγὴ τῶν πραγμάτων, θά ἀπαντήσουν ἄλλα, σύμφωνα καί μέ τό Διδάσκαλό τους, τόν Κύριο

τὸν Διδάσκαλον αὐτῶν εἰπόντα ἐνεργεῖν τὴν ὀργὴν κατὰ τοῦ Ἀκαάβ, καὶ μεταβληθέντος αὐτοῦ, μετεβλήθη καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ ὁ Θεός, λέγων «οὐ μὴ ἐπενέγκω τὴν ὀργὴν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ».

Τί οὖν οἱ ἀνόητοι λέγουσι περὶ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔχει καὶ αὐτὸς ἀγνωσίαν; Πλανῶνται, μὴ γινώσκοντες ὅτι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἄβυσσος πολλὴ καὶ ἀκατάληπτα. Τὰ μυστήρια ταῦτα πιστοῖς ἀνθρώποις πιστεύονται καὶ οὐ πάντες χωροῦσιν. Ἵνα δὲ μάθῃς, ἀδελφέ, ὅτι οἱ ἀληθινοὶ Πατέρες οὐ θλίβονται ὅταν δοκῶσι παρὰ τισιν εἶναι ψεῦσται, τοῖς μὴ εἰδόσι τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ· ἐὰν γὰρ μὴ ὠφελῇ αὐτοὺς τοῦτο, οὐδὲ βλάπτει· οὐδὲ γὰρ ἀντιποιοῦνται δόξης κατὰ τὸν Δεσπότην αὐτῶν.

ὠλε'

Ἑρώταις τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τὸν ἄλλον Γέροντα Ἰωάννην.

Λαμπρότατοι πολιτευόμενοι βούλονται καινοτομῆσαι τὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ ἑμοῦ καὶ ἀπαιτῆσαι τέλος τοῦ καταφερομένου οἴνου εἰς τοὺς αὐτῆς ὄρμους, καὶ συμβουλεύουσιν τινες ἡμῖν ἐκλαβεῖν ὅλον τὸ τέλος, διαβεβαιούμενοι κέρδος αὐτὸ ἔχειν πολύ. Κελεύεις οὖν ἐκλάβωμεν;

Ἀπόκρισις

Οὐ πρέπει τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκλαβεῖν τέλη· κοσμικῶν γάρ ἐστι τοῦτο τὸ πράγμα. Εἰπὲ δὲ αὐτοῖς· εἰ Χριστιανοὶ ἐσμεν ἄνθρωποι, οὐ χρεῖαν ἔχομεν ἀκοῦσαι παρὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ αὐτῷ τῷ Σωτῆρι ἐξακολουθῆσαι τῷ λέγοντι· «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐ-

61. Ἡ πίστις δὲν εἶναι μιά «στατική» προσωπικὴ ἀρετὴ, ἀλλὰ μιά τρέχουσα διαπροσωπικὴ σχέσις καὶ λειτουργεῖται μέ διαρκῶς μεταβαλλόμενες τίς δυναμικὲς ἢ διαδυναμικὲς παραμέτρους τῆς. Τὸ μόνο σταθερὸ σημεῖο-στοιχεῖο εἶναι ἡ ἀταλάντευτη καὶ ἀπόλυτα θετικὴ γνώμη (παγιωμένη ἐμπιστοσύνη) τοῦ ἑνὸς προσώπου πρὸς τὸ ἄλλο, πρὸς τὴν ἀμετάβλητη ἀκεραιότητά του, πού ποτε δὲν τὴ θεωροῦμε στασιαζόμενη ἀπὸ τὴν ἐκβασίαν τῶν πραγμάτων. Ἀντίστροφα, τὴ σημασίαν τῶν πραγμάτων τὴ θέτουμε πάντοτε κάτω ἀπὸ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ προσώπου στοῦ ὁποῖο «πιστεύουμε». Ἡ λειτουργία μιᾶς τέτοιας πίστεως στοῦ Θεοῦ μᾶς κάνει νὰ βρῶσκουμε τὸ νόημα τῆς Ἱστορίας καὶ δὲν ἐπιτρέπει στήν Ἱστορίαν (καὶ μάλιστα ὅπως ἀτελῶς τὴ γνωρίζουμε) νὰ θέτει τὸ Θεὸ μπροστά στοῦ βλάσφημο δικαστήριον τῆς «τετράγωνης» λογικῆς μας.

62. Εἶναι τόσο τὸ μένος τῶν Ἀγίων κατὰ τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ἀνθρωπαρέσκειας, ὅσο εἶναι ἔντονη ἡ ὀργὴ τοῦ μὴ ἀναγεννημένου ἐν Χριστῷ ἀνθρώπου κατὰ τῶν συκοφαντῶν του. Γνωρίζουν οἱ Ἅγιοι νὰ κάνουν φίλους «γιά τὸ Χριστό», ἀλλὰ δὲν φοβοῦνται νὰ «κάνουν καὶ ἐχθρούς» γιά τὸ Χριστό. Δὲν βλέπουν ὅμως ὡς ἐχθροὺς τοὺς τοὺς συκοφάντες τοὺς.

καί Θεό μας, πού εἶπε ὅτι θά ἔξαποστείλει τήν ὀργή Του ἐναντίον τοῦ Ἀχαάβ. Ἀλλά, ἐπειδή μετανόησε ὁ Ἀχαάβ, ἀπέσυρε καί ὁ Θεός τήν ὀργή Του καί εἶπε: «Δέν θά ἔξαποστείλω τήν ὀργή μου τίς ἡμέρες τῆς ζωῆς τοῦ Ἀχαάβ» (Γ' Βασ. 21, 29).

Λοιπόν, μετά ἀπό μία τέτοια ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, θά μπορούσαν οἱ ἀνόητοι καί ἀπερίσκεπτοι νά ἰσχυρισθοῦν ὅτι καί ὁ Θεός ἔχει περιορισμένη γνώση καί εἶναι ἀσύνητος; Πλανῶνται διότι δέν γνωρίζουν ὅτι τά κρίματα τοῦ Θεοῦ εἶναι βαθιά, ἀνεξιχνίαστα καί ἀκατάληπτα. Τά μυστήρια αὐτά τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ γίνονται πιστευτά ἀπό πιστούς καί ἑξαγιασμένους ἀνθρώπους, διότι δέν μποροῦν ὅλοι νά τά ἐννοήσουν καί νά τά προσλάβουν⁶¹. Πρέπει δέ νά ξέρεις, ἀδελφέ, ὅτι οἱ ἀληθινοί Πατέρες δέν θλίβονται ὅταν κάποιος – ὅσοι δέν μποροῦν νά ἐννοήσουν τά μυστήρια τοῦ Θεοῦ – τούς θεωροῦν ψεῦτες⁶². Κάτι τέτοιο, ἂν δέν τούς ὠφελεῖ τούς Πατέρες, πάντως οὔτε τούς βλάπτει, διότι δέν διανοοῦνται ὅτι μποροῦν, ἀλλά καί δέν θέλουν νά πάρουν πάνω τους τή δόξα πού ἀνήκει μόνο στό Θεό, ὅπως ἄλλωστε ἔκανε ἐπὶ γῆς καί ὁ Δεσπότης τους Ἰησοῦς Χριστός.

835

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἄλλο Γέροντα Ἰωάννη.

Ἀνώτεροι πολιτικοί θέλουν νά κάνουν καινοτομίες στήν Ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας μου καί νά ἀπαιτήσουν φόρο γιά τό μεταφερόμενο οἶνο στά λιμάνια πού ἀνήκουν στήν Ἐκκλησία. Μερικοί δέ μᾶς συμβουλεύουν νά πάρουμε ὅλο τό φόρο ἐμεῖς καί μᾶς διαβεβαιώνουν ὅτι θά ἔχουμε πολλὰ κέρδη. Εὐλογεῖς νά πάρουμε τό φόρο αὐτό;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Δέν ταιριάζει στή φύση, στή λειτουργία καί στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας νά θεσμοθετήσῃ καί νά εἰσπράξῃ φόρους⁶³ (πάνω στήν ἐμπορική ζωή τῶν ἀνθρώπων). Ἡ δυνατότητα καί τό δικαίωμα αὐτό ἀνήκει στήν κοσμική κοινωνία (καί θεσμοθετεῖται γιά ἐξυπηρέτηση κοσμικῶν καί κοινωνικῶν ἀναγκῶν). Πές σ' αὐτούς πού σέ προτρέπουν νά πάρεις φόρους: Ἄν εἴμαστε Χριστιανοί, δέν ἔχουμε λόγο νά ἀκούσουμε τή γνώμη τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά νά ἀκολουθήσουμε τόν Ἰδιο τό Σωτήρα πού λέει: «Ὅπως θέλετε νά κάνουν σέ σᾶς

63. Ἡ Ἐκκλησία, καί τότε ἀκόμη πού τή βλέπει κάποιος μόνο ὡς ἱστορική ὄντοτητα σέ συγκεκριμένο κῶρο καί χρόνο, λόγω τῆς πνευματικῆς ὑποστάσεώς Της (μᾶλλον λόγω τοῦ Θεανδρικοῦ χαρακτῆρα Της), δέν ἔχει δικαίωμα νά ἐπιβάλλῃ χρηματικές ἢ ἄλλες ὑποχρεωτικές εἰσφορές. Μπορεῖ νά δέχεται ὅμως αὐτοπροαίρετες δωρεές.

τοῖς». Βλέπετε ὅτι τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀφιερωμένα εἰσὶ τῷ Θεῷ, καὶ οὐ συμφέρει ὑμῖν τι ἐξ αὐτῶν μειῶσαι· οὐαὶ γὰρ τῷ βλάπτοντι αὐτὴν ἓν τινι.

ωλς´

Ἑρώτησις

Φιλόχριστος ἠρώτησε τὸν αὐτὸν Γέροντα. Καλὸν ἐστὶν ἵνα ὑποβάλλω τῷ κυρῷ τῷ ἐπισκόπῳ εἴ τι νομίζω συμφέρειν αὐτῷ;

Ἀπόκρισις

Ἐκε τὴν καρδίαν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καθαρὰν, καὶ οὐ βλάπτει σε τοῦτο, τὸ δὲ ἔχειν τὴν καρδίαν σου καθαρὰν, τὸ μὴ λέγειν τίποτε κατὰ τινος, ὡς ποιῶν αὐτῷ ἀνταπόδομα, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τὸ ἀγαθόν. Μὴ νομίσης οὖν τοῦτο εἶναι καταλαλίαν· πᾶν γὰρ πρᾶγμα γινόμενον πρὸς διόρθωσιν οὐκ ἔστι καταλαλία· ἐκ τούτου γὰρ οὐδὲν ἀγαθὸν ἀποβαίνει, ὧδε δὲ πρόκειται προβῆναι τὸ ἀγαθόν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι καταλαλία.

ωλζ´

Ἀπόκρισις τοῦ μεγάλου Γέροντος Βαρσανουφίου πρὸς Πατέρας τοῦ κοινοβίου.

Ἐμμανουὴλ ἐρμηνεύεται, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ψηλαφήσωμεν οὖν ἡμᾶς αὐτούς, εἰ ἀληθῶς ἐστι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· εἰ γὰρ ἐμακρύνθημεν ἀπὸ τῶν κακῶν καὶ ξένοι τῷ τεχνίτῃ αὐτῶν διαβόλῳ γεγόναμεν, ἀληθῶς μεθ' ἡ-

64. Ἐάν μέσα στήν Ἐκκλησία καί τὰ ἄψυχα καί τὰ ἄλογα δέχονται πνευματική φόρτιση καί καθαγιάζονται μόνο καί μόνο γιατί λειτουργοῦν ὁρατὰ στήν ἀόρατη λατρευτική σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεό, ποιά θά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ ἀντίληψή μας γιά τούς ἴδιους τούς ἀνθρώπους πού μποροῦν νά γίνουν ἢ πού εἶναι «κοινωνοὶ θείας φύσεως»; Μιά τέτοια συνείδηση, σέ κάποιες ἱστορικές περιόδους τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, καταντᾷ περιζήτητη.

65. Εἶναι μία ὀριοθέτηση πού μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸ ἐνοχικό βίωμα τῆς καταλαλῆς καί κατάκρισης, πού κυριολεκτικά μολύνουν τὴ ζωὴ μας καί σκιάζουν τὴν αἴγλη τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρουσίας στὸν κόσμο. Ὅμως δέν πρέπει νά μᾶς διαφύγει μία διαβολικὴ παγίδευση πού συχνὰ μᾶς ἐμπλέκει ἀσυνείδητα στὴ λειτουργία τοῦ πάθους. Τὴν ὥρα πού νομίζουμε ὅτι πρέπει νά ἀποκαλύψουμε ἢ νά ἀναφέρουμε ἓνα λάθος ἢ μία ἀδυναμία κάποιου, αὐτοελεγχόμαστε μήπως κινηθοῦμε ἀπὸ ἐμπάθεια, ἀλλὰ δέν ἐρευνᾶμε τὴν ἱστορικότητα τῆς ἐσωτερικῆς συμπεριφορᾶς μας καί τῆς ἐξωτερικῆς διαγωγῆς μας πρὸς τὸ πρόσωπο αὐτό, παρά μόνο κρίνουμε τὴν προδιάθεση πού ἐκείνη τὴ στιγμή βλέπουμε στήν ψυχὴ μας καί ἔτσι θεωροῦμε τὴν πράξη μας ἀπαθὴ. Στὴ συνέχεια ὅμως ἡ ἐμπάθεια τῆς ψυχῆς μας – συχνὰ διογκωμένη καί ἀπὸ τὸ διάβολο – παρου-

οί ἄνθρωποι, τό ἴδιο νά κάνετε καί σεῖς σ' αὐτούς» (Λουκ. 6, 31). Προσέχετε διότι οἱ θεσμοί καί οἱ κανόνες καί ὅ,τι ἄλλο ἀνήκει ἢ ἀναφέρεται στήν Ἐκκλησία, ὅλα ἀνήκουν στό Θεό καί δέν εἶναι συμφέρον σας νά παραβιάσετε ἢ νά τροποποιήσετε τίποτε ἀπό αὐτά πού εἶναι δικά Της, διότι ἀλίμονο σ' αὐτόν πού ἀδικεῖ τήν Ἐκκλησία σέ κάτι⁶⁴.

836

Ἑρώτηση

Κάποιος φιλόχριστος ρώτησε τόν ἴδιο Γέροντα: Τό βλέπεις σωστό νά λέω στό θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπό μας κάτι πού θεωρῶ ὅτι εἶναι γιά τό συμφέρον του;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εἴχε τήν καρδιά σου καθαρή ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καί δέν θά σέ βλάψει ψυχικά κάτι τέτοιο. Τό νά ἔχεις ὅμως τήν καρδιά σου καθαρή σημαίνει νά μή λές τίποτα ἐναντίον κανενός σάν νά θέλεις νά τόν ἐκδικηθεῖς, ἀλλά νά τό λές γι' αὐτό καθεαυτό τό καλό⁶⁵. Ἄν τό λές μ' αὐτό τό πνεῦμα, μήν τό θεωρήσεις καταλαλιά, διότι καθετί πού λέγεται γιά νά διορθωθεῖ κάτι, δέν εἶναι καταλαλιά. Ἀπό τήν καταλαλιά δέν προέρχεται κανένα καλό, ἐνῶ ἐδῶ πρόκειται νά προκύψει καλό, γι' αὐτό καί δέν εἶναι καταλαλιά.

837

Ἀπόκριση τοῦ μεγάλου Γέροντα Βαρσανουφίου πρὸς τοὺς Πατέρες τοῦ Κοινοβίου.

Ε'μμανουήλ ἐρμηνεύεται «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός»⁶⁶. Ἄς ἐρευνήσουμε τοὺς ἑαυτούς μας γιά νά δοῦμε ἂν πράγματι ὁ Θεός εἶναι μαζί μας⁶⁷. Ἄν ἀπομακρυνθῆκαμε ἀπὸ τό κακό καί ἀποξενωθῆκαμε ἀπὸ τό δημιουργό τοῦ

σιάζεται «σέ ὅλο της τό μεγαλεῖο»!...

66. Στή γαλλική ἔκδοση ἡ Ἑρωτοπόκριση ωλζ' (837) ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Ἦτα (H) σημαίνει Ἐλ καί Ἐλ σημαίνει Θεός, διότι ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ἔχει πεῖ: "Ἐμμανουήλ" (Ἡσ. 7, 14). Καί ὁ θεῖος Ματθαῖος, ὁ ἅγιος Εὐαγγελιστής τῆς ἄρρητης χαρᾶς, τό ἔχει ἐρμηνεύσει: Ἐμμάν σημαίνει μαζί μας καί Ἐλ σημαίνει Ἐθεός', ἄρα ὁ Θεός εἶναι μαζί μας» (βλ. Barsanuphe et Jean de Gaza Correspondance, Ἐκδ. Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 1972, σελ. 124).

67. Εἶναι ἓνα ἐρώτημα πού ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ τό χαρίζει στὸν ἀγωνιστὴ ὡς πνευματικὴ διαπνοή. Προέρχεται ἀπὸ τὴ δράση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα μας καί βελτιώνει τὴ συνθήκες παραμονῆς Του μέσα μας. Γιά τό λόγο αὐτό καί ὁ Ὅσιος μᾶς πληροφορεῖ γιά τὰ ἐμπρακτα-πρακτικὰ κριτήρια πού θά λειτουργοῦν σ' ἓνα τέτοιο αὐτοέλεγκχο.

μῶν ὁ Θεός· καὶ εἰ ἐπικράνθη ἡμῖν ἡ τῶν κακῶν ἡδονὴ καὶ ἡδύνθη ἡ τῶν ἀγαθῶν πράξεων ἐπιθυμία καὶ τὸ πάντοτε ἔχειν ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα, ἀληθῶς μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· εἰ πάντας ἀνθρώπους βλέπομεν ἐν καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας ἴσας, ἀληθῶς μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εἰ ἀγαπῶμεν τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς καὶ ὀνειδίζοντας καὶ ὑβρίζοντας καὶ καταφρονοῦντας καὶ ζημιοῦντας καὶ θλίβοντας ὡς τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς καὶ ἐπαινοῦντας καὶ κερδοποιοῦντας καὶ ἀναπαύοντας, ἀληθῶς μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Τὸ δὲ σημεῖον τοῦ φθάσαντος εἰς τὸ μέτρον τοῦτο ἐστὶ, τὸ ἔχειν μεθ' ἑαυτοῦ πάντοτε τὸν Θεόν· πάντοτε γὰρ ἐστὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός. Τὸν δὲ μὴ οὕτως ἔχοντα μηδὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἔχοντα τὸν Θεόν, ἀνάγκη τὰ τοῦ ἐναντίου ἔχειν· καὶ τὸ ἐξῆς νενόηται τοῖς νοῦν ἔχουσι.

ωλη'

Ὁ ἄλλος Γέρων ἠρωτήθη ταῦτα καὶ ἀπεκρίθη.

Πρόσεχε σεαυτῷ· οὔτε γὰρ δούξ, οὔτε βασιλεὺς λυτροῦται ἐν ἡμέρᾳ κρισίου. Μὴ οὖν καυνώσης τὸ πρᾶγμα, ἵνα σχῆς παρρησίαν εὐρεῖν ἔλεος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ μὴ φοβηθῆς· οὐκ ὑμεῖς γὰρ βαστάζετε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ ὁ Γέρων. Ἐὰν οὖν ποιήσῃτε τὴν δύναμιν ὑμῶν, κοινωνοί ἐστε τοῦ μισθοῦ· ἐὰν δὲ μή, ὑμεῖς βαστάζετε τὸ κρῖμα.
Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ.

ωλθ'

Ἡ Ἑρώτις λείπει.

68. Συνηθίζουμε, ἀπὸ μικρά παιδιὰ, μέ τὴν ἐπίδραση τῆς ψυχολογίας καὶ βιοθεωρίας τῶν γονέων μας, νὰ «κομματιζόμαστε» καὶ νὰ «ἐκθρευόμαστε». Δέν μᾶς μαθαίνουν νὰ βλέπουμε «ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἕνα». Καὶ τοῦτο, πολλές φορές, ἐν ὀνόματι τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ Χριστοῦ. Φονεύουμε τὸν «Ἐμμανουὴλ» γιὰ χάρη τῆς «ἀγάπης» μας στοῦ Χριστοῦ!... Τί διαβολικὴ ἐπιτυχία!... Αὐτὸ φανερώνει καὶ ὁ Ὁσῖος ὅταν λέει· «... τὸν δὲ μὴ οὕτως ἔχοντα, μηδὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἔχοντα τὸν Θεόν, ἀνάγκη τὰ τοῦ ἐναντίου ἔχειν... ».

69. Στὴ γαλλικὴ Ἑκδοσὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ὡλζ' (837) Ἑρωταπόκρισις εἶναι διαφορετικὸ καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς: «Καὶ τὸ σημεῖο ὅτι κάποιος ἔχει φθάσει σ' αὐτὸ τὸ βαθμὸ τῆς τελειότητος εἶναι τὸ νὰ ἔχει τὸ Θεὸ πάντοτε μαζί του. Στὴν πραγματικότητα, ὁ Θεὸς τὸν ἔχει πάντοτε μαζί Του, ἀλλὰ αὐτὸς δέν ἔχει συνείδηση αὐτῆς τῆς καταστάσεως. Εἴθε νὰ εὐφραίνεται καὶ νὰ εὐχαριστεῖται ἐν Κυρίῳ ὅποιος ἔφθασε σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο, αὐτὸς πού προσπαθεῖ νὰ φθάσει καὶ αὐτός πού ἐλπίζει γιὰ μιὰ τέτοια ἄνοδο» (ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 502).

70. Στὴ γαλλικὴ Ἑκδοσὴ ἡ Ἑρωταπόκριση ἀρχίζει ὡς ἐξῆς: «Ἀπόκριση τοῦ ἄλλου Γέροντα στοῦν Ἐπίσκοπο πού εἶχε ρωτήσῃ γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα, τοῦ δούκα, καὶ γιὰ τὸ ὅποιο ἐκεῖνος τηροῦσε σιωπὴ» (ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 502).

71. Στὸ κεῖμενο τοῦ ἀγίου Νικοδήμου (Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 358) λείπει ἡ Ἑρώτηση τῆς

κακοῦ, τὸ διάβολο, πραγματικά τότε ὁ Θεός εἶναι μαζί μας. Καί ἂν ἡ ἡδονή ἀπὸ τὸ κακὸ ἀμβλύνθηκε μέσα μας καί ἂν αἰσθανόμαστε εὐχαρίστηση μέ τίς ἀγαθές πράξεις καί ἂν πιστεύουμε βαθιά ὅτι τὸ πολίτευμά μας βρίσκεται στοὺς Οὐρανούς, πράγματι τότε ὁ Θεός εἶναι μαζί μας. Ἄν βλέπουμε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἓναν καί τὸν αὐτὸ ἀνθρώπο, καί ὅλες τίς ἡμέρες τοῦ χρόνου τίς βλέπουμε ἴσες καί ὅμοιες, τότε πραγματικά ὁ Θεός εἶναι μαζί μας⁶⁸. Ἄν ἀγαπᾶμε ὅσους μᾶς μισοῦν, μᾶς ὀνειδίζουν, μᾶς βρίζουν, μᾶς περιφρονοῦν, μᾶς ἀδικοῦν καί μᾶς θλίβουν ὅπως ἀγαπᾶμε ὅσους μᾶς ἀγαποῦν, μᾶς ἐπαινοῦν, μᾶς ὠφελοῦν καί μᾶς ἀναπαύουν, ἀληθινά ὁ Θεός εἶναι μαζί μας. Τὸ γνῶρισμα δέ τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχει φθάσει σ' αὐτὸ τὸ μέτρο εἶναι νά φέρει πάντοτε μέσα του τὸ Θεό. Καί πράγματι εἶναι πάντοτε μαζί του ὁ Θεός. Αὐτός πού δέν βιώνει τὰ πράγματα μ' αὐτὸν τὸν τρόπο οὔτε φέρει τὸ Θεό μέσα του, κατ' ἀνάγκη θά ζεῖ ὅσα ἐμπνέει ὁ ἐχθρός. Καί ἡ συνέχεια μπορεῖ νά ἐννοηθεῖ ἀπὸ ἐκείνους πού διαθέτουν τὸν κοινὸ νοῦ⁶⁹.

838

Ὁ ἄλλος Γέροντας, ὁ ἀββάς Ἰωάννης, ρωτήθηκε γιὰ τὰ ἴδια καί ἔδωσε τὴν ἐξῆς ἀπόκριση⁷⁰.

Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, διότι οὔτε δούκας οὔτε βασιλιάς θά σέ λυτρώσει τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως. Μὴ χαλαρώσεις τὴν προσπάθειά σου, γιὰ νά ἀποκτήσεις παρρησία καί νά βρεῖς ἔλεος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καί μὴ φοβηθεῖς, διότι δέν σπκῶνεται ἐσεῖς αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, ἀλλὰ τὴ σπκῶνει ὁ Θεός καί ὁ ἅγιος Γέροντας. Ἄν λοιπόν καταβάλετε ὅλη σας τὴ δύναμη, θά ἔχετε καί σεῖς νά λάβετε τὸν ἀνάλογο μισθό. Ἄν δέν τὸ κάνετε, δικό σας θά εἶναι τὸ κρίμα.

Προσευχήσου γιὰ μένα.

839

Ἡ Ἑρώτηση λείπει⁷¹.

ὠλθ' (839) Ἀποκρίσεως. Ἡ ἐρώτηση πού ἀκολουθεῖ συμπληρώθηκε ἀπὸ τὴ γαλλικὴ Ἔκδοσι (ἐνθ ἄνωτ., σελ. 502):

<Ἐπειδὴ ὁ δούκας ἔχει πρόσφατα ἐναγκαλισθεῖ τὸ Χριστιανισμό μέ ζῆλο, ἀκριβῶς ὅπως ὁ Χριστιανὸς αὐτοκράτορας, εὐλογεῖτε νά τοῦ γράψουμε ἓνα φιλικὸ γράμμα; Πράγματι, θά μπορούσε νά ἐπανορθώσει τὴν ἀδικη ζημιὰ πού μᾶς ἔχουν κάνει. Ἐάν τὸ κρίνετε καλὸ, εἶναι εὐλογημένο νά μᾶς ὑπαγορεύσετε τὴν ἐπιστολή πού θά τοῦ στείλουμε, διότι αὐτὴ θά εἶναι πιὸ δυνατὴ καί ἀποτελεσματικὴ, ἀφοῦ θά περιέχει λόγους τοῦ Ἀγίου Πνεύματος πού κατοικεῖ μέσα σας;>.

Ἀπόκρισις

Γράψον αὐτῷ ταῦτα· κατὰ ἡμῖν οὐ μικρὰ καὶ πᾶσι τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεὸν ἐγένετο, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ ὑμῶν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ πίστει, μείζων δὲ ταύτης γίνεται, ὅταν βλέπωμεν τοὺς πνευματικοὺς καρποὺς ἐν ὑμῖν θάλλοντας. Καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς κατὰ ἡμῖν ἐστίν, ἵνα εἰς ὑμᾶς πληρωθῇ ὁ εὐαγγελικὸς λόγος· «οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ὡς ἐπίσταται ἡ μεγαλοπρέπεια ὑμῶν, τὰ νεόφυτα πολλοὺς καὶ ὠραίους καρποὺς φέρει· ἐπειδὴ οὖν νεόφυτοί ἐστε, δείξατε πᾶσιν εἰς οἰκοδομὴν τοὺς πολλοὺς καὶ ὠραίους καὶ πνευματικοὺς καρποὺς ὑμῶν εἰς δόξαν τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος καὶ εἰς ἔπαινον ὑμέτερον παρὰ τοῖς φιλοχρίστοις βασιλεῦσι, παρ' ὧν ἡξιώθητε ταύτης τῆς μεγάλης τοῦ φωτίσματος δωρεᾶς.

Ποιοὶ δὲ εἰσιν οἱ πνευματικοὶ καρποὶ ἢ τὸ ἀγωνίσασθαι περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ καὶ στήσαι τὸν Χριστιανισμόν; Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα διὰ τοῦ Χριστοῦ στήκει, ἀλλὰ θέλει ὁ Θεὸς δοκιμάσαι τὰς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων, εἰς ἐπίδειξιν πάντως ποῦ ρέπουσι· καὶ γὰρ λυθῆναι αὐτὴν οὐ δυνατόν· ἐπαγγελία γὰρ Θεοῦ ἐστίν ὅτι «ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς».

Ἔδει οὖν τὸ ἀγαθὸν ἐλθεῖν, μακάριος δὲ δι' οὗ ἔρχεται. Ἀρπάζετε οὖν, φιλόχριστοι, τὸν τοιοῦτον μακαρισμόν.

Τοῦτο δὲ γινώσκειν θέλω τὴν ὑμῶν ἐνδοξότητα, ὅτι, εἰ ἦν Ἕλλην ὁ ἐγχειρισθεὶς τὴν ἀρχὴν καὶ ὑπεναντίος τῆς πίστεως καὶ ἔπραξέ τί ποτε, οὐδὲν ἄλλο εἶχομεν ποιῆσαι, ἢ κλεῖσαι τὰς Ἐκκλησίας ἕως οὗ ἀνοιγῶσιν ὑπὸ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων.

72. Ὁ Ὅσιος γράφει -ἔμμεσα- σ' ἓνα κοσμικὸ ἄρχοντα πού πρόσφατα ἀσπάσθηκε τὴν Ὁρθοδοξία. Βρισκόμαστε στὸ πλαίσιο τῶν δογματικῶν ἀντιπαλοτήτων πού ὁ φανατισμὸς τίς κάνει αἰμοσταγεῖς. Ὁ Ὅσιος τοὺς ὑποδεικνύει νὰ γράψουν στὸν ἄρχοντα ὅτι καίρονται γιατί ὁ Θεὸς τὸν ἀξίωσε νὰ γίνῃ Ὁρθόδοξος Χριστιανός καὶ ὅτι περιμένουν νὰ δείξῃ τὴν πίστιν του μὲ ἔργα. Καὶ ἔργα πίστεως γιὰ τὸ Χριστιανὸ ἄρχοντα εἶναι ὁ ἀγώνας γιὰ τὴ διατήρησιν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ γιὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Χριστὸς μπορεῖ νὰ κάνει καὶ χωρὶς τὸν ἄρχοντα τὴ δουλειά Του. Θέλει ὁμως νὰ δείξῃ καὶ ὁ ἄρχοντας τὴν πραγματικὴ προαίρεσή του.

73. Οἱ Ἀπόστολοι φυλακισμένοι μετέτρεπαν τίς φυλακὲς σέ Ναοὺς. Ἡ Ἐκκλησία οὐτε δεσμεύεται οὐτε φιμώνεται στὶς οὐσιαστικὲς λειτουργίες της. Μπορεῖ νὰ περιορισθεῖ ἢ καὶ νὰ

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γράψε στο δούκα τὰ ἐξῆς: Ἔχουμε μεγάλη χαρά καί ἐμεῖς καί ὅλοι ὅσοι εὐλαβοῦνται τὸ Θεό γιά τήν προσέλευσή σας στήν πίστη τοῦ Χριστοῦ. Ἀκόμη δέ μεγαλύτερη γίνεται ἡ χαρά μας ὅταν βλέπουμε νά πληθαίνουν καί νά εὐφοροῦν σέ σᾶς οἱ πνευματικοί καρποί. Πράγματι, εἶναι χαρά γιά μᾶς ἄν πραγματοποιηθεῖ σέ σᾶς ὁ Εὐαγγελικός λόγος πού λέει: «Ὅπως φωτίζει ὁ λύχνος ὅταν τόν θέτουν πάνω στό λυχνοστάτι, ἔτσι θά λάμψει καί τὸ δικό σας φῶς μπροστά στους ἀνθρώπους, γιά νά δοῦν τὰ καλά σας ἔργα καί νά δοξολογήσουν τόν οὐράνιο Πατέρα σας» (Ματθ. 5, 16). Ὅπως τὸ γνωρίζει ἡ μεγαλειότητά σας, τὰ νεόφυτα βγάζουν πολλούς καί ὠραίους καρπούς. Ἐπειδὴ λοιπόν καί σεῖς εἴστε «νεόφυτος» δεῖξτε σέ ὅλους – γιά νά τοὺς οἰκοδομήσετε ψυχικά – τοὺς πολλούς καί ὠραίους καί πνευματικούς σας καρπούς γιά τὴ δόξα τῆς ἁγίας καί ὁμοούσιας Τριάδας, ἀλλὰ καί γιά νά ἐπιτύχετε καί τὸ δικό σας ἔπαινο ἀπὸ τοὺς φιλόχριστους βασιλεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀξιώθήκατε νά λάβετε αὐτὴ τὴ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Βαπτίσματος.

Καί ποιοί εἶναι οἱ πνευματικοί καρποί; Δέν εἶναι τὸ νά ἀγωνιστεῖτε γιά τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ καί νά ἐδραιώσετε τὸν Χριστιανισμό;⁷² Ἄν καί κυρίως ὁ Χριστιανισμός ἐδραιώνεται ἀπὸ τὸ Χριστό, ἀλλὰ θέλει ὁ Θεός νά δοκιμάσει καί τίς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων, γιά νά φανεῖ πρὸς τὰ ποῦ κλίνουν καί τί ἐπιθυμοῦν. Διότι ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι δυνατόν νά καταλυθεῖ, ἀφοῦ ὁ Θεός ὑποσχέθηκε ὅτι «πάνω σ' αὐτὴ τὴν Πέτρα θά οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου καί δέν θά τὴν κατανικήσουν οὔτε οἱ δυνάμεις τοῦ Ἄδῃ» (Ματθ. 16, 18).

Ἐπρεπε λοιπόν νά ἔλθει τὸ ἀγαθὸ καί «μακάριος εἶναι ἐκεῖνος διὰ τοῦ ὁποίου ἔρχεται». Ἐγκολπωθεῖτε λοιπόν, φιλόχριστοι ἀδελφοί, αὐτὸ τὸ μακαρισμό.

Αὐτὸ θέλω ἀκόμη νά γνωρίζει ἡ ἐνδοξότητά σας, ὅτι ἂν ἦταν εἰδωλολόγῃς αὐτὸς πού ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία καί ἐκθρὸς τῆς πίστεως καί ἐβγάζε κάποιον ἀντίθετο διάταγμα, δέν εἴχαμε νά κάνουμε τίποτε ἄλλο παρὰ νά κλείσουμε τίς Ἐκκλησίες καί νά περιμένουμε μέχρι νά τίς ἀνοίξουν οἱ εὐσεβεῖς βασιλεῖς⁷³.

ἀφανισθεῖ ἐξωτερικά, ἀλλὰ δέν μπορεῖ νά ἐξοντωθεῖ. Τὸ μαρτυροῦν μέ ὅλα τὰ ἄλλα καί οἱ «ἐκκλησίες τῶν κατακομβῶν» καί οἱ «κρυπτοχριστιανοί». Εἶναι ὅμως ἀναντίρρητα ὅτι οἱ ἄρχοντες θά κριθοῦν καί γιά τὴ συμπεριφορὰ τους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Γι' αὐτὸ καί ὁ Ὅσιος (στὴν τελευταία Ἀπόκρισή του ὡς) γράφει δίκαια καί θαρραλέα: «... ὁ γὰρ ὄντιστῆκαν αὐτῷ (τῷ Θεῷ), καταποντίζεται ὡς ὁ Φαραὼ ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ... ». Εἶναι κάτι πού δέν πρέπει νά τὸ λησμονοῦμε.

ωμ'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἔχει ἡ Ἐκκλησία τύπους, ἵνα μὴ ἐξάγνιτε ὁπὲ θεώρια μηδὲ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἑορταῖς, καὶ θέλει ὁ ἄρχων ταῦτα παραιτῶσαι, πῶς κελεύεισ γράψωμεν αὐτῶ;

Ἀπόκρισις

Γράψον αὐτῷ οὕτω: Διάκονος εἴ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Ἀπόστολον καὶ ἐνετάλθης φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἐν ἐνστάθην. Πρέπει οὖν ἡμῖν φυλάξαι τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ ἔπαινον ἡμέτερον. Ἀγαπῶν οὖν ὑμᾶς ὡς ἡμετέρους φίλους ὑπέμνησα ὑμᾶς οὐκ ἔστι γὰρ δίκαιον Χριστιανοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς καθ' ὑμᾶς φιλοχρίστοις, προτιμῆσαι τέρψιν ἀνθρώπων εἰς βλάβην ψυχῶν τῆς τοῦ Θεοῦ θεραπείας.

ωμα'

Ἑρώτησις

Ἐπειδὴ ἀνὴρ τις μέγας καὶ δυνατὸς πολίτης ἡμῶν, ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγων, πάντῃ ἀγωνίζεται εἰς τὸ ἀκθῆναι ταῦτα τὰ θεώρια, τί κελεύεις γράψω αὐτῷ; Κἂν θελήσῃ ἡμῖν ἐπιβουλευσαι, εὔξαι ἵνα μὴ ἰσχύσῃ.

Ἀπόκρισις

Γράψον αὐτῷ οὕτω: Τέκνον, ὅλη ἡ εὐχὴ ἡμῶν ἐστίν, ἵνα πλεονάσῃ ὁ Θεὸς τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν κατὰ φόβον αὐτοῦ, καὶ ἵνα ὑψώσῃ τὸ κέρας τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ· αὐτὸς ἐστίν ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Καὶ μάθε

74. Ἐμποδίζει πράγματι ὁ κδ' καὶ ὁ να' Κανόνας τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ὁ ιζ' τῆς ἐν Καραθγένῃ τὰ θεώρια, δηλαδὴ τὰ θέατρα (Σχόλιο ἀγ. Νικοδήμου, μεταφρασμένο ἐκ τῆς Ἑκδ. Σωτ. Σχοινᾶ, σελ. 359).

75. Ἡ ψυχαγωγία καὶ ἡ διασκέδασθαι θεωροῦνται σήμερα «καταναλωτικά» ἀγαθὰ. Ζοῦμε σὲ κοινωνίες καταναλωτικῆς. Στόχος τους εἶναι «φυγὴ ἀπὸ τὴν πραγματικότητας» μὲ «ντοπάρισμα» αἰσθησιασμοῦ καὶ «νάρκη τῆς συνειδητοσύνης», ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ ἀσχολεῖται μὲ ὑπαρκτικὰ προβλήματα καὶ μεταφυσικά ἐρωτήματα. Εἰδικὰ προγράμματα στοχεύουν στὴν ἀποθηροσκευτικο-

840

Ἑρώτηση

Ἐπειδή ἡ Ἐκκλησία ἔχει κανόνες πού λένε νά μὴν πηγαίνουν οἱ πιστοὶ τό βράδυ στά θέατρα⁷⁴, οὔτε στίς εἰδωλολατρικές ἑορτές καί ὁ ἄρχοντας θέλει νά τοὺς ἀθεπήσει, πῶς εὐλογεῖς νά τοῦ μιλήσουμε;

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γράψε στὸν ἄρχοντα τὰ ἑξῆς: Εἶσαι ὑπρέτης τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολο, καί σοῦ ἐμπιστεύθηκε νά φυλάξεις τίς ἐντολές Του, ὅπως μοῦ ἐμπιστεύθηκε καί μένα. Πρέπει λοιπὸν νά προστατεύσουμε, τόσο ἐσὺ ὅσο καί ἐγώ, τὰ προνόμια τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καί γιὰ τὸ δικό μας ἔπαινο. Σὰς τὰ ὑπενθύμισα ὅλα αὐτά, ἐπειδὴ σὰς ἀγαπῶ σάν δικούς μου φίλους. Ὅντως λοιπὸν δὲν εἶναι δίκαιο Χριστιανοὶ ἄνθρωποι, καί μάλιστα ἐσεῖς καί οἱ γύρω σας φιλόχριστοι, νά προτιμήσετε τὴν τέρψη τῶν ἀνθρώπων, πού ὁδηγεῖ σέ ψυχικὴ φθορά, καί ὄχι τὴν ἀγάπη καί τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ⁷⁵.

841

Ἑρώτηση

Ἐπειδὴ κάποιος μεγάλος καί δυνατὸς συμπολίτης μας πού ζεῖ στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀγωνίζεται πολὺ νά ἐπαναφέρει αὐτὰ τὰ θέατρα, τί εὐλογεῖς νά τοῦ γράψω; Καί ἂν θελήσει νά μᾶς κάνει κακό, προσευχήσου νά μὴ μπορέσει νά τὸ ἐπιτύχει.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Γράψε του τὰ ἑξῆς: Τέκνο, κύριο αἷτημα τῆς προσευκῆς μας εἶναι νά αὐξηθεῖ καί νά ἐνισχυθεῖ ἡ πίστι τῶν Χριστιανῶν, σύμφωνα μέ τὸ φόβο Του καί νά κραταιωθεῖ ἡ ἰσχὺς τῆς Ἐκκλησίας Του. Αὐτὸς εἶναι ἡ ἐλπίδα τῆς

ποίηση τοῦ ἀνθρώπου καί εἰδικώτερα στὴν καταρράκωση τῆς αὐθεντικῆς Ὁρθόδοξης πίστεως καί ζωῆς. Εἶναι βεβαίως –μερικές φορές– αὐταπόδεικτη καί ἡ εὐθύνη τῶν θρησκευομένων πού ἐνισχύουν καί τροφοδοτοῦν μιά τέτοια πολεμική. Ἡ διδαχὴ τοῦ Ὁσίου εἶναι ξεκάθαρη καί κλασικὴ στὴ διατύπωσή της. Ὅποιαδήποτε «τέρψη» τῶν ἀνθρώπων δὲν μπορεῖ νά εἶναι ἀσύμβατη μέ τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἁγίου θελήματός Του. Εἶναι ἡ πιὸ ἄγρια σαδιστικὴ βίωση –πού ὑπερακοντίζει καί τὸν «βακχισμό» τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων– τὸ νά θεωρεῖ ὁ ἄνθρωπος ὡς ψυκαγωγία καί διασκέδασή του τὴν ὅποια παράβαση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ-Πατέρα.

ἐν καιρῷ τῆς ἀνάγκης, πόθεν ἔχομεν τὴν βοήθειαν, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν εὐχῶν τῶν ἀγίων, καὶ ὁ κλίνων πρὸς ταῦτα, εὐρίσκει αὐτὰ ἐν καιρῷ ἐπιτηδεῖν. Τὰ δὲ θέατρα ἐργασιήριά εἰσι τοῦ διαβόλου, καὶ ὁ σπουδάζων σπῆσαι αὐτὰ πίπτει ἀπὸ τῆς ἀγέλης τοῦ Χριστοῦ καὶ γίνεται μέρος τοῦ διαβόλου. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ὑμεῖς τέκνα ἐστέ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντοτε σπουδάζετε τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιεῖν διδασκαλίας γὰρ οὐ δεῖσθε, ἀλλ' ὑπομνήσεως, μὴ ἐπικοινωνεῖν τοῖς τρέχουσι σπῆσαι τὰ θέατρα τοῦ διαβόλου. Ἐν καιρῷ γὰρ ἀνάγκης, οὐδὲν δύναται ὠφελεῖν, εἰ μὴ μόνον καταποντίσαι τοὺς τρέχοντας πρὸς αὐτά· εἴ τις δὲ ἔχει τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ θέλει σπῆσαι, ὁ τοιοῦτος μετὰ παρρησίας ἐπικαλεῖται αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως καὶ εἰσακούει αὐτοῦ αὐτός, ὁ παρέχων ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Οἴδατε ὅτι «τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παράγει», ἡ δὲ πίστις τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ταῦτα γράψον, καὶ μὴ φοβηθῆς ἐπιβουλὴν ἀνθρώπων, ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ πίστεως ἀγωνιζόμενος καὶ ἔχων αὐτὸν βοηθόν· ὁ γὰρ ἀντιστήκων αὐτῷ, καταποντίζεται ὡς ὁ Φαραὼ ἐν τῇ Ἑρυθρᾷ θαλάσσῃ· ὁ δὲ ἀδιστάκτως αὐτῷ πιστεύων, ἔστηκεν ἐπὶ τὴν στερεὰν Πέτραν ἀσάλευτος.

76. Ὁ πρῶτος θεατρικός συγγραφέας καὶ σκηνοθέτης ὑπῆρξε ὁ σατανάς στὸν κῆπο τῆς Ἑδέμ! Οἱ Χριστιανοὶ γιὰ δευτέρη φορά ἔπαθαν στὴν ἐποχὴ μας τὸ ἴδιο πάθημα. Τώρα ὁ σατανάς ἔχει στὰ χέρια του τὰ τέλεια μέσα τῆς σύγχρονης πληροφορικῆς ὅπου ἡ εἰκόνα (ἀσύγκριτα πιο παραπλανητικὴ ἀπὸ τὸ λόγο) ἀποπροσανατολίζει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν βγάζει ἔξω ἀπὸ τὸ

σωτηρίας μας. Σκέψου ακόμη ότι την ώρα της ανάγκης δεν έχουμε από που να άλλο βοήθεια, παρά μόνο από την Ἐκκλησία καί τίς προσευχές τῶν ἁγίων. Ὁ ἄνθρωπος πού τά πρεσβεύει αὐτά, τά βρίσκει τήν ώρα πού τά χρειάζεται. Θέατρα ὅμως εἶναι ἐργαστήρια τοῦ διαβόλου καί αὐτός πού φροντίζει νά ἀνασυγκροτήσει, ἀποχωρεῖ ἀπό τήν ἀγέλη τοῦ Χριστοῦ καί μπαίνει στήν παταξη τοῦ διαβόλου. Ἐμεῖς ὅμως γνωρίζουμε ὅτι ἐσεῖς εἶστε τέκνα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καί πάντοτε φροντίζετε νά κάνετε ὅσα εἶναι ἀρεστά σ' ἑκεῖνον. Γι' αὐτό λοιπόν δεν χρειάζεσθε διδασκαλία ἀλλά ὑπόμνηση, ὥστε μή συνευδοκεῖτε καί νά μή συνεργάζεσθε μ' αὐτούς πού σπεύδουν νά στήσουν τά θέατρα τοῦ διαβόλου⁷⁶. Τά θέατρα, τήν ώρα τῆς δυσκολίας καί τῆς ἀνάγκης δεν μποροῦν νά ὠφελήσουν σέ τίποτα αὐτούς πού τρέχουν στά θεάματά το παρά μόνο νά τούς καταποντίσουν. Ὅποιος ὅμως ἔχει τήν καρδιά του στρεμένη στό Θεό καί θέλει νά στηρίξει καί νά προβάλλει αὐτά πού ἀρέσουν Αὐτόν, αὐτός ὁ ἄνθρωπος μέ παρηγοσία θά Τόν ἐπικαλεσεῖ τήν ἡμέρα τῆς θψεως καί Ἐκεῖνος θά τόν εἰσακούσει, ἀφοῦ εἶναι Αὐτός πού «ἀποδίδει σι καθένα σύμφωνα μέ τά ἔργα του» (Ψαλμ. 61, 13). Γνωρίζετε ὅτι «ἡ σημερινή μορφή αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου δεν θά διαρκέσει πολὺ» (Α' Κορ. 7, 31), ἐνέπιστη στό Θεό μένει στόν αἰῶνα.

Αὐτά νά τοῦ γράψεις καί μή φοβηθεῖς τήν ἐπιβουλή τῶν ἀνθρώπων, ἀφ' ἀγωνίζεσαι ὑπέρ τῆς πίστεως τοῦ Θεοῦ καί ἔχεις τό Θεό βοηθό. Διότι αὐ πού ἀντιστέκεται στό Θεό καί κάνει ἔργα ἀντίθετα, καταποντίζεται ὅπως καί ποντίστηκε ὁ Φαραώ στήν Ἐρυθρά θάλασσα. Ἐνῶ ἐκεῖνος πού πιστεύει εἰ κρινά καί χωρίς ἐνδοιασμούς σ' Αὐτόν «παραμένει ἀσάλευτος πάνω στή σρεά Πέτρα» (βλ. Ματθ. 7, 24).

πλαίσιο τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἄν οἱ Χριστιανοί μας δεν μετανοήσουν καί δεν περιφρονήσουν τά «θέλητρα» τῆς νέας Κίρκης πού λέγεται «πλεόραση» καί δεν τήν ἐκδιώξουν ἀπό τίς ἐστί τους, τό κακό θά τούς κυριεύσει ἀναπότρεπτα...

ἐν καιρῷ τῆς ἀνάγκης, πόθεν ἔχομεν τὴν βοήθειαν, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν εὐκῶν τῶν ἀγίων, καὶ ὁ κλίνων πρὸς ταῦτα, εὕρισκεῖ αὐτὰ ἐν καιρῷ ἐπιτηδείῳ. Τὰ δὲ θέατρα ἐργαστήριά εἰσι τοῦ διαβόλου, καὶ ὁ σπουδάζων σιῆσαι αὐτὰ πίπτει ἀπὸ τῆς ἀγέλης τοῦ Χριστοῦ καὶ γίνεται μέρος τοῦ διαβόλου. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ὑμεῖς τέκνα ἐστέ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ πάντοτε σπουδάζετε τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιεῖν· διδασκαλίας γὰρ οὐ δεῖσθε, ἀλλ' ὑπομνήσεως, μὴ ἐπικοινωνεῖν τοῖς τρέχουσι σιῆσαι τὰ θέατρα τοῦ διαβόλου. Ἐν καιρῷ γὰρ ἀνάγκης, οὐδὲν δύναται ὠφεληῖσαι, εἰ μὴ μόνον καταποντίσαι τοὺς τρέχοντας πρὸς αὐτά· εἴ τις δὲ ἔχει τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ θέλει σιῆσαι, ὁ τοιοῦτος μετὰ παρρησίας ἐπικαλεῖται αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως καὶ εἰσακούει αὐτοῦ αὐτός, ὁ παρέχων ἐκάστιφ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Οἶδατε ὅτι «τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου παράγει», ἡ δὲ πίστις τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ταῦτα γράψον, καὶ μὴ φοβηθῆς ἐπιβουλὴν ἀνθρώπων, ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ πίστεως ἀγωνιζόμενος καὶ ἔχων αὐτὸν βοηθόν· ὁ γὰρ ἀντιστήκων αὐτῷ, καταποντίζεται ὡς ὁ Φαραὼ ἐν τῇ Ἑρυθρᾷ θαλάσῃ· ὁ δὲ ἀδιστάκτως αὐτῷ πιστεύων, ἔστηκεν ἐπὶ τὴν στερεὰν Πέτραν ἀσάλευτος.

76. Ὁ πρῶτος θεατρικός συγγραφέας καὶ σκηνοθέτης ὑπῆρξε ὁ σατανὰς στὸν κῆπο τῆς Ἑδέμ! Οἱ Χριστιανοὶ γιὰ δεύτερη φορά ἔπαθαν στὴν ἐποχὴ μας τὸ ἴδιο πάθημα. Τώρα ὁ σατανὰς ἔχει στὰ χέρια του τὰ τέλεια μέσα τῆς σύγχρονης πληροφορικῆς ὅπου ἡ εἰκόνα (ἀσύγκριτα πιο παραπλανητικὴ ἀπὸ τὸ λόγο) ἀποπροσανατολίζει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν βγάζει ἔξω ἀπὸ τὸ

σωτηρίας μας. Σκέψου ακόμη ότι την ώρα της ανάγκης δεν έχουμε από πουθενά άλλου βοήθεια, παρά μόνο από την Ἐκκλησία καί τίς προσευχές τῶν ἁγίων. Ὁ ἄνθρωπος πού τά πρεσβεύει αὐτά, τά βρίσκει τήν ώρα πού τά χρειάζεται. Τά θέατρα ὅμως εἶναι ἐργαστήρια τοῦ διαβόλου καί αὐτός πού φροντίζει νά τά ἀνασυνγκροτήσει, ἀποκωρεῖ ἀπό τήν ἀγέλη τοῦ Χριστοῦ καί μπαίνει στήν παράταξη τοῦ διαβόλου. Ἐμεῖς ὅμως γνωρίζουμε ὅτι ἐσεῖς εἴστε τέκνα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καί πάντοτε φροντίζετε νά κάνετε ὅσα εἶναι ἀρεστά σ' Ἐκεῖνον. Γι' αὐτό λοιπόν δέν χρειάζεσθε διδασκαλία ἀλλά ὑπόμνηση, ὥστε νά μή συνενδοκεῖτε καί νά μή συνεργάζεσθε μ' αὐτούς πού σπεύδουν νά στήσουν τά θέατρα τοῦ διαβόλου⁷⁶. Τά θέατρα, τήν ώρα τῆς δυσκολίας καί τῆς ἀνάγκης, δέν μποροῦν νά ὠφελήσουν σέ τίποτα αὐτούς πού τρέχουν στά θεάματά τους, παρά μόνο νά τούς καταποντίσουν. Ὅποιος ὅμως ἔχει τήν καρδιά του στραμμένη στό Θεό καί θέλει νά στηρίξει καί νά προβάλλει αὐτά πού ἀρέσουν σ' Αὐτόν, αὐτός ὁ ἄνθρωπος μέ παρρησία θά Τόν ἐπικαλεσεῖ τήν ἡμέρα τῆς θλίψεως καί Ἐκεῖνος θά τόν εἰσακούσει, ἀφοῦ εἶναι Αὐτός πού «ἀποδίδει στόν καθένα σύμφωνα μέ τά ἔργα του» (Ψαλμ. 61, 13). Γνωρίζετε ὅτι «ἡ σημερινή μορφή αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου δέν θά διαρκέσει πολὺ» (Α' Κορ. 7, 31), ἐνῶ ἡ πίστι στοῦ Θεοῦ μένει στόν αἰῶνα.

Αὐτά νά τοῦ γράφεις καί μή φοβηθεῖς τήν ἐπιβουλή τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ ἀγωνίζεσαι ὑπέρ τῆς πίστεως τοῦ Θεοῦ καί ἔχεις τό Θεό βοηθό. Διότι αὐτός πού ἀντιστέκεται στό Θεό καί κάνει ἔργα ἀντίθετα, καταποντίζεται ὅπως καταποντίστηκε ὁ Φαραώ στήν Ἐρυθρά θάλασσα. Ἐνῶ ἐκεῖνος πού πιστεύει εἰλικρινά καί χωρίς ἐνδοιασμούς σ' Αὐτόν «παραμένει ἀσάλευτος πάνω στή στερέα Πέτρα» (βλ. Ματθ. 7, 24).

πλαίσιο τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἄν οἱ Χριστιανοί μας δέν μετανοήσουν καί δέν περιφρονήσουν τά «θέληπτρα» τῆς νέας Κίρκης πού λέγεται «τηλεόραση» καί δέν τήν ἐκδιώξουν ἀπό τίς ἐστίες τους, τό κακό θά τούς κυριεύσει ἀναπότρεπτα...

ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
Ἐκ τῆς γαλλικῆς
Ἐκδόσεως «Solesmes»
(ΠΡΟΣΘΗΚΗ)



ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἔχουμε ἀναφέρει, στήν «Εἰσαγωγή» τοῦ Α΄ Τόμου (σελ. 25-26 καί 29), ὅτι, κατά τή διάρκεια τῆς μεταφραστικῆς προσπάθειας τῶν «Διακριτικῶν καί Ἑσυχαστικῶν κειμένων» Βαρσανουφίου καί Ἰωάννου, εἶχαμε ὑπόψη μας καί τήν Ἑκδοσιν, στά γαλλικά, «Barsanuphe et Jean de Gaza, Correspondance; Abbayé Saint-Pierre de Solesmes, 72-Sablé-sur-Sarthe, 1972».

Στήν Ἑκδοσιν αὐτή δημοσιεύονται μερικές Ἑρωταποκρίσεις πού μέχρι τώρα δέν ἔχουν ἐκδοθεῖ στά ἑλληνικά. Ζητήσαμε καί πήραμε τή σχετική ἔγκριση ἀπό τόν ἀνωτέρω Ἑκδοτικό οἶκο, ὥστε νά τίς συμπεριλάβουμε στόν Γ΄ τόμο τῆς παρούσας Ἑκδόσεώς μας ὡς «Συμπλήρωμα - Προσθήκη». Πρόκειται γιά τίς Ἑρωταποκρίσεις γιά τίς ὁποῖες παραθέτουμε τόν κατωτέρω πίνακα:

Ἀριθμός Χειρόγραφα προελεύσεως Ἑρωτήσεως

86	Coislin	124
137 bis	»	»
144	»	»
145	»	»
151	»	»
347 bis	Vatopédi 2, Sinai' 410, Cromwell 18, Gr.	
839	Panteleimon 192	
843	Ivion 1307	
844	»	»
846	Paris gr. 873	
847	»	»
848	»	»
849	Γεωργιανό μόνο (G 1)	
850	»	» (G 73)

Ἐχοντας γνωρίσει τήν ἐργασία τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως, ἀλλά καί μέ τήν ἐμπειρία πού ἔχουμε ἀπό τή μετάφραση τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου, στή σύγχρονη δημοτική γλῶσσα, δέν θελήσαμε νά μεταφράσουμε «κατά λέξη» ἀπό τά Γαλλικά, ἀλλά προσπαθήσαμε νά ἐναρμονίσουμε τή μετάφραση αὐτή μέ τό φιλολογικό καί θεολογικό ἥθος καί ὕφος τῆς ὅλης ἐργασίας μας.

Ἡ Ἑκδότρια Μονή

Τά κείμενα πού ἀκολουθοῦν ἐλήφθησαν ἀπό τή γαλλική Ἑκδοσι «Solesmes»: «Ἀλληλογραφία Βαρσανουφίου καί Ἰωάννου τῆς Γάζης» 1972. Ἀριθμ. ἐξουσιοδοτήσεως 102.





Demande du même au même Vieillard:

Comment faut-il examiner les pensées, et comment éviter la captivité (des passions)?

Réponse :

Examiner les pensées, c' est, quand vient la pensée, observer ce qu' elle engendre. Je te donne un exemple: Suppose que quelqu' un t' a outragé, et que tu es harcelé par la pensée de lui faire des remontrances. Dis-donc à la pensée: «Si je lui parle, je le troublerai, et il sera fâché contre moi. Mieux vaut donc supporter un peu, et cela passera.» S' il s' agit non d' une pensée que l' on a contre un homme, mais d' une pensée mauvaise que l' on a en soi-même, alors, il faut examiner la pensée et dire: «Où aboutira cette pensée mauvaise?» Et la pensée de Dieu te dira: «C' est dans la géhenne qu' aboutit la pensée

1. Δέν μπορεί νά πει κανείς ότι ζει πνευματικά όταν: α) Δέν ἐλέγχει συστηματικά (ἀλλά ὄχι νοσηρά) τό τριμερές τῆς ψυχῆς του (νοῦ, συναίσθημα καί βούληση). β) Ὅταν ὁ ἔλεγχος αὐτός δέν γίνεται πάνω σέ Χριστολογική καί Χριστοκεντρική βάση, ἀπαλλαγμένος ἀπό ἐγωπαθή ἐνδιαφέροντα. γ) Ὅταν δέν τελεσιουργεῖται ὁ ἔλεγχος μέσα στό πλαίσιο τῆς ἀδιάκοπης συνέργειας τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Πανάγιο Πνεῦμα (τή Θεία Χάρη).

Μιά νηπτική ὑποσημείωση θά μπορούσε νά εἶναι τό ὅτι ὁ ἀγωνιζόμενος, πολλές φορές, κοπιάζει ἄκαρπα γιατί δέν ἔχει μάθει νά διακρίνει τό λογισμό ἀπό τή φευγαλέα ἢ ἀνεξέλεγκτη καί ἐξωτερικά ἐπισερχόμενη σκέψη. Φυσικά εἶναι περισσότερο ἀναβαθμισμένη πνευματική ζωή τό νά ἐλέγχει κανείς τίς σκέψεις του, μέ τήν ἐξῆς ἔννοια: α) Νά κάνει πάντοτε συνειδητές καί θεληματικά ἐπικεντρωμένες σκέψεις, εἴτε στήν ἐπιστημονική εἴτε στήν ἐπαγγελματική εἴτε στήν οἰκογενειακή ἢ ἀτομική ζωή του, ὥστε νά μή βρίσκεται κῶρο ὁ διάβολος νά σπείρει «δικές» του. β) Νά μή βάζει τή θέλησή του σέ ἀνεξέλεγκτες σκέψεις ἢ όταν βλέπει τή θέλησή του νά βρίσκεται ἐκεῖ, νά τήν παίρνει πίσω (νά μήν κάνει συγκατάθεση). γ) Νά μὴν ἀφρίζει «τίς ἄχρηστες» σκέψεις



Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τὸν ἴδιο, τὸ μεγάλο Γέροντα:

Πῶς πρέπει νά ἀνακρίνουμε τοὺς λογισμοὺς καὶ πῶς μπορούμε νά ἀποφύγουμε τὴν αἰχμαλωσίαν μας σ' αὐτούς;

Ἀπόκριση

Α νάκριση λογισμοῦ εἶναι ὅταν ὁ λογισμὸς σοῦ γίνεται συνειδητός νά παρατηρήσεις τί γεννᾷ μέσα σπὴν ψυχὴ σου¹. Σοῦ δίνω ἓνα παράδειγμα: Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι κάποιος σ' ἔχει βρῖσει ἢ σ' ἔχει προσβάλει καὶ σέ βασανίζει ὁ λογισμὸς νά τὸν βάλεις στὴ θέση του. Πές τότε στὸ λογισμὸ σου: «Ἄν τοῦ μιλήσω, θά τὸν ταράξω καὶ θά ὀργισθεῖ ἐναντίον μου. Εἶναι καλύτερα νά τὸ ὑπομείνω καὶ τότε θά περάσει τὸ κακό». Ἐάν ὅμως δέν πρόκειται γιὰ λογισμὸ ἐναντίον κάποιου ἀνθρώπου, ἀλλὰ γιὰ ἓναν κακὸ λογισμό πού ἀναφέρεται σπὴν ψυχὴ μας, τότε πρέπει νά ἐρευνήσουμε τὸ λογισμό αὐτὸ καὶ νά ποῦμε: «Ποῦ καταλήγει ἓνας τέτοιος κακὸς λογισμός»; Καὶ τότε θά μᾶς πληροφορήσει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ θά μᾶς πεῖ: «Ἀσφαλῶς ἓνας τέτοιος λογισμὸς ὀδηγεῖ στὴ γέεννα τοῦ πυρός». Καὶ μ' αὐτὴ τὴν πληροφορία ὁ κακὸς λογισμὸς

μέσα του. δ) Νά μὴν κάνει τίς σκέψεις λογισμοὺς.

Ἄν ὁ λογισμὸς εἶναι ἔμμονη καὶ ἑλλογη τάση τῆς βουλῆσεως. Ἐνα παράδειγμα: 1) Σκέψη φευγαλέα: «κάπνισε ἓνα τσιγάρο». 2) Ἀνάκριση καὶ ἔλεγχος τῆς σκέψης: Πῶς μοῦ ἤλθε; Εἶναι δική μου; Τί θά εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα; 3) Ἀποδοχὴ τῆς σκέψης ἢ ἀπόρριψη. 4) Μετὰ τὴν ἀποδοχή: ἀπόφαση-ἐκτέλεση ἅπαξ. 5) Ὅριστικά ἀποφασίζω νά γίνω καπνιστής (αὐτὸ τὸ στάδιο εἶναι «λογισμός»). Ἐπειδὴ ὅμως ὅλοι μας δέν μιλάμε μέ ξεκαθαρισμένους ὅρους, πάντοτε ἀκοῦμε καὶ διαβάζουμε τὸν ὅρο «λογισμό» καὶ ἐννοοῦμε κάθε φορά κάποιον διαφορετικὸν στάδιο ὅλης αὐτῆς τῆς διαδικασίας.

«Ἀνάκριση» βέβαια μπορούμε νά κάνουμε σέ ὅλα τὰ στάδια. Πολλές φορές ὅμως ὁ διά-

mauvaise», et celle-ci te laissera tranquille. Et pour toutes les pensées, fais la même chose: aussitôt que la pensée survient, examine-la et retranche-la. Quant à la captivité, il faut beaucoup de vigilance, afin que, comme le disent les Pères, si elle entraîne ton esprit à la fornication, tu le diriges vers la pureté; si c' est à la gourmandise, tu le portes vers la tempérance; si c' est à la haine, tu le diriges vers la charité. Et de même pour les autres passions. Ne t' attriste pas, car tu vas trouver miséricorde, selon les promesses que tu as reçues. En effet, «si nous vivons, nous vivons pour le Seigneur, et si nous mourons, nous mourons pour le Seigneur» (Rm 14, 8).

137 bis

(Méditation sur la lettre êta)

Trois manuscrits (Vatopédi 2, Sinai' 410 et Panteleimon 192) donnent une pièce supplémentaire, sorte de méditation sur la lettre êta, adressée au même frère qui avait interrogé par énigmes sur trois pensées. Cette pièce, dont le dernier paragraphe seul se trouve dans l' édition de Volo (V 837), est précédée d' un rappel des lettres 132-136 ainsi libellé:

L' un des Pères, qui avait trois pensées, interrogea le Grand Vieillard à leur sujet, non pas clairement mais par énigmes, voulant les cacher à l' abbé Séridos qui servait de secrétaire pour la réponse. Ayant en effet écrit trois lettres de l' alphabet, il les envoya au Vieillard, se représentant en lui-même la question correspondante à chaque lettre. Et le Vieillard lui répondit de même par énigmes, en résolvant de façon pertinente chacune de ses questions. Mais il lui interdit d' interroger désormais de cette façon énigmatique, disant que ce n' était pas de l' humilité et que cela apportait du trouble à l' un et à l' autre, c' est-à-dire à celui qui interroge et à celui qui est interrogé, demandes et réponses se présentant également de façon inintelligible et obscure, et mettant tout le monde dans l' embarras.

Le même Grand Vieillard écrivit au même et à quelques autres Vieillards qui

βολος μᾶς σπρώχνει στήν ἀπελπισία διογκώνοντας τήν ἐνοχή μας καί κλέβοντας τήν ὑπογραφή μας γι' αὐτήν, ἢ χρησιμοποιώντας καταγιγιστική βροχή εἰκόνων καί σκέψεων πού δέν εἶναι ὁμῶς λογισμοί καί μάλιστα δικοί μας. (Σχετικά μέ τόν ὄρο «λογισμός» βλέπε καί στόν Α' τόμο, σχόλιο 22, σελ. 214 τῆς παρούσας Ἑκδόσεως).

θά σ' ἀφήσει ἥσυχο. Ὅλους τούς λογισμούς μπορεῖς νά τούς ἀντιμετωπίζεις κατά τόν ἴδιο τρόπο. Δηλαδή μόλις ἔρχεται ὁ λογισμός, ἀνάκρινέ τον καί βγάλ' τον ἀπό τήν ψυχή σου, ἐφόσον εἶναι κακός. Γιά νά μήν αἰχμαλωτισθεῖ κανεῖς στόν ἐμπαθή λογισμό χρειάζεται ἐντονη καί διαρκής ἐπαγρύπνηση ὥστε, ὅπως λένε οἱ Πατέρες, ὅταν ὁ λογισμός ἔλκει τό πνεῦμα σου στήν πορνεία νά τόν στρέψεις στήν ἀγνότητα, ὅταν σέ ἔλκει στή λαιμαργία, νά τόν φέρεις πρὸς τήν ἐγκράτεια, ὅταν σέ σπρώχνει στό μίσος, νά τόν στρέψεις στήν ἀγάπη. Φυσικά αὐτό ἰσχύει καί γιά κάθε ἄλλο ἐμπαθή λογισμό. Μή λυπᾶσαι, διότι θά λάβεις τό θεῖο Ἔλεος, σύμφωνα μέ τίς ὑποσχέσεις πού σοῦ δόθηκαν. Ἄλλωστε εἶναι παρήγορη ἡ πραγματικότητα πού ἀποκαλύπτεται στούς λόγους: «Ἐάν τε ζῶμεν, ἐν Κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκομεν» (Ρωμ. 14, 8).

137 bis

Ἀδολεσχία (πνευματική μελέτη) πάνω στό γράμμα «Η».

Τρία χειρόγραφα (Βατοπεδίου 2, Σιναιτικό 410 καί Παντελεήμονος 192) δίνουν ἕνα συμπληρωματικό κείμενο σάν ἀδολεσχία πάνω στό γράμμα «Η», πού ἀπευθύνεται στόν ἴδιο ἀδελφό ὁ ὁποῖος εἶχε αἰνιγματικά ρωπήσει γιά τρεῖς λογισμούς. Στό κείμενο αὐτό, τοῦ ὁποῖου ἡ τελευταία παράγραφος μόνο βρίσκεται στήν Ἑκδοση τοῦ Βόλου (μέ ἀριθμ. 837) καί προϋποθέτει τίς Ἑρωταποκρίσεις 132-136, προτάσσεται μία εἰσαγωγική ἀναφορά πού συνοπτικά ἔχει διατυπωθεῖ ὡς ἐξῆς:

Ἕνας ἀπό τούς Πατέρες, πού εἶχε τρεῖς λογισμούς, ρώτησε τό μεγάλο Γέροντα σχετικά μ' αὐτούς, ὅχι ὁμως εὐθέως ἀλλά μέ αἰνιγματικό τρόπο, ἐπειδή δέν ἤθελε νά τόν ἀντιληφθεῖ ὁ Ἑγούμενος Σέριδος πού διακονοῦσε ὡς γραφέας τοῦ ἀββᾶ Βαρσανουφίου. Πράγματι εἶχε γράψει τρία γράμματα τῆς Ἀλφαβήτου καί τὰ εἶχε στείλει στό Γέροντα, συμβολίζοντας μυστικά μέσα του καί τήν ἐρώτηση πού ἀντιστοιχοῦσε σέ κάθε γράμμα. Καί ὁ Γέροντας τοῦ ἀπάντησε ἐπίσης αἰνιγματικά, δίνοντας λύση μέ τόν πιό κατάλληλο τρόπο στό πρόβλημα πού ἀφοροῦσε κάθε ἐρώτηση. Ὅμως τοῦ ἀπαγόρευσε ἀπό κεῖ καί πέρα νά ὑποβάλλει μέ αἰνιγματικό τρόπο τὰ ἐρωτήματά του, λέγοντας ὅτι αὐτό δέν προερχόταν ἀπό ταπείνωση καί ὅτι δημιουργοῦσε πειρασμό καί στόν ἕνα καί στόν ἄλλο -δηλαδή καί στόν ἀδελφό πού ρωτοῦσε καί στόν Ἀββᾶ πού ἀπαντοῦσε- τό νά παρουσιάζονται τόσο οἱ ἐρωτήσεις ὅσο καί οἱ ἀπαντήσεις μέ τρόπο ἀκατάληπτο καί συγκαλυμμένο. Καί αὐτό, ἐπειδή ἔμπαιναν ὅλοι οἱ ἄλλοι σέ ἀμνηχανία καί σύγχυση.

Ἐπίσης ὁ ἴδιος ὁ μέγας Γέροντας ἔγραψε στόν ἴδιο καί σέ μερικούς

l' avaient interrogé, certains avis et enseignements théologiques par ordre alphabétique, appliquant et référant à Dieu chacune des lettres, en groupant ensemble les uns avec les autres sous la lettre expliquée, des mots commençant par cette lettre, puis développant abondamment en spéculations variées une interprétation détaillée de chaque mot.

Ayant donc choisi dans cette dissertation une partie des considérations sur la lettre éta, nous la transcrivons ici comme exemple de l' interprétation admirable que le Vieillard interrogé avait donné de tout l' alphabet:

[Réponse]

a *Eta signifie guide. Le guide est celui qui conduit. Il te conduit à la lumière, ne recherche pas les ténèbres. Il te conduit à la droiture, ne recherche pas le mensonge. Il te conduit à la vérité, ne tombe pas dans l' illusion. Il te conduit à la paix, ne recherche pas le combat. Il te conduit à la joie, ne cours pas à la tristesse. Il te conduit à l' humilité, ne va pas à l' orgueil. Il te conduit à la justice, ne recherche pas l' injustice. Il te conduit au support des injures et des affronts qui te sont faits, ne recherche pas louange et vaine gloire. Il te conduit à la mortification, ne recherche pas le bien-être. Il te conduit à droite, ne te place pas parmi ceux de gauche (Mt 25, 33). Il te conduit à la vie éternelle, ne recherche pas le châtement éternel dans la géhenne du feu inextinguible (Mc 9, 43). Le signe qu' on rejette ce qui doit être rejeté, c' est donc le choix des biens, et le fait de n' omettre aucune des prières du jour et de la nuit. Qu' il se réjouisse dans le Seigneur celui qui est parvenu à cela, celui qui va y arriver et celui qui en a l' espoir!*

b *Eta signifie la droite du Père. Si donc tu es à la droite du Père, ne t' enfuis pas à gauche, sans quoi tu perdras la force qui est autour de toi. Car «la droite du Seigneur m' a élevé; la droite du Seigneur a déployé sa force» (Ps 117, 16).*

2. Ἡ εἰσαγωγή πού τίθεται πρὶν ἀπὸ τῆ συγκεκριμένη αὐτὴ Ἀπόκριση (137 bis) ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐκδότες τῆς γαλλικῆς Ἑκδόσεως (ἐνθ' ἄνωτ.), δὲν φαίνεται νά ἀνήκει στή συλλογὴ τῶν Ἑρωταποκρίσεων.

3. Σύμφωνα καί μέ αὐτά πού γράψαμε στό προηγούμενο σκόλιο, οἱ ἐπιλογές μας προσδιο-

ἄλλους Γέροντες, πού τοῦ εἶχαν θέσει συγκεκριμένες ἐρωτήσεις, κάποιες ἀπόψεις καί θεολογικές θέσεις, μέ ἀλφαβητική σειρά, προσαρμόζοντας καί σχετίζοντας πρὸς τὸ Θεό κάθε γράμμα τῆς Ἀλφαβήτου, βάζοντας μαζί ἐρωτήσεις καί ἀπαντήσεις κάτω ἀπὸ τὸ χρησιμοποιούμενο γράμμα, μέ λέξεις πού ἄρχιζαν ἀπὸ αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο γράμμα, ἀναπτύσσοντας στὴ συνέχεια, πάμπολλες εἰδικευμένες διαφοροποιήσεις τῆς ἀρχικῆς σημασίας, πού ἔδιναν ὅμως μιὰ λεπτομερὴ καί σχολαστικὴ παρουσίαση τῆς σημασίας κάθε λέξης.

Ἐπιλέξαμε λοιπόν, μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴ μέθοδο διατυπώσεως τῶν θέσεών του, ἓνα μέρος ἀπὸ τοὺς στοχασμούς του πάνω στὸ γράμμα «Ἥτα» καί τὸ ἀντιγράφουμε ἐδῶ σάν δεῖγμα τῆς θαυμαστῆς αὐτῆς μεθόδου πού μεταχειρίζονταν ὁ Γέρωντας πρὸς ἀπάντηση, ὅταν τοῦ ἔθεται ἐρωτήσεις, χρησιμοποιώντας ὅλα τὰ γράμματα τῆς Ἀλφαβήτου².

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου

α: **Η** (ἥτα) σημαίνει ὁδηγός. Ὁ ὁδηγός εἶναι αὐτός πού ὁδηγεῖ. Σέ ὁδηγεῖ στοὺς Φῶς, μὴν ἐπιζητεῖς τὰ σκόπη. Σέ ὁδηγεῖ στὴν εὐθύτητα, μὴν ἐπιζητεῖς τὸ ψεῦδος. Σέ ὁδηγεῖ στὴν ἀλήθεια, μὴν πέφτεις μέσα στὴν πλάνη. Σέ ὁδηγεῖ στὴν εἰρήνη, μὴ ζητᾷς τὸν πόλεμο, τὴ μάχη. Σέ ὁδηγεῖ στὴ χαρά, μὴν τρέχεις στὴ θλίψη. Σέ ὁδηγεῖ στὴν ταπείνωση, μὴ βαδίζεις στὴν ὑπερηφάνεια. Σέ ὁδηγεῖ στὴ δικαιοσύνη, μὴ ζητᾷς τὴν ἀδικία. Σέ ὁδηγεῖ νὰ ὑπομένεις τίς προσβολές καί τοὺς ὀνειδισμούς πού σοῦ προξενήθηκαν, μὴ ζητᾷς τὸν ἔπαινο καί τὴ μάταιη δόξα. Σέ ὁδηγεῖ στὴ νέκρωση, μὴ ζητᾷς τὴν καλοζωία. Σέ ὁδηγεῖ πρὸς τὰ δεξιὰ, μὴν τοποθετεῖς τὸν ἑαυτό σου ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς πού θὰ πᾶνε στ' ἀριστερά (βλ. Ματθ. 25, 33). Σέ ὁδηγεῖ στὴν αἰώνια ζωή, μὴ ζητᾷς τὴν αἰώνια καταδίκη μέσα στὴ γέννα καί στὸ ἄσβεστο πῦρ (βλ. Μάρκ. 9, 43). Τὸ σημάδι ὅτι κανεὶς ἀποβάλλει αὐτὸ πού πρέπει ν' ἀποβληθεῖ εἶναι λοιπόν ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἀγαθῶν³ καί τὸ νὰ μὴν παραλείπει ποτέ καμμιά ἀπὸ τίς τακτὲς προσευχὲς τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νύκτας. Εἴθε νὰ εὐχαριστεῖ καί νὰ χαίρεται ἐν Κυρίῳ αὐτός πού τὰ πέτυχε ὅλα αὐτά, αὐτός πού προσπαθεῖ νὰ φθάσει σ' αὐτά καί αὐτός πού ἐλπίζει σὲ μιὰ τέτοια ἐπίτευξη.

β: «**Η**» (ἥτα) σημαίνει δεξιὰ τοῦ Πατέρα. Ἐάν λοιπόν εἶσαι στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα, μὴ φεύγεις πρὸς τὰ ἀριστερά, διαφορετικὰ θὰ χάσεις τὴ δύναμη πού σέ περιβάλλει. Γιατί ὁ Ψαλμός λέει: «Δεξιὰ Κυρίου ὕψωσέ με, δεξιὰ Κυρίου ἐποίη-

ρίζουν τὴν ποιότητα τῆς βούλησός μας, συνειδητῆς ἢ ἀσυνειδητῆς καί συγχρόνως μαρτυροῦν καί τὸ βαθμὸ τῆς Χριστοκεντρικότητας τῆς ζωῆς μας. «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε Κύριε... » (Ματθ. 7, 21).

Dieu fait la force de ceux qui combattent, et surtout de ceux qui demeurent sous la protection de sa droite. Et il en est qui sont vigilants et qui veillent toujours sur eux-mêmes avec grand soin, pour ne pas perdre une telle protection par la gourmandise, la luxure, l'avarice, la tristesse, l'ennui, la colère, l'emportement, la médisance, la haine, la vaine gloire, l'orgueil ou simplement en jetant quoi que ce soit de la semence d'Amalech dans la terre spirituelle des promesses. Le signe que l'homme est sauvé, c'est donc le fait d'être purifié de tout cela et de chanter avec les anges de Dieu. Qu'il se réjouisse dans le Seigneur celui qui est parvenu là, celui qui va y arriver et celui qui en a l'espoir!

c *Eta signifie l'Hostie immortelle qui a été offerte pour la vie du monde, et quiconque en mange est offert, lui aussi, vraiment, et il n'est plus sujet à la corruption spirituelle. Car en lui sont détruites toutes les œuvres du diable, ses passions et ses pensées, qui se cachent dans l'homme comme des vers. Le Seigneur dit en effet de celui-ci: «En lui les renards ont des tanières», c'est-à-dire les démons; «et les oiseaux du ciel ont des nids», c'est-à-dire les puissances de l'air, «et le Fils de l'homme n'a pas où reposer la tête» (Mt 8, 20). Que celui qui pense avoir déjà été offert, s'examine donc pour voir si cette vermine est encore cachée en lui, et s'il n'en trouve rien, il est évident qu'avec Jésus il est mort, vivant et siégeant dans la gloire. Et le signe qu'on siège avec lui, est dans cette parole du Sauveur demandant que ceux qui croient en lui soient un comme lui-même est dans le Père (Jn 17, 20-21). Les croyants qui sont purifiés des passions, se trouvent donc dans le Fils et en son Père dans l'unité. Qu'il se réjouisse dans le Seigneur celui qui est parvenu là, celui qui va y arriver et celui qui en a l'espoir!*

d *Eta signifie la joie du Père. Et la joie du Père, c'est le Fils, en lui se réjouissent les Chœurs des anges. En son nom les martyrs ont combattu. C'est*

4. Ὁ Ἀμαλὴκ ἦταν ἓνας λαὸς ποὺ ἀντιστάθηκε στὸν Ἰσραὴλ κατὰ τὴν πορεία τοῦ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πρὸς τὴ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Ἔτσι ἀπὸ τοὺς Πατέρες θεωρεῖται «προτύπωσις» τοῦ τάγματος τῶν δαιμόνων ποὺ ἀντιστέκονται στὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ὡς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία. Ἐπομένως ἡ σπορά τοῦ Ἀμαλὴκ μᾶς παραπέμπει στὰ ὅσα εἶπαμε στὰ δύο προηγούμενα σχόλια.

5. Καμιά προσπάθεια ἑνώσεως καὶ ἐνότητος τοῦ ἀνθρώπινου γένους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πετύχει, ἂν δὲν ἐνταχθεῖ καὶ δὲν ὑπηρετήσῃ τὴν ἐνότητα ποὺ χαρίζεται στοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι γίνονται ἐν Χριστῷ ἔνθεοι. Τὸ τραγικὸ παράδειγμα τῆς εἰκόνας τοῦ κατακερματισμένου «Χριστιανισμοῦ» πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ μπροστὰ στὴν πραγματικότητα τῆς Μιᾶς καὶ Μόνης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ποὺ δὲν τὴν ἔχει κατακερματίσει ἡ ἀνθρώπινη ἐγωπάθεια.

σε δύναμιν» (Ψαλμ. 117, 16). Ὁ Θεός δίνει δύναμιν σ' αὐτοὺς πού μάχονται, ἀλλὰ μεγαλύτερη δύναμιν δίνει σ' αὐτοὺς πού παραμένουν κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη τῆς δεξιᾶς Του. Ἐκεῖνος τοὺς ἐνισχύει νά εἶναι ἄγρυπνοι καί νά παρακολουθοῦν ἀνύστακτα τὸν ἑαυτό τους μέ μεγάλη ἐπιμέλεια, γιὰ νά μὴ χάσουν μιὰ τέτοια προστασία, ἐξαιτίας τῆς λαιμαργίας, τῆς ἀνεσσης καί τῆς χλιδῆς, τῆς φιλαργυρίας, τῆς θλίψης, τῆς ἀκηδίας, τῆς ὀργῆς, τοῦ θελήματος, τῆς καταλαλιᾶς, τοῦ μίσους, τῆς ματαιοδοξίας, τῆς ὑπερηφάνειας. Ἡ μέ μιὰ λέξη, γιὰ νά ἀποδιώξουν, νά ἀπορρίψουν καθεὶ πού θά μπορούσε νά εἶναι σπορά τοῦ Ἀμαλίκ⁴ μέσα στὴν πνευματικὴ γῆ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ.

Τὸ σημεῖο ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει σωθεῖ εἶναι λοιπὸν τὸ νά ἔχει πράγματι καθαριστεῖ ἀπὸ ὅλα αὐτά καί νά ὑμνολογεῖ καί νά δοξολογεῖ τὸ Θεὸ μέ τοὺς Ἀγγέλους Του. Εἴθε νά εὐχαριστεῖ καί νά χαίρεται ἐν Κυρίῳ αὐτός πού ἔφθασε ἐκεῖ, αὐτός πού προσπαθεῖ νά φθάσει, καί αὐτός πού ἐλπίζει σέ μιὰ τέτοια ἐπίτευξη.

с: «H» (ἦτα) σημαίνει τὸν Ἀμωμο Ἀμνό τοῦ Θεοῦ πού προσφέρθηκε θυσία ζωῶν γιὰ νά ζήσει ὁ κόσμος (νά σωθεῖ ὁ ἄνθρωπος). Καί ὅποιος τρώει αὐτὸ τὸν Ἀμνό, προσφέρεται καί αὐτός ὡς θυσία, πραγματικά καί ἀληθινά, καί παύει νά ὑπόκειται σέ οἰονδήποτε μολυσμὸ σαρκὸς καί πνεύματος (βλ. Β' Κορ. 7, 1). Διότι μέσα του ἔχουν καταργηθεῖ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, τὰ πάθη καί οἱ λογισμοί πού αὐτὸς γεννάει, καί πού ἐμφωλεύουν μέσα στὸν ἄνθρωπο σάν τὰ σαράκια. Γι' αὐτὸν πράγματι εἶπε ὁ Κύριος: «Μέσα σ' αὐτόν οἱ ἀλεπούδες ἔχουν τίς φωλιές τους», δηλαδή οἱ δαίμονες· «καί τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν τίς κατασκηνώσεις τους», δηλαδή οἱ ἐναέριες δυνάμεις. Καί ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου «οὐκ ἔχει πού τὴν κεφαλὴν κλίνῃ» (Ματθ. 8, 20). Αὐτὸς λοιπὸν πού νομίζει ὅτι ἔχει ἥδη προσφέρει τὸν ἑαυτό του στοῦ Θεοῦ, ἐλέγχει τὸν ἑαυτό του γιὰ νά δεῖ ἂν ὅλη αὐτὴ ἡ φθοροποιὸς δύναμιν ὑπάρχει κρυμμένη ἀκόμῃ μέσα του. Καί ἂν δέν βρίσκει ἵχνος ἀπ' αὐτὴ τὴ δύναμιν, εἶναι προφανές πὼς ἔχει νεκρωθεῖ μαζί μέ τὸν Ἰησοῦ, «ζῶν καί καθήμενος» μέσα στὴ Δόξα Του. Καί τὸ σημάδι ὅτι κάποιος εἶναι ἀρεδρος μέ τὸ Χριστό, βρίσκεται μέσα στοῦ λόγου τοῦ Σωτήρα πού ζητᾷ ὅσοι πιστεύουν σ' Αὐτόν νά εἶναι ὅλοι ἕνα, ὅπως Αὐτὸς εἶναι ἕνα μέ τὸν Πατέρα⁵ (Ἰωάν. 17, 20-21). Οἱ πιστοί πού ἔχουν καθαρθεῖ ἀπὸ τὰ πάθη βρίσκονται λοιπὸν μέσα στοῦ Υἱὸ καί μέσα στοῦ Πατέρα, ἐξαιτίας τῆς ἐνότητος Πατέρα καί Υἱοῦ. Εἴθε νά εὐχαριστεῖ καί νά χαίρεται ἐν Κυρίῳ ὅποιος ἔχει φθάσει σ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν, ὅποιος προσπαθεῖ νά φθάσει καί ὅποιος ἐλπίζει σέ μιὰ τέτοια ἐπίτευξη.

d: «H» (ἦτα) σημαίνει τὴ χαρὰ τοῦ Πατέρα. Καί ἡ χαρὰ τοῦ Πατέρα εἶναι ὁ Υἱός, ὁ Ὅποιος εἶναι ἡ εὐφροσύνη τῶν χορῶν τῶν Ἀγγελικῶν Ταγμάτων. Μέ τὸ Ὄνομα τοῦ Υἱοῦ οἱ Μάρτυρες ἀγωνίστηκαν μαρτυρικά. Ἐμπιστευόμενοι τὸν

en se confiant en lui que les saints luttent. Par lui la malédiction a été enlevée de la terre. Par lui a été effacé sur sa croix l'acte rédigé contre nous (Col 2, 14), et nous ne sommes plus asservis à l'ennemi. Etant donc affranchis de celui-ci, nous sommes au service de «celui qui nous a appelés d'un saint appel» (2 Tm 1, 9), «dans la nouveauté de l'Esprit et non sous la vétusté de la lettre» (Rm 7, 6), et nous sommes saints, car il dit: «Soyez saints comme je suis saint» (Lv 19, 2). Délivrés de la malédiction, ne redevenons pas ses esclaves, mais restons dans la liberté. On vous dit: «Vous voilà guéris; ne péchez plus, de peur qu'il ne vous arrive quelque chose de pire» (Jn 5, 14). Et le signe qu'on est parvenu à ce degré de perfection, c'est de garder jusqu'au dernier souffle la liberté reçue. Qu'il se réjouisse dans le Seigneur celui qui est parvenu là, celui qui va y arriver et celui qui en a l'espoir!

144

[Demande]

Le même, tourmenté par l'ennui, supplia le Grand Vieillard avec forces instances de prier pour lui.

Réponse de Barsanuphe:

Je ne suis rien, je le sais; et si je me désintéresse de moi-même, je me désintéresse aussi de toi. Mais je tiens d'après l'Écriture que «nous sommes membres les uns des autres» (Ep 4, 25), et si je prends soin de moi-même par crainte de Dieu, alors je prends soin aussi de toi. Et si la parole est vraie qui dit: «Choie ton prochain comme toi-même» (Lv 19, 18), toi aussi, fais de même. Car il est dit aussi: «Un frère aidé par son frère est comme une ville forte, entourée de remparts» (Pr 18, 19). Avant même que ta charité ne me dise: «Prie pour moi», j'avais le commandement de celui qui dit: «Priez les uns pour les autres afin d'être guéris» (Jc 5, 16), et toi, tu l'as aussi.

6. Ἀπό τήν Ἁγία κολυμβήθρα τῆς Ἐκκλησίας βγαίνουμε ἀναγεννημένοι, φωτεινοί καί ἐλεύθεροι, πραγματικά, ἀλλά ἀσυνείδητα. Δυστυχῶς δέν μᾶς βοηθοῦν νά διατηρήσουμε αὐτή τή φωτεινότητα καί ἐλευθερία, στήν ἀρχή, «οἱ δικοί μας» καί, στή συνέχεια, ὁλόκληρη ἡ κοινωνία μέσα στήν ὁποία ζοῦμε. Ἐτσι, σάν θελήσουμε μέ τόν προσωπικό, πνευματικό ἀγώνα, μέσα στό Χριστό καί στήν Ἐκκλησία, νά ξαναβροῦμε τό Φῶς καί τήν Ἐλευθερία, χρειάζεται νά τό πληρώσουμε πολὺ ἀκριβᾶ. Ἄν, τελικά, μᾶς χαρισθεῖ ἕνα τέτοιο δῶρο καί πάλι κινδυνεύουμε νά τό

ἐαυτό τους σ' Αὐτόν, συνεχίζουν τόν ἀγώνα τους οἱ ἅγιοι. Μέσω Αὐτοῦ ἔπαυσε ἡ Γῆ νά εἶναι καταραμένη. Αὐτός μέ τό Σταυρό Του καί πάνω στό Σταυρό Του ἔσβησε τήν ἀρχαία καταδικαστική ἀπόφαση κατά τοῦ ἀνθρώπινου γένους (Κολ. 2, 14) καί δέν εἴμαστε πιά ὑποχέιροι τοῦ ἐκθροῦ. Ὅντας λοιπόν ἀπελευθερωμένοι ἀπό τόν ἐκθρό, εἴμαστε δοσμένοι στή δουλεία «Αὐτοῦ, ὁ Ὅποιος μᾶς ἔχει καλέσει μέ ἅγια κλήση» (Β' Τιμ. 1, 9), «μέσα στήν ἀνακαινιστική δύναμη τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καί ὄχι κάτω ἀπό τήν τυπολατρική αἰχμαλωσία, στόν ἀρχαῖο Νόμο» (Ρωμ. 7, 6). Καί εἴμαστε ἅγιοι, διότι Ἐκεῖνος λέει: «Νά γίνεσθε ἅγιοι ὅπως Ὁ Ἅγιος εἶμαι ἐγώ» (Λευϊτ. 19, 2). Ἀπαλλαγμένοι ἀπό τήν κατάρα, ἄς μὴν ξανασκλαβωθοῦμε σ' αὐτήν, ἀλλά ἄς μείνουμε μέσα στήν ἐλευθερία. Ὁ Κύριος ἔχει πεῖ: «Νά, ἔχεις γίνει ὑγιής, μὴν ἁμαρτάνεις ξανά, μήπως σέ βρεῖ χειρότερη συμφορά» (Ἰωάν. 5, 14). Καί τό σημάδι ὅτι κάποιος ἔχει φθάσει σ' αὐτό τό βαθμό τῆς τελειότητος εἶναι τό νά διατηρήσει μέχρι τελευταίας πνοῆς τήν ἐλευθερία πού ἀπέκτησε⁶. Εἶθε νά εὐχαριστεῖ καί νά καίρεται ἐν Κυρίῳ αὐτός πού ἔφθασε ἐκεῖ, αὐτός πού προσπαθεῖ νά φθάσει καί αὐτός πού ἐλπίζει σέ μιά τέτοια ἐπίτευξη.

144

Ἑρώτηση

Ὁ ἴδιος ἀδελφός, καταβασανιζόμενος ἀπό τήν ἀκηδία, παρακάλεσε τό μεγάλο Γέροντα μέ ἐπίμονες ἱκεσίες νά προσευχηθεῖ γι' αὐτόν.

Ἀπόκριση Βαρσανουφίου.

Γνωρίζω ὅτι εἶμαι ἓνα τίποτα. Γνωρίζω ἀκόμη ὅτι ἂν ἀδιαφορῶ γιά τόν ἐαυτό μου, ἀδιαφορῶ καί γιά σένα, διότι σύμφωνα μέ τήν Ἀγία Γραφή «εἴμαστε ὁ ἓνας μέ τόν ἄλλο μέλη τοῦ ἴδιου Σώματος» (Ἐφ. 4, 25). Καί ἐφόσον ὁ φόβος τοῦ Κυρίου μου ὑπαγορεύει νά φροντίζω γιά τόν ἐαυτό μου, ἀσφαλῶς φροντίζω καί γιά σένα. Ἀλλά ἐπειδή εἶναι ἀληθινός ὁ λόγος πού λέει «νά ἀγαπᾷς κάθε ἄνθρωπο ὅπως τόν ἴδιο τόν ἐαυτό σου» (Λευϊτ. 19, 18), καί σύ πρέπει νά κάνεις τό ἴδιο. Γιατί καί πάλι ἔχει λεχθεῖ: «Ἀδελφός πού βοήθειται ἀπό τόν ἀδελφό του εἶναι σάν μιά πόλη ἰσχυρή, περιτριγυρισμένη ἀπό τείχη ἀπόρθητα» (Παρμ. 18, 19). Πρίν ἀκόμη νά μοῦ πεῖ ἡ ἀγάπη σου «προσεύχου γιά μένα», εἶχα τήν ἐντολή νά τό κάνω ἀπό Ἐκεῖνον πού λέει: «Προσεύχεσθε ὁ ἓνας γιά τόν ἄλλο, γιά νά θεραπευθεῖτε!» (Ἰακ. 5, 16). Αὐτή ἡ ἐντολή ὅμως εἶναι καί γιά σένα.

χάσουμε μέ δική μας πλεον ὑπαιτιότητα. Γιά τό λόγο αὐτό ὁ Ὅσιος θεωρεῖ σκόπιμο νά σημειώσει τό «μέχρι τελευταίας πνοῆς».

Si tu souffres de l'ennui, souviens-toi de l'oppression qu' a endurée l'abbé Euthyme, et il s' en est allé glorieusement vers le Seigneur. Sois dans l'attente de ce jour de l'exode, et tu seras soulagé de l'ennui. C' était notre compagnon de route, et il a pris les devants. Quelle joie l' a reçu! Envions-le. Courons de manière à remporter le prix (1 Co 9, 24). Puisqu' il est écrit: «C' est de la mesure dont tu mesures qu' il te sera mesuré en retour» (Lc 6, 38), et que les Pères disent: «Obéissance pour obéissance» (Alph. Mios 1), moi, je te dis: Donne la main au frère qui est près de toi dans le trouble, et tu trouveras, toi aussi, quelqu' un qui te tendra la main au moment de l' épreuve. Et «reprends, menace, exhorte» (2 Tm 4, 2). Car ces fruits-là aussi sont spirituels.

145

Demande du même à l' autre Vieillard:

Je t' en supplie, mon abbé, prie pour moi, qui suis faible d' âme et de corps, afin que Dieu m' accorde une endurance parfaite en ce saint lieu. L' Ennemi et les passions, tour à tour, troublent mon cœur pour me tirer en arrière. Ce n' est pas que j' aie fait quoi que ce soit de bien ici, mais l' Ennemi me voit protégé par les prières des Vieillards. Par Jésus, fais-moi miséricorde, et prie sans cesse pour le pécheur que je suis.

Réponse de Jean:

Que Dieu reçoive ta demande comme un parfum d' agréable odeur, car tu as réjoui mon âme par l' humilité selon Dieu, cette humilité qui ne pèse ni à ma bassesse ni à ta charité. Car c' est là la voie de Dieu, et si nous la gardons, nous sommes sauvés au nom de notre Dieu. Au sujet de ce que tu m'

7. Προφανώς πρόκειται για τόν ήσυχαστή του Κοινοβίου πού αναφέρεται στόν Α' τόμο του παρόντος έργου (βλ. σελ. 313-359).

7α. "Όσοι δέν έχουν ένδιαφέρον για πνευματική ζωή, πολλές φορές, «μέσα στή νευρωσική φυγή τους», διαβάλλουν τίς ασκητικές μεθόδους. Αυτή τήν τύχη έχει καί ή «μελέτη θανάτου» πού διδάσκει ό "Όσιος. Θά μπορούσαμε νά ζητήσουμε από όλους αυτούς τούς πολέμιους τής μεθόδου αυτής νά δείξουν τουλάχιστον τήν κατανόηση πού δείχνουν στό άξιωμα: «*Av èmi-*

Ὅταν ὑποφέρεις ἀπὸ ἀκηδία, θυμήσου βιωματικά τοὺς ἐξουθενωτικούς πειρασμούς καί τὰ βάσανα πού ὑπέμεινε ὁ ἄββάς Εὐθύμιος⁷ καί πὼς πῆγε στὸν Κύριο δοξασμένος! Νά ζεῖς μέσα στὴν προσμονή αὐτῆς τῆς ἡμέρας, τῆς ἐξόδου σου⁸, καί θά ἀνακουφίζεσαι ἀπὸ τὸν πόλεμο τῆς ἀκηδίας. Ὁ Ἄββάς ὑπῆρξε συνοδός στὴν πορεία μας καί τώρα πῆγε πρὸς μπροστὰ ἀπὸ μᾶς. Ποιά ὁμως ἦταν ἡ χαρά πού τὸν περίμενε! Ἄς τὸν ζηλέψουμε κι ἐμεῖς. «Ἄς τρέξουμε γιὰ νὰ πάρουμε τὸ βραβεῖο» (Α΄ Κορ. 9, 24). Ἀφοῦ εἶναι βέβαια γραμμένο ὅτι «μέ τὸ μέτρο πού μετρᾷς, μέ τὸ ἴδιο ἐκεῖνο μέτρο καί θά μετρηθεῖς τότε πού θά ἔλθῃ ἡ σειρά σου» (Λουκ. 6, 38). Καί οἱ Πατέρες διδάσκουν: «Ὑποταγὴ γιὰ χάρη τῆς ὑποταγῆς». Καί ἐγὼ σοῦ λέω: Δώσε χέρι βοήθειας στὸν ἀδελφό σου πού τὸν βλέπεις νὰ βρίσκεται σὲ πειρασμό καί θά βρεῖς καί σύ κάποιον πού θά σοῦ δώσει χέρι βοήθειας στή δοκιμασία σου. Καί σοῦ θυμίζω τὸ: «ἔλεγγε, ἐπιτίμῃσε, παρηγόρησε» (Β΄ Τιμ. 4, 2) πού καί αὐτὰ εἶναι ἐπίσης καρποὶ τοῦ Πνεύματος.

145

Ἑρώτησις τοῦ ἴδιου στὸν ἄλλο Γέροντα, τὸν ἄββά Ἰωάννη.

Σέ παρακαλῶ ἱκετευτικά καί ἐπίμονα, Ἀββά μου, νὰ προσευχηθεῖς γιὰ μένα πού εἶμαι ἀσθενής στὸ σῶμα καί στὴν ψυχή, ὥστε ὁ Θεός νὰ μοῦ δώσει ὑπομονή μέχρι τέλους σ' αὐτὸ τὸν ἅγιο τόπο. Ὁ ἐχθρός καί τὰ πάθη, μέ ἀλλεπάλληλες ἐπιθέσεις, μοῦ ἐπιτίθενται καί τυραννοῦν τὴν καρδιά μου γιὰ νὰ μέ πᾶνε πίσω. Δέν μέ τυραννοῦν βέβαια λόγω τοῦ ὅτι ἔχω προσοδεύσει πνευματικά, ἀλλὰ γιατί ὁ ἐχθρός μέ βλέπει προστατευμένο μέ τίς προσευχὲς τῶν Γερόντων. Χάριν τῆς ἀγάπης πού τρέφεις πρὸς τὸν Ἰησοῦ, σπλαχνίσου με καί κάνε προσευχή ἀδιάκοπα γιὰ μένα τὸν ἁμαρτωλό.

Ἀπόκρισις Ἰωάννου.

Εἴθε νὰ δεχτεῖ ὁ Θεός τὸ αἶτημά σου αὐτὸ ὡς μύρο εὐωδίας εὐάρεστης⁹ πραγματικά χάρηκε ἡ ψυχὴ μου γιὰ τὴν ταπείνωση πού σοῦ χάρισε ὁ Θεός, μιά τέτοια ταπείνωση πού δέν δημιουργεῖ κανένα ἐνοχλητικό βάρος οὔτε στὴν εὐτελεία μου οὔτε στὴν ἀγάπη σου. Διότι στὴν ταπείνωση βρίσκεται ὁ δρόμος τοῦ Θεοῦ καί ἂν κρατηθοῦμε σ' αὐτὸ τὸ δρόμο, θά σωθοῦμε στὸ Ὄνομα τοῦ Θεοῦ μας. Γιὰ τὸ θέμα πού μοῦ γράφεις - πολυαγαπητέ μου -

θυμεῖς τὴν εἰρήνην, ἐτοιμάζου γιὰ πόλεμο». Εἶναι περίπου τῆς αὐτῆς λειτουργικότητας, ἀλλὰ πολὺ πρὸ σημαντικό τὸ: «*ἂν θέλεις νὰ ζήσεις τὴν ἐπίγεια ζωὴ ἐπιτυχημένα, νὰ ἐτοιμάζεσαι γιὰ τὴν οὐράνια*».

écris, très cher, en voyant le zèle des démons et comment ils ne négligent pas de faire leurs affaires, nous devons, nous aussi, nous appliquer à faire les nôtres, alors surtout que nous savons la supériorité de la force qui vient se joindre à nous, celle de notre Maître Jésus-Christ, qui nous a donné «le pouvoir de fouler aux pieds, serpents, scorpions et toute la puissance de l'Ennemi» (Lc 10, 19). Quand un adversaire suscite à quelqu'un des querelles, il le pousse à recourir au magistrat afin d'obtenir justice contre lui, ainsi fait pour nous celui qui hait les hommes depuis l'origine, il nous porte à recourir à notre Chef et Roi, le Christ. Si bien que le combat nous profite au lieu de nous nuire. Là où le Christ est présent, la lutte de l'Adversaire ne compte donc pour rien.

151

Demande du même à l'autre Vieillard:

Le Grand Vieillard a dit: «Mourir aux hommes, au monde et au bien-être corporel mène à la prière parfaite.» Que ferai-je, étant parmi les hommes? Car il est nécessaire que je donne des ordres au frère qui me sert. D'autre part, en raison de la maladie, je ne puis prendre que du légume vert, et dès lors que je ne prends que cela, mon esprit désire d'autres choses. De plus si le légume n'est pas bien apprêté, avec le prétexte de la maladie, mon esprit se trouble contre le frère; car souvent je passe, de ce fait, une mauvaise nuit. Me trouvant donc dans ces conditions, comment puis-je mourir aux hommes? D'un autre côté, si la nourriture est bonne et adaptée à la maladie, le plaisir m'envahit. Comment mourir aussi au bien-être de la chair et au monde? Et comment dois-je passer la semaine sainte? Je te prie de m'apprendre cela, et pardonne-moi.

8. Στην πνευματική ζωή ή δυσκολία είναι για τους περισσότερους Χριστιανούς ότι δεν έχουν και δεν θέλουν να αποκτήσουν συνείδηση «έμπολέμου». Την Έκκλησία τη βλέπουν ως «γραφεία Έρωθρου Σταυρού» και όχι ως «στρατηγείο» που διεξάγει πόλεμο κατά του «Άμα-λήκ». Διάβολος είναι ό κάθε έχθρος που παρουσιάζεται ως «φίλος». Διαβάλλουμε τον εαυτό μας

βλέποντας τό ζῆλο τῶν δαιμόνων καί πώς δέν ἀμελοῦν νά ἐπιδίδονται μέ ἐπιμέλεια στά δικά τους ἔργα, ὀφείλουμε καί ἡμεῖς μέ τή σειρά μας νά ἐπιμελούμαστε τά δικά μας ἔργα, πολύ περισσότερο, ἀφοῦ γνωρίζουμε τήν ὑπεροχή τῆς Δύναμης πού θά ἔλθει νά συμπολεμήσει μαζί μας. Αὐτήν ἐννοῶ τή Δύναμη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος μᾶς ἔχει δώσει «τή δυνατότητα νά πατάμε πάνω σέ φίδια καί σκορπιούς καί πάνω σ' ὅλες τίς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ» (Λουκ. 10, 19). Ὅταν ἕνας ἀντίπαλος ξεσηκώνεται ἐχθρικά ἐναντίον κάποιου, τόν ἀναγκάζει νά προστρέξει στοῦ δικαστή, γιά νά πετύχει νά στραφεῖ ἡ δικαιοσύνη ἐναντίον του. Ἔτσι κάνει καί σέ μᾶς ὁ ἀντίπαλός μας, αὐτός πού ἀπό τήν ἀρχή μισεῖ τό ἀνθρώπινο γένος. Μᾶς φέρνει σέ τέτοιο σημεῖο, ὥστε νά προστρέχουμε στόν Ἄρχοντα καί Βασιλέα μας, τό Χριστό. Ὅποτε ὁ πόλεμος αὐτός μᾶς ὠφελεῖ ἀντί νά μᾶς βλάπτει⁸, διότι ἐκεῖ πού εἶναι παρών ὁ Χριστός, ἡ στρατηγική καί ὁ πόλεμος τοῦ ἀντιπάλου μας, δέν εἶναι παρά μηδενικῆς σπουδαιότητας, δέν μπορεῖ νά ἔχει κανένα κακό ἀποτέλεσμα γιά μᾶς.

151

Ἑρώτηση τοῦ ἴδιου πρὸς τόν ἄλλο Γέροντα, τόν ἀββᾶ Ἰωάννη:

Ὁ μέγας Γέροντας ἔχει πεῖ: «Τό νά πεθάνει κανεῖς γιά τοὺς ἀνθρώπους, γιά τόν κόσμον καί γιά τή σωματική καλοζωία, ὀδηγεῖ στήν τέλεια προσευχή». Ἀλλά πῶς μπορῶ νά τό ἐπιτύχω ἐγώ πού βρίσκομαι ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δίνω ἐντολές στόν ἀδελφό πού μέ διακονεῖ; Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἐξαιτίας τῆς ἀσθενείας μου, δέν μπορῶ νά φάω παρά μόνο νωπά λαχανικά καί ἂν σταματήσω νά τά τρώω, ἡ ψυχή μου ἐπιθυμεῖ ἄλλα πράγματα. Ἐπιπλέον, ἂν τά λαχανικά δέν εἶναι καλὰ μαγειρεμένα, σύμφωνα μέ τίς ἰδιόζουστες ἀνάγκες τῆς ἀρρώστιας μου, ἡ ψυχή μου ταραζεται ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ, διότι συνήθως περνῶ, ἀπ' αὐτό τό γεγονός, μιά πολύ κακιά νύκτα. Ἀφοῦ βρίσκομαι λοιπόν μέσα σ' αὐτές τίς συνθήκες, πῶς θά μπορούσα νά πεθάνω γιά τοὺς ἀνθρώπους; Ἀλλά καί μέ ἕνα ἄλλο τρόπο πάλι βασανίζομαι: ὅταν τό φαγητό εἶναι καλό καί σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες τῆς ἀρρώστιας μου μαγειρεμένο, μέ νικᾶ, μέ κυριεύει ἡ λαιμαργία, ἡ ἡδονή. Πῶς λοιπόν θά νεκρωθῶ γιά τή σωματική καλοπέραση καί γιά τόν κόσμον; Ἐπίσης πές μου πῶς πρέπει νά περάσω τήν Ἀγία καί Μεγάλη Ἑβδομάδα. Σέ παρακαλῶ νά μοῦ διδάξεις αὐτά πού ζητῶ καί νά μέ συγχωρήσεις.

ὅταν τόν θεωροῦμε φίλο μας. Ὅταν ὁ ἐχθρός εἶναι συνειδητοποιημένος, τότε οἱ ἐπιθέσεις του προκαλοῦν ἀντεπιθέσεις καί φυσικά τότε ὠφελοῦμαστε, ἐφόσον «νομίμως ἀθλοῦμεν»!

Réponse de Jean:

O toi qui es parmi les hommes et veux mourir à eux, ne pas juger ni mépriser personne, et ne pas être attaché à sa volonté propre: c' est cela mourir aux hommes en étant parmi eux. S' il arrive que, dans les rapports nécessaires, quelque chose vienne à t' émouvoir, réagis avec douceur vis-à-vis du prochain responsable en te disant: «Dieu sait ce qui est utile. Peut-être l' a-t-il voulu ainsi afin que je ne trouve pas de bien-être pour la chair, mais plutôt de la souffrance.» Ne te trouble plus pour la perte d' un mets, car il arrive que cela se produise par l' action des démons en vue de troubler l' homme. Et si tu prends un autre aliment à cause de la maladie, rends grâces à Dieu, t' en jugeant indigne, et cela te sera profitable. Souviens-toi toujours du précepte: «En tout rendez grâces» (1 Th 5, 18), et tu seras en repos. Car alors on n' est plus l' esclave ni de la perte des mets ni de leur saveur agréable, on est protégé par Dieu moyennant l' action de grâces.

Pour ce qui est de la semaine sainte, à cause de tes infirmités mange toujours à la onzième heure un petit légume, et si tu ne peux rester sans vin, prends ce qui te semble nécessaire, par exemple deux coupes. Et n' aie pas de scrupule, mais fais tout pour la gloire de Dieu, comme le dit l' Apôtre (1 Co 10, 31).

Prie pour moi et pardonne-moi par charité.

347 bis

Un frère, qui avait condamné sa porte pour un temps, était tourmenté par de secrètes pensées et des rêves; d' autre part il voulait s' abstenir de vin. Il s' en ouvrit au même Grand Vieillard.

9. Ἡ περιδεής συνείδησις εἶναι θρησκολληπτικὴ ἀγκώδης αὐτοπροστασία πού λειτουργεῖ στό πλαίσιο συνδυασμένης ἀγνοίας καί νοσηρῆς τελειοθηρίας.

Ἀπόκριση Ἰωάννου.

Εσύ πού ζεῖς ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους καί θέλεις νά νεκρωθεῖς γι' αὐτούς, νά μὴν κατακρίνεις, νά μὴν καταδικάζεις, νά μὴν περιφρονεῖς κανένα καί νά μὴ δουλεύεις σέ κανενός τό προσωπικό θέλημα. Αὐτό εἶναι τό νά ζεῖς σάν νεκρός γιά τούς ἀνθρώπους, ζώντας συγχρόνως ἀνάμεσά τους. Ἄν ἔρθουν τά πράγματα ἔτσι, ὥστε, μέσα στίς ἀπαραίτητες σχέσεις μέ τούς ἀνθρώπους, ἔρθει κάτι νά σέ ταρακουνήσει, νά ἀντιδράσεις μέ ἡπιότητα πρὸς τὸν ὑπεύθυνο ἀνθρωπο γιά τό θέμα αὐτό, λέγοντας στὸν ἑαυτὸ σου, ἐσωτερικά: «Ὁ Θεὸς γνωρίζει τί μοῦ χρειάζεται. Πιθανότατα θέλησε νά γίνουν ἔτσι τὰ πράγματα γιά νά μὴ βρῶ σωματική καλοπέραση, ἀλλὰ νά δοκιμασθῶ μέ τὸν πόνο». Νά μὴν ταράζεσαι ὅταν δέν βρίσκεις τό φαγητό πού σοῦ εἶναι ἀπαραίτητο, γιατί εἶναι εὐκόλο νά διαπιστωθεῖ ὅτι αὐτό γίνεται μέ τὴν ἐνέργεια τῶν δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν πρόθεση νά ταράζουν τὸν ἀνθρωπο. Καί ἂν πάρεις κάποιο ἄλλο εἶδος φαγητοῦ ἐξαιτίας τῆς ἀρρώστιας σου, εὐχαρίστησε τὸ Θεό, κρίνοντας τὸν ἑαυτὸ σου ἀνάξιο γι' αὐτὴ τὴ χάρη καί αὐτό θά σοῦ φέρεי μεγάλην ὠφέλεια. Νά θυμᾶσαι πάντοτε τὴν παραγγελία: «γιά τό καθεὶ νά εὐχαριστεῖτε» (Α΄ Θεσ. 5, 18) καί θά ἀναπαύεσαι. Γιατί ἔτσι δέν ὑποδουλῶνεται κανεὶς καί δέν ὑποφέρει οὔτε γιά τό κάσιμο τῶν ὑγιεινῶν γευμάτων, οὔτε γιά τὴν ἀπώλεια τῶν εὐχάριστων καί τερπνῶν γεύσεών τους, ἀλλὰ προστατεύεται ἀπὸ τὸ Θεό, μεταχειριζόμενος τό ἐσωτερικὸ αὐτοῦ δῶρο τῆς εὐχαριστίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στὸ τί θά κάνεις τὴν Ἁγία καί Μεγάλη Ἑβδομάδα λόγῳ τῆς ἀσθενείας σου, νά τρῶς πάντοτε τὴν ἐνδεκάτη ὥρα λίγα λαχανικά. Καί ἂν δέν μπορεῖς νά στερηθεῖς τό κρασί, πάρε ὅσο θεωρεῖς ὅτι σοῦ εἶναι ἀπαραίτητο, γιά παράδειγμα, δυὸ κοῦπες. Νά μὴν καλλιεργεῖς περιδεὴ συνείδηση, ἀλλὰ ὅ,τι κάνεις νά τό κάνεις γιά τὴ Δόξα τοῦ Θεοῦ, ὅπως τό λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α΄ Κορ. 10, 31).

Προσευχήσου γιά μένα καί συγχώρεσέ με στὸ Ὄνομα τῆς Ἀγάπης.

347 bis

Ἐνας ἀδελφός, πού εἶχε κλείσει τὴν πόρτα του γιά κάποιο χρονικὸ διάστημα, ἀναστατώθηκε ἀπὸ κρυφούς λογισμούς καί ὄνειρα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἤθελε νά ἐγκρατευθεῖ ἀπὸ τό κρασί. Φανέρωσε λοιπὸν τὴν κατάστασή του αὐτὴ στὸ μεγάλο Γέροντα.

Réponse:

Si tu veux vraiment être sauvé, frère, et fuir l'esprit de superbe, supporte une petite humiliation, car c'est pour lui un soufflet. Et ne cherche pas à ce que quelqu'un te fasse une commission, mais fais toi-même les commissions. Jésus en effet a dit, lui qui se déclarait «doux et humble de cœur» (Mt 11, 29): «Le Fils de l'homme n'est pas venu pour être servi, mais pour servir» etc. (Mt 20, 28). Ne ferme donc pas une porte de bois mais celle de la langue (Alph. Poemen 58), et ce n'est pas le vin que tu dois retrancher complètement, mais l'orgueil, qui enivre l'homme insensé. Et ne sois pas semblable à moi qui te dis cela et ne le fais pas, car depuis longtemps tu me vois servi par autrui et tu es scandalisé. Mais beaucoup enseignent et ne font pas, ceux dont le Seigneur a dit: «Écoutez et faites ce qu'ils disent, sans imiter leurs œuvres» (Mt 23, 3). Sors donc toujours pour tes besoins indispensables, mais, quand il n'y a pas nécessité, ne franchis pas la porte. Vis strictement et non avec désinvolture; garde-toi d'être fâché contre celui qui ne te soulage pas, réjouis-toi plutôt.

Quant aux songes, n'y prête aucune attention, car ils sont démoniaques et mensongers. Et ce faisant, ne crois pas que tu fais merveille. En effet, après avoir gardé les commandements, il nous est enjoint de dire: «Nous sommes des serviteurs inutiles» (Lc 17, 10). Nous récolterons cependant ce que nous aurons semé dans ton champ, et alors nous négocierons pour toi le grain.

Que le Seigneur nous fasse la joie de trouver la terre fructifiant à cent, à soixante et à trente pour un (Mt 13, 8; Mc 4, 8), à la gloire du Père, du Fils et du Saint-Esprit.

10. Στο σύνολο του ανθρώπινου γένους, στην Οικουμενική κοινωνία των ανθρώπων, είτε τό θέλουμε είτε τό ἀρνούμαστε, λειτουργούμε σαν «δοχεία συγκοινωνούντα», μικροσκοπικά και μακροσκοπικά εξεταζόμενοι. Πολύ περισσότερο βέβαια αυτό ισχύει στά μέλη μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς καί μάλιστα μοναχικῆς κοινότητος. Πάνω σ' αὐτή τή βάση γίνεται κατανοπή ἡ θέσις τοῦ Ὁσίου καί ἡ εὐαισθησία καί εὐσυνειδησία του γιά τή σπορά τῆς ἀλήθειας στήν ψυχή τοῦ ἀδελφοῦ. Εἶναι τρομακτικές οἱ συνέπειες γιά τήν ἀνθρώπινη κοινωνία ἀπό τήν ἀνέλεγκτη ἡ

Ἀπόκριση

Εάν θέλεις πραγματικά νά σωθεῖς, ἀδελφέ, καί νά ἀπαλλαγεῖς ἀπό τό φρόνημα τῆς ὑπεροχῆς, ὑπόμεινε μιά μικρή ταπεινώση, γιατί αὐτό εἶναι γιά τό φρόνημα αὐτό ἓνα ράπισμα. Καί μή ζητᾷς νά σοῦ κάνει κάποιος μιά παραγγελία, ἀλλά κάνε μόνος σου τίς προμήθειές σου. Πράγματι ὁ Ἰησοῦς, Αὐτός πού διεκήρυττε γιά τόν ἑαυτό του ὅτι εἶναι «πράος καί ταπεινός στήν καρδιά» (Ματθ. 11, 29), ἔχει πεῖ: «Ὁ Υἱός τοῦ Ἀνθρώπου δέν ἦλθε γιά νά διακονηθεῖ, ἀλλά γιά νά διακονήσῃ» κ.τ.λ. (Ματθ. 20, 28). Μήν κλείνεις λοιπόν τήν ξύλινη πόρτα τοῦ κελλιοῦ σου, ἀλλά τήν πόρτα τῆς γλώσσας σου. Ἐκεῖνο πού πρέπει νά κόψεις παντελῶς δέν εἶναι τό κρασί, ἀλλά ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ὁποία κάνει τόν ἀναίσθητο ἄνθρωπο νά φέρεται σάν μεθυσμένος. Καί νά μή θέλεις νά μοιάζεις σέ μένα πού σοῦ τά λέω ὅλα αὐτά, ἀλλά δέν τά πράττω, διότι ἀπό καιρό τό βλέπεις ὅτι ἔμένα μέ διακονοῦν κάποιοι ἄλλοι καί σκανδαλίζονται. Εἶναι βέβαια πολλοί αὐτοί πού διδάσκουν καί δέν πράττουν, εἶναι αὐτοί γιά τούς ὁποίους ὁ Κύριος εἶπε: «Ἀκοῦτε τούς λόγους τούς καί κάνετε ὅ,τι σᾶς λένε, ἀλλά μή μιμεῖσθε τά ἔργα τούς» (Ματθ. 23, 3). Νά βγαίνεις λοιπόν πάντοτε γιά τίς ἀναπόφευκτες ἀνάγκες σου, ἀλλά, ὅταν δέν ὑπάρχει λόγος, νά μή δρασκελίζεις τό κατώφλι τῆς πόρτας σου. Νά ζεῖς αὐστηρά καί λιτά, ἀλλ' ὄχι νωχελικά καί ἀπρόσεκτα. Φρόντιζε νά μὴν ὀργίζονται ἐναντίον αὐτοῦ πού δέν σέ περιποιεῖται, ἀλλά μᾶλλον νά χαίρουν μέσα σου.

Ὅσο γιά τά ὄνειρα, μή δίνεις καμμιὰ σημασία, γιατί εἶναι δαιμονικά καί ἀπατηλά. Καί ὅταν ὅλα αὐτά τά πραγματοποιήσεις, νά μή θεωρεῖς ὅτι ἔκανες τό καθετί τέλεια. Πραγματικά, μετὰ ἀπό τήν ἐκπλήρωση ὅλων τῶν ἐντολῶν, μᾶς ἔχει συστηθεῖ νά λέμε ὅτι «εἴμαστε ἀχρεῖοι δοῦλοι» (Λουκ. 17, 10). Παρά ταῦτα θά συνάξουμε ὅ,τι θά ἔχουμε σπεῖρει μέσα στό χωράφι σου, ἀλλά πρὸς τό παρόν προσπαθοῦμε νά καθαρίσουμε τό σπόρο πού θά σπαρεῖ μέσα σου¹⁰.

Εἶθε ὁ Κύριος νά μᾶς δώσει τή χαρά νά βροῦμε τή γῆ σου νά καρποφορεῖ ἑκατονταπλάσια, ἑξηκονταπλάσια καί τριακονταπλάσια (Ματθ. 13, 8. Μάρκ. 4, 8) πρὸς δόξα τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

κακόβουλη σπορά πού γίνεται στίς ψυχές τῶν νεογνῶν, τῶν βρεφῶν καί τῶν παιδιῶν, γιά νά σταματήσω ἐδῶ, ἀφοῦ οἱ ἔφηβοι καί οἱ νέοι σήμερον ἔχουν φύγει ἀπό τό χώρο τῆς συστηματικῆς ἀγωγῆς. Καί τίς συνέπειες αὐτές τίς ὑφιστάμεθα ὅλοι. «Θά συνάξουμε ὅ,τι θά ἔχουμε σπεῖρει στό χωράφι σου», διακηρύττει ἀνεπιτήδευτα ὁ Ὅσιος. Καί αὐτό ἰσχύει διαχρονικά.

839

Demande

Maître, par le Seigneur, prie pour moi, car toute mon espérance est en Dieu et dans tes saintes prières.

Réponse:

Que l' Esprit-Saint te donne l' assurance que tu es bien toujours ainsi dans ma prière nuit et jour... (La suite manque).

843

La colère de Dieu éclata contre les hommes; beaucoup d' entre eux possédés d' esprits impurs, aboyaient comme des chiens, et quelques-uns faisaient des prophéties de telle sorte que certains s' égarèrent en croyant qu' ils disaient la vérité. De pieux laïcs envoyèrent alors interroger le Grand Vieillard à ce sujet.

Il répondit:

Prévoyant notre faiblesse et notre peu de foi, Dieu nous a dit: «Il arrivera que de faux christs et de faux prophètes surgiront, qui feront des signes et des prodiges au point d' égarer les élus eux-mêmes, s' il était possible» (Mt 24, 24).

844

Réponse du même Grand Vieillard à l' évêque de la ville qui lui avait demandé de lui indiquer ce qu' il devait faire et de prier pour le peuple victime de la colère mentionnée précédemment:

11. Ζούμε σέ μιά εποχή «θρησκευτικού» τουρισμού ἢ τουριστικῆς ἐκμετάλλευσης τῆς θρησκείας. Ἀκόμη ἡ εποχή μας χαρακτηρίζεται ἀπό μιά τάση τῶν Χριστιανῶν νά ἀναζητοῦν «προφῆτες» καί «θαυματοποιούς», γιά νά στηρίζονται καί νά βοηθοῦνται στή ζωή τους. Ὡστε ὁ διάβολος, στήνει ἐργοστάσια παραγωγῆς προφητῶν καί θαυματοποιῶν παντός εἶδους, ἀκόμη καί μέ φιλορθόδοξο προφίλ ἢ ὀρθόδοξες ἐπενδύσεις. Τά «τέρατα» καί τά «σημεῖα» δίνουν καί παίρνουν ἀνάλογα μέ τό ρυθμό τῆς πληροφορικῆς. Εἶναι λοιπόν χρέος μας νά μπορούμε νά δια-

839

Ἑρώτηση

Ἄγιε Γέροντα, γιά τό Ὄνομα τοῦ Κυρίου, προσευχήσου γιά μένα, γιατί ὅλη ἡ ἐλπίδα μου εἶναι στό Θεό καί στίς ἅγιες προσευχές σου.

Ἀπόκριση

Εἶθε τό Ἅγιο Πνεῦμα νά σοῦ χαρίζει πάντοτε τή βεβαιότητα καί τήν ἀσφάλεια ὅτι εἶσαι καλά καί ὅτι βρίσκεσαι στίς προσευχές μου νύκτα καί μέρα. ... (ἡ συνέχεια λείπει).

843

Κάποτε ξέσπασε δυνατά ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ πάνω στούς ἀνθρώπους. Πολλοί ἄνθρωποι λοιπόν κυριεύτηκαν ἀπό ἀκάθαρτα πνεύματα, γαύγизαν σάν σκυλιά. Μερικοί μάλιστα ἔκαναν καί προφητεῖες κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε κάποιοι ἄλλοι ἔπεσαν σέ πλάνες, νομίζοντας ὅτι ἦταν ἀληθινές. Τότε κάποιοι εὐλαβεῖς λαϊκοί ἔστειλαν γράμματα καί ρώτησαν τό μεγάλο Γέροντα γιά τίς καταστάσεις αὐτές.

Αὐτός ἀποκρίθηκε:

Προβλέποντας τήν ἀδυναμία μας καί τήν ὀλιγοπιστία μας ὁ Θεός μᾶς ἔχει πει: «Θά ἔλθει καιρός πού ψευδόχριστοι καί ψευδοπροφῆτες θά σηκωθοῦν καί θά κάνουν τέρατα καί σημεῖα μέ σκοπό νά πλανήσουν, ἄν εἶναι δυνατόν, καί τούς ἐκλεκτούς»¹¹ (Ματθ. 24, 24).

844

Ἀπόκριση τοῦ ἴδιου τοῦ μεγάλου Γέροντα πρὸς τόν Ἐπίσκοπο τῆς πόλης πού τοῦ εἶχε ζητήσει νά τοῦ φανερώσει τί ἔπρεπε νά κάνει, ἀλλά καί νά προσευχηθεῖ γιά τό λαό πού εἶχε πέσει πάνω του ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ, πράγμα πού μνημονεύτηκε σέ προηγούμενη Ἑρωταπόκριση.

κρίνουμε τήν προέλευση καί τήν ποιότητα πού πράγματι ἔχουν ὅσα «τέρατα» καί «σημεῖα» συναντᾶμε στή ζωή μας, γιατί ὁ συνήθης σκοπός καί ἡ στόχευσή τους εἶναι ἡ «ἀποπλάνηση», ὅχι μόνο τῶν πνευματικῶν «ἀνήλικων», ἀλλά «εἰ δυνατόν καί τῶν ἐκλεκτῶν» (Ματθ. 24, 24).

Il convient à Votre Sainteté d' être dans la plus grande désolation pour les affligés. Car c' est l' œuvre du Père et maître spirituel. Et le bon pasteur se soucie de ses brebis et veille sur elles. Apprends donc au peuple à collaborer à la supplication et à la prière faites pour lui, car ainsi de grandes choses sont possibles selon le commandement du Seigneur (Mt 17, 20; Jn 14, 12).

846

Demande

Qu' est-ce que le doute (Mt 14, 31 et 28, 17) du cœur, et qu' est-ce que la duplicité (Jc 1, 8 et 4, 8)?

Réponse:

Le doute du cœur, c' est se demander ou avoir même constamment à l' esprit la question: «Dieu a-t-il ou non pitié de moi?» Si l' on pense que non, c' est de l' incrédulité. Si tu ne crois pas que Dieu veut avoir pour toi beaucoup plus de pitié que tu ne saurais en attendre, pourquoi vas-tu le prier? Quant à la duplicité, c' est ne pas s' abandonner complètement à la mort pour le royaume des cieux et se soucier absolument de quelque chose pour la vie du corps.

847

Demande

Que veut dire la parole: «Une ville ne peut être cachée, quand elle est située sur une montagne» (Mt 5, 14)?

Réponse

La ville, c' est l' âme, et la montagne, la cime des vertus sur laquelle ceux qui sont montés «brillent comme des foyers de lumière dans le monde, possédant une parole de vie qui sera leur gloire au jour du Christ» (Ph 2, 15-16).

12. 'Ο μή αναγεννημένος μεταπτωτικός άνθρωπος μέ τόν όρο «αυτοεγκατάλειψη» νομίζει ότι του ζητούν να κάνει πñδημα στην ðβυσσο του κενού. Όμως μέ την «αυτοεγκατάλειψη», στην πνευματική γλώσσα, έννοούμε να παύσουμε την αυτοπροστασία και να στέρξουμε όποιο ένδεχόμενο αποτέλεσμα θά έχει ή εισπήδησή μας στην αγκαλιά του Θεού, πού μπορεί να είναι άόρατη, αλλά είναι και ή μόνη ασφαλής. Δέν πρέπει βέβαια να άποσιωπηθεϊ τό δραματικό γεγονός ότι άν και ή μεταπτωτικός άνθρωπος είναι «έκτρωμένο παραδείσιο έμβρυο», δέν παύει να «μεγαλοπιάνεται». Γιά τό λόγο αυτό θεωρεϊ άταίριαστη την πατρική αγκάλη του Θεού και τί

Πρέπει ἡ ᾿Αγιότητά Σας νά βρίσκεται στήν πιό θλιβερή ὁδὸν γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς, πού εἶναι τόσο πολὺ πληγωμένοι, γιατί αὐτό εἶναι τό ἔργο τοῦ πνευματικοῦ Πατέρα καί διδασκάλου. Καί ὁ καλὸς ποιμένας ἐνδιαφέρειται καί μεριμνᾷ ἄγρυπνος γιὰ τὰ πρόβατά του. Πρέπει λοιπόν νά διδάξεις τό λαό νά ἀγωνιστεῖ καί νά συμβάλει στίς ἱκεσίες καί στίς προσευχές πού γίνονται γι' αὐτόν, γιατί μόνο ἔτσι κατορθώνονται τὰ μεγάλα ἐπιτεύγματα, κατὰ τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου. (βλ. Ματθ. 17, 20. Ἰωάν. 14, 12).

846

᾿Ερώτηση

Τί εἶναι ἡ ἀμφιβολία (Ματθ 14,31 & 28, 17), ὁ δισταγμός τῆς καρδιᾶς καί ἡ διψυχία; (᾿Ιακ. 1, 8 & 4, 8).

᾿Απόκριση

Ο ᾿δισταγμός τῆς καρδιᾶς εἶναι τό νά διερωτᾶσαι ἢ νά ἔχεις μόνιμα καί σταθερά στήν ψυχὴ σου τό ἐρώτημα· «ὁ Θεὸς θά μέ ἐλεήσει ἢ ὄχι;». ᾿Εάν κανεῖς σταματήσει στό ὄχι, τότε πηγαίνει στήν ἀπιστία. ᾿Όταν δέν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει καί θέλει νά ἔχει γιὰ σένα, ὄχι μόνο ἔλεος, ἀλλά καί πολλά ἄλλα πού δέν γνωρίζεις νά τὰ προσδοκᾷς, ποιὸς εἶναι ὁ λόγος πού Τόν παρακαλεῖς καί προσεύχεσαι σ' Αὐτόν; ᾿Όσο γιὰ τή διψυχία, εἶναι τό νά μὴν αὐτοεγκαταλείψεις πλήρως μέχρι θανάτου γιὰ τή Βασιλεία τῶν οὐρανῶν καί τό νά μεριμνᾷς ἀπόλυτα γιὰ κάποιο πράγμα ἢ ἀγαθό, χρήσιμο μόνο γιὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ¹².

847

᾿Ερώτηση

Τί θέλει νά πεῖ ὁ λόγος· «δέν μπορεῖ νά κρυφτεῖ μία πόλη πού βρίσκειται πάνω σέ ἓνα βουνό;» (Ματθ. 5, 14).

᾿Απόκριση

Η πόλη εἶναι ἡ ψυχὴ καί βουνό εἶναι ἡ κορυφὴ τῶν ἀρετῶν, πάνω στήν ὁποία ὅποιοι ἀνέβουν «λάμπουν ὡς φωστῆρες μέσα στόν κόσμον καί διαθέτουν λόγους ζωῆς, μιᾶς ζωῆς πού θά τοὺς δοξάσει τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ» (Φιλιπ. 2, 15-16).

μπτρική τῆς ᾿Εκκλησίας Του. Εὐκόλα ὁμως πέφτει στήν ἀγκάλη τοῦ διαβόλου, γιατί ὁ διάβολος τὸν πείθει νά τὴ βλέπει ὡς «οὐρανὸ ἐλευθερίας».

848

Demande

Que signifie la parole: «Réjouissez-vous toujours; priez sans cesse; en tout rendez grâces» (1 Th 5, 16-18)?

Réponse

En ces trois choses est renfermé tout notre salut: Se réjouir toujours est une garantie de justice, car on ne peut vraiment se réjouir, semble-t-il, si l'on ne vit pas toujours selon la justice. Prier sans cesse empêche tout mal, car cela ne laisse pas de place en nous pour le diable. Enfin rendre grâces en tout est une preuve manifeste d'amour pour le Christ. Et bien donc, si nous sommes en règle avec les deux premiers préceptes, rendons grâces au Seigneur.

849

Un pieux laïc, riche, interrogea ainsi le bienheureux Jean: Père, il y a quelqu'un à qui je désirais faire quelque bien, et il m'a insulté; j'ai juré de ne plus lui faire de bien, et maintenant j'ai pitié de lui, mais je crains de lui faire du bien à cause du serment. Que dois-je faire, Père?

Réponse:

Enfant, tu as doublement transgressé le précepte de Dieu. Premièrement parce que Dieu a dit: «Ne jurez nullement» (Mt 5, 34), et toi, tu as juré; tu as juré et tu n'as pas fait pénitence à Dieu. Or la pénitence est que tu ne fasses pas ce que tu as juré. Deuxièmement, parce que Dieu a dit: «Bénissez ceux qui vous maudissent et faites du bien à ceux qui vous haïssent» (Mt 5, 44). Or toi

13. 'Ο 'Οσιος συνδέει τή χαρά μέ τήν εἰρήνην πού φέρνει ἡ ἀγαθή συνείδηση ἀπό τήν πραγματική καί ἱστορική ἐκπλήρωση «κάθε δικαιοσύνης». Ἡ μόνιμη αὐτή χαρά δέν μπορεῖ νά εἶναι ποτέ ἓνα ἐπιπόλαιο συναίσθημα πού σχετίζεται μέ τήν ἐπιπολαιότητα καί τήν ὑποκρισία. Εἶναι ἀντιμισθία μιᾶς μόνιμα καταβαλλόμενης ἀγαθῆς προαίρεσης. Ἡ ἀδιάλειπτη προσευχή δέν εἶναι ἡ ἀδιάκοπη συνέχεια σέ μιᾶ «ψυχοτεχνική» διαδικασία, ἀλλά ἡ ὑπαρκτική λειτουργία τῆς ἐσώτερης ὄντολογικῆς ἐν Χριστῷ ἐξάρτησης τοῦ θελήματος τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό Θεό-Πατέρα καί ἡ μέσω τοῦ Χριστοῦ ἀδιάκοπη ὑπαρκτική κοινωνία. Συμμετοχή σ' ἓνα ἀδιάκοπο Internet ἀπ' ὅπου ὁ ἄνθρωπος πληροφορεῖται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί παίρνει ὁδηγίες γιά τήν ἐκπλήρωσή

848

Ἑρώτηση

Τί σημαίνει ὁ λόγος, «πάντοτε καίρετε, ἀδιάλειπτα προσεύχεσθε καί γιά τό καθετί εὐχαριστεῖτε»; (Α΄ Θεσ. 5, 16-18).

Ἀπόκριση

Μέσα σ' αὐτά τά τρία περικλείεται ὅλη ἡ σωτηρία μας. Τό νά καίρεται κάποιος πάντοτε εἶναι μιά ἐνδεικτική ἐγγύηση δικαιοσύνης, γιατί κανεῖς δέν μπορεῖ πραγματικά νά καίρεται –ἔτσι φαίνεται τουλάχιστον– ἂν δέν ζεῖ πάντοτε σύμφωνα μέ τίς ἐπιταγές τῆς δικαιοσύνης. Τό νά προσεύχεται ἀδιάλειπτα ἐμποδίζει κάθε κακό, γιατί ἡ προσευχή δέν ἀφήνει μέσα στήν ψυχή κῶρο γιά τό διάβολο. Τέλος «τό νά εὐχαριστεῖ γιά τό καθετί», εἶναι ἔμπρακτη ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης του πρός τό Χριστό. Ἄν εἴμαστε λοιπόν καλά εὐθυγραμμισμένοι μέ τά δυό πρῶτα παραγγέλματα, ἄς εὐχαριστοῦμε τόν Κύριο¹³.

849

Ἕνας εὐλαβῆς λαϊκός, πλούσιος, ἔκανε αὐτή τήν ἐρώτηση στό μακάριο Ἰωάννη: Πατέρα, ὑπάρχει κάποιος στόν ὁποῖο θέλησα νά κάνω κάποιο καλό καί μ' ἔβρισε. Ὁρκίστηκα νά μήν τοῦ ξανακάνω κάποιο καλό καί τώρα τόν λυπᾶμαι, μά δέν τολμῶ νά τόν βοηθήσω ἐξαιτίας τοῦ ὄρκου.

Τί πρέπει νά κάνω, Πατέρα;

Ἀπόκριση

Παιδί μου, ἔχεις διπλά παραβεῖ τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Πρῶτα-πρῶτα διότι ὁ Κύριος ἔχει πεῖ «νά μήν ὀρκίζεσθε καθόλου» (Μαθ. 5, 34) καί σύ ὀρκίστηκες. Ὁρκίστηκες καί δέν μετανόησες ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Λοιπόν ἡ μετάνοια εἶναι νά μήν κάνεις αὐτό γιά τό ὁποῖο ὀρκίστηκες. Δεύτερο, διότι ὁ Κύριος εἶπε: «Εὐλογεῖτε αὐτούς πού σᾶς καταρῶνται καί ἀγαθοποιεῖτε αὐτούς πού σᾶς μισοῦν» (Μαθ. 5, 44). Ἐσύ ὅμως ὀρκίστηκες νά μήν κάνεις κα-

του, μέσα στήν ὑποταγή καί τή λατρεία.

Ἡ εὐχαριστία εἶναι προῖόν τῆς χαρᾶς καί τῆς προσευχῆς καί εἶναι βίωμα πού οὐσιαστικά καί πραγματικά ἀναφέρεται στό Θεό «διά Ἰησοῦ Χριστοῦ». Δηλαδή ἡ ψυχὴ ὁμολογεῖ ὅτι καί ἡ χαρά καί ἡ προσευχή ἐγίναν πραγματικότητα μόνο ἐν Χριστῷ καί εἶναι ἡ ἐπέκταση τῆς Θείας Εὐχαριστίας στήν καθημερινότητα ὡς βαθύτατη ἐγγνωμοσύνη.

qui as juré de ne pas faire de bien à ton ennemi, tu as transgressé à cause de lui le précepte de Dieu. Tu parviendras à délier ces deux fautes en disant à Dieu avec componction: «Seigneur, j' ai péché, car j' ai juré de faire le mal, mais je te prie, pardonne-moi et délie ce péché que j' ai commis. N' as-tu pas dit: 'Ce que vous lierez sur terre sera lié dans les cieux, et ce que vous délierez sur terre sera délié dans les cieux' (Mt 18, 18)?» Et tu délieras par là ton péché, car ce n' est pas aux seuls apôtres qu' il a dit cette parole, mais aussi aux pécheurs. En effet, quel que soit le nombre de péchés que le pécheur lie par de mauvaises actions, tout sera lié dans les cieux. Mais s' il fait pénitence à Dieu par de bonnes actions, il déliera tout par la pénitence.

850

Demande

Quelqu' un voit son frère en faute et l' annonce à l' abbé. Si le frère entend et ignore qui l' a dénoncé, mais si ensuite il l' apprend, le dénonciateur doit-il le persuader qu' il a parlé non par haine mais par charité, ou bien convient-il qu' il se taise?

Réponse:

C'est en vain qu' il veut le persuader par vaine gloire, pour ne pas apparaître conforme à ses mauvaises pensées. Il indique ainsi qu' il veut paraître juste aux yeux des hommes (Mt 23, 28); mais qu' il se regarde lui-même et apprenne s' il a vraiment dénoncé la faute en vue du profit de son frère. Et s' il trouve qu' il en est ainsi, qu' il abandonne tout à Dieu, et c' est Dieu qui convaincra le cœur de ce frère, comme il sait.

Si le frère lui parle de son propre mouvement ou à cause d' un autre qui en

λό στον ἐχθρό σου. Ἐχεις λοιπόν παραβῆ ἐξαιτίας αὐτοῦ τὴν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Θὰ ἐπιτύχεις ν' ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ αὐτὰ τὰ δυὸ λάθη, ἂν πεῖς στοῦ Θεοῦ μέ συντριβὴ καρδιᾶς: Κύριε, ἁμάρτησα γιατί ὀρκίστηκα νὰ κάνω τό κακό, μά Σ' ἱκετεύω συγχώρεσέ με καί ἀπάλλαξέ με ἀπὸ τό ἁμάρτημα πού διέπραξα. Ἐσύ δέν εἶπες, «αὐτό πού θὰ δέσετε ἐπάνω στή γῆ θὰ εἶναι δεμένο καί στοὺς οὐρανούς, καί αὐτό πού θὰ λύσετε στή γῆ θὰ εἶναι λυμένο καί στοὺς οὐρανούς»; (Ματθ. 18, 18). Ἔτσι θὰ ἀπαλλαγεῖς ἀπὸ τό ἁμάρτημά σου, γιατί δέν τὰ εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Κύριος μόνο στοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ καί σ' αὐτοὺς πού ἁμαρτάνουν. Πραγματικά, ὅσο μεγάλο καί ἂν εἶναι τό πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων, μέ τὰ ὁποῖα δένεται αὐτός πού ἁμαρτάνει, ἐνεργώντας λαθεμένα, ὅλο αὐτό τό πλῆθος θὰ εἶναι δεμένο καί ἀσυγχώρητο καί στοὺς οὐρανούς. Μά ἂν ὁ ἄνθρωπος πού διέπραξε τὴν ἁμαρτία μετανοήσῃ, πραγματικά, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μέ καλὰ ἔργα (ἀντίστοιχα πρὸς ὅσα κακὰ ἔχει διαπράξει), θὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπ' ὅλα μέ τί μετάνοια.

850

Ἑρώτηση

Ἕνας μοναχός εἶδε ἕναν ἄλλο ἀδελφό του μοναχό νὰ πέφτει σέ κάποιο λάθος καί τό ἀνέφερε στον Ἑγούμενο. Σέ περίπτωση πού ὁ ἀδελφός μάθει ὅτι ὁ Ἑγούμενος τό πληροφορήθηκε καί ἀγνοεῖ ποιός τοῦ τό ἀνέφερε, ἀλλὰ στή συνέχεια τοῦ γίνει γνωστό, ὁ ἀδελφός πού ἔχει ἐνημερώσει τόν Ἑγούμενο εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ προσπαθήσῃ νὰ τόν πείσῃ καί νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι αὐτός μίλησε στον Ἑγούμενο, κινούμενος ὄχι ἀπὸ τό πάθος τοῦ μίσους, ἀλλὰ μόνο ἀπὸ ἀγάπη, ἥ εἶναι καλύτερο νὰ σιωπήσῃ;

Ἀπόκριση

Εἶναι μάταιο νὰ θελήσῃ νὰ τόν πείσῃ μέ βάση τὴ ματαιοδοξία· μόνο καί μόνο δηλαδή γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι εἶναι τόσο κακός ὅπως ἐκεῖνος τόν φαντάζεται, διότι ἔτσι δείχνει ὅτι θέλει νὰ φαίνεται δίκαιος στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων (Ματθ. 23, 28). Ὅμως πρέπει νὰ ἐλέγχει τόν ἑαυτό του καί νὰ ἐρευνᾷ νὰ μάθει ἂν ἀληθινὰ ἀνέφερε τό λάθος τοῦ ἀδελφοῦ στον Ἑγούμενο μέ μοναδική πρόθεση τὴν ὠφέλεια τοῦ ἀδελφοῦ του. Καί ἂν βρεῖ ὅτι ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα μέσα του, νὰ ἀφήνῃ τὰ πάντα στοῦ Θεοῦ καί ὁ Θεός θὰ πληροφορήσῃ τὴν καρδιά τοῦ ἀδελφοῦ, μέ τόν τρόπο πού Ἐκεῖνος γνωρίζει.

Ἄν ὅμως ὁ ἀδελφός πού ἔχει πληγωθεῖ μιλήσῃ στον ἀδελφό πού προκάλεσε τὴν πληγὴν του μέ δική του πρωτοβουλία καί σκέψη ἥ ἐπειδὴ κάποιος

a entendu parler, alors il doit le persuader avec humilité et dire: «Dieu sait, frère, que je t' aime et que c' est en vue de ton profit que j' ai parlé. Je me suis dit: Si je parle au sujet de cette mauvaise pensée, il m' en viendra quelque profit; je ne craindrai pas de la manifester à cause de ce qui est écrit: 'Celui qui hait son frère est homicide' (1 Jn 3, 15); et je me suis aussi rappelé ce que dit l' Écriture: 'Choie ton prochain comme toi-même' (Lv 19, 18). J' ai voulu ton amendement, selon cette parole: 'Le frère qui aide son frère est comme une ville fortifiée' (Pr 18, 19). Je t' en prie, si tu me vois dans quelque faute, reprends-moi, toi aussi, à ton tour, afin qu' ainsi, ayant honte, je fasse pénitence pour cette faute.»

Mais s' il a parlé non en vue de l' amendement du frère mais par accusation, il doit faire pénitence et prier Dieu de lui pardonner. S' il est certain que le frère l' a appris, il doit aller se prosterner devant lui et se dédire sincèrement en ces termes: «Pardonne-moi, frère, j' ai parlé à l' instigation du démon, j' ai dit du mal de toi; mais prie pour moi, afin que je fasse pénitence et que Dieu me pardonne, qu' il m' accorde la grâce de la componction, car j' ai péché.» En effet, il n' est pas possible de convaincre un frère avec hypocrisie et mensonge, mais bien avec humilité et vérité. Si le frère ne l' a pas su, il ne convient pas de le lui dire pour ne pas nuire à sa pensée, mais il faut supplier Dieu avec componction pour ta faute.

14. Σ' ὁλόκληρη τὴν Ἀπόκρισίν του ὁ Ὁσῖος μᾶς βοηθᾷ νά βάζουμε, «διακριτικά», τή διάκρισή μας στίς σχέσεις μέ τοὺς ἀδελφούς μας, ὥστε νά μὴν τίς δηλητηριάζουμε μέ ψέματα καί ὑποκρισίες, ἀλλά νά τίς τρέφουμε μέ τὴν ταπεινὴν καὶ τὴν ἀλήθεια. Μόνο σ' αὐτὸ τό μονοπάτι

ἄλλος, πού τό ἔχει ἀκούσει, τοῦ τό ἀνέφερε, τότε ὁ ἀδελφός πού τόν πληγώσε, πρέπει νά προσπαθήσει νά τόν πείσει μέ ταπείνωση καί νά τοῦ πεῖ: Ὁ Θεός γνωρίζει, πώς σέ ἀγαπῶ καί ὅτι μόνο γιά τό καλό σου μίλησα στόν Ἡγούμενο. Σκέφθηκα πώς ἂν μιλήσω στόν Ἡγούμενο γιά τό θέμα αὐτό, θά προέλθει κάτι καλό. Διαφορετικά θά δίσταζα νά τό χειρισθῶ ἔτσι, ἐξαιτίας αὐτοῦ πού εἶναι γραμμένο «αὐτός πού μισεῖ τόν ἀδελφό του εἶναι ἀνθρωποκτόνος» (Α΄ Ἰωάν. 3, 15). Καί φυσικά εἶχα στήν ψυχή μου αὐτό πού λέει ἡ Ἀγία Γραφή: «Θά ἀγαπᾷς τόν πλησίον σου σάν τόν ἑαυτό σου» (Λευϊτ. 19, 18). Θέλησα καί ἐπιδίωξα τή διόρθωσή σου σύμφωνα μέ τό λόγο: «Ὁ ἀδελφός πού βοηθεῖται ἀπό τόν ἀδελφό του εἶναι σάν μιά πόλη καλὰ περιτειχισμένη μέ ἰσχυρά καί ἀπόρρητα τείχη» (Παρμ. 18, 19). Σέ παρακαλῶ, λοιπόν, ἂν καί σύ μέ δεῖς σέ κάποιο λάθος νά μέ ἀναφέρεις μέ τή σειρά σου στόν Ἡγούμενο, ὥστε ἔτσι νά ντραπῶ καί νά μετανοήσω γιά τό λάθος αὐτό.

Ἄν ὅμως ὁ ἀδελφός πού πληροφόρησε τόν Ἡγούμενο δέν μίλησε μέ σκοπό τή διόρθωση τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλά μέ πρόθεση νά τόν κατηγορήσει, τότε ὀφείλει νά μετανοήσει καί νά προσευχηθεῖ στό Θεό ζητώντας συγχώρηση. Καί ἂν εἶναι σίγουρο ὅτι ὁ πληγωμένος ἀδελφός ἔχει μάθει ποιός τόν κατηγορήσε, ὀφείλει νά πάει νά τοῦ βάλει μετάνοια καί νά τοῦ μιλήσει εἰλικρινά μέ τέτοια λόγια: «Συγχώρα με, ἀδελφέ, μίλησα στόν Ἡγούμενο ὑποκινούμενος καί παγιδευμένος ἀπό τό δαίμονα καί σέ κακολόγησα. Ὅμως προσευχήσου γιά μένα ὥστε νά μετανοήσω καί νά συγχωρηθῶ ἀπό τό Θεό, ἀλλά καί νά μοῦ χαρίσει τή Χάρη τῆς συντριβῆς, γιατί ἔχω βαριά ἁμαρτήσῃ». Πράγματι, δέν εἶναι δυνατόν ποτέ νά πείσουμε τόν ἀδελφό μας μέ ψέματα καί ὑποκρισίες, παρά μόνο μέ τήν ταπείνωση καί τήν ἀλήθεια¹⁴. Σέ περίπτωση ὅμως πού ὁ ἀδελφός δέν ἔχει μάθει τίποτε σχετικό, δέν εἶναι πρὸς τό καλό κανενός νά τοῦ μιλήσει, γιά νά μήν ταραξεί τό λογισμό του. Τό μόνο πού μπορεῖ τότε νά γίνει εἶναι νά ζητᾷ ἀπό τό Θεό, μέ διαρκή συντριβή, νά τοῦ συγχωρήσει τό λάθος του.

ἀρέσκεται νά περπατᾷ ἡ ἀγάπη. Κουράστηκε ποτέ κανεὶς ἀπὸ τὸν πραγματικὰ ταπεινὸ καὶ ἀληθινὸ ἀδελφὸ του; Ἀρκεῖ νά ἔχει διάκριση τὴν ὥρα πού λειτουργεῖ τὴν ταπεινὴ καὶ ἀληθινὴ προσηλικότητά του.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- BARSANUPHE ET JEAN de Gaza, Correspondance, Recueil complet traduit du Grec par Lucien Regnault et Philippe Lemaire ou du Georgien par Bernard Outtier, Abbaye Saint-Pierre de Solesmes, 72 - Sable - sur - Sarthe, 1972.
- «ΒΙΒΛΟΣ ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ», Έκδ. Σωτ. Σχοινᾶ - Βόλος 1960.
- «ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ, Έρωταποκρίσεις», ΕΠΕ - Θεσσαλονίκη 1988.
- SAINTS BARSANOUPHIUS and JOHN, Guidance Toward Spiritual Life. Selected and translated by Fr. Seraphim Rose, St. Herman of Alaska Brotherhood, 1990.
- ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Μ., «Όροι κατά πλάτος», Ε.Π.Ε. τόμ. 8, Έκδ. «Γρηγόριος ό Παλαμᾶς» - Θεσσαλονίκη 1973.
- Β.Ε.Π.Ε.Σ., τόμ. 2, «Ή πρός Διόγνητον Έπιστολή», Έκδ., Έποστολικῆς Διακονίας.
- ΒΕΣΣΕΛΙΝΟΒΙΤΣ Κ. ΑΜΒΡ., «Έναίσιμος επί διδακτορία διατριβή «Βαρσανούφιος ό μέγας, Ίωάννης ό προφήτης καί Δωρόθεος ό ἄββᾶς» - Έθῆναι 1941.
- LA BIBLE DE JÉRUSALEM: LA SAINTE BIBLE traduite en français sous la direction de l'École Biblique de Jérusalem, Les éditions du Cerf - Paris 1978.
- ΒΟΣΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ ΘΕΟΔ., «Έντιλεξικόν ἡ Ένομαστικόν τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσης» - Έθῆναι 1962.
- BRENTON C. L., The Septuagint with Apocrypha: Greek and English - Michigan.
- ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΗΛ, «Ή Παλαιά Διαθήκη κατά τούς Ό΄, τόμ. Α΄, Έκδ. Β. Ρηγοπούλου - Θεσσαλονίκη³ 1969.
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, «Περί κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου», Μετάφρ. Έρχ. Παγκρατίου Μπρούσαλη, Έκδ. «Τέρτιος» - Κατερίνη 1992.
- CONCORDANCE to the Septuagint I, II, III. Hatch and Redpath - Graz 1954.
- ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Migne P.G., τόμ. 94.
- ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Δ., «Λεξικό Έρθογραφικό - Έρμηνευτικό», Έκδ. Χ. Γιολάννη - Έθῆναι 1969.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Μητροπολίτου Τρίκκης, «Ἀνατολικὸς Ὁρθόδοξος Μοναχισμὸς» - Ἀθῆναι 1969.

ΔΩΡΟΘΕΟΥ Ἀββᾶ, «Ἔργα Ἀσκητικά», Ἐκδ. «Ἐτοιμασία», Ἰ. Μ. Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου Καρέα - Ἀθῆναι 1981.

DOROTHEOS OF GAZA, Discourses and Sayings, translated, with an introduction By Eric P. Wheeler, Cistersian Publications - Kalamazoo, Michigan 1977.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ Ἑλληνικὴ Μεγάλη, Ἐκδ. «Ο ΦΟΙΝΙΞ», Παύλου Δρανδάκη.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ», Ἐκδ. Ἀθ. Μαρτίνου - Ἀθῆναι 1962.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ Πάπυρος-Larousse-Britannica, Ἐκδ. Πάπυρος - Ἀμαρούσιον Ἀττικῆς, 1981-1994.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, Ἐπισκόπου Κύπρου, Migne P.G., τόμ. 43.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ ΣΩΦΡ., «Ἀγιολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας.

FRANKENBERG W. «Evagrius Ponticus», τόμ. 8, Νέα Σειρά Μελετῶν-Διατριβῶν τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γοτίγγης, τοῦ Ἱστορικοῦ-Φιλολογικοῦ Τμήματος - Βερολῖνο 1912.

HANDKONKORDANZ Zum Griechischen Neuen Testament - Stuttgart, 1953.

ΗΣΑΪΟΥ Ἀββᾶ, «Λόγοι Κθ'», Ἐκδ. Ἰ. Μ. Παντοκράτορος, Νταοῦ Πεντέλης - Ἀθήνα 1988.

ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ, «Ἀπαντα τὰ Εὐρεθέντα Ἀσκητικά», Ἐκδ. Σπανοῦ.

«Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας», Πανεπιστημίου τοῦ Καϊμπεριτζ, Ἐκδ. «Μέλισσα» - Ἀθήνα 1979.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, τόμ. Ζ', «Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν» - Ἀθήνα 1978.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ, «Κλῆμαξ», Ἐκδ. Ἰ. Μ. Παρακλήτου - Ὠρωπὸς Ἀττικῆς 1978.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, «Π' Ὁμιλία εἰς τὴν Γένεσιν», Migne P.G., τόμ. 53.

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας - Ἀθῆναι 1981.

ΚΡΙΑΡΑ ΕΜΜ., «Λεξικὸ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Δημώδους Γραμματείας» - Θεσσαλονίκη 1968.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ., «Λεξικὸν Ἀγ. Γραφῶν», Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωσις Ἐκδ. 1988. Ἐκδ. Κ. Μ. Γρηγόρη - Ἀθῆναι.

LAMPE G.W.H., «A Patristic Greek Lexikon» - P.D. OXFORD University Press, 1961.

«ΛΕΞΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ», Ἐκδ. Βιβλικοῦ Κέντρου «Ἄρτος Ζωῆς» - Ἀθήνα 1980.

«ΛΕΞΙΚΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ», Ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη - Ἀθῆναι.

«ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ», Α. Γαζῆ, τρίτομον, Ἐκδ. Κωνστ. Γκαρπόλα

τοῦ Ὀλυμπίου - Ἐν Ἀθήναις 1839.

LIDDELL H.G. - R. Scott, «Μέγα Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης», Ἐκδ. I. Σιδέρης - Ἀθῆναι.

MIGNE J. P. «Patrologia Graeca» - Paris 1857-1866.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, «Ἐξομολογητάριον», Ἐκδ. Ἅγιος Νικόδημος.

ΟΡΛΑΝΔΟΥ ΑΝΑΣΤ., «Ἡ Ξυλόγλυπτος Παλαιοχριστιανική Βασιλική τῆς Μεσογειακῆς Λεκάνης, Δίτομον ἔργον, τόμ. Β΄, Ἀθήνα 1954.

ΟΡΦΑΝΟΥ ΜΑΡΚΟΥ, «Ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Δίδυμον Ἀλεξανδρῆ τὸν Τυφλόν», Π.Ι.Π.Μ. - Θεσσαλονίκη 1974.

«ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ Ο΄», Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐπιμελεία Pr. D. Dr. Alfred Rahls - Ἀθῆναι 1981.

«Ἡ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ» Ν. Π. Βασιλειάδης, Ἐκδ. ἀδελφότητος Θεολόγων «ὁ ΣΩΤΗΡ» - Ἀθῆναι 1995.

«Ἡ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ» Ἰωάννου Θ. Κολιτσάρα, Ἐκδ. ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ» - Ἀθῆναι 1970.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΥΛ., «Πατρολογία», τόμ. Β΄ - Ἀθήνα 1990.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤ., Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων» - Ἀθήνα 1970.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ Π., «Ἀστικόν Δίκαιον», τόμ. 4. «Οἰκογενειακόν Δίκαιον», Ἐκδ. συμπληρωθεῖσα ὑπὸ Ἰωάν. Ζέππου καὶ Δημ. Ζέππου, Ἐκδ. οἶκος Γ. Φέξης. - Ἀθῆναι 1931.

ΠΑΣΧΟΥ Π. Β., «Γεροντικόν», Ἐκδ. «Ἀστήρ» - Ἀθῆναι 1961.

Patrologia Orientalis. Paris.

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓ., «Ἱστορία καὶ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαίου Δικαίου», Ἐκδ. «Τό Νομικόν» - Ἀθήνα 1955.

ΠΗΔΑΛΙΟΝ, Ἐπιμέλεια Ἀγαπίου Ἱερομονάχου καὶ Νικοδήμου Μοναχοῦ, Ἐκδ. «Ἀστήρ» - Ἀθήνα 1976.

ΠΟΠΟΒΙΤΣ ΙΟΥΣΤ., Ἀρχιμανδρίτου, «Ἀνθρώπος καὶ Θεάνθρωπος», Ἐκδ. «Ἀστήρ», - Ἀθήνα 1974.

ΡΑΜΜΟΥ ΓΕΩΡΓ., «Ὁ ὅρκος ὡς μέσον ἀποδείξεως κατὰ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν», - Ἀθῆναι 1937.

ΡΑΜΦΟΥ ΣΤΕΛ., «Πελεκάνοι ἐρημικοί», Ἐκδ. «Ἀρμός» - Ἀθῆναι 1994.

ROBERT Paul, «LE PETIT ROBERT», Dictionnaire de la langue française - Paris 1990.

ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ ΙΩΑΝ., «Λεξικόν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης», Ἐκδοτικός

ἽΟργανισμός «Φοῖνιξ».

ΣΤΥΛΙΟΥ ΕΥΘ. ἽΕπισκόπου ἽΑχελώου, «Μικρό Χριστιανικό Λεξικό», ἽΕκδ. «ἽΕπτάλοφος».

ΣΩΤΗΡΧΟΥ Π. Μ., «ἽΟ Μέγας Γέρων, ἽΆγιος Βαρσανούφιος καί ὁ μαθητής του ἽΆγιος ἽΙωάννης ὁ Προφήτης» - ἽΑθήνα 1988.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ἽΑρχιμανδρίτου, «ἽΟ ἽΆγιος Σιλουανός ὁ ἽΑθωνίτης», ἽΕκδ. ἽΙ. Μ. Τιμίου Προδρόμου - ἽΈσσεξ ἽΑγγλίας² 1978.

ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝ., «ἽΗ Καινή Διαθήκη», ἽΕκδ. ἽΑδελφότητα Θεολόγων «ὁ ΣΩΤΗΡ» - ἽΑθήνα 1993.

ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝ., «ἽΥπόμνημα εἰς τὰς ἽΕπιστολάς τοῦ ἽΑποστ. Παύλου», ἽΕκδ. ἽΑδελφότητα Θεολόγων ἽἽ «ΖΩΗ» - ἽΑθῆναι.

ΤΡΕΜΠΕΛΑ ΠΑΝ., «Τό Ψαλτήριον», ἽΕκδ. ἽΑδελφότητα Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ» - ἽΑθῆναι 1990.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ, ἽΕκδ. «ἽΑστήρ», ἽΑλ. & ἽΕ. Παπαδημητρίου - ἽΑθῆναι 1963.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ, ἽΕκδ. «Τό Περιβόλι τῆς Παναγίας» - 1987.

ΦΟΥΣΚΑ ΚΩΝΣΤ., «Θέματα Πατρολογίας», ἽΕκδ. «Συμμετρία» - ἽΑθήνα 1994.

ΦΥΤΡΑΚΗ ΑΝΔΡ., «Λείψανα καί Τάφοι Μαρτύρων κατά τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνας» - ἽΑθῆναι 1955.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΝ., «ἽΕλληνική Πατρολογία», τόμ. Γ', ἽΕκδ. ἽΊδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν - Θεσσαλονίκη 1987.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

Γένεσις			21	29	491	142	10	411
18	32	439				144	18	433
44	34	429	Δ' Βασιλειῶν			145	5	479
Ἔξοδος			4	8-37	131	148	5-6	145
4	10	97	5	8-10	31	Παροιμίαι		
4	13	451	Παραλειπομένων Α'			3	28	209
23	3	259, 283	22	13	447		34	11
32	7	199	Τωβίτ			10	27	245
32	32	429	4	15	301	18	19	515, 533
Λευϊτικόν			Ψαλμοί			21	1	433
19	2	515	14	5	285	24	71	11, 313
19	18	515, 533	16	4	27	28	1	15
Ἀριθμοί			17	27	181		18	141
16		33	19	5	427, 457	Ἐκκλησιαστής		
22	28	453,	29	12	311	1	10	167, 173
Δευτερονόμιο			30	6	421	10	4	47
32	7	11	32	10-11	477	12	11	367
	15	195	33	15	393	Σοφία Σειράχ		
Κριταί			41	12	309	7	36	427
16	30	445	49	17	195	11	29	347
Α' Βασιλειῶν			61	13	501	31	31	285
8	5-22	457	80	13	33	34	23	203
15	22	451	85	4	57	Μαλαχίας		
16	2-3	381	93	12	39	1	6	255
28		379	99	4	251	Ἡσαΐας		
Γ' Βασιλειῶν			109	1	173	43	26	79
17	9	31	117	6	473	Ἱερემίας		
				16	513	1	6	97, 451
			118	37	277			
			131	10	327			
			141	8	431			

28	9	299		20	513	Μάρκου		
31	10	369		22	81	3	24	441,
				25	57	4	8	523
Ίεζεκιήλ			9	2	77	5	30	413
4	12-15	457	10	16	183	6	38	413
18	23	243		19-20	115	8	36	343
33	1-6	201		20	409	9	23	251
	11	57, 77		22	187, 473		28-29	409
37	7-8	169		23	35, 421		29	279
				29	411, 413		43	511
Δανιήλ				37	81		48	141
3	35	327		41	101	16	7	201
6		433	11	21	195			
				28	297	Λουκά		
Ματθαίου				29	427, 523	4	4	175
5	3	225		30	309	5	14	249
	4	349	12	36	45		31	23
	7	299	13	8	523		34	77
	9	67, 289		16	303	6	22	31
	10	225		43	169		27-28	291
	14	527		48	147		31	301,
	16	497		52	461		36	301
	20	61	14	27	57		37	27
	26	167, 177		31	527		38	517
	28	125	16	18	443, 497		45	27
	28-29	269		19	445	8	24	189,
	34	529		26	281		39	249
	39	183	17	15-16	409	9	62	77,
	40	35, 281		20	527	10	16	93
	44	529	18	15-16	103		19	519
	45	299, 439		18	531	12	31	483
	48	35	19	21	211, 307	14	26	457
6	8	409, 483	20	12	187	16	10	345
	14	283		28	523	17	1	283
	15	35	22	30	175		10	523
7	5	263	23	3	523	20	25	111
	6	303, 469		28	531	21	19	45
	7	19	24	24	525	24	38	309
	7-8	435		35	447			
	8	165	25	9	215	Ίωάννου		
	16	143		33	511	1	13	177
	17	459		34	223, 225	3	3	175
	18	35		35	419		5-6	177
	24	501		40	485		7	177
8	4	249		46	141		8	249
	8	97	28	17	527	4	18	185
	12	299				5	14	515

19	417	Α' Κορινθίους	3	20	57
22	173	2 9 427	4	14	461
8 51	107	4 7 393		25	515
10 27	37	20 31		31	155
11 34	413	6 9-10 269	5	16	79
14 10	417	13 173		18	109
12	527	7 15 85, 443	Φιλιππησίους		
15	321	24 447	1	6	345
16	417	27 275, 473	2	15-16	527
18	99	31 501	3	21	167, 171
28	417	35 307	4	13	217
15 5	385, 393	8 4 & 11 399	Κολασσαεῖς		
16 23	417	8 175	2	14	515
24	23	9 24 161, 517	Α' Θεσσαλονικεῖς		
33	57, 107	10 25 405	2	9	373
17 11-13	105	31 521	5	14	101
20-21	513	32 109		16-18	529
Πράξεις		12 4-11 159	17	329	
1 7	245	28 165	18	89, 521	
3 6	215	13 8 431	21	27	
Ρωμαίους		9 157	Α' Τιμόθεον		
1 22	143	15 28 167, 171,	2	4	57, 105, 317
2 6	155	173	3	1	425
21	265, 303	33 461	7	449	
5 4	57	43-44 171	Β' Τιμόθεον		
4-5	189, 483	50 167, 175	1	9	515
7 6	515	53 169		14	483
23	185	16 22 321	2	15	475
Β' Κορινθίους		Β' Τιμόθεον			
2 1	513	3	12	483	
	15-16 249, 415		4	2	39, 517
5 10	155	Τίτο			
7 10	89	1	2	251	
8 14	215	Έβραίους			
9 6	219	2	13	173	
	217	6	30	279	
12 7	411	14	25	429	
	11 155, 429	Έφεσίους			
Γαλάτας		1	4-9	189	
1 10	427, 485	3	6	39	
3 3	485	Α' Κορινθίους			
6 2	93, 101, 157	2	9	427	
	217	4	14	461	
Έφεσίους			25	515	
1 3	155		31	155	

13	5	131, 293, 477			203	Α΄ Ἰωάννου		
					279, 475, 515	3	2	171
Ἰακώβου			20		93		4	283
1	2	309, 483					15	119, 533
	8	527	Α΄ Πέτρου			5	19	79
2	13	345	2	9	173			
3	15	147	3	9	283	Ἀποκάλυψις		
4	3	435		16	485	14	13	431
	8	527	4	11	99			
5	16	23, 85, 105,	5	8	193			

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ Α΄, Β΄, Γ΄ ΤΟΜΩΝ

Οί ἀριθμοί παραπέμπουν στήν ἀντίστοιχη Ἑρωταπόκριση τοῦ κειμένου

Ἀββᾶς (ἡγούμενος) Α΄ 48, 142, Β΄ 226, 235, 236, 242, 243, 250, 252, 253, 286, 288, 293-297, 308, 488, Γ΄ 537, 550, 551, 567, 570(Διήγ. Σερ. σελ. 65), 614, 615, 644.
Ἀβραάμ, πατριάρχης Α΄ 158, 201, Β΄ 456, 469, Γ΄ 810.
Ἀγαθά ἐπουράνια Α΄ 185.
Ἀγαθόν Β΄ 235, 403, 409-411, 454, Γ΄ 836. — ἔργον Α΄ 61, Β΄ 257, 272, 506. — κατά Θεόν ἢ ἐκ τοῦ διαβόλου; Β΄ 406-408. — οὐ γεννᾶται ἀπό κακοῦ Β΄ 483, Γ΄ 656. Διά — ἡ διόρθωσις Α΄ 15, Γ΄ 658.
Ἀγαθοποιεῖν Γ΄ 568, 680, 681.
Ἀγάπη Α΄ 9, 20, 120, 158, 169, 194, 203, 208, 210, Β΄ 231, Γ΄ 567, 701, 790. — πρὸς Θεόν Α΄ 121, Β΄ 261. — πρὸς πλησίον Α΄ 109, 138, 156, 192, Β΄ 339, 490. — πρὸς ὅλους Α΄ 32, Β΄ 271. — πρὸς πειράζοντας Α΄ 21. — μεταξύ Γέροντος καὶ ὑποτακτικοῦ Α΄ 49, Β΄ 236, 485. «— τοῦ Χριστοῦ» Α΄ 166, 167. — ὁδηγεῖ εἰς οὐρανόν Α΄ 22, 206. Τελεία — Α΄ 17, 18, 57, 137, Γ΄ 790. Μέτρα — Β΄ 270, 342. Πίστις, ἐλπίς, — Β΄ 227, 229, 230, 497. Κοινὴ Τράπεζα τῆς

— Α΄ 323.
Ἄγγελος Α΄ 7, 8, 146, Γ΄ 600, 607, 826.
Ἀγίασμα Γ΄ 685, 753.
Ἀγιασμός Α΄ 114, 122, Β΄ 244, 353, Γ΄ 604.
Ἅγιος Α΄ 22, 31, 61, 62, 132, 156, 173, 201, Β΄ 261, 389, 420, 484, 499, Γ΄ 553, 604, 605, 778, 782. Εὐχαὶ τῶν — Α΄ 114, 145, 186, 189, 200, Β΄ 229, Γ΄ 614.
Ἀγνώσις Α΄ 37.
Ἀγοράζειν Γ΄ 756, 777.
Ἀγρός Α΄ 33.
Ἀγρυπνία Α΄ 35, 75, 76, 84, 142, Γ΄ 741.
Ἀγών Α΄ 24, Β΄ 259. Ἰηπικός — Β΄ 453.
Ἀδελφός Γ΄ 548. — κατὰ σάρκα Β΄ 348, 495. Ὁ Ἰησοῦς — ἀνθρώπου, ὁ ἄνθρωπος — Ἰησοῦ Α΄ 204.
Ἀδριανία Α΄ 166.
Ἀδιακρισία Γ΄ 621, 624.
Ἀδιάλειπτος. — προσευχή Α΄ 140, 182, Β΄ 255, 258, 425, 441, 511, Γ΄ 709, 710. — μνήμη Θεοῦ, τοῦ φόβου Αὐτοῦ Β΄ 266, 329, 424, Γ΄ 661.
Ἀδίκημα, **Ἀδικία** Β΄ 482, Γ΄ 724, 769, 785, 823, 827, 829.
Ἀδολεσχεία. — ὀνωφελής Γ΄ 606.

— ἄκαιρος Γ΄ 607.
Ἀδυναμία Β΄ 507, Γ΄ 684.
Ἀεργία Α΄ 66.
Ἀζαρίας Β΄ 382.
Ἄθυμία Α΄ 15, 201.
Αἰγύπτιος (λογισμός φθορᾶς) Α΄ 42.
Αἰλιανός, ἀββᾶς Β΄ 224.
Αἵματοχυσία (ἀφιέναι τὸ θέλημα) Β΄ 254.
Αἰμορροῦσα Α΄ 94, Β΄ 532.
Αἰνίγμα Α΄ 40, Β΄ 223.
Αἵρεσις Γ΄ 537-539. — φαρισαϊκή Α΄ 34.
Αἰρετικός Α΄ 59, Γ΄ 536, 601, 696, 700-702, 733, 734.
Αἰσθησις, Αἰσθητήριον Α΄ 121, Β΄ 256, 267, 462, Γ΄ 612.
Αἰτία τῆς ἁμαρτίας Γ΄ 684.
Αἴτιον Γ΄ 620.
Αἰχμαλωσία τοῦ νοῦ Α΄ 100, Β΄ 277, 446.
Αἰών Γ΄ 607.
Ἀκατάληπτον Γ΄ 599, 600, 604.
Ἀκέραιος Α΄ 49.
Ἀκεραιότης περιστερᾶς Α΄ 163, Β΄ 237, 238, Γ΄ 610.
Ἀκηδία Α΄ 13, 68, 78, 92, 97, 115, Β΄ 258, 442, 473, 500, Γ΄ 562, 563, 613, 621.
Ἀκολουθεῖν Χριστῷ Α΄ 60, 62.
Ἀκούσιον Γ΄ 640.

- ***Ἀκρίς** Γ΄ 685.
 ***Ἀκτιμοσύνη** Γ΄ 600.
 ***Ἀλαζονεία** Β΄ 453.
 ***Ἄλᾱς** τῆς γῆς Α΄ 17, 113, 157, 158.
 ***Ἀλήθεια** Β΄ 376, 510, Γ΄ 823, 826, 831. Πνεῦμα τό Ἅγιον ὁδηγεῖ ἐν – Α΄ 109, 120.
 ***Ἀλλαγή** ἀποκρίσεις Πατέρων Β΄ 363, 364.
 ***Ἀλληγορία** Β΄ 241.
 ***Ἀλλοεθνής** Γ΄ 752, 776, 777, 822.
 ***Ἄλογον** (ζῶον) Γ΄ 753.
 ***Ἀμαλκή** (νοπτός ἐχθρός) Α΄ 92.
 ***Ἀμάρτημα, Ἄμαρτία** Α΄ 37, 61, Β΄ 231, 233, 240, 244, 256, 333, 394-396, 399, 428, 442, 498, 532, Γ΄ 667, 675, 684, 695, 760. Ἄφεσις, συγχώρησις – Α΄ 10, 145, 147, 202, 210, 215, Β΄ 229, 230, 234, 345, 359, 383, 463, Γ΄ 543. – κατά προαίρεσιν, παρὰ προαίρεσιν Γ΄ 611. Μνήμη – Β΄ 237. Βαστάσαι – Α΄ 169, Β΄ 270.
 ***Ἀμαρτωλός** Α΄ 17, 31, 71, 77, 191, Β΄ 403, 404, 414, 415, 420, 425, 463, Γ΄ 605, 616, 689, 700.
 ***Ἀμέλεια** Α΄ 46, 62, 78, 89, 91, 114, 144, 158, 197, Β΄ 226, 259, 267, 268, 332, 347, 371, 379, 498.
 ***Ἀμεριμνία** Α΄ 37, 38, 48, 50, 53, 69, 156, Β΄ 252, 253, 259, 311, 312, 462, 525, Γ΄ 571, 790.
 ***Ἀμέριμνος** Α΄ 49, Β΄ 254.
 ***Ἀμορραῖοι** (οἱ δαίμονες) Α΄ 92.
 ***Ἀμφιβολία** Γ΄ 748, 833.
 ***Ἀμφοτεροδέξια** Β΄ 220.
 ***Ἀναγκάζειν** τόν ἑαυτόν Β΄ 522.
 ***Ἀνάγκη** Γ΄ 674. Κατά – σωτηρία Γ΄ 637, 638. Κατά – ἀγαθοποιᾶ Γ΄ 639.
 ***Ἀναγινώσκειν** βίους Πατέρων Α΄ 79.
 ***Ἀνάγνωσις** Α΄ 181, 182, Β΄ 427, 428, Γ΄ 722. Ἑλληνιστὶ – Β΄ 228.
 ***Ἀναθεματίζειν** Γ΄ 700-702.
 ***Ἀνάλαβος** Α΄ 123, 167.
 ***Ἀνανίας** Β΄ 382.
 ***Ἀνάξιος** Α΄ 164, Β΄ 455, 463, 464, 488, Γ΄ 644, 683, 798.
 ***Ἀνάπαυσις** (βλ. καὶ Κατάπαυσις) Α΄ 47, 193, Γ΄ 682. – ἐν Κυρίῳ Α΄ 9, 28, 29, 43, 52, 55, 79, 189, Β΄ 351. – σαρκός Α΄ 109, 124, 132, 133, 170, 191, Γ΄ 562, 582-584. Ἀναπαύειν τόν ἀδελφόν Α΄ 216, 218, Β΄ 503.
 ***Ἀνάστασις** Α΄ 153, 154, 156, Γ΄ 607.
 ***Ἀναχώρησις**. – εἰς τόν μονήρη βίον Α΄ 33, Γ΄ 571, 572. – εἰς ἕτερον τόπον Γ΄ 538. – ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς Γ΄ 789, 804. – ἐκ συνάξεως πρὸ τῆς ἀπολύσεως Γ΄ 736. – πρὸς Θεόν Γ΄ 598.
 ***Ἀνελησιτία** Β΄ 230, 240, 465.
 ***Ἀνγκοῖα** Γ΄ 551, 614.
 ***Ἀνθράκια** Γ΄ 599.
 ***Ἀνθρωπαρέσκεια** Β΄ 237, 261, 319, 335, 454, 460, Γ΄ 578, 789, 824, 825, 832.
 ***Ἀνθρωπαρέσκος** Β΄ 488.
 ***Ἀνθρωπος**. – νέος Α΄ 49, 173. – παλαιός Α΄ 14, 49, 113, 114, 120, 163, 167, 173, 197, 207, Β΄ 324, Γ΄ 553.
 ***Ἀνταροΐα** Γ΄ 550.
 ***Ἀντιλογία** Β΄ 248, Γ΄ 549, 550. – στόν λογισμὸν Β΄ 304.
 ***Ἀνυποταξία** Β΄ 311.
 ***Ἀξία** κοσμική Γ΄ 664.
 ***Ἄξιος** Γ΄ 647, 798.
 ***Ἀπάθεια** Α΄ 72, 182.
 ***Ἀπαρρησίαστον** Β΄ 247, 257, 271.
 ***Ἀπειθεια** Β΄ 230, 236, Γ΄ 614.
 ***Ἀπελπισία** Β΄ 532, Γ΄ 553.
 ***Ἀπιστία** Α΄ 34, 66, 105, 110, 154, 179, 180, Β΄ 226, 230, 236, 237, 253, 307, 389, 532, Γ΄ 612, 645.
 ***Ἀπιστος** Α΄ 59, Β΄ 382.
 ***Ἀπόγνωσις** Α΄ 173, Β΄ 229, 240, 255, 269.
 ***Ἀποθνήσκειν**. – τῇ σαρκί Α΄ 60. – ἀπὸ παντός ἀνθρώπου Α΄ 38, 55, Β΄ 259, 505, Γ΄ 553.
 ***Ἀποκατάστασις** Γ΄ 600, 604.
 ***Ἀπόκρισις**. – Βαρσανουφίου Α΄ 49, Β΄ 226. – Πατέρων Β΄ 264, 362-364, 369, 370, 373, 374, Γ΄ 690, 811. Διακόνημα ἐκτός Μονῆς Β΄ 354-356.
 ***Ἀπολογία** Β΄ 298. – εἰς τὴν μέλλουσαν Κρίσιν Α΄ 57, Β΄ 488, Γ΄ 604. – γέροντος διὰ τόν ὑποτακτικὸν του Γ΄ 549, 614.
 ***Ἀπόλυσις**. – συνάξεως Γ΄ 736. Εὐλογία Β΄ 355, 356.
 ***Ἀποστηθίζειν** Α΄ 143, 181.
 ***Ἀπόστολοι** Γ΄ 576.
 ***Ἀπόστολος** (ὁ Παῦλος) Α΄ 57, 60, Γ΄ 607.
 ***Ἀποσχιστής** Γ΄ 821.
 ***Ἀποταγή** Α΄ 62, Β΄ 252, Γ΄ 572. Ἀποτάξασθαι γυναικί Γ΄ 662.
 ***Ἀπώλεια**. – ψυχῆς Α΄ 192, Β΄ 248, 256, Γ΄ 551, 553, 613, 614, 638, 668, 670, 790. – πράγματος Β΄ 467, Γ΄ 729, 746, 747.
 ***Ἀράκνη**. «Ἐκτακῆσται ὡς – ἡ ψυχὴ» Α΄ 66, 132, 162.
 ***Ἀργία**. – πρὸς ἀγαθόν Α΄ 135, 156.
 ***Ἀργολογία** Α΄ 130, Β΄ 271, 342, Γ΄ 604, 707.
 ***Ἀργός** Β΄ 385, Γ΄ 604. – λόγος Β΄ 498, Γ΄ 554.
 ***Ἀρεμβάστως** ψάλλειν, λαλεῖν τῷ Θεῷ Α΄ 79, Β΄ 429.
 ***Ἀρετή** Α΄ 213, Γ΄ 576, 628.
 ***Ἄρνησις** τοῦ ἑαυτοῦ Α΄ 60, Β΄

257.
Ἀρπαγή τοῦ νοῦ Γ' 660.
Ἀρρώστια. Αἰτία τῆς — Β' 520, 521.
Ἀρσένιος, ὁ Μέγας Α' 62, Β' 256.
Ἄρτος Β' 404.
Ἀρχάριος Α' 187, 192, 193.
Ἀρχή. Βάλλειν — Α' 159. Β' 234, 257, Γ' 614. — καλῶν καὶ κακῶν Α' 63. — τῆς ὁδοῦ ἡσυχίας Β' 269. — τῆς κατὰ Θεὸν ἐργασίας Β' 494.
Ἄρχων Γ' 840.
Ἀσθένεια. — σωματική Α' 23, 32, 77, 98, 130, 140, 154, 170, 172-176, 179, 183, 185, Β' 250, 257, 348, 509-511, 518, 519, 522, 527, Γ' 8Σ, 613, 643. — αἰσθητή καὶ νοητή Β' 483. Ἀδυναμία ἀνθρώπινη Α' 66, 197, Γ' 617, 636, 654, 707.
Ἀσθενής Α' 75, 168, 218, Β' 512, Γ' 770.
Ἀσιώπητον Β' 320.
Ἀσκησις Α' 173, 200, Γ' 600.
Ἀσύνετος Β' 332.
Ἀτάραχον Β' 467.
Ἀτιμία Α' 161, Β' 307.
Ἀτυχία Β' 383.
Αὐτεξούσιον Α' 154, Β' 389, 482, Γ' 763.
Αὐτοκατάκριτος Β' 229, 464.
Αὐτομεμψία, βλ. Μέμψις.
Ἄφεςις ἁμαρτιῶν βλ. Ἀμάρτημα.
Ἀφροσύνη Α' 158.
Ἄφρων Α' 17, 164.
Ἀψήφιστον Α' 69, 189, 196, Β' 257, 259, 271, 272, 278, Γ' 600.
Βαβυλώνιος (ὁ δαίμων) Β' 256, 257.
Βάπτισμα Α' 154, Γ' 820, 821.
Βάρος δαιμόνων Β' 479, 512.
Βασιλεία Γ' 801. — τῶν οὐρα-

νῶν Α' 117, 162, 201, Γ' 627, 647.
Βασιλεύς Γ' 792, 802, 803.
Βαστάζειν. «— τὰ βάρη ἀλλήλων» Α' 199, 218, Γ' 616. — τὸν ἀδελφόν, πλυσίον Α' 122, Β' 483, 489, Γ' 654. — ἁμαρτίας ἀδελφοῦ Α' 169, Β' 270. — τὸν Σταυρόν Β' 314.
Βιάσασθαι ἐαυτὸν Β' 243.
Βιβλίον δογματικόν Γ' 547, 606.
Βίοι Πατέρων Α' 79. Γ' 690.
Βλαβερόν, Βλάπτων Α' 60, Β' 350, 483, Γ' 748, 782. — βρῶμα Β' 525-528, 530.
Βλάβη ἀδελφῶν Γ' 591.
Βλασφημία Α' 44, 45, Β' 229, Γ' 658, 725.
Βοήθεια Γ' 553. — Θεοῦ Γ' 823.
Βόρβορος Β' 352.
Βουλή Β' 308, Γ' 694.
Βρῶμα, Βρώσις Α' 83, 86, 88, 91, 114, 214, Β' 510, 523, 529. Βλάπτων — Β' 525-528, 530. — εὐτελές, πολυτελέστερον Β' 531.
Γαλήνη Α' 21.
Γαστριμαργία Α' 86, 88, 93, Β' 328, 502.
Γείτονες Γ' 685.
Γέλως Β' 454, 458, 461.
Γέρων Α' 48, Β' 341, 373, 374, 504, Γ' 547, 778. Ὄνομα τοῦ — Β' 263, 364. Δέσις — 643.
Γῆ τῆς ψυχῆς Γ' 573.
Γῶσσα Β' 284.
Γνώμη τῶν Πατέρων Γ' 534, 535.
Γνώσις. Ψευδώνυμος — Β' 373. — τῶν μελλόντων Γ' 600.
Γογγυσμός Γ' 621.
Γονυκλισία Α' 93, 95.
Γραῖα Γ' 571, 572, 595.
Γραφαί, Γραφή Ἁγία Α' 126, Β' 382, 469, Γ' 605, 607,

698.
Γρηγόριος. — ὁ Θεολόγος Γ' 604. — ὁ Νύσσης Γ' 604.
Γυνή Α' 60, 64-66, 156. Συνεσθῆιν γυναικί Β' 354. Συντεκεῖν γυναικί Γ' 595, 661. Ἀποτάσθαι — Γ' 662.
Δαβὶδ, προφήτης Α' 122.
Δαίμων Α' 45, 60, 66, 69, 73, 91, 116, 124, 160, Β' 225, 229, 235, 237, 244, 259, 260, 304, 406, 414, 421, 442, 448, 479, Γ' 562, 692. Ἀσθένεια ἐκ τῶν — ; Α' 174, 183, Β' 511, 517, 519, 522. Φθόνος — Α' 162, 179, 180, Β' 258. — φέρουν ταραχή Α' 166, Β' 236, 455. Τῶν — τὰ περισσά Β' 433, Γ' 541.
Δάκρυα (βλ. καὶ Κλῆμα) Α' 18, 61, 77, 90, Β' 257, 285, 512.
Δανιήλ, προφήτης Α' 164, Γ' 792.
Δέσις (βλ. καὶ Εὐχή, Προσευχή) Α' 109, 204. «— δικαίου ἐνεργουμένη» Α' 132, 145, 189, 203, Β' 387, 388, Γ' 573, 616, 666, 824. — Γέροντος Γ' 643.
Δειλία Α' 67, 105, Β' 232, 258, 434, 435, Γ' 684, 704.
Δέρειν (ἀδελφόν) Β' 483.
Δεσμός (κανὼν) Β' 332.
Διάβολος Α' 18, 46, 57, 73, 103, 165, 173, 193, 196, 214, Β' 236, 238, 240, 241, 330, 394, 416, 483, 512, Γ' 550, 551, 553, 600, 601, 606, 607, 614, 615, 631, 636, 657, 659, 684, 724. Ἡ λύπη καὶ ταραχή τοῦ — Α' 58, 188, 190, 192, Β' 454. Πειρασμός ἀπὸ — Α' 93, Β' 256. Φθόνος — Α' 95, 199, Β' 255. «Ἀγαθόν» ἐκ τοῦ — Β' 405, 407. Ἀρχὴ καὶ ἐξουσία τοῦ — Α' 63.
Δίαπτα Α' 85, 159, 160, 175, Β'

- 503, 511.
- Διακόνημα**, (βλ. Διακονία, Ἔργον, Ἐργόχειρον, Ἀπόκρισις).
- Διακονία**, **Διακόνημα** Α' 27. — ἀδελφοῦ (βλ. καί Ὑπηρετεῖν) Α' 185, 218, Β' 233, 316.
- Διάκονος** Β' 241, 242, 244.
- Διάκρισις** Α' 23, 60, 85, 143, 173, 175, Β' 238, 265, 266, 518, Γ' 546, 570(Διήγ. Σερ. σελ. 66), 621, 622, 682, 713.
- Διαφθορά** Γ' 774.
- Δίγαμος** Γ' 816.
- Διδασκαλία** Α' 163, 164.
- Διδάσκαλος** Α' 162, Β' 233, Γ' 604.
- Διδαχή**. — σαρκική Γ' 584. — διαβόλου Γ' 601.
- Δίδυμος** Γ' 600.
- Διήγημα** Β' 470-472. — Ἀγίων Γραφῶν, Πατέρων Β' 469.
- Δικάζειν** Γ' 651, 720, 721.
- Δίκαιος** Α' 31, 191, Β' 392, 403, 404.
- Δικαιοσύνη** Γ' 627.
- Δικαίωμα** Α' 69, 104, 124, 163, 164, 188, 190, 191, 199, Β' 237, 259, 330, 333, 352, 379, 477, Γ' 615, 644, 724.
- Δικαστήριον** Γ' 670.
- Δίκη** Γ' 725.
- Διοικήσις** Β' 330, 440. — κοινοβίου Γ' 574, 575, 579.
- Διόρθωσις** Γ' 658, 733, 836. — ἑαυτοῦ Β' 383. — ἀδελφοῦ Α' 13, Β' 295, 297, 331, 332, Γ' 655, 657.
- Διορίζειν** ἑαυτῶ Α' 28.
- Διотаγμός** Β' 230.
- Διφυκία** Α' 168.
- Διωγμός** Β' 244, Γ' 627, 703, 786, 787, 829.
- Δόγμα** Γ' 695.
- Δογματικόν** βιβλίον Γ' 547, 606.
- Δογματικός** κανὼν Β' 370.
- Δοκιμασία, Δοκιμή** Α' 21, Γ' 567, 613, 683, 829. Πειρασμοί εἰς — Α' 201, Β' 248, 391. Ἀσθένεια εἰς — Α' 172, 176.
- Δόξα** Α' 161, 204, Β' 401, Γ' 599, 699. — ἁγίων Β' 382. — ὑπὲρ τήν ἐργασίαν Α' 118.
- Δοξολογία** Α' 166, 178, 204, Β' 241, 443, Γ' 717.
- Δούκα** Γ' 831.
- Δούλος** Γ' 649, 653. — Χριστοῦ Α' 163, 185, 192.
- Δοῦναι** τοῖς πτωχοῖς Γ' 587, 620, 623, 625, 626, 629-631, 635, 636.
- Δύναμις** Γ' 629, 763. Κατά — Α' 84, 110, Β' 496, Γ' 636, 648. Ὑπέρ — Γ' 562, 622, 733. Ὑπέρ — κατά — Γ' 621. «Τῇ δυνάμει Θεοῦ» Α' 78, Β' 493. «Ποιήσωμεν —» 617.
- Δυσφημία** Β' 229, 231.
- Δωρεά, Δώρημα** Θεοῦ (βλ. καί Χάρισμα) Α' 207, 208.
- Ἐβδομάς ἐτῶν** Α' 155, 156.
- Ἐγγόν** Γ' 731.
- Ἐγκατάλειψις** Α' 44, Β' 240.
- Ἐγκράτεια** Α' 81, 85, 98, 214, Β' 256, Γ' 546.
- Ἐγρήγορος** Α' 68, 111, Β' 511.
- Ἐθνικός** Γ' 775.
- Εἰδωλόθυτον** Γ' 772.
- Εἰδωλολατρεία** (φιλαργυρία) Γ' 789.
- Εἰρήνη** Α' 9, 57, 61, 187, 188, Β' 425, 455, Γ' 678, 726.
- Εἰρηνοποιεῖν** Γ' 570(Διήγ. Σερ. σελ. 66), 678.
- Εἰρηνοποιός** Γ' 627.
- Ἐκατόνταρχος** Β' 388, 455, 456, 532, Γ' 576.
- Ἐκδίκησις** Α' 64, Γ' 667.
- Ἐκκλησία** Γ' 801, 805, 823, 828, 835. Ναός Γ' 736, 741, 742, 751. Λαλεῖν ἐν τῇ — Γ' 737.
- Ἐκκούσιον** Γ' 640.
- Ἐλεγχος** Α' 156, 163, Γ' 581.
- Ἐλεημοσύνη** (βλ. καί Δοῦναι τοῖς πτωχοῖς.) Γ' 618, 627, 638.
- Ἐλεος** Α' 17, 112, Β' 243, 314, 412, 421, 507, Γ' 544, 553. — μικρόν καί μέγα Α' 186. «Μὴ ἐλεήσης πτωχὸν ἐν κρίσει» Γ' 651, 671.
- Ἐλευθερία** Α' 3, Β' 375-378.
- Ἐλισσαίος** Α' 105, Β' 389.
- Ἕλλην** (ἐθνικός) Γ' 821.
- Ἑλληνικά** ἀνάγνωσις Β' 228.
- Ἑλπίς** Α' 159, 161, 173, Β' 231, 390, Γ' 542, 543, 614, 744, 809. Πίστις, —, ἀγάπη Β' 227, 229, 230, 497.
- Ἑμμανουήλ** Γ' 837.
- Ἑμπαθῶς** ἐπιβλέπειν Γ' 659.
- Ἐν**. «— εἶναι οἱ δύο» Β' 305.
- Ἐναντίος** (δαίμων) Β' 424.
- Ἐντολή** Β' 226, 239, 328, 368-371, 378, 409, 410, Γ' 536, 647, 652, 701, 776.
- Ἐνυπνιασμός** (βλ. καί Κίνησις, Νυκτερινός πόλεμος) Γ' 692.
- Ἐνύπνιον** Α' 174, Β' 418.
- Ἐξαγόρευσις**. — ἁμαρτιῶν Β' 399. — λογισμῶν Β' 223.
- Ἐξελεθῆν** ἀπὸ τοῦ κοινοβίου Γ' 554, 566.
- Ἐξις** Α' 85. «Καθ' ἕξιν» Α' 86.
- Ἐξουδένωσις** Α' 156, Β' 256, 277, 278, 379, 498, Γ' 679.
- Ἐξουσία** Β' 341, Γ' 684, 830, 831. — κατὰ Θεόν Γ' 576. — τοῦ λῦσαι καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας Γ' 569. — τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκαρπίων Α' 20. — τοῦ διαβόλου Α' 63.
- Ἑορτή** Γ' 751.
- Ἑπανος** Β' 279-282. — ἑαυτοῦ Β' 412, 426.
- Ἑπαρσις** Α' 2, 93, Β' 421.
- Ἑπηρεάζων** Γ' 682.
- Ἑπιθυμία** Β' 235, 245, 256, 261, 392, Γ' 570, 661. Κατ' — Α' 86.

Ἐπιλαλία Γ' 753, 754.
Ἐπινίκιος ὕμνος Β' 241.
Ἐπίσκοπος Γ' 788-793, 802, 804, 826.
Ἐπιτίμιον Α' 12, 48, Γ' 552.
 Ἐπιτιμῆσαι τὸν λογισμόν Β' 304.
Ἐπιτροπή (εὐλογία) Β' 356.
Ἐργασία. — πνευματική Α' 214, Β' 258, 473, Γ' 543. — Κυριακῆς Γ' 751.
Ἐργολάβημα Β' 293.
Ἔργον Α' 161, Β' 397, 401, Γ' 553, 567. — καλόν, ἀγαθόν Α' 61, Β' 257, 272, 506. — μοναχοῦ Α' 207, Β' 260. «Τά — δεικνύουσιν» Α' 17, 37, 210. Πίσις χωρίς — Α' 62, Β' 456.
Ἐργόχειρον Α' 7, 31, 74, 143, Β' 327.
Ἐρευνᾶν. — τήν καρδίαν Α' 20. — τά περί πίστεως Α' 59. — τά πάθη 603. — τά ὑπέρμετρα 604.
Ἐρυσίβη Α' 33.
Ἐρωτᾶν τοὺς Πατέρες Β' 344, 361, 372, 504, Γ' 554-556, 614, 692, 694. — δι' αἰνιγματικῶν Α' 40.
Ἐσπερινός Α' 74.
Ἐτοιμασία. — πνευματική Β' 393, 459. — εἰς πειρασμόν Α' 194, Β' 359, 408, 499.
Εἶα Γ' 684.
Εὐάγγριος Γ' 600, 602, 603.
Εὐεργεσία Β' 283, 318. — Γέροντος Γ' 643.
Εὐλογῆσαι τροφή Β' 251, Γ' 715-719.
Εὐλογία Α' 44, 72, 123, 174, Γ' 578, 717, 752.
Εὐνομος Γ' 694.
Εὐπέθετα Β' 239.
Εὐποιᾶ Γ' 617, 621, 624, 638.
Εὐταξία Α' 88.
Εὐχαριστία Α' 31, 166, Β' 315, 347, 366, 404, 507, Γ' 546.

«Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε» Α' 2, 6, 29, 45, 191, 201, Β' 267, 351, 384, Γ' 574, 682. — εἰς τὴν ἀσθένειαν Α' 174, 182, 197, 211, Β' 515. Ὑπομονή καί — εἰς τὴν ἀσθένειαν Α' 130, 172, 176, 184, 200, 209, 210, 215, 218, Β' 348, 512. — πρεσβεύει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Α' 142, 173, 187, Β' 532.
Εὐκά (βλ. καὶ Δέσις, Προσευχή) Α' 6, 64, 74, 79, 140, Β' 249, 267, 384, 391, 438, 439, 511, Γ' 559. — ἀδιάλειπτος Β' 255, 258. Τρίτον εὐξασθαι Β' 365-367. — ἁγίων Α' 59, 61, 114, 186, 200, Γ' 598, 614. — ἁγίων Πατέρων Α' 70, Β' 229, 259, 261, 374, 385, Γ' 544, 569, 691. Δειλία καί — Β' 434, 435. — δι' ἄλλους Α' 42, 55, 128, Β' 341, 483, 507.
Ἐκθρός Α' 192, Β' 383. Ὁ διάβολος Α' 47, 59, 144.
Ζωή Β' 230. Γ' 542, 778, 790. Προσθήκη — Γ' 641, 642, 778, 784, 790.
Ἠγεμονία Γ' 576.
Ἠγεμονικόν Β' 226.
Ἠγούμενος (βλ. καὶ Ἀββάς) Γ' 574, 575.
Ἠδονή Α' 62, 93, 95, 175, Β' 239, 240, 271.
Ἠδύτης Γ' 773.
Ἠλίας. — ὁ προφήτης Β' 508. — ὁ ἐν Κορίνθῳ Γ' 569.
Ἠρώδης Γ' 615.
Ἡσαΐας, ὁ ἀββάς Β' 240, 252, 311, 528.
Ἡσυχαστής Α' 164.
Ἡσυχία (ἡσυχαστική ζωή) Α' 6, 8, 9, 22, 32, 36, 50, 51, 108, 121, 139, 167, 214, Β' 239, 314, 315, 345, 454, Γ' 542, 739.
Θάνατος Α' 145, 149, Β' 230,

232, 242, 392, 501, Γ' 600, 614, 637-639, 778, 781, 789.
Θαῦμα Α' 185, Γ' 784.
Θέλημα Α' 132, 239, 248, Γ' 554-557, 574, 611, 811. — Θεοῦ Α' 40, 60, 164, Β' 410, 439, 466, 467, Γ' 570(Διηγ. Σερ. σελ. 70), 786, 806. Ἰδιον — Α' 16, 48, 62, 131, Β' 243, 250, 253, 392, 401, 498, Γ' 549, 582, 694. Κόψαι τὸ — Α' 79, 90, 124, 156, 162, 216, Β' 232, 237, 254, 256, 257, 278, 285, 288, 379, 380, 462, 483, Γ' 542, 572, 583, 614, 778, 810. Βάλειν ὅπισω τὸ — Α' 165. Στῆσαι τὸ — Β' 259. — διαβόλου Α' 57, Γ' 551.
Θεόδωρος, ἀββάς Α' 218.
Θεός Α' 18, 21, 31, 35, 42, 56, 61, 63, 64, 105, 142, 168, 170, 197, 204, Β' 227, 286, 287, 346, 382, 389, 401, 403, 407, 412, 448, 449, 454, 455, 484, 493, 525, 532, Γ' 544, 574-576, 599, 613, 621, 642, 644, 659, 683, 684, 723, 763, 770, 778, 798, 809, 826, 831, 837. Ὄνομα — Α' 178, Β' 304, 327, 419, 424-427, 430, 474, 478, 479, Γ' 563, 565. — κατὰ Χάριν Α' 113, 120, 204, 214, Β' 484. Ὅργη — Γ' 569, 686.
Θεοτόκος Α' 156.
Θεοφόρος Α' 214.
Θεραπεία Α' 152, 156, Β' 384, 388, Γ' 645.
Θερσιμός, Θέρος πνευματικός Α' 53, 153, 154.
Θέρμη, Θερμότης Α' 18, Β' 267.
Θεώρια Γ' 840, 841.
Θλίψις Α' 9, 16, 31, 47, 57, 59, 109, 132, 168, 170, 175, 187, 191, 192, 200, Β' 244, 304, 386, 499, Γ' 583, 613. «Διά πολλῶν — » Α' 2, 152, 162,

201. Προσοκία τῶν — Α΄ 8, 194, Β΄ 359, 408.
Ορίξ τῆς κεφαλῆς Α΄ 122.
Θυμός Α΄ 10, 22, 24, 137, Β΄ 227, 229, Γ΄ 615. — φυσικός καί παρά φύσιν Β΄ 245.
Θύρα. Ὁ Χριστός Α΄ 121. — τοῦ κοινοβίου Β΄ 360.
Θυρωρεῖον Β΄ 359.
Θυρωρός Β΄ 360.
Θυσία Α΄ 66, Β΄ 256. — εἰδωλό-θυτον Γ΄ 772.
Θυσιαστήριον Α΄ 115. Ἱ. Βῆμα Γ΄ 742.
Θωράκων Β΄ 326.
Ἰαματικόν χάρισμα ἐκκλησίας Β΄ 223.
Ἰασίς Α΄ 166, Γ΄ 784.
Ἰατρική τέχνη Β΄ 327.
Ἰατρός Β΄ 225, 315, 508, 532, Γ΄ 534, 770. Ὁ Χριστός Α΄ 113, 152, 156, Γ΄ 553. Ὁ Γέρον Β΄ 457.
Ἰερεμίας, προφήτης Β΄ 387, Γ΄ 576.
Ἰερέως Α΄ 139.
Ἰεροσόλυμα (τῆς ψυχῆς) Α΄ 48.
Ἰεροσολυμίτης (λογισμός σωτηρίας) Α΄ 42.
Ἰησοῦς Α΄ 59, 77, 79, 105, 113, 115, 121, 152, 158, 185, 201, 204, 206, Β΄ 268, 391, 514, Γ΄ 553. Ὄνομα — Α΄ 39. — ὁ τοῦ Ναυῆ Γ΄ 576.
Ἰλαρίων Γ΄ 618.
Ἰλαρότης Β΄ 317, 458, 459, Γ΄ 730.
Ἰμάτιον Α΄ 75, Β΄ 241,, 326.
Ἰουδαϊκός Γ΄ 687.
Ἰουδαῖος Γ΄ 775.
Ἰούδας, προδότης Β΄ 389, 464, 465.
Ἰππικός ἀγὼν Β΄ 453.
Ἰπποδρομία Γ΄ 645.
Ἰσότης Α΄ 187, 189, Β΄ 272, 469.
Ἰωάννης. — ὁ Πρόδρομος Α΄ 139, 140. — ὁ Κολοβός Γ΄ 694. — ὁ ἐν Ρώμῃ Γ΄ 569.
Ἰώβ Α΄ 19, 47, 63, 158, 170, 174, 201, 213, Β΄ 382, 469.
Ἰωσήφ. — ὁ Πατριάρχης Α΄ 9. — ὁ Ἀββᾶς Β΄ 432.
Καθαρός Α΄ 163, 167, 188, Γ΄ 627.
Καθαρότης Α΄ 207, Β΄ 239, Γ΄ 774.
Κάθαρος Α΄ 22, 60, 163, 167, 178, Γ΄ 604.
Κάθισμα Α΄ 48, 49. Καθίσει κατὰ Θεὸν Γ΄ 543
Καιρός Α΄ 1. — ὀλίγον ἐν τῷ κόσμῳ Α΄ 20.
Κακία. — οὐδέποτε ἀναιρεῖ κακίαν Β΄ 352, Γ΄ 551, 724.
Κακόν. Β΄ 235, 333, 389. Ἀπό — ἀγαθὸν αὐτὸ γεννᾶται Β΄ 483, Γ΄ 550, 656. Διὰ — οὐ γίνεται διόρθωσις Α΄ 15, Γ΄ 658.
Ἀρκή — Α΄ 63. — κατὰ προαίρεσιν, — παρά προαίρεσιν Γ΄ 611.
Κακός. — κακὰ λογίζεται Γ΄ 644.
Κακουκία Β΄ 500.
Κακῶς λέγειν (καταλαλεῖν) Γ΄ 559.
Καλόν Β΄ 333, 412.
Καλός. — καλὰ λογίζεται Γ΄ 644.
Κανονάρχος Γ΄ 580.
Κανὼν Α΄ 23, 25, 181, 182, 187, Β΄ 370.
Καρδιά Α΄ 16, 18, 20, 22, 49, 91, 163, 167, 214, Β΄ 225, 284, 314, 448, 473, 493, 497, 511, Γ΄ 536, 646, 696, 711. Κόπος — Β΄ 248, 256, 265-267.
Καρπός πνευματικός Α΄ 198, Γ΄ 613, 839.
Καταισχύνῃ Β΄ 391.
Κατάκρισις Α΄ 17, 104, 189, Β΄ 453, 463, 464, 469, 472, Γ΄ 546, 644, 695. — ἐαυτοῦ Α΄ 142, Β΄ 240, 242, 455, Γ΄ 543, 690.
Καταλαλιά Α΄ 48, Β΄ 296, 297, Γ΄ 546, 560, 561, 608, 682, 836.
Κατάνυξις Α΄ 182, Β΄ 237, 343, 394, 397, 411, 428, 461, 462.
Κατάπαυσις Β΄ 345. — ἐν Κυρίῳ Α΄ 2, 10.
Καταρᾶσθαι Β΄ 227.
Κατάστασις. «Ἐν καταστάσει ψυχῆς» Α΄ 21.
Κατασφραγίσαι μέ τὸν Σταυρὸ Β΄ 436, 437, Γ΄ 692, 715.
Καταφρόνησις Α΄ 187, Β΄ 311, 379. — πράγματος Γ΄ 746.
Κατήκρισις Γ΄ 820.
Κελλίον Α΄ 32, 36, 73, 100, 124, Β΄ 269, 316, 334, 485-487. — ψυχῆς Β΄ 237.
Κενοδοξία Α΄ 108, 156, 169, 170, Β΄ 253, 259, 261, 278, 279, 289, 290, 298, 305, 323, 324, 333, 335, 408, 422, 454, 460, 476, Γ΄ 618, 722, 742, 764, 771, 772, 832.
Κεφαλαλγία Β΄ 347.
Κίνησις σαρκός Α΄ 89, 95, 115.
Κλᾶμα, **Κλαυθμός** (βλ. καὶ Δάκρυα) Α΄ 48, Β΄ 258, 260, 305, 343, 400, 461, 462, Γ΄ 600. Κλαίειν μετὰ κλαϊόντων Γ΄ 676.
Κλέβειν Γ΄ 668, 768.
Κλειδίον. «Τὸ — σου ἀνοίγει μου τὴν θύραν.» Α΄ 185.
Κληρικός Γ΄ 805, 815-817.
Κοιλία Α΄ 96, Β΄ 239, 271, 284, Γ΄ 546, 584.
Κοιμητήριον (τὸ κελλίον) Α΄ 72, 73.
Κοινόβιον Α΄ 9, 56, 74, 107, 110, Β΄ 248, 250, 289, 308, 313, 315, 318, 326, 488, 490, Γ΄ 554, 566, 574, 575, 582, 591, 837.
Κοινωνία, Θεία (βλ. καὶ Μετάληψις, Μυστήρια) Α΄ 32, 94, 140, Β΄ 241, Γ΄ 742.

Κοινωνός Γ' 743.

Κολόβιον Β' 326.

Κόπος Α' 9, 10, 90, 112, 113, 132, 152, 189, 201, 206, 218, Β' 237, 239, 240, 248, 259, 261, 267, 277, 284, 340, 345, Γ' 567. — καρδίας Β' 256, 265, 266.

Κοσμικός Γ' 717, 719, 770-772.

Κόσμος Β' 494, Γ' 569, 790.

Κουκούλιον Α' 1, 123, Β' 326.

Κρθῆναι Γ' 668, 669.

Κρίσις Β' 453, Γ' 655. Κατά-κρισις Α' 189, Β' 239, 240, 256, 498, Γ' 701. Μέλλουσα — Γ' 604, 607, 659, 838. «Μὴ ἐλεήσης πτωχὸν ἐν κρίσει.» Γ' 671.

Κυριακή. Ἀργία — Γ' 751.

Κώλυμα Β' 464.

Λάζαρος Α' 209, 211. — ὁ πένθης Β' 382.

Λάθρα. — ἀκοῦσαι λογισμὸν ἀδελφοῦ Α' 54.

Λαλεῖν. — διὰ τὸν Θεὸν Β' 287. — ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Γ' 737, 738.

Λεβητωνάριον Β' 326.

Λειτουργήσαι Β' 244.

Λειτουργία. — σωματική καὶ χρηματική Γ' 817.

Λείψανα ἁγίων Β' 433, Γ' 742.

Λεωβημένος Γ' 765.

Λίθη Β' 226, 248, 267, 277, 352, 396, 443, Γ' 573, 660.

Ληστές Α' 105-107, Β' 386, 391, Γ' 667. — νοπτός Β' 374, 448.

Λογάριον Γ' 828.

Λογισμός Α' 45, 48, 69, 91, 113, 135, Β' 223, 235, 236, 265, 267, 304, 412, 419, 432, 448, 476, 487, 488, Γ' 565, 614, 659, 660, 684, 692, 833. — κατὰ Θεόν Α' 97. Συνάγειν — Β' 285, 325. Ἰδιον — Α' 192, Β' 356, 373. Ἐξετά-

ζειν, προσέκειν — Α' 16, 17, 181, 187, Β' 291, 478. Διάκρισις — Α' 21, 60, 143, Β' 265, 395. Ἐρωτᾶν τοὺς — Α' 90, Β' 361, 504. Ἐξαγορεύειν — Α' 49, Β' 320, 375. Ἀντίστασις πρὸς τοὺς — Α' 189, 198, Β' 248, 258, 259. — ἐπάρσεως Β' 421, 423, 424. Ταραχή τῶν — Α' 225, Β' 474. — τὴν ὥρα τῆς ψαλμωδίας Β' 427, 430. — ἐναντίον ἀδελφοῦ Α' 13. Πλήττειν τὸν — τοῦ ἀδελφοῦ Α' 164, 193. Κρύβειν — Γ' 577. — λεπτός καὶ μέγας Β' 381. — ρυπαρός Β' 468.

Λόγος. — Θεοῦ Α' 62, Γ' 614. — τῶν Πατέρων Γ' 546, 547. Ἀργός — Β' 498, Γ' 554.

Λουτρόν Γ' 770-772.

Λύπη Α' 58, 60, 166, 201, Β' 433, 455, Γ' 574, 744, 758.

Μαγειρεῖον Β' 226.

Μαδιάμ (νοπτός ἐκθρός) Α' 92.

Μάθησις Β' 402.

Μαθητής Γ' 551, 778.

Μακάριος, ὁ Σκηπώτης Α' 71.

Μακάριος Γ' 627, 678.

Μακαρισμός Γ' 549, 627, 628, 839.

Μάκελλον Γ' 777.

Μακροθυμία Α' 13, 16, 19, 25, 26, 35, 188, Β' 489. — Θεοῦ Α' 183, Β' 421. — Γέροντος Γ' 570 (Διήγ. Ἰωάν. σελ. 64),

Μακρολογία Β' 307, 458.

Μανδύας Β' 326.

Μανικαῖος Γ' 820.

Μάντις Γ' 755.

Μάρθα καὶ Μαρία Α' 209, Β' 483.

Μάρτυρες, οἱ Ἅγιοι Α' 170.

Μαρτυρῆσαι Γ' 671.

Μαρτυρία γιὰ χειροτονία Γ' 806, 807, 812, 814-816, 819.

Μαρτύριον Γ' 742.

Ματαιολογία Β' 498.

Ματαιώτης Α' 16.

Ματρίκιον Θεοῦ Β' 495.

Μεγάλος τοῦ κόσμου Β' 360.

Μεθύων ἐκ τῶν παθῶν Α' 37, 154.

Μελέτη Α' 7, 11, 19, 53, 101, Β' 226, 236, 450, 498, Γ' 730.

Μέλι καὶ γάλα Β' 382.

Μέμψις (αὐτομεμψία) Α' 108, 164, 165, Β' 243, 349, 367, 410, 488, 491, 531, Γ' 596, 644, 683, 757, 759, 760.

Μέριμνα Α' 59, 168, 171, 197, Β' 390, Γ' 641.

Μερισμός βασιλείας Γ' 801.

Μέση ὁδός Β' 315.

Μεταβῆναι ἀπὸ τοῦ τόπου Β' 483.

Μεταβολή πραγμάτων Γ' 834.

Μετάληψις, Θεία (βλ. καὶ Κοινωνία, Μυστήρια) Β' 464.

Μετάνοια Α' 49, Β' 226, 229, 239, 242, 244, 257, 261, 279, 300, 379, 403, 492, 498, 521, Γ' 615, 641, 686, 691, 730. Βάλλειν — Α' 114, Β' 302, 303, 333, Γ' 540, 734.

Μετεωρισμός Α' 61, Β' 447, 461, Γ' 660.

Μέτρον Α' 10, 60, 166, Β' 291, 314, 342, Γ' 617.

Μικρά πράγματα Β' 371.

Μικροψυχία Α' 31.

Μισθός Β' 259, Γ' 553, 567, 578, 627, 628 — ὑπομονῆς καὶ διακονίας Α' 185, 218, Β' 315, Γ' 653. — ἐν τοῖς οὐρανοῖς Α' 61.

Μίσος Α' 17, 192. Μισεῖν τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν Γ' 572.

Μιχαὴλ, ὁ Ἀρχάγγελος Α' 14.

Μνήμη. — Θεοῦ καὶ τοῦ φόβου Αὐτοῦ Β' 266, 271, 328, 329, 394, 395, 397, 454, Γ' 661, 693, 717. — θανάτου Γ' 639. — τῶν ἁμαρτιῶν Β' 237. — τῶν πεπραγμένων Α' 90.

- Μνησικακία** Α' 163.
Μολυσμός σαρκός Α' 69, 77, 115, Β' 360.
Μοναστήριον Α' 41, Β' 259, 260.
Μοναχός Β' 260, 288, 311, 486. Ἔργον – Α' 207, Β' 258.
Μόσχος ὁ κωνευτός Α' 122.
Μυλάριον (ὁ νοῦς) Α' 135.
Μυστήρια, Ἄγια (βλ. καὶ Κοινωνία, Μετάληψις) Β' 463, 464.
Μυστήριον Α' 26, Γ' 688. – Θεοῦ Β' 513, Γ' 834.
Μωρία Α' 62.
Μωροποιεῖν Β' 332, Γ' 667.
Μωσοῦς, προφήτης Β' 511, Γ' 576.
Ναός (ὁ ἄνθρωπος) Α' 48, 66, 167, 214.
Νεκρός Α' 37, 52, 66, 69, 79, 141, 156.
Νέκρωσις Α' 6, 54, 60, 112.
Νεοτάριος Γ' 700.
Νεώτερος Β' 233, 341, 342, Γ' 694.
Νηστεία Α' 173, 174, Β' 401, 512, 522, Γ' 730, 832.
Νῆψις Α' 7, 44, 100, 110, Β' 256, 267, 284, 315, 321, 429, 454.
Νισθερώ, ἀββάς Β' 291.
Νόημα θηριάλωτον Α' 102.
Νόμος Α' 23. – Θεοῦ, – κόσμου Γ' 650.
Νοσοκομεῖον Μοναστηρίου Β' 313, 327, 330, 333, 334.
Νοτάριος Γ' 812.
Νουθεσία Α' 21, 117, 186, 188, 190, Β' 332, Γ' 655, 658, 733, 754, 755.
Νοῦς Α' 48, 91, 113, Γ' 660.
Νυκτερνός, Νυκτός. – πόλεμος, φαντασία Α' 93, 94, 99.
Νυσταγμός Β' 452, Γ' 564.
Ξεντεία Β' 259, Γ' 549.
Ξενοδοχεῖν Γ' 682, 692, 729.
- Ξένος** Α' 55, 201, Β' 311, Γ' 590, 727, 728.
Ξύλον τῆς γνώσεως Β' 346, 512.
Ὁδός Α' 26, 59, 62, 164, 166, Β' 237, 315, 344–346, 450, 507, 511, Γ' 542.
Ὁδύνη Β' 527.
Οἰκέτις Γ' 656.
Οἰκονομία, Θεία Β' 359, 483, 525.
Οἰκονόμος Α' 154. – μοναστηρίου Γ' 580. – ἐκκλησίας Γ' 828.
Οἶκος ψυχῆς Α' 121.
Οἶνος Α' 82, 85, Β' 225.
Ὁκηπρία Α' 110.
Ὁλιγοτροφία Α' 96, 97.
Ὁμιλία Β' 469, 475, 476. Γ' 708, 767.
Ὁμολογία πίστεως Γ' 697.
Ὁνειδισμός Α' 61, Β' 345.
Ὁνειδος Α' 156.
Ὁνειρον Α' 46, 416.
Ὁνομα. – Θεοῦ Α' 39, 178, 185, Β' 304, 327, 419, 424–427, 430, 454, 474, 478, 479. Γ' 563, 565, 659, 693, 709. – Γέροντος Β' 263, 364.
Ὁνος Β' 291.
Ὁπώρα Α' 62.
Ὁπτασία Β' 414–416.
Ὁργή Α' 10, 21–24, 38, 137, 163, 188, Β' 227, 229, 498, 505, Γ' 789. – Θεοῦ 569, 686.
Ὅρη «νοντά καὶ ἄγια» Α' 155, 156.
Ὁρθοτομεῖν Γ' 824, 826.
Ὁρκος Γ' 615, 688, 721.
Ὀυρανός Α' 173. – ἔβδομος Α' 109.
Ὁφθαλμοί Α' 103, Β' 255, 264, 325, 340, 501, Γ' 595, 663, 710. Νοητοί – Α' 62, 68, 214, Β' 347.
Ὁφει. Φρόνιμον τοῦ – Α' 49, Β' 237, 238, Γ' 610.
- Πάθος** Α' 2, 44, 64, 101, 130, 163, 196, Β' 221, 226, 246–248, 256, 258, 260, 261, 284, 304, 305, 347, 372, 385, 424, 502, 514, 518, 520, 525, Γ' 603, 604, 607, 663, 749. Τῶν – ἡ ρίζα Β' 462. – τοῦ Χριστοῦ Α' 201, Β' 351.
Παιδεῖα Α' 48, 77, 174, 203, 205, Β' 244, 461, 515, 516, Γ' 552, 613, 656, 657, 686.
Παιδευτής τῆς τοῦ κόσμου σοφίας Γ' 778.
Πανουργία ὄψεως Β' 237, 238.
Παράβασις Α' 26, 44, Β' 273, 358, 371.
Παράδοσις Γ' 776.
Παράδοσις τῷ Θεῷ Α' 168.
Παράθεσις τῷ Θεῷ Α' 146, 212, Β' 386.
Παραίτησις. – χειροτονίας Γ' 807. – ἡγουμενίας Γ' 574, 576.
Παρακοή Β' 246, 315, 346, Γ' 615.
Παραλυτικός Β' 387, 388.
Παραμικρόν Α' 81, 82, 84, 140.
Παράπτωμα τοῦ πλησίον Α' 189.
Παρασαλεύσαι Γ' 596.
Παραχώρησις Θεοῦ, (βλ. Συγκώρησις).
Παροξυσμός Β' 271.
Παροράν Γ' 632, 633.
Παρρησία Β' 240, 256, 259, 261, 284, 311, 340, 342, 343, 359, 458. – πρὸς τὸν Θεόν Α' 173, 201.
Πασχικός (δαμονιζόμενος) Γ' 666.
Πάτερ ἡμῶν Α' 71, 74, 109, 127.
Πατέρες Α' 59, 110, 165, 181, 193, Β' 282, 316, 339, 342, 382, 383, 386, 393, 452, Γ' 546, 550, 582, 604, 614, 636,

- 652, 690, 691, 703, 712, 778, 806, 834. Εὐχά — Β' 259, 261, 374, 385, Γ' 544. Ἀπόκρισις, γνώμη — Β' 264, 362-364, 370, Γ' 534, 535. Βίαι — Α' 79, Β' 469. Ἐρωτῶν — Β' 344, Γ' 554, 692, 694.
- Πατήρ.** Ὁ Θεός Β' 484, Γ' 783. Ὁ πνευματικός Α' 109, Γ' 573.
- Παῦλος,** ἀπόστολος Α' 185, 197, Β' 382.
- Πειράζειν** τὸν Θεόν Α' 34, Β' 226.
- Πειράζων** Α' 21.
- Πειρασμός** Α' 13, 39, 44, 57, 69, 93, 105, 116, 187, 189, 199-201, 213, Β' 258, 383, 386, 467, 496, 499, 516, Γ' 567, 613, 692, 725, 731, 829. — οἰκονομία Θεοῦ Α' 192, Β' 391, 392, 483. Ἐτοιμασία εἰς — Α' 194, Β' 359, 492.
- Πένθος** Α' 37, 48, 61, Β' 256, 260, 284, 285, 340, 459, Γ' 603, 604, 607, 619, 627, 700, 730.
- Πενία** Γ' 622.
- Πέντε** ἄνδρας τῆς Σαμαρείτιδος Γ' 612.
- Πεντηκοστή** Β' 452.
- Περικάτω** Γ' 588.
- Περιέργεια** Β' 235, 483.
- Περικοκλία** Β' 241.
- Περιοπισμός** Β' 315, 328, 329.
- Περισσά.** Τὰ — τῶν δαιμόνων εἰσι. Β' 433, Γ' 541.
- Περιοτερά.** Ἀκεραιότης τῆς — Α' 49, 163, Β' 237, 238, Γ' 610.
- Πέρα** Α' 137. — ὁ Χριστός Α' 32.
- Πέτρος,** ἀπόστολος Α' 60, 197, Γ' 615.
- Πίστις** Α' 29, 43, 59, 62, 66, 67, 121, 154, 171, 209, Β' 225, 226, 231, 234, 262, 347, 382, 387, 390, 455, 456, 525-527, 529, 532, Γ' 574, 576, 645, 696, 702, 704, 705, 792, 796, 839. — ὁρθή Γ' 536, 695, 697, 706, 733. — ἐλπίς, ἀγάπη Β' 227, 229, 230, 497.
- Πιστός** Α' 59, 152, Β' 387, Γ' 772.
- Πλάνη** Γ' 600, 605.
- Πλεονεξία** Β' 337, Γ' 663, 749.
- Πληροφορία** Α' 123, Β' 364, 365, 367, 385, Γ' 604, 813.
- Πλησίον** Α' 26, 56, 57, 186, 193, 216, Β' 339, 341, 342, 483, 484, 503.
- Πλούτος** Γ' 622.
- Πνεῦμα** Α' 60. — τὸ Ἅγιον Α' 78, 97, 109, 120, 136, 137, 166, 182, 215, Β' 382, 420, Γ' 604, 832.
- Πνευματικόν** Α' 140, Β' 221, 469.
- Πνευματικός** Α' 60, Γ' 607.
- Πνιγμός** (αἴσθημα) Β' 258, 260.
- Πόθος** κατὰ Θεόν Β' 236, 277.
- Πομπή,** ἄρβας Γ' 654.
- Πόλεμος** λογισμῶν Α' 66, 82, 85, 93, 189, Β' 248, 255, 258, 347, 349, 361, 461, 502, 512, 520, Γ' 543, 659, 693.
- Πόλις** Γ' 684. — τῆς ἡσυχίας Α' 38, 139.
- Πολιτεία** ἀσκητική Α' 174, 175, 214, Β' 348.
- Πολυλογία** Β' 469-471, Γ' 560, 699.
- Πολυονία** Γ' 584.
- Πολυχραγία** Β' 503.
- Πόμα** Α' 82, 83, Γ' 663.
- Πόνος** Β' 261. — καρδίας Β' 267, 277.
- Πορνεία** Α' 91, Β' 240, 255, 256, 258, 458, 500, 503, Γ' 660.
- Πράγμα** τοῦ κόσμου Γ' 675.
- Πράκτορες** Γ' 830.
- Πράξις** Α' 160, Β' 275.
- Πράος** Α' 61, Β' 493.
- Πραότης** Α' 20, 136, 186, Β' 454, Γ' 627.
- Πρεσβυτερία** (Ἱερωσύνη) Γ' 813.
- Προαίρεσις** Α' 17, 35, 154, 156, Β' 256, 455, 493, Γ' 648, 684. Κατὰ — σωτηρία Γ' 637, 638. Κατὰ — ἀγοθοποιᾶ Γ' 639. Κακόν, ἁμαρτία κατὰ —, παρά — Γ' 611.
- Προδοσία.** — πίστεως Γ' 704. — ἔργου Θεοῦ Γ' 831.
- Προθυμία** Γ' 763.
- Προκοπή** Α' 21, 111, 116, Β' 243, 248, 256, 277, 278, 316, 380, 383, 392, 496.
- Προσδοκία** θλίψεων, πειρασμῶν Α' 8, Β' 408, 492.
- Προσευχή** (βλ. καὶ Δέσεις, Εὐχή) Α' 71, 90, 101, 103, 181, 201, Β' 356, 367, 407, 427, 430, 431, 440, 444, 480, Γ' 562, 564, 573, 704, 711, 730, 767, 832. — ἀδιάλειπτος Α' 182, Β' 425, 441, Γ' 709, 710. — «διαβολική» Β' 421, 4222.
- Προσθήκη** ζωῆς Γ' 641, 642, 784.
- Προσκύνσεις** ἁγίων Λειψάνων Β' 433.
- Προσπάθεια** Β' 336, 338, Γ' 773, 774.
- Προστασία** Γ' 785.
- Προῦπαρξίς** Γ' 604.
- Πταῖσμα** ἀδελφοῦ Β' 285.
- Πτέρνα** Β' 449.
- Πτώσις** Β' 256.
- Πτωχός** Γ' 587, 619, 629, 635, 636, 752, 831. — τῷ πνεύματι Α' 61, 201, Β' 257, Γ' 627.
- Πῦρ** τὸ ἐπουράνιον Α' 18, 66, 77, 78, 111, 158, Β' 226, 277, 498.
- Ράβδος.** — τοῦ Σταυροῦ Α' 45, 105, 156. «Μὴ δῶς αὐτῷ τὴν χεῖρα, ὅς —» Γ' 653, 733.
- Ραθυμία** Α' 110, 211, Β' 371, Γ' 459.

- 654, 729, 745, 803.
Ρεμβασμός Α' 79, Β' 443-445.
Ρίζα τῶν παθῶν Β' 462.
Ριπίδια Β' 241.
Σαμαρείτης Γ' 612.
Σαρκική. — διδαχή Γ' 584. — ἐρώτησις Γ' 585.
Σαρκικόν Β' 469, Γ' 669. — φρόνημα Β' 319.
Σαρικός Γ' 686.
Σάρξ (βλ. καὶ Σῶμα) Α' 60, 65, Β' 514.
Σάρρα, ἄμμος Β' 237.
Σατανᾶς Α' 56.
Σερακρεῖμ Β' 241.
Σέριδος, ἄββας Α' 1, Γ' 570 (Διηγ. Σερ. σελ. 64), 574.
Σηγὼρ Α' 49.
Σημεῖον Β' 226, 388.
Σίναπος Α' 157, 158.
Σοκῶς, ἄββας Β' 385.
Σοκλή Α' 36, 52, 188, 205, Β' 265, 279, 280, 283, 287, 293, 298, 300, 469, 470, 472, 476, 481, Γ' 554, 604, 698, 722.
Σοκπρός Γ' 699.
Σκανδαλισμός, Σκάνδαλον Β' 235, 256, 299, 376, 377, 379, Γ' 551, 591, 712, 771, 772, 812, 834.
Σκέπη πνευματική Β' 274.
Σκπῶται Α' 74.
Σκληροκαρδία Α' 18, Β' 498, 512, Γ' 552, 615.
Σκληρότης Β' 229, 428. — καρ-
 διὰς Γ' 711.
Σκληροτράχηλος Γ' 614.
Σκνιπεία Γ' 626, 682.
Σκώληξ ὁ ἐπουράνιος Α' 157, 158.
Σοφία Α' 120, 163, Β' 234, Γ' 813.
Σοφός Α' 17, 62, 164.
Σουδή Γ' 604.
Στάδιον ἀσκήσεως Α' 15, 160.
Σταυρός Α' 48, 108, Β' 345, 351, 416, 417, Γ' 567. Ράβ-
 δος τοῦ — Α' 45, 105, 156.
 *Αραι — Β' 257. Βαστάσαι — Β' 314.
Στέφανος νίκης Γ' 567.
Στρατεύόμενος Β' 492.
Στρεβλός. «Μετά — διαστρέψεις» Γ' 609.
Στρήνος Γ' 770-772.
Συγγενεῖς κατὰ σάρκα (βλ. καὶ Ἀδελφός, Τέκνον) Α' 69, Γ' 764.
Συγγνώμη Α' 164.
Συγκατάβασις Α' 84, 119, 173, Β' 520, 522, Γ' 811.
Συγκατάθεσις τῷ λογισμῷ Β' 248, 256, 432, 448.
Συγκώρησις. — ὁμαρτιῶν Α' 10, 147, Β' 229, 230, 345, 349, 371, 383, Γ' 543, 550, 615, 706. Παρακώρησις Θεοῦ Α' 105, 116, 192, Β' 386, 391, 392, 466, 521.
 «**Συγκώρησιν**» Γ' 614.
Συκοφαντία Α' 142, Γ' 691.
Συλληγεῖσθαι Γ' 677.
Συμβουλή Β' 368, 369.
Συμβουλία. Κατά — Γ' 684.
Σύμβουλος Α' 162.
Συμπάθεια Α' 56, 217, Β' 315, 341.
Συμπάσκειν τῷ Χριστῷ Β' 345.
Συμφέρον Β' 385, Γ' 778.
Συμφωνία τιμῆς Γ' 756.
Συναλλάκτης Β' 396, 442.
Σύναξις Γ' 736, 739, 740.
Συνειδήσις Α' 3, 17. Φυλάττει τὴν — ἄλλων Γ' 712, 764.
Συνεργασία Β' 483.
Συνέργεια Α' 7, 200, Β' 388, Γ' 598, 616.
Συνετός Β' 332.
Συνεσθίειν γυναικί Β' 354.
Συνθήθεια Β' 268.
Συνηλικώτης Β' 340.
Συντέλεια Α' 154.
Συντριβή καρδίας Β' 223, 256, 278.
Συντυχία Α' 3, 36, 39, 50, 51, 53, 55, 61, 118, 119, 130, 138, 190, Β' 256, 307, 308, 310-313, 342, 454, 459, 472, 476, Γ' 584, 709, 739. — γυναικῶν Γ' 595, 661.
Συστέλλειν Γ' 729.
Σφάλμα Γ' 757-759. — ἀδελφοῦ Α' 186, 188, Β' 301, 331, 332.
Σχολαστικός Β' 528, Γ' 813.
Σῶμα (βλ. καὶ Σάρξ) Α' 113, 130, 140, 173, Β' 248, 510, 511, 518, 520, 524, Γ' 570(Διηγ. Σερ. σελ. 66), 607. Κίνησις, ἐπανάστασις — Α' 89, 103.
Σῶμα καὶ Αἷμα Α' 155, Β' 241, 404.
Σωματικόν Α' 140, Β' 221.
Σωτήρ Β' 382, 388, Γ' 782.
Σωτηρία Α' 55, 57, 62, 110, 113, 114, 129, 132, 142, 144, 152, 161, 163, 174, 183, 187, 191, 197, 199, 201, Β' 226, 228, 236, 237, 239, 240, 242, 244, 247, 256, 261, 262, 274, 328, 343-346, 359, 379, 450, 488, Γ' 542, 553, 554, 573, 582, 614, 627, 641, 656, 669, 683, 695, 732, 790. — κατὰ ἀνάγκην, — κατὰ προαίρεσιν Γ' 637, 638.
Ταπεινολογία Β' 278.
Ταπεινός Α' 62, 166, Β' 232, 493, Γ' 535.
Ταπεινοφροσύνη-Ταπείνωσις Α' 10, 21, 32, 62, 79, 90, 97, 109, 136, 142, 144, 156, 158, 162, 165, 166, 186, 187, 192, 195-197, 214, Β' 223, 225-229, 231, 234, 236, 239, 240, 242, 243, 247, 255, 256, 262, 264, 277, 278, 284, 289, 290, 307, 315, 316, 328, 343, 345, 359, 360, 379, 386, 413, 453-456, 462, 486, 497, Γ' 553, 554, 8Σ, 574, 576, 582,

- 600, 604, 614, 644, 665, 690, 694, 770.
- Ταραχή** Α' 16, 21, 46, 57-60, 166, 188, 190, Β' 225, 433, 454, 455, 473-475, 480, 483, 503, Γ' 621, 692, 724, 832.
- Τέκνον** Α' 64. — Θεοῦ Β' 484. — ἁγίων Πατέρων Α' 110.
- Τεκτονική** Γ' 553, 554.
- Τέλειος** Α' 69, 71, 95, 156, 169, 181, Β' 249, 291, 341, 410, 431, 452, 456-459, 484, Γ' 546, 569, 617, 622, 629, 668, 686, 725. Τρεῖς ἄνδρες — τῷ Θεῷ Γ' 569.
- Τελειότης** Α' 10, 210, Β' 254, 484, Γ' 692, 790, 811.
- Τελείωσις** Γ' 623.
- Τέλη** Γ' 835.
- Τέλος** τῷ κόσμῳ Γ' 642.
- Τελώνης** Β' 453.
- Τιμή** Γ' 647. Συμφωνία — Γ' 756.
- Τόκος** Γ' 672.
- Τράπεζα** Γ' 545-6, 717, 719.
- Τριάς** Ἁγία Α' 166
- Τρισάγιον** Γ' 712.
- Τρίτον.** Ἔως τρίτον Β' 322. — εὐχασθαι Β' 365-367. Γ' 704, 833. Ἐκ — Β' 418, 433, 451, Γ' 784.
- Τροφή** Α' 32, 82, 84, 87, 97, 98, 125, 140, 181, Β' 255, 512, 518, Γ' 663, 716, 717, 773. — πνευματική Α' 17, 96, Γ' 682.
- Τύφωσις** Α' 2.
- Υβρις** Α' 21, 61, 156, Β' 345, 483, Γ' 658, 724.
- Υγεία** Β' 525.
- Υγιής** Α' 173, 174.
- Υιοθεσία** Β' 497.
- Υἱός.** — Θεοῦ, ὁ Χριστός Α' 113, Β' 484, Γ' 607. — Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος Α' 185, Γ' 607. — τῆς Βασιλείας Α' 200. — πνευματικός Γ' 573.
- Ὑμνος** ἐπινίκιος Β' 241.
- Ὑπακοή** Α' 21, 62, 136, 142, 144, 152, 156, 187, Β' 226, 227, 229, 231, 242, 247-249, 251, 253, 288, 343, 359, 379, Γ' 551, 553, 554, 570 (Διήγ. Σερ. σελ. 66), 576, 582, 583, 600, 613, 615, 807.
- Ὑπερκράνεια** Α' 159, Β' 305, 333, 460, 512, Γ' 535.
- Ὑπηρετεῖν** ἀδελφόν Α' 191, Β' 233, 248, 489.
- Ὑννος** Α' 75, 84, 92, 144, Β' 221, 223, 225, 226, 248, 321, 503.
- Ὑποκάτω.** — πάσης κτίσεως Α' 165, Β' 275, 276. — παντός ἀνθρώπου Β' 450. — πάντων Γ' 579.
- Ὑπόληψις** Α' 118.
- Ὑπομονή** Α' 2, 18, 158, 162, 163, 173, 186, 191, 192, Β' 516, Γ' 553, 554, 567, 570 (Διήγ. Ἰωάν. σελ. 64), 583, 613, 653, 683, 691, 829. — στήν ἀσθένεια Α' 130, 170, 172, 176, 184, 185, 200, 209, 210, 215, 218, Β' 348, 512. — τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἁγίων ὑπόδειγμα Α' 47, 79, 113, 174, Β' 532. Δοκιμή — ἐργάζεται Α' 31, Β' 392. Διά — σωτηρία Α' 23, 26, 55, 57, 109, 136, 142, 152, 183, 187, 201, Β' 382, 488.
- Ὑπόνοια** Β' 398, Γ' 537, 768.
- Ὑποταγή** Α' 62, 144, 187, Β' 223, 227, 242, 243, 247, 250, 328, 343, 379, Γ' 554, 614.
- Ὑποψία** Α' 189.
- Ὑψηλοφροσύνη** Α' 162, Β' 273, 386, 423, 525, Γ' 789.
- Χαιρότης** Γ' 730.
- Χαντασία, Φαντασμός** Α' 10, 197. — νυκτερινή, νυκτός Α' 94, 99, 114, Β' 231.
- Χαραὶ** Α' 63, 105, Β' 511.
- Χαρισαϊκή.** Αἵρεσις — Α' 34.
- Χαρισαῖος** Α' 162, Β' 453.
- Φάρμακον** Β' 508, 529, 532. — πνευματικόν Α' 156.
- Φθόνος** Α' 187, 188. — δαιμόνων Α' 95, 162, 179, 180, 196, 199.
- Φθορά** Α' 158.
- Φιλανθρωπία** Θεοῦ Α' 161, 197.
- Φιλάνθρωπος** (ὁ Θεός) Γ' 687.
- Φιλαργυρία** Β' 502, Γ' 618, 668, 789.
- Φιλήμων** Γ' 752.
- Φιλία** πρὸς συνηλικιώτην Β' 340.
- Φιλοδοξία** Β' 324.
- Φιλονεικία** Β' 251, 322, 328, 355, Γ' 540, 541, 589, 714, 718, 762.
- Φιλοξενία** Β' 456, 457, Γ' 587, 784.
- Φιλοσωματία** Α' 78.
- Φόβος** Θεοῦ Α' 18, 21, 78, 119, 187, Β' 234, 289, 393-395, 397, 454, 480, Γ' 682, 830.
- Φρόνιμος** Β' 238, Γ' 610.
- Φρόνιμος** ὡς ὁ ὄφρις Α' 49.
- Φροντίς.** — ὑπὲρ συγγενῶν Α' 64. — κατὰ Θεόν Β' 269. — τῆς σαρκός Γ' 543.
- Φυλακή** τῶν αἰσθήσεων Β' 267.
- Φύλαξις** τῶν ὀφθαλμῶν Β' 501, Γ' 595.
- Φυσικός** — παρὰ φύσιν Α' 60, Β' 245.
- Φυσίωσις** Α' 44.
- Φῶς** (ὁ Ἰησοῦς) Γ' 607.
- Φωτισμός** τῆς Ἁγίας Τριάδος Α' 122.
- Χαλδαῖος** (δαίμων) Β' 256.
- Χαναναία** Β' 388, 532.
- Χαρά** Α' 98, 109, 178, 210, Β' 392. Χαίρειν μετὰ καιρόντων Γ' 676.
- Χάρις** Α' 23, 62, 185, 197, 206, Β' 226, 236, 328, 359, 512. Γ' 640.
- Χάρισμα** Ἁγίου Πνεύματος Α' 10, 163, 185, 215, Β' 504. — ἰάσεως Γ' 534.

Χαυνότης Α΄ 78, 110, 114, 130,
Β΄ 305, 311.

Χείρ. «Μὴ δῶς αὐτῷ τὴν —, δὸς
ράβδον.» Γ΄ 653, 733.

Χειροτονία Β΄ 240, Γ΄ 805-808,
812-819.

Χειρουργία Γ΄ 534.

Χερουβὶμ Β΄ 241.

Χορτασία κοιλίας Β΄ 239.

Χρεία Β΄ 317, 335, 518, Γ΄ 570,
587, 593, 595, 597, 620-622,
624. — κληρικῶν Γ΄ 815, 816.

Χρέος Β΄ 345, Γ΄ 726.

Χρεώστης Β΄ 345, Γ΄ 684.

Χρήματα Β΄ 252, 253. — διαδαῦ-

ναι Γ΄ 631.

Χωρεπίσκοπος Γ΄ 789.

Ψαλμοί Α΄ 74, 126, 143, Β΄ 228,
248, 443, 447, 511.

Ψαλμωδία Α΄ 90, 142, 175, 181,
182, Β΄ 334, 423, 427-430,
445, 509, Γ΄ 711, 730.

Ψεῦδος Γ΄ 671.

Ψευδώνυμος γνώστis Β΄ 373.

Ψηφισθῆναι Α΄ 38, 55, 164,
187, 189.

Ψήφισμα ἐπισκόπου Γ΄ 793,
795, 799.

Ψυχή Β΄ 253, Γ΄ 572, 669. «E-

τάκη ὡς ἀράχνη ἡ — μου» Α΄
66, 132, 162.

Ψυχρότης Α΄ 18.

Ψυχωφέλεια Β΄ 455.

Ὠδαί Α΄ 74.

Ὠραι Α΄ 74.

Ὠριγένης Γ΄ 600.

Ὠφέλεια, Ὠφελῶ Α΄ 13, 119,
192, Β΄ 227, 290, 357, 383,
384, 391, 455, 513, Γ΄ 582,
644, 690, 782.

Ὠφέλιμος Γ΄ 692.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ

(Τά κυριώτερα θέματα ἐκάστης Ἀποκρίσεως)

ΙΓ΄. Ἀποκρίσεις πρὸς διαφόρους ἀδελφούς

534.	Ὁ ἄρρωστος πρέπει νά ρωτᾷ τοὺς Πατέρες γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἀρρώστιας του.	8
535.	«Ὅλα νά τὰ κάνεις ὁφου πρῶτα ζητήσεις εὐλογία».	8
536.	Ὅποιοι δέν τηρεῖ τίς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ, εἶναι αἵρετικός.	10
537.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νά ἀπομακρύνεται ὁ ὑποτακτικός ἀπὸ τὸν αἵρετικό Ἀββά του.	12
538.	Προτοῦ νά ἐξαπλωθεῖ ἡ αἵρεση δέν πρέπει ὁ μοναχὸς νά ἀφίνει τὸν τόπο του.	12
539.	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει ὁ μοναχὸς νά ρωτᾷ τοὺς ἔχοντες τὸ χάρισμα τῆς διακρίσεως σχετικά μέ τὴν ἐκδηλωθεῖσα αἵρεση.	14
540.	Ποιὸς πρέπει νά βαστάζει ἕνα φορτίο καθ' ὁδόν, ὁ μεγαλύτερος ἢ ὁ μικρότερος ἀδελφός;	14
541.	Ἄν πρέπει νά φιλονικεῖ ὁ μεγαλύτερος μέ τὸ μικρότερο ἀδελφὸ γιὰ τὸ ποιὸς θά βαστάξει τὸ φορτίο.	16
542.	«Ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ νοία ἐστίν, εἰμὴ ἵνα βάλῃ τις ποτὲ τὸ θέλημα ἐν πᾶσι ὀπίσω καὶ τὸ ἔχειν ἑαυτὸν ὑστερώτατον πάντων καὶ ἐλαχιστότερον πάντων».	16
543.	Ποιὸ εἶναι τὸ σημεῖο πού δείχνει ὅτι συγχωρήθηκαν οἱ ἁμαρτίες.	18
544.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νά ζητᾷ κανεὶς ἀπὸ τοὺς Πατέρες νά προσεύχονται γι' αὐτόν.	20
545.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει ὁ μοναχὸς νά σπκώνεται ἀπὸ τὴν τράπεζα, πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς, γιὰ νά ἀποφύγει τὴ γαστριμαργία.	22
546.	«Τῶν γὰρ τελείων ἐστὶ τὸ μεῖναι ἐν τῇ τραπέزῃ καὶ μὴ ἡττηθῆναι τῇ κοιλίᾳ.	24
547.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νά διαβάζει κανεὶς δογματικὰ βιβλία.	26
548.	Πῶς πρέπει νά δέχεται ὁ μοναχὸς ἕναν ἄρρωστο ἀδελφό.	28
549.	«Ἐάν ἀκούης μου εἰς ἓν καὶ ἀντιλέγῃς μοι εἰς ἓν, εἰς ὃ ἀκούεις, τὸ θέλημά σου ἐστὶν εἰς αὐτό».	30
550.	Ἡ ἀντιλογία κοί ἡ ἀνταρσία τῶν ὑποτακτικῶν πρὸς τὸν Ἡγούμενο.	32

551.	«Ἡ ἀνηκοῖα ἐστὶν ἀπώλεια ψυχῆς».	34
552.	Περὶ τοῦ ἄν πρέπει νά ἐπιτιμᾷ ὁ Ἑγούμενος τόν ὑποτακτικό του μέ βαρὺ ἐπιτίμιο.	38
553.	Προτροπὴ γιὰ τὴν ἐκδίωξη τῶν κακῶν λογισμῶν.	38
554.	«Οὐ συμφέρει σοι ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ Κοινοβίου».	42
555.	Πῶς πρέπει νά θέτει τὴν ἐρώτηση ὁ ὑποτακτικός στὸν Ἑγούμενο γιὰ νά μὴν ὑπαισέρχεται τὸ θέλημά του.	44
556.	Ἐὰν δοθεῖ εὐλογία σέ κάποιον νά κάνει αὐτὸ πού θέλει, ὑπολογίζεται ὡς ἴδιον θέλημα;	46
557.	Ἐὰν ἓνας μοναχὸς ἔχει «ἴδιον θέλημα» σέ κάτι, εἶναι καλύτερα νά περιμένει νά λάβει ἐντολὴ ἀπὸ τόν Ἀββά του γιὰ νά τὸ ἐκτελέσει.	46
558.	Τί σημαίνει τὸ «ἐὰν ἐπαναβῇ σοι ὁ λογισμὸς τοῦ ἐξουσιάζοντος, τόπον σου μὴ ἀφῆς».	46
559.	Πῶς πρέπει νά ἀντιδρᾷ κανεὶς ὅταν τόν κακολογοῦν.	48
560.	Πῶς πρέπει νά ἐνεργήσῃ κάποιος ὅταν ἔλθῃ σέ νήψη καὶ ἀντιληφθεῖ ὅτι καταλαλεῖ ἓναν ἀδελφό.	48
561.	Περὶ τοῦ ὅτι κατακρίνεται αὐτὸς πού ἀκούει εὐχάριστα τὴν καταλαλιά.	48
562.	Ποιὰ εἶναι τὰ αἷτια τῆς ἀκηδίας.	50
563.	Πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται ἡ ἀκηδία.	50
564.	Πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται ὁ νυσταγμὸς.	52
565.	Ἐὰν πρέπει κανεὶς νά ἀντιδρᾷ μέ θυμὸ καὶ φωνές πρὸς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς.	52
566.	Συστάσεις πρὸς ἀδελφὸ πού ἔφυγε ἀπὸ τὴ Μονὴ καὶ ἐπανῆλθε.	54
567.	«Ἄς μὴ μικροψυχήσουμε, ὁ Κύριος πού μᾶς φροντίζει εἶναι μεγάλος».	54
568.	Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος νράπτει τὸ ἀγαθὸ, ἀπομακρύνει ὁ Θεὸς τίς δύσκολες περιστάσεις.	58
569.	Μέ τίς εὐχές καὶ τίς πρεσβείες τῶν Ἀγίων ὁ Θεὸς παιδεύει μέ ἔλεος.	58
570.	Διηγήσεις περὶ τῆς ζωῆς τῶν Γερόντων.	62

ΙΔ΄ . Ἀποκρίσεις πρὸς τόν ἀββᾶ Αἰλιανό

571.	Συστάσεις πρὸς τόν ἀδελφὸ σχετικὰ μέ τὴν ἀποταγὴ τοῦ ἀπὸ τόν κόσμο.	74
572.	«Ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ εἶναι νά ἀποκόπτεται ἀμέσως καὶ παντελῶς ἐκεῖνος πού θέλει νά ἀποταγεῖ ἀπὸ τόν κόσμο».	76
573.	Πατρικὲς νουθεσίες πρὸς τόν ἀδελφὸ, περὶ λήθης, ραθυμίας, ἀμέλειας, μελλόντων ἀγαθῶν.	82
574.	Διήγηση σχετικὰ μέ τὴν παραίτηση τῶν πρώτων στὴν τάξη μοναχῶν ὡς πρὸς τὸ διακόνημα τῆς ἡγουμενίας.	86
575.	Ὁ ἀββᾶς Αἰλιανός, ὁ μικρότερος στὴν τάξη, χειροτονεῖται μοναχός, πρεσβύτερος, καὶ ἀναδέχεται τὴν ἡγουμενία.	90
576.	Ποιὸς εἶναι ὁ λόγος πού παραιτήθηκαν οἱ ηρώτοι στὴν τάξη ἀδελφοὶ ἀπὸ τὴν ἡγουμενία.	94
577.	Αἴτηση τοῦ ἀββᾶ Αἰλιανοῦ πρὸς τόν Γέροντα Ἰωάννη, γιὰ νά τοῦ ἀναφέρει τί πρέπει νά πεῖ στοὺς ἀδελφούς.	98

578.	Ἄν πρέπει νά καταφιλεῖ ὁ Ἑγούμενος τά κεφάλια τῶν ἀδελφῶν ὅταν παίρνουν εὐχή.	98
579.	Τί βιώματα πρέπει νά ἔχει ὁ Ἑγούμενος ἀπέναντι στούς ἀδελφούς.	100
580.	Πῶς πρέπει νά συμπεριφέρεται ὁ κανονάρχης καί ὁ οἰκονόμος.	102
581.	Ἄν πρέπει ὁ ἀδελφός πού ἁμάρτησε νά ἐλέγχεται ἐνώπιον ἄλλων ἀδελφῶν.	102
582.	Πῶς σώζεται ἐκεῖνος πού ζεῖ σέ Κοινόβιο.	102
583.	Νουθεσίες τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου περί ὑπομονῆς καί ὑπακοῆς.	106
584.	Πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπίζονται οἱ εἰσερχόμενοι στή Μονή.	106
585.	Πῶς πρέπει νά ἀποκρίνεται κανεῖς σ' αὐτούς πού ὑποβάλλουν ἐρωτήσεις πού ἀναφέρονται στή σάρκα.	112
586.	Παιρικές εὐχές τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου πρὸς τόν ἀββᾶ Αἰλιανό περί ταπεινόφρονος συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς ἀδελφούς.	112
587.	Πῶς πρέπει νά ἀσκεῖται ἡ φιλοξενία.	114
588.	Γιατί δέν πρέπει νά γίνονται δεκτοί στό Κοινόβιο οἱ περιπλανώμενοι μοναχοί.	116
589.	Ἄν πρέπει νά γίνονται δεκτοί οἱ μοναχοί πού ἐπιμένουν καί φιλονεικοῦν γιά νά εἰσέλθουν στή Μονή.	116
590.	Ἄν πρέπει ἕνας ἄγνωστος νά γίνεται δεκτός στό Κοινόβιο.	118
591.	Ἀντιμετώπιση μοναχοῦ πού σκανδάλιζε τοὺς ἄλλους μοναχοὺς.	118
592.	Ἄν πρέπει νά γίνονται δεκτοί στό Κοινόβιο ἐκεῖνοι πού δέν συντελοῦν στήν ὠφέλεια τῶν ἀδελφῶν.	120
593.	Ἄν πρέπει νά γίνεται δεκτός ὁ ἀδελφός πού ἔφυγε ἀπό τό Κοινόβιο καί ἐπιστρέφει, παραμένοντας ἀδιόρθωτος.	120
594.	Ἄν πρέπει νά δεχόμαστε νά μᾶς πουλοῦν ἕνα πράγμα σέ τιμή μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀξία του.	122
595.	Πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπίζονται οἱ γυναικες καί οἱ μπτέρες τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κοινοβίου.	122
596.	Ἄν πρέπει νά γίνεται παραβίαση τῶν παραδεδομένων ἀρχῶν σέ περίπτωση ἀνάγκης.	126
597.	Περί ἀλλαγῆς τοῦ κανονισμοῦ τῆς Μονῆς.	128
598.	Ὁ Ὁ Ἀββάς Αἰλιανός παρακαλεῖ τό Γέροντα Ἰωάννη νά συνεχίσει νά τοῦ παρέχει τή βοήθειά του καί μετὰ τὴν ἐκδημία του πρὸς τόν Κύριο.	128
599.	Ποιὸς εἶναι ὁ λόγος πού ὁ Θεός ἀπέκρυψε τὴν ἀρρώστια καί τό θάνατο τοῦ ἀββᾶ Σερίδου.	130

ΙΕ'. Ἀποκρίσεις πρὸς ἕναν ἀδελφό περὶ δογματικῶν ζητημάτων

600.	Ἀπαντήσεις στίς ὠριγενιστικές θέσεις σχετικά μέ τὴν «προϋπαρξη» καί τὴν «ἀποκατάσταση».	136
601.	Οἱ αἵρετικές διδασκαλίες προέρχονται ἀπὸ τό διάβολο καί δέν πρέπει νά χρονοτριβεῖ κανεῖς σ' αὐτές.	144
602.	Ἄν πρέπει νά μελετᾷμε τά συγγράμματα τοῦ Εὐαγγρίου.	146

603.	Ποιοί είναι οι λόγοι που μερικοί Πατέρες δέχονται τὰ «Γνωστικά» τοῦ Εὐαγγελίου.	148
604.	Γιὰ ποιό λόγο βρίσκουμε κάποια στοιχεῖα ἀποκλίνοντα ἀπὸ τὸ ὀρθό δόγμα σέ μεγάλους Πατέρες.	148
605.	Ποιός είναι ὁ λόγος που παρακώρησε ὁ Θεός νά πλανηθοῦν μερικοί σπουδαῖοι ἄνδρες.	160
606.	Ἡ μελέτη τῶν δογμάτων ἔφερε στό μοναχό ἀναστάτωση καί σύγχυση.	164
607.	Περὶ ὀναστάσεως, ὑποταγῆς τῶν πάντων στὸν Υἱό καί τοῦ Υἱοῦ στὸν Πατέρα Περὶ «προϋπάρξεως».	166

ΙΣ΄. Ἀποκρίσεις πρὸς διαφόρους μοναχοὺς περὶ πνευματικῶν ζητημάτων

608.	Περὶ καταλαλιᾶς τοῦ πλησίον.	180
609.	Τί σημαίνει τὸ «μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις».	180
610.	Τί σημαίνει τὸ «γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστρεφαί».	182
611.	Τὸ κακὸ κατὰ προαίρεση καὶ παρὰ προαίρεση.	182
612.	Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ χωρίου: «Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ».	184
613.	Παραίνεση πρὸς ἀρκάριο ἀσθενή.	186
614.	Νουθεσίες πρὸς ἀδελφὸ ὁ ὁποῖος ἀρνιόταν νά ζητήσει συγκώρηση. Περὶ ταπεινώσεως, ὑπακοῆς, ἐκκοπῆς θελήματος.	190
615.	Ἄν πρέπει νά τηρεῖ κανεὶς τὸν ὄρκο που κάνει τὴν ὥρα τοῦ θυμοῦ του.	198
616.	Ἄν χρειάζεται καὶ τίς προσευχὲς τῶν ἁγίων ἐκεῖνος που μετανοεῖ.	202

ΙΖ΄. Ἀποκρίσεις πρὸς μοναχοὺς καὶ λαϊκοὺς ἀδελφούς περὶ ἐλεημοσύνης

617.	Καὶ στό θέμα τῆς ἐλεημοσύνης ὑπάρχουν διάφορα πνευματικὰ μέτρα.	208
618.	Ἄν πρέπει νά δέχεται ὁ μοναχὸς χρήματα ἀπὸ ἄλλους γιὰ νά τὰ διαμοιράζει στοὺς φτωχοὺς.	210
619.	Ἄν πρέπει ὁ ἡσυχαστὴς νά ἀφήνει τὴ ζωὴ τοῦ πένθους, ἐπειδὴ τοῦ διέθεσαν χρήματα γιὰ ἐλεημοσύνη πρὸς τοὺς φτωχοὺς.	212
620.	Ἄν πρέπει κάποιος που δὲν ἔχει χρήματα νά δανεῖζεται γιὰ νά ἐλεήσει.	212
621.	Περὶ τοῦ ὅτι πρέπει νά ἐλεεῖ κανεὶς μέ διάκριση.	214
622.	Καὶ ὁ πλούσιος πρέπει νά ἀγαθοεργεῖ μέ διάκριση.	216
623.	Τί πρέπει νά κάνει κάποιος γιὰ νά ἀποκτήσει τὴ συνήθεια τῆς ἐλεημοσύνης.	218
624.	Ἄν κάποιος διαθέσει διδάκριτα τὰ ἀναγκαῖα του πρὸς ἐλεημοσύνη πῶς πρέπει νά παρηγορήσει τὸν ἑαυτοῦ του.	218
625.	Ἄν παρουσιαστοῦν δύο φτωχοί, ποιὸς πρέπει νά προτιμηθεῖ.	220
626.	Τί πρέπει νά κάνει κάποιος ἂν δὲν πιστεῦει ὅτι τὸ πρόσωπο που τοῦ ζητᾷ ἐλεημο-	

	σύνη ἔχει πράγματι ἀνάγκη.	220
627.	Αὐτός πού δέν ἔχει νά δώσει ἐλεημοσύνη πῶς γίνεται κοινωνός στό «δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου ...» κ.τ.λ.	222
628.	Ἐάν ἡ ὁρετή πού ἐμπνέει ἕνας μακαρισμός ἀρκεῖ γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.	224
629.	Πῶς πρέπει νά δέχεται κανεῖς τὰ χρήματα πού τοῦ δίνονται πρὸς ἐλεημοσύνη.	226
630.	Περὶ τοῦ ἄν πρέπει νά κάνει κανεῖς διάκριση ἢ νά δίνει ἐξίσου ἐλεημοσύνη σέ ὅλους τοὺς φτωχοὺς.	228
631.	Ἐάν τὰ χρήματα πού προορίζονται γιά ἕνα φτωχό μποροῦν νά δοθοῦν σέ ἄλλον.	230
632.	Ἐάν πρέπει νά ἐμπιστεύεται κανεῖς στοὺς συνεργούς του τὸ ἔργο τῆς ἐλεημοσύνης.	230
633.	Ἐάν ἀποδειχτεῖ ὅτι οἱ συνεργοὶ ἐκμεταλλεύτηκαν μέρος τῶν χρημάτων πού προορίζονταν γιά τοὺς φτωχοὺς, τί πρέπει νά γίνει.	232
634.	Πῶς μπορεῖ νά ἔχει κανεῖς ἐμπιστοσύνη στοὺς συνεργούς του, ἂν ἀποσποῦν χρήματα.	232
635.	Στοὺς περαστικούς ζητιάνους τί πρέπει νά δίνεται.	234
636.	Ἐάν ὑπάρχουν μόνο τὰ ἀναγκαῖα, σέ ποιούς πρέπει νά προτιμήσει κανεῖς νά τὰ δώσει στοὺς Πατέρες ἢ στοὺς φτωχοὺς;	234

ΙΗ΄. Ἀποκρίσεις πρὸς λαϊκοὺς ἀδελφοὺς περὶ διαφόρων θεμάτων

637.	Ἐρώτηση ἄρρωστου ἀδελφοῦ περὶ τοῦ ἂν θά ζήσει ἢ ἂν θά πεθάνει.	238
638.	Ἐάν τὸ καλὸ πού γίνεται ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θανάτου συντελεῖ στή σωτηρία μας.	238
639.	Ἐάν θά λάβει μισθὸ αὐτός πού κάνει τὸ καλὸ ἐπειδὴ φοβᾶται τὸ θάνατο.	240
640.	Ἡ ὠφέλεια πού προέρχεται ὅταν ὁ ἄνθρωπος κάνει τὸ καλὸ ἐκούσια.	242
641.	Ἐάν δίνεται παράταση ζωῆς σέ κάποιον πού πρόκειται νά μετανοήσει.	242
642.	Περὶ τοῦ ἂν ἔχει τέλος ὁ κόσμος.	244
643.	Περὶ θεραπείας ἀσθενοῦς ἀπὸ τὸ Μ. Γέροντα.	244
644.	Ποῦ ὀφείλεται ἡ χαρὰ καὶ ὁ σκανδαλισμὸς ἐνὸς ἀδελφοῦ ἐκ τῶν διηγήσεων τοῦ Ἡγουμένου σχετικά μέ τή ζωὴ τῶν Πατέρων.	246
645.	Οἱ λόγοι πού δέν θεραπεύθηκε ἀπὸ τὸν ἀββᾶ Ἰωάννη ἀμέσως ἕνας ἀσθενὴς ἀδελφός.	250
646.	Πῶς θά γνωρίσει κανεῖς τίς διαθέσεις τοῦ φίλου του.	252
647.	Ἐπιβεβαίωση τοῦ ἀββᾶ Βαρσανουφίου ὅτι ὁ ἀδελφός θά εἰσέλθει στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.	252
648.	Περὶ διακριτικῆς ρυθμίσεως τῆς τιμῆς ἐνὸς κήπου πού θά ἀγοραζόταν γιά νά κτισθεῖ Ἡ ἐκκλησία.	254
649.	Περὶ ἀγορᾶς δούλων.	256
650.	Ἀντίθεση μεταξὺ τῶν νόμων τῆς πολιτείας καὶ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ.	256
651.	Τί σημοίνει τὸ «μὴ ἐλεήσης πτωχὸν ἐν κρίσει».	258
652.	Περὶ ἀσκήσεως ἐξουσίας.	258
653.	Περὶ ἐλευθερώσεως ἢ μὴ ἐνὸς δούλου.	260

654.	Ὁ ἀδελφός ζητᾷ συγχώρηση γιὰ τὴν ἀνυπακοή του πρὸς τὸ Γέροντα σχετικά μέ τὸ δοῦλο του.	260
655.	Πῶς ἀντιμετώπισε ἓνας μεγάλος Πατέρας τὸν ἀδιόρθωτο ὑποτακτικό του.	262
656.	Πῶς πρέπει νὰ παιδαγωγήσῃ ὁ ἀδελφός τὸ δοῦλο του.	262
657.	Πῶς πρέπει νὰ διορθῶνῃ ὁ ἀδελφός τὸ δοῦλο του, καλλιεργώντας παράλληλα βιώματα ταπεινοφροσύνης.	264
658.	Πῶς πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ὁ ἀδελφός πού βλασφημεῖ.	264
659.	Λογισμοὶ καὶ βιώματα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ σαρκικοῦ πολέμου.	266
660.	Τί σημαίνει τὸ «βλέπε μὴ ἀρπάσῃ σε ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας».	270
661.	Περὶ συνομιλίας τοῦ ἀδελφοῦ μέ γυναῖκες.	272
662.	Ἄν συμφέρεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ κάποιος τὴ γυναῖκα του γιὰ νὰ γίνῃ μοναχός.	274
663.	Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν παθῶν.	274
664.	Ἄν πρέπει νὰ δεχτεῖ ὁ ἀδελφός τὴν ἄνοδο στὰ ἀνώτατα ἀξιώματα.	276
665.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ γίνονται δεκτὰ τὰ ἀξιώματα.	276
666.	Παράκληση γιὰ προσευχή ὑπὲρ δαιμονισμένου.	276
667.	Περὶ ποινικῆς διώξεως ληστῶν.	278
668.	Ποιὰ στάση πρέπει νὰ κρατήσει κανεὶς ἀπέναντι στοὺς κλέφτες.	278
669.	Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ λόγου· «ἂν θέλῃ κάποιος νὰ πάρῃ τὸ ἱμάτιό σου, νὰ τοῦ τό δώσῃς ἁμέσως».	280
670.	Ἄν πρέπει νὰ προσφεύγουμε στοὺς δικηγόρους.	280
671.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ μαρτυρήσῃ κανεὶς, σὲ περίπτωση πού γνωρίζει τὸν ἀληθινό φονιά.	282
672.	Ἄν ἐπιτρέπεται νὰ παίρνουμε τόκους ἀπὸ εὐπορους ἢ ἄπορους.	284
673.	Πῶς πρέπει νὰ φερθεῖ κανεὶς σ' ἓνα φτωχό πού τοῦ χρωστάει χρήματα.	284
674.	Ἄν καὶ ὁ χρεώστης καὶ ὁ δανειστής εἶναι φτωκοί, τί πρέπει νὰ γίνῃ.	284
675.	Ἡ μόνη αἰτία λύπης πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἁμαρτία.	286
676.	Τί σημαίνει τὸ· «καίρειν μετὰ καιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων».	286
677.	Πῶς πρέπει νὰ συμπαρασταθεῖ κανεὶς σ' ἓνα γνωστό πού ἔχασε τὸ παιδί του.	286
678.	Ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος πού μπορεῖ νὰ γίνῃ εἰρηνοποιός γιὰ τοὺς ἄλλους.	288
679.	Τί νὰ κάνῃ κανεὶς ὅταν τὸν ἐξουθενώσουν ἄδικα.	288
680.	Πῶς πρέπει νὰ φερθεῖ κάποιος σ' αὐτόν πού τὸν ἀδίκησε.	290
681.	Αὐτός πού εὐεργετῇ τὸν ἐχθρό, στὴν οὐσία εὐεργετῇ τὸν ἑαυτό του.	290
682.	Δέν ἀπαιτοῦνται πλοῦσια ἀγαθὰ γιὰ νὰ φιλοξενήσῃ κανεὶς τοὺς ἀδελφούς.	290
683.	Πῶς πρέπει νὰ σκεφθεῖ κανεὶς ὅταν δέν δεχτοῦν νὰ τὸν φιλοξενήσουν.	292
684.	Ὁ διάβολος δέν ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ ἐπιβάλῃ στὸν ὄνθρωπο νὰ ἁμαρτήσει.	294
685.	Περὶ ἀντιμετωπίσεως ἐπιδρομῆς ἀκρίδας.	296
686.	Περὶ τοῦ ἂν εἶναι συμφέρον μας νὰ προσπαθοῦμε νὰ ἀπομακρύνουμε τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ.	296
687.	Ἄν θεωρεῖται ἁμαρτία ἡ παρασκευὴ κρασιοῦ ἀπὸ ἀμπέλι πού ἀνήκει σὲ Ἰουδαίους.	298
688.	Ἄν πρέπει νὰ τηρεῖται τὸ ἀπόρητο ὅταν ἑνὸς φίλος μᾶς ἐμπιστευεῖται ἓνα μυστικό.	300

689.	Πώς νά θεωρεῖ κανεῖς τόν ἑαυτό του ἁμαρτωλότερο ἀπ' ὅλους.	300
690.	“Οτι ὅταν μιλᾷ κάποιος γιά τούς βίους τῶν Πατέρων, πρέπει νά κατακρίνει τόν ἑαυτό του.	302
691.	Διευθέτηση παρεξηγήσεως μεταξύ δύο ἀδελφῶν.	302
692.	Διευθέτηση παραξηγήσεως τῶν λόγων τοῦ Γέροντα Ἰωάννου σχετικά μέ τήν ἀναχωρητική ζωή.	306
693.	Περί μετεωρισμοῦ.	310
694.	“Αν πρέπει νά κάνει κανεῖς αὐτό πού θεωρεῖ ἐκεῖνος ὡς καλό ἢ νά ζητᾷ τή γνώμη τῶν Πατέρων.	310
695.	Περί τοῦ ἄν πρέπει νά συμμετέχει ὁ ἀδελφός σέ δογματικές συζητήσεις.	312
696.	Περί τοῦ ἄν πρέπει νά συνηγορεῖ κανεῖς ὑπέρ τοῦ ὀρθοδόξου, γιά νά μήν ὑπερσχύσει ὁ αἰρετικός.	314
697.	Στήν ἀντιπαράθεση αἰρετικῶν ἀπόψεων νά ἀρκεῖσαι στήν ὁμολογία τῆς ὀρθόδοξης πίστεως.	316
698.	“Αν πρέπει κανεῖς νά λαμβάνει θέση διδασκάλου ὅταν γίνεται συμμαλέτη Ἁγίας Γραφῆς.	316
699.	“Αν πρέπει κανεῖς νά σιωπᾷ ἢ νά ὁμιλεῖ στίς συζητήσεις περί διαφόρων θεμάτων.	318
700.	“Αν πρέπει νά ἀναθεματίζουμε τό Νεστόριο καί τούς ὑπόλοιπους αἰρετικούς.	318
701.	«Εἴ τις οὐ φιλεῖ τόν Κύριον, ἀνάθεμα ἔστω».	320
702.	“Αν πρέπει νά ἀναθεματίζουμε κάποιον πού δέν τόν γνωρίζουμε.	320
703.	“Αν πρέπει νά φεύγει κανεῖς ἢ νά μένει σέ περίπτωση πού γίνει διωγμός.	322
704.	“Οποῖος ἔχει μεγάλο πόθο νά ὑποφέρει μαρτύρια γιά κἀνή τοῦ Χριστοῦ, μπορεῖ νά παραμένει σέ περίοδο διωγμοῦ.	322
705.	Τί πρέπει νά κάνει κάποιος ἄν πέσει σέ πειρασμό.	324
706.	Πώς πρέπει νά παρακαλοῦμε γιά τή συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας.	324
707.	“Αν πρέπει νά παραμένει κάποιος σέ περίπτωση πού ἡ συζήτηση στραφεῖ στήν ἀργολογία.	326
708.	“Αν εἶναι σωστό νά μεταφέρουμε τή συζήτηση σέ θέματα σωτηρίας, γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ ἀργολογία.	326
709.	“Αν πρέπει νά προσευκόμαστε τήν ὥρα τῆς συνομιλίας μας μέ ἀδελφούς.	328
710.	Πώς μπορεῖ κανεῖς νά προσεύκεται ἀδιάλειπτα.	328
711.	Τί μᾶς ὠφελεῖ ἡ προσευχή ἢ ἡ ψαλμωδία ὅταν ἡ καρδιά παραμένει σκληρή.	328
712.	Πώς πρέπει νά ἐνεργεῖ ὁ ἀδελφός ὅταν λέγεται τό «τρισάγιον» καί εἶναι παρόντες Πατέρες.	330
713.	Πώς πρέπει νά ἐνεργεῖ ὁ ἀδελφός ὅταν λέγεται τό «τρισάγιον» καί δέν μπορεῖ νά σηκωθεῖ ὀρθίος.	330
714.	“Αν πρέπει νά μένει κανεῖς ὅταν ἐπισκεφθεῖ Πατέρες καί ἐπιμένουν νά παραμείνει.	332
715.	Περί εὐλογίας στήν ὥρα τοῦ φαγητοῦ.	332
716.	“Αν πρέπει νά δεχτεῖ ὁ ἀδελφός, ἐνῶ εἶναι κοσμικός, νά εὐλογήσει τήν τράπεζα ὅταν τό ζητοῦν οἱ Πατέρες.	334

717.	“Όταν ὅλοι εἶναι κοσμικοὶ ποιὸς πρέπει νά εὐλογῇσιν τὴν τράπεζα.	334
718.	Τί πρέπει νά γίνει, σέ περίπτωση πού ὅλοι εἶναι κοσμικοὶ καί κανεῖς δέν παίρνει πρωτοβουλία νά εὐλογῇσιν τὴν τράπεζα.	334
719.	Ἡ εὐχή τῶν ἄρτων πρέπει νά διαβάζεται ἀφ’ οὗ τοποθετηθοῦν οἱ ἄρτοι στό τραπέζι.	336
720.	Περί τοῦ ὅτι πρέπει νά δέχεται ὁ ἀδελφός νά ἐκδικάζει ὑπόθεσιν ὅταν τοῦ τό ἀναθέτουν οἱ Πατέρες.	338
721.	Περί τοῦ ἃν πρέπει νά ὀρίζεται ὄρκος κατὰ τὴν ἐκδίκασιν μιᾶς ὑπόθεσης.	338
722.	Ἄν πρέπει κανεῖς νά διορθῶνται κάποιον ἀνώτερό του ὅταν κάνει λάθην στήν ἀνάγνωσιν.	340
723.	Περί τοῦ ὅτι δέν πρέπει νά παρέχει κανεῖς βοήθεια στόν ἄλλο, ἂν ἡ ἐργασία δέν εἶναι κατὰ Θεό.	340
724.	Περί τοῦ ὅτι πρέπει νά ἀποφεύγει κανεῖς νά ἐνεργεῖ ὅταν διακατέχεται ἀπό ταραχή.	342
725.	Περί τοῦ ὅτι πρέπει νά παραβλέπουμε καί νά διευθετοῦμε σύντομα τίς ἀντιδικίες μέ τούς ἄλλους.	342
726.	«Ὁ ζητῶν εἰρήνην, οὐκ ἀποστρεφῆται ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ εἰρήνης».	344
727.	«Μὴ πάντα ἀνθρώπων εἴσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου».	344
728.	Πῶς πρέπει νά ἐνεργεῖ ὁ ἀδελφός ὅταν φιλοξενεῖ μοναχὸ ὁ ὁποῖος δέν δείχνει διάθεσιν ἀναχωρήσεως.	346
729.	Ἄν πρέπει, σέ περίπτωση φιλοξενίας, νά προφυλάσσει τὰ πράγματα ὁ ἀδελφός, γιὰ νά μὴ βάλει σέ πειρασμό τὸ φιλοξενούμενο.	346
730.	Πῶς εἶναι δυνατόν νά συνυπάρχουν τὸ πένθος καί ἡ χαρά.	348
731.	Ἄν πρέπει κανεῖς νά ἀποφεύγει νά γίνεται ἐγγυητής σ’ ἓνα φίλο.	350
732.	«Νὰ συμπαραστέκεσαι στίς ἀνάγκες τῶν φίλων σου ἐφόσον δέν βλάπτεισαι ψυχικά».	350
733.	Πῶς πρέπει νά νοουθετῇ κανεῖς ἓνα φίλο του αἰρετικὸ σχετικὰ μέ τὴν πίστιν.	352
734.	Ἄν πρέπει νά ἀποκόπτεται κάποιος ἀπὸ τὸ φίλο του, ὅταν αὐτός προσχωρήσῃ σέ αἵρεσιν.	354
735.	Περί συμπεριφορᾶς πρὸς αἰρετικὸ πού ἀποκόπηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.	354
736.	Ἄν πρέπει νά φεύγει κανεῖς ἀπὸ τὸ Ναὸ ἢ ἀπὸ τὴν ἀπόλυσιν, χωρὶς εὐλογηαῖα.	356
737.	Ἄν ἐπιτρέπεται νά μιλᾷ κανεῖς μέσα στό Ναό.	356
738.	Πῶς πρέπει νά συμπεριφέρεται ἓνας ἀδελφός ὅταν τοῦ μιλοῦν οἱ ἄλλοι μέσα στό Ναό.	358
739.	Ἄν πρέπει νά παρακολουθεῖ ὁ ἀδελφός ὅλες τίς ἀκολουθίας ἢ νά ἡσυχάζει στό σπίτι.	358
740.	Ἄν κατακρίνεται ὁ ἀδελφός πού παραλείπει νά παρακολουθῇ τὴν ἀκολουθίαν, λόγῳ κάποιας ἀνάγκης.	360
741.	Ἄν πρέπει νά παρακολουθεῖ ὁ ἀδελφός τὴν ἀγρυπνίαν στήν Ἐκκλησίαν ἢ νά ἀγρυπνεῖ μόνος του στό σπίτι.	360
742.	Ἄν πρέπει ὁ κοσμικὸς νά εἰσέρχεται στό ἱερό γιὰ νά προσκυνᾷ τὰ ἅγια λείψανα ἢ νά κοινωνεῖ.	360

743.	Ἑρώτηση τοῦ ἀδελφοῦ σχετικά μέ τό ἄν πρέπει νά συνεργαστεῖ μ' ἕνα ἄλλον ἀδελφό γιά μιά δουλειά.	362
744.	«Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τήν μέριμνάν σου καί ἰκανός ἔστι φροντίσαι σοῦ καί τῶν σῶν».	364
745.	«Ὁ λόγος τοῦ δυνατοῦ, ὁ προερχόμενος ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἔχει μεγάλη δύναμη».	364
746.	Τί παθαίνει αὐτός πού ἀμελεῖ γιά ἕνα ἀντικείμενο τό ὁποῖο ἀνήκει στό Θεό.	366
747.	Τί πρέπει νά κάνει αὐτός πού ἀπό ἀμέλεια χάνει ἕνα ἀντικείμενο πού ἀνήκει στό Θεό.	368
748.	Ἄν πρέπει νά φιλονεικεῖ κανεῖς γιά νά περισώσει ἕνα πράγμα πού ἀνήκει στό Θεό.	368
749.	Ὅτι δέν πρέπει νά κατακρατοῦμε κάτι ἀπό πλεονεξία στίς δοσοληψίες μας μέ τούς ἄλλους.	368
750.	Ἐπιβάλλεται νά ἐπιστρέφουμε τό κέρδος πού λάβαμε ἐπὶ πλέαν στόν κατάχό του.	370
751.	Ἄν εἶναι ἁμαρτία τό νά ἐργαζόμαστε τήν Κυριακή.	370
752.	Ἄν πρέπει νά δίνουμε «εὐλογία τῶν Πατέρων» σέ ἀλλόφυλο ἢ σέ φτωχό.	372
753.	Ἄν πρέπει νά καταφεύγει κανεῖς σέ ξόρκια γιά τό ἄλογό του πού ἀσθενεῖ.	374
754.	Τί πρέπει νά γίνει ἄν ὁ δοῦλος κάποιου καταφύγει σέ ἐξορκιστή γιά τήν ἀρρώστιά του.	376
755.	Ἄν πρέπει νά κωλύει κανεῖς αὐτόν πού προστρέχει σέ μάντις.	376
756.	Ἄν εἶναι ἁμαρτία νά συμφωνήσει κάποιος τιμὴ μεγαλύτερη ἀπ' ὅσο τό πράγμα ἀξίζει.	378
757.	Ὅτι πρέπει νά κατακρίνουμε τόν ἑαυτό μας, ἀκόμη καί ὅταν θεωροῦμε ὅτι δέν διαπράξαμε ἁμαρτίαν ἀπέναντι τοῦ ἄλλου.	378
758.	Ἄν πρέπει νά ὁμολογοῦμε τό σφάλμα μας ἢ ὄχι ἀπέναντι στοὺς ἀδελφούς.	380
759.	Πῶς μπορούμε νά μεμφοθῶμε τούς ἑαυτούς μας, ἀκόμη καί ὅταν σφάλλουν οἱ ἄλλοι πρὸς ἡμᾶς.	382
760.	Πῶς μπορούμε νά μεμφοθῶμε τούς ἑαυτούς μας ἄν εἶναι φανερό ὅτι δέν ἔχουμε ἁμαρτήσει.	382
761.	Περὶ τοῦ ὅτι στίς δυσκολίες πρέπει νά ζητᾶμε τίς προσευχές τῶν Πατέρων.	382
762.	«Ἡ φιλονεικία ταπεινῶσιν οὐκ ἔχει».	384
763.	Πῶς φυλάσσεται ἀκέραιο τό αὐτεξούσιο.	384
764.	Περὶ ἀποκρύψεως τῶν εὐτελῶν καί ἀσήμαντων συγγενῶν.	386
765.	Ἄν πρέπει ὁ λεπρός ὑπρέτης νά παραμείνει στό σπίτι ἢ νά ὀδηγηθεῖ στό λεπροκομεῖο.	388
766.	Περὶ βοήθειας καί ἐλεημοσύνης τοῦ λεπροῦ ὑπρέτη.	388
767.	Τί πρέπει νά γίνει ὅταν οἱ γανεῖς φέρνουν στή συζήτηση σαρκικά θέματα.	390
768.	Πῶς πρέπει νά μεταχειριστεῖ κανεῖς αὐτούς πού μπαίνουν στά ἀμπέλια γιά νά κλέψουν σταφύλια.	390
769.	Πῶς πρέπει νά τοποθετεῖ κάποιος τόν ἑαυτό του γιά νά μὴν ὑψηλοφρονεῖ, ὅταν διορθῶναι τήν ἀδικία πού διέπραξε.	392
770.	Περὶ χρήσεως λουτροῦ καί ἐπιδείξεως τοῦ σώματος στό γιατρό.	394

771.	Περί τοῦ ὅτι δέν σκανδαλίζει ὁ κοσμικός ὅταν χρησιμοποιοῖ τό λουτρό, λόγω ἀνάγκης.	392
772.	“Ὅτι εἶναι κενοδοξία τό νά πιστεῦει ὁ κοσμικός πῶς σκανδαλίζει τόν πλησίον του ἐπειδή πηγαίνει στά λουτρά.	394
773.	Ἡ φυσική ἡδύτητα τῶν τροφῶν δέν βλάπτει ἐκείνον πού τίς τρώει μέ εὐχαριστία.	396
774.	Περί τοῦ ἄν χρειάζεται νά περιποιοῖται κανεῖς καί νά καθαρίζει ἕνα πράγμα ἢ νά ἐφαρμόζει οἰκονομία.	396
775.	Ἄν πρέπει ὁ Χριστιανός νά φιλοξενηται ἢ νά δέχεται δῶρα ἀπό ἕναν ἀλλόθρησκο.	400
776.	“Ὅτι δέν πρέπει νά δέχεται ὁ Χριστιανός δῶρα ἢ φιλοξενία ἀπό ἕναν ἀλλόθρησκο, ἔστω καί ἄν εἶναι φίλος του.	400
777.	Ἄν ἐπιτρέπεται στούς πιστούς νά ἀγοράζουν πράγματα ἀπό ἀλλεσθνεῖς.	402
778.	Ποιός εἶναι ὁ λόγος πού ὁ ἀββάς Ἰωάννης δέν μίλησε φανερά πρὸς φιλόχριστο κοσμικό γιά τή ζωή καί τό θάνατο τῶν δύο ἄρρωστων παιδιῶν του.	402
779.	Περί τοῦ ἄν θά ζήσει ἢ ὄχι ὁ δοῦλος κάποιου ἀδελφοῦ πού δαγκώθηκε ἀπό σκύλο.	404
780.	Ὁ ἀββάς Ἰωάννης βεβαιώνει ὅτι πέθανε ὁ δοῦλος πού δαγκώθηκε ἀπό τό σκύλο.	404
781.	«Ὁ θάνατος πού προέρχεται ἀπό τό Θεό δέν ἔχει τίποτε τό κακό».	410
782.	Πολλές φορές οἱ Ἅγιοι δίνουν ἀσαφεῖς ἀπαντήσεις γιά νά μή βλαπτοῦν ψυχικά ἀπό τήν κενοδοξία.	412
783.	Ὁ ἀββάς Ἰωάννης ἀπό ταπείνωση παραπέμπει τήν ἐρώτηση στό Μ. Γέροντα Βαρσανούφιο.	412
784.	Θάυμα ἰάσεως καί παρατάσεως τῆς ζωῆς ἀπό τό Μ. Γέροντα Βαρσανούφιο.	414
785.	«Μήν ἐξαγοράσετε τήν προστασία θνητοῦ καί φθαρτοῦ ἀνθρώπου, ἀγοράστε τήν προστασία τοῦ ἀθάνατου καί ἄφθαρτου Βασιλέα Θεοῦ».	416
786.	Περί φυγῆς καί ἀπόκρυψης πραγμάτων σέ ὦρα διωγμοῦ.	418
787.	Διακριτική τοποθέτηση στό θέμα τῆς διώξεως τῶν προηγούμενων ἀδελφῶν.	420

ΙΘ΄. Ἐποκρίσεις πρὸς Ἐπισκόπους καί πρεσβυτέρους

788.	Ἀπάντηση σέ πρεσβύτερο περί τοῦ ἄν πρέπει νά χειροτονηθεῖ Ἐπίσκοπος.	424
789.	Νουθεσίες καί συστάσεις πρὸς ἕνα Χωρεπίσκοπο.	426
790.	Ἀπάντηση σέ Ἐπίσκοπο προερχόμενο ἀπό τήν τάξη τῶν μοναχῶν, ὁ ὁποῖος ἤθελε νά ἐγκαταλείψει τήν Ἐπισκοπή, γιά νά ἐπανέλθει στή μοναχική ζωή.	428
791.	Ταπεινή ἀπόκριση τοῦ ἀββᾶ Βαρσανουφίου πρὸς ἕναν Ἐπίσκοπο πού τοῦ ζήτησε νά τοῦ στείλει ἕνα πνευματικό μήνυμα.	430
792.	«Ὁ Θεός βρίσκεται πλησίον ὅσων Τόν ἐπικαλοῦνται».	432
793.	Περί ἐκλογῆς Ἐπισκόπου.	434
794.	“Ὅσοι ζητοῦν κάτι ἀπό τό Θεό μέ ἐνότητα καί πίστη, ὁ Θεός ἐκπληρώνει τά αἰτήματά τους.	434
795.	Ὁ Θεός δίνει στούς πιστούς ὡς ποιμένα τους ἐκείνον πού θά τοὺς ὠφελήσει περισσότερο.	436

796.	Όταν προτείνονται περισσότεροι του ενός ποιμένες, ο Θεός θά εκπληρώσει τό αἷτημα ἐκείνων πού προσεύχονται μέ πίστη.	436
797.	Όταν τό ποίμνιο προτείνει δύο ποιμένες, ὁ Θεός δίνει ἐκείνον πού εἶναι καλύτε- ρος, χάριν ἐκείνων πού προσευχήθηκαν μέ εὐθύτητα καρδιάς.	438
798.	«Χάριν τῶν ἁγίων ὁ Θεός ἐλεεῖ καί τούς ἀνάξιους».	438
799.	Ὁ Θεός παρεμβαίνει καί οἰκονομεῖ νά ἐκλεγεῖ ὁ κατάλληλος ποιμένας, ὅταν οἱ πιστοί εἶναι ἄξιοι εὐεργεσίας.	438
800.	Ἄν ὁ Θεός προβλέπει ὅτι θά μετανοήσουν οἱ πιστοί, τούς δίνει ἐκ τῶν προτέρων ἄξιο Ἐπίσκοπο.	440
801.	Ποιά εἶναι ἡ οὐσιαστική σημασία τοῦ χωρίου: «Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα ἐφ’ ἑαυτήν, οὐ σταθίσειται».	440
802.	Ὁ Μ. Γέροντας Βαρσανούφιος ὑποδεικνύει στούς πιστούς τίς ἐνέργειες πού πρέ- πει νά κάνουν, γιά νά ἐμποδίσουν τήν ἐνθρόνιση ἀνάξιου Ἐπισκόπου.	442
803.	Πρόρρηση τοῦ Μ. Γέροντα ὅτι ὁ ἀνάξιος Ἐπίσκοπος δέν θά προφθάσει νά κατα- λάβει τό θρόνο τῆς Ἐπισκοπῆς.	444
804.	Νουθεσία στό νεοχειροτονημένο Ἐπίσκοπο ὁ ὁποῖος θεωροῦσε τόν ἑαυτό του ἀνάξιο γιά τήν Ἐπισκοπή.	446
805.	Ποιοί πρέπει νά χειροτονοῦνται κληρικοί.	446
806.	Ἄν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νά ἀρκεῖται στή μαρτυρία τῶν Πατέρων, γιά νά χειροτο- νήσει κάποιον κληρικό.	448
807.	Τί πρέπει νά γίνει ἂν κάποιος πού θεωρεῖται ἄξιος γιά χειροτονία ἀρνεῖται νά χειροτονηθεῖ.	450
808.	Ἐκλογή διακόνων ὑπό τοῦ ἁββᾶ Ἰωάννου ἀπό κατάλογο ὀνομάτων πού τοῦ ἀπο- στάλθηκε.	452
809.	Ὁ Θεός μπορεῖ νά καταστήσει τούς ἄμαθεῖς καί τούς ἰδιώτες φοβερότερους καί ἀπό τούς ρήτορες καί τούς ἄρχοντες.	452
810.	Πῶς μπορεῖ κανεῖς νά μιμηθεῖ τόν Ἀβραάμ.	454
811.	Ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νά ἐμπιστεύεται τό πᾶν στό Θεό σχετικά μέ τίς χειροτονίες.	454
812.	Ὅποιος κάνει κάτι μέ φόβο Θεοῦ, καί σκάνδαλο νά προξενηθεῖ, δέν βλάπτεται.	458
813.	Συστάσεις τοῦ ἁββᾶ Ἰωάννου πρὸς τόν Ἐπίσκοπο σχετικά μέ ἓνα σχολαστικό μοναχό πού τόν χειροτόνησε πρεσβύτερο.	460
814.	Περὶ χειροτονίας κληρικῶν στά χωριά.	460
815.	Ἄν πρέπει νά χειροτονοῦνται περισσότεροι πρεσβύτεροι ἀπ’ ὅσους χρειάζονται.	462
816.	Ἄν πρέπει νά χειροτονεῖται ὁ δίγαμος κληρικός.	462
817.	Ἄν πρέπει οἱ κληρικοί νά πληρώνουν χαράτσια ἢ νά κάνουν ἀγγαρεῖς.	464
818.	Ἄν ἔπραξε σωστά ὁ Ἐπίσκοπος πού δέν χειροτόνησε κάποιον πού τόν λύπησε.	466
819.	Ἄν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νά χειροτονεῖ κληρικούς μετὰ ἀπὸ παράκληση κοσμικῶν προσώπων.	466
820.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει οἱ αἵρετικοὶ Μανικαῖοι νά γίνονται δεκτοί γιά νά βαπτιστοῦν.	468
821.	Πῶς πρέπει νά γίνονται δεκτοί στό Βάπτισμα καί στή Θεία Κοινωνία οἱ Ἀποσχιστές.	468

822.	Διακριτική αντιμετώπιση του ἄββα Ἰωάννου πρὸς ἓνα φυλακισμένο μελλοθάνατο.	470
823.	Προτροπές πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο γιὰ ὑπομονή, καρτερία καὶ ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό.	472
824.	Αἴτηση τοῦ Ἐπισκόπου πρὸς τὸ Γέροντα περὶ προσευχῆς, γιὰ νὰ τὸν προστατεύσει ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς διάφορους πειρασμούς.	472
825.	Ὁ λόγος πού παρακωρεῖ ὁ Θεὸς νὰ παραδοθεῖ ὁ ἄνθρωπος στὸν πειρασμὸ εἶναι γιὰτὶ παραβαίνει τὶς ἐντολές.	474
826.	Συστάσεις πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο γιὰ τὴν αντιμετώπιση τῶν διαφόρων δοκιμασιῶν.	476
827.	Περὶ ἐπιστροφῆς καὶ ἀποδοχῆς ἀνθρώπων πού ἀδίκησαν τὴν Ἐκκλησία.	478
828.	Ἄν πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἀσχολεῖται μέ τή διαχείριση τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἐκκλησίας.	480
829.	Προτροπή πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο γιὰ τὴν αντιμετώπιση μεγάλης οἰκονομικῆς ζημιᾶς.	480
830.	Συστάσεις πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο σχετικά μέ τὴν αντιμετώπιση τῶν φόρων.	482
831.	Ὑποδείξεις πρὸς τὸν Ἐπίσκοπο γιὰ τή διασφάλιση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.	484
832.	Περὶ νηστείας καὶ προσευχῆς.	486
833.	Πῶς πρέπει νὰ ἐνεργεῖ κανεὶς ὅταν δέν γνωρίζει πῶς θὰ ἀντιμετωπίσει μιὰ ὑπόθεση.	488
834.	Ἄν πρέπει πάντα νὰ ἐμπιστευόμαστε τοὺς λόγους τῶν Πατέρων.	488
835.	Περὶ τοῦ ἄν πρέπει ἡ Ἐκκλησία νὰ λαμβάνει φόρους.	490
836.	Ἄν πρέπει νὰ παρρησιάζεται καὶ νὰ λέει κανεὶς τὴ γνώμη του στὸν Ἐπίσκοπο, ὅταν θεωρεῖ πῶς εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον του.	492
837.	Λόγοι τοῦ ἄββα Βαρσανουφίου πρὸς τοὺς Πατέρες τοῦ Κοινοβίου.	492
838.	Προτροπή τοῦ ἄββα Ἰωάννου πρὸς ἀποφυγὴ τῆς χαλάρωσης τοῦ ζήλου γιὰ τὰ πνευματικά.	494
839.	Εὐχές τοῦ ἄββα Ἰωάννου πρὸς τὸ δούκα καὶ πρὸς τοὺς νεοβαπτισθέντες.	494
840.	Περὶ θεάτρων.	498
841.	«Τὰ θέατρα εἶναι ἐργαστήρια τοῦ διαβόλου».	498

Ἐκκρίσεις ἐκ τῆς γαλλικῆς Ἐκδόσεως (Προσθήκη)

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ 504

86.	Περὶ ἀνακρίσεως τοῦ λογισμοῦ.	506
137 bis.	Ἀδολεσχία πάνω στὸ γράμμα «H».	508
144.	Περὶ ἀποφυγῆς τῆς ἀκηδίας.	514
145.	Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐπιθέσεων τῶν δαιμόνων.	516
151.	Περὶ νεκρώσεως τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου.	518
347 bis.	Νουθεσίες πρὸς ἡσυχαστὴ ἀδελφός.	520
839.	Εὐχές τοῦ Μ. Γέροντα πρὸς ἓναν ἀδελφόν.	524
843.	Ἑρμηνεῖα ἐσχατολογικῶν σημείων ἀπὸ τὸ Μ. Γέροντα.	524
844.	Πατρικὲς νουθεσίες πρὸς ἓναν Ἐπίσκοπο.	524

846.	Περὶ ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοῦ τῆς καρδιᾶς.	526
847.	«Δέν μπορεῖ νά κρυφτεῖ μιὰ πόλη πού βρίσκεται πάνω σ' ἓνα βουνό».	526
848.	«Πάντοτε καίρετε, ἀδιάλειπτα προσεύχεσθε καί γιά τό καθετί εὐχαριστεῖτε».	528
849.	Περὶ τοῦ ἂν πρέπει νά εἶναι συνεπής κανεῖς σέ ὅσα ὀρκίστηκε τήν ὥρα τοῦ θυμοῦ του.	528
850.	Περὶ καταδόσεως σφαλμάτων ἀδελφῶν πρὸς τόν Ἡγούμενο.	530

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	535
---------------------	-----

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ	540
-----------------------------	-----

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ Α΄, Β΄, Γ΄ ΤΟΜΩΝ.	543
-------------------------------------	-----

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	555
-------------	-----

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΚΕΙΜΕΝΑ
ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΑ
Γ' τόμος
ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ Α' ΕΚΔΟΣΗ
ΣΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
«ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΟΣ» Α.Ε.
Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ,
Η ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ, Η ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ
ΚΑΙ Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ,
ΕΙΝΑΙ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ,
ΑΡΧΙΜ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ,
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΡΕΑ
ΤΗΛ 7652746